

סֵפֶר

לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן

עִם פֵּרוּשׁ

שִׂפַת הַנַּחַל

א

וְנִלְוֶה אֵלָיו סֵפֶר

לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת

מְסֻדָּר עַל־פִּי סֵדֶר הַתּוֹרוֹת

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

אֶת סִפְרֵי רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זִי"ע וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים כּוֹלֵל סִפְרֵי מוֹהֲרָא"שׁ, "הַצַּדִּיק מִיַּבְנְאֵל" נִיתָן לְהַשִּׂיג בַּמְּקוֹמוֹת הַבָּאִים:

חֲפָצָה רִאשִׁית – קֶרֶן "וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ" חָדָשׁ!!! אֶפְשָׁרוּת מְשֻׁלּוּחִים לְכֹל רַחֲבֵי הָאָרֶץ וְהָעוֹלָם

055-678-3366

יַבְנְאֵל:

(אֶפְשָׁרוּת לְמְשֻׁלּוּחִים לְכֹל רַחֲבֵי הָאָרֶץ)

חֲנוּת נִצְנֵי הַקּוֹדֶשׁ: 054-228-7882

קֶרֶן נֵר לְהַצַּדִּיק: 058-588-8148

יְרוּשָׁלַיִם:

סַנְהֶדְרִיָה / פִּסְגַּת זְאֵב / רָמַת שְׁלֹמֹה / בַּר אִילָן:

053-4158646

גִּבְעַת שָׁאוּל: 058-691-3315

צֹמֶת בַּר אִילָן חֲנוּת "סֵפֶר הַסְּפָרִים"

הַר נוֹף: 058-326-0155

רָמוֹת: 054-586-3486

מֵאָה שְׁעָרִים: 055-678-3366

חֲנוּת בְּרֶסְלֶב מִתַּחַת לַ"שּׁוּל"

חֲנוּת עֵין יַעֲקֹב

תֵּל אָבִיב: 053-311-1711

פֶּתַח תִּקְוָה: 055-678-3366

בֵּיתָר עִלִּית:

גִּבְעָה א': 052-766-7226

גִּבְעָה ב': 053-316-8148

בְּנֵי בְּרַק: 054-847-1400

פַּרְדֵּס כַּ"ץ: 058-320-4865

אֶלְעָד: 055-678-3366

אַשְׁקְלוֹן: 054-743-4456

נְתִיבוֹת: 052-735-4403

אַשְׁדּוֹד: 052-761-8316

קִרְיַת גַּת: 054-848-2279

רָמַת הַשָּׁרוֹן: 058-691-3314

שְׁדֵרוֹת: 055-938-5500

בֵּית-אֵל: 052-786-5978

מִצְפֵּה יְרִיחוֹ: 052-786-5978

יָד בִּנְיָמִין (מָחוֹז דָּרוֹם): 050-868-4153

מִגְדַּל הָעֵמֶק: 058-477-9804

שָׁבֵי שׁוֹמְרוֹן: 052-956-7899

מִי שֶׁמְּעוֹנְיָן לְהָפִיץ סִפְרֵי בְּרֶסְלֶב וּנְפַרְסֵם אֶת פִּרְטָיו בַּסְּפָרִים הַבָּאִים יִצֹּר אִתָּנוּ קֶשֶׁר בְּפֶלְאפוֹן:

055-678-3366

זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ

סֵפֶר

לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן

הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, מִי כָּמוֹהוּ מוֹרֶה, הַיּוֹצֵא בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, מִפִּי קְדֹשִׁים, נְבוֹן לַחַשׁ וַחֲכַם חֲרָשִׁים. הֲלֹא הוּא כְּבוֹד אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, הָרַב הָאֱמֶת, הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ הָאֲמִתִּי, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, אוֹר יִשְׂרָאֵל וּקְדוֹשׁוֹ, הַמְּפֻרְסָם בְּכָל קְצוֵי אֶרֶץ וְיָם רְחוֹקִים. שְׁמוֹ קֹדֶשׁ. מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, הָרַב רַבִּי **נַחְמָן** זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, מִקְּהִלַּת **בְּרֶסְלֶב**, בְּהָרַב הַנָּתִיק וְחָסִיד, מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְחָה זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, בֶּן לְאוֹתוֹ צַדִּיק, הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמְּפֻרְסָם, מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן הָאוּמַנְקִיר זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. וּמִצַּד אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת הַמְּפֻרְסֶמֶת בְּשֵׁם טוֹב, מָרַת פֵּיגֶא זצ״ל. הוּא נִין וָנֶכֶד לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ, רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, קָדוֹשׁ שְׁמוֹ, מוֹרֵנוּ הָרַב **יִשְׂרָאֵל בַּעַל־שֵׁם־טוֹב** זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים. בִּזְכוּתָם יָאִיר עָלֵינוּ חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים. וְנִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ פָּנִים אֶל פָּנִים. חִישׁ קַל מְהֵרָה נָשׁוּב לְצִיּוֹן בְּרִנָּנִים. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה כְּבָר נִדְפַּס פְּעָמִים רַבּוֹת
וְעַתָּה נִתְחַדֵּשׁ אוֹרוֹ וְנִדְפַּס בְּתַכְלִית הַהִדּוּר וְהַיֹּפִי
וְהוֹסַפְנוּ עַל זֶה פֵּרוּשׁ נִפְלָא כְּמַעַט עַל כָּל תֵּבָה
כַּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מַעֲלַת קְדֻשַּׁת הַסֵּפֶר הַזֶּה

א) רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן״, שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם, הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה. וְאָמַר, מֵאַחַר שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם, אֲנִי חָפֵץ מְאֹד מְאֹד שֶׁיִּלְמְדוּ אוֹתוֹ, כִּי צְרִיכִים לִלְמֹד אוֹתוֹ הַרְבֵּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּעַל פֶּה, כִּי הוּא מָלֵא מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ אֵלָיו וְכוּ׳. וְאָמַר, שֶׁטּוֹב לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ ב׳ שְׁעוּרִים לִלְמֹד בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה: שְׁעוּר אֶחָד פָּשׁוּט, לִלְמֹד בִּמְהִירוּת הַרְבֵּה מְאֹד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּעַל־פֶּה. וְשִׁעוּר אֶחָד לִלְמֹד בְּעִיּוּן גָּדוֹל, כִּי יֵשׁ עֲמֻקוֹת גָּדוֹל וְנִפְלָא מְאֹד בְּסִפְרוֹ.

ב) פַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ זַ״ל מְזָרֵז אֶת אֶחָד לִלְמֹד אֶת סִפְרוֹ. וְאָמַר, שֶׁהוּא מִצְוָה גְּדוֹלָה לִלְמֹד סִפְרוֹ הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ, שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל מֹחַ גָּדוֹל עַל־יְדֵי סִפְרוֹ, כִּי יֵשׁ בּוֹ שֵׂכֶל גָּדוֹל וַעֲמֻקוֹת נִפְלָא מְאֹד עַל־פִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, וְגַם אִם יַתְמִידוּ בִּסְפָרָיו, יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת. וְאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּנִימִיּוּת הַרְבֵּה מַה שֶּׁאֵין נִרְאֶה עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ כְּלָל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִלְמֹד וּלְהַתְמִיד בָּהֶם הַרְבֵּה!

ג) וְאָמַר, שֶׁבְּהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ יֵשׁ עֲמֻקוֹת גָּדוֹל עַד מְאֹד, וּמַה שֶּׁנִּכְתַּב בִּלְשׁוֹנוֹ, צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ כְּמוֹ בַּמִּקְרָא, כִּי אַף שֶׁהוּא חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם דְּבָרָיו, שֶׁנִּרְאֶה לִכְאוֹרָה שְׁפַת יֶתֶר, אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁהוּא בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּצְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ כְּמוֹ בַּמִּקְרָא (וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם, וְיָשִׂים דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, יָבִין מְעַט מִזְּעִיר מֵעֹצֶם הָעֲמֻקוֹת הַנִּפְלָא שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרוֹ, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתָם בְּשׁוּם סֵפֶר, שֶׁיִּהְיֶה שָׁם עֲמֻקוֹת נִפְלָא וְנָעִים כְּמוֹ בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ. וּבְכָל דִּבּוּר יוֹצֵא כְּלָלִים וּפְרָטִים וְכוּ׳).

ד) וּפַעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ זַ״ל מְשַׁבֵּחַ אֶת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ מְאֹד. וְאָמַר, שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר עַל־יְדֵי לִמּוּד הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְהָיָה חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד, שֶׁיִּדְפְּסוּ עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים וְיִתְפַּשְׁטוּ בָּעוֹלָם. וְאָמַר, שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיִּלְמְדוּ וְיִתְפַּלְּלוּ עַל־יְדֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְאָמַר, שְׁמִי שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בְּסִפְרָיו רַק בְּלִי קְנָטוּר וְנִצָּחוֹן, וְיִסְתַּכֵּל בָּהֶם בֶּאֱמֶת, אָז בְּוַדַּאי יִהְיוּ נִבְקָעִין אֶצְלוֹ כָּל גִּידֵי קַשְׁיוּת לְבָבוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: ״סָע וְוועט אִיהֶם אַלֶע אָדֶערִין

טְרֵעִנִין״. וְאָמַר, שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לִקְנוֹת, יִמְכּוֹר סְפָרָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְיִקְנֶה בָּזֶה סִפְרוֹ, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ סְפָרִים, יִמְכּוֹר כַּר מִתַּחַת רֹאשׁוֹ, וְיִקְנֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְאָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ יִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד, וִיבַקְּשׁוּהוּ וְיַחְפְּשׂוּהוּ מְאֹד, וְיֶדְפַּס וְיַחֲזֹר וְיֶדְפַּס כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְיִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד. רַק נִכְסַפְתִּי לִרְאוֹת זֹאת, וְאֶהְיֶה אֲנִי עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד, אֵיךְ שֶׁנִּדְפָּס וְנִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

ה) וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ, שֶׁבְּכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁהָיָה מֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר עִמָּנוּ, יְכוֹלִים לִהְיוֹת עַל יָדָהּ אִישׁ כָּשֵׁר, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כָּל יְמֵי חַיָּיו, כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, ׳אֲזוֹי וְוִי אִיךְ מַיין אַיין גּוּטְער יוּד׳, אִם יַרְבֶּה לֵילֵךְ עִמָּהּ לְקַיֵּם כְּפִי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וּמִי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, הוּא יוֹדֵעַ זֹאת בֶּאֱמֶת וּבְבֵרוּר. וְגַם אֲפִלּוּ עַכְשָׁו כְּשֶׁלּוֹמְדִין דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, יֵשׁ לָהֶם גַּם־כֵּן כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לִזְכּוֹת לְדַרְכֵי ה׳ בֶּאֱמֶת, לְמִי שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ הֵיטֵב לִדְבָרָיו וּלְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, הַנֶּאֱמָרוֹת בְּזֶה הַסֵּפֶר וּבִשְׁאָר סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי כָּל שִׂיחָה שֶׁלּוֹ, הִיא הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וְדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּנְכוֹנָה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, יִהְיֶה בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה שֶׁיִּהְיֶה. אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ. וְכֵן לְהֶפֶךְ — מִי שֶׁהוּא בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נְכוֹנוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ, לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְלָשׁוּב אֶל ה׳ בֶּאֱמֶת, אִם יָשִׂים לִבּוֹ לִדְבָרָיו הֵיטֵב, וִיקַיֵּם אוֹתָם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם!

ו) סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל לְאֶחָד, שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת תּוֹרָתוֹ לְפָנָיו, וְהִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ. וְאָמַר, שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לִקְנוֹת סְפָרָיו, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹמְדִין בְּתֵבָה וּמַגְדָּל, הֵם טוֹבָה גְּדוֹלָה; כִּי סְפָרָיו הֵם שְׁמִירָה גְּדוֹלָה בַּבַּיִת, לִשְׁמֹר גַּם הָעֲשִׁירוּת וּמָמוֹן הָאָדָם מִכָּל הַהֶזֵּקוֹת. וְהִזְכִּיר אָז עָשִׁיר שֶׁהָיָה יוֹדְעוֹ וּמַכִּירוֹ, וְאָמַר, שֶׁגַּם אֵלָיו הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה, שֶׁיִּהְיֶה הַסֵּפֶר שֶׁלִּי בְּבֵיתוֹ, כִּי יִהְיֶה לוֹ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לְכָל דָּבָר וְשֶׁתִּתְקַיֵּם עֲשִׁירוּתוֹ. וְהִזְהִיר אֶת הָאִישׁ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מִזֶּה, שֶׁיִּזָּרֵז אֶת הֶעָשִׁיר הַנַּ״ל, שֶׁיִּרְאֶה לִקְנוֹת סִפְרוֹ.

ז) וְאָמַר: הַבַּעַל־דָּבָר יָכוֹל לְחַפּוֹת וּלְכַסּוֹת אֶת הָעֵינַיִם מְאֹד, אֲבָל בִּלְאו זֶה,

הָיָה הַסֵּפֶר עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד בָּעוֹלָם. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "דֶער בַּעַל־דָּבָר קֶען זַייעֶר פַארְשְׁטֶעלְן, אויב נִישְׁט, וֶואלְט דָאס סֵפֶר מְחַיֵּב גִיוֶוען אַ גְרוֹיסַע זַאךְ צוּ טָאהן אוֹיף דֶער וֶועלְט".

ח) וְאָמַר: אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מִתּוֹרָתִי, כִּי אִם הַפְּסֹלֶת, וְהִיא נְמוֹכָה אַלְפֵי אַלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת מַדְרֵגוֹת מִכְּפִי מַה שֶׁאֲנִי מַשִּׂיגָהּ, וְאֵינִי יָכוֹל לוֹמַר נָמֵךְ יוֹתֵר.

ט) וְאָמַר, שֶׁכָּל הַהַשָּׂגוֹת הַגְּבוֹהוֹת שֶׁהוּא מַשִּׂיג אֵינָם חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ כָּל־כָּךְ, רַק הָעִקָּר הוּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֵיזֶה דִּבּוּר בְּתוֹךְ הָעוֹלָם; כִּי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר בִּפְנֵי הָעוֹלָם, תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

י) וְאָמַר, שֶׁגַּם בְּנֵי־אָדָם הַשּׁוֹמְעִין הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאֵינָם מְבִינִים אוֹתָהּ, לֶעָתִיד, בָּעוֹלָם הַבָּא — יָבִינוּ; כִּי הָעִקָּר הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ הִיא לְהַנְשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ, שֶׁכְּשֶׁנָּבֹא לָעוֹלָם הַבָּא, יִהְיוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ בְּקִיאִים בְּאוֹתָן הַתּוֹרוֹת הַגְּבוֹהִים מְאֹד. גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת, עַל־כָּל־פָּנִים לֵילֵךְ בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ עִם אוֹתָם הַתּוֹרוֹת, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם זֹאת הַתּוֹרָה, וְכָל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁלּוֹ מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב יִהְיוּ עִם הִלּוּךְ שֶׁל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בָּהּ בְּעֵת הַהוּא. וְאַחַר־כָּךְ לֵילֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם תּוֹרָה וּמַאֲמָר אַחֵר, וְכֵן יִתְנַהֵג תָּמִיד, עַד אֲשֶׁר יַעֲבֹר וְיֵלֵךְ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לָזֶה. וְהָעִקָּר — לְבַל יִהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, שֶׁלֹּא יִרְצֶה לַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וְרַק צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּנַחַת וּבְהַדְרָגָה מְעַט מְעַט וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לִזְכּוֹת לְמַה שֶׁיִּזְכֶּה, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם הַכֹּל.

סֵפֶר

שִׂפַת הַנַּחַל

חִדּוּשִׁים וּבֵאוּרִים, עֲנָיָנִים נִפְלָאִים, צִיצִים וּפְרָחִים. עַל־פִּי פְּסוּקֵי תַּנַ"ךְ וּמַאֲמְרֵי חֲזַ"ל בַּגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ וְכִתְבֵי הָאַר"י זַ"ל, בְּנוּיִים וּמְיֻסָּדִים. לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ הַמַּאֲמָרִים הַנּוֹרָאִים, פִּלְאֵי פְּלָאִים, שֶׁבַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן", שֶׁהֵם אוֹרַיְיתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה, הָעֲתִידָה לְהִתְגַּלּוֹת וּלְהִתְפָּרֵשׁ בִּשְׁלֵמוּת בִּבְיאַת יְנוֹן.

וְתַכְלִית כַּוָּנַת הַחִבּוּר הַזֶּה הוּא, לְהוֹצִיא לְעַצְמֵנוּ עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת אֵיךְ לַעֲמֹד עַל עָמְדֵנוּ, וּלְקַיֵּם עֲצוֹת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּכָל הַדְּקְדּוּקִים, בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּלְהוֹצִיא סָתוּם מִן הַמְפֹרָשׁ בְּגִלּוּיִים חֲדָשִׁים, לְהָאִיר נַפְשֵׁנוּ בְּהֶאָרַת נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

גַּם הוֹצֵאתִי בְּדֶרֶךְ נִפְלָא עֲנָיָנִים וּבֵאוּרִים נִפְלָאִים מִסִּפְרֵי "לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת" מִתַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, הַשַּׁיָכִים לְכָל מַאֲמָר וּמַאֲמָר. גַּם הֵבֵאתִי סְמוּכִים לִדְבָרָיו מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר עַל־פִּי דְּבָרָיו יִתְפָּרֵשׁ וְיוּבַן כַּחֹמֶר. וְהַמְעַיֵּן בְּחִבּוּר זֶה, יָבִין מֵעַצְמוֹ הַתּוֹעֶלֶת הָרַבָּה הַנִּמְצֵאת בּוֹ. וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, אֲשֶׁר הַמְּחוֹת נִתְקַטְּנוּ וְהַצָּרוֹת נִתְרַבּוּ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לַעֲמֹד אֲפִלּוּ עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרָיו, וּבִפְרָט לִבְנֵי הַנְּעוּרִים וְכוּ'.

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מַעֲלַת הַמְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה עַל סֵפֶר זֶה

א) רַבֵּנוּ זַ״ל הִזְהִיר מְאֹד אֶת אֲנָשָׁיו, שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְעַיֵּן בְּתוֹרָתוֹ, וְלִרְאוֹת לְחַדֵּשׁ בָּהֶם אֵיזֶה דָּבָר. וְאָמַר פַּעַם לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו: אִם תִּזְכֶּה לְכַוֵּן אֶל תֹּכֶן כַּוָּנָתִי — מַה טּוֹב, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא תוּכַל לְכַוֵּן כַּוָּנָתִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב מְאֹד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר בַּתּוֹרָה, כִּי הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל לְהָרְהוּרִים; כִּי כָּל הַהָרְהוּרִים בָּאִים עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּחַדְּשִׁין אֵיזֶה דָּבָר בַּתּוֹרָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מְדַמֶּה מִילְתָא לְמִילְתָא, עַל־יְדֵי־זֶה מְתַקְּנִין פְּגַם הַהָרְהוּרִים שֶׁבָּאִין עַל־יְדֵי הַמְדַמֶּה. וּלְרַבִּי נָתָן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַחִדּוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁמְּחַדְּשִׁין בְּתוֹרָתוֹ, הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד עַל הֶעָבָר. וְאָמַר, שֶׁאֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד לְבַד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ, הוּא גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד. גַּם אָמַר, שֶׁהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לִנְשְׁמַת אֲבוֹתָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקוּ.

ב) וְאָמַר, שֶׁאֲפִלּוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל מֻתָּר לְחַדֵּשׁ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא אֵיזֶה דִּין חָדָשׁ. וְאָמַר: כְּבָר נָתַתִּי לָכֶם כֹּחַ הַמְדַמֶּה כָּשֵׁר וְטוֹב, וְאַתֶּם רַשָּׁאִים לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר: אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג בְּכֹחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלָּכֶם מַה שֶּׁאֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג בַּשֵּׂכֶל. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַמֵּק בְּתוֹךְ סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, עַד שֶׁיְּחַדֵּשׁ בּוֹ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא.

ג) בְּעֵת שֶׁיָּצָא ה״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ בָּעוֹלָם, הִפְלִיג רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד מְאֹד בְּלִמּוּד סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, וּבִפְרָט מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בּוֹ אֵיזֶה דָּבָר. וְאָז בָּא אֵלָיו אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שְׁלוֹמֵנוּ, וְהִצִּיעַ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת חִדּוּשׁוֹ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ לוֹ בְּהַ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, וְחִיֵּךְ רַבֵּנוּ זַ״ל וְעָנָה וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: ״אִיר מֶעגְט קְנֵייטְשִׁין מַיין סֵפֶר וּוי אִיר וּוילְנְט, נָאר פּוּן אַיין סְעִיף קָטָן פּוּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ נִישְׁט אָפְּטְרֶעטְן״.

ד) וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת נִכְנַס פַּעַם אַחַת אֶצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הָרַב הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מֵעִיר בְּרֶסְלֶב, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל (קְצָת בִּלְשׁוֹן תּוֹכֵחָה): לָמָּה לֹא תִּקַּח אֶת סִפְרִי, וּתְעַיֵּן בּוֹ הֵיטֵב, עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ אֵיזֶה קֻשְׁיָה, וְאַחַר־כָּךְ תּוֹסִיף וּתְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁתָּבִין וְתֵדַע אֶת הַתֵּרוּץ שֶׁעַל זֶה. וְכִשְׁמוֹעַ הָרַב אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, חָזַר לְבֵיתוֹ, וּפָתַח אֶת הַסֵּפֶר ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ לְעַיֵּן בּוֹ. וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיָה וּפְלִיאָה בִּדְבָרָיו, וְאַחַר־כָּךְ הוֹסִיף לִלְמֹד וּלְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ הַתֵּרוּץ וְהַתְּשׁוּבָה עַל הַקֻּשְׁיָה הַזֹּאת, וְחָזַר אַחַר־כָּךְ לְרַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָמַר לְפָנָיו אֶת הַקֻּשְׁיָה וְהַתֵּרוּץ, וְהוּטְבוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אֲנִי יוֹדֵעַ מֵאֶחָד שֶׁחִבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַזֹּהַר, וְלֹא בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כֵּוָן אֶל הָאֱמֶת.

ה) וְאָמַר: מִי שֶׁבָּקִי הֵיטֵב בְּתוֹרוֹתָיו הַכְּתוּבוֹת בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, רָאוּי לוֹ לִמְצֹא כָּל שִׂיחוֹת

הָעוֹלָם בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵין שׁוּם שִׂיחָה וְעִנְיָן בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוּכַל הַשָּׂלֵם לִמְצֹא בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ. הֵינוּ כִּי בְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת יֵשׁ בָּהֶם תּוֹרָה בְּהֶעְלֵם, אֲבָל אֵין מִי שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁנֶּעֱלָם בְּשִׂיחוֹת בְּנֵי־אָדָם, כִּי אִם אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, אֲבָל עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה שֶׁלּוֹ, מִי שֶׁבָּקִי בְּסִפְרוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, וְיֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל קָצָת, יוּכַל לִמְצֹא בְּכָל שִׂיחוֹת הָעוֹלָם רְמָזִים בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲפִלּוּ אִם לֹא יִהְיֶה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּיוֹתֵר.

ו) וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה, וּבְקִיאִים בַּסְּפָרִים הַרְבֵּה וּבְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּמֵחֲמַת זֶה דַּיְקָא אֵינָם יְכוֹלִים לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, מֵחֲמַת שֶׁהֵם בְּקִיאִים מְאֹד. כִּי כְּשֶׁמַּתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה, וְרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר, מְבַלְבֵּל אוֹתָם בְּקִיאוּתָם הַגְּדוֹלָה, וּמַתְחִילִים לוֹמַר מִיָּד הַקְּדָמוֹת הַרְבֵּה וּדְבָרִים הַרְבֵּה מַה שֶׁיּוֹדְעִים מִסְּפָרִים, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל דִּבְרֵיהֶם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא לָאוֹר אֵיזֶה חִדּוּשׁ נָאֶה. וְתָפַס רַבֵּנוּ זַ״ל לְדֶגְמָא, גָּדוֹל אֶחָד בְּדוֹרוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה מֵחֲמַת זֶה, וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, כִּי כְּשֶׁרוֹצִין לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין צְרִיכִין לְצַמְצֵם אֶת מֹחוֹ, לִבְלִי לָרוּץ מִיָּד לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בְּרִבּוּי הַקְּדָמוֹת שֶׁאֵינָם מֻכְרָחִים לְחִדּוּשָׁיו, וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְאָז יָכוֹל לְהוֹצִיא לָאוֹר לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים הַרְבֵּה בְּהַדְרָגָה כְּסֵדֶר. וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר כָּזֶה, וְהֶחָכָם יָבִין מִדַּעְתּוֹ.

ז) וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל לְרִ׳ נָתָן לְעִנְיַן חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר בַּתּוֹרָה, אָמַר בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ וְחִדּוּשׁ, מֵהֵיכָן לוֹקְחִין הַחִדּוּשׁ?! כִּי בֶּאֱמֶת עִנְיַן חִדּוּשִׁין, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ, הוּא דָּבָר נִפְלָא וְנֶעֱלָם מְאֹד מְאֹד, כִּי מֵהֵיכָן לוֹקְחִין זֹאת?! וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁבָּזֶה שֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ, בָּזֶה רוֹאִין הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַמְצִיא מֵאַיִן לְיֵשׁ; כִּי בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל זֹאת הַחִדּוּשׁ, רַק עַכְשָׁו הוּא לוֹקֵחַ וְשׁוֹאֵב מִמְּקוֹר הַחָכְמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיִן, הֵינוּ מֵאַיִן סוֹף, וּבָזֶה אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל הִתְגַּלּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְעַל זֶה אָמַר ר׳ נָתָן לְרַבֵּנוּ זַ״ל: הֲלֹא רוֹאִין זֹאת, כִּי לִפְעָמִים אֲנִי מִתְיַגֵּעַ קֹדֶם שֶׁאֲנִי מוֹצִיא דִּבּוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, וְלִפְעָמִים נִפְתָּח הַלֵּב וְנוֹבְעִין חִדּוּשִׁים רַבִּים. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ״ל: גַּם זֶה פֶּלֶא וְחִדּוּשׁ גָּדוֹל; הֵינוּ כְּשֶׁאֲפִלּוּ אֵין מוֹצִיאִין אֶלָּא דִּבּוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, גַּם זֶה פְּלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵהֵיכָן לוֹקְחִין אֲפִלּוּ זֶה הַדִּבּוּר?! וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין וְחָפֵץ בָּאֱמֶת, יוּכַל לִרְאוֹת מִזֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַיִן בְּעַיִן, לֹא מִבַּעְיָא מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, הוּא בְּוַדַּאי רוֹאֶה וּמֵבִין בְּדַעְתּוֹ הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ בַּר הָכִי לְחַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, גַּם הוּא יָכוֹל לִרְאוֹת אֲמִתָּתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הַנִּפְלָאִים שֶׁרוֹאֶה בִּסְפָרִים קְדוֹשִׁים, וְעַל־כֵּן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא עֵדוּת נֶאֱמָנָה עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יט): ״עֵדוּת ה׳ נֶאֱמָנָה״.

ח) וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁמְּגַלִּין הַצַּדִּיקִים, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת מט:), שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין נָבִיא בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, לִנְבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהָיָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה, וְעַל־כֵּן שְׁאָר הַנְּבִיאִים הִתְנַבְּאוּ בְּ"כֹה אָמַר ה'" שֶׁהוּא בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, אֲבָל מֹשֶׁה אָמַר: "זֶה הַדָּבָר", שֶׁהוּא דָּבָר בָּרוּר, בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה, כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י פָּרָשַׁת מַטּוֹת. וּכְמוֹ־כֵן יֵשׁ בְּחִינַת חִלּוּק הַזֶּה בֵּין הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים; כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁאוֹמְרִים חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים, וּמַכְנִיסִים אוֹתָם בְּאֵיזֶה פָּסוּק אוֹ מַאֲמָר חַז"ל, אֲבָל אֵין מְכֻוָּנִים וְנִכְנָסִים הֵיטֵב בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַמִּקְרָא וְכוּ', רַק בְּאֵיזֶה רֶמֶז וְסִמִּיכוּת בְּעָלְמָא, וְזֶה בְּחִינַת נָבִיא בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁאֵינוֹ מִתְנַבֵּא רַק בִּבְחִינַת: "כֹּה אָמַר ה'" וְכוּ', אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים נוֹרָאִים, שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם הֵם בְּרוּרִים וְזַכִּים כַּשֶּׁמֶשׁ, וּמְבֹאָרִים וּמְפֹרָשִׁים הֵיטֵב בְּהַפָּסוּק אוֹ מַאֲמַר חַז"ל שֶׁהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בָּהֶם, וְזֶה בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה, בְּחִינַת: "זֶה הַדָּבָר", כִּי דִּבְרֵיהֶם מְבֹאָרִים וּמְפֹרָשִׁים הֵיטֵב בְּהַמִּקְרָא וְכוּ' שֶׁהֵם מְפֹרָשִׁים כְּפִי דַּרְכָּם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: "זֶה הַדָּבָר".

ט) וְאָמַר: כְּשֶׁחוֹשְׁבִין תּוֹרָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת חוֹשֵׁב הַדִּבְרֵי־תּוֹרָה שֶׁרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בָּהּ, לַחֲשֹׁב וְלַחֲזֹר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אוֹתוֹ הַפָּסוּק אוֹ אוֹתוֹ הָעִנְיָן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְלִהְיוֹת נוֹקֵשׁ וְדוֹפֵק עַל הַפֶּתַח, עַד שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ. וְאָמַר אָז: יֵשׁ דָּבָר שֶׁפּוֹרֵחַ בַּמַּחֲשָׁבָה כְּמוֹ זְרִיקָה, וְאַחַר־כָּךְ פּוֹרֵחַ מֵהַמַּחֲשָׁבָה, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָזֶה בְּרִיָּה וְאִישׁ חַיִל לִרְדֹּף וְלָרוּץ אַחֲרֶיהָ לְהַשִּׂיגָהּ.

י) הַקֶּשֶׁר וְהַחִבּוּר שֶׁל הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הוּא כְּעֵין בִּנְיָן וַאֲרִיגָה מַמָּשׁ, שֶׁבִּתְחִלָּה מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ יַחַד, וְאַחַר־כָּךְ קוֹשֵׁר וּמְחַבֵּר דָּבָר שְׁלִישִׁי לְהַשְּׁנֵי בְּכַמָּה קְשָׁרִים חֲזָקִים וְכֵן מִשְּׁלִישִׁי לִרְבִיעִי וְכֵן לְהַלָּן וְכוּ'. אַף עַל־פִּי־רֹב חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם לַחֲזֹר וּלְקַשֵּׁר אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. כִּי מִתְּחִלָּה אֵין הַקֶּשֶׁר שָׁלֵם יַחַד, רַק מִזֶּה לָזֶה, דְּהַיְנוּ מֵהָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי וּמֵהַשֵּׁנִי לַשְּׁלִישִׁי וּמִשְּׁלִישִׁי לִרְבִיעִי, אֲבָל עֲדַיִן אֵין קֶשֶׁר לָרְבִיעִי בְּהָרִאשׁוֹן, אֲבָל אַחַר־כָּךְ מֵבִיא פָּסוּק אוֹ מַאֲמַר חַז"ל, אוֹ שְׁאָר רְאָיָה אַחֶרֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקַשְּׁרָם יַחַד, עַד שֶׁמְּחַבֵּר בְּקֶשֶׁר הָדֵק הֵיטֵב כָּל הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד, וְאַחַר־כָּךְ חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים זֶה לָזֶה, וְיַחַד כֻּלָּם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחִבּוּר וְהַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן. וּבִתְחִלָּה אֵין קֶשֶׁר לִשְׁתֵּי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָאֵלּוּ, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֵיזֶה קֶשֶׁר שֶׁיֵּשׁ בֵּין דָּבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הַשְּׁנִיָּה לְדָבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל אַחַר־כָּךְ הוּא חוֹזֵר לְקַשְּׁרָם בִּרְאָיוֹת וּדְרָכִים נִפְלָאִים שֶׁמַּמְשִׁיךְ קוֹרוֹת לְקַשֵּׁר הַבִּנְיָן מִשְּׁלִישִׁי שֶׁבָּרִאשׁוֹן לִרְבִיעִי שֶׁבַּשֵּׁנִי, וּמִשָּׁם לַשֵּׁנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי, וְאַחַר־כָּךְ מֵחֲבִילָה שְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית גַּם־כֵּן כָּךְ וְכֵן לְהַלָּן, וְאַחַר־כָּךְ מְקַשְּׁרָם כֻּלָּם יַחַד בְּדֶרֶךְ נִפְלָא.

ספר

ליקוטי מוהר"ן

מתמידות סהורות של הרב החסיד המפורסם בוגינה קדישא מהו' נחמן נ"י
כלור הנהיר נכדו של הרב הקדוש הנעים"ע זצוק"ל לקטנו מחמר הרר מחמד
חמרות ה' טהורות נפנת פעמה מגלה נסתרות לעורי ישיים ולהוניה חסורים
נכושרות נתוכחת מגולה ולהבה מסותרת לסקל הדרכי' ולפקוח עיניים עורות
הטוביס מחבני מהנג חביים יקרות כל הרוצה לסמוך עליה' נמיים גדולים ע"פ
הקדמות ישרות דברי הכמים נכוניים כמסמעו' בהם ימצא מרגוע לנפשו ועצות
ישרות ויזכו לרחות ניחות תורה צדק לקבץ מפוזרו' ויכונן על מספטם ק"ק
והיכל והולם ועזרות

גם חלה לחכמים יבינו מדעת': כי לא כגויים שהיו בימי חכמי הש"ם ז"ל הגוי' החלו
חשר חמו מתגוררים בחרצותם כי המה היו עובדי כוכבים ומזלו' דבקים בכל
התועבות לא ידעו את ה' ואת דבר קדשו לא הכירו אבל העמים שבזמנינו את ה'
הם יריאים ומתני' כבוד לתורתו עושים חסד ומשפט בחרצותם וחסד עם היהודי'
בחובי' תחת כנפיהם וחלילה לנו לדבר חו לבהוב שום גנאי עליהם וכ"מ שמבר
בספרים גוי חו נכרי חו חומות העולם וכדומה הכוונה על עכו"ם חותם שהיו
בימי המשנה:

גדרוקט אין חוסטרלאנד חון וואלינישטן גיבערנעמאט מיט בעוילינגונג חיינר העכשט
פערלאג דעמטן קייזערליכן נעמ"ר חון ווילנא:

ברפוס מהור"ר שמואל במהור"ר ישכר בער סג"ל

באוסטרהא

תחת ממשלת חדוניט הקיסר החדיר החסיד חוסט
פרי סווטליוושי דערזחוניגע ווילקי החסידהר מימפירחטחר
אלעקסנדר פאולאוויטש סחמיע דער. עס חוסט
רחמיסקי החסידהר חוסט מילעסטיוושט י"ה:

לסדר ולפרט הנני נותן לו את **בריתי שלום** לפ"ק

הקדמה הראשונה שהיה נדפס בלקוטי מוהר"ן דפוס ראשון בחיי רביז"ל

הקדמת המסדר והמביא לבית הדפוס

וישמחו הצדיקים וחסידי הדור אתם ראו שמעו לא נאמר אלא ראו כי ה' נתן לכם מטמון בעולם להשמיע דברים העומדים ברומו של עולם לגלות אוזן מדברים עליונים ונעלמים הקדמות יקרות נפלאים ונוראים ממקור חיים מקור עליון המה נובעים דרושים עליונים ומתוקים לחיך ובלב קבועים דרך חכמה וצחות מטעים מטעמים והנה הכל תוכחת מוסר ודרך חיים ההוגה בו עיניו ישא לשמים ויאמר זה הוא מקור מים חיים הנוזלים מן לבנון, ברק השנון, ולהלביש בחלוקא דרבנן, למען כל אחד לפי השגתו יקח שמץ מנהו ובלבם רושם ישאר, כי הנה נא ידעתי בעצמי אנכי איש בער, מחכמת התורה ואף משכל אנושי נבער, ואין די באר, ובעת העתקתי זה הספר, אחזוני צל פחד וחפר, ובהטעמי דברים המתוקים כדבש מיער, הנה הלב לשמים בוער, והנני מחשב אם זה באיש כמוני, אשר מימי לא טעם אף לחם עוני, מה יאמרו הגבורים הצוללים במים אדירים, וכל ימיהם אוכלים לחם אבירים, ושאו לשמים עיניהם לברכו על כל ברכה אשר ברא בעולמו ככה, ואין להאריך בשבחי הספר הקדוש הלזה כההוא מרגניתא כל מה דאת משבחה את פוגם במעלתה, וכי הנה פה קדוש מדבר הוא ניהו הרב החסיד בוצינא קדישא בעל המחבר ומפיו יוצאים הדיבורים שלא להדפיס ההסכמות וחרמות אשר מונח תחת ידו מכמה גאוני זמנינו על משך עשר שנים כדרך כל חובר חיבור מחמת שאין בהם תועלת, ואף לדברי תורה מחשבה מועלת כל זמן שהספר אינו נמכר וחסרונו לא נתמלא מהוצאות אשר על הדפוס עלה, מי הוא זה אשר יעלה על לבו להדפיסו שנית ולהרבות ולפזר ממונו ספק אתי ספק לא אתי לידו ממונו, אף מי שאין בו דעת קונו הלא לא יפקיר ממונו ואם כן הוא רחוק משכר ולהפסד קרוב כי דרך המסכימים דברים לעבור ולהרבות בתוארי המחבר ובין כוכבים ישימו קינו לארוב ומצפון תנשא הרוח להוליד התנשאת רוח ועבודתו יוליך הרוח ולעתיד מה יהגה כאשר אין בפיו מענה ואין פרקליט אשר בפניו יענה וכאשר הוא מהנמנע שלום יענה ורעה אליו לא תאונה וכשמוע דברים כנים ונפתל בהם אינם, אמרתי גם אני הלא מי קטן ממני להבין דברי הספר כמוני ואף כי חדל אנכי מאישים לא עלי הוא האשם לעבור את פיו קודש הקדשים שבחי הספר לבאר אין די באר על ידי איש בער אשר מחכמה נבער ואשמור דרך חיים משתוקי בשתים הוא סמא דכולא על דברים קדושים כאלה על כן אזחילה ואירא שבחי הספר לספרה, ואוהבי אמת רודפי צדק אשר יבאו ביתה לבדוק ידונו אותי לכף זכות אף אם יראו מעוות כי אין דפוס בלא טעות, וגם לא נעתק מכתב יד אחד רק השומעים ביום שמעם כתבו כל אחד ואחד ואין מלט מהכתב למכתב שלא תהא איזה שגיאה מלבד אשר יחדש מהדפוס וההגהה ועלי דידי יהדרו את אשר יעדרו ואל ישימו עלי חטאת אשר נואלתי בכל האפשרי והייתי נזהר ונפתל לא נפתלתי לזאת עד כה מילתי ועל ה' אשים תקותי כי הוא יהיה בעזרתי גם עד זקנה ושיבה אל יעזבינו אין פרץ ואין צוחה ברחובותינו ויבא משיח צדקנו במהרה בימינו אכי"ר.

כה דברי המעתיק והמביא לבית הדפוס הק' **נתן** בלא"א **נפתלי הירץ** מנעמריב הבירה חתן הרב החסיד המפורסם הגאון האמיתי הרב המאה"ג מוהר"ר **דוד צבי** זצוק"ל שהיה אב"ד ומרא דאתרא בק"ק **קרעמניץ** וקודם פטירתו נתקבל לראב"ד ומד"א בק"ק **מאהוליב** יצ"ו.

☆ ☆ ☆

הסכמות

הסכמת הרב המאוה"ג הקדוש עטרת תפארת ישראל מנורה המהורה אור שבעת הימים אור בהיר בשחקים אור צח ומצוחצח אור טמיר ונעלם קודש הקדשים המפורסם בכל קצוי תבל לשם ולתהלה מו' יעקב יצחק מלובלין זצללה"ה בעהמ"ח פ' דברי אמת ושאר ספרים:

הנה יד כתובה אלי באצבע אלקים חרות אשר שלח אלי חד מן קאמייא הלא הוא מחותני חביבי וידידי הרב המאור הגדול איש קדוש מופת הדור נ"י פ"ה ע"ה מו"ה **נחמן** נ"י ליקוטים המלאים לה אמיר מלא וגדוש ביראת אלקים בדברים מושכלים שכל אלקים: ועיינתי בהם על נכון. והנה מאד ישרו בעיני דברים נכבדים כאלו ולית דין צריך בושש. כי הדברים מאליהם יעידון ויגידון דבר אמת לאמיתו לפי ענינו ודברי אלקים חיים. והנה האי גברא רבא לא צריך לדידי ולא לדכוותי. כי מה אני ומה חיי שפל ונבזה חדל אישים ומעולם לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ליתן הסכמה על ספרים חדשים. אמנם לאהבת האמת אמרתי ענוותנותיה דמר גרמא לי: והנני מן המסכימים להוציא לאור תעלומות חכמה והנני לא אבא על הלטותא אשר יעשה כמותה בהדפסה בערך עשרה שנים מיום דלמטה כי בלא זה ליקום באורו אשר ישיג וכו'. ולהשומע תבוא עליו ברכת טוב: היום יום גימל כ"ו ימים לחודש טבת תקס"ח לפ"ק פה לובלין: כ"ד האוהבו הגם שאינני יודעו ומכירו ומצפה טובתו ובריאותו ושלומו תמיד.

יעקב יצחק במוהר"ר **אברהם** אליעזר הלוי הורוויץ:

הסכמת האדם הגדול בענקים, בהיר הוא כשחקים כבוד הרב הגאון האמיתי זקן ויושב בישיבה איש אלקים מופת הדור עטרת תפארת ישראל חסידא סבא קדישא אספקלריא המאירה, לו נפתחו שערי אורה בנגלה ובנסתר ידיו רב לו תהלתו מלאה ארץ כקש"ת מו"ה **ישראל** זצלה"ה מציד מישרים דק"ק קאזניץ בעמ"ח פ' עבודת ישראל ושאר ספרים:

לכו חזו מפעלות אלקים אשר פעל ועשה איש חי רב פעלים מקבציאל שקיבץ על יד זקוקין דנורא ובעורין דאשא אשר לקט במאמרים אומר לגלגולת איהו יאה וגולתיה יאה. ליקוטי אמרים דברים נפלאים ונורא הוא סביביו ששלח אלי חד מן ידידיי ה"ה הרב המאור הגדול בנן של קדושים מופת הדור גדול מרבן שמו נודע בשערים מו"ה **נחמן** נ"י נכד לרבינו הק' בעש"ט זללה"ה אשר רוצה להעלותו על מזבח הדפוס להוציא לאור תעלומות חכמה: וראיתי בהם דברים ערבים נעימים וחדודים עמוקים מאד איש לפי ערכו. ומה נכבד היום אשר יצאו לאור דברים כאלו אשר להם דומיה תהלה. והנני מן המסכימים להעלות על הדפוס דברים יקרים מפז ומפנינים וראוים להכניסם לפני ולפנים. אמנם מדאגה מדבר פן יקום איש או אשה ויעשה כמתכונתה ע"י עצמו או ע"י גירא דילית. לכן הנני גוזר בגזירת נחש לטותא דרבנן וליקום באורר כל משך י' שנים מיום גמר הדפסה: ולהשומע יונעם ותבוא עליו ברכת טוב. יום ג' דלת שבט תקס"ח לפ"ק פה ק"ק קאזניץ יצ"ו:

נאום **ישראל** בהמנוח מו"ה **שבתי** מ"ט דפה ק"ק הנ"ל:

הסכמת הרב הגאון החסיד הקדוש המפורסם, בוצינא קדישא נ"י ע"ה פ"ה ק"ש מוהר"ר **אברהם חיים** זצ"ל אב"ד דק"ק **זלאטשיב** בעה"מ ספר אורח לחיים:

הנה קבלתי מכתב אדם גדול בענקים ואדמתו ואכנהו ולא ידעתיו ה"ה הרב הגדול בוצינא קדישא מופת הדור נ"י פ"ה ק"ש החסיד המפורסם בנן של קדושים מחו' מוהר"ר **נחמן** נ"י ובקש שאסכים על הדפסת ספרו הקדוש וראיתי בו ובמעט דבש שהטעמתי האירו עיני וראיתי שאין צריך להסכמותי ובפרט שכבר הסכימו גדולי הדור גאוני זמנינו אך אין מסרבין לגדול ובאתי כיהודא ועוד לקרא והנני גוזר בגזירת התורה לכל יסיג שום אדם מגבול שגבלו הראשונים עשרה שנים מיום דלמטה ולהשומע יונעם. הכ"ד המדבר לכבוד התורה יום ה' ך' שבט תקס"ח לפ"ק פה ק"ק זלאטשוב:

הק' **אברהם חיים** בהרב מוהר"ר **גדליה** זלה"ה:

הסכמת הרב הגאון החסיד המפורסם החריף ובקי בחדרי תורה, המאיר עיני חכמים נ"י ע"ה פ"ה ק"ש מהר"ר **מאיר** זצ"ל אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק **בראד** והקרייז:

אם אמנם שכבר גדרתי בעדי מימים ימימה. מלהיות עולה בהסכמה על הדפסת ספרים חדשים להביא תחת מכבש הדפוס מחמת כמה טעמים הכמוסים אשר בלבי חקוקה אך כעת הנה יד שלוחה אלי מן חד מבני חבריא ח"ה הרב המופלא ומופלג בתורה ובחסידות המפורסם מוהר"ר **נחמן** נ"י הגדול בשם טוב גידולי הקודש זרע קודש מחצבתו נכד לה"ה הרב המפורסם בתורה ובחסידות ידיו רב לו בעשר ידות בוצינא קדישא חסידא ופרישא קדוש יאמר לו כל רז לא אנס ליה מו"ה **ישראל** בעש"ט ז"ל והרב מוהר"ר נחמן הולך בעקבות אבותיו הקדושים ועשה חיבור לטהרה על דברי מאמרים אשר בש"ס שהמה סתומים וצריכים לדורשם ואף שלא היה לי פנאי לעיין עליו אך אפס קציהו ראיתי שהרב הנ"ל טרח ביגיעה רבה לפענח כל נעלמים ועל מה אדניו הוטבעו חיכו ממתקים מה מתוק מדבש היוצא מהאר"י קדוש יאמר לו רבינו האר"י ז"ל ולזאת נמניתי במנין הראוי

שכבר

הסכמות

שכבר קדמוני הרבנים מובהקים גדולי זמנינו להביא החיבור של הרב מוהר"ן לבית הדפוס גם ידי תיכון עמהם וכל המסייע לדבר מצוה מן ה' יהיה שכרו כפול מן השמים כי היכי דלעביד נייח נפשיה של הרב **מוהר"ן** הנ"ל להחיש מעשיהו להוציא מחשבתו מכח אל הפועל ואצ"ל שלא לגרום ח"ו היזק להרב מוהר"ן הנ"ל וכל השומע לדברינו אלה ישכון בטח ושאנן ויהי הודו כזית רענן ויזכה לראות בביאת משיח צדקינו אשר שמו ינון. הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ליום ג' כ"ה לחודש שבט תקס"ח **פה** ק"ק **בראד** יע"א:

נאום הק' **מאיר** בא"א מ"ו הגאון המנוח מו"ה **צ"ח** זללה"ה חפ"ק הנ"ל והגליל יצ"ו:

הסכמת הרב הגאון המופלג המפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים, האדם הגדול בענקים, החריף ובקי בכל חדרי תורה רקיע לשחקים, נ"י ע"ה פ"ה כק"ש מו"ה אפרים זלמן מרגליות מבראד זצלה"ה בעהמ"ח שו"ת בית אפרים ופ' פרי תבואה ושאר ספרים:

שמוע שמעתי אפרים. זה ימים כביר קל זיע סגיא דמשבחין ביה בדרב נחמן דאדם גדול הוא בתורה ובחסידות. איש קדוש מבין חידות. יודע תעלומות חכמה ושושן סודות. מפענח נעלמים ומגלה רזים במקרא תלמוד ואגדות, ירושה היא לו מאבותיו אבות מכלל דאיכא תולדות, שכן יונק מגידולי הקודש חוטר מגזע האלקי המפורסם הבעש"ט זלה"ה איש חמודות, וזרעו לברכה זרע קודש שמם ומעשיהם עליהם מעידות, כי האנשים **אנשי מדות, מושכים הלבבות בחבלי מוסר השכל משמחי לב ומאירות עינים וכושל ברכים יקומון ועל רגליו מעמידות.** ונפק מבנייהו אילנא רברבא ותקיפא ורב נחמן חסידא שמי' ואמליך וכתב שופרא ושבחא ופרושי דקראי ואגדות דרבה בר בר חנה. זה **פרישתו** לקדושה כהאי תנא דבעי כוונה. אלו ואלו בנועם מנעימים. נאהבים ונעימים. לקרואים והולכים לתומם. ערבים על אוזן שומעת מחליל ותופת. מתוקים מדבש ונופת. והרב החסיד הנ"ל בקש **זאת** מידי למחמי חתימת ידי אכתבי' כתוב הדר. בקודש נאדר. ואם אמנם אני איני כדאי ששלח אלי ובפרט כי איככה אוכל וראיתי בדברים העומדים ברומו של עולם, ולא באתי במשפט על כל נעלם, תמן מתלין מתליא אריוותא קומיכון ואתון שאלין לתעליא אפס כי עז אהבתי כמים רבים לא יוכלו לכבות. חבר אני לכל יראי השם וכל קדושיו ואוותה נפשי לעשות רצון צדיק כי"ב. אמרתי ויהי מה ארוצה. לפי השעה הנחוצה. והצצתי ראשי פרקים. כמציץ מן החרכים ומצאתי בהם דברים של טעם. לחם סתרים ינעם. וכל מה שבתוכו מצטרף לקודש ונשאתי את ידי להיות מסכים הולך על דברת גדולי הדור אשר קדמוני. ונמצאתי לאשר בקשוני וחזינא לאצטרופי בצירוף דרבנן. קדישי עליונין. לתורה ולתעודה. ועל ספיר גזרתם ידי הדה, גזירה ותופסת עד עשרה שנים מיום העלותו על מזבח הדפוס וזר הקרב יירא לנפשו מחמת תנינים וראש פתנים. ושומע לדברי חכמים, ינחל בטוב תמימים, דברי זעירא דמן חברייא חותם על דבר אמת לסדר והסירותי מחלה מקרבך **ולמספר ימיך אמלא** לפ"ק **בראד.**

הק' **אפרים זלמן מרגליות מבראד:**

אלו ההסכמות כבר ניתנו על ההדפסה הראשונה שנדפס זה הספר הקדוש בק"ק **אוסטרהא** בחיי רבינו המחבר זצוק"ל. בצירוף שאר ההסכמות מגדולי גאוני וחסידי הדור. ומרוב ענוותנותו העצום. לא אבה להדפיסם. ומרוב הזמן נאבדו רוב ההסכמות. וכעת מדי עברי באמתחת הכתבים לחפש אחר חידושים חדשים שלא נדפסו מקודם. מצאתי דאתי לידי אלו השלשה הסכמות משלשה גאוני מצוקי ארץ האלה, בכתיבת ידם וחתימתם ממש. כאשר הנה בידינו, אמרתי מאת ה' היתה זאת להדפיסם, ויכתבו בספר ויוחקו יתנו עדיהן ויצדקו: (כ"ז מועתק מהדפסה שני') וכעת מצאנו באמתחת תלמידיו הקדושים עוד שני הסכמות משני עמודי עולם קדושי עליון המגיד דק' קאזניץ והמגיד דלובלין אמרנו טוב להדפיסם ג"כ לקיים מ"ש אל תמנע טוב מבעליו כו' וזכות הצדיקים הק' יגינו עלינו ועל כל ישראל ובא לציון גואל בבי"א:

הקדמה לספרי ליקוטי מוהר״ן

הדור אתם ראו דבר ה׳. שמעו לא נאמר אלא ראו.

ראו כי ה׳ נתן לכם מטמון. דברים העומדים ברומו של עולם. כמאמר רז״ל (פסחים קי״ט.) ולמכסה עתיק. זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין. ואיכא דאמרי. זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין. ותרווייהו כחדא. איתנהו בהאי חיבורא קדישא, כי הוא מגלה ומכסה, מגלה ומבאר דברים עליונים ונעלמים, חידושים חדשים והקדמות יקרות נוראות ונפלאות עצות מרחוק אמונה אומן. הנובעים ממקור מים חיים מקור עליון ונורא מאד. עיר גבורים עלה חכם ויורד עוז מבטחה, דרך כמה צמצומים והשתלשלות מעילה לעלול משכל עליון לשכל תחתון, עד אשר נתלבשו בלבושין האלו בחלוקא דרבנן. בדרך צחות ונאות, ובדרושים ערבים ונפלאים ומתוקים לחיך, בדרך חכמה וטעם ופלפול וסברא ודרך חיים תוכחות מוסר השכל הבוער כאש עד לב השמים. וכל תורה ותורה שגילה לעם סגולה, כולם מלאים עצות נפלאות ונוראות לעבודתו האמתיית ית׳, כאשר יראה הרואה בעיניו, אם ישים לבו עליהם באמת לאמתו, כי אך לזה היתה כוונתו הקדושה, לעורר ישנים ולהקיץ נרדמים, להיישיר לבות בני אדם אחב״י אליו ית׳, לאמור לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו, לפקוח עינים עוורות, ולהוציא אסירים בכושרות, להוציא ממסגר אסיר מבית כלא יושבי חשך, האסורים בתאוותיהן, והלכודים בהבליהם, והנדחים בעוונותיהם, להטות לבבם אליו ית׳ להשיבם אל ה׳ באמת בדרך הישר והנכון לפניהם, בדרך אשר דרכו בו אבותינו מעולם: **והנה** אף על פי שהדברים גלויים ומובנים קצת ע״פ פשוטן של דברים אעפי״כ עוד דברים בגו. כי כפלים לתושיה, כי עדיין פנימיות הדברים סתומים וחתומים מעין כל. כי הם דברים שכיסה עתיק יומין. שצריכין לכסותם ולגלותם. כדי להכניסם בזה העולם. כי המכסה הוא הגילוי וכו׳. וכמבואר מזה בכתבי האר״י ז״ל. וכאשר שמענו מפיו הק׳ ז״ל שפ״א אמר שהתורה שהוא מגלה, היא נמוכה אלפים ורבבות מדריגות. מכפי מה שהשיגה במקומה העליון. והן הן גבורותיו. הן הן נוראותיו. אשר השיגה יד שכלו הקדוש הרם ונשא. להלביש ולהוריד. דברים גבוהים ונוראים כאלה. דברים קדושים ודקים ורוחניים מאד להלבישם בלבושים רבים וצמצומים, עד אשר יהיו דברים השווים לכל נפש. להודיע לבני האדם גבורותיו ית׳. לגלות עצות ודרכים ונתיבות להגיע לעבודתו ית׳ באמת. למען דעת כל עמי הארץ כי ה׳ הוא האלקים אין עוד:

והנה דבר שפתים אך למחסור. להאריך ולהרחיב הדיבור בשבח הפלגת גדולת מעלת קדושת נוראות הספר הקדוש הזה הנורא מאד. כי מי שירצה להסתכל בו בעין האמת. יראה ויבין בעצמו עד היכן הדברים מגיעין. ומי שלבו חלק. ואינו חפץ בתבונת קדושת הספר הזה. לא יועילו לו דברי אלה: **אולם** לכל אחי ורעי אדברה נא. מעט מדרכי הספר הקדוש הזה. ויתר מזה יראו בעצמם. יראו עיניהם וישמח לבם. והוא. כי כל תורה ותורה מדברי הספר הקדוש הזה. מדברת מכמה וכמה דברים פרטיים. מכמה וכמה מדות טובות. מכמה וכמה מצוות תורתנו הקדושה. ומהרחקות מדות רעות. וכל תורה ותורה מדברת מדברים מיוחדים מה שלא נזכרו בתורה השני׳. וכן כולם. כגון התורה המתחלת אמור אל הכהנים (בסי׳ ב׳). מדברת מתפילה ושמירת הברית שתלוים זה בזה. ושצריכין בחי׳ משפט לידע איך ללחום עם החרב הזה וכו׳. ובשביל זה צריכין להפריש צדקה קודם התפילה וכו׳. ומענין מחשבות זרות שבתפלה. ומענין לימוד התורה הקדושה. ומהקמת המשכן וכו׳ וכו׳. ושצריכין לקשר התפילה להצדיק שבדור וכו׳. וכל אלו הדברים מבוארים שם בקשר נפלא ונורא אשר אין דוגמתו. ותורה שאחרי׳ כגון בחצוצרות וכו׳ (בסי׳ ה׳) מדברת מענינים אחרים, היינו מעשיית המצוות בשמחה. ומתפלה בכח. ומיראה. וכו׳ וכו׳. וכיוצא בזה בשאר התורות. כי כל דברי הספר הקדוש הזה מלא עצות טובות ונוראות. ומדבר מכל המדות ומכל המצוות הנהוגות. ומהרחקת ושבירת כל התאוות. מתאוות ניאוף. ותאוות ממון. ותאוות אכילה. מהרחקת הכבוד. וכעס וקפידות וגדלות. (ומעלת האמת ועוצם גנות השקר) מהרחקת העצבות והעצלות. מפגם הדיבור. מלשון הרע ורכילות וכו׳. מפגם הראות ומפגם כל החושים. מקדושת העינים והחוטם והאזנים והפה שהם שבעת הנרות המאירין אל מול פני המנורה הקדושה. מקדושת שבת ויום טוב וראש חודש. משלש רגלים בכלל. ובפרטיות מכל רגל ורגל בפ״ע. מפסח משבועות מסוכות ומהמצוות הנהוגות בכל רגל ורגל. שהם מצוות אכילת מצה ואיסור חמץ ושאור וקריאת ההגדה וד׳ כוסות בפסח. וכן ממצות סוכה וארבע מינים. והור״ש וש״ת. ומקבלת התורה בשבועות. מר״ה ותקיעת שופר ומיוה״כ. מחנוכה ופורים. מציצית ותפילין וק״ש ותפילה. מצדקה ותלמוד תורה. ומו״מ באמונה. מאמונה ומאמונת חכמים. מענוה. מיראה ואהבה. וממעלות הרצון והכיסופין דקדושה. מתפילה בכח ובכוונה. הן משלש תפילות שביום. הן מגודל עוצם מעלת שאר התפילות ותחינות ובקשות שצריכין להרבות בהם בכל יום ויום לומר תחינות ובקשות הרבה. ובפרט גודל מעלת ההתבודדות לפרש שיחתו בלשון אשכנז לפניו ית׳ בכל יום בינו לבין קונו. שישפוך כמים לבו נוכח פני ה׳ שיזכהו להתקרב לעבודתו ית׳. ומגודל מעלת אמירת תהלים שמזכה לתשובה. וממעלת הבכי׳ לפני הש״י. כבן המתחטא לפני אביו. ממעלת לב

הקדמה לספרי ליקוטי מוהר״ן

נשבר. ומהרחקת העצבות. ממעלת השמחה. שצריכין להכריח עצמו בכל כחותיו להיות בשמחה תמיד. והרבה עצות נפלאות לבא לשמחה. ממעלת קדושת א״י. מענין המשכן וביהמ״ק וירושלים. מגנות המחלוקת ומגודל מעלת השלום. מתשובה. מתענית. מקדושת המחשבה. ומהרחקת מחשבות זרות. וכן מכל הדברים והדרכים הקדושים שבעולם המוכרחים לכל. מגודל מעלת התקרבות והתקשרות לצדיקים. שבזה תלוי כל קדושת איש הישראלי. מענין ניגון וכלי זמר ועשרה מיני נגינה. ומהמחאת כף וריקודין. וענין אנחה. וקול הברה. דברים שלא שמעתן אוזן מעולם אשר לא נשמע ולא נראה לגלות סודות נוראות הנצרכין להעולם מאד בדברים כאלו אשר דרכי ה׳ נסתרו בהם מאד. (וע׳ בזוהר שלח ד׳ קס״ח ע״ב מה שמפליג מאד בסוד קול הברה. ובפרשת פינחס (דף רי״ח ע״ב) שמפליג מאד בסוד מה שישראל מנענעין עצמן כשעוסקין באיזה דבר שבקדושה. וע׳ עוד במקומות אחרים בזוהר ובכתבי׳ בין מחצדי חקלא. שם תראה ותבין מרחוק. גודל עוצם הסודות הנסתרות בכל התנועות שבני אדם עושין. ובפרט כשעושין אותן בשביל דבר שבקדושה כגון מחאת כפים בתפילה או בשביל שמחת מצוה, וכיוצא בזה. פקח עיניך וראה והבן). ומרבה לדבר על לב האדם לחזקו בעבודתו ית׳, לבל יתייאש עצמו בשום אופן, ולבל יפול משום דבר שבעולם. רק יהיה עקשן גדול בעבודתו ית׳. לבלי להניח את מקומו בשום אופן בעולם כי חסדי ה׳ לא תמנו ולא כלו רחמיו לעולם. וכן מכלליות כל התרי״ג מצוות שבתורה וענפיהם וכל מצוות דרבנן. מכלליות תורה שבכתב ותורה שבע״פ. מנגלה ונסתר. הלכה וקבלה. רזין ורזין דרזין. לכולם בשם יקרא. ומכולם ידבר כמה וכמה פעמים. בדרכים וקשרים נפלאים וחידושים חדשים. וכולם כאחד הם עצות נפלאות. איך להתקרב להש״י. עד אשר אין שום דבר מצוה וקדושה ועצה טובה הנצרך לכל אדם שבעולם בכל דרגא ודרגא שלא נזכר בספר הקדוש והנורא הזה. כי מאד עמקו מחשבותיו. כי הוא מדבר מכלליות הכל בכלל ובפרט. כולל כל העולמות והדרגות שבעולם של כל אדם, כקטן כגדול. מן ראשית נקודת הבריאה שהוא תחילת האצילות עד תכלית נקודת המרכז של עולם העשיה הגשמי שהאדם עומד עליו. כל אחד ואחד לפי מקומו ומדריגתו באותה השעה והזמן. מן הגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים. ואפי׳ המונחים למטה למטה בעשר כתרין דמסאבותא. אשר ירדו בעוונותיהם עד השאול תחתיות ומתחתיו. לכלם יעורר יקיץ ויחיה. לבל יתייאשו ח״ו מן הרחמים. כושל יקימון מליו וברכיים כורעות יאמץ (וכמבואר מזה בהתורה כי מרחמם ינהגם בליקוטי תנינא בסי׳ ד׳ ע״ש על פסוק כי כל בשמים ובארץ):

ומכל דבר ודבר וכל ענין וענין שהוא מדבר. ע״פ רוב ידבר ממנו כמה וכמה פעמים. וכל פעם בסגנון אחר. בדרך עצה טובה אחרת. למשל. בהתורה בחצוצרות (בסי׳ ה׳) שם מבואר שתפילה בכח היא בחי׳ רעמים. ועי״ז זוכין לפשט עקמימיות שבלב, ולזכות לעשות המצווה בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה וכו׳. ובהתורה על אשר מעלתם (בסי׳ מ״ח) מבאר שע״י תפילה בכח זוכין לבנים והוא בחי׳ סוכה וא״י וכו׳. ובמ״א (בסי׳ מ״ד) מבאר שתפלה בכח מבטל גדלות ופניות ומחשבות זרות שבתפלה. ובהתורה תהומות יכסיומו (בסי׳ ט׳) מבאר שמתפלה בכח משם מקבלין עיקר החיות, ומקיימין כל העולמות תחתיים שניים ושלישים. וזוכין לנסים ונפלאות, ולאמונה שלימה ולא״י וכו׳. וכן בכל המדות והמצוות והדרכים וההנהגות והעצות הקדושות שהוא מדבר מהם. מכולם ידבר כמה וכמה פעמים. וכל פעם בדרך וקשר חדש נפלא ונורא. פעם יחבר ויקשר יחד שמירת הברית שע״ז זוכין לאמונה, שהיא בחי׳ שבת, שע״ז נשלם הצדקה והתורה וכו׳, ואז זוכין לכיסופין דקדושה להיות בעל נפש, ואז כל אכילתו בבחי׳ לחם הפנים וכו׳, כמבואר בהתורה אית לן בירא בדברא וכו׳ (בסי׳ ל״א). ופעם יחבר שמירת הברית עם ביטול הגדלות שהוא ע״ז. ותיקון הל״ט מלאכות שהם כל העסקים ומו״מ שבעולם. ויחודא עילאה ויחודא תתאה והלכה וקבלה וכו׳. וע״ז זוכין לדיבור המאיר לתשובה עד שזוכין לתבונות התורה לעומקה. כמבואר בהתורה אני ה׳ (בסי׳ י״א) וכיוצא בזה בשארי המצוות והמדות. הפליא עצה הגדיל תושיה. בכמה דרכים שונים. חדשים ונפלאים. כי בעוצם חלישותינו. ולגודל התגברות יצרו של אדם שמתגבר עליו בכל יום כמשארז״ל (סוכה נ״ב). ע״כ אנו צריכין עצות והתעוררות לעבודתו ית׳ בכמה דרכים. כי לפעמים האדם נתעורר לדרך זה ועבודה זאת ע״י אור התורה הזאת. ולפעמים אינו מתעורר לזה ע״י תורה זאת רק ע״י תורה אחרת. והכל לפי האדם וכפי המדרגה שלו וכפי הזמן והמקום. טעמו וראו כי טוב ה׳. שמעו אמריו כי נעמו מאד. לכל אשר חפץ באמת לאמיתו ורוצה להסתכל על עצמו ולחוס על חייו האמיתיים לחשוב על אחריתו וסופו בהאיך אנפין ייעול קדם מלכא וכו׳ וכו׳ כאשר כל אדם יודע בנפשו ולבבו: **גם** תבין ותראה. כי בכל דברי הספר הזה יש בהם עמקות גדול מאד בכל תורה ותורה. עמקות לפנים מעמקות בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות. וכאשר שמעתי מפיו הקדוש ז״ל. שפ״א אמר בהתורה שלי יש עמקות גדול: **כי** הלא כה דברי הספר הקדוש הזה כאש וכפטיש יפוצץ סלע. כל תורה ותורה מתחלק לכמה וכמה הקדמות יקרות חדשות ונפלאות ולכמה טעמים וענינים היוצאים לרוב מכל תורה ותורה. כי

כל

הקדמה לספרי ליקוטי מוהר״ן

כל תורה ותורה מדברי התורות הנאמרים בספר הקדוש הזה. הוא בנין גדול נפלא ונורא וחזק מאד. בנוי לתלפיות. תל שהכל פונים בו. כלול מכמה וכמה חדרים. חדר לפנים מחדר. וחדר לפנים מחדר. וחלונות ופתחים פתוחים מזה לזה ומזה לזה. וכל חדר וחדר וכל טעם וענין והקדמה הנמצאים בפרטות בכל תורה ותורה. יש בכל אחד ואחד עמקות גדול מאד מאד. וכל מה שהולכין ומתרבין הטעמים והענינים יש בהם עמקות (עמקות) יותר ויותר. כמים לים מכסים. וערום יבין לאשורו כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין. צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו. כולו קשור ומחובר ונעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו וכן באמצעיתו ובצדדיו. ישוטט המעיין וירבה הדעת. וביותר בכללות התורה שהיא מחוברת ונסגרת ונכללת. מכמה טעמים וענינים שונים נוראים ונפלאים ועמוקים ורחבים מני ים. וצריך אתה המעיין שתבין בדבריו שלפעמים מביא ב׳ או ג׳ ראיות לדבר אחד. בדרך עמקות נפלא ונעים מאד (מאד). ומרהיטת הלשון נדמה כאילו היא ראיה אחת. כי כך דרך הספר הזה. שכותב ע״פ רוב כמה פעמים תיבת **כי** וכיוצא על דבר אחד. ומחמת זה נדמה שהוא טעם וראיה אחת. ובאמת הוא כמה וכמה טעמים. וכ״א קשור בחבירו. ע״כ א״א לחלקם. כי הם טעמים וראיות רבות בדרך נפלא מאד. וכ״א נעוץ וקשור בחבירו (א) : והנה לפי גודל העמקות של כל דיבור ודיבור. היה מהראוי לכתוב בכל פעם **ודוק או והבן ועיין היטב**. וכיוצא באלו הלשונות המורים להמעיין שישים עין עיונו שם להבין היטב. אך ראה ראיתי. כי א״כ יהיה ההכרח לכתוב כמעט אצל כל דיבור ודיבור לשונות כאלו. לפי עוצם עריבת מתיקת השכל והעמקות שיש בכל ענין וכמעט בכל דיבור. וע״פ רוב. יש עמקות גדול מאד בדבריו אשר לא יספיק שום לשון מאלו הלשונות. ע״כ החדלתי את עטי. ומנעתי א״ע מלכתוב שום לשון מלשונות הנ״ל. רק לפעמים ולעתים רחוקות נשמט מתחת הקולמס איזה לשון כזה. והמעיין באמת. מי שיש לו מוח בקדקדו. יבין מאליו עמקות הדברים. שהם רחבים ועמוקים מני ים. גבוה משמים ועמוק מתהום. ומי שרוצה לטעום צוף דבש אמרי נועם האלו צריך להעמיק בעין האמת בעיון גדול הדק היטב להבין הדבר על מתכונתו עד מקום שיד שכלו מגעת. אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה להבין היטב פשטיות הדברים האלה הנאמרין בספר הקדוש הזה. ואעפ״כ הוא מלתא דשויא לכולהי. כי גם אשר קצרה ידו להבין דברים עמוקים. הוא גם הוא יוכל למצוא מרגוע לנפשו בדברי הספר הקדוש הזה. בדברי העצות הקדושות והמוסר הנפלא היוצאים מכל תורה ותורה. כפי אשר יאיר ה׳ עיני שכלו להבין כוונה הפשוטה שהכניס רבינו ז״ל בתורתו הקדושה. כי באמת כל דברי הספר הנורא הזה. הם השגות עליונות גבוהות ועמוקות מאד מאד עד אין סוף ואין תכלית. ונעלם ונסתר ונתלבש בהם דברים גבוהים ועליונים מאד. אשר אינם מוזכרים כלל בתוך התורה כ״א בדרך רמז וסוד. וכל כתבי האר״י ז״ל ומאמרי הזוהר הקדוש ותיקונים וכל דרכי הקבלה הקדושה. כולם כאחד כלולים בדברי הספר הקדוש הזה. וכל תורה ותורה מדברת מכוונות מיוחדות מאיזה מצוה ומשער מיוחד מהעץ חיים. בדרך נפלא ונורא מאד כאשר עינינו ראו ולא זר אשר פתח עינינו והראה לנו לפעמים כטיפה מן הים מעוצם כוונתו. וכאשר הובא בתוך הספר לפרקים איזה רמזים בעלמא. כי כל תורה ותורה כלול מ פ ר ד ״ ס ובכל אחד ואחד הן בדרך פשט הן בדרך רמז וכו׳. בכולם יש בהם עמקות גדול נפלא ונורא מאד, אך עיקר כוונתו הקדושה הוא פירוש הפשוט שבכל תורה ותורה, כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה כמבואר כבר כ״פ. שכל עיקר כוונתו הקדושה בכל תורה ותורה שגילה. ובכל דיבור ודיבור שיצא מפיו הק׳ הכל היה רק בשביל לזכות את ישראל להביאם לידי מעשה ישרה. לרמז להם מרחוק ומקרוב להורות להם עצות ותחבולות. עמוקות ונפלאות. להתקרב להש״י מכל מקום שהוא. כאשר יראה הרואה בעיניו אם ירצה להסתכל בעין האמת לאמיתו. כי כל כוונתו הקדושה היה רק שנשתדל להבין העבודה והעצות היוצאים מכל תורה ותורה. ושנבקש מהשם יתברך ונשתטח לפניו יתברך ונשתדל לקיים ככל הכתוב בהם בפשיטות. ובה׳ בטחנו. שכל מי שישים עינו ולבו היטב לדברי קודש הנאמרין בספר הקדוש הזה. יתלהב לבו ויפתחו עיניו ויכסוף וישתוקק מאד לעבודתו ית׳. עד אשר ישוב אל ה׳ באמת. בכל לבבו ונפשו ומאודו. ולב חזק כצור יזיז ממקומו. אם אבן הוא נמוח. אם ברזל הוא מתפוצץ. כאשר שמענו מפיו הק׳ ז״ל. שאמר שמי שיסתכל בספר הזה בעין האמת. בוודאי יהי׳ נפתחין אצלו כל גידי קשיות לבבו. ויהיה נעשה בעל תשובה גמור :

ובאמת הוא מן הנמנע ואי אפשר. לספר בשבח החיבור הקדוש הכרך הנורא הזה. ומכ״ש וכ״ש בשבח קדושת המחבר הקדוש בוצינא עילאה רבא ויקירא אדומו״ר זצוק״ל. כי לו דומיה תהלה. ומה גם כי ידענו גם ידענו עוצם המחלוקת רבים קמו עליו ועלינו. חנם על לא דבר. ובגלל הדבר הזה הוכרחנו לשום לפינו מחסום והחשינו מטוב מלהאריך ולספר בשבח קדושתו ופרישותו ותמימותו וצדקתו וענוותנותו באמת. ובמקום גדולתו וחכמתו הרמה והנשגבה אשר כביר

(א) עיין בספר פרפראות לחכמה בתחלתו.

הקדמה לספרי ליקוטי מוהר״ן

כביר מצאה ידו בכל התורה כולה בנגלה ובנסתר בים התלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים ובכל סתרי השגות גבוהות ועצומות כל רז לא אניס ליה וכל סתום לא עממוהו שם אנו מוצאין ענוותנותו. הפשוט הסבלן והעלוב ותמים במעשיו. עובד את ה׳ במסירות נפש נפלא יומם ולילה לא ישבות, לא ישקוט ולא ינוח מעבודתו ית׳ בחכמה והשגה גדול׳ ונוראה מאד מאד כאשר עיניכם תחזינה משרים בספר הקדוש הזה. כי כל מעיין אשר ישים לבו לדברים האלה ישפוט בצדק. שא״א להשיג דברים כאלו מכרס מלאה. וכמה יגיעות יגע וכמה טרחות טרח וכמה אלפים תעניתים והפסקות וכמה וכמה הפסקות שלימות משבת לשבת וכמה מיני סיגופים סיגף וכמה וכמה שנים התבודד בהתבודדות ופירש עצמו בכל מיני פרישות מכל מיני תאוות. וקידש עצמו בכל מיני קדושות. וביותר על הכל נתעלה ונתקדש בקדושה נוראה ועצומה ע״י קדושת א״י אשר השליך נפשו מנגד. ונסע לארץ הקדושה בשעת מלחמה שהיו תוקף מלחמות קשות וחזקות באותן המדינות. וכמה וכמה הרפתקאות דעדו עליו באותו הדרך. ה׳ צדיק יבחן כפשתני הזה וכו׳ *). כי הקיפו עליו אז באותן הימים כמה מיני צרות וסכנות תכופות ורצופות. צרת הדבר ר״ל שהיה אז באותה המדינה ותוקף רעש המלחמה שלא היו בטוחים בחייהם יום אחד. ושאר מיני הרפתקאות קשות בגוף ונפש וממון אשר א״א לבאר בכתב. והש״י ברחמיו נתן לו כח ברזל לסבול כל זה מה שאי אפשר לשום אדם לסבול צרות ויסורין כאלה מכל צד. עד אשר זכה לעבור בשלום ונכנס לארץ ישראל ויצא ובא בשלום בלי פגע. וזכה למה שזכה באתגליא ובאתכסיא. כי מלבד הנסתרות לה׳ אלקינו מה שזכה ע״י א״י לדברים נעלמים מעין כל חי. גם באתגליא ראו ראינו כי ה׳ ה׳ עמו. כי התורה שגילה אחר א״י. בכמה מעלות עד אין שיעור נתעלית ושגבה מהתורה שגילה מקודם. אם אמנם גם מקודם תורתו הק׳ האירה פני תבל נוראות נפלאתה. נפלאים דברי תורתו גם מאז ומקדם. אולם. כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי תורתו שגילה לאחר א״י מדרכי תורתו שגילה מקודם כאשר שמענו מפיו הק׳ בפירוש כמה פעמים, וכל הספר הזה רובו ככולו הוא מהתורה שגילה לאחר שהיה בא״י. ולא נמצא בו מהתורות של קודם א״י כ״א מעט מזער שני או ג׳ עלין לדוגמא. (והם נמצאים בתוך הסימני׳ שנכתבו בלשון החברים שהם מס׳ ע״ג עד סי׳ קי״ד וגם שם הם רק מעט דמעט):

והנה זה הספר נדפס פעם ראשון באוסטרהא בשנת תקס״ח. בחיי רבינו ז״ל. זה שלש עשרה שנה. אך המדפיסים דשם עוותו מאד. כי נדפס שלא בפנינו. וע״כ רבו כמו רבו הטעיות שנפלו שם בשעת הדפוס. ובכמה מקומות נחסרו שיטות שלימות. גם שינו הסדר בכמה מקומות. והחליפו כמה ענינים לגמרי. מלבד שאר קילקולים בענין ההפסקות שבין תורה לתורה. ושבתוך כל תורה בעצמה שצריכין לפעמים ליתן ריווח והפסק בין ענין לענין. ובכל אלה עוותו מאד. לפעמים הפסיקו הפסק גדול באמצע הענין שלא לצורך. ובמקום שאמרו להפסיק. כללו וצרפו הענין יחד. עד שבכמה מקומות לא נתנו הפסק אפילו בהתחלת המאמר. על אלה שמתי לבי ודעתי לתקן הכל עצה״ט. כפי אשר הי׳ ה׳ עמדי. ותקנתי כל הטעיות והעוות שנפלו בהדפסה ראשונה:

גם זאת לדעת שהספר הראשון נדפס פתאם שלא בפני כנ״ל. בעת שהי׳ רבינו ז״ל בק׳ ל ע מ ב ר ג. ובכמה מקומות. היו צריכין עדיין לתקן הלשון במהדורא תנינא. ומחמת נחיצת הדפוס. נדפס כפי מה שנכתב בראשונה במהדורא קמא. ע״כ ראיתי ונתון אל לבי לתקן בהרבה מקומות להרחיב ולבאר יותר. כפי מה שידעתי והבנתי בדעתי כוונת המאמר. כפי מה ששמעתי מפיו הק׳. וכל התורות שנכתבו בלשונו הקדוש בעצמו ז״ל. לא גרעתי והוספתי אפי׳ אות אחת. רק במקום ההכרח מאד לכתוב איזה פירוש וביאור. הצגתי אותו מוסגר בתוך שני חצאי לבנה למען דעת שאין זה מלשונו ז״ל בעצמו:

גם יגעתי ומצאתי כל המראה מקומות מכל פסוקי תנ״ך ומאמרי רז״ל. בש״ס ומדרשים וספרי הזוה״ק ותיקונים וכתבי האר״י ז״ל אשר רבו כמו רבו בספר הזה. ובכולם ציינתי בעזה״י המראה מקומות שלהם אי׳ מקום כבודם:

גם שמתי סימנים לתורה. שהצגתי אצל כל תורה ותורה ציון וסימן ע״פ סדר הא״ב. למען יקל על המעיין למצוא מבוקשו. וגם בתוך כל תורה בעצמה. הצגתי אותיות לסימן אצל כל ענין וענין. ליתן רווח וסימן להתבונן בין ענין לענין. ולהודיע שבכאן יוצא המאמר מענין לענין. ללמד ולבאר הקדמה וענין אחר. כאשר יבין המעיין במקומו:

גם כמה מאמרים. הובאו בספר הזה כפולים. פעם בארוכה ופעם בקצרה. וזה. כי כן דרכו בקודש של רבינו ז״ל. שהתורות שכתב בעצמו. הי׳ ע״פ רוב שינויים רבים בין האמירה והכתיבה. כי כתבם כפי רהיטת מוחו הקדוש. וע״כ היה גורע ומוסיף מכפי מה שיצאו מפיו בשעת הדרוש. אבל לא כן אנכי עמדי. כי אני דקדקתי לכתוב כפי מה ששמעתי מפיו הק׳ בלי גרעון ותוספת. ולאשר נמצאו כמה מאמרים שכתבתים בעצמי. ואח״כ באו לידי מכתיבת ידו הק׳. ונמצאו שינויים רבים ביניהם. מטעם הנ״ל. ע״כ אמרתי שניהם כאחד טובים. והכלל. כי כל דבר שנאמר ונשנה לא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בו:

עד

*) ב״ר ל״ב, ומובא ברש״י תהלים י״א ע״ש.

הקדמה לספרי ליקוטי מוהר״ן

עד כה דברינו אלה המועטים המחזיקים הרבה. להודיע מעט מזער מדרכי הספר הקדוש הזה:

ויתר מזה אי אפשר להאריך ולספר במהות קדושת נפלאות נוראות הספר הקדוש והנורא הזה. כי לא יספיקו המון יריעות לדבר ולספר בשבח מעלת תורה אחת מהספר הזה הזה. ובפרט מחמת עוצם המחלוקת שהתגברה עכשיו בעו״ה. ונתקיים בעו״ה ותשלך אמת ארצה. והאמת נעדרת שנעשה האמת עדרים עדרים. וכ״א וא׳ אומר שאצלו האמת. אבל אעפי״כ האמת הוא אחד. והאמת עד לעצמו. והבוחר יבחר. ועל ה׳ נשליך יהבינו. כי אין לנו על מי להשען, כ״א לאבינו שבשמים תלויות עינינו. עד הנה רחמיך עזרונו. גם לנצח אל תטשינו ואל תעזבינו. שלח אורך ואמתך המה ינחונו. יהי ה׳ אלקינו עמנו כאשר הי׳ עם אבותינו. ויהי נועם ה׳ אלקינו עלינו. ומעשי ידינו כוננה עלינו. בן דוד יבא ויגאלינו. ויעלנו בשמחה לארצנו. ויבנה בית קדשינו ותפארתינו במהרה בימינו. אכי״ר:

הכ״ד המעתיק והמסדר. יגדיל תורה ויאדיר:

הק׳ **נתן** בא״א מוהר״ר **נפתלי הירץ** יצ״ו מנעמראב רבתי: חתן הרב הגאון החסיד המפורסם מו״ה **דוד צבי** שהיה אב״ד בק״ק שאריגראד ובק״ק קרעמינ״ץ והגליל. ובק״ק מאהלוב יצ״ו:

ואלה דברי רבינו ז״ל. **שיר נעים.** כולל ענינים רבים בדברים מועטים. מועט מחזיק המרובה. ידבר נפלאות. משבח תורתינו הקדושה. ומשבח משה רבינו ע״ה. ומוסר נפלא והתעוררות עצום שיעורר כ״א את נפשו. וידבר מגדולת הבורא ית׳. ונפלאות בריותיו. וינצח בשירו להזכיר. נפלאות עריבת נעימת תענוגי העו״ב ושעשועיו לכל הזוכים אליהם. והשיר שיתער לעתיד, ולהיפך מרירת המכאוב וקהיון שינים של הנדחים מהם ואובדים אבידה שאינה חוזרת. יעורר ישנים. יקיץ נרדמים. יחזק עייפים. יודיע להאדם מגודל כחו. אשר בידו וכחו לזכות לכל אלה. כשופר ירים קולו. להטות לבבינו אליו ית׳ לעובדו שכם אחד. הן אלה קצות דרכי השיר הזה. ושמו קודש ושם אביו חתום בראשי החרוזות. כפול ומשולש ומרובע.

נ מוסי הדתות כולם לא ישוו לדתינו.
ח כמיהם בדו מלבם נמוסים בשכלם האנושי.
משה עלה למרום וענן לבושו.
נ מצא המחויב דיבר עמו בכל פעם, ופירש מן האשה:

נ בזים ודווים וסחופים אנחנו.
ח כמתו מאין תמצא, ממנו לקח טוב לקחנו.
מ לך בישורון עם דתינו כשני אחים לא יתפרדו.
נ שמתו וגופו הזך, זו מזו לא נדו:

נ פשותם רבים, כן רבו דעותיהם, וחילוף סברותיהם.
ח דשים מקרוב באו עבודתיהם.
מ חשבותיהם לא מחשבותינו, ולא דרכינו דרכיהם.
נ פשותינו אחת היא, ואינה נוטה לריבוי צלמיהם:

נ פשי החזקה והפקחת. למה לא חסת עליך. ושכחת אומן המגדל אותך. והאכילך ממתקים. והלבישך ארגמן. ועתה אתה. רמוסה בין עקבי צאן. ובין רגלי התאוות. העבים והגשמיים. ואתה ערום וערי׳. יין משתיך נהפך למשתה דמעות.
ח זק ונתחזק. ואל תהיה כפיל הגדול. וכגמל אפילו כשמשכיהו בחוטמו העכבר לא יבעט בו. וכל זה מחמת שטות שאין יודע מכחו. אבל נפשי הפקחת וחזקה.

מ ה תעשה ליום פקודה. ומה תשיב לשולחיך דבר. אל תבט על מצהלות הזמן. כי גופך חלש ודל. הזמן הולך והומה. והגוף אפשר עכשיו בא יומו:
נ קוב לב האבן והאיר לי משם מעט פניך ברה כחמה. יפה כלבנה. אל תחריש ואל תשקוט. הרימה קולך הערב בשירות והודה. ופתח פיך ותוציא דבריך הנעימים לפני הקב״ה. דלו עיניך למרום וזכור אהבתך הישינה:

נ הרות נחלים אפיקי מים רבים וימים גדולים וקטנים.
נ פלאים ומשונים בצבעיהם ובטעמיהם ובטבעיהם.
ח יות קטנות וגדולות בכל אחד ואחד אין מספר למיניהם.
מ שבחים ומהללים כולם להשי״ת בכל אבריהם.
מ ילין יגידון תמיד ולא יכחשון מנהיגיהם.
נ וצצים אבנים טובות ומרגליות בעמקיהם.
נ חבה בהם אורות כליהם:

נ שמות הגזורים מתחת כסא כבוד.
נ כספה תמיד אל שורשה להיות לבוד.
ח יים וחסד שואבת מחסדי דוד.
ח ן רוח מטיפי גן עדן ממנה לא אבד.
מ ושבות ההיכלות ואהלי השלום לכל אחת ואחת ניסמן וניתוה תיו הוד.

שיר ידידות

מ ה פעל אל המלאכים ישאלו, וירוצון בשליחותם ככוכבא דשביט.
מ רוחקים ומסולקים. מכל התענוגים מי שאורחותיו עביט. (א)
נ שארים ברעב ובחרפה בתוך כף הקלע זבד :
נ שובה עד ה׳ ולא נהיה אבד :
נ קבל רע וטוב באהבה ונלביש לאב עד :

ב ריאת האדמה וכדוריה ארצות ומדינות רבות סביביה :
ב ני אדם איש ללשונו ודתותיה :
נ צנים ופרחים ואביה.
נ פילת המדינות מרוחותיה.
נ שארת עומדת והגלגלים מקיפים סביבותיה :
ש ייטות השדים והרוחות באויר.
ש ומעים גזירת השם ושולטים בארבעה האבות שהם השור והבור והמבעה וההבער : (ב)
מ שותפים עם המלאכים ועם בני אדם בגימול (חגיגה טז ע״א).
מ ברית קודש בורחים הנאמר בו המול ימול. (ג)
ח ובטים כבמקלות בצורותם המשונות.
ח ובני חברים ומכשפים מכריעים אותם בהשבעתם בשמות המכונות :

ה תורה הקדושה שומרת אותנו מכל טומאות.
ה צדקה מצלת ממיתות מגונות :

נ בואה אין לנו :
ח ריקת שן האומות על אומה יחידה, תבונה אין בנו.
מ רירת הצרות איך להשקות הם דנו.
נ סבול עולם עד יבא עני.
ב ן יחפש בגנזי אביו.
נ זר עטרת נעטר בבן חביב.
ש יר חדש אז נשיר.
מ לכינו כל אחד ואחד מראה באצבע בשר.
ח תום תורה בלב כל אחד מלהשכח.
ה מות לנצח יבולע כקטורת ריח :

נ ביא לבב חכמה להבין תכונת גופינו ומרחקי פרקיו ועריכות איבריו.
ח יוב הבנתו מועילה לידיעת הבורא המצייר אלו היצירות כולם :
מ רפא כל חולי ואיש מכאובות. עור ופסח. צרוע ונגוע דואג וכואב :
נ אכל לבד לקיום נפשותינו ולמעט תאוות טבעינו :

(א) מלשון ולא יעבטו אורחותם ערש״י יואל ב (ב) עיין זוהר כי תשא דף קצא. ויקרא כה. תזריע מח : שלח קעב. (ג) עיין זוהר לך לך צה : ע״ש, ובתיקון כא ובתיקון עין :

הִתְנַצְּלוּת הַמְפָרֵשׁ

כְּבָר נוֹדָע מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ הַדְּרַת קְדֻשַּׁת אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, אוֹר הָאוֹרוֹת, הֶאָרַת שָׁלֹשׁ רֹאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק, רֵישָׁא דְּלָא אִתְיְדַע, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר זָכָה וְזִכָּה אֶת הָעוֹלָם עִם סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא **"לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן"**, שֶׁבְּפֵרוּשׁ אָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה הוּא 'אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה', וּמִצְוָה רַבָּה לִלְמֹד בּוֹ הַרְבֵּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר, וּבַעַל מֹחַ גָּדוֹל. וּבְפֵרוּשׁ אָמַר, שֶׁבְּתוֹרָתוֹ יֵשׁ עֲמָקוּת נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָא, וְרֹב רִבֵּי רִבְבוֹת רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְאָמַר אַחֲרֵי כָּל זֹאת: אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מִתּוֹרָתִי, כִּי אִם הַפְּסֹלֶת, וְהִיא נְמוֹכָה אַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת מַדְרֵגוֹת מִכְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי מַשִּׂיגָהּ, וְאֵינִי יָכוֹל לוֹמַר נָמֹךְ יוֹתֵר וְכוּ'.

אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּבָר גִּלָּה דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְאָמַר, שֶׁתַּכְלִית אֲמִירַת וְגִלּוּי תּוֹרָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ בָּעוֹלָם, הוּא לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ, לְהוֹצִיא וּלְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַשְּׁפָלוֹת, הָעֲיֵפוֹת וְהַיְרוּדוֹת, שֶׁיָּרְדוּ וְנָפְלוּ וְנִשְׁלְכוּ בְּעָמְקֵי עֲמָקִים, בְּהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְעַל־יְדֵי אוֹר תּוֹרָתוֹ, אִם יִלְכוּ בָהֶם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת גָּמוּר, יִזְכּוּ לָצֵאת וְלַעֲלוֹת וְלָבֹא וּלְהַגִּיעַ אֶל מַעֲלוֹת הָעוֹלוֹת בֵּית אֵל.

וְהִנֵּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, יָרַד הַדּוֹר עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אֲחוֹרַנִּית, וְהַפְרִיצוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת וְהַחֹשֶׁךְ עוֹשִׂים פְּרָצוֹת בְּנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָטִיּוּת אֵצֶל בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וּמֵרֹב הַסְּתָרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּתָרוֹת, נִתְקַטְּנוּ הַמֹּחוֹת, וְנִתְבַּלְבְּלוּ הַדֵּעוֹת, וְנִתְעַקְּמוּ הַלְּבָבוֹת, עַד שֶׁקָּשֶׁה לַעֲמֹד אֲפִלּוּ עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים. וּבִפְרָט לִבְנֵי הַנְּעוּרִים הַצְּמֵאִים מְאֹד לִדְבַר ה', וְרוֹצִים לִשְׁתּוֹת מֵימֵי הַנַּחַל, אַךְ אוֹמְרִים: הֲלֹא הוּא (יְחֶזְקֵאל מז, ה): "נַחַל אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲבֹר, כִּי גָאוּ הַמַּיִם מֵי שָׂחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵר". לָזֹאת נִתְעוֹרַרְתִּי עַל־כָּל־פָּנִים לְפָרֵשׁ אֶת כָּל הַסֵּפֶר בְּדֶרֶךְ פְּשָׁטוּת גָּמוּר, וּלְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל הַצְּמֵאִים, וְיִקָּיֵם (מְלָכִים־א יז, ד): "וְהָיָה מֵהַנַּחַל תִּשְׁתֶּה" וְגוֹ', כִּי (שָׁם־ב ג, יז): "כִּי כֹה אָמַר ה', לֹא תִרְאוּ רוּחַ, וְלֹא תִרְאוּ גֶּשֶׁם, וְהַנַּחַל הַהוּא יִמָּלֵא מָיִם וּשְׁתִיתֶם" וְגוֹ'. וּמִדֵּי עָבְרִי בְּהַנַּחַל, מָצָאתִי אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, וְטָעַמְתִּי וְהִרְגַּשְׁתִּי, כִּי מְתֻקִּים הַמַּיִם לִשְׁתּוֹת, וְאָמַרְתִּי (יְשַׁעְיָה מד, ג־ד־ה): "כִּי אֶצֹק מַיִם עַל צָמֵא וְנוֹזְלִים עַל יַבָּשָׁה, אֶצֹק רוּחִי עַל זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל צֶאֱצָאֶיךָ; וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל יִבְלֵי מָיִם; זֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי, וְזֶה יִקָּרֵא בְשֵׁם יַעֲקֹב, וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַה', וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה". וְרָאִיתִי כִּי הַמַּיִם שֶׁבְּהַנַּחַל יַשְׁקוּ גַּן נָהְדָּר וּפַרְדֵּ"ס נִפְלָא, וְנִכְנַסְתִּי בּוֹ, וְלִקַּטְתִּי פֹּה וָשָׁם צִיצִים וּפְרָחִים וּפֵרוֹת מְתֻקִּים הָרְאוּיִים לַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים.

אַף אַל יֹאמַר הָאוֹמֵר (יִרְמְיָה כג, כח): "מַה לַּתֶּבֶן אֶת הַבָּר", וְאֵיךְ יָבֹא הַקָּטָן שֶׁבַּקְטַנִּים אֵצֶל הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים?! וְאֵיךְ יַעֲמֹד הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּאַחֲרוֹנִים אֵצֶל הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרִאשׁוֹנִים?! כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם: הָאַחֲרוֹנִים יְכוֹלִים לְחַדֵּשׁ מַה שֶּׁלֹּא יָכְלוּ לְחַדֵּשׁ הָרִאשׁוֹנִים, כִּי עַדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַחִדּוּשׁ הַהוּא (עֵין דְּבַשׁ לְפִי, עֶרֶךְ חִדּוּשִׁים); וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן ה'), אֲשֶׁר גַּם הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הַבָּאִים מִלְּמַעְלָה, יֵשׁ עֵת וּזְמַן, כִּי הַכֹּל מִלְּמַעְלָה, עַיֵּן שָׁם. כִּי (קֹהֶלֶת ג, א): "עֵת לְכָל חֵפֶץ" וְגוֹ'; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, מִשְׁלֵי ב'): אֵין אָדָם יָכוֹל לְחַדֵּשׁ דָּבָר בַּתּוֹרָה, שֶׁחֲבֵרוֹ מְזֻמָּן לְחַדְּשׁוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נָשֹׂא, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יד): תָּנֵי מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר, שֶׁאִם שָׁמַע אָדָם דָּבָר מִפִּי קָטָן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, יְהֵא בְּעֵינָיו כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי חָכָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יא, יג): "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם", וְלֹא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי חָכָם, אֶלָּא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת יב, יא): "דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבֹנוֹת", מַה דָּרְבָּן זֶה מְכַוֵּן אֶת הַפָּרָה לִתְלָמֶיהָ, כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה מְכַוְּנִים דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם לְדַעַת הַמָּקוֹם. וְלֹא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי חֲכָמִים, אֶלָּא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי סַנְהֶדְרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "בַּעֲלֵי אֲסָפוֹת", וְאֵין אֲסָפוֹת אֶלָּא סַנְהֶדְרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר יא, טז): "אֶסְפָה־לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל", וְלֹא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי סַנְהֶדְרִין, אֶלָּא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת יב): "נִתְּנוּ מֵרֹעֶה אֶחָד" וְכוּ', וְלֹא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי מֹשֶׁה, אֶלָּא כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה כז) עַל פָּסוּק (יְשַׁעְיָה נח, ז): "הֲלֹא פָרוֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ", אֵין רָעֵב אֶלָּא הָרָעֵב מִן דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאֵין לֶחֶם אֶלָּא דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ח, יא): "הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים, וְהִשְׁלַחְתִּי רָעָב בָּאָרֶץ, לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם, כִּי אִם לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי ה'" וְגוֹ'; מִכָּאן אָמְרוּ: אִם יֵשׁ אָדָם, שֶׁהוּא מֵבִין בְּדִבְרֵי תוֹרָה, יְפַרְנֵס מִתּוֹרָתוֹ גַּם־כֵּן לַאֲחֵרִים, כְּדֵי שֶׁתִּרְבֶּה חָכְמָתוֹ לוֹ, וּמוֹסִיפִין לוֹ עָלֶיהָ. וְכָל הָעוֹשֶׂה כֵּן, אֵינוֹ נִמְנָע מִן הַטּוֹבָה הָעֲתִידָה לָבֹא עַל יִשְׂרָאֵל לִימוֹת בֶּן דָּוִד וְכוּ', עַיֵּן שָׁם.

אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחֲרֵי כָּל זֹאת, אַל יַחְשֹׁב אָדָם, שֶׁכְּבָר הִגַּעְתִּי לְהָבִין דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְלֵירֵד לְסוֹף דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הוּא טָעוּת גָּדוֹל, כִּי אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ, וּלְעֻמְקוּת דַּעְתּוֹ אֵין לְהַדֵּמוֹת, וּדְבָרָיו אֵין לְהָבִין, וְעַל־כֵּן מִי יָכוֹל לַחְגֹּר מָתְנָיו וְלוֹמַר, שֶׁיָּכוֹל לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר הֵם גְּבוֹהִים וְרָמִים וְנִשְׂגָּבִים מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר כָּל דַּרְכֵי הַקַּבָּלָה שֶׁל הַקַּדְמוֹנִים, וְרָזֵי דְּרָזִין סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הֵם כְּלוּלִין, וְכָל דְּבָרַי אֵלֶּה הֵם רַק בְּדֶרֶךְ דְּרוּשׁ וָרֶמֶז וְהַרְחָבַת הַדִּבּוּר, כְּדֵי שֶׁנַּכְנִיס בְּעַצְמֵנוּ אֲמִתַּת עֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וּלְקַיְּמָם בְּיֶתֶר עֹז וּבְכָל הַדְּקְדּוּקִים כִּרְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנֵּלֵךְ עִם תּוֹרָתוֹ שְׁגִלָּה לְעַם

סִגְלָתוֹ, וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּפִי הָעֵצוֹת וְהַדְּרָכִים בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים.

וּבְדֵי לְקַיֵּם מַאֲמָרָם זַ"ל (מְגִלָּה טוֹ.): כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם, אוֹדִיעַ בִּכְלָל, שֶׁגַּם עֶצֶם הַבֵּאוּר וְהַפֵּרוּשׁ הֵם סֹלֶת בְּרוּרָה מִסִּפְרֵי "לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת" וּמִסִּפְרֵי "פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה", "בְּאֵבִי הַנַּחַל", "מֵי הַנַּחַל", וּ"בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים", רַק זְכֵנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַרְחִיב וּלְהַסְבִּיר אֶת הַדִּבּוּר בְּדֶרֶךְ קַל וְנָעִים. וְכֵן זְכֵנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְצַיֵּן הֲמוֹן פְּסוּקִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בִּגְמָרָא וּבְמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ, הַנִּצְרָכִין לְהָבִין עַל־יְדֵי־זֶה בְּיוֹתֵר כַּוָּנַת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן צֵרַפְתִּי לִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים פְּסוּקִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, אֲשֶׁר עַל־פִּי הַקְּדָמוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת מִתְבָּאֲרִים כְּמִין חֹמֶר וְאוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּמִצְטָרְפוֹת וְנִקְרָאוֹת מֵאֵלֵיהֶן, כַּאֲשֶׁר יוֹדֶה עַל זֶה הַמְעַיֵּן בְּעֵין הָאֱמֶת.

וּמֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲבַקֵּשׁ: אֵלִי, עֶזְרִי וְהוֹשִׁיעָה, חוּס וְרַחֵם עַל נֶפֶשׁ עָנִי בָּזוּי וּמְבֻזֶּה, דָּךְ וְנִכְלָם, שָׁפֵל בֶּאֱמֶת, אַסְקוּפָה הַנִּדְרֶסֶת לִפְנֵי כֹּל, יָשִׁיחוּ בִּי יֹשְׁבֵי שַׁעַר וּנְגִנוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר, שָׁרִים רָדְפוּנִי חִנָּם וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי, רַבִּים רוֹדְפַי וְצָרַי מֵעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי, ה' אֱלֹהַי בְּךָ חָסִיתִי, הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל רוֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי, מִכָּל צוֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה, וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד, וּפַחַד לִמְיֻדָּעַי, רוֹאַי בַּחוּץ נָדְדוּ מִמֶּנִּי, נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב, הָיִיתִי כִּכְלִי אוֹבֵד, כִּי שָׁמַעְתִּי דִּבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב, בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי לָקַחַת נַפְשִׁי זָמָמוּ, וַאֲנִי עָלֶיךָ בָּטַחְתִּי ה', אָמַרְתִּי אֱלֹקַי אָתָּה, בְּיָדְךָ עִתֹּתָי, הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרוֹדְפַי, הָאִירָה פָּנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בְּחַסְדֶּךָ, שֶׁיִּהְיוּ אֲמָרַי בַּסֵּפֶר הַזֶּה עוֹלִים לְרָצוֹן לְפָנֶיךָ, וְיִהְיוּ נַעֲשִׂים עֲטָרָה לְרֹאשְׁךָ, וְיַעֲלֶה אֵלֶיךָ בְּמָקוֹם עוֹלָה וְקָרְבָּן, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בָּלָק רב.): מִיּוֹמָא דְּאִתְחָרֵב בֵּי מִקְדָּשָׁא וּבְטִלִין קָרְבָּנִין, לֵית לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא אִינּוּן מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא, וְאוֹרַיְיתָא דְּאִתְחַדְּשָׁאָה בְּפוּמֵיהּ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וּפֵרְשׁוּ שָׁם הַמְפָרְשִׁים עַל זֶה: בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, אָדָם מַקְרִיב קָרְבָּן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאָדָם כּוֹתֵב בַּסֵּפֶר מַה שֶּׁלָּמַד וְחִדֵּשׁ, הַכְּתִיבָה הַזּוֹ הִיא עוֹלָה לוֹ בְּמָקוֹם קָרְבָּן, עַיֵּן שָׁם; עֲדֵי עַד שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ בֶּן דָּוִד יָבֹא וְיִגְאָלֵנוּ וְיִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, וְנַעֲלֶה לְפָנֶיךָ קָרְבָּן עוֹלָה וּשְׁלָמִים בְּבִנְיַן בֵּית הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁיִּהְיֶה בֵּית **שְׁלֹמֹה.**

לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלוֹת ה׳ הִתְגַּלּוּת נִפְלָא
מִסּוֹד גְּדֻלַּת הַתַּנָּא הָאֱלֹקִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי זַ״ל:

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רַבּוֹתֵינוּ לְכֶרֶם בְּיַבְנֶה. רַשִׁ״י פֵּרֵשׁ כֶּרֶם עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם, שֶׁשָּׁם הִתְקַבְּצוּ חֲכָמֵינוּ יַחַד.

אָמְרוּ עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל. זֶה סוֹבֵב עַל יְמֵי הַגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ח, יא): ״הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה׳ אֱלֹקִים וְהִשְׁלַחְתִּי רָעָב בָּאָרֶץ, לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם, כִּי אִם לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי ה׳״ וְגוֹ׳, כִּי תִּהְיֶה הַסְתָּרָה גְּדוֹלָה בָּעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח. הֵיְנוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הִבְטִיחַ לְרַבּוֹתֵינוּ לֹא כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, שֶׁעַל־יְדֵי כֹּבֶד הַגָּלוּת יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְהַתּוֹרָה לְהִשְׁתַּכֵּחַ, כִּי אֲנִי אֶפְתַּח אֶת צִנּוֹרֵי הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וַאֲגַלֶּה וְאַזְהִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֹהַר הַמַּזְהִיר, אֲשֶׁר מִי שֶׁיַּעֲסֹק בָּהֶם, יִזְכֶּה לְהָאִיר נִשְׁמָתוֹ מֵאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵצֵא מֵהַגָּלוּת שֶׁהִיא הַהַסְתָּרָה, כִּי (זֹהַר נָשֹׂא קכד:): **בְּהַאי חִבּוּרָא דְּאִיהוּ סִפְרָא דְּזֹהַר מִן זוֹהֲרָא דְּאִמָּא עִלָּאָה** וְכוּ׳ **יִפְקוּן בֵּיהּ מִן גָּלוּתָא** בְּרַחֲמֵי וְכוּ׳, כִּי שָׁם מִתְגַּלִּים אוֹרוֹת נִשְׂגָּבִים וְכוּ׳, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קח), שֶׁלִּמּוּד הַזֹּהַר מְסֻגָּל מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי לִמּוּד הַזֹּהַר נַעֲשֶׂה חֹשֶׁק לְכָל מִינֵי לִמּוּדִים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַלָּשׁוֹן הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַזֹּהַר מְעוֹרֶרֶת מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ הַשֶּׁבַח שֶׁמְּשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר אֶת הָעוֹבֵד הַשֵּׁם, דְּהַיְנוּ הַלָּשׁוֹן הָרָגִיל בַּזֹּהַר לוֹמַר זַכָּאָה וְכוּ׳ עַל כָּל מִצְוָה וַעֲבוֹדָה וּלְהִפּוּךְ הַצַּעֲקָה שֶׁצּוֹעֵק וַי וְכוּ׳ וַי לֵיהּ וַי לְנִשְׁמָתֵיהּ עַל הַסָּר מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אֵלּוּ הַלְּשׁוֹנוֹת מְעוֹרְרִים מְאֹד אֶת הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַיֵּן שָׁם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, הִבְטִיחַ שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל עַל־יָדוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קלח:): **׳כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רַבּוֹתֵינוּ לְכֶרֶם בְּיַבְנֶה אָמְרוּ: עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״׳, וְכַמְבֹאָר בַּזֹּהַר** (נָשֹׂא קכד:): **׳בְּהַאי חִבּוּרָא דְּאִיהוּ סִפְרָא דְּזֹהַר יִפְקוּן בֵּיהּ מִן גָּלוּתָא׳.**

וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהָבֵן, נִפְלְאוֹת נִסְתָּרוֹת שֶׁל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עַל כֵּן סָמַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי עַצְמוֹ עַל־זֶה הַפָּסוּק: ״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״, כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הַפָּסוּק בְּעַצְמוֹ, מֻרְמָז וְנִסְתָּר סוֹד הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים לא, כא): **״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״**. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בִּנְבוּאַת מֹשֶׁה שֶׁנִּבָּא מַה שֶּׁיִּהְיֶה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, ״וְהָיָה כִּי תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד, כִּי׳ לֹא׳ תִשָּׁכַח׳ מִפִּי׳ זַרְעוֹ׳, כִּי יָדַעְתִּי אֶת יִצְרוֹ, אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם״ וְגוֹ׳, הֵיְנוּ דַּיְקָא כְּשֶׁיַּגִּיעַ הָרָעוֹת רַבּוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, יִתְגַּלּוּ גִּלּוּיִים חֲדָשִׁים עַל־יְדֵי יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁיְּפָרְשׁוּ אֶת הַסִּתְרֵי תּוֹרָה שֶׁנִּתְגַּלּוּ לְזַרְעוֹ שֶׁל יוֹחָאי, שֶׁהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן, וִיקָרְבוּ אֶת זֹאת יוֹתֵר אֶל הַבָּנַת וְהַשָּׂגַת הֲמוֹן־עַם, וּבָזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה.

כִּי הַתָּנָא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת עִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא נָחִית. וְהַטַּעַם שֶׁנִּקְרָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי עִיר, כִּי כָּל עִנְיָנוֹ הוּא הִתְעוֹרְרוּת הַשָּׁנָה, שֶׁמְּעוֹרֵר בְּנֵי־אָדָם מִן הַשֵּׁנָה, בְּחִינַת עִיר, שֶׁהוּא הֵפֶךְ הַשֵּׁנָה, וְעַל־כֵּן הוּא גִּלָּה בְּיוֹתֵר כָּל רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא וְסִתְרֵי תּוֹרָה, שֶׁהֵם הִתְעוֹרְרוּת הַשֵּׁנָה הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין, שֶׁזּוֹכִין דַּיְקָא בְּעֵת הִתְעוֹרְרוּת מִן הַשֵּׁנָה (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְזִיקִין, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ג׳). [וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אָמְרוּ עִיר וְקַדִּישׁ הוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי הַמִּדּוֹת, אוֹת שֵׁנָה, סִימָן א׳): מִי שֶׁהוּא מְקֻדָּשׁ יוֹתֵר הוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁנָה יוֹתֵר].

שִׁמְעוֹן וְכוּ׳. בִּכְתַב יָד: וְעַכְשָׁו יֵשׁ נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, שֶׁאֲפִלּוּ הָעִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא גַּם־כֵּן צָרִיךְ לְקַבֵּל מִשָּׁם, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. כִּי לְתַפֵּס וּלְהַשִּׂיג הֵיטֵב אֶת דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהַקְדָּמוֹת שֶׁגִּלָּה הָאֲרִיזַ״ל, וְלִתְפֹּס וּלְהַשִּׂיג דִּבְרֵי הָאֲרִיזַ״ל וּלְהַשִּׂיג אֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהַקְדָּמוֹת שֶׁגִּלָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ, וְלִתְפֹּס וּלְהַשִּׂיג דִּבְרֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ וּלְקָרְבָם אֶל שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַגְּרוֹעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים וְהַפְּחוּתִים שֶׁבַּפְּחוּתִים, הַמֻּנָּח בְּעִמְקֵי עֲמָקִים, בְּהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, גַּם־כֵּן יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל אֵלּוּ הָאוֹרוֹת וְהַגִּלּוּיִים וְהַהַשָּׂגוֹת, וְיִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה זֶהוּ אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהַקְדָּמוֹת שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזָּכָה לְהַפְשִׁיט אֶת כָּל הָאוֹרוֹת הָרוּחָנִיִּים מִכָּל הַלְּבוּשִׁים, וְטִהֵר אֶת הַשָּׁמַיִם מֵהֶעָבִי״ם וְהַגֻּשִׁ״ם, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ כָּל הַנִּסְתָּרוֹת נִגְלוֹת, עַד שֶׁקְּטַנִּים גַּם־כֵּן יַשִּׂיגוּ הַשָּׂגוֹת וְיִתְגַּלֶּה לָהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וַאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּגְלוּי רַב, וְהוּא הַכָּנָה לִמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּבְדַעְתּוֹ יִכְבֹּשׁ מָשִׁיחַ אֶת כָּל הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן אַף שֶׁהַגִּלּוּי הַזֶּה נֶאֱמַר עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא הַתְחָלַת הַתִּקּוּן הַנִּצְחִי שֶׁלְּאַחַר הַחֻרְבָּן, אָמְרוּ רַבֵּנוּ זַ״ל הָעִקָּר עַל עַצְמוֹ, שֶׁהוּא גָּמַר כָּל הַתִּקּוּנִים, וַאֲשֶׁר הָעִיר וְקַדִּישׁ גַּם־כֵּן צָרִיךְ לְקַבֵּל מִשָּׁם, כִּי הַדּוֹר יָרֵד כְּבָר כָּל־כָּךְ בְּרָעוֹ״ת וְצָרוֹ״ת רַבּוֹת, וְנִסְתָּרָה הַהַסְתָּרָה בְּעַצְמָהּ עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי דֶּרֶךְ הַקַּל וְהַנְּעִים שֶׁסָּלַל וְתִקֵּן וְהִדְרִיךְ וְגִלָּה, וּמוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה. וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל לְתַלְמִידוֹ, קֹדֶם שֶׁהָיָה נִמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַצְמָן, אֲבָל אַחַר שֶׁנִּמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

שֶׁעַל־יְדֵי זַרְעוֹ שֶׁל יוֹחַאי, שֶׁהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, עַל־יָדוֹ לֹא תִּשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי סוֹפֵי תֵּבוֹת שֶׁל זֶה הַפָּסוּק: ״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״, הֵם אוֹתִיּוֹת יוֹחַאי, וְזֶה שֶׁמְּרַמֵּז וּמְגַלֶּה הַפָּסוּק: ״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״ ״מִפִּי זַרְעוֹ״ דַּיְקָא, הַיְנוּ מִפִּי זַרְעוֹ שֶׁל זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מְרֻמָּז וְנִסְתָּר בְּזֶה הַפָּסוּק, שֶׁהוּא הַתָּנָא יוֹחַאי, כִּי עַל־יְדֵי זַרְעוֹ שֶׁל יוֹחַאי, שֶׁמְּרֻמָּז בְּזֶה הַפָּסוּק בְּסוֹפֵי תֵּבוֹת כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, עַל־יָדוֹ לֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה, כִּי ׳בְּזֹאת בָּא יִפָּקוֹן מִן גָּלוּתָא׳ כַּנַּ״ל:

וְדַע שֶׁסּוֹד רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַצְמוֹ, הוּא מְרֻמָּז בְּפָסוּק אַחֵר, כִּי דַּע כִּי הַתָּנָא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת (דָּנִיֵּאל ד): **״עִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא נָחִית״ רָאשֵׁי־תֵּבוֹת שִׁמְעוֹן וְכוּ׳:**

בֶּאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו (עַיֵּן חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן רצט); כִּי בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ לֹא הָיְתָה כָּל־כָּךְ הַהַסְתָּרָה, וְהַיֵּצֶר שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְהַיֵּצֶר שֶׁל נְאוּף וְזִמָּה לֹא הָיָה כָּל־כָּךְ חָזָק, וְלָכֵן הָיָה בְּנָקֵל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל עַכְשָׁו, אֲשֶׁר נִתְפַּשֵּׁט הַחֹשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, וְהִתְגַּבְּרָה הַמִּינוּת וְהַכְּפִירוּת כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁלֹּא מִתְבַּיְשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקְּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמַמְרִידִים פָּתוּחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הַנְּאוּף וְהַשִּׁקּוּץ וְהַתְּעוּב וְהַזִּהוּם מִתְפַּשְׁטִים בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה לְעוֹלָמִים מֵאָז דּוֹר הַמַּבּוּל, וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם לָצֵאת כָּל אֶחָד מִגְּלוּתוֹ וְחַשְׁכוּתוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁלּוֹ הַמְאִירוֹת אֶת עֵינֵי הַהוֹגִים בָּהֶן, וּמְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִפְתָּח הַפֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, מֵחֲמַת רֹב אוֹר הָאֱמֶת שֶׁמֵּאִיר בִּמְקֹרָבָיו. וּבִשְׁלֵמוּת יְקַיֵּם דָּבָר זֶה, עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁיִּגָּלֶה לִמּוּדָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״. וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן רעט): מִן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֻרְסָם בָּעוֹלָם, הָיָה הָעוֹלָם שָׁקֵט עַד הָאֲרִיזַ״ל, הֵינוּ שֶׁמִּרַּבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי עַד הָאֲרִיזַ״ל לֹא נִתְגַּלּוּ חֲדָשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל־יְדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, עַד שֶׁבָּא הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֻרְסָם, וְהוּא גִּלָּה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, שֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁיְּגַלֶּה חֲדָשׁוֹת כָּאֵלֶּה עַד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי זַ״ל, וּמִן הָאֲרִיזַ״ל עַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ״ל הָיָה גַּם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ, עַד שֶׁבָּא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ״ל, שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְגִלָּה חֲדָשׁוֹת, וּמִן הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ״ל עַד עַתָּה הָיָה גַּם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ כָּזֶה, וְהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג רַק עַל־פִּי הַהִתְגַּלּוּת שֶׁגִּלָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ״ל עַד הֵנָּה, עַד שֶׁבָּאתִי אָנֹכִי, וְעַתָּה אֲנִי מַתְחִיל לְגַלּוֹת חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת לְגַמְרֵי שֶׁעַדַיִן לֹא נִתְגַּלָּה, וְעַתָּה מוּבָן הֵיטֵב, לָמָּה נִדְפַּס גִּלּוּי זֶה כָּאן בִּתְחִילַת הַסֵּפֶר, אֲשֶׁר אָמְרוּ רַבֵּנוּ זַ״ל בְּשָׁעָה שֶׁנָּסַע לְאוּמַן לְהִסְתַּלֵּק לְעֵילָא וּלְעֵילָא וְכוּ׳, כִּי הַגִּלּוּי הַנִּפְלָא הַזֶּה סוֹבֵב הָעִקָּר עָלָיו בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא תִּקּוּנוֹת כָּל הַדּוֹרוֹת וְתִקּוּנַת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

בְּעֶזְרַת אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָה. וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ מִמִּדְבָּר מַתָּנָה. נַתְחִיל לְהַדְפִּיס חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה בִּזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַעֲלוֹת לְצִיּוֹן בִּרְנָנָה. אֵל קְרַיִת מֶלֶךְ דָּוִד חַנָּה:

א

כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תָּבוֹא (סִימָן ד׳): חוֹנִי הַמְעֻגָּל, בְּשָׁעָה שֶׁנִּצְטָרְכוּ יִשְׂרָאֵל לְגֶשָׁמִים, נִתְכַּנְּסוּ אֶצְלוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: ״הִתְפַּלֵּל עָלֵינוּ שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לְמָטָר״. מִיָּד עָג עֻגָּה, וְעָמַד בְּתוֹכָהּ לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (חֲבַקּוּק ב, א): ״עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה״, הִתְחִילוּ גְּשָׁמִים מְנַטְּפִין, אָמַר: ״לֹא כָךְ שָׁאַלְתִּי אֶלָּא גְּשָׁמֵי רָצוֹן, בְּרָכָה וּנְדָבָה״. הִתְחִילוּ הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים כְּתִקָּנָן. ״מִי גָּרַם לוֹ לְהִיוֹת מִתְפַּלֵּל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ? עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי תּוֹרָה״, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה (פֶּרֶק יח): וְכֵיוָן שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה, הֲרֵי זֶה מֵבִיא טוֹבָה לָעוֹלָם, וְיָכוֹל הוּא לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וּלְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מִקֵּץ רב:): מַאן דְּבָעֵי דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ יִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרַיְתָא דְּאִיהוּ עֵץ חַיִּים, וּכְדֵין תַּאֲוָה בָּא [מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאָז תַּאֲוָה בָּאָה] עַיֵּן שָׁם.

וְהַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְעַלֶּה וְנִתְרוֹמֵם בְּפִנֵּי כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִין, הֵן בְּרוּחָנִי הֵן בְּגַשְׁמִי. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, אָז שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם חֵן וַחֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה, כִּי הַתּוֹרָה שׁוֹמֶרֶת אֶת הָאָדָם מִגֵּנֶבָה וּגְזֵלָה וְנָאוּף, וּמִכָּל

א

אַשְׁרֵי תְמִימֵי דָרֶךְ הַהוֹלְכִים בְּתוֹרַת ה׳ (תְּהִלִּים קיט):

דַּע, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל הַבַּקָּשׁוֹת, שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים, וְהַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְעַלֶּה וְנִתְרוֹמֵם, בִּפְנֵי כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִין, הֵן בְּרוּחָנִי הֵן בְּגַשְׁמִי, כִּי עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים חֵן וַחֲשִׁיבוּת הָאֲמִיתִּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל נָפַל, כִּי עַכְשָׁו עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת וְהַחֵן הוּא אֶצְלָם, הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים וּמְמִדּוֹת רָעוֹת, וּמְאִירָה אֶת הָאָדָם, כִּי נִקְרֵאת הַתּוֹרָה אוֹר, שֶׁהִיא מְאִירָה לָאָדָם מַה יַּעֲשֶׂה, וּלְפִי שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם כֵּיצַד יַעֲשֶׂה רְצוֹן הַמָּקוֹם, לְפִיכָךְ שְׂכַר הַתַּלְמוּד גָּדוֹל (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן כב). וּכְשֶׁאָדָם מִתְנַהֵג עַל־פִּי הַתּוֹרָה, מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו? אַשְׁרֵי אָבִיו שֶׁלִּמְּדוֹ תּוֹרָה, אַשְׁרֵי רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ תּוֹרָה, אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא לָמְדוּ תּוֹרָה, פְּלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה רְאוּ כַּמָּה נָאִים דְּרָכָיו, כַּמָּה מְתֻקָּנִים מַעֲשָׂיו, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה מט, ג): ״וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר״ וְכוּ׳ (יוֹמָא פו.). וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, **הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְעַלֶּה וְנִתְרוֹמֵם. כִּי עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, חֵן וַחֲשִׁיבוּת הָאֲמִתִּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל נָפַל, כִּי עַכְשָׁו עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת וְהַחֵן הוּא אֶצְלָם.** זוֹהִי כָּל הַגָּלוּת הָאֲרֻכָּה וְהַמָּרָה הַזּוֹ, כִּי נִתְהַפֵּךְ וְנִתְבַּלְבֵּל הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, וּבָטֵל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְחֻצְפָּא יַסְגֵּי, וְיִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, וְהָאֱמֶת תִּהֵא נֶעְדֶּרֶת (סוֹטָה מט:), עַד שֶׁנִּתְהַפֵּךְ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, מֵהַהִפּוּךְ אֶל הַהִפּוּךְ, מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַזּוּת יוֹתֵר, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי עַוְלוֹת וּגְנֵבוֹת יוֹתֵר וְכוּ׳, הוּא בָּרֹאשׁ, וְיֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוּת וְחֵן גָּדוֹל בָּעוֹלָם, וְאֵלּוּ הַיְרֵאִים וְהַתְּמִימִים וְהַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, חִנָּם וַחֲשִׁיבוּתָם הָאֲמִתִּי נָפַל, וּמִזֶּה בָּא שֶׁכָּל־כָּךְ הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת

יְקָרוֹת נִתְרַחֲקוֹת לְגַמְרֵי, מֵאַחַר שֶׁאֵינָן יְכוֹלוֹת לִסְבֹּל כָּל הַצַּעַר וְהַדַּחֲקוּת וְהַבִּזְיוֹנוֹת.

אֲבָל עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְעַלֶּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה, וְכָל מַה שֶּׁיִּבְרַח אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה, וְיַתְמִיד בָּהּ יוֹתֵר, וְיִקְיֵם אוֹתָהּ, כְּמוֹ־כֵן יְמַשֵּׁךְ עָלָיו חֵן וַחֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה, וְכֻלָּם יָבוֹאוּ לְהִתְחַמֵּם אֶצְלוֹ וְלִרְאוֹת הַנְהָגוֹתָיו אֵיךְ שֶׁמִּתְנַהֵג, כִּי אֲפִלּוּ יוֹשֵׁב אָדָם בְּקֶרֶן זָוִית וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֲנִי מַרְאֶהוּ לַבְּרִיּוֹת (שְׁמוֹת רַבָּה פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ג׳).

כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת (מִשְׁלֵי ה, יט): ״**אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן**״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ זַ״ל (עֲרוּבִין נד:), **שֶׁמַּעֲלָה חֵן עַל לוֹמְדֶיהָ.** וְכָל מַה שֶּׁיַּתְמִיד בָּהּ, יוֹתֵר חֵן יְמַשֵּׁךְ עָלָיו, וְיִתְעַלֶּה וְיִתְנַשֵּׂא חִנּוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ בְּעֵינֵי כֹּל, וּבִשְׁלֵמוּת יְקַיֵּם דָּבָר זֶה בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר יָרִים אֶת קֶרֶן יִשְׂרָאֵל, וְיַקֵּים (יְשַׁעְיָה ס, ג־ד): ״וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֶךָ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ, שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ״ וְגוֹ׳.

כִּי אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר. הַיְנוּ בְּהַחִיּוּת הָאֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל דָּבָר, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְלֵית אֲתַר דְּפָנוּי מִינֵיהּ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁבְּכָל דָּבָר, וּלְהַפְשִׁיט מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֶת לְבוּשׁ הַגַּשְׁ״ם וְהָעַ״ב. וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת הָדוּק וְדָבוּק בְּהַחָכְמָה הָאֱלֹקִית, וְיִשְׁמַע אֶת הַקּוֹל הַפְּנִימִי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיַשְׂכִּיל הַשְּׂכָלוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל פַּעַם, שֶׁהֵם הָרְמָזִים וְהַכְּרוּזִין שֶׁמַּכְרִיזִין וּמְרַמְּזִים לוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי שָׁם יִתְבָּרַךְ מְלֵבֵּשׁ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְקוֹרֵא לָאָדָם שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו, וְיָאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו. כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא אוֹר גָּדוֹל, וּמֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח, א): ״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״. הַחָכְמָה הָאֱלֹקִית שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם — מְאִירָה פָּנָיו. [וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט קֹהֶלֶת (רֶמֶז תתקע״ז), שֶׁלָּמְדוּ מִפָּסוּק זֶה: גָּדוֹל כֹּחָן שֶׁל נְבִיאִים, שֶׁהֵם מְדַמִּין הַצּוּרָה לְיוֹצְרָהּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ סוֹד הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת הָאֱלֹקִי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה וְדוֹ״ק]. וְהִנֵּה כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה הִיא לַהֲפֹךְ מְגַשְּׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, הַיְנוּ לִמְצֹא גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם — רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַמִּצְוֹוֹת שֶׁצִּוָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים דַּיְקָא, כְּמוֹ: צִיצִית — מִצֶּמֶר רְחֵלִים, תְּפִלִּין — מֵעוֹר בְּהֵמָה, שׁוֹפָר — מִקֶּרֶן, סֻכָּה וְאַרְבָּעָה מִינִים וְכוּ׳ וְכוּ׳, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. [וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁדִּבֵּר מִקֹּדֶם מִמַּעֲלַת וַחֲשִׁיבוּת הַתּוֹרָה, אֶל הִסְתַּכְּלוּת עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי זֶה

אֲבָל עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְעַלֶּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת (מִשְׁלֵי ה): ״**אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן**״ — ״**שֶׁמַּעֲלָה חֵן עַל לוֹמְדֶיהָ**׳ (עֲרוּבִין נד:), **וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַבְּלִין כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת:**

כִּי אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי אוֹתוֹ הַדָּבָר, כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא אוֹר גָּדוֹל וּמֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח): **״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״:**

תָּלוּי בָּזֶה, כִּי יִשְׂרָאֵל מְהַפְּכִים וְעוֹשִׂים מִגַּשְׁמִיּוּת רוּחָנִיּוּת עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה, וּבָזֶה יוּבַן גַּם מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל (שָׁם בַּיַּלְקוּט) מִפָּסוּק זֶה עַל הָרִבְּה תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, שֶׁמֻּרְכָּב הַתְמָדָתָם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הֵאִירוּ פְּנֵיהֶם, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר עַל־פִּי הַתּוֹרָה, אָז מְהַפֵּךְ מִגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, וּמַדָּמֶה הַצּוּרָה לְיוֹצְרָהּ, וְאָז מֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, וּמוֹצֵא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם].

וְזֶה בְּחִינַת יַעֲקֹב. זוֹהִי הָיְתָה מַדְרֵגָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּחִיר הָאָבוֹת, שֶׁקִּבֵּל מֵאַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּשְׁתָלָהּ אַחַר־כָּךְ בִּבְנָיו הַקְּדוֹשִׁים י״ב שִׁבְטֵי יָהּ, שֶׁמֵּהֶם יָצְאוּ כְּלַל יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם מַדְרֵגָה זוֹ — לְהִסְתַּכֵּל בְּהַחְיוֹת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי זֶה יְסוֹד הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עָצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ. וּמֵחֲמַת גֹּדֶל הַפְלָגַת מְסִירוּת נַפְשׁוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, אָמְרוּ חֲזַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן ד׳) עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה מג, א): ״וְעַתָּה כֹּה אָמַר ה׳ בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל״, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעוֹלָמוֹ: עוֹלָמִי, עוֹלָמִי, אֹמַר לְךָ מִי בְּרָאֲךָ, מִי יְצָרְךָ, יַעֲקֹב בֹּרַאֲךָ, יַעֲקֹב יְצָרְךָ, כַּכָּתוּב (שָׁם): ״בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל״, כִּי שָׁמַיִם נָעָרֵץ לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בִּזְכוּת יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא עַל־יְדֵי גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יח.): מִנַּיִן שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לג, כ): ״וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל״, עַיֵּן שָׁם; וְהֶעֱמִיד אֶת הָעוֹלָם עַל תִּלּוֹ, כִּי הוֹרִיד וְהִשְׁפִּין שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתַּחְתּוֹנִים, עַד שֶׁהִטְבִּיעַ אֶת הַכֹּחַ הַזֶּה בְּכָל אֶחָד מִבָּנָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְהַשְׁפִּין שְׁכִינַת עֻזּוֹ בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחְיוֹת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְלַהֲפֹךְ מִגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה, כִּי רַק זוֹ הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק ד׳): יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהָיָה מְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ קֹדֶם שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה, וְהָיָה מִתְכַּוֵּן לְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כִּי יַעֲקֹב זָכָה לַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא רֵאשִׁית, שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה״. מֵבִיא רְאָיָה מֵהַפָּסוּק, שֶׁיַּעֲקֹב אָחַז בְּמַדְרֵגַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, כִּי יַעֲקֹב זָכָה לַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, לג): ״וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב״ וְגוֹ׳, וּמַהוּ בְּכוֹרָה? רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם מט, ג): ״בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית״ וְגוֹ׳, וּמַהוּ רֵאשִׁית? חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״רֵאשִׁית חָכְמָה״.

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כז, לו): ״וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם״, וְתַרְגּוּם אוּנְקְלוֹס: וְחַכְּמַנִי׳. מֵבִיא עוֹד רְאָיָה שֶׁיַּעֲקֹב אָחַז בְּמַדְרֵגַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, כִּי עַל תֵּבַת ״וַיַּעְקְבֵנִי״ תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: וְחַכְּמַנִי׳, כִּי יַעֲקֹב הוּא חָכְמָה.

וְזֶה בְּחִינַת שֵׁמֶשׁ. הַיְנוּ מַדְרֵגַת יַעֲקֹב שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּהַחְיוֹת אֱלֹקוּת נִקְרָא גַּם־כֵּן שֵׁמֶשׁ [וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן יב): בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יוֹסֵף, וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ, אָמַר יַעֲקֹב, מִי גָּלָה לוֹ שֶׁשְּׁמִי שֵׁמֶשׁ].

וְזֶה בְּחִינַת יַעֲקֹב, כִּי יַעֲקֹב זָכָה לַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא רֵאשִׁית, שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה (תִּקּוּנִים תִּקּוּן יד, זֹהַר מִשְׁפָּטִים קכא:), **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים קיא): **״רֵאשִׁית חָכְמָה״. וְזֶה בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית כז): **״וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם״. וְתַרְגּוּם אוּנְקְלוֹס: וְחַכְּמַנִי׳. וְזֶה בְּחִינַת שֵׁמֶשׁ,**

כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא מֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ.

כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, אָז מֵאִיר לוֹ בְּמֹחוֹ תָּמִיד הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם מִנֹּעַם, עֲרֵבוּת, זִיו שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ד, יח): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם״. הַיְנוּ דֶּרֶךְ וְאֹרַח הַצַּדִּיקִים הוּא כְּאוֹר נֹגַהּ, שֶׁהוּא הֶאָרַת הַשֶּׁמֶשׁ, וּמֵאִיר לָהֶם בִּקְבִיעוּת בְּהֶאָרָה גְּדוֹלָה כְּאֶמְצַע הַיּוֹם. [וְעַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ב׳), שֶׁדָּרְשׁוּ מִפָּסוּק זֶה, שֶׁהָאוֹר הַזֶּה הוּא אוֹר הַגָּנוּז מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְנִגְנַז מֵהָרְשָׁעִים, עַיֵּן שָׁם; כִּי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל דָּבָר, לוֹ מֵאִיר תָּמִיד כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הָאוֹר שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְדוֹ״ק].

וְזֶה בְּחִינַת חַיִּת. הַיְנוּ מַדְרֵגַת יַעֲקֹב, שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר, וְהֵאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ, נִקְרֵאת גַּם־כֵּן חַיִּת לְשׁוֹן חִיּוּת, כִּי הַחָכְמָה **וְהַשֵּׂכֶל הוּא הַחִיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קֹהֶלֶת ז, יב): ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם חַי, וְכֵן חִיּוּת כָּל הַבְּרִיאָה נִמְשָׁךְ רַק מֵהֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ט, ו): ״וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם״, וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת גַּם־כֵּן מַדְרֵגָה זוֹ חַיִּ״ת. [וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּינְחָס רמה:): כָּל הַבְּרִיאָה הִיא כֻּלָּהּ אוֹר מֵהֶאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּסוֹד (תְּהִלִּים קד, ב): ״עוֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה״, וְהִמְשִׁיךְ י׳ שֶׁהוּא חָכְמָה אֶל תּוֹךְ הָאוֹר, וְנַעֲשָׂה אֲוִי״ר, וְזוֹ הַחִיּוּת שֶׁמְּחַיָּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, שֶׁכָּל אֶחָד נוֹשֵׁם מֵאֲוִי״ר הַזֶּה שֶׁהוּא סוֹד הַחָכְמָה י׳ מִשֵּׁם הַוָּיָ״ה שֶׁנִּתְחַבֵּר עִם הָאוֹר, וְעַל־כֵּן נִקְרָא ׳חַיִּת׳ שֶׁהוּא הַחַיִּים הַמְחַיִּים אֶת הַכֹּל, עַיֵּן שָׁם].

״חָכְמָה נִקְרֵאת חַיִּת״, עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סה), כִּי כְּשֶׁמִּתְחַשֵּׁב אֶת הַסְּפִירוֹת מִתַּתָּא לְעֵילָּא, אַחַר חַיִּ״ת סְפִירוֹת הוּא רָזָא דְּחָכְמָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. [וְעַל־פִּי כָּל הָאֲמוּר תָּבִין גַּם־כֵּן סוֹד נִפְלָא מַה שֶּׁכָּתוּב (אִיּוֹב ד, כא): ״יָמוּתוּ וְלֹא בְחָכְמָה״, כִּי שְׁבִירַת הַכֵּלִים לֹא הָיָה בְּחָכְמָה, כִּי שָׁם הוּא עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ה:): יַעֲקֹב לֹא מֵת, כִּי הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵין שַׁיָּךְ שׁוּם מִיתָה, כִּי חַי וְקַיָּם הוּא וְדוֹ״ק].

אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאוֹר הַשֵּׂכֶל גָּדוֹל מְאֹד. כִּי הַשָּׂגָה וִידִיעָה זוֹ שֶׁיָּאִיר לוֹ תָּמִיד בִּקְבִיעוּת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, הִיא הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד.

אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֲלֵיהֶם כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת נוּן שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת. הַדִּבּוּר נִקְרָא מַלְכוּת, ׳מַלְכוּת פֶּה׳ (תִּקּוּנֵי־זֹהַר הַקְדָּמָה, דַּף יז.); הַיְנוּ כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁיָּרַד הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי אֶל זֶה הָעוֹלָם, הוּא לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל וּבְחִיּוּת אֱלֹקֵי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וּלְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם הַיְקָא, וְיִזְכֶּה לְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּקְבִיעוּת עֲצוּמָה, וְיָאִיר לוֹ אוֹר הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה, וְיִזְכֹּר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל רֶגַע וּבְכָל תְּנוּעָה יִמְצָא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וּבְכָל דָּבָר שֶׁיִּסְתַּכֵּל יִרְאֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד פְּנִימִיּוּת הַחִיּוּת הָאֱלֹקִית הַמְחַיָּה

כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא מֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ד): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם״. וְזֶה בְּחִינַת חַיִּ״ת — לְשׁוֹן חִיּוּת, כִּי הַחָכְמָה **וְהַשֵּׂכֶל הוּא הַחִיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קֹהֶלֶת ז): ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״ וְכוּ׳.

אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאוֹר הַשֵּׂכֶל גָּדוֹל מְאֹד, אִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֲלֵיהֶם כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת נוּן שֶׁהוּא

וּמְהַנֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר. וְזִכָּרוֹן זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּקָּשֵׁר הֵיטֵב בְּמֹחוֹ וְלִבּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו, כִּי רֹב בְּנֵי־אָדָם, בִּפְרָט הָאֲנָשִׁים שֶׁהִתְחִילוּ לִכְנֹס קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־פִּי־רֹב מִזְדַּמֵּן, שֶׁבָּאָה עֲלֵיהֶם אֵיזוֹ הִתְנוֹצְצוּת וּזְרִיחָה מֵאוֹר הַשֵּׂכֶל הַזֶּה, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי בּוֹעֵר לִבָּם מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ, אֲבָל אַחַר־כָּךְ עוֹבֵר מִדַּעְתָּם אוֹר הַהִתְנוֹצְצוּת הַזֶּה, וְשׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ לֹא רָאוּ מְאוּמָה מִמֶּנּוּ, וְדָבָר זֶה נַעֲשֶׂה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי בְּשָׁרְשׁוֹ הוּא אוֹר רוּחָנִי, וְנִשְׁמָתוֹ נִמְשֶׁכֶת מֵעֶצֶם הָאֲצִילוּת, וּמִשְׁתּוֹקֶקֶת וּמִתְלַהֶבֶת בְּכָל פַּעַם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט עַל־יְדֵי הַקְּרִיאוֹת שֶׁקּוֹרְאִין אֶת כָּל אֶחָד וְכוּ', אֲבָל עַל־יְדֵי גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם וְהַסְּבוּבִים שֶׁמְּסַבְּבִים עִמּוֹ, נִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹר הַשֵּׂכֶל וְנִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ, עַל־כֵּן צְרִיכִין הִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ תָּמִיד וּלְקַשֵּׁר בְּדַעְתּוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּקֶשֶׁר אֲמִין וְחָזָק אֶת כָּל הַהִתְנוֹצְצוּת וְהַזְּרִיחוֹת שֶׁהִזְרִיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נֹעַם עֲרֵבוּת הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁנִּקְרֵאת "מַלְכוּת", שֶׁיְּסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְיֵדַע בֶּאֱמֶת כִּי אֵין לוֹ דַּעַת כְּלָל, וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת יְסַפֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת, יִזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְיָאִיר בּוֹ אוֹר הַשֵּׂכֶל בִּקְבִיעוּת; כִּי מֵחֲמַת עֹצֶם נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת הָאָרַת הָאֵין סוֹף, אִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֵּלִים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמְשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַסּוֹד שֶׁהַזְּהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, תִּנְיָנָא כה), לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּעַצְמָהּ אוֹר הַשֵּׂכֶל דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגָהּ וּלְתָפְסָהּ וּלְהַמְשִׁיכָהּ אֵלָיו, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֵּלִים שֶׁהֵם דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל שׁוּם קְדֻשָּׁה וְאֶל שׁוּם הַשָּׂגָה וְאֶל שׁוּם מְצָוָה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וְשִׂיחוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁיַּמְצִיא תָּמִיד מְדַעְתּוֹ, וִידַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ כֵּלִים וְהֵיכָלוֹת לְהַמְשִׁיךְ אֲלֵיהֶם אֶת אוֹר הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא הַשָּׂגַת וְאוֹר הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְווֹת בִּשְׁלֵמוּת. וּתְפִלָּה הִיא הִיא מִדַּת הַמַּלְכוּת, הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמְצַמְצֶמֶת אֶת כָּל הָאוֹרוֹת, עַד שֶׁגַּם הַפָּחוּת וְהַקָּטָן, גַּם־כֵּן יַשִּׂיג אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד כְּפִי כְּלִי הַתְּפִלָּה וְהָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר בּוֹ הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עב, יז): **"לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י לְשׁוֹן מַלְכוּת.** הַיְנוּ קֹדֶם וְלִפְנֵי הַשָּׂגַת אוֹר הָאֵין סוֹף שֶׁנִּקְרָא שֶׁמֶשׁ, צָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת הַנּוּ״ן שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת. [וּכְשֶׁתַּעֲמִיק הֵיטֵב, תַּשְׂכִּיל, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה עֲבוֹדַת מָשִׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא 'יִנּוֹן' (עַיֵּן בַּיַּלְקוּט תְּהִלִּים (רֶמֶז תתו), מַהוּ שְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, דְּבֵי ר' יַנַּאי אָמְרוּ יִנּוֹן שְׁמוֹ, עַיֵּן שָׁם), שֶׁיִּגָּלֶה וְיַפְרְסֵם אֶת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בָּעוֹלָם, וְיִלְמַד עִם כָּל אֶחָד לְמוּדִים וְעֵצוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים יוּכַל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַכֵּלִים וְהַהֵיכָלוֹת שֶׁיִּבְנֶה עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתָיו, וְיִזְכֶּה לוֹמַר (יְשַׁעְיָה כה, ט): "הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ". וְזֶה 'לִפְנֵי' גִּלּוּי אוֹר הַ'שֶּׁמֶשׁ', עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה קֹדֶם 'מָשִׁיחַ', שֶׁהוּא יַכְנִיס דָּבָר זֶה בָּעוֹלָם].

וְזֶה בְּחִינַת לְבָנָה. הַיְנוּ הַצִּמְצוּם שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה נִקְרָא ׳לְבָנָה׳. **כִּי הַלְּבָנָה אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כִּי אִם מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ.** הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הוּא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי הַלְּבָנָה מַשִּׁיגִים אֵיזֶה אוֹר מֵהַשֶּׁמֶשׁ, כִּי הַלְּבָנָה הִיא כְּמַרְאָה מְלֻטָּשֶׁת שֶׁבָּהּ נִתְאָה אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ־כֵן אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא אוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, כִּי לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפִיסָה בֵּיהּ כְּלָל, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה שֶׁהִיא תְּפִלָּה, שֶׁמְּסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכֶה שֶׁיָּאִיר בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם מֹחִין וְדַעַת חֲדָשִׁים.

וְזֶהוּ בְּחִינַת מַלְכוּת דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם. כָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא מִדַּת הַמַּלְכוּת, הִיא דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, שֶׁתָּמִיד מְמַעֵט וּמַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, כִּי מִדַּת הַמַּלְכוּת הִיא כְּמַרְאָה מְלֻטָּשֶׁת, שֶׁבָּהּ מְאִירִין כָּל הַסְּפִירוֹת וְהִיא בְּעַצְמָהּ לֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם אֶלָּא מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מִן הַחֵי״ת שֶׁהִיא בְּחִינַת חָכְמָה שֶׁהִיא בְּחִינַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה מֵהַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל — תְּפִלָּה, אָז דַּיְקָא זוֹכֶה וְנַעֲשֶׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה. שֶׁמְּקֻשֶּׁרֶת אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה אֶל הַחָכְמָה, וְעַל־כֵּן בְּכָל דָּבָר רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר, וּמוֹצֵא תּוֹרָה שֶׁהֵם הָרְמָזִים שֶׁמְּרַמְּזִים לוֹ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. [וְדַעַת לְנָבוֹן, שֶׁבִּשְׁלֵמוּת נִזְכֶּה לְזֶה בְּהִתְגַּלּוּת בֶּן דָּוִד בְּעַצְמוֹ, שֶׁאָז יֵקָיֵם (יְשַׁעְיָה ל, כו): ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״ וְגוֹ׳ ״בְּיוֹם חֲבֹשׁ ה׳ אֶת שֶׁבֶר עַמּוֹ וּמַחַץ מַכָּתוֹ יִרְפָּא״, כִּי אָז יִתְקַן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת הַבְּרִיאָה אוֹר הַלְּבָנָה גָּדוֹל כְּאוֹר הַחַמָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, טז): ״וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים״ וְגוֹ׳, וְיִרְאוּ מִכָּל דָּבָר רַק עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי אָז תִּהְיֶה כַּחֲשֶׁכָה כָּאוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָתִיד לְהִתְפַּשֵּׁט מִן הַקְּלִפָּה וּלְהִתְרָאוֹת עִם יִשְׂרָאֵל פָּנִים בְּפָנִים, בְּלִי שׁוּם מְחִיצָה, כְּעִנְיַן שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ל, כ): ״וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חַיֵּי־שָׂרָה קלא.): וּלְזִמְנָא דְּזִמִּין קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲיָא מֵיתַיָּא זִמִּין אִיהוּ לְאַרְקָא טָלָא מֵרִישֵׁיהּ עֲלַיְיהוּ, וּבְהַהוּא טָלָא יְקוּמוּן כֻּלָּא מֵעַפְרָא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה כו, יט): ״כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ״, מַאי טַל אוֹרוֹת? אוֹרוֹת מַמָּשׁ מֵאִינּוּן נְהוֹרִין דִּלְעֵילָּא דִּבְהוֹן זִמִּין לְאַרְקָא חַיִּין לְעַלְמָא בְּגִין דְּאִילָּנָא דְּחַיֵּי יָרִיק חַיִּין דְּלָא פַּסְקִין לְעָלְמִין דְּהָא הַשְׁתָּא פַּסְקֵי בְּגִין דְּהָא חִוְיָא בִּישָׁא שַׁלְטָא וְאִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא [עַכְשָׁו הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַנָּחָשׁ — שׁוֹלֵט, וְנִתְכַּסִּית הַלְּבָנָה וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַבֵּל מֵהַשֶּׁמֶשׁ], וּבְגִין כָּךְ כְּבָיְכוֹל פַּסְקִין מֵימוֹי וְחַיִּין לָא שַׁלְטִין בְּעַלְמָא כִּדְקָא יָאוֹת, וּבְהַהוּא זִמְנָא הַהוּא יֵצֶר הָרָע דְּאִיהוּ חִוְיָא בִּישָׁא יִסְתַּלֵּק מֵעַלְמָא, וְיַעֲבֵר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּאִתְמַר (זְכַרְיָה יג, ב): ״וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ״, וּלְבָתַר דְּאִיהוּ יִתְעַבֵּר מֵעַלְמָא סִיהֲרָא לָא אִתְכַּסְיָא וְנַהֲרָא דְּנָגִיד וְנָפִיק לָא יִפְסְקוּן מַבּוּעוֹי, וּכְדֵין כְּתִיב

וְזֶה בְּחִינַת לְבָנָה, כִּי הַלְּבָנָה אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כִּי־אִם מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ (זֹהַר וַיְחִי רלח. וּרמט:). **וְזֶהוּ בְּחִינַת מַלְכוּת, דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, אֶלָּא מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מִן הַחֵי״ת, שֶׁהִיא בְּחִינַת חָכְמָה, בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ כַּנַּ״ל, וְנַעֲשֶׂה** (יְשַׁעְיָהוּ ל): **״אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״.**

(יְשַׁעְיָה ל, כו): ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״ [שֶׁאָז כְּשֶׁיִּתְבַּטֵּל הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַנָּחָשׁ, וְאָז תִּתְגַּלֶּה הַלְּבָנָה וְתִקַּבֵּל מֵהַשֶּׁמֶשׁ, כִּי יִהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה מַמָּשׁ, וְיָאִירוּ שְׁנֵיהֶם שָׁוִין], וְאָז תִּתְפַּשֵּׁט הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, כִּי בְּשַׁעְתָּא דְּסִיהֲרָא קַיְימָא בְּאַשְׁלְמוּתָא כְּדִין כָּל עָלְמִין בְּחֶדְוָה, וְכָל זֶה יִהְיֶה בְּהִתְגַּלּוּת בֶּן הַשִּׂמְחָה בַּדְּחָא דְּמַלְכָּא, שֶׁהוּא בֶּן דָּוִד וְדוֹ״ק).

אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה וְהַחִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, זֶה בְּחִינַת עֵשָׂו. כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, ״יַעֲקֹב״ מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדוֹמֵם, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר גַּשְׁמִי, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא יַעֲקֹ״ב, כִּי יוּ״ד עַל שֵׁם הַמַּחֲשָׁבָה נֶאֱמְרָה (רַשִׁ״י בְּשַׁלַּח בְּ״אָז יָשִׁיר״), שֶׁהִיא הַחָכְמָה, מְשַׁלְּבָהּ וּמְקַשְּׁרָהּ אֶל הֶעָקֵ״ב, לְהוֹרוֹת שֶׁגַּם בַּעֲקַבְי״ם וּבְהַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים הַנִּדְּשִׁים בֶּעָקֵב, גַּם שָׁם מֵאִיר יוּ״ד הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, אַךְ זֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ ״עֵשָׂו״, שֶׁהֵם כְּלַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁבְּזֶה אֶת הַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, לד): ״וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה״, דְּהַיְנוּ הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יח, ב): **״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה, כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ״**, שֶׁהֵם כּוֹפְרִים בְּהַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְעוֹקְרִים וּמַפְרִידִים אֶת כְּלַל הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא עֵשָׂ״ו, לְשׁוֹן עָשׁוּי, שֶׁנַּעֲשָׂה וְנִשְׁלַם מֵעַצְמוֹ, כְּאִלּוּ אֵין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שַׂיָּכוּת, חַס וְשָׁלוֹם, לָעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַכְּפִירוֹת שֶׁל הַמְחַקְּרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁמַּפְרִידִים אֶת הָעוֹלָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁעָשׂוּי מֵעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן נִקְרָא עֵשָׂו מִלְּשׁוֹן תִּקֻּף הֶעָשִׂיָּה. וְעֵשָׂו בָּזָה אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל, וּמְכָרָהּ בְּשִׁבְיל תַּאֲוַת אֲכִילָה, כִּי ״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה״, כִּי לֹא הֶאֱמִין שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר פְּנִימִיּוּת, שֶׁהוּא עִקַּר חִיּוּתוֹ, וּצְרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל דָּבָר לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְחַיִּים נִצְחִיִּים, וְהוּא לֹא הֶאֱמִין בָּזֶה, וְעַל־כֵּן אָמַר (בְּרֵאשִׁית כה, לב): ״הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת, וְלָמָּה זֶּה לִי בְּכֹרָה״, כִּי לֹא בָחַר בַּחַיִּים, וְאָמַר שֶׁהוֹלֵךְ לָמוּת, כִּי הוּא מֵעַלְמָא דְּפִירוּדָא, שֶׁהוּא סִטְרָא דְּמוֹתָא, וְאֵינוֹ מַאֲמִין בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים, שֶׁיְּכוֹלִים לְקַשֵּׁר כָּל דָּבָר לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁהוּא עִקַּר הַחַיִּים לָנֶצַח, וְעַל־כֵּן בָּזָה אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁהָיְתָה בְּתְחִילָה בִּבְכוֹרוֹת; כִּי עַל־יְדֵי הַקָּרְבָּנוֹת מְקַשְּׁרִין וּמַעֲלִין הַכֹּל לְשָׁרְשׁוֹ, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא קָרְבָּן כַּיָּדוּעַ, וְהוּא כָּפַר בָּזֶה, וְאָמַר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לָמוּת, כִּי לֹא הֶאֱמִין בְּחַיִּים נִצְחִיִּים; כִּי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, מַאֲמִינִים, שֶׁעִקַּר הַחַיִּים הוּא לָעָתִיד, שֶׁנִּזְכֶּה לְחַיִּים נִצְחִיִּים עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקַשְּׁרִין הַכֹּל לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁהוּא עִקַּר הַחַיִּים לָנֶצַח, אֲבָל עֵשָׂו, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלַל הָאֻמּוֹת הָעוֹלָם, אֵינָם מַאֲמִינִים בָּזֶה, וְעַל־כֵּן אָמַר שֶׁהוֹלֵךְ לָמוּת מִיתָה עוֹלָמִית, וְלָמָּה זֶּה לִי בְּכוֹרָה, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל, עֲבוֹדַת הַקָּרְבָּנוֹת, לְקַשֵּׁר הַכֹּל לְשָׁרְשׁוֹ, כִּי כָּפַר בָּהּ מֵחֲמַת תַּאֲוַת לִבּוֹ, ״כִּי לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה״.

וְזֶה בְּחִינַת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה. הַיְנוּ כְּנֶגֶד מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא צִמְצוּם הַקָּדוֹשׁ ״אֱמוּנָה״

אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה וְהַחִיּוּת, שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, זֶה בְּחִינַת עֵשָׂו, כִּי זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, בְּחִינַת שֶׁבָּזָה אֶת הַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה): **״וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה״, דְּהַיְנוּ הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל, בְּחִינַת** (מִשְׁלֵי יח): **״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ״.**

תְּפִלָּה, יֵשׁ מַלְכוּת הָרִאשָׁעָה בְּחִינַת לְבָנָה דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה כד, כג): ״וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה״, כִּי הֵם תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מִזֶּה לְגַמְרֵי, שֶׁהֵם מְטַמְּאִים דִּבּוּרֵיהֶם בְּאֶרֶס הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת [וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סג, סִימָן טו) עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כה, כז): ״וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד״ — צָד אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּפִיו, עַיִן שָׁם], וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְשִׁיכִים בָּעוֹלָם שִׁכְלִיִּים רָעִים הָעוֹקְרִים אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן צְרִיכָה לִהְיוֹת כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ רַק לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא אוֹרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אוֹר הַשְּׁכִינָה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמֵלָּא תִּתְבַּטֵּל הַכְּפִירוּת שֶׁל עֵשָׂו, כִּי (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ה׳): כָּל זְמַן שֶׁאוֹרוֹ שֶׁל עֵשָׂו קַיָּם, אֵין אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מִתְפָּרְסֵם, שָׁקַע אוֹרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, מִתְפָּרְסֵם אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת אַחֲרֵי עז.): לָא תֵּיעוֹל מַטְרוֹנִיתָא בְּחֻדְרָתָא בְּהֵיכָלֵיהּ עַד דְּיִתְדָּן מַלְכוּתָא דְּעֵשָׂו וְכוּ׳ [לֹא תִּכָּנֵס הַגְּבִירָה בְּשִׂמְחָה לְהֵיכָלוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶה נִדּוֹנִית מַלְכוּת עֵשָׂו], עַיִן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע. הַיְנוּ מַדְרֵגַת ״יַעֲקֹב״ שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּהַשִּׂכֶל וּבַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר — זֶהוּ הַיֵּצֶר הַטּוֹב, הַמְעוֹרֵר וּמוֹשֵׁךְ תָּמִיד אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהֵיפֶךְ ״עֵשָׂו״ שֶׁכָּפַר בְּהַכֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלָן — זֶהוּ הַיֵּצֶר הָרָע, הַמַּמְשִׁיךְ אֶת הָאָדָם אֶל הַגַּשְׁמִיּוּת, וּמַשְׁכִּיחוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי (בְּרָכוֹת סא.): שְׁנֵי יְצָרִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶחָד יֵצֶר טוֹב וְאֶחָד יֵצֶר הָרָע — בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן. הַיֵּצֶר הַטּוֹב מַכְנִיס בְּלֵב הָאָדָם, שֶׁיְּקַטֵּן אֶת עַצְמוֹ וִיבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה כֶּעָנִי שֶׁעוֹמֵד בַּפֶּתַח, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל, כִּי הַיֵּצֶר טוֹב נִקְרָא ״מִסְכֵּן וְחָכָם״ (קֹהֶלֶת ד, יג), בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲנִיָּה וְדַלָּה דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, כִּי אִם מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מֵחָכְמָה. כִּי זֶהוּ עִקַּר עֲבוֹדַת הַיֵּצֶר הַטּוֹב — לְהַכְנִיס בָּאָדָם יְדִיעָה זוֹ, לֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִין כְּלָל, וְלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, וְתָמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמֵילָא יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר הַשֵּׂכֶל, אֲבָל לְהִפּוּךְ הַיֵּצֶר הָרָע נִקְרָא ״מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל״ (שָׁם), בְּחִינַת מַלְכוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא, שֶׁאֵינָהּ חֲפֵצָה בְּחָכְמָה וְשֵׂכֶל, בְּחִינַת ״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה״. כִּי מוֹרִיד אֶת הָאָדָם לְמַעֲשֶׂה בְּהֵמָה מַמָּשׁ, וּמְסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ הָאֲמִתִּית לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא כְּסִיל בֶּאֱמֶת. [וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל מַה שֶּׁכָּתַב לְהַלָּן: הַיֵּצֶר הָרָע רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, כִּי בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ]. כִּי זֶהוּ עִקַּר עֲבוֹדַת הַיֵּצֶר הָרָע — לְהַקְטִין דַּעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם עַל־יְדֵי הָעֲוונוֹת, אֲשֶׁר מִזֶּה נֶחְשָׁכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס, חַס וְשָׁלוֹם. [וְהַחִלּוּק בֵּין הַיֵּצֶר הַטּוֹב לְבֵין הַיֵּצֶר הָרָע, הַיֵּצֶר הַטּוֹב נִקְרָא מִסְכֵּן וְחָכָם, כִּי הוּא מַכְנִיס בָּאָדָם עֲנָוָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״מִסְכֵּן״, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בֶּאֱמֶת ״חָכָם״, כִּי (תַּעֲנִית ז.): דִּבְרֵי תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי

לְבָנָה דְּסִטְרָא אָחֳרָא, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ כד): **״וְחָפְרָה הַלְּבָנָה״ וְכוּ׳.**

וְזֶה בְּחִינַת יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע, כִּי הַיֵּצֶר טוֹב נִקְרָא ״מִסְכֵּן וְחָכָם״ (קֹהֶלֶת ד), **בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲנִיָּה וְדַלָּה דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, כִּי־אִם מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מֵחָכְמָה, וְיֵצֶר הָרָע נִקְרָא ״מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל״** (שָׁם), **בְּחִינַת מַלְכוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא, שֶׁאֵינָהּ חֲפֵצָה בְּחָכְמָה וְשֵׂכֶל, בְּחִינַת ״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה״ וְכוּ׳, כַּנַּ״ל.**

שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפָלָה עָלָיו, וְאֵין דִּבְרֵי תּוֹרָה מִתְקַיְּמִים אֶלָּא בְּמִי שֶׁמְּשִׁים אֶת עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ (סוֹטָה כא:), וְכָל הַמַּשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ מְכַוֵּן אֶת שְׁמוּעָתוֹ (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא, פֶּרֶק ח׳). אֲבָל הַיֵּצֶר הָרָע נִקְרָא ״מֶלֶךְ״ ״זָקֵן וּכְסִיל״, כִּי מַכְנִיס גֵּאוּת בָּאָדָם לִהְיוֹת רֹאשׁ וּמַנְהִיג וּמֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל, וְעַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ מִטַּפֵּשׁ שִׂכְלוֹ וְנַעֲשָׂה כְּסִיל, כִּי (פְּסָחִים סו:): כָּל הַמִּתְיַהֵר, אִם חָכָם — חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וּמַכְנִיס בּוֹ תָּמִיד זִקְנָה, כְּאִלּוּ כְּבָר נִזְקַן בַּחֲטָאָיו].

וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִתֵּן כֹּחַ לִבְחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הַטּוֹב לְהִתְגַּבֵּר עַל מַלְכוּת דְּסִיטְרָא אָחֳרָא שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, כִּי הִיא מִלְחָמָה תְּדִירָה בֵּין הַיֵּצֶר הַטּוֹב לְבֵין הַיֵּצֶר הָרָע, הַיֵּצֶר הַטּוֹב מַמְשִׁיךְ אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה לוֹ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְציאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַיֵּצֶר הָרָע מַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ לְהִפּוּךְ, וְרוֹצֶה לְעָקְרוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְכוֹפֵר בָּעִקָּר. **וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרָכוֹת ה.): **לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע.** פֵּרוּשׁ יַרְגִּיז שֶׁיִּתְגַּבֵּר יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע. **וְעַל־יְדֵי מַה נוֹתֵן כֹּחַ לְמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה? עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁעוֹסֵק בְּכֹחַ,** הַיְנוּ אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו — יִלְמַד תּוֹרָה, כִּי כֹּחַ הַתּוֹרָה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיִּשְׁבּוֹר מִמֶּנּוּ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע לְגַמְרֵי. **וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (קִדּוּשִׁין ל:): **אִם פָּגַע בְּךָ מְנֻוָּל זֶה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, מָשְׁכֵהוּ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ.** וְאַף שֶׁשָּׁם בַּגְּמָרָא הוֹסִיפוּ: וְאִם אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ מִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ הַיֵּצֶר הָרַע עַל־יְדֵי תּוֹרָה, יַזְכִּיר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה, כְּבָר פֵּרֵשׁ מוֹהַרַנ״תְּ זַ״ל, שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן אֶחָד, הַיְנוּ שֶׁיַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ, כִּי בְּיוֹם הַמִּיתָה לֹא יִשָּׁאֵר לוֹ רַק לִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁזָּכָה לִלְמֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִלְמֹד בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, בְּצִיצַת הַפַּת, הֲלָכָה ה׳, אוֹת כב), וְיִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ יִצְרוֹ הָרַע הַמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ גַּם מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נוֹתֵן כֹּחַ לְמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. עַיֵּן בְּיַלְקוּט מְשָׁלֵי (רֶמֶז תתקמא) עַל הַפָּסוּק (מִשְׁלֵי ח, טו): ״בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ״, כֶּתֶר מַלְכוּת בָּא מִכֹּחַ שֶׁל תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם וְדוֹ״ק.

וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִתֵּן כֹּחַ לִבְחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְהִתְגַּבֵּר עַל מַלְכוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ה.): **׳לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע׳. וְעַל־יְדֵי מַה נוֹתֵן כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה? עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּכֹחַ** (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שָׁם: ׳לְעוֹלָם יַרְגִּיז וְכוּ׳ אִי אָזִיל־מוּטָב, וְאִם לָאו — יֵעָסֵק בַּתּוֹרָה׳), **וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (קִדּוּשִׁין ל:): **׳אִם פָּגַע בְּךָ מְנֻוָּל זֶה, מָשְׁכֵהוּ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ׳, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נוֹתֵן כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.**

וַאֲזַי מְקַבֶּלֶת הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת נ, חִיּוּת מִן הַחָכְמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת ח׳, וְנִתְחַבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר הַח׳ וְהַנ׳, וְנַעֲשֶׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר חַמָּה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא עֶצֶם הַחָכְמָה הָאֱלֹקִית כַּנַּ״ל, וּכְשֶׁמְּחַבֵּר תְּפִלָּה, שֶׁהִיא אֱמוּנָה, עִם הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם שֶׁיִּהְיֶה בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, שֶׁיִּתְגַּלֶּה פָּנָיו יִתְבָּרַךְ בִּגְלוּי רַב, עַד שֶׁמִּכָּל מִינֵי הַסְּתָרוֹת יִתְהַפְּכוּ לְדַעַת

וְיַעֲשׂוּ מִזֶּה תּוֹרָה, וְיִתְגַּלֶּה שֶׁגַּם בְּעִנְיַן גַּשְׁמִיּוּת דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, גַּם בָּזֶה מְלֻבֶּשֶׁת תּוֹרָה, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת הִסְתַּכְּלוּת בַּחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיָאִיר ה״שֶּׁמֶשׁ״ שֶׁהִיא אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב. וְזֶה סוֹד מַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, שְׁמוּאֵל כט): כְּשֶׁיָּאִיר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בּוֹקְרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, יַזְרִיחַ הַשֶּׁמֶשׁ וְדוֹ״ק, וְיֵקַיִּם (יִרְמְיָה לא, לג): ״כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם״, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת נָשׂא קל:): בְּיוֹמָא דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא לָא יֵימְרוּן חַד לְחַד אוֹלִיף לִי חָכְמָתָא [בְּיוֹם שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לֹא יֹאמְרוּ אֶחָד לְאֶחָד תְּלַמֵּד אוֹתִי חָכְמָה], כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי, עַיֵּן שָׁם; כִּי הִסְתַּכְּלוּת עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר וְלַעֲשׂוֹת מִזֶּה תּוֹרָה, זֶהוּ בְּעַצְמוֹ סוֹד הַנְּבוּאָה שֶׁמִּתְחַזֵּר אֵלֵינוּ בְּהִתְגַּלּוּת בֶּן דָּוִד שֶׁהוּא בֶּן הַשְּׁמְחָה, שִׂמְחָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדוֹ״ק וְדוֹ״ק וְדוֹ״ק.

וּכְשֶׁזֶּה קָם זֶה נוֹפֵל. עַיֵּן בְּרַשׁ״י (בְּרֵאשִׁית כה, כג): ״וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ״ — לֹא יִשְׁווּ בִּגְדֻלָּה, כְּשֶׁזֶּה קָם זֶה נוֹפֵל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל כו, ב): ״אִמְלְאָה הָחֳרָבָה״ — לֹא נִתְמַלְּאָה צוֹר אֶלָּא מֵחֳרְבָּנָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, כִּי הֵם נֶגְדִּיִּים זֶה לָזֶה, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְעַלָּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַדְרֵגַת יַעֲקֹב, **וַאֲזַי נוֹפֵל וְנִתְבַּטֵּל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (הוֹשֵׁעַ יד, י): **״כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳, צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״**. הַיְנוּ כִּי בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם שִׁנּוּי כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַשִּׁנּוּי הוּא רַק מִצַּד הַמְקַבְּלִים — הַצַּדִּיקִים הַמְסַלְּקִים דַּעְתָּם וּמַכְנִיסִים עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי ה׳ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נִתְחַזְּקִים וּמְקַבְּלִים כֹּחַ עַל־יְדֵי־זֶה. אֲבָל לְהִפּוּךְ ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, בְּחִינַת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁנּוֹפֵל וְנִכְנָע עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. כִּי (יוֹמָא עב:): זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם חַיִּים, לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם הַמָּוֶת, וְנוֹפֵל לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. [וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט הוֹשֵׁעַ (רֶמֶז תקלג), ״כִּי יְשָׁרִים״ — אֵלּוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יט, ט): ״פִּקּוּדֵי ה׳ יְשָׁרִים״ וְגוֹ׳, כְּשֵׁם שֶׁהוּא יָשָׁר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם צב, טז): ״לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר ה׳״ וְגוֹ׳, וּבָרָא יְשָׁרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ז, כט): ״אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר״ וְגוֹ׳, ״וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״, כְּגוֹן אֲבוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בְּרֵאשִׁית יח, יט): ״וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט״, ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ וְכוּ׳ עֵשָׂו בְּיַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם].

וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת. כִּי עִקַּר מַה שֶּׁאֵין נִתְקַבְּלִין הַבַּקָּשׁוֹת הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לְהַדְּבָרִים חֵן, וְאֵין נִכְנָסִין בַּלֵּב שֶׁל זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּאִלּוּ אֵין

הַחַמָּה, וּכְשֶׁזֶּה קָם, זֶה נוֹפֵל, וַאֲזַי נוֹפֵל וְנִתְבַּטֵּל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ יד): **״כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳, צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי ״דַּרְכֵי ה׳״, הַיְנוּ הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַצַּדִּיקִים שֶׁדְּבֵקִים בַּמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, הֵם נִתְחַזְּקִים וּמְקַבְּלִים כֹּחַ עַל־יְדֵי־זֶה. ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, בְּחִינַת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁנּוֹפֵל וְנִכְנָע עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל:**

וְעַל יְדֵי זֶה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת, כִּי עִקַּר מַה שֶּׁאֵין נִתְקַבְּלִין הַבַּקָּשׁוֹת הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לְהַדְּבָרִים חֵן, וְאֵין נִכְנָסִין בַּלֵּב שֶׁל זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּאִלּוּ אֵין

בִּלְבּוֹ מָקוֹם שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים בִּלְבּוֹ, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לְהַמְבַקֵּשׁ חֵן שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים בִּלְבּוֹ שֶׁל זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיּוּת כְּשֶׁאֵין אָדָם נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי חֲבֵרוֹ, אֲזַי לֹא יִשְׁמַע וְלֹא יְקַבֵּל דְּבָרָיו, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן אֵין נִכְנָסִין דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ בִּלְבּוֹ, כְּאִלּוּ אֵין מָקוֹם בִּלְבּוֹ שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינָיו, כְּמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁאָחָד חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַפְרִיד בֵּין הַחַי״ת שֶׁהִיא הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל לְבֵין הַנּוּ״ן, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת וְהָאֱמוּנָה, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ חֵ״ן, כִּי אֵין מֵאִיר לוֹ כְּלָל אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי נִשְׁתַּנָּה זִיו דִּיוֹקְנוֹ, כִּי (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כא): כָּל אִינּוּן בְּנֵי נָשָׁא דְּלָא חָטָאן קָמֵי מָארֵיהּ זִיו דִּיוֹקְנָא דִּלְהוֹן לָא אֶשְׁתָּנֵי וְכוּ׳ [כָּל אִלּוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵינָם חוֹטְאִים לְפָנֵי רִבּוֹנָם, זִיו דִּיוֹקָן שֶׁלָּהֶם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה], עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אֵין נִתְקַבֶּלֶת תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג, מד): ״סַכּוֹתָה בָּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״, וְעַל־יְדֵי הָעֲוונוֹת הוּא מְסֻבָּב בַּעֲנָנִין.

אֲבָל עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׁרִין הַנּוּ״ן וְהַחַי״ת. כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְיַחֵד וּמִתְקַשֵּׁר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי חֲגִיגָה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ז׳): שְׁאֵלוּ אוֹתִי עָזְבוּ וְתוֹרָתִי שָׁמְרוּ, הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ הָיָה מְקָרְבָן אֶצְלִי, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַתּוֹרָה מְחַזֶּרֶת וּמְקָרֶבֶת אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְנַעֲשֶׂה חֵן.

אֵין בִּלְבּוֹ מָקוֹם שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים בִּלְבּוֹ, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לְהַמְבַקֵּשׁ חֵן, שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים בִּלְבּוֹ שֶׁל זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, אֲבָל עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׁרִין הַנּוּ״ן וְהַחַ״ת כַּנַּ״ל, וְנַעֲשֶׂה חֵן, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת הַתּוֹרָה (מִשְׁלֵי ה): ״יַעֲלַת חֵן״, וַאֲזַי זוֹכֶה שֶׁדְּבָרָיו הֵם דִּבְרֵי חֵן. כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְחַבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר הַחַי״ת וְהַנּוּ״ן כַּנַּ״ל, וַאֲזַי נִתְקַבְּלִין דְּבָרָיו וּבַקָּשׁוֹתָיו, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר דִּבְרֵי חֵן, שֶׁנִּכְנָסִין הַדְּבָרִים בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ, דְּהַיְנוּ זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֹכָה מט:): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חֵ״ן, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא יָרֵא שָׁמַיִם, כִּי שָׁמַיִם הֵם בְּחִינַת חָכְמָה, שֶׁהִיא עֶצֶם הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהוּא הָאָרֶץ, וּכְשֶׁיֵּשׁ עָלָיו חֵ״ן, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא יָרֵא שָׁמַיִם, שֶׁשִּׁשַּׂר אֶת הַחַי״ת, שֶׁהִיא הַחָכְמָה, אֶל הַנּוּ״ן, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת. וְזֶה בְּחִינַת (אִיּוֹב כח, כח): ״הֵן יִרְאַת אֲדֹנָי הִיא חָכְמָה״, כִּי עִקַּר יִרְאַת הַשֵּׁם הִיא כְּשֶׁמְּקֻשָּׁרֶת אֶל הַחָכְמָה, וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ג, יז): ״אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה, וְאִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה״, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁמְּאִירָה בּוֹ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, כֵּן יֵשׁ לוֹ יִרְאָה, וּלְהֵפֶךְ — כְּפִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יִרְאָה, כֵּן מְאִירָה בּוֹ הַחָכְמָה. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ט, י): ״תְּחִלַּת [רֵאשִׁית] חָכְמָה יִרְאַת ה׳״, שֶׁהִיא בְּחִינַת ״לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן״ שְׁמוֹ״ וְדוֹ״ק. וְזוֹ גַּם־כֵּן כַּוָּנַת מַאֲמָרָם זַ״ל בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן יא): כָּל מִי שֶׁיֵּרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סוֹפוֹ לֵעָשׂוֹת מֶלֶךְ; כִּי יִרְאָה הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת, וְאָמְרוּ בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (יח: קִיז:): יִרְאָה הִיא אוֹצָר לַחָכְמָה; וְכֵן אָמְרוּ (אָבוֹת ג, ט): ״כָּל שֶׁיִּרְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ — חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת״, כִּי הַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא הַחָכְמָה, הוּא אוֹר

גָּדוֹל מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצְּמְצוּם, שֶׁהִיא מַלְכוּת, וְהַהֶכְרֵחַ לִשְׁנֵיהֶם יַחַד, כִּי אָז נַעֲשֶׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה. וְזוֹ כַּוָּנַת מַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כב): חָכָם וְיֵרֵא חֵטְא הֲרֵי זֶה אֻמָּן וּכְלֵי אֻמָּנוּתוֹ בְּיָדוֹ, וְדוֹ״ק. וּמֵחֲמַת שֶׁמִּשָּׁה רַבֵּנוּ אָחַז בִּשְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לג:): יִרְאָה לְגַבֵּי מֹשֶׁה מִילְתָא זוּטְרָתָא הִיא, עַל־כֵּן הָיָה דָּבוּק וְנִכְלָל גַּם בַּחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְזָכָה לְחֵ״ן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לג, יב): ״וְגַם מָצָאתָ חֵ״ן בְּעֵינָי״ וְגוֹ׳; וְעַל־כֵּן פָּעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּמְחֹל לְיִשְׂרָאֵל, ״וְחַנֹּתִי׳ אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם״ (שָׁם, פָּסוּק יט), כִּי עַל־יְדֵי חֵן נִתְקַבְּלוֹת הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת שֶׁמְּבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים. וְזֶה שֶׁמְּבַקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים ד, ב): ״חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי״, קֹדֶם תֵּן לִי חֵ״ן, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמֵילָא כְּבָר תִּשְׁמַע תְּפִלָּתִי, וְדוֹ״ק.

וְזֶה בְּחִינַת ת׳. הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְחַבְּרוּ וְנִתְקַשְּׁרוּ הַחֵי״ת וְהַנּוּ״ן וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֵ״ן, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת תָּ״ו, שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲקִיקָה וּרְשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ט): **״וְהִתְוִיתָ תָּו״, כִּי עַל־יְדֵי הַחֵ״ן נֶחְקָק וְנִרְשָׁם מָקוֹם בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ לְקַבֵּל הַבַּקָּשָׁה, כִּי עַל־יְדֵי הַחֵן נִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו, נִמְצָא, שֶׁבְּחִינַת הַחֵן חָקַק מָקוֹם בְּלֵב זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנְסוּ דְּבָרָיו בְּלִבּוֹ, וְיַקְבֵּל בַּקָּשָׁתוֹ, וְהַחֲקִיקָה וּרְשִׁימָה זֶה בְּחִינַת תָּ״ו כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ** (קֹהֶלֶת ט): **״דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים״, ״נַחַת״** הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְיִהְיֶה הַכֹּל אֶחָד לְהַכְלֵל בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַתָּי״ו עָלְמִין דְּכְסוּפִין, וְהוּא רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּכִסּוּפִין עֲצוּמִים בְּכֹלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְהוּא מוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וָרֶגַע. שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲקִיקָה וּרְשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ט, ד): ״וְהִתְוִיתָ תָּ״ו״. פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל תָּיו הוּא חֲקִיקָה וּרְשִׁימָה. כִּי עַל־יְדֵי הַחֵן, נֶחְקָק וְנִרְשָׁם מָקוֹם בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ לְקַבֵּל הַבַּקָּשָׁה, כִּי עַל־יְדֵי הַחֵן נִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו; כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְיַחֵד אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נֶחְקָק מָקו״ם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא סוֹד (שְׁמוֹת לג, כא): ״הִנֵּה מָקו״ם אִתִּי״, שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן ט׳). וּמוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל הֲוָיָ״ה בְּהַכָּאָה כָּזֶה י׳ פְּעָמִים י׳, ה׳ פְּעָמִים ה׳, ו׳ פְּעָמִים ו׳, ה׳ פְּעָמִים ה׳, עוֹלֶה ׳מָקוֹם׳, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְיכוֹלִין לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקו״ם. נִמְצָא, שֶׁבְּחִינַת הַחֵ״ן חָקַק מָקוֹם בְּלֵב זֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנְסוּ דְּבָרָיו בְּלִבּוֹ, וְיַקְבֵּל בַּקָּשָׁתוֹ וְכוּ׳. הַיְנוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיְּיַחֵד אֶת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, נֶחֱקָק מָקוֹם בַּלֵּב הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקַבְּלִים בַּקָּשׁוֹתָיו, כִּי אֵין מִי שֶׁיַּפְרִיד בֵּינֵיהֶם, מֵאַחַר שֶׁהוּא תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל תָּי״ו עָלְמִין דְּכְסוּפִין.

וְזֶהוּ (קֹהֶלֶת ט, יז): ״דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים״. לָמָּה נִשְׁמָעִים דִּבְרֵי הַחֲכָמִים? כִּי הֵם עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּתְקַשֵּׁר וְיִתְיַחֵד הָעוֹלָם

בְּנַחַת. נַחַת דַּיְקָא, הַיְנוּ בְּחִינַת חֵ״ן דְּ הַנַּ״ל וְהַתְ׳ הַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה אוֹתִיּוֹת נַחַת. הַיְנוּ הַחֲכָמִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ זוֹ — לְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁאָז נַעֲשָׂה חֵ״ן, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא תְּי״וּ עָלְמִין דִּכְסוּפִין, וְאָז נִשְׁמָעִים דְּבָרָיו וְנִתְקַבֵּל בַּקָּשָׁתוֹ. כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר הַמּוֹנֵעַ וּמַפְרִיד בֵּינֵיהֶם וּבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְעַל־כֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, עַל־כֵּן זָכָה לְחֵן. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה שֶׁיַּעֲקֹב, שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה לְקַשֵּׁר הַחֵי״ת וְהַנּוּ״ן, הַיְנוּ הַנַּשְׁמִיּוּת אֶל הָרוּחָנִיּוּת כַּנַּ״ל, זָכָה גַּם־כֵּן לְחֵן. **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית לג, יא): **״כִּי חַנַּנִי אֱלֹקִים״** וְגוֹ׳. שֶׁזָּכָה לְחֵן, וְזֶה פֵּרוּשׁ סִיּוּם הַפָּסוּק: וְכִי יֵשׁ לִי ״כֹּל״, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כט, יא): ״כִּי ׳כֹּל׳ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ״, וְתַרְגּוּמוֹ: דְּאָחִיד בִּשְׁמַיָּא וְאַרְעָא, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁיַּעֲקֹב זָכָה לִבְחִינַת ״כֹּל״, שֶׁמְּקַשֵּׁר שָׁמַיִם לָאָרֶץ כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחֵ״ן. וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא יז.): יַעֲקֹב הִטְעִימוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, וְלֹא שָׁלַט בּוֹ יֵצֶר הָרַע וּמַלְאָךְ הַמָּוֶת וְרִמָּה וְתוֹלַעָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: ״וְכִי יֵשׁ לִי ׳כֹּל׳״, שֶׁהוּא סוֹד דְּאָחִיד בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל, וְקִשֵּׁר הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה טָעַם טַעַם עוֹלָם הַבָּא, כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא — לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְאֵין הַיֵּצֶר הָרַע שׁוֹלֵט בּוֹ, וְחַי לְעוֹלָם כַּנַּ״ל.

וְעַל־כֵּן בֵּרַךְ אֶת הַשָּׁבָטִים בְּחֵן. כִּי בַּמֶּה שֶׁזָּכָה הוּא — מָסַר לְבָנָיו, וּתְפִלָּתוֹ וּבִרְכָתוֹ נִתְקַבְּלוּ, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ זָכָה לְחֵן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַבְּלוּת הַתְּפִלּוֹת.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לג, ה): **״הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן״ וְגוֹ׳.** וְזֶה שֶׁאָמַר לְעֵשָׂו (שָׁם לב, ה): ״וָאֶשְׁלְחָה לְהַגִּיד לַאֲדֹנִי לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֶיךָ״, ״חֵן״ דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה מְקַשְּׁרִין הַכֹּל אֶל הַשֵּׂכֶל, וְנִתְחַבְּרִים הַחֵי״ת וְהַנּוּ״ן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה חֵן, וְאָז עִקַּר הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת אֵצֶל יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם בְּטֵלִים אֲלֵיהֶם, וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ גַּם־כֵּן אָז כְּשֶׁפָּגַע בּוֹ: ״הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן״ וְגוֹ׳, כִּי אָז דַּיְקָא הוֹדִיעַ לוֹ, שֶׁהַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם כְּלַל יִשְׂרָאֵל, הַמְשִׁיךְ בָּהֶם בְּחִינַת חֵן, שֶׁיִּקַּשְׁרוּ הַכֹּל לְשָׁרְשָׁן, עַל־כֵּן אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם כֹּחַ עֲלֵיהֶם.

וּבִנְיָמִין לֹא הָיָה אָז. כִּי עֲדַיִן לֹא נוֹלַד. **וְעַל־כֵּן בֵּרְכוֹ יוֹסֵף בְּחֵן.** וְלָמָּה דַּיְקָא יוֹסֵף? **כִּי יוֹסֵף הָיָה כָּלוּל בְּיוֹתֵר מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם לז, ב): **״אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף״.** וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ו׳), שֶׁכָּל מַה שֶּׁאֵרַע לְזֶה אֵרַע לְזֶה, כִּי הוּא הָיָה עִקַּר תּוֹלְדוֹתָיו. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן טז), לְלַמֶּדְךָ שֶׁהָיָה יוֹסֵף דּוֹמֶה לְאָבִיו בְּכָל

דַּיְקָא, הַיְנוּ בְּחִינַת חֵן הַנַּ״ל וְהַתְ׳ הַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה אוֹתִיּוֹת נַחַת, וְאָז נִשְׁמָעִים דְּבָרָיו, וְנִתְקַבֵּל בַּקָּשָׁתוֹ כַּנַּ״ל:

וְעַל־כֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן זָכָה לְחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לג): **״כִּי חַנַּנִי אֱלֹקִים״ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן בֵּרַךְ אֶת הַשָּׁבָטִים בְּחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם): **״הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן״ וְכוּ׳, וּבִנְיָמִין לֹא הָיָה אָז, וְעַל־כֵּן בֵּרְכוֹ יוֹסֵף בְּחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם מג): **״אֱלֹקִים יָחְנְךָ בְּנִי״.**

וְדַוְקָא יוֹסֵף הָיָה יָכוֹל לְבָרְכוֹ בְּחֵן, כִּי יוֹסֵף הָיָה כָּלוּל בְּיוֹתֵר מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לז): **״אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף״, כִּי הוּא הָיָה עִקַּר**

דָּבָר. כִּי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף כַּחֲדָא חֲשִׁיבִי [עַיֵּן שָׁם בְּמִדְרָשׁ רַבָּה, יַעֲקֹב וְיוֹסֵף שְׁנֵיהֶם הָיוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וּשְׁנֵיהֶם הָיוּ דּוֹמִים זֶה לָזֶה, עַיֵּן שָׁם]. **וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בְּיוֹסֵף** (דְּבָרִים לג, יז): ״בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ״. מֵאַחַר שֶׁמְּדַמֶּה יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, מֵבִיא רְאָיָה שֶׁגַּם יוֹסֵף זָכָה לִבְכוֹרָה, וְזָכָה לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. בְּכוֹר הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל. כִּי יוֹסֵף זָכָה לִבְכוֹרָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רלה:): רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְּיַעֲקֹב הֲוָה וְכוּ׳ וְאִתְיַהֵב בִּכִירוּתָא לְיוֹסֵף, עַיֵּן שָׁם, **וְזֶהוּ שׁוֹרוֹ — לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת.** וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב״ וְגוֹ׳, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שָׁם לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, עַיֵּן שָׁם [וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (פָּרָשַׁת וַיְחִי): יוֹסֵף גְּבוּרָתוֹ שֶׁל שׁוֹר, עַיֵּן שָׁם]. **כִּי צְרִיכִין לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. הֵינוּ** שֶׁגַּם יוֹסֵף זָכָה לָזֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת הָאֱלֹקִית שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר.

וְזֶהוּ הָדָר לוֹ, תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: זִיו לֵיהּ, לְשׁוֹן אוֹר, כִּי הַשֵּׂכֶל מֵאִיר לוֹ בְּכָל דָּבָר, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה אָפֵל וְחֹשֶׁךְ, מֵאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ שָׁם בְּכָל דָּבָר, וּמְקָרֵב אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה י:): יוֹסֵף שֶׁקִּדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר, זָכָה וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי יוֹסֵף הָיָה בְּמָקוֹם אָפֵל וְחֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא הַנִּסָּיוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בְּבֵית הַמִּצְרִי וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ (שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע), כִּי הִמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר ״מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ״, וּבָזֶה קִדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַיְנוּ שֶׁנִּכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵאִיר לוֹ תָּמִיד. וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית לט, כא): ״וַיְהִי ה׳ אֶת יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חִנּוֹ בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר״, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת: ״וַיְהִי ה׳ אֶת יוֹסֵף״, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחֵן, בְּחִינַת: ״וַיִּתֵּן חִנּוֹ״ וְכַנַּ״ל [וְעַיֵּן בְּסַנְהֶדְרִין ל״א: לְדִזְיו לֵיהּ כְּבָר בַּתְיָה וְכוּ׳, וְעַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁכָּבַשׁ יִצְרוֹ, זָכָה שָׁהָיָה גֵּר דּוֹלֵק בְּרֹאשׁוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּשַׁבָּת נ״ו: כִּי עַל שֵׁם זֶה נִקְרָא נָתָן צוּצִיתָא, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי כְּשֶׁאֶחָד זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, זוֹכֶה שֶׁמֵּאִיר לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וְדוֹ״ק].

תּוֹלְדוֹתָיו, כִּי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף כְּחַדָּא חֲשִׁיבִי. וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בְּיוֹסֵף (דְּבָרִים לג): **״בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ״, ״בְּכוֹר״, הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ ״שׁוֹרוֹ״, לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, כִּי צְרִיכִין לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ ״הָדָר לוֹ״, תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: זִיו לֵיהּ, לְשׁוֹן אוֹר, כִּי הַשֵּׂכֶל מֵאִיר לוֹ בְּכָל דָּבָר, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה אָפֵל וְחֹשֶׁךְ, מֵאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ שָׁם בְּכָל דָּבָר, וּמְקָרֵב אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה (בָּבָא בַּתְרָא עג.): **׳הַאי גַּלָּא דְּמַטְבַּע לְסְפִינְתָּא מִתְחַזֵּי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חַוְרָתָא בְּרֵישֵׁיהּ׳:**

פֵּרֵשׁ רַשְׁבַּ״ם: ׳אֵשׁ לְבָנָה, וּמַלְאָךְ מַזִּיק הוּא׳. וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא וְזֶה פֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה (בָּבָא בַּתְרָא עג.): **הַאי גַּלָּא דְּמַטְבַּע לְסְפִינְתָּא.** גַּלֵּי מַיִם הָרוֹצִים לְהַטְבִּיעַ אֶת הַסְּפִינָה, **מִתְחַזֵּי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חַוְרָתָא בְּרֵישָׁא.** הַיְנוּ כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן הַגַּל הָרוֹצֶה לְהַטְבִּיעַ אֶת הַסְּפִינָה, נִרְאֶה כְּמַלְאָךְ בְּדִמּוּת אֵשׁ לְבָנָה. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַשְׁבַּ״ם אֵשׁ לְבָנָה וּמַלְאָךְ מַזִּיק הוּא, וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא

דְּחָקִיק עָלֵיהּ אֶהְיֶ״ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה. הַיְנוּ אֵיךְ מַכְנִיעִים אֶת הַמַּלְאָךְ הַמַּזִּיק הַזֶּה? בְּמַקֵּל שֶׁחָקוּק עָלָיו שֵׁמוֹת אֵלּוּ: 'אֶהְיֶ״ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה', וְהִנֵּה כָּל הַמַּאֲמָר הַזֶּה הוּא פֶּלֶא, וְיֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת רַבִּים, וּמִרֶמֶז בּוֹ סוֹד הַגָּלוּת וְהַגְּאֻלָּה (עַיֵּן שָׁם בְּמַהֲרְשָׁ״א), וְעַתָּה מְפָרְשׁוֹ רַבֵּנוּ ז״ל גַּלָּא הוּא הַיְצֶר הָרָע. עַיֵּן בְּ״קְהִלּוֹת יַעֲקֹב״ אוֹת גַּל, הַסִּטְרָא אָחֳרָא נִקְרֵאת גַּ״ל, שֶׁהוּא מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בִּפְנֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: גְּ'וֹן לָ'בָן, עַיֵּן שָׁם וְדוֹ״ק. דְּמַטְבַּע לִסְפִינְתָּא הוּא הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת. כִּי סְפִינָה הִיא לְשׁוֹן סָפוּן וְחָשׁוּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן כח.): מָאן חָשִׁיב מָאן סָפִין [וְעַיֵּן בֶּעָרוּךְ, שֶׁמְּבִיא עוֹד רְאָיוֹת, שֶׁסָּפִין הוּא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת].

כִּי הַיְצֶר הָרָע רוֹצֶה לְהַטְבִּיעַ וּלְהַשְׁפִּיל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיַּקְהֵל קצט.): יוֹנָה דְּנָחֵת לְסִפְינָה דָּא אִיהִי נְשָׁמְתָא דְּבַר נַשׁ דְּנַחְתָּא לְהַאי עַלְמָא לְמִהֲוֵי בְּגוּפָא דְּבַר נָשׁ וְכוּ' [יוֹנָה שֶׁיָּרַד לַסְּפִינָה, זוֹ הִיא נִשְׁמָתוֹ שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁיּוֹרֶדֶת לָזֶה הָעוֹלָם לִהְיוֹת בְּגוּף הָאָדָם], "וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם וּתְקַשְּׁרוֹ לְכָאן, וְתָבִין רְמָזִים נִפְלָאִים.

וּמִתְחָזֵי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חַוְרָתָא בְּרֵישָׁא, כִּי מִתְּחִלָּה הַיְצֶר הָרָע מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹת וּמַטְעֶה אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ מְסִיתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה. כִּי הוּא מִתְנַהֵג עִם רֹב בְּנֵי־אָדָם בְּדֶרֶךְ גְּנֵבָה בְּעָרְמָה וּבְרַמָּאוּת נִפְלָאָה בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי דְּרָכִים שׁוֹנוֹת, שֶׁהוּא מְרַמֶּה אֶת הָאָדָם, וְגוֹנֵב דַּעְתּוֹ בְּכָל עֵת, עַד שֶׁרוֹצֶה לְתָפְסוֹ בְּמִכְמַרְתּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּנּוֹדָע וְנִרְאֶה בְּחוּשׁ. וּכְמוֹ שֶׁצָּעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל זֶה תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים י, ט־י): "יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְּסֻכָּה, יֶאֱרֹב לַחֲטֹף עָנִי, יַחְטֹף עָנִי בְּמָשְׁכוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, יְדַכֶּה יָשַׁח" וְגוֹ', שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת גְּנֵבָה, שֶׁבָּא עַל הָאָדָם כְּמוֹ הַגַּנָּב הָאוֹרֵב בְּמִסְתָּר, כְּדֵי לָצוּד אֶת הָאָדָם בְּרִשְׁתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי בֶּאֱמֶת עַל־פִּי־רֹב אִי אֶפְשָׁר לַבַּעַל־דָּבָר שֶׁיָּבוֹא לָאָדָם לְהָסִיתוֹ מִיָּד לַעֲבֵרָה גְּמוּרָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק בְּתִחָלָה מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְוֹת, וְגוֹנֵב דַּעַת הָאָדָם, וּמוֹרֶה לוֹ הֶתֵּר, וּמַלְבִּישׁ לוֹ הָעֵצָה רָעָה שֶׁלּוֹ בְּמִצְוֹת, וְהַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וְכוּ', עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ, לֵךְ עֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קה:), וּמֵחֲמַת גְּנֵבָתוֹ וְעָרְמָתוֹ, קָשֶׁה מְאֹד לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּנֵבָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ב').

דְּחָקִיק עָלֵיהּ "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה":

גַּלָּא, הוּא הַיְצֶר הָרָע. 'דְּמַטְבַּע לִסְפִינְתָּא', הוּא הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת, לְשׁוֹן סָפוּן וְחָשׁוּב, כִּי הַיְצֶר הָרָע רוֹצֶה לְהַטְבִּיעַ וּלְהַשְׁפִּיל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. 'וּמִתְחָזֵי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חַוְרָתָא בְּרֵישָׁא' כִּי מִתְּחִלָּה הַיְצֶר הָרָע מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹת, וּמַטְעֶה אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ מְסִיתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת צוּצִיתָא דְּנוּרָא חַוְרָתָא 'אֵשׁ לְבָנָה', אַף־עַל־פִּי־כֵן 'מַלְאָךְ מַזִּיק הוּא':

וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא דְּחָקִיק עָלֵהּ אֶהְיֶה' וְכוּ',

וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא דְּחָקִיק עָלֵיהּ אֶהְיֶ״ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה וְכוּ'. [לְכְאוֹרָה כְּשֶׁתִּעַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא, תִּרְאֶה שֶׁהִזְכִּירוּ עוֹד כַּמָּה שֵׁמוֹת שֶׁמַּכְנִיעִים אֶת הַמַּלְאָךְ הַמַּזִּיק, שֶׁהוּא הַיְצֶר

הָרָע, וְלָמָּה מַזְכִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל רַק אֶת הַשֵּׁם אֶהְיֶ״ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה? וְלוּלֵא דְּמִסְתַּפִּינָא הָיִיתִי אוֹמֵר בְּדֶרֶךְ דָּרָשׁ עַל־פִּי מַה שֶּׁכָּתַב לְקַמָּן בְּסִימָן ו׳, שֶׁסּוֹד הַתְּשׁוּבָה הוּא שֵׁם אֶהְיֶ״ה, דְּאָז אֲנָא זָמִין לְמֵיהַוֵי, הַיְנוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהָרָע וּלְהַכְנִיעוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֵׁם זֶה דַּיְקָא, שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְיִשְׂמַח וְיַעֲבִיר מִדַּעְתּוֹ כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַד עַכְשָׁו].

הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הַכְנָעָתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר־הָרָע הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת וָא״ו, כִּי ׳הַלּוּחוֹת אָרְכָּן וְי״ו וְרָחְבָּן וָי״ו׳ (בָּבָא בַּתְרָא יד.). **וְזֶהוּ בְּחִינַת** יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה כב, סִימָן טו): אִם בָּא יִצְרְךָ לְהַשְׁחִיקְךָ, דְּחֵהוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (עֲבוֹדָה זָרָה ה.): אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, בְּזְמַן שֶׁעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, יְצָרָם מָסוּר בְּיָדָם, וְאֵין הֵם מְסוּרִים בְּיַד יִצְרָם, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּתָנָא דְּבֵי אֵלְיָהוּ (פֶּרֶק יח): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁמְּטַהֶרֶת אֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּיָדָם וְכוּ׳, כִּי אֵין טָהֳרָה אֶלָּא דִּבְרֵי תוֹרָה, עַיֵּן שָׁם. [וְהַתּוֹרָה צְרִיכִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא וַאֶתְחַנַּן): בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, וּכְאִלּוּ קִבַּלְתָּם הַיּוֹם מֵהַר סִינַי, וּכְאִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם נִצְטַוִּיתָ עֲלֵיהֶם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת סג): לְמִדְךָ, שֶׁחֲבִיבָה תּוֹרָה עַל לוֹמְדֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּיוֹם שֶׁנִּתְּנָה מֵהַר סִינַי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּבִירוּשַׁלְמִי (בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ה׳): מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינֹק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבַּיּוֹם, כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִיגַּע בַּתּוֹרָה בְּכָל הַשָּׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא (עֵרוּבִין נד.): אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִין עַל לוֹמְדֵיהֶן כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה יִתְקַשֵּׁר וְיִתְפָּרֵשׁ הֵיטֵב לְמוּד הַתּוֹרָה וְשֵׁם אֶהְיֶ״ה וְכַנַּ״ל, כִּי הַתּוֹרָה מַכְנַעַת וּמְשַׁבֶּרֶת אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וְהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּצְרִיכִים לְהַתְחִיל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה מֵחָדָשׁ דַּיְקָא, שֶׁזֶּה שֵׁם אֶהְיֶ״ה — אֲנָא זָמִין לְמֵיהַוֵי, וְדוֹ״ק].

וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת וָא״ו. עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּקּוּדֵי רכו.): בְּגִין דְּרָזָא דְּאוֹרַיְתָא עַל וָו קָיְמָא [בְּגִלָּל שֶׁסּוֹד הַתּוֹרָה עַל וָו עוֹמֶדֶת], עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן שָׁם בְּמִקְדָּשׁ מֶלֶךְ: וָו הוּא תִּפְאֶרֶת, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בָּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר ג׳, פֶּרֶק א׳): וָיו הוּא זְעֵיר אַנְפִּין, וְהוּא ו׳ קְצָווֹת, עַיֵּן שָׁם; וְיָדוּעַ שֶׁזְּעֵיר אַנְפִּין נִקְרָא תִּפְאֶרֶת, וְיַעֲקֹב נִקְרָא תִּפְאֶרֶת. [וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, מַה שֶּׁאָמַר לְעֵיל — יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, וְלִזְכּוֹת לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּכְפִי הַנַּ״ל שֶׁהָעִקָּר נִזְכֶּה לָזֶה בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יָצָא לָנוּ סוֹד נִפְלָא, מַה שֶּׁאִיתָא בְּיַלְקוּט הָרְאוּבֵנִי (פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי): בְּהֵ״א מְקוֹמוֹת נִכְתַּב יַעֲקוֹב מָלֵא וָא״ו, וּבְהֵ״א מְקוֹמוֹת נִכְתַּב אֵלְיָהוּ חָסֵר וָא״ו, כִּי יַעֲקֹב נָטַל אוֹת וָא״ו עֵרָבוֹן מֵאֵלְיָהוּ, שֶׁיָּבוֹא וְיַבֵּשֵׂר אֶת בָּנָיו עַל הַגְּאֻלָּה, וְדוֹ״ק].

כִּי הַלּוּחוֹת אָרְכָּן וְיו וְרָחְבָּן וָיו (בָּבָא בַּתְרָא יד.); מֵבִיא רְאָיָה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת וָיו, כִּי הַלּוּחוֹת הֵם כְּלַל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת כד, יב): ״וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לֻחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם״, לֻחֹת — אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, תּוֹרָה — זֶה מִקְרָא, וְהַמִּצְוָה — זוֹ מִשְׁנָה, אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי — אֵלּוּ נְבִיאִים וּכְתוּבִים, לְהוֹרוֹתָם — זוֹ גְּמָרָא. מְלַמֵּד, שֶׁכֻּלָּם נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה מו, סִימָן א׳): בְּלוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים אֲנִי נוֹתֵן לְךָ

שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם הֲלָכוֹת, מִדְרָשׁ וְאַגָּדוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יח, סִימָן יז): הַלּוּחוֹת הָיוּ בָּהֶם תַּרַ״ג מִצְוֹות כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת מִן אָנֹכִי עַד אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְכֻלָּן נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, שֶׁהֵם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, תּוֹרָה וּמִשְׁנָה, תַּלְמוּד וְאַגָּדָה, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶהוּ בְּחִינַת אַלְוָתָא, דְּהַיְנוּ מַקְלוֹת דְּחָקִיק עֲלֵהּ אֶהְיֶה וְכוּ׳ הַיְנוּ שְׁמוֹת, בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת וַי״ו, וְהַוַּי״ו הוּא צוּרַת מַקֵּל. הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁלְּהַכְנִיעַ אֶת הַמַּלְאָךְ הַמַּזִּיק צְרִיכִים אַלְוָתָא, שֶׁהֵם מַקְלוֹת שֶׁחָקוּק בָּהֶם שֵׁמוֹת, כְּמוֹ־כֵן הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת מַקֵּל, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת וַי״ו כַּנַּ״ל, וְהַוַּי״ו הוּא צוּרַת מַקֵּל. וְהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל תֵּבָה שֶׁבַּתּוֹרָה הִיא שֵׁם, כַּמּוּבָא בְּ׳שַׁעֲרֵי אוֹרָה׳ בַּהַקְדָּמָה, עַיֵּן שָׁם.

הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא מַכְנִיעָה אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ג.): **׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ־שְׁטוּת׳**, כִּי זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁרוֹאִין מֵהֶם כַּמָּה מִינֵי שְׁגָעוֹן מַמָּשׁ, שֶׁהוּא רוּחַ שְׁטוּת מַמָּשׁ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם מְשֻׁגָּעִים לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִנִּצּוֹצֵי הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, שֶׁמְּבִינִים שֶׁלֹּא לָצֵאת מֵהַדַּעַת לְגַמְרֵי, אֲבָל כְּשֶׁאֶחָד פּוֹגֵם בְּדַעְתּוֹ הַרְבֵּה, וְנִמְשָׁךְ אַחַר הַשְׁגָּעוֹן וְהָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁלּוֹ, אֲזַי נַעֲשֶׂה מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ; וְזֶה יָדוּעַ, שֶׁכָּל אֶחָד כְּפִי עִוְּונוֹתָיו הוּא מְשֻׁגָּע, וּכְפִי רִבּוּי הָעִוְּונוֹת שֶׁנִּמְצָאִין בְּהַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם כַּיָּדוּעַ, הָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים כֻּלָּם מְשֻׁגָּעִים מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַךְ שָׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וּמְקַיֵּם דַּעְתָּם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִדַּעְתָּם לְגַמְרֵי, כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּכְשָׁל כְּבָר וְנָפַל לְרוּחַ שְׁטוּת, יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן בְּחִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר פַּעַם אַדְמוֹ״ר זַ״ל לְאֶחָד, שֶׁהוּא זַ״ל בְּעַצְמוֹ אָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁגָעוֹן וְכוּ׳, וְאָחַר־כָּךְ אָמַר לוֹ: אִם אַתָּה רוֹצֶה, אֵין אַתָּה מְשֻׁגָּע, וְהֶבֵן זֶה מְאֹד, כִּי גַּם הַמְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, כְּשֶׁמַּכִּין אוֹתוֹ הֵיטֵב, מֻכְרָח לְהַשְׁלִיךְ הַשְׁגָּעוֹן, מֵחֲמַת יִרְאָה, וּמִכָּל זֶה יָכוֹל הָאָדָם הָרוֹצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, לְהִתְגַּבֵּר בְּמַעַט דְּמַעַט דַּעְתּוֹ שֶׁנִּשְׁאֲרָה לוֹ עֲדַיִן, עַל הָרוּחַ שְׁטוּת וְהַשְׁגָּעוֹן הַמִּתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל פַּעַם (עַיֵּן כָּל זֶה בִּלְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם, הֲלָכָה ו׳, אוֹת לז).

׳אַלְוָתָא׳, דְּהַיְנוּ מַקְלוֹת, דְּחָקִיק עֲלֵהּ אֶהְיֶה׳ וְכוּ׳, הַיְנוּ שֵׁמוֹת, בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת וַי״ו, וְהַוַּי״ו הוּא צוּרַת מַקֵּל, וְהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא מַכְנִיעַ אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בַּעַל־עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ג.): **׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ־שְׁטוּת׳, וּכְמוֹ שֶׁהַמְשֻׁגָּעִים צְרִיכִים לְהַכּוֹתָם וְלָשׁוּם עֲלֵיהֶם שֵׁמוֹת, כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ הַתּוֹרָה שֶׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מַקְלוֹת וְשֵׁמוֹת,** וּכְמוֹ שֶׁהַמְשֻׁגָּעִים צְרִיכִים לְהַכּוֹתָם וְלָשׁוּם עֲלֵיהֶם שֵׁמוֹת. הַיְנוּ כְּשֶׁמְּרַפְּאִים אֶת הַמְשֻׁגָּע, מְרַפְּאִים אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי עִנְיָנִים: א׳ — קֹדֶם מַכִּים אוֹתוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ עִם מַקֵּל, לְשַׁבֵּר אֶת זְדוֹנוֹ, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יִהְיֶה מְזִיד. ב׳ — תּוֹלִים עָלָיו שֵׁמוֹת וּקְמִיעוֹת, כִּי צָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים, שֶׁנִּתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ, **הַתּוֹרָה שֶׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מַקְלוֹת וְשֵׁמוֹת.** הַיְנוּ יֵשׁ בָּהּ גַּם־כֵּן שְׁנֵי מִינֵי רְפוּאוֹת אֵלּוּ — לְהַכּוֹתוֹ וְלִתְלוֹת עָלָיו שֵׁמוֹת וּקְמִיעוֹת.

שֶׁבָּזֶה מַכִּין וּמַכְנִיעִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְגָרְשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשִּׁגָּעוֹן וְהָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנָס בּוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן יט), שֶׁאֲפִלּוּ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִן הַקְּדֻשָּׁה מְאֹד, שֶׁנִּלְכְּדוּ בִּמְצֻדָּה רָעָה, עַד שֶׁרְגִילִין בַּעֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיְּכוֹלָה לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁרְגִילִין בָּהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם יַעֲשׂוּ לָהֶם חֹק קָבוּעַ וְחִיּוּב חָזָק לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּךְ וְכָךְ יְהֶיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי יִזְכּוּ לָצֵאת מִמְּצוּדָתָם הָרָעָה עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי כֹּחַ הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד. וְקַבָּלָה בִּידֵי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהַחֹק הָקָבוּעַ הַזֶּה לִקְבֹּעַ אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם כָּךְ וְכָךְ, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל ח״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, אֲשֶׁר הָאֲמִירָה בְּעַלְמָא מוֹעִילָה מְאֹד מְאֹד. וּבְמִדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ג׳) אִיתָא: אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת מִשְׁנָיוֹת, כִּי הַוָּא״ו סִדְרֵי מִשְׁנָה, יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַכּוֹת וּלְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל אֶת יִצְרוֹ הָרָע שֶׁבּוֹעֵר בּוֹ, וְזֶה סוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּסוֹד ו׳, צוּרַת מַקֵּל וְדוֹ״ק. וְאַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהּ כָּל יְמֵי חַיָּיו בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה. [וְעַיֵּן בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (זוּטָא, פֶּרֶק טז): כָּל הַנּוֹתֵן דִּבְרֵי תוֹרָה עַל לִבּוֹ, מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ הִרְהוּרֵי שְׁטוּת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּאָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן (פֶּרֶק כ׳): כָּל הַנּוֹתֵן דִּבְרֵי תוֹרָה עַל לִבּוֹ, מְבַטְּלִין מִמֶּנּוּ הִרְהוּרֵי שְׁטוּת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל; כִּי הַתּוֹרָה מַכְנַעַת וּמְבַטֶּלֶת אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו הָרַבִּים].

בְּחִינַת וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא דְּחָקִיק עֲלֵיהּ שֵׁמוֹת וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. עַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה פָּרָשָׁה כה, סִימָן א׳): מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁאָמַר לִבְנוֹ: צֵא לִפְרַקְמַטְיָה, אָמַר לוֹ: אַבָּא, מִתְיָרֵא אֲנִי בַּדֶּרֶךְ מֵהַלִּסְטִים, וּבְיוֹם — מִפְּנֵי אַפּוֹרְטִין. מֶה עָשָׂה אָבִיו? נָטַל מַקֵּל וַחֲקָקוֹ, וְנָתַן בּוֹ קָמִיעַ, וּנְתָנָהּ לִבְנוֹ, וְאָמַר לוֹ: יְהִי הַמַּקֵּל הַזֶּה בְּיָדְךָ, וְאִי אַתָּה מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה. אַף כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: אֱמֹר לְיִשְׂרָאֵל, בָּנַי, עִסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְאֵין אַתֶּם מִתְיָרְאִים מִשּׁוּם אֻמָּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶהוּ ״אַשְׁרֵי תְּמִימֵי דָרֶךְ״ ׳אַשְׁרֵי׳ לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב״ וְגוֹ׳ כַּנַּ״ל. **״תְּמִימֵי דָרֶךְ״, בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית כה, כז): **״יַעֲקֹב אִישׁ תָּם״.** עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁלַח קסג.): יַעֲקֹב דְּאִשְׁתַּלִּים יַתִּיר, כְּתִיב בֵּיהּ: ״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם״, אַמַּאי אִקְרֵי אִישׁ תָּם, בְּגִין דְּלָא אֶשְׁתָּאַר בֵּיהּ פְּסֹלֶת כְּלָל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכַנַּ״ל, כִּי הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּחִיּוּת אֱלֹקוּת בְּכָל דָּבָר, **שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל, הַיְנוּ לִזְכּוֹת לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ׳יַעֲקֹב אִישׁ תָּם׳.** פֵּרוּשׁ, שֶׁזֶּה הָיָה עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְכַנַּ״ל, **זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ ״הַהוֹלְכִים בְּתוֹרַת ה׳״, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּכֹחַ,** וְהוּא עַל

שֶׁבָּזֶה מַכִּין וּמַכְנִיעִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְגָרְשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשִּׁגָּעוֹן וְהָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנָס בּוֹ, בְּחִינַת ׳וּמָחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא, דְּחָקִיק עָלֵיהּ שֵׁמוֹת׳ וְכוּ׳, כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ: ״אַשְׁרֵי תְּמִימֵי דָרֶךְ״, ״אַשְׁרֵי״ לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת. ״תְּמִימֵי דָרֶךְ״ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כה): **״יַעֲקֹב אִישׁ תָּם״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל, הַיְנוּ לִזְכּוֹת לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״יַעֲקֹב אִישׁ תָּם״ זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ: ״הַהוֹלְכִים בְּתוֹרַת ה׳״, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּכֹחַ,**

דֶּרֶךְ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י עַל (וַיִּקְרָא כו, ג): ״אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ״ — שֶׁתִּהְיוּ עֲמֵלִים בַּתּוֹרָה, כִּי צְרִיכִים הִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה, וְלִלְמֹד תּוֹרָה בְּכֹחַ יְצִרוֹ בְּהִתְלַבְּשׁוּת דַּיְקָא, וְלֹא יַטְעֶה אוֹתוֹ בְּמִצְוֹת, שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר יוֹתֵר טוֹב מִתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה מְבִיאָה לִידֵי זְהִירוּת (עֲבוֹדָה זָרָה כ.), וְאָמְרוּ (קִדּוּשִׁין מ.): לֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד, רַק יַתְמִיד מְאֹד מְאֹד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד, מִפְּאַת יִצְרוֹ שֶׁבּוֹעֵר בּוֹ, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע יַנִּיחֶנּוּ הַכֹּל, אֲבָל לֹא לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הוּא מִתְבַּטֵּל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִשְׁתַּדֵּל לִלְמֹד תּוֹרָה, אַף שֶׁבָּא לוֹ בְּצַעַר. וּכְבָר אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (סִפְרֵי פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ): שָׁמָּא אֵין אַתֶּם יוֹדְעִים כַּמָּה צַעַר נִצְטַעַרְתִּי עַל הַתּוֹרָה, וְכַמָּה עָמָל עָמַלְתִּי בָּהּ, וְכַמָּה יְגִיעָה יָגַעְתִּי בָּהּ, נַפְשִׁי נָתַתִּי עָלֶיהָ, דָּמִי נָתַתִּי עָלֶיהָ, כְּשֵׁם שֶׁלָּמַדְתִּי אוֹתָהּ בְּצַעַר, כָּךְ תִּהְיוּ מְלַמְּדִים אוֹתָהּ בְּצַעַר וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְזֶה גַּם־כֵּן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מט.): כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, **עַל־יְדֵי־זֶה נוֹתֵן כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת נו״ן, לְקַבֵּל מִן הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֵי״ת, וַאֲזַי נַעֲשֶׂה חֵן, וְנִתְקַבְּלִין דְּבָרָיו כַּנַּ״ל, וַאֲזַי נִתְעַלֶּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת נִתְקַבְּלִים.**

ב

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה: אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם: לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו (וַיִּקְרָא כא):

אִיתָא בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא פֶּרֶק ב׳

ב

הַקְדָּמָה קְטַנָּה לַחֲמִשָּׁה פְּרָקִים דְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא

בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, יֵשׁ חֵלֶק אֶחָד הַנִּקְרָא 'סִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא' (סֵפֶר הַגָּנוּז), וְנֶחֱלָק לַחֲמִשָּׁה פְּרָקִים. וְכָתְבוּ גְּדוֹלֵי הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, וּבְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת נִשְׁמַת מֹשֶׁה, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע לְמֹשֶׁה — אֵרַע לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי; מֹשֶׁה הָיָה נִרְדָּף מִפַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, כְּמוֹ־כֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיָה נִרְדָּף מֵהַמֶּלֶךְ, מֹשֶׁה הָיָה בַּמִּדְבָּר וְשָׁם הִשִּׂיג שְׁלֵמוּתוֹ, כְּמוֹ־כֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיָה בְּמִדְבְּרָא דִּלוּד, וְהִגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ בַּמְּעָרָה, וּכְמוֹ שֶׁמֹּשֶׁה חִבֵּר חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, כְּמוֹ־כֵן חִבֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי חֲמִשָּׁה פְּרָקִים שֶׁל סֵפֶר הַגָּנוּז. וְיֵשׁ לוֹמַר, כִּי נוֹדַע, אֲשֶׁר בְּרַבֵּנוּ זַ״ל הָיָה מְעֻבָּר נִשְׁמַת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר בְּעַצְמוֹ: וַעֲכָשָׁו יֵשׁ נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, שֶׁאֲפִלּוּ הָעִיר וְקַדִּישׁ גַּם־כֵּן צָרִיךְ לְקַבֵּל מִשָּׁם, וְעַל־כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל תּוֹרָה עַל הַחֲמִשָּׁה פְּרָקִים שֶׁל הַסִּפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, פֶּרֶק א׳ בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יט, וּבְפֶרֶק ב׳ בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳, וּבְפֶרֶק ג׳ בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ׳, וּבְפֶרֶק ד׳ בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא, וּבְפֶרֶק ה׳ בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב; וּבְוַדַּאי מִי שֶׁלִּבּוֹ רָחָב, וּבָקִי בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל וּבִכְתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, יָכוֹל לְפָרֵשׁ עַל־פִּי הַהַקְדָּמוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כָּל הַחֲמִשָּׁה פְּרָקִים בְּטוּב טַעַם וְדַעַת. וְרוֹאִים מַה שֶּׁנֶּאֱרַע לְמֹשֶׁה וּלְרַבִּי

שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, כְּמוֹ־כֵן נֶאֱרָע לְרַבֵּנוּ זַ״ל, הָיָה נִרְדָּף וְכוּ׳, וְכֵן הִגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ בְּמִדְבָּרוֹת וְיַעֲרוֹת, שֶׁבְּלָה שָׁם יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, וְדוֹ״ק.

מְנוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא. מִפְּתְחֵי הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַנִּקְרָאִים ׳חֹטֶם׳. **מָשָׁךְ רוּחָא דְּחַיֵּי לְמְשִׁיחָא.** נִמְשָׁךְ רוּחַ חַיִּים לַמָּשִׁיחַ.

א) כִּי עִקַּר כְּלִי זֵינוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא הַתְּפִלָּה. מָשִׁיחַ יִגְלֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי כָּזֶה, עַד שֶׁיָּאִיר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳״, וְעַל־יְדֵי רִבּוּי הִתְפַּשְׁטוּת הַדַּעַת יִפָּתַח פִּיו שֶׁל כָּל אֶחָד לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״, וְדָבָר זֶה יַכְנִיס הוּא בָּעוֹלָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאוֹחֲזִים בִּתְפִלָּה נִגְאָלִים, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא יִחוּד וּדְבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאֶחָד דָּבוּק וּמְיֻחָד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר אֵין חִלּוּק וְהֶפְרֵשׁ אֶצְלוֹ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, בֵּין חַיִּים לְמִיתָה, כִּי תָּמִיד הוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד; כִּי רַק זֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ — ׳שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת׳, כָּל זְמַן שֶׁאֵין לוֹ הַדַּעַת הָאֱמֶת דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא מְשֻׁעְבָּד לְמַלְכֻיּוֹת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהָאָרַת דַּעְתּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא תְּפִלָּה, הַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז נִגְאָל מִכָּל הַשִּׁעְבּוּדִים.

׳מְנוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא מָשָׁךְ רוּחָא דְּחַיֵּי לְמְשִׁיחָא׳.

א כִּי עִקַּר כְּלִי־זֵינוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ מח): **״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״, וּמִשָּׁם עִקַּר חִיּוּתוֹ. וְכָל מִלְחַמְתּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה וְכָל הַכְּבִישׁוֹת שֶׁיִּכְבֹּשׁ — הַכֹּל מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם יא): **״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳״ וְכוּ׳. זֶה בְּחִינַת חֹטֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֶם**; הֵינוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיִּתְאַמֵּת לְךָ, שֶׁאֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ נְקֻדַּת הַמָּשִׁיחַ, אָז ׳עַל כָּל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה תְּהַלֵּל יָהּ׳ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יא), עַל כָּל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה שֶׁאָדָם נוֹשֵׁם צָרִיךְ לְקַלֵּס לְבוֹרְאוֹ, כִּי אֵינוֹ נוֹשֵׁם רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ. וְאֶל דָּבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְזוֹכוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְגַם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יָכוֹל לְהַמְתִּיק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וּלְהַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מח, ט): ״לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךָּ״. **וּמִשָּׁם** עִקַּר חִיּוּתוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּל חִיּוּת הָאָדָם בָּאָה רַק מֵהַחֹטֶם, שֶׁנּוֹשֵׁף אֲוִיר, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת רָגִיל בִּתְפִלָּה, תָּמִיד לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ גִּלּוּי הַמָּשִׁיחַ.

וְכָל מִלְחַמְתּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה וְכָל הַכְּבִישׁוֹת שֶׁיִּכְבֹּשׁ הַכֹּל מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ד): ״וְהָכָה אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע״. **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם יא, ג): **״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳״ וְכוּ׳ — זֶה בְּחִינַת חֹטֶם.** עַכְשָׁו בָּא לְבָאֵר, שֶׁכָּל גִּלּוּי מָשִׁיחַ הוּא הִתְגַּלּוּת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ רַק עַל־יְדֵי הַחֹטֶם, וְעַל־כֵּן כְּתִיב בְּמָשִׁיחַ: ״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳ וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפֹּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ״, כִּי בִּרְאִיָּה וּבִשְׁמִיעָה חוּשִׁית עַדַיִן יְכוֹלִים לִטְעוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א׳ טז, ז): ״כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם״ וְגוֹ׳, אֲבָל הַחֹטֶם שֶׁבּוֹ הָרֵיחַ, הוּא גִּלּוּי הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת מג:): אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ וְאֵין הַגּוּף נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה הָרֵיחַ, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִטְעוֹת בָּזֶה, וְעַל־כֵּן ׳מְשִׁיחַ מוֹרַח וְדָאִין׳ (סַנְהֶדְרִין צג:), כִּי עָלָיו נֶאֱמַר (אֵיכָה ד, כ): ״רוּחַ אַפֵּנוּ מְשִׁיחַ ה׳״, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֶם, נִמְצָא שֶׁמָּשִׁיחַ אוֹחֵז בְּמִדַּת הָרֵיחַ הוּא הַחֹטֶם, וְזֶה שֶׁאִיתָא, שֶׁחוֹשׁ הָרֵיחַ לֹא נִזְכָּר בְּעֵץ הַדַּעַת, כִּי לֹא נִפְגָּם כְּלָל, וְעַל־כֵּן גְּמַר תִּקּוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן יִהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ דַּיְקָא, שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא נִכְשָׁל בַּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת (כַּאֲשֶׁר הִתְפָּאֵר רַבֵּנוּ ז״ל), וְעַל־כֵּן הָרֵיחַ אֶצְלוֹ בִּשְׁלֵמוּת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָרְאִיָּה וְהַשְּׁמִיעָה נִזְכָּרִים בַּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, (בְּרֵאשִׁית ג): ״וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה״ וְגוֹ׳ וְכִי תַּאֲוָה הִיא לָעֵינַיִם וְגוֹ׳ ״כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ״ וְגוֹ׳, וְעַל־כֵּן ״לֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפֹּט, וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ״, כִּי נִפְגְּמוּ, כִּי אִם ״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳״ שֶׁהוּא הַחֹטֶם וְדוֹ״ק.

וְזֶה עִקַּר כְּלֵי זֵינוֹ. עַכְשָׁו בָּא לְבָאֵר, שֶׁכְּלֵי זֵינוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ אֵינוֹ חֶרֶב וְקֶשֶׁת סְתָם, רַק תְּפִלָּה, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית מח, כב): **״בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים מד, ז): **״כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח״,** הֵינוּ בַּגְּמָרָא (בָּבָא בַּתְרָא קכג) אָמְרוּ: ״אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמוֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״, וְכִי בְּחַרְבּוֹ וּבְקַשְׁתּוֹ לָקַח וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: ״כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי״? אֶלָּא חַרְבִּי — זוֹ תְּפִלָּה, קַשְׁתִּי — זוֹ בַּקָּשָׁה, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ הַדֶּרֶשׁ, שֶׁחֶרֶב וְקֶשֶׁת הֵם תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְכֵן הוּא בַּתַּרְגּוּם: בִּצְלוֹתִי וּבְבָעוּתִי, וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשׁ״י בְּחָכְמָתִי וּבִתְפִלָּתִי, עַיֵּן שָׁם.

בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ, בְּחִינַת ״תְּהִלָּתִי אֶחְטָם לָךְ״, הֵינוּ שֶׁלֹּא לָחַם בְּחֶרֶב וְקֶשֶׁת רַק ״בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָּל הַיּוֹם״, שֶׁעָסַק כָּל הַיּוֹם בִּתְפִלָּה, שֶׁבָּזֶה בְּעַצְמוֹ זָכָה לְהַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים וּלְהָסִיר חָרוֹן אַפּוֹ, בְּחִינַת: ״תְּהִלָּתִי אֶחְטָם לָךְ לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךָ״ (בְּהַפְלָגָתוֹ כָּל־כָּךְ בְּמַדְרֵגַת מָשִׁיחַ שֶׁתָּלוּי בְּחֹטֶם, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁבָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה, שֶׁיִּזְכֶּה לַאֲרִיכַת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת, כִּי הַגָּלֻיּוֹת וּמְרִירַת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, יֵשׁ בָּהֶם אֵיזֶה בְּחִינָה מִדְּחִיקַת הַשָּׁעָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): וְכָל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — שָׁעָה דּוֹחֲקָתוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, אָז הוּא סַבְלָן גָּדוֹל וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְגָדֵל וְצוֹמֵחַ תָּמִיד (עַיֵּן לְקַמָּן חֵלֶק א׳, סִימָן קנה), וְזֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד הַתְּפִלָּה, לְבַקֵּשׁ תָּמִיד בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים מַתָּנַת חִנָּם, אִם יִתֵּן יִתֵּן (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצו), שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ אוֹר הַגְּאֻלָּה, הֶאָרַת דַּעְתּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ).

ב) וְזֶה הַכְּלִי זַיִן צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, הֵינוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית. לִזְכּוֹת לִשְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה וּלְהִיוֹת מַאֲרִיךְ אַף עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, זֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, שֶׁתְּלוּיָה בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית, כִּי סְלוּקָא דִּיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ מִשְׁפָּטִים קי:), כְּפִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וּכְשֶׁדַּעְתּוֹ שְׁלֵמָה אָז יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן עוֹסֵק תָּמִיד בִּתְפִלָּה

וְזֶה עִקַּר כְּלֵי־זֵינוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח): **״בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה׳. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים מד): **״כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְכוּ׳ בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ״, בְּחִינַת: ״תְּהִלָּתִי אֶחְטָם לָךְ״.**

ב **וְזֶה הַכְּלִי־זַיִן צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, הֵינוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים

לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְתָפַס דַּוְקָא יוֹסֵף לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, כִּי יוֹסֵף רֹאשׁ לַנְּסִיוֹנוֹת וְעָמַד בָּהֶם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּרָא קו:): לָמָּה זָכָה יוֹסֵף לְאוֹתָהּ הַמַּעֲלָה וְהַמַּלְכוּת? בִּשְׁבִיל שֶׁכָּבַשׁ יִצְרוֹ, דְּתָנִינַן: כָּל הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא אָחִיל עָלֶיהָ, עַיֵּן שָׁם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מה, ד): ״חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״. מְבֹאָר בָּזֶה שֶׁבְּרִית וְחֶרֶב הֵם דָּבָר אֶחָד, יָרֵךְ זֶהוּ בְּרִית, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּשַׁלַּח סא.): מַהוּ ״עַל יָרֵךְ״? דָּא רְשִׁימָא קַדִּישָׁא כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית כד, ב): ״שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יַרְכִּי״, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן פְּרוּשׁ רַשְׁ״י עַל זֶה שֶׁהוּא בְּרִית, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רמ:) עַל פָּסוּק זֶה: ״חֲגֹר חַרְבְּךָ״, עִיקָּרָא דִּמְלָה אָת קַיָּמָא קַדִּישָׁא יָהַב קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְרָשִׁים לֵיהּ בִּבְנֵי נָשָׁא בְּגִין דְּיִנְטְרוּן לֵיהּ וְלֹא יִפְגְּמוּן לֵיהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים (רֶמֶז תשמט): ״חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״, תֵּן מִילָה בֵּין יְרֵכֶיךָ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן יד): חֶרֶב זוֹ מִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ה, ב): ״עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים״, עַיֵּן שָׁם.

וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלב, יא): ״מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ״ — זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, בְּחִינַת תְּפִלָּה, ״אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי״ — הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף. עַכְשָׁו מְבֹאָר שֶׁמָּשִׁיחַ שֶׁהוּא תְּפִלָּה יְזֻכֶּה לָזֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, וְהוּא מְבֹאָר בְּפָסוּק זֶה בְּעִצְמוֹ, ״נִשְׁבַּע ה׳ לְדָוִד אֱמֶת״, ״אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ״, שֶׁתִּתְקַיֵּם מַלְכוּתוֹ לָנֶצַח. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים קלב): מַלְכוּת בֵּית דָּוִד עַל תְּנַאי, אִם יִשְׁמְרוּ בְּרִיתִי, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן לְקַמָּן (חֵלֶק ב׳, סִימָן לב): כָּל אֶחָד כְּפִי קְדֻשָּׁתוֹ וְטָהֳרָתוֹ, כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מָשִׁיחַ, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף שֶׁהוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית, יְזֻכֶּה שֶׁתָּאִיר בּוֹ מַלְכוּת מָשִׁיחַ, וְיַעֲסֹק תָּמִיד בִּתְפִלָּה.

וְיוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית נָטַל אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, וְעַכְשָׁו בָּא לְבָאֵר לָמָּה בְּכוֹרָה הִיא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה.

בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם; הַיְנוּ כְּמוֹ בְּכוֹרָה יֵשׁ בָּהּ פִּי שְׁנַיִם, כִּי (בְּכוֹרוֹת נא:): הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכָסֵי הָאָב, כְּמוֹ־כֵן בִּתְפִלָּה יֵשׁ בָּהּ פִּי שְׁנַיִם, כִּי הַתְּפִלָּה הוּא פִּי שְׁנַיִם, שְׁנַיִם, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו. הַתְּפִלָּה נֶחְלְקָה לִשְׁנֵי עִנְיָנִים, קֹדֶם תּוֹדָה וְהוֹדָאָה וְאַחַר־כָּךְ שְׁאֵלַת צְרָכָיו. וְהִקְשָׁה מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נַחֲלוֹת, הֲלָכָה ד׳, אות ב׳): מָה עִנְיַן פִּי שְׁנַיִם שֶׁל הַבְּכוֹר לַתְּפִלָּה, בִּשְׁבִיל שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְחָלָה, וְהַתְּפִלָּה יֵשׁ בָּהּ פִּי שְׁנַיִם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, אֲדַמֵּם זֶה לָזֶה? וְתֵרֵץ בַּאֲרִיכוּת עִנְיָנִים נִפְלָאִים, עַיֵּן שָׁם. וְזוֹהִי תַּמְצִית דְּבָרָיו, כִּי אִיתָא בִּכְתָבֵי הָאֲרִיזַ״ל, הַטַּעַם שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, כִּי הוּא עוֹשֶׂה כְּלִי, וְכָל הַהוֹלָדוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין אַחַר־כָּךְ, בְּכֻלָּם יֵשׁ בָּהֶם חֵלֶק מֵהֶלֶדֶת הַבְּכוֹר, כִּי אִם לֹא הַבְּכוֹר, לֹא הָיוּ נוֹלָדִים, וְדָבָר זֶה נִמְצָא גַּם בַּתְּפִלָּה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא זָכָה לִרְאוֹת יְשׁוּעָה שֶׁפָּעַל בִּתְפִלָּתוֹ, הֲרֵי זֶה מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל עַל דָּבָר אֶחָד, וּפָעַל

״חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלב): **״מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ״, זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, בְּחִינַת תְּפִלָּה, ״אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף: וְיוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, נָטַל אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה*, בְּחִינוֹת פִּי שְׁנַיִם, כִּי הַתְּפִלָּה הוּא פִּי שְׁנַיִם, שְׁנַיִם — שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, וְהוּא בְּחִינַת** (מה): **״חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים קלב): **״מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ״, זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, בְּחִינַת תְּפִלָּה, ״אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף: וְיוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, נָטַל אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה*, בְּחִינוֹת פִּי שְׁנַיִם, כִּי הַתְּפִלָּה הוּא פִּי שְׁנַיִם, שְׁנַיִם — שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, וְהוּא בְּחִינַת**

וְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ יְשׁוּעָה, אָז עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה חָזָק תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל, כִּי רוֹאֶה שֶׁתְּפִלָּתוֹ פּוֹעֶלֶת לְמַעְלָה, כִּי פָּעַל כְּבָר לְעַצְמוֹ יְשׁוּעָה, נִמְצָא, שֶׁהַיְשׁוּעָה הָרִאשׁוֹנָה יֵשׁ לָהּ כְּבָר חֵלֶק בְּכָל הַתְּפִלּוֹת שֶׁיִּתְפַּלֵּל אַחַר־כָּךְ, כִּי תָּמִיד יִזְכֹּר בְּעַצְמוֹ אֶת עִצַּם הַחֶסֶד שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲנָה בְּתְפִלָּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ לְהִתְפַּלֵּל עוֹד, וּבְשֶׁכְּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב.): לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם תְּחִלָּה, וְאַחַר־כָּךְ יְבַקֵּשׁ צְרָכָיו, כִּי עַל־יְדֵי סִדּוּר שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם נִתְחַזֵּק אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לִפְעֹל בִּתְפִלָּתוֹ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי זֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תתמ): אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ, וְכִי בְּכוֹר הָיָה דָּוִד, וַהֲרֵי כְּתִיב (שְׁמוּאֵל־א יז, יד): ״וְדָוִד הוּא הַקָּטָן״, וְלָמָּה קוֹרֵא אוֹתוֹ בְּכוֹר? אֶלָּא מַה בְּכוֹר זֶה נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְחָלָה, אַף דָּוִד נוֹטֵל הַמַּלְכוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, אַף כָּל עִנְיָנוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה תְּפִלָּה, וְהָיָה עוֹסֵק תָּמִיד בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִקְרָא בְּכוֹר וְכַנַּ״ל, וְזָכָה לְמַלְכוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הוּא מָשִׁיחַ וְדוֹ״ק.

וְהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמט, ו): **״וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם״, בְּחִינַת שְׁתֵּי פִּיּוֹת, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם.** כִּפְי שֶׁבֵּאַרְנוּ מִקֹּדֶם, שֶׁהַתְּפִלָּה נִקְרֵאת חֶרֶב, וְכֵן בִּתְפִלָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת פִּי שְׁנַיִם — שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, כִּי עַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִקְרָא בְּכוֹר וְכַנַּ״ל, וְזָכָה לְמַלְכוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הוּא מָשִׁיחַ וְדוֹ״ק.

וְהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמט, ו): **״וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם״, בְּחִינַת שְׁתֵּי פִּיּוֹת, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם.** כִּפְי שֶׁבֵּאַרְנוּ מִקֹּדֶם, שֶׁהַתְּפִלָּה נִקְרֵאת חֶרֶב, וְכֵן בִּתְפִלָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת פִּי שְׁנַיִם — שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וּשְׁאֵלַת צְרָכָיו, כִּי צָרִיךְ לִשְׁנֵיהֶם דַּיְקָא, וְזוֹ חַרְבּוֹ. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחַר טוֹב (תְּהִלִּים קמט): ״פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵיא חַרְבָּם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם״, כִּי עִקַּר כְּלִי זֵינָם הוּא הַתְּפִלָּה.

וְנִטַּל מֵרְאוּבֵן עַל־יְדֵי שֶׁחִלֵּל יְצוּעֵי אָבִיו. שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּגֶם הַבְּרִית, וְנִמְסָר לְיוֹסֵף, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רלה:): רְאוּבֵן בְּכוֹרָא דְּיַעֲקֹב הֲוָה וְכוּ' וְאִתְיַהֵב בְּכִירוּתָא לְיוֹסֵף, עַיֵּן שָׁם.

כִּי הוּא תָּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית, הַיְנוּ הַבְּכוֹרָה שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה.

וְעַל־כֵּן יוֹסֵף בְּשִׁבִּיל שֶׁזָּכָה לִבְחִינַת תְּפִלָּה וְכוּ',

עַל־כֵּן נִקְרָא (בְּרֵאשִׁית מט, כב): **״בֵּן פּוֹרָת יוֹסֵף״, שֶׁהֵם בְּחִינַת תרפ״ו אוֹרוֹת שֶׁהֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת וְכוּ',** כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲסֹק הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה, אָז בִּרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים נִבְקַ״ע י״ם חָכְמָת״וֹ, וּמְאִירִים עָלָיו אוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, תרפ״ו אוֹרוֹת, וְהֵם הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁהֵם: **ע״ב** — יו״ד ה״י וי״ו ה״י, **ס״ג** — יו״ד ה״י וא״ו ה״י, **מ״ה** — יו״ד ה״א וא״ו ה״א, **ב״ן** — יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה. וְהַכְּתָרִין שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם: **קס״א** — אל״ף ה״י יו״ד ה״י, **קנ״א** — אל״ף ה״ה יו״ד ה״ה, **קמ״ג** — אל״ף ה״א יו״ד ה״א. וּמְטַיֵּל בָּהֶם בְּגַן נֶהְדָּר, וְשָׁט בְּהַאי יַמָּא רַבָּא, וְזֶה שֶׁכָּתַב

(תְּהִלִּים קמט): **״וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם״, בְּחִינוֹת שְׁתֵּי פִּיּוֹת, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם. וְנִטַּל מֵרְאוּבֵן עַל־יְדֵי שֶׁחִלֵּל יְצוּעֵי אָבִיו, כִּי הִיא תָּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית:**

*וְעַל־כֵּן יוֹסֵף בְּשִׁבִּיל שֶׁזָּכָה לִבְחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת ״תְּהִלָּתִי אֶחֱטָם״, בְּחִינַת חִיּוּת הַנִּמְשָׁךְ מִנּוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן נִקְרָא ״בֵּן **פּוֹרָת** יוֹסֵף״, שֶׁהֵם בְּחִינַת **תרפ״ו** אוֹרוֹת, שֶׁהֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת: ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן, קס״א, קנ״א, קמ״ג, שֶׁעוֹלִין תרפ״ו, שֶׁמְּקַבֵּל מִנּוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא, כִּי **פַּרְדַּשְׁקָא** בְּגִימַטְרִיָּא **תרפ״ו**:

לְהַלָּן, שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא דַ״ג, כִּי הַצַּדִּיק אָחוּז וְדָבוּק בְּאֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת תָּמִיד, שֶׁהֵם ד׳ ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן, ג׳ קס״א קנ״א קמ״ג. וְעַל־כֵּן נִקְרָא דָּ״ג דַּיָּקָא, כִּי הוּא שָׁט תָּמִיד בְּהַאי יַמָּא עִלָּאָה, בְּאֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת שֶׁנֶּחְלְקוּ לְג׳ וְד׳, וְעַל־כֵּן נִקְרָא דָּג כִּי הוּא שָׁט בַּיָּם כְּמוֹ דָּג (וְעַיֵּן בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּחֵלֶק ב׳, סִימָן פ׳, עַיֵּן שָׁם). וְעַל־כֵּן נִקְרָא יוֹסֵף בֶּן פּוֹרַ״ת, כִּי הוּא זָכָה לְאוֹרוֹת אֵלּוּ עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁהָיָה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד, וְעַל־כֵּן נִמְשַׁל לְדַ״ג דַּיָּקָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כ.): מַה דָּגִים שֶׁבַּיָּם מַיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם, וְאֵין עַיִן הָרַע שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, אַף זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֵין עַיִן הָרַע שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם; כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד מְיַחֵד יִחוּדִים אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ כְּבָר בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמַיִם עֶלְיוֹנִים מְכַסִּים עָלָיו, וְאֵין שׁוּם עַיִן הָרַע מִזֶּה הָעוֹלָם יָכוֹל לִשְׁלֹט בּוֹ, וְזֶה שֶׁהָיָה פּוֹתֵ״ר חֲלוֹמוֹת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְפַשֵּׁר חֲלֹמִין, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן יט), שֶׁאָז זוֹכֶה שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וּמְאִירִים עָלָיו אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת, וְיָכוֹל לִהְיוֹת פּוֹתֵ״ר חֲלוֹמוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמְּקַדֵּשׁ לְשׁוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו תרפ״ו אוֹרוֹת, וְנַעֲשָׂה פּוֹתֵ״ר חֲלוֹמוֹת, כִּי הַכֹּל נִתְגַּלָּה לוֹ כְּבָר, וְזֶה (בְּרָכוֹת נה:): כָּל הַחֲלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַחַר הַפֶּה, כְּפִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ דִּבּוּרוֹ וְנִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, יָכוֹל לְפַשֵּׁר אֶת הַחֲלוֹם לְטוֹבָה וּלְהָבִין אֶת הָרָזִין שֶׁמְּרַמְּזִין לוֹ בַּחֲלוֹם, כִּי (שָׁם נז:): חֲלוֹם — אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לִנְבוּאָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ז׳): נוֹבְלוֹת נְבוּאָה חֲלוֹם, עַיֵּן שָׁם; וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיְחִי רלח.) אָמְרוּ: הַשְׁתָּא פָּסְקָה נְבוּאָה וּפָסְקָה בַּת קוֹל, וְלָא מִשְׁתַּמְּשִׁי בְּנֵי נָשָׁא, אֶלָּא בְּחֶלְמָא, וְחֶלְמָא דַּרְגָּא תַּתָּאָה הוּא לְבַר דְּהָא תָּנִינָן, חֶלְמָא אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לִנְבוּאָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

ג וּמִי שֶׁזָּכָה לַחֶרֶב הַזֶּה, צָרִיךְ לֵידַע אֵיךְ לִלְחֹם עִם הַחֶרֶב, שֶׁלֹּא יַטֶּה אוֹתָהּ לְיָמִין אוֹ לִשְׂמֹאל, וְשֶׁיִּהְיֶה קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטֹא:

ג) וּמִי שֶׁזָּכָה לַחֶרֶב הַזֶּה הֵינוּ מִי שֶׁכְּבָר זָכָה לִתְפִלָּה, שֶׁעוֹסֵק בִּתְפִלָּה, צָרִיךְ לֵידַע אֵיךְ לִלְחֹם עִם הַחֶרֶב, כִּי בִּתְפִלָּה יֵשׁ לְמוּדִים רַבִּים, שֶׁלֹּא יַטֶּה אוֹתָהּ לְיָמִין אוֹ לִשְׂמֹאל, כִּי בִּתְפִלָּה יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת מוֹנְעִים וּמְעַכְּבִים, וְהֵן קְלִפּוֹת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, יָמִין וּשְׂמֹאל, קְלִפָּה אַחַת הִיא יִשְׁמָעֵאל יָמִין, וְהוּא בָּא אֶל הָאָדָם: לָמָּה לְךָ לְהִתְפַּלֵּל הֲלֹא הַכֹּל ״חֶסֶד״ ה׳, וְהוּא יִתְבָּרַךְ כְּבָר יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, וְעַל־כֵּן אֵינְךָ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל, וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בָּא בְּאֹפֶן אַחֵר, הֲלֹא כְּבָר הִתְפַּלַּלְתָּ פַּעַם עַל דָּבָר זֶה וְלָמָּה לְךָ לְהַרְבּוֹת בָּזֶה, מַסְפִּיק כְּבָר הַתְּפִלּוֹת, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא יִשְׁמָעֵאל (בְּרֵאשִׁית טז, יא): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: אֲרֵי קַבִּיל ה׳ יַת צְלוֹתֵיךְ. קְלִפָּה שְׁנִיָּה הִיא עֵשָׂו שִׁמְאל, וְהוּא בָּא אֶל הָאָדָם בִּכְפִירָה גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לְצְלָן, כִּי הוּא מִצַּד תֹּקֶף הַגְּבוּרָה וְהַדִּינִים, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר עַל עֶצֶם הַתְּפִלָּה, וְאוֹמֵר שֶׁהַכֹּל לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁבָּא לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה וְלֶאֱחֹז אֶת הַחֶרֶב בְּיָדוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי מְאֹד מְאֹד אֵיךְ לִלְחֹם עִם הַחֶרֶב, שֶׁלֹּא יַטֶּה לְקִלְפָּה זוֹ אוֹ לְזוֹ, רַק יְסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְשֶׁיִּהְיֶה קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא, לִדְקֹר דְּקִירָה אַחַר דְּקִירָה עִם הַחֶרֶב, וְלֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אַף שֶׁרוֹאֶה שֶׁבֵּין כָּךְ עוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא נַעֲנָה, אַל יִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים כְּלָל, וְיִשְׁאַל וִיבַקֵּשׁ תָּמִיד מַתְּנַת חִנָּם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְזֶה נִקְרָא קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה, שֶׁהוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. (וְיֵשׁ לוֹמַר בִּשְׁבִיל זֶה הֵצֵרְךָ יַעֲקֹב לְחֶרֶב וְקֶשֶׁת דַּיָּקָא, וְלֹא הִסְפִּיק לוֹ אוֹ חֶרֶב אוֹ קֶשֶׁת, כִּי חֶרֶב וְקֶשֶׁת הֵם

כְּנֶגֶד הַשִּׁתִּי קְלִפּוֹת — עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, כִּי עִם ״חֶרֶב״ לוֹחֲמִים עִם הַשּׂוֹנֵא שֶׁבָּא פָּנִים אֶל פָּנִים, זֶהוּ נֶגֶד קְלִפַּת עֵשָׂו הַבָּא אֶל הָאָדָם בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּמוּרָה — לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, עָלָיו צָרִיךְ לָבֹא תֹּכֶף־וּמִיָּד עִם הַחֶרֶב, וְלַחְתֹּךְ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְלֹא לְהַכְנִיס בְּשׁוּם וִכּוּחִים, רַק תֹּכֶף־וּמִיָּד לִכְרוֹת רֹאשׁוֹ, וְעִם ״קֶשֶׁת״ לוֹחֲמִים עִם הַשּׂוֹנֵא שֶׁבָּא מֵרָחוֹק, זֶהוּ נֶגֶד קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, כִּי הוּא מַסְתִּיר עַצְמוֹ וּבָא מֵרָחוֹק, כִּי (סוֹטָה מט.): כָּל שֶׁקֶר שֶׁאֵין בִּתְחִלָּתוֹ אֱמֶת אֵינוֹ מִתְקַיֵּם, וְהוּא בָּא עִם טַעֲנָה הֲלֹא ״שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״ — קַבֵּיל ה׳ יַת צְלוֹתֵיךְ, וְלָמָּה לָךְ לְהַרְבּוֹת עוֹד, וְעַל־כֵּן עָלָיו צָרִיךְ לָבוֹא בְּקֶשֶׁת הַמּוֹרָה לְמֵרָחוֹק דַּיְקָא, וְלֵידַע שֶׁאַף שֶׁתְּחִלָּתוֹ אֱמֶת, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, אַךְ בְּסוֹפוֹ כַּוָּנָתוֹ לְהַכְרִיתוֹ עֲדֵי עַד, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיַּפְסִיק לְהִתְפַּלֵּל לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ — לְהִתְפַּלֵּל וְלַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד, אַף שֶׁאֵין שׁוֹמְעִים אֶת תְּפִלָּתוֹ, כִּי צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְהָבֵן).

וְזֶה אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כִּי. מִשְׁפָּט הוּא עִמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא מִדָּה הַמְתַוֶּכֶת בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה נִקְרֵאת מִשְׁפָּט, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה, הַיְנוּ שֶׁקּוֹלֵעַ עִם כְּלֵי זֵינוֹ אֶל הַמָּקוֹם הַצָּרִיךְ, וְאֵינוֹ מַטֶּה לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל אֶלָּא לָאֶמְצַע, וּבִשְׁבִיל זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרֵאת הַתְּפִלָּה מִשְׁפָּט, וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיב, ה): ״יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט״, כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁיִּהְיֶה מְתֻוָּךְ בֵּין חֶסֶד וּבֵין גְּבוּרָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, רַק תָּמִיד יִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בֵּין שֶׁכְּבָר הוֹלֵךְ לוֹ בְּטוֹב וּבֵין שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, הוֹלֵךְ לוֹ לְהֶפּוּךְ, וְזֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, שֶׁלֹּא יִטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְלֹא יְהַרְהֵר אַחַר מִשְׁפָּטוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק יֵדַע שֶׁאֵין קֻשְׁיָה כְּלָל, וְהוּא צָרִיךְ רַק לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה.

וְזֶה אִי־אֶפְשָׁר אֶלָּא עַל־יְדֵי בְּחִינוֹת מִשְׁפָּט, כִּי ׳מִשְׁפָּט הוּא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא׳, הַיְנוּ שֶׁקּוֹלֵעַ עִם כְּלֵי־זֵינוֹ אֶל הַמָּקוֹם הַצָּרִיךְ, וְאֵינוֹ מַטֶּה לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, אֶלָּא לָאֶמְצַע, וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיב): ״יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט״:

וּבִשְׁבִיל זֶה קִבֵּל יוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה דַּוְקָא מִיַּעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח, כב): ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ״ וְכוּ׳, ״אֲנִי״ דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט יוֹסֵף, שֶׁהוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית כַּנַּ״ל, קִבֵּל אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה מִיַּעֲקֹב, כִּי יַעֲקֹב הוּא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא שֶׁהוּא מִשְׁפָּט, כִּי אַבְרָהָם מִדָּתוֹ חֶסֶד, וְיִצְחָק מִדָּתוֹ גְּבוּרָה, וְיַעֲקֹב הוּא הַמְתַוֵּךְ שֶׁנִּקְרָא מִשְׁפָּט, וְזֶה ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ״, אֲנִי יַעֲקֹב דַּיְקָא שֶׁהִנְנִי מִשְׁפָּט נָתַתִּי לְךָ״.

וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הָיָה אֶצְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים פח.): לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ הַר, וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׂדֶה, אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁקָּרָאוֹ בַּיִת, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה (עֵין לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן י׳): לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל צְרָכָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת וְלֹא יִתֵּן דָּמִי לוֹ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין נז:): אֵין לְךָ תְּפִלָּה הַמּוֹעֶלֶת שֶׁאֵין בָּהּ מִזַּרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא בְּיַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט.

וְזֶה אֲשֶׁר מֵאַבְרָהָם שֶׁמִּדָּתוֹ חֶסֶד, יָצָא יִשְׁמָעֵאל, שֶׁקִּלְקָלָתוֹ הִיא לִדְחוֹת אֶת הָאָדָם לְהַטּוֹתוֹ לִימִין הַחֶסֶד יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי שָׁמְעוּ כְּבָר תְּפִלָּתוֹ,

וְעַל־כֵּן מַה לּוֹ עוֹד לְהִתְפַּלֵּל, וּמִיצְחָק שְׁמִדָּתוֹ גְּבוּרָה יָצָא עֵשָׂו, שֶׁקְּלִפָּתוֹ הִיא לְדָחוֹת אֶת הָאָדָם לְהַטּוֹתוֹ לְשִׂמְאל הַדִּין יוֹתֵר מִדַּאי, שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין אֶת הַתְּפִלָּה כְּלָל, וְלֹא־כֵן יַעֲקֹב שֶׁהוּא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, וְלֹא נֶאֱחָז, וְיוֹצֵא מֵאִתּוֹ עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל.

וְזֶה (תְּהִלִּים פא, ה): ״כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב״. עַכְשָׁו בָּא לְרַמֵּז וּלְבָאֵר כָּל הַנַּ״ל בְּפָסוּק זֶה, ״כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא״ בְּחִינַת בְּרִית; הַיְנוּ חֹק נִקְרָא הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּנֻסַּח בְּרָכַת הַמְּזוֹנָה: חֹק בִּשְׁאֵרוֹ שָׂם, וְעַיִן בְּקְהִלַּת יַעֲקֹב, מִילָה נִקְרֵאת חֹק, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קה, י): ״וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם״, עַיִן שָׁם; ״מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב״, יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּנַּ״ל.

הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּדֵי שֶׁיְּכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. יוֹסֵף הוּא בְּחִינַת בְּרִית, וּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לִתְפִלָּה צָרִיךְ גַּם לְתִקּוּן הַמִּשְׁפָּט. (בְּהַפְלָגָתוֹ כָּל־כָּךְ שֶׁבַּתְּפִלָּה צְרִיכִים בְּחִינַת מִשְׁפָּט שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, כִּי הִנֵּה סִלּוּקָא דְּיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא, הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּפִי שֶׁאוֹחֵז בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית, וּכְשֶׁאֵין מֹחַ הָאָדָם מְיֻשָּׁב, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי לִבּוֹ מָלֵא קְלִשְׁיוֹת וְעַקְמוּמְיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), וְכֵן לְהִפּוּךְ: עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט בָּא פְּגַם הַבְּרִית, וְאָז הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, וְעַל־כֵּן כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לֶאֱחֹז תָּמִיד אֶת חֶרֶב הַתְּפִלָּה, צְרִיכִים בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית, תִּקּוּן הַדַּעַת, וְיֵדַע שֶׁאֵין קֻשֶׁה כְּלָל, רַק צַדִּיק וְיָשָׁר ה׳ — בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעִקּוֹ, שֶׁזֶּהוּ יְמִין וּשְׂמֹאל, וְאָז עַל־יְדֵי יְדִיעָה זוֹ תָּמִיד יַעֲסֹק בִּתְפִלָּה, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר. וְנִקְדָּה זוֹ לִהְיוֹת רָגִיל בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה עַד הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן, נִקְרֵאת נְקֻדַּת הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ הוּא תְּפִלָּה וְדוֹ״ק).

וְזֶה (תְּהִלִּים עב, א): ״מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן״, שֶׁמָּשִׁיחַ יְקַבֵּל מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט. עַכְשָׁו בָּא לְבָאֵר בְּפָסוּק זֶה, שֶׁמָּשִׁיחַ יֵאָחֵז בִּשְׁלֵמוּת הַמִּשְׁפָּט, כִּי פָּסוּק זֶה מְדַבֵּר בְּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כְּתַרְגּוּמוֹ ״לְמֶלֶךְ תֵּן״, לְמַלְכָּא מְשִׁיחָא הַב, וְכֵן הוּא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים (רֶמֶז תתה): ״לְמֶלֶךְ תֵּן״ — זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, עַיֵּן שָׁם. (כִּי מָשִׁיחַ יָאִיר אֶת גֹּדֶל הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וְיֵדְעוּ כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר ה׳ בְּכָל מַעֲשָׂיו, וְלֹא יִהְיוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, וְעַל־כֵּן יוּכְלוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כְּדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּל הַתְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתוֹ עִמּוֹ מִלְּמַעְלָה, וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת וְעַקְמוּמְיוּת בְּלִבּוֹ, וְזֶה מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ וּתְפִלָּתוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט שֶׁיַּמְשִׁיךְ מָשִׁיחַ, יְתַקֵּן הַתְּפִלָּה).

ד) וְעַל־יְדֵי מַה זּוֹכֶה לִבְחִינַת מִשְׁפָּט? עַל־יְדֵי צְדָקָה, שֶׁעַל־יְדֵי צְדָקָה אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט. כָּל עִנְיַן הַצְּדָקָה הוּא תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, וּמְגַלֶּה אֶת יְשָׁרוּת לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבִּים בִּצְדָקָה נִתְיַשֵּׁר לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מְגַלֶּה שֶׁאֵינוֹ מְפַחֵד כְּלָל שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ, אַדְרַבָּה, יוֹדֵעַ כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ שֶׁצִּוָּה לָתֵת צְדָקָה, וּבִגְלַל דָּבָר זֶה יְבָרֶכְךָ ה׳ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי צְדָקָה

פא): ״כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא״, בְּחִינַת בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״חֹק בִּשְׁאֵרוֹ שָׂם״, ״מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב״, הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּדֵי שֶׁיְּכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (תְּהִלִּים עב) **: ״מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן״, שֶׁמָּשִׁיחַ יְקַבֵּל מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט:**

נִתְיַשֵּׁר הַלֵּב שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ חֶסֶד, וּבְנֶקֶל לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֶפֶר מט:): כָּל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, כְּאִלּוּ מִלֵּא כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ חֶסֶד, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה — צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְהִיא מַכְנֶסֶת חֶסֶד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי בֵּין בְּטִיבוֹ וּבֵין בְּעִיקּוֹ יוֹדֵעַ, כִּי (אֵיכָה ג, כב): ״חַסְדֵי ה׳ כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו״, שֶׁזֶּהוּ תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט כַּנַּ״ל.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, כא): ״צִדְקַת ה׳ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו״. עַכְשָׁו מְבָאֵר מִפְּסוּק זֶה שֶׁעַל־יְדֵי צְדָקָה שֶׁעוֹשִׂים אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט, וּפָסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּמֹשֶׁה שֶׁעָשָׂה צְדָקַת ה׳, שֶׁהָיָה תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקִבְיעוּת, שֶׁזֶּהוּ סוֹד הַצְּדָקָה (כַּיָּדוּעַ שֶׁעוֹשִׂים מִצֶּדֶק צְדָקָה), וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לִלְמֹד עִם יִשְׂרָאֵל מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ה, יח): ׳מֹשֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״צִדְקַת ה׳ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל״׳.

וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צט, ד): **״מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב״**, שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה כָּלוּל מִמִּשְׁפָּט וּצְדָקָה. **כִּי צְדָקָה הוּא עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם עה, ח): **״אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים״, שֶׁמּוֹרִישׁ לְזֶה וּמַעֲשִׁיר לְזֶה.** הוּא דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, עַיֵּן בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים (רֶמֶז תתיב): לֹא מִמַּה שֶׁאָדָם עָמָל וְיוֹצֵא לְסְחוֹרָה וְהוֹלֵךְ מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב וְחוֹזֵר עַל הַמִּדְבָּרוֹת וְעַל הֶהָרִים — נַעֲשָׂה עָשִׁיר, ״כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים״ וְכוּ׳, מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה? נוֹטֵל מִזֶּה וְנוֹתֵן לָזֶה, עַיֵּן שָׁם; וְלָקַחַת מִזֶּה וְלִתֵּן לָזֶה הוּא עִנְיַן מִשְׁפָּט, כִּי שׁוֹפֵט אֶת כָּל אֶחָד, זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יוֹרִם. **וּכְשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה,** הוּא **בִּבְחִינַת:** זֶה יַשְׁפִּיל — שֶׁמְּחַסֵּר מָמוֹנוֹ, **וּבִבְחִינַת:** וְזֶה יָרִים — שֶׁמַּעֲשִׁיר לָעָנִי, נִמְצָא, שֶׁאוֹחֵז עַל־יְדֵי־זֶה בְּמִדַּת מִשְׁפָּט. מֵבִיא רְאָיָה שֶׁגַּם צְדָקָה הוּא עִנְיַן שֶׁל מִשְׁפָּט, שֶׁמְּחַסֵּר מָמוֹנוֹ וְנוֹתְנוֹ לְהֶעָנִי. **וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה.** עַיֵּן בַּגְּמָרָא (בָּבָא בַּתְרָא י.): רַבִּי אֶלְעָזָר יָהִיב פְּרוּטָה לֶעָנִי וְהָדַר מַצְלֵי, אָמַר דִּכְתִיב (תְּהִלִּים יז, טו): ״אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ״. וְעַיֵּן בָּרַמְבַּ״ם (פֶּרֶק י׳ מֵהִלְכוֹת מַתָּנוֹת עֲנִיִּים, הֲלָכָה טו): גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ נוֹתְנִים פְּרוּטָה לֶעָנִי קֹדֶם כָּל תְּפִלָּה, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלְּלִין, וְעַיֵּן בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים, סִימָן צב, סְעִיף י׳): טוֹב לִתֵּן צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם. **כִּדֵּי שֶׁיּוּכַל לְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט.** כִּי ״אֲנִי״ הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי צְדָקָה (״בְּצֶדֶק״) יָאִיר עָלָיו פָּנָיו יִתְבָּרַךְ, (״אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ״) שֶׁהוּא גִּלּוּי שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. וְעַל־יְדֵי הֶאָרַת פָּנִים שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹר שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ פָּנִים אֶל פָּנִים, יִזְכֶּה לִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת, **שֶׁיִּהְיֶה קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא** וְכַנַּ״ל.

הַמִּשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, כא): **״צִדְקַת ה׳ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים צט): **״מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב״ וְכוּ׳. כִּי צְדָקָה הוּא עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם עה): **״אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים״, שֶׁמּוֹרִישׁ לְזֶה, וּמַעֲשִׁיר לְזֶה, וּכְשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה הוּא בִּבְחִינַת ״זֶה יַשְׁפִּיל״, שֶׁמְּחַסֵּר מָמוֹנוֹ, וּבִבְחִינַת ״וְזֶה יָרִים״, שֶׁמַּעֲשִׁיר לָעָנִי. נִמְצָא, שֶׁאוֹחֵז עַל־יְדֵי זֶה בְּמִדַּת מִשְׁפָּט.**

וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה (בָּבָא בַּתְרָא י.).

וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן צב סְעִיף י׳), **כִּדֵּי שֶׁיּוּכַל לְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט, שֶׁיִּהְיֶה קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא:**

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא קכג.): **לָמָּה נָתַן יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף? בִּשְׁבִיל שֶׁכִּלְכֵּל אוֹתוֹ, מָשָׁל לְבַעַל־הַבַּיִת שֶׁגִּדֵּל יָתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ׳**, לְיָמִים הֶעֱשִׁיר אוֹתוֹ יָתוֹם, וְאָמַר אַהֲנֵהוּ לְבַעַל הַבַּיִת מִנְּכָסַי, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ יָתוֹם הָיָה יַעֲקֹב, וּבַעַל הַבַּיִת הָיָה יוֹסֵף, וְהוּא כִּלְכֵּל אֶת אָבִיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מז, יב): ״וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף״. נִמְצָא, שֶׁאָחַז יוֹסֵף בִּמְדַּת צְדָקָה, שֶׁכִּלְכֵּל אֶת אָבִיו, וְעַל־כֵּן זָכָה שֶׁתְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו, וְעַל־יְדֵי שֶׁכִּלְכֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו לֶחֶם, זָכָה שֶׁנִּתְקַיֵּם אֶצְלוֹ: ״לְפִי הַטָּף״, שֶׁהָיְתָה שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו, וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁטַּף הוּא לְשׁוֹן דִּבּוּר, כְּמוֹ (יְחֶזְקֵאל כא, ב): ״הַטֵּף אֶל דָּרוֹם״, שֶׁהוּא לְשׁוֹן דִּבּוּר, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לִיחֶזְקֵאל: ״שִׂים פָּנֶיךָ דֶּרֶךְ תֵּימָנָה וְהַטֵּף אֶל דָּרוֹם וְהִנָּבֵא״ וְגוֹ׳, שֶׁיִּטְיֹף וִידַבֵּר אֶל דָּרוֹם, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ שֶׁהָיָה שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה, וְעַל־יְדֵי הַצְּדָקָה שֶׁעָשָׂה נָתַן לוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַיָּתוֹם שֶׁהֶעֱשִׁיר וְנָתַן לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁהוּא יוֹסֵף, אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, שֶׁתִּהְיֶה שְׁגוּרָה בְּפִיו, יַעֲקֹב שֶׁמִּדָּתוֹ הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, נָתַן לְיוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח, כב): ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם״, אֲנִי דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף צְדָקָה עִם יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַמִּשְׁפָּט עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, חָזַר יַעֲקֹב וּבֵרְכוֹ בִּשְׁבִיל זֶה בַּבְּכוֹרָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה שְׁגוּרָה בְּפִיו וְדוֹ״ק.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא קכג.): **׳לָמָּה נָתַן יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף? בִּשְׁבִיל שֶׁכִּלְכֵּל אוֹתוֹ. מָשָׁל לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁגִּדֵּל יָתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ׳** (בְּרֵאשִׁית מז): **״וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף״, כְּמוֹ** (יְחֶזְקֵאל כא): **״הַטֵּף אֶל דָּרוֹם״, (לְשׁוֹן דִּבּוּר), ״לְפִי הַטָּף״, הֵינוּ שֶׁהָיָה שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה, וְעַל־יְדֵי הַצְּדָקָה שֶׁעָשָׂה, נָתַן לוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם״, ״אֲנִי״ דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט:**

ה **וְעִקַּר שֶׁל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הֵם עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט,** שֶׁצַּדִּיק וְיָשָׁר ה׳, וְלִבּוֹ מֻפְשָׁט מִכָּל מִינֵי עַקְמוּמִיּוּת, וְאִדְרַבָּה, תָּמִיד מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְסַפֵּר אֶת כָּל לִבָּבוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת, שֶׁזֶּהוּ קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כְּבָר אֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַאֲשֶׁר רוֹאִים בֵּין בְּנֵי־אָדָם, כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה, אֲזַי (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נה, סִימָן יא): אַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת

ה) **וְעִקַּר שֶׁל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הֵם עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט,** וּמַהוּ עִקַּר הַגּוֹרֵם לְהַפְרִיד אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ? הֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁנִּכְנָסוֹת בַּלֵּב הָאָדָם, וּמֵאַיִן בָּאוֹת אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב הָאָדָם? עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, הַיְנוּ הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, וְיָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ מִכָּל דָּבָר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, שֶׁמְּהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁהוֹלֵךְ לוֹ לֹא כְּמוֹ שֶׁרָצָה, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאוֹת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁהֵן הֵן עֲוֹנוֹתָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם נָקִי מִכָּל מִינֵי עֲוֹנוֹת, אָז אֵינוֹ מְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ

אֶת הַשּׁוּרָה, וְעוֹשֶׂה בַּעֲבוּרוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לַעֲשׂוֹת, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ תָּמִיד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ שׁוֹנֵא, אֲזַי מַפְסִיק לְדַבֵּר עִמּוֹ, כִּי רַק בָּזֶה תְּלוּיָה שִׂנְאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כז:): שׁוֹנֵא — כָּל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּאֵיבָה, וְעַל כֵּן תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מִסִּבַּת הַשִּׂנְאָה וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמְיוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּלִבּוֹ לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְזָרוֹת הַבָּאוֹת מִקִּלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מְחוֹ, וְאֵין בּוֹ שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּסְפֵקוֹת, אָז אוֹהֵב אֶת עַצְמוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הָאַהֲבָה כִּבְיָכוֹל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע, וְתָמִיד מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ פָּנִים אֶל פָּנִים.

כִּי מִשְׁפָּט הוּא בְּחִינַת עֵינִין. עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְבָאֵר מַה הַשַּׂיָּכוּת שֶׁל מִשְׁפָּט אֶל הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל וְלַחֲזוֹת בַּעֲרֵבוּת נֹעַם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד, ז): **״וַיָּבֹאוּ אֶל עֵין מִשְׁפָּט״**; הֲרֵי שֶׁמִּשְׁפָּט נִקְרָא עַיִן. זֶה **בְּחִינַת** (דְּבָרִים לג, כח): **״עֵין יַעֲקֹב״**; הֲרֵי שֶׁיַּעֲקֹב נִקְרָא עַיִן, נִמְצָא, אָנוּ לְמֵדִין מִפְּסוּקִים אֵלּוּ, שֶׁמִּשְׁפָּט וְיַעֲקֹב שֶׁהֵם עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא נִקְרָאִים ״עַיִן״, עַל שֵׁם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לִרְאוֹתוֹ בָּעַיִן.

וְעַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט בָּא קִלְקוּל לָעֵינִין. וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה קִלְקוּל לְעֵינִין, שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָּיָ״ה, וּמְמֵילָא עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסֹק בְּחֶרֶב הַתְּפִלָּה, מֵרֹב עַקְמוּמְיוּת לְבָבוֹ וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טז, יט): **״כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים״**; כִּי שֹׁחַד הוּא קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, שֶׁנּוֹתֵן שׁוֹחַד שֶׁיַּטֶּה הַמִּשְׁפָּט כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט נַעֲשָׂה קִלְקוּל בְּעֵינָיו, שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָּיָ״ה, כִּי עַל־יְדֵי שֹׁחַד עֵינָיו כֵּהוֹת (פְּאָה פֶּרֶק ח׳, ט׳), שֶׁהוּא סַמְיוּת הַלֵּב וְטֵרוּף הַדַּעַת (כְּתֻבּוֹת קה.).

כִּי מִשְׁפָּט הוּא בְּחִינַת עֵינִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד): **״וַיָּבֹאוּ אֶל עֵין מִשְׁפָּט״, זֶה בְּחִינוֹת** (דְּבָרִים לג): **״עֵין יַעֲקֹב״. וְעַל־יְדֵי קִלְקוּל מִשְׁפָּט בָּא קִלְקוּל לָעֵינִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים טז): **״כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים״, זֶה בְּחִינַת מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבַּתְּפִלָּה, שֶׁהֵם עֲנָנִין דִּמְכַסִּין עַל עֵינִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**

זֶה בְּחִינַת מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבַּתְּפִלָּה; הַיְנוּ הַטְמָטוּם וְטֵרוּף הַדַּעַת וְהַלֵּב הֵן הֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת, שֶׁבָּאוֹת לְבַלְבְּלוֹ וּלְטָרְדוֹ וּלְגָרְשׁוֹ וּלְרַחֲקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ זוֹכֶה שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. **שֶׁהֵם עֲנָנִין דִּמְכַסִּין עַל עֵינִין;** הַיְנוּ אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבָּאוֹת, עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, מְכַסִּין עֵינָיו, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָּיָ״ה, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. וְתָפַס ״עֲנָנִין״ דִּמְכַסִּין עַל עֵינִין, שְׁנֵי עֲנָנִין דַּיְקָא, שֶׁהֵם קְלִפַּת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם ׳שְׁאוֹר וְחָמֵץ׳, ׳שְׁאוֹר׳ זוֹהִי קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, תְּחִילַת הַחִמּוּץ, וְ׳חָמֵץ׳ גָּמוּר זוֹהִי קְלִפַּת עֵשָׂו, וְהֵן הֵן שְׁנֵי הֶעַנָנִין דִּמְכַסְּיָן עַל עֵינִין, כִּי הֵם מַסְתִּירִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, הוּא רַע גָּמוּר, כּוֹפֵר בַּכֹּל, וְהֶחֱלִיפוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִכָּנֵס בְּבֵית טֻמְאָתָן כְּלָל, כִּי הוּא עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, וְיִשְׁמָעֵאל אֵינוֹ כּוֹפֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הֶחֱלִיפוּ הַנְּבוּאָה וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן מֻתָּר לְהִכָּנֵס בְּבֵית תְּפִלָּתָם (כָּךְ פָּסַק הָרַמְבַּ״ם), וְהֵן הֵן שְׁתֵּי הַקְּלִפּוֹת הַמִּתְפַּשְׁטוֹת עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד בָּעוֹלָם, וְיִכָּרְתוּ עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פִּינְחָס רנב.), וּשְׁתֵּי קְלִפּוֹת אֵלּוּ נִמְצָאוֹת

אֵצֶל כָּל אֶחָד, שֶׁהֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת הַנִּכְנָסוֹת בּוֹ לְהַרְחִיקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. פַּעַם בָּא אֵלָיו בְּשׁאוֹר, שֶׁהִיא קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל: הֲלֹא כְּבָר ״שָׁמַע ה׳ תְּפִלָּתֵךְ״, וְכֵן הַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְפַּלֵּל, וְזֶה תְּחִלַּת הַחְמוּץ, וְאַחַר־כָּךְ מִשְׁתַּלְשֶׁלֶת מִזֶּה קְלִפַּת עֵשָׂו, שֶׁהוּא חָמֵץ גָּמוּר, כְּפִירָה בַּכֹּל — לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, וְעַל־כֵּן שְׁתֵּי קְלִפּוֹת אֵלּוּ דַּיְקָא הִתְפַּשְׁטוּ עַל בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בֵּית־הַתְּפִלָּה, עֵשָׂו — זֶה רוֹמִי רַבְּתִי, חָרְבוּ וְשָׂרְפוּ לְגַמְרֵי, וְיִשְׁמָעֵאל זֶה רוֹמִי זְעִירְתָא הִתְפַּשֵּׁט שָׁם לְגַמְרֵי, וְיֶכְנְעוּ וְיִתְבַּטְּלוּ רַק עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא יִלָּחֵם עִם חֶרֶב הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, וִיבַטֵּל קְלִפָּתָם מֵהָעוֹלָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁאָדָם מִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, נוֹתֵן כֹּחַ בְּחַרְבּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁיְנַצַּח מִלְחַמְתּוֹ.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג, מד): ״**סַכּוֹתָה בֶּעָנָן לָךְ** מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״. כִּי עֲנָנִין הַנַּ״ל, הַיְנוּ שְׁתֵּי הַקְלִפּוֹת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, מְכַסִּים אֶת הַמֹּחַ עִם עָנָן, שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי אֵינָם מַנִּיחִים לַעֲבֹר אֶת הַתְּפִלָּה, וּבָזֶה יוּבַן הַמִּדְרָשׁ (אֵיכָה רַבָּה, פָּרָשָׁה ג, סִימָן לה): רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה עוֹמֵד וְנִדּוֹן לִפְנֵי טוּרְנוּסְרוּפוּס, וְהָיָה שָׁם יְהוֹשֵׁעַ הַגַּרְסִי עוֹמֵד בִּתְפִלָּה עָמוֹ, יָרַד עָנָן וְהֵקִיפָן, אָמַר: דּוֹמֶה אֲנִי שֶׁלֹּא יָרַד עָנָן וְהֵקִיף, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁמַע תְּפִלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי, כִּי הִכִּירוּ אֶת זֶה עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט עֲלֵיהֶם הֶעָנָן וְכַנַּ״ל.

וּלְעָתִיד בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁיִּתְקַן בְּחִינַת **מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה א, כז): ״**צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בְּצְדָקָה**״. הַיְנוּ עַל־יְדֵי צְדָקָה שֶׁיַּעֲשׂוּ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת מִשְׁפָּט, שֶׁמּוֹרִישׁ לְזֶה וּמַעֲשִׁיר לְזֶה כַּנַּ״ל, תִּפָּדֶה נִקְדַּת צִיּוֹן, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת — הַתְּפִלָּה, מֵהַגָּלוּת, וְזֶה

(אֵיכָה ג): ״**סַכּוֹתָה בֶּעָנָן לָךְ״ וְכוּ׳. וּלְעָתִיד שֶׁיִּתְקַן בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ א): ״**צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה״, אֲזַי יִתְעַבֵּר עֲנָנִין דִּמְכַסִּין עַל עֵינָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם נב): ״**כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ**

שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קלט.): אֵין יְרוּשָׁלַיִם נִפְדֵּית אֶלָּא בִּצְדָקָה, וִירוּשָׁלַיִם הִיא מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ל.): יְכַוֵּן לִבּוֹ כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם, כִּי הִיא (יְשַׁעְיָה א, כו): ״קִרְיָה נֶאֱמָנָה״ (עִיר הָאֱמוּנָה), וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי צְדָקָה שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, זוֹכִין לִתְפִלָּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִין לִתְפִלָּה אָז אוֹחֲזִין בְּחַרְבּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְאוֹר הַגְּאֻלָּה שׁוֹפֵעַ עָלָיו, וּכְבָר שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ מְבַלְבְּלוֹ, כִּי הֶחָזָק בִּתְפִלָּה כְּבָר אֵינוֹ מִתְפַּחֵד וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא כא.): מֵעוֹלָם לֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם, וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאָלִין בִּירוּשָׁלַיִם; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאוֹחֵז בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם, אֲזַי שׁוּם נָחָשׁ וְעַקְרָב אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזִּיק אוֹתוֹ, וְכֵן אֵין לוֹ שׁוּם מַחֲלֹקֶת עִם אַחֵר, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ דּוֹחֶקֶת אוֹתוֹ, וּמַחֲמַת שֶׁלִּתְפִלָּה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, עַל־כֵּן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי מְגִלָּה, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה א׳): אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, וְלָמָּה מִסְפָּר זֶה דַּיְקָא? אֶלָּא כְּדֵי לְבַטֵּל הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת בְּפֶגַם הַבְּרִית — לִילִית, שֶׁמִּסְפָּרָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים, כִּי תְּפִלָּה תְּלוּיָה בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית.

אֲזַי יִתְעַבֵּר עֲנָנִין דִּמְכַסִּין עַל עֵינָא. כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹשִׂין צְדָקָה, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, וְזוֹכִין לִתְפִלָּה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַבֵּר הָעֲנָנִין מֵעֵינָיו, וְזוֹכֶה לִרְאוֹת בִּנְעַם זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם נב, ח): ״כִּי עַיִן בְּעַיִן

יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן״, וּפָסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּהִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ וּבִגְאֻלַּת יְרוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם נב, ט): ״כִּי נִחַם ה׳ עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלָיִם וְגוֹ׳ הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט יְשַׁעְיָה, רֶמֶז תעו): הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי — זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; אֲשֶׁר עַל הַזְּמַן הַהוּא אָמְרוּ בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן ו, כב.): בְּהַהוּא זִמְנָא דִּיהוֹן נְהִירִין תִּלַּת גַּוְונִין דְּעֵינָא, דְּאִינּוּן לָקֵבֶל תִּלַּת גַּוְונִין דְּקֻשְׁטָ [בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁיָּאִירוּ הַשְּׁלשָׁה גְּוָונִין שֶׁל הָעַיִן (כִּי בְּכָל עַיִן יֵשׁ בּוֹ שְׁלשָׁה צְבָעִין) וְהֵם כְּנֶגֶד הַשְּׁלשָׁה צְבָעִין שֶׁל הַקֶּשֶׁת], מְיָד (בְּרֵאשִׁית ט, טז): ״וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם״ [כִּי הַקֶּשֶׁת הִיא הַבְּרִית, עַיֵּן לְקַמָּן חֵלֶק ב׳, סִימָן פג, תֵּכֶף־וּמְיָד כְּשֶׁיֵּשׁ תִּקּוּן הַבְּרִית, אָז יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, וְאָז נִפְתָּחוֹת עֵינָיו, שֶׁכָּל זֶה יִהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם], וּבְהַהוּא זִמְנָא (יְשַׁעְיָה נב, ח): ״כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן״ [יִפָּתְחוּ עֵינָיו לְהִסְתַּכֵּל בְּנֹעַם ה׳], אוֹר דְּעֵינָא הוּא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא [כִּי הֵם כְּלוּלִים מִשְּׁלשָׁה גְּוָנִין, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד: חֶסֶד וּגְבוּרָה, וְהַתִּפְאֶרֶת מְתַוֶּכֶת בֵּינֵיהֶם], בַּת עַיִן — בֵּיתָא דְּיָלְהּ בְּהַהִיא זִמְנָא דְּיִתְפָּנֵי עֲנָנָא מִן בַּת עֵינָא דְּאִתְמַר בָּהּ (אֵיכָה ג, מד): ״סַכּוֹתָה בָּעָנָן לָךְ״ וְגוֹ׳, דְּאִיהִי תַּבְלוּל דְּעֵינָא דָּא רוֹמִי רַבָּתָא [בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק הֶעָנָנִין מִן הָעַיִן] שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה עֲתִידָה לְמֵימָר לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (בְּרֵאשִׁית כד, לא): ״לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ וְאָנֹכִי פִּנִּיתִי הַבַּיִת״ וְגוֹ׳ [כִּי יִהְיֶה הַיִּחוּד שֶׁיָּאִיר ה׳ פָּנָיו, וְכָל אֶחָד יַרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ].

וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא יוֹסֵף (שָׁם מט, כב): **״בֵּן פּוֹרָת עֲלֵי עָיִן״**. כִּי הוּא זָכָה לְתִקּוּן הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה מֹחוֹ מְזֻכָּךְ, וְהֵאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בִּקְבִיעוּת, בְּלִי שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁהֵם הָעֲנָנִין, וְעַל־כֵּן הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכֵן שׁוּם בְּרִיָּה לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו לְרָעָה, כִּי הָיָה עוֹלֶה עַל הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כ.): אַל תִּקְרֵי עָלֵי עַיִן אֶלָּא עוֹלֵי עַיִן, שֶׁעָלָה וְנִתְעַלָּה מִן הָעַיִן, לֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה לָעוֹלָם שׁוּם הַשָּׁגָה וּתְפִיסָה בּוֹ כְּלָל, כִּי הָיָה מְשׁוֹטֵט תָּמִיד בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמְטַיֵּל בְּשִׁבְעָה שֵׁמוֹת הַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן נִקְרָא: בֵּן פּוֹרָ״ת דַּיְקָא, עַל שֵׁם תרפ״ו אוֹרוֹת שֶׁזָּכָה לָהֶם בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל יָדָם נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה יז): שָׂרְתָה רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ עַל יוֹסֵף מִנְּעוּרָיו עַד יוֹם מוֹתוֹ, כִּי תָּמִיד הָיָה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְטִיֵּל בְּשֶׁמּוֹת אֵלּוּ הַמַּמְשִׁיכִים לָאָדָם אוֹר וְחַיּוּת וּנְבוּאָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ.

וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁיְּקַשֵּׁר עַצְמוֹ לַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר. מִפִּשְׁטוּת הַלָּשׁוֹן כָּאן מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁיְּקַשֵּׁר ״עַצְמוֹ״ לַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר, כִּי הַהִתְקַשְּׁרוּת לְצַדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר הוּא עִקַּר גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְלֹא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר לֹא יֵדַע בֵּין יְמִינוֹ וּבֵין שְׂמֹאלוֹ, כִּי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאַתָּה תְּקַשֵּׁר ״עַצְמְךָ״ אֵלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יַשְׁפִּיעַ מֵאוֹרוֹ גַּם עָלֶיךָ, וְעַל־כֵּן הִפְלִיגוּ מְאֹד חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת קיא:): לְהִתְדַּבֵּק עִם הַתַּלְמִיד חָכָם, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁמִּתְדַּבֵּק עִם הַשְּׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הֵינוּ הַךְ הַתַּלְמִיד חָכָם הוּא דָּבוּק תָּמִיד בְּהַשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁאַתָּה מִתְדַּבֵּק עִם הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר אַתָּה מִתְדַּבֵּק בְּהַשְּׁכִינָה בְּעַצְמָהּ, וְכֵן אָמְרוּ (בְּרָכוֹת סד.): כָּל הַנֶּהֱנֶה

מִסְעֲדָה שֶׁתַּלְמִיד חָכָם שָׁרוּי בְּתוֹכָהּ כְּאִלּוּ נֶהֱנֶה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאַתָּה תֵּשֵׁב עִמּוֹ בְּצַוָּתָא חֲדָא, הוּא יַשְׁפִּיעַ עָלֶיךָ הָאוֹר וְהַתְּשׁוּקָה וְהַחִיּוּת וְהָעֲרֵבוּת וְהַנְּעִימוּת הַשּׁוֹפְעִים עָלָיו, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל, שֶׁיִּהְיֶה חֶלְקוֹ אֵצֶל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר וְיִהְיֶה מְקֻשָּׁר עִמּוֹ, וְאָז הוּא מְקֻשָּׁר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): כָּל הַמַּאֲמִין בְּרוּעֵה יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ מַאֲמִין בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יח): כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה מְרִיבָה עַל תַּלְמִיד חָכָם, כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה מְרִיבָה עַל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁנִּכְלָל וּמְקֻשָּׁר עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי, כְּמוֹ־כֵן נִכְלָל וּמִתְקַשֵּׁר עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְהֵפֶךְ, כִּי רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּק עַצְמְךָ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית מִכָּל הַתַּכְלִיתִין, לְקַיֵּם (דְּבָרִים י, כ): ״אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ תִּירָא, אוֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק״ וְגוֹ׳, (שָׁם ל, כ): ״לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ, לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ״ וְגוֹ׳, כִּי יִרְאָה וְאַהֲבָה מְקַבְּלִין רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז), וּלְפִי שֶׁזּוֹ מַעֲלָה נִפְלָאָה תַּכְלִית הַכֹּל, לָכֵן הַיֵּצֶר הָרָע מְקַטְרֵג שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְהִתְקַשֵּׁר עִם הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר וְהַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי, עַל־יְדֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁהֶקְשָׁה לוֹ עָלָיו, לָכֵן צִוְּתָה הַתּוֹרָה (דְּבָרִים יז, יא): ״לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי שָׁם): אֲפִלּוּ נִרְאִין בְּעֵינֶיךָ עַל שְׂמֹאל שֶׁהוּא יָמִין — שְׁמַע לָהֶם, כִּי הָעִקָּר לִהְיוֹת מְקֻשָּׁר בְּהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר.

כִּי כָּל צַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ; הַיְנוּ כִּי זוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, וְזוֹ תִּהְיֶה עֲבוֹדַת מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, לְהָאִיר בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֵצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בִּלְבוּשִׁים אֵלּוּ, וְעַל־כֵּן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְהָעִקָּר רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה (שְׁמוֹת לב, כו): ״מִי לַה׳ אֵלָי״; הַיְנוּ מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהִתְדַּבֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִתְדַּבֵּק אֵלַי תְּחִלָּה, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהִתְדַּבֵּק קֹדֶם אֶל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְזֶה (שָׁם יד, לא): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, אֵיךְ זָכוּ לֶאֱמוּנָה בַּה׳? עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדּוֹ; וְכָל צַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר יֵשׁ בּוֹ הַבְּחִינָה הַזּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְשֶׁל מָשִׁיחַ, כִּי גַּם הוּא מֵאִיר בִּמְקָרְבָיו יְדִיעָה וְהִתְגַּלּוּת זוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת, רַק לַחֲזֹר וּלְהִתְדַּבֵּק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ, שֶׁהַצַּדִּיקִים קוֹרִין זֶה לָזֶה מֹשֶׁה.

עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה, שֶׁהַצַּדִּיקִים נִקְרָאִים מֹשֶׁה. כְּמוֹ מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ. הַיְנוּ שֶׁמָּצִינוּ כַּמָּה פְּעָמִים בַּשַּׁ״ס (שַׁבָּת קא: סָכָּה לט. בִּיצָה לח: חֻלִּין צג.), כְּשֶׁתַּנָּא אוֹ אָמוֹרָא אָמַר דָּבָר שֶׁנִּתְקַבֵּל אֵצֶל חֲבֵרוֹ, אָמַר לֵיהּ: מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ, מֹשֶׁה, טוֹב אָמַרְתָּ. וְרַשִׁ״י פֵּרֵשׁ: כְּלוֹמַר, רַבֵּנוּ בְּדוֹרוֹ כְּמֹשֶׁה בְּדוֹרוֹ, עַיֵּן שָׁם.

וּמֹשֶׁה זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה שֶׁמֹּשֶׁה בְּעַצְמוֹ הוּא מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט, י): **״עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה״ — זֶה מֹשֶׁה מָשִׁיחַ.** וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כה:) עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית מט, י): ״לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה״ — זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, ״וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו״ — זֶה מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, ״עַד כִּי יָבֹא

שֶׁבַּדּוֹר, כִּי כָּל צַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ, שֶׁהַצַּדִּיקִים קוֹרִין זֶה לָזֶה מֹשֶׁה, כְּמוֹ ׳מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ׳, וּמֹשֶׁה זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט): **״עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה״, ׳דָּא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ׳.**

שִׁילֹה״ — דָּא מִשֶּׁה חוּשְׁבָּן דָּא כְּדָא, הַיְנוּ שִׁילֹה שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, בְּמִסְפַּר שָׁוֶה מִשֶּׁה, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן שָׁם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כז.) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת טו, כה): ״וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ״, וְדָא עֵץ חַיִּים, וּבֵיהּ ״וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם״, וְדָא מִשֶּׁה מָשִׁיחַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁכָּל אֶחָד מִתְפַּלֵּל, הוּא בְּחִינַת אֵיבָר מֵהַשְׁכִינָה. כִּי הַתְּפִלָּה וְהַשְׁכִינָה אַחַת הִיא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים י, כא): ״הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹקֶיךָ״, וְעַל־כֵּן כָּל תְּפִלָּה שֶׁכָּל אֶחָד מִתְפַּלֵּל הִיא אֵיבָר מֵהַשְׁכִינָה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הַשְׁכִינָה, בְּחִינַת (שְׁמוֹת כט, מה): ״וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, שֶׁהַשְׁכִּין שְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ, כִּי (בְּרָכוֹת ז.): מֹשֶׁה בִּקֵּשׁ שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל יִשְׂרָאֵל וְנָתַן לוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְהַשְׁכִינָה נִמְשֶׁכֶת עַל הָאָדָם בְּעֵת הַתְּפִלָּה דַּיְקָא, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כב.): הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, עַיֵּן שָׁם.

שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַמְּשָׁכָן. כִּי (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי ג׳): הַמְּשָׁכָן מֵעִיד שֶׁהַשְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ כָּל עִנְיַן הַמְּשָׁכָן, שֶׁהוּא מַשְׁכּוֹן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה אִצְלָם וְכוּ׳ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ט׳), כִּי הַמְּשָׁכָן הָיָה לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹקוּת שֶׁהָיָה עוֹמֵד שָׁם (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן ע׳); נִמְצָא, שֶׁתְּפִלָּה וּשְׁכִינָה וּמְשָׁכָן הֵם דָּבָר אֶחָד, וְעַל־כֵּן כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁכָּל אֶחָד מִתְפַּלֵּל, הִיא בְּחִינַת אֵיבַר מֵהַשְׁכִינָה, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַמְּשָׁכָן וְכַנַּ״ל, וּכְמוֹ שֶׁהַמְּשָׁכָן נִבְנָה מִכַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים פְּרָטִיִּים, כִּי יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה קְרָשִׁים וּקְרָסִים, בְּרִיחִים וְעַמּוּדִים וַאֲדָנִים וְכוּ׳, לוּלָאוֹת וּמֵיתָרִים, יְרִיעוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְתַחְתּוֹנוֹת וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְכוּ׳, וְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן: שֻׁלְחָן וּמְנוֹרָה וּמִזְבְּחוֹת וְכוּ׳, וְכָל הַפְּרָטִים שֶׁהָיוּ בְּכָל כְּלִי, כְּגוֹן: כַּפְתּוֹרִים וּפְרָחִים וּגְבִיעִים וְכוּ׳ בְּהַמְּנוֹרָה, וּמִסְגֶּרֶת שֶׁל הַשֻּׁלְחָן וְקַעֲרוֹתָיו וּקְשׂוֹתָיו וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְחַבְּרִין יַחַד, וְנַעֲשָׂה בְּחִינַת קֶרֶשׁ לַמִּשְׁכָּן, וְיֵשׁ שֶׁנַּעֲשָׂה מֵהֶן בְּחִינַת אֶדֶן לַמִּשְׁכָּן, וְזֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּחוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ שׁוֹכְנוֹת סָבִיב הַמִּשְׁכָּן, כִּי מִשְׁפָּחָה זֹאת הָיוּ בְּחִינַת חֵלֶק זֶה מֵהַמִּשְׁכָּן, וּמִשְׁפָּחָה אַחֶרֶת הֵם בְּחִינַת חֵלֶק אַחֵר מֵהַמִּשְׁכָּן, וְהָעִקָּר הוּא הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא עִקַּר בִּנְיַן הַמִּשְׁכָּן, וְכָל אֶחָד כְּפִי תְּפִלּוֹתָיו, כֵּן הוּא נִשְׂרָשׁ בְּמִשְׁפָּחוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם כְּלַל הַמִּשְׁכָּן וְכֻלָּיו (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נַחֲלוֹת, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ח׳); כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הַמִּתְפַּלֵּל, הוּא בּוֹנֶה חֵלֶק אַחֵר מֵהַמִּשְׁכָּן, וּמוֹרִיד שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם בְּאֹפֶן אַחֵר.

שֶׁאֵין שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְאַעֲלָא שַׁיְּפָא בְּשַׁיְּפָא כָּל חַד לְדוּכְתֵּיהּ. וּמֵאַחַר שֶׁהַתְּפִלּוֹת הֵם חֲלָקִים וּפְרָטִים שֶׁבָּאִים מִכְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵם חֶלְקֵי וּפְרָטֵי הַמִּשְׁכָּן כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן לֹא כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהַעֲלוֹתָם חֵלֶק בְּחֵלֶק כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ, אֶלָּא מֹשֶׁה בִּלְחוּד, כִּי (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה נא, סִימָן א׳): ״אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת״ (מִשְׁלֵי כח, כ) — זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה נֶאֱמָנוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם.

וְכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁכָּל אֶחָד מִתְפַּלֵּל, הוּא בְּחִינַת אֵיבָר מֵהַשְׁכִינָה, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַמְּשָׁכָן, שֶׁאֵין שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְאַעֲלָא שַׁיְּפָא בְּשַׁיְּפָא כָּל חַד לְדוּכְתֵּיהּ, אֶלָּא מֹשֶׁה בִּלְחוּד, בְּשִׁבְיל זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא וּלְקַשֵּׁר כָּל הַתְּפִלּוֹת לְצַדִּיק הַדּוֹר, כְּמוֹ

בְּשִׁבְיל זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא וּלְקַשֵּׁר כָּל הַתְּפִלּוֹת לְצַדִּיק הַדּוֹר. וְעַל־כֵּן הִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל לַאֲנָשָׁיו, שֶׁיֹּאמְרוּ קֹדֶם הַתְּפִלָּה: ״הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי לְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר״ (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן

רצו), וּמֵחֲמַת שֶׁלְּקַמָּן (חֵלֶק א׳, סִימָן נה) מֵבִיא רַבֵּנוּ ז״ל, שֶׁבְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁיְּקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ בְּכָלָל וּבִפְרָט עִם נַפְשִׁין וְרוּחִין וְנִשְׁמָתִין שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפָר, וְיעוֹרֵר אוֹתָם בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עִמּוֹ, עַיֵּן שָׁם; לְכָךְ הַנֵּסַח הַמְקֻבָּל אֵצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לוֹמַר קֹדֶם כָּל תְּפִלָּה בְּלָשׁוֹן זֶה: ״הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בִּתְפִלָּתִי לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵינוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגֶא, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ״. וּבִלְקוּטֵי־הֲלָכוֹת (הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לִגְבּוֹת חוֹב, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ד׳) אִיתָא, שֶׁגַּם בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה צְרִיכִין לְקַשֵּׁר עַצְמֵנוּ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לט, לג): **״וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה״**, שֶׁהוּא כְּלַל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל, הֵבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה דַּיְקָא, כִּי רַק הוּא יוֹדֵעַ לְאַעֲלָא שַׁיְפָא בְּשַׁיְפָא, לְהַעֲלוֹתָהּ חֵלֶק בְּחֵלֶק אֶל מָקוֹם הַצָּרִיךְ, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם מ, יח): **״וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן״**, וְדָרַשׁ ׳וַיָּקֶם׳ מִלְּשׁוֹן ׳קוֹמָה׳, כִּי רַק מֹשֶׁה הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וּלְהַגְבִּיהַּ תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל מְקוֹמָן הָרָאוּי לָהֶן, וְאַחַר אֵינוֹ יָכוֹל, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּקּוּדֵי רלח:): וְכַד אַיְתִיאוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה [כְּשֶׁהֵבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה חֶלְקֵי הַמִּשְׁכָּן] כֻּלָּא אַיְתִיאוּ לֵיהּ בְּשַׁיְפִין יְדִיעָאן כָּל חַד וְחַד לְאַתְקָנָא שַׁיְפָא בְּשַׁיְפָא לְאַעֲלָא דָּא בְּדָא [כָּל אֶחָד הֵבִיא חֶלְקוֹ בְּאֹפֶן וּבְדֶרֶךְ אַחֵר, שֶׁהוּא יְתַקְּנוֹ וְיַעֲלֵהוּ חֵלֶק בְּחֵלֶק, בְּאֹפֶן הָרָאוּי לוֹ], וְכַד הַוּוּ בָּעָאן לְתַקָּנָא דָּא בְּדָא וּלְאַעֲלָאָה דָּא בְּדָא לָא הֲוָה סַלִּיק בִּידֵיהוֹן [וּכְשֶׁרָצוּ לְתַקֵּן בְּעַצְמָם חֶלְקָם וּלַעֲלוֹתָם חֵלֶק בְּחֵלֶק בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לָהֶם לֹא הָיוּ יְכוֹלִים], כֵּיוָן דְּאַיְתִיאוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה מִיָּד כֻּלָּא אִסְתַּלַּק בִּידֵיהּ וְכָל שַׁיְפָא וְשַׁיְפָא הֲוָה אִסְתַּלִּיק וְעָאל בְּדוּכְתֵּיהּ [כֵּיוָן שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַחֲלָקִים לְמֹשֶׁה מִיָּד הֶעֱלָה אוֹתָם חֵלֶק בְּחֵלֶק וְשָׁם כָּל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ] וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי רַק מֹשֶׁה הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר יָכוֹל לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ קוֹמַת הַשְּׁכִינָה מִתְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה פָּרָשָׁה יא, סִימָן א׳): ״חָזִיתָ אִישׁ מָהִיר בִּמְלַאכְתּוֹ״, זֶה מֹשֶׁה שֶׁהָיָה מָהִיר בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לְהַעֲלוֹת אֶת הַתְּפִלּוֹת, שֶׁהֵם בְּנֶגֶד הַמִּשְׁכָּן בְּזְרִיזוּת נִפְלָאָה, וּבָזֶה יוּבַן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם פָּרָשָׁה כא, סִימָן ד׳): בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין, אֵין אַתָּה מוֹצֵא שֶׁכֻּלָּן מִתְפַּלְּלִין כְּאֶחָד, אֶלָּא כָּל כְּנֶסְיָה וּכְנֶסְיָה מִתְפַּלֶּלֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, הַכְּנֶסֶת הַזּוֹ תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הַכְּנֶסֶת הָאַחֶרֶת, וּמֵאַחַר שֶׁכָּל הַכְּנֻסִיּוֹת גּוֹמְרוֹת כָּל הַתְּפִלּוֹת, הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַתְּפִלּוֹת נוֹטֵל כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בְּכָל הַכְּנֻסִיּוֹת כֻּלָּן, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן עֲטָרוֹת וְנוֹתְנָן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (הוּבָא בְּיִלְקוּט זְכַרְיָה, רֶמֶז תקעד): מֹשֶׁה נִקְרָא מַלְאָךְ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ, טז): ״וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיּוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם״ וְגוֹ׳, וְכֵן כָּל תַּלְמִיד חָכָם וְצַדִּיק נִקְרָא מַלְאָךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כ:): ׳מַאן מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת רַבָּנָן׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא יָכוֹל לְקַבֵּץ וּלְלַקֵּט כָּל הַתְּפִלּוֹת מִכָּל כְּנֶסְיָה וּכְנֶסְיָה וְלַעֲשׂוֹת עֲטָרוֹת וְנוֹתְנָן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְדוֹ״ק. וְעַל־פִּי כָּל הַנַּ״ל יִתְפָּרֵשׁ עוֹד מִדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן יח): לְפִי שֶׁשִּׁמְעוֹן קִנֵּא עַל זְנוּת אֲחוֹתוֹ בְּשִׁכֶם לְהַצִּיל אֲחוֹתוֹ מִיַּד טְמֵאִים וְכוּ׳, לְכָךְ הִקְרִיב קָרְבָּנוֹ כְּנֶגֶד מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן וְכוּ׳, כִּי הַמִּשְׁכָּן הָיָה הוֹרֵג בְּנוֹאֲפִים

שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לט): **״וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה״, וְהוּא יוֹדֵעַ לְאַעֲלָא שַׁיְפָא בְּשַׁיְפָא, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם מ): **״וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן״**:

וּבְסוֹטוֹת וְכוּ׳, כִּי קוֹמַת הַמִּשְׁכָּן נִבְנֵית מִתְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה תְּלוּיָה בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא קִנֵּא עַל זְנוּת אֲחוֹתוֹ וְהָרַג אֶת שְׁכֶם בְּחֶרֶב, בְּחִינַת (תְּהִלִּים מה, ד): ״חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״, זָכָה, שֶׁקָּרְבָנוֹ הָיָה נֶגֶד מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן דַּיְקָא, וְזֶה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב עַל שְׁכֶם (בְּרֵאשִׁית מח, כב): ״אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמוֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״ וְגוֹ׳ וְהָבֵן.

וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת. שֶׁזֶּה נִקְרָא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כִּי (אָבוֹת א, יז): ״לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה״, וְאָמְרוּ (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא): כָּל תּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ מַעֲשִׂים טוֹבִים, הַתּוֹרָה בְּטֵלָה, עַיֵּן שָׁם.

כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִצּוֹצֵי נְשָׁמוֹת. כִּי כָּל אוֹת יֵשׁ בָּהּ רוּחָנִיּוּת פְּנִימִית, עוֹלָמוֹת, נְשָׁמוֹת, אֱלֹקוּת גָּמוּר, וּלְכָל אוֹת יֵשׁ צוּרָה רוּחָנִית, אוֹר נִכְבָּד אָצוּל מֵעֶצֶם הַסְּפִירוֹת מִשְׁתַּלְשֵׁל מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁיַּגִּיעַ וְיִתְלַבֵּשׁ הָאוֹר הַהוּא בָּאוֹת הַהִיא, וְהִיא אֵשׁ שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ לְבָנָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, שְׁמוּאֵל ה׳): ״שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב״ — אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד, צָרִיךְ לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּהָאוֹתִיּוֹת בְּעַצְמָן, וְלִמְצֹא אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת הָאֱלֹקוּת אֲשֶׁר בָּהֶן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמְרִים: בְּמִי הֵם מִתְקַיְּמִים (הַיְנוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה), בְּמִי שֶׁהוּא מַשְׁחִיר וּמַעֲרִיב בָּהֶם, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת טו.): קָרָא וְלֹא דִּקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ (אֲלִיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה) לֹא יָצָא, כִּי צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּכָל אוֹת, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הָאוֹר הָרוּחָנִי הַשׁוֹפֵעַ בּוֹ, וְאָז דַּיְקָא יְכֻלַּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פט.): בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לַמָּרוֹם מְצָאוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהָיָה קוֹשֵׁר כְּתָרִים לָאוֹתִיּוֹת, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁכָּל אוֹת מֵכְתֶּרֶת בְּכֶתֶר אֶל עוֹלָם, וְהַתּוֹרָה הֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נְשָׁמוֹת, וְיֵשׁ לְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה בְּמַחֲשָׁבָה דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (עַיֵּן לְקַמָּן חֵלֶק א׳, סִימָן יד).

וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה. הַיְנוּ בְּעֵת שֶׁאָדָם עוֹסֵק בִּתְפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ הָאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמְלַבֶּשֶׁת בְּהַתּוֹרָה, כִּי תְּפִלָּה הִיא הַמַּלְכוּת בְּעַצְמָהּ, וְהַתּוֹרָה הִיא זְעֵיר אַנְפִּין, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וּכְשֶׁלּוֹמֵד אַחַר־כָּךְ תּוֹרָה, מוֹצֵא אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְלֻבָּשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְנַעֲשָׂה יִחוּד שָׁלֵם בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין וּבֵין הַמַּלְכוּת וְכוּ׳. וְזֶה גֹּדֶל עֹצֶם הַמַּעֲלָה לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, כִּי כָּל הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד בָּאָה בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְנִתְחַדֶּשֶׁת שָׁם, וְהֵם מְחַזְּקִים זֶה אֶת זֶה, וְזֶה אַפְלוּ כְּשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ אֵין לָהּ שַׂיְכוּת בִּפְשִׁיטוּת עִם הַתְּפִלָּה, כְּגוֹן שֶׁלּוֹמֵד דִּינֵי מָמוֹנוֹת, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלֵּל עַל שְׁמִירַת שַׁבָּת וְכַיּוֹצֵא, אֲבָל בְּוַדַּאי הִיא מַעֲלָה יְתֵרָה וַעֲצוּמָה, כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תְּפִלָּה מֵהַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ שֶׁעוֹסֵק בָּהּ, שֶׁאָז הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הֵן אַחְדּוּת גָּמוּר בְּיוֹתֵר, וְאָז מְחַזְּקִין זֶה אֶת זֶה, וּמְאִירִין זֶה לָזֶה בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן עִנְיַן זֶה לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, יָקָר מְאֹד מְאֹד, וְנַעֲשִׂים מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים, שֶׁעוֹד לֹא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם, כִּי מְיַחֲדִים עַל־יְדֵי־זֶה תּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּיִחוּד נִפְלָא, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים אַחְדּוּת אַחַת, וּמְאִירִים זֶה לָזֶה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת הַתּוֹרָה בִּתְפִלָּה, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ מְיַחֵד אֶת הַתּוֹרָה עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לוֹ סַם חַיִּים, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה הוּא בְּבְחִינַת זָכָה שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה (יוֹמָא עב:): זָכָה — נַעֲשֵׂית לוֹ סַם חַיִּים; כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת יִרְאָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, בְּחִינַת (אָבוֹת, פֶּרֶק ג׳): אִלְמָלֵא מוֹרָאָה שֶׁל מַלְכוּת (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳,

וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִיצוֹצֵי נְשָׁמוֹת, וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים

סִימָן טו), כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאָה, יֵשׁ לוֹ כְּבָר גַּם אֶת הַתּוֹרָה, כִּי (שַׁבָּת לא.): אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹרָה וְאֵין בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם דּוֹמֶה לְגִזְבָּר שֶׁמָּסְרוּ לוֹ מַפְתְּחוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וּמַפְתְּחוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת לֹא מָסְרוּ לוֹ, בְּחִינַת עַיִל, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לַעֲסֹק בִּשְׁנֵיהֶם דַּיְקָא, שֶׁהִיא תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְהֵם מְחַזְּקִים וּמְאִירִין זֶה לְזֶה. וְרַבֵּנוּ ז״ל הִזְהִיר עַל זֶה מְאֹד מְאֹד (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה; וּבְשִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן קמה; וּבְלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְחָלוֹת, הֲלָכָה ד׳, אוֹת כב, עַיֵּן שָׁם); כִּי עִקַּר הִתְהַוּוּת הַצְּרוּפִים שֶׁמֵּהֶם נֶאֱרָגָה כָּל הַתּוֹרָה, הוּא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָבֹא לְשׁוּם הַשָּׂגָה בַּתּוֹרָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת; הַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד אֵיזֶה תּוֹרָה, וְהוּא רָחוֹק עֲדַיִן מֵאוֹתָהּ הַתּוֹרָה, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל לְקַיְּמָהּ, אוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא קִיְּמָהּ בִּשְׁלֵמוּת וְכוּ׳, הוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עַל זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיְּמָהּ, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁעָבַר עַל אֵיזֶה תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ בְּוַדַּאי לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה מֵעַתָּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁלָּמַד עַכְשָׁו, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יִזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נִזְקֵי שְׁכֵנִים, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ד׳).

וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם בִּבְחִינַת עִבּוּר. כִּי כְּשֶׁהַתּוֹרָה נִכְנֶסֶת בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, נִתְחַדֶּשֶׁת שָׁם בִּבְחִינַת עִבּוּר, וְאַחַר־כָּךְ יוֹצֵא בִּבְחִינַת לֵידָה, שֶׁהוּא קִיּוּם הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית בִּלְמוּד הַתּוֹרָה — לִזְכּוֹת לְקַיְּמָהּ כַּנַּ״ל, וְלִמְצֹא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יָדָהּ, כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת מְצֹרָע נג:): אִקְרֵי תּוֹרָה בְּגִין דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי בְּמֶה דַּהֲוָה סָתִים דְּלָא אֶתְיְדַע וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (שָׁם שְׁמוֹת יב.): לֵית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא דְּלֵית בָּהּ רָזִין עִלָּאִין וְיַקִּירִין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.): וַוי לְהַהוּא בַּר נַשׁ דְּאָמַר דְּהָא אוֹרַיְיתָא אָתָא לְאַחֲזָאָה סִפּוּרִין בְּעַלְמָא וּמִלִּין דְּהֶדְיוֹטֵי וְכוּ׳, הַאי סִפּוּר דְּאוֹרַיְיתָא לְבוּשָׁא דְּאוֹרַיְיתָא אִיהוּ מַאן דְּחָשִׁיב דְּהַהוּא לְבוּשָׁא אִיהוּ אוֹרַיְיתָא מַמָּשׁ וְלֹא מִלָּה אַחֲרָא תִּפַּח רוּחֵיהּ וְלָא יְהֵא לֵיהּ חוּלָקָא בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, בְּגִין כָּךְ אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קיט, יח): ״גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ״, מַה דְּתְחוֹת לְבוּשָׁא דְּאוֹרַיְיתָא, תָּא חֲזֵי אִית לְבוּשָׁא דְּאִתְחֲזֵי לְכֻלָּא וְאִינּוּן טִפְּשִׁין כַּד חֲמָאן לְבַר נָשׁ בִּלְבוּשָׁא דְּאִתְחֲזֵי לוֹ שַׁפִּירָא לָא מִסְתַּכְּלִין יַתִּיר חֲשִׁיבוּ דְּהַהוּא לְבוּשָׁא גוּפָא. חֲשִׁיבוּתָא דְּגוּפָא נִשְׁמָתָא, כְּהַאי גַּוְנָא אוֹרַיְיתָא אִית לָהּ גוּפָא וְאִינּוּן פִּקּוּדֵי דְּאוֹרַיְיתָא דְּאִקְרוּן גּוּפֵי תּוֹרָה, הַאי גוּפָא מִתְלַבְּשָׁא בִּלְבוּשִׁין דְּאִינּוּן סִפּוּרִין דְּהַאי עָלְמָא טִפְּשִׁין דְּהַאי עַלְמָא לָא מִסְתַּכְּלֵי אֶלָּא בְּהַהוּא לְבוּשָׁא דְּאִיהוּ סִפּוּר דְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא יָדְעֵי יַתִּיר וְלָא מִסְתַּכְּלֵי בְּמֵה דְּאִיהוּ תְּחוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא אִינּוּן דְּיָדְעִין יַתִּיר לָא מִסְתַּכְּלִין בִּלְבוּשָׁא אֶלָּא בְּגוּפָא דְּאִיהוּ תְּחוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא, חַכִּימִין עַבְדֵי דְּמַלְכָּא עִלָּאָה אִינּוּן דְּקַיְּימוּ בְּטוּרָא דְּסִינַי לָא מִסְתַּכְּלֵי אֶלָּא בִּנְשָׁמָתָא דְּאִיהִי עִיקָּרָא דְּכֻלָּא אוֹרַיְיתָא מַמָּשׁ, וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי זְמִינִין לְאִסְתַּכְּלָא בִּנְשָׁמָתָא דְּנִשְׁמָתָא דְּאוֹרַיְיתָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כַּמּוּבָא בַּגִּלְגּוּלִים (בְּסֵפֶר הַגִּלְגּוּלִים) **שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת בָּאִים בְּתוֹךְ הַמַּלְכוּת בִּבְחִינַת עִבּוּר וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם.** כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ אַחֲרֵי עג.): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרַיְיתָא וְיִשְׂרָאֵל חַד, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֶחָד מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁהוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מְאִירָה לוֹ כְּבָר הַתּוֹרָה בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי (שָׁם בְּשַׁלַּח ס.): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תּוֹרָה אִקְרֵי, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (שָׁם, יִתְרוֹ פז.): אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא שְׁמָא קַדִּישָׁא הִיא דִּלֵּית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא דְּלָא

בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם בִּבְחִינַת עִבּוּר*.

*(כַּמּוּבָא בַּגִּלְגּוּלִים, שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת בָּאִים בְּתוֹךְ הַמַּלְכוּת בִּבְחִינַת עִבּוּר וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם).

כָּלִיל בְּשִׁמְא קַדִּישָׁא, עַיִן שָׁם. וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶׁיִּכְלֶל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, כְּמוֹ־כֵן הַתּוֹרָה הִיא אֵין סוֹף, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר מַה שֶּׁלּוֹמֵד, וְיִזְכֶּה לָאוֹר הַנָּעִים הַגָּנוּז בְּהַתּוֹרָה, וּבְלֹא תְּפִלָּה הוּא עוֹמֵד בַּחוּץ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ מַתְחִיל לְהָבִין כְּלוּם מַה שֶּׁלּוֹמֵד, וְכָל הַלִּמּוּד הוּא אֶצְלוֹ כְּסִפּוּר בְּעַלְמָא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים יט, ב): **״הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל״.** עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַהַשָּׁגָה הַנַּ״ל בְּפָסוּק זֶה, (שָׁמַיִם) **הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אֵשׁ וּמַיִם,** כִּי תֵּבֶת ׳שָׁמַיִם׳ הִיא מְחֻבֶּרֶת מֵאֵשׁ וּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יב.): ״שָׁמַיִם״, מַאי שָׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַּר חֲנִינָא, שֶׁשָּׁם מַיִם, בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אֵשׁ וּמַיִם, מְלַמֵּד שֶׁהֵבִיאָן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּטְרָפָן זֶה בָּזֶה, וְעָשָׂה מֵהֶן רָקִיעַ, עַיִן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ט׳): ״וַיִּקְרָא לָרָקִיעַ שָׁמַיִם״ — רַב אָמַר אֵשׁ וּמַיִם, ר׳ אַבָּא בַּר כַּהֲנָא אָמַר מְשׁוּם רַב: נָטַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵשׁ וּמַיִם וּפְתָכָן זֶה בָּזֶה, וּמֵהֶן נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם, עַיִן שָׁם.

וְכֵן מָצִינוּ בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ נִמְשָׁלָה לְאֵשׁ וְנִמְשָׁלָה לְמַיִם, נִמְשָׁלָה לְאֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא יִתְרוֹ): ״מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ״, מַגִּיד שֶׁהַתּוֹרָה אֵשׁ וּמֵאֵשׁ נִתְּנָה וּמֵאֵשׁ נִמְשָׁלָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (תַּעֲנִית ז.): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה כג, כט): ״הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳״ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי שְׁקָלִים, פֶּרֶק ו׳, הֲלָכָה א׳): הַתּוֹרָה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה נִתְּנָה לוֹ אֵשׁ לְבָנָה חֲרוּתָה בְּאֵשׁ שְׁחוֹרָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְכֵן הוּא (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יג): הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְמֹשֶׁה עוֹרָהּ שֶׁל אֵשׁ לְבָנָה וּכְתוּבָה בְּאֵשׁ שְׁחוֹרָה וַחֲתוּמָה בְּאֵשׁ וּמְלֻפֶּפֶת בְּאֵשׁ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. וְנִמְשְׁלָה לְמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז.): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לְמַיִם, דְּכְתִיב (יְשַׁעְיָה נה, א): ״הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם״ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בָּבָא קַמָּא יז.): וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם״ וְגוֹ׳, עַיִן שָׁם.

נִמְצָא אַתָּה לָמֵד מִתֵּבֶת ״הַשָּׁמַיִם״, שֶׁהִיא ״הַתּוֹרָה״, כִּי הַשָּׁמַיִם כְּלוּלִים מֵאֵשׁ וּמַיִם, וְהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְאֵשׁ וּמַיִם. וְעַיִן בְּסִפְרֵי (פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ): מַאי הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם — עַל שֵׁם שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְכוּ׳, עַיִן שָׁם.

הַיְנוּ בְּחִינַת הַנְּשָׁמוֹת; כִּי שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת לַתּוֹרָה, כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל.

וּבָאִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבוֹד אֵל, כִּי נִתְיַחֶדֶת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל, וְהַתְּפִלָּה נִקְרֵאת כְּבוֹד אֵל כְּמוֹ **שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים סו, ב): **״שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ״,** מֵבִיא רְאָיָה שֶׁתְּפִלָּה נִקְרֵאת כְּבוֹד אֵל, כִּי תְּהִלָּתוֹ זֶה **בְּחִינַת ״תְּהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״** כַּנַּ״ל, **וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה** מְכֻנִּים בְּשֵׁם **כָּבוֹד, עַל שֵׁם שֶׁהִיא מַלְבֶּשֶׁת אוֹתָנוּ,** כִּי הַתְּפִלָּה הִיא עֶצֶם הִתְגַּלּוּת הַשְׁכִינָה, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה מְגַלֶּה כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְזֶה ״שִׂימוּ

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים יט, ב): **״הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל״, הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אֵשׁ וּמַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת הַנְּשָׁמוֹת. וּבָאִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״כְּבוֹד אֵל״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים סו): **״שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ״, בְּחִינַת: ״תְּהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״. וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה, הַנִּקְרָא כָּבוֹד, עַל שֵׁם שֶׁהִיא מַלְבֶּשֶׁת אוֹתָנוּ,**

כָּבוֹד (עַל־יְדֵי) תְּהִלָּתוֹ״, אֵיךְ מְשִׁימִים וּמְגַלִּים כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ? עַל־יְדֵי תְּהִלָּתוֹ דַּיְקָא, שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, בִּידִיעָה זוֹ מִתְבַּטֶּלֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם בִּלְבוּשׁ נָאֶה, בְּסוֹד חַלּוּקָא דְּרַבָּנָן, כִּי עִקַּר לְבוּשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּפִי מִדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא גִּלּוּי שְׁכִינָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּכְפִי שֶׁעוֹסֵק וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הָאֱמוּנָה, כִּי (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, תַּכְלִית שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁיָּבִיאוּ אֶת הָאָדָם לְהָאֱמוּנָה, אֲבָל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה הִיא הַתְּפִלָּה, שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

כִּי ר׳ יוֹחָנָן קָרָא לְמָאנִיהּ מְכַבְּדוּתָא (שַׁבָּת קיג.), וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: שֶׁמְּכַבְּדִין בַּעֲלֵיהֶן, מֵבִיא רְאָיָה כִּי הַלְּבוּשׁ נִקְרָא כָּבוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרֵאת כְּבוֹד אֵל; הַיְנוּ הַתְּפִלָּה נִקְרֵאת כְּבוֹד אֵל, כִּי הִיא מַלְבֶּשֶׁת אֶת נִשְׁמוֹתֵינוּ, וְהֵן מְאִירִין זֶה לָזֶה, הַנְּשָׁמוֹת מְאִירִין לְהַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת הַעֲלָאַת מַיִּן נוּקְבִין, וְהַתְּפִלָּה מְאִירָה לְהַנְּשָׁמוֹת, בִּבְחִינַת חִדּוּשִׁין שֶׁהִיא מְחַדֶּשֶׁת אוֹתָם בִּבְחִינַת עִבּוּר וְעַכְשָׁו יִתְפָּרֵשׁ הַפָּסוּק הַנַּ״ל: ״הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל״, שֶׁבְּזֶה הַפָּסוּק מְלֻבֶּשֶׁת כָּל הַהַשָּׂגָה הַנַּ״ל, הַשָּׁמַיִם — דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא אֵשׁ וּמַיִם כַּנַּ״ל, מְסַפְּרִים — לְשׁוֹן (שְׁמוֹת לט, יא): ״סַפִּיר וְיַהֲלוֹם״, כְּבוֹד אֵל — הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא שָׁמַיִם מְאִירִין (מְסַפְּרִים) אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא כְּבוֹד אֵל, וְכַנַּ״ל.

כִּי ר׳ יוֹחָנָן קָרָא לְמָאנִיהּ מְכַבְּדוּתָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרֵאת ״כְּבוֹד אֵל״. וְהֵן מְאִירִין זֶה לָזֶה — הַנְּשָׁמוֹת מְאִירִין לְהַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת הַעֲלָאַת מַיִּן נוּקְבִין, וְהַתְּפִלָּה מְאִירָה לְהַנְּשָׁמוֹת, בִּבְחִינַת חִדּוּשִׁין, שֶׁהִיא מְחַדֶּשֶׁת אוֹתָם בִּבְחִינַת עִבּוּר. וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְלֻבָּשִׁין בַּתְּפִלָּה, הַמּוּבָאוֹת לַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הֵם בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים מה): **״בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ״.**

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִמְנָא חָדָא הֲוָה קָאָזִלִינָן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזִינָן הַהוּא כַּוְרָא דְּיָתְבָא לֵיהּ חָלְתָא אַגַּבֵּיהּ, וְקָדְחָה אַגַּמָּא עִלְוֵיהּ. סַבְרִינָן יַבֶּשְׁתָּא הוּא, וְסַלְקִינָן וְאָפִינָן וּבַשְׁלִינָן אַגַּבֵּיהּ. וְכַד חַם גַּבֵּיהּ אִתְהַפִּיךְ, וְאִי לַאו דַּהֲוָה

דָּג אֶחָד דְּיָתְבָא לֵיהּ חַלְתָּא אַגַּבֵּיהּ — שֶׁהָיָה נִקְבַּץ חוֹל עַל גַּבָּיו, וְקָדְחָה אַגְמָא עִילְוֵיהּ — וְנִצְמַח עֲשָׂבִים עַל הַחוֹל, סַבְרִינָן יַבֶּשְׁתָּא הוּא — חָשַׁבְתִּי שֶׁהוּא יַבָּשָׁה (אִיֵּי הַיָּם הִיא), וְסַלְקִינָן — יָרַדְתִּי מֵהַסְּפִינָה, וְאָפִינָן וּבַשְׁלִינָן אַגַּבֵּיהּ — אָפִיתִי וּבִשַּׁלְתִּי עַל גַּבּוֹ, וְכַד חַם גַּבֵּיהּ — כְּשֶׁנִּתְחַמֵּם גַּב הַדָּג מֵהָאֵשׁ שֶׁעָשִׂיתִי, אִתְהַפִּיךְ — הָפַךְ עַצְמוֹ הַדָּג, וְאִי לַאו דַּהֲוָה

וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְלֻבָּשִׁין בַּתְּפִלָּה הַמּוּבָאוֹת לַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הֵם בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים מה, טו): ״בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ״. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: מִן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יֵלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כִּי פָּסוּק זֶה מְדַבֵּר מִמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ (כַּמּוּבָן בְּכָל הַמִּזְמוֹר), שֶׁלֹּא מִבָּעְיָא שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְלֻבָּשִׁין בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה יָבוֹאוּ אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ כַּנַּ״ל, אֶלָּא אֲפִלּוּ הָעַכּוּ״ם יִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, כִּי יְנַצְּחֵם בְּחַרְבּוֹ, שֶׁהִיא חֶרֶב הַתְּפִלָּה, וְיִקַּיֵּם אָז (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״.

בָּבָא בַּתְרָא ע״ג: **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִמְנָא חָדָא הֲוָה קָאָזִלִינָן בִּסְפִינְתָּא** — פַּעַם אַחַת נָסַעְתִּי בִּסְפִינָה, **וַחֲזִינָן הַהוּא כַּוְרָא** — וְרָאִיתִי

מְקָרְבָא סְפִינְתָּא — אִם לֹא הָיִיתִי סָמוּךְ וְקָרוֹב אֶל הַסְּפִינָה, הָוָה טַבְעִינָן — הָיִיתִי נִטְבָּע. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: חֲזִינָן לְהַאי כַּוָּרָא וכו׳; כִּי בִּגְלוּתֵנוּ, כִּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּהַסְתָּרַת פָּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא, יח): ״וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי״ וְגוֹ׳, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים ל, ח): ״הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ״, **וְזֶה יָדוּעַ, שֶׁפָּנִים הוּא בְּחִינַת רַחֲמִים, וּלְהַפּוּךְ הָעֵרֶךְ הוּא בְּחִינַת דִּין, הַיְנוּ כִּי זֶה עִקַּר הַגָּלוּת, שֶׁכִּבְיָכוֹל נִסְתָּרִים מֵאִתָּנוּ פְּנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינוֹת רַחֲמִים, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, וְיוֹדֵעַ וְעֵד שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה נִקְרָא פְּנֵי ה׳, וְאָז הָאָדָם הַזֶּה כְּבָר נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז וְנֶעְלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁרָחוֹק מִיְּדִיעָה זוֹ, זֶהוּ עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכִּבְיָכוֹל פָּנָה עֵרֶךְ אֵלֵינוּ שֶׁהוּא בְּחִינוֹת דִּין, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ וְכוּ׳.**

וְכָל תְּפִלּוֹתֵינוּ וּבַקָּשָׁתֵנוּ עַל זֶה שֶׁפָּנָה עֵרֶךְ אֵלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (שָׁם פו, טז): ״פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי״, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר ו, כה): ״יָאֵר ה׳ פָּנָיו״ וְגוֹ׳; **הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּאִיר אֵלֵינוּ בְּחִינַת הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּזְכֶּה לְאוֹר גִּלּוּי שְׁכִינָה בְּהִתְגַּלּוּת פָּנִים אֶל פָּנִים, וְאֶל דָּבָר הוּא בְּהַסְתָּרַת פָּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים לא, יח): ״וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי״ וְגוֹ׳, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים ל, ח): ״הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ״, **וְזֶה יָדוּעַ, שֶׁפָּנִים הוּא בְּחִינַת רַחֲמִים, וּלְהַפּוּךְ הָעֵרֶךְ הוּא בְּחִינַת דִּין, הַיְנוּ כִּי זֶה עִקַּר הַגָּלוּת, שֶׁכִּבְיָכוֹל נִסְתָּרִים מֵאִתָּנוּ פְּנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינוֹת רַחֲמִים, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, וְיוֹדֵעַ וְעֵד שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה נִקְרָא פְּנֵי ה׳, וְאָז הָאָדָם הַזֶּה כְּבָר נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז וְנֶעְלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁרָחוֹק מִיְּדִיעָה זוֹ, זֶהוּ עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכִּבְיָכוֹל פָּנָה עֵרֶךְ אֵלֵינוּ שֶׁהוּא בְּחִינוֹת דִּין, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ וְכוּ׳.**

וְכָל תְּפִלּוֹתֵינוּ וּבַקָּשָׁתֵנוּ עַל זֶה שֶׁפָּנָה עֵרֶךְ אֵלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (שָׁם פו, טז): ״פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי״, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר ו, כה): ״יָאֵר ה׳ פָּנָיו״ וְגוֹ׳; **הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּאִיר אֵלֵינוּ בְּחִינַת הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּזְכֶּה לְאוֹר גִּלּוּי שְׁכִינָה בְּהִתְגַּלּוּת פָּנִים אֶל פָּנִים, וְאֶל דָּבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (סִפְרֵי פָּרָשַׁת נָשֹׂא): ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ״ — **בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל** וכו׳, **עַיֵּן שָׁם; וּבְיַלְקוּט נָשֹׂא** (רֶמֶז תשיא) **אִיתָא: ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ״ — יַעֲבִיר כַּעֲסוֹ מִמְּךָ וְיַהֲפֹךְ פָּנָיו אֵלֶיךָ, אֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹאֵל שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ פָּנָיו כְּשׁוֹאֵל מִן הַצִּדִּין** וכו׳, **עַיֵּן שָׁם; אַךְ עַל דָּבָר זֶה צְרִיכִין לְהִתְחַזְּקוּת עָצוּמָה עַד מְאֹד, כִּי כְּפִי הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוּת וְהַמְרִירוּת וְהַהִרְהוּרִים הָעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת, נִכְנֶסֶת בְּלֵב הָאָדָם קְרִירוּת עָצוּמָה, כִּי כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים אֹרֶךְ הַגָּלוּת, וּבְכָל יוֹם אֲנַחְנוּ צוֹעֲקִים אֵלָיו, וְאֵינָם נוֹשָׁעִים, וְיֵשׁ מֵעַמֵּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁטּוֹעִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּלִבָּם, שֶׁכָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם לָרִיק, וּמֵחֲמַת זֶה הֵם מִתְרַשְּׁלִים בִּתְפִלָּה, כִּי אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאָדָם מוֹצִיא מִשְׂפָתָיו הוּא נִתְקַבֵּל וְנִשְׁמַע אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.**

מְקָרְבָא סְפִינְתָּא, הָוָה טַבְעִינָן (בָּבָא בַּתְרָא עג:).

פֵּרוּשׁ רַשְׁבַּ״ם:

דְּיָתְבָא חָלְתָא אַגַּבֵּיהּ. שֶׁהָיָה חוֹל נִקְבָּץ עַל גַּבּוֹ: וְקָדַח. עֲשָׂבִים עַל הַחוֹל:

וְסַבְרִינָן יַבֶּשְׁתָּא הִיא. אֵיי הַיָּם הִיא:

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: חֲזִינָן לְהַאי כַּוָּרָא וכו׳, כִּי בִּגְלוּתֵנוּ, כִּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּהַסְתָּרַת פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל): **״הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ״, שֶׁהוּא בְּחִינוֹת רַחֲמִים, וּפָנָה עֵרֶךְ שֶׁהוּא בְּחִינוֹת דִּין. וְכָל תְּפִלּוֹתֵינוּ וּבַקָּשָׁתֵנוּ, עַל זֶה שֶׁפָּנָה עֵרֶךְ אֵלֵינוּ, שֶׁיַּחֲזֹר אֶת פָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם פו): **״פְּנֵה אֵלַי״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר ו): **״יָאֵר ה׳ פָּנָיו״.**

וּכְשֶׁאָנוּ רוֹאִים אֹרֶךְ הַגָּלוּת, וּבְכָל יוֹם אֲנַחְנוּ צוֹעֲקִים אֵלָיו וְאֵינָם נוֹשָׁעִים, וְיֵשׁ מֵעַמֵּנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שֶׁטּוֹעִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּלִבָּם, שֶׁכָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם לָרִיק,

אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת, הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר הֵם מַעֲלִים אוֹתָם וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן״, וּמַעֲלִין כָּל שַׁיְּפָא וְשַׁיְּפָא לְדוּכְתֵּיהּ, וּבוֹנִין קוֹמָתָהּ שֶׁל הַשְׁכִּינָה מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם שִׁעוּר קוֹמָתָהּ אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ — דָּא מֹשֶׁה, וְיַשְׁלִים אוֹתָהּ וְיָקִים אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת. וּכְמוֹ שֶׁהוּא בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, כֵּן הוּא בִּפְרָטִיּוּת אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם קְצָת, וּכְבָר עָסַק מְעַט אוֹ הַרְבֵּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת וּתְפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָשִׂים פָּנָיו אֵלָיו, וִיקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ, וְיִגְאָלֵהוּ מִתַּאֲוֹתָיו וּמִדֵּעוֹתָיו הָרָעוֹת, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁעֲדַיִן לֹא נַעֲנָה, כִּי הוּא עֲדַיִן רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִטְעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁכָּל תְּפִלּוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו הָיוּ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי אֵין שׁוּם דִּבּוּר נֶאֱבָד כְּלָל, רַק כָּל תְּפִלָּה וְשִׂיחָה עוֹשָׂה רֹשֶׁם גָּדוֹל, וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מְלַקְּטִים כָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת, וּבוֹנִים מֵהֶם בִּנְיָנִים נִפְלָאִים בְּחִינַת מִשְׁכָּן, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה תָּמִיד יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת יִהְיֶה נִשְׁלָם הַבִּנְיָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָעוֹסְקִים בָּזֶה — לְלַקֵּט וּלְחַבֵּר וּלְהַעֲלוֹת אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, וְאָז יִכְמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ וְיָשׁוּב אֵלָיו וִירַחֵמֵהוּ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נַחֲלוֹת, הֲלָכָה ד׳, אוֹת י׳).

וְזֶה פֵּרוּשׁ ׳חָזִינָא לְהַאי כַּוָּרָא׳, הוּא בְּחִינַת צַדִּיק הַדּוֹר הַנִּקְרָא דָּג. כִּי הוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְשׁוֹטֵט בְּיַמָּא דְּאוֹרַיְיתָא, וְהַיְחוּדִים שֶׁל אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת וְהַכְּתָרִין שֶׁלָּהֶם הֵם תָּמִיד לְפָנָיו עֵינָיו כַּנַּ״ל. זֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ. כִּי דָּבָר זֶה יָאִיר מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד יוּכַל לַעֲשׂוֹת וּלְיַחֵד אֵלּוּ הַיְחוּדִים.

׳דְּיַתְבָא לֵיהּ חַלְתָּא אֲגַבֵּיהּ׳ — הַיְנוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים עַל זֶה, שֶׁכְּבָיְכוֹל פָּנָה עֹרֶף אֵלֵינוּ. כִּי חַלְתָּא הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לב, יא): ״וַיְחַל מֹשֶׁה״, וְאָנוּ מִתְפַּלְּלִים שֶׁיַּחֲזִיר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פָּנָיו אֵלֵינוּ, וְלֹא תִּהְיֶה הַחַלְתָּא — הַתְּפִלּוֹת, אֲגַבֵּיהּ — עַל אֲחוֹרָיו, בְּחִינַת הָעֹרֶף.

׳יַתְבָא לֵיהּ׳ — הַיְנוּ ״וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה״. הַיְנוּ כִּי רַק זֶהוּ הָעֵצָה לְהָבִיא וּלְקַשֵּׁר אֶת הַתְּפִלּוֹת אֶל הַצַּדִּיק, כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא וּלְקַשֵּׁר אֶת הַתְּפִלָּה לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְהוּא יַעֲלֶה וְיִבְנֶה מִזֶּה אֶת הַמִּשְׁכָּן.

׳וְקַדְחֵי עֲלֵיהּ אַגְמָא׳ — הַיְנוּ הַנְּשָׁמוֹת הַבָּאִים עִם הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת: ״בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ״ וְכוּ׳,

אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת, הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הֵם מַעֲלִים אוֹתָם, וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן״, וּמַעֲלִין כָּל שַׁיְּפָא וְשַׁיְּפָא לְדוּכְתֵּיהּ, וּבוֹנִין קוֹמָתָהּ שֶׁל הַשְׁכִּינָה מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם שִׁעוּר קוֹמָתָהּ, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, דָּא מֹשֶׁה, וְיַשְׁלִים אוֹתָהּ, וְיָקִים אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳חָזִינָא לְהַאי כַּוָּרָא׳, הוּא בְּחִינַת צַדִּיק הַדּוֹר, הַנִּקְרָא דָּג, זֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ. ׳דְּיַתְבָא לֵיהּ חַלְתָּא אֲגַבֵּיהּ׳, הַיְנוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים עַל זֶה, שֶׁכְּבָיְכוֹל פָּנָה עֹרֶף אֵלֵינוּ. ׳יַתְבָא לֵיהּ׳, הַיְנוּ: ״וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה״, כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא וּלְקַשֵּׁר אֶת הַתְּפִלָּה לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר. ׳וְקַדְחֵי עֲלֵיהּ אַגְמָא׳, הַיְנוּ הַנְּשָׁמוֹת הַבָּאִים עִם הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת: ״בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ״ וְכוּ׳,

רֵעוּתֵיהּ״ וְכוּ׳. הַיְנוּ שֶׁעַל הַתְּפִלּוֹת שֶׁנִּרְאִין בְּחִינַת עֹרֶף, אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא, רַק צוֹמְחִים עַל זֶה עֲשָׂבִים, הַנְּשָׁמוֹת, וְנִכְנָסִין בִּבְחִינַת עִבּוּר בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, כִּי הַנְּשָׁמוֹת הֵן נִקְרָאִין עֲשָׂבִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל טז, ז): ״רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יא:), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

׳וְסַבְּרִינָן יַבֵּשְׁתָּא׳ — הַיְנוּ מֵרֹב הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ שֶׁהַתְּפִלּוֹת אֵינָם עוֹשִׂים פֵּרוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא סַלְקִינָן וַאֲפִינָן וּבַשְׁלִינָן, הַיְנוּ כָּל הַתְּפִלּוֹת סַלְקִינָן וְעוֹלִין. אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא עַל גַּבֵּיהּ, וְנִדְמֶה כְּאִלּוּ יַבֵּשְׁתָּא הוּא (כִּי הֲלֹא סַלְקִינָן וַאֲפִינָן וּבַשְׁלִינָן עַל גַּבֵּיהּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין כִּי שׁוּם דִּבּוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם יְשׁוּעָה, וְאַדְרַבָּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים רוֹאֶה לְהֶפּוּךְ וְכוּ׳, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע ׳דְּאַס עֶס בַּאקְט זִיךְ אוֹן קָאכְט זִיךְ עֶפִּיס פּוּן זַייֶנֶע תְּפִלּוֹת׳ [נֶאֱפָה וְנִתְבַּשֵּׁל מַשֶּׁהוּ מִתְּפִלּוֹתָיו]. וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבִּין בִּתְפִלָּה, נִבְנֶה הַשְּׁכִינָה בְּיוֹתֵר, וּמְכִינָה אֶת עַצְמָהּ לְזִוּוּג, וְזֶה ׳אֲפִינָן וּבַשְׁלִינָן׳, כִּי אֲפִיָּה וּבִשּׁוּל הֵם הֲכָנָה לַאֲכִילָה לִבְחִינַת זִוּוּג, כִּי אֲכִילָה הִיא בְּחִינַת זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לט, ו): ״כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל״, וּפֵרַשׁ רַשִׁ״י: ׳הִיא אִשְׁתּוֹ׳, עַיֵּן שָׁם; וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ל, כ): ״אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ״ עַיֵּן שָׁם; כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם קוֹמָה שֶׁל כָּל הַשְּׁכִינָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי רֹב הַתְּפִלּוֹת יִכְמְרוּ רַחֲמָיו, וְיִתְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים, כִּי קוֹמַת הַשְּׁכִינָה הִיא עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲבֹר בְּכָל קוֹמָתוֹ וְיַרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבְעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה.

כִּי הַנְּשָׁמוֹת הֵן נִקְרָאִין עֲשָׂבִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל טז): **״רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ״.**

׳וְסַבְּרִינָן יַבֵּשְׁתָּא הוּא׳, הַיְנוּ שֶׁהַתְּפִלּוֹת אֵינָם עוֹשִׂים פֵּרוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא ׳סַלְקִינָן וַאֲפִינָן וּבַשְׁלִינָן׳, הַיְנוּ כָּל הַתְּפִלּוֹת ׳סַלְקִינָן׳ וְעוֹלִין, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבִּין בִּתְפִלָּה, נִבְנֶה הַשְּׁכִינָה בְּיוֹתֵר, וּמְכִינָה אֶת עַצְמָהּ לְזִוּוּג, וְזֶה ׳אֲפִינָן וּבַשְׁלִינָן׳, כִּי אֲפִיָּה וּבִשּׁוּל הֵם הֲכָנָה לַאֲכִילָה, לִבְחִינַת זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לט): **״כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל״. כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם קוֹמָה שֶׁל כָּל הַשְּׁכִינָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי רֹב הַתְּפִלּוֹת, יִכְמְרוּ רַחֲמָיו, וְיִתְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים. וְזֶה ׳כַּד חַם׳, הַיְנוּ כַּאֲשֶׁר יִכְמְרוּ רַחֲמָיו. ׳גַּבֵּיהּ אִתְהַפֵּךְ׳, הַיְנוּ שֶׁיִּתְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים.**

׳וְאִי לֹא הֲוֵי מְקָרְבִינָן

וְזֶה כַּד חַם — הַיְנוּ כַּאֲשֶׁר יִכְמְרוּ רַחֲמָיו, גַּ׳בֵּ׳הּ אִתְהַפֵּךְ — הַיְנוּ שֶׁיִּתְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין. שֶׁהוּא קָו שְׁמֹאל גְּ׳בוֹרָה בְּ׳יָנָה ה׳וֹד.

לְמִדַּת הָרַחֲמִים. כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהָעִקָּר שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְאַל תִּתֵּן דָּמִי לוֹ.

׳וְאִי לָא הֲוֵי מְקָרְבִינָן לִסְפִינְתָּא׳. עַכְשָׁו מְגַלֶּה, אַף שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, וְלַעֲסֹק תָּמִיד בִּתְפִלָּה, וְלֹא יַטֶּה אֶת חֶרֶב

הַתְּפִלָּה לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל כַּנַ״ל, רַק שֶׁיִּהְיֶה קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ בֵּין בַּעֲלָיָה — שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּין, עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לְהִגָּאֵל מִצָּרוֹתָיו וּמִתַּאֲוֹתָיו, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר כָּל זֹאת שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בִּתְפִלָּה, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ כְּלוּם, רַק לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת לְחַסְדּוֹ, שֶׁהוּא יְרַחֵם עָלֶיךָ בְּמַתָּנַת חִנָּם.

הַיְנוּ ״לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה (זֹאת)״ (יְשַׁעְיָה מח, יא), כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה פָּרָשָׁה כז, סִימָן ב׳), עַל פָּסוּק (אִיּוֹב מא, ג): ״מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם לוֹ״ — מִי קִלֵּס לְפָנַי עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ נְשָׁמָה, מִי מִלֵּל לִשְׁמִי עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ בֵּן זָכָר, מִי עָשָׂה לִי מַעֲקֶה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ גַּג, מִי עָשָׂה לִי מְזוּזָה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ בַּיִת, מִי עָשָׂה לִי סֻכָּה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ מָקוֹם, מִי עָשָׂה לִי לוּלָב עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ דָּמִים, מִי עָשָׂה לִי צִיצִית עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ טַלִּית, מִי הִפְרִישׁ לְפָנַי פֵּאָה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ שָׂדֶה, מִי הִפְרִישׁ לִי תְּרוּמָה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ גֹּרֶן. מִי הִפְרִישׁ לִי חַלָּה עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ עִסָּה, מִי הִפְרִישׁ לְפָנַי קָרְבָּן עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ בְּהֵמָה, עַיִן שָׁם; **נִמְצָא, שֶׁכָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּנוּ וְכָל הַתְּפִלּוֹת — הַכֹּל בְּחִינַת חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (קִדּוּשִׁין פב.): **הַסַּפָּנִין רֶבֶן חַסִידִים**, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י שֶׁפּוֹרְשִׁין לְמָקוֹם הַסַּכָּנָה וְתָמִיד הֵם בִּרְעָדָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם וְכַנַ״ל, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ מַתָּנַת חִנָּם, וְעַל־כֵּן תָּפְסוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הַסַּפָּנִים דַּיְקָא, הֵם רֶבֶן חַסִידִים, כִּי הֵם הוֹלְכִים תָּמִיד בִּמְקוֹם סַכָּנָה, וְתָמִיד הֵם בִּרְעָדָה וּפַחַד, וְלִבָּם נִשְׁבָּר בְּקִרְבָּם מֵרֹב אֵימָה וְיִרְאָה וּבוֹכִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּצִּילֵם, ״וַיִּקָּם סְעָרָה לִדְמָמָה וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם״ וְגוֹ׳, **אִי לָא חַסְדּוֹ טַבְעִינַן, חַס וְשָׁלוֹם, בַּגָּלוּת, לְסִפְינְתָא׳, הַיְנוּ: ״לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת״** (יְשַׁעְיָה מח) **כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ** (וַיִּקְרָא רַבָּה פָּרָשָׁה כז): **״מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם לוֹ״, ׳מִי עָשָׂה לִי מְזוּזָה קֹדֶם שֶׁנָּתַתִּי לוֹ בַּיִת׳ וְכוּ׳, נִמְצָא, שֶׁכָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּנוּ וְכָל הַתְּפִלּוֹת הַכֹּל מֵאִתּוֹ, וְאֵין רָאוּי לַחֲשֹׁב לְקַבֵּל שָׂכָר עַל שׁוּם דָּבָר, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאֶה, שֶׁעַל־יְדֵי תְּפִלָּתֵנוּ וְתוֹרָתֵנוּ יִהְיֶה הַגְּאֻלָּה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְחַסְדּוֹ, שֶׁבְּחַסְדּוֹ יִגְאַל אוֹתָנוּ. וְזֶה ׳אִי לֹא מְקָרְבִינָן לְסִפְינְתָא׳, זֶה בְּחִינַת חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הַסַּפָּנִין רֶבֶן חַסִידִים׳, אִי לֹא חַסְדּוֹ, ׳טַבְעִינָן׳, חַס וְשָׁלוֹם, בַּגָּלוּת:**

וְזֶה ׳אִי לָא מְקָרְבִינָן לְסִפְינְתָא׳. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה שֶׁסְּפִינָה זֶה מְאֹתּוֹ, וְאֵין רָאוּי לַחֲשֹׁב לְקַבֵּל שָׂכָר עַל שׁוּם דָּבָר, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁעַל־יְדֵי תְּפִלָּתֵנוּ וְתוֹרָתֵנוּ יִהְיֶה הַגְּאֻלָּה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְחַסְדּוֹ, שֶׁבְּחַסְדּוֹ יִגְאַל אוֹתָנוּ, שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ מַתָּנַת חִנָּם כֻּלָּנִי בַּפֶּתַח, דַּל וּבַעַר אָנֹכִי שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, בְּרִיָּה קַלָּה וּשְׁפֵלָה, עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְלֹא לְמַעֲנִי, וְזֶה בְּעַצְמוֹ נְקֻדַּת הַמָּשִׁיחַ, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה בְּעֵינָיו כְּהַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים וְאֵין בְּיָדָיו שׁוּם דָּבָר, דַּלָּה וַעֲנִיָּה, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּבַקָּשַׁת חִנָּם, וְאָז לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל, כִּי אֵין חַיָּבִים לוֹ כְּלָל, רַק מְבַקֵּשׁ וּמַפְצִיר לְמַעַנְךָ עֲשֵׂה. וְכֵן שׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְהָרַע לוֹ, כִּי נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי לִבּוֹ הַנִּשְׁבָּר.

וְאַחַר כָּל זֹאת צָרִיךְ לֵידַע שֶׁאָנוּ צְרִיכִין רַק לְחַסְדּוֹ, וְעוֹשֶׂה עִמָּנוּ חֶסֶד חִנָּם, כִּי אֵין אָנוּ רְאוּיִים לְשׁוּם דָּבָר. [וּדְבָרִים אֵלּוּ לִכְאוֹרָה נִרְאִים כְּסוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה, חַס וְשָׁלוֹם; הַיְנוּ שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, וְאַחַר כָּל זֹאת לֵידַע שֶׁאָנוּ צְרִיכִים רַק לְחַסְדּוֹ וְלֹא לְסָמֹךְ עַל מַעֲשֵׂינוּ וְתוֹרָתֵנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ, אַךְ בֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם הֵם דָּבָר אֶחָד, וְאִי אֶפְשָׁר לְשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לְהָבִינָם בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי נִכְנָס בִּגְדֶר הַחֲקִירוֹת שֶׁבֵּין הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, הַיְנוּ הַיְדִיעָה הִיא שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַבְּחִירָה הִיא שֶׁעַל־יְדֵי תּוֹרָתֵנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ נַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ כָּל מַה שֶׁאָנוּ צְרִיכִים, אַךְ בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לְסַלֵּק דַּעְתֵּנוּ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל רַק תָּלוּי בְּחַסְדּוֹ, וְכֵן לְהַרְבּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וְלַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַחַי, הֲלָכָה ד׳, אוֹתִיּוֹת לח, לט), וְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה בָּזֶה, כִּי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה רַק בַּבְּחִירָה, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מִזֶּה שֶׁאֵין מְבִינִים שֵׂכֶל זֶה, וְעָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת רַק אֶת שֶׁלָּנוּ, וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים סב, יב־יג): ״אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, כִּי עֹז לֵאלֹהִים, וּלְךָ אֲדֹנָי חָסֶד, כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ״; הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁכְּלַל הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת: ״אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים, שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי״, שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא רַק בְּחִינַת אַחַת, בְּחִינַת ״אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים״, אֲבָל אֲצָלֵינוּ נִשְׁמַע הַדָּבָר כִּשְׁתַּיִם, בְּחִינַת ״שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי״, וּמְפָרֵשׁ מַה הֵן הַשְּׁתַּיִם, שֶׁהֵן אַחַת בֶּאֱמֶת? וְאָזַיִל וּמְפָרֵשׁ ״כִּי עֹז לֵאלֹהִים״, שֶׁעִקַּר הָעֹז וְהַגְּבוּרָה לְהַכְנִיעַ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת הוּא ״לֵאלֹהִים״, כִּי הַכֹּל מֵאִתּוֹ, וְאָנוּ צְרִיכִים לְחַסְדּוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן ״וּלְךָ ה׳ חָסֶד כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ״, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן צִוָּה עָלֵינוּ דַּיְקָא לַעֲשׂוֹת, וְהוּא בְּחַסְדּוֹ מְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ, כְּאִלּוּ הָיָה הַכֹּל נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הָאָדָם לְבַד וְהָבֵן]. (אִם תַּעֲמִיק יוֹתֵר, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֲשֶׁר מִשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ — הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה נִשְׁתַּלְשֵׁל עַד לְמַטָּה, וּמִשָּׁם מְקַבְּלִים עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל חִיּוּתָם, כִּי עֵשָׂו הוּא הָרַע גָּמוּר, תַּכְלִית הָעַשְׂיָה, שֶׁרוֹצֶה לִתְלוֹת הַכֹּל בְּכֹחַ בְּחִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְיִשְׁמָעֵאל הוּא מְהַפֵּךְ, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלוּם, וְעַל־יְדֵי חַרְבּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי פִּיפִיּוֹת כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה חוֹתְכִים וּמְבַטְּלִים שְׁתֵּי קְלִפּוֹת אֵלּוּ, וְעוֹבְרִים עַל כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמְבַטְּלִים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְצַפִּים לְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד).

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים״, בְּחִינַת תְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אֶת ה׳ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם״. (דְּבָרִים כו)

עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ בַּפָּסוּק שֶׁהִתְחִיל בּוֹ, **וְזֶה פֵּרוּשׁ ״אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים״, בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים כו, יז): **״אֶת ה׳ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם״**, אֱמֹר זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, לְשׁוֹן אֲמִירָה, שֶׁאוֹמֵר וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַיֵּן בְּסִפְרִי (פָּרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ): וְאֵין אֲמִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא תַּחֲנוּנִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם [וּלְפִי שֶׁהִתְחִיל הַשָּׂגָתוֹ בְּפָסוּק (בְּרֵאשִׁית מח, כב): ״אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱ׳מ׳וֹ׳רִ׳י בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״ וְגוֹ׳, תָּבִין לָמָּה נָקַט בְּתֵבַת אֱ׳מ׳וֹ׳רִ׳י דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, וְכֵן לְפִי שֶׁהַקְּדִים קֹדֶם שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת עַל־כָּל־פָּנִים אִתְעָרוּתָא דִלְתַתָּא, לְהָכִין עַצְמֵינוּ בַּאֲפִיָּה וּבִשּׁוּל, שֶׁהוּא תּוֹרָה וּתְפִלָּה, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר פָּנָיו אֵלֵינוּ, שֶׁהוּא אִתְעָרוּתָא דִלְעֵילָּא, תָּבִין לָמָּה נָקַט בְּפָסוּק זֶה: ״אֶת ה׳ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם״ דַּיְקָא, שֶׁזֶּה מוֹרֶה עַל אִתְעָרוּתָא דִלְתַתָּא, וְאַחַר־כָּךְ יָאִיר ה׳ פָּנָיו אֵלֵינוּ: ״וַה׳ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם״, שֶׁזֶּה מוֹרֶה עַל אִתְעָרוּתָא דִלְעֵילָּא וְהָבֵן. (וְיִהְיֶה מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב

עִם מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לָעֵיל, אוֹדוֹת הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא, זֶהוּ בְּחִינַת הַיְדִיעָה, וְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, זֶהוּ בְּחִינַת הַבְּחִירָה, וְהָבֵן). וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ו.), שֶׁדָּרְשׁוּ מִזֶּה: אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְהוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא וְאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (גִּטִּין נז:), שֶׁדָּרְשׁוּ מִזֶּה: כְּבָר נִשְׁבַּעְנוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁאֵין אָנוּ מַעֲבִירִין אוֹתוֹ בְּאֵל אַחֵר, וְאַף הוּא נִשְׁבַּע לָנוּ, שֶׁאֵין מַעֲבִיר אוֹתָנוּ בְּאֻמָּה אַחֶרֶת וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, שֶׁהוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא וְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, וְהָבֵן].

כֹּהֲנִים — הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה בְּחִינַת נְשָׁמוֹת כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ב, ז): ״כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ״ וְגוֹ', הֲרֵי שֶׁכֹּהֵן הוּא תּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת נְשָׁמוֹת כַּנַּ״ל, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּמִדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פ׳, סִימָן א׳): עָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִטֹּל אֶת הַכֹּהֲנִים וּלְהַעֲמִידָן בְּדִין, וְלוֹמַר לָהֶם: לָמָּה לֹא יְגַעְתֶּם בַּתּוֹרָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; כִּי עִנְיָנָם הוּא רַק תּוֹרָה, וְכֵן הוּא (בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה): כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ בֶּן תּוֹרָה מֻתָּר לֶאֱכֹל עַל קִבְרוֹ תְּרוּמָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; כִּי בְּלִי תּוֹרָה אֵינוֹ כְּלוּם, וְכֵן הוּא (סִפְרֵי פָּרָשַׁת קֹרַח) עַל הַפָּסוּק (שָׁם): ״כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ, כִּי מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת הוּא״, בִּזְמַן שֶׁהַתּוֹרָה יוֹצְאָה מִפִּיו, הֲרֵי הוּא כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְאִם לָאו הֲרֵי הוּא כְּחַיָּה וְכַבְּהֵמָה וְכוּ' עַיֵּן שָׁם; כִּי כֹּהֵן בְּלִי תּוֹרָה אֵינוֹ כְּלוּם, כִּי עִנְיָנָם הוּא רַק תּוֹרָה וְכַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוֹרָיוֹת יג.): מֻמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ וְכַנַּ״ל, כִּי בְּלִי תּוֹרָה אֵינוֹ כְּלוּם וְכַנַּ״ל.

״כֹּהֲנִים״, הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה, בְּחִינַת נְשָׁמוֹת כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ב): **״כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה״ וְכוּ'. ״אַהֲרֹן״, בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת כח): **״וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל הַתְּפִלּוֹת לִבְחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, וְהוּא יָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְזֶה פֵּרוּשׁ רַשׁ״י: ׳לְהַזְהִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים׳, הַיְנוּ צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָאוֹר הַגָּדוֹל, יַזְהִיר וְיָאִיר אֶת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מָאוֹר הַקָּטָן.**

אַהֲרֹן — בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כח, ל): ״וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. כִּי אַהֲרֹן הֵיקֵא אָחַז בְּבְחִינַת מִשְׁפָּט [וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י, שֶׁהַחֹשֶׁן שֶׁנָּשָׂא אַהֲרֹן הָיָה מְכַפֵּר עַל מְעַוְּתֵי הַדִּין, וְעַל־כֵּן נִקְרָא מִשְׁפָּט עַל שֵׁם סְלִיחַת הַמִּשְׁפָּט, עַיֵּן שָׁם; כִּי הָיָה בְּכֹחוֹ לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁפָּט עַל תִּלּוֹ, כִּי הוּא אָחַז בִּשְׁלֵמוּת בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט, וְתֵכֶף שֶׁאוֹחֵז בַּמִּשְׁפָּט, כְּבָר אוֹחֵז בְּהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עח:): בַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ שָׁם פָּעָלוֹ, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳בְּמָקוֹם שֶׁדָּנִים הָאָדָם שָׁם מְזַכִּירִין פִּעַל צִדְקוֹתָיו׳, עַיֵּן שָׁם].

כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל הַתְּפִלּוֹת לִבְחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ. וַאֲשֶׁר הוּא בּוֹנֶה מִזֶּה מִשְׁכָּן וְכַנַּ״ל וְהוּא יָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ גַּם אֶת זֶה בַּפָּסוּק הַנַּ״ל (וְהוּא מְרֻמָּז בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י עַל פָּסוּק זֶה), **וְזֶה פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳לְהַזְהִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים׳; הַיְנוּ צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, מָאוֹר הַגָּדוֹל, יַזְהִיר וְיָאִיר אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת מָאוֹר הַקָּטָן**, וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּקּוּדֵי רלח:): וְעַל דָּא מֹשֶׁה דַּהֲוָה מֶרְעָא דְּגוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא דְּנַהֲרָא אֶצְטָרִיךְ אִיהוּ לְאַקָּמָא

מִשְׁכְּנָא לְאַנְהָרָא מִנֵּיהּ וְלָא מֵאַחֲרָא וְעַל דָּא סִיהֲרָא אִצְטָרִיךְ לְאַנְהָרָא מִן שִׁמְשָׁא וְלָא מֵאַחֲרָא, עַיֵּן שָׁם.

וּלְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו — הַיְנוּ עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית כַּנַּ״ל. וּמֵבִיא רְאָיָה, שֶׁעִקַּר טֻמְאַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא פְּגַם הַבְּרִית, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא טו:): עִקָּרָא דִּיצְרָא בִּישָׁא עַל עָרְיָן, וְהִיא עִיקָּרָא דִּמְסָאֲבוּתָא, הַלָּשׁוֹן שָׁם: ׳כַּד סַגְיָא יִצְרָא בִּישָׁא בִּבַר נַשׁ לָא סָגֵי אֶלָּא בְּאִינּוּן עָרְיָן׳, עַיֵּן שָׁם; **וּכְשֶׁיִּשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית, זוֹכֶה לְבְחִינַת תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, וְזוֹכֶה לְבְחִינַת** ״תְּהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״, כִּי כַּעַס שֶׁהוּא הֵפֶךְ אֲרִיכַת אַפַּיִם הַבָּא מֵחֹטֶם תָּלוּי בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ הוּא כַּעֲסָן גָּדוֹל (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן רמט), וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם סִימָן קפד), כִּי בְּהַחֹטֶם יְכוֹלִים לְהַכִּיר הַנּוֹאֵף, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, יְזֻכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לִתְפִלָּה, וְתַכְלִית־וּמְיָד כְּשֶׁיְּזֻכֶּה לִתְפִלָּה, יְזֻכֶּה לַאֲרִיכַת אַפַּיִם לְהַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָאת הַמְּשִׁיחַ שֶׁיַּכְנִיס דָּבָר זֶה בָּעוֹלָם, כִּי עִנְיָנוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא בְּחִינַת רֵיחַ (יְשַׁעְיָה יא, ג): ״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳״ כַּנַּ״ל; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי עִקַּר הָרֵיחַ תָּלוּי בְּטָהֳרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה מח.): מְשֻׁבָּטְלָה הַטָּהֳרָה בָּטְלָה הָרֵיחַ, הַטָּהֳרָה נָטְלָה אֶת הָרֵיחַ, עַיֵּן שָׁם; כַּמְּבֹאָר מַעֲשֶׂה בַּגְּמָרָא (שָׁם מט.): רַב הוּנָא אַשְׁכַּח תּוּמַרְתָּא דְּחִינּוּנִיתָא (וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: מִין תְּמָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֵיחַ טוֹב), כַּרְכָה בְּסוּדָרֵיהּ אֲתָא רַבָּה בְּרֵיהּ אֲמַר לֵיהּ: קָא מוֹרַחְנָא מִינָּךְ רֵיחָא דְּחִינּוּנִיתָא, אֲמַר לֵיהּ: בְּנִי, טָהֳרָה יֵשׁ בָּךְ (וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: וּלְפִיכָךְ מְרִיחָה לְךָ, כִּי לֹא בָטַל הָרֵיחַ מֵאֶצְלְךָ) [וְעַיֵּן שָׁם בָּעֵץ יוֹסֵף, שֶׁמְּפָרֵשׁ כִּי בֶּאֱמֶת הָרֵיחַ נִשְׁאָר בָּהּ בַּטֶּבַע הַפְּנִימִי, רַק שֶׁהִיא כָּל־כָּךְ בְּהֶסְתֵּר, עַד שֶׁהָאָדָם הַגַּשְׁמִי אֵינוֹ מֵרִיחַ בָּהּ, זוֹלָתִי מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַטָּהֳרָה הַפְּנִימִית, עַיֵּן שָׁם].

״וּלְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית כַּנַּ״ל, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר: ׳עִקָּרָא דְּיִצְרָא בִּישָׁא עַל עָרְיָן וְהִיא עִקָּרָא דִּמְסָאֲבוּתָא׳, וּכְשֶׁיִּשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית, זוֹכֶה לִבְחִינַת תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, וְזוֹכֶה לִבְחִינַת ״תְּהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״, כִּי עִקַּר הָרֵיחַ תָּלוּי בַּטָּהֳרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה מח.): **׳מְשֻׁבָּטְלָה הַטָּהֳרָה בָּטְלָה הָרֵיחַ׳, כַּמְּבֹאָר מַעֲשֶׂה בַּגְּמָרָא** (שָׁם מט.): **׳שְׁאָמַר: רֵיחָא דְּחַנּוּנִיתָא אֲנִי מֵרִיחַ. אָמַר לֵיהּ: בְּנִי, טָהֳרָה יֵשׁ בָּךְ׳:**

ג

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַהִיא אַקְרוֹקְתָּא דְּהַוֵי כְּאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא, וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הַוֵי? שִׁתִּין בָּתֵּי, אָתָא תַּנִּינָא בַּלְעָהּ, אָתָא פּוּשְׁקַנְצָא וּבַלְעָהּ

ג

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי — אֲנִי רָאִיתִי הַהִיא אַקְרוֹקְתָּא — צְפַרְדֵּעַ אַחַת, דְּהַוֵי כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא — שֶׁהָיָה גָּדוֹל כִּכְרָךְ שֶׁנִּקְרָא הַגְרוֹנְיָא, וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הַוֵי — וְכַמָּה גָּדוֹל הָיָה כְּרָךְ הַגְרוֹנְיָא? שִׁתִּין בָּתֵּי — שִׁשִּׁים בָּתִּים. אָתָא תַּנִּינָא — בָּא נָחָשׁ, בַּלְעָהּ — שֶׁבָּלַע אֶת הַצְּפַרְדֵּעַ, אָתָא פּוּשְׁקַנְצָא — בָּאָה עוֹרֵב נְקֵבָה, וּבַלְעָהּ לְתַנִּינָא — וּבָלְעָה

אֶת הַנָּחָשׁ, וְסָלִיק יָתִיב בְּאֵילָנָא — וְאַחַר־כָּךְ הָלְכָה הָעוֹרֵב נְקֵבָה, וְיָשְׁבָה עַל אֵילָן. תָּא חֲזֵי — בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נָפִישׁ חֵילֵיהּ דְּאֵילָנָא — כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הָאִילָן, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק עַל עַצְמוֹ עוֹרֵב נְקֵבָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, שֶׁבָּלְעָה נָחָשׁ, שֶׁבָּלַע צְפַרְדֵּעַ, שֶׁהָיָה גָּדוֹל כְּמוֹ כְּרָךְ הַגְּרוֹנְיָא, שֶׁהָיוּ בָּהּ שִׁשִּׁים בָּתִּים.

לְתַנְּיָא, וְסָלִיק יָתִיב בְּאֵילָנָא. תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילֵיהּ דְּאֵילָנָא:

רַשְׁבַּ״ם

אַקְרוֹקְתָּא. צְפַרְדֵּעַ: כְּאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא. גָּדוֹל הָיָה כְּאוֹתָהּ כְּרָךְ: וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הֲוֵי? שִׁתִּין בָּתֵּי. תַּלְמוּדָא קָאָמַר לָהּ: אָתָא תַּנְּיָא. רַבָּה קָאָמַר לָהּ: פּוּשְׁקַנְצָא.

עוֹרֵב נְקֵבָה:

הִנֵּה מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן רָשָׁע, קָשֶׁה לוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִמְּנַגֵּן כָּשֵׁר וְהָגוּן, אֲזַי טוֹב לוֹ.

(וְהִנֵּה יֵשׁ בְּמַאֲמָר זֶה רַשְׁבַּ״ם תְּמוּהַּ, ״שִׁתִּין בָּתֵּי״ מְפָרֵשׁ: ׳תַּלְמוּדָא קָאָמַר לָהּ׳, ״אָתָא תַּנְּיָא״: ׳רַבָּה קָאָמַר לָהּ׳, מִי מַכְרִיחוֹ לְפָרֵשׁ כֵּן).

הִנֵּה מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן רָשָׁע, קָשֶׁה לוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִמְּנַגֵּן כָּשֵׁר וְהָגוּן, אֲזַי טוֹב לוֹ. עִקַּר הַדְּבֵקוּת וְהַהִתְחַבְּרוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִזֶּה הָעוֹלָם הַשָּׁפֵל וְהַגַּשְׁמִי וְהַנָּמוּךְ מְאֹד, הוּא עַל־יְדֵי נִגּוּן וְזִמְרָה, וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁאֲפִלּוּ הָאָדָם הָרָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמֵנָּח בַּדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה, עַל־פִּי־רֹב עַל־יְדֵי נִגּוּן נִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, רַק כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים הַנִּגּוּן מִמְּנַגְּנִים רָשָׁעִים אוֹ קַלִּים, הַמְצוּיִים עַכְשָׁו בְּיוֹתֵר, אָז יוֹכַל לְהַזִּיק לוֹ בְּיוֹתֵר, אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים נִגּוּנִים וּזְמִירוֹת מֵאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, הַמְכַוְּנִים אֶת לִבָּם בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ כְּשֶׁמְּנַגֵּן בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נִגּוּן, וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, יְכוֹלִים לְהִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאַדְמוֹ״ר זַ״ל, כִּי עִקַּר הַחִבּוּר וְהַדְּבֵקוּת מֵעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מָרוֹם וְנִשְׂגָּב מְאֹד, בִּפְרָט מִי שֶׁחָטָא וְנִתְרַחֵק מְאֹד מֵאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הוּא עַל־יְדֵי נִגּוּן וְזִמְרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כָּל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁאוֹמְרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְשִׂיאַת כַּפַּיִם, הֲלָכָה ה׳, אוֹת ו׳). וְהִנֵּה מְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּינְחָס רכג:): נִגּוּן וְזִמְרָה הֵם כְּלוּלִים מֵחֶסֶד וּגְבוּרָה, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ כִּי יֵשׁ נִגּוּן שֶׁל ״חֶסֶד״, שֶׁהוּא נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁהוּא כְּלַל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ שָׁרִים וּמְזַמְּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן: שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וַחֲתֻנָּה, שֶׁמְּנַגְּנִים וּמְזַמְּרִים וּשְׂמֵחִים עַל נֵעֶם הַחֶסֶד שֶׁגְּמָלָנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרְאוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, וְנִגּוּן כָּזֶה הוּא יָקָר מְאֹד מְאֹד, וּמְצָוָה רַבָּה עַל הָאָדָם לְנַגֵּן וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ עַל חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ, שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מֵעַם קָדוֹשׁ, וְנִגּוּן וְהַשְׂמָחָה הַזּוֹ עוֹלֶה עַד אֵין סוֹף, וְיָכוֹל לְהַכְלֵל עַל־יְדֵי־זֶה לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ — אִם לֹא יִהְיֶה בַּטְלָן. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סוֹטָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ד׳): אֲפִלּוּ קָטָן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה כְּמשֶׁה, עַיֵּן שָׁם; כִּי מֵרֹב אוֹר שֶׁהָיָה נִשְׁפָּע עֲלֵיהֶם מֵאוֹר שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא (שָׁם) שֶׁאֲפִלּוּ עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים רָאוּ אֶת הַשְּׁכִינָה, עַל־כֵּן אָמְרוּ כֻּלָּם שִׁירָה כְּמשֶׁה מַמָּשׁ, וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר; אִם רַק מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁר לְפָנָיו שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, זְמִירוֹת וְנִגּוּנִים, אָז יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְלִהְיוֹת כְּמשֶׁה מַמָּשׁ, וְנִגּוּן כָּזֶה הוּא נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה וָחֶסֶד הַמְקָרֵב אֶת הָאָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה לוֹ שֶׁעֲדַיִן הַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְקָרוֹב לוֹ, וְלֹא יִיָּאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, כִּי בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יִהְיֶה הַטּוֹב, וְגַם מְגַלֶּה לוֹ שֶׁהָרַע בְּעַצְמוֹ הוּא כִּסֵּא לְהַטּוֹב, וְיֵשׁ נִגּוּן שֶׁל ״גְּבוּרָה״ שֶׁהוּא נִגּוּן שֶׁל עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה שֶׁהוּא כְּלַל הַדְּאָגוֹת וְהָאֲנָחוֹת וְהַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם הַמְשַׁבֵּר מְאֹד אֶת לֵב הָאָדָם וּמְרַחֲקוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בּוֹ יֵאוּשׁ וְעַצְבוֹן גָּדוֹל שֶׁזֶּהוּ כְּלַל נִגּוּנֵי הָרְשָׁעִים, וְעַיִן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן רכו, מַה שֶּׁהָרְשָׁעִים עַל־פִּי־רֹב מְזַמְּרִים נִגּוּנִים שֶׁל יְלָלָה וַעֲצָבוּת, כִּי הֵם בְּחִינַת נִשְׁמַת עֵרֶב־רַב, וְאִמָּא דְּעֵרֶב־רַב הִיא לִילִית שֶׁהִיא מְיַלֶּלֶת תָּמִיד, וְעַל־כֵּן הֵם עוֹשִׂים נִגּוּנִים שֶׁל יְלָלָה, עַיִן שָׁם; וְנִגּוּן כָּזֶה הוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה לְהָאָדָם, כִּי יָכוֹל לְשַׁבֵּר אֶת לִבּוֹ וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ וּלְדַכְּא נַפְשׁוֹ, עַד שֶׁיִּכָּנֵס אֶל יֵאוּשׁ גָּמוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכִמְעַט כִּמְעַט שֶׁלֹּא יְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְגַמְרֵי; כִּי הַנִּגּוּן שֶׁל רְשָׁעִים מוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵעוֹלָמוֹ, וּמְרַחֵק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה טו:) עַל אַחֵר: אַחֵר מַאי הֲוָה בֵּיהּ (פֶּרֶשׁ רַשִׁ״י: מִפְּנֵי מַה בָּא לִידֵי כָּךְ, וְלֹא הֵגֶנָּה תּוֹרָתוֹ עָלָיו)? זֶמֶר יְנָנִי לֹא פָּסַק מִפּוּמֵיהּ, עַיִן שָׁם. הַיְנוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר נִגּוּנִים שֶׁל רְשָׁעִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבָא לְמַה שֶּׁבָּא; כִּי כְּלַל הַמְרִירוּת וְהָעַקְמוּמִיּוּת הַנִּכְנָס בְּלֵב הָאָדָם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מִמֶּנּוּ מָנוֹס, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יִוָּשַׁע, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִנִּגּוּנִים שֶׁל רְשָׁעִים הַפּוֹרְקִים עֹל לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מְמַנְגֵּן רָשָׁע, קָשֶׁה לוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל לְמוּדָם וְשִׁירָם הוּא רַק עַצְבוּת וְיֵאוּשׁ, וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵעַ מְמַנְגֵּן כָּשֵׁר וְהָגוּן, אֲזַי טוֹב לוֹ, כִּי כָּל לְמוּדָם וְשִׁירָם הוּא רַק שִׂמְחָה וְתִקְוָה וְנֶחָמָה וְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי.

כִּי הִנֵּה קוֹל הַנְּגִינָה נִמְשֶׁכֶת מִן הַצִּפֳּרִים, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ מְצֹרָע טָהֳרָתוֹ תְּלוּיָה בִּשְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת? יָבוֹא קַלַּנְיָא וִיכַפֵּר עַל קַלַּנְיָא, כִּי נִלְקָה מֵחֲמַת קוֹלוֹ שֶׁדִּבֵּר לָשׁוֹן הָרָע, נִמְצָא, מִי שֶׁהוּא כָּשֵׁר, נִמְשֶׁכֶת הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִן הַשְּׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת.

כִּי הִנֵּה קוֹל הַנְּגִינָה נִמְשֶׁכֶת מִן הַצִּפֳּרִים, כִּי כֵן דַּרְכָּן שֶׁל צִפֳּרִים תָּמִיד לְצַפְצֵף וְלָשִׁיר, בְּחִינַת (קֹהֶלֶת יב, ד): ״וְיָקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשְׁחוּ כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר״.

כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ז׳), מֵבִיא רְאָיָה, שֶׁהַצִּפֳּרִים דַּרְכָּן תָּמִיד לְצַפְצֵף וּלְדַבֵּר, מִפְּנֵי מַה מְצֹרָע — טָהֳרָתוֹ תְּלוּיָה בִּשְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת? יָבוֹא קַלַּנְיָא וִיכַפֵּר עַל קַלַּנְיָא, יָבוֹא מִי שֶׁמְּפַטְפֵּט הַרְבֵּה שֶׁהוּא צִפּוֹר, וִיכַפֵּר עַל מִי שֶׁפִּטְפֵּט הַרְבֵּה, כִּי נִלְקָה מֵחֲמַת קוֹלוֹ שֶׁדִּבֵּר לָשׁוֹן־הָרַע; כִּי עִקַּר עֹנֶשׁ הַמְצֹרָע, הוּא עַל לָשׁוֹן־הָרָע כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ שָׁם: מְצֹרָע — לָשׁוֹן מוֹצִיא שֵׁם רַע, עַיִן שָׁם (בַּמִּדְרָשׁ שָׁם הַלָּשׁוֹן הוּא כָּךְ: אָמַר ר׳ יְהוּדָה בַּר סִימוֹן, אֵלֶּין צִפְּרַיָּא קוֹלָנִין, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יָבוֹא הַקּוֹל וִיכַפֵּר עַל הַקּוֹל, עַיִן שָׁם; וּבְמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (פָּרָשַׁת מְצֹרָע) מוּבָא הַלָּשׁוֹן כָּךְ: בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ כַּמָּה שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת, מַה נִּשְׁתַּנָּה קָרְבָּנוֹ מִשְּׁאָר קָרְבָּנוֹת? עַל שֶׁסִּפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב: יְהֵא קָרְבָּנוֹ שְׁתֵּי צִפּוֹרִין, שֶׁקּוֹלָן מוֹלִיכוֹת, עַיִן שָׁם).

נִמְצָא, מִי שֶׁהוּא כָּשֵׁר, נִמְשֶׁכֶת הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִן הַשְּׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת. עַכְשָׁו חוֹזֵר אֶל מַה שֶּׁהִתְחִיל. כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מְמַנְגֵּן כָּשֵׁר וְהָגוּן, אֲזַי טוֹב לוֹ, כִּי לוֹקֵחַ הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִן הַשְּׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת, כִּי הוּא אִישׁ כָּשֵׁר, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר לָשׁוֹן־הָרָע, אַדְרַבָּה, הוּא אוֹחֵז בְּהַתְקוּן,

וְנִגּוּנוֹ הוּא רַק לְקָרֵב וּלְיַחֵד הַכֹּל אֶלָּיו יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. **וְכָתוּב בַּזֹּהַר** (וַיִּקְרָא נג:), **שֶׁהַשְּׁתִּי צִפֳּרִים הַנַּ״ל חַיּוֹת טְהוֹרוֹת יוֹנְקִים מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יַנְקִין**; הַיְנוּ כִּי עִקַּר הַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת מִמָּקוֹם זֶה, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְדַּבֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה מְשׁוּם דָּבָר רַק עֶצֶם עַצְמִיּוּת חַיּוֹת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַחֲשַׁבְתּוֹ מֻפְשֶׁטֶת לְגַמְרֵי מִזֶּה הָעוֹלָם, אָז מֵאִיר בּוֹ שֶׁפַע אוֹר אֱלֹקִי, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר עִמּוֹ וְכוּ׳ לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וּלְפִי הֲכָנָתוֹ וְכוּ׳; לְאֶחָד עַל־יְדֵי רְמָזִים וְכוּ׳, וּלְאֶחָד בְּיֶתֶר גִּלּוּי וְכוּ׳, כִּי יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה מַדְרֵגוֹת, וְכַד בַּר נָשׁ מִשְׁתַּדֵּל בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ וְאֶשְׁתַּדָּל בְּאוֹרַיְתָא, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁארֵי עֲלוֹי, וּשְׁכִינְתָּא אִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ [כְּשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹרֶה עָלָיו וְהַשְׁכִינָה מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ], כֵּיוָן דְּבַר נַשׁ אָתֵי לְאִסְתַּאֲבָא שְׁכִינְתָּא אִסְתַּלְקַת מִנֵּיהּ, וְכָל סִטְרָא דִּקְדֻשָּׁה דְּמָארֵיהּ מִתְרַחֲקִין מִינֵיהּ, וְשָׁארֵי עָלֵיהּ רוּחַ מְסַאֲבָא וְכָל סִטְרָא דְּמְסַאֲבָא [כֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְטַמְּאוֹת אֶת עַצְמוֹ, הַשְׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְכָל חֶלְקֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל בּוֹרְאוֹ מִתְרַחֲקִין מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַטֻּמְאָה וְכָל צַד הַטֻּמְאָה], אָתֵי לְאִתְדַּכְּאָה מְסַיְּעִין לֵיהּ [כְּשֶׁרוֹצֶה לְהִטָּהֵר — מְסַיְּעִין לוֹ] בְּתַר דְּאִתְדַּכֵּי וְאַהְדָּר בְּתִשׁוּבָה הַהוּא דְּאִסְתַּלָּק מִינֵיהּ אַהְדַּר וְשָׁארֵי עָלוֹי [כֵּיוָן שֶׁמִּטַּהֵר עַצְמוֹ וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, כָּל מַה שֶּׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, הַיְנוּ אוֹר הַשְׁכִינָה — חוֹזֵר וְשׁוֹרֶה עָלָיו]. תָּא חֲזֵי כְּתִיב: ״וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת״, כֵּיוָן דְּאָמַר שְׁתֵּי צִפֳּרִים לָא יָדַעְנָא דְּאִינּוּן חַיּוֹת? אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל חַיּוֹת חַיּוֹת מַמָּשׁ, כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר (יְחֶזְקֵאל א, טו): ״וָאֵרֶא הַחַיּוֹת״, לָקֵבֶל אֲתַר דְּיַנְקֵי מְנַיְּהוּ נְבִיאֵי מְהֵימְנֵי; הַיְנוּ כִּי עִקַּר מַה שֶּׁעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה, הוּא עַל־יְדֵי פֻּגַם הַקּוֹל שֶׁקִּלְקֵל בְּקוֹל הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ, וְעִקַּר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדִבֵּר לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַלְקֵל הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, כִּי (מִשְׁלֵי י׳, יח): ״מוֹצִיא דִּבָּה הוּא כְּסִיל״, וְהִפְרִיד אֶת הַקּוֹל מֵהַמֹּחַ, הַיְנוּ כִּי שֹׁרֶשׁ הַקּוֹל הוּא בְּחִינַת מֹחִין, וּבָא מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ וְעֶלְיוֹן מְאֹד, מִבְּחִינַת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת שֶׁמִּתְנוֹצֵץ לְכָל אֶחָד בְּדַעְתּוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו מְצַמְצֵם עַצְמוֹ בְּכַמָּה מִינֵי צִמְצוּמִים, לְהָאִיר לְכָל אֶחָד בְּדַעְתּוֹ הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת, וּבָזֶה מְרַמֵּז לוֹ וְקוֹרֵא אוֹתוֹ שֶׁיְּמַשֵּׁךְ אַחֲרָיו. וְזֹאת הַהִתְנוֹצְצוּת הוּא בְּחִינַת קוֹלוֹת שֶׁבָּאִין מִלְּמַעְלָה, לְקָרוֹת אֶת הָאָדָם שֶׁיְּמַשֵּׁךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַקּוֹלוֹת נִמְשָׁכִין מִשָּׁם, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לְהַקּוֹל כֹּחַ גָּדוֹל לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאָדָם אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּשָׁרְשׁוֹ מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ, מִבְּחִינַת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת, כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת הוּא בְּחִינַת קוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, יב): ״קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שׁוֹמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רוֹאִים זוּלָתִי קוֹל״; **לָכֵן נִקְרָא הַמְנַגֵּן חַזָּן, מִלְּשׁוֹן חָזוֹן, הַיְנוּ לְשׁוֹן נְבוּאָה, כִּי לוֹקֵחַ הַנְּגִינָה מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יָנְקִין**, שֶׁכָּל קוֹלוֹ לוֹקֵחַ מֵהַקְּדֻשָּׁה, וְעוֹשֶׂה מֵהֶם דִּבּוּרִים, שֶׁהֵם כְּלַל דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה, וְהִתְחַזְּקוּת וְשִׂמְחָה, וּזְמִירוֹת וְנִגּוּנִים, שֶׁמְּחַיֶּה אֲחֵרִים וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא נָבִיא, שֶׁמְּגַלֶּה אַמִּתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְהָעוֹלָם, וּמַכְנִיס הִתְעוֹרְרוּת וְהִתְחַזְּקוּת וְשִׂמְחָה בְּלֵב הַשּׁוֹמְעִים דְּבָרָיו, וּמַמְשִׁיךְ לְבָן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי בָּזֶה שֶׁמְּגַלִּין דִּבַּר ה׳, זֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד הַנְּבוּאָה, שֶׁעוֹשִׂין מֵהַקּוֹל הַנַּ״ל דִּבּוּר. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת

וְכָתוּב בַּזֹּהַר (וַיִּקְרָא נג:) **שֶׁהַשְּׁתִּי צִפֳּרִים הַנַּ״ל, יוֹנְקִים מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יַנְקִין, לָכֵן נִקְרָא הַמְנַגֵּן חַזָּן, מִלְּשׁוֹן חָזוֹן, הַיְנוּ לְשׁוֹן נְבוּאָה, כִּי לוֹקֵחַ הַנְּגִינָה מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יַנְקִין.**

קלח): ״דִּבֵּר ה׳״ — זוֹ נְבוּאָה, וְכַנַּ״ל (וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ [בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מד, סִימָן ז׳], עֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת נִקְרֵאת נְבוּאָה: חָזוֹן, הֲטָפָה, דִּבּוּר, אֲמִירָה, צִוּוּי וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל, שֶׁנְּבִיא הוּא מִי שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס אֲמִתַּת יְדִיעָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וּמַמְשִׁיךְ לְבָבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ).

וּכְשֶׁהַמְנַגֵּן הוּא רָשָׁע, אֲזַי הוּא לוֹקֵחַ הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִצִּפֳּרִים אֲחֵרוֹת שֶׁבִּקְלִפָּה, וְכָתוּב בַּזֹּהַר כִּי הַצִּפֳּרִים שֶׁבַּקְלִפָּה יוֹנְקִין מִדַּדֵּי הַמַּלְכוּת, וְכַד אִתְפָּלֵג לֵילְיָא כְּדֵין כְּרוֹזָא כָּרִיז: ״כַּצִּפֳּרִים הָאֲחֵזוֹת

אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן בְּחִירָה לָאָדָם, וּמִי שֶׁבּוֹחֵר בַּחַיִּים, כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַכְּרוּזִין הַבָּאִים מִלְּמַעְלָה, הוּא נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וּמְקַדֵּשׁ וּמְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וַאֲזַי זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ הַקּוֹל, שֶׁהוּא הַמּחִין, אֶל תּוֹךְ הַלֵּב, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּל דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים מִלְּמַעְלָה, שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה מֵהַקּוֹל צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְדִבּוּרִים, עַד שֶׁיֵּדַע רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּמִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגַּם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לַאֲחֵרִים, וּמַחֲזִירִים אוֹתָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. שֶׁזּוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת הָאָבוֹת, שֶׁזָּכוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְדָבְקָה בּוֹ וּלְהַמְשִׁךְ אַחֲרָיו, עַד שֶׁזָּכוּ שֶׁדִּבֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּהֶם, וְגִלָּה לָהֶם כַּמָּה מִצְוֹות, וְהֶחֱזִירוּ רַבִּים לְמוּטָב, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא זָכָה לְזֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, עַד שֶׁזָּכָה בְּכָל עֵת עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים לַעֲשׂוֹת מֵהַקּוֹל דִּבּוּרִים שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ סוֹד שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת, שֶׁדַּיְקָא מִשָּׁם קִבֵּל אֶת נְבוּאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר ז, פט): ״וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו וְגוֹ׳, מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים״ וְגוֹ׳; וְגִלָּה וּפֵרֵשׁ בִּיּוֹתֵר אֶמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָמַד מֹשֶׁה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יט), ׳וּמֹשֶׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים׳ (אָבוֹת, פֶּרֶק ה׳), עַל־כֵּן ׳זְכוּת הָרַבִּים תְּלוּיָה בּוֹ׳. וְאֶל דָּבָר זֶה יָכוֹל כָּל אֶחָד לִזְכּוֹת, אִם יְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וּלְבַל יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁהַיְרִידָה תִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁתִּהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יַהֲפֹךְ הַכֹּל לְנִגּוּן וְשִׂמְחָה, וִישַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֹחִין קְדוֹשִׁים. וְכָל מַה שֶּׁיִּשְׂמַח יוֹתֵר וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נִגּוּנִים קְדוֹשִׁים, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו, וְיִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לַאֲחֵרִים מַה שֶּׁמֵּאִיר בּוֹ, אֲבָל ״רְאֵה גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה״ (קֹהֶלֶת ז, יד); וּמִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹחֵר בַּחַיִּים כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַכְּרוּזִין הַבָּאִים מִלְּמַעְלָה, הוּא מְהַפֵּךְ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וּמַמְשִׁיךְ אֶת זֶה לְדֵעוֹתָיו הַמְקֻלְקָלוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת לִבָּם וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂיהֶם, אַדְרַבָּה, עוֹד לוֹקְחִין אֶת הַקּוֹל דִּקְדֻשָּׁה, וּמְהַפְּכִין אֶת זֶה כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל, ״הוֹי הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע, שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ, שָׂמִים מַר לְמָתֹק וּמָתֹק לְמָר, הוֹי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנֶגֶד פְּנֵיהֶם נְבוֹנִים״ (יְשַׁעְיָה ה, כ־כא), וּמְקַלְקְלִין אֶת קוֹלָם בְּדִבּוּרִים פְּגוּמִים בִּלְשׁוֹן־הָרָע, וְכָל נִגּוּנָם הוּא רַק עַצְבוּת וּמְרִירוּת, לְהַשְׁלִיךְ וּלְרַחֵק אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל, וְהַמְנַגֵּן הַזֶּה הוּא הוּא הָרָשָׁע, שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ וּמִקּוֹלוֹ הַפָּגוּם.

כִּי כְּשֶׁהַמְנַגֵּן הוּא רָשָׁע, אֲזַי לוֹקֵחַ הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִצִּפֳּרִים הָאֲחֵרוֹת שֶׁבַּקְלִפָּה; כִּי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בַּקְּדֻשָּׁה שְׁתֵּי צִפֳּרִים, כְּמוֹ־כֵן בַּקְּלִפָּה יֵשׁ שְׁתֵּי צִפֳּרִים, **וְכָתוּב בַּזֹּהַר** (וַיְחִי רִיז:): **וְכַד אִתְפַּלֵּיג לֵילְיָא כְּדֵין כְּרוֹזָא כָּרִיז** (קֹהֶלֶת ט, יב): ״**וְכַצִּפֳּרִים**

הָאֲחֵזוֹת בַּפֶּה כָּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי־הָאָדָם״. וּמְבֹאָר שָׁם, שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי צִפֳּרִים — אַחַת מִצַּד הַיָּמִין (שֶׁהוּא הַחָכְמָה וְהַחֶסֶד), וְאַחַת מִצַּד הַשְּׂמֹאל (שֶׁהוּא הַבִּינָה וְהַגְּבוּרָה), וְהֵם רוֹצִים לִינֹק מִדַּדֵּי הַמַּלְכוּת, כִּי הַצִּפֳּרִים שֶׁבַּקְלִפָּה יוֹנְקִין מִדַּדֵּי הַמַּלְכוּת, עַיִן עֵץ חַיִּים (שַׁעַר מ״ח, שַׁעַר הַקְּלִפּוֹת פֶּרֶק ב), שָׁמְבֹאָר שָׁם, מַהוּ דַּדֵּי הַמַּלְכוּת וְכוּ׳, עַיִן שָׁם (וְעַיִן לְקַמָּן). וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ יִתְבָּאֵר עַכְשָׁו בְּאֹפֶן זֶה; כִּי כְּשֶׁהַמְנַגֵּן הוּא רָשָׁע, הַיְנוּ שֶׁכָּל נִגּוּנוֹ הוּא הֵפֶךְ הַקְּדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, הוּא נִלְכָּד בְּפַח, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הַשּׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ הַנְּגִינָה, וְנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו בַּלֵּב, אֲזַי נִלְכָּד גַּם הוּא בְּמִצּוּדָה רָעָה וְכוּ׳. וְעַיִן שָׁם בָּ״עֵץ חַיִּים״, שֶׁמִּצִּפּוֹר הַשְּׂמָאלִי יוֹצֵאת גַּם לִילִית עַל שֵׁם יְלָלָה, וְהִיא הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם הַנִּמְשָׁךְ אַחֲרֶיהָ, כִּי כָּל פְּעֻלָּתָהּ הֵם יְלָלוֹת, וְתָמִיד הִיא מְיַלֶּלֶת, וְלָכֵן נִקְרֵאת לִילִית. וְעַיִן בָּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר מ״ט, שַׁעַר קְלִפַּת נֹגַהּ פֶּרֶק ב), שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁלִּילִית הִיא הַקְּלִפָּה הַמַּסְתֶּרֶת אֶת הַנְּבוּאָה בֶּעָנָן וְרוּחַ סְעָרָה וָאֵשׁ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בִּקְלִפַּת הָעִצָּבוֹן וְהַיְלָלָה, נִסְגָּר וְנִסְתָּם מִמֶּנּוּ כָּל הַמֹּחִין, וְעוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתָפֵס שׁוּם אוֹר רוּחָנִי, כִּי (שַׁבָּת ל׃): אֵין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְלוּת וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה; כִּי הַשִּׂמְחָה וְהַחִיּוּת הוּא אֵשׁ הַשּׁוֹרֵף, וּמְבַטֵּל אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָע בַּעֲוֹנוֹתָיו. וּלְהִפּוּךְ — עַל־יְדֵי הָעִצָּבוֹן וְהַיְלָלָה הוּא מַגְבִּיר עַל עַצְמוֹ חַשְׁכוּת וְהַסְתָּרוֹת, עַד שֶׁכְּמַעַט יֹאבַד עַצְמוֹ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְגַמְרֵי כַּיָּדוּעַ [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מֵרָחוֹק, אֲשֶׁר אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר נִלְכְּדוּ בְּמִצּוּדָה רָעָה, וְנִכְשְׁלוּ בְּפֶגַם הַבְּרִית, שֶׁהֵם כְּצִפֳּרִים הָאֲחֵזוֹת בַּפֶּח, וְלִילִית תָּפְסָה אוֹתָם בְּמִצּוּדָתָם, אֵין לָהֶם עֵצָה לָצֵאת — רַק עַל־יְדֵי בֶּן הַשִּׂמְחָה, הַמְנַגֵּן לִפְנֵיהֶם בַּעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁלּוֹ, כִּי הוּא הַמְנַגֵּן הַכָּשֵׁר, הַמְקֻרָב הַכֹּל וּמְחַזֵּק הַכֹּל, וְאִם יְצִיתוּ אוֹתוֹ וְיִמָּשְׁכוּ רַק אַחַר נִגּוּנָיו — בְּוַדַּאי יֵצְאוּ, וְדוֹ״ק].

בַּפֶּח כָּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי־אָדָם״:

כִּי הַצִּפֳּרִים שֶׁבַּקְלִפָּה יוֹנְקִין מִדַּדֵּי הַמַּלְכוּת. עַיִן בְּשַׁעַר מַאֲמְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, מַה שֶּׁכָּתַב עַל־פִּי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רי״ז:) וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: מְקוֹם יְנִיקַת הַקְּלִפּוֹת מִן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי יֵשׁ אֶל הַמַּלְכוּת בְּחִינַת שָׁדַיִם לְמַטָּה, בְּמָקוֹם הָרֶחֶם שֶׁלָּהּ, עַל דֶּרֶךְ דַּדֵּי בְּהֵמָה, וּבְבְחִינָה זוֹ נִקְרֵאת הַמַּלְכוּת בְּהֵמָה וְכוּ׳, וּמִן הַמָּקוֹם הַדַּדִּים הָהֵם יוֹנְקִים שִׁפְעָם כָּל הַקְּלִפּוֹת וְכוּ׳; כִּי הַצִּפּוֹר הָאַחַת, שֶׁהוּא מֹחַ הַיְמִינִי, הַנִּקְרָא חָכְמָה, הוּא יוֹנֵק מִן הַדַּד הַיְמָנִי שֶׁבָּרֶחֶם הַיְמָנִית, וְהַצִּפּוֹר הַשֵּׁנִיָּה, שֶׁהוּא מֹחַ הַשְּׂמָאלִי, הַנִּקְרָא בִּינָה, יוֹנֵק מִן הַדַּד הַשְּׂמָאלִי שֶׁבָּרֶחֶם הַשְּׂמָאלִית וְכוּ׳, עַיִן שָׁם [וְלַהֲבִינוֹ מֵרָחוֹק בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר בְּטַעַם מָתוֹק עַל־פִּי דֶּרֶךְ עֲבוֹדָה; כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת י׳.): יָנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, וְנִסְתַּכֵּל בְּדַדֶּיהָ, וְאָמַר שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קג, ב): ״בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת הַוָ״ה וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו״, מַאי כָּל גְּמוּלָיו? אָמַר ר׳ אַבָּהוּ, שֶׁעָשָׂה לָהּ דַּדִּים בְּמָקוֹם בִּינָה, טַעֲמָא מַאי? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם עֶרְוָה. רַב מַתְנָא אָמַר: כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵינֵק מִמָּקוֹם הַטִּנּוֹפֶת, עַיִן שָׁם; כִּי (קֹהֶלֶת ז, יד): ״גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים״ וְגוֹ׳; כִּי בַּקְּדֻשָּׁה הַצִּפֳּרִים יוֹנְקִים מִמָּקוֹם הַבִּינָה, לְהִתְבּוֹנֵן בְּגַדְלוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי בִּטּוּל עַצְמִיּוּתוֹ לְגַמְרֵי בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, נִגּוּנִים וְזִמִּירוֹת וּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר מִלְּשׁוֹן הָרָע וְגַאֲוָה, וּשְׁמִירָה מִכָּל מִדּוֹת רָעוֹת הָעוֹשִׂים פֵּרוּד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן צִפֳּרִים שֶׁבַּקְלִפָּה יוֹנְקִים מִמָּקוֹם הַטִּנּוֹפֶת, וּמִסְתַּכֵּל בְּעֶרְוָה, פֶּה פָּגוּם וְסָרוּחַ מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע וְכָל

רַע, גַּאֲוָה וְגַדְלוּת הָעוֹשֶׂה פֵּרוּד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, טָמֵא מְטֻמָּא בַּחֲקִירוֹת, אָרוּר בֶּאֱמוּנוֹת זָרוֹת, שֶׁזֶּה מֹחִין דְּקִלְפָּה].

וְהַתִּקּוּן הוּא, שֶׁיּוּכַל לִשְׁמֹעַ נְגִינָה מִכָּל אָדָם הוּא, עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה; הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִשְׁמַע נְגִינָה מְמֻנָּגֶן רָשָׁע, לֹא יַזִּיק לוֹ נְגִינָתוֹ כְּלָל, רַק אַדְרַבָּה יַהַפְכוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, מְנַגְּנִים הַמְעַצְּבִים יַעֲשֶׂה מֵהֶם נִגּוּן שֶׁל לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וְכָל מַה שֶּׁרַק רוֹצִים לְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַפִּילוֹ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, יַהַפְכוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ה.): ״וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ״ (יְשַׁעְיָה נז, טו), רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא, חַד אָמַר אִתְּי דַּכָּא, וְחַד אָמַר אֲנִי אֶת דַּכָּא, עַיִן שָׁם; כִּי (תְּהִלִּים נא, יט): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״, וּכְתִיב (שָׁם לד, יט): ״קָרוֹב ה׳ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ״ וְגוֹ׳; כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא בְּקַטְנוּת עֲצוּמָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאָבַד, חַס וְשָׁלוֹם, עוֹלָמוֹ, כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ לוֹ צָרִים רַבִּים הַמַּחֲלִישִׁים דַּעְתּוֹ מְאֹד, וּבָעוֹלָם הַבָּא מַרְגִּישׁ שֶׁאֵין גָּרוּעַ כְּמוֹתוֹ, וְאָז כְּשֶׁבָּא אֶל נְקֻדָּה קְטַנָּה כָּזוֹ, אִם זוֹכֶה לַהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל הַקְּדֻשָּׁה, יָכוֹל לָבֹא בְּרֶגַע אֶחָד בְּהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, לִהְיוֹת בָּטֵל בְּמְצִיאוּת מִגְּדֶל הָאוֹר, לְהָאִיר עָלָיו אוֹר עֶלְיוֹן, מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי?! דַּיְקָא כְּשֶׁהִגִּיעַ בְּדַעְתּוֹ אֶל נְקֻדַּת הָאַיִן, עַל־יְדֵי־זֶה יָבוֹא עֶזְרוֹ, וּמַמָּשׁ מִתְיַחֵד עִם הַשְּׁכִינָה. וְכָל זֶה כְּשֶׁהוּא בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְתִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַעֲשָׂיו הֵם לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּבְתֻקֶּף קַטְנוּתוֹ וִירִידָתוֹ הוּא מְהַפֵּךְ הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה מֻחְשׁוֹכָא נְהוֹרָא, כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, תְּצַוֶּה קפד.): דְּלֵית נְהוֹרָא אֶלָּא הַהוּא דְּנָפִיק מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא דְּכַד אִתְכַּפְיָא סִטְרָא דָּא אִסְתַּלַּק קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵילָּא וְאֶתְיַקַּר בִּיקָרֵיהּ וְלֵית פּוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא, וְלֵית טָבָא אֶלָּא מִגּוֹ בִּישָׁא וְכַד עָאל בַּר נַשׁ בְּאַרַח בִּישָׁא וְשָׁבִיק לֵיהּ כְּדֵין אִסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקָרֵיהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאֵל כָּל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת, עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַיְנוּ גְּמָרָא; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל

וְהַתִּקּוּן הוּא שֶׁיּוּכַל לִשְׁמֹעַ נְגִינָה מִכָּל אָדָם, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַיְנוּ גְּמָרָא שֶׁהִיא בְּחִינַת לַיְלָה,

הַיְנוּ גְּמָרָא שֶׁהִיא בְּחִינַת לַיְלָה. מֵבִיא רְאָיָה שֶׁגְּמָרָא הִיא בְּחִינַת לַיְלָה, כִּדְאִיתָא

כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מָתַי יוֹם וּמָתַי לַיְלָה, רַק עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁהָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וּכְשֶׁלָּמַד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה.

כְּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ: 'כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מָתַי יוֹם וּמָתַי לַיְלָה, רַק עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁהָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וּכְשֶׁלָּמַד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה', נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הִיא בְּחִינַת לַיְלָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין כד.): **״בְּמַחְשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי״, 'זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי', וּכְתִיב** (בְּרֵאשִׁית א): **״וְלַחשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה״. הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד שַׁ״ס יְתַקֵּן הַשְּׁכִינָה עִיזְקָאִין שֶׁבַּקְּנָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצֵא הַקּוֹל, וְזֶהוּ** (אֵיכָה ב): **״קוּמִי רֹנִּי בַלָּיְלָה״, הַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה תְּקוּמָה לְהָרְנָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַלַּיְלָה שֶׁהִיא גְּמָרָא שַׁ״ס:**

בַּמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת תְּשָׂא) **כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מָתַי יוֹם וּמָתַי לַיְלָה, רַק עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁהָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וּכְשֶׁלָּמַד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה. וּבַמִּדְרָשׁ שָׁם כָּתַב קְצָת בְּשִׁנּוּי לָשׁוֹן, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם: מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה אֵימָתַי יוֹם? אֶלָּא כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הָיָה מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וּכְשֶׁהָיָה מְלַמְּדוֹ עַל־פֶּה מִשְׁנָה וְתַלְמוּד, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה, עַיִן שָׁם, וְעַיִן בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק מו): אַרְבָּעִים יוֹם עָשָׂה מֹשֶׁה בָּהָר, קוֹרֵא בַּמִּקְרָא בַּיּוֹם, וְשׁוֹנֶה בַּמִּשְׁנָה בַּלַּיְלָה, עַיִן שָׁם. וְעַיִן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים יט): וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה מָתַי יוֹם וּמָתַי לַיְלָה, שֶׁהוּא אוֹמֵר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מְלַמְּדוֹ מִשְׁנָה, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה, עַיִן שָׁם. **נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הִיא בְּחִינַת לַיְלָה, כִּי הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָמַד אֶת זֶה עִם מֹשֶׁה בַּלַּיְלָה כַּנַּ״ל. עַכְשָׁו מְבִיא עוֹד רְאָיָה, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הוּא בְּחִינַת לַיְלָה; וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סַנְהֶדְרִין כד.): **״בְּמַחְשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי״** — **זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי**, וּמִנַּיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁחֹשֶׁךְ הוּא לַיְלָה? מִבְּיָא רְאָיָה מִפָּסוּק, **וּכְתִיב** (בְּרֵאשִׁית א, ה): **״וְלַחשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה״, נִמְצָא, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הוּא בְּחִינַת לַיְלָה וְחֹשֶׁךְ, וְעַיִן בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא** (פָּרָשַׁת נֹחַ): תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קָשָׁה לִלְמוּד, וְיֵשׁ בָּהּ צַעַר גָּדוֹל שֶׁהִיא מְשׁוּלָה לְחֹשֶׁךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הָעָם הַהוֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל״ (יְשַׁעְיָה ט, א) — אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַתַּלְמוּד, שֶׁרָאוּ אוֹר גָּדוֹל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר עֵינֵיהֶם בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, בְּטָמֵא וּבְטָהוֹר וְכוּ', עַיִן שָׁם. הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד שַׁ״ס, יְתַקֵּן הַשְּׁכִינָה עִיזְקָאִין שֶׁבַּקְּנָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצֵא הַקּוֹל. עַכְשָׁו מְקַשֵּׁר מַהִי הַשַּׁיָּכוּת שֶׁל לִמּוּד גְּמָרָא, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, אֶל הַקּוֹל; כִּי בַּקְּנָה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל (בְּרָכוֹת סא.), יֵשׁ שֵׁשׁ טַבָּעוֹת, שִׁית עִיזְקָאִין. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה ב', סִימָן יד): ״כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד) — זֶהוּ הַתַּלְמוּד. נִמְצָא, שֶׁהַתַּלְמוּד יוֹצֵא מֵהַקּוֹל, וְהוּא תִּקּוּנוֹ. וְעַל־כֵּן הוּא שִׁשָּׁה סְדָרִים, כְּנֶגֶד הַשִּׁית עִיזְקָאִין, שֵׁשׁ טַבָּעוֹת שֶׁבַּקְּנָה. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית מב.): מַאן דְּקָאֲרֵי וְתָנֵי שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה, דָּא הוּא מַאן דְּיָדַע לְסַדְּרָא וּלְקַשְּׁרָא קִשׁוּרָא יְחִידָא דְּמָארֵיהּ כִּדְקָא יָאוֹת אִלֵּין אִינּוּן דִּמְקַדְּשִׁין שְׁמָא קַדִּישָׁא דְּמָארֵיהוֹן בְּכָל יוֹמָא תְּדִיר וְכוּ', עַיִן שָׁם.

וְזֶהוּ (אֵיכָה ב, יט): **״קוּמִי רוֹנִי בַלָּיְלָה״, הַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה תְּקוּמָה לְהָרְנָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַלַּיְלָה שֶׁהִיא גְּמָרָא.** עַכְשָׁו מְבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁהָרְנָה יֵשׁ לָהּ קִימָה וַעֲלִיָּה עַל־יְדֵי הַלַּיְלָה,

שֶׁהוּא גְּמָרָא כַּנַּ״ל, וּמֵחֲמַת שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הִיא שִׁשָּׁה סְדָרִים כַּנַּ״ל, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מַה שֶּׁתִּרְגֵּם עַל פָּסוּק זֶה קוּמִי כְּנִישְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל דְּשַׁרְיָא בְּגָלוּתָא עֲסוּקֵי בְּמִשְׁנָה בַּלַּיְלָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה גַּם תָּבִין מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה לב.): כָּל הַשּׁוֹנֶה בְּלֹא זִמְרָה, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל כ, כה): ״וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים״ וְכַנַּ״ל, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַלִּמּוּד הוּא לְתַקֵּן אֶת קוֹל הַזֶּמֶר, וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא ד׃): ״עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יב), קוֹל הַתּוֹר דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

אַךְ כְּשֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, הֵינוּ בְּשִׁבְיל שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, הֵינוּ מֵחֲמַת שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נִקְרֵאת מַלְכוּת, כַּמּוּבָא (בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר בַּהַקְדָּמָה יז.): מַלְכוּת פֶּה — תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קָרִינָן לַהּ, עַל־כֵּן יְכוֹלִים הַקְּלִפּוֹת לְהִתְאַחֵז בְּהַלִּמּוּד שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁתִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בִּשְׁבִיל מַלְכוּת עַצְמוֹ, שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, וְיִקַּח הַמַּלְכוּת לְעַצְמוֹ, וְזֶה נִקְרָא שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים סב.): ״לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ וּלְדָבְקָה בּוֹ״ (דְּבָרִים ל, כ), שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם אֶקְרָא — שֶׁיִּקְרָאוּנִי חָכָם, אֶשָּׁנֶה — שֶׁיִּקְרָאוּנִי רַבִּי וְכוּ׳, אֶלָּא לְמַד מֵאַהֲבָה, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי פָּרָשַׁת עֵקֶב: שֶׁמָּא תֹּאמַר אֲנִי לוֹמֵד תּוֹרָה בִּשְׁבִיל שֶׁאֶקָּרֵא רַבִּי, תַּלְמוּד לוֹמַר: לְאַהֲבָה — לְמַד מֵאַהֲבָה, עַיֵּן שָׁם.

הַלִּמּוּד אֵינוֹ בַּחֲשִׁיבוּת כָּל־כָּךְ, וְאָמַר ״כָּל־כָּךְ״, כִּי קָצָת חֲשִׁיבוּת יֵשׁ גַּם בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים נ׃): לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (אֱמֹר פח.): יִשְׁתַּדֵּל בַּר נַשׁ בְּעַלְמָא דְּאוֹרַיְתָא וּפִקּוּדוֹי אֲפִלּוּ דְּלָא עָבִיד לִשְׁמָהּ, עַיֵּן שָׁם.

וּכְשֶׁלּוֹמֵד בַּלַּיְלָה, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמֵגֵן עָלָיו, שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַנַּ״ל. הֵינוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד גְּמָרָא בַּלַּיְלָה, אֲפִלּוּ שֶׁנִּכְנָס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמֵגֵן עָלָיו, שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַזּוֹ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יב׃): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מב, ט): ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״, וּמַה טַּעַם ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״? מִשּׁוּם ״וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי״, עַיֵּן שָׁם; ״שִׁירָה עִמִּי״ דַּיְקָא, כִּי הַלִּמּוּד בַּלַּיְלָה הוּא תִּקּוּן הַנְּגִינָה וְהַשִּׁירָה כַּנַּ״ל, וְשֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ תִּהְיֶה דְּבוּקָה רַק בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא נִגּוּן שֶׁל הָאִישׁ כָּשֵׁר וְכַנַּ״ל, וּבָזֶה הַחוּט שֶׁל חֶסֶד, שֶׁמַּמְשִׁיךְ עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אִם לוֹמֵד בַּלַּיְלָה, בָּזֶה נַעֲשָׂה תּוֹרָתוֹ תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מט׃): תּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹ הִיא תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד, עַיֵּן שָׁם. וְאִיתָא בִּכְתָבֵי הָאֲרִיזַ״ל, עַיֵּן עֵץ חַיִּים (שַׁעַר מ״ח, שַׁעַר הַקְּלִפּוֹת, פֶּרֶק ב׳), **כִּי הַצִּפֳּרִים שֶׁבַּקְּלִפָּה הֵם מִחִּין שֶׁבְּמַלְכוּת דִּקְלִפָּה,** כִּי הַצִּפֳּרִין דִּקְלִפָּה הֵם מֹחַ חָכְמָה וּבִינָה דְּנוּקְבָא דִּקְלִפָּה (וְיָדוּעַ כִּי נוּקְבָא הוּא הַמַּלְכוּת), עַיֵּן שָׁם; **וְהַשְׁתִּי צִפֳּרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת הֵם בִּנְיַן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.** כִּי הַצִּפֳּרִים דִּקְדֻשָּׁה הֵם מֹחַ

אַךְ כְּשֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, הֵינוּ בְּשִׁבְיל שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, הַלִּמּוּד אֵינוֹ בַּחֲשִׁיבוּת כָּל כָּךְ, וּכְשֶׁלּוֹמֵד בַּלַּיְלָה, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו, שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַנַּ״ל

וְאִיתָא בִּכְתָבֵי הָאֲרִי״ זַ״ל, כִּי צִפֳּרִים שֶׁבְּקִלְפָּה הֵם מִחִּין שֶׁבְּמַלְכוּת דִּקְלִפָּה, וְהַשְׁתִּי צִפֳּרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת, הֵם בִּנְיַן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְפִיכָךְ נִשְׁתַּבַּח

חָכְמָה וּבִינָה דִּקְדֻשָּׁה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם בָּעֵץ חַיִּים. **לְפִיכָךְ נִשְׁתַּבַּח דָּוִד לִפְנֵי שָׁאוּל** (שְׁמוּאֵל־א טז, יח): ״וְיוֹדֵעַ נַגֵּן״. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה שֶׁהַנְּגִינָה הוּא בְּנִין הַמַּלְכוּת, כִּי אָנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁפָּגַם בְּמַלְכוּתוֹ, כִּי לֹא שָׁמַע בְּקוֹל ה׳, וְהֶחֱיָה אֶת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת דִּקְלִפָּה, כָּתוּב אֶצְלוֹ (שָׁם יד): ״וְרוּחַ ה׳ סָרָה מֵעִם שָׁאוּל, וּבִעַתְּתוּ רוּחַ רָעָה״ וְגוֹ׳, שֶׁסָּר מִמֶּנּוּ הַקּוֹל דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא הַנְּגִינָה דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן חִפְּשׂוּ עֲבָדָיו אַחֲרֵי ״אִישׁ יוֹדֵעַ מְנַגֵּן בַּכִּנּוֹר״, שֶׁהוּא מְנַגֵּן כָּשֵׁר, וּמָצְאוּ אֶת דָּוִד, שֶׁהוּא אִישׁ יוֹדֵעַ נַגֵּן, וְאוֹתוֹ מָשַׁח שְׁמוּאֵל לְמֶלֶךְ, כִּי הַנְּגִינָה הִיא **בִּנְיַן הַמַּלְכוּת, לְכָךְ רָאוּי הוּא לְמַלְכוּת**, כִּי הוּא זָכָה לְהַקּוֹל דִּקְדֻשָּׁה, נִגּוּן כָּשֵׁר, וְעַל־כֵּן ״וַה׳ עִמּוֹ״, שֶׁהוּא מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה (וְעַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳), שֶׁעַל־יְדֵי הַקּוֹל יְכוֹלִים לְהַכִּיר אֶת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וּלְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר לְקַמָּן, שֶׁעַל־יְדֵי שְׁלוֹמְדִים שִׁתִּין מַסֶּכְתּוֹת, מְתַקְּנִין אֶת הַקּוֹל, שֶׁהוּא בְּנִין הַמַּלְכוּת תָּבִין, וְתַשְׂכִּיל מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין נג.): שָׁאוּל לָא גָּלֵי מַסֶּכְתָּא וְדָוִד גָּלֵי מַסֶּכְתָּא, עַיִן שָׁם וְדוֹ״ק. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ג׃): דָּוִד עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה הָיָה עוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, מִכָּאן וָאֵילָךְ בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת; כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהַקְּדִים לִשְׁמִיעַת הַנְּגִינָה תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, שֶׁאָז דַּיְקָא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁפַע הַנְּבוּאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, תְּפִלּוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר מִדַּעְתּוֹ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קנו); וְזֶה גַּם מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כִּנּוֹר הָיָה תָּלוּי לְמַעְלָה מִמִּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלַּיְלָה, בָּא רוּחַ צְפוֹנִית וְנוֹשֶׁבֶת בּוֹ, וּמְנַגֵּן מֵאֵלָיו, שֶׁשָּׁמַע אָז קוֹל הַנְּבוּאָה, עַל־יְדֵי הַכִּנּוֹר, כִּי הַקְּדִים לִלְמֹד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה שֶׁנִּתְּקָן אֶצְלוֹ הַשֵּׁית עִזְקָאִין שֶׁבַּקָּנֶה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצֵא הַקּוֹל וְכַנַּ״ל. וְזֶה שֶׁאָמַר (תְּהִלִּים עז, ז): ״אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלַּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי״, שֶׁעַל יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בַּלַּיְלָה, נִזְכָּר בְּנִגּוּנוֹ נִגּוּן דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְכַנַּ״ל. וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ (תְּהִלִּים עח, א): ״מַאַחַר עָלוֹת הֱבִיאוֹ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הַצֹּאן הַמְנִיקוֹת׳; הַיְנוּ מֵאַחַר הַמְנִיקוֹת — הַיְנוּ נֶצַח וְהוֹד, כִּי הֵם מְנִיקִין לַנְּבִיאִים. עַיִן עֵץ חַיִּים (שַׁעַר כט, פֶּרֶק א׳): נֶצַח וְהוֹד דְּזֵעִיר אַנְפִּין נִקְרָאִים נְבִיאִים, עַיִן שָׁם; וְעַיִן בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ (צַו לה.): וּנְבִיאֵי קַיְימֵי לְתַתָּא בַּאֲתַר דְּאִקְרוֹן נֶצַח וְהוֹד וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַיִן בְּשַׁעַר רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ (דְּרוּשׁ א׳), שֶׁהַנְּבִיאִים יוֹנְקִין נְבוּאָתָן מִנֶּצַח וְהוֹד — כָּל נָבִיא, כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ וְשָׁרְשׁוֹ, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ רֹאשׁ כָּל הַנְּבִיאִים הָיָה מִתְנַבֵּא מִתְּרֵין פְּרָקִין קַדְמָאִין שֶׁל נֶצַח וְהוֹד, עַיִן שָׁם. **וְהֵם בִּנְיַן הַמַּלְכוּת**, עַיִן בְּשַׁעַר מַאֲמְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי (בְּתִחְלָתוֹ), כִּי הַמַּלְכוּת נַעֲשֵׂית מִבְּחִינַת נֶצַח וְהוֹד, עַיִן שָׁם; כִּי שֶׁפַע הַנְּבוּאָה הַיּוֹרֶדֶת מִנֶּצַח וְהוֹד, מַגִּיעָה עַד הַמַּלְכוּת וּמַעֲלֵית אוֹתָהּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יד׃) עַל פָּסוּק (אֶסְתֵּר ה, א): ״וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת״ — שֶׁלָּבְשָׁה רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְכַנַּ״ל. וְעַיִן בְּמְצוּדוֹת עַל פָּסוּק: ״מֵאַחַר עָלוֹת״, מַמָּה שֶׁהָלַךְ אַחַר הַמְנִיקוֹת לְרָעוֹתָן, הֱבִיאוֹ לִהְיוֹת מֶלֶךְ רוֹעֶה יִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ כִּי בָּזֶה שֶׁהָלַךְ אַחַר הַמְנִיקוֹת, שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד, עַל־יְדֵי־זֶה הֶעֱלָה וְהִשְׁלִים אֶת הַמַּלְכוּת וְנַעֲשָׂה מֶלֶךְ, וְדוֹ״ק.

דָּוִד לִפְנֵי שָׁאוּל (שְׁמוּאֵל־א טז): **״וְיוֹדֵעַ נַגֵּן״, כִּי הַנְּגִינָה הִיא בִּנְיַן הַמַּלְכוּת, לְכָךְ רָאוּי הוּא לְמַלְכוּת. וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ** (תְּהִלִּים עח): **״מֵאַחַר עָלוֹת הֱבִיאוֹ״, הַיְנוּ מֵאַחַר הַמְּנִיקוֹת, הַיְנוּ נֶצַח וְהוֹד, כִּי הֵם מְנִיקִין לַנְּבִיאִים, וְהֵם בִּנְיַן הַמַּלְכוּת:**

וּמֵאַחַר שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהַשְׁתִּי צִפֳּרִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם הַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת, הֵם בִּנְיַן מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, מִזֶּה תָּבִין, שֶׁעַל־כֵּן הָעֲמָדַת מֶלֶךְ הָיָה עַל־פִּי נְבוּאָה, כְּכָל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, שֶׁהָיָה עַל־פִּי נְבוּאָה. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (סַנְהֶדְרִין, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ג׳): כָּל הַמְקַלֵּל מַלְכוּת דָּוִד — חַיָּב מִיתָה (כִּי נִמְשְׁחוּ עַל־פִּי נְבוּאָה), עַיֵּן שָׁם; וְהַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת מִן הַצִּפֳּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר ז, פט): ״מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו״, שֶׁהֵם שְׁתֵּי צִפֳּרִים הַנַּ״ל, שֶׁהֵם בִּנְיַן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. וּמַה שֶּׁכָּתַב אֵצֶל דָּוִד: ״מֵאַחַר עָלוֹת הֵבִיאוֹ״, ׳מֵאַחַר׳ דַּיְקָא, בָּזֶה מְגַלֶּה גֹּדֶל כֹּחוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְתַקֵּן וּלְהַעֲלוֹת גַּם הַנְּגִינָה שֶׁאֵינוֹ מֵאָדָם כָּשֵׁר, לְהַעֲלוֹתָהּ אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶהוּ ״מֵאַחַר עָלוֹת הֵבִיאוֹ״, הַיְנוּ גַּם הַנְּגִינָה שֶׁהִיא מֵאֲחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ יָכוֹל לְתַקֵּן; כִּי כָּל עִנְיָנוֹ הָיָה רַק לְקָרֵב וּלְיַחֵד כָּל יָמָיו אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אַפִלּוּ אֵצֶל אֲחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ד׳.), שֶׁאָמַר דָּוִד: וַאֲנִי יָדַי מְלֻכְלָכוֹת בְּדַם וּבְשָׁפִיר וּבְשִׁלְיָא, כְּדֵי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ (וְכַאֲשֶׁר הִתְפָּאֵר רַבֵּנוּ זַ״ל מַאֲמָר זֶה עַל עַצְמוֹ).

עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה **לְדִידִי חָזֵי לִי הַהִיא אַקְרוֹקְתָּא, וּפְרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל צְפַרְדֵּעַ, הַיְנוּ צִפּוֹר דְּעָה.** שֶׁרָאָה שְׁלֵמוּת הַדַּעַת שֶׁהוּא בִּנְיַן הַמַּלְכוּת, מֹחִין שֶׁבַּמַּלְכוּת וְכַנַּ״ל; כִּי עִקַּר הַדַּעַת הוּא הַמְשָׁכַת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל עַצְמוֹ, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַהִיא אַקְרוֹקְתָּא׳, וּפְרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳צְפַרְדֵּעַ׳, הַיְנוּ צִפּוֹר דְּעָה. ׳דַּהֲוֵי כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא׳, מִלְּשׁוֹן ״קְרָא בִּגְרוֹן״ (יְשַׁעְיָהוּ נח), **הַיְנוּ שֶׁהַנְּגִינָה נִמְשֶׁכֶת מִמֶּנּוּ. ׳וְאַקְרָא**

וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): אֵיזֶהוּ פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁכָּל גּוּפֵי תּוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ? בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ, כִּי הַדַּעַת הוּא בִּנְיַן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְאָמְרוּ (נְדָרִים מא.): דְּדָא בֵּיהּ כֻּלָּא בֵּיהּ, אִם יֵשׁ לוֹ דַּעַת, יֵשׁ לוֹ כְּבָר הַכֹּל, וְלָמָּה נָקַט רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, שֶׁרָאָה אֶת הַדַּעַת בִּנְיַן הַמַּלְכוּת דַּיְקָא צְפַרְדֵּעַ? מִפְּנֵי שֶׁצְּפַרְדֵּעַ נִקְרֵאת עַל שֵׁם ״צִפּוֹר דְּעָה״ (עַיֵּן בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ז׳): בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹפוֹת הֵם צְמֵאִין וּבָאִין לִשְׁתּוֹת מִן הַיְאוֹר וּמִן הָאֲגַמִּים, קוֹרְאִין אוֹתָם וְאוֹמְרִים לָהֶם: בֹּאוּ וּשְׁתוּ, עַיֵּן שָׁם; (כִּי כְּשֵׁם שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַשְּׂכְוִי בִּינָה לְהָקִין הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּךְ נָתַן לַצְּפַרְדֵּעַ קוֹל לְהַזְמִין הַצִּפֳּרִים לִשְׁתּוֹת, כִּי הַצִּפּוֹר עָפָה בַּגֹּבַהּ, וְהִיא צְמֵאָה וְאֵינָהּ יוֹדַעַת אֵיפֹה לְהַשִּׂיג מַיִם, וְהַצְּפַרְדֵּעַ מוֹדִיעָה לָהּ). נִמְצָא, שֶׁהַצְּפַרְדֵּעַ הִיא בְּרִיָּה שֶׁמַּכְנֶסֶת דַּעַת וְכַנַּ״ל, וְעַל־פִּי סוֹד הוּא שֶׁהַצְּפַרְדֵּעַ הִכְתָּה לִשְׁנֵי הַמֹּחִין, שֶׁהֵם שְׁתֵּי הַצִּפֳּרִים שֶׁל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שֶׁבַּדַּעַת שֶׁלָּהּ וְכַנַּ״ל, עַיֵּן כָּל זֶה בִּפְרִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר כא, פֶּרֶק ז׳), עַיֵּן שָׁם.

דַּהֲוֵי כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא, הַיְנוּ הַצְּפַרְדֵּעַ הָיְתָה גְּדוֹלָה כִּכְרָךְ שֶׁל הַגְרוֹנְיָא, וּמָה רוֹצֶה לְרַמֵּז בָּזֶה מִלְּשׁוֹן ״קְרָא בִּגְרוֹן״ (יְשַׁעְיָה נח, א), הַיְנוּ תֵּבֶת ״אֶקְרָא״ זֶה ״קְרָא״, וְתֵבֶת ״הַגְרוֹנְיָא״ זֶה ״גָּרוֹן״, הַיְנוּ שֶׁהַנְּגִינָה נִמְשֶׁכֶת מִמֶּנּוּ, הַיְנוּ אֵיךְ נִבְנֵית הַדַּעַת שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, הַיְנוּ עַל־יְדֵי קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁבָּא מֵהַגָּרוֹן, וְעַל־כֵּן הִטְבִּיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטֶבַע הַצְּפַרְדֵּעַ שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת הַדַּעַת כַּנַּ״ל, שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד מְקַרְקֶרֶת וּמְצַפְצֶפֶת וּמְנַגֶּנֶת, וְעַל־יְדֵי הַנִּגּוּן נִבְנָה הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַדַּעַת. וּבָזֶה תָּבִין מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(הובא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תתפט): אָמְרוּ עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁסִּיֵּם סֵפֶר תְּהִלִּים זָחָה דַּעְתּוֹ עָלָיו, אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּלוּם יֵשׁ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאָמַר שִׁירָה כְּמוֹתִי, נִזְדַּמְּנָה לוֹ צְפַרְדֵּעַ אַחַת, אָמְרָה לוֹ: אַל תָּזוּחַ דַּעְתְּךָ עָלֶיךָ, שֶׁאֲנִי אוֹמֶרֶת שִׁירָה יוֹתֵר מִמְּךָ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּינְחָס רכב:) אִיתָא שָׁם, שֶׁכְּשֶׁהִתְפָּאֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְאָמַר שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב יְשֵׁנִים אַרְבַּע שָׁעוֹת, וַאֲנִי חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ׳, אָז בָּאָה אֵלָיו צְפַרְדֵּעַ, וְאָמְרָה לוֹ: אַתָּה מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמְךָ שֶׁאַתָּה קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְאוֹמֵר שִׁירָה, אֲנִי כָּל הַלַּיְלָה עֵרָה וְאוֹמֶרֶת שִׁירָה, עַיִן שָׁם; וְשָׁם (דף רלב:) אִיתָא בְּעִנְיָן אַחֵר: בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ דָּוִד עַל שְׂפַת הַנָּהָר אָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַאִם יֵשׁ לְךָ עוֹד בָּעוֹלָם מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אוֹתְךָ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, אִזְדַּמְּנָא לֵיהּ צְפַרְדֵּעַ, אָמַר לֵיהּ דָּוִד: לָא תִּתְגָּאֵה דַּאֲנָא עֲבִידַת יַתִּיר מִינָּךְ דְּמִסְיַרַת גּוּפָאי עַל מֵימָרָא דְּמָארִי, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת ז, כח): ״וְשָׁרַץ הַיְאוֹר צְפַרְדְּעִים״, עַיִן שָׁם; וְלִכְאוֹרָה לָמָּה בָּאָה אֵלָיו דַּוְקָא צְפַרְדֵּעַ, אַךְ דָּוִד הָיָה בְּנֵין הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַדַּעַת כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהִתְגָּאָה וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים סו:): כָּל הַמִּתְיַהֵר, אִם חָכָם — חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת הֵימֶנּוּ, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן בָּאָה אֵלָיו צְפַרְדֵּעַ, שֶׁהִיא צִפּוֹר דַּעַת הַמְקַרְקֶרֶת תָּמִיד בְּקוֹל נְגִינָתָהּ, וְעוֹרְרָה אוֹתוֹ — אַל תִּתְגָּאֶה, כִּי בָּזֶה אַתָּה מַפִּיל חָכְמָתְךָ שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת. וּבֶאֱמֶת אָנוּ מוֹצְאִים שֶׁדָּוִד הָיָה תָּמִיד מַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלא, א): ״ה׳ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי, וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדוֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה יא.) עַל פָּסוּק (שְׁמוּאֵל־א יז, יד): ״וְדָוִד הוּא הַקָּטָן״ — הוּא בְּקַטְנוּתוֹ מִתְחַלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, כְּשֵׁם שֶׁבְּקַטְנוּתוֹ הִקְטִין עַצְמוֹ אֵצֶל מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתוֹרָה, כָּךְ בְּמַלְכוּתוֹ הִקְטִין עַצְמוֹ אֵצֶל מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה, עַיִן שָׁם; וְכֵן הוּא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה (פֶּרֶק ג׳): דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה יוֹשֵׁב — לֹא עַל הַכַּר וְלֹא עַל הַסַּפְסַל, אֶלָּא הָיָה יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ וּמְלַמֵּד תּוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן הוּא זָכָה שֶׁבָּנָה אֶת הַמַּלְכוּת וְכַנַּ״ל.

קְרָא בְּגָרוֹן אַל תַּחְשֹׂךְ וְגוֹ׳, לְשׁוֹן חֹשֶׂךְ וְכַנַּ״ל, שֶׁשְּׁלֵמוּת הַנִּגּוּן הוּא עַל־יְדֵי חֹשֶׂךְ דַּיְקָא שֶׁהוּא לַיְלָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה וְכַנַּ״ל. וְעַיִן בְּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר כח, פֶּרֶק ה׳), שֶׁמְּבָאֵר שָׁם בַּאֲרִיכוּת, כִּי שֹׂרֶשׁ הַגָּרוֹן נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַמֹּחִין וְכוּ׳, וְאָנוּ צְרִיכִין לְחַדֵּשׁ אֶת הַמֹּחִין בְּכָל פַּעַם, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַגָּרוֹן דַּיְקָא, עַל־יְדֵי קוֹל הַתְּפִלָּה וְכַנַּ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי קְרָא בְּגָרוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה יִבָּנֶה מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, עַיִן שָׁם; וְעַיִן שָׁם בְּשַׁעַר ל״ט (פֶּרֶק יב): הַגָּרוֹן הוּא הַמַּלְכוּת וְכוּ׳, עַיִן שָׁם וְכַנַּ״ל, שֶׁבִּנְיַן הַמַּלְכוּת הוּא עַל־יְדֵי הַגָּרוֹן דַּיְקָא. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמט, ו): ״רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם״, בִּגְרוֹנָם דַּיְקָא, הַיְנוּ בִּגְרוֹנָם יְסַפְּרוּ רוֹמְמוֹת הָאֵל (עַיֵּן מְצוּדוֹת). וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב עַל זֶה, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אַף־עַל־פִּי שֶׁקִּלַּסְתֶּם אוֹתִי בִּנְבָלִים וּבְכִנּוֹרוֹת, אֵינוֹ עָרֵב לְפָנַי אֶלָּא בִּגְרוֹנָם, אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים מַה הֵם שׁוֹמְעִים בְּאָזְנֵיהֶם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יְקַלְּסוּ אוֹתִי הָרְשָׁעִים בִּגְרוֹנָם, לָמָּה שֶׁרֵיחָם רַע, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ה, י): ״קֶבֶר פָּתוּחַ גִּרְגָּם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן״, אֲבָל הַצַּדִּיקִים קִלּוּסָן עָרֵב לְפָנַי בְּיוֹתֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): ״כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה״, וּכְתִיב (תְּהִלִּים קד, לד): ״יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי״, לָכֵן נֶאֱמַר ״רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם״ וְכַנַּ״ל. וְזֶה שֶׁהִתְפָּאֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָחַז בִּבְנֵין הַמַּלְכוּת, תִּקּוּן הַנְּגִינָה כַּנַּ״ל, (תְּהִלִּים סט, ד): ״יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי״ וְגוֹ׳, נִחַר גְּרוֹנִי דַּיְקָא, כִּי תִּקּוּן הַנְּגִינָה בִּנְיַן הַמַּלְכוּת הוּא עַל־יְדֵי הַגָּרוֹן דַּיְקָא וְכַנַּ״ל.

דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הָוֵי? שִׁתִּין בָּתֵּי', הַיְנוּ עַל־יְדֵי מָה תְּתַקֵּן בְּחִינַת "קְרָא בְגָרוֹן"? עַל־יְדֵי 'שִׁתִּין בָּתֵּי', הַיְנוּ עַל־יְדֵי שִׁתִּין מַסֶּכְתּוֹת, וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: 'תַּלְמוּדָא קָאֲמַר לָהּ', הַיְנוּ שֶׁיִּלְמַד תַּלְמוּד.

'אָתָא תַּנְיָא בַּלְעָהּ', וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: 'רַבָּה קָאֲמַר לָהּ', הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ יִבְלַע אוֹתָהּ הַנָּחָשׁ, וְזֶה שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁבַּ״ם: 'רַבָּה קָאֲמַר לָהּ', הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקָרֵא רַבִּי.

וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הָוֵי שִׁתִּין בָּתֵּי, הַיְנוּ עַל־יְדֵי מָה תְּתַקֵּן בְּחִינַת 'קְרָא בַּגָּרוֹן', עַל־יְדֵי שִׁתִּין בָּתֵּי. עַיֵּן גְּמָרָא (סוֹטָה מד.): "וּבָנִיתָ בֵּיתְךָ" — זֶה גְּמָרָא, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שִׁתִּין מַסֶּכְתּוֹת, כִּי הַגְּמָרָא נִקְרֵאת בַּיִת כַּנַּ״ל, וְיֵשׁ בָּהֶם שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ו', סִימָן יד): "שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת" — אֵלּוּ שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת שֶׁל הֲלָכוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַשִּׁתִּין בָּתֵּי שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת הֵמָּה בִּנְיַן הַמַּלְכוּת וְכַנַּ״ל. [וְעַתָּה יוּבַן כְּחֹמֶר מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ הָרַשְׁבַּ״ם: שִׁתִּין בָּתֵּי תַּלְמוּדָא קָאֲמַר לָהּ].

וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל תַּלְמוּדָא קָאֲמַר לָהּ הַיְנוּ שֶׁיִּלְמַד תַּלְמוּד, בָּזֶה יִתְקַן אֶת הַגָּרוֹן, תַּלְמוּד דַּיְקָא וְכַנַּ״ל, כִּי צָרִיךְ לְתִקּוּן הַגָּרוֹן תַּלְמוּד דַּיְקָא וְדוֹ״ק.

אָתָא תַּנְיָא בַּלְעָהּ, בָּא הַנָּחָשׁ וּבוֹלֵעַ אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ [וְעַתָּה יוּבַן כְּחֹמֶר מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ הָרַשְׁבַּ״ם רַבָּה קָאֲמַר לָהּ], כִּי מֵחֲמַת שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נִקְרֵאת מַלְכוּת, עַל־כֵּן הַקְּלִפּוֹת יְכוֹלוֹת לְהִתְאַחֵז בְּהַלִּמּוּד שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁתִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בִּשְׁבִיל מַלְכוּת עַצְמוֹ שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי כַּנַּ״ל.

וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל רַבָּה קָאֲמַר לָהּ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ יִבְלַע אוֹתָהּ הַנָּחָשׁ, וְזֶה שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: רַבָּה קָאֲמַר לָהּ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקָרֵא רַבִּי, שֶׁזֶּה נִקְרָא שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְכַנַּ״ל. וְיֵשׁ לוֹמַר לָמָּה דַּיְקָא הַנָּחָשׁ בּוֹלֵעַ אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ? אַךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קמו.): בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא, יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי פָּסְקָה זֻהֲמָתָן, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּמִדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב'): מָדַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הֶהָרִים, וְלֹא מָצָא הַר שֶׁתִּנָּתֵן בּוֹ הַתּוֹרָה אֶלָּא סִינַי וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ה'): "גַּאוּת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ" — זֶה תָּבוֹר וְכַרְמֶל, שֶׁבָּאוּ מִסּוֹף הָעוֹלָם מִתְגָּאִים, לוֹמַר שֶׁאָנוּ גְּבוֹהִים וְעָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן אֶת הַתּוֹרָה, "וּשְׁפַל רוּחַ יִתְמֹךְ כָּבוֹד" — זֶה סִינַי שֶׁהִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר שֶׁאֲנִי נָמוֹךְ, וְעַל־יְדֵי כָּךְ תָּמַךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבוֹדוֹ עָלָיו וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה, וְזָכָה לְכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יט, כ): "וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי", עַיֵּן שָׁם; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה רַק עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, שֶׁזֶּה נִקְרָא לִשְׁמָהּ, כִּי (תַּעֲנִית ז.): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לַמַּיִם? אֶלָּא מַה מַּיִם מַנִּיחִין מָקוֹם גָּבֹהַּ וְהוֹלְכִין לְמָקוֹם נָמוֹךְ, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה עָלָיו, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סוֹטָה כא:): אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי שֶׁמַּעֲמִיד עַצְמוֹ עָרוּם עֲלֵיהֶם, וּבְמִי שֶׁמִּשִּׁים עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁשְּׁלֵמוּת הַתּוֹרָה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּטוּל עַצְמִיּוּתוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת סִינַי, בְּחִינַת עֲנָוָה, שֶׁמַּחֲזִיר אֶת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, וְאֵינוֹ נוֹטֵל הַמַּלְכוּת לְעַצְמוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקָרֵא רַבִּי, אָז נִפְסָקָה זֻהֲמָתוֹ, כִּי עוֹמֵד עַל הַר סִינַי, אֲבָל אִם לוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, עַל מְנַת

שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד עַל הַר סִינַי, וַעֲדַיִן זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ בּוֹ, שֶׁהוּא הַגְּאוּת; כִּי עִקַּר הַזֻּהֲמָה שֶׁהִכְנִיס הַנָּחָשׁ בְּחַוָּה, הָיָה הַגְּאוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג, ה): ״וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: יוֹצְרֵי עוֹלָמוֹת, הַיְנוּ ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳, וְעַל־כֵּן הַלִּמּוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בִּשְׁבִיל גְּאוּת שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, יִבְלָעֶנּוּ הַנָּחָשׁ דַּיְקָא וְכַנַּ״ל וְקַל לְהָבִין. וּכְפִי שֶׁבְּאַרְנוּ לָעֵיל, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָחַז בִּשְׁלֵמוּת הַמַּלְכוּת, שְׁלֵמוּת עֲנָוָה, יוּבַן עַל־פִּי זֶה מַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין קי.): כָּל הַחוֹלֵק עַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד רָאוּי לְהַכִּישׁוֹ נָחָשׁ, נָחָשׁ דַּיְקָא, כִּי הוּא הֵפֶךְ דָּוִד וְכַנַּ״ל.

אֲתָא פּוּשְׁקַנְצָא וּפֵרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל עוֹרֵב, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה מִלְּשׁוֹן עַרְבִית, עַיֵּן בַּגְּמָרָא (עֲרוּבִין כא:) עַל פָּסוּק ״שְׁחוֹרָה כְּעוֹרֵב״, בְּמִי אַתָּה מוֹצְאָן? בְּמִי שֶׁמַּשְׁכִּים וּמַעֲרִיב עֲלֵיהֶן לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ (וְעַיֵּן בְּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: שְׁחוֹרוֹת לְשׁוֹן שַׁחֲרִית, כְּעוֹרֵב לְשׁוֹן עַרְבִית, עַיֵּן שָׁם), [רַבָּה אָמַר: בְּמִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו עֲלֵיהֶן כְּעוֹרֵב, רָבָא אָמַר: בְּמִי שֶׁמֵּשִׂים עַצְמוֹ אַכְזָרִי עַל בָּנָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ כָּעוֹרֵב, עַיֵּן שָׁם]; שֶׁבָּזֶה שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה, בָּזֶה מְגַלֶּה אֱמִתַּת לִבּוֹ, שֶׁרוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, תּוֹרָה לִשְׁמָהּ; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּמִיד לב:) עַל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה — שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, וְאָמְרוּ (מְנָחוֹת קי.) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קלד, א): ״הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה׳ בַּלֵּילוֹת״ — אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מַעֲלֶה עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עֲסוּקִים בַּעֲבוֹדָה, כִּי (וַיִּקְרָא רַבָּה יט, א): אֵין רְנָה שֶׁל תּוֹרָה אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְדִבְרֵי תּוֹרָה צְרִיכִין הַשְׁחָרָה וַעֲרָבָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּיַּלְקוּט (מִלָּכִים א׳, רֶמֶז קעו): מַה כּוֹכָבִים אֵינָם שׁוֹלְטִים אֶלָּא בַּלַּיְלָה, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינָם מוֹשְׁלִים בַּתּוֹרָה אֶלָּא בַּלַּיְלָה, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב הָרַמְבַּ״ם (פֶּרֶק ג׳ מֵהִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, הֲלָכָה יג): אַף־עַל־פִּי שֶׁמִּצְוָה לִלְמֹד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, אֵין אָדָם לוֹמֵד רֹב חָכְמָתוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה, לְפִיכָךְ מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת בְּכֶתֶר הַתּוֹרָה, יְהֵא בְּכָל לֵילוֹתָיו, וְלֹא יְאַבֵּד אֲפִלּוּ אֶחָד מֵהֶן בְּשֵׁנָה וַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשִׂיחָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֶלָּא בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְדִבְרֵי חָכְמָה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן נִפְסַק לַהֲלָכָה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רמו, סְעִיף כג) עַיֵּן שָׁם.

׳אָתָא פּוּשְׁקַנְצָא׳, וּפֵרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳עוֹרֵב׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה, מִלְּשׁוֹן עַרְבִית. ׳וּבָלְעָהּ׳, הַיְנוּ וּמִגֵּן עָלָיו מִן הַנָּחָשׁ הַנַּ״ל.

**וּבָלְעָהּ הַיְנוּ וּמִגֵּן עָלָיו מִן הַנָּחָשׁ הַנַּ״ל. כִּי בָּזֶה שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה שֶׁהוּא עוֹרֵב, בָּזֶה יִבְלַע אֶת הַנָּחָשׁ וִיבַטְּלוֹ לְגַמְרֵי, כִּי מַרְאֶה שֶׁכָּל לִמּוּדוֹ הוּא רַק מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת אַחֲרֵי סח.): דְּבָעֵי בַּר נַשׁ מֵרְחִימוּתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֵיקַם בְּכָל לֵילְיָא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּפוּלְחָנֵיהּ עַד דְּיִתְעַר צַפְרָא וְיִתְמַשַּׁךְ עָלֵיהּ חוּטָא דְּחֶסֶד דְּתַנְיָא זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּהַהוּא בַּר נַשׁ דְּרָחִימוּתָא דָּא רָחִים לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהַנֵי זַכָּאֵי קִשְׁט דְּמְרַחֲמִין לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכֵי עַלְמָא מִתְקַיְּמָא בְּגִינֵהוֹן וְשַׁלְטִין עַל כָּל גְּוֵרִין קָשִׁין דְּלֵילְיָא וְתַתָּא, עַיֵּן שָׁם [צָרִיךְ אָדָם מֵאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָקוּם בְּכָל לַיְלָה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר וְיֶמְשַׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד שֶׁלָּמַדְנוּ, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָאָדָם הַהוּא שֶׁאַהֲבָה זוֹ אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּךְ הָעוֹלָם מִתְקַיְּמִים בַּעֲבוּרָם, וְהֵם שׁוֹלְטִים עַל כָּל גְּוֵרוֹת קָשׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה]; כִּי הַלִּמּוּד בַּלַּיְלָה וּבִפְרָט תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, עִקַּר זְמַנָּהּ הוּא בַּלַּיְלָה דַּיְקָא, וְיכוֹלִים לִלְמֹד אָז בְּלִי פְּנִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשָׁה וַיִּקְרָא כג.): דְּצַחוּתָא דְּאוֹרַיְתָא בַּלַּיְלָה הוּא יַתִּיר מִבִּימָמָא בְּגִין

דְּצַחוּתָא דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הוּא וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בַּלַּיְלָא שַׁלְטָא וְאִתְעָרַת יַתִּיר מִבִּימָמָא וּבְזִמְנָא דְּאִיהִי שַׁלְטָא כְּדֵין אִיהוּ צַחוּתָא דְּאוֹרַיְתָא, עַיֵּן שָׁם [זְכוּת הַתּוֹרָה בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מִבַּיּוֹם, הֱיוֹת וְזַכוּת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בַּלַּיְלָה שׁוֹלֶטֶת וּמִתְעוֹרֶרֶת יוֹתֵר מִבַּיּוֹם, וּבִזְמַן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת אֲזַי הִיא זְכוּת הַתּוֹרָה].

וְסַלִּיק וְיָתִיב בְּאִילָנָא. הַיְנוּ שֶׁזֶּה הָעוֹרֵב יוֹשֵׁב עַל הָאִילָן, וְעַל מָה זֶה מְרַמֵּז הָאִילָן, לָזֶה אָמַר פֵּרֵשׁ הַמַּהַרְשָׁ״א, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ (בְּרֵאשִׁית כא, לג): ״וַיִּטַּע אֵשֶׁל״, וּמַהוּ הָאֵשֶׁל שֶׁהָיָה לְאַבְרָהָם? שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סוֹטָה י.) עַל פָּסוּק: ״וַיִּטַּע אֵשֶׁל״ — שָׁנָטַע בּוֹ פּוּנְדָּק, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: לֶהָנוֹת עוֹבְרִים וְשָׁבִים, לָלוּן שָׁם אוֹרְחִים, וּלְשׁוֹן אֵשֶׁ״ל נוֹטְרִיקוֹן הוּא: אֲ׳כִילָה, שְׁ׳תִיָּה, לְ׳וָיָה, שֶׁהָיָה מַאֲכִילָן וּמַשְׁקָן, וְאַחַר־כָּךְ מְלַוֶּה אוֹתָן, עַיֵּן שָׁם; כִּי מִדָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה חֶסֶד, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת תְּרוּמָה קעו.): אַבְרָהָם יָרִית אַחְסָנָא דְּחֶסֶד, עַיֵּן שָׁם [שֶׁאַבְרָהָם יָרַשׁ יְרוּשַׁת חֶסֶד]. **הַיְנוּ שֶׁהַחוּט שֶׁל חֶסֶד שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו מִגֵּן עָלָיו מִן הַנָּחָשׁ הַנַּ״ל,** כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, נִמְשָׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד וּמַצִּילוֹ וּמֵגֵן עָלָיו מֵהַנָּחָשׁ וְכַנַּ״ל, (וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, [פָּרָשַׁת מִקֵּץ קצד:] עַל פָּסוּק ״הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ״: מַאן אינוּן ׳מְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ׳, הָוֵי אֵימָא אינוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְתָא וְאִשְׁתַּתְּפוּ בַּהֲדֵי שְׁכִינְתָּא וְכַד אָתֵי צַפְרָא אינוּן מְחַכָּאן לְחַסְדּוֹ וְהָא אוֹקְמוּהָ בְּזִמְנָא דְּבַר נַשׁ אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְתָא בַּלַּיְלָא חוּטָא דְּחֶסֶד אִתְמַשִּׁיךְ עָלֵיהּ בִּימָמָא [מִי הֵמָּה ״הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ״? הֲוֵי אוֹמֵר אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה, וְכַאֲשֶׁר בָּא הַבֹּקֶר, הֵם מְחַכִּים לְחַסְדּוֹ, וְזֶה שֶׁלָּמַדְנוּ בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם], כִּדְכְתִיב (תְּהִלִּים מב, ט): ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי״, מַאי טַעֲמָא? יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ? מְשׁוּם דְּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, עַיֵּן שָׁם).

׳וְסַלִּיק יָתִיב בְּאִילָנָא׳, פֵּרֵשׁ הַמַּהַרְשָׁ״א, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ (בְּרֵאשִׁית כא): **״וַיִּטַּע אֵשֶׁל״, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד, הַיְנוּ שֶׁהַחוּט שֶׁל חֶסֶד שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו, מֵגֵן עָלָיו מִן הַנָּחָשׁ הַנַּ״ל. ׳תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילֵיהּ דְּאִילָנָא׳, הַיְנוּ שֶׁרַבָּה מַתְמִיהַ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁכָּל־כָּךְ גָּבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ עַל־זֶה יָכוֹל לְהָגֵן:**

תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילֵיהּ דְּאִילָנָא, הַיְנוּ שֶׁרַבָּה מַתְמִיהַ אֶת עַצְמוֹ שֶׁכָּל־כָּךְ גָּבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ עַל זֶה יָכוֹל לְהָגֵן. כִּי לוּלֵא זֹאת לֹא שָׁבְקַת חַיֵּי לְכָל בְּרִיָּה, וְאֵיךְ הָיוּ יְכוֹלִים לְהִשָּׁמֵר וּלְהִנָּצֵל מֵהַנָּחָשׁ הַמְּסִית לִלְמֹד בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, אֲשֶׁר זֶהוּ סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, הָעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, אֲבָל בָּזֶה שֶׁיִּלְמַד בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, נְעִימוּת, זִיו אוֹר חִיּוּת הַשְּׁכִינָה, וְיִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי פְּגִיּוֹת. וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ מַר וּמָרוֹר מְאֹד מְאֹד, כִּי (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא נֹחַ): תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קָשָׁה לִלְמוּד, וְיֵשׁ בָּהּ צַעַר גָּדוֹל, עַיֵּן שָׁם; כִּי כַּמָּה מִינֵי מְרִירוּת מַיִם הַמָּרִים עוֹבֵר בִּתְחִלָּה עַל כָּל הַבָּא לְהִכָּנֵס בְּיַם הַתַּלְמוּד, כִּי הַתַּלְמוּד הוּא כְּיַם הַגָּדוֹל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב), וּבַיָּם יֵשׁ גַּלִּים וְגַלִּים וְכוּ׳, וְהַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹתוֹ אִם לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם, וְכַוָּנַת לִמּוּדוֹ הִיא לְשֵׁם אֵל עוֹלָם וְלֹא לְאַחֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל בִּהְיוֹת הַלִּמּוּד יְסוּרִים מְרוֹרִים, שֶׁנִּסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְקָשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד אֲפִלּוּ עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתוֹ לֹא לִלְמֹד

בְּסֵדֶר הַלִּמּוּד שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (עַיֵּן בַּקּוּנְטְרֵס סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד עַל־פִּי דַּעַת רַבֵּנוּ זַ״ל), כִּי דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד הַזֶּה הוּא מָתֹק וּמֵאִיר אֶת הָעֵינַיִם, לְהַתְחִיל מֵהַתְחָלַת הַשַּׁ״ס בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת, וְלוֹמַר דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם יַתְחִיל שַׁבָּת וְכֵן מְמַסֶּכֶת לְמַסֶּכֶת עַד שֶׁיְּסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס. וְכֵן הוּא בְּמִשְׁנָיוֹת לִהְיוֹת רָגִיל בַּאֲמִירָה הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת מֵהַהַתְחָלָה, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשִּׁתִּין בָּתֵּי שִׁתִּין מַסֶּכְתּוֹת יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְאָז עַל־יְדֵי רִבּוּי הָאֲמִירָה יְטַהֵר אֶת נַפְשׁוֹ וְיִזְדַּכֵּךְ דָּמָיו וּמֹחוֹ, וְיִזְכֶּה לִטְעֹם טַעַם אוֹר הַתּוֹרָה. אַךְ מִיּוֹם שֶׁנִּתְפַּשְׁטָה הַגֵּאוּת לִלְמֹד עַל מְנַת שֶׁיִּתְקָרֵי רַבִּי, בִּשְׁבִיל כַּוָּנוֹת עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לַמְדָן וְכוּ׳, אָז נִתְפַּשֵּׁט הַנָּחָשׁ בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם הָעֵרֶב רַב (תִּקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן כא): וּמָאן גָּרִים דָּא [מִי גָּרַם זֹאת]? ״הַמּוֹרִים״, הַיְנוּ שֶׁכָּל זֶה גָּרְמוּ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, הַתַּלְמִידִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים שֶׁבֵּינֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מז:): מְשֻׁרָּבוּ הַתַּלְמִידִים שֶׁלֹּא שָׁמְשׁוּ כָּל צָרְכָּן, רָבְתָה מַחֲלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִתְמַר בְּהוֹן: כָּל הַמּוֹרֶה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ — חַיָּב מִיתָה, הַיְנוּ שֶׁקּוֹפְצִים לְהוֹרוֹת וְלִטֹּל עֲטָרָה לְעַצְמָם, לוֹמַר ״נַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם״, וּבְגִינַיְיהוּ ״וַיַּךְ מֹשֶׁה אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם״, דְּאִם לָא דְּמָחֲא בָּהּ לָא הֲוֵי טָרְחִין יִשְׂרָאֵל וְתַנָּאִין וְאָמוֹרָאִין בְּאוֹרַיְתָא דְּבַעַל־פֶּה דְּאִיהוּ סֶלַע אֶלָּא אִתְמַר בּוֹ (בַּמִּדְבָּר כ, ח): ״וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע״, וְנָתַן מֵימָיו בְּלֹא טֹרַח, הַיְנוּ אִם לֹא הָיוּ מְבַלְבְּלִים ״הַמּוֹרִים״ שֶׁהֵם הָעֵרֶב־רַב אֶת דַּעַת הֲמוֹן־עַם, הָיָה הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם, וְהָיוּ הַכֹּל בָּאִים לִלְמֹד אֲפִלּוּ נִים וְלֹא נִים תִּיר וְלֹא תִּיר (פְּסָחִים קכ.), וְלֹא הָיוּ טוֹרְחִין יִשְׂרָאֵל, כִּי עִקַּר לִמּוּד הָעִיּוּן מִבֹּאר בַּפְּרִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר הַנְּהָגַת הַלִּמּוּד), הוּא בִּשְׁבִיל לְשַׁבֵּר הַקְּלִפָּה, שֶׁהִיא סוֹד הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁבַּהֲלָכָה, וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁיַּטְרִיחַ הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לְהַקְשׁוֹת בְּכֹחַ, כְּדֵי לְהָסִיר הַקֹּשׁ וְהַתֵּבֶן מֵהֲלָכָ״ה, שֶׁהִיא אוֹתִיּוֹת הַכַּלָּ״ה — הַשְׁכִּינָה — תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְאַף פֶּה, אַךְ לוּלֵא הַגֵּאוּת שֶׁעָשׂוּ עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהּ וְקַרְדּוֹם לַחְפֹּר בָּהּ (אָבוֹת ד, ז), לֹא הָיְתָה תַּעֲרוֹבוֹת דִּקְלִפָּה בַּהֲלָכָה כְּלָל, וְלֹא הֵצְרְכוּ לִטְרֹחַ לְבָרֵר הֲלָכָה לְסַלֵּק מִמֶּנָּה הַקְּלִפָּה, רַק כָּל אֶחָד הָיָה תּוֹפֵס מַסֶּכֶת, וְהָיָה אוֹמֵר וּמְזַמֵּר דַּף אַחַר דַּף, וְלֹא הָיָה קָם מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁהָיָה מְסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכֶת, כִּי הָיָה מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וְנִעַם בַּאֲמִירַת הַגְּמָרָא וְהַמִּשְׁנָיוֹת וְכוּ׳, וּכְלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְכוּ׳, וְהָיָה לוֹמֵד בְּשִׂירָה וּבְנִגּוּן עָרֵב לַחֵךְ, וְאִם הָיוּ מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם בָּזֶה, הָיוּ מְסַיְּמִים אֶת כָּל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה פַּעַם אַחַר פַּעַם בְּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְהָיוּ הַכֹּל בְּקִיאִים בְּכָל הַתּוֹרָה, אֲבָל עַל־יְדֵי הָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה בְּעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַחָכְמוֹת וְהַחֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל, פִּטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וְכוּ׳, עַל־כֵּן הֻצְרַךְ לְהַכּוֹת בַּסֶּלַע, שֶׁהוּא עִנְיַן הַטִּרְחָה לְבָרֵר הֲלָכָה עַל־יְדֵי קֻשְׁיוֹת וּמַחֲלֹקֶת, וְלוּלֵא זֹאת הָיָה מִתְקַיֵּם בְּהוֹן (יִרְמְיָה לא, לג): ״וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת ה׳, כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם״ וְגוֹ׳. וֶהֱוֵי נָפִיק מַיָּא דְּאוֹרַיְתָא בְּלָא קַשְׁיָא וּמַחֲלֹקֶת וּפְסַק בְּגִין דְּשָׁכִינְתָא, דְּאִתְמַר בָּהּ (שָׁם כג, כט): ״הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳״ הֲוָיָה שַׁרְיָא בְּפוּמֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִיהוּ אוֹרַיְתָא דְּבַעַל־פֶּה דְּאִיהוּ סֶלַע, נוֹטְרִיקוֹן עַ״ל ס׳ דְּאִינּוּן שִׁיתִּין מַסֶּכְתּוֹת דְּהָכִי אִיהוּ סֶלַ״ע עַ״ל ס׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן רַעְיָא מְהֵימָנָא (פָּרָשַׁת פִּינְחָס רכט:) עַל פָּסוּק: ״וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו״, אֵלּוּ דְּמִשְׁתַּדְּלִין בָּהּ לִשְׁמָהּ, נָפִיק לוֹן מַיָּא דְּאוֹרַיְתָא מְתִיקִין וְכוּ׳, וְאִלֵּין דְּלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בָּהּ לִשְׁמָהּ נָפִיק לוֹן מַיָּא מְרִירָן דְּאִתְמַר בְּהוֹן: ״וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה״, דָּא קוּשְׁיָא בְּחֹמֶר דָּא קַל וָחֹמֶר וּבִלְבֻנִים בִּלְבוֹן הַלָּכָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; עַל־כֵּן הָעִקָּר לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן עו) בְּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, לִהְיוֹת רָגִיל בַּאֲמִירָה הַרְבֵּה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְאַף

שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי הַתּוֹרָה ׳מָרָה׳ בִּתְחִלָּתָהּ, וְהַטַּעַם — ״כִּי מָרִים הֵם״ בְּעַצְמָם מֵחַטֹּאוֹת נְעוּרֵיהֶם וְכוּ׳ וְכוּ׳ וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּדֵי לְרַחֵק אִישׁ זָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ נֶפֶשׁ מֵעֶרֶב־רַב, שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב אֶל עֲרֵבוּת, יְדִידוּת אוֹר הַתּוֹרָה הַמְאִירָה מְאֹד מְאֹד. וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן, אָז בְּרֹב הַזְּמַן יִתְגַּלֶּה לְךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְתָרִים וְתַגְבִּיהַּ אֶת הַמַּלְכוּת עַד אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר הַנְּבוּאָה, כִּי יְחַזֵּק אֶצְלְךָ קוֹל הַנְּגִינָה וְכַנַּ״ל, וְכָל זֶה אִם תַּתְמִיד בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה וּבִכְתָב בַּלַּיְלָה וְכַנַּ״ל.

וְזֶה — הַיְנוּ עַל־פִּי כָּל הַשָּׁגָה הַנַּ״ל, יִתְיַשֵּׁב הַסְּמִיכוּת שֶׁל הַמִּשְׁנָה (אָבוֹת א, טז): ״עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר, וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת״. וְלִכְאוֹרָה הֵם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נִפְרָדִים, וּמַה הַשַּׁיָּכוּת בֵּינֵיהֶם? אַךְ לְפִי מַה שֶּׁאָמַרְנוּ לָעִיל כִּי עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַנְּגִינָה, הוּא מְתַקֵּן בְּנִין הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ יוֹבֵן, ״עֲשֵׂה לְךָ רַב״, הַיְנוּ שֶׁיְּתַקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁתִּמְסֹר הַמְלוּכָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּקַּח עֲטָרָה לְעַצְמְךָ, כִּי (פְּסָחִים פז.): הָרַבָּנוּת מְקַבֶּרֶת אֶת בְּעָלֶיהָ, עַיֵּן שָׁם [וּמִנַּיִן שֶׁרַב זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, עַיֵּן גִּטִּין (סב.): מְנָא לָךְ דְּרַבָּנָן אִיקְרֵי מְלָכִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. וְאֵיךְ מְתַקְּנִים אֶת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת? וְזֶה עַל־יְדֵי ״קְנֵה לְךָ חָבֵר״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי ״קָנֶה״ שֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא קוֹל הַנְּגִינָה כַּנַּ״ל, שֶׁתָּשִׁיר וּתְרַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׁירוֹת וּבְתִשְׁבָּחוֹת, וְתִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז מַה יֵּצֵא מִזֶּה? ״לְךָ חָבֵר״, שֶׁתִּזְכֶּה לְיַחֵד וּלְחַבֵּר הַשְּׁנֵי כְּרוּבִים לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים, אֲשֶׁר זֶהוּ תַּכְלִית הַיִּחוּד הָאֲמִתִּי ״כְּמַעַר אִישׁ וְלִוּוֹת״ (מְלָכִים־א ז, לו), וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳כְּזָכָר הַמְעוּרֶה בִּנְקֵבָה׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְקַשֵּׁר הַקּוֹל אֶל הַדִּבּוּר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֶל זֶה הָעוֹלָם, זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַיִּחוּד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּשְׁפַּע עָלָיו הַנְּבוּאָה הַיּוֹצֵאת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים דַּיְקָא, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא צט.) דָּרְשׁוּ עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת כה, ב): ״פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו״, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם דַּיְקָא, אָז הוּא הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם, שֶׁהַכְּרוּבִים פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְזֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, וְזֶה נִקְרָא עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא מְחֻבָּר וּמְיֻחָד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם פֵּרוּד בֵּינוֹ יִתְבָּרַךְ לְבֵינוֹ, וַאֲזַי כְּשֶׁאוֹחֵז בְּמַדְרֵגָה זוֹ, הַיְנוּ כְּשֶׁיְּתַקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁלּוֹ, וְיוּכַל לִמְשֹׁל בְּכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם בָּטֵל בַּמְּצִיאוּת, וְהוּא כָּלוּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי (תְּהִלִּים קמה, יט): ״רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע״ וְגוֹ׳, וְיָכוֹל לְהָמִית לְזֶה וּלְהַחֲיוֹת לְזֶה, כִּי הַמֶּמְשָׁלָה כְּבָר בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן טז:): מִי מוֹשֵׁל בִּי צַדִּיק, עַיֵּן שָׁם; וְנִמְצָא עוֹלָם חָרֵב, כִּי

וּבָזֶה יִתְיַשֵּׁב הַסְּמִיכוּת שֶׁל הַמִּשְׁנָה (אָבוֹת פֶּרֶק א): **׳עֲשֵׂה לְךָ רַב, וּקְנֵה לְךָ חָבֵר, וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת׳, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַנְּגִינָה כַּנַּ״ל, הוּא מְתַקֵּן בְּנִין הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ, וְזֶה ׳עֲשֵׂה לְךָ רַב׳, הַיְנוּ שֶׁיְּתַקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, וְזֶה עַל־יְדֵי ׳קְנֵה לְךָ חָבֵר׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי קָנֶה שֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, שֶׁמְּחַבֵּר הַשְּׁנֵי כְּרוּבִים לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים, ״כְּמַעַר אִישׁ וְלִוּוֹת״, ׳בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם׳.**

וַאֲזַי כְּשֶׁיְּתַקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁלּוֹ, וְיוּכַל לִמְשֹׁל בְּכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְיוּכַל לְהָמִית לָזֶה וּלְהַחֲיוֹת לָזֶה, וְנִמְצָא עוֹלָם חָרֵב.

מִי שֶׁלֹּא יָשָׁר בְּעֵינָיו יִתְפַּלֵּל עָלָיו לְהַעֲנִישׁוֹ, וְאִם־כֵּן תַּחֲרִיב אֶת עוֹלָמוֹ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, לְזֶה אָמַר וֶהֱוִי דָן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בְּחֻרְבַּן הָעוֹלָם, כִּי ״לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ״ (יְשַׁעְיָה מה, יח), וְאֵין זוֹ מַעֲלָה לְהַחֲרִיב עוֹלָמוֹ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לג:), שֶׁיָּצְאָה בַּת קוֹל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְלִבְנוֹ: לְהַחֲרִיב אֶת עוֹלָמִי יְצָאתֶם? חִזְרוּ לְמְעָרַתְכֶם, עַיִן שָׁם; כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בְּחֻרְבַּן הָעוֹלָם וְכַנַּ״ל. [וַעֲתָּה כְּבָר מְיֻשָּׁב כְּמִין חֻמָּר הֶמְשֵׁךְ וְשָׁכוּת הַשְּׁלשָׁה עִנְיָנִים: עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר וֶהֱוִי דָן אֶת הָאָדָם לְכַף זְכוּת וְכַנַּ״ל].

וּבִשְׁבִיל זֶה מַרְגְּלָא בְּפוּמָּא דְּאִינְשֵׁי עַכְשָׁו לוֹמַר שֶׁהַחֲזָנִים הֵם שׁוֹטִים (וְעַיֵּן בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, אֹרַח חַיִּים, סִימָן נג, סְעִיף ד׳). **וְהַסִּבָּה לָזֶה שֶׁהֵם שׁוֹטִים הוּא כִּי עַכְשָׁו מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה בַּגָּלוּת, וְעַל־כֵּן הַנְּגִינָה שֶׁהִיא נִמְשֶׁכֶת מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יַנְקִין מִי שֶׁלֹּא יָשָׁר בְּעֵינָיו יִתְפַּלֵּל עָלָיו לְהַעֲנִישׁוֹ, וְאִם־כֵּן תַּחֲרִיב אֶת עוֹלָמוֹ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, לְזֶה אָמַר וֶהֱוִי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת, שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בְּחֻרְבַּן הָעוֹלָם, כִּי ״לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ״:**

וּבִשְׁבִיל זֶה מַרְגְּלָא בְּפוּמָּא דְּאִינְשֵׁי עַכְשָׁו לוֹמַר, שֶׁהַחֲזָנִים הֵם שׁוֹטִים, וְאֵינָם בְּנֵי דֵּעָה, כִּי עַכְשָׁו מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה בַּגָּלוּת, וְעַל־כֵּן הַנְּגִינָה שֶׁהִיא נִמְשֶׁכֶת מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים מִבְּחִינַת מֹחִין וְדַעַת דְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְעַכְשָׁו שֶׁהַמַּלְכוּת בְּגָלוּת, וְעַל־כֵּן הַנְּגִינָה נִפְגֶּמֶת, וְעַל־כֵּן הַחַזָּנִים הֵם בְּלֹא דַּעַת, כִּי אֵין לָהֶם כֹּחַ עַכְשָׁו לְהַמְשִׁיךְ הַנְּגִינָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹחִין וְדַעַת שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כַּנַּ״ל.

אֲבָל לֶעָתִיד שֶׁיִּתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְיִהְיֶה ״ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ״, אֲזַי תִּתְעַלֶּה וְתֻשְׁלַם הַנְּגִינָה בִּבְחִינַת דַּעַת דְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשֶׁכֶת וְכַנַּ״ל, מִבְּחִינַת מֹחִין וְדַעַת דְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּמֵאַחַר שֶׁעַכְשָׁו הַמַּלְכוּת בְּגָלוּת, וְעַל־כֵּן הַנְּגִינָה נִפְגֶּמֶת, וְעַל־כֵּן הַחַזָּנִים הֵם בְּלֹא דַּעַת, כִּי אֵין לָהֶם כֹּחַ עַכְשָׁו לְהַמְשִׁיךְ הַנְּגִינָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹחִין וְדַעַת שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כַּנַּ״ל. אֲבָל לֶעָתִיד שֶׁיִּתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי תִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים״ וְגוֹ׳ וְיִהְיֶה ״ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ״ (זְכַרְיָה יד, ט), כִּי יִתְגַּלֶּה כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וְהוּא מֶלֶךְ, ״וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה״ (תְּהִלִּים קג, יט), אֲזַי תִּתְעַלֶּה וְתֻשְׁלַם הַנְּגִינָה בִּבְחִינַת דַּעַת דְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשֶׁכֶת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹחִין וְדַעַת שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית טז:) ״נָתְנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ, עַל־כֵּן שְׁנֵאתִיהָ״ — זֶה שֶׁלִּיחַ־צִבּוּר הַיּוֹרֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, שֶׁעוֹד מְקַלְקֵל עִם קוֹלוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): אֵיזֶהוּ חַזָּן טוֹב — זֶה שֶׁקּוֹלוֹ עָרֵב, וּבָקִי לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים, וְלִשְׁנוֹת בַּמִּדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת וּבָאַגָּדוֹת, כִּי הַהֶכְרֵחַ לַחַזָּן לְצָרֵף אֶל קוֹלוֹ גַּם לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְכַנַּ״ל.

הַנְּגִינָה, וְהַכֹּל יָשִׁירוּ וְיַזַּמְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְזֶהוּ (תְּהִלִּים מז, ח): ״כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל״, הַיְנוּ כִּי אַזַי כְּשֶׁיִּהְיֶה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ וְיִתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי הַכֹּל יֵדְעוּ כִּי אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, אַזַי ״זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל״, הַיְנוּ שֶׁהַחַזָּנִים הַמְזַמְּרִים יִהְיוּ בְּדַעַת וּבְשֵׂכֶל עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְיַקְבְּלוּ הַנְּגִינָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת וּמֹחִין שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, וּמֵחֲמַת שֶׁמִּבְאָר לָעֵיל, שֶׁעִקַּר הַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁנִּתְעַלֶּה עַל־יְדֵי קוֹל דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, וְעַכְשָׁו הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה בַּגָּלוּת, וּבְשִׁבְיל זֶה הַחַזָּנִים הֵם שׁוֹטִים, תָּבִין מֵרָחוֹק מַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא יב.): מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ (שֶׁשָּׁם הָיָה עִקַּר הִתְגַּלּוּת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּיָּדוּעַ), נִטְלָה הַנְּבוּאָה מִן הַנְּבִיאִים וְנִתְּנָה לַשּׁוֹטִים, כִּי יָרְדָה הַנְּבוּאָה בַּגָּלוּת וְכַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן לֶעָתִיד שֶׁיִּתְעַלֶּה הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כֻּלָּם יִהְיוּ נְבִיאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יוֹאֵל ג, א): ״וְהָיָה אַחֲרֵי־כֵן אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם זִקְנֵיכֶם״ וְגוֹ׳; וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן יח): לָעוֹלָם הַבָּא כָּל יִשְׂרָאֵל נַעֲשִׂין נְבִיאִים, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁהָיָה מֻכְרָח לְהַנְּבִיאִים קֹדֶם שֶׁיִּתְנַבְּאוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א י, ה): ״וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים״ וְגוֹ׳; כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סַנְהֶדְרִין, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): אֵין רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַקּוֹל מְעוֹרֵר וּמֵקִים אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא בְּנִין הַדַּעַת, וּכְשֶׁנִּשְׁלָם הַדַּעַת, זוֹכֶה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵחֲמַת שֶׁשָּׁאוּל פָּגַם בְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א טו, כג): ״וַיִּמְאָסְךָ מִמֶּלֶךְ״ וְגוֹ׳, עַל־כֵּן כְּשֶׁהָלַךְ אֶל הַנְּבִיאִים, וּכְבָר לֹא הָיָה רָאוּי לְזֶה, עַל־כֵּן נֶאֱמַר אֶצְלוֹ (שָׁם יט, כד): ״וַיִּתְנַבֵּא גַּם הוּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י לְשׁוֹן מְשֻׁגָּע וְכַנַּ״ל, כְּשֶׁנִּפְגֶּמֶת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה יוֹרֶדֶת הַנְּבוּאָה אֶל הַשּׁוֹטִים, וְהָבֵן.

הַנְּגִינָה כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים מז): ״כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים, זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל״, כִּי אַזַי כְּשֶׁיִּהְיֶה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וְיִתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, אַזַי: ״זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל״, הַיְנוּ שֶׁהַחַזָּנִים הַמְזַמְּרִים יִהְיוּ בְּדַעַת וּבְשֵׂכֶל, עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְעַלֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְיַקְבְּלוּ הַנְּגִינָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת וּמֹחִין שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל:

וְהִנֵּה כִּפְי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְזַכֵּךְ קוֹלוֹ בִּלְמוּד תַּלְמוּד וּבְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁנִּתְאַחֵד קוֹלוֹ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן לא): ״כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב״ — זֶה הַתַּלְמוּד, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּמִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים פ״ב:) ״כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב״ — זֶה הַתְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם; וּמוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל (שַׁעַר רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, דְּרוּשׁ א׳), שֶׁסּוֹד הַנְּבוּאָה הוּא שֶׁקּוֹל הָעֶלְיוֹן מִתְיַחֵד בְּקוֹלוֹ, וְשׁוֹמֵעַ הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ד׳:): קוֹל לוֹ קוֹל אֵלָיו מֹשֶׁה שָׁמַע, וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי כָּל עִנְיַן הַנְּבוּאָה וְהָרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ הוּא נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים, וּמַתְמִיד בְּלִמּוּד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, אָז זוֹכֶה לִדְבָרִים הַרְבֵּה (אָבוֹת ו, א), וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תוֹרָה, וְנַעֲשָׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וְכָנָהָר שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵק, וֶהֱוֵי צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל עֶלְבּוֹנוֹ, עַיֵּן שָׁם; כִּי מֵרֹב הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִשְׁמָהּ,

נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְנוֹפֶלֶת וְנִתְבַּטֶּלֶת מִמֶּנּוּ הַחָמְרִיּוּת וְהַגַּשְׁמִיּוּת לְגַמְרֵי, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּמֹחוֹ דְּבוּקִים וַהֲדוּקִים וּקְשׁוּרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ מְשׁוּם דָּבָר רַק עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְסֻבָּב בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאוֹר, וְאֵיךְ שֶׁסְּבִיבוֹ רַק אוֹר רוּחָנִי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא תָּמִיד לְפָנָיו, בְּכָל צַד שֶׁרַק יִפְנֶה מֵאִיר לְפָנָיו שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ וּמְיַעֵץ לוֹ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְיָכוֹל לַעֲמֹד בֵּין הֲמוֹן בְּנֵי־אָדָם, וְקוֹל לוֹ קוֹל אֵלָיו הוּא שׁוֹמֵעַ, וְכָל מִי שֶׁסְּבִיבוֹ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. וְלֹא תִּזְכֶּה לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, שֶׁתִּתְבַּטֵּל עַצְמְךָ וְאֶת יֵשׁוּתְךָ לְגַמְרֵי, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ עַל בְּזָיוֹנְךָ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁיְּבַזּוּ אוֹתְךָ כְּאַחַד הָרֵיקִים — תִּדֹּם וְתִשְׁתֹּק וְלֹא תַעֲנֶה לְמָחֳרְפֶיךָ וְלִמְבַזֶּיךָ דָּבָר, וְכֵן לְהִפּוּךְ — כְּשֶׁיְּכַבְּדוּךָ — לֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם רֹשֶׁם אֶצְלְךָ כְּלָל, רַק אַתָּה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסֻבָּב בְּאוֹרוֹ הַמֵּאִיר בְּכָל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ״ וְגוֹ׳, כִּי סִימָן זֶה יִהְיֶה בְּיָדְךָ — אִם זָכִיתָ כְּבָר לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה הוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ הַיָּשָׁר הַמּוֹלִיכָה בֵּית אֵל, אוֹ לֹא, אִם עֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּוֵּיתָ עַד אֲשֶׁר לֹא תַּרְגִּישׁ נַפְשְׁךָ בְּכָבוֹד — הַמְכַבְּדְךָ, וְלֹא בְּבִזָּיוֹן — הַמְבַזְּךָ, עֲדַיִן אֵינְךָ מְזֻמָּן לִהְיוֹת מַחֲשַׁבְתְּךָ קְשׁוּרָה בָּעֶלְיוֹנִים, אָמְנָם עַל־יְדֵי רִבּוּי הִתְבּוֹדְדוּת שִׂירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, תִּזְכֶּה לָבֹא אֶל בִּטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, עַד אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ אִם מְכַבְּדִין אוֹתְךָ אוֹ מְבַזִּין אוֹתְךָ, כִּי שְׁנֵיהֶם כְּבָר אֵינָם עוֹשִׂים רֹשֶׁם אֶצְלְךָ, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִכְעַס וְלֹא תַקְפִּיד עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁחִשֵּׁךְ בַּעַדְךָ מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, שְׁקָמִים עָלֶיךָ שׂוֹנְאִים וּמְמָרְרִים חַיֶּיךָ, שֶׁעַל זֶה בְּעַצְמוֹ מְרַמְּזִ ״בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי״ — זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי (סַנְהֶדְרִין כד.), כִּי עַל בְּנֵי בָבֶל דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם), שֶׁהֵם חוֹבְלִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, וּמְמָרְרִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְקוֹל הַנְּבוּאָה לְהַקְּדִים תַּלְמוּדָהּ שֶׁל בָּבֶל וּבִפְרָט בַּלַּיְלָה, לְרַמֵּז לְךָ וּלְנַסּוֹת אוֹתְךָ אִם תּוֹכַל לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְתִדֹּם וְתִשְׁתֹּק, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, וְתִזְכֶּה לְקוֹל הַנְּבוּאָה וְכַנַּ״ל; וַהֲלֹא תִרְאֶה כַּאֲשֶׁר נַעֲשָׂה שָׁאוּל לְמֶלֶךְ, וְהָיָה רָאוּי אֶל זֶה, כִּי הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים, אָז מָצִינוּ שֶׁלֹּא הָיָה אִכְפַּת לוֹ כְּלָל מַה שֶּׁהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ הַבְּנֵי בְלִיַּעַל, שֶׁאָמְרוּ ״מַה יּוֹשִׁיעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֻהוּ״ (שְׁמוּאֵל־א י, כז), ״וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לֹא יוּמַת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה״ וְגוֹ׳ (שָׁם יא, יג), וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְנִכְנְסָה בּוֹ אֵיזוֹ יֵשׁוּת, וְהִקְפִּיד עַל כְּבוֹדוֹ (שָׁם יח, ח): ״וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת וְלִי נָתְנוּ הָאֲלָפִים״ וְגוֹ׳, אָז הָרַג אֶת הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים צַדִּיקִים, (שָׁם כב, יט): ״וְאֵת נֹב עִיר הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי חֶרֶב מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד יוֹנֵק״ וְגוֹ׳ וְכַנַּ״ל; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, שְׁתֹק, שְׁתֹק עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהַתְמֵד בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, קוֹל זֶמֶר וְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁקֹד בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְתָמִיד יִהְיֶה בִּלְבָבְךָ שֶׁאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא בְּכָל תְּנוּעָה, וּבָזֶה תִּסְבֹּל הַכֹּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ, בְּסוֹד (תְּהִלִּים קמד, יד): ״אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים״, כְּשֶׁתֵּדַע שֶׁאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, אָז תִּסְבֹּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, בָּזֶה לְבַד תִּזְכֶּה לַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת עַד שָׁרְשָׁהּ, וְתִזְכֶּה לְקוֹל הַנְּבוּאָה

וְדוֹ״ק.

שַׁיָּךְ לְעֵיל. אֶל מַה שֶׁאָמַר, אַךְ כְּשֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, הַיְנוּ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקָרֵא רַבִּי, הַלִּמּוּד אֵינוֹ בַּחֲשִׁיבוּת כָּל־כָּךְ, וּכְשֶׁלּוֹמֵד בַּלַּיְלָה, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמֵגֵן עָלָיו שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַנַּ״ל.

וְזֶהוּ. — וּבָזֶה יוּבַן סְתִירַת הַכְּתוּבִים שֶׁהִקְשׁוּ בַּגְּמָרָא (פְּסָחִים נ:): רַבָּה רָמֵי כְּתִיב (תְּהִלִּים נז, יא): ״כִּי גָדוֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ״ (הַחֶסֶד מַגִּיעַ רַק עַד שָׁמַיִם), וּכְתִיב (שָׁם קח, ה): ״כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ״ (הַחֶסֶד מַגִּיעַ אֲפִלּוּ לְמַעְלָה מֵהַשָּׁמַיִם), הָא כֵּיצַד (וּמְשַׁנִּי) כָּאן בְּעוֹשִׁין לִשְׁמָהּ (אָז עוֹלֶה חַסְדּוֹ מֵעַל לַשָּׁמַיִם), וְכָאן בְּעוֹשִׁין שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, (אָז עוֹמֵד חַסְדּוֹ רַק עַד הַשָּׁמַיִם וְלֹא עוֹלֶה). וְעַכְשָׁו מְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל אֵיךְ יָכוֹל הָאָדָם לִזְכּוֹת שֶׁתּוֹרָתוֹ תַּעֲלֶה מֵעַל הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּהְיֶה לִשְׁמָהּ ״כִּי גָדוֹל מֵעַל הַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ״, אֵיךְ תּוּכַל לְהַגִּיעַ אֶל זֶה כַּנַּ״ל, לְזֶה מְפָרֵשׁ שָׁמַיִם הוּא בְּחִינַת קוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לו): ״מִשָּׁמַיִם הִשְׁמִעֲךָ קוֹלֶךָ״ (בַּפָּסוּק כָּתוּב: ״מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קוֹלוֹ״ וְגוֹ׳), הַיְנוּ כִּי עַל־יְדֵי הַחֶסֶד, שֶׁזֶּה בְּחִינַת חַסְדֶּךָ, הַיְנוּ בְּחִינַת חוּט שֶׁל חֶסֶד הַנִּמְשָׁךְ עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקֵּן הַקּוֹל כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲלֶה תּוֹרָתוֹ לְמַעְלָה מֵהַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ ״כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ״ כַּנַּ״ל. וּבָזֶה יֵשׁ לְרַמֵּז מַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים צד:): בַּיּוֹם חַמָּה מְהַלֶּכֶת לְמַטָּה מִן הָרָקִיעַ וּבַלַּיְלָה מְהַלֶּכֶת לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ, וּמָצִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְחַמָּה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ה׳, אוֹת כא) וְכַנַּ״ל, כִּי הַלִּמּוּד שֶׁבַּלַּיְלָה נִמְשָׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהָרָקִיעַ וְכַנַּ״ל.

שַׁיָּךְ לְעֵיל. וְזֶהוּ: ״כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ״ (תְּהִלִּים קח), **״שָׁמַיִם״ הוּא בְּחִינַת קוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ קוֹלֶךָ״, כִּי עַל־יְדֵי הַחֶסֶד, הַיְנוּ בְּחִינַת חוּט שֶׁל חֶסֶד, הַנִּמְשָׁךְ עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקֵּן הַקּוֹל כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ״כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ״ כַּנַּ״ל:**

הַשְׁתֵּי צִפֳּרִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם הַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת, הֵם בְּנִין מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן הַעֲמָדַת מֶלֶךְ הָיָה עַל־פִּי נְבוּאָה, כְּכָל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, שֶׁהָיָה עַל־פִּי נְבוּאָה, וְהַנְּבוּאָה נִמְשֶׁכֶת מִן הַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי צִפֳּרִים הַנַּ״ל, שֶׁהֵם בְּנִין מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל:

״מֵאַחַר עָלוֹת הֶבִיאוּ״, הַיְנוּ מֵאַחַר הַמִּינִיקוֹת, כִּי הֵם יַנְקִין לַנְּבִיאִים וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ ״מֵאַחַר עָלוֹת״, הַיְנוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָיָה יָכוֹל לְתַקֵּן וּלְהַעֲלוֹת גַּם הַנְּגִינָה שֶׁאֵינוֹ מֵאָדָם כָּשֵׁר, לְהַעֲלוֹתָהּ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶהוּ: ״מֵאַחַר עָלוֹת הֶבִיאוּ״, הַיְנוּ גַּם הַנְּגִינָה שֶׁהִיא מֵאֲחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, בִּבְחִינַת ״מֵאַחַר עָלוֹת״, מֵאַחַר הַמִּינִיקוֹת, כִּי הַנְּגִינָה דִּקְדֻשָּׁה הוּא מֵאַחַר דִּנְבִיאִים יַנְקִין, וְהַנְּגִינָה שֶׁאֵינוֹ בִּקְדֻשָּׁה הִיא בְּחִינַת ״מֵאַחַר עָלוֹת״, מֵאֲחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָיָה יָכוֹל לְתַקֵּן נְגִינָה זוֹ גַּם־כֵּן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלָּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ״מֵאַחַר עָלוֹת הֶבִיאוּ לִרְעוֹת בְּיַעֲקֹב״ וְכוּ׳, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְמַלְכוּת כַּנַּ״ל:

ד

א) כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ; הַיְנוּ בְּכָל מִינֵי מְאוֹרָעוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו מִבַּעַל בְּחִירָה, יוֹדֵעַ בְּיִדְיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, כִּי אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם שָׁם מְצַמְצֵם וּמַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה — שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, כִּי הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז בִּיְדִיעָה זוֹ כְּבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי מָסַר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס:): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רָגִיל לוֹמַר: ׳כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד׳, וְאַף שֶׁלִּפְעָמִים הַנִּרְאֶה בְּעֵין גַּשְׁמִית שֶׁלְּעֵת עַתָּה הִיא רָעָה, צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁבְּוַדַּאי טוֹבָה גְּמוּרָה הִיא, כִּי הָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ׳ (שָׁם), שֶׁבִּתְחִלָּה נִרְאֶה שֶׁהוּא רַע גָּמוּר, שֶׁאָתָא זִיקָא וְכִבְּיָהּ לִשְׁרָגָא, אָתָא שׁוּנְרָא — אָכְלֵיהּ לְתַרְנְגוֹלָא, אָתָא אַרְיֵה — אָכְלֵיהּ לְחַמְרֵיהּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר: ״כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד״, וְכֵן נִתְגַּלָּה לוֹ אַחַר־כָּךְ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִצֹּל, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (תַּעֲנִית כא:) בְּנַחוּם אִישׁ גַּמְזוֹ, דְּכָל מִילְתָא דַּהֲוָה סָלְקָא לֵיהּ אָמַר: ׳גַּם זוֹ לְטוֹבָה׳, וְאַף שֶׁבַּדּוֹרוֹן שֶׁשָּׁלְחוּ לְבֵי קֵיסָר (שָׁם) הָיָה בְּעֶצֶם רַע, כִּי הֶחֱלִיפוּ אֶת זֶה לָעָפָר וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא לֹא נָטָה מִמִּדָּתוֹ הַטּוֹבָה, וְיָדַע כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְגַם זוֹ לְטוֹבָה, אֲזַי בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הָיְתָה יְשׁוּעָתוֹ, עַיֵּן שָׁם.

זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; כִּי עִקַּר עוֹלָם הַבָּא הוּא הַשָּׂגַת גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת וּבְהַשָּׂגָה וַדָּאִית, שֶׁהַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֵית אֲתַר דְּפָנֵיהּ מִינֵיהּ, וְאָמַר שֶׁהִיא רַק מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, כִּי עֲדַיִן אָנוּ מְלֻבָּשִׁים בְּגוּף גַּשְׁמִי. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא): מִכְּבָר הוֹדִיעוּנוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁטּוֹבוֹת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אֵין כֹּחַ בָּאָדָם לְדוֹרְשָׁהּ וּלְאוֹמְרָהּ, וְאֵין יוֹדֵעַ גָּדְלָהּ וְיָפְיָהּ וְעָצְמָהּ, כִּי אֵין לָהּ עֵרֶךְ וְלֹא דְּמִיּוֹן וְלֹא דְּמוּת, וְכֵן אָמַר הַכָּתוּב (יְשַׁעְיָה סד, ג): ״עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ״; כְּלוֹמַר הַטּוֹבָה שֶׁלֹּא רָאָה אוֹתָהּ עַיִן זוּלָתֶךָ אֱלֹהִים, וְזֶה שֶׁקָּרְאוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים ׳עוֹלָם הַבָּא׳, לֹא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מָצוּי עַתָּה, אֲבָל לָנוּ שֶׁהַיּוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ לָבֹא, וּלְפִיכָךְ אוֹמֵר הָעוֹלָם הַבָּא לְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁזֶּה הָעוֹלָם אָבַד, וְאַחַר־כָּךְ יָבוֹא הָעוֹלָם הַבָּא, אֵין הַדָּבָר כֵּן, אֶלָּא שֶׁהַצַּדִּיקִים כְּשֶׁיּוֹצְאִין מֵהָעוֹלָם מִיָּד עוֹלִים וְעוֹמְדִים בְּמַעֲלָה זוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לא, כ): ״מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי שֶׁתַּכְלִית־וּמְיֻחָד כְּשֶׁאָדָם רַק מְסַלֵּק עַצְמוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמַכְנִיס בְּמֹחוֹ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמְשַׁעְשֵׁעַ עַצְמוֹ בְּשַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא [(וְעַיֵּן בְּעֵץ חַיִּים, שַׁעַר טו, פֶּרֶק ה׳), הַתְּבוּנָה נִקְרֵאת עוֹלָם הַבָּא, עַלְמָא דְּאָתֵי, לְפִי שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת לְמַטָּה וּמִתְגַּלִּית תָּמִיד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נו, יא): ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״. מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לֵידַע, שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם

ד

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים (שְׁמוֹת כ):

א כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נו): **״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״,**

לְטוֹבָתוֹ, כִּי הֵן הֲוָיַ״ה שֶׁהוּא רַחֲמִים, וְהֵן אֱלֹקִים שֶׁהוּא דִּין, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַהֲלֵל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתִי. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ס:), שֶׁלָּמְדוּ מִפָּסוּק זֶה, שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו בְּשִׂמְחָה, ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר״ — זוֹ מִדָּה טוֹבָה, ״בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״ — זוֹ מִדַּת פּוּרְעָנוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלַי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל הַכֹּל וּלְקַבְּלוֹ בְּשִׂמְחָה, עַיֵּן שָׁם (בַּגְּמָרָא שָׁם עֵרְבוּ אֶת הַפָּסוּק, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּתְהִלִּים, וְכֵן רַבֵּנוּ זַ״ל נָקַט לִישְׁנָא דִּגְמָרָא, וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת מְגִלָּה ג׳. [דִּבּוּר הַמַּתְחִיל: ׳וַיְלֵן׳], וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ בְּאֶמְצַע הַדִּבּוּר: וְדֶרֶךְ הַשַּׂ״ס הוּא לְקַצֵּר בַּפְּסוּקִים וּלְעֵרְבָם יַחַד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם).

וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. הַיְנוּ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין מִצַּד הַטּוֹב שֶׁהוּא הָרַחֲמִים, וּבֵין מִצַּד הָרַע שֶׁהוּא הַדִּין, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִגְּמָרָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ׳.): ״וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד״, אָטוּ הָאִידָּנָא לָאו הוּא אֶחָד, כִּי אוֹמֵר רַק ״בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד״, אָמַר רַב אַחָא בַּר חֲנִינָא: לֹא כָּעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם הַבָּא, הָעוֹלָם הַזֶּה עַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת אוֹמֵר: ״בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב״, וְעַל בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר: ״בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת״, לָעוֹלָם הַבָּא כֻּלּוֹ ״הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב״. וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י, ׳שֶׁאֵין שָׁם בְּשׂוֹרָה רָעָה׳; הַיְנוּ כַּנַּ״ל שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם ה׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת רַחֲמִים, וְשֵׁם אֱלֹקִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּין — אַחְדוּת אֶחָד. כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַשָּׂגַת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ חִלּוּק וְהֶפְרֵשׁ בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, רַק (מְלָכִים־א ח, ס): ״ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים״ [(וְעַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד). ה׳ אֱלֹקִים הוּא שָׁם מָלֵא, שֶׁהוּא עַלְמָא דְּאָתֵי, עַיֵּן שָׁם]; הַיְנוּ שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה הַשָּׂגַת עוֹלָם הַבָּא, כִּי אֵין שׁוּם רַע בָּעוֹלָם כְּלָל, וּבְהַכֹּל גְּנוּזָה וּמֻסְתֶּרֶת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא לְטוֹבָתוֹ. וְזֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים קמ, ח): ״אֱלֹקִים ה׳ עֹז יְשׁוּעָתִי״ (כְּשֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה מֵאלֹקִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּין — הֲוָיַ״ה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רַחֲמִים, אָז יִהְיֶה ״עֹז יְשׁוּעָתִי״), ״סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק״. וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי יְבָמוֹת, פֶּרֶק טו, הֲלָכָה ב׳):

וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ.): ״בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד״ וְכוּ׳, **וְהִקְשׁוּ: ׳וְכִי הָאִידָּנָא לָאו הוּא אֶחָד׳? וְתֵרְצוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הָאִידָּנָא מְבָרְכִין עַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְעַל הָרָעָה דַּיַּן אֱמֶת, וּלְעָתִיד כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב׳, שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם ה׳ וְשֵׁם אֱלֹקִים אַחְדוּת אֶחָד:**

ב וְזֹאת הַבְּחִינָה אִי־אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, אֶלָּא כְּשֶׁמַּעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַגָּלוּת מִבֵּין הָעַכּוּ״ם, כִּי עַכְשָׁו הַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה לְהָעַכּוּ״ם, בְּיוֹם שֶׁשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת נוֹשְׁקִין זֶה אֶת זֶה, הָעוֹלָם הַזֶּה יוֹצֵא וְהָעוֹלָם הַבָּא נִכְנָס וְכַנַּ״ל, וְדוֹ״ק.

ב) וְזֹאת הַבְּחִינָה לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וְהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, **אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, אֶלָּא כְּשֶׁמַּעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַגָּלוּת מִבֵּין הָעַכּוּ״ם; כִּי עַכְשָׁו הַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה לְהָעַכּוּ״ם,** כִּי נִדְמֶה שֶׁהֵם מוֹשְׁלִים בָּעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, כִּי הִשְׁפִּילוּ אֶת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְאֵין יוֹדְעִין מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהִגְבִּיהוּ אֶת מַלְכוּת הָעַכּוּ״ם, כִּי נִדְמֶה שֶׁהֵם מוֹשְׁלִים בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים): כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת,

אֵין מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וּכְשֶׁיִּגָּאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, אָז תִּתְבַּטֵּל מַלְכוּת הָעַכּוּ״ם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת סג): אֵין בֵּין עוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד, כִּי עַכְשָׁו נָפְלוּ בְּדַעְתָּם וּמְשֻׁעְבָּדִין לְהַמַּלְכוּת, אֲבָל בִּהְתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְגַּלֶּה, כִּי הַמַּלְכוּת שַׁיֶּכֶת רַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְגַם בְּתוֹךְ הַשִּׁעְבּוּד לְעֵת עַתָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים, גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַוָּי״ה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ט:): וַאֲנִי אֶהְיֶה עִמָּכֶם בְּשִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מִסְתַּתֵּר וְגָנוּז בְּכָל מָקוֹם, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַמַּלְכֻיּוֹת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה י׳, סִימָן יד): אֵין הַמַּלְכוּת מִתְגָּרָה בִּבְנֵי־אָדָם, אֶלָּא אִם־כֵּן נִלְחָשׁ לָהּ מִלְּעֵיל, עַיֵּן שָׁם; אַף כְּשֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ, אָז הַמַּלְכֻיּוֹת פּוֹסְקוֹת מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים זוּטָא), כִּי הוּא יְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן א׳): ״אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל״ (תְּהִלִּים מא, ב) — זֶה שֶׁמַּבְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ מִן הַמַּלְכוּת, הֵינוּ כַּנַּ״ל, שֶׁמַּכְנִיס דַּעַת וְשֵׂכֶל בְּדַל (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן קו), שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַבְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ מִן הַמַּלְכוּת, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁזֶּה נִקְרָא עֲלִיַּת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.

וּבְשִׁבְיל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה אֲצָלָם נִקְרָאִים עֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁלָּהֶם בְּשֵׁם אֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ, ג): ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים״ וְגוֹ׳; וְעַיֵּן בְּמִכִּילְתָא פָּרָשַׁת יִתְרוֹ: וְכִי אֱלֹהוּת הֵן, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה לז, יט): ״וְנָתוֹן אֶת אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ, כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה״, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר אֱלֹהִים אֲחֵרִים? אֶלָּא שֶׁאַחֲרִים קוֹרִאין אוֹתָם אֱלֹהוּת, עַיֵּן שָׁם. כִּי יוֹנְקִים מִבְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, עַיֵּן בְּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר מד, פֶּרֶק ז׳), שֶׁיֵּשׁ ק״כ צְרוּפֵי אֱלֹקִים מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּמִכָּאן וָאֵילָךְ הֵם אֱלֹהִים אֲחֵרִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּשַׁעַר ל״ט (פֶּרֶק א׳), כִּי הָאֲחוֹרַיִם הֵם סוֹד אֱלֹקִים, וְהֵם ק״כ צְרוּפֵי אֱלֹקִים, וְהֵם עַד סוֹף הָעֲשִׂיָּה, וּמִשָּׁם וָאֵילָךְ אַחֲרֵיהֶן בָּאִים הַקְּלִפּוֹת, וְנִמְשָׁכִין שָׁם בְּסוֹף הָעֲשִׂיָּה, וְהֵם נִקְרָאִים אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְכוּ׳, וּכְשֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, אֵלּוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים נִכְלָלִין בְּשָׁרְשָׁם, בְּסוֹד אֱלֹקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּאֲחוֹרַיִם, וְעַל־יְדֵי כְּלָלוּתָם בְּשָׁרְשָׁם, הֵם יוֹנְקִין מִן הַשְּׁכִינָה (שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת) וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עד, יב): **״אֱלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם״.** מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁמַּלְכוּת נִקְרֵאת אֱלֹהִים, כִּי ״אֱלֹהִים מַלְכִּי״. וְלִכְאוֹרָה לָמָּה נָקַט רַבֵּנוּ זַ״ל פָּסוּק זֶה דַּוְקָא לִרְאָיָה, שֶׁמַּלְכוּת נִקְרֵאת אֱלֹהִים, הֲלֹא יֵשׁ עוֹד כַּמָּה פְּסוּקִים שֶׁיְּכוֹלִים לִלְמֹד מֵהֶם, כְּמוֹ (תְּהִלִּים מד, ה): ״אַתָּה הוּא מַלְכִּי אֱלֹהִים״ וְגוֹ׳, אוֹ (שָׁם מז, ט): ״מָלַךְ אֱלֹהִים״ וְגוֹ׳ וְכַדּוֹמֶה? אַךְ כְּפִי שֶׁיְּדוּעַ לָנוּ, שֶׁכָּל אוֹת וְתֵבָה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים נִכְתְּבוּ בִּדְקְדּוּק גָּדוֹל, וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק בָּהֶם כְּמוֹ בַּמִּקְרָא, כַּאֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּעַצְמוֹ, נָבִין מֵרָחוֹק לָמָּה נָקַט פָּסוּק זֶה דַּיְקָא, כִּי הֲלֹא רוֹצֶה לִלְמֹד מִפָּסוּק, שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם יוֹנְקִים מִבְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּקְרֵאת אֱלֹהִים, וְעַל־כֵּן הֵבִיא פָּסוּק זֶה דַּיְקָא; כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים דָּרְשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ז׳) עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית יא, ב): ״וַיְהִי בְּנָסְעָם ׳מִקֶּדֶם׳״ וְגוֹ׳, אָמַר

ר׳ אֶלְעָזָר בְּר׳ שִׁמְעוֹן הִסִּיעוּ עַצְמָן מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָמְרוּ אִי אֶפְשִׁינוּ לֹא בּוֹ וְלֹא בֶּאֱלֹהוּתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וּבְפָסוּק זֶה בְּעַצְמוֹ מְרֻמָּז דָּבָר זֶה, כִּי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִיא ״מִקֶּדֶם״ — שֶׁנִּסְעוּ מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כַּנַ״ל, יוֹנֶקֶת מִבְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּקְרֵאת אֱלֹהִים, וְדוֹ״ק.

וּכְשֶׁמַּעֲלִין בְּחִינַת מַלְכוּת מִבֵּין הָעַכּוּ״ם,

הַיְנוּ שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁרַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מֶלֶךְ וּמַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם כַּנַ״ל, אֲזַי **נִתְקַיֵּם** ״כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים״ (תְּהִלִּים מז, ח), שֶׁהוּא מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם פְּסוּקִים ד, י): ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ וְגוֹ׳ מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם״ וְגוֹ׳, שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּהִתְגַּלּוּת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, אֲזַי הַכֹּל יִפְלוּ לְפָנָיו וְכַנַ״ל.

בְּחִינַת מַלְכוּת מִבֵּין הָעַכּוּ״ם, אֲזַי נִתְקַיֵּם (שָׁם מז): **״כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים״:**

ג וְאִי אֶפְשָׁר לְהָשִׁיב הַמְלוּכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד

ג) וְאִי אֶפְשָׁר לְהָשִׁיב הַמְלוּכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם. כִּי עִקַּר הָעֲבֵרָה שֶׁאָדָם עוֹבֵר, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְרִיד עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם הָיָה אָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה נִקְרָא עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, לֹא הָיָה חוֹטֵא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כח:), שֶׁיִּהְיֶה מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם כְּמוֹרָא בָּשָׂר וָדָם; כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה — אוֹמֵר: ׳שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אָדָם׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אִם הָיָה מַרְגִּישׁ אֶת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו, וְאֵיךְ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה חוֹטֵא, כִּי מִי אֲשֶׁר יֶחֱטָא כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה מַעֲשָׂיו?! וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי־זֹהַר בַּהַקְדָּמָה ה:): מַאן דְּאִית לֵיהּ בִּשְׁת אַנְפִּין דְּלָא לְמֶעְבַּד עֲבֵרָה דְּאָתֵי לְיָדוֹי בְּגִין דְּחִילוּי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּאִלּוּ בֵּיהּ אִתְבְּרֵי עַלְמָא [כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּשֶׁת פָּנִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה שֶׁבָּאָה לְיָדוֹ, מִפְּנֵי פַּחַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מַרְגִּישׁ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עַל יָדוֹ, כְּאִלּוּ בּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, כִּי הֲלֹא מְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ]. וּלְהַפּוּךְ — כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא וְעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, הוּא דּוֹחֵק מֵעָלָיו הַשְׁכִּינָה, וְלֹא חַס עַל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה טז.): כָּל שֶׁלֹּא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, רָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, וְאֵיזֶה זֶה? רַב יוֹסֵף אָמַר: זֶה הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, וְכִדְרַב יִצְחָק דְּאָמַר: כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר כְּאִלּוּ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; וְזוֹ יְרִידַת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה בֵּין הָעַכּוּ״ם, כִּי (דְּבָרִים יא, טז): ״וְסַרְתֶּם [תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁאַתֶּם סָרִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אָז] וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים״, וְאָז עוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וּמַפְרִיד בֵּין טוֹב לְרַע, וְרָע וָמָר לוֹ מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וּכְשֶׁרָע וָמָר לוֹ, הוּא הוֹלֵךְ מִבֹּהַל וּמִבִּלְבָּל, שָׁבוּר וְנִדְכֶּה, מְאֻכְזָב וּמְיֻאָשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, עַד שֶׁמָּרִים לוֹ כָּל הַחַיִּים, וּמְחַכֶּה לְמוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן; כִּי (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם נִקְרָאִים מֵתִים, מֵאַחַר שֶׁהִפְרִידוּ אֶת עַצְמָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִגְּאוּת שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ, כִּי סִלּוּק הַשְׁכִּינָה הוּא רַק עַל־יְדֵי גְּאוּת, שֶׁאָז אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (עֲרָכִין טו:): אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר יַחַד. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ד:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וּכְאִלּוּ כּוֹפֵר בָּעִקָּר, עַיֵּן שָׁם; וּבְכָל חֵטְא וַעֲבֵרָה שָׁאָדָם עוֹבֵר, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, מֵטְמֵן בָּהּ גְּאוּת, כִּי הוֹרִיד מֵעַצְמוֹ עַל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳. וּלְהַפּוּךְ מִכָּל זֶה הוּא הֶחָכָם, שֶׁהוּא תָּמִיד מַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל

זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא חָכָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כח, יב): ״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״, דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְנִכְלָל בְּ״אַיִן״, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹצֵא חָכְמָה, כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה — שֶׁיַּשְׂכִּיל שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם יִרְאָה יוֹתֵר, כִּי מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן הוֹפֵךְ ע״ו״ן אֶל ע״נ״ו; כִּי מֵרֹב חָכְמָתוֹ שֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי עֲנִיּוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַחֵק מֵהַחֵטְא, כִּי (מִשְׁלֵי יד, טז): ״חָכָם יָרֵא וְסָר מֵרָע״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (שָׁם ט, י): ״תְּחִלַּת חָכְמָה יִרְאַת ה׳״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (שָׁם טו, לג): ״יִרְאַת ה׳ מוּסַר חָכְמָה וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה״, כִּי (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳״, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים ((בְּרָכוֹת יט.): אִם רָאִיתָ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה בַּלַּיְלָה, אַל תְּהַרְהֵר אַחֲרָיו בַּיּוֹם, שֶׁבְּוַדַּאי עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וּמִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ וּמַשְׁפִּיל עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא): דַּרְכּוֹ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם — עָנָו וּשְׁפַל רוּחַ, זָרִיז, מְמֻלָּח, עָלוּב וְאוֹהֵב לְכָל אָדָם, וְשָׁפֵל לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, יֵרֵא חֵטְא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאָחַד חָטָא וְרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲזַי אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ לַהֲלֹךְ, כִּי נִטְעָה לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ עָלָיו לָבֹא אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם, שֶׁיּוֹרֵהוּ דֶּרֶךְ ה׳, כִּי בְּעַצְמוֹ לֹא יֵדַע שׁוּם דָּבָר, כִּי (מִשְׁלֵי יד, יב): ״יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״, וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ אֶת הַתּוֹרָה, וּמוֹרֶה וּמְגַלֶּה אֶת דֶּרֶךְ ה׳ לְכָל הַחֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ, וּמְקָרְבָן לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּכְשֶׁבָּא אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר וְעָשָׂה, חָטָא וּפָגַם וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִשְׁבָּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וּמִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ מְאֹד, כִּי סִפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו שִׁפְלוּת וּבוּשָׁה גְּדוֹלָה (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עב), וְאָז (בְּרָכוֹת יב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן טו): נִתְבַּיַּשְׁתָּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵין אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה שֶׁמְּסַפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, עַל־יְדֵי־זֶה מְתַקֵּן וּמַעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, כִּי הֶחָכָם נִקְרָא מֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין סב.): דְּרַבָּנָן אִיקְּרִי מְלָכִים, דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי ח, טו): ״בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ״ וְגוֹ׳, וּכְשֶׁהוּא מְסַפֵּר וּמְגַלֶּה אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ נִכְנַעַת מִמֶּנּוּ הַגַּאֲוָה, שֶׁהִיא יְרִידַת הַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה אֶל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְהֶחֱזִירָהּ אֶל שָׁרְשָׁהּ, שֶׁהוּא הַתַּלְמִיד חָכָם, וְהָבֵן.

חָכָם, עַל־יְדֵי־זֶה מְתַקֵּן וּמַעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, וְזֶהוּ פְּרוּשׁ (הוֹשֵׁעַ יד): **״קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים״, זֶהוּ וּדְוִי דְּבָרִים, זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ: ׳דַּבָּר אֶחָד לְדוֹר׳** (סַנְהֶדְרִין ח.), **׳דַּבָּר׳, לְשׁוֹן מַנְהִיג וּמוֹשֵׁל. ״וְשׁוּבוּ אֶל ה׳״, שֶׁיִּתַּקְנוּ וְיַעֲלוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶת בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת אֱלֹהִים אֶל**

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ (הוֹשֵׁעַ יד, ג): ״קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים״.

עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁעַל־יְדֵי וּדְוִי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, מְשִׁיבִים אֶת הַמְּלוּכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; הַיְנוּ ״קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים״ — שֶׁתִּקְחוּ לְעַצְמְכֶם דִּבּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִזֶּה (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ד׳): אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים, וְכֵן יִתְפָּרֵשׁ ״דְּבָרִים״, **זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ דַּבָּר אֶחָד לַדּוֹר** (סַנְהֶדְרִין ח.); הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אָמַר, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת רַק דַּבָּר אֶחָד לַדּוֹר, וּפִרַשׁ רַשׁ״י: ׳מַנְהִיג אֶחָד׳ (הַיְנוּ תֹּבֶת דָּבָר הוּא לְשׁוֹן מַנְהִיג וּמוֹשֵׁל), **״וְשׁוּבוּ אֶל ה׳״ — שֶׁיִּתַּקְנוּ וְיַעֲלוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶת בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת אֱלֹהִים, אֶל**

וְהָעִנְיָן

ה׳, הַיְנוּ כַּנַּ״ל — ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר, בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו כֻּלָּם לְטוֹבָתוֹ, וִיבָרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים — ׳הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳, רָצָה לוֹמַר כִּי תֵּבֵת דְּבָרִים מִתְפָּרֶשֶׁת לִשְׁלֹשָׁה דְּרָכִים: א׳ — שֶׁהוּא לְשׁוֹן דִּבּוּר, שֶׁהוּא הַוִּדּוּי. ב׳ — שֶׁהוּא לְשׁוֹן מַנְהִיג, ג׳ — לְשׁוֹן דִּין שֶׁהוּא קָשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת יא.): דִּבּוּר הוּא לָשׁוֹן קָשֶׁה, שֶׁעַל־יְדֵי הַוִּדּוּי לִפְנֵי הַמַּנְהִיג, עַל־יְדֵי־זֶה ״וְשׁוּבוּ אֶל ה׳״ — תִּקְחוּ אֶת הָאֱלֹהִים שֶׁהוּא הַדִּין (הַדִּבּוּר קָשֶׁה), וְתָשׁוּבוּ אֶל ה׳, שֶׁהוּא הָרַחֲמִים, וְתֵדְעוּ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתֵיכֶם הֵם לְטוֹבַתְכֶם, וּתְבָרְכוּ עַל הַכֹּל: ׳הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳. [וְזֶה בְּעַצְמוֹ פֵּרוּשׁ ״בַּה׳ אֲהַלֵּל ׳דָּבָר׳ בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל ׳דָּבָר׳״, ׳דָּבָר׳ דַּיְקָא וְכַנַּ״ל, שֶׁיְּשׁוּב הַדָּבָר שֶׁהוּא הַדִּבּוּר שֶׁל הַוִּדּוּי, וְהַדִּין וְהַמַּנְהִיג וְכַנַּ״ל וְדוֹ״ק], וּבָזֶה שֶׁנִּתְעַלֶּה הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּבִין אֶת הֶמְשֵׁךְ הַפָּסוּק, שֶׁאָמַר (הוֹשֵׁעַ יד, ד): ״אַשּׁוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ״ וְגוֹ׳, רַק אָנוּ מוֹסְרִים אֶת עַצְמֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַק הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ וְיַעַזְרֵנוּ, וְהָבֵן.

**ד) וּכְשֶׁיֵּדַע כָּל זֹאת, שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, יְדִיעָה זוֹ נִקְרָא יְדִיעָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ יְחוּד בֵּין עוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא זְעֵיר אַנְפִּין בְּחִינַת ׳כֹּל׳, אֶל הַמַּלְכוּת בְּחִינַת ׳זֹאת׳, וְזִוּוּג הוּא עַל־יְדֵי הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד, כה): ״וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ״ וְגוֹ׳. כִּי עִקַּר הַדַּעַת הוּא אַחְדוּת שֶׁל חֶסֶד וּגְבוּרָה, הַיְנוּ כִּי יֵשׁ עֶשֶׂר סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת, אַךְ דַּעַת אֵינָהּ סְפִירָה, רַק כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִין חֶסֶד וּגְבוּרָה בְּיַחַד, זֶה נִקְרָא דַּעַת, וְכַנַּ״ל — שֶׁדַּעַת הִיא בְּחִינַת זִוּוּג הַמְזַוֵּג וּמְיַחֵד. וְעַיֵּן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט, צט): וּבְהַאי דַּעַת אִתְמַר ״וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ״, דְּלֵית זִוּוּג אֶלָּא בְּדַעַת דְּאִיהוּ עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בָּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר כא, פֶּרֶק ב׳), שֶׁדַּעַת כְּלוּלָה מִשִּׁתֵּי בְּחִינוֹת, שֶׁהֵם חֶסֶד וּגְבוּרָה וְכוּ׳ [כִּי יֵשׁ שְׁלֹשָׁה מֹחִין ״חָכְמָה״ ״וּבִינָה״, וּמֹחַ ג׳ הַנִּקְרָא ״דַּעַת״, הַכּוֹלֵל חֶסֶד וּגְבוּרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; וְעַיֵּן עוֹד (בְּשַׁעַר כג, פֶּרֶק ה׳): הַטַּעַם שֶׁאֵין אָנוּ מוֹנִין בְּחִינַת הַדַּעַת בִּכְלַל הַי׳ סְפִירוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

ה׳, הַיְנוּ כַּנַּ״ל: ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר, בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע, שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו כֻּלָּם לְטוֹבָתוֹ, וִיבָרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב:

ד וּכְשֶׁיֵּדַע כָּל זֹאת נִקְרָא יְדִיעָה שְׁלֵמָה, כִּי עִקַּר הַדַּעַת הוּא אַחְדוּת שֶׁל חֶסֶד וּגְבוּרָה, זֶה נִקְרָא דַּעַת, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יֵחָלֵק בֵּין חֶסֶד לְדִין, וִיבָרֵךְ עַל כֻּלָּם ״הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב״.

זֶה נִקְרָא דַּעַת. עַכְשָׁו מְבָאֵר מַה זֶּה דַּעַת הַמְאַחֵד וּמְזַוֵּג אֶת חֶסֶד וּגְבוּרָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יֵחָלֵק בֵּין חֶסֶד לְדִין, וִיבָרֵךְ עַל כֻּלָּם: ׳הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳, הַיְנוּ זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא דַּעַת — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאַחֵד וּלְזַוֵּג חֶסֶד וּגְבוּרָה, הֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בְּטוֹב וְהֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ לְהִפּוּךְ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע בְּ״דַּעַת״ אֲמִתִּית, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַפְרִיד, חַס וְשָׁלוֹם, בֵּין הַדְּבֵקִים, כִּי (אֵיכָה ג, לח): ״מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב״, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹר פָּשׁוּט, וְשָׁם לֹא שַׁיָּךְ רַע אוֹ טוֹב, חֶסֶד אוֹ גְּבוּרָה, כִּי הוּא ״דַּעַת״ עֶלְיוֹנָה שֶׁבּוֹ נִתְלַבֵּשׁ הַכֶּתֶר, אֲשֶׁר תַּמָּן לֵית יְמִינָא וּשְׂמָאלָא וְכוּ׳, וִיבָרֵךְ עַל כֻּלָּם הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, וְהוּא תָּמִיד מָלֵא שִׂמְחָה וְחֶדְוָה וּמַאֲרִיךְ אַף עַל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵין לוֹ שׁוּם צַעַר וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,

וְאֵינוֹ מִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שָׁלוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל דְּבַר הֶעָבַר, יוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז וְסָתִים וְנִסְתָּר הָיָה שָׁם, וּבְוַדַּאי הָיָה לוֹ יִתְבָּרַךְ כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה, לָמָּה הֱצְרַךְ לַעֲבֹר בְּדֶרֶךְ וּבְאֹפֶן וּבְקַטְנוּת וִירִידָה וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְצַעַר וּבִלְבּוּל כָּזֶה וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְבַּלְבֵּל וּלְהִצְטַעֵר עַל הֶעָבַר, דָּבָר שֶׁכְּבָר הָיָה, וְזֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וּכְשֶׁנִּשְׁלֶמֶת דַּעְתּוֹ, יֵשׁ לוֹ כְּבָר הַכֹּל. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): ״בְּחֹסֶר כֹּל״ — רַב נַחְמָן אָמַר בְּלֹא דֵּעָה, הַיְנוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ ״דַּעַת״ (הַנַּ״ל), הוּא תָּמִיד בְּחֹסֶר כֹּל, אָמַר אַבַּיֵי נַקְטִינָן אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדֵעָה, בְּמַעֲרָבָא אָמְרֵי, דְּדָא בֵּיהּ כֻּלָּא בֵּיהּ, דְּלָא דָּא בֵּיהּ מַה בֵּיהּ, [וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת כְּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַכֹּל, שֶׁאֵינוֹ נֶחְסָר כְּלוּם] דָּא קָנֵי מֶה חָסֵר, דָּא לָא קָנֵי מַה קָנֵי (וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: מִי שֶׁקָּנָה דַּעַת — אֵינוֹ חָסֵר כְּלוּם), עַיֵּן שָׁם; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת דַּעַת הָאֱמֶת הַזּוֹ, אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין שׁוּם דָּבָר בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְהֵיטִיב אוֹ לְהָרַע לְךָ מִבִּלְעָדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, וְכֵן (בְּרָכוֹת נח.): אֲפִלּוּ רֵישׁ גָּרְגִּיתָא מִשְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, וְכֵן (יוֹמָא לח׳): אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא, וְכֵן (יְרוּשַׁלְמִי שְׁבִיעִית פֶּרֶק ט, הֲלָכָה א): אֲפִלּוּ צִפָּרָא כְּלֵילָא מִבִּלְעָדֵי שְׁמַיָּא לָא מִתַּצְדָא, וְכָל שֶׁכֵּן בַּר אֱנָשׁ; וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁחֲקוּקוֹת בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, שֵׂיחַ וְעֵיל שַׂיִח וְנָפִיק, עֲנָוְתָן וּשְׁפַל בֶּרֶךְ, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא (סַנְהֶדְרִין פח׳:). וְעַל אָדָם כָּזֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קמה׳): ״וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד״ (מִשְׁלֵי טו, טו) — זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ יָפָה, (וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: אָדָם שֶׁסּוֹבֵל הַכֹּל, דְּאֵינוֹ מַזִּיק לוֹ שׁוּם לְכְלוּךְ וְשׁוּם דְּבַר מְאוּס), וְדַעְתּוֹ רְחָבָה (שֶׁאֵין מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ שׁוּם מְאוֹרָע בָּעוֹלָם), עַיֵּן שָׁם; וִידִיעָה זוֹ לֵידַע אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא הִיא הַפָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁכָּל גּוּפֵי תּוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, ו): ״בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אֹרְחוֹתֶיךָ״ (בְּרָכוֹת סג.), וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶה, כְּבָר יֵשׁ לוֹ הַכֹּל, וְהוּא חָזָק בְּ׳דַּעְתִּ׳וֹ מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ.

וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁכָּל זֶה הָיָה חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן בַּאֲכִילָתוֹ מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כִּי עִקַּר בְּרִיאַת הָאָדָם הָיָה בִּשְׁבִיל זֶה הַתַּכְלִית, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְבַּטֵּל וּלְהִכָּלֵל בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וַאֲחִדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד, וְאִם לֹא הָיָה אוֹכֵל מֵעֵץ הַדַּעַת שֶׁמַּפְרִיד בֵּין טוֹב לְרַע, הָיָה זוֹכֶה לַתַּכְלִית הַזֹּו בִּשְׁלֵמוּת בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ — לְהִתְדַּבֵּק וּלְהִכָּלֵל בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹדוֹ בְּגוּפוֹ, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד אַחַר הַתְּחִיָּה, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ אֶחָד, כְּמוֹ לֶעָתִיד שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ טוֹב, וְעַל־כֵּן הִזְהִירוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (בְּרֵאשִׁית ב, יז) : ״וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ״ וְגוֹ׳, הַיְנוּ כִּי הִזְהִירוֹ שֶׁלֹּא יֹאכַל מֵעֵץ הַדַּעַת, שֶׁעַל יָדוֹ יוֹדְעִין טוֹב וָרָע, הַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין הַמְּאוֹרָעוֹת טוֹבִים וְרָעִים, וְעַל־כֵּן הִזְהִירוֹ שֶׁלֹּא יֹאכַל אֲכִילָה כָּזוֹ, כִּי הָאָדָם נִבְרָא שֶׁיִּזְכֶּה לְדַעַת שְׁלֵמָה, שֶׁשָּׁם אֵין חִלּוּק בֵּין חֶסֶד לְדִין, כִּי כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ אֶחָד, שֶׁזֶּה זוֹכִין רַק עַל־יְדֵי בִּטּוּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן קֹדֶם הַחֵטְא שֶׁטָּעֲמוּ מֵעֵץ הַדַּעַת, שֶׁמַּפְרִיד בֵּין טוֹב לְרַע, הָיוּ עֲרֻמִּים, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן כ׳): בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מָצְאוּ כָּתוּב כָּתְנוֹת ׳אוֹר׳ בְּאָלֶף, שֶׁהָיוּ מְסֻבָּבִים רַק בְּאוֹר, וְלֹא הָיָה לָהֶם שׁוּם לְבוּשׁ הַמּוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב אוֹתָם מִלְּהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיָה מֵאִיר בָּהֶם רַק אוֹר הַשְּׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, ״וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ״ וּפֵרֵשׁ

רַשַׁ״י: ״שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע״, עַיֵּן שָׁם, וְכַנַּ״ל; כִּי קֹדֶם הַחֵטְא הָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן כָּלוּל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שׁוּם רַע וְכַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן אַחַר הַחֵטְא נִתְגָּרֵשׁ מִגַּן־עֵדֶן, שֶׁהוּא הַשָּׂגַת אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִשְׁאָר בַּחוּץ, שֶׁשָּׁם הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, שֶׁהוּא הַגֵּיהִנּוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת אֱמֹר קז.): תָּא חֲזִי דְּהָא בְּנֵי נָשָׁא לָא יַדְעִין וְלָא מִסְתַּכְּלִין וְלָא מַשְׁגִּיחִין [בְּאֹרְחָא וְרְאֵה שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵינָם יוֹדְעִין וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִים], בְּשַׁעֲתָא דְּבָרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָאָדָם וְאוֹקִיר לֵיהּ בְּיָקִירוּ עִלָּאָה בָּעָא מִנֵּיהּ לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח יְחִידָאי וּבְלִבָּא יְחִידָאי וּבַאֲתַר דְּדִבְקוּתָא יְחִידָאָה [בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָדָם כִּבֵּד אוֹתוֹ בִּיקָר הָעֶלְיוֹן, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּדָּבֵק עַצְמוֹ בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמְצָא עַצְמוֹ יָחִיד בָּעוֹלָם מְיֻחָד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְלֵב יָחִיד וּבְמָקוֹם דְּבֵקוּת יְחִידִי, הַיְנוּ בְּיִחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ], דְּלָא יִשְׁתַּנֵּי וְלָא יִתְהַפֵּךְ לְעַלְמִין בְּהַהוּא קִשׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא יְחִידָאָה דְּכֻלָּא בֵּיהּ אֶתְקַשַּׁר הֲדָא הוּא דִּכְתִיב: ״וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן״ [שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה וְלֹא יִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָם מֵאוֹתוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּתְקַשֵּׁר, הַיְנוּ בֶּאֱמוּנָה בְּיִחוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהַכֹּל מִתְקַשֵּׁר בּוֹ, וְזֶהוּ הָעֵץ הַחַיִּים שֶׁבְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁמִּי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְאַחֵז בָּהּ, אָז ״וְחַי לְעוֹלָם״, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ], וּלְבָתַר סָאטוּ מֵאוֹרְחָא דִּמְהֵימָנוּתָא [אַךְ אַחַר־כָּךְ הַיְנוּ אַחַר הַחֵטְא נָטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה], וְשָׁבְקוּ אִילָנָא יְחִידָאָה עִלָּאָה מִכָּל אִילָנִין [וְעָזְבוּ אֶת הָאִילָן הַיָּחִיד מִכָּל הָאִילָנוֹת שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים יְחִידוֹ יִתְבָּרַךְ], וְאָתוּ לְאִתְדַּבְּקָא בַּאֲתַר דְּמִשְׁתַּנֵּי וּמִתְהַפֵּךְ מִגַּוְנָא לְגַוְנָא וּמִטַּב לְבִישׁ וּמִבִּישׁ לְטַב [וּבָאוּ לְהִתְדַּבֵּק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִצֶּבַע לְצֶבַע, הַיְנוּ מִטּוֹב לְרַע וּמֵרַע לְטוֹב], וְנָחֲתוּ מֵעֵילָא לְתַתָּא [וְיָרְדוּ מִמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל עֹמֶק הַתְּהוֹם לְמַטָּה] וְאִתְדַּבְּקוּ לְתַתָּא בְּשִׁנּוּיִין סַגִּיאִין [וְנִתְחַבְּרוּ לְמַטָּה בְּהַרְבֵּה שִׁנּוּיִין, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְרַחֲקִין מִיְּחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, עוֹבְרִים הַרְבֵּה שִׁנּוּיִין עַל הָאָדָם], וְשָׁבְקוּ עִלָּאָה דְּכֻלָּא דְּהוּא חַד וְלֹא אִשְׁתַּנֵּי לְעָלְמִין [וְעָזְבוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל וְהוּא אֶחָד שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָם], כְּדֵין אִשְׁתַּנֵּי אָדָם לְכַמָּה גַּוְנִין זְמִנִין לְטַב זְמִנִין לְבִישׁ, זְמִנִין רוּגְזָא זְמִנִין נַיְחָא, זְמִנִין דִּינָא וְזְמִנִין רַחֲמֵי, זְמִנִין חַיֵּי זְמִנִין מוֹתָא, וְלָא קָאִים בְּקִיּוּמָא תְּדִיר בְּחַד מַנְיֵיהוּ בְּגִין דְּהַהוּא אֲתַר גַּמְרָא לֵיהּ וְעַל דָּא אִקְרֵי ״לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת״ מִן סִטְרָא דָּא לְסִטְרָא דָּא מִן טַב לְבִישׁ מִן רַחֲמֵי לְדִינָא מִן שָׁלוֹם לְקָרְבָא אִתְהַפְּכִית הִיא לְכֻלָּא וְאִקְרֵי טוֹב וָרָע, דִּכְתִיב: ״וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ״ (וּבִשְׁבִיל זֶה שֶׁאָדָם מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מֵעֵץ הַחַיִּים מִיְּחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִמְשָׁכִים עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה שִׁנּוּיִים בַּחַיִּים, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם פַּעַם לְטוֹב פַּעַם לְרַע, פַּעַם הוּא בְּכַעַס וּפַעַם הוּא מְיֻשָּׁב, פַּעַם הוּא בְּאַכְזָרִיּוּת וּפַעַם הוּא בְּרַחֲמָנוּת, פַּעַם מַרְגִּישׁ חַיִּים וּפַעַם מַרְגִּישׁ מָוֶת, כִּי אֵינוֹ עוֹמֵד עַל מַדְרֵגָה אַחַת, רַק בְּכָל פַּעַם מִשְׁתַּנֶּה, וְכָל זֶה נִגְרָם לוֹ רַק מֵחֲמַת שֶׁהִפְרִיד עַצְמוֹ מֵהַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים וְטָעַם מֵעֵץ הַדַּעַת שֶׁעוֹשֶׂה הֶפְרֵשׁ וְהֶבְדֵּל בֵּין טוֹב לְרַע, וְזֶהוּ הַלַּהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מִמַּצָּב לְמַצָּב בְּכָל פַּעַם יֵשׁ אֶצְלוֹ שִׁנּוּי מַצָּבִים וְכוּ', עַיֵּן שָׁם); וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָס עַל חַיָּיו, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חַיִּים נִצְחִיִּים, יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִטְעַם מֵעֵץ הַדַּעַת, שֶׁלֹּא יַפְרִיד בֵּין טוֹב לְרַע, רַק יֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וַאֲמִתִּית, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר יִהְיֶה תִּקּוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן וְכָל הַדּוֹרוֹת, וְכָל אֶחָד כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁבְּחִינַת ״דַּעַת״ הִיא כְּלָלִיּוּת חֶסֶד וּגְבוּרָה, הַיְנוּ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת מָשִׁיחַ, הֶאָרַת אוֹר דִּלְעָתִיד — אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

וְזֶה נִקְרָא ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, הַיְנוּ בְּחִינַת
״דַּעַת״ זֶהוּ נִקְרָא ״אֶחָד״, הַמְאַחֵד בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁתִּהְיֶה רַק הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת הַזֶּה בָּעוֹלָם, בְּחִינַת (זְכַרְיָה יד, ט):
״וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד״, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ.), שֶׁלֶּעָתִיד יִהְיֶה אַחְדוּת גָּמוּר, שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה, שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בְּפָסוּק זֶה בְּעַצְמוֹ, כִּי הֵן ה׳ שֶׁהוּא רַחֲמִים וְהֵן אֱלֹהִים שֶׁהוּא דִּין, הַכֹּל נִכְלָלִים בְּאֶחָד, בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז בִּידִיעָה זוֹ, יְבָרֵךְ עַל הַכֹּל ׳הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳, וְזֶה ה׳ אֶחָד, הֲוָיָ״ה זֶהוּ רַחֲמִים, נִכְלָל בְּאֶחָד, הַיְנוּ הֵן שֶׁהוֹלֵךְ לְךָ בְּטוֹב, אַל תַּפְרִידוּ מֵאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק תֵּדַע שֶׁזֶּה בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּשְׁמוֹ זֶה מִפָּסוּק, כִּי שֵׁם הוּא אֱלֹהִים, וְהוּא מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ ח, יג): ״וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם״, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שָׁם, שֶׁנַּעֲשָׂה מֶלֶךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁכָּבַשׁ אֶת כָּל הָאוֹיְבִים, ״וַיִּמְלוֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳, וּמַלְכוּת נִקְרֵאת אֱלֹהִים כַּנַּ״ל, בְּחִינַת (תְּהִלִּים עד, יב): ״וֵאלֹהִים מַלְכִּי״ וְגוֹ׳, (שָׁם מז, ט): ״מָלַךְ אֱלֹהִים״ וְגוֹ׳, וְזֶה בְּחִינַת ״אֱלֹהִים״ בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל ״שְׁמוֹ״; נִמְצָא, שֶׁתִּבַּת ׳שֵׁם׳ מְרַמֶּזֶת עַל מַלְכוּת, (דָּנִיֵּאל ט, טו): ״וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם״ וְגוֹ׳, וְכֵן מְרַמֶּזֶת תֵּבַת ׳שֵׁם׳ עַל אֱלֹהִים, (תְּהִלִּים סט, לא): ״אֲהַלְלָה שֵׁם אֱלֹהִים״ וְגוֹ׳, כִּי עִקַּר הַגְדָּלַת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת ה׳ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא שֵׁם מָלֵא, בְּחִינַת שֵׁם הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קד, א): ״ה׳ אֱלֹקַי גָּדַלְתָּ מְאֹד״, הַיְנוּ שֶׁשֵּׁם ה׳ אֱלֹקִים הוּא גָּדוֹל מְאֹד, כִּי זֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁמִּתְיַחֵד וְנִכְלָל יַחַד, בְּבְחִינַת ״ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״, זֶהוּ עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת הַגְדָּלַת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד, שֶׁיִּהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, כְּלָאֵי הַכֶּרֶם, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ט׳).

וְזֶה נִקְרָא: ״ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד״ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁלֶּעָתִיד יִהְיֶה אַחְדוּת גָּמוּר, שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב.

וְזֶה ״ה׳ אֶחָד, וּשְׁמוֹ״, זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ ח): **״וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם״, אֶחָד גִּימַטְרִיָּא אַהֲבָה, הַיְנוּ הֵן ״ה׳״ שֶׁהוּא רַחֲמִים, הֵן ״שְׁמוֹ״ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים, בְּחִינַת דִּין — כֻּלָּם לְטוֹבָתְךָ, מֵחֲמַת אַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ג): **״אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ״, וּכְתִיב** (עָמוֹס ג):

״אֶחָד״ — גִּימַטְרִיָּא ״אַהֲבָה״, עַכְשָׁו מוֹסִיף עַל מַה שֶּׁאָמַר לְעֵיל, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁתִּכָּלֵל בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא דַּי שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְךָ, שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא מִצַּד ״אַהֲבָה״, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, כִּי בְּ״אֶחָד״ נִתְגַּלֶּה ״אַהֲבָה״, הַיְנוּ הֵן ה׳ — שֶׁהוּא רַחֲמִים, הֵן שְׁמוֹ — שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים, בְּחִינַת דִּין, כֻּלָּם לְטוֹבָתְךָ, מֵחֲמַת אַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, יב): ״אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ״. מֵבִיא רְאָיָה, אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ קַטְנוּת וְדַחֲקוּת, מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, צָרוֹת וּבִלְבּוּלִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ׳, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי הַכֹּל מִצַּד אַהֲבָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתְךָ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ב׳): ״ה׳ צַדִּיק יִבְחָן״ וְגוֹ׳, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הַיּוֹצֵר הַזֶּה אֵינוֹ בּוֹדֵק קַנְקַנִּים מְרוֹעָעִים, שֶׁאֵינוֹ מַקִּישׁ עֲלֵיהֶם אַחַת עַד שֶׁהִיא פּוֹקַעַת, וּמַה הוּא בּוֹדֵק קַנְקַנִּים יָפִים, שֶׁאַפִּלּוּ הוּא מַקִּישׁ עָלָיו כַּמָּה פְּעָמִים אֵינוֹ נִשְׁבָּר, כָּךְ

אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶלָּא אֶת הַצַּדִּיקִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הִפְשִׁתָנִי הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַפִּשְׁתָּן שֶׁלּוֹ יָפֶה, כָּל שֶׁהוּא כּוֹתְשָׁהּ — הִיא מִשְׁתַּבַּחַת, וְכָל שֶׁהוּא מַקִּישׁ עָלֶיהָ, הִיא מִשְׁתַּמֶּנֶת, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁפִּשְׁתָּנוֹ רָעָה, אֵינוֹ מַסְפִּיק לְהַקִּישׁ עָלֶיהָ, עַד שֶׁהִיא פּוֹקַעַת, כָּךְ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶלָּא אֶת הַצַּדִּיקִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הוּא רַק מֵרֹב אַהֲבָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ וְרוֹצֶה בְּךָ, וּמִתְאַוֶּה וּמְשְׁתּוֹקֵק לְגַדֶּלְךָ וּלְנַשְּׂאוֹת אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת קמ׃): צַדִּיקַיָּא כּוּלְהוּ בָּחִין לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְאַרָמָא רֵישַׁיְיהוּ בְּעַלְמָא דֵּין וּבְעַלְמָא דְּאָתֵי, עַיֵּן שָׁם.

וּכְתִיב (עָמוֹס ג, ב): ״**רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקוֹד עֲלֵיכֶם עֲוֹנוֹתֵיכֶם**״. מֵבִיא עוֹד רְאָיָה שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, זֶה מֵחֲמַת אַהֲבָה, כִּי רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה, כִּי רַק בָּכֶם בָּחַרְתִּי מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל־כֵּן אֶפְקוֹד עֲלֵיהֶם עֲוֹנוֹתֵיכֶם, כִּי זוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כְּדֵי שֶׁיִּתְמָרְקוּ עֲוֹנוֹתָיו עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ׃): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא יִסּוּרִין עַל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּירְשׁוּ הָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִין, עַיֵּן שָׁם; כִּי ״טוֹב מְאֹד״ — זֶה מִדַּת יִסּוּרִין, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן י׳), וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תֵּצֵא): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, כִּי הַיִּסּוּרִין מוֹשְׁכִין אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן א׳):

״רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל כֵּן אֶפְקוֹד עֲלֵיכֶם עֲוֹנוֹתֵיכֶם״:

הַצַּדִּיקִים גּוֹבֶה מֵהֶם מְעוּט מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁעָשׂוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, בִּשְׁבִיל לִתֵּן לָהֶם שָׂכָר טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, יִסּוּרֵי הַגּוּף וְיִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, (תְּהִלִּים סט, יג): ״יָשִׂיחוּ בִּי יוֹשְׁבֵי שָׁעַר״ וְגוֹ׳, וּמְבַזִּים וּמְחָרְפִים אוֹתוֹ כְּאַחַד הָרֵיקִים וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתּוֹ עַל לֹא דָּבָר, וְכֵן כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מְרִירוּת וּבִלְבּוּלִים מִבָּנָיו וּמִבְּנֵי בֵּיתוֹ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְכוּ׳, ״אַל תְּבַהֵל בְּרוּחֲךָ לְכְעֹס״ (קֹהֶלֶת ז, ט), רַק תִּתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה, וְתִשַּׁבַּח וּתְפָאֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.): ״הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ״, שֶׁגּוֹבֶה חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּטוֹבָתוֹ, עָשִׁיר בְּשׁוֹרוֹ וְאֶת עָנִי בְּשֵׂיוֹ, יָתוֹם בְּבֵיצָתוֹ אַלְמָנָה בְּתַרְנְגֹלְתָהּ, עַיֵּן שָׁם; שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר לְפִי בְּחִינָתוֹ, וְעָלָיו לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וִיבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מִתְכַּפֵּר לוֹ עַל הַכֹּל.

[וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל וְתָצִיץ מֵרָחוֹק כְּמֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים, לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת זִיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמֵּאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְתַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ בְּעוֹדְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּלְּבוּשׁ הַגַּשְׁמִי הָאָרֹת נֹעַם זִיו שֶׁפַע הַדַּעַת מֵעוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, וְתַעֲשֶׂה מְיָמֶיךָ יְמֵי טוֹב, כִּי שַׁבָּת הִיא הַתַּכְלִית שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, כִּי (בְּרָכוֹת נז׃): שַׁבָּת הִיא מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא,

וְעַל־כֵּן שַׁבָּת הוּא שְׁבִיתָה לְגַמְרֵי מִכֹּל וָכֹל, כִּי הוּא בָּטֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדַּעַת הַזּוֹ גַּם בִּימֵי הַחֹל, אֲשֶׁר מִזֶּה נַעֲשֶׂה יוֹם טוֹב, כִּי יוֹם טוֹב הוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכָה, שֶׁמַּמְשִׁיכִין הֶאָרָה מֵהַבְּטוּל, מִבְּחִינַת שַׁבָּת, מִבְּחִינַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶל הַיְּשׁוּת שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַזֶּה, דְּהַיְנוּ הַיָּמִים וְהַמִּדּוֹת לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּתוֹךְ הַיָּמִים וְהַמִּדּוֹת, כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים וְכֻלּוֹ טוֹב, וְזֶה הָיָה עִקַּר תַּכְלִית הַבְּרִיאָה — לְהַמְשִׁיךְ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, לוּלֵא חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, וְזֶה אֲשֶׁר בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל הַבְּרִיאָה שִׁמְּשׁוּ הָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ בְּיַחַד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ח׳, הֲלָכָה ה׳): שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ שָׁעוֹת שִׁמְּשָׁה אוֹתָהּ הָאוֹרָה שֶׁנִּבְרֵאת בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן מַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; כִּי אוֹר וָחֹשֶׁךְ הֵם בְּחִינַת הַיָּנ״ה וֵאלֹקִים, וְאָז בְּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה הָיְתָה אַחְדּוּת אַחַת בֵּין הַיָּנ״ה לֵאלֹקִים וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בְּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה קֹדֶם חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן ה׳ אֱלֹקִים דַּיְקָא, כַּאֲשֶׁר מַזְכִּיר שְׁנֵי שֵׁמוֹת אֵלּוּ דַּיְקָא כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים (בְּרֵאשִׁית ב, ד־טז): ״בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם״ וְגוֹ׳, ״כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹקִים עַל הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳, ״וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם״ וְגוֹ׳, ״וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹקִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם״ וְגוֹ׳, ״וַיַּצְמַח ה׳ אֱלֹקִים מִן הָאֲדָמָה״ וְגוֹ׳, ״וַיִּקַּח ה׳ אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן״ וְגוֹ׳, ״וַיְצַו ה׳ אֱלֹקִים עַל הָאָדָם״ וְגוֹ׳, וַאֲפִלּוּ אַחַר הַחֵטְא שֶׁהִפְרִידוּ בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן מִגְדֶּל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל הָאָדָם, הִתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם גַּם אָז בְּשֵׁם ה׳ אֱלֹקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ג, ח־ט): ״וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה׳ אֱלֹקִים״ וְגוֹ׳, ״וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי ה׳ אֱלֹקִים״ וְגוֹ׳, כִּי הָיוּ בוֹשִׁים שֶׁפָּגְמוּ וְהִפְרִידוּ בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן ״וַיִּקְרָא ה׳ אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים), שֶׁכָּאן פָּתַח לוֹ פֶּתַח לִתְשׁוּבָה, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לָשׁוּב וּלְיַחֵד בֵּין הַיָּנ״ה שֶׁהוּא הַחֶסֶד לְבֵין אֱלֹקִים שֶׁהוּא הַגְּבוּרָה, וְלַעֲשׂוֹתָם אֶחָד, לְכוֹלָלָם יַחַד בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֵידַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת מֵהַגָּלוּת, שֶׁיִּמְסֹר אֶת הַמְלוּכָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַחְקֹק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, כִּי הַמְלוּכָה וְהַמֶּמְשָׁלָה לְחַי הָעוֹלָמִים, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ. וְלִזְכּוֹת לָזֶה שֶׁיָּשׁוּב אֶצְלוֹ הַמְלוּכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּתוֹ אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם, וִיבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֲלָיו, וִיסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): יִשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁהֵם דְּבוּקִים לַחֲכָמִים וְשׁוֹמְעִים דִּבְרֵיהֶם, הֵם זוֹכִים לִקְנוֹת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, פֵּרְשׁוּ מֵהֶם — אָבְדוּ מִן הָעוֹלָם, עַיִן שָׁם; כִּי הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁתָּבֹא אֵלָיו וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ, אֲזַי תּוּכַל גַּם אַתָּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יַשְׁפִּיעַ מֵאוֹרוֹ גַּם עָלֶיךָ].

ה וַעֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם הֵם עַל עַצְמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לב): **״וַתְּהִי עֲוֹנֹתָם חֲקוּקָה עַל עַצְמוֹתָם״**.

עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ לָמָּה צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בִּכְלַל וְלִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם בִּפְרָט.

ה) וַעֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם הֵם עַל עַצְמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לב, כז): **״וַתְּהִי עֲוֹנֹתָם חֲקוּקָה עַל עַצְמוֹתָם״**. בַּפָּסוּק כָּתוּב ״וַתְּהִי עֲוֹנֹתָם עַל עַצְמוֹתָם״, וְלֹא נִכְתְּבָה תֵּבַת ״חֲקוּקָה״, אַךְ בְּיַלְקוּט יְחֶזְקֵאל (רֶמֶז שעב) דָּרְשׁוּ

מִפְּסוּק זֶה: כָּל הָאוֹכֵל וְשׂוֹתֶה בִּתְשִׁעָה בְּאָב, עָוֹונוֹתָיו ״חֲקוּקִים״ עַל עַצְמוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּמַסֶּכֶת כַּלָּה רַבָּתִי (פֶּרֶק ג׳), שֶׁאוֹמֵר שָׁם בְּפֵרוּשׁ: כָּל עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם ׳חֲקוּקִים׳ לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם; וְלָמָּה כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה הִיא עַל עַצְמוֹתָיו דַּיְקָא? כִּי עִקַּר בִּנְיַן הָאָדָם הוּא עַצְמוֹתָיו, וְהַבָּשָׂר וְהַגִּידִין הֵם רַק הַלְבּוּשִׁין שֶׁעֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לז, ו): ״וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהַעֲלֵיתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר, וְנָתַתִּי בָכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם, וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה׳״; כִּי הָעַצְמוֹת הֵן כָּל בִּנְיַן הָאָדָם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין נח): בְּרִיָּה שֶׁאֵין בָּהּ עֶצֶם, אֵינָהּ מִתְקַיֶּמֶת י״ב חֹדֶשׁ, כִּי הָעֶצֶם הִיא עִקַּר בִּנְיַן וְקִיּוּם הָאָדָם; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה לא.): אָבִיו מַזְרִיעַ הַלֶּבֶן שֶׁמִּמֶּנּוּ הָעַצְמוֹת, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סִפְרֵי דְּבָרִים): אָב בְּחָכְמָה, כִּי (עֲרֻיּוֹת פֶּרֶק ב׳) הָאָב זוֹכֶה לַבֵּן בְּחָכְמָה; וְכֵן הוּא בְּדִבְרֵי הַמְקֻבָּלִים כִּי הָעַצְמוֹת מְרַמְּזוֹת עַל חָכְמָה (עַיֵּן בְּקְהִלַּת יַעֲקֹב, אוֹת עֶצֶם), וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, הוּא קִלְקוּל הַחָכְמָה, קִלְקוּל הָעַצְמוֹת, כִּי (סוֹטָה ג׳): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנְסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, רוּחַ שְׁטוּת דַּיְקָא, שֶׁהִיא הִפּוּךְ הָעַצְבוּת, שֶׁהֵם הַחָכְמָה (וְעַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן נ׳, כִּי עַל־יְדֵי הַחֲטָאִים נַעֲשִׂין קִלְקוּל בְּמֹחַ שֶׁבָּעַצְמוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם), וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים לא, יא): ״כָּשַׁל בַּעֲוֹנִי כֹּחִי וַעֲצָמַי עָשֵׁשׁוּ״, (שָׁם לח, ד): ״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״ וְגוֹ׳ כַּנַּ״ל, כִּי הָעֲוֹונוֹת הֵם בָּעַצְמוֹת דַּיְקָא.

וְכָל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ צְרוֹף אוֹתִיּוֹת. הַיְנוּ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁבָּהֶן כָּתוּב אִסּוּר הָעֲבֵרָה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָהּ.

עַצְמוֹתָם״, וְכָל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ צְרוֹף אוֹתִיּוֹת, וּכְשֶׁעָבַר אֵיזֶה עֲבֵרָה, אֲזַי נֶחֱקָק צְרוֹף רַע עַל עַצְמוֹתָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיס בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו הַזֶּה שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה, הַיְנוּ שֶׁמַּכְנִיס בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳דַּבֵּר אֶחָד לְדוֹר׳, הוּא מַכְנִיס אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הָעַפּוּ״ם, וְנוֹתֵן לָהֶם מֻמְשָׁלָה. לְמָשָׁל, אִם עָבַר עַל

וּכְשֶׁעָבַר אֵיזֶה עֲבֵרָה, אֲזַי נֶחֱקָק צְרוֹף רַע עַל עַצְמוֹתָיו. הַיְנוּ אוֹתָן אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁבָּהּ כָּתוּב אִסּוּר הָעֲבֵרָה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָהּ, הֵן נֶחֱקָקוֹת עַל עַצְמוֹתָיו, כִּי בָּזֶה שֶׁחָטָא וְקִלְקֵל אֶת צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁבַּלָּאו עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיס בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו הַזֶּה שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה, וּמְבַלְבֵּל וּמוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְנִשְׁבָּרִים עַצְמוֹתָיו, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים כב, טו): ״וְהִתְפָּרְדוּ כָּל עַצְמוֹתָי״ וְגוֹ׳, (אֵיכָה ג, ד): ״בִּלָּה בְשָׂרִי וְעוֹרִי שִׁבַּר עַצְמוֹתָי״; כִּי הָאָדָם כָּלוּל מֵאוֹתִיּוֹת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית לד:): אָדָם רָזָא דְּאַתְוָן וְכוּ׳, וּכְשֶׁחוֹטֵא מְבַלְבֵּל וּמַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּרוֹת עַצְמוֹתָיו כַּנַּ״ל.

הַיְנוּ שֶׁמַּכְנִיס בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תִּקּוּנֵי זֹהַר בְּהַקְדָּמָה, דַּף יז): מַלְכוּת פֶּה, וְכֵן הוּא הַמֻּמְשָׁלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּבֵּר אֶחָד לַדּוֹר, הַיְנוּ כִּי מִדַּת הַמַּלְכוּת הִיא הַדִּבּוּר כַּנַּ״ל, וְכֵן הִיא הַמֻּמְשָׁלָה כַּנַּ״ל, כִּי תֵּבַת ״דַּבֵּר״ מוֹרָה עַל שְׁנֵיהֶם, **הוּא מַכְנִיס אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הָעַפּוּ״ם, וְנוֹתֵן לָהֶם מֻמְשָׁלָה.** הַיְנוּ כִּי הָאָדָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת נִכְלָל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַחֲשַׁבְתּוֹ הָיְתָה צְרִיכָה לִהְיוֹת דְּבוּקָה רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, לֵידַע כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה מְתִיקוּת, נֹעַם, אוֹר וְזִיו הַשְׁכִינָה שׁוֹפֵעַ בּוֹ, וְהָיָה מִתְקַיֵּם בּוֹ (מִשְׁלֵי טז, כד): ״צוּף דְּבַשׁ אִמְרֵי נֹעַם מָתֹק לַנֶּפֶשׁ וּמַרְפֵּא לָעָצֶם״, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הַדִּבּוּר טוֹב, שֶׁהוּא הַדִּבּוּר שֶׁל הַוּוּי, אֲשֶׁר כּוֹלֵל וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הָיוּ מִתְרַפְּאוֹת עַצְמוֹתָיו, אֲבָל עַכְשָׁו כְּשֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה,

עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיס אֶת הַדִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו הַזֶּה שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה, בְּתוֹךְ הָעַכּוּ״ם, וְנוֹתֵן לָהֶם מֻמְשָׁלָה, כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹטְאִין — מַכְחִישִׁין כֹּחַ שֶׁל מַעְלָה.

לְמָשָׁל אִם עָבַר עַל דִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״ (שְׁמוֹת כ, ג), וְנִקַּט רַבֵּנוּ זַ״ל לְמָשָׁל הַלָּאו הַזֶּה ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״ דַּיְקָא, כִּי הוּא כּוֹלֵל כְּבָר אֶת כָּל הַלָּאוִין שֶׁבַּתּוֹרָה, כִּי (סִפְרִי פָּרָשַׁת שְׁלַח): כָּל הַמּוֹדֶה בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְכֵן כִּי כְּשֶׁעוֹבֵר אָדָם עַל אֵיזֶה לָאו אַחֵר, אֲזַי מַכְנִיס אֶת הַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֵּין הָעַכּוּ״ם, כִּי מִמֵּילָא נוֹתֵן לָהֶם כְּבָר כֹּחַ, וְנִמְצָא שֶׁיֵּשׁ בְּכָל לָאו חֵלֶק מֵהַלָּאו שֶׁל ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (שַׁבָּת קמט.), שֶׁדָּרְשׁוּ מִ״אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִם״ (וַיִּקְרָא יט, ד) — ׳אַל תִּפְנוּ אֶל מִדַּעְתְּכֶם׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי בְּכָל עֲבֵרָה כְּבָר פּוֹגֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵר גַּם עַל הַלָּאו שֶׁל ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״.

אֲזַי מַחֲרִיב הַצִּרּוּף הַטּוֹב שֶׁל הַדִּבּוּר וּבוֹנֶה צִרּוּף רַע, וְנֶחְקָק הַצִּרּוּף הַזֶּה עַל עַצְמוֹתָיו, וְנוֹקֵם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ ה, כה): ״עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם״; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים וְהַקְּטָנוּת וְהַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִשְׁפִּיל אֶת הַמַּלְכוּת, וְנָתַן כֹּחַ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ מָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ מְאֹד חַיָּיו וְכוּ׳, **וּכְתִיב** (תְּהִלִּים לד, כב): ״תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה״. מֵבִיא עוֹד רְאָיָה, שֶׁלֹּא דַּי שֶׁעֲוֹונוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם, וּבִשְׁבִיל שֶׁהִפְרַדְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַעֲבַרְתֶּם עַל לָאו שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ״, בִּשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי נִסְתֶּרֶת מִכֶּם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא יְדִיעַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ״ל, אֶלָּא גַּם צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, כִּי הָרְשָׁעוּת שֶׁעֲשִׂיתֶם, הִיא בְּעַצְמָהּ מְמִיתָה אֶתְכֶם וּמְצַעֶרֶת אֶתְכֶם, כִּי (שַׁבָּת נה.): אֵין מִיתָה בְּלֹא חֵטְא, וְאֵין יִסּוּרִין בְּלֹא עָוֹן, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): אֵין הַשּׁוֹנֵא בָּא אֶלָּא עַל הַחֵטְא וְעַל הָעֲבֵרָה, עַיֵּן שָׁם.

דִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״, אֲזַי מַחֲרִיב הַצִּרּוּף הַטּוֹב שֶׁל הַדִּבּוּר, וּבוֹנֶה צִרּוּף רַע, וְנֶחְקָק הַצִּרּוּף הַזֶּה עַל עַצְמוֹתָיו, וְנוֹקֵם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ ה): **״עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם״, וּכְתִיב** (תְּהִלִּים לד): **״תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה״. וְעַל־יְדֵי וּדּוּי דְּבָרִים יוֹצֵא מֵעַצְמוֹתָיו הָאוֹתִיּוֹת הַחֲקוּקִים עֲלֵיהֶם, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם הַדִּבּוּר שֶׁל הַוִּדּוּי.** הַיְנוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְקַטְנוּת וּמְרִירוּת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, תֵּכֶף־וּמִיָּד עֲצָתוֹ — שֶׁיִּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין עֵצָה אַחֶרֶת, וְיִתְוַדֶּה בְּפֶה מָלֵא, וְיַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו כְּלָל, כִּי מִכָּל צָרָה שֶׁנִּכְנָס בָּהּ הָאָדָם, אֵין דֶּרֶךְ לְנָטוֹת וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנָּהּ, כִּי אִם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בְּהַר): כֵּיוָן שֶׁבָּא לָאָדָם צָרָה, אִם הוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ וּמוֹצִיאוֹ מֵהַצָּרָה, וְאִם לָאו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹסִיף לוֹ צָרָה עַל צָרָתוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא הַוִּדּוּי, שֶׁמִּתְוַדֶּה וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת שִׁבְרוֹן לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי (תּוֹרַת כֹּהֲנִים, פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי): מִיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים עַל עֲוֹונוֹתֵיהֶם, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּינְחָס רלא.): מָאן דְּמִפָּרֵשׁ חוֹבֵיהּ בֵּי דִּינָא בְּדֵלִין מִינֵּיהּ בְּגִין דְּבַר נַשׁ קָרִיב לְגַרְמֵיהּ וְלָא

אֶתְדָּן עַל פּוּמֵיהּ וְתוּ לָא שָׁבִיק לְמִקַּטְרְגָא לְאוֹלָפָא עָלֵיהּ חוֹבָה מוּמָא דְּבַר נָשׁ יַקִּדִים וְיֵימָא וְלָא יָהִיב דּוּכְתָּא לְאַחֲרָא לְמֵימָר כְּדִין קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא מָחִיל לֵיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי כח, יג): ״וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם״, עַיֵּן שָׁם [מִי שֶׁמְּפָרֵשׁ חֶטְאוֹ, בַּעֲלֵי הַדִּין בְּדִלִּים מִמֶּנּוּ, בְּגִלַּל שֶׁבֶּן אָדָם קָרוֹב לְעַצְמוֹ וְלֹא נִדּוֹן עַל פִּיו, וְעוֹד, לֹא עוֹזֵב אֶת הַמְקַטְרֵג שֶׁיִּלַּמֵּד עָלָיו חוֹב, מוּם שֶׁל אָדָם, יַקִּדִים הוּא וְיֹאמַר, וְלֹא יִתֵּן מָקוֹם לְאַחֵר לוֹמַר, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ, זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב: ״וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם״]; וְעַיֵּן בָּרַמְבַּ״ם (פֶּרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה, הֲלָכָה א׳): כָּל מִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה — בֵּין עֲשֵׂה וּבֵין לֹא תַּעֲשֶׂה, אִם עָבַר אָדָם עַל אַחַת מֵהֶן — בֵּין בְּזָדוֹן בֵּין בִּשְׁגָגָה, כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיָשׁוּב מֵחֶטְאוֹ, ״חַיָּב לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא״ וְכוּ׳, ״וְכָל הַמַּרְבֶּה לְהִתְוַדּוֹת, וּמַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה, הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּסֵפֶר הַחִנּוּךְ (מִצְוָה שסד): מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה: לְפִי שֶׁבְּהוֹדָאַת הֶעָוֹן בַּפֶּה תִּתְגַּלֶּה מַחֲשֶׁבֶת הַחוֹטֵא וְדַעְתּוֹ שֶׁהוּא מַאֲמִין בֶּאֱמֶת, כִּי גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא כָּל מַעֲשֵׂהוּ, וְלֹא יַעֲשֶׂה עַיִן רוֹאָה כְּאֵינָהּ רוֹאָה, גַּם מִתּוֹךְ הַזְכָּרַת הַחֵטְא בְּפִרְט, וּבְהִתְנַחֲמוֹ עָלָיו יִזָּהֵר מִמֶּנּוּ יוֹתֵר פַּעַם אַחֶרֶת, לְבַל יִהְיֶה נִכְשָׁל בּוֹ, אַחַר שֶׁיֹּאמַר בְּפִיו: כָּזוֹ וְכָזוֹ עָשִׂיתִי וְנִסְכַּלְתִּי בְּמַעֲשַׂי, יִהְיֶה נִגְדָּר שֶׁלֹּא יָשׁוּב לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּמִתּוֹךְ כָּךְ יֵרָצֶה לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ בָּרוּךְ־הוּא, וְהָאֵל הַטּוֹב הֶחָפֵץ בְּטוֹבַת בְּרִיּוֹתָיו הִדְרִיכָם בְּדֶרֶךְ זוֹ יִזְכּוּ בָהּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי בָּזֶה שֶׁהוּא מִתְוַדֶּה וּמְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה שָׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַעֲלֶה אֶת מִדַּת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת זִיו הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים נא): מִי גָּרַם לְדָוִד שֶׁבָּא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא? פִּיו שֶׁאָמַר חָטָאתִי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

הַוִּדּוּי, כִּי הַדִּבּוּר יוֹצֵא מֵעַצְמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לה): **״כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה״, וּמַחֲרִיב הַבִּנְיָן וְהַצְּרוּף הָרָע, וּבוֹנֶה מֵהֶם מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.**

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ז:): **׳בְּשָׁעָה שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, הָיוּ עַצְמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה מְגֻלְגָּלִין עַד שֶׁאָמַר מֹשֶׁה: ״שְׁמַע ה׳ קוֹל**

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְוַדֶּה וּמֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר וּמְסַפֵּר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, אָז חוֹזֵר וְנִתְחַבֵּר וְנִשְׁלָם עַצְמוֹתָיו, כִּי הַדִּבּוּר יוֹצֵא מֵעַצְמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לה, י): ״כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה״, שֶׁכָּל הָעַצָמוֹת מְדַבְּרִים, הַיְנוּ שֶׁמַּתְחִיל לְהַרְגִּישׁ מְתִיקוּת וּנְעִימוּת הַדִּבּוּרִים, וּמִתְדַּבֵּר מֵעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁמְּקֻבָּל, עַיֵּן שָׁם.

וּמַחֲרִיב הַבִּנְיָן וְהַצְּרוּף הָרָע, וּבוֹנֶה מֵהֶם מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי בָּזֶה שֶׁחוֹזֵר וּמְדַבֵּר וּמִתְוַדֶּה עַצְמוֹ, בָּזֶה מַחֲרִיב אֶת בִּנְיַן הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַצְּרוּפִים הָרָעִים שֶׁגָּרַם בַּעֲוֹנוֹתָיו, וּבוֹנֶה מֵאוֹתִיּוֹת וְתֵבוֹת הַתְּפִלָּה וְהַוִּדּוּי מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת אוֹר חִיּוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ז:): **בְּשָׁעָה שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר הָיוּ עַצְמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה מְגֻלְגָּלִין**, מִפְּנֵי שֶׁנִּדָּה אֶת עַצְמוֹ בְּעֶרְבוֹנוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מג, ט): ״וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים״ — אֲפִלּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְנַפְקָא לָן בַּגְּמָרָא (מַכּוֹת יא:): נִדּוּי שֶׁל חָכָם אֲפִלּוּ עַל תְּנַאי הוּא בָּא, עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י שָׁם עַד שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה, הַנֶּסְחָא בַּגְּמָרָא הִיא כָּךְ: כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיוּ

יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, הָיוּ עַצְמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה מְגֻלְגָּלִין בָּאָרוֹן, עַד שֶׁעָמַד מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, אָמַר לְפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי גָּרַם לִרְאוּבֵן שֶׁהוֹדָה — יְהוּדָה [וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י בְּשֵׁם מִדְרָשׁ אַגָּדָה דְּרַבִּי תַּנְחוּמָא, כְּשֶׁאָמַר יְהוּדָה ׳צְדָקָה מִמֶּנִּי׳, עָמַד רְאוּבֵן וְאָמַר ׳בִּלְבַלְתִּי יְצוּעֵי אָבִי׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ כְּשֶׁהִתְוַדָּה יְהוּדָה גָּרַם שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה רְאוּבֵן וְהִתְוַדָּה גַּם הוּא], ״וְזֹאת לִיהוּדָה״ מִיָּד ״שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה״ עַל אֵיבָרְיהּ לְשַׁפָּא (פֵּרוּשׁ שֶׁעָלוּ וְנִתְחַבְּרוּ עַצְמוֹתָיו מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְּקוּ, עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י); הֵינוּ שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּזְכֹּר לִיהוּדָה הַוִּדּוּי שֶׁהִתְוַדָּה וְכֵן הָוֵי לֵיהּ, שֶׁנִּתְקַבֵּל הַוִּדּוּי, וְיָצָא הֶעָוֹן מֵעַצְמוֹתָיו וְחָזְרוּ וְנִתְיַשְּׁבוּ עַל מְקוֹמָם, כִּי עַל־יְדֵי הַוִּדּוּי, יוֹצְאִין הָעֲוֹנוֹת מֵהָעֲצָמוֹת.

יְהוָ״ה, שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּזְכֹּר לִיהוּדָה הַוִּדּוּי שֶׁהִתְוַדָּה, וְכֵן הָוֵי לֵיהּ׳. וְזֶה דַּוְקָא ׳עַצְמוֹתָיו הָיוּ מְגֻלְגָּלִין׳, עַל־שֵׁם: ״וַתְּהִי עֲוֹנוֹתָם חֲקוּקָה עַל עַצְמוֹתָם״, וְעַל־יְדֵי הַוִּדּוּי נִתְתַּקְּנוּ, וְעָלוּ כָּל חַד לְדוּכְתֵּיהּ, וִיהוּדָה זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, רֶמֶז, שֶׁבְּחִינַת מַלְכוּת נִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַוִּדּוּי, כִּי כֵן צָרִיךְ, שֶׁיִּהְיֶה הַוִּדּוּי לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, וְכָל תַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳מֹשֶׁה שַׁפִּיר׳

וְעַיֵּן מֵעַתָּה בְּמַה שֶׁכָּתוּב לְעֵיל, שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְרָא לִשְׁמִיהּ, וּבְגִינֵי כָּךְ אַחֲסִין מַלְכוּתָא, עַיֵּן שָׁם; [מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָתֵת אֶת הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה מִכָּל אֶחָיו, אֶלָּא אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ חֲקוּקוֹת בּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן כָּבוֹד לִשְׁמוֹ, וּבְגִלָּל כָּךְ יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת]; הֲרֵי שֶׁיְּהוּדָה הָיָה מַלְכוּת, וְזָכָה לְזֶה מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה וְהִתְוַדָּה וּמִפְּנֵי הָעֲנָוָה וּבִטּוּל הַיְּשׁוּת שֶׁהָיוּ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵאִירוּ בּוֹ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה אֲשֶׁר י׳ה׳ו׳ד׳ה׳ הָאָדָם בְּוִדּוּי וּמוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יָרִים וְיַגְבִּיהַּ אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַדָּלֶת, וְיַדְבִּיקָהּ בְּשֵׁם הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְיֵצֵא מִזֶּה עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, שֶׁהוּא י׳ה׳ו׳ד׳ה׳ — הַוָּיָ״ה ד׳, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, הֵינוּ רֶמֶז שֶׁבְּחִינַת מַלְכוּת נִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים, וְכַנַּ״ל וְדוֹ״ק.

וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, כִּי הוּא אָחַז בִּשְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ד׳): רַב נַחְמָן אָמַר מֶלֶךְ זֶה מֹשֶׁה, דִּכְתִיב: ״וַיְהִי בִּישׁוּרוֹן מֶלֶךְ״, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: אֲנִי מְנִיתִיךָ מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְדַרְכּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִהְיוֹת גּוֹזֵר וַאֲחֵרִים מְקַיְּמִין, כָּךְ תִּהֵא גּוֹזֵר וְיִשְׂרָאֵל מְקַיְּמִין, עַיֵּן שָׁם; **שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַוִּדּוּי, כִּי כֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַוִּדּוּי לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, וְכָל תַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ**, הֵינוּ כְּשֶׁאֶחָד אָמַר דָּבָר נָאֶה וּמִתְקַבֵּל, הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: מֹשֶׁה שַׁפִּיר אָמַרְתָּ, וְרַשׁ״י פֵּרֵשׁ: רַבֵּנוּ בִּדּוֹרוֹ כְּמֹשֶׁה בִּדּוֹרוֹ.

וְיהוּדָה זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת. עַיֵּן תּוֹסֶפְתָּא בְּרָכוֹת (פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה טז): מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּתָמָר וְכוּ׳, מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי הָעֲנָוָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ פט:): מַאי חָמָא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֵיהַב מַלְכוּתָא לִיהוּדָה מִכָּל אַחוֹהִי, אֶלָּא אַתְוָן דִּשְׁמֵיהּ חֲקִיקָן בֵּיהּ וְקַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהֵב

וּבָזֶה שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַוִּדּוּי, נַעֲשֶׂה כְּאִלּוּ הִתְוַדָּה עַכְשָׁו לִפְנֵי מֹשֶׁה. פֵּרוּשׁ — הַגַּם שֶׁיְּהוּדָה הִתְוַדָּה כְּבָר לִפְנֵי יַעֲקֹב וְשָׁאַר גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לִמְלוֹכָה, כִּי הֶעֱלָה אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת דָּבָר לִבְחִינַת אֵין סוֹף, וְאִם־כֵּן לָמָּה הֻצְרַךְ מֹשֶׁה דַּיְקָא לְהַזְכִּיר אֶת הַוִּדּוּי עוֹד הַפַּעַם? אַךְ תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת לֹא הָיְתָה אֶלָּא בְּמֹשֶׁה, כִּי בְּאַבְרָהָם כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית יח, כז): ״וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר״, וּבְדָוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כְּתִיב (תְּהִלִּים כב, ז): ״וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ״, אָמְנָם מֹשֶׁה זָכָה לְהִתְבַּטֵּל מִכֹּל וָכֹל, כְּתִיב בּוֹ (שְׁמוֹת טז, ז): ״וְנַחְנוּ מָה״, שֶׁהָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שְׁלֵמוּת עֶלְיַת הַמַּלְכוּת, עַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁהִתְוַדָּה לִפְנֵי יַעֲקֹב, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיוּ עַצְמוֹתָיו מְגֻלְגָּלִין, עַד שֶׁהִזְכִּיר מֹשֶׁה דַּיְקָא אֶת הַוִּדּוּי, כִּי הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזָכָה לְמַלְכוּת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהִתְוַדָּה לִפְנֵי מֹשֶׁה דַּיְקָא, **וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתַּקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, וְנֶחֱרַב הַצְּרוּף הָרַע שֶׁנֶּחְקַק עַל עַצְמוֹתָיו.**

וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל וְתִתְעוֹרֵר, כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה צַעַר וּמָר וּמָרוֹר לְךָ, וּבְוַדַּאי הוּא מִפְּנֵי שֶׁפָּגַמְתָּ בְּאֵיזֶה דָּבָר, כִּי (בְּרָכוֹת ה:): מִי חָשִׁיד קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּעָבִיד דִּינָא בְּלָא דִּינָא, עַיֵּן שָׁם; תִּרְאֶה לְסַפֵּר צָרוֹתֶיךָ לָרַבִּים, וְרַבִּים יְבַקְּשׁוּ עָלֶיךָ רַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת סז.), וּבָזֶה שֶׁאַתָּה מְסַפֵּר צָרוֹתֶיךָ אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲקֹר אֶת הַיֵּשׁוּת שֶׁלְּךָ, וְעַל־כֵּן תִּרְאֶה כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם אֵיזֶה מְרִירוּת דְּמְרִירוּת, וּמְסַפֵּר צָעָרוֹ לְרַבִּים, נִכְנָע עַל־יְדֵי־זֶה הָרַע וְהַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ, וּבָא בְּעֵינֵי עַצְמוֹ אֶל בְּטוּל גָּמוּר, אָז דַּיְקָא מַתְחִילָה לְהָאִיר בּוֹ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל יְדִיעָה זוֹ בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּטוּל עַצְמִיּוּתוֹ לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם כְּלָל.

קָאָמַרְתְּ, וּבָזֶה שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַוִּדּוּי, נַעֲשֶׂה כְּאִלּוּ הִתְוַדָּה עַכְשָׁו לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתַּקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, וְנֶחֱרַב הַצְּרוּף הָרַע שֶׁנֶּחְקַק עַל עַצְמוֹתָיו:

ו) וְזֶה בְּחִינַת הַחֲזָרַת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, כִּי שֹׁרֶשׁ הַמַּלְכוּת הוּא אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין קא:): **לָמָּה טָעָה נְבָט? שֶׁרָאָה שֶׁיָּצָא אֵשׁ מֵאֲמָתוֹ, וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת אֵשׁ, שֶׁמִּשָּׁם הַמַּלְכוּת,**

ו) וְזֶה בְּחִינַת הַחֲזָרַת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁחוֹזֵר וּמְדַבֵּר וּמִתְוַדֶּה, בָּזֶה מַעֲלֶה אֶת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ הָעֶלְיוֹן, דַּעַת דְּמֹשֶׁה, לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ (דְּבָרִים ד, כד): ״אֵשׁ אֹכְלָה הוּא״, וְיִבְעַר לְבָבוֹ בְּתַבְעֶרֶת אֵשׁ דְּקֻדֻּשָׁה אֲלֵיהוּ יִתְבָּרַךְ בְּקִבְיעוּת עֲצוּמָה, **כִּי שֹׁרֶשׁ הַמַּלְכוּת הוּא אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (סַנְהֶדְרִין קא:): **לָמָּה טָעָה נְבָט שֶׁרָאָה שֶׁיָּצָא אֵשׁ מֵאֲמָתוֹ וְסָבַר אֵיהוּ מָלִיךְ, עַיֵּן שָׁם.**

עַכְשָׁו רוֹצֶה לְהָבִיא רְאָיָה, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם גַּם־כֵּן נִקְרָא אֵשׁ **וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת אֵשׁ,** עַיֵּן יְרוּשַׁלְמִי (שְׁקָלִים, פֶּרֶק ו׳, הֲלָכָה א׳): **הַתּוֹרָה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, נִתְּנָה לוֹ אֵשׁ לְבָנָה חֲרוּתָה בְּאֵשׁ שְׁחוֹרָה, הֵיא אֵשׁ, מֻבְלֶלֶת בְּאֵשׁ, חֲצוּבָה מֵאֵשׁ וְנִתְּנָה מֵאֵשׁ וְכוּ׳,** עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בִּמְכִילְתָּא (פָּרָשַׁת יִתְרוֹ): **מַגִּיד שֶׁהַתּוֹרָה אֵשׁ, וּמֵאֵשׁ נִתְּנָה, וּבְאֵשׁ נִמְשְׁלָה, וּמַה דַּרְכָּהּ שֶׁל אֵשׁ? שֶׁאִם קָרַב אָדָם אֶצְלָהּ — נִכְוָה, רָחוֹק מִמֶּנָּהּ — צוֹנֵן, וְאֵין לוֹ לָאָדָם לְהִתְחַמֵּם אֶלָּא כְּנֶגֶד אוּרָהּ,** עַיֵּן שָׁם; **וְעַיֵּן בִּמְכִילְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי** (פָּרָשַׁת יִתְרוֹ):

מַגִּיד, שֶׁנִּמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה בְּאֵשׁ, מָה אֵשׁ חַיִּים לְעוֹלָם, כָּךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה חַיִּים לְעוֹלָם וְכוּ׳, כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁנִּמְשְׁלָה בְּאֵשׁ, פּוֹרְקִים מִמֶּנּוּ עֹל מַלְכֻיּוֹת שֶׁנִּמְשְׁלוּ בָּאֵשׁ, וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עֹל תּוֹרָה שֶׁנִּמְשְׁלוּ בָּאֵשׁ, נוֹתְנִין לוֹ עֹל מַלְכוּת שֶׁנִּמְשְׁלָה בָּאֵשׁ וְכוּ׳, מָה אֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הָעֲמֵלִים בָּהּ נִבְדָּלִין בֵּין הַבְּרִיּוֹת, כָּךְ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נִבְדָּלִין בְּדִבּוּרָן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; שֶׁמִּשָּׁם הַמַּלְכוּת (הֵינוּ מֵהַתּוֹרָה) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה כג, כט): ״הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ״, עַיֵּן בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת כב:), שֶׁלָּמְדוּ מִפָּסוּק זֶה, שֶׁדִּבְרֵי תּוֹרָה אֵינָם מְקַבְּלִים טֻמְאָה, מָה אֵשׁ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, אַף דִּבְרֵי תּוֹרָה אֵין מְקַבְּלִים טֻמְאָה, עַיֵּן שָׁם; וּבַגְּמָרָא (תַּעֲנִית ד:), לָמְדוּ מִפָּסוּק זֶה צוֹרְבָא מֵרַבָּנַן דְּרָתַח אוֹרַיְיתָא הוּא דִּמְרַתְּחָא לֵיהּ, עַיֵּן שָׁם; וּכְתִיב (מִשְׁלֵי ח, טו): ״בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ״. וּפָסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִפָּסוּק זֶה (עֵין יַעֲקֹב מִשְׁלֵי, רֶמֶז תתקמא): כָּל שֶׁזּוֹכֶה לַתּוֹרָה, זוֹכֶה לְכֶתֶר מַלְכוּת וְכוּ׳; וְכֵן דָּרְשׁוּ מִזֶּה (שָׁם): שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם נִקְרָא מַלְכוּת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעִקַּר הַתּוֹרָה הֵם הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מַכּוֹת כב:): כַּמָּה טִפְּשָׁאֵי דְּקַיְימָא מִקְּמֵי סִפְּרֵי תּוֹרָה וְלָא קַיְימָא מִקְּמֵי צוּרְבָא דְּרַבָּנָן. כִּי הֲלֹא הֵם עִקַּר הַתּוֹרָה, וְהֵם דּוֹרְשִׁים אוֹתָהּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הֵם עוֹשִׂין צִיצִים וּפְרָחִים לַתּוֹרָה (שַׁבָּת קמה:), נִמְצָא, שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם וְהַמַּלְכוּת נִקְרָאִים אֵשׁ.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ כג): **״הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ״, וּכְתִיב** (מִשְׁלֵי ח): **״בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ״, וְעִקַּר הַתּוֹרָה הֵם הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (מַכּוֹת כב:): **׳כַּמָּה טִפְּשָׁאֵי דְּקַיְימָא מִקְּמֵי סִפְּרֵי־תוֹרָה, וְלָא קַיְימָא מִקְּמֵי צוּרְבָא מִדְּרַבָּנָן׳.**

וְזֶהוּ (בַּמִּדְבָּר לא): **״כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ״, ״דָּבָר״, זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה, בְּתוֹךְ חֲמִימוּת הַיֵּצֶר, כְּמוֹ** (קִדּוּשִׁין פא.): **׳נוּרָא בֵּי עַמְרָם׳. ״תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ״, תִּקּוּנוֹ עַל־יְדֵי אֵשׁ, הַיְנוּ וְדוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם כַּנַּ״ל.**

וְכֵן דָּבָר זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת כַּנַּ״ל, שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה בְּתוֹךְ חֲמִימוּת הַיֵּצֶר. וּמֵבִיא רְאָיָה, שֶׁהַיֵּצֶר הוּא בַּחֲמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּרַב עַמְרָם חֲסִידָא, שֶׁצָּעַק (קִדּוּשִׁין פא.): נוּרָא בֵּי עַמְרָם, כִּי הַיֵּצֶר בּוֹעֵר בָּאָדָם כְּמוֹ אֵשׁ. (וְעַיֵּן יוֹמָא סט: נָפַק אָתָא כִּי גּוּרְיָא דְּנוּרָא וְכוּ׳, הַיְנוּ יִצְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה, עַיֵּן שָׁם); תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ, תִּקּוּנוֹ עַל־יְדֵי אֵשׁ, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם כַּנַּ״ל. כִּי כְּשֶׁאָדָם בּוֹעֵר וּמִתְלַהֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּמְסַפֵּר הַכֹּל לַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁבַּדּוֹר, וּמִתְוַדֶּה בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ תְּשׁוּקַת לִבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹעֵר וּמַבְעִיר אֶת כָּל הָרַע שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, כִּי ״כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ״ — תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁבּוֹעֵר אֵצֶל אֶחָד יִצְרוֹ בְּתַבְעֶרֶת הַיֵּצֶר, וְכִמְעַט שֶׁיִּשָּׁרֵף, חַס וְשָׁלוֹם, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לִשְׁפֹּךְ נַפְשְׁךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לַתַּלְמִיד חָכָם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְשַׁכֵּךְ תַּבְעֶרֶת הַמְּדוּרָה שֶׁל הַיֵּצֶר שֶׁבּוֹעֵר בְּךָ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן יט), שֶׁהוּא לְדַבֵּר הַרְבֵּה וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁיִּרְבֶּה לְדַבֵּר, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה שֶׁיֵּצֵא הָרַע מֵעַצְמוֹתָיו, וְיִזְכֶּה לְהֶאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא, שֶׁהוּא הָאָרֶת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְזֶה לְשׁוֹן עֲבֵרָה, שֶׁהַצִּרוּף שֶׁל עֲבֵרָה עוֹבֵר בְּתוֹךְ עַצְמוֹתָיו מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר. מֵבִיא רְאָיָה שֶׁתֵּבֵת עֲבֵרָה בְּעַצְמָהּ הִיא לְשׁוֹן עֲבַר, שֶׁכָּל עֲבֵרָה שֶׁאָדָם עוֹבֵר, הִיא עוֹבֶרֶת מֵעֵבֶר לְעֵבֶר, וְזֶה בְּחִינַת (בְּמִדְבַּר יד, מא): ״לָמָּה זֶה אַתֶּם ׳עוֹבְרִים׳ אֶת פִּי ה׳ וְהִיא לֹא תִצְלָח״ וְגוֹ׳, עוֹבְרִים דַּיְקָא, שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֲבֵרָה. **וּמִצְוָה לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת,** כְּמוֹ צַוְתָּא דִּגּוּפָא עָדִיף לָהּ (יְבָמוֹת קיח:), שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט קמב:): בַּר נָשׁ דְּאִשְׁתַּדַּל בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ [כְּשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מִצְוַת בּוֹרְאוֹ], כָּל בְּרְיָן דְּעָלְמָא אִינּוּן בְּסִיעְתָּא לֵיהּ כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לְזֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; שֶׁהִיא לְשׁוֹן צַוְתָּא. **כְּשֶׁעוֹשֶׂה חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוָה** (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ד׳), וְדָרְשׁוּ שָׁם בַּמִּדְרָשׁ עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי כד, ו): ״כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה״, ר׳ נָתָן וְר׳ אֶחָא בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן אָמַר, אִם עָשִׂיתָ חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת, עֲשֵׂה כְּנֶגְדָּן חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; **אֲזַי נִתְחַבְּרוּ שִׁבְרֵי עַצְמוֹתָיו,** הַיְנוּ כְּשֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה נִשְׁבְּרוּ עַצְמוֹתָיו, וְהוּא מְבֻלְבָּל מְאֹד, בְּחִינַת (יִרְמְיָה כג, ט): ״נִשְׁבַּר לִבִּי בְּקִרְבִּי רָחֲפוּ כָּל עַצְמוֹתַי הָיִיתִי כְּאִישׁ שִׁכּוֹר״ וְגוֹ׳, בְּחִינַת (תְּהִלִּים כב, טו): ״כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי וְהִתְפָּרְדוּ כָּל עַצְמוֹתָי״ וְגוֹ׳, אֲזַי עֲצָתוֹ — שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּנֶגְדָּן מִצְוֹת רַבּוֹת, וְהָוֶה יִתְחַבְּרוּ יַחַד שִׁבְרֵי עַצְמוֹתָיו, כִּי מִצְוָה הִיא לְשׁוֹן צַוְתָּא וְחִבּוּר, שֶׁמִּתְחַבְּרִין יַחַד שִׁבְרֵי עַצְמוֹתָיו, וְלֹא עוֹד אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה, מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹתָיו בִּלְבוּשׁ נָאֶה, לְבוּשׁ רוּחָנִי, אֲשֶׁר רַק זֶה יִשָּׂאֵר עִמּוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּקּוּדֵי רמז.): בְּזִמְנָא דְּבַר נָשׁ עָבִיד פִּקּוּדִין דְּאוֹרַיְתָא בְּהַאי עָלְמָא, כְּגַוְונָא דְּאִיהוּ אִשְׁתַּדַּל גַּרְמֵיהּ הָכִי אִתְעֲבִיד לֵיהּ בְּהַאי הֵיכְלָא לְעֵילָּא מַלְבּוּשָׁא לְאִתְלַבְּשָׁא בֵּיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא וְכוּ׳ [בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן־אָדָם מְקַיֵּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּפִי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּעַצְמוֹ, כָּךְ נַעֲשָׂה לוֹ בְּהֵיכָל הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה לְבוּשׁ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא], עַיֵּן שָׁם; וְצָרִיךְ לְהַתְמִיד מְאֹד מְאֹד לְהוֹסִיף בְּכָל פַּעַם מִצְוֹת חֲדָשׁוֹת, וְאַף שֶׁכְּבָר עָבַר מַה שֶׁעָבַר וְכוּ׳, יַרְבֶּה בְּמִצְוֹת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי (בְּרָכוֹת סג.): כָּל הַמְּרַפֶּה עַצְמוֹ אֲפִלּוּ מִמִּצְוָה אַחַת, אֵין בּוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּיוֹם צָרָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (קִדּוּשִׁין לט.): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יִתְרָה עַל זְכֻיּוֹתָיו, דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁמְּקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ו׳): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַלְאָךְ אֶחָד לְשָׁמְרוֹ וְכוּ׳, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מִצְוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים לְשָׁמְרוֹ וְכוּ׳, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹת, נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲצִי מַחֲנֵהוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה לְשׁוֹן עֲבֵרָה, שֶׁהַצִּרוּף שֶׁל עֲבֵרָה עוֹבֵר בְּתוֹךְ עַצְמוֹתָיו, מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר. וּמִצְוָה לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת, כְּשֶׁעוֹשֶׂה ׳חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת׳ (וַיִּקְרָא־רַבָּה פָּרָשָׁה כא), **אֲזַי נִתְחַבְּרוּ שִׁבְרֵי עַצְמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים לד): **״שׁוֹמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו״.**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לד, כא): **״שׁוֹמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה״**, וּפָסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּצַדִּיק הַמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַיֵּן שָׁם.

ז) וְזֶה פִּרוּשׁ (מִשְׁלֵי טז, יד): **״חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״. כִּי חֲמָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,** שֶׁזֶּה ״חֲמַת מֶלֶךְ״ (מַלְכֵי

ז **וְזֶה פִּרוּשׁ** (מִשְׁלֵי טז): **״חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת״, כִּי חֲמָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא**

הַמְלָכִים) בִּשְׁבִיל הַמַּלְכוּת שֶׁהִשְׁפִּיל עַל־יְדֵי עֲוונוֹתָיו, כִּי כְּשֶׁחוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי מַשְׁפִּיל אֶת הַמַּלְכוּת; כִּי אִם הָיָה יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה, אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמַמְלִיךְ מַלְכוּתוֹ שָׁם, לֹא הָיָה חוֹטֵא, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, בָּזֶה הוּא מַשְׁפִּיל אֶת הַמַּלְכוּת. וְעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם חֲרוֹן אַף, שֶׁהוּא ״חֲמַת מֶלֶךְ״, כִּי (סִפְרִי פָּרָשַׁת רְאֵה): כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם — חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם. וְאָז עָנְשׁוֹ — שֶׁבָּא אֵלָיו מַלְאָךְ הַמָּוֶת ״מַלְאֲכֵי מָוֶת״, כִּי (בָּבָא בַּתְרָא טז.) הוּא הַיֵּצֶר הָרָע וְהוּא הַמַּלְאָךְ הַמָּוֶת. כְּשֶׁאֶחָד חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַיֵּצֶר הָרַע, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּאוֹתוֹ זְמַן אֶת מַלְאֲכֵי מָוֶת, שֶׁהוּא דָּבָר אֶחָד כַּנַּ״ל, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא, פֶּרֶק ד׳): וְאַל יְקַדְּמוּךְ רַגְלֶיךָ לִדְבַר עֲבֵרָה, שֶׁמָּא יְקַדְּמוּךְ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, עַיֵּן שָׁם; כִּי עַל־יְדֵי עֲבֵרָה, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת הַמַּלְאֲכֵי מָוֶת, וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה, הַיְנוּ בְּחִינַת תַּלְמִיד חָכָם, בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא יְכַפֵּר לוֹ, בָּזֶה שֶׁיֵּלֵךְ אֶל הֶחָכָם כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה יְתַכַּפֵּר לוֹ, וְיִמְתַּק מִמֶּנּוּ הַכֹּל; כִּי הֶחָכָם יַחֲזֹר וְיַקְשֵׁר וְיִכְלֹל אוֹתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קטז.) מִפָּסוּק זֶה, דָּרַשׁ רַבִּי פִּינְחָס בַּר חָמָא: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, יד): ״חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת״ (וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י הַיְנוּ צַעַר שֶׁבָּאָה לוֹ חֲמָה מֵאֵת הַמָּקוֹם, ״מַלְאֲכֵי מָוֶת״ — הַיְנוּ חוֹלֶה שֶׁנּוֹטֶה לָמוּת), ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״ (וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י יְקָחֶנָּה), וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה לה:): תַּלְמִיד חָכָם — אֲפִלּוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת אוֹהֲבוֹ, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִמֶּנּוּ כְּבָר כְּלָל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ו׳), שֶׁלֹּא נִתְיָרֵא מֹשֶׁה מִמַּלְאָךְ הַמָּוֶת, וְאַדְרַבָּה מַלְאַךְ הַמָּוֶת הָיָה מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ, עַיֵּן שָׁם.

בִּשְׁבִיל הַמַּלְכוּת שֶׁהִשְׁפִּיל עַל־יְדֵי עֲוונוֹתָיו, ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״, הַיְנוּ בְּחִינַת תַּלְמִיד חָכָם, בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא יְכַפֵּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז): **״וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית״, ׳לְמִי שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִם׳** (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יז:). **נִמְצָא, כְּשֶׁבָּא לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, וּמוֹצִיא כָּל צְרוֹפָיו לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר יב): **״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד״, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרָא אִישׁ חָכָם,** עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה לָמָּה יִהְיֶה כֵּן, כְּשֶׁבָּא אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא יְכַפֵּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז, יח): ״וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יז.): **לְמִי שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִם**, הַיְנוּ מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל וּמְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ, וּמַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, כִּי לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר — בֵּין בְּטִיבוֹ וּבֵין בְּעִיקּוֹ, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאַיִן, לוֹ מַעֲבִירִין עַל כָּל פְּשָׁעָיו. וְדָבָר זֶה אוֹחֵז רַק הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, **נִמְצָא, כְּשֶׁבָּא לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם וּמוֹצִיא אֶת כָּל צְרוֹפָיו לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם**, הַיְנוּ שֶׁמְּסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל צָרוֹתָיו וַעֲוונוֹתָיו וִירִידוֹתָיו וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו וְכוּ׳, **וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּשִׁירַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר יב, ג): **״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד״**, כִּי הָיָה בְּעֵינָיו עַצְמוֹ כְּלֹא כְּלוּם, אֲשֶׁר זֶהוּ שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה וְהַבִּטּוּל, בְּחִינַת (שְׁמוֹת טז, ז): ״וְנַחְנוּ מָה״ וְגוֹ׳, **וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרָא אִישׁ חָכָם,**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כח, יב): ״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה כא:): אָמַר ר׳ יוֹחָנָן: אֵין דִּבְרֵי תּוֹרָה מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ דַּיְקָא בְּמִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם כְּלָל, זֶהוּ עִקַּר הַחָכְמָה. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (מִשְׁלֵי ט׳) עַל פָּסוּק: ״אִם חָכַמְתָּ — חָכַמְתָּ לָךְ״, דָּבָר זֶה נֶאֱמַר עַל הַתַּלְמִיד חָכָם דַּיְקָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל. וּבָזֶה יֵשׁ כֹּחַ לְהַתַּלְמִיד חָכָם לְכַפֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִישׁ׳ חָכָם׳ יְכַפְּרֶנָּה״׳, שֶׁהוּא סוֹפֵי תֵּבוֹת: מ׳שֶׁ׳ה׳, כִּי דַּיְקָא תַּלְמִיד חָכָם כָּזֶה שֶׁהוּא בִּבְחִינַת מֹשֶׁה, דַּיְקָא הוּא יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹנוֹת.

וּבִשְׁבִיל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאָחַז מ׳שֶׁ׳ה׳ בִּבְחִינַת ״וְאִישׁ׳ חָכָם׳ יְכַפְּרֶנָּה״׳, כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה עַל חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁהָיָה כָּלוּל מִכָּל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם: עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים (עַיֵּן מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, כִּי תִשָּׂא), אָמַר (שְׁמוֹת לב, לב): ״אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם — הֲרֵי טוֹב, וְאִם אַיִן — הַיְנוּ וְאִם לֹא תִשָּׂא חֲטָאתָם — מְחֵנִי נָא. וּמַסְבִּיר, לָמָּה טָעַן כָּךְ? כִּי זֶה מִן הַנִּמְנָע, שֶׁלֹּא יָבֹא לָאָדָם אֵיזֶה גַּדְלוּת כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ שֶׁמְּסַפְּרִין שִׁבְחוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּלְךְ גָּדוֹל מְשַׁבְּחוֹ וּמְפָאֵר אֶת הָאָדָם, אֲזַי בְּוַדַּאי מִן הַנִּמְנָע שֶׁלֹּא יָבֹא לוֹ אֵיזֶה גַּדְלוּת, אֲבָל צָרִיךְ לְזֶה בִּטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו וְחָמְרִיּוֹתָיו, אָזַי יָכוֹל הָאָדָם לִשְׁמֹעַ שִׁבְחוֹ וְלֹא יָבֹא לוֹ שׁוּם גַּדְלוּת, [וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיָּכוֹל אֲפִלּוּ לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שְׁבָחִים] כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁרָאָה כָּתוּב בַּתּוֹרָה: ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״, ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״, וְיִשְׂרָאֵל קוֹרְאִין בְּכָל יוֹם בַּתּוֹרָה שִׁבְחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּר לָהֶם שִׁבְחָיו, וְלֹא הָיָה לְמֹשֶׁה שׁוּם הִתְפָּאֲרוּת וְגַדְלוּת מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד״. וּבְוַדַּאי עַל־יְדֵי עַנְוְתָנוּתוֹ הָיָה כֹּחַ בְּיָדֵי מֹשֶׁה לְכַפֵּר עֲוֹן הָעֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״, וְזֶה שֶׁטָּעַן מֹשֶׁה: ״וְאִם אַיִן״ — הַיְנוּ אִם לֹא תִשָּׂא חֲטָאתָם, בָּזֶה אַתָּה

חָכָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כח): **״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״** (עַיֵּן סוֹטָה כא:), **וּבָזֶה יֵשׁ כֹּחַ לַתַּלְמִיד חָכָם לְכַפֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״.**

וּבִשְׁבִיל זֶה, כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה עַל חֵטְא הָעֵגֶל

אָמַר (שְׁמוֹת לב): **״אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם, וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא״, כִּי זֶה מִן הַנִּמְנָע שֶׁלֹּא יָבוֹא לָאָדָם אֵיזֶה גַּדְלוּת, כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ שֶׁמְּסַפְּרִין שִׁבְחוֹ, כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמֶּלֶךְ גָּדוֹל מְשַׁבְּחוֹ וּמְפָאֵר אֶת הָאָדָם, אֲזַי בְּוַדַּאי מִן הַנִּמְנָע, שֶׁלֹּא יָבוֹא לוֹ אֵיזֶה גַּדְלוּת, אֲבָל צָרִיךְ לָזֶה בִּטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו וְחָמְרִיּוֹתָיו, אָזַי יָכוֹל הָאָדָם לִשְׁמֹעַ שִׁבְחוֹ, וְלֹא יָבוֹא לוֹ שׁוּם גַּדְלוּת, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁרָאָה כָּתוּב בַּתּוֹרָה: ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״, ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״, וְיִשְׂרָאֵל קוֹרְאִין בְּכָל יוֹם בַּתּוֹרָה שִׁבְחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּר לָהֶם שִׁבְחָיו, וְלֹא הָיָה לְמֹשֶׁה שׁוּם הִתְפָּאֲרוּת וְגַדְלוּת מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד״. וּבְוַדַּאי עַל־יְדֵי עַנְוְתָנוּתוֹ, הָיָה כֹּחַ בְּיַד מֹשֶׁה לְכַפֵּר עֲוֹן הָעֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״.**

וְזֶה שֶׁטָּעַן מֹשֶׁה: ״וְאִם אַיִן״, הַיְנוּ ״אִם לֹא תִשָּׂא

מַרְאֶה שֶׁאֵין לִי כָּל־כָּךְ עֲנִיּוּת, שֶׁאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עַוֹן הָעֵגֶל, בְּכֵן בַּקָּשָׁתִי ״מְחֵנִי נָא״ — כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶכָּשֵׁל בְּגַדְלוּת, שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ בְּכָל עֵת סִפּוּר שִׁמְי וְשִׁבְחִי בַּתּוֹרָה, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בָּזֶה שֶׁיִּשְׁמַע סִפּוּר שִׁבְחוֹ וְלֹא יִתְגָּאֶה? אִם לֹא עָנָו גָּדוֹל, וְאִם אֲנִי עָנָו, צָרִיךְ לְךָ שֶׁתִּשָּׂא חֲטָאתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית״ וְכוּ׳. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן א׳): אִלּוּ הִמְתִּינוּ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה, וְלֹא הָיוּ עוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה (הֵינוּ חֵטְא הָעֵגֶל), לֹא הָיְתָה עַכּוּ״ם (שֶׁהִיא אֱלֹהִים אֲחֵרִים) וְלֹא מַלְאַךְ הַמָּוֶת (שֶׁהוּא מַלְאֲכֵי מָוֶת) שׁוֹלְטִין בָּהֶן, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל.

חֲטָאתָם״, בְּזֶה אַתָּה מַרְאֶה, שֶׁאֵין לִי כָּל כָּךְ עֲנִיּוּת, שֶׁאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עַוֹן הָעֵגֶל, בְּכֵן בַּקָּשָׁתִי: ״מְחֵנִי נָא״, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶכָּשֵׁל בְּגַדְלוּת, שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ בְּכָל עֵת סִפּוּר שִׁמְי וְשִׁבְחִי בַּתּוֹרָה, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בָּזֶה, שֶׁיִּשְׁמַע סִפּוּר שִׁבְחוֹ וְלֹא יִתְגָּאֶה, אִם לֹא עָנָו גָּדוֹל, וְאִם אֲנִי עָנָו, צָרִיךְ לְךָ שֶׁתִּשָּׂא חֲטָאתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית״ וְכוּ׳:

נִמְצָא בָּזֶה שֶׁזָּכָה מֹשֶׁה לְבַטֵּל אֶת עֲצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, וְהָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הָיָה בְּכֹחוֹ לִפְעֹל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּמְחֹל לְיִשְׂרָאֵל, כִּי עָמַד מֹשֶׁה, וְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה מִשָּׁמַיִם אֶל הָאָרֶץ, וְהֶעֱלָה אֶת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב בִּטּוּלוֹ אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְהִתְכַּלְּלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מָסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְהֵאִיר בּוֹ הָאָרַת נֹעַם זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵרֹב אוֹר שֶׁהֵאִיר בְּכָל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִשְׁפִּילוּ אֶת עַצְמָם. וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַתְּשׁוּבָה, כָּל מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְהַשְׁפִּיל אֶת הַיְּשׁוּת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִתְכַּפֵּר לוֹ הַכֹּל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אַפִלּוּ יַעֲשֶׂה אָדָם מֵאָה עֲבֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְיַחֲזֹר וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְיַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּרַחֲמִים וּמְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, עַיֵּן הוּא הֲרִינִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים וּמְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּעִנְיַן זֶה — לְבַטֵּל אֶת יְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּתוֹ אֶל הֶחָכָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא מְבִיאוֹ אֶל תַּכְלִית הַטּוֹב וְהַנֹּעַם הַזֶּה. וְכָל מַה שֶּׁמְּבַטֵּל אֶת יְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, כְּבָר לֹא עוֹלָה אֶצְלוֹ שׁוּם הִתְפָּאֲרוּת שֶׁהוּא ׳טוֹבוֹ׳, וְשֵׁם בִּזָּיוֹן שֶׁהוּא ׳עִקּוֹ׳, כִּי תָּמִיד הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְאוֹר הָעוֹלָם הַבָּא מֵאִיר בּוֹ.

וּמִכָּל זֶה תָּבִין מֵרָחוֹק, שֶׁחֵטְא הָעֵגֶל הָיָה יְרִידַת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה אֶל הַגָּלוּת, וְעָבְרוּ עַל הַלָּאו שֶׁל ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים״, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה גָּרְמוּ לְעַצְמָם מִיתָה, בְּחִינַת ״תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה״ כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ו): ״אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם״ (שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה) ״אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ״ (שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בְּחֵטְא הָעֵגֶל) (וְעַיֵּן עֲבוֹדָה זָרָה ה.), וְהָעֵגֶל הָיָה דַּע״ת דִּקְלִפָּה, שֶׁעָשׂוּ עֵרֶ״ב רַ״ב (דַּעַת עוֹלָה עֵרֶ״ב רַ״ב), וְרָאשֵׁי הָעֵרֶ״ב רַ״ב הָיוּ בְּנֵי בִלְעָם, שֶׁהָיָה זֶה לְעֻמַּת זֶה אֶל מֹשֶׁה, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בּוֹ (בַּמִּדְבָּר כד): ״וְיוֹדֵעַ דַּע״ת״ וְגוֹ׳, וַאֲשֶׁר עַל יָדוֹ יָצְאָה קְלִפַּת פְּעוֹר (הַמּוּבָא לְקַמָּן), שֶׁפָּעַר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים, וְהַדִּבּוּר כָּלוּל מֵחֶסֶד וּגְבוּרָה (שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר לְטוֹב אוֹ לְרַע), וְעִקַּר הַתַּכְלִית — לְאַחֲדָם יַחַד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּסוֹד (מִכּוֹת כד.): ׳אָנֹכִי׳ וְ׳לֹא יִהְיֶה לְךָ׳ מִפִּי הַגְּבוּרָה שָׁמַעְנוּ, ׳אָנֹכִי׳ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה, וְכוֹלֶלֶת רְמַ״ח עֲשִׂין, שֶׁהוּא מִצַּד הַחֲסָדִים, וְ׳לֹא יִהְיֶה לְךָ׳ הוּא לֹא תַּעֲשֶׂה, וְכוֹלֵל שָׁסָ״ה לָאוִין, שֶׁהוּא מִצַּד הַגְּבוּרוֹת, וְחֵטְא הָעֵגֶל הָיָה הַהִפּוּךְ

לְגַמְרֵי מִזֶּה (וְעַל־כֵּן עֵגֶל בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה: עי״ן, גימ״ל, למ״ד בְּגִימַטְרִיָּה: טו״ב רַ״ע), וְלָכֵן עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל — זָכָר וּנְקֵבָה (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ כִּי תִשָּׂא קצב:), שֶׁסְּתָמָם הוּא חֶסֶד וּגְבוּרָה כַּיָּדוּעַ, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִתּוֹקֶף הִתְכַּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, הִכְנִיעַ אֶת דַּעַ״ת דְּקְלִפָּה, שֶׁהֵם עֵרֶ״ב רַ״ב, וּבִטֵּל וְהִכְנִיעַ אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה עֵגֶ״ל, שֶׁהוּא אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וְהִמְשִׁיךְ דַּעַ״ת דִּקְדֻשָּׁה בָּעוֹלָם, לֵידַע כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵין לְהַפְרִיד כְּלָל בֵּין הָרָע לְהַטּוֹב, כִּי הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, וְהָרָע כְּסֵא לְהַטּוֹב, וּבִשְׁלֵמוּת תִּתְגַּלֶּה יְדִיעָה זוֹ בְּהִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ, בְּסוֹד: מַ״ה שֶּׁ׳הָיָה׳ הוּא שֶׁיִּהְיֶה, כִּי מֹשֶׁה הוּא מָשִׁיחַ.

וְזֶה (דְּבָרִים לג, ה): **״וַיְהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ״, שֶׁדָּרְשׁוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן י׳): אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, מֶלֶךְ עֲשִׂיתִיךָ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן עַל פָּסוּק זֶה: וְהוּא הֲוָה מַלְכָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; [וְעַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן יג): זָכָה מֹשֶׁה לִשְׁתֵּיהֶן — לִכְהוּנָּה וּלְמַלְכוּת, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן שָׁם (שְׁמוֹת רַבָּה מח, ה): אַהֲרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל, מֹשֶׁה מֶלֶךְ, עַיֵּן שָׁם; וְעוֹד שָׁם (שְׁמוֹת רַבָּה נב, א): לְמֶלֶךְ זֶה מֹשֶׁה שֶׁנִּקְרָא מֶלֶךְ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן שָׁם (וַיִּקְרָא רַבָּה לא, ד): ״מֶלֶךְ אָסוּר בָּרָהָטִים״ — זֶה מֹשֶׁה, עַיֵּן שָׁם]; נִמְצָא, שֶׁמֹּשֶׁה אָחַז בִּשְׁלֵמוּת הַמַּלְכוּת, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה עָנָו מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר יב, ג): ״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד״, בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ שֶׁמַּלְכוּת עָלָה לְשָׁרְשָׁהּ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהָרִים אֶת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, (וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁעַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִים לְמַלְכוּת), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, יא): **״וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ״**, וּמַהוּ אֶרֶץ, **הִיא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא** [(עַיֵּן בְּפַרְדֵּס רִמּוֹנִים, שַׁעַר עֶרְכֵּי הַכִּנּוּיִים, עֵרֶךְ אֶרֶץ), שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת מָנָא דְּכֻלְּהוּ, הַיְנוּ לְחֶסֶד לִגְבוּרָה, כִּי בָּהּ נִכְלָלִים יַחַד, וְדוֹ״ק]; (וּמִנַּיִן שֶׁיֵּשׁ לָאָרֶץ תְּקוּמָה, וְעָלֶיהָ מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כ, כז): ״וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ״, וְעַל־פִּי כָּל הַנַּ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי וְדוּי דְּבָרִים יוֹצְאִים הָעֲוֹנוֹת מֵעַצְמוֹתָיו, וְזוֹכֶה לַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת, יְכוֹלִים לְפָרֵשׁ אֶת תְּחִילַת הַפָּסוּק: ״יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ״, בָּזֶה שֶׁתְּגַלּוּ לַשָּׁמַיִם אֶת עֲוֹנוֹתֵיכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ ״וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ״ וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן. (וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי הַמְקֻבָּלִים, ״יְשֻׁרוּן״ הוּא לְשׁוֹן ״יֹשֶׁר״ וְהַשְׁוָאָה בֵּין הַמִּדּוֹת חֶסֶד וּגְבוּרָה, שֶׁהֵם הָפְכִּיִּים וּמְנֻגָּדִים זֶה לָזֶה וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל וְדוֹ״ק).

וְזֶה (דְּבָרִים לג): **״וַיְהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ״, הַיְנוּ שֶׁמַּלְכוּת עָלָה לְשָׁרְשָׁהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים לז): **״וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ״, וְ״אֶרֶץ״ הִיא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (אִיּוֹב כ): **״וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ״:**

ח וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה כא): **׳מָשָׁל לְאֶחָד, שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה, וּמִתְיָרֵא מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים וּמֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּסְטִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ׳ וְכוּ׳:**

ח) **וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סוֹטָה כא.): **מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה, וּמִתְיָרֵא מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים, וּמֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּסְטִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ**, נִזְדַּמְּנָה לוֹ אֲבוּקָה שֶׁל אוֹר, נִצּוֹל מִן הַקּוֹצִין וּמִן הַפְּחָתִים וּמִן הַבַּרְקָנִים,

וַעֲדַיִן מִתְיָרֵא מֵחַיָּה רָעָה וּמִן הַלִּיסְטִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ, כֵּיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר — נִצֹּל מֵחַיָּה רָעָה וּמִן הַלִּיסְטִים, וַעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ, הִגִּיעַ לְפָרְשַׁת דְּרָכִים — נִצֹּל מִכֻּלָּם.

**כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. עַכְשָׁו רוֹצֶה לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת אֶת כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הַכְּלוּלוֹת בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁאִם אָדָם פּוֹגֵם בְּאַחַת מֵהֶן, גּוֹרֵם לִירִידַת וְהַשְׁפָּלַת הַמַּלְכוּת בֵּין הָעַכּוּ״ם, שֶׁהֵם אֱלֹהִים אֲחֵרִים; כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, וְהֵם: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וּבְשָׁרְשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּי״ה נֶגֶד אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, אִם זוֹכֶה לְהַעֲלוֹתָם וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְעַלֶּה אֶצְלוֹ הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּמֵאִיר בּוֹ שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, עֲרֵיבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת תְּשׁוּקַת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל לְהִפּוּךְ — אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בִּקְדֻשָּׁה, אָז נוֹפֵל בְּגָלוּת. וְכָל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר כַּנַּ״ל, מֵאַרְבָּעָה מָרוֹת — מָרָה לְבָנָה, מָרָה שְׁחוֹרָה, מָרָה יְרוֹקָה, מָרָה אֲדֻמָּה, כַּמּוּבָא בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים, עַיִן מַסֶּכֶת עֲשִׂיָּה גּוּפָנִית, וּמַסֶּכֶת הַהַרְכָּבָה, עַיִן שָׁם; עַצְבוּת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִים מִדּוֹמֵם, שֶׁהִיא מָרָה שְׁחוֹרָה — עָפָר, תַּאֲוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מִצּוֹמֵחַ, שֶׁהִיא מָרָה יְרוֹקָה — מַיִם, דְּבָרִים בְּטֵלִים וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מֵחַי, שֶׁהִיא מָרָה לְבָנָה — רוּחַ, גַּאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מִמְּדַבֵּר שֶׁהִיא מָרָה אֲדֻמָּה — אֵשׁ. וּבְאֵלּוּ הַמִּדּוֹת רָעוֹת נִתְפָּס כָּל אֶחָד מִזֶּה, אִם לֹא בְּכֻלָּם, עַל־כָּל־פָּנִים בְּאֶחָד מֵהַיְסוֹדוֹת הָרָעִים הָאֵלֶּה נֶאֱחָז, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס כְּלָל אֶל הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁיְּבַטֵּל מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי אֶת כְּלַל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי וְיַסֵּפֵר לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים, וְהַתַּלְמִיד חָכָם יְפָרֵשׁ וְיָבֵרֵר לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, כִּי הַהֶכְרֵחַ לָבֹא אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם, וְהוּא יוֹרֵהוּ אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וְיִקָּרְבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, מֵאַרְבַּע מָרוֹת, כַּמּוּבָא בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים: ׳עַצְבוּת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מִדּוֹמֵם, תַּאֲוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מִצּוֹמֵחַ, דְּבָרִים בְּטֵלִים וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מֵחַי, גַּאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן נִמְשָׁכִין מִמְּדַבֵּר׳. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְיִסַּפֵּר לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים. וְהַתַּלְמִיד חָכָם יְפָרֵשׁ וְיָבֵרֵר לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל שֶׁזֶּה סוֹד (בָּבָא קַמָּא ב׳.): אַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין שֶׁמְּחַיָּב הָאָדָם לְשָׁמְרָם מִאַד שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ, כִּי אַרְבַּע אָבוֹת נְזִיקִין נִמְשָׁכִין מֵהָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִין כָּל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן, שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִין, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּהוּ אַרְבַּע אָבוֹת נְזִיקִין כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת; כִּי הַחֲטָאִים וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, הֵם בְּחִינַת מַזִּיקֵי עָלְמָא, כִּי כָּל הַהֶזֵּקוֹת בָּעוֹלָם נִמְשָׁכִין מֵהֶם, וְעַל־כֵּן לָעָתִיד שֶׁהַכֹּל יָשׁוּבוּ לַה׳ בֶּאֱמֶת, וְיִקַּיֵּם (זְכַרְיָה יג, ב): ״וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ״, וְיִתְבַּטֵּל הָרָע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, עַל־כֵּן בֶּאֱמֶת לֹא יִהְיוּ עוֹד הֶזֵּקִים בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״לֹא

יֵרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ״ וְגוֹ׳ ״כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳״ וְגוֹ׳, וְעַל־כֵּן נִקְרָאִין אַרְבַּע אָבוֹת נְזִיקִין. וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא קַמָּא ב.): ׳אָבוֹת מִכְּלָל דְּאִיכָּא תּוֹלְדוֹת׳, כִּי בְּהַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִים מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, יֵשׁ בָּהֶם אָבוֹת וְתוֹלָדוֹת, וְזֶה סוֹד ׳הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהַהֶבְעֵר׳, כִּי הֵם נֶגֶד אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהֵם: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁהֵם: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כַּיָּדוּעַ, כִּי הַשּׁוֹר זֶה בְּחִינַת ״הַחַי״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יְסוֹד ״הָרוּחַ״, וְהַבּוֹר זֶה בְּחִינַת ״הַדּוֹמֵם״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יְסוֹד ״הֶעָפָר״, וְהַמַּבְעֶה זֶה הַשֵּׁן בְּחִינַת תַּאֲוֹת רָעוֹת, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת ״הַצּוֹמֵחַ״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יְסוֹד ״הַמַּיִם״, וְהַהֶבְעֵר זֶה בְּחִינַת ״הַמְדַבֵּר״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יְסוֹד ״הָאֵשׁ״, וְעַל־כֵּן הַתִּקּוּן שֶׁל אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נְזִיקִין, שֶׁיִּשַּׁלְּמוּ מִן הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כב, ד): ״מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם״. שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַמְשָׁכַת הָאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי שָׁם הוּא כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, שֶׁבְּכָל מְאוֹרָעוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו מְבָרֵךְ ״בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב״, אָדָם כָּזֶה לְעוֹלָם לֹא יָזִיק, כִּי מֵאַחַר שֶׁכּוֹלֵל וְנִכְלָל עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, רַחֲמִים גְּמוּרִים, עַל־כֵּן לֹא יַזִּיק לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶהוּ כְּלָל, שְׁמִי שֶׁכְּבָר זָכָה לְיַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ הַמּוּבָא בְּתוֹרָה זוֹ, וְזָכָה כְּבָר לְזַכֵּךְ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁמִּשָּׁם בָּאוֹת הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת מֵהָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אָדָם כָּזֶה כְּבָר בָּטֵל בַּמְּציאוּת, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּלְעוֹלָם לֹא יִקְצֹף וְלֹא יָרִיב עִם אַחֵר, כִּי נִתְבַּטְּלָת יֵשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, וְכָל דִּבּוּרָיו הֵם בְּנֹעַם וּבְנַחַת, וְהוּא תָּמִיד שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמְחַיֶּה וּמְסַתֵּף בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְאֵינוֹ מִתְאַוֶּה לְשׁוּם דָּבָר, כָּל תְּשׁוּקָתוֹ וְתַאֲוָתוֹ הֵם רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְרוֹצֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ].

וְיֵשׁ שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת בַּהִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, שֶׁעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ נִתַּקֵּן הַכֹּל.

לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא קְצָת בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמְּגַלֶּה פֹּה עִנְיָן חָדָשׁ לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר לְמַעְלָה, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת בְּהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, שֶׁעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ נִתַּקֵּן הַכֹּל וְכוּ׳, הֲלֹא לְמַעְלָה לֹא הִזְכִּיר רַק מֵעִנְיַן וְדִוּי דְּבָרִים, וְעוֹד יוֹתֵר יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא עַל עֶצֶם הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁנִּמְשָׁכוֹת מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהִזְכִּיר כָּאן, וְלֹא הִזְכִּיר מִזֶּה מִקֹּדֶם כֻּלָּל.

אַךְ בֶּאֱמֶת כְּשֶׁתַּעֲמִיק הֵיטֵב, וְתָשִׂים עֵיּוּנְךָ בִּיסוֹד דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּמַאֲמָר זֶה, תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לְזֶה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ דַּעַ״ת הָעוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֵידַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֶהוּ רַק עַל־יְדֵי עֲנָוָה וּבְטוּל הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ לְגַמְרֵי, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ שׁוּם מְצִיאוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וּבָטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי ׳אַיִן׳ כְּלָל, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּבְטוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו וְכוּ׳, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁעַדַיִן רָחוֹק מִכָּל זֶה, וְיֵשׁ בּוֹ יֵשׁוּת וְכוּ׳, מְמֻלָּא מוּבָן שֶׁנִּפְלָה אֶצְלוֹ הַמַּלְכוּת עַד הָעַכּוּ״ם, וֵאלֹהִים אֲחֵרִים שׁוֹרֶה בּוֹ, וּמֻחֲמֶת שֶׁאָדָם כָּלוּל מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִים כְּלַל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן, עַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁסָּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אֲזַי הָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת בְּתַקֵּף אֶצְלוֹ, וּכְלַל הַמִּדּוֹת שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הֵם בְּעַצְמָם עֲבוֹדָה זָרָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים, ״עֲצֻבּוֹת״ שֶׁנִּמְשָׁכֶת מִ״דּוֹמֵם״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו, לו): ״וַיַּעַבְדוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם״ וְגוֹ׳ עֲצֻבּוֹת — עֲבוֹדָה זָרָה, ״תַּאֲוֹת״ שֶׁנִּמְשָׁכוֹת מִ״צוֹמֵחַ״, מוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (קְדוֹשִׁים פד.) כַּד חָזֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן נָשֵׁי שַׁפִּירָאן

אָמַר, אַל תִּפְנוּ אֶל אֱלִילִים (תַּאֲוַת נאוף היא עֲבוֹדָה זָרָה), ״דְּבָרִים בְּטֵלִים״ שֶׁנִּמְשָׁכִים מֵ״חַי״, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא יט.): שֶׁעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וּבְלָאו (וּכְשֶׁעוֹבֵר רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא עֲבוֹדָה זָרָה), ״גַּאֲוָה״ שֶׁנִּמְשָׁךְ מִ״מְדַבֵּר״, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ד:): אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר, וְכָל הַמִּתְגָּאֶה כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; נִמְצָא, שֶׁהָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הוּא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהַמַּלְכוּת אֶצְלוֹ בַּגָּלוּת, אֲזַי מְמִילָא נִטְבַּע בּוֹ הָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְהוּא מָלֵא מִדּוֹת רָעוֹת. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לְהַתַּלְמִיד חָכָם וְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְהוּא יוֹלִיךְ אוֹתוֹ עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת כְּפִי שָׂרְשׁוֹ, וּכְפִי יְרִידוֹתָיו וּנְפִילוֹתָיו יוֹלִיכֶנּוּ עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וּבָזֶה שֶׁבָּא אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם לְהִתְוַדּוֹת, מַרְוִיחַ עוֹד שְׁנֵי דְּבָרִים, שֶׁבָּהֶם בְּעַצְמָם יִתָּקְנוּ וְיִתְבָּרְרוּ וְיִזְדַּכּוּ מִדּוֹתָיו מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וְהֵם: הָרְאִיָּה שֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְוַדּוֹת וּלְדַבֵּר עִמּוֹ רַק כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ, וְכֵן אִם בָּא לְהִתְוַדּוֹת אֵלָיו, בְּוַדַּאי מַחֲזִיק אוֹתוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, עַל־כֵּן הוּא מְחֻיָּב גַּם לְהַחֲזִיק אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא עב:): תַּלְמִיד חָכָם בְּנֵי עִירוֹ מְצֻוִּין לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלַאכְתּוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (פְּסָחִים נג:): כָּל הַמַּטִּיל מְלַאי לְכִיס תַּלְמִיד חָכָם, זוֹכֶה וְיוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין צב.): כָּל שֶׁאֵינוֹ מְהַנֶּה תַּלְמִיד חָכָם מִנְּכָסָיו, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁלְּעִנְיַן וִדּוּי דְּבָרִים, נִתּוֹסֶפֶת אֶצְלוֹ גַּם הָרְאִיָּה וּנְתִינַת צְדָקָה, וְעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלֶּה שֶׁיֵּשׁ בַּהִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, נִתַּקֵּן הַכֹּל וְקַל לְהָבִין.

הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה: כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ל) **: ״וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״, וְזֹאת הַבְּחִינָה מְבַטֶּלֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת: דּוֹמֵם צוֹמֵחַ, הַיְנוּ עַצְבוּת וְתוֹלְדוֹתֶיהָ, וְתַאֲוֹת רָעוֹת, כִּי צַדִּיק הַדּוֹר נִקְרָא אֵם, עַל שֵׁם שֶׁהוּא מֵיניק לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹר**

וְאֵלּוּ הֵם הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת, הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה — כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ל, כ): ״וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״. עַיֵּן בַּגְּמָרָא (עֲרוּבִין יג:): אָמַר רַב הַאי דְּמִתַּדְּנָא מֵחַבְרָאי דְּחַזְיֵתֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר מֵאַחוֹרֵיהּ וְאִלּוּ חַזְיֵתֵיהּ מִקַּמֵּיהּ הֲוָה מִתַּדַּנָא טְפֵי, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַהִסְתַּכְּלוּת בִּפְנֵי הַצַּדִּיק כְּבָר מוֹעִילָה מְאֹד מְאֹד, וְזֹאת הַבְּחִינָה מְבַטֶּלֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת — דּוֹמֵם צוֹמֵחַ, הַיְנוּ עַצְבוּת וְתוֹלְדוֹתֶיהָ וְתַאֲוֹת רָעוֹת. וּמַסְבִּיר לָמָּה — כִּי צַדִּיק הַדּוֹר נִקְרָא ׳אֵם׳, עַל שֵׁם שֶׁהוּא מֵיניק לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, כִּי רַק זֶה נִקְרָא צַדִּיק — כְּשֶׁמֵּינִיק לְיִשְׂרָאֵל מֵאוֹר תּוֹרָתוֹ וּמַשְׁפִּיעַ בָּהֶם דַּעַת הָאֱמֶת, וְכֵן עִקַּר הַצַּדִּיק הוּא רַק תּוֹרָתוֹ, כִּי בִּשְׁעַת הַכְּתָב מִתְחַבֶּרֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבְּמֹחַ עִם סוֹף הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב הַנִּכְתָּבִין בְּמַעֲשֶׂה הַיָּדַיִם בְּתַכְלִית הַחִבּוּר, וְאֵין שׁוּם פֵּרוּד בֵּינֵיהֶם, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּרְחָקִין וְנִפְרָד הַכּוֹתֵב מִן הַדָּבָר הַנִּכְתָּב, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן הֵם מְחֻבָּרִים כְּמוֹ בִּתְחִלָּה, כִּי נִשְׁאֶרֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבְּמֹחַ בְּתוֹךְ אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב, כִּי בְּתוֹךְ אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב רוֹאִין וְיוֹדְעִין מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, כִּי הוּא מְבָאֵר דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ בְּתוֹךְ הַכְּתָב, וְעַל־כֵּן בְּסִפְרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וּבְתוֹרָתוֹ, שָׁם גְּנוּזִים פָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, וְיכוֹלִים לִרְאוֹת אוֹתוֹ שָׁם (עַיֵּן לִקּוּטֵי חֵלֶק א׳, סִימָן קצב; וּבִלְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, כְּתֻבּוֹת הֲלָכָה א׳), וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב תּוֹרַת וְדַעַת הַצַּדִּיק, זֶה נִקְרָא רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, כִּי אֲפִלּוּ שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַצַּדִּיק בְּגַשְׁמִי פָּנִים אֶל פָּנִים אַךְ מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ, זֶה אֵינוֹ נִקְרָא רְאִיָּה כְּלָל, וְאֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת לְהַצַּדִּיק, רַק

כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ דַּעְתּוֹ וְתוֹרָתוֹ, זוֹ נִקְרֵאת רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, טז): ״וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חָכְמָה וָדָעַת״ וְגוֹ׳, כִּי אַחֶרֶת אֵינָהּ נִקְרֵאת רְאִיָּה כְּלָל, כִּי אֵין הַכַּוָּנָה לִרְאוֹת אֶת גַּשְׁמִיּוּת הַצַּדִּיק, כִּי בָּזֶה הָאָדָם יָכוֹל לִטְעוֹת מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א א טז, ז): ״כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֵינַיִם וַה׳ יִרְאֶה לַלֵּבָב״ וְגוֹ׳, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיק מֵינִיק לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, וּמִי שֶׁיּוֹנֵק יוֹתֵר תּוֹרָה מִמֶּנּוּ, הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ יוֹתֵר, כִּי צְרִיכִים לִינּוֹק מִמֶּנּוּ תּוֹרָה בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין נד:): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה כְּדַד? מַה דַּד זֶה כָּל זְמַן שֶׁהַתִּינוֹק מְמַשְׁמֵשׁ בּוֹ — מוֹצֵא בּוֹ חָלָב, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם הוֹגֶה בָּהֶן — מוֹצֵא בָּהֶן טַעַם. וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת חָלָב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, יא): ״דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ״, וְדָרְשׁוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יג.), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל סִתְרֵי תוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; (הַיּוֹצֵא מִכָּל זֶה, שֶׁרְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק נִקְרֵאת רַק כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ וּמֵבִין בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, וְאַחֶרֶת אֵינָהּ נִקְרֵאת רְאִיָּה כְּלָל, כִּי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ). (וְעַכְשָׁו יָבֹאר אֵיךְ עַל־יְדֵי רְאִיָּה לְבַד נִתְבַּטְּלוֹת מִמֶּנּוּ הָעֲצְבוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת שֶׁהֵן בָּאוֹת מִיסוֹד הַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ). וְהִנֵּה הִקְדַּמְנוּ, כִּי הַצַּדִּיק נִקְרָא אֵם, וְזֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁהַתִּינוֹק עוֹסֵק בְּדִבְרֵי שְׁטוּת שֶׁלּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גְּדוֹלָה לָזֶה, אַף־עַל־פִּי כֵן כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת אִמּוֹ, הוּא מַשְׁלִיךְ כָּל תַּאֲוָתָיו אַחַר כְּתֵפָיו, וּמוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ לְאִמּוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא אֵם. נִמְצָא, שֶׁנִּתְבַּטְּלִים הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַיְסוֹדוֹת — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, עַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת פְּנֵי הַצַּדִּיק. וּבָזֶה יִבְחַן הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ אִם רָאָה בֶּאֱמֶת אֶת הַצַּדִּיק, אוֹ אִם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו עֲצְבוּת, וּמִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו הַתַּאֲוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת תּוֹרַת הַצַּדִּיק, שֶׁזֶּה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הָרְאִיָּה, שֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, אֲזַי יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי עֲצְבוּת וּמְרִירוּת, וְכָל מִינֵי תַּאֲוֹת רָעוֹת, כִּי הַצַּדִּיק יָאִיר בּוֹ עִם אוֹר תּוֹרָתוֹ תַּעֲנוּג וְשַׂעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא כָּזֶה, עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּל אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי הָעֲצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת, וְזֶהוּ כְּשֶׁיֵּרָא מִן הַקּוֹצִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת צוֹמֵחַ, וּפְחָתִים שֶׁהוּא בְּחִינַת דּוֹמֵם, וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ אֲבוּקָה שֶׁל אוֹר, זֶה תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁהוּא אָבִיק בְּאוֹר הַתּוֹרָה. וַאֲבוּקָה

תּוֹרָתוֹ, וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת חָלָב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): **״דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ״. וְזֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁהַתִּינוֹק הוּא בְּעַצְבוּת וְעַצְלוּת, כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת אִמּוֹ, הוּא נִתְעוֹרֵר בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל לִקְרַאת אִמּוֹ, הַיְנוּ לְשָׁרְשׁוֹ. כִּי** (קִדּוּשִׁין ל:): **בֵּן מְכַבֵּד אֶת אִמּוֹ יוֹתֵר, עַיֵּן שָׁם; גַּם אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁהַתִּינוֹק עוֹסֵק בְּדִבְרֵי שְׁטוּת שֶׁלּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גְּדוֹלָה לָזֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת אִמּוֹ, הוּא מַשְׁלִיךְ כָּל תַּאֲוָתָיו אַחַר כְּתֵפָיו, וּמוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ לְאִמּוֹ. נִמְצָא, שֶׁנִּתְבַּטְּלִין הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַיְסוֹדוֹת: דּוֹמֵם צוֹמֵחַ, עַל יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת פְּנֵי הַצַּדִּיק.**

וְזֶהוּ ׳וּמִתְּרָא מִן הַקּוֹצִים׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת צוֹמֵחַ, ׳וּפְחָתִים׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת דּוֹמֵם. וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ ׳אֲבוּקָה שֶׁל אוֹר׳, זֶה תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁהוּא אָבִיק

הִיא אֵשׁ וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא אֵשׁ כַּנַּ״ל, שֶׁמְּאִיר לוֹ, וְעַל יָדוֹ נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, וְאָז נִצֹּל מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים.

וּכְפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁעִקַּר עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת מִן הַגָּלוּת, הוּא עַל־יְדֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, וְהוּא נִקְרָא אֲבוּקָה כַּנַּ״ל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת מג:): אֲבוּקָה כְּשָׁנַיִם, וְאָמְרוּ (תַּעֲנִית ז.) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי כז, יז): ״בַּרְזֶל בְּבַרְזֶל יָחַד״, לוֹמַר לְךָ מַה בַּרְזֶל זֶה אֶחָד מְחַדֵּד אֶת חֲבֵרוֹ, אַף שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְחַדְּדִין זֶה אֶת זֶה בַּהֲלָכָה, עַיֵּן שָׁם; עַל־פִּי זֶה יוּבַן מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה כד:): אָמַר רַבִּי יוֹסִי כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל מִקְרָא זֶה (דְּבָרִים כח, כט): ״וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר בָּאֲפֵלָה״, וְכִי מָה אִכְפַּת לֵיהּ לְעִוֵּר בֵּין אֲפֵלָה לְאוֹרָה, עַד שֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לְיָדִי. פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה, וְרָאִיתִי סוּמָא שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וַאֲבוּקָה בְּיָדוֹ, וְאָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, אֲבוּקָה זוֹ לָמָּה לְךָ? אָמַר לִי: כָּל זְמַן שֶׁאֲבוּקָה בְּיָדִי, בְּנֵי־אָדָם רוֹאִין אוֹתִי וּמַצִּילִין אוֹתִי מִן הַפְּחָתִין וּמִן הַקּוֹצִין, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ שֶׁאוֹר תּוֹרָתוֹ שֶׁל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הוּא גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִין, שֶׁהֵם הָעֲצָבוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת, וְאַף אִם אֶחָד עֲדַיִן לֹא זָכָה לָצֵאת מֵהָעֲצָבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן מְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וּמַחֲזִיק בְּיָדוֹ אֶת הָאֲבוּקָה, וְאוֹחֵז אֶת עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, יִזְכֶּה שֶׁחַבְרָיו יָבֹאוּ וְיַצִּילוּ אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁאוֹחֵז אֶת הָאֲבוּקָה בְּיָדוֹ, כִּי זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, אַף אִם הוּא עֲדַיִן עִוֵּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם מְאוֹרוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁאוֹחֵז אֲבוּקָה בְּיָדוֹ, שֶׁאוֹחֵז אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לָבוֹא חֲבֵרָיו, וּלְהָאִיר בּוֹ אֶת הָאֱמֶת, עַד שֶׁגַּם הוּא יִנָּצֵל מִן הַקּוֹצִין וּמִן הַפְּחָתִין וְדוֹ״ק.

בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וְעַל־יָדוֹ נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת: דּוֹמֵם צוֹמֵחַ, וְאָז נִצּוֹל מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים׳:

הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה: הַצַּדָּקָה שֶׁנּוֹתֵן לְתַלְמִיד חָכָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת: חַי מְדַבֵּר, שֶׁהֵן בְּחִינַת ׳חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים׳, שֶׁהֵן דְּבָרִים בְּטֵלִים וְגַאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן, כִּי עַל־יְדֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וּלְשׁוֹן הָרַע, בָּא עֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ד): ״כִּי מֵתוּ כָּל

הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה הַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן לַתַּלְמִיד חָכָם. שֶׁבָּזֶה מִתְקָרֵב יוֹתֵר אֵלָיו, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת — חַי, מְדַבֵּר, שֶׁהֵן בְּחִינַת חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים, שֶׁהֵן דְּבָרִים בְּטֵלִים וְגַאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן. יְסוֹד הַחַי יְסוֹבֵב עַל הַחַיָּה רָעָה שֶׁהוּא דְּבָרִים בְּטֵלִים וּלְשׁוֹן הָרַע, כִּי גָּדֵר וּמַעֲלַת הָאָדָם עַל הַבַּעַל־חַי הוּא רַק הַדִּבּוּר, כִּי בָּזֶה יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַבַּעַל חַי, אֲבָל אִם לוֹקֵחַ אֶת הַדִּבּוּר שֶׁחָנָנוֹ בּוֹ הַשֵּׁם יִתְרוֹן עַל הַבַּעַל־חַי, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בִּדְבָרִים בְּטֵלִים וּלְשׁוֹן הָרַע, אֲזַי הוּא כְּמוֹ חַיָּה רָעָה הַטּוֹרֶפֶת מַמָּשׁ. וְכֵן לִסְטִים זֶה בַּעַל גַּאֲוָה, כִּי אָדָם בִּשְׁבִיל גֵּאוּת יְלַסְטֵם אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְהוּא כְּגַזְלָן מַמָּשׁ, וְלֹא יִגְזֹל אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ, אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵינָיו כְּלֹא, כִּי מִי שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת עָנָו, הוּא לֹא יִגַּע בַּחֲבֵרוֹ, אֶלָּא בַּעַל גַּאֲוָה הוּא מִסְתַּכֵּל עַל הַכֹּל בְּבוּז, וְעַל־כֵּן מַתִּיר לְעַצְמוֹ לִגְזֹל. (עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה עַל תּוֹעֶלֶת הַצְּדָקָה לְתַקֵּן אֶת הַדְּבָרִים בְּטֵלִים וְהַלְשׁוֹן־הָרַע וְהַגַּאֲוָה). **כִּי עַל־יְדֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וּלְשׁוֹן הָרַע בָּא עֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת ד, יט): ״כִּי מֵתוּ

כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ״ — זֶה עֲנִיּוּת; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים סד:), שֶׁנַּעֲשׂוּ עֲנִיִּים, (וְזֶה סוֹבֵב עַל דָּתָן וַאֲבִירָם שֶׁדִּבְּרוּ לְשׁוֹן־הָרָע עַל מֹשֶׁה), גַּם בְּגַאֲוָה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מט:): סִימָן לְגַסּוּת הָרוּחַ עֲנִיּוּת כַּמּוּבָא (סֵפֶר כט:): נִכְסֵי בַּעֲלֵי בָּתִּים יוֹרְדִים לְטִמְיוֹן וְכוּ׳ עַל גַּסּוּת הָרוּחַ, עַיֵּן שָׁם; שֶׁכָּוָנָתוֹ עֲנִיּוּת גַּשְׁמִיּוּת, וְעַיֵּן בְּרַשִׁ״י (מְגִלָּה יג:): עַל־יְדֵי שֶׁמַּגְבִּיהִין עַצְמָן, בָּאִים לִידֵי עֲנִיּוּת וְיִסּוּרִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לְהַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִלְּשׁוֹן הָרַע וּדְבָרִים בְּטֵלִים וּמְגַאֲוָה, כִּי עַל־יְדֵי צְדָקָה נִתְעַשֵּׁר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (גִּטִּין ז.): ״אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגוֹזוּ וְעָבַר וְעִנְּתֵךְ לֹא אֲעַנֶּךָּ״ (נַחוּם א, יב), שׁוּב אֵין מַרְאִין לוֹ סִימָנֵי עֲנִיּוּת; וְתִכֶּף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְעַשֵּׁר וְנִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ, זוֹכֶה לְדַעַת דִּקְדֻשָּׁה הוּא עוֹמֵד מִמֵּילָא הַהִפּוּךְ מִדְּבָרִים בְּטֵלִים וְגַאֲוָה, כִּי הַזּוֹכֶה לְדַע״ת הָאֱמֶת, דַּעַת דִּקְדֻשָּׁה, אָז הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לֹא יְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים וְשֶׁל מַה בְּכָךְ, וְזֶהוּ כֵּיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, נָצוֹל מֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּיסְטִים, עַמּוּד הַשַּׁחַר רֶמֶז לִצְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ נח, ז): ״כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ וְכוּ׳, רֵישָׁא דִּקְרָא הוּא, ״הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת, אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרוּכָתְךָ מְהֵרָה תִּצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ״ וְגוֹ׳; נִמְצָא, עַל־יְדֵי צְדָקָה נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת — חַי, מְדַבֵּר, שֶׁהֵם בְּחִינַת חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים.

הָאֲנָשִׁים״, זֶהוּ עֲנִיּוּת, גַּם בְּגַאֲוָה אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין מט:): **סִימָן לְגַסּוּת הָרוּחַ עֲנִיּוּת׳, וְעַל־יְדֵי צְדָקָה נִתְעַשֵּׁר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (גִּטִּין ז.): **״אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגוֹזוּ וְעָבַר וְעִנְּתֵךְ לֹא אֲעַנֶּךָּ״, ׳שׁוּב אֵין מַרְאִין לוֹ סִימָנֵי עֲנִיּוּת׳.**

וְזֶהוּ: ׳כֵּיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר נָצוֹל מֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּיסְטִים׳, ׳עַמּוּד הַשַּׁחַר׳, רֶמֶז לִצְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ נח): **״כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ וְכוּ׳, אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ״. נִמְצָא, עַל־יְדֵי צְדָקָה נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי יְסוֹדוֹת: חַי מְדַבֵּר, שֶׁהֵם בְּחִינַת ׳חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים׳:**

הַבְּחִינָה הַשְּׁלִישִׁית: כְּשֶׁמִּתְוַדֶּה וְדִוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַתַּלְמִיד חָכָם מַדְרִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְפִי שׂרֶשׁ

וְכִפְי שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, שֶׁעִקַּר רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק הוּא עַל־יְדֵי הַתְמָדָה בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, שֶׁבָּזֶה מֵינִיק לְיִשְׂרָאֵל, יוֹבֵן מִמֵּילָא שֶׁעִקַּר הַצְּדָקָה לַצַּדִּיק צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק עַל הַדְּפָסַת וְהַפָּצַת תּוֹרַת הַצַּדִּיק, שֶׁבָּהּ מֵינִיק לְיִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ שְׁלֵמוּת הַצְּדָקָה הַכִּי גְּדוֹלָה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ זוּטָא, שִׁיר הַשִּׁירִים): כָּל הַנּוֹתֵן צְדָקָה, לֹא לְעַצְמוֹ בִּלְבָד הוּא מֵיטִיב אֶלָּא לְכָל הַבְּרִיּוֹת מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְדָבָר זֶה סוֹבֵב בְּיוֹתֵר עַל צְדָקָה לְהַדְּפָסַת וְהַפָּצַת תּוֹרַת הַצַּדִּיק, שֶׁבְּתוֹרָתוֹ הוּא מֵיטִיב לְכָל הַבְּרִיּוֹת מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ.

הַבְּחִינָה הַשְּׁלִישִׁית כְּשֶׁמִּתְוַדֶּה וְדִוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַתַּלְמִיד חָכָם מַדְרִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ. הֵינוּ כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ מְאוֹרָעוֹת שׁוֹנִים לְגַמְרֵי מֵאֲשֶׁר עוֹבֵר עַל חֲבֵרוֹ, וְנִסְתָּר וְנִסְתָּם מִדַּעְתּ״וֹ טוֹב הָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לוֹ לָבוֹא לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁנּוּכַל בָּאֵין

סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִפְתַּח לוֹ דַּרְכּוֹ יְשָׁרָה לְפִי שִׂרְשׁ נִשְׁמָתוֹ וּלְפִי יְרִידוֹתָיו וּנְפִילוֹתָיו וְכוּ׳, שֶׁיּוּכַל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשָּׂגַת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁיְּבָרֵךְ עַל הַכֹּל ה׳טּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳, וְזֶה הִגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים, שֶׁאָז אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לַהֲלֹךְ — אִם לְכָאן אוֹ לְכָאן, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם בְּסוֹטָה): זֶה תַּלְמִיד חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י, שֶׁסּוֹבֵב עַל תַּלְמִיד חָכָם בְּיוֹם מוֹתוֹ, הַיְנוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּכְנִיס אֶת יוֹם מוֹתוֹ בְּדַעְתּוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה שָׁכֵן לְעָפָר בְּחַיָּיו, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְבִטּוּל אֱמֶת שֶׁמְּבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז הוּא מְתוֻדֶּה תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כְּבָר מֵאִיר בְּדַעְתּוֹ, וּמוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְזֶהוּ הַדֶּרֶךְ שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רכ.): זַכָּאֵי חַסִידֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא מִסְתַּכְּלֵי בְּלִבַּיְיהוּ כְּאִלּוּ הַהוּא יוֹמָא מִסְתַּלְּקוּ מֵעַלְמָא וְעַבְדִין תְּיוּבְתָּא שְׁלִימְתָּא קֳמֵי מָאֲרֵיהוֹן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם [אַשְׁרֵי הַחֲסִידִים הַקְּדוּמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם, כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַהוּא מִסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי אֲדוֹנָם וְכוּ׳]; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (צַו לג.): וְקָדָם דְּתִפּוֹק נִשְׁמָתֵיהּ מְתוֻדֶּה בְּכַמָּה וּדְווּיִין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם [לִפְנֵי שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִתְוַדֶּה בְּכַמָּה וּדְווּיִים]; וְעַל־כֵּן עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁבָּא לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם וְצַדִּיק כָּזֶה, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַכְנִיס בּוֹ אֶת הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, וְיַכְנִיס בְּלִבּוֹ אֶת יוֹם הַמִּיתָה, שֶׁאָז תָּמִיד כְּבָר יִתְוַדֶּה וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קנג): שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ וְכוּ׳, וְנִמְצָא כָּל יָמָיו בִּתְשׁוּבָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; זֶה בְּחִינַת וּדְווּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, הַיְנוּ זֶה בְּעַצְמוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁל וּדְווּי דְּבָרִים לְפִי הַתַּלְמִיד חָכָם, שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מְאוֹרָעוֹתָיו וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו וְאֵיךְ שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בִּמְרִירוּת וְצָרוֹת כָּאֵלּוּ וְכוּ׳, אֲזַי הַתַּלְמִיד חָכָם וְהַצַּדִּיק מֵאִיר בּוֹ אֶת יוֹם הַמִּיתָה, שֶׁזֶּה רֶמֶז עַל וּדְווּי, הַיְנוּ כִּי אָז מְמֵלֵא כְּבָר יִהְיֶה רָגִיל תָּמִיד בְּוִדּוּיִים, וְיִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ (וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה), כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין מג:): כָּל הַמּוֹסֵר מִתְוַדִּין, כְּשֶׁיּוֹדֵעַ הָאָדָם בְּלֵב שָׁלֵם שֶׁיָּמוּת, אֲזַי מִתְוַדֶּה, וְזֶה נִקְרָא פָּרָשַׁת דְּרָכִים, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם מַפְרִישׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שָׂרְשׁ נִשְׁמָתוֹ, אֲזַי נִצּוֹל מִכֻּלָּם, כִּי קֹדֶם שֶׁהִתְוַדָּה אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה אֵצֶל הַתַּלְמִיד חָכָם וְרָאָה אוֹתוֹ, וְנָתַן לוֹ מָמוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זוֹ הַשְׁלֵמוּת, כִּי עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶהוּ דֶּרֶךְ הוּא מְהַלֵּךְ, כִּי ״יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״ (מִשְׁלֵי יד, יב); וְאַף שֶׁכְּבָר זָכָה לְתַקֵּן כָּל הַמִּדּוֹת הַנִּמְשָׁכִין מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, עַל־יְדֵי רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק וּנְתִינַת הַצְּדָקָה לְהַצַּדִּיק כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְוַדָּה לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, וְלֹא הִכְנִיס בּוֹ בֶּאֱמֶת אֶת יְדִיעַת וּזְכִירַת יוֹם הַמִּיתָה שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה שָׁכֵן לֶעָפָר בְּחַיָּיו וְכוּ׳, עֲדַיִן לֹא

נִשְׁמָתוֹ, וְזֶה ׳הִגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם סוֹטָה): **׳זֶה תַּלְמִיד חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה׳, זֶה בְּחִינַת וּדְווּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, ׳יוֹם הַמִּיתָה׳, רֶמֶז עַל וּדְווּי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סַנְהֶדְרִין מג:): **׳כָּל הַמּוֹסֵר מִתְוַדִּין׳. וְזֶה נִקְרָא ׳פָּרָשַׁת־דְּרָכִים׳, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם מַפְרִישׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שָׂרְשׁ נִשְׁמָתוֹ, אֲזַי נִצּוֹל מִכֻּלָּם, כִּי קֹדֶם שֶׁהִתְוַדָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה אֵצֶל הַתַּלְמִיד חָכָם, וְנָתַן לוֹ מָמוֹן, עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶהוּ דֶּרֶךְ הוּא מְהַלֵּךְ, כִּי ״יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״** (מִשְׁלֵי יד), **אֲבָל מַפְרִישׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שָׂרְשׁ נִשְׁמָתוֹ, אֲזַי נִצּוֹל מִכֻּלָּם, כִּי קֹדֶם שֶׁהִתְוַדָּה אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה אֵצֶל הַתַּלְמִיד חָכָם וְרָאָה אוֹתוֹ, וְנָתַן לוֹ מָמוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זוֹ הַשְׁלֵמוּת, כִּי עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶהוּ דֶּרֶךְ הוּא מְהַלֵּךְ, כִּי ״יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״** (מִשְׁלֵי יד, יב);

תִּקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם כְּבָר עַד הֵנָּה, וַעֲדַיִן לֹא נֶחְרְבוּ הַבִּנְיָנִים וְהַצְּרוּפִים הָרָעִים שֶׁנִּבְנוּ עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו שֶׁחָטָא קֹדֶם שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וַעֲדַיִן יֵשׁ לְהַסִּטְרָא אַחֲרָא אֲחִיזָה וִינִיקָה מֵהֶם, עַל־כֵּן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ הוּא מְהַלֵּךְ, כִּי יֵשׁ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה, אֲבָל ״וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״, כִּי יָכוֹל הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו עַדַיִן וּלְהַפִּילוֹ מִמַּדְרֵגָתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁמְּסַפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ לְהַצַּדִּיק, וְהוּא מַכְנִיס בּוֹ יְדִיעָה זוֹ שֶׁל יוֹם הַמִּיתָה, אֲזַי לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל, אַדְרַבָּה תָּמִיד יִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתַּלְמִיד חָכָם וְהַצַּדִּיק הוּא דַּיְקָא זֶה שֶׁמַּזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמִּיתָה, אֲשֶׁר אָז כְּבָר תָּמִיד יִתְוַדֶּה, וַאֲזַי יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהַכֹּל. הַיְנוּ, **אֲבָל כְּשֶׁהִגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים — זֶה תַּלְמִיד חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, אֲזַי נִצּוֹל מִכֻּלָּם** וְכַנַּ״ל.

וּכְפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, שֶׁעִקַּר רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק הוּא עַל־יְדֵי הַתְּמָדָה בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ, שֶׁבָּזֶה מֵינִיק לְיִשְׂרָאֵל, וְעִקַּר הַצְּדָקָה לְהַצַּדִּיק הוּא בִּשְׁבִיל הַדְּפָסַת וַהֲפָצַת אוֹר תּוֹרָתוֹ, שֶׁבָּזֶה מֵינִיק לְיִשְׂרָאֵל, יוּבַן מִמֵּילָא שֶׁזֶּהוּ שְׁלֵמוּת אוֹר תּוֹרָתוֹ, שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת וְהִתְחַזְּקוּת כָּזוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לִזְכֹּר אֶת יוֹם מִיתָתוֹ בְּכָל יוֹם לִפְנֵי עֵינָיו, וְתָמִיד עוֹסֵק בִּתְפִלּוֹת וּוִדּוּיִים, וּמִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא כְּבָר מְפָרֵשׁ לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיֵּלֵךְ בָּהּ הָאָדָם, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, וּמְשַׁבֵּר וּמְבַטֵּל אֶת חֲמְרִיּוּתָיו, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה, אֲשֶׁר הִיא לְפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּמֵאִיר בּוֹ טוֹב הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַשְׁרֵי לוֹ.

׳כְּשֶׁהִגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים, זֶה תַּלְמִיד חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה׳, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד־חָכָם, אֲזַי נִצּוֹל מִכֻּלָּם:

ט וְזֶה בְּכָל פַּעַם שֶׁבָּא אֶצֶל תַּלְמִיד חָכָם וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל לִבּוֹ, וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נִכְלָל בָּאַיִן סוֹף.

וְזֶה בְּחִינַת: ׳זַרְקָא דְּאוֹזְדְּרִיקַת לְאַתַר דְּאִתְנְטִילַת מִתַּמָּן׳,

ט) וְזֶה בְּכָל פַּעַם שֶׁבָּא אֶצֶל תַּלְמִיד חָכָם, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל לִבּוֹ. כִּי אָסוּר לַחֲשֹׁב שֶׁהוּא כְּבָר מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק, וְיוֹדֵעַ כְּבָר מַשֶּׁהוּ כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ יֵשׁוּת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לָבֹא בְּכָל פַּעַם אֶל הַתַּלְמִיד חָכָם וְהַצַּדִּיק, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ.

וְעַכְשָׁו מְבָאֵר הַתּוֹעֶלֶת מִזֶּה. כִּי **וְהַתַּלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה** כַּנַּ״ל **שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (אִיּוֹב כח, יב): ״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״, שֶׁהוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאַיִן סוֹף, וּכְשֶׁאַתָּה תָּבֹא אֵלָיו בְּכָל פַּעַם עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נִכְלָל בָּאַיִן סוֹף. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ שׁוּם מְצִיאוּת כְּלָל, כִּי הוּא בְּדַעְתּוֹ בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאַיִן סוֹף, וּכְשֶׁאַתָּה בָּא אֵלָיו וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ, בֶּאֱמֶת אַתָּה אָז מְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מֵרֹב בִּטּוּל יֵשׁוּתוֹ וַהֲוָיָתוֹ בָּעוֹלָם, הוּא אֵינוֹ כָּאן כְּלָל, וְאַתָּה מְדַבֵּר וּמְסַפֵּר אָז רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בִּדְבֵקוּת נִפְלָאָה מְאֹד, אֲשֶׁר אַתָּה בְּעַצְמְךָ אֵינְךָ מַרְגִּישׁ בָּזֶה, כִּי נִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֵלָיו, וּבֶאֱמֶת זֶה אֵינוֹ, כִּי הוּא בָּטֵל כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ מְצִיאוּת כְּלָל, רַק לְמַרְאֵה עֵינֶיךָ, וְדוֹ״ק.

וְזֶה בְּחִינַת זַרְקָא דְּאוֹזְדְּרִיקַת לַאֲתַר דְּאִתְנְטִילַת מִתַּמָּן. פֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט הוּא, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיְּזָרֵק וְיַחֲזִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא חֵלֶק

אֱלוֹהַּ מִמַּעַל, בְּחִינַת מַלְכוּת, אֶל הַמָּקוֹם שֶׁמִּשָּׁם נִטְלָה, הַיְנוּ שֶׁתַּחֲזִיר אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא נִשְׁמָתְךָ לְאֵין סוֹף, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבְּכָל הָרְצוֹנוֹת, שֶׁשָּׁם תַּכְלִית הַבִּטּוּל, בָּטֵל וּמְבֻטָּל בִּתְשׁוּקָה וְכִסּוּפִין עֲצוּמִים אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

עַכְשָׁו מְבָאֵר אֵיךְ מְחַזִּירִין אֶת נִשְׁמָתוֹ אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא וִדּוּי דְּבָרִים, כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּרִים, כִּי הַדִּבּוּר הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת (כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנִים בְּהַקְדָּמָה, דַּף יז.) מַלְכוּת פֶּה, עַיֵּן שָׁם; וְאִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מַלְכוּתוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁעַל יָדוֹ יוֹדְעִים מַהוּ רְצוֹנוֹ, כָּל אוֹת וָאוֹת מְלֻבָּשׁ בָּהּ רָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁרָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה שֶׁזֹּאת הָאוֹת יִהְיֶה לָהּ תְּמוּנָה כָּזוֹ, וְאוֹת אַחֶרֶת יִהְיֶה לָהּ תְּמוּנָה אַחֶרֶת, נִמְצָא, שֶׁרְצוֹנוֹת הַיְנוּ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת, הֵם הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּכְשֶׁלּוֹקֵחַ אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת וּמַחֲזִירָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּדִבּוּר פִּיו שֶׁמְּדַבֵּר וּמְתַנֶּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה חוֹזֵר וְכוֹלֵל אֶת עַצְמוֹ שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ בְּחִינַת מַלְכוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְנִמְתָּק מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְזוֹכֶה לְהֶאָרַת הַיְדִיעָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם מְבָרְכִים רַק הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב.

וְכָל אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת הַיְנוּ הַתְּמוּנוֹת נִמְשָׁכִין מֵרָצוֹן אֵין סוֹף שֶׁאֵין בּוֹ תְּמוּנָה, וְכָל הַדְּבָרִים, וְהַיְשׁוּת שֶׁבָּעוֹלָם הֵם מֵהָאוֹתִיּוֹת, הַיְנוּ מִמַּלְכוּת, כִּי כָּל הַדְּבָרִים וְהַיְשׁוּת שֶׁבָּעוֹלָם נִבְרְאוּ בְּאוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג, ו): ״בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ״, וְדִבּוּר הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת כַּנַּ״ל, וְהַדָּבָר בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּבְרָא, הוּא גַּם־כֵּן מֵחֲמַת שֶׁרָצָה שֶׁתִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בָּעוֹלָם, עַל־כֵּן בָּרָאוֹ מֵאַיִן לְיֵשׁ, כִּי יֵשׁוּת הוּא מֵחֲמַת הַמַּלְכוּת, שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵאַיִן לְיֵשׁ. וְעִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ הוּא לַהֲפֹךְ מִיֵּשׁ לְאַיִן, לְגַלּוֹת אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת כָּל הַיְשׁוּת הוּא גַּם־כֵּן מֵאַיִן, וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַשֵּׁ״י עוֹלָמוֹת שֶׁזּוֹכֶה כָּל צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵקִצִין, פֶּרֶק ג׳): עָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק שֵׁ״י עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ח, כא): ״לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא״, כִּי עִקַּר הָעוֹלָמוֹת הֵם הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמֹחִין וּדְבֵקוּת, אַךְ יֵשׁ בְּכָל יוֹם הִתְחַלְּפוּת הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהֵם כְּלָל הַמֹּחִין קְטָנוּת וְגַדְלוּת וְהִתְלַבְּשׁוּת וְהַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת וְכוּ׳ בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ, פַּעַם מֵאִיר לוֹ בְּהִתְעַנְוֵג אַהֲבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳, וּפַעַם נֶעֱלָם מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְהוּא יוֹשֵׁב חֹשֶׁךְ וְכוּ׳, וּכְשֶׁיֵּדַע אָדָם שֶׁאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת, גַּם שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר, אָז מִיָּד ״יִתְפָּרְדוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן״, וְחוֹזֵר וּמֵאִיר לוֹ, וְנִתְהַפֵּךְ יֵ״שׁ לְאַיִן, כִּי

שֶׁתַּחֲזִיר אֶת הַמַּלְכוּת לְאֵין סוֹף, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבְּכָל הָרְצוֹנוֹת.

כִּי הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּרִים, כָּל אוֹת וָאוֹת מְלֻבָּשׁ בָּהּ רָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁרָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה, שֶׁזֹּאת הָאוֹת יִהְיֶה לָהּ תְּמוּנָה כָּזוֹ, וְאוֹת אַחֶרֶת יִהְיֶה לָהּ תְּמוּנָה אַחֶרֶת. נִמְצָא, שֶׁרְצוֹנוֹת, הַיְנוּ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת, הֵם הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָל אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת, הַיְנוּ הַתְּמוּנוֹת, נִמְשָׁכִין מֵרָצוֹן אֵין סוֹף, שֶׁאֵין בּוֹ תְּמוּנָה. וְכָל הַדְּבָרִים וְהַיְשׁוּת שֶׁבָּעוֹלָם הֵם מֵהָאוֹתִיּוֹת, הַיְנוּ מִמַּלְכוּת, כִּי יֵשׁוּת הוּא מֵחֲמַת הַמַּלְכוּת, שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בָּעוֹלָם, וְעַל יְדֵי זֶה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵאַיִן לְיֵשׁ, וְכָל

הוּסַר הַלְּבוּשׁ וְהַהֶסְתֵּר וְנִתְגַּלֶּה בְּהִירוּת הָעֶלְיוֹן, הֶאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְבָרֵךְ עַל הַכֹּל ׳הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב׳ גַּם כְּשֶׁהַקְּטָנוּת וְהַגְּבוּרוֹת מַסְתִּירִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ שָׁם נִמְצָא.

כִּי עִקַּר הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַזֶּה, שֶׁתַּחֲזֹר כָּל הַבְּרִיאָה וְתִהְיֶה נִכְלֶלֶת בָּאֵין סוֹף, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיַּחְזְרוּ לְשָׁרְשָׁם הָרִאשׁוֹן, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִמְצִיא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה מֵאַיִן לְיֵשׁ, בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, כִּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי עֲבוֹדָתָם וּדְבֵקוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ יַעֲלוּ כָּל הַנִּבְרָאִים וְיַחֲזִירוּ הַכֹּל לְשָׁרְשׁוֹ הָרִאשׁוֹן, שֶׁיַּחֲזֹר וְיִכְלֵל הַכֹּל בְּאֵין סוֹף, אֲבָל כָּל זְמַן קִיּוּם הָעוֹלָם, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה בְּחִינָה זוֹ, בְּחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בְּקִיּוּם הָעוֹלָם, כִּדֵי שֶׁנַּעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַשָּׁפֵל הַזֶּה דַּיְקָא, אֲשֶׁר זֶה כָּל תַּעֲנוּגָיו וְשַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב, ה): ״וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח, וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה״; כִּי בֶּאֱמֶת צְמִיחַת וְגִדּוּל כָּל הַצְּמָחִים שֶׁבָּעוֹלָם הוּא נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, כִּי בָּזֶה אָנוּ רוֹאִים בְּכָל עֵת נִפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת, שֶׁהַגַּרְעִין אֶחָד שֶׁל זֶרַע גָּדֵל מִמֶּנּוּ כַּמָּה שִׁבָּלִים. וְעִקַּר הַגִּדּוּל הוּא אַחַר שֶׁהַגַּרְעִין נִתְבַּלָּה בָּאָרֶץ וְנַעֲשָׂה כְּאַיִן וָאֶפֶס, וְאָז חוֹזֵר וְצוֹמֵחַ מִמֶּנּוּ דָּבָר הַנִּצְמַח — אִילָנוֹת אוֹ תְּבוּאָה וְכַיּוֹצֵא, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּגְדַּל וְיִצְמַח שׁוּם דָּבָר, כִּי אִם עַל־יְדֵי זְרִיעָה בָּאָרֶץ דַּיְקָא, כִּי עִקַּר כֹּחַ הַגִּדּוּל וְהַצּוֹמֵחַ הוּא עַל־יְדֵי בִּטּוּל אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּחִינַת הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט גַּשְׁמִיּוּתוֹ לְגַמְרֵי, וִיבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּעוֹלָם כְּלָל, אָז דַּיְקָא יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע מֹחִין חֲדָשִׁין לְגַמְרֵי, וְיִגְדַּל וְיִצְמַח וְכוּ׳, כִּי הַגִּדּוּל וְהַצְּמִיחָה הוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה חֲדָשָׁה, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹרְעִין הַגַּרְעִין בָּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ הִיא בְּחִינַת שִׁפְלוּת, בְּחִינַת אַיִן, וְשָׁם נִתְבַּלָּה הַגַּרְעִין, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כְּאַיִן וְכְאֶפֶס, וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ כִּי אִם מַשֶּׁהוּ בְּעַלְמָא, וְאָז נִכְלָל הַדָּבָר הַנִּזְרָע בָּאַיִן סוֹף, עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְבַּלָּה וְנִתְפַּשֵּׁט מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ, וַאֲזַי חוֹזֵר וְשָׁב מִשָּׁם מֵאַיִן לְיֵשׁ, וְחוֹזֵר וְנִתְחַדֵּשׁ בְּיֶתֶר שְׁאֵת, עַד שֶׁיּוֹצֵא וְגָדֵל וְצוֹמֵחַ מִמֶּנּוּ אִילָן גָּדוֹל וְכַיּוֹצֵא, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם דָּבָר שֶׁיַּחֲזֹר וְיַעֲלֶה לְשָׁרְשׁוֹ הָרִאשׁוֹן לְהִתְבַּטֵּל בָּאוֹר הָאֵין סוֹף, וּלְהִתְחַדֵּשׁ שָׁם בִּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב כַּנַּ״ל, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאָדָם, כִּי הַכֹּל נִבְרָא בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְאָדָם בְּגִימַטְרִיָּה מ״ה, וְנָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כֹּחַ וְחָכְמָה בָּהָאָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ בִּבְחִירָתוֹ לְהַפְשִׁיט עַצְמוֹ מִכָּל גַּשְׁמִיּוּת הַחֹמֶר וּלְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל וְיִכְלֶל בְּאוֹר אֵין סוֹף בָּרָצוֹא וָשׁוֹב כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּל הָעוֹלָם בִּכְלָל נִכְלָל עִמּוֹ בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה לֹא צָמַח וְלֹא יָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, עַד שֶׁבָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְהִתְפַּלֵּל עַל הַגַּשְׁמִים, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם, כִּי הַתְּפִלָּה בְּחִינַת דְּבֵקוּת וּבִטּוּל לָאַיִן סוֹף, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֶעֱלָה כָּל הַזְּרָעִים וְהֶחֱזִירָן לְשָׁרְשָׁן לְאֵין סוֹף, וְעַל־יְדֵי־זֶה חָזַר וְהִמְשִׁיךְ מִשָּׁם הַבְּרָכָה וְהַשֶּׁפַע הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם מֵי הַגַּשָּׁמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה צָמְחוּ כָּל הַצְּמָחִים וְכָל הָעֲשָׂבִים, וְכֵן עַכְשָׁו אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּגְדְּלוּ שׁוּם צְמָחִים, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאָדָם, וְהָעִקַּר הוּא הַתְּפִלָּה, כִּי אֵין הַגַּשָּׁמִים יוֹרְדִין, אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב לו, לב): ״וַיְצַו עָלֶיהָ בְּמַפְגִּיעַ״, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת דְּבֵקוּת וּבִטּוּל לָאַיִן סוֹף, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה לִפְעֹל עַל יָדָהּ לְהַמְשִׁיךְ הַגַּשָּׁמִים, הוּא רַק כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ, בִּבְחִינַת הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, כְּמוֹ הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִית, וְעַל־כֵּן הָיוּ תָּמִיד נַעֲנִין בִּתְפִלָּתָם, וְיָרְדוּ עַל־יְדֵי תְּפִלָּתָם

מִיָּד, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּוִדּוּי הוּא חוֹזֵר וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, וְנִמְשָׁךְ לוֹ רְצוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳): ״עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ וּבַטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ״, כִּי הָעִקָּר לְבַטֵּל רְצוֹן עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם יֵשׁוּת בָּעוֹלָם, אֲזַי דַּיְקָא יִגְדַּל וְיִצְמַח וְיַצְלִיחַ וְדוֹ״ק (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת כְּלָאֵי הַכֶּרֶם, הֲלָכָה ב׳, אוֹת א׳).

וְכָל הָרְצוֹנוֹת הַיְנוּ הַתְּמוּנוֹת, וְכָל הַיֵּשׁוּת הַיְנוּ בְּחִינַת מַלְכוּת, מְקַבְּלִים חִיּוּתָם מֵרָצוֹן אֵין סוֹף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מְגִלָּה לא.): **בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַיְנוּ מַלְכוּתוֹ, הַיְנוּ רְצוֹנוֹת, שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ, הַיְנוּ רָצוֹן אֵין סוֹף.**

הַיְנוּ כִּי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ זֶהוּ עִקַּר הַמַּלְכוּת, וְכֵן לְהִפּוּךְ הַמַּלְכוּת זֶהוּ עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, גִּלּוּי רְצוֹנוֹ, הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמִּתְגַּלֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי מַלְכוּתוֹ, כִּי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַעֲנְוְתָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל הֵם מְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים יַחַד. וּמְבֹאָר מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁזֶּהוּ כָּל תִּקּוּן הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא בְּסוֹד הַגְּדֻלּוּת וְהַגַּאֲוָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּטֵלָה וּמְיֻחֶדֶת הִיא בַּעֲנָוָה וְאֵין סוֹף בִּלְי שׁוּם פֵּרוּד כְּלָל, וּבְתַכְלִית הַהִפּוּךְ מִצִּיאוּת הַמַּלְכוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה, וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, אֲשֶׁר הִיא רְחוֹקָה וּפְרוּדָה מֵהֲעֲנָוָה וְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, רַק הֶיּוֹתָהּ לְגַדְלוּת וְגַאֲוָה מַמָּשׁ, עַד שֶׁנֶּחֱשֶׁבֶת לֵאלֹהִים אֲחֵרִים, וּרְצוֹנוֹת אֲחֵרִים לְגַמְרֵי מֵרָצוֹן הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

וְזֶה בְּחִינַת הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת הוּא לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים, סִימָן צח, סָעִיף א׳) לְעִנְיַן הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיָה לָהֶם בְּעֵת הַתְּפִלָּה הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת וְלִהְתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַשִּׂכְלִי, עַד שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים קָרוֹב לְמַעֲלַת הַנְּבוּאָה מֵרֹב הַדְּבֵקוּת שֶׁהִתְדַּבְּקוּ עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

אַךְ לָאוֹ כָּל אָדָם זוֹכֶה לָזֶה, וְלֹא כָּל הָרוֹצֶה לְטֹל אֶת הַשֵּׁם — נוֹטֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִבְחִינַת בְּטוּל וְהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּקַדְּשִׁין עַצְמוֹ תְּחִלָּה, וּמְשַׁבְּרִין כָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִין מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְשָׁבִין בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּמִתְוַדִּין וְדוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד חָכָם, אָז דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְגַם אָז אִי אֶפְשָׁר לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ, עַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַבְּטוּל בִּבְחִינַת ׳רָצוֹא וָשׁוֹב׳, אֲבָל מִי שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע עֲדַיִן בְּתַאֲוֹת גַּשְׁמִיּוּת, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִזְכּוֹת לִבְחִינַת בְּטוּל, וַאֲפִלּוּ אִם יִתְנוֹצֵץ לוֹ לִפְעָמִים, וְיִרְצֶה לַעֲלוֹת וּלְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לוֹ לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, יוּכַל לִפְגֹּם בָּזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת יט, כא): ״פֶּן יֶהֱרְסוּ לַעֲלוֹת אֶל ה׳״, וַאֲפִלּוּ בְּצַדִּיקִים גְּדוֹלִים מָצִינוּ (חַגִּיגָה יד:): אַרְבָּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ לְפַרְדֵּ״ס שֶׁלֹּא יָצְאוּ בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנִּכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֶּה לַבְּטוּל הַזֶּה לְפִי מַדְרֵגָתוֹ בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְזִכּוּךְ מִדּוֹתָיו שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹתָיו, שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ רִבּוּי הָאוֹר, כִּי רִבּוּי הַשֶּׁמֶן גּוֹרֵם כִּבּוּי הַנֵּר, חַס וְשָׁלוֹם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, כְּלָאֵי הַכֶּרֶם, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ה׳).

הָרְצוֹנוֹת, הַיְנוּ הַתְּמוּנוֹת וְכָל הַיֵּשׁוּת, הַיְנוּ בְּחִינַת מַלְכוּת, מְקַבְּלִים חִיּוּתָם מֵרָצוֹן אֵין סוֹף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מְגִלָּה לא.): **׳בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׳, הַיְנוּ מַלְכוּתוֹ, הַיְנוּ רְצוֹנוֹת, ׳שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ׳, הַיְנוּ רָצוֹן אֵין סוֹף.**

וְזֶה בְּחִינַת הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת,

כִּי כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַכְלֵל בִּרְצוֹן אֵין סוֹף, צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ. הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְעֵיל שֶׁצָּרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַגּוּף, כִּי כָּל זֶה מֵהֶכְרֵחַ זְכוּךְ הַמַּלְכוּת וְתִקּוּנָהּ, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְעַלֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְאֵין סוֹף דַּעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַפָּשׁוּט שֶׁכְּלוֹ טוֹב וְשִׂמְחָה לְעוֹלְמֵי עַד, וְשֶׁעַל זֶה מֻכְרָח לְזַכֵּךְ תַּכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁבִּיסוֹד הַדּוֹמֵם, שֶׁמִּשָּׁם הָעַצְלוּת וְהָעַצְבוּת (שֶׁהִיא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מֵהַשִּׂמְחָה הַנַּ״ל, בְּכָל הַמְּאוֹרָעוֹת הָעוֹבְרִים עַל הָאָדָם), וְכֵן יְסוֹד הַצּוֹמֵחַ שֶׁבַּהַאֲוָוֹת, וְתִקֻּף הָרְצוֹנוֹת הָרָעִים שֶׁל הַגּוּף, הָרְחוֹקִים וְעוֹמְדִים בְּתַכְלִית הַהִפּוּךְ מֵרְצוֹנוֹ הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן מֻכְרָח לְזַכֵּךְ הַיֵּשׁוּת שֶׁבִּיסוֹדוֹת הַגּוּף לְעִנְיַן הַדִּבּוּרִים וְהַגַּאֲוָה שֶׁעוֹמְדִים בְּמִדַּת הַמַּלְכוּת הֵן לְרַע הֵן לְטוֹב וְדוֹ״ק.

כִּי כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַכְלֵל בִּרְצוֹן אֵין סוֹף, צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ, וְזֶה שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (יִתְרוֹ פח:), **שֶׁהִסְתַּלְּקוּת מֹשֶׁה בְּשַׁבָּת בְּשַׁעְתָּא דְּמִנְחָה, שֶׁאָז הִתְגַּלּוּת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְצוֹן אֵין סוֹף, שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת מְקַבְּלִין חִיּוּתָם מִמֶּנּוּ, וְזֶה מֻחְמַת שֶׁבִּטֵּל מֹשֶׁה כָּל יֵשׁוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת טז): **״וְנַחְנוּ מָה״.**

וְזֶה שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ פח:), **שֶׁהִסְתַּלְּקוּת מֹשֶׁה בְּשַׁעְתָּא דְּמִנְחָה, שֶׁאָז הִתְגַּלּוּת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְצוֹן אֵין סוֹף, שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת מְקַבְּלִין חִיּוּתָם מִמֶּנּוּ.** וְזֶה לְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שָׁם: בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא כַּד מָטָא עִידָּן דְּצִלּוֹתָא דְּמִנְחָה רַעֲוָא דְּרַעֲוִין אִשְׁתַּכַּח וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא גַּלְיֵה רָצוֹן דִּילֵיהּ וְכָל דִּינִין מִתְכַּפְיָין וּמִשְׁתַּכַּח רְעוּתָא וְחֵידוּ בְּכֻלָּא וּבְהַאי רָצוֹן אִסְתַּלֵּק מֹשֶׁה נְבִיאָה מְהֵימָנָא קַדִּישָׁא מֵעַלְמָא בְּגִין לְמִנְדַּע דְּלָא בְּדִינָא אִסְתַּלֵּק וְהַהִיא שַׁעְתָּא בְּרָצוֹן דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא נָפִיק נִשְׁמָתֵיהּ וְאִתְטְמַר בֵּיהּ בְּגִין כָּךְ וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ וְכוּ׳ , עַיֵּן שָׁם [בְּיוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת נִמְצָא וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא מְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן שֶׁלּוֹ, וְכָל הַדִּינִים מִתְכּוֹפְפִים, וְנִמְצָא רָצוֹן וְשִׂמְחָה בְּהַכֹּל, וּבָרָצוֹן הַזֶּה נִסְתַּלֵּק מֹשֶׁה וְנָבִיא הַנֶּאֱמָן הַקָּדוֹשׁ מֵהָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא בְּדִין הִסְתַּלֵּק, וְהַשָּׁעָה הַהִיא בְּרָצוֹן שֶׁל עַתִּיקָא קַדִּישָׁא יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ וְנִטְמַן בּוֹ, בְּגִלָּל כָּךְ ״וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ״]; כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁם הוּא תַּכְלִית הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְשָׁם הוּא בִּלְתִּי גְּבוּל, רַק הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים, כִּי בְּשַׁבָּת נִתְגַּלָּה רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שַׁבָּת בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לִבְחִינַת נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים, כִּי שַׁבָּת הִיא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת וְדוּי דְּבָרִים, שֶׁעוֹלִים כָּל הַדִּבּוּרִים — שֶׁהֵם מַלְכוּת — לְשָׁרְשָׁם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיג:) עַל פָּסוּק ״וְדַבֵּר דָּבָר״ — שֶׁלֹּא יִהְיֶה דִּבּוּרְךָ בְּשַׁבָּת כִּדְבוּרְךָ שֶׁל חֹל, שֶׁנִּתְעַלֶּה הַדִּבּוּר שֶׁהוּא מַלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, כִּי בְּשַׁבָּת עוֹלִין כָּל הָעוֹלָמוֹת לְשָׁרְשָׁם, כִּי שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, כִּי אָז נִתְבַּטְּלִין כָּל הַיֵּשׁוּת, עַל־יְדֵי הַשְּׁבִיתָה מִמְּלָאכָה וְעֶבְדִּין דְּחֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יֵשׁוּת, כִּי שׁוֹבְתִין וּבְטֵלִין מִמְּלָאכָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת בִּטּוּל אֶל הָאַיִן סוֹף, וְאָז נִכְלָל הַכֹּל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וַאֲזַי זוֹכִין לִבְחִינַת ״נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים״, כִּי שָׁם אֵין שׁוּם מֵיצַר וּגְבוּל, כִּי שָׁם הוּא כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ אֶחָד

(עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, מַצָּרְנוּת, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ב׳).

וְזֶה לָמָּה נִכְלָל מֹשֶׁה בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, מֻחְמַת שֶׁבִּטֵּל מֹשֶׁה כָּל יֵשׁוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טז, ז): **״וְנַחְנוּ מָה״, שֶׁהָיָה בְּעֵינָיו עַצְמוֹ כְּלֹא

מַמָּשׁ, וְזֶה הָיָה מַעֲלָתוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַצַּדִּיקִים, כִּי בְּאַבְרָהָם כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית יח, כז): ״וָאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר״ וְגוֹ׳, וּבְדָוִד כְּתִיב (תְּהִלִּים כב, ז): ״וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ״ וְגוֹ׳, וְאִלּוּ בְּמֹשֶׁה כְּתִיב (שְׁמוֹת טז, ז): ״וְנַחְנוּ מָה״ וְגוֹ׳ (עַיֵּן בַּגְּמָרָא חֻלִּין פ״ט.), שֶׁהָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

וְזֶה פְּרוּשׁ (דְּבָרִים לד): **״וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא** בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ״ וְגוֹ׳. עַכְשָׁו רוֹצֶה לְהָבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק שֶׁהִסְתַּלְּקוּת מֹשֶׁה הָיְתָה, שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא עַל־יְדֵי שְׁפָלוּתוֹ וַעֲנִיוּתוֹ, כִּי תֵּיבַת ״גַּיְא״ פְּרוּשָׁהּ עֵמֶק, הַיְנוּ גַּיְא זֶה בְּחִינַת אַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, ד): **״כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא״** (עַיֵּן בִּמְצוּדוֹת: ׳כָּל עֵמֶק יְרוֹמָם׳), וְכֵן דָּרְשׁוּ מִזֶּה הַפָּסוּק חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין נב. נְדָרִים נה.): אִם הִגְבִּיהַּ עַצְמוֹ — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּילוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כא, כ): ״וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא״ (הַיְנוּ שֶׁגַּיְא פְּרוּשׁוֹ שְׁפָלוּת), וְאִם חוֹזֵר בּוֹ — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַגְבִּיהוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מ, ד): ״כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא״, כִּי הַמַּשְׁפִּיל עַצְמוֹ כְּגַיְא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַגְבִּיהוֹ עַיֵּן בָּרַ״ן שָׁם, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת תֵּצֵא רפ.): בְּקִבּוּרָה דִּילָךְ דְּאִתְמַר בָּךְ וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא, וּמַה כְּתִיב בִּקְבוּרָה דִּילָךְ כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא כָּל שָׁפֵל וְנָמוּךְ יִנָּשֵׂא בְּגִינָךְ, דְּאִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן שְׁפֵלִים מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן, עַיֵּן שָׁם [בִּקְבוּרָה שֶׁלְּךָ שֶׁנֶּאֱמַר בָּךְ: ״וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא״, וּמַה כָּתוּב בִּקְבוּרָה שֶׁלְּךָ: ״כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא״ כָּל שָׁפֵל וְנָמוּךְ יִנָּשֵׂא בִּגְלָלְךָ, שֶׁזֶּהוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שְׁפֵלִים מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן];

״בְּאֶרֶץ מוֹאָב״. לָמָּה נִקְבַּר מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מוֹאָב דַּיְקָא? כִּי מוֹאָב זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁדָּוִד שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, כִּי הוּא זָכָה לְמַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה ז׳, ב׳): כֶּתֶר מַלְכוּת זָכָה דָּוִד וּנְטָלוֹ, עַיֵּן שָׁם. בָּא מִמּוֹאָב; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁנִּקְבָּר מֹשֶׁה, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֶרֶץ מוֹאָב, גָּרַם לְהַכְנִיעַ אֶת הַמַּלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, וְתִקֵּן אֶת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁדַּיְקָא מִשָּׁם יָצָא דָּוִד, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיַּמְשִׁיךְ אֶת הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִגְלֶה אֶת הַדַּעַת שֶׁל הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ; הַיְנוּ כִּי עַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְחֶטְאֵי הַדּוֹרוֹת, גָּרְמוּ לְהַכְנִיס מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה לְתוֹךְ הַקְּלִפּוֹת, עַל־כֵּן נָפְלָה נִשְׁמַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה לְתוֹךְ קְלִפַּת מוֹאָב, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁנִּקְבָּר מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מוֹאָב, וְהוּא תִּקֵּן מִדַּת הַמַּלְכוּת, וְעַל־כֵּן הָיָה כֹּחַ בְּנִשְׁמַת דָּוִד, כְּלַל הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, לָצֵאת מִקְּלִפַּת מוֹאָב, וְזֶה מוּל בֵּית פְּעוֹר; כִּי קְלִפַּת מוֹאָב וּפְעוֹר שַׁיָּכוֹת זוֹ לָזוֹ, כִּי פְּעוֹר עַל שֵׁם שֶׁפּוֹעֵר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַפֶּגֶם שֶׁל בַּת לוֹט הַבְּכִירָה, שֶׁקָּרְאָה שְׁמוֹ מוֹאָב, שֶׁהוּא לְשׁוֹן פְּרִצוּת מוֹאָב (עַיֵּן בָּבָא קַמָּא לח:), שֶׁהוּא פֶּגֶם הַדִּבּוּר, שֶׁפָּעֲרָה פִּיהָ בְּצֵרוּפִים רָעִים; וְעַל־כֵּן בִּימֵי בִלְעָם שֶׁהֶחֱטִיאוּ בְּנוֹת מוֹאָב אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיָה אַחַר־כָּךְ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פְּעוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כה, ג): ״וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר״; כִּי הֵם בְּחִינָה אַחַת. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁנִּקְבַּר מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל פְּעוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה הִכְנִיעַ קְלִפַּת מוֹאָב, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלָּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְיָצְאָה מִשָּׁם נִשְׁמַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל עִסְקוֹ הָיָה לְצָרֵף צְרוּפִים טוֹבִים, תְּפִלּוֹת וּוִדּוּיִים, שִׂיחוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁזֶּה כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁיָּסַד, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.

וְזֶה פְּרוּשׁ (דְּבָרִים לד): **״וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא״, זֶה בְּחִינַת אַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ מ): **״כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא״. ״בְּאֶרֶץ מוֹאָב״, זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁדָּוִד בָּא מִמּוֹאָב, שֶׁנִּסְתַּלֵּק מֹשֶׁה בְּתוֹךְ אֵין סוֹף,**

שֶׁנִּסְתַּלֵּק מֹשֶׁה בְּתוֹךְ אֵין סוֹף, בְּתוֹךְ רָצוֹן

שֶׁבִּרְצוֹנוֹת בְּתוֹךְ רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן אֵין סוֹף הַמְלֻבָּשׁ בִּרְצוֹנוֹת; הַיְנוּ כִּי הָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם, שֶׁרְצוֹנוֹ חָזָק מְאֹד מְאֹד לְהַכְלִל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם בָּזֶה מְלֻבָּשׁ אֵין סוֹף בְּתַמּוּנוֹת אוֹתִיּוֹת, כִּי בְּכָל אוֹת וָאוֹת מְלֻבָּשׁ וּמֻסְתָּר וְנָעוּז וְנֶעְלָם אֱלֹקוּתוֹ, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ וְנִצְטַיֵּר בִּתְמוּנָה כָּזוֹ בִּבְחִינַת מַלְכוּת, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ״, הַיְנוּ מַלְכוּת בְּחִינַת רַעֲוִין, ״שָׁם אַתָּה מוֹצֵא״ רַעֲוָא, רְצוֹן אֵין סוֹף; רָצָה לוֹמַר, בָּזֶה שֶׁתְּבַקֵּשׁ וּתְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שָׁם דַּיְקָא תִּמְצָא רְצוֹן הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, בְּאוֹתוֹ זְמַן וָרֶגַע יִזְכֶּה לְהֶאָרַת רָצוֹן שֶׁבִּרְצוֹנוֹת, כִּי הֵם מְיֻחָדִים וּמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים יַחַד.

וְזֶה ״מוּל בֵּית פְּעוֹר״; לָמָּה נִקְבַּר מֹשֶׁה מוּל בֵּית פְּעוֹר דַּיְקָא? כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ אַגָּדָה מוּבָא בְּתוֹסְפוֹת סוֹטָה יד.) **לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּעוֹר? עַל שֵׁם שֶׁפּוֹעֵר פִּיו עַיִן שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת,** מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּר מֹשֶׁה מוּל בֵּית פְּעוֹר? כְּדֵי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְּעוֹר. וּמִדְרָשׁ אַגָּדָה: בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּעֵת שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בִּבְנוֹת מוֹאָב בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בֵּית פְּעוֹר עוֹלֶה לְמַעְלָה, כְּדֵי לְקַטְרֵג וּלְהַזְכִּיר עָוֹן, וּכְשֶׁהוּא רוֹאֶה קִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חוֹזֵר וְשׁוֹקֵעַ, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שְׁקָעוֹ בַּקַּרְקַע עַד חוֹטְמוֹ, וְכָל שָׁעָה שֶׁעוֹלֶה חוֹזֵר וְנִשְׁקָע לְמָקוֹם שֶׁשְּׁקָעוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עַיִן שָׁם; כִּי כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּמַלְכוּת תֵּכֶף־

בְּתוֹךְ רָצוֹן שֶׁבִּרְצוֹנוֹת, בְּתוֹךְ רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן אֵין סוֹף, הַמְלֻבָּשׁ בִּרְצוֹנוֹת, בְּתַמּוּנוֹת אוֹתִיּוֹת, בִּבְחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ׳, הַיְנוּ מַלְכוּת בְּחִינַת רַעֲוִין, ׳שָׁם אַתָּה מוֹצֵא׳ רַעֲוָא, רָצוֹן אֵין סוֹף.

וְזֶה: ״מוּל בֵּית פְּעוֹר״, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה

(מִדְרָשׁ אַגָּדָה, מוּבָא בְּתוֹסְפוֹת סוֹטָה יד.): **׳לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּעוֹר? עַל־שֵׁם שֶׁפּוֹעֵר פִּיו׳, כִּי כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּמַלְכוּת, אֲזַי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לִפְעֹר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים, אֲבָל מֹשֶׁה שֶׁתִּקֵּן מִדַּת הַמַּלְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא הָיָה יְכֹלֶת בְּיַד פְּעוֹר לִפְעֹר פִּיו.** וְזֶה: תְּחִילַת חֵטְא הָאָדָם הוּא בְּדִבּוּרוֹ, שֶׁמְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹקֵר דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מְבִיאוֹ כְּבָר אַחַר־כָּךְ לְמַה שֶׁמְּבִיאוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן); אֲבָל מֹשֶׁה שֶׁתִּקֵּן מִדַּת הַמַּלְכוּת, כִּי שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד דִּבֵּר מֵהַשְׁכִינָה וְגִלָּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, **עַל־יְדֵי־זֶה לֹא הָיָה יְכֹלֶת בְּיַד פְּעוֹר לִפְעֹר פִּיו;** כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַק מֵאֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז אֵין כֹּחַ בְּיַד הָעֲבוֹדָה זָרָה לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו כְּלָל.

וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵרָצוֹן הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹקֵר מַחֲשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לִפְעֹר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים; כִּי לֹא יְדַבֵּר אָדָם דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כִּי אִם כְּשֶׁעָקַר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְזֶה בְּעַצְמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פְּעוֹר, שֶׁפּוֹעֵר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים, וּמְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע וְכוּ׳. (וּמֵרָחוֹק תַּשְׂכִּיל כְּשֶׁנִּפְגָּם הַמַּלְכוּת, אֲזַי מִתְגַּבֵּר עָלָיו כָּל הָרָע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, כִּי עֲבוֹדָה זָרָה הִיא עַצְבוּת כַּנַּ״ל, וְהִיא הַמְבִיאָה לִידֵי תַּאֲוֹת רָעוֹת וְגַאוּת, כְּמוֹ הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פְּעוֹר, שֶׁגָּרְמָה לִידֵי זְנוּת וְגַאוּת וּלְעַצְבוּת וְכוּ׳, רַק נָקֵט הָעִקָּר אֶת הַדִּבּוּר, שֶׁפּוֹעֵר פִּיו בְּצֵרוּפִים רָעִים; כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַמַּלְכוּת לִרְאוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִכָּר עַל־יְדֵי דִּבּוּרוֹ; כִּי

וְזֶה ״וְלֹא יָדַע אִישׁ״; כִּי מֹשֶׁה הָיָה דָּבוּק וְנִכְלָל תָּמִיד בַּשְּׁכִינָה, וְדִבֵּר עִם כָּל אֶחָד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא הִפּוּךְ עֲבוֹדָה זָרָה פְּעוֹר, וּמֹשֶׁה זָכָה לְהַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת עַד אֵין סוֹף בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, עַד שֶׁהָיָה עָנָו, שָׁפֵל וְסַבְלָן, וְלֹא הָיָה אֶצְלוֹ שׁוּם יֵשׁוּת כְּלָל, עַד אֲפִלּוּ מֹשֶׁה לֹא יָדַע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה יד.) עַל פָּסוּק: ״וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ״, שֶׁאֲפִלּוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הֵיכָן קְבוּרָתוֹ, כִּי בִּטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה אַחְדוּת אַחַת עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״, ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה״ וְכוּ׳, כִּי הוּא מֵרֹב הִתְכַּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, עַל־כֵּן הָיָה יָכוֹל לִכְתֹּב עַל עַצְמוֹ כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הָיָה בְּכֹחוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פְּעוֹר וְכַנַּ״ל, כִּי נִתְבַּטֵּל לְגַבֵּי אֵין סוֹף, וְלֹא הָיָה אֶצְלוֹ רַק אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

״וְלֹא יָדַע אִישׁ״, ׳אֲפִלּוּ מֹשֶׁה לֹא יָדַע׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה יד.), **כִּי נִתְבַּטֵּל לְגַבֵּי אֵין סוֹף. וְכָל זֶה הָיָה בְּמוֹתוֹ, אֲבָל בְּוַדַּאי גַּם בְּחַיָּיו הָיָה לוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְהָיָה מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹר אֵין סוֹף, אֲבָל הַהִתְפַּשְׁטוּת הָיָה בִּבְחִינַת: ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים: ׳וְאָבִיתָ תְּהִלָּה מִגּוּשֵׁי עָפָר, מִקְרוּצֵי חֹמֶר׳, וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר כֵּן, אֶלָּא עַד עֵת שֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ וְיִטֹּל נִשְׁמָתוֹ.**

וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁלִּפְעָמִים ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״, הַיְנוּ כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם מְלֻבָּשׁ בְּגַשְׁמִיּוּת, גּוּפוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת דְּבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹא וָשׁוֹב, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ, כְּשֶׁעַדַיִן אָנוּ מְלֻבָּשִׁים בִּלְבוּשׁ חֹמֶר הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים (בְּפִיּוּט בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה): ״וְאָבִית תְּהִלָּה מִגּוּשֵׁי עָפָר וּמִקְרוּצֵי חֹמֶר״, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְדַּבֵּק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר כֵּן, כִּי יָכוֹל לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי מֵרֹב דְּבֵקוּת, וְתֵצֵא נִשְׁמָתוֹ, וְעַל־כֵּן עָלָיו לְחַכּוֹת וְלַחֲזֹר וְכוּ׳, עַד עֵת שֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְיִטֹּל נִשְׁמָתוֹ, כִּי צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר שָׁם בְּעֵת הַדְּבֵקוּת וְהַבִּטּוּל, עַד עֵת שֶׁיָּבוֹא הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ לְטֹל פִּקָּדוֹנוֹ; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁזֹּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית לְהִכָּלֵל בְּשָׁרְשׁוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּהֶכְרֵחַ לַחֲזֹר אֶל הַיְּשׁוּת וְאֶל הַגּוּף וְכוּ׳, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ עוֹד אֵיזֶה דָּבָר לְתַקֵּן בָּזֶה הָעוֹלָם, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה בָּזֶה שֶׁהוּא עֲדַיִן עוֹד בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר מִטַּעַם זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמָחוֹת פֶּרֶק ב): הַמְאַבֵּד עַצְמוֹ לְדַעַת אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא; כִּי צָרִיךְ לְחַכּוֹת עַד שֶׁיָּבוֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ וְיִטֹּל נִשְׁמָתוֹ; וְכֵן זֶה הָיָה פְּגָמָם שֶׁל נָדָב וַאֲבִיהוּ, שֶׁהִפְשִׁיטוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מִגּוּפָם, וְלֹא רָצוּ לַחֲזֹר כְּלָל מֵרֹב דְּבֵקוּת, וְעַל־כֵּן מֵתוּ, כִּי אֶצְלָם הָיָה רַק בִּבְחִינַת רָצוֹא וְלֹא הָיָה לָהֶם בִּבְחִינַת וָשׁוֹב.

וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁלִּפְעָמִים נִתְלַהֵב אָדָם בְּתוֹךְ

הַתְּפִלָּה, וְאוֹמֵר כַּמָּה תְּבוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאַיִן בָּא לוֹ דָּבָר זֶה, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע כִּי כָּל זֶה בְּחֶמְלַת ה׳ עָלָיו, כַּמָּה פְּעָמִים מְרַחֲמִים עַל הָאָדָם, שֶׁנִּפְתָּח לוֹ בְּמֹחוֹ אוֹר אֵין סוֹף וְהֶאְיר לוֹ, וּמַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נֹעַם וְתַעֲנוּג מֵרֹב דְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי אֵין לְךָ עוֹד נְעִימוּת וְתַעֲנוּג מִזֶּה שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל. וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם הַהִתְנוֹצְצוּת הַזֹּאת, אַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזְלֵיהּ חָזֵי (מְגִלָּה ג.); הֵינוּ אַף שֶׁבְּעֶצֶם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה וְאֵיךְ בָּא לוֹ זֹאת, שֶׁיִּהְיֶה מִתְעוֹרֵר כָּל־כָּךְ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁבְּוַדַּאי מִצַּד שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְהָעוֹלָמוֹת שֶׁבּוֹ נִמְצָא עַכְשָׁו הֵבִיאוּ לְזֶה שֶׁיִּהְיֶה תֵּכֶף נִתְלַהֵב נִשְׁמָתוֹ לְדַבֵּקוּת גָּדוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף. וְאָז כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף, וּכְשֶׁעוֹר הִתְגַּלּוּת אֵין סוֹף, לְפִי מִנְיַן הַתֹּבוֹת שֶׁנִּפְתְּחוּ וְהִתְנוֹצְצוּ, כָּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת אוֹמֵר בְּדִבֵּקוּת גָּדוֹל וּבִמְסִירַת נַפְשׁוֹ וּבְבִטּוּל כֹּחוֹתָיו. וּבָזֶה יֵדַע הָאָדָם שֶׁנִּפְתָּח לוֹ הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא — כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מוֹכֵן וּמְזֻמָּן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים מֵרֹב תְּשׁוּקָה וְזִיו וְנֹעַם וְחִיּוּת אֱלֹקֵי שֶׁשּׁוֹפֵעַ בּוֹ, אָז יֵדַע שֶׁמֵּאִיר בּוֹ בֶּאֱמֶת אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְהַדְּבֵקוּת, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ מְאֹד, אֲבָל כְּשֶׁאוֹמֵר אָז תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ וּבְבִטּוּל כֹּחוֹתָיו בִּדְבֵקוּת, יֵדַע שֶׁאָז נִפְתָּח לוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף ״וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה נִפְתָּח לוֹ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר אוֹר הָאֵין סוֹף, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ יוֹתֵר לְהָאִיר לַאֲחֵרִים וּלְהוֹדִיעָם גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ״ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּבִינַת חוֹב, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ה׳); וּכְמוֹ־כֵן מוֹרִיד שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי לוֹ.

נִתְלַהֵב אָדָם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְאוֹמֵר כַּמָּה תֵּבוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, זֶה בְּחֶמְלַת ה׳ עָלָיו, שֶׁנִּפְתַּח לוֹ אוֹר אֵין סוֹף וְהֶאְיר לוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם הַהִתְנוֹצְצוּת הַזֹּאת, ׳אַף־עַל־גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזְלֵיהּ חָזֵי׳ (מְגִלָּה ג.), תֵּכֶף נִתְלַהֵב נִשְׁמָתוֹ לְדַבֵּקוּת גָּדוֹל, לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹר אֵין סוֹף, וּכְשֶׁעוֹר הִתְגַּלּוּת אֵין סוֹף, לְפִי מִנְיַן הַתֵּבוֹת שֶׁנִּפְתְּחוּ וְהִתְנוֹצְצוּ, כָּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת אוֹמֵר בִּדְבֵקוּת גָּדוֹל וּבִמְסִירַת נַפְשׁוֹ וּבְבִטּוּל כֹּחוֹתָיו. וּכְשֶׁעָה שֶׁנִּתְבַּטֵּל לְגַבֵּי אֵין סוֹף, אָז הוּא בִּבְחִינַת ״וְלֹא יָדַע אִישׁ״ שֶׁאֲפִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵעַצְמוֹ, כִּי נִתְבַּטֵּל יְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵעַצְמוֹ, בָּטֵל וּמְבֻטָּל הוּא נֶגֶד כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא הַבְּרִיָּה הַכִּי קְטַנָּה וּפְחוּתָה מִכָּל הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם מְצִיאוּת לְעַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ שֶׁהוּא דָּבוּק וּבָטֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל זֹאת הַבְּחִינָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרָצוֹא וָשׁוֹב כַּנַּ״ל, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם יְשׁוּתוֹ.

נִמְצָא כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, שֶׁחָזַר אֶל יְשׁוּתוֹ וְגַשְׁמִיּוּתוֹ, אָז צָרִיךְ לְהַרְאוֹת גַּם לְדַעְתּוֹ; הֵינוּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב,

אֲבָל זֹאת הַבְּחִינָה צָרִיךְ לִהְיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם יְשׁוּתוֹ. נִמְצָא כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, אָז צָרִיךְ לְהַרְאוֹת גַּם

שֶׁחָזַר אֶל יְשׁוּתוֹ וְגַשְׁמִיּוּתוֹ, אֵינוֹ כְּפִשׁוּטוֹ יְשׁוּת וְגַשְׁמִיּוּת כְּשְׁאַר אַנְשֵׁי הָעוֹלָם, אֶלָּא אֲזַי צָרִיךְ לְהַרְאוֹת גַּם לְדַעְתּוֹ, כִּי מִתְּחִילָה בִּשְׁעַת דְּבֵקוּת הָיָה נִתְבַּטֵּל הַדַּעַת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְלֹא יָדַע אִישׁ״, שֶׁאֲפִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, אֲבָל עַכְשָׁו וּכְשֶׁהוּא בְּבְחִינַת וָשׁוֹב, שֶׁשָּׁב (לְדַעְתּוֹ) לְיֵשׁוּתוֹ אָז שָׁב לְדַעְתּוֹ, וּכְשֶׁשָּׁב לְדַעְתּוֹ, אָז הוּא יוֹדֵעַ אַחְדוּת הָאֵין סוֹף וְטוּבוֹ; כִּי רַק זֶה נִקְרָא דַּעַת כַּנַּ״ל, יְחוּד בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, וַאֲזַי אֵין חִלּוּק בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, בֵּין מִדַּת הַדִּין שֶׁהוּא אֱלֹקִים לְמִדַּת הָרַחֲמִים שֶׁהוּא ה׳; כִּי בְּאֵין סוֹף אֵין שַׁיָּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, שְׁנוּי רָצוֹן, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּטֵל וּמְבֻטָּל מֵרֹב דְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שָׁם אֵין שׁוּם חִלּוּק וְהֶפְרֵשׁ, כִּי הַשְּׁנוּיִים אֵינוֹ אֶלָּא בְּשְׁנוּי הַתְּמוּנוֹת, שְׁנוּיֵי הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בֵּין לְדִין בֵּין לְחֶסֶד, אֲבָל עַל־יְדֵי הַדְּבֵקוּת שֶׁל אָדָם בְּאֵין סוֹף, שֶׁשָּׁם אֵין שְׁנוּי רָצוֹן, כִּי שָׁם רָצוֹן פָּשׁוּט, שָׁם הוּא כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, הֶאָרַת תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא. וְאֶל זֶה זוֹכִים רַק כְּשֶׁבִּטֵּל אֶת יְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׁאָר בּוֹ רְשִׁימוּ מֵאַחְדוּת הַזֹּאת; הַיְנוּ שֶׁשָּׁב מִבִּטּוּלוֹ אֶל יְשׁוּתוֹ. כִּי וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, אֲזַי הָרְשִׁימוּ מַרְאֶה לָדַעַת, שֶׁיֵּדַע שֶׁכְּלוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אֶחָד, וְזֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁתּוֹקֵק לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ.

לְדַעְתּוֹ, כִּי מִתְּחִלָּה בִּשְׁעַת דְּבֵקוּת הָיָה נִתְבַּטֵּל הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְלֹא יָדַע אִישׁ״, וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, שֶׁשָּׁב (לְדַעְתּוֹ) לְיֵשׁוּתוֹ, אָז שָׁב לְדַעְתּוֹ, וּכְשֶׁשָּׁב לְדַעְתּוֹ, אָז הוּא יוֹדֵעַ אַחְדוּת הָאֵין סוֹף וְטוּבוֹ, וַאֲזַי אֵין חִלּוּק בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, בֵּין מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים, כִּי בְּאֵין סוֹף אֵין שַׁיָּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, שְׁנוּי רָצוֹן, כִּי הַשְּׁנוּיִים אֵינוֹ אֶלָּא בְּשְׁנוּי הַתְּמוּנוֹת, אֲבָל עַל־יְדֵי הַדְּבֵקוּת שֶׁל אָדָם בְּאֵין סוֹף, שֶׁשָּׁם אֵין שְׁנוּי רָצוֹן, כִּי שָׁם רָצוֹן פָּשׁוּט, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׁאָר בּוֹ רְשִׁימוּ מֵאַחְדוּת הַזֹּאת, וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, אֲזַי הָרְשִׁימוּ מַרְאֶה לַדַּעַת, שֶׁיֵּדַע שֶׁכְּלוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אֶחָד:

וְזֶה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לְדוֹרוֹ (דְּבָרִים ד):

״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים״, כִּי מֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת אַיִן, וְדוֹרוֹ הַדְּבוּקִים אֵלָיו רָאוּי לָהֶם לָדַעַת, הַיְנוּ לְהָאִיר לָדַעַת, בְּחִינַת אֵין סוֹף, בְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, בְּחִינַת ״ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים״:

וְזֶה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לְדוֹרוֹ (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁאָז פָּתַח לָהֶם אֶת כָּל הָרְקִיעִין, וְרָאוּ שֶׁהוּא יְחִידִי, עַיֵּן שָׁם; וְאָז שֶׁשָּׁמְעוּ ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, הַיְנוּ שֶׁאֵין חִלּוּק בֵּין ה׳ לֵאלֹקִים, וְכָל זֶה הָיָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיִן, וְנִכְלָל בָּאֵין סוֹף; כִּי מֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת אַיִן, שֶׁבִּטֵּל אֶת יְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן דּוֹרוֹ הַדְּבוּקִים אֵלָיו, רָאוּי לָהֶם לָדַעַת, הַיְנוּ לְהָאִיר לָדַעַת בְּחִינַת אֵין סוֹף, בְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, בְּחִינַת ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים; כִּי זֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל זֶה הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, תֵּכֶף־וּמִיָּד יָאִיר גַּם בּוֹ אֶת הֶאָרַת הַדַּעַת הַזֶּה, שֶׁהוּא הַדַּעַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, זִימְנָא חָדָא פַּעַם אַחַת הָיָה קָאַזְלִינָן בִּסְפִינְתָּא — הָיִיתִי נוֹסֵעַ בִּסְפִינָה, וַחֲזִינָן — וְרָאִיתִי, הַהוּא כַּוְרָא — דָּג, דְּיַתְבָא לֵיהּ שֶׁנִּכְנָס), אָכְלָה טִינָא — שֶׁרֶץ קָטָן, בְּאוּסְיֵהּ — בִּנְחִירָיו, וָמִית — וּמֵת הַדָּג, וְאִידְחוּהוּ מַיָּא — הַמַּיִם דָּחוּהוּ לְהַדָּג לַחוּץ, וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא — וְהִשְׁלִיכוּהוּ לַיַּבָּשָׁה כְּדֶרֶךְ יָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל דָּבָר מֵת, וַחֲרוּב מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי — הֵינוּ בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם לַחוּץ, נָפַל עַל שִׁשִּׁים כְּרָכִים וּשְׁבָרָן כֻּלָּם, כִּי הָיָה הַדָּג גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, וְאָכְלוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי — שֶׁאָכְלוּ מֵהַדָּג מִשִּׁשִּׁים כְּרָכִים אֲחֵרִים בְּעוֹדָנוֹ לַח, וּמָלְחוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי — שֶׁבָּאוּ מִשִּׁשִּׁים כְּרַכִּים אֲחֵרִים מִמָּקוֹם רָחוֹק וּמָלְחוּ אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל עַד שֶׁיָּבוֹאוּ אֶל עִירָם, וּמָלְאוּ מֵחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא — וּמִלְּאוּ מִגַּלְגַּל עַיִן אֶחָד, תְּלָת מְאָה גַּרְבֵּי מִשְׁחָא — שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חֲבִיּוֹת שֶׁל שֶׁמֶן. וְכִי הַדְרָן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא — כְּשֶׁחָזַרְתִּי אַחַר שְׁנֵים־עָשָׂר חֹדֶשׁ, חֲזִינָן — רָאִיתִי, דְּהַוָה קָא מְנַסְּרֵי — שֶׁהָיוּ חוֹתְכִין וּמְנַסְּרִין מִגַּרְמֵיהּ — מֵעַצְמוֹת הַדָּג, מְטַלְּלְתָּא — קוֹרוֹת, וְיָהֲבִי לְמִבְנִינְהוּ — וּמַתְחִילִין לִבְנוֹת הַגָּף מְחוֹזֵי — אוֹתָן הַכְּרָכִים שֶׁנֶּחְרְבוּ.

פֵּרוּשׁ עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, ׳סְפִינָה׳ — לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת (עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן א׳ לְשׁוֹן סָפִין וְחָשׁוּב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם), בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהוּא חֲשִׁיבוּת שֶׁרַבָּה בַּר בַּר חָנָה חָקַר בְּשִׂכְלוֹ אוֹדוֹת הַמַּלְכוּת, אֵיךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלִין אוֹתָהּ כְּשֶׁנּוֹפֵל כַּנַּ״ל. ׳וַחֲזִינָן הַאי כַּוְרָא׳ — יִשְׂרָאֵל מְכֻנִּין בְּשֵׁם דָּגִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח, טז): ״וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָאַזְלִינָן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזִינָן הַהוּא כַּוְרָא דְּיַתְבָא לֵיהּ אָכְלָה טִינָא בְּאוּסְיֵהּ, וְאִידְחוּהוּ מַיָּא, וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא, וַחֲרוּב מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי, וְאָכְלוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי, וּמָלְחוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי, וּמָלְאוּ מֵחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא תְּלָת מְאָה גַּרְבֵּי מִשְׁחָא. וְכִי הַדְרָן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, חֲזִינָן דְּהַוָה קָא מְנַסְּרֵי מִגַּרְמֵיהּ מְטַלְּלְתָּא, וְיָהֲבִי לְמִבְנִינְהוּ הַגָּף מְחוֹזֵי׳

(בָּבָא בַּתְרָא עג:)

רַשְׁבַּ״ם:

כַּוְרָא. דָּג: אָכְלָה טִינָא. שֶׁרֶץ קָטָן: בְּאוּסְיֵהּ. בִּנְחִירָיו שֶׁל דָּג נִכְנָס הַשֶּׁרֶץ: וְאִידְחוּהוּ מַיָּא. הִדִּיחוּהוּ הַמַּיִם וְהִשְׁלִיכוּהוּ לַיַּבָּשָׁה, כְּדֶרֶךְ יָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל דָּבָר מֵת: חָרְבוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי. שֶׁהִשְׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם עַל שִׁשִּׁים כְּרָכִים וּשְׁבָרָן כֻּלָּם, שֶׁהָיָה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ: וְאָכְלוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי. בְּעוֹדָנוֹ לַח: וּמָלְחוּ מִינֵּיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזֵי. אֲחֵרִים, שֶׁהָיוּ רְחוֹקִין מִשָּׁם, מָלְחוּ מִינֵּיהּ וְנָשְׂאוּהוּ לִמְקוֹמָן: מֵחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא. מִגַּלְגַּל עֵינוֹ לָקְחוּ שֶׁמֶן תְּלָת מְאָה גַּרְבֵּי: הַוָה מְנַסְּרֵי. לִבְנוֹת מֵעַצְמוֹת הַדָּג אוֹתָן מְחוֹזֵי שֶׁהִפִּיל:

פֵּרוּשׁ: סְפִינָה לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת, בְּחִינַת מַלְכוּת. שֶׁרַבָּה בַּר בַּר חָנָא חָקַר בְּשִׂכְלוֹ אוֹדוֹת הַמַּלְכוּת, אֵיךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִין אוֹתָהּ. ׳וַחֲזִינָן הַאי כַּוְרָא׳ יִשְׂרָאֵל מְכֻנִּין בְּשֵׁם דָּגִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח): **״וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב**

הָאָרֶץ״. וְעַיֵּן בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (פֶּרֶק טו): דָּג מִן הַיָּם הַגָּדוֹל זֶה תַּלְמִיד חָכָם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּמַה דָּגִים שֶׁבַּיָּם מַיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם, כָּךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא יִתְבָּרַךְ מְכַסֶּה עֲלֵיהֶם, וּמַסְתִּירָם בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו, וְהַנּוֹגֵעַ בָּהֶם כְּנוֹגֵעַ בָּבַת עֵינוֹ (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כ׳, סִימָן ו׳).

׳דִּיתְבֵי לֵיהּ אָכְלָא טִינָא בִּנְחִירָיו׳ — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל; הַיְנוּ הַחֹטֶם (נְחִירָיו), וְזֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ **שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה מח, ט): **״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״;** כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת חֹטֶם (כַּנַּ״ל בְּסִימָן ב׳).

שֶׁנִּתְעָרֵב שֶׁרֶץ, הַיְנוּ טֻמְאָה (עַיֵּן מְנָחוֹת כט.) **עַל פָּסוּק** (וַיִּקְרָא יא, כט): ״וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא״, שֶׁסּוֹבֵב עַל הַשֶּׁרֶץ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּכוֹרוֹת ז:) שֶׁרֶץ עוֹף טָמֵא, עַיֵּן שָׁם.

׳דִּיתְבֵי לֵיהּ אָכְלָא טִינָא בִּנְחִירָיו׳ זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ מח): **״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״, שֶׁנִּתְעָרֵב שֶׁרֶץ, הַיְנוּ טֻמְאָה, בִּתְפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַזֶּה לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ תַּמָּה.**

מֶה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה? עָשָׂה שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הַנַּ״ל, הַיְנוּ הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק, וּנְתִינַת הַצְּדָקָה, וּוִדּוּי דְּבָרִים.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳וּמֻתָּה, וְאִידְּחוּהוּ טְבִילָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַהֶכְרֵחַ אֶל הַתְּשׁוּבָה וְהַוִּדּוּי — שֶׁיִּזְרֹק מִיָּדוֹ אֶת ״הַשֶּׁרֶץ״, שֶׁהוּא הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אַחֶרֶת לֹא יִטָּהֵר, כִּי יְבַלְבֵּל אֶת עֲבוֹדָתוֹ.

מֶה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה, שֶׁרָצָה לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ וְלָצֵאת מֵהָרָע לְגַמְרֵי, וְלִזְרֹק אֶת הַשֶּׁרֶץ שֶׁהוּא הַיֵּשׁוּת? **עָשָׂה שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הַנַּ״ל: הַיְנוּ** הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק — לְמַעְלָה אָמַר רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, וְכָאן אָמַר הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק? וְיֵשׁ לוֹמַר הַטַּעַם, כִּי נְתִינַת הַצְּדָקָה וְעִנְיַן הַוִּדּוּי צָרִיךְ לַעֲסֹק תָּמִיד אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ אֵצֶל הַצַּדִּיק, רַק הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה בְּהִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק, **וּנְתִינַת הַצְּדָקָה וּוִדּוּי דְּבָרִים** — זֶה צָרִיךְ לַעֲסֹק תָּמִיד וְכַנַּ״ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳וּמֻתָּה, וְאִידְּחוּהוּ מַיָּא, וְשַׁדְיוּהוּ וּמַעֲלָתָהּ לְהַפְשִׁיט מֵהָאָדָם אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַיֵּשׁוּת, וּלְהַדְבִּיקוֹ וּלְבַטְּלוֹ אֶל אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת בָּאָדָם טֻמְאָה קְטַנָּה, שֶׁהוּא הַשֶּׁרֶץ — הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ, אָז מְבַלְבֵּל וְעוֹקֵר אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נְפִילַת הַמַּלְכוּת, וּכְבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה וְכַנַּ״ל. כִּי הַהֶכְרֵחַ אֶל הַתְּפִלָּה וְאֶל הַוִּדּוּי שֶׁיִּזְרֹק מִמֶּנּוּ אֶת הַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא הַשֶּׁרֶץ — הַיֵּשׁוּת שֶׁלּוֹ, לְגַמְרֵי, כִּי בְּלֹא זֶה עֲדַיִן תְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וּבָזֶה יוּבַן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית טז.): אָדָם שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ עֲבֵרָה וּמִתְוַדֶּה, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בּוֹ, דּוֹמֶה לָאָדָם שֶׁתּוֹפֵס ״שֶׁרֶץ״ בְּיָדוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ טוֹבֵל בְּכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם — לֹא עָלְתָה לוֹ

לְגוּדָא׳; שֶׁזֶּה הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק, וְהִזְכִּיר הַשָּׁלֹשׁ, בְּחִינַת מֵעֵילָא לְתַתָּא; הַיְנוּ שֶׁהִתְחִיל עִם הַסּוֹף שֶׁל הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק, שֶׁהִזְכִּיר לָעֵיל קֹדֶם רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, וְאַחַר־כָּךְ נְתִינַת הַצְּדָקָה לְהַצַּדִּיק, וְאַחַר־כָּךְ וּוִדּוּי דְּבָרִים לְהַצַּדִּיק. וְהַטַּעַם שֶׁהִזְכִּיר מֵעֵילָא לְתַתָּא קֹדֶם וִוּדּוּי דְּבָרִים; כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת לְהָשִׁיב הַמְּלוּכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא רַק עַל־יְדֵי וִוּדּוּי דְּבָרִים, שֶׁהִתְחִיל בָּזֶה בִּתְחִילַת הַמַּאֲמָר, רַק הַשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת הָאַחֲרוֹת, שֶׁהֵן: צְדָקָה וּרְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, הֵם רַק הַסְּבוּבִים שֶׁמַּגִּיעַ עַל יָדָם אֶל הַצַּדִּיק; כִּי הָעִקָּר הוּא הַמְכַוֵּן, שֶׁיְּזַכֶּה לְהַגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים, שֶׁזֶּה הַתַּלְמִיד־חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה, שֶׁעַל יָדָם יִנָּצֵל כְּבָר מֵהַכֹּל וְכַנַּ״ל.

מַיָּא, וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא׳. וְהִזְכִּיר הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת מֵעֵילָא לְתַתָּא. ׳וּמַתָּה׳, זֶה בְּחִינַת וִדּוּי דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳כָּל הַמּוֹתֵן מִתְוַדִּין׳. ׳וְאִידְחוּהוּ מַיָּא׳, זֶה בְּחִינַת צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת יא): **״שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמָּיִם״. וּכְתִיב** (יְשַׁעְיָהוּ לב): **״אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם״. ׳וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא׳ הַצַּדִּיק נִקְרָא גּוּדָא, לְשׁוֹן גָּדֵר, שֶׁהוּא גּוֹדֵר פִּרְצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל**

׳וּמַתָּה׳ — זֶה בְּחִינַת וִדּוּי דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין מג:): **כָּל הַמּוֹתֵן מִתְוַדִּין**, שֶׁכָּל הַמִּתְוַדֶּה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נַעַם עֲרֵבוּת אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הַדַּעַת שֶׁל הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב. [וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא (שַׁבָּת לב.): מִי שֶׁחָלָה וְנָטָה לָמוּת, אוֹמְרִים לוֹ הִתְוַדֵּה, שֶׁכֵּן כָּל הַמּוֹתֵן מִתְוַדִּין, עַיֵּן שָׁם] ; וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ חוֹזֵר וְנִכְלָל אַחַר־כָּךְ בְּהַתַּלְמִיד־חָכָם וְהַצַּדִּיק. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, קֹהֶלֶת, פָּרָשָׁה ז׳): ״וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״ — אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, שֶׁנּוֹתְנִין מִיתָתָן כְּנֶגֶד לִבָּן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָז הֵם כְּבָר תָּמִיד מִתְוַדִּים אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל, וְזוֹכִים לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם הֶאָרַת הָאֵין סוֹף.

׳וְאִידְחוּהוּ מַיָּא׳ — זֶה בְּחִינַת צְדָקָה וְהַצְּדָקָה נִמְשָׁלָה לְמַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת יא, א): ״שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי בְרֹב הַיָּמִים תִּמְצָאֶנּוּ״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה וָחֶסֶד עִם אָדָם, אַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁכְּבָר לֹא תִרְאֶנּוּ, וּכְאִלּוּ הִשְׁלַכְתָּ אֶת לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה לב, כ): ״אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִצְלִיחָה זְרִיעַת צְדָקַתְכֶם כְּזוֹרְעִים עַל הַמַּיִם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; (וְעַיֵּן עֲבוֹדָה זָרָה ה:), שֶׁדָּרְשׁוּ מִפָּסוּק זֶה, שֶׁזּוֹ צְדָקָה, עַיֵּן שָׁם; וְהַטַּעַם שֶׁכָּפַל רְאִיָּתוֹ מִשְּׁנֵי כְּתוּבִים, יֵשׁ לוֹמַר כִּי מִכָּתוּב רִאשׁוֹן מַשְׁמַע שֶׁהַצְּדָקָה הִיא מַיִם, וְהוּא לִכְלָלְיוּת וְלֹא רַק לְהַתַּלְמִיד חָכָם, וְלָזֹאת הֵבִיא הַכָּתוּב הַשֵּׁנִי, שֶׁגַּם מַשְׁמַע שֶׁהַצְּדָקָה הִיא מַיִם, אֲבָל מֵהַכָּתוּב זֶה מְפֹרָשׁ שֶׁעִקַּר הַצְּדָקָה הוּא לְתַלְמִיד חָכָם, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת, פָּרָשָׁה יא, סִימָן א׳): אִם בִּקַּשְׁתָּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה עֲשֵׂה אוֹתָהּ עִם עֲמֵלֵי תוֹרָה, שֶׁאֵין מַיִם הָאָמוּר כָּאן, אֶלָּא דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נה, א): ״הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם״, וְזֶה (שָׁם לב, כ): ״אַשְׁרֵיכֶם זוֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר״ — אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁהֵם עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים, יְצָרָם מָסוּר בְּיָדָם וְכוּ׳. וּבִצְדָקָה זוֹ שֶׁנּוֹתְנִין לְהַתַּלְמִיד־חָכָם מְבַטְּלִים גְּזֵרוֹת רָעוֹת, וְזֶהוּ ״מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר״ — שֶׁהֵם חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים, עַיֵּן שָׁם.

׳וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא׳ — הַצַּדִּיק נִקְרָא גּוּדָא לְשׁוֹן גָּדֵר, שֶׁהוּא גּוֹדֵר פִּרְצוֹתֵיהֶן שֶׁל

יִשְׂרָאֵל, עַיִן (יְחֶזְקֵאל כב, ל): ״וָאֲבַקֵּשׁ מֵהֶם אִישׁ גּוֹדֵר גָּדֵר וְעֹמֵד בַּפֶּרֶץ״ וְגוֹ׳ [וְעַיִן (שָׁם יג, ה): ״לֹא עֲלִיתֶם בַּפְּרָצוֹת וַתִּגְדְּרוּ גָדֵר עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳); וְעַיִן (יְשַׁעְיָה נח, יב): ״וְקָרָא לְךָ גֹּדֵר פֶּרֶץ״ וְגוֹ׳; [וְעַיִן (עָמוֹס ט, יא): ״וְגָדַרְתִּי אֶת פִּרְצֵיהֶן״ וְגוֹ׳]; וְעַיִן (בָּבָא בַּתְרָא צא:) עַל פָּסוּק (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א ד, כג): ״הֵמָּה הַיּוֹצְרִים וְיוֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה״ וְגוֹ׳, וּגְדֵרָה — אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין שֶׁגָּדְרוּ פִּרְצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (מְגִלָּה יג:) גְּדוֹר — שֶׁגָּדַר פִּרְצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ג׳) (שֶׁנִּקְרָא מֹשֶׁה אֲבִיגְדוֹר), רַב הוּנָא בַּר אָחָא אָמַר: הָרִבֵּה גּוֹדְרִין עָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְזֶה הָיָה אֲבִיהֶן שֶׁל כֻּלָּם וְכוּ׳, עַיִן שָׁם (וְזֶה אֲבִי־גְדוֹר, שֶׁהָיָה אֲבִיהֶן שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים הַגּוֹדְרִין פִּרְצָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂין גָּדֵר לַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹת). וְעַיִן יַלְקוּט יְשַׁעְיָה (רֶמֶז תצו): הַפִּרְצָה הַזֹּאת הָיְתָה עָלַי לְגָדְרָהּ וְעָמַדְתָּ וְגָדַרְתָּ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם (הֲרֵי שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא גָּדֵר שֶׁעוֹשֶׂה גָּדֵר וּסְיָג; (וְעַיִן עֵרוּבִין ו׳.): רַק בִּקְעָה מָצָא, וְגָדַר בָּהּ גָּדֵר, עַיִן שָׁם); **וְזֶה יְשַׁדְּיוּהוּ לְגוּדָא׳ — שֶׁהַקְּרִיב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק**, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְאִיָּה, כִּי רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, וְעוֹשֶׂה לוֹ גָּדֵר וּסְיָג וְכַנַּ״ל.

וְעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ, הַיְנוּ: וְדוּי דְּבָרִים וּנְתִינַת הַצְּדָקָה וּרְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק (עַכְשָׁו מְבָאֵר אַחַת אֶל אַחַת, קֹדֶם תּוֹעֶלֶת הַוִּדּוּי, שֶׁמַּחֲרִיב מֶמְשֶׁלֶת הָעַכּוּ״ם, וּמַעֲלֶה אֶת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרֵאת שִׁשִּׁים, וְאַחַר־כָּךְ תּוֹעֶלֶת הַצְּדָקָה, שֶׁמְּתַקֵּן אֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל חַי, מְדַבֵּר, שֶׁמֵּהֶם בָּאִים עֲנִיּוּת, וּמֵהַשִּׁשִּׁים גִּבּוֹרִים בָּאָה עֲשִׁירוּת, וְאַחַר־כָּךְ תּוֹעֶלֶת הִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק, שֶׁמְּתַקֵּן אֶת מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, שֶׁמֵּהֶם בָּאִים עַצְבוּת וְתַאֲוֹת רָעוֹת, וּמֵהַשִּׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁבִּבְרֵכַת כֹּהֲנִים, שֶׁהֵם בְּיַד הַצַּדִּיק יִתְבָּרַךְ).

וְזֶה: ׳וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָא׳, שֶׁהִקְרִיב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק.

(יְחֶזְקֵאל כב; יְשַׁעְיָהוּ נח)

וְעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: ׳וְחָרוֹב מִנִּיהּ שִׁתִּין מְחוֹזָא׳ שֶׁעַל־יְדֵי הַמִּיתָה, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים, הֶעֱלָה אֶת הַמַּלְכוּת מִבֵּין הַסִּטְרָא אָחֳרָא, וְהַצַּדִּיק הוֹרָה לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַפְּטָרַת בְּרֵאשִׁית (יְשַׁעְיָהוּ ׳וְחָרוֹב מִנִּיהּ שִׁתִּין מְחוֹזָא׳ שֶׁעַל יְדֵי הַמִּיתָה, הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים, הֶעֱלָה אֶת הַמַּלְכוּת מִבֵּין הַסִּטְרָא אָחֳרָא, וְהַצַּדִּיק הוֹרָה לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר; כִּי בָּזֶה שֶׁמִּתְוַדֶּה וְזוֹכֵר אֶת יוֹם הַמִּיתָה תָּמִיד, נִתְעַלֶּה אֶצְלוֹ הַמַּלְכוּת מִן הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְהוּא תָּמִיד מַמְלִיךְ מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה מוֹרֶה לוֹ כְּבָר הַצַּדִּיק אֶת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר שֶׁיֵּלֵךְ בָּהּ.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַפְּטָרַת בְּרֵאשִׁית — בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹנוֹ יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה (הַיְנוּ מָה עִנְיַן הַפְּטָרַת בְּרֵאשִׁית לָכָאן, הָיָה יָכוֹל לְהָבִיא תֵּכֶף אֶת הַכָּתוּב בִּישַׁעְיָה, כְּדַרְכּוֹ בְּכָל הַסֵּפֶר שֶׁמֵּבִיא אֶת הַפָּסוּק, וְכָאן שִׁנָּה אֶת הַלָּשׁוֹן, וְאָמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַפְּטָרַת בְּרֵאשִׁית)? וְיֵשׁ לוֹמַר, כִּי הִנֵּה הַפְּטָרָה הִיא לְשׁוֹן סְלוּק (פְּסָחִים קיט:): אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח, שֶׁהוּא לְשׁוֹן סְלוּק (עֵין שֻׁלְחָן עָרוּךְ, אֹרַח חַיִּים, סִימָן קמד, סְעִיף ב׳); הַיְנוּ שֶׁהַהַפְטָרָה שַׁיֶּכֶת לְפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ (וְעַיִן שָׁם בְּסִימָן רפד, סְעִיף א׳): מַפְטִירִין בַּנָּבִיא בְּעִנְיָנָהּ שֶׁל פָּרָשָׁה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; כִּי הִנֵּה כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הָיָה רַק בִּשְׁבִיל לְגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בִּשְׁבִיל זֶה הָיְתָה הַבְּרִיאָה, וְתֵכֶף כְּתִיב ״וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁמְּרַמֵּז עַל הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, עַיִן שָׁם; וְהַתִּקּוּן הוּא: עַל־יְדֵי ״רוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ — זֶה רוּחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ (שָׁם); הַיְנוּ הַצַּדִּיק שֶׁהוּא

בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, הוּא מְתַקֵּן אֶת הַמַּלְכוּת וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְשָׁרְשׁוֹ, וּמַחֲרִיב בְּחִינַת מַלְכֵי״וּת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְזֶה בְּחִינַת ״וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וְגוֹ׳ וַיַּבְדֵּל״ וְגוֹ׳, וְכֵן כָּל סֵדֶר הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי אַחַר־כָּךְ הוֹרָה לְכָל אֶחָד מֵחֶלְקֵי הַבְּרִיאָה אֶת דַּרְכּוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת כְּפִי שָׁרְשׁוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְעַל זֶה בָּא הַהַפְטָרָה וְאוֹמֵר ״אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת״ — רֶמֶז עַל חֻרְבַּן מֶמְשֶׁלֶת הָעַכּוּ״ם. וְעַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י: אֶהֱרוֹג מְלָכִים וְשִׁלְטוֹנִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן יט): אֵין הָרִים וּגְבָעוֹת אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, הָא מַה דְּאַתְּ אָמְרַתְּ (הוֹשֵׁעַ ד, יג): ״עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים יִזְבָּחוּ וְעַל הַגְּבָעוֹת יְקַטֵּרוּ״, עַיֵּן שָׁם; וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ וְגוֹ׳, זֶה בְּחִינַת שֶׁהַצַּדִּיק הוֹרָה לוֹ דֶּרֶךְ יָשָׁר; כִּי כָל הַהַפְטָרָה מְרַמֶּזֶת עַל הַצַּדִּיק הַתַּלְמִיד־חָכָם הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא דַּיְקָא יַעֲלֶה אֶת הַמַּלְכוּת מִן הָעַכּוּ״ם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מב, א): ״הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ בּוֹ״ וְגוֹ׳, וְתַרְגּוּמוֹ: הָא עַבְדִּי מְשִׁיחָא אַקְרִיבְנֵהּ בְּחִירִי וְכוּ׳, ״לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת, לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אָסִיר מִבֵּית כֶּלֶא יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ, אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי, וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וְגוֹ׳ נָסֹגוּ אָחוֹר יֵבֹשׁוּ בֹּשֶׁת הַבֹּטְחִים בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ״ וְגוֹ׳, זֶה בְּחִינַת פָּרָשַׁת דְּרָכִים כַּנַּ״ל, שֶׁהַצַּדִּיק מוֹרֶה לוֹ אֶת הָאֱמֶת, כִּי הָעֲבוֹדָה זָרָה — אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אֵינוֹ כְּלוּם. וְשִׁיתִין מְחוֹזָא׳ — רֶמֶז עַל עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, דִּכְתִיב בָּהּ (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, ח): שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת; כִּי הַמַּלְכוּת נִקְרֵאת שִׁשִּׁים, וְעַל־כֵּן נָקַט שִׁיתִין מְחוֹזָא דַּיְקָא כְּנֶגֶד הַמַּלְכוּת וְכַנַּ״ל.

׳וְאָכְלוּ מִינֵיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳ רֶמֶז עַל שְׁתֵּי מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל חַי מְדַבֵּר, שֶׁעַל־יָדוֹ בָּא עֲנִיּוּת כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי צְדָקָה מְתַקֵּן אוֹתָם וְיַמְשִׁיךְ שֶׁפַע, וְזֶה: ׳אָכְלוּ מִינֵיהּ׳. וְ׳שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳, רֶמֶז עַל בְּחִינוֹת שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים, שֶׁמִּשָּׁם בָּא פַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּרָכוֹת לג.; תַּעֲנִית ב. עַיֵּן שָׁם): **׳גִּבּוֹרוֹת גְּשָׁמִים׳. ׳וּמָלְחוּ מִינֵיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳,** וְ׳שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳ — רֶמֶז עַל שְׁתֵּי מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל חַי, מְדַבֵּר, שֶׁעַל יָדוֹ בָּא עֲנִיּוּת כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי צְדָקָה מְתַקֵּן אוֹתָם, וְיַמְשִׁיךְ שֶׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי יד, כב): ״עַשֵּׂר״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט.) — בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר; כִּי הַצְּדָקָה מַמְשִׁיכָה שֶׁפַע. וְזֶה ׳וְאָכְלוּ מִינֵיהּ׳, שֶׁבָּא לוֹ עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁפַע, וְיֵשׁ לוֹ מַה לֶּאֱכֹל, שִׁיתִּין מְחוֹזָא. וְלָמָּה נָקַט גַּם כָּאן שִׁיתִּין מְחוֹזָא דַּיְקָא? רֶמֶז עַל בְּחִינַת שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים הַנֶּאֱמַר אֵצֶל שְׁלֹמֹה (שִׁיר הַשִּׁירִים ג, ז): ״הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ״ וְגוֹ׳. וּשְׁלֹמֹה הוּא הַמַּלְכוּת, הַיְנוּ עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת נִתְקַן הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל חַי, מְדַבֵּר, שֶׁעַל יָדָהּ בָּא עֲנִיּוּת, וְעַל־יְדֵי צְדָקָה שֶׁנּוֹתֵן בִּשְׁבִיל עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת מְתַקֵּן אוֹתָם, שֶׁמִּשָּׁם בָּא פַּרְנָסָה, הַיְנוּ מֵהַגְּבוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לג. תַּעֲנִית ב.): גִּבּוֹרוֹת גְּשָׁמִים, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם), שֶׁהִיא פַּרְנָסָה, עַיֵּן שָׁם.

׳וּמָלְחוּ מִינֵיהּ שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳, זֶה רֶמֶז עַל תִּקּוּן

שְׁתֵּי מִדּוֹת רָעוֹת: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, עַל־יְדֵי קִרְבָתוֹ לְהַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק כַּנַּ״ל. [עַכְשָׁו מַסְבִּיר אֵיךְ עַל־יְדֵי רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק נִתְבַּטְּלוּ שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ], כִּי בְּרִית עוֹלָם דָּא צַדִּיק (עַיֵּן תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן מח); וּבְרִית הוּא מֶלַח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא ב, יג): ״וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית״ וְגוֹ׳. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רמא:) וְאִי לָא הֲוֵי מִלְחָא לָא יָכִיל עָלְמָא לְמִסְבָּל מְרִירָא, עַיֵּן שָׁם; גַּם עַצְבוּת וְתַאֲוֹת בָּאִים מִדָּמִים עֲכוּרִים, וְעַל־יְדֵי מֶלַח פּוֹלֵט הַדָּמִים רָעִים, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין קיג.): אֵין הַבָּשָׂר יוֹצֵא מִידֵי דָּמוֹ, אֶלָּא אִם־כֵּן מוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם [וּכְפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְמַעְלָה, כִּי הַצַּדָּקָה נִקְרֵאת מַיִם, וְהִיא מַצֶּלֶת אֶת הָאָדָם מִשְּׁתֵּי הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַבָּאוֹת מֵחַי וּמְדַבֵּר. וְכָאן נִתְבָּאֵר שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא מֶלַח, וְהוּא מַצִּיל אֶת הָאָדָם מִשְּׁתֵּי הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת הַבָּאוֹת מִדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ. יוּבַן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי עֲרוּבִין, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה א׳): בַּכֹּל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח, אָמַר ר׳ יָסָא — לְפִי שֶׁאֵין הַגּוּף נִזּוֹן מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם; כִּי הֵם תַּכְלִית הַהִפּוּךְ שֶׁל גַּשְׁמִיּוּת הַגּוּף, אַדְרַבָּה הֵם מוֹצִיאִין אֶת הַגּוּף מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ, עַד שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ וְיִזְכֶּה לְהָאִירוֹ בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בִּבְחִינַת (אִיּוֹב יט, כו): ״וּמִבְּשָׂרִי אֱחֱזֶה אֱלוֹהַּ״; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא קַמָּא צב:) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת כג, כה): ״וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ״ — זוֹ פַּת בַּמֶּלַח וְקִיתּוֹן שֶׁל מַיִם; מִכָּאן וָאֵילָךְ ״וַהֲסִירוֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ״; כִּי הַמֶּלַח וּמַיִם מְבַטְּלִין אֶת כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל, וְקַל לְהָבִין]. ׳וְשִׁיתִין מְחוֹזָא׳, וְלָמָּה נָקַט גַּם כָּאן שִׁיתִּין מְחוֹזָא דַּיְקָא? זֶה רֶמֶז עַל שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁבִּבְרַכַּת כֹּהֲנִים, עַיֵּן מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת קֹרַח: שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת שֶׁל ״יְבָרֶכְךָ ה׳ וְיִשְׁמְרֶךָ״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; שֶׁהֵם בְּיַד הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי י׳, ו): ״בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק״. וְזֶה בְּחִינַת הַבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִין אֶת עַצְמָן אֶצֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ רְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, כִּי בָּא אֵלָיו פָּנִים אֶל פָּנִים לְקַבֵּל בִּרְכָתוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת (שָׁם י׳, כב): ״בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ״; כִּי סְתָם עֲשִׁירוּת, מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר — מִתְאַוֶּה יוֹתֵר, וְיִתְעַצֵּב יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן לד): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנֶה — רוֹצֶה מָאתַיִם, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (אָבוֹת פֶּרֶק ב׳): ״מַרְבֶּה נְכָסִים — מַרְבֶּה דְּאָגָה״, עַיֵּן שָׁם; אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁבָּא אֶל הֶחָכָם, וְרוֹאֶה אוֹתוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים וּמְקַבֵּל בִּרְכָתוֹ, נִצּוֹל מֵהָעַצְבוּת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ; כִּי בִּרְכַּת הַצַּדִּיק הִיא בִּרְכַּת ה׳ — הִיא תַּעֲשִׁיר, וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּהּ.

זֶה רֶמֶז עַל תִּקּוּן שְׁתֵּי מִדּוֹת רָעוֹת ׳דּוֹמֵם צוֹמֵחַ׳, עַל־יְדֵי קִרְבָתוֹ לְהַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק הוּא ״בְּרִית מֶלַח עוֹלָם״, גַּם עַצְבוּת וְתַאֲוֹת בָּאִים מִדָּמִים עֲכוּרִים, וְעַל־יְדֵי מֶלַח פּוֹלֵט הַדָּמִים רָעִים. וְ׳שִׁיתִּין מְחוֹזָא׳, זֶה רֶמֶז עַל שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁבִּבְרַכַּת כֹּהֲנִים, שֶׁהֵם בְּיַד הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי י׳): ״בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק״. ׳וּמָלְאוּ מֵחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא תְּלַת מְאָה גַּרְבֵּי מִשְׁחָא׳, ׳גַּרְבֵּי מִשְׁחָא׳, זֶה

׳וּמָלְאוּ מֵחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא תְּלַת מְאָה גַּרְבֵּי מִשְׁחָא׳; עַכְשָׁו מְבָאֵר, אֵיךְ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁזָּכָה לְשַׁבֵּר אֶת הָרָע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וּלְהַכְנִיעָם, וְזָכָה לְזִדּוּי דְּבָרִים שֶׁעַל יָדָהּ נִתְעַלָּה הַמַּלְכוּת, יְזֻכֶּה אַחַר־כָּךְ לְהַגִּיעַ לְשֶׁפַע אֱלֹקִי, שֶׁיִּתְבַּטֵּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיָאִיר בּוֹ

הָאָרֶת נַעַם זִיו חִיּוּת דְּבֵקוּת אֱלֹקוּתוֹ. ׳גַּרְבֵּי מִשְׁחָא׳ — זֶה בְּחִינוֹת הַדַּעַת; כִּי הַשֶּׁמֶן מוֹרֶה עַל הַדַּעַת (עֵין מְנָחוֹת פה:): מִתּוֹךְ שֶׁרְגִילִין בְּשֶׁמֶן חָכְמָה מְצוּיָה בָּהֶן, עַיִן שָׁם; כִּי ״שֶׁמֶן מִשְׁחַת קׇדֶשׁ״ (שְׁמוֹת ל, כה) — זֶה בְּחִינַת שֵׂכֶל, שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אֶת הַכֹּהֵן עִם דַּעַת אֱלֹקִי, ״וְקִדַּשְׁתָּ אוֹתָם לְכַהֵן לִי״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוֹרָיוֹת יב.): בְּתְחִלָּה מוֹצְקִין לוֹ שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ, וְאַחַר־כָּךְ נוֹתְנִין לוֹ שֶׁמֶן בֵּין רִיסֵי עֵינָיו, עַיִן שָׁם; ׳וּתְלַת מֵאָה׳ — זֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מַקְטִין אֶת עַצְמוֹ בְּבְחִינַת מַה, כִּי מ׳שֶׁ׳ה׳ הוּא אוֹתִיּוֹת ש׳ — (תְּלַת מֵאָה), מָ׳ה׳ — הוּא בְּטוּל; הֱיוֹתוֹ בְּשָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת בְּטֵל אֶת עַצְמוֹ מֹשֶׁה, כִּי בְּשָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ ט, כב): ״כֹּה אָמַר ה׳ אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְאַל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ, אַל יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל, הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי״ וְגוֹ׳; הֱיוֹתוֹ אַל יִתְהַלֵּל חָכָם, גִּבּוֹר וְעָשִׁיר; נִמְצָא, שֶׁבְּכָל בְּחִינָה מֵאֵלּוּ שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הוּא נַעֲשָׂה מָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוּת, וּמְדַבֵּק בְּאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם שִׁנּוּי רָצוֹן, אֶלָּא: ״ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״ כַּנַּ״ל, הֱיוֹתוֹ כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אָדָם מִתְגָּאֶה, וְנִכְנָסֶת בּוֹ אֵיזוֹ יֵשׁוּת, עַל־יְדֵי אַחַת מִשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר, וְזֶה מוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלְּהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, מֵאַחַר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ חָכְמָה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ גְּבוּרָה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ עֲשִׁירוּת, וּכְשֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, הוּא צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶצְלוֹ שׁוּם גַּאוּת וְיֵשׁוּת מֵאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ, רַק יִהְיֶה בְּחִינַת ׳מָה׳ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת צב.): אֵין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל חָכָם, גִּבּוֹר וְעָשִׁיר. וְזֶה הָיָה אֵצֶל מֹשֶׁה, עַיִן שָׁם. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זָכָה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טז, ז): ״וְנַחְנוּ מָ״ה״, ׳מָה׳ דַּיְקָא, וְזֶה מְרֻמָּז בִּשְׁמוֹ בְּעַצְמוֹ: ש׳ — (שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר), מָ׳ה׳ — שֶׁעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ ׳מָה׳ מֵהֶם.

בְּחִינוֹת הַדַּעַת, כִּי ״שֶׁמֶן מִשְׁחַת קׇדֶשׁ״ (שְׁמוֹת ל), **זֶה בְּחִינַת שֵׂכֶל. וּ׳תְלַת מֵאָה, זֶה בְּחִינוֹת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, בִּבְחִינַת מָה. בְּשָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יִרְמְיָהוּ ט): **״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם, גִּבּוֹר וְעָשִׁיר״, נִמְצָא שֶׁבְּכָל בְּחִינָה מֵאֵלּוּ שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הוּא נַעֲשָׂה מָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוּת, וּמְדַבֵּק בְּאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם שִׁנּוּי רָצוֹן, אֶלָּא: ״ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״ כַּנַּ״ל, הֱיוֹתוֹ כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב**; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אָדָם מִתְגָּאֶה, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ אֵיזוֹ יֵשׁוּת, עַל־יְדֵי אַחַת מִשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר, וְזֶה מוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלְּהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, מֵאַחַר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ חָכְמָה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ גְּבוּרָה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ עֲשִׁירוּת, וּכְשֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, הוּא צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶצְלוֹ שׁוּם גַּאוּת וְיֵשׁוּת מֵאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ, רַק יִהְיֶה בְּחִינַת ׳מָה׳ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת צב.): אֵין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל חָכָם, גִּבּוֹר וְעָשִׁיר. וְזֶה הָיָה אֵצֶל מֹשֶׁה, עַיִן שָׁם. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זָכָה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טז, ז): ״וְנַחְנוּ מָ״ה״, ׳מָה׳ דַּיְקָא, וְזֶה מְרֻמָּז בִּשְׁמוֹ בְּעַצְמוֹ: ש׳ — (שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר), מָ׳ה׳ — שֶׁעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ ׳מָה׳ מֵהֶם.

וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק, שֶׁעַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ נִתַּקֵּן הַכֹּל, הֵם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר; כִּי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַּלְמִיד־חָכָם, זֶה מְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ שֶׁהוּא חָכָם, כִּי מַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְהַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן, זֶה מְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּעֲשִׁירוּתוֹ, כִּי נוֹתְנוֹ לִצְדָקָה, וּרְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, שֶׁעַל יָדָהּ מִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲוָתוֹ וְעַצְבוּתוֹ, זֶה מְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּגְבוּרָתוֹ, כִּי מַכְנִיעַ גְּבוּרָתוֹ בְּהִתְגַּבְּרוּתוֹ עַל יִצְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): ״אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ״; וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת נַעַם אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְדוֹ״ק.

וְזֶה בְּחִינַת ׳חַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא׳; עַכְשָׁו מְבָאר הַשַּׂיכוּת שֶׁיֵּשׁ לְחַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא אֶל גַּרְבֵי מִשְׁחָא, שֶׁהוּא הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, כַּמּוּבָא בְּאִידְרָא (נשׂא קלז:): **וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי יִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ עֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי**; הַיְנוּ הַשְׁתָּא (עַכְשָׁו בִּזְמַן הַגָּלוּת) ״עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ״, וּכְדֵין פְּקִיחוּתָא דְּעֵינִין בָּהּ לְטַב וְלָבִישׁ בְּגִין דְּאִית בְּהוּ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, דִּינָא וְרַחֲמֵי (כִּי עַכְשָׁו יֵשׁ בָּהּ הֶפְרֵשׁ בֵּין דִּין בֵּין רַחֲמֵי, פַּעַם הוּא דִּין וּפַעַם הוּא רַחֲמֵי), אֲבָל **וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי יִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ עֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי עֵינָא דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, הַדָּא הוּא** דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה נד, ז): ״וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ״ וְכוּ׳; כִּי אָז בִּזְמַן הַגְּאֻלָּה יִתְגַּלֶּה עַתִּיק יוֹמִין, שֶׁהוּא רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, רָצוֹן שֶׁבְּרָצוֹנוֹת, הֶאָרַת הָאֵין סוֹף, בְּגִלּוּי נִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁכָּל אֶחָד יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּגִלּוּי נִפְלָא, בְּלִי שׁוּם שִׁנּוּי וּבְלִי שׁוּם הֶסְתֵּר וְצִמְצוּם כְּלָל, כִּי גַּם הַגּוּף שֶׁהוּא הַכְּלִי, יִזְדַּכֵּךְ וְיָאִיר בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ ׳גַּרְבֵי מִשְׁחָא׳ — הַכְּלִי עִם הַשֶּׁמֶן, הַיְנוּ גּוּף וּנְשָׁמָה, שֶׁמֵּרֹב הִזְדַּכְּכוּתוֹ עַל־יְדֵי הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל, יִזְדַּכֵּךְ גּוּפוֹ, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה הַכְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל. **זֶה בְּחִינַת כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב**; הַיְנוּ שֶׁהֶאָרַת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל הִיא הִיא הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל, שֶׁיִּתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, וְיִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו הֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה יִהְיֶה עַל־יְדֵי מַשֶּׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים שֶׁיִּתְגַּלֶּה, וְיַכְנִיס אֶת הַשָּׂגָה זוֹ בְּכָל יִשְׂרָאֵל וּבְכָל הָעוֹלָם.

וְהַמֵּטִיב, וְזֶה בְּחִינַת ׳חַד גַּלְגַּלָּא דְּעֵינָא׳, כַּמּוּבָא בְּאִידְרָא (זֹהַר נָשׂא קלז:): **׳וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי יִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ עֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי׳, זֶה בְּחִינַת כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.**

נִמְצָא כְּשֶׁהַצַּדִּיק עוֹשֶׂה עַצְמוֹ מָה, מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְעֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי, הַיְנוּ לְאֵין סוֹף, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁחוֹזֵר בְּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, אָז מַמְשִׁיךְ מֵאוֹר אֵין סוֹף הָאַחְדוּת הָרָצוֹן הַפָּשׁוּט שָׁם דֶּרֶךְ הַמָּה שֶׁלּוֹ, וְנַעֲשֶׂה מִמָּה מֵאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳אַל תִּקְרֵי מָה אֶלָּא

נִמְצָא כְּשֶׁהַצַּדִּיק עוֹשֶׂה עַצְמוֹ מָה; הַיְנוּ כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, עַד שֶׁאֵינוֹ מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ כְּלָל, שָׁפֵל וְנִבְזֶה, בָּזוּי וּמְבֻזֶּה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְעֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי, הַיְנוּ לְאֵין סוֹף, כִּי כְּבָר אֵינוֹ רוֹאֶה לִפְנֵי עֵינָיו רַק אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחוֹזֵר בִּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, הַיְנוּ מִבְּחִינַת רָצוֹא לְשׁוֹב, אָז מַמְשִׁיךְ מֵאוֹר אֵין סוֹף הָאַחְדוּת הָרָצוֹן הַפָּשׁוּט שָׁם דֶּרֶךְ הַ׳מָּה׳ שֶׁלּוֹ וְנַעֲשָׂה מִ׳מָּה׳ ׳מֵאָה׳; הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁבִּטֵּל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת יֵשׁוּתוֹ מִכֹּל וָכֹל, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה ׳מָּה׳ לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה שֶׁהִתְחִיל לְהָאִיר בּוֹ א׳ — אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְנַעֲשָׂה מִ׳מָּה׳ — ׳מֵאָה׳, וּמֵאִיר בּוֹ תָּמִיד אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף; כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר בּוֹ אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּהֶאָרָה וּבְנֹעַם וּבְזִיו וּבְחִיּוּת חָדָשׁ בְּכָל פַּעַם, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בָּזֶה — אֵיךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ.

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: אַל תִּקְרֵי מָה אֶלָּא מֵאָה. עַיֵּן בַּגְּמָרָא (מְנָחוֹת מג:) תַּנְיָא הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים י, יב): ״וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה׳ אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ״; וְאָמְרוּ שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם הַקּוּנְטְרֵס: אַל תִּקְרֵי ׳מָה׳ אֶלָּא ׳מֵאָה׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַבְּרָכוֹת שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵן בְּחִינַת הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, שֶׁמְּבָרֵךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְהַלֵּל אוֹתוֹ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר מִפְּרָטֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי כָּל בְּרָכָה שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא

פּוֹתֵחַ לְעַצְמוֹ בְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיִּהְיֶה נוֹבֵעַ עָלָיו אוֹר הָאֵין סוֹף, וְעַל־כֵּן בְּכָל בְּרָכָה יֵשׁ בָּהּ ׳ה׳ אֱלֹקֵינוּ׳ דַּיְקָא, שֶׁהוּא חֶסֶד וּגְבוּרָה, וְכֵן יֵשׁ בָּהּ עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת ׳מֶלֶךְ הָעוֹלָם׳, כִּי (בְּרָכוֹת יב.): כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ מַלְכוּת אֵינוֹ בְּרָכָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי עַל־יְדֵי הַדַּעַת שֶׁל עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, אָז מְבֹרָךְ עַל כָּל מְאוֹרָעוֹתָיו בֵּין לְטוֹב — שֶׁהוּא ה׳ חֶסֶד, וּבֵין לְרַע — שֶׁהוּא אֱלֹקֵינוּ שֶׁהוּא דִּין. וְעִנְיַן הַמֵּאָה בְּרָכוֹת, תִּקֵּן דָּוִד שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, כִּי בְּכָל יוֹם הָיוּ מֵתִים מֵאָה אֲנָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת קְרַח); וְעַל־כֵּן תִּקֵּן מֵאָה בְּרָכוֹת, וְעַל יָדָם עָצְרָה הַמַּגֵּפָה. וְלָמְדוּ מִפָּסוּק זֶה ״וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה׳ אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ״, קְרִי בֵּיהּ מֵאָה אֵלּוּ מֵאָה בְּרָכוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא תִּקֵּן אֶת הַמַּלְכוּת, עַל־יְדֵי גֹּדֶל הָעֲנָוָה שֶׁהָיָה אָצְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יא.) עַל פָּסוּק: ״וְדָוִד הוּא הַקָּטָן״ — הוּא בְּקַטְנוּתוֹ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְהֵאִיר אֶת אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּתוֹךְ הַ׳מ״ה׳. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּרוּמָה קכז) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים לא, כ): ״מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ״; כִּי הַמַּלְכוּת נִקְרֵאת מָה, וְאַל תִּקְרֵי ׳מָה׳ אֶלָּא ׳מֵאָה׳, כִּי צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֵלֶיהָ אוֹר מִלְמַעְלָה, שֶׁהוּא א׳ — אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַלְּאת הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא מָה, וְנַעֲשָׂה מֵאָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זֶה הַשְׁלֵמוּת, כִּי בְּכָל פַּעַם צְרִיכִים לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר וְלִהְיוֹת בִּבְחִינַת מָה — מֶה חָמִיתָ מַה יָּדַעְתָּ, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר בּוֹ בְּכָל פַּעַם הָאוֹר הָאֵין סוֹף, שֶׁהוּא א׳, יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה בְּכָל פַּעַם מִ׳מָּה מֵאָה׳; כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בִּבְחִינַת ׳מָה׳, אָז יִכָּנֵס בּוֹ א׳ — אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְיִתְבָּרֵךְ בְּמֵאָה בְּרָכוֹת.

מֵאָה׳, וְנַעֲשֶׂה ׳תְּלַת מֵאָה׳ מִתְּלַת מָה, וּמַמְשִׁיךְ אוֹר הַזֶּה לְדַעְתּוֹ וּלְשִׂכְלוֹ, הַיְנוּ ׳גַּרְבֵּי דְּמִשְׁחָא׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׂכֶל כַּנַּ״ל, ״אַתָּה הָרְאֵיתָ לָדַעַת״, שֶׁמַּמְשִׁיךְ אוֹר אֵין סוֹף לְדַעְתּוֹ, שֶׁיֵּדַע הָאַחְדוּת, שֶׁה׳ הוּא הָאֱלֹקִים, וְיָבֵרְךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב עַל הַכֹּל, כְּמוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא:

׳כִּי הַדְּרָן וְאָתָאן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא וְקַחֲזִינָן דְּהָוֵי מְנַסְרֵי מִגַּרְמַיְהוּ לְבִנְיָנָא הַנָּךְ מְחוֹזָא׳, כִּי מֵאַחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁעַל־יָדָם נִתְתַּקֵּן הַיְנוּ גַּרְבֵּי דְּמִשְׁחָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׂכֶל כַּנַּ״ל.

״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״, שֶׁמַּמְשִׁיךְ אוֹר אֵין סוֹף לְדַעְתּוֹ, שֶׁזֶּה ״אַתָּה הָרְאֵתָ״ (שֶׁאַתָּה מַרְאֶה) ״לָדַעַת״, **שֶׁיֵּדַע הָאַחְדוּת שֶׁה׳ הוּא הָאֱלֹקִים,** ״אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, **וְיָבֵרְךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב עַל הַכֹּל כְּמוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא.**

׳כִּי הַדְּרָן וְאָתָאן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא וְקַחֲזִינָן דְּהָוֵי מְנַסְרָא מִגַּרְמַיְהוּ לְבִנְיָנָא הַנָּךְ מְחוֹזָא׳; כִּי מֵאַחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים; הַיְנוּ כִּי הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים הֵם עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁעַל יָדָם נִתְתַּקֵּן מַלְכוּת, כִּי הֵם

כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְקֻבָּלִין עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ [וְעַיֵּן הי״ב שְׁבָטִים מְקֻשָּׁר לְמַה שֶׁכָּתַב לְמַעְלָה ״וַיְהִי בִּישׁוּרוֹן מֶלֶךְ״, שֶׁהוּא עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, ״בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל״ — בְּהִתְקָרְבוּתָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עִם רָאשֵׁי עַם שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים]; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת וַיְחִי רמ״א, כִּי הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים בְּעַצְמָם הָיוּ מְחֻלָּקִים בְּאַרְבָּעָה דְּגָלִים וּבְאַרְבַּע פְּנוֹת: מִזְרָח, מַעֲרָב, צָפוֹן, דָּרוֹם, כְּנֶגֶד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה, אַרְבַּע מִדּוֹת שֶׁבָּאִים מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁזָּכוּ לְזַכֵּךְ, וְעַל־כֵּן הַקְּדֻשָּׁה הוּא שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים דַּיְקָא, אַךְ וְאַחֲרֵיהֶם הוּא הַטֻּמְאָה, הַיְנוּ מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשְּׁנֵים־עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הוּא כְּבָר בְּטֻמְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיּוֹצְאִין מֵהַקְּדֻשָּׁה, שֶׁנִּפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוֹרִידוּ אֶת הַמַּלְכוּת אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְזֶה שֶׁסִּפֵּר הַתַּנָּא, שֶׁהָדַר וְחָזַר לְעַיֵּן בְּאֵלּוּ, שֶׁהֵם ׳בָּתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא׳; כִּי י״ב חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה הֵם כְּנֶגֶד י״ב שִׁבְטֵי יָ״ה, שֶׁהֵם אֲחוֹרֵי שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיּוֹצְאִין מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, ׳וַחֲזִינָן דְּהָווּ מְנַסְּרֵי מִגַּרְמַיְהוּ׳; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים הַחֲקוּקִים עַל עַצְמוֹתָם, וְהַחֲקִיקָה עוֹבֵר מֵעֵבֶר לְעֵבֶר כִּנְסִירָה מַמָּשׁ. אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַנַּ״ל נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי שֶׁרֶץ קָטָן שֶׁבִּנְחִירָיו, עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּישׁ טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֶּלֶת אוֹתוֹ, וְנָקַט נְחִירָיו, כִּי שָׁם יְכוֹלִים לְהַרְגִּישׁ אִם הַשֶּׁרֶץ עֲדַיִן בּוֹ, כִּי הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (זֹהַר חָדָשׁ נח), שֶׁהוּא אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וְלֹא יִכְעַס הָאָדָם, כִּי אִם כַּאֲשֶׁר נִכְנַס בּוֹ אֵיזֶה יֵשׁוּת, וְאֵין רוֹצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, עַל־כֵּן כּוֹעֵס, אֲבָל אִם הָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה כּוֹעֵס וּמַקְפִּיד בְּשׁוּם פַּעַם, כִּי הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, כִּי אֲפִלּוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו מִבַּעַל בְּחִירָה, שֶׁיּוֹרֵד לְחַיָּיו, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז לְעוֹלָם לֹא יֵרַע לִבּוֹ וְלֹא יִכְעַס וְלֹא יַקְפִּיד כְּלָל.

מַלְכוּת הַנַּ״ל, וְאַחֲרֵיהֶם הוּא הַטֻּמְאָה, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיּוֹצְאִין מֵהַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה שֶׁסִּפֵּר הַתַּנָּא, שֶׁהָדַר וְחָזַר לְעַיֵּן בְּאֵלּוּ שֶׁהֵם ׳בָּתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, שֶׁהֵם אֲחוֹרֵי שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיּוֹצְאִין מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. וַחֲזִינָן דְּהָווּ מְנַסְּרֵי מִגַּרְמַיְהוּ׳ הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים הַחֲקוּקִים עַל עַצְמוֹתָם, וְהַחֲקִיקָה עוֹבֵר מֵעֵבֶר לְעֵבֶר כִּנְסִירָה מַמָּשׁ. אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַנַּ״ל נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי שֶׁרֶץ קָטָן שֶׁבִּנְחִירָיו; עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּישׁ טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֶּלֶת אוֹתוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם כְּבָר זָכָה לְכָל הַמִּדּוֹת שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לְהַחֲרִיב אֶת הַצְּרוּפִים רָעִים שֶׁבַּמַּלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, וּבָנָה מֵהֶם דַּיְקָא אֶת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף, וְיוֹדֵעַ בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַזֶּה שֶׁכְּבָר זָכָה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו וְיֵשׁוּתוֹ, אִם נוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ (וְהַנְּפִילָה הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים נִכְנָס בּוֹ יֵשׁוּת; כִּי הַמַּאֲמִין שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל, וְאִם יֵשׁ לוֹ נְפִילָה, הוּא רַק מֵחֲמַת מְעַט הַיֵּשׁוּת שֶׁנִּכְנָסָה בּוֹ, שֶׁהוּא הַשֶּׁרֶץ קָטָן), אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי שֶׁרֶץ קָטָן שֶׁבִּנְחִירָיו; **עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּישׁ טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֶּלֶת אוֹתוֹ;** כִּי כְּשֶׁאָדָם כְּבָר זָכָה לְכָל

הַתְּקוּנִים הַנַּ״ל, אֲזַי יִתְעוֹרֵר בְּכָל פַּעַם, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֵּלֶת אוֹתוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁזָּכָה שֶׁנִּפְתַּח לוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף, אֲזַי אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֵּלֶת אוֹתוֹ, הוּא תֵּכֶף־וּמִיָּד חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ לֹא דַּי שֶׁהוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא גַּם גּוֹרֵם שֶׁגַּם אֵלּוּ הָרְשָׁעִים נַעֲשׂוּ כְּסֵא לַקְּדֻשָּׁה, וַאֲזַי גַּם הֵם יוֹדְעִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּידִיעָה חֲדָשָׁה וְנִפְלָאָה, הַיְנוּ כַּנַּ״ל; שֶׁעַל־יְדֵי כֹּחַ הַוִּדּוּי דְּבָרִים שֶׁל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי הַתַּלְמִיד־חָכָם הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי זֶה הָאוֹר שֶׁמְּקַבְּלִין אַחַר־כָּךְ מִמֶּנּוּ, הֵם מְאִירִים לְכָל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה נִפְתָּח גַּם לוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף; כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁמְּעוֹרֵר אֶת אֲנָשָׁיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּפוֹתֵחַ לָהֶם אוֹר הָאֵין סוֹף עַל־יְדֵי וִדּוּי דִּבְרֵיהֶם לְפָנָיו, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם זוֹכִים אַחַר־כָּךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר הַזֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּכְפִי שֶׁאֶחָד מְקַבֵּל מֵאוֹר הָאֵין סוֹף, כְּמוֹ־כֵן הוּא יָכוֹל לְמָסֹר לְאַחֵר, אִם מֵאִיר לוֹ מְעַט, הוּא יָכוֹל לְהָאִיר לְמְעַט, וְאִם מֵאִיר לוֹ הַרְבֵּה, הוּא יָכוֹל לְהָאִיר לְהַרְבֵּה, עַד שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֲנָשָׁיו כָּאֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לְהָאִיר אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף לְכָל יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הַיּוֹצְאִים לַאֲחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, כִּי הֵם קִבְּלוּ מֵהַצַּדִּיק אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, שֶׁיְּכוֹלִים לְהָאִיר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף, וְאַף שֶׁעֲלֵיהֶם מִתְגַּבֵּר מְאֹד הַסִּטְרָא אַחֲרָא בִּנְכְלֵי עַרְמוּמִיּוּתוֹ וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן ״וְאַתָּה מָרוֹם ה׳ לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֲלִיּוֹנָה״, וּמְנַצְּחִים אֶת הַמִּלְחָמָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת גְּבִינַת חוֹב מֵהַיְתוֹמִים, הֲלָכָה ד׳), וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֵלּוּ שֶׁכְּבָר הָיוּ מֵאַחוֹרֵי הַקְּדֻשָּׁה, כְּשֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה — וִיהֵבִי לְבִנְיָנָא הַנָּךְ מְחוֹזָא — שֶׁעוֹזְרִים גַּם הֵם לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם, שֶׁיִּבְנוּ הַנָּךְ מְחוֹזָא הַנַּ״ל. וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהַרְחִיק אֶת שׁוּם בְּרִיָּה אֲפִלּוּ הַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, כִּי בָּזֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּגְרֹם שֶׁגַּם אֵלּוּ הַגְּרוּעִים יִתְעוֹרְרוּ עַל יָדְךָ בִּתְשׁוּבָה, וְיִהְיוּ גַּם הֵם עוֹזְרִים לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם שֶׁיִּבְנוּ אֶת הַקְּדֻשָּׁה.

עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ גּוֹרֵם, שֶׁגַּם אֵלּוּ הָרְשָׁעִים נַעֲשׂוּ כְּסֵא לַקְּדֻשָּׁה. וְיָהֲבִי לְבִנְיָנָא הַנָּךְ מְחוֹזָא שֶׁעוֹזְרִים גַּם הֵם לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם, שֶׁיִּבְנוּ הַנָּךְ מְחוֹזָא הַנַּ״ל:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ״ פֵּרוּשׁ: הֵן ״ה׳״ הֵן ״אֱלֹהֶיךָ״, תָּבִין, שֶׁכָּל זֹאת ״אָנֹכִי״, הַיְנוּ שֶׁתְּקַיֵּם: ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר, בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, הַיְנוּ כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב כַּנַּ״ל. ״אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״ דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה טז): **כִּי כָּל הַגָּלֻיּוֹת נִקְרָאִים עַל־שֵׁם גָּלוּת מִצְרַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל. הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי**

מִמֶּנִּי אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַיְנוּ שֶׁתְּקַיֵּם ״בַּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, הַיְנוּ כֻּלּוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב כַּנַּ״ל, שֶׁלֹּא תְּהַרְהֵר אַחֲרַי כְּלָל, רַק תֵּדַע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, ״אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״, דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ז׳): **כָּל הַגָּלֻיּוֹת נִקְרָאִים עַל שֵׁם גָּלֻיּוֹת מִצְרַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל**; וְעַל־כֵּן הָיָה מִצְרַיִם מָלֵא גְּלוּלִים, אֱלֹהִים אֲחֵרִים, שֶׁהֵם הִפּוּךְ מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְהָיָה לָהֶם צַר וָמָר מְאֹד, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹקְרִים עַצְמָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז מֵצֵר לוֹ מְאֹד, שֶׁזֶּה כָּל גָּלוּת מִצְרַיִם. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה

וּגְאָלָם מִשָּׁם, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק נִתְבַּטֵּל מַלְכוּתָם וּמֶמְשַׁלְתָּם שֶׁל הָעַכּוּ״ם, כִּי הוּא הֵאִיר בָּהֶם אֶת הַדַּעַת שֶׁל ״ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה עוֹלֶה מִתּוֹכָם מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל.

הַצַּדִּיק נִתְבַּטֵּל מַלְכוּתָם וּמֶמְשַׁלְתָּם שֶׁל הָעַכּוּ״ם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה עוֹלָה מִתּוֹכָם מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל.

״מִבֵּית עֲבָדִים״ — זֶה רֶמֶז עַל בִּטּוּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל אַרְבַּע יְסוֹדוֹת הַמְכֻנִּים בְּשֵׁם עֲבָדִים; כִּי עֲבָדִים יֵשׁ בָּהֶם כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הוֹרִידוּ גַּם אֶת הַמַּלְכוּת לְבֵין הָעַכּוּ״ם. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי קִדּוּשִׁין, הֲלָכָה ה׳, פֶּרֶק ב׳): מָה רָאָה הָעֶבֶד הַזֶּה לְרָצַע בְּאָזְנוֹ יוֹתֵר מִכָּל אֵיבָרָיו? אֶלָּא אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה בְּהַר סִינַי ׳לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי׳, וּפָרְקָה מֵעָלֶיהָ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְקִבְּלָה עָלֶיהָ עֹל בָּשָׂר וָדָם, אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה לְפָנַי הַר סִינַי: ׳כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים׳, וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אָדוֹן אַחֵר, לְפִיכָךְ תְּבוֹא הָאֹזֶן וְתֵרָצַע, עַיֵּן שָׁם.

כִּי כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הֵם מִתַּחַת גַּלְגַּל הַיָּרֵחַ; כִּי הַיָּרֵחַ הוּא לְמַעְלָה מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, כִּי אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, לְמַטָּה מִגַּלְגַּל הַיָּרֵחַ כַּיָּדוּעַ. וְהַיָּרֵחַ מְכֻנֶּה בְּשֵׁם עֵבֶד, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (וַיֵּשֶׁב קפא): ״הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי״, ׳דָּא סִיהֲרָא׳. פֵּרוּשׁ: עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק עוֹלָה הַמַּלְכוּת מִן הַסִּטְרָא אָחֳרָא, וְנִתְבַּטְּלִים הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם בָּא לִבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא, לִבְחִינַת ״בַּה׳ אֶהֱלַל דָּבָר, בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר״:

ה

בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי וְכוּ׳ (תְּהִלִּים צח)

א ׳כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר: כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי׳ (סַנְהֶדְרִין לז.), נִמְצָא בַּגְּמָרָא: ׳חַיָּב אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם׳, עַיֵּן שָׁם.

קפא:); כִּי עַכְשָׁו בִּזְמַן הַגָּלוּת שִׁמְשָׁא אִסְתַּלַּק מִסִּיהֲרָא, וְאֵינָהּ מְאִירָה בָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, גִּלּוּי שְׁכִינָה בְּהִתְגַּלּוּת, אֲבָל בְּהִתְגַּלּוּת הַצַּדִּיק מֹשֶׁה — מָשִׁיחַ, יְקֻיָּם (יְשַׁעְיָה נב, יג): ״הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי״ — דָּא סִיהֲרָא, שֶׁיַּכְנִיס בָּהּ הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ, כִּי הוּא יַגְבִּיהַּ אוֹתָהּ עַל־יְדֵי שְׁלֹשָׁה הָעֲלִיּוֹת וְהַתְּקוּנִים הַנַּ״ל. פֵּרוּשׁ: עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק עוֹלָה הַמַּלְכוּת מִן הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְנִתְבַּטְּלִים הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם בָּא לִבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא, לִבְחִינַת ״בַּה׳ אֶהֱלַל דָּבָר, בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דִּמְלָכָא, וְזוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ כָּל יְמֵי חַיָּיו, אַשְׁרֵי לוֹ!

ה

״בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה׳״. ״יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ״ (תְּהִלִּים צח, ו־ז־ח).

א) כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר: ׳כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי׳ (סַנְהֶדְרִין לז.); הַנֶּסְחָא

נִמְצָא, כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילִי, צָרִיךְ אֲנִי לִרְאוֹת וּלְעַיֵּן בְּכָל עֵת בְּתִקּוּן הָעוֹלָם, וּלְמַלְאוֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם, וּלְהִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרָם; כִּי בֶּאֱמֶת בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, כז): ״וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אוֹתוֹ״ וְגוֹ׳, וּמְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁכָּל פַּרְצוּף הָעוֹלָמוֹת נִשְׁתַּלְשְׁלִין בִּדְמוּת אָדָם, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת (עֵ״ח שַׁעַר עֵץ חַיִּים, שַׁעַר כה, פֶּרֶק א׳), וְהָאָדָם הַתַּחְתּוֹן, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, גּוֹרֵם זִוּוּג עֶלְיוֹן (שָׁם שַׁעַר ח׳, פֶּרֶק ו׳); וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בֹּא מב.): לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם תָּלוּי בּוֹ. וּמַה שֶּׁבָּרָא בִּפְרָטֵי הָעוֹלָם, בָּרָא בִּפְרָטֵי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק לא): וַיִּצֶר בָּאָדָם כָּל מַה שֶּׁבָּרָא בְּעוֹלָמוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; עַל־כֵּן צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, אוֹתוֹ הָעִנְיָן עוֹבֵר בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מְאוֹרָע, רָאוּי לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אָז בְּשִׁבְיל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁהוּא יְקַבֵּל וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יְמַשֵּׁךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ע׳): אֲבָרִין דְּבַר נָשׁ כֻּלְּהוּ אִינּוּן מְסַדְּרִין עַל סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית, וּבְגִין דָּא אִתְקְרֵי בַּר נַשׁ עוֹלָם קָטָן, וּמַאן דְּאַמְלִיךְ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, כְּאִלּוּ אַמְלִיךְ לֵיהּ עַל כָּל עַלְמָא, עַיֵּן שָׁם.

כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילִי, צָרִיךְ אֲנִי לִרְאוֹת וּלְעַיֵּן בְּכָל עֵת בְּתִקּוּן הָעוֹלָם, וּלְמַלְאוֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם, וּלְהִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרָם.

וְעִנְיַן הַתְּפִלָּה הֵן בִּשְׁנֵי פָּנִים, הַיְנוּ קֹדֶם גְּזַר־דִּין מִתְפַּלְּלִין כְּסֵדֶר הַתְּפִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, אֲבָל לְאַחַר גְּזַר־דִּין צָרִיךְ

וּמִכָּל זֶה יֵשׁ לְכָל אֶחָד לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד עַל כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁלּוֹ, וְעַל כָּל מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ; וְעַל־כֵּן כָּל מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וְכֵן כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁלּוֹ, עוֹשֶׂה רֹשֶׁם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְלָכֵן רָאוּי לוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְתַקֵּן אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הַתְּלוּיָה בּוֹ, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ׃): לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חֶצְיוֹ חַיָּב וְחֶצְיוֹ זַכַּאי, עָשָׂה מִצְוָה אַחַת — אַשְׁרָיו, כְּשֶׁהִכְרִיעַ עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, עָבַר עֲבֵרָה אַחַת — אוֹי לוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְכַף חוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ט, יח): ״וְחוֹטֶא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה״; בִּשְׁבִיל חֵטְא יְחִידִי שֶׁחָטָא, מְאַבֵּד מִמֶּנּוּ טוֹבוֹת הַרְבֵּה, ר׳ אֶלְעָזָר בְּר׳ שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְפִי שֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן אַחַר רַבּוֹ, וְהַיָּחִיד נִדּוֹן אַחַר רַבּוֹ, עָשָׂה מִצְוָה אַחַת — אַשְׁרָיו, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת, עָבַר עֲבֵרָה אַחַת — אוֹי לוֹ, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְחוֹטֶא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה״, בִּשְׁבִיל חֵטְא יְחִידִי שֶׁעָשָׂה זֶה, אִבֵּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם טוֹבָה הַרְבֵּה, עַיֵּן שָׁם.

וְעִנְיַן הַתְּפִלָּה הֵן בִּשְׁנֵי פָּנִים. שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׁנֵי אֲפָנִים, הַיְנוּ קֹדֶם גְּזַר דִּין מִתְפַּלְּלִין כְּסֵדֶר הַתְּפִלָּה, מִתְחַנְּנִין וּמְבַקְּשִׁין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם, וְאַל יָבִיא, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוּם גְּזֵרוֹת רָעוֹת לֹא עַל עַצְמוֹ, וְלֹא עַל כְּלָל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַל כְּלַל הָעוֹלָם: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְאֵין צָרִיךְ לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, כִּי עֲדַיִן אֵין שׁוּם קְטָרוּג וְהַסְתָּרָה, **אֲבָל לְאַחַר גְּזַר הַדִּין צָרִיךְ לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה,** שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר עִנְיָן אַחֵר, וּבְסִפּוּר וְהַדִּבּוּר הַזֶּה יִהְיֶה תְּפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מַחֲשַׁבְתּוֹ תִּהְיֶה דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וַיַּלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתוֹ בְּאֵיזֶה מַאֲמָר וְסִפּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבִינוּ הַמַּלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִשְׁמֹאל, וְלֹא יְקַטְרְגוּ. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יח, סִימָן ה׳): מִיכָאֵל וְסַמָּאֵל עוֹמְדִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה, וְהַשָּׂטָן מְקַטְרֵג, וּמִיכָאֵל מְלַמֵּד זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַשָּׂטָן בָּא לְדַבֵּר, וּמִיכָאֵל מְשַׁתְּקוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְדָבָר זֶה הוּא בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וְשׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אָז דָּנִים אוֹתוֹ אִם הוּא רָאוּי לְזֶה שֶׁתִּתְקַבֵּל בַּקָּשָׁתוֹ אוֹ לֹא, וְאָז מִיכָאֵל מְלַמֵּד זְכוּת וְסַמָּאֵל מְלַמֵּד חוֹבָה, וְכָל זֶה קֹדֶם גְּזַר דִּין, אֲבָל לְאַחַר גְּזַר דִּין, יֵשׁ עָלָיו קִטְרוּג גָּדוֹל, וְקָשֶׁה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן טו): כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר ו, כו): ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרִים י, יז): ״אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים״, עַד שֶׁלֹּא נֶחְתָּם גְּזַר דִּין — ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו״, וּמִשֶּׁנֶּחְתַּם גְּזַר דִּין — ״אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים״. וּדְכָוָתֵיהּ, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (תְּהִלִּים סה, ג): ״שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (אֵיכָה ג, מד): ״סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״, עַד שֶׁלֹּא נֶחְתַּם גְּזַר דִּין — ״שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה״, מִשֶּׁנֶּחְתַּם גְּזַר דִּין — ״סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ״. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (תְּהִלִּים קמה, יח): ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שָׁם י, יא): ״לָמָּה ה׳ תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק״, עַד שֶׁלֹּא נֶחְתַּם גְּזַר דִּין — ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו״, מִשֶּׁנֶּחְתַּם גְּזַר דִּין — ״לָמָּה ה׳ תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן אַף שֶׁכְּבָר נֶחְתַּם גְּזַר דִּין, עֲדַיִן יֵשׁ עֵצָה זוֹ — לְהַלְבִּישׁ אֶת הַתְּפִלָּה בְּסִפּוּר אוֹ בְּמַאֲמָר,

לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבִינוּ הַמַּלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִשְׁמֹאל, וְלֹא יְקַטְרְגוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד׳): **״בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמִין״, הַיְנוּ לְאַחַר גְּזַר־דִּין, אֲזַי ״בְּמַאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּם מַלְבִּישִׁים שְׁאֵלָתָם בְּמַאֲמָר:**

ב אֲבָל אֵיךְ יְדִעְינָן בֵּין קֹדֶם גְּזַר־דִּין בֵּין לְאַחַר גְּזַר־דִּין? עַל־יְדֵי הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, יְכוֹלִין אֲנַחְנוּ לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר־דִּין לְאַחַר גְּזַר־דִּין. וְדַוְקָא

כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבִינוּ הַמַּלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִשְׁמֹאל וְלֹא יְקַטְרְגוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד׳): ״בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמִין״, הַיְנוּ לְאַחַר גְּזַר דִּין שֶׁכְּבָר נִתְפַּשֵּׁט וְנִתְפָּרְסֵם הַדִּין בֵּין הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים עִירִין (עֵיֵן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ רצה:), אֲזַי (הָעֵצָה) ״בְּמַאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתִּין״, אֲזַי הַצַּדִּיקִים מַלְבִּישִׁים שְׁאֵלָתָם בְּמַאֲמָר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת. וּבָזֶה יוּבַן מַאֲמָרָם זַ״ל (מוֹעֵד קָטָן טז:): אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לִי דָּבָר, צוּר יִשְׂרָאֵל, מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק, מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹקִים. מַאי קָאָמַר? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: הָכִי קָאָמַר, אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לִי דָּבָר צוּר יִשְׂרָאֵל, אֲנִי מוֹשֵׁל בָּאָדָם. מִי מוֹשֵׁל בִּי? צַדִּיק, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וּמְבַטְּלָהּ, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: מוֹשֵׁל בָּאָדָם אֲנִי, מִי מוֹשֵׁל בִּי? צַדִּיק מוֹשֵׁל בִּי וּמְבַטְּלָהּ וְכַנַּ״ל, אֵיךְ יְכוֹלִים לְבַטֵּל גְּזֵרָה שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה? עַל־יְדֵי הִתְלַבְּשׁוּתוֹ בְּסִפּוּרֵי דְּבָרִים, וְזֶה שֶׁאָמַר ״לִי דָּבָר״, הַיְנוּ יֵשׁ לִי אֵיזֶה דָּבָר לְדַבֵּר, אַךְ כַּוָּנָתִי הִיא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, ״אָמַר״ — אֲמִירָתִי הִיא אֶל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, ״צוּר יִשְׂרָאֵל״, שֶׁהַלְבִּישׁ תְּפִלָּתוֹ בְּדִבּוּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַצַּדִּיק מוֹשֵׁל וּמְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה וְכַנַּ״ל, וְקַל לְהָבִין.

ב) אֲבָל אֵיךְ יְדִעְינָן בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין בֵּין לְאַחַר גְּזַר דִּין, כִּי הוּא דָּבָר נֶעְלָם מֵעֵין כָּל חַי, **עַל־יְדֵי הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים יְכוֹלִים אֲנַחְנוּ לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין**; כִּי כָּל קוֹמַת הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם הֵם בִּדְמוּת וּבְצֶלֶם אָדָם, רַמַּ״ח אֵיבָרִים וְשָׂסָ״ה גִּידִין כִּבְיָכוֹל, אֲשֶׁר הֵם אוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת סְפִירוֹת עוֹלָמוֹת אֱלֹקוּת גָּמוּר,

וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל רְמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם כִּדְמוּת הָאָדָם וּדְמוּת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהֵם כְּבְיָכוֹל אֵיבָרִין וְגִידִין דְּמַלְכָּא, וְתֻכֵּף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה, נִתְקַן פַּרְצוּף הָעֶלְיוֹן, וּמַמְשִׁיךְ עַל נִשְׁמָתוֹ אוֹר רוּחָנִי גָּבֹהַּ וְעֶלְיוֹן מְאֹד מְאֹד, וּפוֹתְחִין לוֹ כָּל שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם לִהְיוֹת צוֹפֶה וּמַבִּיט בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ נִגְזַר הַדִּין, וְאִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין אוֹ לְאַחַר גְּזַר דִּין וְכוּ׳, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִם עוֹשֶׂה מִצְוָה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי רַק זֶה נִקְרָא מִצְוָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת, פֶּרֶק יג, הֲלָכָה ג׳), עַל הַפָּסוּק (וַיִּקְרָא כז, לד): ״אֵלֶּה הַמִּצְוֹת״ — אִם עֲשִׂיתָן כְּמִצְוָתָן הֵן מִצְוֹת, וְאִם לָאו אֵינָן מִצְוֹת, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת כָּל הַגְּזֵרָה לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת סג.): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמַאֲמָרָהּ, אֲפִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גּוֹזֵר גְּזֵרָה — הוּא מְבַטְּלָהּ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יז); אִם מָסַרְתָּ עַצְמְךָ עַל הַמִּצְוֹת, לְקַיְּמָם גְּזֵרַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַטֵּל גְּזֵרַת בָּשָׂר וָדָם, מַה שְׂכָרְךָ? בְּעֵת שֶׁיִּגְזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהָבִיא פּוּרְעָנוּת לָעוֹלָם וְכוּ׳, אַתָּה תַּעֲמֹד וּתְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַגְּזֵרָה לְבַטְּלָהּ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹשֵׂא לְךָ פָּנִים, וְהוּא מְבַטְּלָהּ בִּזְכוּתְךָ, לְפִי שֶׁבִּטַּלְתָּ גְּזֵרַת מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם לְקַיֵּם גְּזֵרָתוֹ, עַיֵּן שָׁם.

וְדַוְקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין הַמִּצְוֹת בִּשְׁמְחָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאֵין רוֹצֶה בְּשׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא הוּא רוֹצֶה בְּשׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא אֶחָד בִּשְׁכַר מִצְוָה זֹאת; כִּי אָז כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וְכַוָּנָתוֹ הִיא רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כְּעַל כָּל הוֹן מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, אָז נִפְתָּחִין לְפָנָיו כָּל אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְזוֹכֶה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וְצוֹפֶה וּמַבִּיט בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כַּאֲשֶׁר גִּלָּה הָאֲרִיזַ״ל לְאִישׁ סוֹדוֹ; כִּי הָעִקָּר שֶׁזָּכָה לְהַגִּיעַ לְכָל מַדְרֵגְתּוֹ הָיְתָה רַק עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹת, שֶׁהָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּעֵת עֲשִׂיַּת כָּל מִצְוָה כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב, וְזֶה מוֹרֶה עַל הֱיוֹת אֱמוּנָתוֹ וּבִטָּחוֹנוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הָאַחֲרוֹן, יוֹתֵר מִשֶּׁאִם הָיָה הַשָּׂכָר מְזֻמָּן לְפָנָיו בְּפֹעַל, וּכְפִי גֹּדֶל שִׂמְחָתוֹ בֶּאֱמֶת וּבְטוּב לֵבָב הַפְּנִימִי, כָּךְ יִזְכֶּה לְקַבֵּל אוֹר עֶלְיוֹן, וְאִם יַתְמִיד בָּזֶה, אֵין סָפֵק שֶׁיַּשְׂרֶה עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ. וְעִנְיָן זֶה נוֹהֵג בְּקִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹת כֻּלָּם, בֵּין בְּעֵת שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, שֶׁיִּהְיֶה בְּחֵשֶׁק גָּדוֹל נִמְרָץ בְּהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, וּבֵין כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזוֹ מִצְוָה, הֵן מִצְוֹת דְּאוֹרַיְתָא אוֹ מִצְוָה מִדְּרַבָּנָן, אוֹ אֲפִלּוּ הַנְהָגָה טוֹבָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁיִּהְיֶה בְּחִיּוּת כָּזוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּמִשָּׁרֵת לְפָנָיו בְּחֵשֶׁק גָּדוֹל לִמְצֹא חֵן בְּעֵינָיו, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בִּמְצַוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא עִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לִכְנֹס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְיַחֵד כָּל הָעוֹלָמוֹת וְלַעֲלוֹת מֵעוֹלָם אֶל עוֹלָם, וּלְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים, צְרִיכָה לִהְיוֹת הַתְּפִלָּה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַד אֵין סוֹף. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תרכג): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד בִּתְפִלָּה, יְהֵא שָׂמֵחַ שֶׁעוֹבֵד לֵאלוֹהַּ שֶׁאֵין כְּמוֹתוֹ, וְאַל תְּהִי נוֹהֵג בְּקַלּוּת רֹאשׁ לְפָנָיו, אֶלָּא בְּיִרְאָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ק׳): בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, יְהֵא לִבְּךָ שָׂמֵחַ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת לא.): אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳ אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי אֵין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה (שַׁבָּת ל׃), וְאֵין רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ (יְרוּשַׁלְמִי סֹטָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳). וְכֵן קִיּוּם הַמִּצְוֹת אֵין לָהֶם שְׁלֵמוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי תִּקֻּף

הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּעֲשִׂיָּתוֹ, שֶׁאָז דַּיְקָא מַחֲשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה כג): יַעֲשֶׂה אָדָם מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, וְתֵחָשֵׁב לוֹ לִצְדָקָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא תַּזְרִיעַ): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אַתֶּם מְשַׁמְּרִים אֶת הַמִּצְוֹת, וְתִשְׁמְחוּ בָּהֶן, אֲנִי מוֹסִיף לָכֶם שִׂמְחָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לִמְּדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (כַּלָּה רַבָּתִי פֶּרֶק ד׳): יְהֵא לִבְּךָ שָׂמֵחַ לְהַדֵּר הַמִּצְוָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת ד): **שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה**; הַיְנוּ שֶׁזֶּה שְׂכָרוֹ עֲבוּר הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה, שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹד מִצְוָה לַעֲשׂוֹתָהּ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה יט.): בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד, אָמַר רִ׳ אֶלְעָזָר בְּמִצְוֹתָיו וְלֹא בִּשְׂכַר מִצְוֹתָיו, **כִּי הוּא נֶהֱנֶה בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ**. וּבִשְׁלֵמוּת זָכוּ לָזֶה יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, בְּשָׁעָה שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אָמְרוּ כֻּלָּם: ׳נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע׳, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁזָּכוּ לְקַבֵּל קִיּוּם עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת בִּשְׁבִיל לִשְׁמֹעַ עוֹד מִצְוָה אַחֶרֶת, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ כַּוָּנַת ׳נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע׳, הַיְנוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה מִצְוָה זוֹ כְּדֵי לִזְכּוֹת לִשְׁמֹעַ וְלַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה אַחֶרֶת בִּשְׂכַר מִצְוָה זֹאת, כִּי הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמְּצַפִּין לְקַיְּמָהּ הִיא בְּחִינַת ׳נִשְׁמַע׳, כִּי ׳נִשְׁמַע׳ הוּא תְּשׁוּקָה וּדְבֵקוּת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב); הַיְנוּ הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכוּ לְקַיְּמָהּ, וַעֲדַיִן מְצַפִּין לְקַיְּמָהּ בִּשְׂכַר מִצְוָה זֹאת הוּא בְּחִינַת ׳נִשְׁמַע׳, וְזֶהוּ ׳נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע׳ בְּחִינַת שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה, בִּשְׂכַר שֶׁעָשִׂיתִי מִצְוָה אַחַת, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתְּזַכֵּנִי לִשְׁמֹעַ עוֹד מִצְוָה וּלְקַיְּמָהּ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַשִּׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר גַּשְׁמִי, רַק מִצְוָה אַחֶרֶת. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פח.): עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה לה, ו): ״וּפְדוּיֵי ה׳ יְשֻׁבוּן, וּבָאוּ לְצִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם״, שִׂמְחָה שֶׁמְּעוֹלָם עַל רֹאשָׁם, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, עַיֵּן שָׁם; כִּי זֶהוּ עִקַּר שִׂמְחַת הַמִּצְוֹת — כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר בַּעֲבוּרָהּ, רַק רוֹצֶה שֶׁיַּזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׂכַר מִצְוָה זוֹ מִצְוָה אַחֶרֶת, שֶׁזֶּהוּ ׳נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע׳ וְכַנַּ״ל, שֶׁזֶּהוּ תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹת. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, וְאָמְרוּ: ׳נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע׳, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִתַּן לָהֶם זִיו מִזִּיו שְׁכִינָה שֶׁל מַעְלָה, כִּי זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הַכִּי גְּדוֹלָה, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר רַק מִצְוָה אַחֶרֶת, וְאָז אוֹר הַשְּׁכִינָה שׁוֹפֵעַ עָלָיו תָּמִיד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת חַלָּה, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ו׳).

כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה; וְזֶהוּ הַחִלּוּק שֶׁבֵּין נְבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְבֵין נְבוּאַת שְׁאָר נְבִיאִים, כְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י: ״וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכוּ׳ זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה׳״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳כָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּ״כֹּה אָמַר״

וְזֶהוּ הַחִלּוּק שֶׁבֵּין נְבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְבֵין נְבוּאַת שְׁאָר נְבִיאִים. עַכְשָׁו יָבֹאר שֶׁרַק מֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ זָכָה לָזֶה בִּשְׁלֵמוּת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְעַל־כֵּן זָכָה הוּא לְהוֹרִיד אֶת כָּל הַמִּצְוֹת וּלְהַמְשִׁיכָם אֶל כְּלַל יִשְׂרָאֵל. כְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י עַל פָּסוּק (בַּמִּדְבָּר ל, ב): **״וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכוּ׳, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה׳״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: כָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּ״כֹּה אָמַר**

ה׳״, נוֹסַף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה שֶׁהִתְנַבֵּא בְּ״זֶה הַדָּבָר״. וְהוּא מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי פָּרָשַׁת מַטּוֹת). כִּי כָּל עִנְיַן הַנְּבוּאָה הוּא גִּלּוּי אֶלְקוּת בְּמַדְרֵגָה נוֹרָאָה וְנִשְׂגָּבָה מְאֹד מְאֹד, כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נִפְתָּח לוֹ שֶׁפַע אוֹר אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵעַ עָלָיו נֹעַם חִיּוּת זִיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה אֶת כָּל פַּרְצוּף קוֹמַת הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהוּא בִּדְמוּת אָדָם הָעֶלְיוֹן, רְמַ״ח אֵיבָרִין וְשָׁסָ״ה גִּידִין דְּמַלְכָּא כְּבְיָכוֹל, אַךְ יֵשׁ חִלּוּק בֵּין מֹשֶׁה וּבֵין שְׁאָר נְבִיאִים (עַיֵּן בָּרַמְבַּ״ם, פֶּרֶק ז׳ מֵהִלְכוֹת יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה, הֲלָכָה ו׳); כִּי בְּחִינַת כֹּה הוּא אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁלֹּא רָאוּ בְּחוּשׁ רַק בִּדְמְיוֹן אוֹ בְּחָזְיוֹן אוֹ בְּרֶמֶז וְכוּ׳, ״וְזֶה הַדָּבָר״ הוּא בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה שֶׁרָאָה בִּרְאִיָּה גְּמוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר יב, ח): ״וּתְמֻנַת ה׳ יַבִּיט״ וְגוֹ׳. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (יְבָמוֹת מט:): כָּל הַנְּבִיאִים נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה, עַיֵּן שָׁם.

וְאֵלּוּ הַשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת נְבִיאוּת יֵשׁ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. הַיְנוּ אֶחָד זוֹכֶה לְגִלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הוּא עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְגִלּוּי כָּזֶה הוּא מִתְעַנֵּג בְּנֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר כְּלָל, רַק עִקַּר שְׂכָרוֹ הוּא שֶׁיּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עוֹד בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו מְתִיקוּת דְּבֵקוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, בְּלִי שׁוּם קִוּוּי שָׂכָר כְּלָל וּכְלָל לֹא, וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר וְחֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ וְכוּ׳, רַק מַאֲמִין מֵרָחוֹק וְכוּ׳, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ רַק בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל לְבַד, כִּי אֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּפֵרוּשׁ וּבְמוּחָשׁ אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וּמֵבִין מֵרָחוֹק שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יְקַבֵּל אֵיזֶה שָׂכָר בִּשְׁבִיל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳.

ה׳״, נוֹסַף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, שֶׁהִתְנַבֵּא: בְּ״זֶה הַדָּבָר״׳, כִּי בְּחִינַת ״כֹּה״ הוּא אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וְ״זֶה הַדָּבָר״ הוּא בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה.

וְאֵלּוּ הַשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת נְבִיאוּת יֵשׁ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, יֵשׁ אָדָם הָעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בִּשְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, אֵלּוּ לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בִּשְׂכָרָהּ, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, יֵשׁ אָדָם הָעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בִּשְׂכַר עוֹלָם הַבָּא; וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין כב.): הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם לְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם, עַיֵּן שָׁם; כִּי רַק בַּעֲבוּר זֶה עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה, שֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, אֵלּוּ לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בִּשְׂכָרָהּ, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ. וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק, כִּי הֲגַם שֶׁהִסְכִּימוּ הַמְפָרְשִׁים זַ״ל, שֶׁגַּם הָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, הוּא בִּכְלַל עוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת בַּעֲבוֹדָתוֹ (וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, אָבוֹת, פֶּרֶק א׳, מִשְׁנָה ג׳); אֲבָל אֵיךְ יִתָּכֵן לוֹמַר, שֶׁאִם לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בִּשְׂכָרָהּ, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, הֲלֹא גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הוּא, בִּפְרָט כִּי כְּבָר יָדוּעַ וּבָרוּר, שֶׁיֵּשׁ שָׂכָר הַרְבֵּה עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, עַיִן לֹא רָאֲתָה? עַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְפָרֵשׁ, דְּרָצָה לוֹמַר, שֶׁעִקַּר הַהֲנָאָה שֶׁמְּקַבֵּל בְּשָׁעַת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, הוּא מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ שָׂכָר עוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִילָהּ, וְאִלּוּ לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בִּשְׂכָרָהּ, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ,

הָיְנוּ שֶׁלֹּא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בַּהֲנָאָה וּבְשִׂמְחָה, רַק מֵחֲמַת שֶׁגָּזְרַת הַמֶּלֶךְ עָלָיו, וּמֵכְרָח לַעֲשׂוֹתָהּ, וְאִלּוּ יִתֵּן לוֹמַר, שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא יַקְפִּיד עָלָיו, אִם לֹא יַעֲשֶׂנָּה, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ הֲנָאָה בָּהּ (עַיֵּן פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה).

וְזֶה בְּחִינַת ״כֹּה״, אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, כְּמוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה דָּבָר מֵרָחוֹק. (עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וַיֵּרָא קכ.), שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כב, ד): ״וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחוֹק״, חֲמָא לֵיהּ אַסְפַּקְלַרְיָא דְּלָא נַהֲרָא, הָיְנוּ אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, זֶה כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה דָּבָר מֵרָחוֹק.

כֵּן הוּא עוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בִּשְׁבִיל שְׂכָרָהּ הַבָּא לְעֵת רָחוֹק, הָיְנוּ אַחַר עוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב): וַדַּע שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, כִּי (חֻלִּין קמב.): שְׂכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא, וְכֵן הוּא (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן א׳), מַה הַתָּמָר הַזֶּה צִלּוֹ רָחוֹק, כָּךְ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים רָחוֹק מֵהֶם עַד לָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תִּשָּׂא): בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵינִי מַרְאֶה לְךָ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל יִרְאֵי שְׁמִי, אֲבָל לָעוֹלָם הַבָּא ׳עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְשִׁלּוּם שָׂכָר נִקְרָא בְּשֵׁם נָבִיא; כִּי נְבוּאָה הִיא הִתְגַּלּוּת עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה ו, א) ״וָאֶרְאֶה אֶת ה׳״ וְגוֹ׳, וְאֵין לְךָ עוֹד תַּעֲנוּג וְשָׂכָר גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁיַּרְגִּישׁ הָאָדָם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה גָּלוּי לִפְנֵי עֵינָיו כְּאִלּוּ רוֹאֶה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ. וְזֶהוּ עִקַּר הַשָּׂכָר עַל כָּל מִצְוָה שֶׁיְּקַבְּלוּ; כִּי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, הוּא מֵאִיר אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְיִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת מִגְּלוּי הַשְׁכִינָה. וְכָל זֶה יִהְיֶה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר קִיֵּם הַמִּצְוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַף שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה עַכְשָׁו שׁוּם דָּבָר, הוּא בִּבְחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינוֹ מְאִירָה, אֲבָל לְבַסּוֹף יִזְכֶּה בַּעֲבוּר כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה עַיִן לֹא רָאָתָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה מִשְׁפָּטִים, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן כב) יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה מִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מִצְוֹות, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן, אֲבָל לָעוֹלָם הַבָּא כְּשֶׁיִּרְאוּ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹות — הֵם תְּמֵהִים, שֶׁאֵין הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַשָּׂכָר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת ״כֹּה״, אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, כְּמוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה דָּבָר מֵרָחוֹק, כֵּן הוּא עוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בִּשְׁבִיל שְׂכָרָהּ הַבָּא לְעֵת רָחוֹק, הָיְנוּ אַחַר עוֹלָם הַזֶּה, וְשִׁלּוּם שָׂכָר נִקְרָא בְּשֵׁם נָבִיא, כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל: ״יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמּוֹתָיו״, וְשָׁם בַּפָּסוּק הַזֶּה נִרְמַז עַל שִׁלּוּם שָׂכָר (תְּהִלִּים קכו): **״הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נוֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע״, שֶׁמִּצְטַעֵר בַּעֲשִׂיָּתָהּ, ״בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמּוֹתָיו״, שֶׁיִּשְׂמַח לֶעָתִיד, כְּשֶׁיְּקַבֵּל שְׂכַר הַמִּצְוֹת.**

כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל יָ׳בֹא׳ בְּ׳רִנָּה נ׳שֵׂא אֲ׳לֻמּוֹתָיו הֵם אוֹתִיּוֹת נ״ב״א׳, וְשָׁם בַּפָּסוּק הַזֶּה נִרְמַז עַל שִׁלּוּם שָׂכָר (תְּהִלִּים קכו, ו): ״הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נוֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע״, שֶׁמִּצְטַעֵר בַּעֲשִׂיָּתָהּ, ״בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמּוֹתָיו״, שֶׁיִּשְׂמַח לֶעָתִיד כְּשֶׁיְּקַבֵּל שְׂכַר הַמִּצְוֹת; הָיְנוּ כִּי עַל־פִּי־רֹב בָּאָה עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה לָאָדָם בְּצַעַר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה״ וְכוּ׳, שֶׁמִּצְטַעֵר בַּעֲשִׂיָּתָהּ, רַק שֶׁהַכָּתוּב מַבְטִיחוֹ שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: ״יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמּוֹתָיו״, וּלְפוּם צַעֲרָא

אַגְרָא (אָבוֹת ה); וְעַל־כֵּן אָז יִשְׂמַח מְאֹד. אֲבָל מֵאַיִן נִמְשָׁךְ הַשִּׂמְחָה לָאָדָם עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשָׁעָה זוֹ גּוּפָא, שֶׁמְּצַטְעֵר בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן שָׂמֵחַ בְּלִבּוֹ מְאֹד עַל שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וַהֲלֹא עַכְשָׁו אֵין רוֹאֶה עֲדַיִן שׁוּם קִבּוּל שָׂכָר עַל זֶה, וּמֵאַיִן יָבֹא לוֹ הַשִּׂמְחָה? רַק שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים סו.): הַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, אִם אֵין נְבִיאִים הֵם, בְּנֵי נְבִיאִים הֵם, וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזְלַיְיהוּ חָזֵי (מְגִלָּה ג.); וְנַפְשׁוֹ יוֹדַעַת מְאֹד גֹּדֶל נְעִימוּת נִפְלְאוֹת חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״יָ׳בֹא בְּ׳רִנָּה נ׳שֵׂא אַ׳לֻמּוֹתָיו״ רָאשֵׁי תֵּבוֹת נָ׳בִ׳יא׳; כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּחִינַת נְבוּאָה, שֶׁרוֹאֶה בִּנְבוּאָה הִתְנוֹצְצוּת וְהֶאָרָה מֵהַקִּבּוּל שָׂכָר שֶׁל לֶעָתִיד עַל הַמִּצְוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת רָאשֵׁי תֵּבוֹת דַּיְקָא, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין הַתֵּבוֹת מְבָאָרִין לְהֶדְיָא, מִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לִקְרוֹת גַּם בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת, הַדָּבָר אֶצְלוֹ כַּמְבֹאָר בְּהֶדְיָא, רַק שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא נִכְתָּב רַק בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת. כְּמוֹ־כֵן הַהֲנָאָה וְהַשִּׂמְחָה שֶׁמְּקַבֵּל עַכְשָׁו כְּבָר מִקִּבּוּל הַשָּׂכָר שֶׁלֶּעָתִיד, הוּא בְּחִינַת רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל הַקִּבּוּל שָׂכָר, וְהוּא בִּבְחִינַת נְבוּאָה, כִּי הַשָּׂגָה וְהֶאָרָה זוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּחִינַת נְבוּאָה, רַק שֶׁגַּם בָּזֶה יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת, כִּי מִי שֶׁשִּׂמְחָתוֹ רַק בַּמֶּה שֶׁנַּפְשׁוֹ יוֹדַעַת מְאֹד, שֶׁיְּקַבֵּל שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא עֲבוּר הַמִּצְוָה, זֶה בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁשִּׂמְחַ בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה עַצְמָהּ זֶה בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת נְבִיא, בִּבְחִינַת ״זֶה הַדָּבָר״, כִּי הַשָּׂגָה וְהֶאָרָה הַזֹּאת בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, רַק עַל־יְדֵי הֶאָרָה וְהִתְנוֹצְצוּת קֹדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְבוּאָה מַמָּשׁ,

בִּבְחִינַת ״זֶה הַדָּבָר״ (עַיֵּן פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה).

כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל ״יָ׳בֹא בְּ׳רִנָּה נ׳שֵׂא אַ׳לֻמּוֹתָיו״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת נָבִיא; אֲבָל הוּא בְּחִינַת נָבִיא הַמְסֻתָּכָל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, כִּי עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה רַק עַל שֵׁם שֶׁלֶּעָתִיד יְקַבֵּל שָׂכָר אוֹר רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נְבוּאָה, לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד.

רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל יָ׳בֹא בְּ׳רִנָּה נ׳שֵׂא אַ׳לֻמּוֹתָיו, רָאשֵׁי־תֵּבוֹת נָבִיא.

אֲבָל נָבִיא שֶׁמִּתְנַבֵּא בְּ״זֶה הַדָּבָר״, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה בִּשְׂכַר הַמִּצְוֹת, אֶלָּא רוֹאֶה בַּמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁהוּא מְשַׂמֵּחַ כָּל־כָּךְ בַּעֲשִׂיָּתָהּ, עַד שֶׁמְּמָאֵס בְּכָל מִין

אֲבָל נָבִיא שֶׁמִּתְנַבֵּא בְּ״זֶה הַדָּבָר״, שֶׁרוֹאֶה כְּבָיְכוֹל אֶת הֶאָלְקוּת פָּנִים אֶל פָּנִים, שֶׁזָּכָה לְזֶה רַק מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה **בִּשְׂכַר הַמִּצְוֹת, אֶלָּא רוֹאֶה בַּמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁהוּא מְשַׂמֵּחַ כָּל־כָּךְ בַּעֲשִׂיָּתָהּ, עַד שֶׁמְּמָאֵס בְּכָל מִין** שָׂכָר. וּבָזֶה יֵשׁ לְהָבִין מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יד.): מִפְּנֵי מַה נִּתְאַוָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֶאֱכֹל מִפְּרְיָהּ הוּא צָרִיךְ, אוֹ לִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ הוּא צָרִיךְ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה, הַרְבֵּה מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶכָּנֵס אֲנִי לָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ כֻּלָּן עַל יָדִי; (כִּי כָּל כַּוָּנָתוֹ לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה, שֶׁשָּׁם יוּכַל לְקַיֵּם מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ, כִּי מֵרֹב שִׂמְחָתוֹ וְכִסּוּפָיו בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, רָצָה שְׁכָרוֹ עֲבוּר הַמִּצְוֹת, שֶׁיְּקַיֵּם אֶצְלוֹ שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה כַּיַּ״ל, שֶׁשְּׂכַר הַמִּצְוֹת שֶׁזָּכָה לְקַיֵּם בְּחוּץ לָאָרֶץ יִהְיֶה, שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְקַיֵּם שָׁם מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ). אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא: כְּלוֹם, אַתָּה מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְקַבֵּל שָׂכָר, מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ עֲשִׂיתֶם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; (הַיְנוּ כִּי גִּנְזָרָה עָלֶיךָ גְּזֵרָה, שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁאַתָּה מְשְׁתּוֹקֵק כָּל־כָּךְ לִשְׂכַר הַמִּצְוֹות שֶׁאַתָּה מְקַיֵּם בְּחוּץ לָאָרֶץ, שֶׁתְּזְכֶּה עַל יָדָם לְקַיֵּם גַּם אֶת הַמִּצְוֹות הַתְּלוּיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ עֲשִׂיתֶם, כִּי הָיִיתָ אָנוּס),

שָׂכָר, נִמְצָא שֶׁעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וְזֶה בְּחִינַת נָבִיא, הַיְנוּ שְׁלוֹם שָׂכָר, בְּבְחִינַת: ״זֶה הַדָּבָר״, בְּבְחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא

וְקַל לְהָבִין.

נִמְצָא, שֶׁעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ,

וּמַרְגִּישׁ בָּהּ כָּל מִינֵי נֹעַם עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מֵיטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ.

וְזֶה בְּחִינַת נָבִיא הַיְנוּ שְׁלוֹם שָׂכָר; הַיְנוּ זֶה הַשְּׁלוֹם שָׂכָר שֶׁלּוֹ שֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי תִּקֻּף שִׂמְחָתוֹ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות לִבְחִינַת נְבוּאָה, שֶׁרוֹאֶה וּמְסְתַּכֵּל וּמִתְעַנֵּג בְּנֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח): כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו מִצְוָה אַחַת בֶּאֱמוּנָה, כְּדַאי הוּא שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, עַיֵּן שָׁם; כִּי מִתֹּקֶף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ — זֶהוּ בְּעַצְמוֹ שְׂכָרוֹ, שֶׁנִּפְתָּח לוֹ מֹחוֹ, וְזוֹכֶה לְהַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְבוּאָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ. כִּי (שָׁם פָּרָשַׁת בֹּא): בִּשְׂכַר מִצְוָה שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים, אֲנִי נִגְלֶה וְחָס עֲלֵיכֶם, עַיֵּן שָׁם.

בְּבְחִינַת ״זֶה הַדָּבָר״, שֶׁהוּא **בְּבְחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה;** הַיְנוּ שֶׁמֹּרֶב שִׂמְחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, הוּא רוֹאֶה אֶת הַדָּבָר בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ הָאוֹר הָאֱלֹקִי שֶׁיֵּשׁ בְּהַמִּצְוָה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קלח:): דִּבֵּר ה׳ — זוֹ נְבוּאָה, כִּי ״זֶה הַדָּבָר״ הוּא בְּחִינַת צִוּוּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁתִּכְלֶה־וּמִיָּד תִּרְאֶה אוֹתִי עַל־יְדֵי הַמִּצְוָה דַּיְקָא. וְלוּלֵא דִּמְסְתַּפִּינָא הָיִיתִי אוֹמֵר, בְּשְׁבִיל זֶה נָקְטוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי פָּרָשַׁת מַטּוֹת, וְהוּא בְּפִרוּשׁ רַשׁ״י כַּנַּ״ל) הַדָּרָשׁ עַל ״זֶה הַדָּבָר״, שֶׁהוּא אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה דַּיְקָא בְּפָרָשַׁת נְדָרִים. וַהֲלֹא בְּעוֹד כַּמָּה מִצְוֹות מֻזְכָּר הַלָּשׁוֹן ״זֶה הַדָּבָר״, אַךְ בֶּאֱמֶת כָּל עִנְיַן מִצְוַת נְדָרִים הוּא פְּלִיאָה גְּדוֹלָה, שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיַד אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לֶאֱסֹר מַה שֶּׁהִתִּירָה תּוֹרָה, וּמֵאַחַר שֶׁהַתּוֹרָה הִתִּירָה הַדָּבָר, מֵהֵיכָן יִהְיֶה לָאָדָם כֹּחַ לֶאֱסֹר הַדָּבָר עַל עַצְמוֹ? וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת נִקְרָאִים הַנְּדָרִים פְּלִיאוֹת חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כז, ב): ״אִישׁ כִּי יַפְלִיא [לִנְדֹּר] נֶדֶר״ וְגוֹ׳, שֶׁהוּא לְשׁוֹן פְּלִיאָה. אַךְ עַל־פִּי הַנַּ״ל יוּבַן הֵיטֵב, כִּי בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל. וְעִקַּר הָאֱלֹקוּת הוּא בְּלֵב הַיִּשְׂרְאֵלִי, וּמֵחֲמַת אוֹר הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּלִבּוֹ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים עג, כו): ״צוּר לְבָבִי״, עַל כִּי מִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, וּמֵחֲמַת זֶה אוֹר לַהֲבִיּוּת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא בְּחִינַת אֵין סוֹף, כִּי אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית לְתִשׁוּקָתוֹ, שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ בִּפְנִימִיּוּת לְבָבוֹ עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּלְפִי עִצֹּם אוֹר לַהֲבִיּוּתוֹ עַד אֵין סוֹף, אֵינוֹ מַסְפִּיק לוֹ תַּרַ״ג מִצְוֹות הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי אוֹר לַהֲבִיּוּתוֹ הוּא נִכְסָף וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ לִהְיוֹת דָּבוּק וְנִכְלָל בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, וְשֶׁלֹּא יִפָּגֵה עַצְמוֹ לְשׁוּם דָּבָר מֵהָעוֹלָם אֲפִלּוּ לְשׁוּם דָּבָר הַמֻּתָּר, רַק יִהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי הֶפְסֵק רֶגַע כְּלָל, וּמֵרֹב שִׂמְחָתוֹ וּדְבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מוֹסִיף לְעַצְמוֹ נֶדֶר וּפְרִישׁוּת, כִּי אֵינוֹ מַסְפִּיק לוֹ הַמִּצְוֹות, רַק רוֹצֶה עוֹד מִצְוֹות בְּחִינַת שָׂכָר מִצְוָה — מִצְוָה וְכַנַּ״ל; וְעַל־כֵּן נָקְטוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הַדָּרָשׁ

שֶׁל ״זֶה הַדָּבָר״, שֶׁהוּא אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה בְּמִצְוַת נְדָרִים דַּיְקָא, כִּי זֶה מוֹרֶה שֶׁמְּשַׁמֵּחַ וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁרוֹצֶה עוֹד מִצְוָה, וְנוֹדֵר נְדָרִים לְקַיֵּם עוֹד מִצְוֹת, אוֹ שֶׁנּוֹדֵר לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ מְזַהֲרִין מְאֹד מְאֹד לְבַלִּי לִנְדֹּר נְדָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים ט.): טוֹב מִזֶּה וּמִזֶּה שֶׁאֵינוֹ נוֹדֵר כָּל עִקָּר, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם כ.): לְעוֹלָם אַל תְּהִי רָגִיל בִּנְדָרִים, שֶׁסּוֹפְךָ לִמְעֹל בִּשְׁבוּעוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַשְּׁלֵמוּת הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מֵהַתַּרַי״ג מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ, וּמְחַיֶּה וּמְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם דַּיְקָא, בְּשִׂמְחָה שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שֶׂכַר עוֹלָם הַבָּא כְּלָל, רַק שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת בִּשְׁלֵמוּת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לְמַדְתְּךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּשֶׁיְּהֵא אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ מְצַמְצֵם הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הִיא עִקַּר הַצְּמְצוּם שֶׁמְּצַמְצֵם עַצְמוֹ לֹא לָצֵאת מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה, כִּי בְּאֹם שֶׁיְּנִיחַ אֶת הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, אֲזַי יִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בְּקִיּוּם הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים בְּהֶכְרֵחַ לְצַמְצֵם אֶת הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְצִמְצוּם וּבְמִדָּה, אֲשֶׁר אֶל זֶה אֵין זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר כְּלָל, רַק מְקַיֵּם מַה שֶּׁצִּוָּה אוֹתוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְזֶה כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אֲשֶׁר נִזְהַרְנוּ לְבִלִּי לָסוּר מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יָמִין וּשְׂמֹאל, כִּי אֲפִלּוּ לִימִין אָסוּר לָסוּר מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַיְנוּ לְהַרְבּוֹת וּלְהוֹסִיף יוֹתֵר מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נוֹטֶה לְיָמִין אָסוּר לָנוּ גַּם־כֵּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, ב): ״לֹא תֹסִיפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם, וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת ה׳ אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם״; כִּי לְפִי עִנְיַן הַבְּיאוֹתוֹ שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הָיָה נִכְסָף לְהוֹסִיף עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, אַף הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירָה עַל זֶה בְּלָאו דְּבַל תּוֹסִיף, כִּי כְּשֶׁמּוֹסִיפִין עַל הַתּוֹרָה, אֲפִלּוּ אִם כַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא נוֹטֶה מִן הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וּמְקַלְקֵל הַצִּמְצוּם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזֶּה עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת, וַאֲזַי הוּא בְּחִינַת אֵין סוֹף, שֶׁהוּא בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר, שֶׁגּוֹרֵם, חַס וְשָׁלוֹם, שְׁבִירַת הַכֵּלִים חֲרִבַּן הָעוֹלָמוֹת, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל הַיֵּצֶר הָרָע וְהַתַּאֲווֹת רָעוֹת וְכָל הַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הַקְּלִפּוֹת בָּאִים מִשְּׁבִירַת הַכֵּלִים, שֶׁהָיָה עַל־יְדֵי רִבּוּי אוֹר; הַיְנוּ כִּי כָּל יְרִידַת וּנְפִילַת הָאָדָם, הוּא דַּיְקָא שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עִנְיָנִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִכֹּחוֹ, וְאֵינוֹ מְחַיֶּה וּמְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עִם הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּמִזֶּה בָּא שֶׁמַּשְׁלִיךְ אַחַר־כָּךְ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַתַּכְלִית הוּא שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וְיִחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת זִיו הַשְּׁכִינָה שֶׁבְּכָל מִצְוָה, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם שָׂכָר רַק אֶת הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וְאָז אִם הָיָה מִתְנַהֵג כָּךְ לִשְׂמֹחַ בְּכָל מִצְוָה עַד אֵין סוֹף, וְלֹא הָיָה רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר רַק אֶת ״זֶה הַדָּבָר״ בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא הַמִּצְוָה אוֹר אֱלֹקִי, אָז לְעוֹלָם לֹא הָיָה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן, וַאֲפִלּוּ הָרֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן (בְּרָכוֹת נז.); וְאֵין לְךָ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם: קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ, וְאוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ, וּמִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה שְׁאָר מִצְוֹת וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן, וְאֵין לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין הַמִּצְוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ: תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ, מִילָה בִּבְשָׂרוֹ אַרְבַּע צִיצִיּוֹת בְּטַלִּיתוֹ מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ה׳); אַךְ כְּשֶׁאֵין

הָאָדָם מְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ עִם שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות מִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל רִבּוּי אוֹר, וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם, וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קז, כו): ״יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג״ וְגוֹ׳, שֶׁלִּפְעָמִים הָאָדָם בּוֹעֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָתוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״יַעֲלוּ שָׁמַיִם״, וּכְשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְצַמְצֵם הָאוֹר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה ״יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת״, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל אַחַר־כָּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מְאֹד, כִּי זֶה בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר. וְעַל־כֵּן עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם נוֹפֵל לַעֲוונוֹת, עַל־יְדֵי רִבּוּי הַמִּצְוֹות וְהַדְּקְדּוּקִים שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁמַּרְבֶּה לְהַחְמִיר וּלְדַקְדֵּק עָלָיו בְּיוֹתֵר, וּמְפַתֶּהוּ לַמִּצְוֹות שֶׁלּוֹ, וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹות, וְאַחַר־כָּךְ מְבִיאוֹ לִידֵי עֲוונוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רִבּוּי הַחֻמְרוֹת וְהַדְּקְדּוּקִים זֶה בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר שֶׁגּוֹרֵם שְׁבִירַת כֵּלִים, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הָעֲוונוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ז, טז־יז): ״אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה״, וְ״אַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה״, כִּי הָא בְּהָא תַּלְיָא, שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִצְדַּק הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַרְשִׁיעַ הַרְבֵּה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה (וְעַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְדָרִים, הֲלָכָה ג׳, אוֹת א׳); וְעַל־כֵּן עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם שָׂכָר עַל הַמִּצְוֹות, רַק יָגִיל וְיִשְׂמַח עַל נַעַם חֶלְקוֹ וְיִשַּׂמַּח עַצְמוֹ בַּמִּצְוֹות מְאֹד כָּל הַיּוֹם, וְיִתְעַנֵּג עַצְמוֹ בַּעֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ אַחְדוּת אֶחָד עִם מִצְוֹותָיו, וְעַל־כֵּן הוּא כְּמוֹ אָדָם הָרוֹאֶה דָּבָר מִקָּרוֹב בְּרִאְיָה יָפָה וּבָרָה, כְּמוֹ־כֵן הוּא נֶהֱנֶה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ וּשְׂכָרוֹ נֶגֶד עֵינָיו. וּמִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה הַזֹּאת שֶׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאֵין רוֹצֶה בְּשׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִילָהּ, הוּא יָכוֹל לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין. וְעַכְשָׁו הוֹלֵךְ וּמְבָאֵר אֵיךְ זוֹכֶה לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין.

הַמְאִירָה, כְּמוֹ אָדָם הָרוֹאֶה דָּבָר מִקָּרוֹב בִּרְאִיָּה יָפָה וּבָרָה, כְּמוֹ־כֵן הוּא נֶהֱנֶה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וּשְׂכָרוֹ נֶגֶד עֵינָיו.

וּמִי שֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַזֹּאת, שֶׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאֵין רוֹצֶה בְּשׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִילָהּ, הוּא יָכוֹל לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר־דִּין לְאַחַר גְּזַר־דִּין, כִּי הַמִּצְוֹות הֵם קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְהֵם מְחַיִּין אֶת כָּל

כִּי הַמִּצְוֹות הֵם קוֹמָה שְׁלֵמָה; כִּי יֵשׁ רַמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה כְּנֶגֶד רַמַ״ח אֵיבָרִים, וְשָׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה גִּידִים, עַיֵּן בַּגְּמָרָא (מַכּוֹת כג:): דָּרַשׁ ר׳ שְׁמְלָאִי, שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹות נֶאֶמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה לָאוִין כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה, וּמָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עֲשֵׂה כְּנֶגֶד אֵיבָרִין שֶׁל אָדָם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תֵּצֵא): אָמַר ר׳ אָדָא: רְמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה יֵשׁ בַּתּוֹרָה כְּמִנְיַן אֵבָרִין שֶׁבָּאָדָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם צוֹעֲקִים עַל הָאָדָם: עֲשֵׂה אוֹתָנוּ, שֶׁתִּחְיֶה בִּזְכוּתֵנוּ וְתַאֲרִיךְ יָמִים, וְשָׁסָ״ה מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת עַד שֶׁהִיא שׁוֹקַעַת, צוֹוַחַת וְאוֹמֶרֶת לָאָדָם: גּוֹזְרֵנִי עָלֶיךָ, בְּמִי שֶׁהִגִּיעַ יָמֶיךָ לְיוֹם זֶה, אַל תַּעֲבֹר בִּי אֶת הָעֲבֵרָה הַזֹּאת, וְלֹא תַּכְרִיעַ אוֹתְךָ וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף חוֹבָה, הֲרֵי תַּרְיַ״ג מִצְוֹות וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, מִשְׁלֵי לא): בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִצְטַוּוּ עַל רַמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה כְּנֶגֶד הָאֵיבָרִים, כָּל אֵבֶר וְאֵבֶר אוֹמֵר לוֹ לָאָדָם: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ עֲשֵׂה בִּי מִצְוָה זוֹ. שָׁסָ״ה מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה כְּנֶגֶד יְמוֹת הַחַמָּה, כָּל יוֹם וָיוֹם אוֹמֵר לוֹ לָאָדָם:

בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ אַל תַּעֲשֶׂה בִּי עֲבֶרָה זוֹ, עַיֵּן שָׁם. **וְהֵם מְחַיִּים אֶת כָּל הַקּוֹמוֹת**; הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁלֹשׁ קוֹמוֹת בַּבְּרִיאָה, הֵן קוֹמַת אָדָם, אֲשֶׁר הִיא כְּלוּלָה מֵרַמ״ח וְשָׂסָ״ה, הֵן קוֹמַת עוֹלָם, שֶׁנֶּחֱלֶקֶת לִרְמַ״ח חֲלָקִים, הֵן קוֹמַת שָׁנָה שֶׁנֶּחֱלֶקֶת לְשָׂסָ״ה יָמִים [(וְעַיֵּן בְּסֵפֶר יְצִירָה, פ״ג מ״ג מ״ט): מַה שֶּׁנִּבְרָא בַּנֶּפֶשׁ, נִבְרָא בְּעוֹלָם וְשָׁנָה, עַיֵּן שָׁם]. **כִּי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, הֵן מְקַבְּלִים הַחִיּוּת מֵהַמִּצְווֹת**; כִּי עַל־יְדֵי הַמִּצְווֹת שֶׁעוֹשִׂין מַשְׁפִּיעִין חִיּוּת לְכָל רַמַ״ח אֵיבָרִין וְשָׂסָ״ה גִּידִין מִקּוֹמַת הָאָדָם, וְכֵן נוֹתְנִין וּמַשְׁפִּיעִין חִיּוּת בְּקוֹמַת הָעוֹלָם, כִּי גַּם הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת הוּא כְּדֶגְמַת קוֹמָה שְׁלֵמָה מֵרֹאשׁ וְעֵינַיִם וְאָזְנַיִם וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, קֹהֶלֶת, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ט׳): אָמַר ר׳ בְּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּאָדָם בָּרָא בָּאָרֶץ לְדֶגְמָא לוֹ, אָדָם יֵשׁ לוֹ רֹאשׁ וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ רֹאשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ח, כו): ״וְרֹאשׁ עַפְרוֹת תֵּבֵל״, אָדָם יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ עֵינַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת י, ה): ״וְכִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ״. אָדָם יֵשׁ לוֹ אָזְנַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ אָזְנַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה א, ב): ״וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ״, אָדָם יֵשׁ לוֹ פֶּה וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר טז, לב): ״וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ״, אָדָם אוֹכֵל וְהָאָרֶץ אוֹכֶלֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יג, לב): ״אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ״, אָדָם שׁוֹתֶה וְהָאָרֶץ שׁוֹתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יא, יא): ״לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם״, אָדָם מֵקִיא וְהָאָרֶץ מְקִיאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יח, כח): ״וְלֹא תָקִיא הָאָרֶץ״, אָדָם יֵשׁ לוֹ יָדַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ יָדַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לד, כא): ״וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם״, אָדָם יֵשׁ לוֹ יְרֵכַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ יְרֵכַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לא, ז): ״וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ״, אָדָם יֵשׁ לוֹ טַבּוּר וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ טַבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל לח, יב): ״יֹשְׁבֵי עַל טַבּוּר הָאָרֶץ״, אָדָם יֵשׁ לוֹ עֶרְוָה וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ עֶרְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מב, ט): ״לִרְאוֹת אֶת עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם״, אָדָם יֵשׁ לוֹ רַגְלַיִם וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ רַגְלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת א, ד): ״וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עוֹמָדֶת״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן נוֹתְנִים וּמַשְׁפִּיעִין חִיּוּת בְּקוֹמַת הַשָּׁנָה, כִּי גַּם הַשָּׁנָה בִּפְרָטִיּוּת הִיא כְּדֶגְמַת קוֹמָה שְׁלֵמָה, עַיֵּן בְּסֵפֶר יְצִירָה פ״ה מ״ב: נִיסָן — יָד יָמִין, אִיָּר — יָד שְׂמֹאל, סִיוָן — רֶגֶל יָמִין, תַּמּוּז — רֶגֶל שְׂמֹאל, אָב — כּוּלְיָא יָמִין, אֱלוּל — כּוּלְיָא שְׂמֹאל, תִּשְׁרֵי — כָּבֵד, חֶשְׁוָן — טְחוֹל, כִּסְלֵו — מָרָה, טֵבֵת — הֶמְסֹס, שְׁבָט — קֵיבָה, אֲדָר — קֻרְקְבָן, עַיֵּן שָׁם.

הַקּוֹמוֹת, הֵן קוֹמַת אָדָם, הֵן קוֹמַת עוֹלָם, הֵן קוֹמַת שָׁנָה, כִּי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, הֵן מְקַבְּלִין הַחִיּוּת מֵהַמִּצְווֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בֶּאֱמוּנָה״, וּכְתִיב בֶּאֱמוּנָה״, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אַחְדוּת פָּשׁוּט עִם

וְכָל אֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ קוֹמוֹת הֵן מְקַבְּלִין הַחִיּוּת **מֵהַמִּצְווֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים לג, ד): ״וְכָל מַעֲשֵׂהוּ״ לְשׁוֹן עֲשִׂיָּה שֶׁבּוֹ עוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ — **״בֶּאֱמוּנָה״**. וּמֵבִיא רְאָיָה כִּי הַמִּצְווֹת מְבִיאִין לִידֵי אֱמוּנָה, **וּכְתִיב** (שָׁם קיט, פו): **״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״**, שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת הֵן עֵצוֹת אֵיךְ לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה, הַיְנוּ לְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ פב:): שִׁית מֵאָה וּתְלַת עֶשֶׂר זִינֵי עִיטָא יָהִיב אוֹרַיְתָא לְבַר נַשׁ לְמִיהֲוֵי שְׁלִים בְּמָארֵיהּ (תַּרְיַ״ג עֵצוֹת נָתְנָה הַתּוֹרָה לָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִם קוֹנוֹ) וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; **וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אַחְדוּת פָּשׁוּט עִם הַמִּצְווֹת**; כִּי כְּבָיְכוֹל אֶחָד הוּא עִם מִצְווֹתָיו, כִּי הַמִּצְווֹת הֵם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (וְגַם כִּי בְּאַ״ת בַּ״שׁ אוֹתִיּוֹת י״ה הֵם מ״צ, וְהֵם שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת

הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל מ״צ ו״ה וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת הֵם ו״ה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֵיזֶה מִ״צְ״וָ״ה, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָם שֵׁם הוי״ה שֶׁהוּא (מ״צ) י״ה עִם ו״ה וְדוֹ״ק, עַיֵּן מֵי הַנַּחַל).

וּכְשֶׁמַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְתַקְּנָן וּמְסַדְּרָן; הַיְנוּ שֶׁיּוֹרֵד שִׁפְעוֹ וְאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁמֵּחַ בָּהֶם וּמִתְעַנֵּג בָּהֶם; הַיְנוּ בִּכְלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה, עוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ, שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים וּמְקֻבָּלִים חִיּוּתָן מֵהָרַמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְהַשָּׁסָ״ה מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה כַּנַּ״ל, וְעַיֵּן בְּסִפְרֵי פָּרָשַׁת פִּינְחָס: ״נַחַת רוּחַ לְפָנַי״ — שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי, עַיֵּן שָׁם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קד, לא): **״יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״**; מֵבִיא רְאָיָה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְשַׂמֵּחַ בְּמַעֲשָׂיו, כְּמוֹ בַּעַל מְלָאכָה שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזֶה כְּלִי, וְהַכְּלִי הוּא יָפֶה, אֲזַי הוּא מִתְעַנֵּג בָּהּ, וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא מְלֻבֶּשֶׁת בְּהַמִּצְוֹות; כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הֵם כְּלִי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ב׳): הַתּוֹרָה אָמְרָה אֲנִי הָיִיתִי כְּלִי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם; **כִּי הֵם אַחְדּוּתוֹ** (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ אַחֲרֵי עג. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרַיְיתָא וְיִשְׂרָאֵל חַד הוּא). **וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוֹת, וּכְשֶׁמַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַיֵּם אֵיזֶה מִצְוָה, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׂמֵּחַ בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם קד): **״יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״, כְּמוֹ בַּעַל־מְלָאכָה, שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזֶה כְּלִי, וְהַכְּלִי הוּא יָפֶה, אֲזַי הוּא מִתְעַנֵּג בָּהּ, וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא מְלֻבֶּשֶׁת בְּהַמִּצְוֹות, כִּי הֵם אַחְדּוּתוֹ, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, נִמְצָא כְּשֶׁנִּכְנָס בְּהַשִּׂמְחָה שֶׁבַּמִּצְוָה, הוּא נִכְנָס בְּשִׂמְחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּשַׂמֵּחַ בְּמַעֲשָׂיו, וְזֶה בְּחִינַת** (שָׁם קמט): **״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״.**

נִמְצָא כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה צַעַר וְדִין בְּעוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, אֲזַי בְּוַדַּאי נִגְרָע מִשִּׂמְחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ו): **״וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם קמט): **״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״.**

נִמְצָא, כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה צַעַר וְדִין בְּעוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ; הַיְנוּ אוֹ בָּעוֹלָם אוֹ בְּשָׁנָה אוֹ בְּנֶפֶשׁ, כִּי נִגְזָר אֵיזֶה דִּין בְּאֵיזֶה חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הָעוֹלָם, אוֹ בְּאֵיזֶה יוֹם בַּשָּׁנָה אוֹ בְּאֵיזֶה נֶפֶשׁ, אֲזַי בְּוַדַּאי נִגְרָע מִשִּׂמְחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ו, ו): **״וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ״**; מֵבִיא רְאָיָה שֶׁכְּבָיכוֹל אָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ גַּם־כֵּן בְּחִינַת לֵב [וְעַל־כֵּן בְּשָׁעַת חֻטְא דּוֹר הַמַּבּוּל הַמְּצָוָה בְּשִׂמְחָה מֵהַמְּצָוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁזֶּה אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, שֶׁכְּבָיכוֹל רוֹאֶה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַמִּצְוָה; נִמְצָא כְּשֶׁנִּכְנָס בְּהַשִּׂמְחָה שֶׁבַּמִּצְוָה הוּא נִכְנָס בְּשִׂמְחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּשַׂמֵּחַ בְּמַעֲשָׂיו; כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, כִּי אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר רַק אֶת הַמִּצְוָה שֶׁהִיא הִיא אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה לְבַד כָּל תַּעֲנוּגָיו וְשַׁעֲשׁוּעָיו.

וְזֶה בְּחִינַת (שָׁם קמט, ב): **״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״**; הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה אִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְעֵילָּא, בְּחִינַת ״יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״, הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ מִצְוֹתָיו, וְשָׁם הוּא שָׂמֵחַ כְּבָיכוֹל, וּכְשֶׁאָדָם נִתְעוֹרֵר בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, וְעוֹשֶׂה מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״, אָז דַּיְקָא נַעֲשָׂה הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם בֵּין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ.

שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי מֹחָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ו, יב): ״כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ״ — נִתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, אֶל לִבּוֹ דַּיְקָא כִּי שָׁם הוּא הַיֵּצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סא.): יֵצֶר הָרָע דּוֹמֶה לִזְבוּב, וְיוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי מִפְתְּחֵי הַלֵּב, עַיֵּן שָׁם; ״וַיַּרְא ה׳ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבוֹת ׳לִבּוֹ׳ רַק רַע כָּל הַיּוֹם״, וְנִתְחָרֵט שֶׁבָּרָא אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁנִּמְצָא בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְזֶה נִתְעַצֵּב אֶל ״לִבּוֹ״ שֶׁל הָאָדָם וְהָבֵן]. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (סַנְהֶדְרִין מו.): שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת — קָלַנִי מֵרֹאשִׁי קָלַנִי מִזְּרוֹעִי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; מֵבִיא עוֹד רְאָיָה שֶׁכְּבָיְכוֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ רֹאשׁ וּזְרוֹעַ וְכוּ׳, אֲשֶׁר בּוֹ תָּלוּי הַרְבֵּה מִצְוֹות. וְזֶה שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַשִּׂמְחָה, יָכוֹל בְּוַדַּאי לֵידַע לְפִי עִנְיַן הַשִּׂמְחָה, אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין, אִם הוּא אַחַר גְּזַר דִּין, וְלֹא עוֹד אֶלָּא גַּם יָכוֹל לֵידַע עַל אֵיזֶהוּ חֵלֶק מֵהַקּוֹמָה, הַיְנוּ מִקּוֹמַת עוֹלָם, נֶפֶשׁ נִגְזָר הַדִּין, כִּי יוֹדֵעַ לְפִי קוֹמַת הַמִּצְוֹות, אִם אֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּשִׂמְחָה רָאשֵׁי הַמִּצְוֹות, הַיְנוּ מִצְוֹות הַתְּלוּיִים בָּרֹאשׁ, יֵדַע שֶׁהַדִּין נִגְזַר עַל רָאשֵׁי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, וְכֵן בִּשְׁאָר קוֹמַת הַמִּצְוֹות, כִּי קוֹמַת הַמִּצְוֹות וְקוֹמַת עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ דְּבוּקִים וּמְיֻחָדִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה, נְבוּאָה פָּנִים אֶל פָּנִים, בְּחִינַת ״זֶה הַדָּבָר״, כִּי מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ וְהִתְכַּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי יַחַד עִם כָּל קוֹמַת נַפְשׁוֹ, שֶׁהוּא כָּלוּל מֵרַמ״ח אֵיבָרִים וְשָׂס״ה גִּידִים אֶל קוֹמַת הָעוֹלָם וְהַשָּׁנָה, וְצוֹפֶה וּמַבִּיט בְּכָל חֶלְקֵי הַקּוֹמָה, וּבְמָקוֹם שֶׁנֶּחְשָׁךְ אֶצְלוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה הַתְּלוּיָה נֶגֶד אוֹתוֹ אֵבֶר וּבְפָרָט מֵהַקּוֹמָה, תֵּכֶף־וּמִיָּד יוֹדֵעַ כִּי שָׁם נִגְזָר אֵיזֶה דִּין, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּיקוֹ וְדוֹ״ק.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְכִילְתָּא, וַעַיֵּן בֵּיצָה טז.): **״בְּשַׁבָּת״ — ׳זָכְרֵהוּ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת׳, הַיְנוּ שִׂמְחַת וְתַעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, יַרְגִּישׁ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹות, שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ. [וְזֶהוּ]** (דְּבָרִים כד): **בְּשַׁבָּת; הַיְנוּ בְּיוֹם אֶחָד תִּזְכֹּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת** (מֵחַד שֶׁבִּיךְ לְשַׁבָּתִיךְ, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת שֶׁלְּךָ תֵּן לִבְךָ לְשַׁבָּת הַבָּאָה׳, עַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא); הַיְנוּ שִׂמְחַת וְתַעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, יַרְגִּישׁ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹות, שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ עוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ; כִּי שַׁבָּת הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא (בְּרָכוֹת נז:), שֶׁאָז מֵאִיר רַק אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ,

מַהוּ שַׁבָּת? שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ יִתְרוֹ פח:); וְכָל שִׁיתָּא יוֹמִין מִתְבָּרְכִין מִיּוֹמָא שְׁבִיעָא וְכוּ׳ (שָׁם בְּשַׁלַּח סג:); וְעַל־כֵּן אָז הוּא תַּכְלִית הַשִּׁמְחָה, כִּי בְּהַהוּא נְשָׁמָה יְתֵרָה נַשְׁיָן כָּל עַצְבָא וְחֵימָתָא, וְאַל אִשְׁתְּכַח בַּר חֶדְוָא לְעֵילָּא וְתַתָּא (שָׁם וַיַּקְהֵל רד.); כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאָה שַׁבָּת — בָּאָה מְנוּחָה (תּוֹסְפוֹת סַנְהֶדְרִין לח.), וְזוֹכִין לִנְשָׁמָה יְתֵרָה מֵעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ שִׁמְחָה; וְעַל־כֵּן רָאוּי לְכָל אֶחָד כְּשֶׁבָּאָה שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, לְשַׂמֵּחַ בְּתַכְלִית הַשִּׂמְחָה בְּמִצְוַת שַׁבָּת בְּעַצְמָהּ, וְצָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ כָּל הַשַּׁבָּת דַּיְקָא, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, שֶׁמְּשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַמְשַׂמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִין לוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה תָּלוּי רַק כְּפִי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בִּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שֶׁאָז עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתַּחַת לוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה. וְכַמּוּבָא (בְּזֹהַר חָדָשׁ, בְּרֵאשִׁית יז.): אֵין לְךָ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹלֵךְ לָחוֹל עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן־עֵדֶן, וְנִזּוֹנִים מֵהַהוּא זִיוָא דְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת לְהַמְשִׁיךְ אֶת אוֹר הַשַּׁבָּת — זִיו אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה, עַל כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, וְלִשְׂמֹחַ גַּם בָּהֶם עִם הַמִּצְוֹות שֶׁזּוֹכֶה לָקַיֵּם אָז; וְעַל־כֵּן הַבַּעַל־דָּבָר אוֹרֵב עַל הָאָדָם מְאֹד מְאֹד בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְבְּלוֹ וּלְהַכְנִיסוֹ בְּעַצְבוּת גְּדוֹלָה, וּקְטָטוֹת וּמַחֲלֹקֶת בְּבֵיתוֹ וְכוּ׳, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג שַׁבָּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת עַל כָּל יְמֵי הַחֹל, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכָה לְהֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ שַׁבָּת. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה, וּלְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַשָּׂטָן הָרוֹצֶה לְהַכְנִיסוֹ אָז בְּאֵיזֶה עִצָּבוֹן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּאֵיזֶה רִיב וּקְטָטָה וּמַחֲלֹקֶת וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת עַל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה; כִּי שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה תְּלוּיִים רַק בְּשַׁבָּת, כְּפִי שֶׁמְּעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׁמְחָה, כְּמוֹ־כֵן יַמְשִׁיךְ שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן א׳): טוֹב מְלֹא כְּלִי נַחַת — זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת, מְמֻלָּא חֲפָנַיִם עָמָל — אֵלּוּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל וְכוּ׳; טוֹב מְלֹא כַּף נַחַת — זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, מְמֻלָּא חֲפָנַיִם עָמָל — זֶה עוֹלָם הַזֶּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי שַׁבָּת וְעוֹלָם הַבָּא הֵן אֶחָד כַּנַּ״ל, וְהוּא מְלֹא כַף נַחַת, וּצְרִיכִים לְהַמְשִׁיכוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא מְלֹא חֲפָנַיִם עָמָל, וְאָז יִזְכֶּה לַהֲפֹךְ הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׂמַח וְיִתְעַנֵּג בְּנֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְאִירָה, וְיִחְיֶה חַיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, שַׁבָּת בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וּמְסִתַּכֵּל וְצוֹפֶה בְּכָל קוֹמַת עוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ, וּמַמְתִּיק וּמְבַטֵּל אֶת כָּל הַדִּינִים מֵעָלָיו וּמֵעַל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי לוֹ.

[וְזֶהוּ] (דְּבָרִים כד, טו): **״בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ״, שֶׁיִּהְיֶה שְׂכָרוֹ מֵהַמִּצְוֹות בְּעַצְמָן ״וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ״, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹות בִּשְׁכַר עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא אַחַר בִּיאַת שִׁמְשׁוֹ, אַחַר מוֹתוֹ;** הֵינוּ פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בִּשְׂכַר שָׂכִיר, שֶׁאַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּמוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּיוֹם עֲבוֹדָתוֹ, וְלֹא תָּלִין עָלָיו. וְאוֹתָהּ דְּגְמָא יֵשׁ בְּהַצַּדִּיקִים הָעוֹבְדִים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, רַק מְחַיִּין אֶת עַצְמָן עִם הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וּמִתְעַנְּגִים בְּתַעֲנוּג נֹעַם זִיו הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ,

״בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ״, שֶׁיִּהְיֶה שְׂכָרוֹ מֵהַמִּצְוֹות בְּעַצְמָן, ״וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ״, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹות בִּשְׁכַר עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא אַחַר בִּיאַת שִׁמְשׁוֹ, אַחַר מוֹתוֹ:

וּמַרְגִּישִׁין בָּהּ הָאֶרֶת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינָם מְחַכִּין עַל עוֹלָם הַבָּא, זְמַן קִבּוּל שָׂכָר, רַק שְׂכָרָם הוּא בְּהַמְּצָוָה בְּעַצְמָהּ. וְעַל־כֵּן בְּי״וֹמוֹ תִּ׳תֵּן שְׂ׳כָרוֹ — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: שַׁ׳בָּ׳ת׳; כִּי כָּל הַמִּצְוֹות וְהַתּוֹרָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בִּימֵי הַחֹל, יַמְשִׁיךְ עָלָיו תּוֹסְפוֹת הָאָרָה וְאוֹר נִפְלָא מֵהָאָרוֹת קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וְתַלְמִיד חָכָם נִקְרָא שַׁבָּת. בְּסוֹד (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ אַחֲרֵי עט.): אַנְתְּ שַׁבָּת דְּכֻלָּא יוֹמָא, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הָאָרָה נִפְלָאָה בִּימֵי הַחֹל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לִכְלָלוּת בְּנֵי־אָדָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. נִמְצָא, כִּי הַשָּׂכָר שֶׁנּוֹתֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות — נִמְשָׁל לְשָׂכִיר, שֶׁעוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה תַּמָּה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שְׂכָרוֹ, אוֹר נֶעֱרָב וּמָתֹק מֵהָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כָּל יוֹם בְּיוֹמוֹ כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ, מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּטַעַם ׳עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ׳, שֶׁהוּא הָאָרַת קְדֻשַּׁת אוֹר הַשַּׁבָּת בְּאוֹר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות שֶׁעוֹסֵק לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, נַחַת רוּחַ שֶׁאָמַרְתִּי וְעוֹשִׂים רְצוֹנִי, וְהוּא טַעַם וְתַעֲנוּג נִפְלָא, אֵין לָהּ שִׁעוּר מֵעֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַנִּשְׁפָּע עַל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, בְּלִי שׁוּם קִווּי שָׂכָר, וְהָאוֹר נִשְׁפָּע עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ בְּמֹחִין חֲדָשִׁים, וְנִתְחַדֶּשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בְּחִדּוּשׁ נִפְלָא.

[וּמִכָּל זֶה יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְחַזֵּק מֵרָחוֹק, לְקַיֵּם בְּתִמִּימוּת וּפְשִׁיטוּת מִצְוַת עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁל: ״בְּי״וֹמוֹ תִּ׳תֵּן שְׂ׳כָרוֹ״, ״וְלֹא תָּלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ״, וְיִקְיְמוּ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה בִּימֵי הַחֹל לְהָאָרַת שַׁ׳בָּ׳ת׳ קֹדֶשׁ, הָאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי זֶה הָעוֹבֵד שֶׁעָבַד לְךָ מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לִשְׂכָרוֹ, וּכְשֶׁאֵינְךָ מְעַכֵּב עַל יָדְךָ, רַק אַתָּה נוֹתֵן לוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד בִּגְמַר מְלַאכְתּוֹ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, יֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו וְנַעַם כָּזֶה, אֲשֶׁר עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לְאוֹר הַשַּׁ׳בָּ׳ת׳, שֶׁהוּא אוֹר הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְכֵן יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְחַזֵּק מֵרָחוֹק לְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּג אוֹר הַשַּׁבָּת בְּחִיּוּת חֲדָשָׁה, וְיִרְקֹד כָּל הַשַּׁבָּת עַל נַעַם חֶלְקוֹ, וְיִשְׂבּוֹת בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא מִקְּדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁלֹּא מִקְּדֻשַּׁת שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיג:) עַל פָּסוּק ״וְדַבֵּר דָּבָר״ — שֶׁלֹּא יִהְיֶה דִּבּוּרְךָ שֶׁל שַׁבָּת כְּדִבּוּרְךָ שֶׁל חֹל; וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֵיזוֹ עֲבוֹדָה, חַס וְשָׁלוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נַעַם אוֹר הַשַּׁבָּת עַל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל. וְהָעִקָּר לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵאֵשׁ הַמַּעַס, בְּסוֹד (שְׁמוֹת לה, ג): ״לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן לה), שֶׁהוּא אֵשׁ הַמַּעַס; כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר אֶל הָאָדָם הָאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מֵעֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא אָז מִתְפַּשֵּׁט הַסָּ״ךְ־מ״ם מְאֹד מְאֹד, וּמַכְנִיס בְּלֵב הָאָדָם כַּעַס וּקְפִידוּת, שֶׁבָּזֶה ״טוֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ״ (אִיּוֹב יח, ד), וְגוֹרֵם שֶׁתִּסָּלֵק הַשְׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא אוֹר אֶלָּא חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ. וְתִרְאֶה וְתַשְׂכִּיל וְתָבִין, שֶׁדַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר לְךָ אֵיזוֹ הָאָרָה, אָז דַּיְקָא בָּא הַשָּׂטָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב א, ו): ״וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹקִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה׳, וַיָּבֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם״; הַיְנוּ כְּשֶׁבָּאִים בְּנֵי הָאֱלֹקִים, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה׳, לְהִתְעַנֵּג בְּנַעַם עֲרֵבוּת דְּבֵקוּת חִיּוּת זִיו אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא ״וַיָּבֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם״, וְצָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ, וּבִפְרָט בְּיוֹם הַשַּׁבָּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז עֲלוּלָה מְאֹד מְאֹד לִפְרֹץ בְּמַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְצָרִיךְ לְהַרְחִיקוֹ מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין נב.): הַנְהוּ בֵּי תְּרֵי דְּאִיגָּרֵי בְּהוֹ שָׂטָן דְּכָל בֵּי שְׁמֹשֵׁי הַוּוּ קָא מִינְצוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אִיקְלַע רַבִּי מֵאִיר לְהָתָם עַכְּבִינְהוּ תְּלָתָא בֵּי שְׁמֹשֵׁי, עַד דְּעָבַד לְהוּ שְׁלָמָא שָׁמְעִיהּ דְּקָאָמַר

(הַשָּׂטָן) וַוי דְּאַפְקֵיהּ רַבִּי מֵאִיר לְהַהוּא גַּבְרָא מִבֵּיתֵיהּ [הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר מִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה שָׁלוֹם, זָכָה לְגָרֵשׁ אֶת הַשָּׂטָן מִבֵּיתָם, עַיֵּן שָׁם]; וְעַל־כֵּן הָאָרַת שַׁבָּת, שֶׁהִיא בְּטוּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁמִירָה שֶׁלֹּא יִכְעַס וְלֹא יַקְפִּיד עַל שׁוּם דָּבָר, הִיא עֵצָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כְּנֶגֶד כָּל הַהִתְנַגְּדוּת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, כִּי בְּכָל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת הַחוֹלְפִין וְעוֹבְרִים עָלָיו מֵעַצְמוֹ, וְכֵן כָּל הַסִּכְסוּכִים וְהַקְּטָטוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאֲחֵרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, צָרִיךְ לִזְכֹּר תָּמִיד בְּהָאָרַת הַשַּׁבָּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּטוּל אֶל הַתַּכְלִית, ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת״ — ׳זָכְרֵהוּ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת׳, כִּי שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת שְׁבִיתָה וּבְטוּל, ׳שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה׳, תִּרְאֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תְּקַוֶּה לְשׁוּם שָׂכָר — לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, אֵינְךָ צָרִיךְ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹהִי עֵצָה גְּדוֹלָה, שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר עָלָיו, יְבַטֵּל עַצְמוֹ אֵיזֶה שָׁעָה, וְיִזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ בְּהַתַּכְלִית; כִּי כָּל אָדָם בָּעוֹלָם יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ וְלִזְכֹּר בְּהַתַּכְלִית, שֶׁהִיא — לְהִכָּלֵל בְּאוֹר הָאֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּיהּ, אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים כָּל יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים, שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִיתָם וְתִקְוָתָם לָנֶצַח, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְהַטְּרָדוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שַׁבָּת שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִיתָה וּבְטוּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכָל הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל וְשֶׁל שֶׁקֶר, וְיִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת כָּל עֲסָקָיו וּמְצוֹוָתָיו יִתְבָּרַךְ רַק לִשְׁמָהּ בְּלִי שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת קִוּוּי שָׂכָר עַצְמִי, וְאָז יְזַכֶּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְנַעֵם אוֹר הַשַּׁבָּת, הֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, בִּימֵי הַחֹל, אַשְׁרֵי לוֹ].

ג וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד): **״נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי״. וְאִי־אֶפְשָׁר לַלֵּב לִשְׂמֹחַ, אֶלָּא עַד שֶׁיָּסִיר עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבְּלִבּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ יַשְׁרוּת לֵב, וְאָז יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם צז): **״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״.**

ג) וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא בַּלֵּב; סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל מַה שֶּׁאָמַר לְעֵיל, אֵיךְ זוֹכִים לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְבֵין אַחַר גְּזַר דִּין? כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, שֶׁאָז זוֹכֶה לִהְיוֹת צוֹפֶה בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה פַּרְצוּף כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּלְהֵפֶךְ כְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, אָז יוֹדֵעַ שֶׁנִּגְזְרָה אֵיזוֹ גְּזֵרָה בְּעוֹלָם, שָׁנָה, נֶפֶשׁ, וַאֲזַי בְּוַדַּאי נִגְרַע מִשְׂמַחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ו, ו): ״וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ״, וְלָמָּה בַּלֵּב? כִּי עִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ח): ״נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי״. [וַעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחַר טוֹב (תְּהִלִּים ד), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות דַּיְקָא, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל: אֻמּוֹת הָעוֹלָם עַל־יְדֵי שֶׁעָשׂוּ שֶׁבַע מִצְוֹות, הִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם שַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמַתָּן שְׂכָרָן, אָנוּ שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ עַל שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹות, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתַּשְׁפִּיעַ לָנוּ טוֹבוֹת לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

וְאִי אֶפְשָׁר לַלֵּב לִשְׂמֹחַ, אֶלָּא עַד שֶׁיָּסִיר עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבְּלִבּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ יַשְׁרוּת לֵב, וְאָז יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם צז, יא): ״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״; כִּי הָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב בָּא עַל־יְדֵי פְּגַם דּוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי מֹחָם, שֶׁחָטְאָה זֶה מְעַקֵּם אֶת הַלֵּב, וְשׁוֹבְרוֹ לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיס בּוֹ מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן גָּדוֹל, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יט, סִימָן א׳), כְּשֵׁם שֶׁהַלֵּב מַרְגִּישׁ בְּצָרָה שֶׁהוּא מֵצַר, כָּךְ

כְּשֶׁאָדָם שָׁמֵחַ — הַלֵּב שָׂמֵחַ תְּחִלָּה, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחָטָא הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית, פְּגַם טִפֵּי הַמֹּחַ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בְּצָרָה וּמִתְעַקֵּם לִבּוֹ מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְחֹשֶׁךְ וּמַר לוֹ, כִּי הַלֵּב שָׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל הָאֵבָרִים, כִּי כָּל חִיּוּת הָאָדָם תָּלוּי בּוֹ; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי וָאֶתְחַנַּן) עַל פָּסוּק ״בְּכָל לְבָבְךָ״ — שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִבְּךָ חָלוּק עַל הַמָּקוֹם. כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם סָר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי פְּגַם טִפֵּי מֹחוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְעַקֵּם לִבּוֹ מֵהַמָּקוֹם, וְלִבּוֹ נַעֲשֶׂה מְעֻקָּם וְחָלָק, בְּחִינַת (הוֹשֵׁעַ י, ב): ״חָלַק לִבָּם״ וְגוֹ׳, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ כְּפִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּחִינַת (תְּהִלִּים יד, א): ״אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹקִים הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עוֹשֵׂה טוֹב״, שֶׁפְּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל חֵטְא פְּגַם הַבְּרִית — פְּגַם טִפֵּי הַמֹּחַ, עַל־יְדֵי שֶׁהִשְׁחִיתוּ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ו, יב): ״כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר דַּרְכּוֹ״, וְעָשׂוּ תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, וְהַחֵטְא הַזֶּה נִקְרָא רַע, בְּחִינַת (שָׁם לח, ז): ״רַע בְּעֵינֵי ה׳״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״אֵין עוֹשֵׂה טוֹב״, עַל־יְדֵי־זֶה ״אָמַר נָבָל (הַזֶּה) אֵין אֱלֹקִים״.

וְעַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב מַפְשִׁיטִין עַל־יְדֵי רְעָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נט.)**: ׳לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים אֶלָּא לְפַשֵּׁט עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב׳, וּרְעָמִים הוּא בְּחִינַת קוֹל שֶׁאָדָם מוֹצִיא בְּכֹחַ בְּתִפְלָתוֹ, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה רְעָמִים, כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר** (פִּינְחָס רלה׃)**: ׳כַּד קָלָא נָפִיק וְאַעֲרָא בְּעָבֵי מָטָרָא אִשְׁתַּמָּע קָלָא לְבִרְיָתָא, וְדָא אִינּוּן רְעָמִים׳, וְעִקַּר הָרְעָמִים הֵם מִגְּבוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (אִיּוֹב כו)**: ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבּוֹנָן״, וּבִשְׁבִיל זֶה אָנוּ מְבָרְכִין: ׳שֶׁכֹּחוֹ** בְּחִינַת (תְּהִלִּים יד, א): ״אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹקִים הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עוֹשֵׂה טוֹב״, שֶׁפְּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל חֵטְא פְּגַם הַבְּרִית — פְּגַם טִפֵּי הַמֹּחַ, עַל־יְדֵי שֶׁהִשְׁחִיתוּ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ו, יב): ״כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר דַּרְכּוֹ״, וְעָשׂוּ תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, וְהַחֵטְא הַזֶּה נִקְרָא רַע, בְּחִינַת (שָׁם לח, ז): ״רַע בְּעֵינֵי ה׳״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״אֵין עוֹשֵׂה טוֹב״, עַל־יְדֵי־זֶה ״אָמַר נָבָל (הַזֶּה) אֵין אֱלֹקִים״.

וְעַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב מַפְשִׁיטִין עַל־יְדֵי רְעָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נט.)**: לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים אֶלָּא לְפַשֵּׁט עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב;** (וּמַכְנִיס יִרְאָה בָּאָדָם) שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ג, יד)**:** ״וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו״, עַיִן שָׁם.

וּרְעָמִים הוּא בְּחִינַת קוֹל שֶׁאָדָם מוֹצִיא בְּכֹחַ בְּתִפְלָתוֹ, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה רְעָמִים; וּמֵבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו, **כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר** (פִּינְחָס רלה׃) **כַּד קָלָא נָפִיק וְאַעֲרָא בְּעָבֵי מָטָרָא אִשְׁתַּמָּע קָלָא לְבִרְיָתָא וְדָא אִינּוּן רְעָמִין;** הַיְנוּ אֵיךְ נַעֲשֶׂה רַעַם? שֶׁעוֹלֶה אֵד מִן הָאָרֶץ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הֶבֶל וְקוֹל הַיּוֹצֵא מֵהָאָרֶץ, וּכְשֶׁנִּפְגָּשׁ יַחַד עִם הָעָבִים שֶׁהֵם כְּבָר לְמַעְלָה בָּאֲוִיר הָעוֹלָם מְלֵאִים מַיִם, אָז מוֹצִיא רַעַם גָּדוֹל, כִּי כְּשֶׁנִּפְגָּשִׁים יַחַד בְּכֹחַ וּגְבוּרָה, אָזַי מוֹצִיא קוֹל גָּדוֹל שֶׁהוּא הָרַעַם. וְעַיִן בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת נט.)׃ מַאי רְעָמִים? אָמַר שְׁמוּאֵל עַנָנֵי בְּגַלְגַּלְתָּא (וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י עֲנָנִים מִתְחוֹפְפִין וּמִתְחַכְּכִין וְנִשְׁמַע הַקּוֹל. לָשׁוֹן אַחֵר, הָעֲנָנִים פּוֹגְעִין בְּגַלְגַּל וּמִתְגַּלְגְּלוֹת עִם הַגַּלְגַּל בְּעַל כָּרְחָם, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל הַיְנוּ רְעָמִים), שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עז, יט)׃ ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ״, וְרַבָּנָן אָמְרֵי עֲנָנֵי דְּשִׁפְכֵי מַיָּא לַהֲדָדֵי, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה י, יג)׃ ״לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם״, רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר׃ בַּרְקָא תַּקִּיפָא דְּבָרִיק בַּעֲנָנָא וּמִתְבַּר גְּזִיזֵי דְּבַרְדָּא (פֵּרֵשׁ רַשׁ״י׃ בְּרָקִים שֶׁל אֵשׁ חוֹתְכִין אֶת הַבָּרָד, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא הוּא הָרְעָמִים) וְכוּ׳, עַיִן שָׁם.

וְעִקַּר הָרְעָמִים הֵם מִגְּבוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כו, יד)׃ **״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבּוֹנָן״;** הַיְנוּ הָרַעַם בָּא מִמִּדַּת הַגְּבוּרָה, **וּבִשְׁבִיל זֶה אָנוּ מְבָרְכִין: ״שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ״ וְכוּ׳** (וְעַיִן בְּפַרְדֵּס, עֵרֶךְ רְעָמִים, שֶׁהֵם מֵהַגְּבוּרָה, כְּדִכְתִיב ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״ וְכוּ׳, וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּתִּקּוּנִים, וְאָפְשָׁר

שֶׁלָּכֵן מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם: ״שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם״, עַיֵּן שָׁם).

עַכְשָׁו חוֹזֵר לְעִנְיַן הַתְּפִלָּה. **וְהַגְּבוּרוֹת הֵם בְּחִינַת כֹּחַ וּגְבוּרָה, שֶׁאָדָם מוֹצִיא אֶת הַקּוֹל בְּכֹחַ גָּדוֹל; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה רַעַם, כְּשֶׁיּוֹצֵא אֵד, שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל מֵהָאָרֶץ בְּכֹחַ וּגְבוּרָה, וְנִפְגָּשׁ יַחַד עִם הֶעָנָן שֶׁבַּאֲוִיר, וּמַכִּים זֶה בָּזֶה כַּנַּ״ל, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ גָּדוֹל, וּמוֹצִיא אֶת הַקּוֹל מִפִּיו בְּכֹחַ וּבִגְבוּרָה, וְהַקּוֹל הַזֶּה פּוֹגֵעַ בְּעָבֵי מִטָּרָא הַיְנוּ בְּחִינַת מֹחִין, כִּי גַּם מֹחַ הָאָדָם נִקְרָא עָבֵי מִטָּרָא, עָבִים שֶׁהֵם מְלֵאִים מַיִם, כִּי מֵהַמֹּחַ שֶׁמִּשָּׁם יוֹרְדִין טִפִּין טִפִּין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר** (פִּינְחָס רלה:): **״בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן״, ׳מִן לְבוּנָא דְּמֹחָא׳. וּכְשֶׁ׳פּוֹגֵעַ בְּעָבֵי מִטָּרָא׳, אֲזַי ׳אִשְׁתַּמַּע קָלָא לְבַרְיָתָא׳, הַיְנוּ בְּחִינַת רְעָמִים, וְזֶהוּ** (תְּהִלִּים עז): **״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״, הַיְנוּ בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא, כַּד אַעֲרָא בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא, נַעֲשֶׂה מֵהַקּוֹל רְעָמִים, וְנִשְׁמָע לְבַרְיָתָא:**

וְזֶה (שָׁם מט): **״פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת״, הַיְנוּ הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי פּוֹגֵעַ בַּחָכְמָה, הַיְנוּ בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה: ״וְהָגוּת לִבִּי״ וְכוּ׳, הַיְנוּ שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה הָרַעַם, נִתְעוֹרֵר הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳קוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה׳. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ** בְּמֹחוֹ וְנִזְדַּכֵּךְ, וּמִשָּׁם יוֹצֵא הַיִּרְאָה, וּכְשֶׁפּוֹגֵעַ בְּעָבֵי מִטָּרָא, אֲזַי אִשְׁתַּמַּע קָלָא לְבַרְיָתָא, הַיְנוּ רְעָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָצְלוֹ נִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה יִרְאָה, לְיִרְאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אִשְׁתַּמַּע קָלָא לְבַרְיָתָא, שֶׁגַּם הָאֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים תְּפִלָּתוֹ וְקוֹלוֹ נִתְעוֹרֵר אֶצְלָם יִרְאָה, וְזֶהוּ (תְּהִלִּים עז, יט): ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״, הַיְנוּ בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא; כִּי הַמֹּחַ הוּא בְּתוֹךְ הַגֻּלְגֹּלֶת כַּד אַעֲרָא בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא נַעֲשֶׂה מֵהַקּוֹל רְעָמִים, וְנִשְׁמַע לִבְרְיָתָא וְכַנַּ״ל; כְּשֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא מֵהָאָדָם בְּכֹחַ וּבִגְבוּרָה וְנִפְגָּשׁ בַּמֹּחַ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה רַעַם, שֶׁהוּא מִדַּת הַיִּרְאָה שֶׁנִּתְעוֹרֶרֶת אֶצְלוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְכֵן נִתְעוֹרֶרֶת יִרְאָה אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם הַשּׁוֹמְעִים קוֹלוֹ וּתְפִלָּתוֹ.

וְזֶה (שָׁם מט, ד): ״פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת״, הַיְנוּ הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי בִּתְפִלָּה בְּכֹחַ גָּדוֹל, מַה נַּעֲשָׂה מִזֶּה? פּוֹגֵעַ בַּחָכְמָה, הַיְנוּ בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא וְנִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וְהָגוּת לִבִּי תְּבוּנוֹת״, הַיְנוּ שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה הָרַעַם, נִתְעוֹרֵר הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: קוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה; הַיְנוּ כְּשֶׁאֶחָד מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ — מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, כִּי הָאָדָם נִמְשָׁךְ מְאֹד אַחַר דִּבּוּרָיו, וּבִפְרָט כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּכֹחַ גָּדוֹל לְצַעֵק בִּתְפִלָּתוֹ, אֲזַי הַקּוֹל פּוֹגֵעַ בְּמֹחוֹ וּמְעוֹרֵר אֶת כָּל הַמֹּחוֹת וְהַמּוֹחוֹת שֶׁבְּכָל הָאָדָם, וְנִתְעוֹרֶרֶת יִרְאָה, בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ג, יד): ״וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְפָנָיו״ — אֵלּוּ הָרְעָמִים כַּנַּ״ל; כְּמוֹ־כֵן אֵצֶל הָאָדָם בִּפְרָטִיּוּת, כְּשֶׁמּוֹצִיא קוֹל גָּדוֹל וּבְכֹחַ וּבִגְבוּרָה בִּתְפִלָּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה פּוֹגֵעַ

וּמְעוֹרְרוֹ, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ יִרְאָה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו:): מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם — דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין; כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה קוֹלוֹ נַעֲשֶׂה רָעָמִים, כִּי רַעַם מִסְטָרָא דִּיצְחָק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כו, יד): ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״. וְיִצְחָק הוּא מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה, בְּחִינַת פַּחַד יִצְחָק, וְעַל־יְדֵי־זֶה דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, הַיְנוּ מִשְׁתַּמְּעִ קָלָא לִבְרִיָּתָא; כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה — דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין בַּחוּץ, כִּי תַּמָּן תַּלְיָא שְׁמִיעָה, הַיְנוּ בְּמִדַּת הַיִּרְאָה תָּלוּי הַשְׁמִיעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ג, ב): ״ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי״; הַיְנוּ לָמָּה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ? מִפְּנֵי שֶׁיָּרֵאתִי; כִּי עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה זוֹכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ. [וְעַיֵּן בַּזֹּהַר (פִּנְחָס רל.): יְרֵאֵי אֱלֹקִים מִסְטָרָא דְּיִצְחָק דְּתַמָּן שְׁמִיעָה דְּאָמַר חֲבַקּוּק נְבִיאָה: ״ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי״, עַיֵּן שָׁם].

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים קג, כ):

חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו:): **׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין׳, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה, קוֹלוֹ נַעֲשֶׂה רְעָמִים, כִּי רַעַם מִסְטָרָא דְּיִצְחָק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״, וְעַל־יְדֵי־זֶה ׳דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין׳, הַיְנוּ מִשְׁתַּמְּעִ קָלָא לִבְרִיָּתָא, כִּי תַּמָּן תַּלְיָא שְׁמִיעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (חֲבַקּוּק ג): **״ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי״.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים קג): **״גִּבּוֹרֵי כֹחַ עוֹשֵׂי דְּבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״, אִיתָא בַּזֹּהַר** (לֶךְ צ.): **׳זַכָּיִן לְמִשְׁמָע קָלִין מִלְּעֵילָּא׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַגְּבוּרוֹת נַעֲשֶׂה רְעָמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ, וְהַיְנוּ: ״וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מְלָכִים־א ג, ט): **״וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ״, וְגַם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין לִבְרִיָּתָא, וְזֶהוּ: ״לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״.**

״גִּבּוֹרֵי כֹחַ עוֹשֵׂי דְּבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״, אִיתָא בַּזֹּהַר (לֶךְ־לְךָ צ.) עַל פָּסוּק זֶה: זַכָּיִן לְמִשְׁמַע קָלִין מִלְּעֵילָּא [זֶה לְשׁוֹן הַזֹּהַר שָׁם: ״בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו״ אֵלּוּ אִינּוּן צַדִּיקַיָּא בְּאַרְעָא דְּאִינּוּן חֲשׁוּבִין קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמַלְאֲכֵי עִלָּאֵי בִּרְקִיעָא בְּגִין דְּאִינּוּן גִּבּוֹרֵי כֹּחַ דְּמִתְגַּבְּרֵי עַל יְצִרֵיהוֹן כְּגִבֹּר טַב דְּמִתְגַּבֵּר עַל שְׂנְאֵיהּ, לְשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ — דְּזַכָּאן לְמִשְׁמַע קָלָא מִלְּעֵילָּא בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיכוּ הַשְׁתָּא מָאן יָכִיל לְמֵיקָם בַּהֲדַיְיהוּ דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין עִלָּיוֹנִין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַגְּבוּרוֹת שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכֹחַ וּבְקוֹל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה רְעָמִים, שֶׁהַקּוֹל פּוֹגֵעַ בַּמֹּחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ; כִּי מִקּוֹל הֶחָזָק בִּתְפִלָּה, נִתְעוֹרֵר הַמֹּחַ וְהַלֵּב שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַיְנוּ ״וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת״; (כִּי עַל־יְדֵי הִזְדַּכְּכוּת מֹחוֹ זוֹכֶה לְהָבִין וְלִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא הַשְׂמְחָה הָאֱלֹקִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ז, לד): ״וְקוֹל שִׂמְחָה״; וְזוֹכֶה לְהַבִּיט בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין, אוֹ לְאַחַר גְּזַר דִּין כַּנַּ״ל, כִּי לִבּוֹ מָלֵא חָכְמָה אֱלֹקִית). וּמֵבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה פּוֹגֵעַ הַקּוֹל בְּמֹחוֹ וְנִזְדַּכֵּךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרֵר הַלֵּב, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים־א ג, ט) בִּתְפִלַּת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ: ״וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ״, שֶׁהַלֵּב יִשְׁמַע וְיָבִין וְכַנַּ״ל, וְגַם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין לִבְרִיָּתָא, וְזֶהוּ מֶרֶמֶז בַּפָּסוּק הַנַּ״ל ״לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״, הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ הַפָּסוּק בִּשְׁנֵי אֲפָנִים, ״גִּבּוֹרֵי כֹחַ״ — שֶׁהֵם הַיְרֵאִים שֶׁמּוֹצִיאִין קוֹל תְּפִלָּתָם בְּכֹחַ גָּדוֹל, הֵם זוֹכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ, שֶׁלִּבָּם יִשְׁמַע מַה שֶּׁהֵם מְדַבְּרִים. וְגַם פֵּרֵשׁ ״לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״ — שֶׁגַּם אֲחֵרִים שׁוֹמְעִין קוֹל תְּפִלָּתוֹ וּמִתְעוֹרְרִים

עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי מֵהַקּוֹל נַעֲשֶׂה רְעָמִים וְנִשְׁמַע לִבְרִיָּתָא.

וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשּׁוֹפָר דָּא שׁוֹפָר שֶׁל אַיִל, אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק; הַיְנוּ כִּי הַקּוֹל שֶׁאָדָם מוֹצִיא בְּכֹחַ בִּתְפִלָּתוֹ, מֵחֲמַת יִרְאָתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא בְּחִינַת קוֹל הַשּׁוֹפָר, שֶׁזֵּכֶר לְאֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה; כִּי כָּל עִנְיַן הַשּׁוֹפָר הוּא לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְיִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עָמוֹס ג, ו): ״אִם יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ״ וְגוֹ׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה טז.): לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אַיִל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: תִּקְעוּ לְפָנַי בְּשׁוֹפָר שֶׁל אַיִל, כְּדֵי שֶׁאֶזְכֹּר לָכֶם עֲקֵדַת יִצְחָק, עַיֵּן שָׁם; וּכְמוֹ־כֵן הַתְּפִלָּה בְּקוֹל וּבְכֹחַ, בָּזֶה מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ וּבַאֲחֵרִים יִרְאָה כַּנַּ״ל, **בְּחִינַת ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״.**

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים פט, טז): **״אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה״**, לָמָּה נִזְכָּר בַּשּׁוֹפָר הַלָּשׁוֹן יוֹדְעֵי? אֶלָּא יוֹדְעֵי דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמֹּחַ הַדַּעַת, **שֶׁיִּפְגַּע הַקּוֹל בַּמֹּחַ, בְּחִינוֹת עָבֵי מִיטְרָא וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת רְעָמִים** כַּנַּ״ל, כִּי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוּא כְּמוֹ קוֹל הַתְּפִלָּה בְּכֹחַ, שֶׁמְּעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְיִרְאָה אֶת ה׳ הַנִּכְבָּד, וְעַל־כֵּן הַשּׁוֹפָר מְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרוֹת רָעוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בִּפְסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁתִּהְיוּ עוֹמְדִים לְפָנַי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הֱיוּ נוֹטְלִים שׁוֹפָרוֹת וְתוֹקְעִים בָּהֶם, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לָכֶם כַּמָּה קְטֵרוּגִים — הֵם בְּטֵלִים מִכֶּם; כִּי אֵין גָּדוֹל מִן הַשּׁוֹפָר, שֶׁהוּא מְסַלֵּק מִדַּת הַדִּין וּמְקָרֵב מִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כט, סִימָן ג׳): ״עָלָה אֱלֹקִים בִּתְרוּעָה ה׳ בְּקוֹל שׁוֹפָר״ — בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹלֶה עַל כִּסֵּא דִּין בְּדִין הוּא עוֹלֶה, מַה טַּעַם ״עָלָה אֱלֹקִים בִּתְרוּעָה״, וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹטְלִין אֶת שׁוֹפְרֵיהֶן וְתוֹקְעִין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹמֵד מִכִּסֵּא הַדִּין וְיוֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַחֲמִים, דִּכְתִיב: ״ה׳ בְּקוֹל שׁוֹפָר״, וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְהוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם מִדַּת הַדִּין לְרַחֲמִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ תְּקִיעַת שׁוֹפָר מֵאִישׁ יָרֵא וְחָרֵד, בְּוַדַּאי לֹא יִדְאַג כָּל הַשָּׁנָה מֵרָעָמִים. וְנָקֵט אִישׁ יָרֵא וְחָרֵד דַּיְקָא, כִּי הוּא דֶּגֶמֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר הַמְעוֹרֵר לְיִרְאָה, כִּי קוֹל הָאִישׁ יָרֵא וְקוֹל הַשּׁוֹפָר שְׁנֵיהֶם הֵם בְּחִינַת רְעָמִים כַּנַּ״ל, וּבִשְׁכַר זֶה יִנָּצֵל מֵרָעָמִים; כִּי כָּל עִנְיַן הָרַעַם הוּא לְעוֹרֵר יִרְאָה, אֲבָל הוּא כְּבָר הִקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, עַל־יְדֵי קוֹל תְּפִלָּתוֹ וְקוֹל הַשּׁוֹפָר, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ מַה לְּדַאֹג כְּלָל מֵרָעָמִים, כִּי הַשּׁוֹפָר כְּבָר הִכְנִיס בּוֹ יִרְאָה. וְעַיֵּן (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח): ״וַה׳ נָתַן קוֹלוֹ״ — זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁבּוֹ תְּקִיעַת שׁוֹפָר, לְפָנַי חֵילוֹ — אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן מְזַדַּעְזְעִין וַחֲרֵדִין מִקּוֹל הַשּׁוֹפָר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּפִּיּוּט) **״בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלֵיתָ וּבְקוֹל שׁוֹפָר עֲלֵיהֶם הוֹפַעְתָּ״, שֶׁבְּקוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם מְקוֹלוֹת וּבְרָקִים**; הַיְנוּ עַל־יְדֵי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם וְנִשְׁמַע מִמֶּנּוּ קוֹלוֹת וּבְרָקִים, כִּי

וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשּׁוֹפָר, דָּא שׁוֹפָר שֶׁל אַיִל, אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, בְּחִינַת: ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים פט): **״אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה״, ״יוֹדְעֵי״ דַּיְקָא, שֶׁיִּפְגַּע הַקּוֹל בַּמֹּחַ, בְּחִינוֹת עָבֵי מִטְרָא, וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת רְעָמִים, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ תְּקִיעַת שׁוֹפָר מֵאִישׁ יָרֵא וְחָרֵד, בְּוַדַּאי לֹא יִדְאַג כָּל הַשָּׁנָה מֵרְעָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ׳בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלֵיתָ, וּבְקוֹל שׁוֹפָר עֲלֵיהֶם הוֹפַעְתָּ׳, שֶׁבְּקוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם מְקוֹלוֹת וּבְרָקִים:**

הַשּׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת רְעָמִים כַּנַּ״ל.

ד) **אֲבָל צָרִיךְ לְפַנּוֹת אֶת הַמֹּחִין מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מֵחָמֵץ, שֶׁלֹּא יַחְמִיץ אֶת חָכְמָתוֹ בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְתַאֲווֹת, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיא אֶת הַקּוֹל וְיִפְגַּע בְּמֹחוֹ יִתְעַבֵּד מִמֶּנּוּ רַעַם; כִּי כָּל זְמַן שֶׁמֹּחַ הָאָדָם מָלֵא חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּמַחְמִיץ אֶת מֹחוֹ בְּכָל מִינֵי שְׁטִיּוֹת וַהֲבָלִים, חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְתַאֲווֹת רָעוֹת, עַדַיִן אֵינוֹ זוֹכֶה שֶׁיִּתְעוֹרֵר לִבּוֹ לְיִרְאָה וּלְשִׂמְחָה; כִּי הַהֶכְרֵחַ לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת, שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר הַדִּין וּלְאַחַר גְּזַר דִּין, וְיִזְכֶּה לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל אֶת כָּל מִינֵי דִּינִים מִכְּלַל הָעוֹלָם, שֶׁיִּנָּקֶה מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְגַמְרֵי מִכָּל מִינֵי הֲבָלִים, וְיַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד רַק אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מַחֲשָׁבָא דְּבַר נַשׁ רֵישָׁא דְּכֹלָּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא ה.), וּבְמָקוֹם שֶׁחוֹשֵׁב הָאָדָם — שָׁם כָּל הָאָדָם; עַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְמִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחְשֹׁב רַק מֵאֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל הוּא אֱלֹקוּת גָּמוּר. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קב.) כֵּיוָן דְּקָא מִיכַוֵּן מַחֲשַׁבְתּוֹ מְשַׁוָּיָא לֵיהּ מָקוֹם, כִּי עַל יְדֵי שֶׁיְּכַוֵּן מַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל יְדֵי זֶה יָכִין מָקוֹם לוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בְּהָעוֹלָם, כִּי הָעִקָּר הַכֹּל תָּלוּי בַּמַּחֲשָׁבָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ה׳): מַחֲשַׁבְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָדְמָה לְכָל דָּבָר, כִּי מַחֲשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא נִשְׁמָתָן, הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, אֲבָל כְּשֶׁגַּלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא אָטוּם בְּטֻמְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא יא, מג): ״וְנִטְמֵתֶם בָּם״ [פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּאִסּוּר אֲכִילַת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, כִּי מָאן דְּמִסְתָּאֵב בְּהָנֵי מֵיכְלֵי נָפִיק מִסְּטָרָא דְּחַיֵּי וְנָפִיק מֵרְשׁוּ קְדִישָׁא וְעַיֵּל בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא, וְלָא עוֹד דְּאִסְתָּאֵב בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, וְעַל דָּא כְּתִיב ״וְנִטְמֵתֶם״ בְּלֹא אָלֶף, כִּי כָּל טָמֵא מִסְּטָרָא דְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָלֶף אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנִיז תַּמָּן, אֲבָל כְּשֶׁנִּטְמָא בְּשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁהוּא מִינוּת, נִסְתַּלֵּק מִשָּׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְלָזֶה הֵשִׁיב הָרַמְבַּ״ם עַל אוֹתָן שֶׁכָּפְרוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים: מִסְתָּמָא אֲכָלְתֶּם דְּבָרִים טְמֵאִים, וְלָזֶה בָּא הַסָּפֵק וְהַמִּינוּת בִּלְבַבְכֶם לִכְפֹּר בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. וְזֶהוּ גַּם חֹמֶר אִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁעָנְשׁוֹ כָּרֵת, שֶׁנִּכְרָת לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַצָּה מֵיכְלָא דַּאֲסָוָתָא מֵיכְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא, הַמְרַפֵּא אֶת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל מִינֵי חֹלִי, וּמַכְנִיס בָּאָדָם אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל — לָמָּה אֲנִי אוֹכֵל מַצָּה? כִּי הַבּוֹרֵא צִוָּנִי, שֶׁזֶּה בְּחִינַת זֶה הַדָּבָר שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ אֲכִילָתוֹ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ וּרְצוֹנוֹ, שֶׁהֵם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, אַחְדוּת גָּמוּר הֵם].

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמַּחְמִיץ מֹחוֹ בְּעַקְמוּמִיּוּת וְהִרְהוּרִים רָעִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַזַי אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. גַּם יִשְׁמֹר יִרְאָתוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הַקּוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כו, יד): ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״;

ד אֲבָל צָרִיךְ לְפַנּוֹת אֶת הַמֹּחִין מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, מֵחָמֵץ, שֶׁלֹּא יַחְמִיץ אֶת חָכְמָתוֹ בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְתַאֲווֹת, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיא אֶת הַקּוֹל וְיִפְגַּע בְּמֹחוֹ, יִתְעַבֵּד מִמֶּנּוּ רַעַם, אֲבָל כְּשֶׁגַּלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא אָטוּם בְּטֻמְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְנִטְמֵתֶם בָּם״, אַזַי אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. גַּם יִשְׁמֹר יִרְאָתוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הַקּוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו״, שֶׁלֹּא

וְהָרַעַם הוּא גְּבוּרָה מַכְנִיס יִרְאָה כַּנַּ״ל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ יִרְאָה חִיצוֹנִית. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יז): גְּדוֹלָה הִיא הַיִּרְאָה שֶׁשָּׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בִּזְכוּת הַיִּרְאָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב: ״וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו״, עַיֵּן שָׁם; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אֲזַי אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

וְזֶה (אָבוֹת ג׳): אִם אֵין חָכְמָה — אֵין יִרְאָה, אִם אֵין יִרְאָה — אֵין חָכְמָה. כִּי הַיִּרְאָה תְּלוּיָה כְּפִי שְׁמִירַת חָכְמָתוֹ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְחָכְמוֹת חִיצוֹנִיוֹת, וּכְמוֹ־כֵן לְהֶפּוּךְ, כִּי הַחָכְמָה תְּלוּיָה כְּפִי שְׁמִירַת יִרְאָתוֹ, שֶׁיִּרָא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳״, וּכְתִיב (מִשְׁלֵי ט, י): ״תְּחִלַּת חָכְמָה — יִרְאַת ה׳״; וּכְתִיב (אִיּוֹב כח, כח): ״הֵן יִרְאַת ה׳ הִיא חָכְמָה״ וְכַנַּ״ל, כִּי יִרְאָה וְחָכְמָה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ.

וְזֶהוּ (שַׁבָּת נו: וּבְסַנְהֶדְרִין כא:): יָרַד גַּבְרִיאֵל וְנָעַץ קָנֶה בַּיָּם (גַּבְרִיאֵל הוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה כַּיָּדוּעַ). פֵּרוּשׁ: מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת הַיְנוּ יִרְאָה חִיצוֹנִית, נָעַץ קָנֶה בְּיָם הַחָכְמָה שֶׁנֶּאֱטָם הַשֵּׂכֶל; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יִרְאוֹת חִיצוֹנִיוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נֶאֱטָם מֹחוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּכְבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא קוֹלוֹ בְּכֹחַ בִּתְפִלָּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַקֵּם לִבּוֹ יוֹתֵר, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַגְּזַר דִּין לְרָעָה עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר (כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַיִּרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת, אֲזַי נֶאֱטָם מֹחוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִפִּיו קוֹל בִּתְפִלָּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַקֵּם לִבּוֹ יוֹתֵר וְנִמְשָׁךְ עָלָיו מִדַּת הַדִּין). וְזֶה קָנֶה דָּא בְּחִינַת קוֹל הַיּוֹצֵא מֵהַקָּנֶה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת שֶׁהִיא בְּחִינַת סוֹסְפִיתָא דְּדַהֲבָא (פְּסֹלֶת הַזָּהָב); כִּי זָהָב הוּא בְּחִינַת יִרְאָה (עַיֵּן קְהִלּוֹת יַעֲקֹב, אוֹת זָהָב), וְסוֹסְפִיתָא דְּדַהֲבָא הוּא בְּחִינַת יִרְאָה חִיצוֹנִית, נִשְׁאָר עַל־יְדֵי־זֶה הַקּוֹל נָעוּץ בַּאֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, וְלֹא יִשְׁתַּמַּע לְבִרְיָתָא בַּאֲטִימַת הַשֵּׂכֶל דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי יִרְאָה חִיצוֹנִית נַעֲשָׂה חָכְמָה חִיצוֹנִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה אֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, כִּי יִרְאָה וְחָכְמָה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְעִקַּר לִשְׁמֹר מֹחוֹ שֶׁלֹּא יֵחָמִין; הַיְנוּ אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְיִרְאָה בָּרָה וּנְקִיָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְפַשֵּׁט אֶת הָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁבִּלְבָבְךָ, וְתִזְכֶּה לְהוֹצִיא קוֹל הַתְּפִלָּה בְּכֹחַ, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה תָּמִיד, וּתְקַיֵּם מִצְוָתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם קִווּי שָׂכָר כְּלָל, רַק מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַהֶכְרֵחַ לְךָ לִשְׁמֹר מֹחֲךָ שֶׁלֹּא תַּחֲמִין אוֹתוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, רַק לְהַכְנִיס תָּמִיד בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

יִהְיֶה לוֹ יִרְאָה חִיצוֹנִית, וְזֶה (אָבוֹת פֶּרֶק ג): **׳אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה, אִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה׳.**

וְזֶהוּ (שַׁבָּת נו: וּבְסַנְהֶדְרִין כא:): **׳יָרַד גַּבְרִיאֵל וְנָעַץ קָנֶה בַּיָּם׳, פֵּרוּשׁ: מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת, הַיְנוּ יִרְאָה חִיצוֹנִית, נָעַץ קָנֶה בְּיָם הַחָכְמָה, ׳קָנֶה׳, דָּא בְּחִינַת קוֹל הַיּוֹצֵא מֵהַקָּנֶה. הַיְנוּ עַל־יְדֵי הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת סוֹסְפִיתָא דְּדַהֲבָא, יִרְאָה חִיצוֹנִית, נִשְׁאָר הַקּוֹל נָעוּץ בַּאֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, וְלֹא יִשְׁתַּמַּע לְבִרְיָתָא:**

וְעִקַּר לִשְׁמֹר מֹחוֹ שֶׁלֹּא יֵחָמִין, וְזֶהוּ (תְּהִלִּים סח): **״גְּעַר חַיַּת קָנֶה״, כִּדְאִיתָא בַּזֹּהַר** (פִּינְחָס רנב):

בַּזֹּהַר (פִּינְחָס רנב.): קָנֶה חֵי״ת תְּשַׁבֵּר וְתַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה ה״א; הַיְנוּ מִיּוֹם שֶׁיָּרַד גַּבְרִיאֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרָה, וְנַעַץ קָנֶה בַּיָּם, שֶׁהוּא מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנוֹת וְיִרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת, עַד שֶׁנֶּאֶטַם הַשֵּׂכֶל לְגַמְרֵי, מֵאָז נִתְגַּבֵּר וְנִתְפַּשֵּׁט הַחַיָּה רָעָה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, הַמַּחֲמִיץ אֶת לֵב הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְעַקְּמוֹ לְגַמְרֵי, וּמֵמִית אֶת לִבּוֹ, כִּי (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן יא): הָרְשָׁעִים הֵן בְּרִשּׁוּת לְבָן, וְצָרִיךְ לִשְׁבֹּר אֶת הַחֵי״ת וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה ה״א, הַיְנוּ וְתַעֲשֶׂה מֵאוֹתִיּוֹת חָמֵ״ץ מַצָּ״ה, כִּי תֵּבַת חָמֵ״ץ הִיא תֵּבַת מַצָּ״ה, וְהַחִלּוּק הוּא רַק בְּמַשֶּׁהוּ, כִּי אֵין בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה אֶלָּא מַשֶּׁהוּ, כִּי בֵּין אוֹת ח׳ לְבֵין אוֹת ה׳ יֵשׁ הֶפְסֵק רַק מַשֶּׁהוּ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תַּחֲמִיץ חָמֵץ; כִּי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אָסוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים נִזְהָרִים מְאֹד מְאֹד אֲפִלּוּ עַל חוּט הַשַּׂעָרָה, מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה כָּל שֶׁהִיא אֵינָם מַנִּיחִים לְתוֹךְ מֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם, רַק הֵם תָּמִיד דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבְקוּת אֱמֶת בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן גֹּעַר שֶׁהוּא לְשׁוֹן מְרִיבָה, כִּי גּוֹעֵר וּמְרִיב עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת, וְכֵן מַצָּה הוּא בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם — מַחֲלֶקֶת, כִּי מַצָּה לְשׁוֹן מְרִיבָה, דְּצַדִּיקַיָּא עָבְדִין מַצּוּתָא בְּסִטְרִין אוֹחֲרָנִין, דְּלָא יִתְקָרִיבוּ לְמִשְׁכָּנָא דִּקְדֻשָּׁה; כִּי הֵם תָּמִיד שׁוֹמְרִים עַל מַחֲשַׁבְתָּם שֶׁלֹּא תַּחֲמִיץ אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, וְאֵינָם מַנִּיחִים אֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אֶל מִשְׁכַּן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא הַמּוֹחַ; הַיְנוּ כְּשֶׁתִּשְׁמֹר אֶת חָכְמָתְךָ, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בּוֹ חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁלֹּא תְּהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת קָנֶה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא זֶה לְעֻמַּת זֶה כְּנֶגֶד 'קָנֶה חָכְמָה קָנֵה בִינָה' דִּקְדֻשָּׁה, כִּי חָכְמָה וּבִינָה הֵם הַמּוֹחִין, בְּסוֹד תְּרֵין רְעִין דְּלָא מִתְפָּרְשִׁין (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיִּקְרָא ד.), אָז עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִבְּחִינַת חָמֵץ שֶׁהִיא סִטְרָא דְּמוֹתָא, כִּדְאִיתָא (בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פִּינְחָס רנב.): מַחְמֶצֶת תַּמָּן סִטְרָא דְּמוֹתָא.

'קָנֶה חֵי״ת תְּשַׁבֵּר וְתַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה ה״א', וְתַעֲשֶׂה מֵאוֹתִיּוֹת חָמֵץ — מַצָּה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תַּחְמִיץ חָכְמָתְךָ. וְזֶהוּ לְשׁוֹן "גְּעַר", לְשׁוֹן מְרִיבָה, כִּי מַצָּה לְשׁוֹן מְרִיבָה, דְּצַדִּיקַיָּא עָבְדִין מַצּוּתָא בְּסִטְרִין אָחֲרָנִין, דְּלָא יִתְקָרִיבוּ לְמִשְׁכָּנָא דִּקְדֻשָּׁה. הַיְנוּ כְּשֶׁתִּשְׁמֹר אֶת חָכְמָתְךָ שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בּוֹ חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁלֹּא תְּהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת קָנֶה דְּסִטְרָא אָחֲרָא, כְּנֶגֶד 'קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה' דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִבְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁהִיא סִטְרָא דְּמוֹתָא, כִּדְאִיתָא: 'מַחְמֶצֶת, תַּמָּן סִטְרָא דְּמוֹתָא'.

וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים הֵם תָּמִיד דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם בְּדִבְקוּת אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִרְאָתָם עַל פְּנֵיהֶם תָּמִיד, וְיֵשׁ לָהֶם יְשָׁרוּת לֵב, עַד שֶׁמֵּרֹב שִׂמְחָתָם בַּעֲרֵבוּת נֹעַם זִיו אוֹר הַשְּׁכִינָה הַשּׁוֹפֵעַ עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת קִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם צוֹפִים וְרוֹאִים וּמַבִּיטִים תָּמִיד בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיוֹדְעִים אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר הַדִּין אוֹ לְאַחַר גְּזַר דִּין, וּמְבַטְּלִים אֶת הַדִּינִים עַל־יְדֵי תְּפִלָּתָם, שֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים תָּמִיד אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ בְּכֹחַ גָּדוֹל, וְהֵם נִשְׁמָרִים מְאֹד מְאֹד מִמַּחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה כָּל דְּהוּ, כִּי תָּמִיד מַכְנִיסִים בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מַסִּיחִים דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע, כִּי צַדִּיקַיָּא עָבְדִין מַצּוּתָא בְּסִטְרִין אוֹחֲרָנִין דְּלָא יִתְקָרִיבוּ לְמִשְׁכָּנָא דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּמֹחִיצַת מֹחָם שׁוּם צַד הִרְהוּר רַע אוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁהִיא מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל עַד שֶׁבָּא לְמַטָּה אֵצֶל

זֶה הָעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַלָּלוּ מְטַהֲרִים וְהַלָּלוּ מְטַמְּאִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, כִּי כָּל אֶחָד עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם כְּפִי מִדָּתוֹ וְשָׂרָשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ מִמַּדְרֵגָתוֹ וּמִבְּחִינָתוֹ וּמִמְּקוֹמוֹ שֶׁהוּא שָׁם, וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד מְקַשֵּׁר וּמְיַחֵד מַחֲשַׁבְתּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּפִי מַצָּבוֹ וְעִנְיָנוֹ דַּיְקָא, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלָל לַחֲשֹׁב וּלְהִתְבַּלְבֵּל מְצַדִּיק אַחֵר, כִּי הוּא עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם כְּפִי שֶׁמֵּאִיר לוֹ, וְאַף שֶׁחֲבֵרוֹ הַצַּדִּיק הָאַחֵר, הוּא לְהִפּוּךְ מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ אַחֵר וּמִתְנַהֵג לְהִפּוּךְ לְגַמְרֵי, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה שֶׁיֵּשׁ סְתִירָה וּמַחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁלֹּא כֵן הוּא, רַק **וְתַאֲמִין כִּי כָּל מַצּוּתָא וּמְרִיבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְׁלֵמִים, אֵין זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּגָּרְשׁוּ סִטְרִין אָחֳרָנִין**

וְתַאֲמִין, כִּי כָּל מַצּוּתָא וּמְרִיבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְׁלֵמִים, אֵין זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּגָּרְשׁוּ סִטְרִין אָחֳרָנִין, וְזֶה פֵּרוּשׁ (מִשְׁלֵי טו): **״אֹזֶן שֹׁמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים תָּלִין״, לְשׁוֹן תְּלוּנָה וּמְרִיבָה, כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, תֵּדַע שֶׁזֶּה מַשְׁמִיעִין אוֹתְךָ תּוֹכָחָה, עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, שֶׁעַל־זֶה נֶאֱמַר** (מִשְׁלֵי ב): **״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״,**

וְזֶה, וְזֶה פֵּרוּשׁ (מִשְׁלֵי טו, לא): ״אֹזֶן שֹׁמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים תָּלִין״. הַיְנוּ תָּלִין הוּא תְּלוּנָה וּמְרִיבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, כד): ״וַיִּלֹּנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה״ וְגוֹ׳, כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים תֵּדַע שֶׁזֶּה מַשְׁמִיעִין אוֹתְךָ תּוֹכָחָה עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁחָטָא וּפָגַם הַרְבֵּה וְכוּ׳, וּבִפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁהוֹצִיא טִפֵּי מֹחוֹ לְבַטָּלָה, לוֹ נִתְעַקֵּם בְּיוֹתֵר הַלֵּב, כִּי הוּא חֵטְא דּוֹר הַמַּבּוּל כַּנַּ״ל, אֲשֶׁר עַל זֶה נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ו, ו): ״וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ״, כִּי נִגְרַע מִשְׁמַחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הוּא מִתְעָרֵב עַל רִיב שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הוּא בְּעַצְמוֹ לוֹקֵחַ חֵלֶק בָּזֶה, וּמְדַבֵּר סָרָה עַל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נה, כא): ״שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלּוֹמָיו חִלֵּל בְּרִיתוֹ״, אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר בְּשִׁלּוֹמָיו — שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים, תֵּדַע שֶׁבְּוַדַּאי חִלֵּל בְּרִיתוֹ, כִּי לֹא יִתֵּן שֶׁאֶחָד יְדַבֵּר עַל צַדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם לֹא שֶׁחִלֵּל בְּרִיתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי חֵטְא זֶה עָקַר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי, כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, תֵּדַע שֶׁזֶּה מַשְׁמִיעִין אוֹתְךָ תּוֹכָחָה עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, שֶׁעַל זֶה (הַיְנוּ שֶׁעַל חֵטְא זֶה) נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ב, יט): **״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״**; כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה — לְהוֹצִיא טִפֵּי מֹחוֹ לְבַטָּלָה, כְּבָר לֹא יוּכַל לָשׁוּב וְלָצֵאת מִשָּׁם לְעוֹלָם, כִּי הוּא חֵטְא הַמַּחֲשִׁיךְ אֶת שֵׂכֶל הָאָדָם, וְאוֹטֵם אוֹתוֹ בַּאֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ בִּסְפֵקוֹת וּבְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפְלוֹת עָלָיו יִרְאוֹת חִיצוֹנוֹת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כָּל מִינֵי גְּזֵרוֹת רָעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִדַּת

הַדִּין מְקַטְרֵגֶת עָלָיו תָּמִיד, עַד שֶׁאֵיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּשֶׁב קפח.), אֲשֶׁר עַל חֵטְא אוֹשִׁיד זַרְעֵיהּ בְּרֵיקָנְיָא וְאַפִּיק זַרְעָא לְמַגְנָא בְּיָדָא אוֹ בְּרַגְלָא — אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְלָא עָאל לְפַרְגּוֹדָא וְלָא חָמֵי סִבְּרָ אַפֵּי עַתִּיק יוֹמֵי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן קָשֶׁה לָהֶם לָשׁוּב לְאָרְחוֹת חַיִּים. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים, וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְעַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד, וְהֵם מְגַלִּים רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ עַל הַכִּי גְּרוּעִים וּפְגוּמִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְאִירִים גַּם בָּהֶם עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת, אֵיךְ לָצֵאת מִגְּרִיעוּת מַעֲשֵׂיהֶם וְהֶרְגֶּלָם הָרָע שֶׁנִּתְרַגְּלוּ בָּזֶה מִימֵי נְעוּרֵיהֶם, אַךְ בְּשָׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן נַעֲשָׂה מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה בֵּין אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, הַיְכוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִלְּכְלוּכָם הָרָע וּמֵהַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה. וְזֶהוּ עִקַּר הַנְּסָיוֹן שֶׁל אֵלּוּ הַפְּגוּמִים בְּיוֹתֵר; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין רָאוּי לְהַנִּיחָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, מֵאַחַר שֶׁאוֹשִׁידוּ זַרְעָם בְּרֵיקָנְיָא, וְהוֹצִיאוּ טִפֵּי מֹחָם לְבַטָּלָה, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְשׁוֹלֵחַ לָהֶם נְסָיוֹן זֶה, שֶׁשּׁוֹמְעִין מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מַחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם כְּלָל, כִּי הֵם בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, בְּחִינַת: ״וְאֶת וָהֵב בְּסוּפָה״ — לֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ אוֹהֲבִים זֶה לָזֶה כַּנַּ״ל; כִּי אֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, כָּל אֶחָד מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמַצָּבוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ וְשָׁרְשׁוֹ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. אַךְ בִּשְׁבִיל שֶׁאַתָּה דָּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי הַבְּרִית פְּגַם הוֹצָאַת טִפֵּי מֹחָם לְבַטָּלָה, אֲשֶׁר הוּא חֵטְא חָמוּר, וְרָאוּי לְהַרְחִיקָם, כִּי עַל חֵטְא זֶה נֶאֱמַר: ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״, וְכוֹתְבִים עֲלֵיהֶם שֶׁאֵין לָהֶם תְּשׁוּבָה וְכוּ׳, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מָלֵא רַחֲמִים, וּבְפָרָט שֶׁהַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד מַמְשִׁיכִים רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם עַל אֵלּוּ הַפְּגוּמִים בְּיוֹתֵר, רַק מֵחֲמַת שֶׁמִּי שֶׁפָּגַם כָּל־כָּךְ, הוּא צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת וּלְהִצְטָרֵף וְלַעֲמֹד בַּנְּסָיוֹן הַזֶּה שֶׁל הִתְרַחֲקוּת הַזֹּאת, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּרְחִיקוּ אוֹתוֹ כָּל־כָּךְ בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁכּוֹתְבִין עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה וְכוּ׳, וּכְשֶׁהוּא פֶּתִי וְסָכָל, וְאֵינוֹ מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אַזַּי מוֹצֵא פְּטוֹר לְעַצְמוֹ לְהִתְרַחֵק מִן הַתְּשׁוּבָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִכְתַּב עָלָיו, שֶׁאֵין מוֹעִילָה לוֹ תְּשׁוּבָה, חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל מִי שֶׁחוֹשֵׁב בֶּאֱמֶת עַל הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ, מֹחַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת חָמֵץ, בְּחִינַת יָרַד גַּבְרִיאֵל וְכוּ׳, שֶׁהוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה, שֶׁחֵטְא זֶה מֵבִיא תָּמִיד לִידֵי כַּעַס וּגְבוּרָה (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רמט), עַל־כֵּן צָרִיךְ וְתֵדַע שֶׁנַּעֲשָׂה קָנֶה, הַיְנוּ חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת נְעוּצִים בְּיַם חָכְמָתְךָ, וּבְוַדַּאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מֹחַךְ לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְאֵין הַמְרִיבָה אֶלָּא בִּשְׁבִילְךָ כִּדֵי שֶׁתָּשׁוּב מִמָּוֶת לְחַיִּים, מֵחָמֵץ לְמַצָּה, מֵחֵי״ת לְהֵ״א, וְתָשׁוּב מִיִּרְאָה רָעָה, מִקּוֹל פָּגוּם, מֵחָכְמָה פְּגוּמָה, לְיִרְאָה טוֹבָה, לְקוֹל טוֹב, לְחָכְמָה טוֹבָה. וְעַל־כֵּן זֶהוּ עִקַּר הַנְּסָיוֹן לְכָל אֵלּוּ שֶׁפְּגוּמִים בְּיוֹתֵר בִּפְגַם

שֶׁאַתָּה דָּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא, בְּחִינַת חָמֵץ, בְּחִינַת יָרַד גַּבְרִיאֵל וְכוּ׳, וְתֵדַע שֶׁנַּעֲשָׂה קָנֶה, הַיְנוּ חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת נְעוּצִים בְּיַם חָכְמָתְךָ, וּבְוַדַּאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מֹחַךְ, לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְאֵין הַמְרִיבָה אֶלָּא בִּשְׁבִילְךָ, כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּב מִמָּוֶת לְחַיִּים, מֵחָמֵץ לְמַצָּה, מֵחֵי״ת לְהֵ״א, וְתָשׁוּב מִיִּרְאָה רָעָה, מִקּוֹל פָּגוּם, מֵחָכְמָה פְּגוּמָה, לְיִרְאָה טוֹבָה, לְקוֹל טוֹב, לְחָכְמָה טוֹבָה.

אֲזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁרוֹאֶה כָּל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁכָּתוּב עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִילָה לוֹ תְּשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין מִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אַדְרַבָּה יֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת יוֹתֵר עַל עַצְמוֹ, כִּי אַף־עַל־כֵּן —

מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפוֹ, וּמַה יַּעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה?! וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כָּל מַה שֶּׁמּוֹצֵא וְרוֹאֶה שֶׁמַּרְחִיקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, הוּא מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר, וְצוֹעֵק אֶל הַשֵּׁם מֵעֲמָקָא דְּלִבָּא, עַד ״יַשְׁקִיף וְיֵרֶא הַשֵּׁם מִשָּׁמַיִם״; כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא, וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיַּעֲמֹד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ כְּבָר בְּכַמָּה וְכַמָּה רְשָׁעִים גְּדוֹלִים שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי הַמֹּחַ, וְכָפְרוּ בָּעִקָּר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן נִתְקַבְּלוּ בִּתְשׁוּבָה. וַאֲזַי כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁמַּרְחִיקִין אוֹתוֹ כַּנַּ״ל, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו, וְנִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא, עַל־יְדֵי שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הִתְרַחֲקוּת כַּנַּ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלִּין, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ד׳). וְעִקַּר הַנִּסָּיוֹן הוּא, שֶׁרוֹאִין וְשׁוֹמְעִין הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן מִתְרַחֲקִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין יוֹדְעִים עִם מִי הַצֶּדֶק וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת מַחֲלֹקֶת הַצַּדִּיקִים הִיא בְּשָׁרְשָׁהּ אַהֲבָה וְאַחְדוּת, אַךְ מִכָּל שֹׁרֶשׁ קָדֹשׁ נִשְׁתַּלְשֵׁל מִשָּׁם אַחַר הָרִבְּה הִשְׁתַּלְשְׁלֻיּוֹת רַע גָּמוּר. עַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁגַּם בְּמַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, שֶׁכְּוָנָתָם רַק לַשָּׁמַיִם, נִשְׁתַּלְשֵׁל עַד שֶׁבָּא לְמַטָּה, שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּינֵיהֶם אֲנָשִׁים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד בְּפֶגַם טִפֵּי מֹחַם, וְהֵם הֵם הַכְּלָבִים הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, אֲשֶׁר בּוֹעֵר בָּהֶם אֵשׁ הַתַּאֲוֹת וּמְסָרָחִים בְּקִנְאָה וְשִׂנְאָה וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְהֵם הֵם הַגּוֹרְמִים עִכּוּב גְּאֻלָּתֵנוּ, עַל־יְדֵי הִתְעָרְבוּתָם בְּמַחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, וְהֵם גּוֹרְמִים שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁנִּפְגְּמוּ בְּפֶגַם טִפֵּי הַמֹּחַ, שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מֵהַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן אוֹתָם. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁהוּא פֶּתִי וְסָכָל כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין, אֲזַי מִתְרַחֵק יוֹתֵר עַל־יְדֵי־זֶה, עַל־יְדֵי שֶׁרוֹאֶה מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּבִפְרָט

וּכְשֶׁתִּשְׁמֹר אֶת מֹחֲךָ מִבְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָטוּם, אֲזַי יִפְגַּע

בְּהַמַּחֲלֹקֶת כִּתּוֹת כִּתּוֹת לֵצִים בַּעֲלֵי תַּאֲוֹת, רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁפּוֹעֲרִים פִּיהֶם בְּלִי חֹק, וּמְבַזִּים וּמְחָרְפִים וּמְדַבְּרִים רַע עַל מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֵיזוֹ שַׂיָּכוּת לְהַצַּדִּיקִים וְכוּ׳. אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקִדְקָדוֹ, אֲזַי שׁוֹמֵעַ תּוֹכֵחַת חַיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַמְּרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם וּמֶה עָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וּבְוַדַּאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מֹחֲךָ לֹא הָיָה נִשְׁמַע לְךָ מְרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְעַל־כֵּן אֵין הַמְּרִיבָה אֶלָּא בִּשְׁבִילְךָ, כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּב מִמָּוֶת לְחַיִּים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, בְּרַח לְךָ מֵאֲנָשֵׁי לָצוֹן, מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת, הַמְדַבְּרִים סָרָה עַל אֲנָשִׁים צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם, בְּטֵלִים בַּמְּצִיאוּת לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט שֶׁבִּימֵי נְעוּרֶיךָ קִבַּלְתָּ חִיּוּת מֵאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ שְׁמִרִיבִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּתְעַקֵּם עַכְשָׁו גַּם דַּעְתְּךָ וְלִבְּךָ עֲלֵיהֶם, וְגַם לְךָ כְּבָר קָשֶׁה עֲלֵיהֶם קֻשְׁיוֹת וְכוּ׳. מַדּוּעַ לֹא תִּזְכֹּר אֶת לְכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, וַאֲשֶׁר עַד עַתָּה עֲדַיִן אֵינְךָ נָקִי מִזֶּה וְכוּ׳, וְאֵיךְ שֶׁהָאֲנָשִׁים הַכְּשֵׁרִים הָאֵלּוּ נָשְׂאוּ אוֹתְךָ כַּאֲשֶׁר נוֹשְׂאִים הָעוֹלָל וְהַיּוֹנֵק, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת מַטּוֹת): בְּאֵר שֶׁשָּׁתִיתָ מִמֶּנּוּ מַיִם אֶל תִּזְרֹק בּוֹ אֶבֶן, עַיִן שָׁם; וְכֵן הוּא (בְּבָא קַמָּא צב:): בִּירָא דְּשָׁתֵית מִינֵּיהּ לָא תִּשְׁדֵּי בֵּיהּ קָלָא, עַיִן שָׁם; **וּכְשֶׁתִּשְׁמֹר אֶת מֹחֲךָ מִבְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָטוּם** בַּהֲסָתוֹת וּפְתוּיִים שֶׁל אֵלּוּ הַבּוּרִים וְהַלֵּצִים, הַמְדַבְּרִים עַל הַכְּשֵׁרִים

וְהַיְרֵאִים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁלֹּא תִּבָּלְבֵּל אֶת עַצְמְךָ כְּלָל מֵהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, אֲזַי יִפָּגַע קוֹלְךָ בְּגַלְגַּלְתְּךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּתְפַּלֵּל וְיִתְעַבֵּד רַעַם, וְיִתְפַּשֵּׁט עַקְמוּמְיוּת שֶׁבִּלְבָּבְךָ, וְאָז תִּזְכֶּה לְשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צז, יא): ״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״.

קוֹלְךָ בְּגַלְגַּלְתְּךָ, וְיִתְעַבֵּד רַעַם, וְיִתְפַּשֵּׁט עַקְמוּמְיוּת שֶׁבִּלְבָּבְךָ, וְאָז תִּזְכֶּה לְשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים פא, ח): ״אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה סֶלָה״, מֵי מְרִיבָה זֶה בְּחִינַת מַצָּה, בְּחִינַת מֹחִין, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה רְעָמִים; הַיְנוּ שֶׁכָּל הַהַשָּׂגָה הַנַּ״ל מְלֻבֶּשֶׁת וּמְשֻׁלֶּבֶת בְּפָסוּק זֶה: ״בַּצָּרָה קָרָאתָ וַאֲחַלְּצֶךָּ״; הַיְנוּ עַל־יְדֵי מָה זָּכִיתָ כְּשֶׁהָיְתָה לְךָ צָרָה וְקָרָאתָ אֵלַי, חִלַּצְתִּיךָ וְעָנִיתִיךָ עַל־יְדֵי רַעַם, הַיְנוּ שֶׁקּוֹלְךָ הָיָה בִּבְחִינַת רְעָמִים, ׳אֶבְחָנְךָ׳ הַיְנוּ בְּחַנְתִּיךָ עַל ׳מֵי מְרִיבָה׳ שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְהָיָה מֹחֲךָ נָקִי בִּבְחִינַת מַצָּה, לֹא הִתְבַּלְבַּלְתָּ בְּהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה קוֹלְךָ בִּבְחִינַת רְעָמִים, וְנִפְשַׁט הָעַקְמוּמְיוּת שֶׁבִּלְבָּבְךָ וְזָכִיתָ לְשִׂמְחָה, וְהָיִיתָ יוֹדֵעַ בֵּין קֶדֶם גְּזַר דִּין וּבֵין אַחַר גְּזַר דִּין, וְהָיִיתָ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֲלֵי אֲפִלּוּ לְאַחַר גְּזַר דִּין, עַל־יְדֵי שֶׁתַּלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתְךָ בְּמַאֲמָר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר״ דַּיְקָא, כִּי הַתְּפִלָּה נִסְתֶּרֶת וּמְלֻבֶּשֶׁת בְּהַמַּאֲמָר, עַל־יְדֵי־זֶה עֲנִיתִיךָ וְכַנַּ״ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים פא): ״אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם, אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה סֶלָה״, ״מֵי מְרִיבָה״ זֶה בְּחִינַת מַצָּה, בְּחִינַת מֹחִין, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה רְעָמִים:

ה) וְתֵדַע, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁתֵּף הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים, שְׁמֹאלָא בִּימִינָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כ): ״בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ״, כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת עַל יְדֵי הַחֲסָדִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קי): ״שֵׁב לִימִינִי״. וְכֵן צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הָאַהֲבָה עִם הַיִּרְאָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַבֵּד רְעָמִים,

ה) וְתֵדַע שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁתֵּף הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים, זֶה סוֹבֵב עַל מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל, כְּדֵי לִפְתֹּחַ אֲטִימַת הַשֵּׂכֶל הוּא עַל־יְדֵי רַעַם הַגְּבוּרָה, שֶׁהוּא קוֹל הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל יָדָהּ מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יִרְאָה. מוֹסִיף עַכְשָׁו וְאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁתֵּף אֵלֶיהָ גַּם מִדַּת הָאַהֲבָה, כִּי צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים שְׁמֹאלָא בִּימִינָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כ, ז): ״בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ״; הַיְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ, הַיְנוּ שֶׁהַיְמִין — הַחֶסֶד יַעֲזֹר לַהַגְּבוּרָה, כִּי יִהְיוּ נִכְלָלִים יַחַד, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — שֶׁנִּכְלָלִים יַחַד הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה; כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הַמֹּחִין הוּא עַל־יְדֵי הַחֲסָדִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קי, א): ״שֵׁב לִימִינִי״; וְיָמִין זֶה חֶסֶד. וְכֵן צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הָאַהֲבָה עִם הַיִּרְאָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַבֵּד רְעָמִים; וּמֵרָחוֹק תַּשְׂכִּיל וְתָבִין, כִּי הָאַהֲבָה הִיא בְּחִינַת שִׁמְחַת הַמִּצְוֹת, שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם קִוּוּי שָׂכָר כְּלָל, רַק עוֹבֵד מֵאַהֲבָה, וּלְהֶפֶךְ יִרְאָה הוּא בְּחִינַת שֶׁעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, וּמִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד שֶׁאִם לֹא יַעֲשֶׂה הַמִּצְוָה, יִהְיֶה לוֹ אֵיזֶה עֹנֶשׁ אוֹ הֶעְדֵּר שָׂכָר עוֹלָם הַבָּא, וּבֶאֱמֶת בְּתִחְלָּה צְרִיכִים לְשַׁתֵּף שְׁנֵיהֶם דַּיְקָא — יִרְאָה וְאַהֲבָה, כִּי עִקַּר הָעֲבוֹדָה בְּתִחְלָּה הוּא רַק מֵחֲמַת יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, וּבְלִי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַפְלּוּ צַדִּיקִים צְרִיכִים גַּם־כֵּן יִרְאָה, כִּי עוֹבְדִים מֵאַהֲבָה הֵם מוּעָטִים מְאֹד מְאֹד (עֵין שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן ה׳).

וְזֶה מִסְּטָרָא דִּימִינָא, מֹחָא חִוָּרָא כְּכַסְפָּא (תִּקּוּן ע׳): כְּשֶׁאוֹחֲזִים בְּצַד הַיָּמִין, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּכֵּךְ וְנִתְחַוֵּר מֹחוֹ כְּכֶסֶף צָרוּף, כִּי אַהֲבָה שֶׁהִיא הַשְׁמָחָה פּוֹתַחַת אֶת אֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, וְזֶה (שְׁמוֹת יד, כז): ״וַיָּשָׁב הַיָּם״, הַיְנוּ יַם הַחָכְמָה, ״לִפְנוֹת בֹּקֶר״ דָּא בֹּקֶר דְּאַבְרָהָם; פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהָיָה אָז דִּין גָּדוֹל וַאֲטִימַת הַשֵּׂכֶל, וְנִבְקַע יַם הַחָכְמָה, פְּתִיחַת הַמֹּחִין בִּזְכוּת אַבְרָהָם, שֶׁהָיְתָה מִדָּתוֹ אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ״אַבְרָהָם אוֹהֲבִי״ (יְשַׁעְיָה מא, ח), כִּי מִדָּתוֹ הָיְתָה אַהֲבָה, ״לְאֵיתָנוֹ״ — דָּא גְּבוּרוֹת [עַיֵּן בַּפָּסוּק (בַּמִּדְבָּר כד, כא): ״אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ״ פֵּרֵשׁ אוּנְקְלוֹס: ׳תַּקִּיף בֵּית מוֹתָבָךְ׳, עַיֵּן שָׁם. הַיְנוּ ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״ וְכַנַּ״ל.

וְזֶהוּ (שִׁיר־הַשִּׁירִים ח, ז): ״מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה״; כִּי עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת עַל־יְדֵי הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדוֹם לְרַגְלֶיךָ״; כִּי מֵרֹב עֲרֵבוּת נְעִימוּת דְּבֵקוּת הָאַהֲבָה וְהַשְׂמָחָה אַחֲרָיו יִתְבָּרֵךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יְבַטֵּל מֵעָלָיו כָּל מִינֵי אוֹיְבִים וְדִינִים.

וְזֶה: ׳מִסְּטָרָא דִּימִינָא, מֹחָא חִוָּרָא כְּכַסְפָּא׳ (תִּקּוּן ע׳).

וְזֶה ״וַיָּשָׁב הַיָּם״, הַיְנוּ יָם הַחָכְמָה, ״לִפְנוֹת בֹּקֶר״ דָּא בֹּקֶר דְּאַבְרָהָם, בְּחִינַת: ״אַבְרָהָם אוֹהֲבִי״ (יְשַׁעְיָהוּ מא), **״לְאֵיתָנוֹ״, דָּא גְּבוּרוֹת. הַיְנוּ בְּחִינַת: ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״.**

וְזֶהוּ (שִׁיר־הַשִּׁירִים ח): **״מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה״, כִּי עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת עַל־יְדֵי הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״שֵׁב לִימִינִי״ וְכוּ׳.**

וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים כט): **״אֶל הַכָּבוֹד״, ׳אֵל׳, דָּא חֶסֶד. ׳כָּבוֹד׳, דָּא חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ג): **״כָּבוֹד חֲכָמִים יְנַחֲלוּ״. ״הָרְעִים״, דָּא בְּחִינַת רָעָמִים, הַיְנוּ הַגְּבוּרוֹת בְּחִינַת רָעָמִים, צָרִיךְ לְשַׁתֵּף עִמָּהֶם אַהֲבָה, כְּדֵי שֶׁיִּפְגְּעוּ בְּכָבוֹד, בְּבְחִינַת חָכְמָה, שֶׁיִּתְעַבֵּד מֵהֶם רָעָמִים, וְיִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״שֵׁב לִימִינִי״ וְכוּ׳:**

וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים כט, ג): **״אֶל הַכָּבוֹד״, אֵל דָּא חֶסֶד,** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נב, ג): ״חֶסֶד אֵל״ **כָּבוֹד דָּא חָכְמָה,** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, לה): ״כָּבוֹד חֲכָמִים יְנַחֲלוּ״; הָרְעִים דָּא בְּחִינַת רָעָמִים, הַיְנוּ הַגְּבוּרוֹת בְּחִינַת רָעָמִים, צָרִיךְ לְשַׁתֵּף עִמָּהֶם אַהֲבָה, כְּדֵי שֶׁיִּפְגְּעוּ בְּכָבוֹד, בְּבְחִינַת חָכְמָה, שֶׁיִּתְעַבֵּד מֵהֶם רָעָמִים וְתִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״שֵׁב לִימִינִי״ וְכוּ׳; הַיְנוּ בְּפָסוּק זֶה ״אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים ה׳ עַל מַיִם רַבִּים״, מְרֻמָּז כָּל הַהַשָּׂגָה הַנַּ״ל; אַף שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל הָאָדָם דִּינִים הַרְבֵּה, שֶׁהֵם מַיִם רַבִּים, שֶׁדָּרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהֵם אֻמּוֹת הָעוֹלָם הַשּׁוֹנְאִים, הָרוֹצִים לְכַלּוֹת אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינִי מִתְיָרֵא מֵהֶם, כִּי אֵל שֶׁהוּא מִדַּת הַחֶסֶד, יִגְרֹם שֶׁהָרַעַם יִפְגַּע בְּהַכָּבוֹד שֶׁהוּא הַחָכְמָה, וְיִתְגַּלֶּה לוֹ הַשֵּׁם, וְיִשְׁלֹט עַל מַיִם רַבִּים, בְּחִינַת ״מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה״, כִּי מִדַּת הָאַהֲבָה שֶׁהִיא הַחֶסֶד, יְזַכֵּךְ וְיַלְבֵּן אֶת מֹחוֹ, וְיטַהֲרוֹ מִכָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ.

וְזֶה פֵּרוּשׁ אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חָדָא — פַּעַם אַחַת, הָיָה אַזְלִינָן בִּסְפִינְתָּא — הָיִיתִי נוֹסֵעַ בִּסְפִינָה, וְסַגָּאֵי סְפִינְתָּא — וְנִכְנַס הַסְּפִינָה בֵּין שִׁיצָא לְשִׁיצָא דְּכַוְרָא — בֵּין סְנַפִּירִין שֶׁל דָּג; הַיְנוּ שֶׁהָיָה שָׁם בַּיָּם דָּג גָּדוֹל מְאֹד, וְהַסְּפִינָה נִכְנְסָה בְּשָׁעַת הִלּוּכָהּ עַל הַיָּם, בֵּין סְנַפִּיר אֶחָד שֶׁל הַדָּג שֶׁהוּא לְצַד רֹאשׁוֹ וּבֵין סְנַפִּיר אֶחָד שֶׁל הַדָּג, שֶׁהוּא לְצַד זָנְבוֹ, תִּלְתָּא יוֹמָא וּתְלָתָא לֵילוֹתָא — שְׁנָסְעוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת, וַעֲדַיִן עוֹד לֹא עָבְרוּ אֶת הַדָּג מֵרֹב גָּדְלוֹ, אִיהוּ בְּזִקִיפוּ — הַדָּג הָלַךְ וְשָׁט לְאָרְכּוֹ, וַאֲנַן בְּשִׁפּוּלֵי — וְהַסְּפִינָה שֶׁבָּהּ הָיָה רַבָּה בַּר בַּר חָנָה שָׁטָה לְרָחְבּוֹ שֶׁל הַדָּג, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא נִגְמַר הַדָּג, כָּל־כָּךְ גָּדוֹל הָיָה הַדָּג. וְכִי תֵּימָא — וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר, לָא מַסְגֵּי סְפִינְתָּא טוֹבָא — שֶׁהַסְּפִינָה לֹא הָלְכָה וְשָׁטָה דַּי בְּמְהִירוּת, כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר — כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי אָמַר: כְּמֵיחַם קֶמְקוּמָא דְּמַיָּא — כְּשֶׁעוּר שֶׁמְּחַמְּמִים קוּמְקוּם שֶׁל מַיִם חַמִּין, מַסְגֵּי שִׁתִּין פַּרְסֵי — נָסְעָה הַסְּפִינָה שִׁשִּׁים פַּרְסָאוֹת, וְשָׁדֵי פַּרְשָׁא גִּירָא — כְּשֶׁהָיָה אֶחָד הָרוֹכֵב עַל סוּס (הָרָץ בִּמְהִירוּת), וְשָׁדֵי פַּרְשָׁא גִּירָא — וְהָיָה הָרוֹכֵב יוֹרֶה חֵץ, וְקָדְמָה לִיהּ אֵיהִי — קָדְמָה הַסְּפִינָה לְהַחֵץ, כָּל־כָּךְ נָסְעָה הַסְּפִינָה בִּמְהִירוּת (וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נָגַע הַסְּפִינָה אֶת הַסְּנַפִּיר). וְאָמַר רַב אָשֵׁי הַהוּא גִּילְדָּנָא דְּיַמָּא הֲוָאי — שֶׁזֶּה הַדָּג הָיָה מֵהַדָּגִים הַקְּטַנִּים שֶׁבַּיָּם, דְּאִית לִיהּ תְּרֵי שִׁיצָא — שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי סְנַפִּירִין, אֲבָל שְׁאָר דָּגִים גְּדוֹלִים שֶׁבַּיָּם אֵין לָהֶם אֶלָּא סְנַפִּיר אֶחָד בְּאֶמְצַע הַגַּב.

עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חָדָא הָוָה אַזְלִינָן בִּסְפִינְתָּא, וְסַגָּאֵי סְפִינְתָּא בֵּין שִׁיצָא לְשִׁיצָא דְּכַוְרָא תְּלָתָא יוֹמָא וּתְלָתָא לֵילוֹתָא, אִיהוּ בְּזִקִיפוּ וַאֲנַן בְּשִׁפּוּלֵי, וְכִי תֵּימָא, לָא מַסְגֵּי סְפִינְתָּא טוֹבָא? כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: כְּמֵיחַם קֶמְקוּמָא דְּמַיָּא מַסְגֵּי שִׁתִּין פַּרְסֵי, וְשָׁדֵי פָּרְשָׁא גִּירָא וְקָדְמָה לֵיהּ אֵיהִי. וְאָמַר רַב אַשֵׁי הַהוּא גִּילְדָּנָא דְּיַמָּא הֲוָאי, דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי שִׁיצָא (בָּבָא בַּתְרָא עג:):

רַשְׁבַּ״ם:

שִׁיצָא. סְנַפִּיר: **בֵּין שִׁיצָא לְשִׁיצָא.** סְנַפִּירִין בְּגַב הַדָּג, אֶחָד לְצַד הָרֹאשׁ וְאֶחָד לְצַד הַזָּנָב: **אִיהוּ בְּזִקִיפוּ.** שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד הָרוּחַ: **וַאֲנַן אַזְלִינָן בְּשִׁפּוּלֵי.** כְּמוֹ שֶׁהָרוּחַ הוֹלֵךְ, דְּמַיִם שֶׁל יָם אֵינָם נוֹבְעִין, אֶלָּא עַל־יְדֵי רוּחַ הוֹלְכִין בָּהֶן: **כְּמֵיחַם קֶמְקוּמָא דְּמַיָּא.** כְּשִׁיעוּר שֶׁמְּחַמְּמִים קֶמְקוּמָא שֶׁל מַיִם חַמִּין: **וְשָׁדֵי פָּרְשָׁא גִּירָא.** כְּשֶׁהָיָה שׁוּם אָדָם יוֹרֶה בְּחֵץ וּבְקֶשֶׁת עַל שְׂפַת הַיָּם לָאָרֶץ, הֲוֵי חָזְיָן דְּקַדְמָה לָהּ סְפִינְתָּא לַחֵץ:

סְפִינְתָּא, לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת, דָּא בְּחֵינַת גְּבוּרָה יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ לג) **: ״יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ״, שֶׁהִיא עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת. ׳שִׁיצָא׳, לְשׁוֹן**

׳סְפִינְתָּא׳ — לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת (עַיֵּן לָעֵיל בְּסִימָן א׳ לְשׁוֹן סָפִין וְחָשׁוּב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם); דָּא בְּחֵינַת גְּבוּרָה יִרְאָה, הַיְנוּ שֶׁמִּדַּת הַיִּרְאָה שֶׁהִיא בְּחֵינַת גְּבוּרָה הִיא עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה לג, ו): ״יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ״, שֶׁהִיא עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת; כִּי אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו אֶלָּא אוֹצַר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם (בְּרָכוֹת לג:); כִּי הַיִּרְאַת שָׁמַיִם הֵם הַמַּפְתְּחוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁבָּהֶם פּוֹתְחִין אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים (שַׁבָּת לא:), וְהִיא כְּלָלִיּוּת הַמִּצְוֹות, כִּי אֵין בְּכָל הַמִּצְוֹות גָּדוֹל מִיִּרְאָה, יִרְאַת בְּגִימַטְרִיָּא תרי״א שֶׁהִיא כְּלָלִיּוּת כָּל הַמִּצְוֹות (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קְרַח, פָּרָשָׁה יח, סִימָן יז); כִּי אֵין דָּבָר חָבִיב מִמִּי שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (אַגָּדַת בְּרֵאשִׁית).

'שִׁיצָא' — לְשׁוֹן צָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר טז, כא): **"וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע", וְתַרְגּוּמוֹ וַאֲשֵׁצֵי יַתְהוֹן**; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַצָּרָה — כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה דִּין עַל הָאָדָם וְרוֹצִים לְכַלּוֹתוֹ חַס וְשָׁלוֹם.

'תִּלְתָּא יוֹמָא וְלֵילוֹתָא' — דָּא בְּחִינַת מִצְוֹות; הַיְנוּ כִּי תְּלָתָא הֵם הַמִּצְוֹות, שֶׁנֶּחֱלָקוֹת לִשְׁלֹשׁ בְּחִינוֹת, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מֻשְׂכָּלוֹת — שֶׁהֵם מוּבָנִים עַל־פִּי הַשֵּׂכֶל, וּמְקֻבָּלוֹת — כָּךְ אָנוּ מְקַבְּלִים הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְחֻקּוֹת — שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוּם טַעַם עַל־פִּי הַשֵּׂכֶל, וּכְתִיב בָּהֶם בְּהַמִּצְוֹות (יְהוֹשֻׁעַ א, ח): "וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה", שֶׁזֶּה יוֹמָא וְלֵילוֹתָא.

'אִיהוּ בִּזְקִיפוּ וַאֲנַן בְּשִׁיפּוּלֵי', זֶה בְּחִינַת **"יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו"**.

'כְּמֵיחָם קֻמְקוּמָא דְּמַיָּא', דָּא מֹחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): **"וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן".**

'מַסְגָּא שְׁתִין פַּרְסֵי', דָּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים, "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו". 'וְכִי שָׁדֵי פָּרְשָׁא גִּירָא', 'פָּרְשָׁא', דָּא בְּחִינַת חֶסֶד, שֶׁהוּא מוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמוֹת, דְּבָרִים הַמְּצֻמְצָמִין הוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם. 'גִּירָא', דָּא (תְּהִלִּים קמד): **"שְׁלַח חִצֶּךָ וּתְהֻמֵּם", דָּא בְּחִינַת: "שֵׁב לִימִינִי" וְכוּ'.**

**'קָדְמָה לֵיהּ אִיהִי', דָּא בְּחִינַת יִרְאָה שֶׁהִיא בְּעוֹשָׂיו", הַיְנוּ אִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְעֵילָּא, הוּא יִתְבָּרַךְ מִלְּמַעְלָה — אִיהוּ בִּזְקִיפוּ, וְאִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְתַתָּא, אֲנַחְנוּ מִלְּמַטָּה — אֲנַן בְּשִׁיפּוּלֵי.

'כְּמֵיחָם קֻמְקוּמָא דְּמַיָּא' — דָּא מֹחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, טו): "וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן"; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לָעֵיל, שָׁמַיִם הֵם בְּחִינַת טִפִּין הַיּוֹרְדִין מִן הַלְּבָנוֹן, שֶׁהוּא לְבוֹנָא דְּמֹחָא.

'מַסְגָּא שְׁתִין פַּרְסֵי' — דָּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, כִּי שִׁתִּין בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ג, ז): "שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים", וְהַגְּבוּרָה הִיא בְּחִינַת רַעַם, בְּחִינַת "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו". וְעַיִן בְּקְהִלּוֹת יַעֲקֹב (עֹרֶךְ פַּרְסָה) שֶׁהוּא מִבְּחִינַת הַגְּבוּרָה, עַיֵּן שָׁם.

'וְכִי שָׁדֵי פַּרְשָׁא גִּירָא' — פַּרְשָׁא דָּא בְּחִינַת חֶסֶד, כִּי תֵּיבַת פַּרְשָׁא הוּא בְּחִינַת מוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמוֹת דְּבָרִים הַמְּצֻמְצָמִין שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם.

'גִּירָא' — דָּא (תְּהִלִּים קמד, ו): **"שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם"** דָּא בְּחִינַת "שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדוֹם לְרַגְלֶיךָ", כִּי מִסְטְרָא דְּאַהֲבָה מֹחָא חִוָּרָא כְּכַסְפָּא, וּמַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת וְכַנַּ״ל.

'קָדְמָה לֵיהּ אִיהִי' — דָּא בְּחִינַת יִרְאָה שֶׁהִיא

קֹדֶם, שֶׁהַיִּרְאָה קוֹדֶמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳״, כִּי צָרִיךְ תָּמִיד לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה וְכַנַּ״ל.

שֶׁרַבָּה בַּר בַּר־חַנָּה סִפֵּר, שֶׁהָלַךְ כָּל־כָּךְ בְּמִדַּת הַיִּרְאָה, וְרָאָה גֹּדֶל כֹּחַ הַיִּרְאָה, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהָבִין עַל יָדָהּ בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין, וְזֶהוּ בְּחִינַת בֵּין שִׁיצָא לְשִׁיצָא — בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין. וְהָדָר מְפָרֵשׁ אֵיךְ יָכוֹל לְהָבִין, וּמְפָרֵשׁ תְּלָתָא יוֹמָא וּתְלָתָא לֵילוֹתָא, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹות שֶׁהֵן בְּחִינַת תְּלָתָא יוֹמָא וְכוּ׳, יָכוֹל לְהָבִין. וְדַוְקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות יָכוֹל לְהָבִין, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׂמֵּחַ בְּמַעֲשָׂיו, וְהַשִּׂמְחָה הִיא מְלֶבֶּשֶׁת בְּמִצְוֹות, כַּנַּ״ל, וַאֲנַחְנוּ מְשַׂמְּחִין לְמַטָּה גַּם־כֵּן בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״, וְאֵין רְצוֹנֵנוּ בְּשׁוּם שָׂכָר, אֲפִלּוּ שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ״ל. וְזֶה אִיהוּ בִּזְקִיפוּ וַאֲנַן בְּשִׁפּוּלֵי, לְפִי שִׂמְחָתוֹ כֵּן שִׂמְחָתֵנוּ. וְאַף שֶׁכָּאן אוֹמֵר שֶׁצָּרִיךְ קֹדֶם אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא, בְּחִינַת לְפִי שִׂמְחָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ יִהְיֶה אִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְתַתָּא, כֵּן שִׂמְחָתֵנוּ. וְיָדוּעַ בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת קֹדֶם אִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְתַתָּא; אַךְ יֵשׁ לוֹמַר שֶׁבֶּאֱמֶת תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי לָמָּה נֶחְסְרָה הַשִּׂמְחָה לְמַטָּה, מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְסְרָה הַשִּׂמְחָה דִּלְעֵילָּא, בְּחִינַת ״וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ״, הַנֶּאֱמַר עַל־יְדֵי פְּגַם הַהִתְחַתּוֹנִים בְּטִפֵּי מֹחָם, וּלְהֶפֶךְ כְּשֶׁיִּתְקַנּוּ הַפְּגָמִים, עַל־יְדֵי־זֶה יָבִיאוּ שִׂמְחָה לְמַעְלָה, וּמִמֵּילָא תֵּרֵד הַשִּׂמְחָה לְמַטָּה וְדוֹ״ק. וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנַחְנוּ יְכוֹלִין לְהָבִין, הַיְנוּ אֵיךְ אֲנַחְנוּ אוֹחֲזִים בְּשִׂמְחָה אֶצְלֵנוּ, כֵּן נֵדַע מַה נַּעֲשָׂה לְמַעְלָה, בְּסוֹד (אָבוֹת ב): ״דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ״, כַּיָּדוּעַ. וְהָדָר מְפָרֵשׁ אֵיךְ לְהַשִּׂיג בְּחִינַת שִׂמְחָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רַעַם, וְזֶהוּ כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: כְּמִיחָם קֶמְקוּמָא דְּמַיָּא וְכוּ׳; הַיְנוּ שֶׁפִּרּוּשׁ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת עַד שֶׁיָּסִיר עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבִּלְבּוֹ. וְלָזֶה צָרִיךְ רְעָמִים, הַיְנוּ בְּחִינַת ״קוֹל

יִרְאָה שֶׁהִיא קֹדֶם, שֶׁהַיִּרְאָה הִיא קוֹדֶמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קיא): **״רֵאשִׁית חָכְמָה״ וְכוּ׳.**

שֶׁרַבָּה בַּר בַּר חָנָה סִפֵּר, שֶׁהָלַךְ כָּל־כָּךְ בְּמִדַּת הַיִּרְאָה, וְרָאָה גֹּדֶל כֹּחַ הַיִּרְאָה, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהָבִין עַל יָדָהּ בֵּין קֹדֶם גְּזַר־דִּין לְאַחַר גְּזַר־דִּין, וְזֶהוּ ׳בֵּין שִׁיצָא׳ וְכוּ׳. וְהָדָר מְפָרֵשׁ אֵיךְ יָכוֹל לְהָבִין, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹות, שֶׁהֵם בְּחִינַת ׳תְּלָתָא יוֹמָא׳ וְכוּ׳, יָכוֹל לְהָבִין. וְדַוְקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות יָכוֹל לְהָבִין. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׂמֵּחַ בְּמַעֲשָׂיו, וְהַשִּׂמְחָה הִיא מְלֶבֶּשֶׁת בְּמִצְוֹות, כַּנַּ״ל, וַאֲנַחְנוּ מְשַׂמְּחִין לְמַטָּה גַּם־כֵּן בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו״, וְאֵין רְצוֹנֵנוּ בְּשׁוּם שָׂכָר, אֲפִלּוּ שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ״ל. וְזֶה: ׳אִיהוּ בִּזְקִיפוּ וַאֲנַן בְּשִׁפּוּלֵי׳, לְפִי שִׂמְחָתוֹ כֵּן שִׂמְחָתֵנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנַחְנוּ יְכוֹלִין לְהָבִין.

וְהָדָר מְפָרֵשׁ אֵיךְ לְהַשִּׂיג בְּחִינַת שִׂמְחָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רַעַם, וְזֶהוּ: ׳כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: כְּמִיחָם קֶמְקוּמָא דְּמַיָּא׳ וְכוּ׳, הַיְנוּ בְּחִינַת ״קוֹל רַעַמְךָ

רַעֲמִךְ בַּגַּלְגַּל״, שִׁיתִין זֶה בְּחִינַת גְּבוּרוֹת הַפּוֹגְעִין בְּגַלְגַּלְתָּא, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ רְעָמִים, וְאֶשְׁתַּמָּע קָלָא זֶה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, בְּחִינַת: לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים אֶלָּא לְהַפְשִׁיט עַקְמוּמִיּוּת שֶׁבְּלִבּוֹ. וְהָדָר אָמַר, שֶׁעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַגְּבוּרוֹת אֵינוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי חֲסָדִים. נִמְצָא כִּי כָּל הַסִּפּוּר הַנַּ״ל, הַכֹּל סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַגְּבוּרוֹת וְהַמְתָקָתָן בְּשָׁרְשָׁן, כִּי הַיִּרְאָה הִיא מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת, וְתִקּוּן הַמֹּחִין הוּא לִשְׁמֹר אוֹתָם מֵחָמֵץ, הַבָּא מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת, וְכֵן עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, זוֹכִין מְמֵילָא לְאַהֲבָה וָחֶסֶד, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַמֹּחִין כַּנַּ״ל, וְאָז נִמְתָּקִין הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהַגְּבוּרוֹת דִּין גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן שֹׂרֶשׁ הַגְּזַר דִּין הוּא גַּם־כֵּן מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת, וְשָׁם יוֹדְעִין בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין, עַל־יְדֵי הַשְׁמָחָה שֶׁל הַמִּצְוָה, שֶׁזּוֹכִין לָזֶה עַל־יְדֵי רְעָמִים וְכַנַּ״ל.

וְצָרִיךְ לְאַכְלָלָא שְׁמָאלָא בִּימִינָא כַּנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְאַקְדָּמָא אֶת הַיִּרְאָה (עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר בַּהַקְדָּמָה ו׳); וּבְגִין דָּא אִתְמַר בֵּיהּ (וַיִּקְרָא יב, ב): ״אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ״, אִתְתָּא אִית לְאַקְדָּמָא בְּכָל פִּקּוּדַיָּא דְּאִתְמַר בֵּיהּ (מִשְׁלֵי לא, ל): ״אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ הִיא תִתְהַלָּל״, וּבְגִין דָּא (שָׁם יח, כב): ״מָצָא אִשָּׁה״ בְּקַדְמִיתָא ״מָצָא טוֹב״, דְּאִתְמַר בֵּיהּ (תְּהִלִּים קמה, ט): ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״; כִּי בַּעַל אֲבֵדָה מְחַזֵּר עַל אֲבֵדָתוֹ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין ב׃): דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר אַחַר אִשָּׁה, מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵדָה (פֵּרֵשׁ רַשׁ״י אַחַת מִצַּלְעוֹתָיו), מִי חוֹזֵר עַל מִי? בַּעַל אֲבֵדָה מְחַזֵּר עַל אֲבֵדָתוֹ, פֵּרוּשׁ: כִּי אַהֲבָה הוּא בְּחִינַת אִישׁ, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, כִּי אָז תָּבוֹא אֵלָיו הָאַהֲבָה מְמֵילָא, כִּי הָאַהֲבָה הוֹלֶכֶת וּמְחַזֶּרֶת אַחַר הַיִּרְאָה תָּמִיד, כִּי בַּעַל אֲבֵדָה מְחַזֵּר אַחַר אֲבֵדָתוֹ כַּנַּ״ל); וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יִרְאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְיִרְאָה אֶת ה׳ הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, וְאָז מְמֵילָא אַחַר־כָּךְ יִתְלַהֵב לִבּוֹ בְּשַׁלְהוּבִין דְּרַחֲימוּתָא, אַהֲבָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית אֲחָרָיו בְּתִשּׁוּקָה עֲצוּמָה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ (כָּךְ שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ זוֹ לְשׁוֹנוֹ שֶׁל מוֹהַרַנַ״תּ זַ״ל).

בַּגַּלְגַּל״. ׳שִׁיתִּין׳, זֶה בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, הַפּוֹגְעִין בְּגַלְגַּלְתָּא, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ רְעָמִים, וְאִשְׁתַּמָּע קָלָא, זֶה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, בְּחִינַת ׳לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים׳ וְכוּ׳.

וְהָדָר אָמַר, שֶׁעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַגְּבוּרוֹת אֵינוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי חֲסָדִים, וְצָרִיךְ לְאַכְלָלָא שְׁמָאלָא בִּימִינָא כַּנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְאַקְדָּמָא אֶת הַיִּרְאָה, כִּי בַּעַל אֲבֵדָה מְחַזֵּר עַל אֲבֵדָתוֹ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה [קִדּוּשִׁין ב׃]: ׳דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר אַחַר אִשָּׁה, מָשָׁל לְאָדָם, שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵדָה׳ וְכוּ׳. פֵּרוּשׁ: כִּי אַהֲבָה הוּא בְּחִינַת אִישׁ, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה, כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, כִּי אָז תָּבוֹא אֵלָיו הָאַהֲבָה מְמֵילָא, כִּי הָאַהֲבָה הוֹלֶכֶת וּמְחַזֶּרֶת אַחַר הַיִּרְאָה תָּמִיד, כִּי בַּעַל אֲבֵדָה מְחַזֵּר אַחַר אֲבֵדָתוֹ כַּנַּ״ל.) (כָּךְ שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ).

וְזֶהוּ בְּחִינַת ׳וְכִי שָׂדָא פַּרְשָׁא גִּירָא׳ וְכוּ׳, שֶׁעִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת הוּא עַל־יְדֵי הַחֲסָדִים, הַיְנוּ קֹדֶם יַקְדִּים גְּבוּרָה שֶׁהוּא הַיִּרְאָה וְאַחַר־כָּךְ יַמְשִׁיךְ חֲסָדִים, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מז.): אִשָּׁה תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת, הוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה בְּחִינַת שְׂמֹאל, וְאַחַר־כָּךְ יָבֹא בְּחִינַת חֶסֶד, בְּחִינַת יָמִין.

וְאָמַר רַב אָשִׁי: הַאי גִּילְדָּנָא דְּיַמָּא הוּא,

הַיְנוּ זֶה הַכַּוָּנָה דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי שִׁיצָא הוּא בְּחִינַת גִּילְדָּנָא דְּיַמָּא, בְּחִינַת הַשֵּׁם שֶׁל גְּבוּרוֹת, שֶׁשָּׁם שֹׁרֶשׁ הַגְּזַר דִּין; נִמְצָא כִּי כָּל הַסִּפּוּר הַנַּ״ל (שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה), הַכֹּל סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַגְּבוּרוֹת וְהַמְתָּקָתָן בְּשָׁרְשָׁן; כִּי הַיִּרְאָה הִיא מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת וְתִקּוּן הַמֹּחִין, לִשְׁמֹר אוֹתָם מֵחָמֵץ הַבָּא מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּבוּרוֹת, וְכֵן עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, זוֹכִים מְמֵילָא לְאַהֲבָה וָחֶסֶד, שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּנְיָן וּשְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַמֹּחִין, וְאָז נִמְתָּקִין הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהַגְּבוּרוֹת דִּין גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם. כֵּן שֹׁרֶשׁ הַגְּזַר דִּין הוּא גַּם־כֵּן מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת, וְשָׁם יוֹדְעִין בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין, עַל־יְדֵי הַשְׁמָחָה שֶׁל הַמְצָוָה, שֶׁזּוֹכִין לָזֶה עַל־יְדֵי רָעָמִים, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת תִּקּוּן הַגְּבוּרוֹת בְּשָׁרְשָׁן.

וְזֶהוּ בְּחִינַת: ׳וְכִי שָׂדָא פַּרְשָׁא גִּירָא וְכוּ׳, וְאָמַר רַב אַשִׁי: הַאי גִּילְדָּנָא דְּיַמָּא׳ וְכוּ׳, הַאי גִּ׳ילְדָּנָא׳, הוּא בְּחִינַת שֵׁם אג״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, כִּי הוּא רֹאשִׁי תֵּבוֹת: ׳אַ׳תָּה גִּ׳בּוֹר לְ׳עוֹלָם אֲ׳דֹנָ״י׳, כַּמּוּבָא, כִּי ׳גִּ׳ילְדָּנָא׳ הוּא אוֹתִיּוֹת אג״ל, וְשֵׁם אֲדֹנָ״י בְּשִׁלְמוּת הַיְנוּ שֵׁם אגל״א כַּנַּ״ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר״ וְכוּ׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת קוֹל דְּנָפִיק כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה: ״יִרְעַם הַיָּם״ וְכוּ׳, נַעֲשֶׂה בְּחִינַת רָעָמִים, בְּחִינַת: ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״. ״תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ״, דָּא בְּחִינַת לְבָא וְעָרְקִין דִּילֵהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳לֹא נִבְרְאוּ

גִּ׳ילְדָּנָ׳א׳ הוּא בְּחִינַת שֵׁם אגל״א, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת עַיֵּן בַּסֵּפֶר בְּרִית מְנוּחָה דֶּרֶךְ ב׳ סוֹף נְקוּד הַו׳ אגל״א שֵׁם הַגְּבוּרָה אַמִּיץ מְאֹד הוּא לְנַצֵּחַ בְּכָל מִינֵי נִצּוּחַ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא רֹאשֵׁי תֵּבוֹת: אַ׳תָּה גִּ׳בּוֹר לְ׳עוֹלָם אֲ׳דֹנָ״י, כַּמּוּבָא, (עַיֵּן בְּזֹהַר חָדָשׁ, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה) רָזָא דִּגְבוּרוֹת ה׳, וְאִיהוּ: אַ׳תָּה גִּ׳בּוֹר לְ׳עוֹלָם אֲ׳דֹנָ״י, וְרָזָא דִילֵיהּ אגל״א, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בִּפְרִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר הָעֲמִידָה, פֶּרֶק יח): יֵשׁ לָהּ לַמַּלְכוּת שֵׁם קָדוֹשׁ אֶחָד, וְהוּא שֵׁם הַגְּבוּרָה, וְהוּא שֵׁם אגל״א, וְהוּא רֹאשֵׁי תֵּבוֹת: אַ׳תָּה גִּ׳בּוֹר לְ׳עוֹלָם אֲ׳דֹנָ״י, עַיֵּן שָׁם; כִּי גִּילְדָּנָ״א הוּא אוֹתִיּוֹת אג״ל, וְשֵׁם אֲדֹנָ״י בְּשִׁלְמוּת הַיְנוּ שֵׁם אגל״א כַּנַּ״ל, כִּי בְּתֵבַת גִּילְדָּנָא יֵשׁ בָּהּ תֵּבַת אֲדֹנָ״י וְתֵבַת אג״ל, אִם תְּחַשֵּׁב אֶת אוֹת א׳ פַּעֲמַיִם, וְהָבֵן.

וְזֶה פֵּרוּשׁ ״בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר״ וְכוּ׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת קוֹל דְּנָפִיק כַּנַּ״ל; כִּי הַקּוֹל הוּא קוֹל הַשּׁוֹפָר הַמְעוֹרֵר יִרְאָה, בְּחִינַת דָּא שׁוֹפָר שֶׁל אַיִל, אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק כַּנַּ״ל. עַל־יְדֵי־זֶה ״יִרְעַם הַיָּם״ וְכוּ׳ נַעֲשֶׂה בְּחִינַת רָעָמִים, בְּחִינַת: ״קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל״; הַיְנוּ בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא כַּד אַעֲרָא בְּגַלְגַּלְתָּא דְּמֹחָא נַעֲשָׂה מֵהַקּוֹל רָעָמִים. ״תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ״ — דָּא בְּחִינַת לְבָא וְעָרְקִין דִּילֵהּ, שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי הָרַעַם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: לֹא נִבְרְאוּ רָעָמִים אֶלָּא לְפַשֵּׁט עַקְמוּמְיוּת שֶׁבַּלֵּב (וּמְפֹרָשׁ אֵיךְ תֵּבֵל

הוּא לֵב); כִּי תֵּבֵל אוֹתִיּוֹת תָּיו לֵב. תָּיו לְשׁוֹן רְשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ט, ד): ״וְהִתְוִיתָ תָּו״, שֶׁנִּרְשָׁם הַקּוֹל בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים, הַיְנוּ הַקּוֹל עוֹשֶׂה רֹשֶׁם וְחוֹקֵק בַּלֵּב, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף״, בְּחִינַת שִׂמְחָה כַּנַּ״ל; כִּי מְחִיאַת כַּף הוּא בְּחִינַת שִׂמְחָה ״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״, וְעַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה ״יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ״ — רָנָּה, לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים־א ח, כח): ״לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה״ וְכוּ׳, הָרִים בְּחִינַת צַדִּיקִים (עַיֵּן שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ה׳), אֵין הָרִים אֶלָּא אָבוֹת, עַיֵּן שָׁם (וּבְבְרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לג, סִימָן א׳): מֶה הָרִים הַלָּלוּ אֵין לָהֶם סוֹף, אַף הַצַּדִּיקִים אֵין לָהֶם סוֹף לְמַתַּן שְׂכָרָן, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתָן בְּמַאֲמָר; כִּי עַל־יְדֵי תֹּקֶף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה, שֶׁיְּשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹת, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו אוֹר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁיָּבִינוּ כִּי נִגְזַר הַדִּין; כִּי עַל־יְדֵי תֹּקֶף הַשִּׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִהְיוֹת צוֹפֶה בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיוֹדֵעַ בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין וּלְאַחַר גְּזַר דִּין כַּנַּ״ל. וְזֶה פֵּרוּשׁ יַחַד, שֶׁמַּלְבִּישִׁים תְּפִלָּתָם בְּסִפּוּרִים יַחַד, כִּי מְדַבְּרִים וּמְסַפְּרִים סִפּוּרִים וְדִבּוּרִים, אֲבָל מְלֻבָּשׁ בָּהֶם תְּחִנּוֹת תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה כא׃): שִׂיחָתָן שֶׁל צַדִּיקִים צְרִיכִים לְמוּד וְכַנַּ״ל וְדוֹ״ק. אַשְׁרֵי הַמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקֻיָּם מִצְוֹתָיו בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה מִשּׁוּם דָּבָר רַק עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

רְעָמִים׳ וְכוּ׳. כִּי תֵּבֵל, אוֹתִיּוֹת תָּי״ו לֵב, תָּי״ו, לְשׁוֹן רְשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ט): **״וְהִתְוִיתָ תָּו״, שֶׁנִּרְשָׁם הַקּוֹל בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳לֹא נִבְרְאוּ רְעָמִים׳ וְכוּ׳. וְעַל־יְדֵי־זֶה: ״נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף״, בְּחִינַת שִׂמְחָה, כַּנַּ״ל, ״וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״.**

וְעַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה ״יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ״ רִנָּה, לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים־א ח): **״לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה״ וְכוּ׳. ״הָרִים״, בְּחִינַת צַדִּיקִים, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתָן בְּמַאֲמָר, כְּשֶׁיָּבִינוּ כִּי נִגְזַר הַדִּין, וְזֶה פֵּרוּשׁ ״יַחַד״, שֶׁמַּלְבִּישִׁים תְּפִלָּתָם בְּסִפּוּרִים יַחַד.**

ו

״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ״ וְכוּ׳ (דְּבָרִים לא, יא) (בַּפָּסוּק כָּתוּב: ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ, וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וַאֲצַוֶּנּוּ, וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד״).

א) כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם; כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁמְּמַעֵט וּמַשְׁפִּיל וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ וּבוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד, כְּמוֹ־כֵן מְמֵילָא מִתְרַבֶּה כְּבוֹד הַמָּקוֹם. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ אֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמָּלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

ו

א כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד

״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה, קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ׳ (דְּבָרִים לא):

כִּי מִי שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד, שֶׁרוֹצֶה אֵיזוֹ יְשׁוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵינוֹ זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁהוּא אוֹר רוּחָנִי כְּבְיָכוֹל, שֶׁנִּשְׂאָר לָנֶצַח, אֶלָּא לִכְבוֹד שֶׁל מְלָכִים, שֶׁהוּא כָּבוֹד בָּטֵל וְעוֹבֵר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מִשְׁלֵי כה, ב): ״כְּבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר״; וְלֹא עוֹד אֶלָּא וְהַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו וְשׁוֹאֲלִים מִי הוּא זֶה וְאֵיזֶהוּ, שֶׁחוֹלְקִים לוֹ כָּבוֹד הַזֶּה, וְחוֹלְקִים עָלָיו, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה; כִּי הָרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד, הַכָּבוֹד בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, מֵאַחַר שֶׁעוֹשֶׂה עַצְמוֹ אֵיזוֹהִי מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד רוֹדֵף אוֹתוֹ, וְחוֹקְרִים אַחֲרָיו מִי הוּא זֶה; כִּי כְּמוֹ שֶׁהוּא הִפְרִיד אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בְּבַקָּשָׁתוֹ אַחַר כָּבוֹד מְלָכִים, שֶׁהוּא כָּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, כָּבוֹד הֶבֶל, כְּמוֹ־כֵן רוֹדְפִים אוֹתוֹ וְחוֹלְקִים עָלָיו וְחוֹקְרִים אַחֲרָיו, אִם הוּא רָאוּי לְהַכָּבוֹד הַזֶּה; (כִּי כְּמוֹ שֶׁהוּא הִפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן בְּנֵי־אָדָם אֲשֶׁר הֵם נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חוֹקְרִים אַחֲרָיו וְחוֹלְקִים עָלָיו, וְהִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה).

אֲבָל מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד, שֶׁפִּרוּשׁוֹ הוּא שֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, שָׁם עַצְמוֹ כְּאַיִן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה וּמַרְבֶּה בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, אֲזַי הַשָּׂכָר עַל זֶה — הוּא זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹהִים, שֶׁמֵּאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה, בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּאוֹר דְּבֵקוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר לוֹ מְאֹד מְאֹד זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵין בְּנֵי־אָדָם חוֹקְרִים עַל כְּבוֹדוֹ — אִם הוּא רָאוּי אִם לָאו, מֵאַחַר שֶׁכְּבוֹד אֱלֹקִים הוּא אוֹר רוּחָנִי נוֹרָא מְאֹד, וְעַל־כֵּן מִי יוֹדֵעַ אֶל מַה זָּכָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שָׁם ב׳): ״כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר״, כִּי אָסוּר לַחֲקֹר עַל הַכָּבוֹד הַזֶּה, כִּי הוּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר (אִיּוֹב יא, ז): ״הַחֵקֶר אֱלוֹהַּ תִּמְצָא״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה מ, כח): ״אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (תְּהִלִּים קמה, ד): ״וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר״ וְגוֹ׳; וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לַחֲקֹר עַל עִנְיַן רוּחָנִי, שֶׁזָּכָה לְהַשִּׂיגוֹ וְלַחֲלֹק עַל כְּבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁזָּכָה שֶׁיָּאִיר עָלָיו, כִּי דָּבָר זֶה נֶעֱלָם מֵעֵין כָּל חַי.

הַמָּקוֹם, כִּי מִי שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד, אֵינוֹ זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹקִים, אֶלָּא לִכְבוֹד שֶׁל מְלָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מִשְׁלֵי כה): **״כְּבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר״, וְהַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו וְשׁוֹאֲלִים: מִי הוּא זֶה וְאֵיזֶהוּ, שֶׁחוֹלְקִים לוֹ כָּבוֹד הַזֶּה, וְחוֹלְקִים עָלָיו, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה. אֲבָל מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד, שֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ וּמַרְבֶּה בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, אֲזַי הוּא זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹהִים, וְאָז אֵין בְּנֵי־אָדָם חוֹקְרִים עַל כְּבוֹדוֹ אִם הוּא רָאוּי אִם לָאו, וְעָלָיו נֶאֱמַר** (שָׁם): **״כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר״, כִּי אָסוּר לַחֲקֹר עַל הַכָּבוֹד הַזֶּה:**

[וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מֵרָחוֹק, שֶׁעִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל הָאָדָם, הוּא רַק כְּשֶׁרוֹצֶה אִיזֶה כָּבוֹד וְיֵשׁוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי חוֹקְרִים אַחֲרָיו — אִם הוּא רָאוּי לְכָבוֹד אוֹ לֹא, וּמְבַזִּים וּמְזַלְזְלִים בּוֹ, וְאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְכָבוֹד; כִּי בְּעִנְיַן גַּשְׁמִי וְיֵשׁוּת, מִתְרַבֶּה וּמִתְפַּשֵּׁט הַקִּנְאָה, שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִתְקַנְּאִים בּוֹ, לָמָּה זָכָה הוּא לְכָבוֹד דַּיְּקָא וְכוּ׳; כִּי הַקִּנְאָה הִיא חֶלְיֵי רַע הַמָּצוּי בֵּין בְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא): רַב בְּנֵי־אָדָם מֵתִים מֵהַקִּנְאָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (אָבוֹת ד׳): ״הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם״, עַיִן שָׁם; אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם

רָצוֹן וָחֵשֶׁק כְּלָל לְשׁוּם כָּבוֹד שֶׁבָּעוֹלָם, רַק רוֹצֶה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹת תָּמִיד רַק דָּבוּק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אֲזַי הוּא זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁפַּע הַכֶּתֶר, וּמֵאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, צוֹפֶה וּמַבִּיט בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, מֵרֹב אוֹר וְחִיּוּת הַנִּשְׁפָּע עָלָיו מִלְּמַעְלָה; וְעַל־כֵּן עַל זֶה אֵין שׁוּם קִנְאָה וּמַחֲלֹקֶת, כִּי הוּא דָּבָר נֶעֱלָם מֵעֵין כָּל חַי לְגַמְרֵי מַדְרֵגָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ וְכוּ׳, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ יוֹדַעַת מִזֶּה. וְאִם תֹּאמַר, הֲלֹא מָצִינוּ שֶׁמֵּאָז שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, הָיוּ עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת וּמְחַקְּרִים, שֶׁחָלְקוּ וְחָקְרוּ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ אֻבּוֹת הָעוֹלָם וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְכָל הַנְּבִיאִים וְהַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים וְכוּ׳, וְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמֻּפְלָגִים מְאֹד שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת וְכוּ׳, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי הָיוּ דְּבוּקִים כָּל יְמֵיהֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְזָכוּ לְמָה שֶׁזָּכוּ לִכְבוֹד אֱלֹקִים, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, שֶׁאָסוּר לַחְקֹר עַל הַכָּבוֹד הַזֶּה כַּנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן חָקְרוּ וְחָלְקוּ עֲלֵיהֶם, וְדִבְּרוּ עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁדִּבְּרוּ, וּבְזוּ אוֹתָם בְּתַכְלִית הַבִּזָּיוֹן, וְנָשְׂכוּ אוֹתָם הָרְשָׁעִים בְּאֶרֶס שִׁנֵּיהֶם כְּמוֹ הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים? אַךְ דַּע כִּי הָעִנְיָן הוּא כָּךְ: כִּי כָּל צַדִּיק אֱמֶת הוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, (הַמּוּבָא לְהַלָּן), וְאוֹר הָעוֹלָם הַבָּא שׁוֹפֵעַ עָלָיו, וְעוֹשֶׂה תָּמִיד תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וּמְיַחֵד בְּכָל עֵת וָרֶגַע יִחוּדִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹר הַשְּׁכִינָה שׁוֹפֵעַ עָלָיו בִּקְבִיעוּת עֲצוּמָה, כְּמַעַט שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִמְּצִיאוּת וְכוּ׳, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָס וּמְרַחֵם עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר סָבְלוּ כְּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁסָּבְלוּ, בִּיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת שֶׁיָּגְעוּ וְטָרְחוּ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל עֵת וָרֶגַע הֵם מְסֻכָּנִים בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִפְלוּ מִמַּדְרֵגָתָם, אוֹ שֶׁלֹּא יִנְקוּ הַסִּטְרָא אַחֲרָא מֵהָאוֹר הַמֵּאִיר עֲלֵיהֶם וּמֵהַיִּחוּדִים שֶׁמְּיַחֲדִים תָּמִיד, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים רְשָׁעִים הַמְדַבְּרִים בְּגַאֲוָה וָבוּז, וּמְצַעֲרִים אוֹתָם מְאֹד מְאֹד, וְשׁוֹפְכִים דָּמָם כַּמַּיִם וְחוֹלְקִים עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה הוּא לִשְׁמִירָה לָהֶם מִלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִפְלוּ

ב וְאִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַכָּבוֹד הַזֶּה, אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה.

בְּאֵיזֶה יֵשׁוּת וְכָבוֹד גַּשְׁמִי, שֶׁהוּא כְּבוֹד מְלָכִים, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַבְּזִיּוֹנוֹת וְהַשְׁפָּכוּת דָּמִים, חֵרוּפִים וְגִדּוּפִין שֶׁסּוֹבְלִין מֵאֵלּוּ הָרְשָׁעִים, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לִהְיוֹת עַיִל וְנָפִיק, וְנַעֲשִׂים אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי כָּבוֹד וְחֵן שֶׁל שֶׁקֶר מֵהֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְלִהְיוֹת רָגִיל לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְמַעַט בְּכָבוֹד עַצְמוֹ, לִסְבֹּל בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה יג): כָּל הַמַּרְבֶּה כְּבוֹד שָׁמַיִם, וּמְמַעֵט כְּבוֹד עַצְמוֹ, כְּבוֹד שָׁמַיִם מִתְרַבֶּה, גַּם כְּבוֹד עַצְמוֹ מִתְרַבֶּה, וְכָל הַמְמַעֵט בִּכְבוֹד שָׁמַיִם וּמַרְבֶּה בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, כְּבוֹד שָׁמַיִם בִּמְקוֹמוֹ עוֹמֵד וּכְבוֹד עַצְמוֹ מִתְמַעֵט, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יוֹמָא לח.): אֲבוֹתֵיךְ בִּקְּשׁוּ לְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹדָן, וְרָצוּ לְמַעֵט כְּבוֹד הַמָּקוֹם, עַכְשָׁו כְּבוֹד הַמָּקוֹם בִּמְקוֹמוֹ, וּמְעַט כְּבוֹדָם, עַיֵּן שָׁם; וּלְעוֹלָם אַל תִּסְתַּכֵּל מַה שֶּׁאַחֵרִים אוֹמְרִים, רַק כָּל כַּוָּנָתְךָ תִּהְיֶה תָּמִיד לַעֲשׂוֹת רְצוֹן וּכְבוֹד קוֹנְךָ. וְאַף שֶׁדָּבָר זֶה תָּלוּי בִּסְבִילַת עֶלְבּוֹנוֹת — מַה בְּכָךְ, כְּבוֹד הַמָּקוֹם קוֹדֵם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן כא), שֶׁאָמַר דָּוִד לְאִשְׁתּוֹ: שֶׁל בֵּית אָבִיךְ הָיוּ מְבַקְּשִׁין כְּבוֹד עַצְמָן וּמַנִּיחִין כְּבוֹד שָׁמַיִם, וַאֲנִי אֵינִי עוֹשֶׂה כֵּן, אֶלָּא מַנִּיחַ כְּבוֹד עַצְמִי וּמְבַקֵּשׁ כְּבוֹד שָׁמַיִם, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת עַיִל וְנָפִיק בְּלָא בַר תָּמִיד].

ב) **וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַכָּבוֹד הַזֶּה**; הַיְנוּ כְּבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁאֵיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, **אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה**, שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי עִקַּר הָעִדָּר הָאָרַת הָאוֹר שֶׁל כְּבוֹד אֱלֹקִים עָלָיו, הוּא

רַק עַל־יְדֵי הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שֶׁאָז נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נט, ב): ״כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם, וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִכֶּם״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (יִרְמְיָה ה, כה): ״עֲוונוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאותֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם״ וְגוֹ׳; כִּי (יוֹמָא לט.): עֲבֵרָה מְטַמְטֶמֶת לִבּוֹ שֶׁל אָדָם; וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אָז מוֹחֲלִין לוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (אַחֲרֵי סט:): עַד שֶׁלֹּא בָּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְמָא — בָּרָא תְּשׁוּבָה, אָמַר לָהּ לַתְּשׁוּבָה: אֲנָא בְּעֵינָא לְמִבְרֵי בַּר נַשׁ בְּעַלְמָא, עַל מְנַת דְּכַד יְתוּבוּן לָךְ מֵחוֹבֵיהוֹן דְּתֶהֱוֵי זְמִינָא לְמִשְׁבַּק חוֹבֵיהוֹן וּלְכַפָּרָא עֲלַייהוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְהוּא כְּבָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שָׁם חֵי שָׂרָה קכט:): זַכָּאִין אינוּן מָאריהוֹן דִּתְשׁוּבָה דְּהָא בְּשַׁעְתָּא חָדָא בְּיוֹמָא חָדָא בִּרְגָעָא חָדָא קָרִיבִין לְגַבֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי (שָׁם מִשְׁפָּטִים קו.) לֵית מִלָּה בְּעַלְמָא וְלֵית מַפְתֵּחַ בְּעַלְמָא דְּלָא יִתְבַּר הַהוּא דְּתַב בִּתְיוּבְתָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לְבִרְיָה, אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, כִּי הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְכָנֵס — יְכָנֵס (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יט, סִימָן ד׳), עַיֵּן שָׁם; כִּי שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה הֵם לְעוֹלָם פְּתוּחִים (שָׁם פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ז׳), עַיֵּן שָׁם; וְאֵין לְךָ גָּדוֹל לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּמוֹ הַתְּשׁוּבָה (שָׁם, סִימָן טו); וְאָמְרוּ (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): גְּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁכִּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִלִּין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים וְלֹא עַד מֵאָה, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ־מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּזִיונוֹ יִדֹּם

וְיִשְׁתֹּק; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא הַשְׁתִּיקָה — לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לִמְחָרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ. וְהָעִנְיָן הוּא, כִּי כְּתִיב (קֹהֶלֶת ג, כא): ״מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי־הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ״, וּכְשֶׁאָדָם חוֹטֵא וְעוֹבֵר עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי יוֹרֵד, חַס וְשָׁלוֹם, מִבְּחִינַת רוּחַ הָאָדָם לִבְחִינַת רוּחַ הַבְּהֵמָה, וְהַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין אָדָם לִבְהֵמָה הוּא הַדִּבּוּר, כִּי גֶּדֶר הָאָדָם הוּא מְדַבֵּר. נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאֲזַי הוּא יוֹרֵד לִבְחִינַת רוּחַ הַבְּהֵמָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא בִּבְחִינַת הֶעְדֵּר הַדִּבּוּר כְּמוֹ בְּהֵמָה, וְעַל־כֵּן עָנְשׁוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי דְּמִימָה וּשְׁתִיקָה, שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל צַעַר הַשְׁתִּיקָה וְהַדְּמִימָה, כִּי בַּמֶּה שֶׁפָּגַם — יְתַקֵּן, כִּי הוּא פָּגַם בָּזֶה; כִּי עַל־יְדֵי חַטֹּאותָיו יָרַד לְבַהֲמִיּוּת, שֶׁהוּא הֶעְדֵּר הַדִּבּוּר, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ, לִסְבֹּל צַעַר הַשְׁתִּיקָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְתַקֵּן וְיִטְהָרֵךְ מַה שֶׁפָּגַם. וַאֲזַי כְּשֶׁמְּקַיֵּם ״דֹּם לַה׳״, אֲזַי נַעֲשָׂה מִזֶּה אָדָם, וְאָז חוֹזֵר לְמַעֲלָתוֹ לִבְחִינַת אָדָם. וְזֶה תִּקּוּנוֹ — שֶׁחוֹזֵר וְעוֹלֶה מִבְּחִינַת בְּהֵמָה לִבְחִינַת אָדָם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שְׁחִיטָה, הֲלָכָה א׳, אוֹת ב׳); וְלֹא עוֹד אֶלָּא זֶה עִקַּר נִסְיוֹנוֹ — לִרְאוֹת אִם שָׁב בְּכָל לִבּוֹ, כְּשֶׁאָחַד מְבַזֶּה וּמְחָרֵף אוֹתוֹ — וְשׁוֹתֵק לוֹ, כִּי יוֹדֵעַ תֵּכֶף־וּמִיָּד כִּי אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם שָׁם הוּא, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ עוֹנֶה לוֹ, זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה, וְחוֹזֵר וְנִתְגַּלֶּה עָלָיו כְּבוֹד אֱלֹקִים שֶׁפַּע הַכֹּתֶר. וּבָזֶה שֶׁשּׁוֹתֵק לִמְחָרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ — בָּזֶה בְּעַצְמוֹ מַרְאֶה לָדַעַת, שֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מַקְפִּיד עַל בִּזְיוֹן כְּבוֹדוֹ, וְעַל־כֵּן זוֹכֶה שֶׁנִּתְרַבֶּה עָלָיו כְּבוֹד הַמָּקוֹם כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁזּוֹכֶה לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לִמְחָרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ, בָּזֶה מַרְאֶה לָדַעַת שֶׁקִּבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ. [וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נג:): אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא, וּמִי שֶׁחָטָא יָשׁוּב וְיִמְחֹל לוֹ, י״ש״ו״ב׳ — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: שׁוֹמֵעַ בִּזְיוֹנוֹ יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא — כְּשֶׁיִּשְׁמַע בִּזְיוֹנוֹ יִדֹּם

וְיִשְׁתֹּק כַּנַּ״ל. וְזֶה גַּם מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת א׳): ״לֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב מִשְׁתִּיקָה״; וּפֵרֵשׁ רַבִּי עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָה: ׳מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ וְשׁוֹתֵק׳; כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת תַּעֲנִיתִים, וּלְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ בְּסִגּוּפִים עַל כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁעָבַר וְחָטָא, וְהָיָה מְעַנֶּה עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הַגּוּף, אַךְ כְּפִי הַנַּ״ל, שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לְדַם וְלִשְׁתֹּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְכַּפֵּר לוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְשׁוּם תַּעֲנִיתִים וְסִגּוּפִים, עַל־כֵּן ׳לֹא מָצָאתִי לַגּוּף דַּיְקָא טוֹב מִשְׁתִּיקָה׳, כִּי עַל־יְדֵי הַשְׁתִּיקָה וְהַדְּמִימָה — יִתְכַּפֵּר לוֹ הַכֹּל, וְהָבֵן (מִפִּי ר׳ אֶפְרַיְמִל זַ״ל)].

כִּי לֵית כְּבוֹד בְּלֹא כָּ״ף בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת פִּינְחָס רנה:),

יֵשׁ נֶסְחָא כִּי לֵית כְּבוֹד אֶלָּא כָּ״ף, עַיִן שָׁם; (וְעַיִן פֵּרוּשׁוֹ בְּאוֹר הַחַמָּה, כְּלוֹמַר עִם הֱיוֹת שֶׁעִקַּר כָּבוֹד בְּחָכְמָה, עִם כָּל זֶה יְכֻנֶּה בְּכֶתֶר, שֶׁאֵין כָּבוֹ״ד בְּחָכְמָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּתֵּף שָׁם הַכֶּתֶר, וְאֵית דְּגָרְסֵי כ׳ וְהַפֵּרוּשׁ וְלֵית כָּבוֹ״ד, דְּהַיְנוּ כֶּתֶר עֶלְיוֹן בְּלֹא כ׳, דְּהַיְנוּ חָכְמָה וּבִינָה, וּלְכָךְ בִּהְיוֹתָם כּוֹלְלִים חָכְמָה וּבִינָה, כּוֹלְלִים הַכֶּתֶר, שְׁ״ג רֹאשׁוֹנוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת, עַיִן שָׁם).

וְהַפֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט הוּא, כִּי שָׁם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מְפָרֵשׁ סוֹד הַסֵּפָה, כִּי אֵין לַעֲשׂוֹתָהּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרִים אַמָּה, דְּאִיהוּ כ׳ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, דְּלָא שַׁלְטָא בֵּיהּ עַיְנָא (שָׁאֵין שָׁם הַשָּׂגָה) כָּבוֹד עִלָּאָה, עָלֵיהּ אָמַר מֹשֶׁה (שְׁמוֹת לג, יח): ״הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ״, וְאָתִיב לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנַי וְלֵית כָּבוֹד בְּלֹא כ׳; הַיְנוּ שֶׁמֹּשֶׁה רָצָה לְהַשִּׂיג כְּבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁהוּא שֶׁמַּע הַכֶּתֶר, סוֹד הָאָרַת הַסֵּפָה, וְאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנַי, ״כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי״, כִּי הִיא לְמַעְלָה מֵהַהַשָּׂגָה, לְמַעְלָה מִכ׳ שֶׁמַּע הַכֶּתֶר, כִּי אִם כְּשֶׁתָּשׁוּב וְתַשְׁפִּיל אֶת עַצְמְךָ; כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.): כְּשֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה לִרְאוֹת אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר: הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדֶךָ, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כְּשֶׁרָצִיתִי לְהַרְאוֹת לְךָ אֶת פָּנַי בַּסְּנֶה לֹא רָצִיתָ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו״ וְגוֹ׳, עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה — אֵינִי רוֹצֶה, וּכְשֶׁהִתְעַקֵּשׁ מֹשֶׁה בִּתְפִלָּה לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו יִתְבָּרַךְ, הֵשִׁיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״וְהָיָה בַּעֲבֹר כְּבוֹדִי וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר, וְשַׂכֹּתִי כַּפִּי עָלֶיךָ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַכָּ״ף, סוֹד הַכְּפִיפָה, שֶׁתִּכְפֹּף וּתְמַעֵט עַצְמְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת אֲחוֹרַי, וְדוֹ״ק.

כִּי לֵית כְּבוֹד בְּלֹא כָּ״ף, וְ׳הַכָּ״ף הוּא כֶּתֶר׳, בְּחִינַת אֶהְיֶה,

[וּמֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁמַעְתִּי, שֶׁהַכַּוָּנָה ׳כִּי לֵית כְּבוֹד בְּלֹא כָּ״ף׳, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִכְבוֹד אֱלֹקִים, כִּי אִם עַל־יְדֵי כָּ״ף, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד כָּפוּ״ף, בָּטֵל וּמְבֻטָּל לִפְנֵי כֹּל, וְאָז יָאִיר עָלָיו אוֹר הַכָּבוֹ״ד הָאֱלֹקִים, וְדִבְרֵי פִּי חָכָם חֵן; וְיֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי זֶה מַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּא, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן י׳): כַּפּוֹת תְּמָרִים — אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁכּוֹפְפִין אֶת עַצְמָן לִלְמֹד תּוֹרָה אֵלּוּ מֵאֵלּוּ; הַיְנוּ שֶׁאִם צְרִיכִים לִלְמֹד דָּבָר זֶה מִזֶּה שׁוֹאֲלִים וְלוֹמְדִים וְלֹא יִתְבַּיְשׁוּ; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מְכוֹפֵף אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי חֲבֵרָיו, יִזְכֶּה לִלְמֹד מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה, וְיִמְצָא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לִכְבוֹד אֱלֹקִים שֶׁפַּע הַכֶּתֶר; כִּי הָעִקָּר הוּא הַבִּטּוּל וְהַכְּפִיפָה, שֶׁמְּבַטֵּל וְכוֹפֵף אֶת עַצְמוֹ. וְזֶה ׳לֵית כָּבוֹ״ד אֱלֹקִי בְּלֹא כַּ״ף׳, הַיְנוּ לִכְפֹּף עַצְמוֹ לִפְנֵי כֹּל, וְהָבֵן].

וְהַכָּ״ף הוּא כֶּתֶר, עַיִן בְּשַׁעַר גַּן־עֵדֶן (שַׁעַר הָאוֹתִיּוֹת אוֹת כ׳): דַּע נֶאֱמָנָה כִּי אוֹת כ׳ בְּצוּרָתָהּ מְעִידָה עַל הַכֶּתֶר וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (שַׁבָּת קד.): כ׳ קוֹשֵׁר לְךָ כֶּתֶר לָעוֹלָם הַבָּא, עַיִן שָׁם; וּמָצִינוּ (אָבוֹת ד׳), שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת נִכְתְּרוּ בְּכֶתֶר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שָׁם): ״שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים הֵם: כֶּתֶר תּוֹרָה, כֶּתֶר כְּהוּנָּה, כֶּתֶר מַלְכוּת, וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלֶה עַל גַּבֵּיהֶן״, עַיִן שָׁם.

בְּחִינַת אהי״ה; כִּי שֵׁם הַזֶּה הוּא בְּכֶתֶר (עַיִן עֵץ

חַיִּים, שַׁעַר מב, פֶּרֶק ב׳), עַיֵּן שָׁם.

בְּחִינַת תְּשׁוּבָה; הַיְנוּ כִּי שֵׁם אקי״ק מוֹרֶה עַל תְּשׁוּבָה, עַל שֵׁם כִּי אהי״ה דָּא אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוִי, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ הַפָּשׁוּט שֶׁל תְּבוֹת אֶהְיֶה הוּא — אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת, וְזֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת; הַיְנוּ קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה עֲדַיִן אֵין לוֹ הַוָּיָה, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא נִתְהַוָּה בָּעוֹלָם, כִּי טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא מִשֶּׁנִּבְרָא, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא לֹא הָיָה כְּדַאי כְּלָל שֶׁיִּהְיֶה נִבְרָא בָּעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵרוּבִין יג:): נִמְנוּ וְגָמְרוּ — נֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשֶּׁנִּבְרָא, (כִּי בְּקַל לוֹ לַחֲטֹא, חַס וְשָׁלוֹם), וְעַכְשָׁו שֶׁנִּבְרָא יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (הַיְנוּ שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה) עַיֵּן שָׁם; **וּכְשֶׁבָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אָז הוּא בִּבְחִינַת אהי״ה, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַוָּיָה בָּעוֹלָם**, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל תֵּבַת אֶהְיֶה — אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לִי אֵיזֶה הַוָּיָה בָּעוֹלָם, **הַיְנוּ אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוִי.**

וְזֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, כִּי כֶּתֶר לְשׁוֹן הַמְתָּנָה, הַיְנוּ כִּי זֶהוּ סוֹד הַתְּשׁוּבָה, אַף שֶׁמִּצַּד אֶחָד צְרִיכִים לְהִזְדָּרֵז עַד מְאֹד, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אקי״ק, רָצוֹן הַמֶּפְלָג, שֶׁרוֹצֶה בְּרָצוֹן חָזָק עַד מְאֹד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכֹלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, אֲבָל מִצַּד אַחֵר צָרִיךְ לֵידַע, כִּי כֶּתֶר הוּא גַּם בְּחִינַת הַמְתָּנָה, כִּי צְרִיכִין לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה הַרְבֵּה, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהִכָּנֵס בִּשְׁלֵמוּת אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה; (כִּי מִדַּת וּסְפִירַת הַכֶּתֶר הִיא בְּחִינַת רָצוֹן שֶׁבְּרָצוֹנוֹת, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וְכֵן הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת, כִּי כֶּתֶר הִיא מַלְכוּת לָעוֹלָם, וּמִדַּת הַסְּפִירָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה כַּיָּדוּעַ), וְעַל־כֵּן יֵשׁ בָּהּ שְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת — מִצַּד אֶחָד לְהִזְדָּרֵז מְאֹד מְאֹד וְלָצֵאת מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בָּהֶם, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וּמִצַּד הַשֵּׁנִי לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּכָּנֵס בִּשְׁלֵמוּת אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה (וְזֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד שְׁתֵּי הַבְּקִיאֵיוֹת, שֶׁצָּרִיךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה הַמּוּבָא לְקַמָּן).

בְּחִינַת תְּשׁוּבָה; הַיְנוּ כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת עַד שֶׁיַּגִּיעַ יוֹם יְשׁוּעָתוֹ; כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִבְהָל מְאֹד לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁצָּרִיךְ לְזָרֵז אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְלָרוּץ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵעִקְּרֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁצָּרִיךְ לְחַכּוֹת הַרְבֵּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַמְתָּנָה, כִּי צָרִיךְ לְהַמְתִּין הַרְבֵּה עַד בֹּא עֵת יְשׁוּעָתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁהוּא בִּכְלָלִיּוּת הַגְּאֻלָּה, שֶׁצָּרִיךְ לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ג): ״אִם יִתְמַהְמֵהַּ חַכֵּה לוֹ כִּי בֹא יָבֹא לֹא יְאַחֵר״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ל, יח): ״וְלָכֵן יְחַכֶּה ה׳ לְחַנַּנְכֶם, וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם, כִּי אֱלֹקֵי מִשְׁפָּט ה׳ אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי לוֹ״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (צְפַנְיָה ג, ח): ״לָכֵן חַכּוּ לִי נְאֻם ה׳ לְיוֹם קוּמִי״, וּכְתִיב (דָּנִיֵּאל יב, יב): ״אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ״ וְגוֹ׳, כְּמוֹ־כֵן בִּגְאֻלָּתוֹ הַפְּרָטִית, בְּחִינַת (תְּהִלִּים סט, יט): ״קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ״ וְגוֹ׳, שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִתְעָה עַל־יְדֵי עַוֹנוֹתָיו לְמָקוֹם שֶׁנִּתְעָה, וְנַפְשׁוֹ נִבְהֲלָה מְאֹד, וְחָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר לִבְלִי לְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק לְחַכּוֹת

בְּחִינַת תְּשׁוּבָה.

כִּי אֶהְיֶה דָּא אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוִי, הַיְנוּ קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה, עֲדַיִן אֵין לוֹ הַוָּיָה, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא נִתְהַוָּה בָּעוֹלָם, כִּי טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא מִשֶּׁנִּבְרָא, וּכְשֶׁבָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אָז הוּא בִּבְחִינַת אֶהְיֶה, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַוָּיָה בָּעוֹלָם, הַיְנוּ אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוִי.

וְזֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, כִּי כֶּתֶר לְשׁוֹן הַמְתָּנָה

וּלְהַמְתִּין עַד עֵת בֹּא יְשׁוּעָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ח, יז): ״וְחִכִּיתִי לַה׳ הַמַּסְתִּיר פָּנָיו״ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שָׁם סד, ג): ״עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ״; כִּי דַּיְקָא אָז כְּשֶׁיִּזְכֶּה לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יִתְגַּלֶּה אֵלָיו נֹעַם זִיו עֲרֻבוּת יְדִידוּת אוֹר חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין לוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר הַהֶכְרֵחַ לְכָל הָרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה, עֲדַיִן אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי הַבָּא לְטַהֵר אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לח: לט.): **הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ; מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁבָּא לִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן, אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן וְכוּ׳** (זוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם. בָּא לְטָמֵא פּוֹתְחִין לוֹ, בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ, תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מָשָׁל לְאָדָם, שֶׁהָיָה מוֹכֵר נֵפְט וַאֲפַרְסְמוֹן, בָּא לִמְדֹּד נֵפְט, אָמַר לוֹ: מְדֹד אַתָּה לְעַצְמְךָ. בָּא לִמְדֹּד אֲפַרְסְמוֹן, אוֹמֵר לוֹ: הַמְתֵּן לִי עַד שֶׁאֶמְדֹּד עִמְּךָ, כְּדֵי שֶׁנִּתְבַּשֵּׂם אֲנִי וְאַתָּה, עַיֵּן שָׁם; כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַחֲטֹא, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי פּוֹתְחִין לוֹ, עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, וְהוּא כְּאָדָם הָרוֹצֶה לִקְנוֹת נֵפְט הַמּוֹצִיא רֵיחַ רַע מְאֹד, מֵיָּד מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: לֵךְ מְדֹד לְעַצְמְךָ. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה כְּאָדָם הָרוֹצֶה לִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן הַמּוֹצִיא רֵיחַ טוֹב מְאֹד, אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן, כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר לוֹ הַמְתֵּן, כְּדֵי שֶׁנִּתְבַּשֵּׂם אֲנִי וְאַתָּה; כִּי זֶהוּ עִקַּר שַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁאָדָם שֶׁבָּא מִמָּקוֹם רָחוֹק, וְרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן, וּמְנַסִּין אוֹתוֹ, אִם תִּהְיֶה לוֹ סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת, וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁמְּחַכֶּה, הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה (וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עִם מַה שֶּׁמֵּבִיא לְהַלָּן מֵעִנְיַן הַבְּקִיאוּת, שֶׁצָּרִיךְ לְכָל הַבָּא אֶל הַקֹּדֶשׁ — בָּקִי בְּרָצוֹא בָּקִי בְּשׁוּב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם) וְכַנַּ״ל; כִּי הַהֶכְרֵחַ לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה, עַד שֶׁזּוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֻבוּת נְעִימוּת זִיו אוֹר חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ).

שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לח: לט.): **׳הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ, מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁבָּא לִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן. אוֹמְרִים לוֹ: הַמְתֵּן׳ וְכוּ׳, וְזֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (אִיּוֹב לו): **״כַּתַּר לִי זְעֵיר וַאֲחַוֶּךָּ״.**

אֲבָל קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה אֲזַי בְּחִינַת אֶהְיֶה בְּהַסְתָּרַת פָּנִים מִמֶּנּוּ, כִּי עַדַיִן לֹא הֵכִין אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם, וְהַסְתָּרַת פְּנֵי אֶהְיֶה גִּימַטְרִיָּא דָּם*, הַיְנוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבְזִיּוֹנוֹת, עַל־

*פֵּרוּשׁ: כִּי אֲחוֹרֵי שֵׁם אֶהְיֶה הוּא בְּגִימַטְרִיָּא דָּם, כַּמּוּבָא. הַיְנוּ כְּשֶׁכּוֹתְבִין הַשֵּׁם בַּאֲחוֹרַיִם, דְּהַיְנוּ א, אה, אהי, אהיה, שֶׁחוֹזְרִין בְּכָל פַּעַם לְאָחוֹר, הוּא בְּגִימַטְרִיָּא דָּם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַחֲזָרַת וְהַסְתָּרַת פְּנֵי אֶהְיֶה, שֶׁעוֹלֶה דָּם:

**אֲבָל קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה, אֲזַי בְּחִינַת אהי״ה בְּהַסְתָּרַת פָּנִים מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין לוֹ שׁוּם רָצוֹן וְכִסּוּפִין לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן נֶעֱלָם מִמֶּנּוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל, כִּי עַדַיִן לֹא הֵכִין אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם, וְהַסְתָּרַת פְּנֵי אהי״ה גִּימַטְרִיָּה דָּם, פֵּרוּשׁ כִּי אֲחוֹרֵי שֵׁם אהי״ה הוּא בְּגִימַטְרִיָּה דָּם, הַיְנוּ כְּשֶׁכּוֹתְבִין הַשֵּׁם אהי״ה בַּאֲחוֹרַיִם, דְּהַיְנוּ א׳ א״ה אה״י אהי״ה, שֶׁחוֹזְרִין בְּכָל פַּעַם לֶאָחוֹר הוּא בְּגִימַטְרִיָּה דָּם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַחֲזָרַת פְּנֵי אהי״ה שֶׁעוֹלֶה דָּם. וְעַל מַה מְרַמֵּז הַדָּם הַזֶּה? הַיְנוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבְזִיּוֹנוֹת; פֵּרוּשׁ — כְּשֶׁאָדָם הוּא קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה, וַעֲדַיִן אֵין לוֹ שׁוּם רָצוֹן

לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלִהְיוֹת לוֹ אֵיזֶה הֲוָיָה בָּעוֹלָם, כִּי נֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא מִשֶּׁנִּבְרָא, וַעֲדַיִן אֵין לוֹ הֲוָיָה בָּעוֹלָם, עַל־כֵּן אֶצְלוֹ הוּא הַהִפּוּךְ מִשֶּׁם אקי״ק, שֶׁמְּרַמֵּז עַל ׳אֲנָא זְמִין לְמֶהֱוִי׳, שֶׁרְצוֹנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי אֵיזֶה הֲוָיָה בָּעוֹלָם, שֶׁאָזְכֶּה לָשׁוּב כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא הַהִפּוּךְ מִשֶּׁם אקי״ק, שֶׁהוּא הַחְזָרַת פְּנֵי אקי״ק, עַל־כֵּן הוּא גִּימַטְרִיָּה דָּם, הַיְנוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבְזִיּוֹנוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְסִתַּכֵּל תָּמִיד עַל אֲחוֹרָיו, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרִים עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְיֵשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְכִמְעַט שֶׁיִּפֹּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן הַרְבֵּה נִתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהִסְתַּכְּלוּ עַל אֲחוֹרֵיהֶם, שֶׁזֶּה הַחְזָרַת פְּנֵי אקי״ק, שֶׁלֹּא הִסְתַּכְּלוּ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, רַק תָּמִיד הִסְתַּכְּלוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם, וְעַל־כֵּן עָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר — קַטְנוּת וִירִידוֹת, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, עַד שֶׁנִּתְרַחֲקוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הָרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, הָעִקָּר שֶׁיַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל מֵעַכְשָׁו, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ שֵׁם אֶהְיֶה, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ: אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת, הַיְנוּ עַל־כָּל־פָּנִים מֵעַכְשָׁו אֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְשָׁם הוּא תִּקֻּף הָרָצוֹן אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ; וְעַל־כֵּן מִמֵּילָא אֵין לוֹ כְּבָר עָבָר כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲבָל לְהִפּוּךְ כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד לַאֲחוֹרָיו, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אֲחוֹרֵי שֵׁם אקי״ק, אָז עוֹלֶה גִּימַטְרִיָּה דָּם, הַיְנוּ בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁסּוֹבֵל הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, הַהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ מִדַּת הַשִּׂכְחָה, לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר (עֵין שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן כו), מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו — הֵן מִבְּנֵי־אָדָם וְהֵן מֵעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמֵילָא יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵין לוֹ עֶבָר כְּלָל וְכוּ׳, וְהָבֵן.

עַל שֵׁם (שְׁמוּאֵל־א ב, ל): ״וּבְזַי יֶקָלּוּ״. עַכְשָׁו מְקַשֵּׁר אֶת זֶה עִם מַה שֶּׁהִתְחִיל; כִּי בָּזֶה שֶׁיַּרְבֶּה בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִכְבוֹד אֱלֹקִים שֶׁפַּע הַכֶּתֶר, וְזֶהוּ (שָׁם א, ל): ״כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד״ (וְאָז מֵאִיר עָלָיו שֵׁם אקי״ק, שֶׁהוּא הֶאָרַת הַכֶּתֶר כַּנַּ״ל); אֲבָל לְהִפּוּךְ — כְּשֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, אָז ״וּבְזַי יֶקָלּוּ״, שֶׁיָּבִיא עַל עַצְמוֹ בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים (כִּי אָז נִסְתָּר מִמֶּנּוּ שֵׁם אקי״ק, וְנַעֲשָׂה אֶצְלוֹ אֲחוֹרֵי פְּנֵי אקי״ק, שֶׁגִּימַטְרִיָּה דָּם וְכַנַּ״ל).

עַל שֵׁם (שְׁמוּאֵל־א ב, ל): ״וּבְזַי יֶקָלּוּ״. **כִּי עֲדַיִן הַדָּם שֶׁבָּחָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁבַּלֵּב, עַיִן שָׁם; עֲדַיִן הוּא בְּתִקֻּף וָעֹז, וּבְשִׁבְיל זֶה בָּאִין עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה — כָּל מַה שֶּׁהַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַדָּם שֶׁבָּחָלָל הַשְּׂמָאלִי, אֶצְלוֹ בְּתִקֻּף וָעֹז, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִין עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; כִּי זֶה בְּחִינַת הַסְתָּרַת וְהַחְזָרַת פְּנֵי אהי״ה גִּימַטְרִיָּה דָּם, כִּי כָּל מַה שֶּׁבּוֹעֵר בּוֹ יִצְרוֹ הָרָע, הוּא**

עַל שֵׁם (שְׁמוּאֵל־א ב, ל): ״וּבְזַי יֶקָלּוּ״. **עֲדַיִן הַדָּם שֶׁבָּחָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁבַּלֵּב, שֶׁשָּׁם מִדּוֹר הַיֵּצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְשִׁמְאלוֹ״, עֲדַיִן הוּא בְּתִקֻּף וָעֹז. וּבְשִׁבְיל זֶה בָּאִין עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כִּי זֶה בְּחִינַת הַסְתָּרַת וְהַחְזָרַת פְּנֵי אהי״ה, גִּימַטְרִיָּא דָּם.**

כִּי עֲדַיִן הַדָּם שֶׁבָּחָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁבַּלֵּב. עַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מִשְׁפָּטִים קז:) בִּלְבָּא אִית תְּרֵין הֵיכָלִין, בְּחַד דָּמָא וּבְחַד רוּחָא, הַהוּא חַד דְּמַלְיָא דָּמָא בֵּיהּ דִּיוּרָא לְיֵצֶר הָרָע וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; **שֶׁשָּׁם מִדּוֹר הַיֵּצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קֹהֶלֶת י׳, ב): **״וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ״**; וּקְרָאוֹ כְּסִיל, כִּי (סוֹטָה ג:): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (בְּרָכוֹת סא.): יֵצֶר הָרָע יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי מַפְתְּחֵי הַלֵּב, עַיִן שָׁם; וְעַיִן מְדָרֵשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת מַטּוֹת, פָּרָשָׁה כב, סִימָן ח׳): ״לֵב חָכָם לִימִינוֹ״ — זֶה יֵצֶר טוֹב שֶׁהוּא נָתוּן בִּימִינוֹ, ״וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ״ — זֶה יֵצֶר הָרָע שָׁנָתוּן בִּשְׂמֹאלוֹ, עַיִן שָׁם; **עֲדַיִן הוּא בְּתִקֻּף וָעֹז, וּבְשִׁבְיל זֶה בָּאִין עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים;** כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה — כָּל מַה שֶּׁהַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַדָּם שֶׁבָּחָלָל הַשְּׂמָאלִי, אֶצְלוֹ בְּתִקֻּף וָעֹז, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִין עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; כִּי **זֶה בְּחִינַת הַסְתָּרַת וְהַחְזָרַת פְּנֵי אהי״ה גִּימַטְרִיָּה דָּם,** כִּי כָּל מַה שֶּׁבּוֹעֵר בּוֹ יִצְרוֹ הָרָע, הוּא

הַדָּמִים שֶׁבֶּחָלָל הַשְּׂמָאלִי, כְּמוֹ־כֵן מִתְגַּבֵּר בּוֹ הָרָע, וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ כָּבוֹד אֱלֹקִי.

וְתִקּוּן לְזֶה; הַיְנוּ מִתִּקּוּנֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא — הַהֶכְרֵחַ לְסִבֹּל עֶלְבּוֹנוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יַחֲזֹר וְיָאִיר עָלָיו הַכָּבוֹד אֱלֹקִי שֶׁפַּע הַכֶּתֶר; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁבָּאִים עָלֶיךָ בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ, עִקַּר תִּקּוּנְךָ הוּא, שֶׁיַּהֲפֹךְ דָּם לְדָם, שֶׁיִּהְיֶה מִן הַשּׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים, וְלֹא יְדַקְדֵּק עַל בְּזִיּוֹן כְּבוֹדוֹ, הַיְנוּ כְּשֶׁבָּאִים עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים — יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק וְלֹא יַעֲנֶה לִמְחָרְפוֹ שׁוּם דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ אֶת הַדָּמִים הַבּוֹעֲרִים בּוֹ, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, וְכֵן יִזְכֶּה לִכְבוֹד אֱלֹקִים. וְהַחִלּוּק בֵּין דָּם לְבֵין דֹּם הוּא, כִּי דָּם הוּא בְּפַתַּח וְדֹם הוּא בְּחוֹלָם, כִּי כְּשֶׁהוּא פַּתַּח, הַיְנוּ פִּיו פָּתוּחַ וְעוֹנֶה לַכֹּל, אֲזַי יִהְיֶה לוֹ דָּם — בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אֲבָל כְּשֶׁיִּסְתֹּם אֶת פִּיו וְיִהְיֶה דֹּם, אָז יִזְכֶּה שֶׁיִּמְחֲלוּ עֲוֹנוֹתָיו; כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה (וְעַל־כֵּן ח״וֹ״לִ״ם אוֹתִיּוֹת מ״וֹ״חֵ״ל); **וּכְשֶׁמְּקַיֵּם דּוֹם לַה׳, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפִּיל לוֹ חֲלָלִים חֲלָלִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים לז, ז): **״דּוֹם לַה׳ וְהִתְחוֹלֵל לוֹ״**, דּוֹם לַה׳ וְהוּא יַפִּיל לְךָ חֲלָלִים]. וּמַהוּ הַלָּשׁוֹן חֲלָלִים, הַיְנוּ ״וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי״ (תְּהִלִּים קט, כב) שֶׁיִּהְיֶה חָלָל בְּלִבּוֹ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַעֵט הַדָּם שֶׁבֶּחָלָל הַשְּׂמָאלִי.

וְזֶה בְּחִינַת זְבִיחַת הַיֵּצֶר הָרָע; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה — לִסְבֹּל עֶלְבּוֹנוֹת חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּבוֹד אֱלֹקִי, שֶׁהוּא הֶאָרַת הַשָּׂגַת עוֹלָם הַבָּא, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹבֵחַ וְיִשְׁחֹט אֶת יְצָרוֹ הָרָע; כִּי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק בְּשָׁעָה שֶׁמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתוֹ וְעוֹצֵר רוּחוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו הֶאָרַת נֹעַם זִיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ זוֹבֵחַ אֶת יִצְרוֹ הָרָע, כִּי עַל־יְדֵי הֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹתֵק לִמְחָרְפוֹ, בָּזֶה נִזְבָּח הַיֵּצֶר הָרָע. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נב.): לָעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹחֵט אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט אִיּוֹב (רֶמֶז תתצ״ו): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה רְצוֹן יוֹצְרוֹ — שׁוֹחֵט אֶת יִצְרוֹ, עַיֵּן שָׁם; **וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁשּׁוֹתֵק לִמְחָרְפוֹ וְלִמְבַזּוֹ הוּא זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם נ, כג): **״זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי״** (וּמְסַיֵּם ״וְשָׁם דֶּרֶךְ״, שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, עַיֵּן לְקַמָּן, עַל־יְדֵי־זֶה ״אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹקִים״, שֶׁמֵּאִיר עָלָיו אוֹר

וְתִקּוּן לָזֶה, שֶׁיַּהֲפֹךְ דָּם לְדֹם, שֶׁיִּהְיֶה מִן הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים, וְלֹא יְדַקְדֵּק עַל בְּזִיּוֹן כְּבוֹדוֹ, וּכְשֶׁמְּקַיֵּם דּוֹם לַה׳, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפִּיל לוֹ חֲלָלִים חֲלָלִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז) **״דּוֹם לַה׳ וְהִתְחוֹלֵל לוֹ״ — ׳וְהוּא יַפִּיל לְךָ חֲלָלִים׳,** (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, גִּטִּין ז.), **הַיְנוּ: ״וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי״** (תְּהִלִּים קט), **הַיְנוּ עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַעֵט הַדָּם שֶׁבֶּחָלָל הַשְּׂמָאלִי, וְזֶה בְּחִינַת זְבִיחַת הַיֵּצֶר הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם נ): **״זֹבֵחַ תּוֹדָה**

כָּבוֹד אֱלֹקִי). וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין מג:), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל זְבִיחַת הַיֵּצֶר הָרָע [אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַזּוֹבֵחַ אֶת יִצְרוֹ וּמְתוַדֶּה עָלָיו, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ כִּבְּדוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים נ, כג): ״זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי״ עַיֵּן שָׁם].

ג) וְצָרִיךְ לֶאֱחֹז תָּמִיד בִּמְדַּת הַתְּשׁוּבָה, כִּי ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי, טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״ (מִשְׁלֵי כ, ט); כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹמֵר: חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, אֲפִלּוּ זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּבַר לֵבָב בְּלִי פְּנִיָּה; כִּי הָעִקָּר הוּא נְקֵדַּת הָאֱמֶת מִפְּנִימִיּוּת לִבָּבוֹ, שֶׁיִּהְיוּ הַדִּבּוּרִים וְהַוִּדּוּיִים בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר הַדִּבּוּרִים בֶּאֱמֶת; כִּי הַמַּשְׂכִּיל הַמֵּבִין, יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּל יָמָיו, שֶׁיִּזְכֶּה פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו לְדַבֵּר דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל אֱמֶת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קיב), וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁכְּבָר אוֹמֵר אָדָם: חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי מִי יוֹדֵעַ אִם אֵין זֶה עִם פְּנִיּוֹת, עַל־כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לֶאֱחֹז בִּמְדַּת הַתְּשׁוּבָה, כִּי פֶּן וְאוּלַי לֹא הָיְתָה תְּשׁוּבָתוֹ בֶּאֱמֶת. [וְהִנֵּה אִיתָא בְּמִדְרָשׁ ׳שׁוֹחֵר טוֹב׳ הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲמָרוֹ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכָךְ אָמַר: דָּוִד אָבִי אָמַר (תְּהִלִּים נא, יב): ״לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹקִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי״ (דְּמַשְׁמַע אַחַר שֶׁיִּבְרָא לוֹ לֵב טָהוֹר, יָכוֹל הוּא בְּעַצְמוֹ לְשָׁמְרוֹ. וּכְבָר לֹא יָבוֹא לִידֵי חֵטְא). וּבֶאֱמֶת שָׁאַל שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן (כִּי זֶה אֵינוֹ כִּי אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ וְגוֹ׳, וְהַהֶכְרֵחַ לְבַקֵּשׁ תָּמִיד שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יְכַפֵּר עָוֹן וְיִשְׁמְרֵנוּ וְכוּ׳). וְכֵיוָן שֶׁיָּדַע שֶׁלֹּא שָׁאַל כְּעִנְיָן (כִּי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ), חָזַר וְאָמַר (שָׁם): ״הֶרֵב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי, וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי וְגוֹ׳, הַצִּילֵנִי מִמַּיִם אֱלֹקִים אֱלֹקֵי תְּשׁוּעָתִי וְגוֹ׳ כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד וְגוֹ׳, לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״ וְגוֹ׳, הַשִּׁיבָהוּ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ: הוֹאִיל וְהַשְׁפִּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ גְּדֻלָּה. וְאָמַר עָלָיו (שְׁמוּאֵל־א׳ יג, יד): ״בִּקֵּשׁ ה׳ לוֹ אִישׁ כִּלְבָבוֹ״, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שְׁלֹמֹה כָּךְ, אַף הוּא אָמַר (מִשְׁלֵי כ, ט): ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, מַה שָּׁכָר נָטַל עַל כָּךְ (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ כט, כג): ״וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ״, וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא מַה כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שַׁלִּיט בְּכָל הָעוֹלָם, כָּךְ שְׁלֹמֹה שַׁלִּיט בְּכָל הָעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם; כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁפִּילִים אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה כַּנַּ״ל, כֵּן זוֹכִים לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִרְאֶה וְלֹא יִשְׁמַע וְלֹא יַרְגִּישׁ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לֵישֵׁב עַל כִּסֵּא ה׳, בְּחִינַת ׳אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא׳ (הַמּוּבָא לְהַלָּן), כְּמוֹ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ; וְעַל־כֵּן בִּימֵי שְׁלֹמֹה הָיוּ סִיהֲרָא בְּאַשְׁלִימוּתָא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תַּזְרִיעַ מו.); כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְיַחֵד הַחַמָּה וְהַלְּבָנָה, שֶׁהוּא הַנְּקֵדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְהַנְּקֵדָּה תַּחְתּוֹנָה, וְנַעֲשָׂה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא].

יְכַבְּדָנְנִי״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין מג:) **עַל זְבִיחַת הַיֵּצֶר הָרָע:**

ג וְצָרִיךְ לֶאֱחֹז תָּמִיד בִּמְדַּת הַתְּשׁוּבָה, כִּי ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי, טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״ (מִשְׁלֵי כ), **כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹמֵר: חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, אֲפִלּוּ זֶה אִי־אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּבַר לֵבָב בְּלִי פְּנִיָּה. (וְזֶהוּ: ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי, טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, הַיְנוּ מִי יוּכַל לוֹמַר,**

(וְזֶהוּ מְרֻמָּז בְּפָסוּק זֶה בְּעַצְמוֹ: ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, הַיְנוּ מִי

יוֹכַל לוֹמַר, שֶׁלִּבּוֹ זַךְ וְטָהוֹר מִפְּנִיּוֹת, אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר חָטָאתִי וְכוּ׳, וְזֶהוּ: ״מִי יֹאמַר וְכוּ׳ טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה טָהוֹר מִן הֶחָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳ שֶׁאָמַר, כִּי גַּם אָז אֵינוֹ זַךְ וְטָהוֹר בְּלִי פְּנִיּוֹת כַּנַּ״ל). וְכֵן לְעוֹלָם כָּל יְמֵי חַיָּיו צָרִיךְ לַחֲשֹׁב זֶה, פֶּן וְאוּלַי הִטְעָה אֶת עַצְמוֹ, וַעֲדַיִן תְּשׁוּבָתוֹ אֵינָהּ תְּשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן יַעֲשֶׂה תָּמִיד תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה. נִמְצָא, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל הַתְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, הַיְנוּ עַל ׳חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳ שֶׁאָמַר, כִּי פֶּן וְאוּלַי הִטְעָה אֶת עַצְמוֹ כַּנַּ״ל, וַאֲפִלּוּ אִם אָמַר כְּבָר ׳חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳, יָכוֹל לִהְיוֹת כִּי עָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה כט, יג): ״בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי, וְלִבּוֹ רָחַק מִמֶּנִּי״ וְגוֹ׳.

כִּי עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה זוֹכֶה לִכְבוֹד ה׳, שֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲלֵיו הָאָרָה גְּדוֹלָה מֵעוֹלָם הַבָּא, וְאָז נִפְתַּחַת דַּעְתּוֹ, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, אוּלַי אֲנִי עַכְשָׁו בִּבְחִינַת: ״וְלִבּוֹ רָחַק מִמֶּנִּי״. וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ אָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, כִּי מִתְּחִלָּה כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה עָשָׂה לְפִי הַשָּׂגָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ בְּוַדַּאי כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, בְּוַדַּאי הוּא מַכִּיר וּמַשִּׂיג יוֹתֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי כָּל תְּשׁוּבָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה וְשָׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה אֲלֵיו הָאָרָה וְזִיו וְנֹעַם חָדָשׁ מֵהָאָרַת כָּבוֹד אֱלֹקִי, וְעַל־כֵּן אַפִלּוּ שֶׁכְּבָר הִשִּׂיג אֶתְמוֹל אֵיזֶה הָאָרָה וְזִיו וְנֹעַם מֵהָאָרַת כָּבוֹד אֱלֹקִי, עַדַיִן צָרִיךְ לָשׁוּב הַיּוֹם, כִּי כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁיָּכוֹל לְהַשִּׂיג, כָּל הַהַשָּׂגָה שֶׁל אֶתְמוֹל הִיא כְּלֹא. נִמְצָא, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, עַל שֶׁהִתְגַּשֵּׁם אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ. וּתְשׁוּבָה כָּזוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ הַצַּדִּיק הַכִּי גָּדוֹל, כִּי בְּהֶכְרֵחַ לֵילֵךְ תָּמִיד בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי צָרִיךְ לַעֲלוֹת מַעֲלָה מַעֲלָה, וְכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי בָּעוֹלָם, עָלָיו לְהִתְעַלּוֹת בְּהַשָּׂגַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ כְּבָר בָּרוּר שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, עַל־כָּל־פָּנִים כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ שֶׁמַּשִּׂיג הַיּוֹם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיְתָה הַשָּׂגָתוֹ שֶׁל אֶתְמוֹל בְּחִינַת גַּשְׁמִיּוּת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לָשׁוּב עַל זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהִתְגַּשֵּׁם אֶצְלוֹ רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי בְּכָל

שֶׁלִּבּוֹ זַךְ וְטָהוֹר מִפְּנִיּוֹת, אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר: חָטָאתִי וְכוּ׳. וְזֶהוּ: ״מִי יֹאמַר וְכוּ׳, טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה טָהוֹר מִן הֶחָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי שֶׁאָמַר, כִּי גַּם אָז אֵינוֹ זַךְ וְטָהוֹר בְּלִי פְּנִיּוֹת כַּנַּ״ל). נִמְצָא, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל הַתְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, הַיְנוּ עַל חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי שֶׁאָמַר, כִּי עָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה כט): ״בְּשִׂפְתָיו כִּבְּדוּנִי״, כִּי עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה זוֹכֶה לִכְבוֹד ה׳, ״וְלִבּוֹ רָחַק מִמֶּנִּי״:

וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ אָדָם בְּעַצְמוֹ, שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, כִּי מִתְּחִלָּה כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה עָשָׂה לְפִי הַשָּׂגָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ בְּוַדַּאי כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, בְּוַדַּאי הוּא מַכִּיר וּמַשִּׂיג יוֹתֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא לְפִי הַשָּׂגָתוֹ שֶׁמַּשִּׂיג עַכְשָׁו, בְּוַדַּאי הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה הוּא בִּבְחִינַת גַּשְׁמִיּוּת, נִמְצָא, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, עַל שֶׁהִתְגַּשֵּׁם אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ.

יוֹם וָיוֹם מֵאִיר לְהָאָדָם דַּעַת וּמֹחִין וְשֶׁפַע חֲדָשִׁים, וְעָלָיו לָשׁוּב עַל הַדַּעַת וּמֹחִין שֶׁל אֶתְמוֹל. וְזוֹ הִיא עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר עֲדַיִן אֲחוּזִים בְּהֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, וּמֻנָּחִים בְּמָקוֹם שֶׁמֻּנָּחִים, בְּזֶהֱמַת תַּאֲוֹתֵיהֶם וּמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וּמְגֻשָּׁמִים מְאֹד מְאֹד, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁצְּרִיכִים לְהִזְדָּרֵז לָשׁוּב אֲלָיו יִתְבָּרַךְ — הֵן בְּדִבּוּר, וְהֵן בְּמַעֲשֶׂה, וְהֵן בְּמַחֲשָׁבָה, וְהֵן בְּכָל הַחוּשִׁין, וְעַל־כֵּן עָלָיו לָשׁוּב בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע בִּתְשׁוּבָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם, לִהְיוֹת מִמַּארֵי דְּחוּשְׁבְּנָא, אֵיךְ וּבַמֶּה הָלַךְ לוֹ הַיּוֹם. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁיִּסְבֹּל עֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת, דָּמִים חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְיִדֹּם וְיִשְׁתֹּק וְיַחֲזֹר עַד הַמַּכֶּהוּ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהַכֹּל שְׁלוּחִים מִלְּמַעְלָה, וּתְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ לְטוֹבָה, וְתָמִיד תִּרְאֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת וּבְרוּחַ נְמוּכָה וּבְדַעַת רְחָבָה, וְתִהְיֶה עֲקֵשָׁן גָּדוֹל, אָז תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶן. וּבִלְבָד אֲהוּבִי, אָחִי, לִהְיוֹת עֲקֵשָׁן גָּדוֹל לָשׁוּב בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַל תִּתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבֹא, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד.

וְזֶה בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ שַׁבָּת, הַיְנוּ כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל): **״וְשַׁבְתָּ עַד ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, כִּי עִקַּר עוֹלָם הַבָּא הוּא הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יִרְמְיָהוּ לא): **״וְיָדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם״, נִמְצָא בְּכָל עֵת שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה יְתֵרָה, אֲזַי יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַהַשָּׂגָה הָרִאשׁוֹנָה:**

וְזֶה בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ שַׁבָּת, הַיְנוּ כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה. הַיְנוּ הֶאָרָה זוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲסֹק תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה, אֲפִלּוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ כְּבָר לְאֵיזֶה דַּרְגָּה, יוֹדֵעַ וָעֵד כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל, אוֹ פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹמֵר כְּבָר בְּפֶה מָלֵא: ׳חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳, יוֹדֵעַ וָעֵד כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ מִקֹּדֶם בֶּאֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא בְּחִינַת גֶּשֶׁם, כְּמוֹ שֶׁמַּשִּׂיג עַכְשָׁו, מַדְרֵגָה זוֹ, הִיא בְּחִינַת תַּעֲנוּג וְשַׂעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא בְּחִינַת שַׁבָּת, כִּי (בְּרָכוֹת נז:): שַׁבָּת הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם הוּא כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה, שֶׁשָּׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵרֹב גִּלּוּי הָאוֹר.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל, ב): ״וְשַׁבְתָּ עַד ה׳ אֱלֹקֶיךָ; מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק זֶה בְּעַצְמוֹ, כִּי תְּשׁוּבָה וְשַׁבָּת וְעוֹלָם הַבָּא תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי ״וְשַׁבְתָּ״ — כַּוָּנָתוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן טו): ״וְשַׁבְתָּ עַד ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ — אֵין לְךָ דָּבָר גָּדוֹל מֵהַתְּשׁוּבָה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן ״וְשַׁבְתָּ״ מְרַמֵּז עַל שַׁבָּת, וְ״ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ מְרַמֵּז עַל עוֹלָם הַבָּא; **כִּי עִקַּר עוֹלָם הַבָּא הוּא הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יִרְמְיָה לא, לג): ״כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם״. וְנָקֵט פָּסוּק זֶה דַּיְקָא, אַף שֶׁיֵּשׁ פְּסוּקִים, שֶׁמְּרַמְּזִים שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא יִהְיֶה רַק הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳״ וְגוֹ׳ וְכַיּוֹצֵא, כִּי בְּפָסוּק זֶה מְרֻמָּזֶת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה לא, לג): ״כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם נְאֻם ה׳, כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכֹּר עוֹד״; כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה, שָׁאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סוֹלֵחַ הָעֲוֹנוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכּוּ לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם בְּהַשָּׂגָה יְתֵרָה. נִמְצָא, **בְּכָל עֵת שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה יְתֵרָה, אֲזַי יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַהַשָּׂגָה הָרִאשׁוֹנָה**, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם תְּשׁוּבָה, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹחֵל לוֹ, וּמַשִּׂיג יוֹתֵר הַשָּׂגַת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַנַּ״ל.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם בְּסַנְהֶדְרִין): **כָּל הַזּוֹבֵחַ אֶת יְצֻרוֹ, הֵינוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה.** כִּי עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה שֶׁשָּׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה הוּא זוֹבֵחַ אֶת יִצְרוֹ הָרָע, וְנַעֲשָׂה לִבּוֹ בְּחִינַת: "וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי", וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לְמֶחֳרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ, בְּחִינַת: "דֹּם לַה'", וּמְחַכֶּה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהָכָנֵס בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּלֶּה עָלָיו כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת כָּבוֹד כַּנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִסְתַּפֵּק בָּזֶה, רַק עוֹשֶׂה תָּמִיד תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וּמִתְוַדֶּה עָלָיו, הֵינוּ שֶׁמִּתְוַדֶּה עַל זְבִיחַת יִצְרוֹ, אַף שֶׁכְּבָר זָבַח וְהִכְנִיעַ אֶת יִצְרוֹ, הֵינוּ שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָתוֹ וְהַשָּׁגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה. כָּל זֶה כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֶׁנֵּי עוֹלָמוֹת, שֶׁהִמְלִיךְ מַלְכוּתוֹ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם עַל הַמַּלְאָכִים — שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְקַשֵּׁר עוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וּלְהַמְלִיכוֹ יַחַד בָּזֶה וּבַבָּא, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כִּי הַתְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה; כִּי קֹדֶם צָרִיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, וְצָרִיךְ לֶאֱחֹז אֶת יִצְרוֹ לִבְלִי לַחֲטֹא בִּפְשִׁיטוּת. וּתְשׁוּבָה זוֹ נִקְרֵאת תְּשׁוּבַת וּכְבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹצֵר עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת הָרָע, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ עִקַּר הַכָּבוֹד שֶׁיָּכוֹל לְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹבֵחַ אֶת יִצְרוֹ בִּפְשִׁיטוּת. וְאַחַר הַתְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, אָז כְּבָר נִתְעַלָּה בְּיוֹתֵר, שֶׁזּוֹכֶה לְהַשָּׂגָה יְתֵרָה וּמַכִּיר בְּיוֹתֵר אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ, כִּי גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמַּגַּעַת עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד (יוֹמָא פו.); הַתְּשׁוּבָה מְבִיאָה אוֹתוֹ עַד שָׁם, וּמַשִּׂיג רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא כְּבָר בִּבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לוֹ לַעֲמֹד שָׁם, רַק צָרִיךְ לֵידַע שֶׁעָלָיו לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר מַעְלָה מַעְלָה, כִּי לְגָדְלָתוֹ אֵין חֵקֶר, וְעַל־כֵּן וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָתוֹ. וְהַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ הִיא כְּבָר תְּשׁוּבַת עוֹלָם הַבָּא, כִּי זֹאת הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַבָּא, שֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי עוֹשֶׂה גַּם שָׁם תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וּמְחַפֵּשׂ וְחוֹתֵר לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: (שָׁם בְּסַנְהֶדְרִין) **'כָּל הַזּוֹבֵחַ אֶת יִצְרוֹ', הֵינוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּחִינַת: "וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי", בְּחִינַת "דֹּם לַה'", בְּחִינַת אקיה, בְּחִינַת כֶּתֶר, בְּחִינַת כָּבוֹד, כַּנַּ״ל, 'וּמִתְוַדֶּה עָלָיו', הֵינוּ שֶׁמִּתְוַדֶּה עַל זְבִיחַת יִצְרוֹ, הֵינוּ שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָתוֹ וְהַשָּׁגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, 'כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת', כִּי תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, וְאַחַר הַתְּשׁוּבָה שֶׁזּוֹכֶה לְהַשָּׂגָה יְתֵרָה, וּמַכִּיר בְּיוֹתֵר אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ, וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָתוֹ, זֹאת הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַבָּא:**

[וּמֻרְחָק תָּבִין לְקַשֵּׁר וּלְשַׁלֵּב אֶת זֶה עִם מַה שֶּׁכָּתַב לְקַמָּן, שֶׁצְּרִיכִין בִּתְשׁוּבָה בְּקִיאוּת עֲצוּמָה, וְהוּא שְׁנֵי מִינֵי בְּחִינוֹת בְּקִיאוּת: 'בְּקִי בְּשׁוֹב' — זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבַת עוֹלָם הַזֶּה, לִהְיוֹת בָּקִי הֵיטֵב הֵיטֵב לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ עַל יִצְרוֹ, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁנּוֹפֵל פַּעַם, צָרִיךְ לֶהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ עוֹד פַּעַם. וּבָקִי בְּרָצוֹא — זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבַת עוֹלָם הַבָּא, כָּל מַה שֶּׁכְּבָר זָכָה לְהַשִּׂיג אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר יוֹדֵעַ, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי

לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר, וַעֲדַיִן יְכוֹלִין לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְדו״ק].

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ.): ״אוֹר יְקָרוֹת וְקִפָּאוֹן״ (זְכַרְיָה יד, ו), אוֹר שֶׁהוּא יָקָר בָּעוֹלָם הַזֶּה יִהְיֶה קָפוּי וְקַל לָעוֹלָם הַבָּא. (עַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא: ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא יִהְיֶה אוֹר יְקָרוֹת וְקִפָּאוֹן״; מַאי יְקָרוֹן וְקִפָּאוֹן? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁזֶּה אוֹר שֶׁיָּקָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְקָפוּי לָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם); הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי מַה שֶּׁכְּבָר הִשִּׂיג אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהוּא יָקָר אֶצְלוֹ מְאֹד, אֲבָל בָּעוֹלָם הַגָּבֹהַּ מִזֶּה שָׁם, אֵין בָּזֶה כְּבָר חֲשִׁיבוּת, כִּי שָׁם לְמַעְלָה יֵשׁ הַשָּׂגָה יְתֵרָה. וְזֶה ״אוֹר יְקָרוֹת״ — אוֹר שֶׁהוּא יָקָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִהְיֶה קָפוּי וְקַל לָעוֹלָם הַבָּא. נִמְצָא, שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא כְּשֶׁיִּזְכּוּ לְהַשָּׂגָה יְתֵרָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ, בְּוַדַּאי יִתְחָרְטוּ וְיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגַת עוֹלָם הַזֶּה. כִּי הַשָּׂגַת עוֹלָם הַזֶּה הִיא בִּבְחִינַת גֶּשֶׁם נֶגֶד הַשָּׂגַת עוֹלָם הַבָּא; כִּי כְּפִי שֶׁמַּשִּׂיגִים אֲמִתַּת אוֹר נֹעַם זִיו חִיּוּת דְּבֵקוּת בְּהַשְׂכָּנָה בָּעוֹלָם הַבָּא, כָּל הַהַשָּׂגָה שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה הוּא קָפוּי וְקַל. (וְזֶה גַּם מַה שֶּׁאָמְרוּ שָׁם חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים פֵּרוּשׁ אַחֵר: ״אוֹר יְקָרוֹת וְקִפָּאוֹן״ — אֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּקָרִין הֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְקָפְיִין הֵן לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ׳; וּבֶאֱמֶת הַיְנוּ הַךְ וְלָא פְּלִיגִי, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמִּכְּבָדִין אֵיזֶה אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְבוֹדוֹ הוּא בְּחִינַת: ״כְּבוֹד מְלָכִים״, וְאֶת הַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים מְחָרְפִין וּמְבַזִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַךְ הֵם זוֹכִים לִכְבוֹד אֱלֹקִים, הַשָּׂגַת עוֹלָם הַבָּא. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאֵלּוּ שֶׁכִּבְּדוּ אוֹתָם בְּזֶה הָעוֹלָם יָבֹאוּ לְמַעְלָה, יִהְיֶה אוֹרָם קָפוּי וְקַל נֶגֶד הַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שָׁם): עוֹלָם הָפוּךְ רָאִיתִי — עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה; מִי שֶׁהוּא עֶלְיוֹן וְחָשׁוּב פֹּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ נֶחְשָׁב כְּלָל, וּלְהִפּוּךְ — אֶת מִי שֶׁמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין וּמְזַלְזְלִים בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא יָקָר מְאֹד שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי שָׁם הוּא עוֹלָם בָּרוּר, גִּלּוּי אֲמִתַּת זִיו שְׁכִינַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָשׁוּב תָּמִיד וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָשׁוּב תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְסוֹבֵל עֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאָז זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לִפְנֵי וְלִפְנִים, וְלִהְיוֹת עַיִל בְּלֹא בַר, אַשְׁרֵי לוֹ, וְדו״ק).

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ.): ״אוֹר יְקָרוֹת וְקִפָּאוֹן״ (זְכַרְיָה יד), ׳אוֹר שֶׁהוּא יָקָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִהְיֶה קָפוּי וְקַל לָעוֹלָם הַבָּא׳, נִמְצָא בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּשֶׁיִּזְכּוּ לְהַשָּׂגָה יְתֵרָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ, בְּוַדַּאי יִתְחָרְטוּ וְיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגַת עוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַשָּׂגַת עוֹלָם הַזֶּה בִּבְחִינַת גֶּשֶׁם נֶגֶד הַשָּׂגַת עוֹלָם הַבָּא. וְזֶה ׳כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת׳, כִּי זְבִיחַת הַיֵּצֶר הִיא תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, הוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, וְהַוִּדּוּי עַל זְבִיחַת

וְזֶה כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הַיְנוּ כָּזֶה שֶׁשָּׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת הוּא מַמְשִׁיךְ כְּבוֹדוֹ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי זְבִיחַת הַיֵּצֶר הִיא תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. וְהַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ הוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה; כִּי זֶהוּ עִקַּר כְּבוֹד הָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה לְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת (שְׁמוּאֵל־א׳ ב, ל): ״כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד״, כְּשֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ עוֹבֵר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל רְצוֹנוֹ. וְהַוִּדּוּי עַל זְבִיחַת הַיֵּצֶר, הַיְנוּ אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁכְּבָר עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְאֵינוֹ חוֹזֵר עַל אִוַּלְתּוֹ, הוּא מִתְוַדֶּה, זֶה נִקְרָא כְּבָר תְּשׁוּבָה שְׁנִיָּה, וְזֶה מַמְשִׁיךְ עָלָיו הָאָרַת עוֹלָם הַבָּא; כִּי (תּוֹרַת כֹּהֲנִים בְּחֻקֹּתַי): מִיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, מִשְׁלֵי יח): מִי גָּרַם לְדָוִד

שֶׁבָּא לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא? פִּיו שֶׁאָמַר חָטָאתִי, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ תְּשׁוּבָה שְׁנִיָּה הִיא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַבָּא; כִּי הַוִּדּוּי הָיָה כְּבָר בְּמַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵעֲזִיבַת הַחֵטְא, שֶׁהַכָּבוֹד הָרִאשׁוֹן הוּא עֲזִיבַת הַחֵטְא, נַעֲשָׂה קָפוּי וְקַל נֶגֶד הַכָּבוֹד הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא הַוִּדּוּי. [וְכָזֶה יִהְיוּ גַּם־כֵּן מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל מַה שֶּׁאָמַר, שֶׁבִּדֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה צְרִיכִים לִשְׁתֵּי בְּקִיאֻיּוֹת, וְהֵן כְּנֶגֶד שְׁנֵי מִינֵי תְּשׁוּבוֹת, שְׁנֵי הַסּוּגִים שֶׁיֵּשׁ בְּמַדְרֵגַת הַתְּשׁוּבָה: קֹדֶם — עֲזִיבַת הַחֵטְא, וְזֶה ׳בָּקִי בְּשׁוּב׳, שֶׁצְּרִיכִים בְּקִיאוּת עֲצוּמָה בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר מֵחָדָשׁ עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין ל׃): יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו בְּכָל יוֹם וְרוֹצֶה לַהֲמִיתוֹ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים בְּקִיאוּת עֲצוּמָה אֵיךְ לַעֲזֹב אֶת הַחֵטְא, וַאֲפִלּוּ אִם קִבֵּל עַל עַצְמוֹ אַלְפֵּי וְרִבְבוֹת פְּעָמִים שֶׁכְּבָר יַעֲזֹב אֶת הַחֵטְא, וּבְכָל פַּעַם נִכְשָׁל עוֹד, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִלַּעֲזֹב עוֹד פַּעַם אֶת הַחֵטְא, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה כֵּן אַלְפִּים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים. וּ׳בָקִי בְּרָצוֹא׳ צְרִיכִים לְעִנְיַן הַוִּדּוּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹא, שֶׁכְּבָר בָּא וּמַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, עוֹמֵד וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ. נִמְצָא שֶׁיַּחְשֹׁב, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר מִתְוַדֶּה וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ, הוּא כְּבָר סָמוּךְ אֵלָיו, לָזֹאת צְרִיכִים בְּקִיאוּת עֲצוּמָה — לִהְיוֹת רָגִיל בְּוִדּוּי פַּעַם אַחַר פַּעַם, וְלֵידַע, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל, כְּפִי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהָבֵן].

וְזֶה שֶׁאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; (הַיְנוּ כְּפִי הַהַשָּׂגָה הַנַּ״ל יִתְפָּרֵשׁ הַפָּסוּק) (תְּהִלִּים נ, כא): ״אֵלֶּה עָשִׂיתָ וְהֶחֱרַשְׁתִּי, דָּמִיתָ הֱיוֹת אֶהְיֶה כָמוֹךָ״; כִּי הָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁמַּחֲרִישׁ נַעֲשֶׂה בְּחִינַת אקי״ה כַּנַּ״ל, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁיִּשְׁמַע בְּזִיּוֹנוֹ יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה לִבּוֹ בְּחִינַת חָלָל בְּקִרְבּוֹ, שֶׁאָז מֵאִיר עָלָיו אקי״ק, שֶׁנִּתְעַלֶּה עַד הַכֶּתֶר, כִּי סָיָג (שֶׁהוּא הַכֶּתֶר) לַחָכְמָה שְׁתִיקָה (כַּמּוּבָא לְקַמָּן). וְעַל־כֵּן אִם אֶחָד מְבַזֶּה אוֹתְךָ, שְׁתֹק, שְׁתֹק, אֲהוּבִי, אָחִי, וְתִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת עַד הַכֶּתֶר. אַךְ אִם הָאָדָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה זֹאת רַק יוֹצֵא לְהִתְקוֹטֵט עִם הַמְצַעֲרִים אוֹתוֹ: ״פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְּרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מִרְמָה, תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְּדַבֵּר, בְּבֶן אִמְּךָ תִּתֵּן דִּפְי״ (תְּהִלִּים נ, כ), וְאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מַצְלִיחַ עִם הָעַזּוּת שֶׁלְּךָ, כִּי (גִּטִּין ס׃): כָּל דְּאַלִּים גְּבַר, וַחֲצִיפָה נָצַח לְכֹשֵׁירָא (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה א׳); וְאִם־כֵּן תַּחְשֹׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְכִּים עִמְּךָ, מֵאַחַר שֶׁאֵינְךָ מְקַבֵּל שׁוּם עֹנֶשׁ, אַדְרַבָּה אַתָּה עוֹד מַצְלִיחַ? צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָחִי, שֶׁבְּוַדַּאי מְחַכֶּה עָלֶיךָ עֹנֶשׁ בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אַתָּה מַצְלִיחַ, כִּי לְעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹבֵעַ עֶלְבּוֹן הַנִּרְדָּפִים, אֲפִלּוּ צַדִּיק רוֹדֵף אֶת הָרָשָׁע (קְהִלַּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יט); וְכָל הָאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וַתְּרָן הוּא — יְוַתְּרוּ מֵעָיו (בָּבָא קַמָּא נ.).

הַיְצֵר, הַיְנוּ תְּשׁוּבָה שְׁנִיָּה, הִיא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַכָּבוֹד הָרִאשׁוֹן נַעֲשָׂה קָפוּי וְקַל, נֶגֶד הַכָּבוֹד הַשֵּׁנִי.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַה שֶּׁמַּחֲרִישׁ לָאָדָם, אֵין זֶה בְּשִׁבְיל אקי״ה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶה אֵין שַׁיָּךְ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים): כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם, הוּא מִתְעַלֶּה, כִּי זֶהוּ מִסִּבַּת הַכֶּתֶר (עַיֵּן בְּתִקֻּוֵי דִּבּוּרָה לְהָרַמַ״ק), שֶׁמִּצַּד הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא עֶלְוֹב, כִּי סוֹבֵל לְהָאָדָם וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה עַד שֶׁיָּשׁוּב, וְאֵינוֹ נוֹקֵם בּוֹ. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, כְּבָיְכוֹל הוּא מִתְעַלֶּה, מֵאַחַר שֶׁכָּבַשׁ כַּעֲסוֹ כְּבָיְכוֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת יְצִרוֹ כְּבָיְכוֹל. (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב); וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ (יוֹמָא סט:): זוֹ הִיא גְּבוּרַת גְּבוּרָתוֹ, שֶׁכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, שֶׁנּוֹתֵן אֶרֶךְ אַפַּיִם לָרְשָׁעִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן סַלְקָא דַּעְתְּךָ, שֶׁזֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַחֲרִישׁ לְהָאָדָם, כִּי גַּם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָיְכוֹל, יֵשׁ בְּחִינַת אקי״ק, סוֹד הַכֶּתֶר, שֶׁסּוֹבֵל עֶלְבּוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְעַלֶּה בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּבָיְכוֹל; כִּי כֵן כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁסּוֹבֵל וּמְחַכֶּה עַל הָאָדָם. וְאִם־כֵּן תִּהְיֶה מוֹרֶה הֶתֵּר לְעַצְמְךָ לְבַזּוֹת וְלִרְדֹּף אֶת כָּל מִי שֶׁתִּרְצֶה, כִּי נִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה כְּבָר אוֹחֵז בְּהַשְׁלֵמוּת? צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי לָכֵן סוֹבֵל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, **אֵין זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקָּבְלוּ עָנְשָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָז מְסַדְּרִין לְעֵינָיו עֲוֹונוֹתָיו, וְיוֹכִיחַ אוֹתוֹ עַל פָּנָיו, וְזֶה ״אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ״**; וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשַׁ״י: ״דִּמְיֹתָ הֱיוֹת אֶהְיֶה כָּמוֹךָ״ — סָבוּר אַתָּה שֶׁאֶהְיֶה כָּמוֹךָ לְהִתְרַצּוֹת בְּמַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים. וּבֶאֱמֶת טָעוּת הִיא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַאֲרִיךְ אַפַּיִם וְגָבֵי דִּילֵיהּ (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה א׳; בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יז), אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ מִיָּד, אַל יַחֲשֹׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְוַתֵּר לוֹ עַל עֲוֹונוֹ, אֶלָּא מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ וְגָבֵי דִּילֵיהּ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיִּצְרְךָ מְסִיתְךָ לִרְדֹּף אֵיזֶה אָדָם, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁתְּקַבֵּל עָנְשְׁךָ בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְבוֹדוֹ כְּאַיִן נֶגֶד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, אָדָם כָּזֶה כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יִרְדֹּף אֶת אַחֵר, מֵאַחַר שֶׁאוֹחֵז עַצְמוֹ הַקָּטָן וְהַפְּחוּת מִכָּל הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן הוּא זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹקִים. אֲבָל אֶחָד כְּשֶׁרוֹדֵף אֶת חֲבֵרוֹ מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁרַק תִּהְיֶה, זֶה רַק מֵחֲמַת גַּאוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְעַל־כֵּן, אָחִי! בַּטֵּל כְּבוֹדְךָ לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹלָם אַל תֵּצֵא לָרִיב עִם הַמְצַעֲרִים אוֹתְךָ, וְתִדֹּם וְתִשְׁתֹּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּבַטֵּל אֶת יִצְרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ, וּתְזַכֵּךְ אֶת דָּמְךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ שֶׁפַע הַכֶּתֶר כָּבוֹד אֱלֹקִי.

ד) וּכְשֶׁרוֹצֶה אָדָם לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה. אַחֲרֵי שֶׁהַקְּדִים אֶת תְּנַאי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל הַרְבֵּה בְּזִיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כְּדֵי לְמַעֵט אֶת הַדָּם שֶׁבֶּחָלָל הַשְּׂמָאלִי הַבּוֹעֵר אֶצְלוֹ וְכוּ׳, וְצָרִיךְ תָּמִיד לֶאֱחֹז בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, כִּי אַפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁכְּבָר אוֹמֵר וּמִתְוַדֶּה: ׳חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳, פֶּן וְאוּלַי גַּם אֶת זֶה אוֹמֵר עִם פְּנִיּוֹת וְכוּ׳, וְצָרִיךְ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה וְכוּ׳, יוֹדֵעַ עַכְשָׁו כִּי צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּקִיאוּת עֲצוּמָה בַּהֲלִיכָתוֹ; כִּי בַּעַל תְּשׁוּבָה הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי מָה אָדָם, שֶׁעַדַיִן לֹא חָטָא — הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּכָל עֵת וָרֶגַע, שֶׁלֹּא יִפֹּל לִנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא מִפְּתוּי הַיֵּצֶר, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל וְכוּ׳, וְלִכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וְכוּ׳, וְהוּא כְּבָר מֻנָּח בְּעִמְקֵי עֲמָקִים וְכוּ׳, וְעַכְשָׁו הוּא רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא צָרִיךְ בְּקִיאוּת עֲצוּמָה בַּהֲלָכָה, לֵידַע אֵיךְ לֵילֵךְ וְלַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בִּתְשׁוּבָה, וּלְבַל יִתְרַחֵק עוֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי כַּמָּה מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, מְרִירוּת וּבִלְבּוּלִים, קַטְנוּת וִירִידוֹת וְכוּ׳, עוֹבֵר עַל כָּל

אֵין זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקָּבְלוּ עָנְשָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָז מְסַדְּרִין לְעֵינָיו עֲוֹונוֹתָיו, וְיוֹכִיחַ אוֹתוֹ עַל פָּנָיו, וְזֶה: ״אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ״:

ד וּכְשֶׁרוֹצֶה אָדָם לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי

הַבָּא לְהָכְנֵס אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ.

וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאוּת, הַיְנוּ ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, כְּשֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמָשָׁךְ עַצְמוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא מְלֹהָב מְאֹד מְאֹד, וְיָכוֹל לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְאֵיזוֹ דַּרְגָּה, צָרִיךְ לֵידַע שֶׁעָלָיו לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר, וְכֵן צָרִיךְ לְצַמְצֵם עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּבְחִינַת (שְׁמוֹת יט, כא): ״פֶּן יֶהֶרְסוּ אֶל ה׳״ וְגוֹ׳, וְזֶהוּ בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, לֵידַע שֶׁעוֹד לֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם, וְעָלָיו לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר, וְכֵן יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִבְּחִינַת: ״פֶּן יֶהֶרְסוּ אֶל ה׳״ וְגוֹ׳, רַק יְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ. ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳ — כְּשֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, וְנִכְשָׁל בְּאֵיזֶה חֵטְא אוֹ עֲבֵרָה, אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ הַיְרִידָה הִיא כְּמוֹ שֶׁהִיא, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁעֲדַיִן רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ כְּבָר יָרַד, אַל יִתְיָאֵשׁ וְאַל יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי** (תְּהִלִּים קמה, ט): ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, **וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים.**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיַּקְהֵל כג: הַאֲזִינוּ רצב.):

כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בִּקְדֻשָּׁה לְהִסְתַּכֵּל בְּרָזָא עִלָּאָה (סוֹדוֹת עִלָּאִים), אֲזַי ׳זַכָּאָה מַאן דְּעַיִל וְנָפִיק׳, שֶׁלֹּא יֵשֵׁב לְיָמִין אוֹ לִשְׂמֹאל, וּמַאן דְּלָא עַיִל וְנָפִיק טַב לֵיהּ דְּלָא אִבְרֵי, עַיְּין שָׁם; כִּי כְּשֵׁם שֶׁצְּרִיכִים לִכְנֹס, כָּךְ צְרִיכִים לָצֵאת, וְזֶה עִנְיָן (חַגִּיגָה יד:): אַרְבָּעָה נִכְנְסוּ בְּפַרְדֵּס וְאֵלּוּ הֵן: בֶּן עַזַּאי, וּבֶן זוֹמָא, אַחֵר, וְרַבִּי עֲקִיבָא; בֶּן עַזַּאי הֵצִיץ וָמֵת (כִּי עָלָה לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ בְּחִינַת צִמְצוּם), בֶּן זוֹמָא הֵצִיץ וְנִפְגַּע (כִּי חָשַׁב שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה), אַשֶׁר כָּל זֶה הוּא פְּגַם שֶׁל ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ כַּנַּ״ל, אַחֵר קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת (שֶׁנָּפַל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן), אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא פְּגַם שֶׁל ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳ (כִּי מֵרֹב חֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ שֶׁנִּכְנָס בּוֹ, וּבְפָרַט שֶׁשָּׁמַע: ׳שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים חוּץ מֵאַחֵר׳), רַק רַבִּי עֲקִיבָא נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, כִּי חִזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּעֲלִיָּה וּבִירִידָה, וְעַל־כֵּן זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה.

בַּהֲלָכָה, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאוּת, הַיְנוּ בָּקִי בְּרָצוֹא, בָּקִי בְּשׁוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ׳זַכָּאָה מַאן דְּעַיִל וְנָפִיק׳ (זֹהַר וַיַּקְהֵל ריג:. הַאֲזִינוּ רצב.).

וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קלט): **״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם, שָׁם אָתָּה״, בְּחִינַת עַיִל, בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא. ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל, הִנָּךְ״, בְּחִינַת וְנָפִיק, בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוֹב. וְזֶה** (שִׁיר־הַשִּׁירִים ו): **״אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי״. ״אֲנִי לְדוֹדִי״, זֶה בְּחִינַת עַיִל. ״וְדוֹדִי לִי״, זֶה בְּחִינַת וְנָפִיק, [וְזֶה סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל],** וְזֶה בְּחִינַת (עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת הַגִּלּוּי הַזֶּה בְּפָסוּק) (תְּהִלִּים קלט, ח): **״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה״, בְּחִינַת ׳עַיִל׳, בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳**, הַיְנוּ אַף שֶׁאַתָּה עוֹלֶה בַּשָּׁמַיִם, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁשָּׁם אַתָּה, כִּי גַּם שָׁם יְכוֹלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לֵילֵךְ לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְכוּ׳, **״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, בְּחִינַת ׳וְנָפִיק׳, בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳**, אַף שֶׁאַתָּה נוֹפֵל לְמַטָּה בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, גַּם שָׁם תִּמְצָא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּתְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה גַּם כַּוָּנַת הַפָּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, ג): **״אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי״**; וּבְפָסוּק זֶה מְרֻמָּזוֹת שְׁתֵּי הַבְּקִיאִיּוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְכָל הַבָּא לְהִכָּנֵס אֶל דַּרְ״דְ הַתְּשׁוּבָה: **״אֲנִי לְדוֹדִי״ — זֶה בְּחִינַת ׳עַיִל׳**, אֲנִי נִמְשָׁךְ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, **״וְדוֹדִי לִי״ — זֶה בְּחִינַת ׳וְנָפִיק׳**, כְּשֶׁאֲנִי נוֹפֵל, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלַי.

[וְזֶה סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל]. עַיְּין בִּפְרִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר כ״ד, פ״א): אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי, רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱלוּ״ל, עַיְּין שָׁם; וְעַיְּין בְּשַׁעַר הַפְּסוּקִים: אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי, רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱלוּ״ל, כִּי

בְּחִדֵּשׁ אֱלוּל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְרַצֶּה עִם יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשֶׂה דּוֹד לָהֶם, לְקָרְבָם בִּתְשׁוּבָה, וְהוּא ״קָרוֹב לְקֹרְאָיו״ בְּחֹדֶשׁ זֶה, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק תָּמִיד בֵּין בַּעֲלָיָה וּבֵין בִּירִידָה, זֶהוּ עִקַּר כְּבוֹדוֹ שֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת כַּנַּ״ל. וְזֶה כַּוָּנַת הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה נח, יג): ״וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ״, שֶׁפָּסוּק זֶה מְדַבֵּר מִשַּׁבָּת, שֶׁזֶּהוּ סוֹד הַתְּשׁוּבָה כַּנַּ״ל. וְלָמָּה נָקַט דְּרָכֶיךָ לְשׁוֹן רַבִּים? אֶלָּא מִרֶמֶז בּוֹ שֶׁתֵּי הַבְּקִיאֻיּוֹת, הַיְנוּ עַיִל וְנָפִיק, כִּי אָז דַּיְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאֻיּוֹת אֵלּוּ, יְזֻכֶּה לְהִתְעַנֵּג עַל ה׳, בְּחִינַת (שָׁם יד): ״אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳״ וְגוֹ׳.

וְזֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ.

וְזֶה (יְשַׁעְיָהוּ נח): **״וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ״, ״דְּרָכֶיךָ״, לְשׁוֹן רַבִּים, הַיְנוּ עַיִל וְנָפִיק, וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי בְּקִיאוּת הַנַּ״ל, אָזַי הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה וְזוֹכֶה לִכְבוֹד ה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ״, הַיְנוּ שֶׁזּוֹכֶה לְכֶתֶר, כִּי ׳לִית כָּבוֹד בְּלֹא כ״ף׳,** דְּרָכֶיךָ דַּיְקָא שְׁתֵּי פְּעָמִים דֶּר״ךְ, וְעַל־יְדֵי כָּל זֶה זוֹכֶה לְכֶתֶר, הַיְנוּ שֶׁזּוֹכֶה לְכֶתֶר, שֶׁהוּא סוֹד הַהַמְתָּנָה כַּנַּ״ל, כִּי לֵית כָּבוֹד בְּלֹא כַּף, שֶׁכּוֹפֵף עַצְמוֹ וּמַכָּה וּמְקַוֶּה, עַד עֵת בּוֹא יְשׁוּעָתוֹ. כִּי כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַצָּרוֹת בָּאוֹת, עַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, שֶׁאֵין לוֹ סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת, וְאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יט, ב): ״וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא״, כִּי אֵינוֹ מְחַכֶּה, וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַפּוֹגֵם וְתוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת — ׳אִישׁ מְבֹהָל׳, כִּי אֵינוֹ מְחַכֶּה, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַבְּקִיאוּת — לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וְלִהְיוֹת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ וּ׳בָקִי בְּשׁוֹב׳, לֹא לַהֲרֹס אֶל ה׳, וְכֵן לְהִפּוּךְ — לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאֵינוֹ מַמְתִּין וּמִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ כָּרָאוּי, מִזֶּה בָּא בְּחִינַת ׳הֵצִיץ וְנִפְגַּע׳, ׳הֵצִיץ וָמֵת׳, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת פְּגַם הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁפָּגְמוּ בַּבְּקִיאוּת הַנַּ״ל — בְּרָצוֹא וָשׁוֹב עַיִל וְנָפִיק, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁפּוֹגְמִים כָּל־כָּךְ, שֶׁהֵם בִּבְחִינַת ׳אַחֵר׳, שֶׁקִּצֵּץ בִּנְטִיעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַק רַבִּי עֲקִיבָא נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, נִכְנַס וְיָצָא דַּיְקָא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ׳עַיִל וְנָפִיק׳, שֶׁהָיָה בָּקִי בָּהֶם כָּרָאוּי, אַשְׁרֵי לוֹ; וְזֶה כַּנַּ״ל), ״לְקַדֵּשׁ ה׳ מְכֻבָּד״ (שֶׁהוּא כָּבוֹד אֱלֹקֵי כַּנַּ״ל)? עַל־יְדֵי ״וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ״; ׳דְּרָכֶיךָ׳ דַּיְקָא, שְׁתֵּי הַדְּרָכִים: דֶּרֶךְ שֶׁל ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ וְדֶרֶךְ שֶׁל ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, כִּי הֵן בְּ׳בָקִי בְּרָצוֹא׳ יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת בְּקִיאוּת: ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ וּ׳בָקִי בְּשׁוֹב׳, וְהֵן בְּ׳בָקִי בְּשׁוֹב׳ יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת בְּקִיאוּת: ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ וּ׳בָקִי בְּשׁוֹב׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שַׁבָּת, הֲלָכָה ז׳, אוֹת כט); וְעַל־כֵּן נָקַט דְּרָכֶיךָ דַּיְקָא, כִּי דֶּר״ךְ הוּא שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּק״י, וּמֵאַחַר שֶׁבְּכָל בְּחִינַת בְּקִיאוּת יֵשׁ שְׁתֵּי בְּקִיאֻיּוֹת, עַל־כֵּן נָקַט

וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי בְּקִיאוּת הַנַּ״ל, אָזַי הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה. כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק כְּשֶׁהוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִהְיוֹת בִּתְשׁוּבָה תָּמִיד, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, שֶׁזֶּהוּ בְּעֶצְמוֹ הַבְּקִיאוּת — ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ וּ׳בָקִי בְּשׁוֹב׳; כִּי מִי שֶׁהוּא חָזָק בָּזֶה בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי הוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֵּין בַּעֲלָיָה וּבֵין בִּירִידָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַקֵּשׁ וְלַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה, וְאֵינוֹ עוֹמֵד עַל עָמְדוֹ, רַק בְּכָל פַּעַם מִתְגַּעְגֵּעַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ, הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי תְּשׁוּבָה.

וְזוֹכֶה לִכְבוֹד ה׳; שֶׁנִּתְגַּלֶּה אֵלָיו מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה — לָשׁוּב אֶל גִּלּוּי אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נח, יג): **״וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ״;** אֵיךְ מִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ עַד ״וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג״ (שֶׁהוּא תְּשׁוּבָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא

סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָרוֹצֶה לָחוּס עַל נַפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאֵיוֹת אֵלּוּ: לְחַכּוֹת וּלְצַפּוֹת הַרְבֵּה לִישׁוּעָתוֹ, אַף שֶׁעַדַיִן רָחוֹק מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָה, וְכֵן לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל בְּאֵיזוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאָז כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — ״יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ״, כִּי זֶהוּ עִקַּר דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, [וְזֶה סוֹד כַּוָּנַת אֶלּוּל] שֶׁאָז הוּא זְמַן הַתְּשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן אָז דַּיְקָא צְרִיכִים אֶת הַבְּקִיאֵיוֹת הָאֵלּוּ.

ה) וְעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חִירִיק; עַכְשָׁו חוֹזֵר אֶל מַה שֶּׁאָמַר לְעֵיל, שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא עַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה לְמִחְרְפּוֹ וְלִמְבֻזּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חִירִיק, הַיְנוּ בְּסוֹד נְקֻדָּה זְעִירְתָּא, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְשֶׁפַע הַכֶּתֶר, כָּבוֹד אֱלֹקִי, זֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם כְּשֶׁיִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְיִהְיֶה כְּבוֹדוֹ כְּאַיִן נֶגֶד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי סְבִילַת עֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק, אָז נַעֲשֶׂה בְּסוֹד נְקֻדָּה זְעִירְתָּא שֶׁהִיא חִירִיק, שֶׁהִיא רַק נְקֻדָּה אַחַת קְטַנָּה לְמַטָּה, **כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים** (בַּהַקְדָּמָה דַּף ז.): **״וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר״** (שְׁמוֹת כד, י) — **דָּא חִירִיק;** הַיְנוּ בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה שָׁם מְאִירָה נְקֻדַּת הַחִירִיק. וְזֶה **בְּחִינַת** (יְשַׁעְיָהוּ סו, א): **״וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי״; ׳הֲדֹם׳ זֶה בְּחִינַת דְּמִימָה,** שֶׁצָּרִיךְ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק, כְּשֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶרֶץ, בְּחִינַת רַגְלִין, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם הוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, וּכְשֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהַשִּׂיג אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלָיו לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לְמִחְרְפּוֹ וְלִמְבֻזּוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּעַצְמוֹ בָּטֵל וּמְבֻטָּל, בְּסוֹד הַנְּקֻדָּה זְעִירְתָּא, שֶׁהִיא בְּחִינַת נְקֻדַּת הַחִירִיק.

וְזֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל תְּמוּנַת א׳, וּנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל הָאָלֶף; הַיְנוּ זֶהוּ סוֹד מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה. כִּי בִּשְׁעַת הַבְּרִיאָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (בְּרֵאשִׁית א, י): ״וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם, וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת הָרָקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן, וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם״ וְגוֹ׳, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה הָיְתָה בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעִין לֵיהּ (זֹהַר בֹּא מב.), שֶׁיִּזְכּוּ לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה אָצַל וּבָרָא וְיָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, בִּשְׁבִיל הָאָדָם שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁלֹט בַּכֹּל, וְיֵשֵׁב עַל כִּסֵּא ה׳, וְיָדוּן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם; כִּי כָּל אָדָם כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וּמִכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְיֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהַטּוֹת אֶת כֻּלָּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, ״לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״ (אִם יֵלֵךְ בַּהֲרֵךְ הַמּוּבֵאת בְּתוֹרָה זוֹ, וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי (יוֹמָא פו.): גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה — מוֹחֲלִין לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַיֵּן שָׁם); וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה בָּאוֹת א׳, כִּי אוֹת א׳ הִיא יו״ד לְמַעְלָה, יו״ד לְמַטָּה, וָא״ו בָּאֶמְצַע, יו״ד לְמַעְלָה — זֶהוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הָרָקִיעַ, יו״ד לְמַטָּה — זֶהוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ, וְהַוָּא״ו בָּאֶמְצַע זֶהוּ הָרָקִיעַ, וּבְאוֹת א׳ יֵשׁ הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁבָּהֶן נִבְרָא הָעוֹלָם, וַאֲשֶׁר הֵם לְבוּשָׁא דְּמַלְכָּא, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הַיו״ד שֶׁלְּמַעְלָה מִתְּמוּנַת אָלֶף, הֵם סוֹד הַשָּׁלֹשׁ

וְאָז יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, [וְזֶה סוֹד כַּוָּנַת אֶלּוּל]:

ה וְעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חִירִיק,

כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנִים (בְּהַקְדָּמָה ז.): **״וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר״** (שְׁמוֹת כד) — **׳דָּא חִירִיק׳, וְזֶה בְּחִינַת** (יְשַׁעְיָהוּ סו): **״וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי״, ״הֲדֹם״, זֶה בְּחִינַת דְּמִימָה, וְזֶה בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל תְּמוּנַת א.**

רִאשׁוֹנוֹת, שֶׁהֵם כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, וְהַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ תְּמוּנַת אָלֶף, הֵם הַוָּא״ו סְפִירוֹת: חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, וְהַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא הַיּוֹ״ד שֶׁלְּמַטָּה מִתְּמוּנַת אָלֶף, הִיא סוֹד הַמַּלְכוּת, וְהַמַּיִם שֶׁמִּמַּעַל הָרָקִיעַ, שָׁם הוּא עֶצֶם גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד. כִּי יְדִיעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי עָצוּם, זֶהוּ בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֻבָּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי, הוּא בְּסוֹד הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ, אֲשֶׁר שָׁם הוּא תַּכְלִית הַגֶּשֶׁם וְהַסְּתָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ה׳): מַיִם תַּתָּאִין אִינּוּן בּוֹכִין וְאָמְרִין: אֲנַן בַּעְיָין לְמֶהֱוֵי קֳדָם מַלְכָּא עִלַּת הָעִלּוֹת וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעִקַּר הַתַּכְלִית — לְקַשֵּׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, מַיִם תַּתָּאִין, אֶל בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה — מַיִם עִלָּאִין, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַוָּא״ו, שֶׁהוּא וָא״ו יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא וָא״ו, כִּי (בָּבָא בַּתְרָא יד.): הַלּוּחוֹת אָרְכָּן וָא״ו וְרָחְבָּן וָא״ו; וּכְלַל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מִשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, שֶׁבָּהֶן מְבָרְרִין אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בֵּין הַכָּשֵׁר וּבֵין הַפָּסוּל, בֵּין הַטָּהוֹר וּבֵין הַטָּמֵא, וּבֵין הָאָסוּר וּבֵין הַמֻּתָּר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַשְּׁרִין וְנִתְיַחֲדִין מַיִם הַתַּחְתּוֹנִים בְּמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאָז כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְזֶה לְיַחֵד הַכֹּל — כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, אָז נִקְרָא אָדָ״ם, כִּי הוּא הִשְׁלִים אֶת תְּמוּנַת הָאָלֶ״ף, שֶׁגִּלָּה שֶׁאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּכָל הַבְּרִיאָה, וְאָז נַעֲשֶׂה אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא ה׳, לָדוּן בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים׳. וְזֶה בְּחִינַת מַיִן נוּקְבִין, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לַעֲלוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹרֵד מַיִן דּוּכְרִין; כִּי מַיִם עֶלְיוֹנִים הֵם בְּחִינַת זְכָרִים, וּמַיִם תַּתָּאִין הֵם בְּחִינַת נְקֵבוֹת (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פ״ט, ב׳);

וּנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל הָאָלֶ״ף זֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, בְּחִינַת עַל רֹאשָׁם אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא״, דְּמִתְכַּסְיָא לְעֵילָא מִוָּא״ו שְׁבָאלֶ״ף, דְּמִתְקָרְיָא רָקִיעַ (שָׁם

עַל־יְדֵי גֹּדֶל הִשְׁתּוֹקְקוּת הָאָדָם מִלְּמַטָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּיִם תַּתָּאִין, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹרֵד אַחַר־כָּךְ שֶׁפַע, כִּבְיָכוֹל, מִלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּיִם עִלָּאִין, וְנַעֲשִׂים אֶחָד. וְזֶה בְּחִינַת ׳חַמָּה וּלְבָנָה׳, כִּי חַמָּה הִיא בְּחִינַת נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, וְהַלְּבָנָה הִיא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּחִינַת מַלְכוּת נְקֵבָה, שֶׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא הַזָּכָר, וְנַעֲשֶׂה יִחוּד הַשָּׁלֵם, וַאֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית — לְיַחֲדָם יַחַד, וְעַל־כֵּן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיִּקְרָא ה.): כָּל מַאן דְּלָא אֶשְׁתְּכַח דְּכַר וְנֻקְבָא כָּל שִׁבְחָא אַעֲדוֹי מְגֵיהּ וְלָא הוּא בִּכְלַל אָדָ״ם, עַיִן שָׁם. אָדָ״ם דַּיְקָא, כִּי שְׁלֵמוּת הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁמְּקַשֵּׁר וּמְיַחֵד אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, הַיְנוּ מַיִם עִלָּאִין בְּמַיִם תַּתָּאִין, דְּכַר וְנוּקְבָא, כִּי לֵית אָדָ״ם בְּלָא אָלֶף, כִּי בְּלָא חִבּוּר שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת, שֶׁהֵם חִבּוּר וְיִחוּד הָאָלֶ״ף, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ אָדָם כְּלָל. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין מֵרָחוֹק אֶת אֲשֶׁר מֵבִיא לְקַמָּן (בְּחֵלֶק ב׳, סִימָן פז), שֶׁכַּוָּנַת אֱלוּל הַמּוּבָא בְּתוֹרָה זוֹ, הִיא סְגֻלָּה לִמְצִיאַת זִוּוּגוֹ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם וְדוֹ״ק מְאֹד, וּתְקַשְּׁרוֹ לְכָאן, וְתָבִין מֵרָחוֹק. וְכֵן תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מֵרָחוֹק, לָמָּה רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, שֶׁדָּרַשׁ: אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם, שֶׁלֹּא לְהַפְרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לְבֵין מַיִם הַתַּחְתּוֹנִים וְכוּ׳ (עַיִן שָׁם בַּהֲגִיגָה יד:) וּתְקַשְּׁרוֹ לְכָאן. וְעַיִן לְקַמָּן (חֵלֶק א׳, סִימָן נא), עַיִן שָׁם].

וּנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל הָאָלֶף זֶה בְּחִינַת כֶּתֶר.

כִּי שָׁם הוּא עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ **בְּחִינַת** (יְחֶזְקֵאל א, כו): **״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא״, דְּמִתְכַּסְיָא לְעֵילָא מִוָּא״ו שֶׁבָּאלֶ״ף**; כִּי הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הִיא בְּחִינַת הֶסְתֵּר וְהֶעְלֵם מֵרֹב גָּבְהוֹ, וּמִי מְכַסֶּה אוֹתָהּ? הַוָּא״ו שֶׁבָּאלֶ״ף, דְּמִתְקָרְיָא

רָקִיעַ (שָׁם בַּתִּקּוּנִים); וְהַנְּקֻדָּה הִיא כִּסֵּא דְּמִתְכַּסְיָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חַגִּיגָה יג.): ״בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר״, שָׁם בַּנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה צְרִיכִים אֶת הַבְּקִיאוּת שֶׁל רָצוֹא וְשׁוֹב, לֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְכֵן צְרִיכִין לַעֲלוֹת עוֹד יוֹתֵר. וְאָז כְּשֶׁאוֹחֵז בָּזֶה זֶהוּ עִקַּר כְּבוֹד אֱלֹקִים. כִּי וְזֶה בְּחִינַת: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, בְּחִינַת כֶּתֶר; כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ כְּבוֹד הָאֱלֹקִים, שֶׁזּוֹכֶה כָּל אֶחָד הַמְמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ בְּכָל פַּעַם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ״בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר״. **וְהָוָא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף הוּא רָקִיעַ.** וּמַהוּ הָרָקִיעַ? שָׁמַיִם, שֶׁהוּא כָּלוּל מִשְּׁתֵּי תֵּבוֹת: אֵשׁ וּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ט׳): רָקִיעַ שָׁמַיִם, רַב אָמַר אֵשׁ וּמַיִם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; **בְּחִינַת הַבּוּשָׁה שֶׁנִּשְׁתַּנָּה פָּנָיו לְכַמָּה גְוָנִין;** כִּי כְּשֶׁאֶחָד מְבַזֶּה אֶת חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה ׳אָזַל סֻמְקָא וְאָתֵי חִוָּרָא׳ (בָּבָא מְצִיעָא נח:); כִּי כָּל הַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים, כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, עַיֵּן שָׁם; וְהַסֻּמְקָא זֶה בְּחִינַת אֵשׁ, וְחִוָּרָא זֶה בְּחִינַת מַיִם. וְעַיֵּן (בִּבְרָכוֹת ו.): כֵּיוָן שֶׁנִּצְרָךְ אָדָם לַבְּרִיּוֹת, פָּנָיו מִשְׁתַּנּוֹת (מֵרֹב בּוּשָׁה), וּכְאִלּוּ נִדּוֹן בְּאֵשׁ וּבְמַיִם, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת רָקִיעַ, **כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין,** הַיְנוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאָרַת הַכֶּתֶר נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, מִפְּנֵי הַמְּחִיצָה הַמַּבְדֶּלֶת בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַהִי הַמְּחִיצָה הַמַּבְדֶּלֶת? זֶהוּ בְּחִינַת הָרָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם״ כַּנַּ״ל; הַיְנוּ מַהִי הַמְּחִיצָה הַזּוֹ, שֶׁמַּבְדֶּלֶת בֵּינוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, לְבֵין הָאָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה? הֲוָא״ו שֶׁבֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא הָרָקִיעַ, בְּחִינַת שָׁמַיִם — אֵשׁ וּמַיִם; הַיְנוּ הַבּוּשׁוֹת שֶׁצְּרִיכִים לִסְבֹּל; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהִיא בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּנַסִּים אוֹתוֹ בְּמִדַּת הַבּוּשָׁה, שֶׁמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתוֹ בְּחֵרוּפִין וּבְגִדּוּפִין, וְשׁוֹפְכִים דָּמָיו. וְאִם עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן וְשׁוֹתֵק, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה בִּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּיחֶזְקֵאל א, כו): ״וּדְמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה״; הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי מְאִירָה עָלָיו הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה מִלְמַעְלָה, שֶׁהוּא עֶצֶם גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, בְּזִיו וְאוֹר וְחִיּוּת וְנֹעַם, **כִּי לֵית אָדָם בְּלָא אָלֶ״ף** (שָׁם), כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַשֵּׁר אֶת שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת, שֶׁהוּא יִחוּד הָעוֹלָמוֹת, זָכָר וּנְקֵבָה כַּנַּ״ל — אֵינוֹ אָדָ״ם, כִּי חָסֵר אֶצְלוֹ הָאָלֶ״ף. וְזֶה **אוֹתִיּוֹת אָדָם,** הַיְנוּ בָּזֶה נִשְׁלָם אֶצְלוֹ אָדָם — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְיַחֵד אֶת הָאָלֶף, כִּי אָדָ״ם הוּא אוֹתִיּוֹת **אָלֶף דָּם;** כִּי בֶּאֱמֶת מַהוּ כָּל הָאָדָם? רַק דָּם. כִּי (חֻלִּין עב.): אֵיזֶהוּ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם? זוֹ רְבִיעִית דָּם, עַיֵּן שָׁם; וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּדָמוֹ אָלֶף — אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲזַי נַעֲשֶׂה אָדָם; כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם —

רָקִיעַ (שָׁם בַּתִּקּוּנִים), **וְהַנְּקֻדָּה הִיא כִּסֵּא דְּמִתְכַּסְיָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (חַגִּיגָה יג.): **׳בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ, וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר׳, וְזֶה בְּחִינַת: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, בְּחִינַת כֶּתֶר.**

וְהָוָא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף, הוּא רָקִיעַ, שָׁמַיִם, אֵשׁ וּמַיִם, בְּחִינַת הַבּוּשָׁה שֶׁנִּשְׁתַּנָּה פָּנָיו לְכַמָּה גְוָנִין, וְזֶה בְּחִינַת רָקִיעַ כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין. וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּיחֶזְקֵאל): **״וּדְמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה״, ׳כִּי לֵית אָדָם בְּלָא אָלֶ״ף׳** (שָׁם). **וְזֶה אוֹתִיּוֹת אָדָם, אָלֶף דָּם. הַיְנוּ**

לְשׁוֹן ״אַדַּמָּה לְעֶלְיוֹן״ (יְשַׁעְיָה יד, יד), שֶׁמְּזַכֵּךְ אֶת דָּמָיו, וְיוֹדֵעַ שֶׁאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה. וְאֶל כָּל זֶה יָכוֹל לִזְכּוֹת, עַל־יְדֵי שֶׁיְּקַבֵּל אֶת הַחֻרּוּפִין וְהַגִּדּוּפִין וְיִדֹּם וְיִשְׁתֹּק, הַיְנוּ עַל־יְדֵי ״דֹּם לַה׳״, נַעֲשֶׂה אָלֶף, וְנַעֲשֶׂה ״אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא״, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תַּזְרִיעַ מח.): אֵימָתַי אִתְקְרֵי שְׁלֵמוּתָא דִּלְעֵילָא כַּד יָתִיב קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוּרְסְיָא, וְעַד דְּלָא יָתִיב בְּכוּרְסְיָא לָא אִשְׁתְּכַח שְׁלֵימוּתָא, כְּדִכְתִיב (יְחֶזְקֵאל א, כו): ״וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה״, מַשְׁמַע דִּכְתִיב אָדָם דְּהוּא כְּלָלָא וּשְׁלֵימוּתָא דְּכֻלָּא, עַיֵּן שָׁם; כִּי הָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לִסְבֹּל בְּזִיּוֹנוֹת וַחֲרָפוֹת וְשׁוֹתֵק, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל — דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם הֵם הַכֹּל אֱלֹקוּת, רַק בַּהִתְלַבְּשׁוּת הַזּוֹ אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ. וְאָז נִשְׁלָם כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָתִיב עַל כּוּרְסְיָא; הַיְנוּ שֶׁמְּקַשְּׁרִים וּמְיַחֲדִים הַלְּבוּשׁ עִם הַמֶּלֶךְ, כִּבְיָכוֹל ״הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא״.

עַל־יְדֵי דֹּם לַה׳, נַעֲשֶׂה אָלֶ״ף, וְנַעֲשֶׂה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא.

כִּי הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף הוּא רָקִיעַ כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין, הַיְנוּ הַבּוּשָׁה כַּנַּ״ל. וְהַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא הַשְׁתִּיקָה וְהַדְּמִימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאָרֶץ הָדֹם רַגְלָי״, וְזֶה בְּחִינַת חִירִיק, בְּחִינַת: ״וְתַחַת רַגְלָיו״. וְהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הוּא כִּסֵּא דְּמִתְכַּסְיָא, בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּחִינַת: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, בְּחִינַת: ׳בַּמְּכֻסֶּה מִמְּךָ אַל

וְיִרְידוֹת וּבִלְבּוּלִים, זֶה בְּעַצְמוֹ הַמְּחִיצָה הַמַּפְסֶקֶת בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרֵךְ; וְעַל־כֵּן מִי הֶחָפֵץ בַּחַיִּים, וְרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, צָרִיךְ לֵידַע, כִּי שָׁם הִיא הַשְׁתִּיקָה וְהַדְּמִימָה, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לוֹ לִשְׁתֹּק וְלִדֹּם וְלִסְבֹּל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאָרֶץ הָדֹם רַגְלָי״; דַּיְקָא כְּשֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּחִינַת אֶרֶץ, בְּחִינַת רַגְלִין, אָז עִקַּר הָעֲצָה — לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק וְלִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין וּמְרִירוּת, יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְכוּ׳, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּעַצְמוֹ כְּנִקְדָּה קְטַנָּה. וְזֶה בְּחִינַת חִירִיק — בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּעָפָר הַנִּדְרָס לַכֹּל, בְּחִינַת: ״וְתַחַת רַגְלָיו״, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לְסִבֹּל וְלַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר וּבָא עָלָיו, אֲזַי יְזֻכֶּה לִשְׁבֹּר אֶת הַמְּחִיצוֹת הַמַּפְסִיקוֹת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת אֶל הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר שָׁם הוּא מַדְרֵגַת כִּסֵּא דְּמִתְכַּסְיָא, גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַאֲשֶׁר אֵלֶיהָ זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, שֶׁאָז עוֹלֶה לְהַמַּדְרֵיגָה הַכִּי גְּבוֹהָה, בְּחִינַת: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, וְאָז כְּשֶׁכְּבָר זָכָה לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל־יְדֵי הַבְּקִיאוּת שֶׁהָיְתָה לוֹ בִּשְׁעַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, בְּשָׁעָה שֶׁעָבְרָה עָלָיו קַטְנוּת וּבִזְיוֹנוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, צָרוֹת וְיִסּוּרִין וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, אָז צָרִיךְ כְּבָר לִהְיוֹת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, בְּחִינַת: ״בַּמְּכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר״, לֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִין כְּלָל, וַעֲדַיִן עָלָיו לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר וְלֵידַע כִּי עֲדַיִן נִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ

אַךְ לַעֲבֹר אֶת הַמְּחִיצָה הַמַּפְסֶקֶת בֵּינוֹ יִתְבָּרֵךְ לְבֵין הָאָדָם — אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי סְבִילַת עֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כִּי הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף — הוּא רָקִיעַ, כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין, הַיְנוּ הַבּוּשָׁה כַּנַּ״ל, כִּי אֵלּוּ הַבּוּשׁוֹת וְהַחֲרָפוֹת וְהַבְּזִיּוֹנוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, מְרִירוּת

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: ״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ דְּמוּת כִּסֵּא״ וְכוּ׳, כְּבָיְכוֹל הוּא יִתְבָּרַךְ עֲדַיִן מִתְכַּסֶּה מִמֶּךָּ. וְאָז כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁתֵּי בְּקִיאֻיּוֹת אֵלּוּ, אֲזַי זוֹכֶה ״וְנַעֲשֶׂה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא״, בְּחִינַת: ״כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה״, כִּי אָז כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ וּלְהִתְיַגֵּעַ תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז נַעֲשֶׂה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, כִּי הוּא מַשְׁלִים כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, וְקֶדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָתִיב בְּכוּרְסַיָּא, כִּי נִתְגַּלָּה, כִּי הַכֹּל לַכֹּל עֻצָּם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּנַּ״ל.

וְאָז כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הַכֹּל, וּמִתְחַזֵּק בֵּין בִּירִידָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, וּבֵין בַּעֲלִיָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, זוֹכֶה שֶׁעַל יָדוֹ נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין חַמָּה לְלְבָנָה, שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִירָה לַלְּבָנָה וְכַנַּ״ל, שֶׁמְּאִירָה נְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל תּוֹךְ הַנְּקֵדָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְנַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין מֹשֶׁה וְיהוֹשֻׁעַ, כִּי (בָּבָא בַּתְרָא עה.): **פְּנֵי** מֹשֶׁה כְּפְנֵי חַמָּה, וְדָא נְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי חַמָּה הִיא בְּחִינַת נְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר זֶהוּ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת כִּסֵּא, בְּחִינַת מֹשֶׁה, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ה׳): הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּזְכוּת מֹשֶׁה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא הֶעֱלָה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה אֶל שְׁלֵמוּתָהּ, כִּי (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה נא, סִימָן א׳): ״אִישׁ אֱמוּנוֹת״ — זֶה מֹשֶׁה שֶׁהוּא נֶאֱמָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם; וְעָמַד מֹשֶׁה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה לָאָרֶץ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן א׳), וְהָיָה שָׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ (מְכִילְתָא פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח).

תַּחְקֹר׳, בְּחִינַת: ״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ דְּמוּת כִּסֵּא״ וְכוּ׳, וְנַעֲשֶׂה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא״, בְּחִינַת: ״כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה״:

וְאָז נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין חַמָּה לְלְבָנָה, שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר לַלְּבָנָה, וְנַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין מֹשֶׁה וְיהוֹשֻׁעַ, כִּי (בָּבָא בַּתְרָא עה.): **׳פְּנֵי מֹשֶׁה כְּפְנֵי חַמָּה׳, וְדָא נְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת כִּסֵּא, בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים פט): **״וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי״, בְּחִינַת: ״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ דְּמוּת כִּסֵּא״. וְהַנְּקֵדָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא יְהוֹשֻׁעַ, בְּחִינַת לְבָנָה, בְּחִינַת: ״וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת״, דָּא לְבָנָה. וְהַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף הוּא הָרָקִיעַ, הוּא בְּחִינַת הָאֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת לג): **״וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״, וְאֹהֶל** כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת״ — דָּא לְבָנָה (כִּי לִבְנַת הִיא בְּחִינַת לְבָנָה).

וְהַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶף הוּא הָרָקִיעַ, וּמַהוּ הָרָקִיעַ? הוּא בְּחִינַת הָאֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לג, יא): **״וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״. וְאֹהֶל הוּא רָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה מ, כב): **״הַנּוֹטֶה כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת״; שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה קֹדֶם, כִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא נְקֵדָה הַתַּחְתּוֹנָה, אָחַז עַצְמוֹ בְּאֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״לֹא יָמִישׁ** מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, אֲשֶׁר כִּסֵּא הוּא בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, לז): ״וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי״, אֲשֶׁר זֶה בְּחִינַת: ״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ דְּמוּת כִּסֵּא״, שֶׁשָּׁם בִּבְחִינַת שֶׁמֶשׁ הַהֶכְרֵחַ לְהִתְכַּסּוֹת, בְּחִינַת ׳כִּסֵּא דְּמִתְכַּסְיָא׳ מֵרֹב אוֹר, וְלַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כַּנַּ״ל.

וְהַנְּקֵדָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא יְהוֹשֻׁעַ, בְּחִינַת לְבָנָה, ״וּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה״. (וְזֶה שָׁסִּים שָׁם: א״וֹ״י לָ״הּ לְ׳אוֹתָהּ בּוּשָׁה, א״וֹ״י לָ״הּ לְ׳אוֹתָהּ כְּלִימָה; כִּי יְהוֹשֻׁעַ נְקֵדָה הַתַּחְתּוֹנָה אִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְעַלּוֹת אֶל מֹשֶׁה, אֶלָּא עַל־יְדֵי בּוּשָׁה וּכְלִימָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָקִיעַ שָׁמַיִם וְכַנַּ״ל, **בְּחִינַת: ״וְתַחַת רַגְלָיו**

מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״. וְאַחַר־כָּךְ מֵבִיא רְאָיָה, שֶׁרָקִיעַ הוּא אֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״הַנּוֹטֶה כַּדּוֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת״; נִמְצָא, שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ אָחַז עַצְמוֹ בְּאֹהֶל, שֶׁהוּא רָקִיעַ, כִּי הַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה — שְׁלֵמוּתָהּ, שֶׁתַּעֲלֶה לְמַעְלָה, וְתִתְיַחֵד עִם נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. וְזֶה עַל יְדֵי רָקִיעַ שָׁמַיִם, שֶׁהוּא הָאֹהֶל וְכַנַּ״ל.

וְעַכְשָׁו מוֹסִיף רְאָיָה, שֶׁשָּׁמַיִם הוּא בְּחִינַת אֹהֶל, **וּכְתִיב** (תְּהִלִּים קד, ב): **״נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה״**; נִמְצָא, שָׁמַיִם זֶה יְרִיעָה, **וְזֶה** (שְׁמוֹת כו, יב): **״בִּירִיעֹת הָאֹהֶל״**; כִּי יְרִיעָה זֶה בְּחִינַת אֹהֶל וְכַנַּ״ל. (וְצָרִיךְ עִיּוּן, לָמָּה הוֹסִיף פָּסוּק אַחֵר, שֶׁשָּׁמַיִם הוּא בְּחִינַת אֹהֶל, כִּי מִפָּסוּק ״וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת״ גּוּפָא, כְּבָר לָמַד שֶׁהוּא שָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּרֵישָׁא דִּקְרָא ״הַנּוֹטֶה כַּדּוֹק שָׁמַיִם״ כַּנַּ״ל? וְיֵשׁ לוֹמַר, כִּי זֶה הַפָּסוּק קָאֵי עַל הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁבַּמֶּרְכָּבָה שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל, כַּמְבֹאָר בַּתִּקּוּנִים בַּהַקְדָּמָה, שֶׁמֵּבִיא הַפָּסוּק רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְּמַעְלָה, דְּעָלֵיהּ אִיתְמַר: ״נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה״ כְּגַוְנָא דָּא בְּאֶמְצַע א׳; וְעַל־כֵּן מִלְּבַד הָרְאָיָה שֶׁמֵּבִיא שֶׁאֹהֶל הוּא רָקִיעַ מִפָּסוּק: ״וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת״ כַּנַּ״ל, מֵבִיא הָרְאָיָה מֵהַפָּסוּק: ״נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה״, כִּי זֶה נֶאֱמַר עַל הָרָקִיעַ שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל; וְעַל־כֵּן רָאָה אָז ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״, כִּי הָרָקִיעַ וְהַדְּמוּת כִּסֵּא וְהַדְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם, הַכֹּל כָּלוּל בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, וְהָבֵן — [מִי הַנַּחַל]).

וְכִסֵּא הָעֶלְיוֹן, הַיְנוּ נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה נֶחֱלֶקֶת לְשָׁלֹשׁ טִפִּין; כִּי הוּא כָּלוּל מִשָּׁלֹשׁ סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה כַּנַּ״ל. וּמַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לָזֶה אֶל תְּשׁוּבָה? (וּמְפָרֵשׁ): כִּי תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה תְּנָאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ו, י): **״פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו, וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע, וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב״**; הַיְנוּ לְקַבֵּל מִנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, מִבְּחִינַת מֹשֶׁה, אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל כְּלָל, כָּל זְמַן שֶׁהוּא בִּבְחִינַת ״הַשְׁמֵן לֵב״ וְכוּ׳ ״וְאָזְנָיו הַכְבֵּד״ וְכוּ׳ ״וְעֵינָיו הָשַׁע״ וְכוּ׳ (שָׁם), כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, מְגַלֶּה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת כָּאֵלּוּ בְּגִלּוּי אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְאִירִין עֵינַיִם וּמְחַיִּין נְפָשׁוֹת לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת וְכוּ׳, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁיְּכוֹלִים לִלְמֹד, אֵינָם רוֹאִים כְּלָל אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא כָּזֶה, שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת: ״הַשְׁמֵן לֵב״ וְכוּ׳ ״וְאָזְנָיו הַכְבֵּד״ וְכוּ׳ ״וְעֵינָיו הָשַׁע״ וְכוּ׳, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת בָּא מִתַּאֲוָותָם הָרָעוֹת, שֶׁעַדַיִן לֹא הִתְחִילוּ לְהִשְׁתַּדֵּל כְּלָל לְהַכְנִיעַ עֲכִירַת דְּמֵיהֶם הָרַע שֶׁבָּחָלָל הַשְּׁמָאלִי (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת, הֲלָכָה ה׳, אוֹת כג); וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עָלָיו לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב אַחַר הָאֱמֶת, וְיִשְׁמַע הֵיטֵב בְּקוֹל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְיַכְנִיס אֶת לְמוּדוֹ הַטּוֹב הֵיטֵב הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וְשָׁב וְרָפָא לוֹ״.

וְאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת, שֶׁיֵּשׁ בִּתְנָאֵי הַתְּשׁוּבָה הֵם **נְקֻדַּת סְגוֹ״ל**, שֶׁהוּא שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת כַּיָּדוּעַ, וְגַם שֶׁהוּא כָּלוּל מִשָּׁלֹשׁ סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה כַּנַּ״ל. ׳וְסָגוֹ״ל דָּא חַמָּה׳ (תִּקּוּנִים

הוּא רָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ מ): **״וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת״, וּכְתִיב** (תְּהִלִּים קד): **״נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה״, וְזֶה** (שְׁמוֹת כו): **״יְרִיעוֹת הָאֹהֶל״.**

וְכִסֵּא הָעֶלְיוֹן, הַיְנוּ נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה נֶחֱלֶקֶת לְשָׁלֹשׁ טִפִּין, כִּי תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה תְּנָאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ו): **״פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו, וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע, וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב״. וְאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הֵם נְקֻדַּת סְגוֹ״ל, ׳וְסָגוֹל דָּא חַמָּה׳** (תִּקּוּנִים

בְּהַקְדָּמָה ז׳); (עַיֵּן שָׁם, אֵיךְ שֶׁחוֹשֵׁב ׳סְגוֹ״ל הוּא חֲמָ״ה׳: שְׁלֹשָׁה וָוִין שֶׁל ״רַ״יְצָא רַ״בָּא רַ״יֵט״ הֵם ח״י, וּשְׁלֹשָׁה נְקֻדִּין שֶׁל סְגוֹ״ל הֵם ל׳ (כִּי נְקֻדָּה הִיא יו״ד), וּבְיַחַד הֵם ח״ם (כִּי מִסְפָּר י״ח עִם ל׳ — בְּיַחַד הֵם מ״ח), וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת מִן תֵּבַת סְגוֹ״ל הֵם חמ״ד, וּכְשֶׁתִּצְטָרֵף גַּם אֶת הַכּוֹלֵל אֶל מִסְפָּר חמ״ד — יַעֲלֶה חֵמָה; הַיְנוּ ׳פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה׳, עַיֵּן שָׁם בַּתִּקּוּנִים, וְקַל לְהָבִין].

ו) וְזֶה פֵּרוּשׁ, עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה; אָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: זִמְנָא חַדָּא — פַּעַם אַחַת הֲוָה אַזְלִינָן בְּמִדְבְּרָא — הֲיִיתִי הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וַחֲזִינָן — וְרָאִיתִי הֲנֵי אַוָּזֵי — אוֹתָן אַוָּזִים דִּשְׁמִיטִין גַּדְפַיְיהוּ — שֶׁנָּפְלוּ הַנּוֹצוֹת שֶׁלָּהֶם מִשַּׁמְנִיהוּ — מֵרֹב שׁוּמָנָן. וְקָא נַגְדִי — וְהָיָה נִמְשָׁךְ נַחֲלֵי דְּמַשְׁחָא — נַחַל שֶׁל שֶׁמֶן מִתּוּתַיְיהוּ — מִתַּחְתֵּיהֶן. וַאֲמִינָא לְהוּ — וְאָמַרְתִּי לָהֶם (הַיְנוּ לְאוֹתָן הָאַוָּזִים): אִית לִי מִנַּיְיכוּ — יֵשׁ לִי מִכֶּם חוּלְקָא לְעַלְמָא דְּאָתֵי — חֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא? חָדָא — אַוָּז אֶחָד דַּלְיָא לִי — הִגְבִּיהַּ לִי אַטְמָא — אֶת רַגְלָיו, וְחַדָּא — אַוָּז אֶחָד דַּלְיָא לִי — הִגְבִּיהַּ לִי גַּדְפָּא — אֶת כְּנָפוֹ. כִּי אֲתָאי — כְּשֶׁבָּאתִי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר — לִפְנֵי ר׳ אֶלְעָזָר, וְסִפַּרְתִּי לוֹ אֶת כָּל זֶה, אָמַר לִי רַבִּי אֶלְעָזָר: עַתִּידִין יִשְׂרָאֵל לִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין (בָּבָא בַּתְרָא עג:) **שֶׁהָלַךְ לַחְקֹר בַּמִּדָּה הַטּוֹבָה שֶׁל עֲנָוָה, שֶׁאָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר לָדוּשׁ, שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין עָלָיו** (עַיֵּן בַּגְּמָרָא עֵרוּבִין נד.): אָמַר רַב מַתְנָה, מַאי דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר כא, יח): ״וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה״? אִם מֵשִׂים אָדָם עַצְמוֹ כְּמִדְבָּר זֶה, שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין בּוֹ — תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וְאִם לָאו — אֵין תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳שֶׁאֵין בּוֹ גַּסּוּת׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְקַיֵּם אֶצְלוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כַּמִּדְבָּר הַזֶּה שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין בּוֹ. וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַתְחָלַת הַסִּפּוּר שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: ׳זִמְנָא חַדָּא הֲוָה אַזְלִינָן בְּמִדְבָּרָא׳ — בַּמִּדְבָּר דַּיְקָא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל שׁוּם הַשָּׂגָה רוּחָנִית, אִם לֹא שֶׁיָּשִׂים עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר הַזֶּה שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין בּוֹ. וְעַל־כֵּן בְּתִחִלַּת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם שֶׁנִּתְגַּלָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁם אקי״ק כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן נֶאֱמַר (שְׁמוֹת ה, א): ״וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה׳ אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, שַׁלַּח אֶת עַמִּי וְיָחֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר״, ׳בַּמִּדְבָּר׳ דַּיְקָא, כִּי מִדְבָּר הוּא בְּחִינַת עֲנָוָה. וְזֶה (יְשַׁעְיָה מ,

הַיְנוּ ׳פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה׳:

ו וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חַדָּא הֲוָה אַזְלִינָן בְּמִדְבָּרָא, וַחֲזִינָן הֲנֵי אַוָּזֵי דִּשְׁמִיטִין גַּדְפַיְיהוּ מִשַּׁמְנַיְיהוּ, וְקָא נַגְדִי נַחֲלֵי דְּמַשְׁחָא מִתּוּתַיְיהוּ. וַאֲמִינָא לְהוּ: אִית לִי מִנַּיְיכוּ חוּלְקָא לְעַלְמָא דְּאָתֵי? חָדָא דַּלְיָא לִי גַּדְפָּא. כִּי אֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לִי: עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין

(בָּבָא בַּתְרָא עג:):

רַשְׁבַּ״ם

דִּשְׁמִיטִין גַּדְפַיְיהוּ. נָפְלוּ נוֹצָה שֶׁלָּהֶם מֵרֹב שׁוּמָן: דַּלְיָא לִי גַּדְפָּא. הִגְבִּיהַּ לִי הַכָּנָף, רָמַז — זֶהוּ חֶלְקִךְ לֶעָתִיד לָבוֹא: לִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין. שֶׁבַּחַטָּאתָם מִתְעַכֵּב מָשִׁיחַ, וְיֵשׁ לָהֶם צַעַר בַּעֲלֵי־חַיִּים, לְאוֹתָן אַוָּזִין מֻחֲמַת שׁוּמָנָן:

שֶׁהָלַךְ, לַחְקֹר בַּמִּדָּה הַטּוֹבָה שֶׁל עֲנָוָה, שֶׁאָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר לָדוּשׁ, שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין

ג): ״קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ ה״׳, ׳בַּמִּדְבָּר׳ דַּיְקָא, שֶׁעִקַּר תְּשׁוּבָה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר הַזֶּה שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין עָלָיו. וְזֶה ״פַּנּוּ דֶּרֶךְ ה״׳, שֶׁהוּא הַדֶּרֶךְ לִתְשׁוּבָה, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין עַצְמוֹ כְּמִדְבָּר, וְסוֹבְלִין בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, ״יַשְׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹקֵינוּ״, שֶׁאֲפִלּוּ בְּתַכְלִית עֲרָבָה וְחֹשֶׁךְ מְאֹד, גַּם שָׁם מְיַשְּׁרִים הַצַּדִּיקִים מְסִלָּה לֵאלֹקֵינוּ, כִּי עוֹשִׂים גַּם שָׁם מְסִלּוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מִינֵי יְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל זֶה עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָעֲנָוָה שֶׁעוֹשִׂין עַצְמָן כְּמִדְבָּר דַּיְקָא, וְסוֹבְלִין שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבִזְיוֹנוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לְהָאִיר לְכָל אֶחָד אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִן הַמִּדְבָּר, שֶׁהוּא עֲנָוָה, יוֹצְאִין כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ב׳): אָמַר הַמִּדְבָּר: אֲנִי מִדְבָּר וְחָבִיב אֲנִי, שֶׁכָּל טוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם חָבְיָין בִּי, עַיֵּן שָׁם. [וְעַיֵּן שָׁם, פֶּרֶק ג׳, סִימָן ד׳): כָּל מַתָּנוֹת טוֹבוֹת שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל מִן הַמִּדְבָּר: תּוֹרָה, מִשְׁכָּן, סַנְהֶדְרִין, כְּהֻנָּה, לְוִיָּה, מַלְכוּת, הַכֹּל נִתְּנוּ מִן הַמִּדְבָּר, עַיֵּן שָׁם]; שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲנָוָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֶל כָּל הַטּוֹב, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר הַזֶּה שֶׁדָּשִׁין עָלָיו, וְסוֹבֵל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים (וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קְרַח, פָּרָשָׁה יט): מִי מְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה? מִי שֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּמִדְבָּר, וּמַפְלִיג עַצְמוֹ מִן הַכֹּל, עַיֵּן שָׁם). **וְרָאָה חֲכָמִים**; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַחָכְמָה — לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים צט.): ״טָפֶה שְׁתִיקָה לַחֲכָמִים׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יוֹמָא ז.): ״הֱוֵי פְּקֵחַ וּשְׁתֹק׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה **בְּחִינַת אַוָּזִי׳**, הַיְנוּ חֲכָמִים, כִּי אַוָּז מְרַמֵּז עַל חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נז.): הָרוֹאֶה אַוָּז בַּחֲלוֹם יִצְפֶּה לְחָכְמָה; (וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁהֵם דְּבוּקִים לַחֲכָמִים וְשׁוֹמְעִים לְדִבְרֵיהֶם, הֵם זוֹכִים לִקְנוֹת שְׁנֵי עוֹלָמִים: הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים יִשְׁמְעוּ וְיִקַּבְּלוּ מִדַּת הַשְׁתִיקָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק א׳): ״כָּל יָמַי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב מִשְׁתִיקָה״; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי מִדַּת הַשְׁתִיקָה יָרְשׁוּ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת: ׳כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת׳, כַּנַּ״ל).

וְרָאָה חֲכָמִים, וְזֶה בְּחִינַת אַוָּזִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נז.): **׳הָרוֹאֶה אַוָּז בַּחֲלוֹם יִצְפֶּה לְחָכְמָה׳.**

׳דִּשְׁמִיטִין גַּדְפַיְהוּ׳, פֵּרֵשׁ רַשְׁ״י: ׳נוֹצוֹת׳, זֶה בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת וּבִזְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כה): ״כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים״, הַיְנוּ שֶׁאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל מַחֲלֹקֶת וּבִזְיוֹנוֹת שֶׁמְּבַזִּין אוֹתָן, וְשׁוֹמְעִים לְדִבְרֵיהֶם, הֵם זוֹכִים לִקְנוֹת שְׁנֵי עוֹלָמִים: הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים יִשְׁמְעוּ וְיִקַּבְּלוּ מִדַּת הַשְׁתִיקָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק א׳): ״כָּל יָמַי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב מִשְׁתִיקָה״; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי מִדַּת הַשְׁתִיקָה יָרְשׁוּ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת: ׳כְּאִלּוּ כִּבְּדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת׳, כַּנַּ״ל).

׳דִּשְׁמִיטִין גַּדְפַיְהוּ׳ — פֵּרֵשׁ רַשְׁ״י (רַשְׁבַּ״ם): **נוֹצוֹת**, שֶׁנָּפְלוּ הַנּוֹצוֹת שֶׁלָּהֶם. וּמַה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל נוֹצוֹת? **זֶה בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת וּבִזְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים כה, יא): **״כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים״**; שֶׁפֵּרוּשׁוֹ כְּשֶׁמַּחְלִקוּ אֲנָשִׁים, יִנָּצוּ — לְשׁוֹן נוֹצָה, וְנָפְלוּ הַנּוֹצוֹת, הַיְנוּ אֵלּוּ הַחֲכָמִים הַנִּקְרָאִים ׳אַוָּזִי׳ כַּנַּ״ל, שֶׁאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל מַחֲלֹקֶת וּבִזְיוֹנוֹת שֶׁמְּבַזִּין אוֹתָן, וְשׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים; הַיְנוּ שֶׁהֵם זוֹרְקִים אֶת הַנּוֹצוֹת — הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעֲלֵיהֶם, עַל הָאָרֶץ. וְעַל שֵׁם הַשְׁתִיקָה נִקְרָאִים חֲכָמִים, כִּי (אָבוֹת, פֶּרֶק ג׳): ״סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה״; כִּי זֶהוּ עִקַּר

הַחָכְמָה — כְּשֶׁזּוֹכֶה לִדְּם וְלִשְׁתּוֹק לְמֻחְרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ, וְאֵינוֹ עוֹנֶה לוֹ שׁוּם דָּבָר.

[כִּי הַשְׁתִּיקָה הִיא בְּחִינַת כֶּתֶר]; כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי שְׁתִיקוֹת, יֵשׁ שְׁתִיקָה מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, דְּהַיְנוּ מֵחֲמַת רֹב בּוּשָׁה שֶׁנִּכְנָס בּוֹ מֵרֹב חֲטָאָיו, אֵין לוֹ פֶּה לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁזֶּה תִּקּוּנוֹ — לִדְּם וְלִשְׁתּוֹק, מֵרֹב בּוּשָׁה שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל אֲפִלּוּ לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ט, ז): ״לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים״ וְגוֹ׳, ״ה׳ לָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (תְּהִלִּים מד, טז): ״כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי״, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּנוֹ הוּא הַדִּבּוּר, דְּהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִתְוַדּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד. כִּי בְּוַדַּאי אֵינוֹ מַעֲלָה שֶׁיִּשָּׁאֵר הָאָדָם בִּשְׁתִיקָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק עִקַּר תִּקּוּנוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְדַבּוּר בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ יד, ג): ״קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה׳״, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר, אֲזַי תַּכְלִית הַשְׁלֵמוּת, תַּכְלִית הַהַשָּׂגָה הִיא בִּבְחִינַת שְׁתִיקָה, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַדִּבּוּר, שֶׁזֶּה סוֹד הַכֶּתֶר ׳כַּתַּר לִי זְעִיר׳, שֶׁשָּׁם נֶאֱמַר: ״בַּמֶּפֶלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ, וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר״, וְהוּא תַּכְלִית הַהַשָּׂגָה — לְהַמְתִּין וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה מִמְּחִיצַת מֹחוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת כֶּתֶר, סוֹד הַפְּרִיסָא הַמְסַדֵּר וְהַמְיַשֵּׁב אֶת הַמֹּחִין (עַיֵּן לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, סְפִירָה, הֲלָכָה א׳, אוֹת ב׳); כִּי עַל־יְדֵי הַשְׁתִיקָה, שֶׁשּׁוֹתֵק מִכָּל הַבְּזִיּוֹנוֹת שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתוֹ — זוֹכִין לִתְשׁוּבָה, כִּי זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָה כַּנַּ״ל, שֶׁהִיא בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת אקי״ק סוֹד הַתְּשׁוּבָה, וְזֶה בְּחִינַת: ״סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה״, שֶׁיֵּשׁ עוֹד מַעֲלָה בְּכֶתֶר — לִשְׁתּוֹק וְלֹא לְחַקֹּר לְמַעְלָה מֵהַשָּׂגָתוֹ. ׳סְיָג׳ דַּיְקָא, זֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סְיָג וְגָדֵר סָבִיב סָבִיב, שֶׁמְּסַבֵּב וּמַכְתִּיר וּמַעֲטִיר אֶת הַחָכְמָה, וְלֹא נוֹתֵן לוֹ לַחֲקֹר לְמַעְלָה מִדַּעְתּוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ, וְזֶה הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סְיָג, נַעֲשֶׂה מֵהַשְׁתִיקָה כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ׳סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה׳ כַּנַּ״ל. וְכָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַתְּשׁוּבָה, שֶׁמְּחַכֶּה וּמְקַוֶּה וְסוֹבֵל וְשׁוֹתֵק, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף שֶׁעַדַיִן רָחוֹק הוּא בְּתַכְלִית הָרְחוֹק, וּמִתְיַגֵּעַ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְסוֹבֵל כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְצַעַר, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן שׁוֹתֵק וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה, וְכֵן אֵינוֹ חוֹקֵר וְנִכְנָס בִּדְבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַשָּׂגָתוֹ וְחָכְמָתוֹ (אֲשֶׁר זֶהוּ בְּעַצְמוֹ סוֹד הַבְּקִיאוּת: ׳בָּקִי בְּעַיִל׳ ׳בָּקִי בְּנָפִיק׳ כַּנַּ״ל וְדוֹ״ק).

וְזֶה לְשׁוֹן ׳דִּשְׁמִיטִין׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו): **״שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ״, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְבַּע עֶלְבּוֹנוֹ.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ מְשַׁמְּנַיְהוּ, מִלְּשׁוֹן: ״שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ״, (כְּלוֹמַר,

שְׁתִיקָה׳: [כִּי הַשְׁתִיקָה הִיא בְּחִינוֹת כֶּתֶר*].

*(כִּי עַל־יְדֵי הַשְׁתִיקָה זוֹכִין לִתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כֶּתֶר כַּנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת: ׳סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה׳, ׳סְיָג׳ דַּיְקָא, זֶה בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סְיָג וְגָדֵר סָבִיב סָבִיב, שֶׁמְּסַבֵּב וּמַכְתִּיר וּמַעֲטִיר אֶת הַחָכְמָה, וְזֶה הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סְיָג, נַעֲשֶׂה מֵהַשְׁתִיקָה כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה׳ כַּנַּ״ל).

כְּשֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו): **״שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ״, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְבַּע עֶלְבּוֹנוֹ.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ מְשַׁמְּנַיְהוּ, מִלְּשׁוֹן: ״שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ״, (כְּלוֹמַר,

וְזֶה לְשׁוֹן ׳דִּשְׁמִיטִין׳; מֵבִיא רְאָיָה ׳דִּשְׁמִיטִין׳ פֵּרוּשׁוֹ — שֶׁיַּעֲזֹב וְיַנִּיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו, ב): **״שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ״,** שָׁמוֹט אֶת יָדוֹ שֶׁל כָּל בַּעַל מַשֶּׁה וְאַל תִּתְבָּעֵנוּ, **הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְבַּע עֶלְבּוֹנוֹ.** וְעַיֵּן (בָּבָא בַּתְרָא כח.): מְשַׁמֵּט הֲוָה שָׁמִיט וְאָכִיל, עַיֵּן שָׁם; [(וְעַיֵּן בָּבָא מְצִיעָא קיד:): מְשָׁכְנוֹ וָמֵת שׁוֹמֵט מֵעַל גַּבָּיו, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בָּבָא בַּתְרָא קעג.): שְׁנֵי אַחִים דְּשָׁמְטוּ מֵהֲדָדֵי, עַיֵּן שָׁם; שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁיַּנִּיחַ וְכַנַּ״ל].

וְזֶה פֵּרוּשׁ ׳מְשַׁמְּנַיְהוּ׳ — מִלְּשׁוֹן: ״שָׁמַנְתָּ

עָבִיתָ״ (כְּלוֹמַר מֵחֲמַת שֶׁאוֹחֲזִין עַצְמָן בִּבְחִינַת (דְּבָרִים לב, טו): ׳שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ׳); כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיֵּדַע שֶׁעַדַיִן רָחוֹק הוּא לְגַמְרֵי, כִּי אַפְלוּ עָשָׂה כְּבָר תְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לַחֲשֹׁב כִּי פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר אָמַר: ׳חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי׳ וְכוּ׳, אוּלַי גַּם בָּזֶה הָיוּ פְּנִיּוֹת, ״כִּי מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״ כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן אוֹחֲזִים אֶת עַצְמָם עֲדַיִן בִּבְחִינַת: ״שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ״. הַיְנוּ בְּשִׁבְיל זֶה ׳שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵינָם מְשִׁיבִים׳, כִּי זֶה עוֹשִׁין בְּשִׁבְיל תְּשׁוּבָה עַל עֲוֹונוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן״, שֶׁאוֹחֲזִין אֶת עַצְמָן שֶׁעֲדַיִן הֵם רְחוֹקִים, בְּחִינַת: ״הַשְׁמֵן לֵב וְכוּ׳ וְאָזְנָיו וְכוּ׳ פֶּן יִרְאֶה״ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן הֵם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה. וּבְשִׁבְיל זֶה הֵם מְקַבְּלִים עַל עַצְמָם כָּל מִינֵי בְּזִיּוֹנוֹת חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְעַל־כֵּן מֵחֲמַת שֶׁאוֹחֲזִין אֶת עַצְמָן שֶׁהֵם עֲדַיִן רְחוֹקִים, וְעַל־כֵּן ׳שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָם׳, שֶׁהַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה תְּנָאִים אֵלּוּ.

׳וְנַגְדִּי נַחֲלֵי דְמַשְׁחָא מִתְחוֹתַיְהוּ׳ — הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַשְׁתִּיקָה זוֹכִין לְכָבוֹד אֱלֹקִי; כִּי שֶׁמֶן הוּא בְּחִינַת שְׁתִיקָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמִינִי לט:) שֶׁמֶן בַּחֲשַׁאי, עַיֵּן שָׁם. (וְכֵן שֶׁמֶן מְרַמֵּז עַל חָכְמָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת פה:) מִתּוֹךְ שֶׁרְגִילִים בַּשֶּׁמֶן, חָכְמָה מְצוּיָה בֵּינֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם); וְעַל־יְדֵי הַשְׁתִּיקָה הִיא עִקַּר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, זוֹכִין לְכָבוֹד אֱלֹקִי שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמֶן, כִּי גַּם כָּבוֹד אֱלֹקִי נִקְרָא שֶׁמֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מה, ח): ״אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע, עַל־כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹקִים אֱלֹקֶיךָ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ״; [וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת צַו, פָּרָשָׁה י״, סִימָן ב׳), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא, שֶׁאָמַר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ׳, עַל־כֵּן זָכָה שֶׁקִּבֵּל נְבוּאָתוֹ רַק מִפִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְלֹא עַל־יְדֵי שָׁלִיחַ, עַיֵּן שָׁם]; וְהַפָּסוּק הַזֶּה מְדַבֵּר מִמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ זוֹכֶה לְכָבוֹד, וְזֶה בְּחִינַת (שָׁם כד): ״מֶלֶךְ הַכָּבוֹד״; וְזֶה מְדַבֵּר מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״ה׳ צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּבוֹד אֱלֹקִים, וְזֶה: ״עַל־כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹקִים לְמֶלֶךְ״. וְכָל הַמְּשִׁיחוֹת הֵם כְּמִין כ׳ (כְּרִיתוּת ה:), וּכְמִין כֶּתֶר, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת כֶּתֶר הַנַּ״ל.

מֵחֲמַת שֶׁאוֹחֲזִין עַצְמָן בִּבְחִינַת (דְּבָרִים לב): ״שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ״), הַיְנוּ בִּשְׁבִיל זֶה שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵינָם מְשִׁיבִים, כִּי זֶה עוֹשִׁין בִּשְׁבִיל תְּשׁוּבָה עַל עֲוֹונוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן״. (בְּחִינַת הַשְׁמֵן לֵב כוּ׳, וְאָזְנָיו כוּ׳, פֶּן יִרְאֶה כוּ׳, שֶׁהַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה תְּנָאִים אֵלּוּ).

׳וְנַגְדִּי נַחֲלֵי דְמַשְׁחָא מִתְחוֹתַיְהוּ׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַשְׁתִּיקָה זוֹכִין לְכָבוֹד אֱלֹקִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מה): ״אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע, עַל־כֵּן מְשָׁחֲךָ״, וְזֶה בְּחִינַת (שָׁם כד): ״מֶלֶךְ הַכָּבוֹד״.

׳וְאַמִּינָא לְהוּ: אִית לִי מִנַּיְכוּ חוּלְקָא לְעַלְמָא

וְעַל־כֵּן לְעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁעִקָּרוֹ תָּלוּי בִּשְׁתִיקָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת שֶׁמֶן, מֵבִיא הַמָּשָׁל: לְאֶחָד שֶׁבָּא לִקְנוֹת שֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן, כִּי שֶׁמֶן הוּא בְּחִינַת ׳נַחֲלֵי דְמַשְׁחָא׳ וְכַנַּ״ל, וְהוּא נֶגֶד ״הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה״ וְכוּ׳, ״וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט״ וְכוּ׳, כִּי זֶה, הַיְנוּ הַשְׁתִּיקָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמֶן, מְתַקֵּן אֶת זֶה, וְכַנַּ״ל וְהָבֵן.

׳וְאַמִּינָא לְהוּ: אִית לִי מִנַּיְכוּ חוּלְקָא לְעַלְמָא דְּאָתֵי׳? הַאִם יֵשׁ לִי חֵלֶק בִּתְשׁוּבַת

עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ״ל? 'חַדָּא דַּלְיָא לִי אַטְמָא', שֶׁהֵרִים לִי אֶת רַגְלָיו, זֶה בְּחִינַת "וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלַי", בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה; הַיְנוּ בְּחִינַת 'בָּקִי בְּשׁוֹב'. 'וַחֲדָא דַּלְיָא לִי כָּנָף', הַיְנוּ בְּחִינַת 'בָּקִי בְּרָצוֹא', שָׁם הוּא הָאָרַת מֹשֶׁה, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת כִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ל, כ) "וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ", וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ (וְלֹא יִכָּנֵף — מִלְּשׁוֹן כָּנָף), הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי שָׁם זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. הַיְנוּ שֶׁהֵרִאוּ לְרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לְאֵלּוּ הַבְּחִינוֹת לְשִׁתֵּי הַבְּקִיאֵיוֹת: 'בָּקִי בְּשׁוֹב' — זֶה בְּחִינַת 'חַדָּא דַּלְיָא אַטְמָא', שֶׁהִגְבִּיהַּ לוֹ אֶת רַגְלָיו כַּנַּ״ל, 'בָּקִי בְּרָצוֹא' — זֶה בְּחִינַת 'וַחֲדָא דַּלְיָא לִי כָּנָף', שֶׁיִּהְיֶה מְגֻלֶּה וְיִרְאֶה בְּכָל פַּעַם אֶת אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף, וְאָז יָבִין שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְכוּ', כַּנַּ״ל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין, כִּי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סא.): אַתֶּם קְרוּיִין אָדָם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם; **וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׂרָאֵל — כֻּלָּא חַד** (זֹהַר הַקְּדוֹשׁ אֱמֹר צג.); **וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת אָדָם, יֵשְׁבוּ עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְעַל הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם"; כִּי יִשְׂרָאֵל עוֹלִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כַּמּוּבָא בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ** (חֵלֶק שָׁרָה קכג:): אוֹר הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם הַבָּא גָּדוֹל מֵאוֹר הַכִּסֵּא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם.

דְּאָתֵי? חַדָּא דַּלְיָא לִי אַטְמָא', זֶה בְּחִינַת: "וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי", בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כַּנַּ״ל. 'וְחַדָּא דַּלְיָא לִי כָּנָף' זֶה בְּחִינַת כִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ל): **"וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ", זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. הַיְנוּ שֶׁהֵרִאוּ לְרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לְאֵלּוּ הַבְּחִינוֹת.**

'אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין' כִּי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אָדָם, וְקוּדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְיִשְׂרָאֵל — כֻּלָּא חַד, וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחִינַת אָדָם, יֵשְׁבוּ עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְעַל הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם", וְיִשְׂרָאֵל יִתְּנוּ דִּין לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, הַיְנוּ הֵם יִשְׁפְּטוּ בְּעַצְמָן כָּל הַדִּינִין:

ז **וְזֶה פֵּרוּשׁ:** (תְּהִלִּים מז): **"יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ", זֶה בְּחִינַת חִיריק נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל אָלֶ״ף, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְתַחַת רַגְלָיו", בְּחִינַת: "וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי". "יִבְחַר לָנוּ**

וְיִשְׂרָאֵל יִתְּנוּ דִּין לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, הַיְנוּ הֵם יִשְׁפְּטוּ בְּעַצְמָן כָּל הַדִּינִין. הַיְנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ לְמַעְלָה מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְהֵם בְּעַצְמָם יִשְׁפְּטוּ אֶת כָּל הַדִּינִין וְיִתְּנוּ הַדִּין עַל כָּל הָאֻמּוֹת. וְכַמּוּבָא בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים): לָעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹשֵׁב, וְהַמַּלְאָכִים (וְהַמְלָכִים) נוֹתְנִין כִּסְאוֹת לִגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֵן יוֹשְׁבִין, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹשֵׁב עִם הַזְּקֵנִים כְּאַב־בֵּית־דִּין וְדָנִין הָעַכּוּ״ם, עַיֵּן שָׁם.

ז) **וְזֶה פֵּרוּשׁ** (תְּהִלִּים מז, ד): **"יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהֵב סֶלָה" וְגוֹ'.** (עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל בִּפְסוּקִים אֵלּוּ): "יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ", זֶה בְּחִינַת חִיריק נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל אָלֶ״ף, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְתַחַת רַגְלָיו", בְּחִינַת: "וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי"; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּחִינַת חִיריק, עַל־

יְדֵי הַדִּמְיָה וְהַשְׁתִּיקָה שֶׁשּׁוֹתֵק לְמִחָרְפּוֹ וְלִמְגַדְּפוֹ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר שׁוֹתְקִים לְהָאֻמּוֹת, הַמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתָם, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכּוּ לְהַכְנִיעָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם תַּחַת רַגְלֵיהֶם. אֵימָתַי? כַּאֲשֶׁר ״יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ״ — זֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה, בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הָאָלֶ״ף, בְּחִינַת: ״וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ דְּמוּת כִּסֵּא״; הַיְנוּ כְּשֶׁיָּאִיר מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ כְּלַל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל, וְיִתְיַחֲדוּ יַחַד, וְיִהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, כִּי וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ, פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה כַּנַּ״ל, שֶׁיָּאִיר מֹשֶׁה עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל יִשְׂרָאֵל מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד. עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה: ״כִּי יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ״ — זוֹ נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (זֹהַר קיט.): ר׳ שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נַחֲלָה זוֹ שִׁילֹה, וּמָצִינוּ, כִּי ׳שִׁילֹה דָּא מֹשֶׁה׳ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כה:).

״אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב״ — זֶה בְּחִינַת וָא״ו שֶׁבְּתוֹךְ אָלֶ״ף; כִּי וָא״ו הוּא תִּפְאֶרֶת וְיַעֲקֹב הוּא בְּתִפְאֶרֶת כַּיָּדוּעַ, בְּחִינַת אֹהֶל; כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כד, ה): ״מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כה, כז): ״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים״, וּכְתִיב (יִרְמְיָה ל, יח): ״אָהֳלֵי יַעֲקוֹב״ וְגוֹ׳.

בְּחִינַת אוֹר, שֶׁמֹּשֶׁה מֵאִיר לִיהוֹשֻׁעַ; הַיְנוּ נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, מְאִירָה לַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ.

[בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל מַאֲמָר זֶה, אָמַר, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רַב אֲמִתִּי וְתַלְמִיד, הוּא בְּחִינַת: מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ. אֹהֶל מוֹעֵד הַיְנוּ נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּאִירָה לַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת וָא״ו, שֶׁהוּא רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, בְּחִינַת ׳אֵשׁ וּמַיִם׳, בְּחִינַת הַבּוּשָׁה שֶׁצְּרִיכִים לְקַבֵּל. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לֵידַע, כִּי הַהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁמִּתְקָרְבִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁמִּתְקָרְבִין צְרִיכִין בְּכָל פַּעַם לִסְבֹּל שְׁפִיכוּת דָּמִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְהַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁסּוֹבֵל יוֹתֵר שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבִזְיוֹנוֹת, הוּא יָכוֹל לְקַבֵּל בְּיוֹתֵר מִנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וּבָזֶה רָאוּי לְךָ לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁמִּתְרִפִּין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ וְשׁוֹפְכִין דָּמְךָ כַּמַּיִם, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לִהְיוֹת כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה, לְקַבֵּל שֶׁפַע הַדַּעַת, אוֹר וְחִיּוּת מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וּכְלָל זֶה תִּנָּקֵט בְּיָדְךָ — כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם סוֹבֵל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בִּשְׁבִיל הָאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן יוֹתֵר וְיוֹתֵר יְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה].

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, כז): **״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים״**; זֶהוּ רְאָיָה שֶׁיַּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֹהֶל כַּנַּ״ל.

[וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים מז), בְּפָסוּקִים אֵלּוּ: ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּנוּ״, אֵימָתַי? כְּשֶׁ״יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ, אֶת [נַחֲלַת] גְּאוֹן יַעֲקֹב״. דָּבָר אַחֵר: אֵימָתַי הוּא יִבְחַר וְיִתֵּן אֶת נַחֲלָתֵנוּ? כְּשֶׁיֵּשֵׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר,

(חַגַּי ב, כב): ״וְהָפַכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת״, עַיֵּן שָׁם; וּכְפִי הַנַּ״ל יִתְפָּרֵשׁ כַּחֹמֶר וְכַנַּ״ל].

וְזֶה בְּחִינַת (סַנְהֶדְרִין כ:): **שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל.** [זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ מִצְווֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ: לְהַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ, וּלְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה וְכוּ׳, תַּנְיָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ מִצְווֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ: לְהַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ, וּלְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית בְּחִירָה. וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶן תְּחִלָּה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת יז, טז): ״כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה׳ בַּעֲמָלֵק״, הֲוֵי אוֹמֵר לְהַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ תְּחִלָּה, וְאֵין כִּסֵּא אֶלָּא מֶלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ כט, כג): ״וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ״, וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ, אִם לִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה תְּחִלָּה, אוֹ לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק תְּחִלָּה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יב, י): ״וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אוֹיְבֵיכֶם״ וְגוֹ׳, ״וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה׳״ וְגוֹ׳; הֲוֵי אוֹמֵר לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק תְּחִלָּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָר גְּמָרָא זוֹ).

שֶׁיְּכַלּוּ זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, זֶה בְּחִינַת ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ״; כִּי עֲמָלֵק זֶהוּ כְּלַל הָעַמִּים הַמְצָרִים אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵעוֹלָם רְצוּעָה מַרְדּוּת הָיָה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא חֻקַּת); וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כה, יח): ״אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ״ — ׳שֶׁהָיוּ הָאֻמּוֹת יְרֵאִים לְהִלָּחֵם בָּכֶם, וּבָא זֶה וְהִתְחִיל וְהֵרָאָה מָקוֹם לַאֲחֵרִים׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וּלְמַנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ, זֶה בְּחִינַת ״גְּאוֹן יַעֲקֹב״; וּמִנַּיִן אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמֶּלֶךְ זֶה יַעֲקֹב? לָכֵן מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב״, בְּחִינַת מֶלֶךְ״; כִּי שָׁם בַּפָּסוּק מְגַלֶּה שֶׁיָּצָא מֶלֶךְ מִיַּעֲקֹב — ״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב, וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳מֶלֶךְ רוֹדֶה וּמוֹשֵׁל׳, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳כַּד יָקוּם מַלְכָּא מִיַּעֲקֹב וְיִתְרַבְּא מְשִׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת (סַנְהֶדְרִין כ:): **׳שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּכַלּוּ זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק׳, זֶה בְּחִינַת: ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ״, ׳וּלְמַנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ׳, זֶה בְּחִינַת ״גְּאוֹן יַעֲקֹב״, בְּחִינַת** (בַּמִּדְבָּר כד): **״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב״, בְּחִינַת מֶלֶךְ, ׳וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה׳, זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, בְּחִינַת דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרָכוֹת לג.): **׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימָיו׳, וְזֶה בְּחִינַת: ״יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ״.**

וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה — זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת, נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה כַּנַּ״ל. וּמִנַּיִן אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁדַּעַת זֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, לָכֵן מֵבִיא רְאָיָה: **כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרָכוֹת לג.): **מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בִּימָיו, וְזֶה בְּחִינַת: ״יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ״**; שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְגַם שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הוּא נַחֲלָתֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ז׳) עַל פָּסוּק: ״בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם״ — זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל כד, כא): ״הִנְנִי מְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן עֻזְּכֶם״, עַיֵּן שָׁם.

נִמְצָא, שֶׁקֹּדֶם צְרִיכִים לְהַעֲמִיד מֶלֶךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת וָא״ו שֶׁהוּא הַבּוּשָׁה, וְאַחַר־כָּךְ מְכַלִּים וּמַכְרִיתִים זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, וְאַחַר־כָּךְ בּוֹנִים אֶת בֵּית־הַבְּחִירָה, כִּי הַמֶּלֶךְ הוּא הַמְמֻצָּע בֵּין נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה לְבֵין נְקֵבָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת יז.): שׁוֹם

תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ, שֶׁתִּהֵא אֵימָתוֹ אֵלֶיךָ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא הַמְגַלֶּה וּמְפַרְסֵם אֶת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מֶלֶךְ שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ — אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל, עַיֵּן שָׁם; כִּי כְּבוֹדוֹ הוּא כְּבוֹד אֱלֹקִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁלּוֹקֵחַ אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ, שֶׁאֵינוֹ מְגַלֶּה וּמְפַרְסֵם מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי כְּבוֹדוֹ הוּא רַק כְּבוֹד מְלָכִים, שֶׁאָז בַּסּוֹף יִטְלוּ מִמֶּנּוּ מַלְכוּתוֹ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא כב:): מִפְּנֵי מָה לֹא נִמְשְׁכָה מַלְכוּת בֵּית שָׁאוּל, שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שׁוּם דִּפְי (וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: וְיִתְגָּאוּ הַמְּלָכִים הַיּוֹצְאִים מִזַּרְעוֹ עַל יִשְׂרָאֵל), דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: אֵין מַעֲמִידִים פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם־כֵּן קֻפָּה שֶׁל שְׁרָצִים תְּלוּיָה לוֹ מֵאֲחוֹרָיו, שֶׁאִם תָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו, אוֹמְרִין לוֹ חֲזוֹר לַאֲחוֹרֶיךָ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַמֶּלֶךְ אָסוּר שֶׁתִּהְיֶה בּוֹ גֵּאוּת, וְכֵן אָסוּר לְהַנְהִיג מַלְכוּתוֹ בְּגֵאוּת, רַק לִהְיוֹת בְּהַכְנָעָה וַעֲנָוָה וּבְדֶרֶךְ זוֹ יַנְהִיג אֶת מַלְכוּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה לְמַלְכוּתוֹ קִיּוּם, וְאָז כְּשֶׁמַּלְכוּתוֹ מַלְכוּת שְׁלֵמָה, אָז מַמְשִׁיךְ בּוּשָׁה בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא לְבַדּוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי כֵן דֶּרֶךְ הָאָדָם, בְּכָל פַּעַם שֶׁעוֹלֶה יוֹתֵר, הוּא מִתְבַּיֵּשׁ מִמִּי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכֵן כָּל בְּנֵי מַלְכוּתוֹ מִתְבַּיְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים, סִימָן א׳, סְעִיף א׳): כִּי אֵין יְשִׁיבַת הָאָדָם בְּמוֹשַׁב בֵּיתוֹ כְּמוֹ שֶׁיֵּשֵׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי לְפָנָיו בְּרַבַּאי הוּא מִתְבַּיֵּשׁ. נִמְצָא, שֶׁהַמֶּלֶךְ הוּא בְּחִינַת וָא״ו, שֶׁהוּא הַבּוּשָׁה, הַיְנוּ שֶׁמְּבִיא יִרְאָה וּבוּשָׁה בָּעוֹלָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה אָדָם לִידֵי בוּשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְרָת זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, שֶׁהוּא הַקְּרִירוּת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁמַּכְנִיס בִּפְרָט בַּנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר נָפְלוּ וְנִכְשְׁלוּ. כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ״י שָׁם עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כה, יח): ״כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ״ — ׳חַסְרֵי כֹּחַ מֵחֲמַת חֳטְאָם שֶׁהָיָה הֶעָנָן פּוֹלְטָן׳, עַיֵּן שָׁם; אֲבָל עַל־יְדֵי מִדַּת הַבּוּשָׁה שֶׁמַּכְנִיס הַמֶּלֶךְ בַּנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְרָת זִכְרוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כ.): ״בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם״ — זוֹ בוּשָׁה, ״לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ״ — מִלַּמֵּד שֶׁהַבּוּשָׁה מְבִיאָה לִידֵי יִרְאַת חֵטְא. מִכָּאן אָמְרוּ: סִימָן יָפֶה בָּאָדָם שֶׁהוּא בַּיְשָׁן. וְאָמְרוּ: כָּל הָאָדָם הַמִּתְבַּיֵּשׁ — לֹא בִּמְהֵרָה הוּא חוֹטֵא, עַיֵּן שָׁם; וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִים לִבְנוֹת אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת בִּנְיַן הַדַּעַת, הֶאָרַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, גִּלּוּי עֻצָּם אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּכְנָס בְּבֵית ה׳, שֶׁמֵּאִיר לוֹ תָּמִיד עֲרֵבוּת נַעַם אוֹר זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה כו.): בֵּית ה׳ זוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עַיֵּן שָׁם, וְכַנַּ״ל. וְעַכְשָׁו מוּבְנֶת הַשַּׁיָּכוּת שֶׁלָּהֶם.

(מִסִּימָן ד׳ עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל). כִּי פֵּרוּשׁ כָּל הַפָּסוּק: ״קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ״, זֶה פֵּרוּשׁ מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל. כַּמּוּבָא בַּסֵּפֶר ״פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק״, סִימָן תס״ה, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה פֵּרוּשׁ ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ״, מֹשֶׁה הוּא נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת, **וְיהוֹשֻׁעַ הוּא נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה,** שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, ״**וְהִתְיַצְּבוּ בָּאֹהֶל**״ — **זֶה בְּחִינַת הָרָקִיעַ, בְּחִינַת הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶ״ף,** שֶׁזֶּה כְּלַל כָּל הַבּוּשׁוֹת וְהַחֲרוּפִין וְהַגְּדוּפִין שֶׁצְּרִיכִין לִסְבֹּל, קֹדֶם שֶׁנִּקְדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ,

(מִסִּימָן ד׳ עַד כָּאן, לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה)

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ״, מֹשֶׁה הוּא נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְיהוֹשֻׁעַ הוּא נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה. ״וְהִתְיַצְּבוּ בָּאֹהֶל״, זֶה בְּחִינַת הָרָקִיעַ, בְּחִינַת הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָלֶ״ף. ״וַאֲצַוֶּנּוּ״,

צָרִיךְ לְקַבֵּל מִנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת מֹשֶׁה, וְאִם עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן, אָז מֵאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּזִיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁאָז דַּיְקָא יְזֻכֶּה לְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כִּי בְּלִי בְּזִיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת כְּלָל, כִּי בְּהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל הַרְבֵּה, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת יְשִׁיבָה בָּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר אֶצֶל יְהוֹשֻׁעַ (שְׁמוֹת לג, יא): ״וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״, אַף שֶׁסָּבַל בְּזִיונוֹת וּבוּשׁוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֹהֶל, רָקִיעַ שָׁמַיִם — אֵשׁ וּמַיִם כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן ״לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״, שֶׁחָכְמָה הַרְבֵּה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה סוֹף כָּל סוֹף שֶׁהֵאִיר בּוֹ מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, עָלָיו לֵידַע, כִּי עָלָיו לְקַיֵּם (שָׁם לג, ז): ״וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה׳ יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּזִיונוֹת וְהַשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁהֵהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל; כִּי הַהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל קֹדֶם שֶׁמְּקַבְּלִין בִּשְׁלֵמוּת מִנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְזֶהוּ (שָׁם לג, ח): ״וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל, יָקוּמוּ כָּל הָעָם וְגוֹ׳ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בִּכּוּרִים, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ג׳), שֶׁהָיוּ מְגַנִּין אוֹתוֹ: חֲזִי שַׂקְיָה חֲזִי, כְּרָעַיִן אָכִיל מִן יְהוּדָאי, שָׁתֵי מִן יְהוּדָאי, כָּל מִדְלֵיהּ מִן יְהוּדָאי, עַיֵּן שָׁם; ״כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל״ דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, כִּי שָׁם הוּא הַבּוּשָׁה כַּנַּ״ל.

כִּי מֹשֶׁה הָיָה צָרִיךְ אָז לִמְסֹר הַכֹּל לִיהוֹשֻׁעַ, ״וְאֵין שִׁלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת״ (קֹהֶלֶת ח), **כִּי בְּשָׁעַת הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק אֵין לוֹ שְׁלִיטָה וְכֹחַ לְהָאִיר לִיהוֹשֻׁעַ, עַל־כֵּן דַּיְקָא ״וַאֲצַוֶּנּוּ״, אֲנִי בְּעַצְמִי, כִּי חָזְרָה הַמֻּמְשָׁלָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא:**

וְהִנֵּה הַפָּסוּק הַזֶּה מְדַבֵּר בְּעֵת הִסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה: ״הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת״, (וְעַל־כֵּן) ״קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וַאֲצַוֶּנּוּ״; כִּי מֹשֶׁה הָיָה צָרִיךְ אָז לִמְסֹר הַכֹּל לִיהוֹשֻׁעַ, ״וְאֵין שִׁלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת״ (קֹהֶלֶת ח, ח); כִּי בְּשָׁעַת הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק, אֵין לוֹ שְׁלִיטָה וְכֹחַ לְהָאִיר לִיהוֹשֻׁעַ, עַל־כֵּן דַּיְקָא ״וַאֲצַוֶּנּוּ״ — אֲנִי בְּעַצְמִי, כִּי חָזְרָה הַמֻּמְשָׁלָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמַה שֶּׁכְּתוּב יֵשׁ לָזֶה כֵּן, כִּי לֹא דִּבֵּר בְּכָל הַתּוֹרָה מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּת צַדִּיק, רַק מֵהָאָרַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁצָּרִיךְ לְהָאִיר בַּנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, וְזֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי אֹהֶל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבּוּשָׁה שֶׁצְּרִיכִין לִסְבֹּל? אַךְ יֵשׁ לוֹמַר, כִּי מַאֲמָר זֶה אֲמָרוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (עַיֵּן בְּסֵפֶר פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק, סִימָן תכה, עַיֵּן שָׁם), וְהוּא הָיָה הַתַּלְמִיד הַמֻּבְחָר שֶׁלּוֹ, שֶׁקִּבֵּל דַּעְתּוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְהוּא אֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ אֶת הָאָרָתוֹ לְדוֹרוֹת עוֹלָם, כִּי הוּא הָיָה בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁקִּבֵּל בִּשְׁלֵמוּת מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהָיָה בְּחִינַת מֹשֶׁה, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל־כֵּן סָבַל כָּל יְמֵי חַיָּיו חֲרָפוֹת וּבְזִיונוֹת וּרְדִיפוֹת, שֶׁרָדְפוּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהוּא חִזֵּק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי הָרְמָזִים שֶׁרָמַז לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי גַּם מֹשֶׁה חִזֵּק הַרְבֵּה אֶת יְהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא, ז): ״וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל, חֲזַק וֶאֱמָץ, כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה׳ לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם, וְאַתָּה תַּנְחִילֶנָּה אוֹתָם, וַה׳ הוּא הַהוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ הוּא יִהְיֶה עִמְּךָ, לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ, לֹא תִירָא וְלֹא תֵחָת״ וְגוֹ׳; הֵינוּ דַּיְקָא שֶׁאַתָּה הוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וְאַתָּה צָרִיךְ לִלְמֹד עִם הַדְּרֵי מַטָּה (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁהֵם הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים, בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, וְאַתָּה תָּבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה׳ וְגוֹ׳, שֶׁהוּא כְּלַל

הַקְּדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד. וְכֵן הָיָה, שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, וְסָבַל מַה שֶּׁסָּבַל — חֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, רְדִיפוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּבִטֵּל כְּבוֹדוֹ לְגַמְרֵי נֶגֶד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן זָכָה לְקַבֵּל בִּשְׁלֵמוּת מִנְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהֵאִיר אֶל תּוֹךְ נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְזָכָה לְהַשְׁאִיר הַשְּׁאָרָה קְדוֹשָׁה וְנוֹרָאָה — סְפָרִים כְּאֵלּוּ הַמְחַיִּים וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים אֶת כָּל נֶפֶשׁ הַהוֹגֶה בָּהֶם. וְכָל זֶה זָכָה עַל־יְדֵי רִבּוּי בְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁסָּבַל. וְכֵן נוֹהֵג הַדָּבָר הַזֶּה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר — מִי שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּיוֹתֵר לְהָאִיר וּלְגַלּוֹת תּוֹרַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא אוֹר הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ־כֵן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, שֶׁמְּחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, אַךְ ״וַה׳ לֹא יַעַזְבֶנּוּ״, וְזוֹכֶה לְהַשְׁאִיר הַשְּׁאָרָה כָּזוֹ — סְפָרִים קְדוֹשִׁים הַמְחַיִּים וּמְחַזְּקִים אֶת כָּל הַשְּׁבוּרִים וְהַנִּדְכָּאִים וְכוּ׳, אֲשֶׁרֵי לוֹ. עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, חֲזַק וֶאֱמַץ לְגַלּוֹת וּלְדַלּוֹת וּלְפָרְסֵם תּוֹרַת רַבְּךָ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְאַל תִּתְיָרֵא וְאַל תִּתְפַּחֵד מִכָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלֶיךָ, וְכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל מִנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַהֶכְרֵחַ שֶׁתֵּדַע, שֶׁיַּעֲבֹר עָלֶיךָ בְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים הַרְבֵּה, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן לְסַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ, אָז תִּזְכֶּה לְנַעֵם עֲרֵבוּת זִיו אוֹר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְתִזְכֶּה לִכְבוֹד אֱלֹקִים, חֲזַק, חֲזַק!

וּכְלָל כָּל הָעִנְיָן; הֵינוּ כְּלַל כָּל הַהַשָּׂגָה שֶׁבְּכָל הַתּוֹרָה הַזּוֹ **כָּלוּל בִּתְמוּנַת אָלֶ״ף, שֶׁהוּא נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה וְוָא״ו. וְדוֹק מְאֹד:**

**וְהוּא עִנְיָן שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳שֶׁקֹּדֶם כְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ הָיְתָה לְקַיֵּם שָׁלֹשׁ מִצְוֹות: לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה, וּלְמַנּוֹת מֶלֶךְ, ׳לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, וְלִבְנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה, וּלְמַנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ כַּנַּ״ל, כִּי אוֹת אָלֶף הוּא סוֹד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה וְהַמְשָׁכַת אוֹר הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא, יב): ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה״ וְגוֹ׳, בִּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהוּא כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וַעֲמָלֵק הוּא הוּא הַמְעַכֵּב לְגַלּוֹת קְדֻשָּׁתָהּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּא כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת הַמִּתְפַּשְּׁטִים שָׁם בְּכָל פַּעַם, וּמְקָרְרִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל־כֵּן מְזָהָרִים לְמַנּוֹת מֶלֶךְ ׳מְקָרֵב אַחֵיךָ׳ דַּיְקָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת מה:) כָּל מְשִׁימוֹת שֶׁאַתָּה מֵשִׂים לֹא יִהְיוּ אֶלָּא מְקָרֵב אַחֵיךָ, עַיֵּן שָׁם; שֶׁהוּא יִתְגַּבֵּר עַל עֲמָלֵק, שֶׁהוּא כְּלַל הָאֻמּוֹת, וִיקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ט:): לְעוֹלָם יִשְׁתַּדֵּל אָדָם לָרוּץ לִקְרַאת מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לִקְרַאת מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל בָּהּ סוֹדוֹת וְרָזֵי דְּרָזִין כְּאֵלּוּ מִסּוֹד הַמֶּרְכָּבָה, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ׳רָזָא מְהֵימָנָא׳ בְּסוֹד אוֹת א׳: יוֹ״ד בָּרֹאשׁ יוֹ״ד בַּסּוֹף, וָא״ו אוֹתִיּוֹת בָּאֶמְצַע, זֶה סוֹד הַשִּׁלּוּב בֵּין הַוָּיֵ״ה וַאֲדָנָ״י כַּיָּדוּעַ (שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּזָכָּר בְּכָל הַסִּדּוּרִים: שְׁנֵי יוּדִי״ן לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹ״ד בָּרֹאשׁ — נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, יוֹ״ד בַּסּוֹף — נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וּבָאֶמְצַע הֵם הַשֵּׁשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל יִחוּד שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת כָּזֶה יאהדונה״י וְדוֹ״ק), עַיֵּן שָׁם.

וְהוּא עִנְיָן; הֵינוּ הַגִּלּוּי הַנַּ״ל שֶׁמְּרַמֵּז בָּאוֹת א׳, הוּא עִנְיָן שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה,

בִּלְבָד, אֶלָּא אֲפִלּוּ לִקְרַאת מַלְכֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁאִם יִזְכֶּה — יַבְחִין בֵּין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְמַלְכֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עַיִן שָׁם; כִּי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקָרְבִים אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, הִיא בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה; כִּי עִקַּר מְחִיַּת עֲמָלֵק תָּלוּי בִּיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, ט): ״וְצֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק״, שֶׁמִּשֶּׁה שֶׁהוּא נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, אָמַר לִיהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה: ״בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק״ וְגוֹ׳. **וְכִמְבֹאָר בַּזֹּהַר** (בְּשַׁלַּח סה:) **הָעִנְיָן** (מְבֹאָר שָׁם, בִּשְׁבִיל זֶה הָיָה יָכוֹל רַק יְהוֹשֻׁעַ לָצֵאת וּלְהִלָּחֵם עִם עֲמָלֵק, אַף שֶׁהָיוּ אָז צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְגַם הוּא הָיָה אָז עֲדַיִן נַעַר, אַף הָיָה בּוֹ מַעֲלָה יְתֵרָה: שֶׁלֹּא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל, וְתָמִיד הָיָה דָּבוּק בְּמֹשֶׁה. נִמְצָא, שֶׁנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה הָיְתָה תָּמִיד דְּבוּקָה בִּנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, עַל־יְדֵי־זֶה הָיָה בְּכֹחוֹ לְהַכְנִיעַ קְלִפַּת עֲמָלֵק); כִּי נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הוּא גִּלּוּי אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁגָּלוּי וּמְפֹרָסָם לַכֹּל, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ דַּעַת דְּמֹשֶׁה. וְדָבָר זֶה צָרִיךְ לְהָאִיר תָּמִיד בַּנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, אַף ׳עֲמָלֵק הָיָה מֵעוֹלָם רְצוּעַת מַרְדּוּת לְיִשְׂרָאֵל׳ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא חֻקַּת), וְהִכְנִיס סְפֵקוֹת בָּהֶם, וְקֶרֶר אוֹתָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ (שְׁמוֹת יז, טז): ״כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה׳ בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר״, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא תֵּצֵא): כָּל זְמַן שֶׁזַּרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק בָּעוֹלָם, לֹא הַשֵּׁם שָׁלֵם וְלֹא הַכִּסֵּא שָׁלֵם, אָבַד זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, הֲרֵי הַשֵּׁם שָׁלֵם וְהַכִּסֵּא שָׁלֵם; הַשֵּׁם — זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכִּסֵּא — זֶהוּ נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וְעַל־כֵּן כָּל זְמַן שֶׁעֲמָלֵק, שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת וְהַקְּרִירוּת — קַיָּם, אֲזַי אֵין הַשֵּׁם שָׁלֵם וְאֵין הַכִּסֵּא שָׁלֵם, כִּי נֶחְסָר הָאָלֶף מֵהַכִּסֵּא, וְנַעֲשָׂה בֵּ״ס, וְכֵן נֶחְסָר הָאָלֶף מֵהַשֵּׁם וְנַעֲשָׂה דָּ״ם, כִּי כְּשֶׁנִּתְיַחֲדִין נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא אָלֶף — אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְנִשְׁלָם הַשֵּׁם בְּחִינַת אָדָם [הַוָ״ה בְּאַלְפִין שֶׁעוֹלֶה אָדָ״ם], עִם הַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהוּא אָלֶף אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְנִשְׁלָם הַכִּסֵּא, וְנַעֲשָׂה ׳אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא׳, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, שֶׁנִּכְלָל חַמָּה וּלְבָנָה יַחַד, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה ל, כו): ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): לְכְשֶׁיֵּשֵׁב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ, וּתְהֵא הַמֶּמְשָׁלָה שֶׁלּוֹ, אוֹתָהּ שָׁעָה ׳מִלְחָמָה לַה׳ בַּעֲמָלֵק׳, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיִּתְיַחֲדוּ הַחַמָּה וּלְבָנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה בַּנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁיֵּשֵׁב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ — נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה ׳מִלְחָמָה לַה׳ בַּעֲמָלֵק׳; כִּי עַל־יְדֵי גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, נִכְנָע וְנִתְבַּטֵּל עֲמָלֵק, שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת, כְּעִין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הַוָ״ה הַמַּמְלָכָה״ — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק; בָּזֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה גִּלּוּי אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה מִלְחָמָה בַּעֲמָלֵק, וְיִכָּנַע עַל־יְדֵי־זֶה. וְכָל זֶה נַעֲשָׂה רַק עַל־יְדֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְהַכֹּל בְּכֹחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יא): ״וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳.

וְלִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּשָּׁם מֵאִיר הָאוֹר, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ

עֲמָלֵק׳, הִיא בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כִּי עִקַּר מְחִיַּת עֲמָלֵק תָּלוּי בִּיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז): **״צֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק״, וְכִמְבֹאָר בַּזֹּהַר הָעִנְיָן** (בְּשַׁלַּח סה:). **׳וְלִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה׳, הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי ׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ**

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן ב׳): כְּשֵׁם שֶׁהַשֵּׁמֶן מֵאִיר, כָּךְ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן ד׳): מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נִבְרֵאת הָאוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי ׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו׳; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַדַּעַת, שֶׁיָּאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. וּמֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת כִּי הוּא גִּלָּה אֶת הַדַּעַת הַזּוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״ וְגוֹ׳.

וּלְמַנּוֹת מֶלֶךְ הוּא בְּחִינַת רָקִיעַ, הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָל״ף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב״, שֶׁקְּאִי עַל שֵׁיקוּם מֶלֶךְ מִיַּעֲקֹב, כַּנַּ״ל. (וְעַכְשָׁו מוֹסִיף עוֹד רְאָיָה, שֶׁלֹּא הֵבִיא לָעֵיל): ״וְדָרַךְ כּוֹכָב״ הוּא בְּחִינַת רָקִיעַ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְזֶה ״וְדָרַךְ כּוֹכָב״ הַיְנוּ ״מִיַּעֲקֹב״, כִּי ״יַעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֹהָלִים״, בְּחִינַת רָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, כב): ״וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל״.

כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר (אַחֲרֵי סו:), שֶׁיַּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת וָא״ו; ו׳ דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא בֵּיהּ אֲחִידָן וַהֲכִי קְרִינָן יַעֲקֹב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

כִּי שָׁלֹשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה; כִּי לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק — זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, כִּי מִמֶּנּוּ בָּא כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהַיְרִידוֹת. לְמַנּוֹת מֶלֶךְ — כִּי הוּא יְשַׁעְבֵּד אֶת לִבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. לִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה — שָׁם עִקַּר מְחִיַּת עֲוֹונוֹת, עַל־יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים וּתְשׁוּבָה, וְהָבֵן. [וּמֵרָחוֹק תַּשְׂכִּיל, שֶׁכָּל הַהַשָּׁגָה הַזּוֹ יַכְנִיס מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן הוּא יַכְרִית אֶת זֶרַע עֲמָלֵק, וְהוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית הַבְּחִירָה].

דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו׳, וּמֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת. ׳וּלְמַנּוֹת מֶלֶךְ׳, הוּא בְּחִינַת רָקִיעַ, הַוָּא״ו שֶׁבְּתוֹךְ הָאָל״ף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב״, שֶׁקְּאִי עַל שֵׁיקוּם מֶלֶךְ מִיַּעֲקֹב, וְ״דָרַךְ כּוֹכָב״ הוּא בְּחִינַת רָקִיעַ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהַיְנוּ ״מִיַּעֲקֹב״, כִּי ״יַעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֹהָלִים״, בְּחִינַת רָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל״, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר, שֶׁיַּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת וָא״ו. כִּי שָׁלֹשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, וְהָבֵן. (מִן וּכְלָל עַד כָּאן כָּפוּל לְעֵיל בְּשִׁנּוּי לָשׁוֹן קְצָת):

(שַׁיָּךְ לְעֵיל). וְזֶה סוֹד כַּוָּנוֹת אֶלּוּל. שָׁמַעְתִּי קְצָת כְּטִפָּה מִן הַיָּם. עַיֵּן־שָׁם בַּכַּוָּנוֹת שֶׁל אֶלּוּל, וְהֶחֱרִישׁוּ וְלֹא עָנוּ לוֹ דָּבָר; כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהָבִין מֵעַצְמָן סוֹד הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֶלּוּל, אֵיךְ הֵם מְרֻמָּזִים בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל. וְצִוָּה רַבֵּנוּ זַ״ל לְהָבִיא לְפָנָיו סִדּוּר הָאֲרִיזַ״ל וּפָתַח אוֹתוֹ, וְהָרְאָה לִפְנֵיהֶם הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֶלּוּל, וְאַחַר־כָּךְ פָּתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וְהִתְחִיל לְגַלּוֹת פְּלָאוֹת, אֵיךְ כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֶלּוּל מְרֻמָּזוֹת בְּתוֹרָה זוֹ בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, עַיֵּן שָׁם].

עַיֵּן שָׁם בַּכַּוָּנוֹת שֶׁל אֶלּוּל (עַיֵּן בְּשַׁעַר הַיִּחוּדִים): הִנֵּה יָמִים — אֵלּוּ הֵם סוֹד מ׳ יוֹם שֶׁעָלָה

מִבְאָר שָׁם, שֶׁכְּלָל כַּוָּנוֹת אֱלוּל הוּא: ״הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ״, שֶׁצְּרִיכִין לְהָאִיר בְּחִינַת דֶּרֶךְ בַּיָּם וְכוּ׳, וְזֶה הַדֶּרֶךְ הוּא בְּחִינַת שְׁתֵּי פְּעָמִים הַשֵּׁם יב״ק, כִּי שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק עוֹלֶה דֶּרֶךְ, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת שְׁנֵי שֵׁמוֹת, שֶׁהֵם קס״א ס״ג, כִּי אֵלּוּ שְׁנֵי שֵׁמוֹת: קס״א ס״ג, הֵם עוֹלִים בְּגִימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּא דֶּרֶךְ כַּנַּ״ל. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן שֵׁם קס״א בְּסָגוֹל, וְשֵׁם ס״ג בְּחִירִיק, וְסָגוֹל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג הֵם עוֹלִים תָּי״ו, כִּי שֵׁם קס״א הוּא שֵׁם אקי״ק בְּמִלּוּאוֹ, כָּזֶה: אָלֶ״ף קֻ״י יו״ד קֻ״י, שֶׁהֵם יוּד אוֹתִיּוֹת, וְכָל אַחַת נְקֻדָּה בְּסָגוֹל, וְסָגוֹל הוּא שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, וְעַל־כֵּן הוּא עוֹלֶה שְׁלֹשִׁים, וְעַל־כֵּן יוּד פְּעָמִים סָגוֹל עוֹלֶה שִׁי״ן. וְס״ג הֵם יוּד אוֹתִיּוֹת שֶׁל מִלּוּי הַוָּיָ״ה, יו״ד קֻ״י וָא״ו קֻ״י, וְכָל אַחַת נְקֻדָּה בְּחִירִיק, עוֹלֶה ק׳, וּשְׁנֵיהֶם — חִירִיק דְּס״ג וְסָגוֹל דְּקס״א עוֹלִים יַחַד תָּיו, בְּגִימַטְרִיָּא פְּשׁוּטָה, וְאָז

מֹשֶׁה לְקַבֵּל לוּחוֹת אֲחֲרוֹנוֹת, וּמַתְחִילִין מִן רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, וְהֵם יְמֵי רָצוֹן, כִּי אָז בְּאוֹתָן הַיָּמִים נִפְתָּחִין י״ג מְקוֹרוֹת שֶׁל י״ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, וּמִתְגַּלִּין וּמְאִירִין לְמַטָּה, וְנִקְרָא עֵת רָצוֹן בְּכָל אוֹתָן הַיָּמִים. וּתְכַוֵּן בְּכָלָלָה, כִּי אֱלוּל הוּא שְׁנֵי שֵׁמוֹת ס״ג וְקס״א, יו״ד ה״י וא״ו ה״י, אל״ף ה״י יו״ד ה״י, כִּי אֵל דֶּאֱלוּל הוּא ייאי דְּס״ג, וְל׳ דֶּאֱלוּל הוּא אייי דְּקס״א, וּבָא הַו׳ שֶׁבְּתוֹכוֹ א׳ כָּזֶה, וָאו בְּמָקוֹם א׳ דְּאֶהְיֶה, כִּי א׳ נֶעֱלְמָה תּוֹךְ הַוא״ו, וְזֶה אֱלוּל. וּשְׁנֵי שְׁמוֹת אֵלּוּ גִּימַטְרִיָּה ב׳ פְּעָמִים יב״ק, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל ״יַעֲנֵנוּ יְקוֹק בְּיוֹם צָרָה״, וְרָאשֵׁי תֵּבוֹת: ״יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קָרְאֵינוּ״, וְהֵם גִּימַטְרִיָּה דֶּרֶ״ךְ, וּמְאִירִין בְּנוּקְבָא ב״ן גִּימַטְרִיָּה בְּיָם, וְזֶהוּ ״הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ״, וְדֶרֶךְ זֶה נִפְתָּח בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל, וְעַל־יְדֵי דֶּרֶךְ זֶה נִפְתָּחִין י״ג מְקוֹרוֹת הַנַּ״ל וְכוּ׳, וְזֶה יְכַוֵּן בְּכָל הַחֹדֶשׁ כָּזֶה; כִּי כָּל קַו יָמִין דְּאִמָּא פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, וִיכַוֵּן יוּד הֵי וְאָו הֵי הַנַּ״ל נְקוּד חִירִיק, וְשֵׁם אֱלֶ״ף הֵ״י יוּ״ד הֵ״י בְּסָגוֹל, וְהֵם גִּימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ, וְדֶרֶךְ הַנַּ״ל עִם שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הוּא גִּימַטְרִיָּה שֵׁם כָּזֶה יָקָנָ״ק הַנְּקֻדּוֹת גִּימַטְרִיָּה ר׳, והוי״ה כ״ו ע״ה הַרֵי גִּימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ כַּנַּ״ל, וְגִימַטְרִיָּה יָמִין כָּזֶה יו״ד מם יו״ד נו״ן, גַּם־כֵּן גִּימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ וְצִירֵי סוֹד אִמָּא בִּינָה דְּרָחֵל, וְסָגוֹל חֶסֶד שֶׁבִּבִינָה זוֹ, וְסָגוֹ״ל דְּקס״א סוֹד חֶסֶד ל׳ נְקֻדּוֹת גִּימַטְרִיָּה ש׳, וְחִירִיק דְּס״ג סוֹד נֵצַח גִּימַטְרִיָּה ק׳ וּשְׁנֵיהֶם גִּימַטְרִיָּה פְּשׁוּטָה הֲרֵי כָּל קַו יָמִין פְּשׁוּטָה, עַיֵּן שָׁם; מִבְאָר שָׁם, שֶׁכְּלַל כַּוָּנַת אֱלוּל הוּא, ״הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ״, שֶׁצְּרִיכִין לְהָאִיר בְּחִינַת דֶּרֶךְ בַּיָּם וְכוּ׳, וְזֶה הַדֶּרֶךְ הוּא בְּחִינַת שְׁתֵּי פְּעָמִים הַשֵּׁם יב״ק, כִּי שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק עוֹלֶה דֶּרֶךְ, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת שְׁנֵי שֵׁמוֹת, שֶׁהֵם: קס״א ס״ג, כִּי אֵלּוּ שְׁנֵי שֵׁמוֹת: קס״א ס״ג, הֵם עוֹלִים בְּגִימַטְרִיָּה שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ כַּנַּ״ל. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן שֵׁם קס״א בְּסָגוֹל, וְשֵׁם ס״ג בְּחִירִיק, וְסָגוֹ״ל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג הֵם עוֹלִים תָּי״ו, כִּי שֵׁם קס״א הוּא שֵׁם אקי״ק בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה: אל״ף ה״י יו״ד ה״י, שֶׁהֵם יו״ד אוֹתִיּוֹת, וְכָל אַחַת נְקוּדָה בְּסָגוֹל, וְסָגוֹל הוּא שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, וְעַל־כֵּן הוּא עוֹלֶה שְׁלֹשִׁים, וְעַל־כֵּן יוּ״ד פְּעָמִים סָגוֹ״ל, עוֹלֶה שִׁי״ן, וְס״ג הֵם יו״ד אוֹתִיּוֹת שֶׁל מִלּוּי הַוָּיָ״ה: יו״ד ה״י וא״ו ה״י, וְכָל אַחַת נְקוּדָה בְּחִירִיק עוֹלֶה ק׳, וּשְׁנֵיהֶם — חִירִיק דְּס״ג וְסָגוֹל דְּקס״א, עוֹלִים יַחַד תָּי״ו, בְּגִימַטְרִיָּה ׳פְּשׁוּטָה׳,

עַל־יְדֵי כָּל בְּחִינוֹת הַנַּ״ל, הַיְמִין פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, כִּי יָמִין בְּמִלּוּאוֹ עוֹלֶה דֶּרֶךְ עִם הַשָּׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, שֶׁהוּא שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. כָּל זֶה מְבֹאָר מִתּוֹךְ כַּוָּנַת אֱלוּל:

וְאָז עַל־יְדֵי כָּל בְּחִינוֹת הַנַּ״ל, הַיְמִין פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, כִּי יָמִין בְּמִלּוּאוֹ עוֹלֶה דֶּרֶךְ עִם הַשָּׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, שֶׁהוּא שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק וְכוּ׳. עַיִן שָׁם כָּל זֶה מְבֹאָר מִתּוֹךְ כַּוָּנַת אֱלוּל הַנַּ״ל;

(הֵינוּ בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל הֵם יְמֵי רָצוֹן, כִּי אָז נִפְתָּחִין שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, וּמֵאִיר אוֹר וּתְשׁוּקָה חֲדָשָׁה בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, לְהִתְעוֹרֵר לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת וּבְרוּחַ נְמוּכָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאָז נַעֲשָׂה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה מג, טז): ״הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ, וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה״ וְגוֹ׳, ״אַל תִּזְכְּרוּ רִאשׁוֹנוֹת וְקַדְמוֹנִיּוֹת אַל תְּתְבּוֹנָנוּ וְגוֹ׳, אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר״ וְגוֹ׳; כִּי כָּל הַשָּׁנָה אָדָם מְסֻבָּב עִם מְצוּלוֹת יָם, שֶׁהֵם כְּלַל הַטְּרָדוֹת וְהַקַּטְנוּת וְהַבִּלְבּוּלִים וְכוּ׳, אֲבָל בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל נַעֲשָׂה בַּיָּם דֶּרֶךְ, כִּי נִתְעוֹרְרִים כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּכָל הַשָּׁנָה אֵין הִתְעוֹרְרוּת כָּזוֹ. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ, כִּי אָז נִפְתָּחִים שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, וּמְאִירִין הַי״ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. וְשֵׁם הַחֹדֶשׁ בְּעַצְמוֹ מְרֻמָּז וְנִסְתָּר בּוֹ אוֹר הַגְּלוּיִים שֶׁנִּתְגַּלָּה אָז, כִּי בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל מֵאִיר אָז שְׁנֵי שֵׁמוֹת: ס״ג אס״ק, הֵינוּ שֵׁם הַוָ״ה בְּמִלּוּי אל״ף אֶחָד כָּזֶה: יו״ד הי וא״ו ה״י, שֶׁעוֹלֶה מִסְפָּר ס״ג, שֶׁהוּא שֵׁם הַמֵּאִיר בְּעוֹלָם הַבִּינָה, וְכֵן הַכֶּתֶר שֶׁלָּהּ שֶׁהוּא שֵׁם אקי״ק בְּמִלּוּי הַיּוּדִי״ן כָּזֶה: אל״ף ה״י יו״ד ה״י, שֶׁעוֹלֶה מִסְפָּר קס״א, וּשְׁנֵי שְׁמוֹת אֵלּוּ הֵם מְרֻמָּזִים בְּתוֹךְ תֵּבוֹת אֱלוּל; כִּי שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל אֱלוּל, הֵינוּ א״ל, הֵם כְּנֶגֶד שֵׁם ס״ג, כִּי כְּשֶׁתַּקַּח אֶת הַשְּׁלִשָּׁה יוּדִי״ן שֶׁל הַשֵּׁם ס״ג, וְכֵן אֶת הָאָלֶף, אָז יַעֲלֶה א״ל׳ (שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד), וְכֵן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל אֱלוּל, הֵינוּ ו״ל, הֵם כְּנֶגֶד שֵׁם אס״ק, כִּי כְּשֶׁתַּקַּח אֶת הַשְּׁלִשָּׁה יוּדִי״ן שֶׁל הַשֵּׁם אס״ק וְאָלֶ״ף נֶעֱלֶמֶת וְיוֹצֵאת ו׳ (כִּי כְּשֶׁתִּכְתֹּב וָא״ו בְּמִלּוּי אָלֶף מֵעוֹלָם הַמִּלּוּי נֶעֱלֶמֶת, כִּי קוֹרִין ו׳) וְאָז יַעֲלֶה ו׳ ל׳ (שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ) וְזֶה תֵּבַת אֱלוּל, נִמְצָא שֶׁבְּחֹדֶשׁ אֱלוּל מְאִירִים שְׁנֵי שֵׁמוֹת: קס״א ס״ג, וּצְרִיכִים לְכַוְּנָם כָּל חֹדֶשׁ הַתְּשׁוּבָה, וְאָז נַעֲשָׂה לוֹ דֶּרֶךְ בַּיָּם, הֵינוּ בְּזֶה הָעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַנִּקְרָא יָם (כִּי בְּיָ״ם עוֹלֶה ב״ן, שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה), וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת: ס״ג אס״ק בְּיַחַד, עוֹלֶה דֶּרֶ״ךְ, וּכְשֶׁתְּחַלֵּק דֶּרֶ״ךְ, יוֹצֵא שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִ״י (כִּי שְׁתֵּי פְּעָמִים קי״ב הֵם מִסְפָּר רכ״ד (וְעַנְיַן בָּקִ״י הוּא שָׁם יב״ק (הַוָ״ה אֱלֹהִי״ם), הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק (תְּהִלִּים כ, ב): ״יַ׳עַנְךָ י׳קוק בְּי׳וֹם צָ׳רָה״, וְכֵן מִפָּסוּק (י׳ שָׁם): ״יַ׳עֲנֵנוּ בְּי׳וֹם קָ׳רְאֵנוּ״; עַכְשָׁו מוֹסִיף: וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַנַּ״ל: ס״ג, קס״א, שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ לְכַוֵּן בְּכָל הַחֹדֶשׁ, צָרִיךְ שֶׁתְּנַקְּדֵם עִם נְקֻדּוֹת, וְצָרִיךְ לְכַוֵּן שֵׁם קס״א בְּסָגוֹל כָּזֶה: אֶלֶ֫ף הֵ֫י יֹ֫וד הֵ֫י, וְשֵׁם ס״ג בְּחִירִיק כָּזֶה: יִוד הִי וְאִו הִי. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁתִּסְפֹּר וְתִמְנֶה אֶת הַנְּקֻדּוֹת יַחַד, יַעֲלֶה מִסְפָּר תְּי״ו (אַרְבַּע מֵאוֹת), כִּי שֵׁם אֶסֵ״ק בְּמִלּוּאוֹ הֵם יו״ד אוֹתִיּוֹת כָּזֶה: אל״ף ה״י יו״ד ה״י, וְכָל אוֹת נָקוּד בְּסָגוֹל, שֶׁהוּא שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁעוֹלֶה שְׁלֹשִׁים, כִּי כָּל נְקֻדָּה הִיא עֶשֶׂר (כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רְמוּנִים לְהָרַמַ״ק), כִּי כָּל נְקֻדָּה הִיא בְּחִינַת יו״ד, וְהֵיוֹת שֶׁיֵּשׁ יו״ד אוֹתִיּוֹת, וְכָל אַחַת נְקוּדָה בְּסָגוֹל, שֶׁהוּא מִסְפָּר שְׁלֹשִׁים, עַל־כֵּן עֶשֶׂר פְּעָמִים שְׁלֹשִׁים הֵם ש׳ (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת), וְשֵׁם ס״ג בְּמִלּוּאוֹ הֵם יו״ד אוֹתִיּוֹת כָּזֶה: יו״ד ה״י וא״ו ה״י, וְכָל אַחַת נְקוּדָה בְּחִירִיק, שֶׁהוּא נְקֻדָּה אַחַת שֶׁעוֹלָה עֶשֶׂר כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן עֶשֶׂר פְּעָמִים עֶשֶׂר — הֵם ק׳ (מֵאָה), וּבְיַחַד הֵם תְּי״ו, שֶׁהוּא ג׳ פְּשׁוּטָה (תֵּבַת

פְּשׁוּטָה׳ עוֹלָה תְּי״ו), כִּי אָז עַל־יְדֵי שֶׁיְּכַוֵּן אֶת שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הָאֵלּוּ: ס״ג קס״א, אָז ׳יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׂבִים׳, עַיֵּן שָׁם; וְכָל זֶה הוּא פְּשׁוּטָן שֶׁל הַכַּוָּנוֹת בְּדֶרֶךְ קַלָּה, שֶׁתָּבִין הַחֶשְׁבּוֹן.

וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהָבֵן אֵיךְ כָּל הַכַּוָּנוֹת הַנַּ״ל מְרַמְּזִים וְנֶעֱלָמִים בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, כִּי מִבְּאָר שָׁם, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁנֵי בְּקִיאוּת, הַיְנוּ בָּקִי בְּרָצוֹא בָּקִי בְּשׁוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת עַיִל וְנָפִיק, בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה״, שֶׁהוּא בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא, ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוֹב וְכוּ׳, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, עַיֵּן שָׁם.

וְהַפְּרוּשׁ הַפָּשׁוּט הוּא, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לַחֲגֹר מָתְנָיו, שֶׁיִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי ה׳ תָּמִיד, בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל״ וְכוּ׳, הַיְנוּ בֵּין שֶׁיִּזְכֶּה לְאֵיזוֹ עֲלִיָּה, לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַעֲמֹד שָׁם, וְלֹא יִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בָּזֶה, רַק צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בָּזֶה מְאֹד, לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהוּא צָרִיךְ לָלֶכֶת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא, בִּבְחִינַת עַיִל, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם

וּמַעֲשֶׂה הִיא פּוֹתַחַת שְׁעָרִים רַבִּים שֶׁל הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְהָבִין גַּם כָּל דַּרְכֵי הַקַּבָּלָה, אִם תִּזְכֶּה לִשְׁקֹד עַל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה יוֹם יוֹם בִּשְׁקִידָה רַבָּה, עַיֵּן שָׁם).

כִּי מִבְּאָר שָׁם, הַיְנוּ בְּכָל הַמַּאֲמָר וְהַהַשָּׂגָה שֶׁבְּתוֹרָה זוֹ, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁנֵי בְּקִיאוּת, הַיְנוּ ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳ ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳עַיִל וְנָפִיק׳, בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה״, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳ וְכוּ׳, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, עַיֵּן שָׁם; וְהַפְּרוּשׁ הַפָּשׁוּט הוּא, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לַחֲגֹר מָתְנָיו, שֶׁיִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי ה׳ תָּמִיד — בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל״ וְכוּ׳, הַיְנוּ בֵּין שֶׁיִּזְכֶּה לְאֵיזוֹ עֲלִיָּה, לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַעֲמֹד שָׁם, וְלֹא יִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בָּזֶה, רַק צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בָּזֶה מְאֹד, לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהוּא צָרִיךְ לָלֶכֶת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, בִּבְחִינַת ׳עַיִל׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה״,

וְכֵן לְהִפּוּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, לְמָקוֹם שֶׁיִּפֹּל, אֲפִלּוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת, גַּם־כֵּן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, וְתָמִיד יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, כִּי גַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם שָׁם יְכוֹלִים לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא נו:) עַל הַפָּסוּק: ״הַשּׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאָתָם״ — אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהֵן טְמֵאִים — שְׁכִינָה עִמָּהֶם, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ט): חֲבִיבִין הֵן יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם, עַיִן שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, שֶׁתֵּדַע שֶׁגַּם בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת — הִנָּךְ, הַיְנוּ שָׁם אַתָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם־כֵּן אֵיךְ שַׁיָּךְ שֶׁאֶתְיָאֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי גַּם בִּמְקוֹמִי שָׁם מָצוּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ! וְזֶה בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוּב׳; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַבְּקִיאוּת, לְאֵלּוּ אֲשֶׁר נָפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת ׳שׁוּב׳, שֶׁיֵּדְעוּ כִּי גַּם שָׁם בַּמְּקוֹמוֹת הַמְגֻנִּים וְהַמְטֻנָּפִים, גַּם שָׁם יְכוֹלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

כִּי אִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי אִם בְּשֶׁבָּקִי בִּשְׁתֵּי הַבְּקִיאֻיּוֹת הַלָּלוּ; כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם קַטְנוּת וְדַחֲקוּת, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְכוּ׳, וּמִסֵּבָּב בִּתְלָאוֹת וּבְהַרְפַּתְקָאוֹת שׁוֹנוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁחַי בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עָלָיו עוֹבֶרֶת מְרִירוּת דִּמְרִירוּת וְכוּ׳, וְיִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים עַד מְאֹד. מִצַּד אֶחָד שֶׁנּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הָרָע שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ עַד עַכְשָׁו, אָז נִתְעוֹרְרִים כְּנֶגְדּוֹ כָּל הָרָע וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו, וְרוֹצִים לִנְקֹם בּוֹ, כִּי הוּא רוֹצֶה לְהַכְרִיתָם, וְעַל־כֵּן הֵם מִתְגָּרִים בּוֹ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּכָל פַּעַם הַיֵּצֶר הָרַע בְּהִתְגַּבְּרוּת עֲצוּמָה, כִּי הֲלֹא הוּא רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהֶם וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה עַד מְאֹד, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא יֵחָלֵשׁ רְצוֹנוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ שֶׁנּוֹפֵל לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל וְכוּ׳, כִּי גַּם שָׁם יְכוֹלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מִי שֶׁכְּבָר זָכָה לְנַתֵּק עַצְמוֹ קְצָת מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְבָר זָכָה לְאֵיזֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמֵּאִיר לוֹ מְאֹד הִתְגַּלּוּת עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי, צָרִיךְ לֵידַע, כִּי עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, כִּי פֶּן וְאוּלַי הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְכוּ׳, וְצָרִיךְ לֵידַע, כִּי לְגַדֶּלְתּוֹ אֵין חֵקֶר, וַעֲדַיִן עָלָיו לְהִתְעַלּוֹת עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְדִקְדֵּק רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁיְּכוֹלִים לְדַקְדֵּק בִּדְבָרָיו כְּמוֹ בְּמִקְרָא; וְקָרָא עִנְיָן זֶה בִּלְשׁוֹן בָּקִי, כִּי הִיא בְּקִיאוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, שֶׁיְּזֻכֶּה לֵידַע

אָתָּה״. וְכֵן לְהֵפֶךְ, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, לְמָקוֹם שֶׁיִּפֹּל אֲפִלּוּ בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת, גַּם כֵּן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, וְתָמִיד יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, כִּי גַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם שָׁם יְכוֹלִין לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת: ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, וְזֶה בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוּב, כִּי אִי־אֶפְשָׁר לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי אִם כְּשֶׁבָּקִי בִּשְׁתֵּי הַבְּקִיאוּת הָאֵלּוּ.

וְדִקְדֵּק רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה,
וְקָרָא עִנְיָן זֶה בִּלְשׁוֹן בָּקִי, כִּי הִיא בְּקִיאוּת גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁיְּזֻכֶּה לֵידַע לְהַגִּיעַ עַצְמוֹ

לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ וְלִטְרֹחַ בַּעֲבוֹדַת ה׳ תָּמִיד, וּלְצַפּוֹת בְּכָל עֵת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְיַקֵּיֵם ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, כַּנַּ״ל:

וְעַל־פִּי סוֹד נֶעְלָם בָּזֶה, הַיְנוּ בַּהַשָּׂגָה הַזּוֹ סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל הַנַּ״ל, שֶׁהֵם יְמֵי הַתְּשׁוּבָה; כִּי בָּקִי הוּא בְּחִינַת שֵׁם יַבַ״ק הַנַּ״ל, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת בָּקִ״י, לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה, לֵידַע אֵיךְ לֵילֵךְ, וְזֶה שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, שֶׁהֵם שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִ״י, דְּהַיְנוּ ׳בָּקִי בָּרָצוֹא׳ ׳בָּקִי בְּשׁוּב׳, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, כִּי שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִ״י, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי פְּעָמִים יַבַ״ק הַנַּ״ל, עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה דֶּרֶ״ךְ, כַּנַּ״ל; וְיֵשׁ לְרַמֵּז כִּי בָּקִ״י בְּשׁוּב יוֹצֵא מִפָּסוּק: ״יַ׳עַנְךָ יְ׳קוֹק בְּיוֹם צָ׳רָה״; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹרֵד בְּקַטְנוּת עֲצוּמָה בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְאָז אִם יִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חִזּוּק לְיַחֵד יקו״ק אֱלֹקי״ם, לֵידַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בְּכָל מָקוֹם מְמֻשָׁלְתּוֹ, וְיִצְעַק גַּם מִשָּׁם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּוַדַּאי יִזְכֶּה שֶׁ״יַּעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה״, שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם. וְכֵן לְהִפּוּךְ, בָּקִ״י בְּרָצוֹא יוֹצֵא מִפָּסוּק ״יַ׳עַנְנוּ בְּ׳יוֹם קָ׳רְאֵנוּ״, כִּי אַף שֶׁיַּעֲלֶה בְּכָל פַּעַם מַעְלָה מַעְלָה, וּפוֹעֵל כְּבָר בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹנֶה אוֹתוֹ בְּיוֹם קוֹרְאוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים רַבִּים, אוּלַי מְשַׁלְּמִים לוֹ טוֹבָתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם; כִּי מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מִשְּׁאֲלוֹת לִבּוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָנְשׁוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, שָׁאָז מְסַדְּרִין לְעֵינָיו עַוֲונוֹתָיו כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הֵם תָּמִיד בְּפַחַד, שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ אֶת שְׂכָרָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן הֵם בּוֹכִים וּמִתְוַדִּים, וְשָׁבִים תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, שֶׁלֹּא יִתְבַּיְּשׁוּ בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם יְדִיעָה שֶׁל יקו״ק אֱלֹקִים, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל.

וְלִטְרֹחַ בַּעֲבוֹדַת ה׳ תָּמִיד, וּלְצַפּוֹת בְּכָל עֵת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְיַקֵּיֵם: ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, כַּנַּ״ל:

כִּי עַל־פִּי הַכַּוָּנוֹת נַעֲשֶׂה זֶה הַדֶּרֶךְ מִבְּחִינַת סָגוֹל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג, שֶׁהֵם בְּגִימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק, כַּנַּ״ל, וְזֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד בְּחִינַת שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, כִּי בָּקִי בָּרָצוֹא, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״אֶסַּק שָׁמַיִם״, זֶה בְּחִינַת סָגוֹל דְּקס״א, כִּי אֶסַּ״ק אוֹתִיּוֹת קס״א, שֶׁמְּרַמֵּז עַל הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, הַיְנוּ ׳אֶסַּק׳ פֵּרוּשׁוֹ אֲנִי עוֹלֶה

כִּי עַל־פִּי הַכַּוָּנוֹת נַעֲשֶׂה זֶה הַדֶּרֶךְ מִבְּחִינַת סָגוֹל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג, שֶׁהֵם בְּגִימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים יב״ק, כַּנַּ״ל, וְזֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד בְּחִינַת שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, כִּי בָּקִי בָּרָצוֹא, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״אֶסַּק שָׁמַיִם״, זֶה בְּחִינַת סָגוֹל דְּקס״א, כִּי אֶסַּ״ק אוֹתִיּוֹת קס״א.

[עַיֵּן בְּעָרוּךְ עֶרֶךְ סק (גִּטִּין סט.): לַאֲסוּקֵי לֵיתֵי עַפְרָא; פֵּרוּשׁ לַעֲלוֹת וּלְסַלֵּק הַחֹלִי, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן (יוֹמָא כו.) אֲסוּקֵי שְׁמַעְתָּא אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא, עַיֵּן שָׁם]. 'וּבָקִי בְּשׁוּב', שֶׁהוּא בְּחִינַת "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ" — זֶה בְּחִינַת חִירִיק דְּס"ג, מִלְּשׁוֹן (מִשְׁלֵי כב, ח): "אַל תַּסֵּ"ג גְּבוּל עוֹלָם, אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ", וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י: 'אַל תָּשׁוּב אָחוֹר' וְכוּ', 'תַּסֵּ"ג' כְּמוֹ 'וְיִסְּגוּ אָחוֹר' (תְּהִלִּים קכט, ה), עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּמִצְוַדּוֹת: 'תַּסֵּג' עִנְיַן 'הַחְזָרָה לְאָחוֹר', עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא (מִשְׁלֵי כג, י): "אַל תַּסֵּ"ג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׂדֵי יְתוֹמִים אַל תָּבוֹא", שֶׁגַּם־כֵּן פֵּרוּשׁ אַל תָּשׁוּב אָחוֹר, עַיֵּן שָׁם. שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמַּסִּיג גְּבוּלוֹ וּמַחֲזִירוֹ לַאֲחוֹרָיו; כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ גְּבוּל, אֲשֶׁר עַד שָׁם מְקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאֶחָד חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצֵא מֵהַגְּבוּל שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְרִידָה, שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְהוּא נָסוֹג אָחוֹר, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁךְ עָלָיו כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים הַנַּ"ל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מב, יז): "נָסוֹגוּ אָחוֹר יֵבֹשׁוּ בֹּשֶׁת" וְגוֹ', וּכְתִיב (תְּהִלִּים לה, ד): "יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ" וְגוֹ'; וּכְתִיב (שָׁם מ, טו): "יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ" וְגוֹ', וּכְתִיב (שָׁם קכט, ה): "יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר", וְגוֹ', כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו, יִסְבֹּל בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; כִּי אֲחוֹרֵי פְּנֵי אקי"ק גִּימַטְרִיָּה דָּם, הַיְנוּ שֶׁבָּאִים עָלָיו בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; עַל־כֵּן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, רְאֵה לֶאֱחֹז אֶת עַצְמְךָ בְּכָל הַכֹּחוֹת, וְאַף שֶׁעֲדַיִן עוֹבֵר עָלֶיךָ קַטְנוּת וִירִידוֹת, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ", כַּנַּ"ל.

וּבָקִי בְּשׁוּב, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ", זֶה בְּחִינַת חִירִיק דְּס"ג, מִלְּשׁוֹן: "אַל תַּסֵּ"ג גְּבוּל עוֹלָם", שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמַּסִּיג גְּבוּלוֹ וּמַחֲזִירוֹ לַאֲחוֹרָיו, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְרִידָה, שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְהוּא נָסוֹג אָחוֹר, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת: "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ" כַּנַּ"ל, וְזֶה בְּחִינַת שֵׁם ס"ג כַּנַּ"ל.

כִּי סָגוֹל דָּא חַמָּה, שֶׁהוּא נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל הָאָלֶ"ף, הַנֶּחֱלֶקֶת לְשָׁלֹשׁ טִפִּין, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת "אֶסֹּק שָׁמַיִם", בְּחִינַת סָגוֹל דְּקס"א, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת אֶסֹּק כַּנַּ"ל. וְחִירִיק הוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל הָאָלֶ"ף, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ", שֶׁהוּא בְּחִינַת חִירִיק דְּס"ג הַנַּ"ל.

וְזֶה שֶׁכָּתַב שָׁם לְמַעְלָה בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל: 'וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵלּוּ הַשְּׁנֵי בְּקִיאוּת הַנַּ"ל אֲזַי הוּא הוֹלֵךְ

בְּקִיאוּת הַנַּ"ל, אֲזַי הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה",

כִּי מִשְׁתִּי פְּעָמִים בָּקִ״י, שֶׁהֵם בְּחִינַת קס״א וְס״ג, ״אֶסֹּק שָׁמַיִם וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל״, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה בְּחִינַת דֶּרֶךְ, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִ״י, שֶׁהֵם קס״א וְס״ג וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, כִּי עִקַּר דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה זוֹכִין עַל־יְדֵי שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, וְאָז ׳יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ׳, כִּי ׳יָמִין׳ בְּגִימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ; הַיְנוּ כְּשֶׁתִּכְתֹּב יָמִין בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה: יו״ד מ״ם יו״ד נו״ן בְּגִימַטְרִיָּה דֶּרֶךְ, ׳וּפְשׁוּטָה׳ בְּגִימַטְרִיָּה סָגוֹל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג כַּנַּ״ל, שֶׁהֵם בְּעַצְמָם בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כִּי אֶסֹּ״ק זֶה נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְס״ג הוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד — הֵן לְמַעְלָה, כְּשֶׁעוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה בְּקְדֻשָּׁה, הֵן לְמַטָּה, כְּשֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, מַטָּה מַטָּה בַּטֻּמְאָה, בְּחִינַת ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ״, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל.

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, אָז הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי בְּלִי בְּקִיאוּת הַזּוֹ עֲדַיִן אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי לֹא יֵדַע אָדָם מָה עוֹד יָכוֹל לַעֲבֹר עָלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם — הֵן בַּעֲלִיָּה וּמִכָּל שֶׁכֵּן בִּירִידָה, שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּקִיאוּת הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר תָּמִיד צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק — בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, אָז דַּיְקָא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאָז ׳יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ׳, וְהֶבֵן הַדְּבָרִים הַיְטֵב, כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים מְאֹד.

בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה׳, כִּי מִשְׁנֵי פְּעָמִים בָּקִי, שֶׁהֵם בְּחִינַת קס״א וס״ג, ״אֶסַּק שָׁמַיִם וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל״ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה בְּחִינַת דֶּרֶךְ, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִי, שֶׁהֵם קס״א וְס״ג וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. כִּי עִקַּר דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה זוֹכִין עַל־יְדֵי שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, וְאָז יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, כִּי יָמִין בְּגִימַטְרִיָּא דֶּרֶךְ, שֶׁהֵם שְׁתֵּי פְּעָמִים בָּקִי כַּנַּ״ל, וּפְשׁוּטָה בְּגִימַטְרִיָּא סָגוֹל דְּקס״א וְחִירִיק דְּס״ג, שֶׁהֵם בְּעַצְמָם בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, הֵן לְמַעְלָה הֵן לְמַטָּה, בְּחִינַת: ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ״, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, אָז הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאָז ׳יְמִין ה׳ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ׳. וְהֶבֵן הַדְּבָרִים הַיְטֵב, כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים מְאֹד:

וְעַל־פִּי־זֶה תָּבִין לְקַשֵּׁר הַתּוֹרָה הַיְטֵב, שֶׁמַּה שֶּׁכָּתַב בְּסוֹף מֵעִנְיַן נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל הָאָלֶ״ף, זֶהוּ בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת שְׁנֵי הַבְּקִיאוּת הַנַּ״ל, (כִּי זֶה אֵינוֹ מְבֹאָר בְּפֵרוּשׁ בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, רַק עַל־פִּי כַּוָּנוֹת הַנַּ״ל, מוּבָן זֹאת מִמֵּילָא לַמַּשְׂכִּיל), וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּתַב שָׁם, כִּי זְבִיחַת הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא בְּחִינַת

בְּחִינַת ״דֹּם לַה׳״, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁנַּעֲשֵׂית מִבְּחִינַת הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה, מִבְּחִינַת ״דֹּם לַה׳״. וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת חִירִיק דְּס״ג וְכוּ׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב כַּנַּ״ל, שֶׁנַּעֲשָׂה בְּסוֹד נְקֻדָּה קְטַנָּה, וְסוֹבֵל חֳרָפוֹת וּבְזָיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, שֶׁזֶּהוּ הַתְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה. כִּי הַכְּלָל הָרִאשׁוֹן שֶׁצָּרִיךְ לֵידַע, כִּי צָרִיךְ לְהַשְׁפִּיל עַצְמוֹ עַד עָפָר מַמָּשׁ, ״וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה״, וְלֹא יְדַקְדֵּק עַל בְּזָיוֹן כְּבוֹדוֹ כְּלָל, וְכָל מַה שֶׁיִּשְׁפְּכוּ דָּמָיו כַּמַּיִם, וִידַבְּרוּ עָלָיו כְּזָבִים וְכוּ׳, יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק וְיַקַּבֵּל הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, לְנַקּוֹת וּלְזַכֵּךְ אֶת דָּמָיו שֶׁבָּחָלָל הַשְׁמָאלִי. וּתְשׁוּבָה הַשְׁנִיָּה, שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת פֶּתַח, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, בְּחִינַת סָגוֹל וְכוּ׳, שֶׁעוֹלֶה בְּכָל פַּעַם מַעְלָה מַעְלָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה עַד בֹּא עֵת יְשׁוּעָתוֹ, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, נִכְלָל וּמִתְחַבֵּא בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵי לוֹ! וְהֵבֵן הַדְּבָרִים הֵיטֵב, אֵיךְ כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, נִקְשָׁרִים וְנִכְלָלִים אַחַר־כָּךְ בְּיַחַד בְּקֶשֶׁר נִפְלָא וְנוֹרָא, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ קְצָת.

״דֹּם לַה׳״, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה, זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁנַּעֲשֵׂית מִבְּחִינַת הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה, מִבְּחִינַת ״דֹּם לַה׳״. וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת חִירִיק דְּס״ג וְכוּ׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוֹב כַּנַּ״ל. וּתְשׁוּבָה הַשְׁנִיָּה שֶׁעוֹשֶׂה עַל תְּשׁוּבָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת: ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, זֶה בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת פֶּתַח, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, בְּחִינַת סָגוֹל וְכוּ׳. וְהֵבֵן הַדְּבָרִים הֵיטֵב, אֵיךְ כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, נִקְשָׁרִים וְנִכְלָלִים אַחַר־כָּךְ בְּיַחַד בְּקֶשֶׁר נִפְלָא וְנוֹרָא, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ קְצָת:

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי בִּשְׁלֵמוּת יַכְנִיס אֶת הַבְּקִיאוּת הַזּוֹ מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ בְּכָלַל יִשְׂרָאֵל; כִּי הָעֵצוֹת שֶׁיְּמַשְׁשֵׁךְ מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, יִהְיוּ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, וְאָז יִתְקַיֵּם (תְּהִלִּים לג, יא): ״עֲצַת ה׳ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד״, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה יד, כז): ״כִּי ה׳ צְבָאוֹת יָעָץ וּמִי יָפֵר״, כִּי אָז יִתְגַּלּוּ הָעֵצוֹת הָאֲמִתִּיוֹת, הַשְׁלֵמוֹת וְהָעֲמֻקוֹת, שֶׁעַל יָדָן יְקַיְּמוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה כָּל יְמֵיהֶם לְעוֹלָם, אֲשֶׁר עֵצוֹת כָּאֵלּוּ לֹא נִתְגַּלּוּ עֲדַיִן בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי הַתּוֹרָה לֹא תִּשְׁתַּנֶּה כְּלָל בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֲפִלּוּ נְקֻדָּה אַחַת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן תִּתְחַדֵּשׁ הַתּוֹרָה אָז לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ נִתְּנָה אָז, כִּי אָז נִזְכֶּה לְקַבֵּל חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא כָּאֵלֶּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, לֵידַע עֵצוֹת שְׁלֵמוֹת וַעֲמֻקוֹת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לְהִתְגַּבֵּר עַל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר, וּלְזַכּוֹת לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת וְכוּ׳, כִּי הוּא יַכְנִיס וְיַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּצִמְצוּמִים וְכֵלִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יוּכַל לְהַרְגִּישׁ אֶת עֶצֶם אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, כִּי אָז כְּשֶׁיִּתְגַּלֶּה לְמוּדוֹ וְהִתְחַזְּקוּתוֹ הַטּוֹב נוּכַל, לְדַבֵּר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפֶה מָלֵא בַּחוּצוֹת וּבַשְּׁוָקִים, לְדַבֵּר וּלְפָרְסֵם בִּפְנֵי כֹּל, שֶׁמָּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּלְהִתְדַּבֵּק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת גְּדוֹלָה בִּפְנֵי כָּל עַם

וְעֵדָה וְכוּ׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, עֵרוּבֵי תְּחוּמִין הֲלָכָה ה׳, אוֹת כב, לח, עַיֵּן שָׁם); כִּי הַהִתְחַזְּקוּת וְהַבְּקִיאוּת שֶׁיַּמְשִׁיךְ מֶלֶךְ מָשִׁיחַ יִהְיֶה עַד אֵין סוֹף, כִּי לְמוּדוֹ יִהְיֶה בִּבְקִיאוּת בַּהֲלָכָה, אֵיךְ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, וּבְגִין דָּא עַל הֲלָכוֹת אָחֲרָנִין אִתְמַר (מִשְׁלֵי לא, כט): ״רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל״ — עַל הֲלָכוֹת דִּילַךְ אִתְמַר ״וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה״ (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, מִשְׁפָּטִים קטז:); וְזֶה בְּחִינַת הַבּוּשָׁה שֶׁיִּסְבֹּל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כִּי מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל ׳לְמַנּוֹת מֶלֶךְ׳, זֶה נֶאֱמַר הָעִקָּר עַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהוּא אֲשֶׁר סָבוֹל יִסְבֹּל חֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, נב): ״אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ״, כִּי הוּא סָבִיל מַרְעִין עֲבוּר כָּל יִשְׂרָאֵל (עַיֵּן סַנְהֶדְרִין צח.); וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נג, ה): ״וְהוּא מְחוֹלֵל מִפְּשָׁעֵינוּ״, וְכָתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חֵצֶא רפ:): עַל פָּסוּק זֶה, דְּאִתְעֲבִיד חוֹל בְּגִינַיְיהוּ, עַיֵּן שָׁם; שֶׁמְּזַלְזְלִים בּוֹ, וְעַל־כֵּן הוּא דַּיְקָא יַכְנִיעַ וִיבַטֵּל וְיַעֲקֹר אֶת עַמָּלֵק, שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת מֵהָעוֹלָם, וְהוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, שֶׁאָז יִתְיַחֵד הַחָמָה עִם הַלְּבָנָה, ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״, כִּי יִתְיַחֲדוּ נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה עִם נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהוּא יְחוּד כָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי יִקָּרֵב אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה יִזְכֶּה עַל־יְדֵי רִבּוּי בְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁיִּסְבֹּל קֹדֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט יְשַׁעְיָה, רֶמֶז תסט): אֵין סוֹף לְיִסּוּרִים שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ מִתְיַסֵּר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, לְפִי עַוְונוֹת הַדּוֹר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעַצְמוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁיִּסְבֹּל בְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת וְשׁוֹתֵי שֵׁכָר, בּוּרִים וְרֵיקִים, פּוֹחֲזִים וּשְׁפֵלִים וְכוּ׳, וְיִדְרְסוּ אוֹתוֹ בַּעֲקֵבָם עַד עָפָר, וְיַשְׁפִּילוּ אוֹתוֹ וְיִשְׁפְּכוּ דָּמָיו כַּמַּיִם וְכוּ׳, וְהוּא יְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה נִכְרָת אֶצְלוֹ קִלְפַּת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת וְהַקְּרִירוּת, נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוֹב׳, וְיִבָּנֶה אֶצְלוֹ בֵּית הַבְּחִירָה, שֶׁהוּא בֵּית הַמִּחְיָן שֶׁלּוֹ, נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳, וְיִהְיֶה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו, אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

וְעִקַּר הַדָּבָר, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם, כְּשֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְחַזֵּק עַצְמוֹ, וּמַאֲמִין שֶׁגַּם שָׁם יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה עֲדַיִן, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת: ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, אֲזַי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַקְּדֻשָּׁה מִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ הֲוָיָ״ה בְּמִלּוּי ס״ג, שֶׁהוּא מְחַיֶּה אֶת כָּל הַנְּסוֹגִים אָחוֹר מִקְּדֻשָּׁתוֹ, לְהַחֲזִיקָם לְבַל יִפְּלוּ לְגַמְרֵי, חַס

וְעִקַּר הַדָּבָר, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם, כְּשֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְחַזֵּק עַצְמוֹ, וּמַאֲמִין שֶׁגַּם שָׁם יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה עֲדַיִן, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״, אֲזַי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַקְּדֻשָּׁה מִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ הֲוָיָ״ה בְּמִלּוּי ס״ג, שֶׁהוּא מְחַיֶּה אֶת כָּל הַנְּסוֹגִים אָחוֹר מִקְּדֻשָּׁתוֹ לְהַחֲזִיקָם לְבַל יִפְּלוּ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, עַיֵּן לְקַמָּן חֵלֶק ב׳, סִימָן פב. וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים נג, ד): ״כֻּלּוֹ סָ״ג יַחְדָּו״, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁסָּ״ג מִכֹּל וָכֹל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ אֲנִי שֶׁנִּהְיֶה יַחְדָּו, צָרִיךְ לְיַחֵד וּלְקַשֵּׁר עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, כִּי יֵשׁ בְּחִינַת אֱלֹקוּת אֲפִלּוּ בַּדְּיוֹטָא בַּתַּחְתּוֹנָה, אֲפִלּוּ בַּעֲשָׂרָה כִּתְרֵי דִּמְסַאֲבוּתָא, לְקַיֵּם (תְּהִלִּים קג, יט): ״וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה״, עַיֵּן שָׁם. [וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵיו שֶׁאָמַר לְהַלָּן, שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, כִּי עַל־יְדֵי שֵׁם ס״ג כֻּלּוֹ יַחְדָּו, אֲנִי יָכוֹל לִהְיוֹת יַחַד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, וְלִמְצֹא אֶת הָאֱלֹקוּת

שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כִּי שָׁם הַקָּדוֹשׁ ס״ג מַחֲזִיר אֶת כָּל הַנְּסוֹגִים אָחוֹר וְכַנַּ״ל].

וְזֶה בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּשׁוּב׳, שֶׁזֶּה הַבְּקִיאוּת הוּא בְּחִינַת שָׁם יַבֵּק הַקָּדוֹשׁ, בְּחִינַת שֵׁם ס״ג, וְכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָבוֹא לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה בַּקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם, וְהוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזַי מַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה עַל עַצְמוֹ מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אקי״ק בְּמִלּוּי קס״א, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בָּקִי בְּרָצוֹא׳. וְדָבָר זֶה נַעֲשֶׂה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כֵּן נַעֲשֶׂה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם.

כִּי הָאָדָם כְּפִי תְּנוּעוֹתָיו וּכְפִי הִתְחַזְּקוּתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן גּוֹרֵם לְיַחֵד הַשֵּׁמוֹת לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַקְּדֻשָּׁה מִשָּׁם. כִּי כָּל אָדָם כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, כְּלָלְיוּת הָעוֹלָמוֹת וּכְלָלְיוּת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וּכְמַאֲמָר רַבֵּנוּ זַ״ל (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, אות עֲבוֹדַת ה׳, סִימָן נח) מֵעִנְיַן הַפָּלָגַת גְּדֻלַּת הָאָדָם: כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כָּךְ בְּיָדָיו — נַעֲשֶׂה כָּךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּכְשֶׁעוֹשֶׂה כָּךְ בְּיָדָיו — נַעֲשֶׂה כָּךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאִם הָיוּ מְהַפְּכִין אֶת הָאָדָם, הַיְנוּ לִרְאוֹת אֶת פְּנִימִיּוּתוֹ, הָיוּ רוֹאִין שֶׁבְּכָל גִּיד וְגִיד מִגִּידָיו תְּלוּיִים אַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּשֶׁב קפו:): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבֵד לֵיהּ לְבַר נַשׁ כְּגַוְנָא דִּלְעֵילָּא כֻּלָּא אִיהוּ בְּחָכְמָתָא דִּלְית לֵךְ שַׁיְפָא וְשִׁיפָא בְּבַר נַשׁ דְּלָא קַיְמָא בְּחָכְמָתָא עִלָּאָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תַּזְרִיעַ מח:): כָּל מַה דִּי בְּעַלְמָא לָא הָוֵי אֶלָּא בְּגִינֵיהּ דְּאָדָם וְכֻלְּהוּ בְּגִינֵיהּ מִתְקַיְּמֵי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּזֹהַר חָדָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים ד:): כָּל רָזָא דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא כֻּלָּא אִיהוּ כְּלִיל בָּאָדָם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי צֶלֶם דְּמוּת אָדָם כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ בְּכָל אֵבֶר וָאֵבֶר וּבְכָל חֵלֶק מִבְּשַׂר גּוּפוֹ לְהַמְשִׁיךְ הָעוֹלָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל חֵלֶק מֵחֶלְקֵי גּוּפוֹ מְיֻחָד כְּנֶגֶד חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הָעוֹלָם וּכְנֶגֶד כַּמָּה נְפָשׁוֹת, כִּי מִנְּהוֹן תַּלְיָן בְּאוֹדְנִין וּמִנְּהוֹן תַּלְיָן בְּשַׂעֲרִין וְכוּ׳, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר חֶלְקֵי הַגּוּף מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו, כִּי אֵין שׁוּם שַׂעֲרָה בָּאָדָם, וְכֵן אֵין בּוֹ שׁוּם אֵיבָר וְגִיד וְשׁוּם חֲתִיכָה מֵחֶלֶק בְּשָׂרוֹ וְעוֹרוֹ, שֶׁאֵין תְּלוּיִין בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה נְפָשׁוֹת וְעוֹלָמוֹת וְכוּ׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, קְרִיאָה, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ב׳); וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע אֵיךְ שֶׁהוּא כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁלּוֹ תָּלוּי כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּכְפִי שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יַמְשִׁיךְ וְיָאִיר שֶׁפַע אוֹר וְזִיו חִיּוּת וְדַעַת אֱלֹקִי, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ וְעַל כָּל הָעוֹלָם קְדֻשָּׁה; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ מִכָּל יְרִידוֹתָיו וּנְפִילוֹתָיו, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ וּמֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְהָבֵן הֵיטֵב, אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּךָ תְּלוּיָה כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְעַל־כֵּן תִּרְאֶה, אֲהוּבִי, אָחִי, רַק לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל

וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוּב, שֶׁזֶּה הַבְּקִיאוּת הוּא בְּחִינַת שֵׁם ס״ג. יב״ק הַקָּדוֹשׁ, בְּחִינַת שֵׁם ס״ג. וְכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָבוֹא לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה בַּקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם, וְהוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזַי מַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה עַל עַצְמוֹ מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אקי״ק בְּמִלּוּי קס״א, שֶׁהוּא בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא. כִּי הָאָדָם כְּפִי תְּנוּעוֹתָיו וּכְפִי הִתְחַזְּקוּתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן גּוֹרֵם לְיַחֵד הַשֵּׁמוֹת לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מִשָּׁם הַקְּדֻשָּׁה.

וְהָבֵן הֵיטֵב:

יְרִידוֹתֶיךָ וּנְפִילוֹתֶיךָ בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה וְדַעַת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ עָלֶיךָ וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

וְהִנֵּה מְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה שֶׁשּׁוֹתְקִין לַחֲבֵרוֹ כְּשֶׁמְּבַזִּין אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כֶּתֶר כַּנַּ״ל, עַיִן שָׁם; כִּי ׳סְיָג לְחָכְמָה שְׁתִיקָה׳ כַּנַּ״ל, כִּי צְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו וּמְבַזִּין אוֹתוֹ, צָרִיךְ לָדוּנָם לְכַף זְכוּת וְלִשְׁתֹּק לָהֶם, וְלֵידַע כִּי גַּם בָּהֶם גָּנוּז אֱלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא הָיוּ מְצַעֲרִים אוֹתוֹ, וּבְוַדַּאי הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה. וְעַל־כֵּן שְׁתֹק שְׁתֹק, אֲהוּבִי, אָחִי, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וּבְפָרָט מִבַּעַל בְּחִירָה, וּמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁעוֹלֶה עַד סוֹד הַכֶּתֶר, שֶׁשָּׁם הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה, בְּסוֹד (מְנָחוֹת כט:): שְׁתֹק, כָּךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁהוּא הַכֶּתֶר כַּיָּדוּעַ; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם דָּן לְכַף זְכוּת אֶת כָּל הַמְצַעֲרִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, נַעֲשֶׂה הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר, שֶׁעוֹלֶה עַד שָׁם. כִּי כֶּתֶר הוּא סוֹד מַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹדֵעַ וְעַד שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַלְבִּישׁ אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֶת כָּל מִי שֶׁדָּן לְכַף זְכוּת, גַּם־כֵּן בַּכֶּתֶר הַזֶּה, כִּי מֵאַחַר שֶׁשּׁוֹתֵק לָהֶם, הוּא מַעֲלֶם עַד סוֹד הַכֶּתֶר מַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּגַלֶּה, אֲשֶׁר לָמָּה הֵם מְבַזִּים אוֹתוֹ? כִּי הֵם שְׁלִיחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ** (פְּרָשַׁת וַיִּקְרָא, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ד׳): **מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁמָּצָא אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֶּתֶר, אָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל מִי? אָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ: כֵּיוָן שֶׁהוּא לְצָרְךְ הַמֶּלֶךְ, כָּל אֶבֶן טוֹב שֶׁתִּמְצָא — תְּקָבְּעֵנּוּ בּוֹ; (זֶה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה עֲטָרָה לַמֶּלֶךְ, וְעָבַר אֶחָד עָלָיו, אָמַר לוֹ: מָה אַתָּה עוֹשֶׂה? אָמַר לוֹ: אֲנִי עוֹשֶׂה עֲטָרָה לַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ: כָּל שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְקַבֵּעַ בָּהּ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת — קְבַע, זְמַרְגָּדִין — קְבַע, מַרְגָּלִיּוֹת — קְבַע, לָמָּה? שֶׁעֲתִיד לִנָּתֵן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. כָּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח, לְגַדְלָן וּלְפָאֲרָן — פְּאֵר! לָמָּה? שֶׁאֲנִי עֲתִיד לְהִתְפָּאֵר בָּהֶם,** שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מט, ג): **״וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר״). כָּךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְהַכְנִיס בּוֹ כָּל מִין אֲבָנִים טוֹבוֹת, הַיְנוּ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא, דְּהַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר כָּל צַד זְכוּת וְדָבָר טוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא**

וְהִנֵּה מְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה שֶׁשּׁוֹתְקִין לַחֲבֵרוֹ כְּשֶׁמְּבַזִּין אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כֶּתֶר כַּנַּ״ל, עַיִן שָׁם, כִּי ׳סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה׳ כַּנַּ״ל, כִּי צְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו וּמְבַזִּין אוֹתוֹ, צָרִיךְ לָדוּנָם לְכַף זְכוּת וְלִשְׁתֹּק לָהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ: ׳מָשָׁל לְאֶחָד, שֶׁמָּצָא אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֶּתֶר. אָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל מִי? אָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ: כֵּיוָן שֶׁהוּא לְצָרְךְ הַמֶּלֶךְ, כָּל אֶבֶן טוֹב שֶׁתִּמְצָא, תְּקָבְּעֵנּוּ בּוֹ׳ (וַיִּקְרָא־רַבָּה פָּרָשָׁה ב), **כָּךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְהַכְנִיס בּוֹ כָּל מִין אֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא, דְּהַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר כָּל צַד זְכוּת וְדָבָר טוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא**

בְּיִשְׂרָאֵל, וְלָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, כִּי הֵם בְּחִינַת פֶּתַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל; וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁדָּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת כְּבוֹד אֱלֹקִים, כִּי שׁוֹמֵעַ בְּזִיּוֹנוֹ וְשׁוֹתֵק, וְאֵינוֹ עוֹנֶה לְמְחָרְפוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ מַקְפִּיד עַל בְּזָיוֹן כְּבוֹדוֹ, כִּי כְּבוֹדוֹ אֵין לְכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מְמַעֵט בְּכְבוֹד עַצְמוֹ כַּנַּ״ל. [וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים הַתְחָלַת הַתּוֹרָה עִם סוֹפָהּ]: וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (אָבוֹת א): ״הֱוֵי דָּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת״; וְעַל־כֵּן מַעֲלַת הַדּוֹכֶה לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַמְצַעֲרִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, כִּי עוֹלֶה עַד סוֹד הַכֶּתֶר, שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הֶאָרָה מִכְּבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי כה, ב): ״כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״, שֶׁהוּא גִּלּוּי שְׁכִינָה, וְזֶה שֶׁאָמְרָה חַנָּה לְעֵלִי (בְּרָכוֹת לא:): לָאו אִיכָּא שְׁכִינָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ גַּבָּךְ, שֶׁדַּנְתַּנִי לְכַף חוֹבָה וְלֹא דַּנְתַּנִי לְכַף זְכוּת, כִּי אִם הָיָה אֶצְלְךָ גִּלּוּי שְׁכִינָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, בְּוַדַּאי הָיִיתָ דָּן אוֹתִי לְכַף זְכוּת; נִמְצָא, שֶׁמִּי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָדוּן תָּמִיד אֶת בְּנֵי־אָדָם לְכַף זְכוּת, יִתְגַּלֶּה אֲלָיו הַכֶּתֶר, גִּלּוּי שְׁכִינָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז:): הַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת, דָּנִין אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא — אִיתְעַר דִּלְעֵילָא. וְאָמְרוּ (שְׁבוּעוֹת ל.): ״בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ״ — הֱוֵי דָּן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת; וְזֶה חֹמֶר הֶעָוֹן שֶׁל מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה, פֶּרֶק א׳), שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר לְשׁוֹן הָרָע, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נְצָבִים, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן י׳): כָּל שֶׁאוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע הוּא מַשְׁלִיךְ הַשְׁכִינָה מִמַּעְלָה; כִּי הַלְּשׁוֹן־הָרָע הוּא בְּחִינַת (מִשְׁלֵי טז, כח): ״וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״, שֶׁמַּפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוּד בֵּין נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבֵין נְקֵבָה הַתַּחְתּוֹנָה הַנַּ״ל, כִּי כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עַל אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל, כְּפִי הַלְּשׁוֹן־הָרָע — כֵּן מְעוֹרְרִין, חַס וְשָׁלוֹם, קִטְרוּג עָלָיו לְהַפְרִידוֹ מֵהַנְּקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי מַפְרִידִין אוֹתוֹ מֵהַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן, כִּי אִם הָיָה אֶצְלוֹ הַיִּחוּד בֵּין נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה לְבֵין נְקֵבָה הַתַּחְתּוֹנָה, אָז הָיָה שְׁלֵמוּת הַכִּסֵּ״א כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הָיָה מוֹצֵא נְקֵבָה טוֹבָה אֵצֶל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיס בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא גַּם־כֵּן אֶבֶן טוֹבָה מִכֶּתֶר הַמֶּלֶךְ, אֲבָל עַכְשָׁו כְּשֶׁמְּדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עָלָיו, וְאֵינוֹ מְלַמֵּד זְכוּת עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה פֵּרוּד בֵּין נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבֵין נְקֵבָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא רַק שָׁלוֹם, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין, פֶּרֶק ג׳), שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה צְרִיכִין לִהְיוֹת כְּמִדְבָּר וְלִסְבֹּל שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְיִהְיֶה מִן ׳הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים׳ (עַיִן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שַׁבָּת, הֲלָכָה ז׳, אוֹת לב); וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה א׳): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה בְּמִי שֶׁאוֹמֵר דִּילְטוֹרְיָא עַל יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן אִם כְּבָר נִכְשַׁלְתָּ בִּלְשׁוֹן־הָרָע, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ רַק לָדוּן תָּמִיד אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, וְתַרְבֶּה בִּלְמוּד תּוֹרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים יב): אִם הָפַךְ לְשׁוֹנְךָ לוֹמַר לְשׁוֹן־הָרָע עַל חֲבֶרְךָ, לֵךְ וְשַׁנְּנוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה; וְאָמְרוּ (עֲרָכִין טו:): מָה תַּקָּנָתָם שֶׁל מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע? אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא — יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וַיִּרְבֶּה לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַכֶּתֶר.

בְּיִשְׂרָאֵל, וְלָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, כִּי הֵם בְּחִינַת פֶּתַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הֱוֵי דָּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת׳.

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁדָּנִים אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְצָא, עַל־יְדֵי שֶׁדָּנִים אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת,

שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹתְקִין לוֹ, כְּשֶׁמְּבַזֶּה אוֹתוֹ, כִּי מוֹצְאִין בּוֹ זְכוּת, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב כָּל־כָּךְ בַּמֶּה שֶׁמְּבַזֶּה אוֹתוֹ, כִּי לְפִי דַּעְתּוֹ וּסְבָרָתוֹ נִדְמֶה לוֹ, שֶׁרָאוּי לוֹ לְבַזּוֹת אוֹתוֹ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, הַיְנוּ כַּנַּ״ל; לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְדַקְדֵּק, כִּי הֲלֹא לָעֵיל מְבֹאָר, שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁתֹּק בִּשְׁבִיל תְּשׁוּבָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, כִּי עַדַיִן הַדָּם שֶׁבֶּחָלָל הַשְּׁמְאלִי בְּתֹקֶף וָעֹז, וּבִשְׁבִיל זֶה בָּאִין עָלָיו בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. נִמְצָא, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהַבִּזְיוֹנוֹת מַגִּיעִין לוֹ בֶּאֱמֶת. וְכָאן מְבֹאָר, שֶׁדָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁרָאוּי לְבַזּוֹת אוֹתוֹ, מַשְׁמַע שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין רָאוּי לָהֶם לְבַזּוֹת, רַק שֶׁלָּהֶם נִדְמֶה כָּךְ. אַךְ יֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי מַה שֶּׁכָּתַב לְמַעְלָה מֵהָעִנְיָן, שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱחֹז תָּמִיד בְּמִדַּת הַתְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁאָז זוֹכֶה לִבְחִינַת כְּבוֹד אֱלֹקִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עוֹד תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וְכֵן בְּכָל פַּעַם עַד עוֹלָם. וְהִנֵּה הַתְּשׁוּבָה הִיא בִּבְחִינַת שֵׁם אקי״ק, וְכָל מַה שֶּׁזּוֹכֶה לִתְשׁוּבָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, הוּא בִּבְחִינַת שֵׁם אקי״ק הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר. וְהִנֵּה מִי שֶׁזָּכָה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אקי״ק, וְרוֹצֶה לַעֲלוֹת לִבְחִינַת אקי״ק הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר, וְאָז הַבְּחִינָה אקי״ק הַזּוֹ עֲדַיִן בְּהַסְתָּרַת פָּנִים מִמֶּנּוּ. וְהַסְתָּרַת פְּנֵי אקי״ק — גִּימַטְרִיָּה דָּם, וּבָאִין עָלָיו שְׁפִיכַת דָּמִים וּבִזְיוֹנוֹת, וְהוּא מְהַפֵּךְ דָּם לְדֹם, וְשׁוֹתֵק עַל עֶלְבּוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִתְשׁוּבָה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת אקי״ק הַגָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר. רַק שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ בָּזֶה, כִּי מֵאַחַר שֶׁכְּבָר זָכָה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַד שֶׁכְּבוֹדוֹ הוּא בְּחִינַת ׳כְּבוֹד אֱלֹקִים׳, אִם־כֵּן כְּשֶׁחוֹלְקִין עָלָיו וּמְבַזִּין אוֹתוֹ, פּוֹגְמִין יִשְׂרָאֵל בִּכְבוֹד אֱלֹקִים כִּבְיָכוֹל. (וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ, פָּרָשָׁה לט, סִימָן יח), שֶׁהַקָּפִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כְּבוֹד הַצַּדִּיק מֵעַל כְּבוֹד עַצְמוֹ, כִּבְיָכוֹל), בִּפְרָט שֶׁצְּרִיכִין לְהִזָּהֵר, שֶׁעַל־יְדֵי הַבִּזְיוֹנוֹת לֹא יִתְמַעֵט כְּבוֹד הַמָּקוֹם, חַס וְשָׁלוֹם; אַךְ הַצַּדִּיק דָּן אֶת כָּל הַחוֹלְקִים עָלָיו לְכַף זְכוּת, כִּי לְפִי דַּעְתָּם וּסְבָרָתָם נִדְמֶה לָהֶם שֶׁרָאוּי לְבַזּוֹת אוֹתוֹ, וְאִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁכְּבָר זָכָה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בְּחִינַת ׳כְּבוֹד אֱלֹקִים׳, גַּם הֵם הָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא שׁוֹתֵק וּמְקַבֵּל הַבִּזְיוֹנוֹת בְּאַהֲבָה, וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לִתְשׁוּבָה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, בְּחִינַת כֶּתֶר עֶלְיוֹן בְּיוֹתֵר, וּכְבוֹד אֱלֹקִים גַּם־כֵּן אֵינוֹ מִתְמַעֵט עַל־יְדֵי הַבִּזְיוֹנוֹת, רַק אַדְרַבָּה נִתְרַבֶּה כְּבוֹד הַמָּקוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁדָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, שֶׁזֶּה שֶׁמְּבַזִּין אוֹתוֹ, כִּי נִדְמֶה לָהֶם כִּי זֶה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. [וּמִזֶּה תָּבִין דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן קפב): עָלַי אֵין חוֹלְקִים כְּלָל, כִּי אִלּוּ הָיִיתִי עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁהֵם אוֹמְרִים עָלַי, הָיָה רָאוּי בֶּאֱמֶת לַחֲלֹק עָלַי, וְכֵיוָן שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, רַק אַדְרַבָּה בְּהֵפֶךְ לְגַמְרֵי מִכָּל מַה שֶּׁהַחוֹלְקִין אוֹמְרִים עָלַי, נִמְצָא, שֶׁגַּם הֵם אֵינָם חוֹלְקִים רַק עַל הָעוֹשֶׂה כֵּן, אֲבָל לֹא עָלַי תְּלוּנָתָם, מֵאַחַר שֶׁאֵין בִּי שׁוּם שֶׁמֶץ מִזֶּה] (עַיֵּן פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה); נִמְצָא, שֶׁבֶּאֱמֶת כְּשֶׁמְּבַזִּים אוֹתוֹ, הוּא דָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, כִּי הֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא דָּבוּק לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזָכָה לִכְבוֹד אֱלֹקִים שֶׁפַּע הַכֶּתֶר, כִּי אִם הָיוּ יוֹדְעִים — לֹא הָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹתֵק לָהֶם וְדָן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, כַּנַּ״ל.

שׁוֹתְקִין לוֹ כְּשֶׁמְּבַזֶּה אוֹתוֹ, כִּי מוֹצְאִין בּוֹ זְכוּת, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב כָּל־כָּךְ בַּמֶּה שֶׁמְּבַזֶּה אוֹתוֹ, כִּי לְפִי דַּעְתּוֹ וּסְבָרָתוֹ נִדְמֶה לוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ לְבַזּוֹת אוֹתוֹ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי הַדְּמִימָה וְהַשְׁתִּיקָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כֶּתֶר, כַּנַּ״ל. וְהָבֵן:

ז

״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״ (שְׁמוֹת כא, א), אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: הֵשִׁיב אִשָּׁה לְאִישׁ (קִדּוּשִׁין לה.; בָּבָא קַמָּא טו.); הַדָּרָשׁ הוּא דִּכְתִיב: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״ (בִּלְשׁוֹן רַבִּים), הִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה. וְאִיתָא בִּמְכִילְתָּא, הַיְנוּ עוֹד יֵשׁ דָּרָשׁ אַחֵר מִזֶּה הַפָּסוּק: יָכוֹל יִהְיוּ הַתַּלְמִידִים לוֹמְדִים וְאֵינָם מְבִינִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, עָרְכֵם לִפְנֵיהֶם כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳כְּשֻׁלְחָן הֶעָרוּךְ וּמוּכָן לֶאֱכֹל לִפְנֵי הָאָדָם׳, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת״, וּפֵרֵשׁ הַנָּצִי״ב: כְּמוֹ שֶׁבְּעִנְיַן גִּלּוּי אֱלֹקוּת הֵרָאָם לָדַעַת בְּבֵרוּר גָּמוּר שֶׁלֹּא יִסְתַּפְּקוּ בָּזֶה מְאוּמָה, כְּמוֹ־כֵן הַזָּהָר · עַל הַמִּשְׁפָּטִים וְהַדִּינִין שֶׁיָּשִׂים לִפְנֵיהֶם כְּשֻׁלְחָן הֶעָרוּךְ, שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹנִים וְיוֹדְעִין טַעֲמוֹ שֶׁל דָּבָר, וְלֹא יִסְתַּפְּקוּ בָּזֶה כְּלָל, עַיֵּן שָׁם.

וְעַתָּה מְבָאֵר רַבֵּנוּ זַ״ל הַהֶמְשֵׁךְ וְהַשַּׁיָּכוּת שֶׁל אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי דְּרָשׁוֹת, שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִפָּסוּק: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״.

א) דַּע כִּי עִקַּר הַגָּלוּת, אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ח): **״תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״**; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל הַגְּאֻלָּה, ״בְּקַבְּצִי אֶת נִדָּחַיִךְ״ — תִּסְתַּכְּלִי וְתִתְבּוֹנְנִי מַה שִּׂכַר פְּעֻלָּתֵךְ בְּרֵאשִׁית הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמַנְתְּ בִּי. וּבְמִדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח) דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִפָּסוּק זֶה: אֵין הַגָּלֻיּוֹת עֲתִידוֹת לְהִגָּאֵל אֶלָּא בִּשְׂכַר אֱמוּנָה; כִּי כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְאֵין תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁלֹּא יִמָּצֵא שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַמַּשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית עַל כָּל נִבְרָא, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ כְּבָר אֵין שַׁיָּךְ גָּלוּת, כִּי תָּמִיד יִמְצָא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן עִקַּר הַגָּלוּת הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁנִּסְתֶּרֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וְלֹא תִּמָּצֵא מְצִיאוּת גָּלוּת רַק בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה אַנְשֵׁי אֱמֶנָה, עַיֵּן שָׁם.

וְאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): **״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳פְּרִישָׁן בִּצְלוֹ׳**; וְרַשִׁ״י פֵּרֵשׁ: ׳וַיְהִי מֹשֶׁה יָדָיו בֶּאֱמוּנָה פְּרוּשׁוֹת הַשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּה נֶאֱמָנָה וּנְכוֹנָה׳; הַיְנוּ כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הָאֱמוּנָה הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי אִם אֱמוּנָתוֹ בָּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין

ז

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם (שְׁמוֹת כא):

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הֵשִׁיב אִשָּׁה לְאִישׁ׳ (קִדּוּשִׁין לה.; בָּבָא קַמָּא טו.). **וְאִיתָא בַּמְכִילְתָּא: ׳יָכוֹל יִהְיוּ הַתַּלְמִידִים לוֹמְדִין וְאֵינָם מְבִינִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, עָרְכֵם לִפְנֵיהֶם כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ׳:**

א דַּע, כִּי עִקַּר הַגָּלוּת אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): **״תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״. וֶאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת יז): **״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳פְּרִישָׁן בִּצְלוֹ׳.**

וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, אָז הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְכָל מַה שֶּׁאֱמוּנָתוֹ יוֹתֵר חֲזָקָה וְיוֹתֵר מְבֹרֶרֶת וּמְזֻקֶּכֶת, כְּמוֹ־כֵן הוּא מִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְהִפּוּךְ — כְּפִי מְעוּט אֱמוּנָתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ־כֵן מְמַעֵט בְּדִבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְרַשֵּׁל לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, כִּי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ. וּכְעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כב.): הַמִּתְפַּלֵּל, צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, ח): ״שִׁוִּיתִי יְיָ״ה לְנֶגְדִּי תָּמִיד״, כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה — שֶׁיָּשִׂים אֶת ה׳ לְנֶגֶד עֵינָיו תָּמִיד; כִּי הַתְּפִלָּה מַמְשֶׁכֶת עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו אוֹר הַשְׁכִינָה עַל הָאָדָם, וּכְמוֹ־כֵן כְּפִי שֶׁמֵּאִיר וְנִתְגַּלָּה עַל הָאָדָם הֶאָרַת זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, כִּי הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. **וְזֶה בְּחִינַת נִסִּים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע**; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה וּתְפִלָּה, אָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים, כִּי הָאֱמוּנָה וְהַתְּפִלָּה פּוֹתְחוֹת אֶת מֹחַ הָאָדָם, וְזוֹכֶה לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּשְׁגִּיחַ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל כָּל נִבְרָא בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְעוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לְכָל בְּרִיָּה בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ. אַךְ אֵין זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת הַנִּסִּים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם בְּכָל עֵת וָרֶגַע? כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְגִלּוּי הֶאֱמוּנָה, שֶׁאָז זוֹכֶה שֶׁנִּתְפַּתֵּחַ מֹחוֹ וְזוֹכֶה לְמֹחִין דִּגְדֻלּוּת. וְעַיֵּן (קְהִלּוֹת יַעֲקֹב, עֵרֶךְ נֵס): נֵס הוּא מֹחִין דִּגְדֻלּוּת, הִתְגַּלּוּת הַהַשְׁגָּחָה שֵׁם הָוָי״ה, טֶבַע הוּא מֹחִין דְּקַטְנוּת, שֶׁחוֹשֵׁב ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״, שֵׁם אֱלֹקִים, עַיֵּן שָׁם.

כִּי הַתְּפִלָּה לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כֵּן, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה הַטֶּבַע; כִּי בָּזֶה שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ, וְהוּא מִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, בָּזֶה מְגַלֶּה דַּעְתּוֹ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; וְעַל־כֵּן בָּזֶה מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִמֹּחִין דְּקַטְנוּת שֶׁהוּא הַטֶּבַע, וְזוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת הַהַשְׁגָּחָה שֶׁהִיא מֹחִין דְּגַדְלוּת, וְזוֹכֶה שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נִסִּים, כִּי בֶּאֱמֶת גַּם הַטֶּבַע הוּא כִּסּוּי לַהַשְׁגָּחָה, רַק הַטֶּבַע הוּא מֹחִין דְּקַטְנוּת, שֶׁנִּסְתָּר מִשָּׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַשְׁגָּחָה הִיא מֹחִין דְּגַדְלוּת, שֶׁנִּתְגַּלָּה מִשָּׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, תּוֹלְדוֹת קלח:): לְעוֹלָם טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (בְּזֹהַר חָדָשׁ, בְּרֵאשִׁית יז.): ״וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב״, לִהְיוֹת עוֹמְדִים תָּמִיד בְּאוֹתוֹ קִיּוּם וּבְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁעָשָׂאוֹ, וְשֶׁלֹּא יִשְׁתַּנּוּ מִדַּרְכָּם זוֹ לְעוֹלָם וְכוּ׳. (עוֹד שָׁם כב.): כְּשֶׁסִּימוּ הַמְּלָאכוֹת כֻּלָּם, בֵּרְכָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהֵכִינָם בָּעוֹלָם, וְצִוָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁלֹּא יְשַׁנֶּה הֲכָנָתוֹ מֵאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁעָשָׂאוּהוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; רַק כְּשֶׁאֵין הָאָדָם עוֹסֵק בִּתְפִלָּה, אָז נוֹפֵל לְמֹחִין דְּקַטְנוּת, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַטֶּבַע הוּא מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת נִסִּים, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמַּשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטֵי פְּרָטִית עַל כָּל נִבְרָא שֶׁבָּעוֹלָם, וְנוֹפֵל תַּחַת הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן וְכוּ׳, וְאָז נִתְגַּבְּרֶת עָלָיו מְרִירוּת הַגָּלוּת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מוֹצִיא אֶת כָּל הָעוֹלָם מֵהַטֶּבַע, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְגַם הַטֶּבַע הוּא כִּסּוּי לֵאלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן זוֹכֶה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ נִסִּית דַּיְקָא, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה כז.) עַל פָּסוּק (מְלָכִים־ב ח, ד): ״סַפְּרָה נָּא הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע״, וֶאֱלִישָׁע דְּעָבֵד בְּרַחֲמֵי הוּא דְּעָבֵד, עַיֵּן שָׁם; כִּי

וְזֶה בְּחִינַת נִסִּים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַתְּפִלָּה לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כֵּן, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה

כָּל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים שֶׁעָשָׂה, הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי כֹּחַ הַתְּפִלָּה שֶׁהִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה גָּלָה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לִרְאוֹת נְסִים.

וְזֶה דִּבֶּר נֶס; כִּי נֵס פֵּרוּשׁוֹ לְשׁוֹן הַגְּבָהָה וַהֲרָמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כא, ח) ״וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס״, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ל, יז): ״וְכַנֵּס עַל הַגִּבְעָה״, (שָׁם מט, כב): ״אָרִים נִסִּי״, (שָׁם יג, ב): ״שְׂאוּ נֵס״, וּלְפִי שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ לִרְאוֹת, וְלִרְאִיָּה קָרְאוּ נֵס, הַיְנוּ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהִיא גִּלּוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה מַגְבִּיהַּ וּמֵרִים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה וּמוֹצִיאָהּ מִן הַטֶּבַע, וְאָז בֶּאֱמֶת רוֹאֶה גָּדֶל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא, אֵיךְ שֶׁעוֹשֶׂה נִסִּים עִם הָאָדָם בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה לא.): אַפְלוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאוֹמֵר (בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים קו): בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים, וְאֵין אָדָם רוֹאֶה, כֵּיצַד? אָדָם נָתוּן עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה, וְהַנָּחָשׁ בָּאָרֶץ לְפָנָיו, וּבָא לַעֲמֹד, וְהִרְגִּישׁ בּוֹ הַנָּחָשׁ, כֵּיוָן שֶׁבָּא לִתֵּן רַגְלוֹ עָלָיו, בָּרַח הַנָּחָשׁ מִפָּנָיו, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה פֶּלֶא עָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים עִם הָאָדָם, וּבִפְרָט אֵצֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, עוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שֶׁהוּא מַפְלִיא לַעֲשׂוֹת — קְשׁוּר גִּידָיו וְאֵבָרָיו וּמְרוּצַת הַדָּמִים, וְאִם יִסָּתֵם הַפָּתוּחַ אוֹ יִפָּתַח הַסָּתוּם — מִיָּד מֵת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כד, סִימָן א׳): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִלּוּלֵא הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה, הָיְתָה יוֹרֶדֶת בְּתוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרֶטֶת אוֹתוֹ, אֶלָּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גֶּרְגֶּרְתּוֹ שֶׁהוּא מוֹרִיד אֶת הַפַּת בְּשָׁלוֹם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ שְׁמוּאֵל): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ נִפְלְאוֹתָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לִבְרִיּוֹתָיו, וּבְרִיּוֹתָיו אֵינָן יוֹדְעִין נִפְלָאוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִמָּהֶן, עַיֵּן שָׁם.

הַטֶּבַע, וְזֶה דִּבֶּר נֵס, וְלָזֶה צָרִיךְ אֱמוּנָה, שֶׁיַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ וּבְיָדוֹ לְחַדֵּשׁ דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ.

וְעִקַּר אֱמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נִסִּים, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמז, יט): ״וְלָזֶה צָרִיךְ אֱמוּנָה; הַיְנוּ לְזָכוֹת שֶׁיִּרְאֶה הִתְגַּלּוּת הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ עִמּוֹ בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל עֵת, וְכֵן מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם כָּל הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת, לָזֶה צָרִיךְ אֱמוּנָה.

שֶׁיַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ; הַיְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר מְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת וָרֶגַע כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּן, כַּמּוּבָא בְּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר א׳, עֲנַף ה׳); כִּי בְּכָל עֵת וָרֶגַע מִשְׁתַּנֶּה וּמִתְחַדֵּשׁ פַּרְצוּף כְּלָלִיּוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל לְמַטָּה הִלּוּךְ הַמַּזָּלוֹת וְהַכּוֹכָבִים, שִׁנּוּי מַצָּבָן וּמַעֲמָדָן, וְאֵיךְ בְּרֶגַע זֶה הֵם בְּאֹפֶן זֶה, וְהַנּוֹלָד בּוֹ יִקָּרֵא לוֹ מְאוֹרָעוֹת שׁוֹנִים מֵהַנּוֹלָד בָּרֶגַע הַשֵּׁנִי, שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה מֵחֲבֵרוֹ בְּאֹפֶן וּבְעִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, עַיֵּן שָׁם.

וּבְיָדוֹ לְחַדֵּשׁ דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ; כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַפָּשׁוּט.

וְעִקַּר אֱמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נִסִּים; הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הִתְגַּלּוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל יָדָהּ מַעֲלִים אֶת כָּל הָעוֹלָם וְרוֹאִים רַק נִסִּים כַּנַּ״ל, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית הִיא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יא, יב): ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה״ וְגוֹ׳, כִּי עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י עַל פָּסוּק ״בְּרֵאשִׁית״ — אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיָה

צָרִיךְ לְהַתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה אֶלָּא מֵהַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, שֶׁהִיא מִצְוָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטַוּוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל, וּמַה טַּעַם פָּתַח בִּבְרֵאשִׁית? מִשּׁוּם (תְּהִלִּים קיא, ו): ״כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם״, שֶׁאִם יֹאמְרוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל: לִיסְטִים אַתֶּם שֶׁכְּבַשְׁתֶּם אַרְצוֹת שִׁבְעָה גּוֹיִם. הֵם אוֹמְרִים לָהֶם: כָּל הָאָרֶץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא, הוּא בְּרָאָהּ וּנְתָנָהּ לַאֲשֶׁר יָשָׁר בְּעֵינָיו, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה הָאֱמוּנָה, כִּי הִיא הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב׳): מָדָּד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הָאֲרָצוֹת, וְלֹא מָצָא אֶרֶץ שֶׁרְאוּיָה לִנָּתֵן לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בְּהַר): חֲבִיבָה עָלַי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּדַּשְׁתִּי אוֹתָהּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): **״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״**; הֵינוּ בָּזֶה שֶׁתִּשְׁכּוֹן בְּאֶרֶץ, שֶׁהִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא): אֵין אֶרֶץ אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַעַל־יְדֵי־זֶה ׳וּרְעֵה אֱמוּנָה׳ — שֶׁתָּזוֹן וְתִתְעַנֵּג שָׁם בֶּאֱמוּנָה, כִּי שָׁם עִקַּר הָאֱמוּנָה.

וְשָׂם עִקַּר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כח, יז): **״וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם״**; וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳מְקוֹם תְּפִלָּה לַעֲלוֹת תְּפִלָּתָם הַשָּׁמַיְמָה׳. וּמִדְרָשׁוֹ, שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַעְלָה מְכֻוָּן כְּנֶגֶד בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַטָּה, וַאֲשֶׁר דֶּרֶךְ שָׁם עוֹלוֹת כָּל הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ל.): הָיָה עוֹמֵד בְּחוּץ לָאָרֶץ, יְכַוֵּן לִבּוֹ כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, עַד שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַיֵּן שָׁם.

וּבִשְׁבִיל זֶה כְּשֶׁפָּגַם אַבְרָהָם ״בַּמָּה אֵדַע״ (שָׁם טו, ח); הֵינוּ כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִבְטִיחַ לוֹ, לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ וְגוֹ׳, שָׁאַל: ״בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה?״ וּבָזֶה פָּגַם בִּירֻשַּׁת אֶרֶץ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי הָיָה לוֹ לְהַאֲמִין שֶׁאִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר לוֹ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, לֹא הֻצְרַךְ לִשְׁאֹל: ״בַּמָּה אֵדַע״, בְּחִינַת תְּפִלָּה. וּכְשֶׁיֵּשׁ פְּגָם בָּאֱמוּנָה יֵשׁ פְּגָם בַּתְּפִלָּה כַּנַּ״ל, הָיָה גָּלוּת מִצְרַיִם; כִּי נִתְבַּשֵּׁר תֵּכֶף ״יָדוֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם״ וְגוֹ׳.

וְגַם זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית לז, לז): ״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״. וְשָׂם עִקַּר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כח): **״וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם״. וּבִשְׁבִיל זֶה, כְּשֶׁפָּגַם אַבְרָהָם ״בַּמָּה אֵדַע״** (שָׁם טו), **וּבָזֶה פָּגַם בִּירֻשַּׁת אֶרֶץ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, הָיָה גָּלוּת מִצְרַיִם. וְדַוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם, כִּי הֵם בְּחִינַת שְׁנֵים־עָשָׂר נְסָחָאוֹת הַתְּפִלָּה, וְהוֹרִיד אוֹתָם בְּגָלוּת. וּמִצְרַיִם הוּא הִפּוּךְ הַנְּסִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת יד): **״וּמִצְרַיִם נֹסְעִים לְקִרְאָתוֹ״, שֶׁאֵין שָׁם מְקוֹם**

וְדַוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם; וְלָמָּה דַּיְקָא עֲלֵיהֶם נִגְזַר לֵירֵד לְמִצְרַיִם? כִּי הֵם בְּחִינַת שְׁנֵים־עָשָׂר נְסָחָאוֹת הַתְּפִלָּה; כִּי הַי״ב שְׁבָטִים הֵם כְּנֶגֶד הַי״ב מַזָּלוֹת, וְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט יֵשׁ לוֹ נֻסְחָא מְיֻחֶדֶת, וְיֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד לִכָּנֵס דֶּרֶךְ שָׁם תְּפִלָּתוֹ (עַיֵּן לְקַמָּן, סִימָן ט׳).

וְהוֹרִיד אוֹתָם בְּגָלוּת; כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּפְגְּמָה הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה יָרְדוּ לַגָּלוּת.

וּמִצְרַיִם הוּא הִפּוּךְ הַנְּסִים; וַעֲכְשָׁו הוּא מְבָאֵר לָמָּה יָרְדוּ דַּוְקָא לְמִצְרַיִם, כִּי שָׁם הוּא הִפּוּךְ הַנְּסִים, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת יד, כז): **״וּמִצְרַיִם נֹסְעִים לְקִרְאָתוֹ״**, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יא.) מִזֶּה, בַּדָּבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם, בַּקְּדֵרָה שֶׁבִּשְּׁלוּ בָּהּ נִתְבַּשְּׁלוּ, כִּי הֵם לֹא

הֶאֱמִינוּ שֶׁיָּכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָדוּנָם בְּמַיִם, מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יָבִיא עוֹד מַבּוּל, אֲבָל לֹא יָדְעוּ שֶׁנִּשְׁבַּע רַק שֶׁלֹּא יָבִיא עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲבָל עַל אֻמָּה אַחַת יָכוֹל לְהָבִיא, וּבָזֶה פָּגְמוּ בְּהַשְׂגָּחַת ה׳. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר פַּרְעֹה: ״מִי הַוָי״ה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ״ (שְׁמוֹת ה, ב); כִּי אֶצְלָם הָיָה רַק טֶבַע, כִּי מִצְרַיִם הוּא הַפּוּךְ לְגַמְרֵי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יא, י): ״כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא, אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִשָּׁם, אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זַרְעֲךָ וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק״, כִּי אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיְתָה מְיֻסֶּדֶת וּמְלֻבֶּשֶׁת עַל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, כִּי הֶצְרְכוּ לְהַשְׁקוֹת וּלְהָבִיא מַיִם מֵהַנִּילוּס, כִּי שָׁם אֵינוֹ יוֹרֵד גֶּשֶׁם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ״לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם״, וְעַל־כֵּן הֶצְרְכוּ לְהַבִּיט אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹרִיד גֶּשֶׁם.

שֶׁאֵין שָׁם מְקוֹם הַנְּסִיּוֹת; כִּי הוּא הַהַפּוּךְ לְגַמְרֵי מֵהַנְּסִיּוֹת, כִּי הֵם מַלְבִּישִׁים הַכֹּל בְּטֶבַע, וְעַל־כֵּן אָמַר פַּרְעֹה (יְחֶזְקֵאל כט, ט): ״יְאֹר לִי וַאֲנִי עָשִׂיתִי״ וְגוֹ׳.

וְאֵין שָׁם מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ט, כט): **״וְהָיָה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי״**; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳אֲבָל בְּתוֹךְ הָעִיר לֹא הִתְפַּלֵּל, לְפִי שֶׁהָיְתָה מְלֵאָה גְּלוּלִים וַעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא חָכְמַת הַטֶּבַע׳; כִּי כְּשֶׁמַּפְרִידִין עַצְמָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — זוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מט:): עֲשָׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטָלָה מִצְרַיִם; וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין סז:): לָמָּה נִקְרָא כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פַּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, שֶׁזּוֹ הָיְתָה קִלְפָּתוֹ שֶׁל מִצְרַיִם — לְהַכְחִישׁ אֶת הַהַשְׂגָּחָה לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ה, ב): ״וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי הַוָי״ה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ״ וְגוֹ׳, שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בַּהַשְׂגָּחָה כְּלָל.

וְכָל הַגָּלֻיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם; עַיֵּן (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ז׳): אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר ר׳ חֲלַפְתָּא: כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (בְּוַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהֵם מְצָרִין לְיִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; כִּי כָל הַגָּלֻיּוֹת הֵן מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וּמִצְרַיִם הָיְתָה הַהַפּוּךְ מֵאֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וּמִזֶּה נִתְהַוָּה כָּל הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם; כִּי הַמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז לְעוֹלָם לֹא יַעֲבֹר עָלָיו שׁוּם דָּבָר, כִּי מִכָּל מְאֹרָע שֶׁרַק יֵאָרַע עִמּוֹ, יְדַבֵּק עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן כָּל עִקַּר מְרִירוּת הַגָּלוּת הוּא גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא בְּחִינַת מֵצַ״ר־יָ״ם, שֶׁמֹּחוֹ הַנִּקְרָא יַ״ם הַחָכְמָ״ה כַּיָּדוּעַ, אֶצְלוֹ מְצֻמְצָם וּבְמֵצָר גָּדוֹל, וּמִשָּׁם עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי כְּשֶׁנִּצְטַמְצֵם הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִשָּׁם נִמְשֶׁכֶת גָּלוּת מִצְרַיִם דַּיְקָא.

וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בֶּאֱמוּנָה, בִּתְפִלָּה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹרֵד לְגָלוּת; כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה כַּנַּ״ל, וְעִקַּר הַגָּלוּת הוּא גָּלוּת מִצְרַיִם כַּנַּ״ל. וְגָלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל פְּגַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא פְּגַם הָאֱמוּנָה וְהַתְּפִלָּה וְהַנְּסִיּוֹת, עַל־יְדֵי שֶׁאָמַר אַבְרָהָם: ״בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה״, שֶׁבָּזֶה פָּגַם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן בִּשְׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם עָשָׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, נִסִּים נִגְלִים, וְגָלָה אֶת עַצְמוֹ אֵלֵינוּ, שֶׁזֶּהוּ תִּקּוּן הָאֱמוּנָה, וְכָל עִקַּר יְצִיאַת

הַנְּסִיּוֹת, וְאֵין שָׁם מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ט): **״וְהָיָה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי״. וְכָל הַגָּלֻיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהֵם מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בֶּאֱמוּנָה, בִּתְפִלָּה, בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹרֵד לְגָלוּת.**

מִצְרַיִם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הָיְתָה, כְּדֵי לַהֲבִיאֵנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ו, כג): ״וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הָבִיא אוֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ״ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שְׁמוֹת ו, ז): ״כִּי אֲנִי הַוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם, וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, וְנָתַתִּי אוֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי ה׳״ וְגוֹ׳; וְעַל-כֵּן בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא יְצִיאָה מֵהַגָּלוּת, הָיְתָה אֱמוּנָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (יִרְמְיָה ב, ב): ״לֵךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַיִם״ וְגוֹ׳, אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה״ וְגוֹ׳, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ״י: ׳בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמַנְתֶּם׳, עַיֵּן שָׁם; וְהָיוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שְׁדוּד הַטֶּבַע וְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּהִתְגַּלּוּת גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ח, יח): ״לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי ה׳ בְּקֶרֶב הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳; (שָׁם ט, כט): ״לְמַעַן תֵּדַע כִּי לַה׳ הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳; כִּי כְּשֶׁיּוֹצְאִין מִמִּצְרַיִם לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, זוֹכִים לֶאֱמוּנָה וּלְתִפְלָה וְלִרְאוֹת נִסִּים, כַּנַּ״ל.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין צז.): **אֵין מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד בָּא, אֶלָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס**; וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל הַכַּוָּנָה: **הַיְנוּ שֶׁיִּכְלוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּנְסִים, וּמְכַסִּים כָּל הַנִּסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע**; (כִּי קֹדֶם מַאֲמָר זֶה אָמְרוּ שָׁם: עַד שֶׁיִּרְבּוּ הַמּוֹסְרוֹת (הַמּוֹסְרִים), עַד שֶׁיִּתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים, עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס, וּכְפִי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל אָתִי שַׁפִּיר הַהֶמְשֵׁךְ. כִּי הֵם מְדַבְּרִים מִדָּבָר אֶחָד — שֶׁיִּרְבּוּ הַמּוֹסְרִים וְיִמְעַטוּ הַתַּלְמִידִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס, אוֹתָן הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְכַסִּים אֶת הַנִּסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. וּלְהַלָּן יְפָרֵשׁ בָּאֵר הֵיטֵב, אֵיךְ מֻרְמָז בְּמַאֲמָר זֶה דַּיְקָא ״פְּרוּטָה מִן הַכִּיס״, אֱמוּנָה בְּנְסִים, עַיֵּן שָׁם).

כִּי עִקַּר הַנִּסִּים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; עַתָּה חוֹזֵר לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁאָמַר לָעִיל, כִּי עִקַּר הַנִּסִּים הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. **כִּי** (תַּעֲנִית י.): **אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְבַסּוֹף**, וּשְׁתִיָּתָהּ מֵהַתְּהוֹמוֹת (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שָׁם בַּגְּמָרָא): דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא (תְּהִלִּים לג, ז): ״כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת״, מִי גָּרַם לָאוֹצָרוֹת שֶׁיִּתְמַלְּאוּ בַּר? תְּהוֹמוֹת, עַיֵּן שָׁם; (עַכְשָׁו מְפָרֵשׁ לָמָּה ׳תְּהוֹמוֹת׳ לְשׁוֹן ׳נֵס׳), שֶׁהֵם לְשׁוֹן ״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר״ (רוּת א, יט), שֶׁעַל דָּבָר נִסִּי תְּמֵהִין הָעוֹלָם. וְכָל עִנְיַן יְרִידַת הַגְּשָׁמִים הוּא בְּנֵס, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): גָּדוֹל יוֹם הַגְּשָׁמִים כְּיוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ט, י): ״עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה (מֵאַחַר שֶׁפֵּרֵשׁ כִּי ׳תְּהוֹם׳ הוּא לְשׁוֹן ׳נֵס׳, יְפָרֵשׁ עַכְשָׁו הַכָּתוּב (תְּהִלִּים מב, ח): **״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא״; כִּי יֵשׁ נִסִּים עִלָּאִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּהוֹם עִלָּאָה, וְיֵשׁ נִסִּים תַּתָּאִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּהוֹמָא תַּתָּאָה**; הַיְנוּ כִּי כָּל עִנְיַן הַגְּשָׁמִים הוּא בְּדֶרֶךְ נֵס לְגַמְרֵי כַּנַּ״ל, וְיוֹרֵד מֵהַתְּהוֹמוֹת.

וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ג׳): אֵין לְךָ טִפָּה שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת, שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה טְפָחַיִם כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶךָ״; הַיְנוּ כִּי כְּשֶׁיּוֹרְדִים הַגְּשָׁמִים מִלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא תְּהוֹם עִלָּאָה, כְּנֶגְדָּהּ עוֹלֶה גַּם מִן הָאָרֶץ, שֶׁהוּא תְּהוֹם תַּתָּאָה.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין, שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינֵי נִסִּים, נִסִּים נִגְלִים, שֶׁהֵם תְּהוֹם עִלָּאָה, שֶׁהַכֹּל מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ אֶת הַנֵּס, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ח׳): בִּשְׁבִיל זֶה יוֹרֵד הַגְּשָׁמִים מִלְּמַעְלָה, שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל תּוֹלִין עֵינֵיהֶם כְּלַפֵּי מַעְלָה, עַיֵּן שָׁם; וְיֵשׁ נִסִּים נִסְתָּרִים שֶׁמְּלֻבָּשִׁים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, שֶׁהוּא תְּהוֹם תַּתָּאָה, וְעַל־כֵּן מִצְרַיִם שֶׁשָּׁאֲבוּ בְּרַגְלֵיהֶם כַּנַּ״ל, כָּפְרוּ בַּנִּסִּים כַּנַּ״ל, וְכֵן כָּל מִי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, הוּא מַסְתִּיר וְכוֹפֵר בַּנֵּס, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא שִׁטּוּת וְדִמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי גַּם הַטֶּבַע הוּא הַשְׁגָּחָה, בְּחִינַת תְּהוֹם תַּתָּאָה, כִּי גַּם זֶה נֵס, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כו, ז): ״תֹּלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה״ וְגוֹ׳, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳אֵין כְּלוּם בַּיְסוֹד׳, כִּי הֵם עוֹמְדִים בַּאֲוִיר עַל חֹזֶק זְרוֹעָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם; וְהַכֹּל נֵס — תְּהוֹם עִלָּאָה וּתְהוֹם תַּתָּאָה, רַק תְּהוֹם עִלָּאָה הוּא בְּגִלּוּי רַב יוֹתֵר מִתְּהוֹם תַּתָּאָה, כַּמּוּבָן].

וּמַלְאָךְ, שֶׁכָּלוּל מִכָּל הַנִּסִּים מִשְּׁנֵי הַתְּהוֹמוֹת;

הַיְנוּ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַגְּשָׁמִים הַבָּאִים מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, הַיְנוּ שְׁנֵי הַתְּהוֹמוֹת, תְּהוֹם עִלָּאָה וּתְהוֹם תַּתָּאָה כַּנַּ״ל.

דַּמְיָא לְעֻגְלָא (תַּעֲנִית כה:), זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: אָמַר רָבָא: לְדִידִי חָזֵי לִי (אֲנִי רָאִיתִי) הַאי רִידְיָא (פֶּרֶשׁ רַשׁ״י: מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַגְּשָׁמִים כָּךְ שְׁמוֹ), וּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ (שֶׁשְּׁפָתָיו פְּתוּחִים וּסְדוּקִים), וְקָיְמָא בֵּין תְּהוֹמָא תַּתָּאָה לִתְהוֹמָא עִלָּאָה, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּרַשׁ״י (יוֹמָא כא.) עוֹד פֵּרוּשׁ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף רִידְיָא — מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה לְהַשְׁקוֹת הָאָרֶץ מִמְּטַר הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּמִן הַתְּהוֹם מִתַּחַת, וְקוֹרֵא לָהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

עַכְשָׁו מְפָרֵשׁ מַה זֶּה עֻגְלָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת עִגּוּלִים, בְּחִינַת אֱמוּנָה; הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַגְּשָׁמִים נִתְגַּלֶּה הָאֱמוּנָה, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (תַּעֲנִית ח.): אֵין גְּשָׁמִים יוֹרְדִין אֶלָּא בִּשְׁבִיל בַּעֲלֵי אֱמוּנָה, עַיֵּן שָׁם.

וּמִנַּיִן שֶׁאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת עִגּוּלִים? **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים פט, ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״; שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּב בֶּאֱמוּנָה, עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְלֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם דָּבָר בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, כִּי עִגּוּל הוּא בְּחִינַת שֶׁאֵין בּוֹ קְצָווֹת, וְאֵין בּוֹ מַעְלָה וּמַטָּה, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁוָאָה אַחַת, כֵּן בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה אָסוּר לְנַתֵּק, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָעִגּוּל, רַק שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּב לְגַמְרֵי עִם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאֱמוּנָה הִיא בְּדָבָר שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל יָכוֹל לְהַשִּׂיג, כְּמוֹ־כֵן עִגּוּל אֵין בּוֹ שׁוּם הַתְחָלָה רַק סוֹבֵב סוֹבֵב; כִּי זֶהוּ עִקַּר הָאֱמוּנָה — לֹא לְהַתְחִיל לַחֲקֹר כְּלָל בְּאֵיזֶה צַד מַעְלָה אוֹ מַטָּה, וְהָבֵן.

וּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ (שֶׁשְּׁפָתָיו מְגֻלִּים) **שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים נא, יז): ״אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח״; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַגְּשָׁמִים נִמְשָׁךְ אֱמוּנָה, וּכְמוֹ שֶׁשְּׂפָתָיו פְּתוּחִים, כְּמוֹ־כֵן נִפְתַּח שְׂפָתֵינוּ

לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹרֵד גְּשָׁמִים, נִתְגַּדֶּלֶת הָאֱמוּנָה, כִּי אָנוּ רוֹאִים נִפְלְאוֹתָיו וְנִסָּיו שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְתַּח שְׂפָתֵינוּ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת תָּבֹא, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ז׳): רַב יְהוּדָה בַּר יְחֶזְקֵאל, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה רוֹאֶה אֶת הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים, הָיָה מְבָרֵךְ: יִתְפָּאַר וְיִתְגַּדַּל וְיִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, שֶׁהוּא מְמַנֶּה אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת שֶׁל מַלְאָכִים עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁיּוֹרֶדֶת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְהוּא הַיְנוּ מֵהַתְּפִלָּה נִמְשָׁכִים **כְּלָלוּת הַנְּסִים**. וְהַתְּפִלָּה בָּא עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁמַּרְגִּישִׁין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם וּמַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, שֶׁזֶּה רוֹאִים עַל־יְדֵי שֶׁמַּמְשִׁיךְ גְּשָׁמִים בָּעוֹלָם, כִּי בְּיוֹתֵר נִתְגַּלֶּה פְּלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַגְּשָׁמִים. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים פו, י): ״כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת״, וְאֵין נִפְלָאוֹת אֶלָּא הַגְּשָׁמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ה, ט־י): ״עֹשֶׂה גְדֹלוֹת וְאֵין חֵקֶר נִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר, הַנּוֹתֵן מָטָר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה פֵּרוּשׁ; עַכְשָׁו חוֹזֵר לְפָרֵשׁ אֶת מַאֲמַר חַכְמֵינוּ זַ״ל, שֶׁהִתְחִיל: אֵין מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד בָּא, אֶלָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס; הַיְנוּ כִּי **יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמְכַסִּים כְּלָלִיּוּת הַנְּסִים, הַכְּלוּלִים בַּמַּלְאָךְ דִּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ**; כִּי מִמֶּנּוּ נִתְגַּלֶּה כָּל הַנִּסִּים כַּנַּ״ל, **מְכַסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע**; הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ מִן הַכִּיס הוּא לְשׁוֹן כִּסּוּי, שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הַפְּרוּטָה, שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ דִּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ, וְזֶה עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה, הַיְנוּ הַמַּלְאָךְ דִּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ מִן הַכִּיס, הַיְנוּ מִן הַכִּסּוּי, שֶׁכְּבָר לֹא יְכַסּוּ אֶת הַנְּסִים, וּכְשֶׁתִּכְלֶה זֹאת שֶׁמְּכַסִּים אֶת הַנִּסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְתִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא יְגַלֶּה בִּשְׁלֵמוּת אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה; כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ח): ״תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״.

וְהֵן הַמְכַסִּים כְּלָלִיּוּת הַנְּסִים, הַכְּלוּלִים בַּמַּלְאָךְ דִּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ, מְכַסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וּכְשֶׁתִּכְלֶה זֹאת וְתִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״תָּבוֹאִי, תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״.

וּכְפִי שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לָעֵיל, שֶׁיְּרִידַת הַגְּשָׁמִים מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית בָּעוֹלָם, לְפִי זֶה יִתְפָּרֵשׁ מַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ח:): גָּדוֹל יוֹם הַגְּשָׁמִים כְּיוֹם קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קכו, ד): ״שׁוּבָה ה׳ אֶת שְׁבוּתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב״, וְאֵין אֲפִיקִים אֶלָּא מָטָר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל־ב כב, טז): ״וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי יָם״, כִּי עַל־יְדֵי יְרִידַת הַגְּשָׁמִים נִתְגַּלֶּה אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, כִּי אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, וְהָבֵן. וְכֵן יִתְפָּרֵשׁ מַאֲמָרָם זַ״ל (שָׁם): גָּדוֹל יוֹם הַגְּשָׁמִים, שֶׁאַפִּלּוּ פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס מִתְבָּרֶכֶת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כח, יב): ״לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ, וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ״; הַיְנוּ כִּי כַּאֲשֶׁר יוֹרְדִים הַגְּשָׁמִים, נִתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֲפִלּוּ פְּרוּטָה, שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ דִּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ שֶׁבַּכִּיס שֶׁנִּתְכַּסָּה, גַּם־כֵּן מִתְבָּרֶכֶת בּוֹ, כִּי עַל־יְדֵי גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִמֵּילָא יֵצֵא הַפְּרוּטָה, שֶׁהוּא מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַגְּשָׁמִים, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ הַנִּסִּים מִכָּל הַכִּסּוּיִים, וְיִתְבָּרַךְ כָּל מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ, וְהָבֵן.

ב אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמוּנָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמֶת; הַיְנוּ כִּי עִקַּר הָאֱמוּנָה אֵינָהּ אֶלָּא בְּמֶה שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַשֵּׂכֶל מֵבִין, אֵין שַׁיָּךְ אֱמוּנָה, וְאִם־כֵּן כְּשֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין, מֵהֵיכָן יָבוֹא לְהַאֲמִין בְּמֶה שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין, עַל־כֵּן עִקַּר הָאֱמוּנָה תְּלוּיָה בָּאֱמֶת, שֶׁאִם יִרְצֶה הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, יָבִין מֵאֲלֵיו, שֶׁצְּרִיכִין לְהַאֲמִין הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אַף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֶה בְּשִׂכְלֵנוּ הַמְגֻשָּׁם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כִּי עַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת עַל הָאֱמֶת בְּעֵין אֱמֶת, יָבִין מֵרָחוֹק, שֶׁהָאֱמֶת הִיא כָּךְ, רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בַּשֵּׂכֶל, וּצְרִיכִין רַק לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־עֵצוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן ד׳); וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הוּא עַל־יְדֵי אֱמֶת, כִּי רָאוּי לְהַבֵּר דַּעַת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ, וְרוֹצֶה בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹ וְהַצְלָחָתוֹ הָאֲמִתִּית לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת הֵיטֵב הֵיטֵב בְּעֵין אֱמֶת, בְּלִי נְצָחוֹן וְקִנְטוּר, כִּי עַל־יְדֵי נְצָחוֹן יְכוֹלִין לַהֲפֹךְ כָּל מִינֵי אֱמֶת לְשֶׁקֶר, חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הַלְּשׁוֹנוֹת שֶׁאוֹמְרִים בֶּאֱמֶת יְכוֹלִין לַהֲפֹךְ מֵהִפּוּךְ אֶל הַהִפּוּךְ עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָאֱמֶת הוּא אֶחָד וְכוּ׳, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְוַדַּע הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הֵיכָן הוּא. וְהַכְּלָל, שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת וּבַאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ לוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְלֹא יַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק יִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְהָבִין הַדָּבָר הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, יִזְכֶּה לְהָבִין בְּדַעְתּוֹ, שֶׁרָאוּי לוֹ לְהַאֲמִין וְכוּ׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ז׳, אוֹת ב׳ ג׳).

ב אֲבָל אִי־אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמוּנָה אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמֶת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּלָק קצח:): **״וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וֶאֱמוּנָה״ וְכוּ׳** (יְשַׁעְיָהוּ יא), **׳הַיְנוּ צֶדֶק, הַיְנוּ אֱמוּנָה׳. וְאָמְרוּ שָׁם: ׳אֱמוּנָה אִתְקְרִיאַת, כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת׳.**

ג וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמֶת אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים וְיֵלֵךְ בְּדַרְכָּךְ עַצְתָּם, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶם עַצְתָּם, נֶחְקָק בּוֹ אֱמֶת; הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ הַיִּחוּד בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין, שֶׁהוּא נִקְרָא אֱמֶת (תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב), עִם הַמַּלְכוּת, אָז נִקְרֵאת אֱמוּנָה, עַיֵּן שָׁם.

ג וְאִי אֶפְשָׁר לָבֹא לֶאֱמֶת, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, כִּי בְּלִי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, הָאָדָם מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַצַּדִּיקִים הֵם כְּבָר יָצְאוּ לְגַמְרֵי מֵחִיזוּ דְּהַאי עָלְמָא, וּמֹחָם וּמַחֲשַׁבְתָּם תָּמִיד מְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מְיַחֲדִים בְּכָל עֵת וָרֶגַע יְחוּדִים חֲדָשִׁים, דְּבוּקִים בְּקוֹנָם בְּבִטּוּל כָּל יֵשׁוּתָם וְעַצְמוּתָם, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם, וְעַל־כֵּן כָּל עֲצוּתָן הֵן עֵצוֹת מֵעָלְמָא דְּאָתֵי, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): ״עֵצוֹת מֵרָחֹק אֱמוּנָה אָמֵן״ וְגוֹ׳; וְלָכֵן רָאוּי לוֹ שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ וְיֵלֵךְ בְּדַרְכָּךְ עַצְתָּם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יב, טו): ״וְשֹׁמֵעַ לְעֵצָה חָכָם״.

וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶם עַצְתָּם, נֶחְקָק בּוֹ אֱמֶת;

כִּי עֻצַּת הַצַּדִּיק הוּא כְּלַה זֶרַע אֱמֶת, כִּי הַשֵּׂכֶל הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק וְהַשָּׂגָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הִיא בְּחִינַת אֱמֶת בָּרוּר, זַךְ וְצָלוּל, וַעֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת הֵן בְּחִינַת טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ, כִּי בְּוַדַּאי בְּכָל עֵצָה וְעֵצָה יֵשׁ לוֹ שִׂכְלִיּוּת קְדוֹשִׁים וּדְרָכִים נִפְלָאִים וְהַשָּׂגוֹת עֲמֻקוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֵצֶם אוֹר הָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן זֶה שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּל עֲצָתָם הַקְּדוֹשָׁה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין עַדַיִן עֲמֻקוּת הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ לְהַצַּדִּיק בָּזֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן בָּזֶה בְּעֵצְמוֹ שֶׁמְּקַבֵּל הָעֵצָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עֲצָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱקֶקֶת בּוֹ אֱמֶת, וְנִשְׁלָם בֶּאֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הָעֵצָה, שֶׁהוּא כְּלַה זֶרַע אֱמֶת, שֶׁהִיא נוֹבַעַת מִמֹּחַ וְשֵׂכֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא כֻּלּוֹ אֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱקָק בּוֹ מֹחוֹ אֱמֶת, שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ בְּלִבּוֹ וְדַעְתּוֹ הִתְנוֹצְצוּת וְהֶאָרָה גְּדוֹלָה מִקְּדֻשַּׁת הָאֱמֶת, וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ רַק אֶל הָאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלֶמֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין בַּמֶּה לְהַאֲמִין, וְגַם הָאֱמוּנָה הִיא בִּשְׁלֵמוּת אֲצִלּוֹ עִם הִתְנוֹצְצוּת וְהֶאָרַת הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה (פְּרִפְרָאוֹת לַחָכְמָה).

עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, כְּשֶׁמְּקַבֵּל עֲצוֹת הַצַּדִּיק — נֶחֱקָק בּוֹ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נא, ח): ״הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ״, כְּשֶׁאַתָּה חָפֵץ אֱמֶת: ״בַּטֻּחוֹת וּבְסָתֶם חָכְמָה תוֹדִיעֵנִי״, ׳בַּטֻּחוֹת׳ פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: אֵלּוּ הַכְּלָיוֹת, וְכֵן הוּא בַּתַּרְגּוּם: בַּכּוֹלִין, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הָעֵצָה [וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט הַמְכִירִי (תְּהִלִּים נא) עַל פָּסוּק זֶה: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי: אַבְרָהָם — אָב לֹא לִמְּדוֹ, וְרַב לֹא הָיָה לוֹ, מֵהֵיכָן לָמַד? אֶלָּא זִמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא ב׳ כְּלָיוֹתָיו כְּמִין שְׁתֵּי רַבָּנִין, וְהָיוּ נוֹבְעוֹת חָכְמָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב: ״הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת״ — אֵלּוּ שְׁתֵּי כְּלָיוֹת, ״וּבְסָתֶם חָכְמָה תוֹדִיעֵנִי״ — זֶה הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, ז): ״אֲבָרֵךְ אֶת ה׳ אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי״, עַיֵּן שָׁם]; כִּי כְּלָיוֹת הֵן כְּלֵי הַזֶּרַע (כַּמּוּבָא לְקַמָּן), וּמִשָּׁם יוֹצֵאת הָעֵצָה, וְהַזֶּרַע יוֹרֵד מֵהַמֹּחַ, כִּי הוּא מֶבְחַר הַמֹּחַ. נִמְצָא, כְּשֶׁאֶחָד מְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ עֵצָה, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ חָכְמָה, שֶׁהוּא טִפֵּי הַשֵּׂכֶל. וְזֶה ״וּבְסָתֶם תוֹדִיעֵנִי״, וְאֵיךְ אֶזְכֶּה לֶאֱמֶת? עַל־יְדֵי שֶׁאֲקַבֵּל ׳וְתוֹדִיעֵנִי׳ מִסִּתְיַמַּת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא טִפֵּי הַשֵּׂכֶל (וְעַיֵּן לְקַמָּן).

כִּי הָעֵצוֹת שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶם הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין וְזִוּוּג

כִּי הָעֵצוֹת שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶם, הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין וְזִוּוּג, כִּי הוּא מְקַבֵּל עֲצָתָם וְחָכְמָתָם שֶׁהֵם טִפֵּי שִׂכְלָם, וְעַל־כֵּן הַמְקַבֵּל עֵצָה מֵהַצַּדִּיק, כְּאִלּוּ נִשָּׂא וְנִזְדַּוֵּג עִם הַצַּדִּיק, וְנֶחְקַק בּוֹ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁהוּא אֱמֶת כַּנַּ״ל, וְכֵן לְהִפּוּךְ — **וּכְשֶׁמְּקַבְּלִין עֵצוֹת מֵרָשָׁעִים, הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין בַּקְּלִפָּה**; כִּי מֹחַ הָרְשָׁעִים הוּא מְטֻנָּף בְּנָאוּף, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּקַבְּלִין עֲצָתָם — נֶחֱקָק בּוֹ שֶׁקֶר. וְלָכֵן אָנוּ מֻזְהָרִין (תְּהִלִּים א, א): ״אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים״ וְגוֹ׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי קִדּוּשִׁין, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ט׳): כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים — כְּמוֹ שֶׁהָלַךְ בַּעֲצַת צַדִּיקִים, עַיֵּן שָׁם; כִּי צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד מֵעֲצוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, כִּי עֲצָתָם הוּא הֶבֶל הֲבָלִים, וְיָכוֹל לַעֲקֹר אוֹתְךָ בָּזֶה וּבַבָּא, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵעֲצָתָם, כְּמוֹ שֶׁהִתְפָּאֵר אִיּוֹב (אִיּוֹב כא, טז): ״עֲצַת רְשָׁעִים רָחֲקָה מֻנִּי״, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י אִיּוֹב: הָיָה מְשַׁבֵּחַ בְּעַצְמוֹ שֶׁרָאָה אוֹתָם וְלֹא נִמְנָה עִמָּהֶם, עַיֵּן שָׁם.

״הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי״ (בְּרֵאשִׁית ג, יג) לְשׁוֹן נְשׁוּאִין;

כִּי הַנָּחָשׁ בָּא עַל חַוָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קמו.): וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא, שֶׁהוּא עֲצָתוֹ הָרָעָה שֶׁהִכְנִיס בָּהּ: ״וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים״, שֶׁהוּא אֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת, שֶׁקִּבְּלָה, הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין, וְעַל־יְדֵי נְשׁוּאִין הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא הַזּוֹ שֶׁל אֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים הָעֲצוֹת רָעוֹת הָעוֹקְרוֹת אֶת הָאָדָם מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ. וְעַל־כֵּן כָּל כַּוָּנַת הַנָּחָשׁ הָיְתָה, שֶׁיֵּהָרֵג אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְיִשָּׁא אֶת חַוָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹסֶפְתָּא סוֹטָה פ״ד): וְכָפַר בָּעִקָּר (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים); וְעַל־כֵּן כָּל עֵצָה רָעָה, שֶׁהוּא כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרֵךְ, נִקְרֵאת: עֲצַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, וּכְשֶׁאָדָם מְקַבֵּל אֶת עֲצָתוֹ, כְּאִלּוּ נִזְדַּוֵּג וְנָשָׂא אֶת הַנָּחָשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וּבְמַעֲמַד הַר סִינַי — פָּסְקָה זֻהֲמָתָן (שַׁבָּת קמו. עַיֵּן רַשִּׁ״י שָׁם); **כִּי שָׁם קִבְּלוּ תַּרְיַ״ג עֵטִין דִּקְדֻשָּׁה** (זֹהַר יִתְרוֹ פ״ב:); כִּי הַתַּרְיַ״ג מִצְווֹת הֵן תַּרְיַ״ג עֵצוֹת דְּלָא יִסְטֵי מֵאוֹרְחוֹי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא, בְּכַמָּה אוֹרְחִין יָהִיב לֵיהּ עִיטָא הֵיךְ יָתוּב קֳמֵי מָארֵיהּ וְיִמְחֹל לֵיהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא עֵצוֹת דִּקְדֻשָּׁה הָיְתָה בָּהֶם זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ — עֲצוּתָיו הָרָעוֹת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵצוֹת דִּקְדֻשָּׁה — פָּסְקָה זֻהֲמָתָן, שֶׁהוּא עֲצוֹת הַנָּחָשׁ; כִּי שָׁם בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה נִתְגַּלָּה אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פְּקוּדֵי, פָּרָשָׁה נא, סִימָן ו׳): לָמָּה נִקְרָא הַר הָאֱלֹקִים? שֶׁשָּׁם הוֹדִיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱלֹהוּתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי, עֵצָה שְׁמַגָּלָה

עֲצוֹת הַנָּחָשׁ שֶׁקִּבְּלָה הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין, וְעַל־יְדֵי נְשׁוּאִין הֵטִיל בָּהּ זֻהֲמָא, וּ׳בְמַעֲמַד הַר־סִינַי פָּסְקָה זֻהֲמָתָן׳ (שַׁבָּת קמו. עַיֵּן רַשִּׁ״י שָׁם), **כִּי שָׁם קִבְּלוּ ׳תַּרְיַ״ג עֵטִין דִּקְדֻשָּׁה׳** (זֹהַר יִתְרוֹ פב:), **וְהָיְתָה לָהֶם נְשׁוּאִין בִּקְדֻשָּׁה. וְלָמָּה נִקְרָא עֵצָה בִּבְחִינַת נְשׁוּאִין? כִּי** (בְּרָכוֹת סא.): **׳הַכְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת׳, וּכְלָיוֹת הֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה, כְּלֵי הַזֶּרַע, נִמְצָא, כְּשֶׁמְּקַבְּלִין עֵצָה מֵאָדָם, כְּאִלּוּ מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ זֶרַע, וְהַכֹּל לְפִי אָדָם, אִם רָשָׁע אוֹ**

אֶת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, זוֹהִי עֲצַת ה׳, עֲצַת הַתּוֹרָה, וְרָאוּי לְקַבְּלָהּ, וְעַל יָדָהּ תִּחָקֵק אֶצְלְךָ אֱמֶת, וּלְהִפּוּךְ — עֵצָה שֶׁאֵינָהּ מְגַלָּה אֶת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, זוֹהִי עֲצַת הַנָּחָשׁ, וְרָאוּי לִבְרֹחַ מֵעֲצוֹת רָעוֹת כָּאֵלּוּ כְּמִטַּחֲוֵי קֶשֶׁת.

וְהָיְתָה לָהֶם נְשׁוּאִין בִּקְדֻשָּׁה (עַיֵּן בִּשְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה נב, סִימָן ד׳): בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ בְּסִינַי, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (מְכִילְתָּא יִתְרוֹ): ״ה׳ מִסִּינַי בָּא״, לְסִינַי בָּא לְקַבֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל כְּחָתָן שֶׁהוּא יוֹצֵא לִקְרַאת כַּלָּה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן (בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק מא): ״וַיֵּצֵא מֹשֶׁה״, וְהָיָה מֵעִיר אוֹתָם מִשְׁנָתָם, אָמַר לָהֶם: כְּבָר בָּא הֶחָתָן, וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַכַּלָּה לְהַכְנִיסָהּ לַחֻפָּה, עַיֵּן שָׁם.

וְלָמָּה נִקְרָא עֵצָה בִּבְחִינַת נְשׁוּאִין? כִּי (בְּרָכוֹת סא.): **הַכְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת, וּכְלָיוֹת הֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה, כְּלֵי הַזֶּרַע. נִמְצָא, כְּשֶׁמְּקַבְּלִין עֵצָה מֵאָדָם, כְּאִלּוּ מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ זֶרַע, וְהַכֹּל לְפִי אָדָם מִמִּי שֶׁמְּקַבְּלִין, אִם רָשָׁע אוֹ צַדִּיק, כִּי עֲצַת הָרָשָׁע הוּא ״זֶרַע שֶׁקֶר״** (יְשַׁעְיָה נז, ד); ״זֶרַע מְרֵעִים״ (שָׁם א, ד); וַעֲצַת הַצַּדִּיק הִיא ״זֶרַע אֱמֶת״ (יִרְמְיָה ב, כא); ״זֶרַע קֹדֶשׁ״ (יְשַׁעְיָה ו, יג); וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לִבְלִי לְקַבֵּל עֲצוֹת מֵרְשָׁעִים, אֲשֶׁר עַל־פִּי־רֹב הֵם פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי מֹחָם וְהוֹצִיאוּם לְבַטָּלָה, כִּי הַזֶּרַע הֵם טִפֵּי הַמֹּחַ, וְנִגְמֶרֶת בַּכְּלָיוֹת, שֶׁשָּׁם הָעֵצָה, בִּבְחִינַת כְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, שֶׁגַּם־כֵּן פָּגַם בְּטִפֵּי מֹחוֹ וְהוֹצִיאָם לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ עֵצָה שְׁלֵמָה, כִּי

נִפְגָּמָה עֲצָתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוֹצִיא טִפֵּי מֹחוֹ, שֶׁיּוֹרְדוֹת אַחַר־כָּךְ בַּכְּלָיוֹת לְבַטָּלָה, וְעַל־כֵּן מֵאַיִן יִהְיֶה לוֹ עֵצָה?! הוּא צָרִיךְ בְּיוֹתֵר לְבָרֵחַ מִכָּל מִינֵי עֲצוֹת הָרְשָׁעִים הָרְחוֹקִים מֵהָאֱמֶת, כִּי בְּנֶקֶל שֶׁיּוֹרִידוּהוּ לַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־יְדֵי שֶׁיָּסִיתוּ אוֹתוֹ לַחֲלֹק עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו הָאֲמִתִּיִּים, וְכֵן הוּא בְּעַצְמוֹ יִבְרַח מְאֹד מִלָּתֵת עֵצוֹת לַאֲחֵרִים, מֵאַחַר שֶׁפָּגַם כָּל־כָּךְ בִּכְלֵי הַזֶּרַע, שֶׁמִּשָּׁם הָעֵצָה. [וְכָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמְּדַבֵּר לְהַלָּן מִנְּאוּף עֲצַת הַנָּחָשׁ, נְשׁוּאִין שֶׁל רָשָׁע, כִּי מֵאַחַר שֶׁפָּגַם כָּל־כָּךְ בְּטִפֵּי מֹחוֹ וְהוֹצִיאָם לְבַטָּלָה, וְקִלְקֵל אֶת הַכְּלָיוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁמִּשָּׁם הָעֵצָה, וְאִם־כֵּן אֵיךְ יוּכַל לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשׁוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן לַאֲחֵרִים?! וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ, וְלִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו הַקְּדוֹשִׁים, וִיקַבֵּל עֲצָתָם עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ, וְיַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ הַפָּגוּם לְגַמְרֵי, וְאָז כְּשֶׁיִּשְׁמַע לַעֲצָתָם — וְשָׁב וְרָפָא לוֹ]; כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הָעֵצָה הוּא רַק, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַצְלִיחַ עַל יָדָהּ בְּרוּחָנִיּוּת, זֶה נִקְרָא עֵצָה שְׁלֵמָה, עֲצַת הַצַּדִּיקִים, כִּי שְׁאָר מִינֵי עֵצוֹת אֵינָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם עֵצָה כְּלָל, וְאַדְרַבָּה עֵצָה שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם אֵינוֹ מְקֻשָּׁר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ עִקַּר הָעֵצָה רָעָה, עֲצַת הַנָּחָשׁ, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר נוֹתְנִין אֵיזוֹ עֵצָה בְּאֵיזֶה עֵסֶק מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, צְרִיכִים תֵּכֶף־וּמִיָּד לְקַשְּׁרָם אֶל עוֹלָם הַבָּא, לִרְאוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה עַל־יְדֵי הָעֵסֶק הַזֶּה נֶעְתָּק, חַס וְשָׁלוֹם, מֵעוֹלָם הַבָּא, מִדְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

צַדִּיק. וּבִשְׁבִיל זֶה ׳הַתּוֹרָה מַתִּישׁ כֹּחַ׳ (סַנְהֶדְרִין כו:)**, וְנִקְרֵאת ׳תּוּשִׁיָּה׳, כִּי הֵם תַּרְי״ג עֵטִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ח)**: ״לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה״, וְעֵצוֹת הֵם בִּמְקוֹם נְשׁוּאִין, בְּחִינַת זִוּוּג הַמַּתִּישׁ כֹּחַ. וַעֲצַת הַצַּדִּיק הוּא כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ (יִרְמְיָה ב)**: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק, בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (זְכַרְיָה י)**: ״אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם״, וְעַל־יְדֵי מָה? עַל־יְדֵי: ״כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת״** (שָׁם בְּיִרְמְיָה סִיּוּם הַפָּסוּק: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ״ הַנַּ״ל)**, עַל־יְדֵי עֲצַת הַצַּדִּיקִים תָּבוֹא**

וּבִשְׁבִיל זֶה הַתּוֹרָה מַתִּישׁ כֹּחַ (סַנְהֶדְרִין כו:)**,**

וְנִקְרֵאת תּוּשִׁיָּה; אָמַר ר׳ חָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ תּוּשִׁיָּה? מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַתֶּשֶׁת כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַתּוֹרָה הֵם תַּרְי״ג עֵטִין כַּנַּ״ל, וְעֵצָה נִקְרֵאת גַּם־כֵּן תּוּשִׁיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח, יד): ״לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה״; וְעֵצוֹת הֵם בִּמְקוֹם נְשׁוּאִין; כִּי הָעֵצָה בָּא מֵהַכְּלָיוֹת, שֶׁהֵם כְּלֵי הַזֶּרַע, וַאֲשֶׁר מִשָּׁם יוֹצֵא הַזֶּרַע בִּשְׁעַת הַזִּוּוּג, בְּחִינַת זִוּוּג הַמַּתִּישׁ כֹּחַ, כִּי הוּא כֹּחַ הָאָדָם, וּכְשֶׁיּוֹצֵא — נֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ, כַּמּוּבָא (בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, אֹרַח חַיִּים, סִימָן רמ, סְעִיף יד), עַיֵּן שָׁם.

וַעֲצַת הַצַּדִּיק הוּא כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת; עַכְשָׁו חוֹזֵר אֶל מַה שֶּׁהִתְחִיל, כִּי עַל־יְדֵי עֲצַת הַצַּדִּיק יְזֻכֶּה לָבוֹא אֶל הָאֱמֶת, שֶׁעַל יָדָהּ בָּאִים לֶאֱמוּנָה, שֶׁעַל יָדָהּ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְזֶה פֵּרוּשׁ (יִרְמְיָה ב, כא): ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת״; וְשׂוֹרֵק מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זְכַרְיָה י, ח): ״אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִם״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳לְעֵת קֵץ הַגְּאֻלָּה׳; וְעַיֵּן (בְּיַלְקוּט זְכַרְיָה, רֶמֶז תקע״ח), שֶׁפָּסוּק זֶה מְרַמֵּז עַל בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־יְדֵי מָה, הֵינוּ עַל־יְדֵי מַה יְקֻבַּץ מָשִׁיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל? עַל־יְדֵי ׳כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת׳ (שָׁם בְּיִרְמְיָה סִיּוּם הַפָּסוּק: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ״ הַנַּ״ל); הֵינוּ בָּזֶה הַפָּסוּק: ״אָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק״, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל הַגְּאֻלָּה, בְּחִינַת: ״אֶשְׁרְקָה לָהֶם״, מְסַיֵּם ״כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת״, עַל־יְדֵי עֲצַת הַצַּדִּיקִים תָּבוֹא לָאֱמֶת; כִּי בִּשְׁלֵמוּת יֵקַיֵּם דָּבָר זֶה בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר הוּא הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר

יָאִיר אֵמֶת בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה טז, ה): ״וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא וְיָשַׁב עָלָיו בֶּאֱמֶת״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (זְכַרְיָה ח, ח): ״וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹקִים בֶּאֱמֶת״ וְגוֹ׳, כִּי עִקַּר הַקִּלְקוּל הִתְחִיל מֵעֲצוֹת, שֶׁהֵן עֲצוֹת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, בְּחִינַת הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי וְגוֹ׳, וּמֵאָז נִתְקַלְקֵל הָעוֹלָם. וְעִקַּר הַתִּקּוּן הִתְחִיל מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחִילָה הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם, שֶׁנִּקְרֵאת עֵצָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח, יד): ״לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה״, בְּחִינַת תַּרי״ג עֲטִין, כִּי אַבְרָהָם זָכָה שֶׁהָיוּ כְּלִיוֹתָיו נוֹבְעוֹת חָכְמָה כַּנַּ״ל, כְּלִיוֹתָיו דַּיְקָא, כִּי הַכְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת, וְשָׁם עִקַּר גְּמַר שְׁלֵמוּת הַחָכְמָה, כְּשֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי הַחָכְמָה לְעֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, שֶׁיִּנָּצֵל עַל יָדָם מֵרוּחַ סְעָרָה שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, וּלְהַצְלִיחַ עַל יָדָם לָנֶצַח; וְעַל־כֵּן אַבְרָהָם זָכָה שֶׁנִּקְרָא יוֹעֵץ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָיְכוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, יד): ״אֶת מִי נוֹעָץ וַיְבִינֵהוּ״ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שָׁם, פָּסוּק יג): ״וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֶנּוּ״, שֶׁנֶּאֱמַר עַל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם. וְכֵן כָּל הַצַּדִּיקִים נִקְרָאִים יוֹעֲצִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א ד, כג): ״הֵמָּה הַיּוֹצְרִים וְיֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה עִם הַמֶּלֶךְ בִּמְלַאכְתּוֹ״, כִּי בָּהֶם נִמְלָךְ וְנִתְיַעֵץ בִּבְרִיאַת עוֹלָמוֹ. וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, הֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים עֲצוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת, בְּחִינַת: ״כְּלֵה זָרַע אֱמֶת״, אֲשֶׁר עַל יָדָם יָבוֹאוּ לֶאֱמוּנָה, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִים לִבְחִינַת גְּאֻלָּה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים סט, יט): ״קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ״ וְגוֹ׳, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הָעֵצָה, תִּהְיֶה עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁאָז יִתְתַּקֵּן עֵצָה בִּשְׁלֵמוּת, וַיַּחֲזֹר וְיִתְאַחֵד מַלְכוּת בֵּית דָּוִד (יְחֶזְקֵאל לז, כב): ״וְלֹא יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד״ וְגוֹ׳. וְעַל־כֵּן נִקְרָא מָשִׁיחַ: ״פֶּלֶא יוֹעֵץ״ (יְשַׁעְיָה ט, ה); וּכְתִיב (שָׁם יא, ב): ״וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה׳, רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה״ וְגוֹ׳; כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא תִּקּוּן הָעֵצָה, שֶׁהוּא עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה, כְּשֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְקַבֵּל מִשָּׁם עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְלִזְכּוֹת עַל יָדָם לְהַצָּלָחָה הַנִּצְחִית, לֶאֱמוּנָה אֲמִתִּית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִגְאֻלָּה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תַּעֲנִית, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ב׳ ז׳); כִּי זֶהוּ עִקַּר עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁמְּאִירִים בָּנוּ עֵצוֹת, וַאֲשֶׁר עַל יָדָם בָּאִים לֶאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרֵאת אֱמוּנָה, כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, כִּי הוּא מְקַבֵּל טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ. וְזֶה ״הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת״ — בַּכְּלָיוֹת, ״חָכְמָה תוֹדִיעֵנִי״ — שֶׁאָזְכֶּה לְקַבֵּל טִפֵּי הַמֹּחַ, טִפֵּי הַשֵּׂכֶל, עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁאֲקַבֵּל מֵהֶם, וְאָז אֶזְכֶּה לֶאֱמֶת, כִּי הַטִּפֵּי הַשֵּׂכֶל נִקְרָא: ״כְּלֵה זָרַע אֱמֶת״, וְכַנַּ״ל.

לֶאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרֵאת אֱמוּנָה, כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה כַּנַּ״ל, כִּי הוּא מְקַבֵּל טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ. וְזֶה: ״הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת״, בַּכְּלָיוֹת, ״חָכְמָה תוֹדִיעֵנִי״, שֶׁאָזְכֶּה לְקַבֵּל טִפֵּי הַמֹּחַ, טִפֵּי הַשֵּׂכֶל, עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁאֲקַבֵּל מֵהֶם, וְאָז אֶזְכֶּה לֶאֱמֶת, כִּי הַטִּפֵּי הַשֵּׂכֶל נִקְרָא ״כְּלֵה זָרַע אֱמֶת״.

ד) (עַכְשָׁו יָבֹאר, אֵיךְ יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, כִּי יֵשׁ בָּזֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, כִּי רֹב הָעוֹלָם פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד, וְהָאָדָם הוּא תָּמִיד בֵּין אַנְשֵׁי הָעוֹלָם, וּלְכָל אֶחָד יֵשׁ בּוֹ דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, וְאוֹמֵר עֵצוֹת זָרוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לְהִנָּצֵל מֵעֲצוֹת הַמּוֹן־עַם, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲצוֹת הַנָּחָשׁ). וְדַע שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית

ד וְדַע, שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית

הָאָדָם נִצּוֹל מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, מִנְּשׁוּאִין שֶׁל רָשָׁע, מִבְּחִינַת נָאוּף, כִּי צִיצִית שְׁמִירָה לְנָאוּף, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן יח): **״וַיִּקַּח שֵׁם וַיֵּפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם״** (בְּרֵאשִׁית ט), **זֶה בְּחִינַת**

הָאָדָם נִצּוֹל מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, כִּי (נְדָרִים כה.): שְׁקוֹלָה מִצְוַת צִיצִית כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹות שֶׁבַּתּוֹרָה, וְהַמִּצְוֹות הֵם הַתַּרי״ג עֵטִין הַמַּצִּילִין מֵעֲצוֹת הַנָּחָשׁ כַּנַּ״ל, וְצִיצִית הוּא כְּלָלִיּוּת הַתַּרי״ג עֵטִין.

מִנְּשׁוּאִין שֶׁל רָשָׁע; עַיִן (בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא): ״גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לְךָ״, תְּזֻכֶּה לְמִצְוַת צִיצִית, תְּזֻכֶּה לְאִשָּׁה כְּשֵׁרָה, עַיִן שָׁם.

מִבְּחִינַת נָאוּף; כִּי צִיצִית הוּא בְּחִינַת אוֹר הַמַּקִּיף, שֶׁמַּקִּיף אֶת הָאָדָם עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ב׳): ״וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ״, מַגִּיד שֶׁכָּל הַמְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, עַיִן שָׁם; מַה שֶּׁאֵין כֵּן נָאוּף הוּא עוֹשֶׂה חָלָל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמְּסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן א׳): הַנּוֹאֵף הַזֶּה מְרַשֵּׁל כֹּחַ הַשְּׁכִינָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנִּזְהָר מְאֹד בְּמִצְוַת צִיצִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִנָּאוּף, כִּי **צִיצִית שְׁמִירָה לְנָאוּף**. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מד.): אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה קַלָּה שֶׁכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה, שֶׁאֵין מַתַּן שְׂכָרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא, אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה, צֵא וּלְמַד מִמִּצְוַת צִיצִית; מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁהָיָה זָהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית, שָׁמַע שֶׁיֵּשׁ וְכוּ׳ בִּכְרָכֵי הַיָּם, שֶׁנּוֹטֶלֶת אַרְבַּע־מֵאוֹת זְהוּבִים בִּשְׂכָרָהּ, שִׂגֵּר לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים, וְקָבַע לָהּ זְמַן. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ בָּא וְיָשַׁב עַל הַפֶּתַח, נִכְנְסָה שִׁפְחָתָהּ, וְאָמְרָה לָהּ: אוֹתוֹ אָדָם שֶׁשִּׂגֵּר לָךְ אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים, בָּא וְיָשַׁב עַל הַפֶּתַח. אָמְרָה הִיא: יִכָּנֵס. נִכְנַס. הִצִּיעָה לוֹ שֶׁבַע מִטּוֹת, שֵׁשׁ שֶׁל כֶּסֶף וְאַחַת שֶׁל זָהָב, וּבֵין כָּל אַחַת וְאַחַת סֻלָּם שֶׁל כֶּסֶף, וְעֶלְיוֹנָה שֶׁל זָהָב, עָלְתָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי עֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁהִיא וְכוּ׳, וְאַף הוּא עָלָה לֵישֵׁב וְכוּ׳ כְּנֶגְדָּהּ, בָּאוּ ד׳ צִיצִיּוֹתָיו וְטָפְחוּ לוֹ עַל פָּנָיו, נִשְׁמַט וְיָשַׁב לוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע, וְאַף הִיא נִשְׁמְטָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי קַרְקַע, אָמְרָה לוֹ: גַּפָּהּ שֶׁל רוֹמִי, שֶׁאֵינִי מַנִּיחָתְךָ, עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה מּוּם רָאִיתָ בִּי. אָמַר לָהּ: הָעֲבוֹדָה, שֶׁלֹּא רָאִיתִי אִשָּׁה יָפָה כְּמוֹתֵךְ, אֶלָּא מִצְוָה אַחַת צִוָּנוּ ה׳ אֱלֹקֵינוּ וְצִיצִית שְׁמָהּ, וּכְתִיב בָּהּ (בַּמִּדְבָּר טו, מא): ״אֲנִי ה׳ אֱלֹקֵיכֶם״ שְׁתֵּי פְּעָמִים — אֲנִי הוּא שֶׁעָתִיד לִפְרַע, וַאֲנִי הוּא שֶׁעָתִיד לְשַׁלֵּם שָׂכָר. עַכְשָׁו נִדְמוּ עָלַי כְּאַרְבָּעָה עֲדִים. אָמְרָה לוֹ: אֵינִי מַנִּיחֵךְ עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה שְּׁמֵךְ, וּמַה שֵּׁם עִירֵךְ, וּמַה שֵּׁם רַבֵּךְ, וּמַה שֵּׁם מִדְרָשֵׁךְ שֶׁאַתָּה לָמֵד בּוֹ תּוֹרָה. כָּתַב וְנָתַן בְּיָדָהּ. עָמְדָה וְחִלְּקָה כָּל נְכָסֶיהָ: שְׁלִישׁ לַמַּלְכוּת וּשְׁלִישׁ לַעֲנִיִּים וּשְׁלִישׁ נָטְלָה בְּיָדָהּ חוּץ מֵאוֹתָן מַצָּעוֹת. וּבָאָת לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי חִיָּא. אָמְרָה לוֹ: צַוֵּה עָלַי וְיַעֲשׂוּנִי גִּיּוֹרֶת. אָמַר לָהּ: בִּתִּי, שֶׁמָּא עֵינַיִךְ נָתַתְּ בְּאֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים?! הוֹצִיאָה כְּתָב מְיֻדָּה, וְנָתְנָה לוֹ. אָמַר לָהּ: לְכִי זְכִי בְּמִקְחֵךְ. אוֹתָן מַצָּעוֹת שֶׁהִצִּיעָה לוֹ בְּאִסּוּר, הִצִּיעָה לוֹ בְּהֶתֵּר. זֶה מַתַּן שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָעוֹלָם הַבָּא אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה, עַיִן שָׁם; הֲרֵי שֶׁמִּצְוַת צִיצִית שְׁמִירָה לְנָאוּף, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית זָכָה לְנִשּׂוּאִין דִּקְדֻשָּׁה, וְכַנַּ״ל.

כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן יח דַּף לז.): וּבַעֲטִיפוּ דְּמִצְוָה דְּאִתְמַר בְּהוֹן: ״וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם״, כְּגַוְנָא דְּשָׁם וַיֵּפֶת דְּאִתְמַר בְּהוֹן (בְּרֵאשִׁית ט, כג): **״וַיִּקַּח שֵׁם וַיֵּפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה, וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם״, זֶה בְּחִינַת צִיצִית** (עַיִן בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן ט׳): אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֵׁם הִתְחִיל בַּמִּצְוָה תְּחִילָה, וּבָא

יֶפֶת וְנִשְׁמַע לוֹ, לְפִיכָךְ זָכָה שֵׁם לְטַלִּית (שֶׁל מִצְוַת צִיצִית) (עַיֵּן בְּמַתְנוֹת כְּהֻנָּה, עַיֵּן שָׁם). וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ, כִּי צִיצִית מְכַסָּה עַל עֲרָיִין. (עֶרְוָה אִיהוּ מִסְטָרָא דְּחָם וְדָא אִיהוּ יֵצֶר הָרַע), אֲבָל חָם דְּהוּא יֵצֶר הָרַע, דְּמְחַמֵּם גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ בַּעֲבֵרָה וְגַלֵּי עֲרָיִין בְּעַלְמָא דְּאִיהוּ מִסְטָרָא דְּנָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, דְּאִיתְמַר בֵּיהּ (בְּרֵאשִׁית ג, יד): ״אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה״; וּבְגִין דְּהַאי מִסְטָרוֹי אָמַר (שָׁם ט, כה): ״אָרוּר כְּנַעַן״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי פְּגַם נֹחַ הָיָה אוֹתוֹ פְּגַם שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵסִיתוֹ הַנָּחָשׁ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, צִיצִית, הֲלָכָה ה׳, אוֹת יא); וְעַל־כֵּן נִתְקַלֵּל כְּנַעַן; כִּי הוּא אָרוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״אָרוּר כְּנַעַן״, כִּי הִכְשִׁיל אֶת נֹחַ בִּפְגַם הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁהִכְשִׁיל אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן בִּפְגַם הַבְּרִית (עַרוּבִין יח:); וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁנִּתְקַלֵּל בַּעֲבוּר זֶה הַנָּחָשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג, יד): **״אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה״**, כְּמוֹ־כֵן נִתְקַלֵּל כְּנַעַן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ט, כה): ״אָרוּר כְּנַעַן״, וְהָבֵן.

וְהַשִּׁמְלָה שֶׁבָּזֶה כִּסּוּ אֶת נֹחַ, זֶה הָיָה שִׁמְלַת הַצִּיצִית (כִּי בִּשְׁכַר אוֹתָהּ שִׁמְלָה, זָכוּ אַחַר־כָּךְ לְשִׁמְלַת הַצִּיצִית כַּנַּ״ל). הַיְנוּ **צִיצִית הוּא שְׁמִירָה מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, מִזֶּהֲמַת הַנָּחָשׁ**, שֶׁהוּא פְּגַם הַבְּרִית, קִלְקוּל טִפֵּי הַמֹּחַ, שֶׁמִּשָּׁם בָּא בִּלְבּוּל הַדַּעַת, וְאֵין לוֹ עֵצָה שְׁלֵמָה, וְאָז עֲצָתוֹ הִיא עֲצַת רְשָׁעִים, שֶׁעוֹקֵר וּמַשְׁלִיךְ אֶת הָאֱמֶת וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בָּאָדָם אֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִתְאָרֵךְ הַגָּלוּת; כִּי עִקַּר הַגָּלוּת אֵינוֹ רַק מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בִּפְגָמוֹ שֶׁל נֹחַ: וַיִּתְגַּלְּ בְּתוֹךְ אָהֳלָה״ (בְּרֵאשִׁית ט, כא), שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת גָּלֻ״יוֹ״תּ׳ (יִלְקוּט רְאוּבֵנִי, פָּרָשַׁת נֹחַ); כִּי מֵחֲמַת קִלְקוּל הַבְּרִית, שֶׁהוּא פְּגַם טִפֵּי הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ עֵצָה שְׁלֵמָה, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים כְּפִירוֹת וֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת. וְהַתִּקּוּן הוּא עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, שֶׁהוּא אוֹר הָאֱמוּנָה; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, אָנוּ זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הָאֱמוּנָה מִשָּׁרְשָׁהּ, מִבְּחִינַת עַתִּיק דְּעַתִּיקִין, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין אוֹר הַצִּיצִית, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית דַּיְקָא, שֶׁנִּמְשָׁכִין מֵעַתִּיק, עַל יָדָם זוֹכִין לְקַבֵּל תַּרַי״ג עֵטִין דְּאוֹרַיְתָא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי הַצִּיצִית מַמְשִׁיכִין אוֹר הָאֱמוּנָה מִשָּׁרְשָׁהּ, מִבְּחִינַת עַתִּיק דְּעַתִּיקִין, וְהִיא נִמְשֶׁכֶת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא וּמֵעוֹלָם לָעוֹלָם, הַכֹּל בִּבְחִינַת אֱמוּנָה, כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם, עַד שֶׁנִּמְשְׁכָה הָאֱמוּנָה גַּם לְמַטָּה, לְגַלּוֹת אֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, לְקַיֵּם: ״וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה״, וְעַל־כֵּן הַצִּיצִית הֵם שְׁמִירָה, כִּי הֵם מְבַטְּלִין כֹּחַ הַקְּלִפּוֹת שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין לָהֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ז׳, אוֹת כד); הַיְנוּ כִּי מִצְוַת צִיצִית מְגַלֶּה וּמְפָרְסֶמֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מג:): כָּל הַזָּרִיז בְּמִצְוַת צִיצִית, זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַצִּיצִית מְגַלֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל צִיצִיּוֹתָיו, שֶׁהֵם הַמְשָׁכַת הָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יֶחְטָא. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ צִיצִית בִּבְגָדוֹ — בְּחִזּוּק שֶׁלֹּא יֶחְטָא, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם לֹא יֶחְטָא.

צִיצִית. ״וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ״, כִּי צִיצִית מְכַסָּה עַל עֲרָיִין. אֲבָל חָם, דְּהוּא יֵצֶר הָרַע, דְּמְחַמֵּם גּוּפֵיהּ דְּבַר־נָשׁ בַּעֲבֵרָה, הוּא אָרוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״אָרוּר כְּנַעַן״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ג): ״אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה״, וְהַשִּׁמְלָה הַיְנוּ צִיצִית, הוּא שְׁמִירָה מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, מִזֶּהֲמַת הַנָּחָשׁ:

וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, הָאָדָם נִצּל מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, פְּגַם טִפֵּי הַמּחַ, וְזוֹכֶה לְקַבֵּל עֲצַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהִיא עֲצַת הַתּוֹרָה, כִּי צִיצִית הוּא כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה תַּרַ״ג מִצְווֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא זוּטַרְתָא, פָּרָשַׁת שְׁלַח): מִנְיַן צִיצִית — תַּרַ״ג מִצְווֹת: ת״ר וְח׳ חוּטִין וְה׳ קְשָׁרִים — הֲרֵי תַּרַ״ג כְּמִנְיַן תּוֹרָ״ה, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת (שָׁם מט, כב): ״בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן״, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל יוֹסֵף, שֶׁזָּכָה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צח, סִימָן כג): בְּשָׁעָה שֶׁיָּצָא יוֹסֵף לִמְלֹךְ עַל מִצְרַיִם, הָיוּ בְּנוֹת מְלָכִים מְצִיצוֹת עָלָיו דֶּרֶךְ הַחַלּוֹנוֹת, וְהָיוּ מַשְׁלִיכוֹת עָלָיו שִׁירִין וּקְטַלִּין וּנְזָמִים וְטַבָּעוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְלֶה עֵינָיו וְיַבִּיט בָּהֶן. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה מַבִּיט בָּהֶן, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיִלְקוּט וַיְחִי, רֶמֶז קסא), שֶׁהָיוּ הַמִּצְרִיּוֹת בְּנוֹת מְלָכִים, מְבַקְּשִׁים לִרְאוֹת פְּנֵי יוֹסֵף, וְלֹא תָּלָה עֵינָיו בְּאַחַת מֵהֶן, וְלֹא הִרְהֵר בְּאַחַת מֵהֶן, לְכָךְ זָכָה לִירַשׁ שְׁנֵי עוֹלָמִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא (בָּבָא בַּתְרָא קיח:), שֶׁדָּרְשׁוּ מִזֶּה: ״בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן״ — אַל תִּקְרֵי ׳עֲלֵי עַיִן׳ אֶלָּא ׳עוֹלֵי עַיִן׳. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הֵן עוֹלִין עַל הָעַיִן, וְשׁוֹלְטִין עָלֶיהָ, וְאֵין הָעַיִן עוֹלָה עֲלֵיהֶן׳, עַיֵּן שָׁם; הֵינוּ שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְכָל זֶה זָכָה בִּשְׁבִיל צִיצִית שֶׁהוּא לְשׁוֹן (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ט): ״מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים״; כִּי צִיצִית הִיא בְּחִינַת הִסְתַּכְּלוּת, כְּעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי שְׁלַח): נִקְרָא שְׁמָהּ צִיצִית — עַל שֵׁם שֶׁהִצִּיץ הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת שְׁלַח, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ז׳): ״וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם״ וְגוֹ׳, הַמַּרְאֶה מֵבִיא לִידֵי זִכָּרוֹן, עַיֵּן שָׁם; עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְבֶן פֹּרָת, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁמַר מִנִּשּׂוּאִין שֶׁל נָחָשׁ, מִזִּוּוּג שֶׁל סִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁלֹּא נָגַע בְּאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ, עַל־יְדֵי־זֶה וְזָכָה לְזִוּוּגָא דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא עֲצוֹת הַצַּדִּיק, כִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּאָה דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו, וְנִרְאָתָה לוֹ בַּחַלּוֹן (סוֹטָה לו:); הֵינוּ שֶׁנִּזְכַּר אָז בְּכָל מַה שֶּׁלָּמַד אֵצֶל אָבִיו. כִּי (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ח׳): כָּל הֲלָכוֹת שֶׁמָּסְרוּ שָׁם וְעֵבֶר לְיַעֲקֹב מָסְרוֹ לְיוֹסֵף, עַיֵּן שָׁם. [וְכֵן נָשָׂא אֶת אָסְנַת בַּת דִּינָה שֶׁהוּא זִוּוּגָא דִּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פָּרָשָׁה לח)]. וְזֶה ״פֹּרָת״ לְשׁוֹן זִוּוּג, לְשׁוֹן: ״פְּרוּ וּרְבוּ״; וְזָכָה לְהוֹלִיד בָּנִים טוֹבִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית.

וְעִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (סוֹטָה ט:): שִׁמְשׁוֹן הָלַךְ אַחַר עֵינָיו; וְשִׁמְשׁוֹן בְּעֵינָיו מָרַד, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים יד, ג): ״וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו, אוֹתָהּ קַח לִי, כִּי הִיא יָשְׁרָה בְּעֵינָי״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; (וְכֵן אַחַר־כָּךְ כְּתִיב (שָׁם טז, א) ״וַיַּרְא שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה, וַיָּבֹא אֵלֶיהָ״ וְגוֹ׳, כִּי פָּגַם בְּעֵינָיו; וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): גְּמִירֵי אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם. **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר טו, לט): ״וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): ״אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״

— זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, עַיִן שָׁם; וְכֵן הוּא (סִפְרֵי פָּרָשַׁת שְׁלַח): ״אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״ — זוֹ זְנוּת, עַיִן שָׁם; [וּמַה שֶּׁהַקְּדִים קֹדֶם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְאַחַר־כָּךְ הֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, כִּי שָׁם אֵצֶל שִׁמְשׁוֹן כְּתִיב בַּהַדְיָא: ״וַיַּרְא שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ״, שֶׁעַל־יְדֵי רְאִיָּה בָּא לִידֵי נְאוּף, וּמֵהַפָּסוּק הוּא רַק דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְקַל לְהָבִין].

וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת עֵינָיו, לְהִסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל זֶה מְרַמֵּז מִצְוַת צִיצִית — לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת כַּנַּ״ל, כִּי הַצִּיצִית הִיא שְׁמִירָה מִנְּאוּף, כִּי הַצִּיצִית מַמְשֶׁכֶת קְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי פָּרָשַׁת שְׁלַח) עַל פָּסוּק: ״וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים״ — זוֹ קְדֻשַּׁת צִיצִית, מַגִּיד שֶׁהַצִּיצִית מוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; וְעִקַּר הַקְּדֻשָּׁה הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מֵעֲרָיוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי יְבָמוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ד׳): כָּל מִי שֶׁהוּא פּוֹרֵשׁ מִן הָעֲרָיוֹת — נִקְרָא קָדוֹשׁ, עַיִן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כד, סִימָן ו׳): לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא בּוֹ גֶּדֶר עֶרְוָה — אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל מִי שֶׁהוּא גּוֹדֵר אֶת עַצְמוֹ מִן הָעֲרָוָה — נִקְרָא קָדוֹשׁ, עַיִן שָׁם; וּשְׁמִירַת צִיצִית שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵינַיִם כַּנַּ״ל, הוּא שְׁמִירָה מֵעַצַּת הַנָּחָשׁ; כִּי הַצִּיצִית הוּא בְּחִינַת אוֹר הַמַּקִּיף (עַיִן פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר ה׳, פֶּרֶק ג׳), שֶׁמַּקִּיף אֶת אָדָם (ז״א) עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד מֵהֶאָרַת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמֵאִיר לוֹ מְאֹד מְאֹד, וְיָכוֹל לְקַבֵּל הָעֵצוֹת מִצַּדִּיק, שֶׁהוּא כְּלֹה זֶרַע אֱמֶת, כַּנַּ״ל.

ה) וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, אֲמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא — סוֹחֵר אֶחָד, תָּא אַחֲוֵי לָךְ — בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ, טוֹרָא דְּסִינַי — הַר סִינַי, אַזְלִי — הָלַכְתִּי, וַחֲזָאי — וְרָאִיתִי, דְּהַדְרָן לֵהּ — שֶׁמְּסֻבָּב, עַקְרַבֵּי — עַקְרַבִּים, וְקָיְמִין — וְעָמְדִין, כִּי חַמָּרֵי חַוְרָתָא — חֲמָרִים לְבָנִים. וְשָׁמַעְתִּי בַּת קוֹל שֶׁאוֹמֶרֶת: אוֹי לִי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי, שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ בַּגָּלוּת. וְעַכְשָׁו שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי כְּבָר, מִי מֵפֵר לִי. עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר־חָנָה: אֲמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא, תָּא אַחֲוֵי לָךְ טוֹרָא דְּסִינַי. אַזְלִי וַחֲזָאי דְּהַדְרָן לֵהּ עַקְרַבֵּי, וְקָיְמִין כִּי חַמָּרֵי חַוְרָתָא, וְשָׁמַעְתִּי בַּת־קוֹל שֶׁאוֹמֶרֶת: אוֹי לִי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי; וְעַכְשָׁו שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי, מִי מֵפֵר לִי׳.

רַשְׁבַּ״ם: שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי. מִן הַגָּלוּת, כִּדְכְתִיב קְרָאֵי טוּבֵי בַּנְבִיאִים:

תָּא וְאַחֲוֵי לָךְ טוֹרָא דְּסִינַי, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵצוֹת, כִּי שָׁם קִבְּלוּ תַּרְיַ״ג עֵטִין. ׳חֲזָאי דְּהַדְרָן לֵהּ עַקְרַבָּא׳, הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ עֵצַת נָחָשׁ,

(בַּמִּדְבַּר טו): **״וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״, וּשְׁמִירַת צִיצִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵינַיִם, הוּא שְׁמִירָה מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, וְיָכוֹל לְקַבֵּל הָעֵצוֹת מִצַּדִּיק, שֶׁהוּא ״כְּלֹה זֶרַע אֱמֶת״.**

תָּא וְאַחֲוֵי לָךְ טוֹרָא דְּסִינַי, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵצוֹת, כִּי שָׁם קִבְּלוּ תַּרְיַ״ג עֵטִין. וְגַם שָׁם הָיָה מְקוֹם הַנְּסִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פט.): מַאי הַר סִינַי? אָמַר לֵיהּ: הַר שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם וְכַנַּ״ל.

׳חֲזָאי דְּהַדְרָן לֵהּ עַקְרַבָּא׳; הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ עֵצַת נָחָשׁ

[כִּי עַקְרַב הוּא בִּכְלַל נָחָשׁ, כְּעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה לא:): כָּל הַשְּׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן אֶרֶס שֶׁל נָחָשׁ מֵמִית, עַיֵּן שָׁם; וּמָצִינוּ בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: שְׁנֵיהֶם יַחַד, הַיְנוּ נָחָשׁ וְעַקְרָב (שַׁבָּת כב.): מַיִן אִין בּוֹ אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן (יוֹמָא כא.): לֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כד, סִימָן ד׳): יִשְׂרָאֵל מְהַלְכִין בַּמִּדְבָּר מָלֵא נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה יח): פָּגַע בּוֹ נָחָשׁ וְעַקְרָב, וְלֹא עָקְצוּהוּ, יָבֹרְךְ וִישַׁבַּח לְשִׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמָּא לְאֵלּוּ הָיָה מְזֻמָּן, וְחָס עָלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא עָקְצוּהוּ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב קפה:): אֲתָר דִּנְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, אִי אִיהוּ צַדִּיקָא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא יַרְחִישׁ לֵיהּ נִיסָא, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן (שָׁם אֱמֹר קז.): אֲפִלּוּ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְיַתּוּשִׁים וַאֲפִלּוּ אינוּן דְּאִיתְחַזְיָן מְחַבְּלֵי עָלְמָא בְּכֻלְּהוּ כְּתִיב: ״וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד״, עַיֵּן שָׁם]; **עֲצַת רְשָׁעִים שֶׁעַל יְדֵיהֶם אֵין יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֲצַת צַדִּיקִים זֶרַע אֱמֶת**; הַיְנוּ שֶׁסְּבִיב הַר סִינַי, שֶׁשָּׁם קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָ״ג עֵטִין כַּנַּ״ל; וְכֵן הַתַּלְמִיד חָכָם וְהַצַּדִּיק נִקְרָא סִינַי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוֹרָיוֹת יד.): סִינַי וְעוֹקֵר הָרִים, עַיֵּן שָׁם; סְבִיבוֹ הוּא תָּמִיד נְחָשִׁים, שֶׁהוּא עֲצַת הָרְשָׁעִים, עֲצוֹת הַמּוֹן־עַם הַמְבַלְבְּלִים וּמַטְרִידִין אֶת הָאָדָם לְבַל יִשְׁמַע לַעֲצַת הַצַּדִּיקִים.

עֲצַת רְשָׁעִים, שֶׁעַל־יְדֵיהֶם אֵין יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֲצַת צַדִּיקִים, זֶרַע אֱמֶת.

׳וְקָיְמוּ כִּי חַמְרֵי חַוַּרְתָּא׳, זֶה בְּחִינַת צִיצִית, שֶׁהוּא שְׁמִירָה מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, מְנֹאוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת מג:): **׳אֵיזֶה עָנְשׁוֹ גָּדוֹל, שֶׁל לָבָן אוֹ שֶׁל תְּכֵלֶת? וְאָמְרוּ: מָשָׁל לְאֶחָד, שֶׁצִּוָּה לְהָבִיא לוֹ חוֹתָם שֶׁל זָהָב, הַיְנוּ תְּכֵלֶת, וְחוֹתָם שֶׁל טִיט, הַיְנוּ לָבָן׳. וְזֶה: ׳חַמְרֵי׳, לְשׁוֹן חֹמֶר וָטִיט, ׳חַוָּרְא׳, הַיְנוּ לָבָן, כִּי עַכְשָׁו זֶה עִקַּר הַצִּיצִית.**

׳וְשָׁמַעְתִּי בַּת־קוֹל שֶׁאוֹמֶרֶת, אוֹי לִי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי׳,

׳וְקָיְמוּ כִּי חַמְרֵי חַוַּרְתָּא׳ — זֶה בְּחִינַת צִיצִית, שֶׁהוּא שְׁמִירָה מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ מִנְּאוּף; הַיְנוּ אַף שֶׁהַר סִינַי שֶׁהוּא תַּרַ״ג עֵטִין מוּקָף עִם נְחָשִׁים, שֶׁהוּא עֲצַת הָרְשָׁעִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ כֹּנֶגְדָּם עֵצָה, ׳וְקָיְמִין כִּי חַמְרֵי חַוַּרְתָּא׳, שֶׁהוּא סוֹד הַצִּיצִית. (וְעַכְשָׁו יְפָרֵשׁ לָמָּה חַמְרֵי חַוַּרְתָּא, הוּא בְּחִינַת צִיצִית). כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת מג:): אֵיזֶה עָנְשׁוֹ גָּדוֹל, שֶׁל לָבָן אוֹ שֶׁל תְּכֵלֶת? [זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם, תַּנְיָא הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גָּדוֹל עָנְשׁוֹ שֶׁל לָבָן (פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: לְמִי שֶׁאֵינוֹ מַטִּיל צִיצִית) יוֹתֵר מֵעָנְשׁוֹ שֶׁל תְּכֵלֶת (פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: יוֹתֵר מִשֶּׁל תְּכֵלֶת שֶׁאֵינוֹ מָצוּי). מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, שֶׁאָמַר לִשְׁנֵי עֲבָדָיו, לְאֶחָד אָמַר: הָבֵא לִי חוֹתָם שֶׁל טִיט, וּלְאֶחָד אָמַר: הָבֵא לִי חוֹתָם שֶׁל זָהָב, וּפָשְׁעוּ שְׁנֵיהֶם וְלֹא הֵבִיאוּ, אֵיזֶה מֵהֶן עָנְשׁוֹ מְרֻבֶּה? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה שֶׁאָמַר לוֹ: הָבֵא חוֹתָם שֶׁל טִיט וְלֹא הֵבִיא (שֶׁמָּצוּי הוּא וְלֹא הֵבִיא, לָכֵן עָנְשׁוֹ מְרֻבֶּה); הַיְנוּ], **שֶׁצִּוָּה לְאֶחָד לְהָבִיא לוֹ חוֹתָם שֶׁל זָהָב, הַיְנוּ תְּכֵלֶת, כִּי זֶה עוֹלֶה בְּיֹקֶר וְאֵינוֹ מָצוּי, וְחוֹתָם שֶׁל טִיט, הַיְנוּ לָבָן, זֶה בְּזוֹל וּמָצוּי מְאֹד, וְזֶה ׳חַמְרֵי׳ לְשׁוֹן חֹמֶר וָטִיט, ׳חַוָּרְא׳ הַיְנוּ לָבָן, כִּי עַכְשָׁו זֶה עִקַּר הַצִּיצִית,** וְדָבָר זֶה בָּנָקֵל לִמְצֹא, כִּי צֶמֶר לָבָן מָצוּי מְאֹד, וְעַל־כֵּן אֵין שׂוּם תֵּרוּץ לֹא לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית. **וְשָׁמַעְתִּי בַּת קוֹל שֶׁאוֹמֶרֶת: אוֹי לִי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי,**

פְּרֹשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: עַל הַגְּלוּת, הֵינוּ עַל־יְדֵי צִיצִית יְכוֹלִין לָבוֹא לַעֲצַת צַדִּיקִים, לִבְחִינַת אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי אֱמֶת בָּאִים לֶאֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה בָּא הַגְּאֻלָּה כַּנַּ״ל; הֵינוּ הָעֲקַרְבִּין, שֶׁהֵם הַנְּחָשִׁים, שֶׁעָמְדוּ סְבִיבוֹת הַר סִינַי, סְבִיבוֹת הָעֵצוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, עָמְדוּ כְּמוֹ חַמְרֵי חוֹרְתָּא, שֶׁהַחַמְרֵי חוֹרְתָּא, הֵינוּ הַצִּיצִית הָיָה מֵגֵן מֵהָעַקְרַבִּין, הֵינוּ הַנְּחָשִׁים כַּנַּ״ל, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל הַר סִינַי, הֵינוּ עַל הָעֵצוֹת, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת בָּאִים לִידֵי אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי אֱמֶת בָּאִים לֶאֱמוּנָה, שֶׁעַל יָדָהּ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְזֶה שֶׁשָּׁמַע רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה חָרָטַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַגָּלוּת, כִּי הַצִּיצִית שֶׁהֵם 'חַמְרֵי חוֹרְתָּא' גָּרַם כָּל זֶה; כִּי עַל־יְדֵי הַצִּיצִית נִשְׁמָרִים מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, וְזוֹכִים לָבוֹא לִידֵי אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי אֱמֶת בָּאִים לֶאֱמוּנָה, שֶׁעַל יָדָהּ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה.

[וּלְפִי מַה שֶּׁמּוּבָא לְהַלָּן, שֶׁהִתְחַבְּרוּת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה זֶה בְּחִינַת אִישׁ וְאִשָּׁה, יוּבַן הֶמְשֵׁךְ הַמַּאֲמָר, שֶׁהִקְפִּידוּ רַבָּנָן: אַמַּאי לֹא הֵפֵר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה הַשְּׁבוּעָה, הָוָה לָךְ לְמֵימְרָא מוּפָר לָךְ, עַיֵּן שָׁם; וְהִקְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים, לָמָּה נָקְטוּ רַבָּנָן לוֹמַר לוֹ — הָוָה לָךְ לְמֵימָר מוּפָר לָךְ, הָיָה לוֹ לוֹמַר בִּלְשׁוֹן הַתָּרָה, וְלֹא בִּלְשׁוֹן הֲפָרָה, כִּי בַּעַל בַּהֲפָרָה, וְחָכָם בְּהַתָּרָה? אַךְ כְּפִי הַנַּ״ל, שֶׁאֱמוּנָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה, וֶאֱמֶת הִיא בְּחִינַת אִישׁ, אָתֵי שַׁפִּיר לְשׁוֹן הֲפָרָה, כִּי הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת בַּעְלָהּ דְּמַטְרוֹנִיתָא; וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה שָׁמַע זֹאת, בְּוַדַּאי הָיְתָה מְדֻרֶגְתּוֹ לְמַעְלָה מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה בְּחִינַת בַּעְלָהּ דְּמַטְרוֹנִיתָא (שֶׁל הַשְּׁכִינָה); וְעַל־כֵּן הִקְפִּידוּ עָלָיו, מֵאַחַר שֶׁשָּׁמַעְתָּ חָרָטַת הַשְּׁכִינָה עַל הַגָּלוּת, הָיִיתָ צָרִיךְ לְהָפֵר דַּיְקָא, כִּי בַּעַל מֵפֵר, אַךְ רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה סָבַר, דְּיִלְמָא מִשְׁבּוּעָתָא דְּמַבּוּל קָאָמַר, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְחָרֵט עַל שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע, שֶׁלֹּא יָבִיא מַבּוּל לָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן הִתְפַּחֵד רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה פֶּן עֲדַיִן לֹא זָכוּ הָעוֹלָם לִשְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן שֶׁל צִיצִית, שֶׁעַל יָדָהּ נִצּוֹלִין מִנְּאוּף מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, וְעַל־כֵּן אוּלַי יָבִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַבּוּל לָעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַמַּבּוּל בָּא עַל נְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן לֹא הֵפֵר, וְקַל לְהָבִין.

פְּרֹשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: עַל הַגְּלוּת, הֵינוּ עַל־יְדֵי צִיצִית יְכוֹלִין לָבוֹא לַעֲצַת צַדִּיקִים, לִבְחִינַת אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי אֱמֶת בָּאִים לֶאֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה בָּא הַגְּאֻלָּה כַּנַּ״ל. וְזֶה שֶׁשָּׁמַע חָרָטַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַגָּלוּת, כִּי הַצִּיצִית שֶׁהֵם 'חַמְרֵי חוֹרְתָּא' גָּרַם כָּל־זֶה.

וְזֶה פְּרוּשׁ: "וְאֵלֶּה", 'כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵלֶּה" מוֹסִיף', זֶה בְּחִינַת יוֹסֵף, בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, בְּחִינַת צִיצִית. "הַמִּשְׁפָּטִים", זֶה בְּחִינַת "כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יט): **"מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת", שֶׁזּוֹכֶה וְזֶה פְּרוּשׁ "וְאֵלֶּה", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן ב׳) **כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵלֶּה" — מוֹסִיף**, וּמַה זֶּה מוֹסִיף? **זֶה בְּחִינַת יוֹסֵף**; כִּי יוֹסֵף נִקְרָא עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית ל, כד): "יוֹסֵף ה' לִי בֵּן אַחֵר", בְּחִינַת מוֹסִיף. וְכָל עִנְיַן יוֹסֵף הָיָה **בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית**, כִּי עָמַד בַּנִּסָּיוֹן, וְשָׁמַר אֶת בְּרִיתוֹ, **בְּחִינַת צִיצִית**. וְכָל זֶה זָכָה עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, כִּי הַכְּתֹנֶת פַּסִּים הָיָה מִצְוַת צִיצִית שֶׁלּוֹ (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים). **"הַמִּשְׁפָּטִים" — זֶה בְּחִינַת "כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים יט, י): **"מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת"**; וְהַמִּשְׁפָּטִים הֵם חֻקֵּי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם הַתַּרְי״ג עֲטִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, כה): "שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט" וְגוֹ', וּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר טו, כט): "תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם" וְגוֹ'; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(בְּרָכוֹת ו.): דְּיָנָא נַמִּי הַיְנוּ תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סֹטָה מט:): ״עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט״ — זֶה הַדִּין, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (חֲגִיגָה י.): הַדִּינִין יֵשׁ לָהֶן עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ, וְהֵן הֵן גּוּפֵי תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; שֶׁזּוֹכֶה לַעֲצַת הַצַּדִּיקִים לְבְחִינַת אֱמֶת. ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״ — יֵשׁ עַל זֶה שְׁתֵּי דְּרָשׁוֹת כַּנַּ״ל. וְעַתָּה יִתְפָּרֵשׁ הֵיטֵב ב׳ הַדְּרָשׁוֹת, דְּרָשָׁה א׳, שֶׁדָּרְשׁוּ מִזֶּה ״הֶשְׁווּ אִשָּׁה לְאִישׁ׳, זֶה בְּחִינוֹת ׳כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת׳, הַיְנוּ וְזֶה בְּחִינַת ״הֶשְׁווּ אִשָּׁה לְאִישׁ׳, כִּי זֶה אִישׁ וְאִשָּׁה הֵם בְּחִינַת הִתְחַבְּרוּת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, כִּי אִישׁ הוּא בְּחִינַת אֱמֶת, בְּחִינַת זְעֵיר אַנְפִּין, וְאִשָּׁה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, בְּחִינַת מַלְכוּת. וּבָזֶה תָּלוּי הַגְּאֻלָּה כַּנַּ״ל, כְּשֶׁיִּתְאַחֲדוּ אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבֵיהּ כַּיָּדוּעַ, וְיִקָּבְלוּ אֶת הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ. (עַכְשָׁו יִתְפָּרֵשׁ גַּם הַדְּרָשָׁה הַב׳); וְזֶה: יָכוֹל שֶׁיִּהְיוּ הַתַּלְמִידִים לוֹמְדִים וְאֵינָם מְבִינִים — תַּלְמוּד לוֹמַר ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, עָרְכֵם לִפְנֵיהֶם כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה, שֶׁלְּעָתִיד יִתְגַּלּוּ כָּל הַחָכְמוֹת כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה״, כִּי יִהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּמַדְרֵגָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁהוּא מְסֻבָּב עִם אֱלֹקוּת. וְכָל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, שֶׁעַל יָדָהּ נִצּוֹלִין מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, שֶׁמִּמֶּנָּהּ הִתְחִילָה הַגָּלוּת. וְעַל־כֵּן מָשִׁי״חַ עוֹלֶה נָחָ״שׁ, כִּי הוּא יַכְנִיעַ אוֹתוֹ בִּשְׁלֵמוּת (עַיֵּן ׳דְּבַשׁ לְפִי׳, אוֹת מָשִׁיחַ). וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּעֵת הַגְּאֻלָּה (זְכַרְיָה ח, כג) ״אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם, וְהֶחֱזִיקוּ בִּכְנַף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר: נֵלְכָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם״; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לב:), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל מִצְוַת צִיצִית, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן אָז יִהְיֶה הִתְגַּלּוּת הַנְּפָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת ח:) בְּזִמְנָא דְּיִתְעַר מַלְכָּא מְשִׁיחָא כַּמָּה אָתִין וְנִסִּין יִתְעָרוּן בְּעַלְמָא, עַיֵּן שָׁם; וְהוּא יִגְלֶה אֶת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְינַעֵר אוֹתָהּ מִכָּל טֻמְאָה (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק לד); וְהוּא יִגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה נִצְחִית וַאֲמִתִּית, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

לַעֲצַת צַדִּיקִים, לִבְחִינַת אֱמֶת.

״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, זֶה בְּחִינוֹת ׳כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת׳, וְזֶה בְּחִינַת ״הֶשְׁווּ אִשָּׁה לְאִישׁ׳, כִּי זֶה אִישׁ וְאִשָּׁה, הֵם בְּחִינַת הִתְחַבְּרוּת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, וּבָזֶה תָּלוּי הַגְּאֻלָּה כַּנַּ״ל.

וְזֶה: יָכוֹל שֶׁיִּהְיוּ הַתַּלְמִידִים לוֹמְדִים וְאֵין מְבִינִים? תַּלְמוּד לוֹמַר וְכוּ׳, עָרְכֵם לִפְנֵיהֶם כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ׳, זֶה בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה, שֶׁלְּעָתִיד יִתְגַּלּוּ כָּל הַחָכְמוֹת כְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ יא): **״וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה״.**

(עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה):

(הַשְׁמָטוֹת הַשַּׁיְכִים לְהַתּוֹרָה הַזֹּאת)

הַתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְהוּא בְּחִינַת הַנְּפָשִׁים, כִּי גַּם לְמַעְלָה מִטֶּבַע, וְלָזֶה צָרִיךְ

(הַשְׁמָטוֹת הַשַּׁיְכִים לְהַתּוֹרָה הַזֹּאת); כִּי קֹדֶם שֶׁגָּלָה רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת כָּל הַמַּאֲמָר הַנַּ״ל, אָמְרָה פִּסְקָה כָּל הַהַשְׁמָטוֹת הָאֵלּוּ, וְאַחַר־כָּךְ אָמַר אֶת כָּל הַמַּאֲמָר הַנַּ״ל.

הַתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה; כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרֵר אֱמוּנָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כִּי לֹא יְדַבֵּר וְיִתְפַּלֵּל אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם. **וְהוּא בְּחִינַת הַנְּפָשִׁים, כִּי גַּם לְמַעְלָה מִטֶּבַע, וְלָזֶה צָרִיךְ**

אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ תָּמִיד לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים; כִּי כָּל עִנְיַן נֵס הוּא לְמַעְלָה מִטֶּבַע, הַיְנוּ הַשְׂגָּחָה, שֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָזֶה, הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִין אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִין לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין לִרְאוֹת נִסִּים. וְזֶה שֶׁאִיתָא בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן ע.): בְּכָל אֲתָר דְּבָעֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִיעֲבַד נֵס, שְׁכִינְתָּא אַקְדִּימַת לְהַהוּא אֲתַר וְכַנַּ״ל; כִּי הַשְּׁכִינָה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא תְּפִלָּה, בְּחִינַת ״אֲדָנָ״י שְׂפָתַי תִּפְתָּח״, וְעַל־כֵּן קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לִרְאוֹת נֵס, הַהֶכְרֵחַ לְהַקְדִּים תְּפִלָּה שֶׁהִיא אֱמוּנָה, בְּחִינַת הַשְּׁכִינָה.

וּבִשְׁבִיל זֶה הַתְּפִלָּה מְסֻגָּל לְזָכְרוֹן; הַיְנוּ כִּי מְאֹד צְרִיכִין לְהִזָּהֵר לִזְכֹּר כָּל הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, וְלִזְכֹּר כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, אַף מֻחְמַת הַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, הִתְגַּבֵּר הַשַּׂר שֶׁל שִׁכְחָה, עַד אֲשֶׁר כִּמְעַט אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַלִּמּוּד מִתְגַּבֵּרֶת תֻּכֶּף הַשִּׁכְחָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ב, טו): ״בְּשֶׁכְּבָר הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל נִשְׁכָּח״; עַל־כֵּן צְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, לִזְכּוֹת לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית בִּשְׁלֵמוּת, וּלְכַוֵּן בַּעֲטִיפָתָן וּבִבְרָכָתָן הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְקַבֵּל עֲצוֹת הַצַּדִּיקִים, וְלֹא יִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאל מִדִּבְרֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לֶאֱמֶת וּלֶאֱמוּנָה, לִתְפִלָּה וּלְנִסִּים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְשָׁם לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן אֵין שׁוּם שִׂכְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִזְכֹּר הֵיטֵב כָּל הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וּלְקַיְּמָן, וְזֶה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּצִיצִית (בַּמִּדְבָּר טו, לט): ״וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת״, נִמְצָא, עַל־יְדֵי הָעֲצוֹת בְּעַצְמָן שֶׁיְּקַיְּמִים אוֹתָן, יִזְכֶּה לֶאֱמֶת וְלֶאֱמוּנָה וּלְתִפְלָה, וְלִזְכֹּר אֶת הָעֲצוֹת תָּמִיד, לְקַיְּמָן בִּשְׁלֵמוּת נִפְלָאָה בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁתָּבוֹא הַגְּאֻלָּה עַל־יְדֵי־זֶה, וְיִתְגַּלּוּ כָּל הַחָכְמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): ״וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה״, הַיְנוּ שֶׁיָּבִינוּ הֵיטֵב הַטַּעַם הַנִּפְלָא וְהַהַשָּׂגָה הַנִּפְלָאָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל עֵצָה וְעֵצָה (מֵי הַנַּחַל).

כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל; וְעַל־פִּי דַּעַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל עֵת וָרֶגַע מִשְׁתַּנֶּה וּמִתְחַדֵּשׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּן (עֵץ חַיִּים, שַׁעַר א׳, עֲנַף ה׳), **עַיִן שָׁם; וּבְכָל עֵת וָרֶגַע נִתְחַדֵּשׁ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּבְיָכוֹל. וְשִׂכְחָה הוּא עִנְיָן שֶׁהָיָה לְפָנֵינוּ דְּבַר מָה וְנִשְׁכַּח וְעָבַר מֵאִתָּנוּ, (וְהִיא דֶּרֶךְ הַהַנְהָגָה עַל־פִּי מַעֲרֶכֶת הַמַּזָּלוֹת שֶׁמִּתְנַהֵג כְּסֵדֶר יוֹם אַחַר יוֹם, וְהוּא הִפּוּךְ הָאֱמוּנָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אִם מַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ הַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם הַכֹּל תָּמִיד, וְהוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן — אֵין כָּאן שִׂכְחָה; כִּי בְּכָל עֵת וָרֶגַע מִשְׁתַּנֶּה פַּרְצוּף כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בְּכָל עֵת וָרֶגַע בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה; וְעַל־כֵּן אֵין שַׁיָּךְ כְּלָל כָּל עִנְיַן שִׂכְחָה, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַהַשְׂגָּחָה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד יָבִין**

אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, עַיִן שָׁם. וּבִשְׁבִיל זֶה, הַתְּפִלָּה מְסֻגָּל לְזָכְרוֹן, כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְשִׂכְחָה הוּא עִנְיָן, שֶׁהָיָה לְפָנֵינוּ דְּבַר־מָה וְנִשְׁכַּח וְעָבַר מֵאִתָּנוּ, (וְהִיא דֶּרֶךְ הַהַנְהָגָה עַל־פִּי מַעֲרֶכֶת הַמַּזָּלוֹת, שֶׁמִּתְנַהֵג כְּסֵדֶר יוֹם אַחַר יוֹם, וְהוּא הִפּוּךְ הָאֱמוּנָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם מַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ הַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם הַכֹּל תָּמִיד, וְהוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, אֵין כָּאן שִׂכְחָה, וְדו״ק).

בְּעַצְמוֹ בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה, אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה מֵחָדָשׁ, בְּכָל רֶגַע וְדַקָּה, וְעַל־כֵּן אָז יֵרָאוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת רַבּוֹת בְּכָל פַּעַם, וְאָז יָאִיר הָאוֹר שֶׁל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, עַל־כֵּן לֹא יִהְיֶה שׁוּם שִׂכְחָה. וְזֶה כָּל עִנְיַן מִצְוַת זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יג, ג): ״זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (דִּבְרִים טז, ג): ״לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ״ וְגוֹ׳; כִּי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם נִתְגַּלָּה הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב לָעֵיל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת זָכוֹר לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם, כִּי דִּלֵּג עַל הַקֵּץ וְהוֹצִיאָם בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל בִּלְי שׁוּם זְמַן, רַק בְּרֶגַע אֶחָד וּבְשָׁעָה קַלָּה בָּאוּ מֵרַעֲמְסֵס לְסֻכּוֹת, וְנִתְקַבְּצוּ יַחַד בְּשָׁעָה קַלָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף מִכָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת יט, ד): ״וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים״, שֶׁכָּל זֶה הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן; וְעַל־כֵּן אָסוּר לִשְׂכֹּחַ דָּבָר זֶה, וְאָנוּ מֻזְהָרִים לִזְכֹּר תָּמִיד יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי הוּא בְּחִינַת זְכִירָה דַּיְקָא (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ו׳); וּבָזֶה יוּבְנוּ גַּם דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ל׳): אֵין זְכָרוֹן לָרִאשׁוֹנִים — אֵלּוּ הַמִּצְרִיִּים וְכוּ׳, וּלְמִי אֲנִי נוֹתֵן זְכָרוֹן? לַנִּסִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְכַנַּ״ל; הַיְנוּ, כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה בִּזְמַן וּבְמָקוֹם, וְעַל־כֵּן שַׁיָּךְ לוֹמַר עַל זֶה שִׂכְחָה, אֲבָל בִּשְׁעַת הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז יִהְיוּ נַעֲשִׂים נִסִּים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, אָז שַׁיָּךְ

וּמֵעַתָּה תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת בִּדְבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קד.): **׳מ״ם וְסָמֶ״ךְ שֶׁבַּלּוּחוֹת בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדִין׳; כִּי מַס הוּא בְּחִינַת הַשִּׂכְחָה, וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (חַגִּיגָה ט:): **׳אֵין דּוֹמֶה הַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לְמֵאָה פְּעָמִים וְאֶחָד׳, כִּי מַס בְּגִימַטְרִיָּא מֵאָה, וְעַד מֵאָה שׁוֹלֵט הַשַּׂר שֶׁל שִׂכְחָה. וְזֶה שֶׁהִמְתִּיקוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳מ״ם וְסָמֶ״ךְ׳, הַיְנוּ מַס שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׂכְחָה, ׳בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדִין׳, כִּי נֵס הוּא הֵפֶךְ הַשִּׂכְחָה,** זִכָּרוֹן, וְדוֹ״ק).

וּמֵעַתָּה תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת בִּדְבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (שַׁבָּת קד.): מ״ם וְסָמֶ״ךְ שֶׁבַּלּוּחוֹת בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדִים; (כִּי הָיְתָה חֲקוּקָה סָבִיב, וְלֹא נָפְלָה לַחוּץ, עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י), כִּי מַ״ס הוּא בְּחִינַת הַשִּׂכְחָה (עַיֵּן עֵץ חַיִּים, שַׁעַר ט״ו, פֶּרֶק ו׳): שַׂר שֶׁל שִׂכְחָה נִקְרָא מַ״ס, וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חַגִּיגָה ט:): אֵין דּוֹמֶה הַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לְמֵאָה פְּעָמִים וְאֶחָד; כִּי מ״ס בְּגִימַטְרִיָּה מֵאָה, וְעַד מֵאָה שׁוֹלֵט הַשַּׂר שֶׁל שִׂכְחָה; עַד כָּאן הוּא מֵהָעֵץ חַיִּים הַנַּ״ל. וְעַכְשָׁו מְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל סוֹד נִפְלָא, וְזֶה שֶׁהִמְתִּיקוּ חֲזַ״ל: מ״ם וְסָמֶ״ךְ שֶׁבַּלּוּחוֹת בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדִין, כִּי הָיָה צָרִיךְ לְשָׁכְחָן. כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין נד.): אִלְמָלֵי לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ לוּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, לֹא נִשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְלָמָּה? מִפְּנֵי שֶׁהִתְגַּבֵּר הַשַּׂר שֶׁל שִׂכְחָה, הַיְנוּ מַ״ס שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׂכְחָה, אֲבָל מֻחְלָט כִּי ׳בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדִין׳, לָכֵן לֹא יִשְׁתַּכְּחוּ, כִּי נֵס הוּא הֵפֶךְ הַשִּׂכְחָה, כִּי נִסִּים הֵם בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הֵפֶךְ הַשִּׂכְחָה כַּנַּ״ל; הַיְנוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים; וְעַל־כֵּן הַתְּפִלָּה מְסֻגֶּלֶת לְזִכָּרוֹן, וְזֶה מַה שֶּׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, כִּי אֲפִלּוּ מַ״ס שֶׁהוּא שַׂר שֶׁל הַשִּׂכְחָה שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם

יַעַמְדוּ בְּגֵס — יִתְבַּטֵּל, אִם יַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, וְיַעֲשֶׂה מִתּוֹרָתוֹ תְּפִלָּה, אָז יִזְכֹּר תָּמִיד מַה שֶּׁלָּמַד, וְדוֹ״ק.

וְדַע וְכוּ׳, כִּי צִיצִית שְׁמִירָה לְנָאוּף וְכוּ׳, ״עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם״ —

זֶה בְּחִינַת צִיצִית וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, שֶׁדָּרְשׁוּ בַּתִּקּוּנִים עַל פָּסוּק: ״וַיִּקַּח שֵׁם וַיֶּפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה, וַיָּשִׂימוּ עַל ׳שְׁכֶם׳ שְׁנֵיהֶם״, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל צִיצִית כַּנַּ״ל, וְהוּא בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית. וְהִזְכִּיר שֵׁם שֶׁהִיא בְּחִינַת יוֹסֵף, בְּחִינַת בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. מוֹסִיף עַכְשָׁו: עַל־כֵּן אָמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף: ״הֲלֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם״, שֶׁהוּא בְּחִינָה שֶׁלְּךָ; כִּי ״שְׁכֶם״ הוּא צִיצִית כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינָה שֶׁלְּךָ, וְעַל־כֵּן ״לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם״; כִּי יוֹסֵף הֵבִיא אֶת דִּבָּתָם רָעָה, כִּי חָשׁוּדִין עַל עֲרָיוֹת, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם, וְעַל־כֵּן אָמַר לוֹ יַעֲקֹב: ״הֲלֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּ׳שְׁכֶם׳״, שֶׁהֵם גַּם־כֵּן מְסֻבָּבִים בְּמִצְוַת צִיצִית, וּבְוַדַּאי נִשְׁמָרִים מִנְּאוּף, וּ״שְׁכֶם״ הוּא הַבְּחִינָה שֶׁלְּךָ, לָכֵן ״לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם״.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק״ וְכוּ׳; עַכְשָׁו מוֹסִיף עוֹד פֵּרוּשׁ זֶה (שֶׁלֹּא הֵבִיא לְמַעְלָה), כִּי בְּפָסוּק זֶה

כִּי נִסִּים הֵם בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הַפֶּךְ הַשִּׂכְחָה כַּנַּ״ל.

וְדַע וְכוּ׳ כִּי צִיצִית שְׁמִירָה לְנָאוּף וְכוּ׳, ״עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם״, זֶה בְּחִינַת צִיצִית וְכוּ׳. וְזֶה (בְּרֵאשִׁית לז): **״הֲלֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם״, הֵינוּ בְּחִינַת צִיצִית כַּנַּ״ל, שֶׁהִיא שְׁמִירָה לְנָאוּף, וְהוּא בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁהִיא בְּחִינַת יוֹסֵף, עַל־כֵּן אָמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף: ״הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם״, שֶׁהוּא בְּחִינָה שֶׁלְּךָ, ״לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם״.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק״ וְכוּ׳, כִּי הוּא מְקַבֵּל טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ. וְזֶה ״שׂוֹרֵק״ הוּא בְּחִינַת שׂוֹרֵק (יְהוֹשֻׁעַ י״ג) שֶׁהוּא תְּלַת טִפִּין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (וּבַתִּקּוּנִים, תִּקּוּן נו), **וְהוּא תְּלַת מִחִּין, כִּי הוּא עִנְיָן אֶחָד, כִּי הַטִּפָּה בָּאָה מֵהַמֹּחַ וּמַגִּיעָה לְהַכְּלָיוֹת, שֶׁהֵן כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמְּבַשְּׁלִין הַזֶּרַע, כֵּן הַשֵּׂכֶל נוֹלָד גַּם כֵּן בַּמֹּחַ וּמַגִּיעַ עַד הַכְּלָיוֹת הַיּוֹעֲצוֹת. וּתְלַת מִחִּין הוּא בְּחִינַת** (יְשַׁעְיָהוּ ו): **״הַשְׁמֵן לֵב וְכוּ׳ וְאָזְנָיו וְכוּ׳ וְעֵינָיו וְכוּ׳, פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב״ וְכוּ׳;** הֵינוּ כִּי הַתְּלַת טִפִּין הַיּוֹצְאִין מִג׳ אֵיבָרִים: מֹחַ, לֵב וְרֵיאָה, יֵשׁ כְּנֶגְדָּן כָּבֵד, טְחוֹל וּמָרָה, וְהֵם קִטְרוּגָא דִּלְהוֹן, כִּי מֹחַ, לֵב וְרֵיאָה, הֵם כְּנֶגֶד: אֲרִיֵה, שׁוֹר וְנֶשֶׁר, וְקִטְרוּגָא דִּלְהוֹן טְחוֹל, מָרָה, כָּבֵד, וְאִינּוּן: מַשְׁחִית, אַף וְחֵמָה, וְלָכֵן בְּעַצְמוֹ מְרַמֵּז, שֶׁעֲצַת הַצַּדִּיק הוּא כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת; כִּי הוּא מְקַבֵּל טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי עֵצָה שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ. וְזֶה שׂוֹרֵק, הוּא בְּחִינַת שׂוֹרֵק, שֶׁהוּא שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת כָּזֶה ֫ שֶׁהוּא מְרַמֵּז עַל תְּלַת טִפִּין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הוּא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן נו), שֶׁהַזֶּרַע יוֹצֵא מִשְּׁלֹשָׁה אֵיבָרִים אֵלּוּ: מֹחַ, לֵב וְרֵיאָה; וְלָכֵן נִקְרָא שׂוֹרֵק — ג׳ נְקֻדּוֹת, כְּנֶגֶד ג׳ טִפִּין, וְהוּא תְּלַת מִחִּין, כִּי הוּא עִנְיָן אֶחָד, כִּי הַטִּפָּה בָּאָה מֵהַמֹּחַ וּמַגִּיעָה לְהַכְּלָיוֹת, שֶׁהֵן כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמְּבַשְּׁלִין הַזֶּרַע, כֵּן הַשֵּׂכֶל נוֹלָד גַּם־כֵּן בַּמֹּחַ, וּמַגִּיעַ עַד הַכְּלָיוֹת הַיּוֹעֲצוֹת. וּתְלַת מֹחִין הוּא בְּחִינַת (יְשַׁעְיָהוּ ו): ״הַשְׁמֵן לֵב וְכוּ׳ וְאָזְנָיו וְעֵינָיו וְכוּ׳, פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע

בְּזוּוּגוֹ צָרִיךְ שְׁמִירָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּכַעַס וּבְקָטָטָה וְכוּ׳, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלָיו; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְרַחֵק מֵעֲצַת הַצַּדִּיקִים, כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ לַצַּדִּיקִים, ״פֶּן יִרְאֶה״ וְכוּ׳, וְאָז שׁוֹלֵט בּוֹ כָּבֵד, טְחוֹל וּמָרָה, מַשְׁחִית, אַף וְחֵמָה, וְאָז עוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת הַגָּלוּת, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, מֵאַחַר שֶׁנִּטָּה מֵעֲצַת הַצַּדִּיקִים; אֲבָל כְּשֶׁמִּדַּבֵּק עַצְמוֹ לְצַדִּיקִים, וּמְקַבֵּל מֵהֶם עֵצָה, אֲזַי הוּא בְּחִינַת כְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת, שֶׁהֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמְּקַבֵּל הַטִּפָּה מֹחַ הַמִּתְחַלֶּקֶת לְתֹלַת טִפִּין, תֹּלַת מֹחִין כַּנַּ״ל — מֹחַ, לֵב, רֵיאָה, וְאָז ״יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין״ וְכוּ׳, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַג׳ מֹחִין, וָשָׁב וְרָפָא לוֹ. וְזֶהוּ ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלּהּ זֶרַע אֱמֶת״, וְהָבֵן.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה וְכוּ׳, וְזֶה רָמַז גַּם־כֵּן בְּפֶתַח דְּבָרָיו; הַיְנוּ בִּתְחִילַת דִּבּוּרָיו כְּבָר מְרָמַז מֵהַשָּׂגָה הַנַּ״ל: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא, וּפֵרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל (רַשְׁבַּ״ם): בְּכָל מָקוֹם סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, כִּי יִשְׁמָעֵאל הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית טז, יא): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: אֲרֵי קַבִּיל ה׳ יָת צְלוֹתִיךְ; וְכֵן וְהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל.

וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב״ וְכוּ׳, כְּלוֹמַר, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ לַצַּדִּיקִים ״פֶּן יִרְאֶה״ וְכוּ׳, אֲבָל כְּשֶׁמִּדַּבֵּק עַצְמוֹ לְצַדִּיקִים, וּמְקַבֵּל מֵהֶם עֵצָה, אֲזַי הוּא בְּחִינַת כְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת, שֶׁהֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמְּקַבֵּל הַטִּפָּה מֹחַ הַמִּתְחַלֶּקֶת לְתֹלַת טִפִּין, תֹּלַת מֹחִין כַּנַּ״ל, וְאָז ״יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין״ וְכוּ׳, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשְּׁלֹשָׁה מֹחִין, ״וָשָׁב וְרָפָא לוֹ״. וְזֶהוּ: ״וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלּהּ זֶרַע אֱמֶת״, וְהָבֵן.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה וְכוּ׳, וְזֶה רָמַז גַּם כֵּן בְּפֶתַח דְּבָרָיו: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא, וּפֵרֵשׁ רַבְּנוּ שְׁמוּאֵל: בְּכָל מָקוֹם סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל; כִּי יִשְׁמָעֵאל הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית טז): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: אֲרֵי קַבִּיל ה׳ יָת צְלוֹתִיךְ, וְהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ סוֹחֵר, מִלְּשׁוֹן סְחוֹר סְחוֹר, (בְּחִינַת מַקִּיפִים), שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״ (תְּהִלִּים פט): וְהֵיכָן זֶה מְרֻמָּז? וְזֶהוּ סוֹחֵר, מִלְּשׁוֹן סְחוֹר סְחוֹר (בְּחִינַת מַקִּיפִים), שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, שֶׁצָּרִיךְ לְהַקִּיף אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי כְּמוֹ עִגּוּל, ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״ (תְּהִלִּים פט, ט); שֶׁהוּא סוֹד הַצִּיצִית, אוֹר הַמַּקִּיף.

[וּבָזֶה מוּבָן גַּם לָמָּה מִתְפַּלְּלִין בְּטַלִּית דַּיְקָא, וְכֵן הָעֲטִיפָה צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה כַּעֲטִיפַת יִשְׁמְעֵאלִים דַּיְקָא וְכַנַּ״ל (פְּרִפְרָאוֹת לַחָכְמָה)]. [הַיְנוּ שֶׁגַּם כְּבָר בְּתְחִלַּת סִפּוּרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה מְרֻמָּז כְּבָר מֵהַשָּׂגָה הַנַּ״ל, כִּי הַתְּחָלַת סִפּוּרוֹ הוּא מִתְּפִלָּה וֶאֱמוּנָה, שֶׁזֶּה סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, כִּי מֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר רַק בָּזֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה — כְּשֶׁיִּתְחַבְּרוּ אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, שֶׁתְּפִלָּתוֹ שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה תִּהְיֶה עִם נְקֻדַּת הָאֱמֶת שֶׁבִּלְבָבוֹ (הַמּוּבָא לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן ט׳ וְסִימָן קיב, הַשַּׂיָּכִים לְמַאֲמָר זֶה, כַּיָּדוּעַ, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ״פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק״, סִימָן תנד, תנה, עַיֵּן שָׁם); וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לְקַבֵּל עֲצַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מָשִׁיחַ, כִּי עִנְיָנוֹ יִהְיֶה רַק תְּפִלָּה, שֶׁהוּא הָאֱמוּנָה, אֲשֶׁר הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְחַבֵּר בָּהּ אֱמֶת כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתַּרְי״ג עֵטִין בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, כִּי מָשִׁיחַ יַכְנִיס קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, וְדוֹ״ק].

וְזֶהוּ (רות ג, ט): **״וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתֶךָ״;** שֶׁבְּקֶשָׁה רוּת מִבֹּעַז, שֶׁיִּפְרֹשׂ אֶת כַּנְפֵי הַצִּיצִית; כִּי צִיצִית דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהֵם כַּנְפֵי מִצְוָה, הוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית, וְהוּא בְּחִינַת זִוּוּג דִּקְדֻשָּׁה. כִּי הִיא הָיְתָה צְנוּעָה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיג:): דְּבַר צְנִיעוּת רָאָה בָּהּ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (מִדְרָשׁ רַבָּה, רוּת, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ח׳): כָּל הַנָּשִׁים שׁוֹחֲקוֹת עִם הַקּוֹצְרִים, וְזוֹ מַצְנַעַת עַצְמָהּ, עַיֵּן שָׁם; [מִזֶּה מוּבָן שֹׁרֶשׁ טַעַם הַמִּנְהָג, שֶׁעַל־פִּי־רֹב אֵין לוֹבְשִׁין טַלִּית שֶׁל מִצְוָה (שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְׂמָלָה הַנַּ״ל), עַד אַחַר הַנְּשׁוּאִין [(וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת צִיצִית, סִימָן חֵית בְּמָגֵן אַבְרָהָם, סָעִיף קָטָן ג׳), שֶׁכָּתַב שָׁם מַשְׁמַע בְּקִדּוּשִׁין וְכוּ׳, שֶׁבְּחוּר שֶׁלֹּא נָשָׂא אִשָּׁה, לֹא הָיָה מְכַסֶּה רֹאשׁוֹ בְּטַלִּית וְכוּ׳, וְזֶה שֶׁמּוּבָא בְּשֵׁם הָרוֹקֵחַ, שֶׁהַמִּנְהָג לַעֲשׂוֹת חֻפָּה מִטַּלִּית, עַל שֵׁם: ״וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ״ וְכוּ׳; הַיְנוּ כִּי כַּנְפֵי מִצְוַת צִיצִית הֵם בְּחִינַת זִוּוּגִין דִּקְדֻשָּׁה, וְכֵן מִכָּאן סָעַד לְמַה שֶׁמּוּבָא בַּכְּתָבִים, שֶׁהַזִּוּוּג יִהְיֶה בִּהְיוֹתוֹ מְלֻבָּשׁ בְּטַלִּית קָטָן), וְזֶה שֶׁסִּיְּמָה ״וּפָרַשְׂתָּ אֶת כְּנָפֶךָ עַל אֲמָתֶךָ כִּי גּוֹאֵל אַתָּה״, גּוֹאֵל אַתָּה דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי הַצִּיצִית וְכוּ׳, בָּא הַגְּאֻלָּה, וְהָבֵן (פְּרִפְרָאוֹת לַחָכְמָה)].

וְזֶהוּ שֶׁשָּׁאַל חַגַּי הַנָּבִיא (חַגַּי ב, יא): **״הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדּוֹ, וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל הַלֶּחֶם״;** כִּי בְּשַׂר קֹדֶשׁ הוּא מִצְוַת מִילָה, תִּקּוּן הַבְּרִית, עַיֵּן בְּרַשׁ״י (יִרְמְיָה יא, טו) עַל פָּסוּק: ״וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ״, וּכְנַף בִּגְדּוֹ הוּא מִצְוַת צִיצִית, שֶׁהִיא בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית (מִי הַנַּחַל); כִּי פְּגַם הַבְּרִית הֶעְדֵּר הַלֶּחֶם; הַיְנוּ כִּי עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית נַעֲשֶׂה הֶעְדֵּר הַלֶּחֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָעָב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ו, כו): ״בְּעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם״; וְהָרָעָב בָּא מֵחֲמַת עֲצִירַת הַגְּשָׁמִים, שֶׁבָּא עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְהָבֵן.

וְזֶהוּ (רות ג): **״וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתֶךָ״, כִּי צִיצִית דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם כַּנְפֵי מִצְוָה, הוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית, וְהוּא בְּחִינַת זִוּוּג דִּקְדֻשָּׁה. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁאַל חַגַּי הַנָּבִיא** (חַגַּי ב): **״הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר־קֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדּוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל הַלֶּחֶם״, כִּי פְּגַם הַבְּרִית הֶעְדֵּר הַלֶּחֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ו): **״בְּעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם״, וְהָבֵן: ״וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וְכוּ׳, מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״** (בְּרֵאשִׁית מט), **׳אֲבָהָן וּבְנִין׳, בְּחִינַת הַתְּפִלָּה יַעֲקֹב וּבָנָיו.**

וַיְפֻזּוּ זְרוֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב, מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״; פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ״אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״ — לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן: אָב וּבֵן, אֲבָהָן וּבָנִין [בְּחִינַת הַתְּפִלָּה] יַעֲקֹב וּבָנָיו, עַיֵּן שָׁם. [וְהַשַּׂיָּכוּת שֶׁיֵּשׁ לְזֶה כָּאן, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ״פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק״ (סִימָן תנה): בְּאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת כָּל הָעִנְיָן הַנַּ״ל פְּסָקָה פְּסָקָה, סִפֵּר — שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי״ע, וְאָמַר לוֹ: כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — נוֹפְלִין בַּגָּלוּת, וְסִימָן (בְּרֵאשִׁית מט, כד): ״מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״; וְשָׁאַל אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לוֹמַר לוֹ פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה, וְלֹא יָדְעוּ לְהָשִׁיבוֹ דָּבָר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וּכְפִי הַתּוֹרָה הַנַּ״ל מְבֹאָרֶת בָּאֵר הֵיטֵב; כִּי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף כַּחֲדָא חַשְׁבִינָן (עַיֵּן לְעֵיל, סִימָן א׳); וְעַל־יְדֵי יַעֲקֹב נִתְגַּלְגֵּל שֶׁיָּרַד יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, כִּי אָמַר לוֹ: ״לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם״, כַּנַּ״ל; וּמִזֶּה הֶצְרֵךְ לֵירֵד אַחַר־כָּךְ לְמִצְרַיִם. וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט וַיֵּשֶׁב, רֶמֶז קמו): עַל ״וַיָּפֻזּוּ זְרוֹעֵי יָדָיו״, שֶׁיָּצְאוּ טִפֵּי זַרְעוֹ מִצַּפָּרְנָיו, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ שֶׁהָיָה אָז קִלְקוּל הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עֲצוּת הַצַּדִּיק, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אִי אֶפְשָׁר לָבֹא לֶאֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה לְהַשִּׂיג אֶת

הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה, וְיוֹרְדִין לְגָלוּת מִצְרַיִם; וְעַל־כֵּן פֵּרֵשׁ רַשְׁ״י: ״אֲבָהָן וּבְנִין״, כִּי דַּוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ לְמִצְרַיִם, כִּי הֵם י״ב נְסָחָאוֹת הַתְּפִלָּה. וְזֶה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה רָעָב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָרָעָב בָּא מֵעֲצִירַת הַגְּשָׁמִים, (וְכֵן הוּא בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶשׁ לה): עַל־יְדֵי מְכִירַת יוֹסֵף, נַעֲשָׂה רָעָב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל; כִּי כְּשֶׁהַתְּפִלָּה יוֹרֶדֶת בַּגָּלוּת, שָׁאז הוּא קִלְקוּל הָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה (דְּבָרִים יא, יז): ״וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר״ וְגוֹ׳; וְזֶה ״וַתֵּשֶׁב בְּאִיתָן קַשְׁתּוֹ״ שֶׁנִּתְקַשָּׁה וְכוּ׳, ״וַיָּפֹזּוּ זְרוֹעֵי יָדָיו״ — שֶׁיָּצְאוּ טִפֵּי זַרְעוֹ (שֶׁבָּא מִמְּקוֹם הָעֵצָה כַּנַּ״ל), וְכָל זֶה נִגְרָם מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב, וְעַל־כֵּן ״מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״, אֲבָהָן וּבְנִין, יַעֲקֹב וּבָנָיו הֵצָרַךְ לֵירֵד לַגָּלוּת וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן].

סְגֻלָּה לְחוֹלֶה — לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית.

[הַשַּׂיָּכוּת שֶׁיֵּשׁ לָזֶה אֶל הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, יֵשׁ לוֹמַר, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת יב:): מִנַּיִן שֶׁשְּׁכִינָה סוֹעֶדֶת אֶת הַחוֹלֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מא, ד): ״ה׳ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי״ וְכוּ׳; וְאָמְרוּ (שָׁם): שְׁכִינָה לְמַעְלָה מֵרַאשׁוֹתָיו שֶׁל חוֹלֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם חוֹלֶה, אָז נִכְנָע חֹמֶר גּוּפוֹ לְגַמְרֵי, וְלִבּוֹ נִשְׁבָּר בְּקִרְבּוֹ מְאֹד, וְאָז שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בּוֹ, וּמְחַיָּה וּמְקַיֶּמֶת אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נג, סִימָן יט): יָפָה תְּפִלַּת הַחוֹלֶה לְעַצְמוֹ יוֹתֵר מִכֹּל, עַיֵּן שָׁם; כִּי אָז הוּא קָרוֹב וְסָמוּךְ מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וּמִצְוַת צִיצִית הִיא גַּם־כֵּן הַמְשָׁכַת אוֹר הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מג:): הַזָּהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית, זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנִּזְהָר בְּמִצְוַת צִיצִית, וּמִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ, וְרֹאֵיהָ מְבִיאָה לִידֵי זְכִירָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ז׳), אָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה, בְּלִי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִהְיוֹת חוֹלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הִסְתַּכְּלוּת בַּצִּיצִית בְּעַצְמָהּ, כְּבָר יָאִיר בּוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת אוֹר זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי בַּהִסְתַּכְּלוּת לְבַד בַּצִּיצִית מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ב׳): ״וּרְאִיתֶם אוֹתָהּ״ אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא ״וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ״ וְכוּ׳, שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַשְּׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָז זוֹכֶה לִרְפוּאָה, כִּי עַל־יְדֵי צִיצִית זוֹכֶה לִתְפִלָּה, שֶׁעַל יָדָהּ בָּא רְפוּאָה. וְזֶה גַּם מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): גָּדוֹל הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה לַחוֹלֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי לַחוֹלֶה נַעֲשָׂה נִסִּים וְכַנַּ״ל; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא פָּרָשַׁת שְׁלַח): נִקְרָא תְּכֵלֶת עַל שֵׁם שֶׁנִּתְכַּלּוּ הַמִּצְרִיִּים בִּבְכוֹרֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַצִּיצִית מְבַטֶּלֶת אֶת גָּלוּת מִצְרַיִם. וְכֵן הִבְטִיחָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ (שְׁמוֹת טו, כו): ״כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ״ וְגוֹ׳; כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת הוּא רַק מִמִּצְרַיִם, מֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ הָעֹשֶׁר מַכּוֹת, נִמְשְׁכוּ הֶחָלָאִים בְּכָל הָעוֹלָם וְכוּ׳ (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים); וְזֶה שֶׁהִקְדִּים: ״וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו״ (שֶׁהוּא כְּלַל הַתַּרְי״ג עֲטִין שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי צִיצִית), [אָז דַּיְקָא]: ״כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ״ וְגוֹ׳, וְכַנַּ״ל].

סְגֻלָּה לְחוֹלֶה, לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית. וְהַסּוֹד בַּפָּסוּק (שָׁם מח): **״הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ״, כִּי כָּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת מְרַמְּזִין עַל הַצִּיצִית, דְּהַיְנוּ מִנְיַן הַחוּטִין וְהַחֻלְיוֹת וְהַקְּשָׁרִים, כַּמְבֹאָר**

וְהַסּוֹד הַזֶּה, שֶׁעַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת בַּצִּיצִית נִמְשָׁךְ רְפוּאָה, הוּא מֵרֶמֶז **בַּפָּסוּק** (בְּרֵאשִׁית מח, ב): **״הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ״**, שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵת חֲלִי יַעֲקֹב; **כִּי כָּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת** ״הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ״, **מְרַמְּזִין עַל הַצִּיצִית, דְּהַיְנוּ מִנְיַן הַחוּטִין וְהַחֻלְיוֹת וְהַקְּשָׁרִים** (כַּמְבֹאָר בַּפְּרִי עֵץ חַיִּים בְּשַׁעַר הַצִּיצִית, פֶּרֶק ד׳, בַּהַגָּ״ה, עַיֵּן שָׁם); [זוֹ לְשׁוֹן

הַפְּרִי עֵץ חַיִּים: טַ״ל כְּרִיכוֹת הֵם, קנ״ו כְּמִנְיַן ״יוֹסֵף״ (הַיְנוּ שֶׁכּוֹרְכִין בְּכָל כָּנָף טַ״ל כְּרִיכוֹת כָּזֶה: ז׳ ח׳ י״א י״ג, וּבְיַחַד הֵם מִסְפַּר טַ״ל, וְאַרְבַּע פְּעָמִים טַ״ל הוּא קנ״ו, כִּי בְּכָל כָּנָף כּוֹרְכִין טַ״ל), וְסָמ״ךְ גּוּדָלִין יֵשׁ בְּכָל הַכְּנָפוֹת עִם הַצִּיצִית (כִּי ג׳ קְשֶׁר גּוּדָל בְּכָל כָּנָף וְי״ב גּוּדָלִין בְּכָל צִיצִית, שְׁלִישׁ גְּדִיל, וּב׳ שְׁלִישֵׁי עֲנָף — הֲרֵי ט״ו, וְאַרְבַּע פְּעָמִים ט״ו הֵם סָמ״ךְ) — כְּמִנְיַן ״הִנֵּה״, וּכְמִנְיַן ״בִּנְךָ״ חֲלִיּוֹת וּקְשָׁרִים (שֶׁיֵּשׁ ע״ב חֲלִיּוֹת וּקְשָׁרִים), וְהַחוּטִין הֵם ל״ב (שְׁמוֹנָה בְּכָל כָּנָף), וְהֵם שְׁזוּרִין — הֲרֵי ס״ד, כְּמִנְיַן ״בָּא אֵלֶיךָ״ (שֶׁעוֹלֶה ס״ד), עַיֵּן שָׁם]; וְזֶהוּ ״הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ״, יוֹסֵף דַּיְקָא, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת צִיצִית כַּנַ״ל, שְׁמִירַת הַבְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה ״וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל״, שֶׁהָיְתָה לוֹ רְפוּאָה:

בִּ״פְרִי־עֵץ־חַיִּים״ בְּשַׁעַר הַצִּיצִית, פֶּרֶק ד׳, בַּהַגָּ״ה, עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ: ״הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ״, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת צִיצִית כַּנַ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה ״וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל״.

ח

רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְכוּ׳ (זְכַרְיָה ד, וְהוּא הַפְּטָרַת שַׁבַּת חֲנֻכָּה):

א הִנֵּה יָקָר גְּנוּחֵי וְנֹהַ (שֶׁקּוֹרִין קְרֶעכְץ) מֵאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי, כִּי הוּא שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת, כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַנְּשִׁימָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים, נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג): **״וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם״, שֶׁהָרוּחַ פִּיו הוּא הַכֹּל, וְעַל־יְדֵי זֶה יִתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל, וְיִהְיֶה גַּם־כֵּן לוֹ רְפוּאָה:**

ח

רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְכוּ׳ (זְכַרְיָה ד׳, וְהוּא הַפְּטָרַת שַׁבַּת חֲנֻכָּה); (כִּי תּוֹרָה זוֹ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס״ג, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ״פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק״ סִימָן תמז).

א) **הִנֵּה יָקָר גְּנוּחֵי וְנֹהַ** (בַּדְּפוּס הָרִאשׁוֹן כָּתוּב כָּךְ וּנְהִי, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס בְּכָל הַדְּפוּסִים וְנֹהַ), (שֶׁקּוֹרִין קְרֶעכְץ) מֵאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיאָהּ בִּשְׁעַת תְּפִלָּתוֹ, כִּי הוּא שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת; כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים ק׃): אַפִּלּוּ הֶבֶל דְּפוּמָא אֲתַר וְדוּכְתָּא אִית לֵיהּ, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד מִינֵיהּ מַה דְּעָבִיד, וַאֲפִלּוּ מִלָּה דְּבַר נָשׁ, וַאֲפִלּוּ קָלָא לָא הָוֵי בְּרִיקָנְיָא וְדוּכְתָּא אִית לְכֹלָּא, עַיֵּן שָׁם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמּוֹצִיא אֲנָחָתוֹ וְהֶבְלֵי פִּיו בִּתְפִלָּה, שֶׁמְּאַוֵּחַ וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָמִים כָּל חֶסְרוֹנוֹתָיו. כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַנְּשִׁימָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים — נִבְרָא הָעוֹלָם; הַיְנוּ כִּבְיָכוֹל עַל־יְדֵי רוּחַ חַיָּיו יִתְבָּרַךְ נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג, ו): ״וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשכ): מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? נָפַח בָּרוּחַ נִשְׁמַת פִּיו, וְנִבְרְאוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּעֵץ חַיִּים (שַׁעַר ה׳ פ״ה): הָרוּחַ הוּא בְּחִינַת אֲמִירָה. וְלָכֵן נִקְרָאוֹת אֵלּוּ הָעֲשָׂר סְפִירוֹת דִּבְחִינַת רוּחַ אֲמִירָה, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם (אָבוֹת ה׳), וַעֲדַיִן הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, שֶׁהֵם רוּחַ פִּיו, וְכָל זֶה הוּא בַּמְּצִיאוּת כָּךְ; כִּי הֲלֹא יֵשׁ לְכָל הַבְּרִיאָה קִיּוּם, וְהוּא רַק עַל־יְדֵי רוּחַ פִּיו יִתְבָּרַךְ, אַף הוּא נֶעֱלָם וְנִסְתָּר עַכְשָׁו. וְזֶהוּ כְּלַל הַגָּלוּת, שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מֵעֵינֵי הָאָדָם, אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, עַל־יְדֵי רוּחַ פִּיו, וְעַל־כֵּן כָּל הָעוֹלָם מְלֵאִים חֶסְרוֹנוֹת, שֶׁחָסֵר לָהֶם תָּמִיד, כִּי הֵם רְחוֹקִים מֵהַשְׁלֵמוּת, שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בִּשְׁעַת הַגְּאֻלָּה, אָז יִקַּיֵּם (זְכַרְיָה יג, ב): ״וְאֶת ׳רוּחַ׳ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר

מִן הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳, (יְחֶזְקֵאל לו, כז): ״וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם, וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ״ וְגוֹ׳; כִּי יְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם יִהְיֶה גַּם כֵּן בִּבְחִינַת הָרוּחַ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, ל): ״תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן, וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה״; כִּי יִתְגַּלֶּה עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁמְּחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַל־יְדֵי רוּחַ פִּיו יִתְבָּרַךְ. [וְכָל זֶה זוֹכִים הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת גַּם עַכְשָׁו, כַּמּוּבָא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים (רֶמֶז תתסב): ״תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן״, אֵלּוּ הָרְשָׁעִים (כִּי מֵהֶם נִסְתָּר רוּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא), אֲבָל הַצַּדִּיקִים — ״תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן״, עַיֵּן שָׁם]. וּבִשְׁלֵמוּת יַמְשִׁיךְ חִדּוּשׁ וְרוּחַ חַיִּים בָּעוֹלָם — מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה יא, ב): ״וְנָחָה עָלָיו רוּחַ׳ ה׳, רוּחַ׳ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ׳ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ׳ דַּעַת וְיִרְאַת ה׳״ וְגוֹ׳; כִּי הוּא יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת רוּחַ׳ אֱלֹקִים, וְעַל־כֵּן יוּכַל לְהַמְשִׁיכוֹ בָּעוֹלָם, וְאָז יִהְיוּ נִשְׁלָמִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת מִכָּל הָעוֹלָם, כִּי הַשְׁלֵמוּת תִּהְיֶה בְּהִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר יְגַלֶּה אֶת אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וּכְמוֹ שֶׁהוּא בִּכְלָלִיּוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתָם בְּרוּחַ פִּיו, כִּבְיָכוֹל, הֶבֶל נָחִית וְהֶבֶל סָלִיק, שֶׁזֶּה סוֹד ׳אוֹר יָשָׁר׳ וְ׳אוֹר חוֹזֵר׳, שֶׁצּוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל כְּלָלִיּוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם בִּפְרָטִיּוּת, עִקַּר חִיּוּתוֹ הוּא רַק מֵרוּחַ פִּיו, שֶׁנּוֹשֵׁם נְשִׁימוֹת מֵאֲוִיר הָעוֹלָם, שֶׁהוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ [כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּינְחָס רמה:), דְּאוֹת י׳ מִן יקו״ק אִיהוּ אִתְעֲטַף בְּאוֹר וְאִתְעֲבִיד אֲוִיר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם הַכֹּל, וְהָאָדָם הַנּוֹשֵׁם אֲוִיר, הוּא בֶּאֱמֶת נוֹשֵׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא אוֹר י׳, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל]. וְהוּא גַּם־כֵּן חִיּוּת הָאָדָם; כִּי חִיּוּת הָאָדָם הוּא הַנְּשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״; שֶׁנּוֹשֵׁם רוּחַ חַיִּים עַל־יְדֵי אַפָּיו (זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ). וּבָעֵץ חַיִּים (שַׁעַר א׳ פ״ה) אִיתָא, כְּאֶמְצַע הַנּוֹפֵחַ בִּנְפִיחָה בְּתוֹךְ הָאֵפֶר וְהַחֹמֶר וְכוּ׳ (כִּבְיָכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ נוֹפֵחַ בּוֹ הַחַיִּים, וּמַה שֶּׁנּוֹשֵׁךְ הָאָדָם רוּחַ חַיִּים, חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא נוֹשֵׁם בְּקִבְיעוּת) עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּסֵּפֶר ׳עֵמֶק הַמֶּלֶךְ׳ (שַׁעַר קְרִיַּת אַרְבַּע, פֶּרֶק קנב): הַנְּשָׁמוֹת הֵם מֵעַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״, וְכָל הַנּוֹפֵחַ — מֵעַצְמוּתוֹ הוּא נוֹפֵחַ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן שָׁם (בְּשַׁעַר רֵישָׁא דְּזֹעִיר אַנְפִּין, פֶּרֶק י׳): הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹהַ מִמַּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״, וְכָל הַנּוֹפֵחַ — מֵעַצְמוּתוֹ הוּא נוֹפֵחַ; נִמְצָא, שֶׁהָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, הִיא כִּבְיָכוֹל רוּחַ חַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַיֵּן שָׁם; וּכְתִיב (שָׁם ז, כב): ״כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו״; כִּי בְּאַפָּיו שֶׁל הָאָדָם, שָׁם מוֹשֵׁךְ רוּחַ חַיִּים לִנְשָׁמָתוֹ, כִּי עִקַּר חִיּוּתָא בְּאַפֵּיהּ (יוֹמָא פה.); וּבָזֶה תָּלוּי כָּל הָאָדָם, כִּי גַּם רוּחַ אֱלֹקִים הָעוֹבֶרֶת דֶּרֶךְ הַד׳ עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, עוֹבֶרֶת דֶּרֶךְ ״נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים״, וְעַל־כֵּן הוּא בְּמִסְפָּר ״רְאֵיָה, שְׁמִיעָה, רֵיחָא, דִּבּוּר״, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַד׳ עוֹלָמוֹת (עֵיֵן עֵץ חַיִּים, שַׁעַר ד׳, פֶּרֶק א׳), וְהֵם הַד׳ יְסוֹדוֹת, ד׳ אוֹתִיּוֹת הוי״ה: ״רְאֵיָה, שְׁמִיעָה, רֵיחָא, דִּבּוּר״ וְכוּ׳, וְהֶבֶל הַיּוֹצֵא מֵהַחֹטֶם סוֹד הָרוּחַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. (וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו, מַה שֶּׁמְּדַבֵּר לְהַלָּן מֵהַד׳ יְסוֹדוֹת, ד׳ אוֹתִיּוֹת הוי״ה, וְדוֹ״ק); כִּי בֶּאֱמֶת

כֵּן בִּבְחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קד): **״תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה״, וְהוּא גַּם כֵּן חִיּוּת הָאָדָם, כִּי חִיּוּת הָאָדָם הוּא הַנְּשִׁימָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית ב): **״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״, וּכְתִיב** (שָׁם ז): **״כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים:**

כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו דֶּרֶךְ הַד׳ עוֹלָמוֹת, וּמֹחוֹ מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁהוּא נִשְׁמָתוֹ, דְּבוּקָה שָׁם בִּקְבִיעוּת, וּמְטַיֵּל בָּהֶם כְּמוֹ בְּגַן נָהְדָּר, מְיַחֵד בְּכָל עֵת וָרֶגַע יְחוּדִים חֲדָשִׁים: ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן. וְזֶהוּ עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים, שֶׁעַשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לוֹ שׁוּם חֶסְרוֹנוֹת, וְנִכְלָל בִּשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹן בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, אֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר, רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ בְּעַצְמוֹ: ״נִשְׁמַ״ת רו״חַ חַיִּי״ם״, וְנוֹשֵׁם רוּחַ חַיִּים כָּאֵלּוּ, כִּי בִּלְא זֶה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ [וְהוּא מַאֲמַר הֶחָכָם] חֲכָמִים: אִם תֶּחְסַר הַנְּשִׁימָה — תֶּחְסַר הַחַיִּים; כִּי (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִים מֵתִים, עַיִן שָׁם; מֵאַחַר שֶׁהִפְרִידוּ אֶת עַצְמָם מִן הָרוּחַ חַיִּים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהוּא רוּחַ פִּיו, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל.

נִמְצָא, כִּי עִקַּר חִיּוּת כָּל הַדְּבָרִים הוּא בִּבְחִינַת רוּחַ; הַיְנוּ רוּחוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם מְנֻשָּׁמָתוֹ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים יח, טו): ״מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּיךָ״. וּכְשֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה דָּבָר, עִקַּר הַחִסָּרוֹן הוּא בִּבְחִינַת חֵיּוּת שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה, חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּאוֹתוֹ דָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר כַּנַּ״ל, לַאֲשֶׁר הָרוּחַ אֱלֹקִי הוּא הַמְקַיֵּם הַדָּבָר. וְהָאֲנָחָה הוּא אֲרִיכַת הַנְּשִׁימָה כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם מִתְאַנֵּחַ, הוּא מוֹצִיא רוּחַ מִפִּיו, וְנִתְאָרֵךְ נְשִׁימָתוֹ. וְהוּא בִּבְחִינַת אֹרֶךְ אַפַּיִם, דְּהַיְנוּ מַאֲרִיךְ רוּחֵהּ; כִּי אֲרִיכַת הַנְּשִׁימָה זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת אֹרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁמַּאֲרִיךְ רוּחוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו; כִּי עִקַּר מְרִירוּת הַגָּלוּת הוּא רַק כְּשֶׁנֶּעֱקַר עַצְמוֹ מִמְּנוּחַ יִתְבָּרַךְ, וְנִשְׁבָּר רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ, כְּמוֹ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ו, ט): ״וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ״ וְגוֹ׳. וּכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ב, יא): ״וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ׳ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם״ וְגוֹ׳. וּכְתִיב (שָׁם ה, א): ״וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ׳״ וְגוֹ׳; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ רוּחַ׳ אֱלֹקִים, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא מַאֲרִיךְ רוּחוֹ, וְסוֹבֵל כָּל הַבָּא אֵלָיו, וְאָז נִמְשֶׁכֶת לוֹ יְשׁוּעָה, שֶׁנִּשְׁלֶמֶת לוֹ דַּעְתּוֹ, וְאָז נִשְׁלָמִים לוֹ כָּל חֶסְרוֹנוֹתָיו; כִּי (מִדְרָשׁ רַבָּה וַיִּקְרָא, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ו׳): דֵּעָה קָנִיתָ מֶה חָסַרְתָּ, וְדֵעָה חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ?! וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יד, כט): ״אֶרֶךְ אַפַּיִם רַב תְּבוּנָה וְקִצַּר רוּחַ מֵרִים אִוֶּלֶת״ וְכַנַּ״ל; **וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ עַל הַחִסָּרוֹן בִּתְפִלָּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, כִּי עַל־יְדֵי הָאֲנָחָה בִּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים לְהַחִסָּרוֹן; כִּי עִקַּר הַחִסָּרוֹן הוּא הִסְתַּלְקוּת הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הָאֲנָחָה בִּתְפִלָּה זוֹכֶה לַאֲרִיכַת אַפַּיִם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלֶמֶת דַּעְתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה**

נִמְצָא, כִּי עִקַּר חִיּוּת כָּל הַדְּבָרִים הוּא בִּבְחִינַת רוּחַ, וּכְשֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה דָּבָר, עִקַּר הַחִסָּרוֹן הוּא בִּבְחִינַת חִיּוּת שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר, לַאֲשֶׁר הָרוּחַ הוּא הַמְקַיֵּם הַדָּבָר. וְהָאֲנָחָה הוּא אֲרִיכַת הַנְּשִׁימָה, וְהוּא בִּבְחִינַת ״אֶרֶךְ אַפַּיִם״, דְּהַיְנוּ מַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ עַל הַחִסָּרוֹן וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, הוּא מַמְשִׁיךְ רוּחַ־הַחַיִּים לְהַחִסָּרוֹן, כִּי עִקַּר הַחִסָּרוֹן הוּא הִסְתַּלְקוּת הָרוּחַ־חַיִּים כַּנַּ״ל, וְעַל כֵּן עַל־יְדֵי הָאֲנָחָה מַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן:

'אִם תֶּחְסַר הַנְּשִׁימָה, תֶּחְסַר הַחַיִּים'.

מַשָּׁלִים הַחַסָּרוֹן. וְזֶה מַה שֶּׁהִטְבִּיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטֶבַע הָאָדָם — לְהַאֲרִיךְ אֶת רוּחוֹ בְּגִנְיָחָה, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה חִסָּרוֹן, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִגְרֹם לְעַצְמוֹ הַשְׁלָמָה לְהַחִסָּרוֹן (בְּאוּר הַלִּקּוּטִים).

ב) אַךְ מֵאַיִן מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים; כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הַכֹּל גָּנוּז וְנֶעֱלָם; כִּי אִם שֶׁהָיָה מְגֻלֶּה וּמְפֹרָסָם לַכֹּל, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כַּנַּ״ל, הָיָה בְּטוּל הַבְּחִירָה, אֲשֶׁר הוּא הַהִפּוּךְ מִכַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא נֹאכַל נַהֲמָא דְּכִסּוּפָא, כִּי (יְרוּשַׁלְמִי עֲרֵלָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ג׳), דְּאָכִיל דְּלָאו דִּילֵיהּ בְּהִית לְאִסְתַּכֵּל בְּאַפֵּיהּ, עַיִן שָׁם; רַק רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁאֲנַחְנוּ נְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ עַד שֶׁנִּמְצָאֵנוּ. אֲשֶׁר עַל זֶה שַׁיָּךְ שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יב.): אוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָדָם צוֹפֶה בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַהַפְלָגָה, וְרָאָה שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִים, עָמַד וּגְנָזוֹ מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח, טו): ״וַיִּמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם״, וּלְמִי גְּנָזוֹ? לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא וְכוּ׳, עַיִן שָׁם (שֶׁהֵם יַחְתְּרוּ וִיחַפְּשׂוּ אַחֲרָיו עַד שֶׁיִּמְצָאוּהוּ). וְהֵיכָן גְּנָזוֹ? אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת נֹחַ): אוֹר שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, שֶׁגְּנָזוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַעֲמֵלֵי תוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם (כִּי שָׁם גְּנוּז הָאוֹר). וְעַל־כֵּן דַּע, שֶׁעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים מְקַבְּלִין מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, כִּי לוֹ גָּלוּי כְּבָר הָאוֹר הַזֶּה, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים, וְלָמָּה? כִּי עִקַּר רוּחַ הַחַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, ב): ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת, עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ [דָּא אַנְפֵּי אוֹרַיְתָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סט)], הוּא הַתּוֹרָה, כִּי (תַּעֲנִית ז.): נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לְמַיִם וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בָּבָא קַמָּא יז.): אֵין מַיִם אֶלָּא תוֹרָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְשָׁם בְּהַתּוֹרָה הִיא עִקַּר הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פָּרָשָׁה יח): מָה מַיִם הֵם הַחַיִּים לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה הֵם הַחַיִּים לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת לב:): אֵין עֵץ חַיִּים אֶלָּא תוֹרָה, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (אָבוֹת ב׳): ׳מַרְבֶּה תוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים׳, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם ו׳): ׳גְּדוֹלָה תוֹרָה שֶׁנּוֹתֶנֶת חַיִּים׳, עַיִן שָׁם; וְהַצַּדִּיקִים דְּבֵקִים בַּתּוֹרָה, כִּי זֶה חַיֵּיהֶם וְאֹרֶךְ יָמֵיהֶם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹסֶפְתָּא זְבָחִים פ״ב): אַשְׁרֵיכֶם צַדִּיקִים, שֶׁאַתֶּם מְחַבְּבִים אֶת הַתּוֹרָה, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא אֶצְלָם, כִּי (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק לד): צַדִּיק נִקְרָא חַיִּים, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא קסד): לְעֵילָּא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי חַי, וּלְתַתָּא צַדִּיק אִקְרֵי חַי וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. **וּכְשֶׁהוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר,** שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַשְׁלֵמוּת, כִּי (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם, עַיִן שָׁם; וּכְמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ חַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁמִּדַּבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֵעֲרֵבוּת אוֹר זִיו אוֹר פְּנֵיהֶם הַקְּדוֹשׁוֹת. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא מִתְאַנֵּחַ בִּתְפִלָּתוֹ, וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים

ב אַךְ מֵאַיִן מְקַבְּלִין הָרוּחַ־חַיִּים? דַּע, שֶׁעִקַּר הָרוּחַ־חַיִּים מְקַבְּלִין מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, כִּי עִקַּר רוּחַ־הַחַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם א): **״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״, הוּא הַתּוֹרָה, וְהַצַּדִּיקִים דְּבֵקִים בַּתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר הָרוּחַ־חַיִּים הוּא אֶצְלָם, וּכְשֶׁהוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, כְּשֶׁהוּא מִתְאַנֵּחַ וּמַאֲרִיךְ רוּחֵהּ, מַמְשִׁיךְ רוּחַ־**

מֵהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה, אֲשֶׁר שָׁם הָרוּחַ, כִּי הָאוֹר שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַשּׁוֹפֵעַ עַל הַצַּדִּיק בְּקִבְיעוּת, נִשְׁפָּע גַּם־כֵּן לְכָל הַדְּבֵקִים לָהֶם. וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד אֵצֶל הַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, וְלִינֹק מֵאוֹר תּוֹרָתוֹ, שֶׁשָּׁם גָּנוּז הָרוּחַ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַשְׁפִּיעַ גַּם עָלָיו רוּחַ חַיִּים, אוֹר וְנֹעַם זִיו וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

הַחַיִּים מֵהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם הָרוּחַ.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁהַדְּבֵקוּת וְהַקִּרוּב אֶל הַצַּדִּיק, הוּא עִקַּר וְשֹׁרֶשׁ גָּדוֹל עַד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר הִפְלִיגוּ בָּזֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הַקְּדוֹשִׁים, עַד שֶׁאָמְרוּ (כְּתֻבּוֹת קיא:) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים ל, כ): ״לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ וּלְדָבְקָה בּוֹ״, וְכִי אֶפְשָׁר אָדָם לְדַבֵּק בַּשְּׁכִינָה? אֶלָּא כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְהָעוֹשֶׂה פְּרַקְמַטְיָא לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וְהַמְהַנֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִנְּכָסָיו, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מְדַבֵּק בַּשְּׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַצַּדִּיק הוּא מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְגַלֶּה וּמוֹדִיעַ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲשֶׁר כָּל הַחַיִּים הֵם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק בְּהַצַּדִּיק, הוּא מְקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ בִּשְׁלֵמוּת. כִּי בְּוַדַּאי הַצַּדִּיק שֶׁדָּבוּק בְּהַתּוֹרָה, וְהוּא מַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים לְכָל בָּשָׂר, לְהַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם בִּידִיעָה זוֹ שֶׁמְגַלֶּה לָהֶם אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הִיא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ לָהֶם רוּחַ חַיִּים, וּמַשְׁלִים הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, כְּדֵי שֶׁהֵם יַעַבְדוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּחִיּוּת שֶׁמַּמְשִׁיךְ לָהֶם, וּבְכָל מַה שֶּׁמַּשְׁפִּיעַ לָהֶם — מַשְׁלִים לָהֶם; כִּי רַק זֶה עִקַּר הַתַּכְלִית, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָעוֹלָם, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם וּמְחַיֶּה אֶת הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁעַל יָדָם מַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים לַכֹּל. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל זֶה, שֶׁהֵם יַחְזְרוּ וְיַעַבְדוּ אֶת ה׳ בַּחִיּוּת הַזּוֹ, שֶׁמַּמְשִׁיךְ לָהֶם הַצַּדִּיק בְּכָל עֵת וָרֶגַע. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז, ד): ״כֹּל פָּעַל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ״; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לִהְיוֹת מְקֹרָב לְהַצַּדִּיק, וְדָבוּק בּוֹ בֶּאֱמֶת בְּכָל עֵת וָרֶגַע וּבְכָל נְשִׁימָה שֶׁהוּא נוֹשֵׁם, וּמַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים, יִזְכֹּר תֹּכֶף שֶׁהַנְּשִׁימָה הַזֹּאת, שֶׁהִיא הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ, נִמְשֶׁכֶת מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁדָּבוּק בְּהַתּוֹרָה וּבְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִזָּהֵר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה וּלְהַצַּדִּיק בְּכָל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה, וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (דְּבָרִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ב׳, סִימָן כו): עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה שֶׁאָדָם מַעֲלֶה, חַיָּב לְקַלֵּס אֶת יוֹצְרוֹ, עַיֵּן שָׁם. (וְעֵין לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לִגְבּוֹת חוֹב, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ב׳), כִּי זֶה כָּל עִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ אֶת רוּחַ הַחַיִּים שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁמִּקָּרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת רוּחַ חַיִּים שֶׁלּוֹ בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה הוּא מְהַלֵּל אֶת יוֹצְרוֹ, מֵאַחַר שֶׁהַצַּדִּיק מְגַלֶּה לוֹ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו:): מַאי (קֹהֶלֶת יב, יג): ״כִּי זֶה כָּל הָאָדָם״, אָמַר ר׳ אֶלְעָזָר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל זֶה, רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא אָמַר: שָׁקוּל זֶה כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר, וְאָמְרִי לָהּ ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן אָמְרוּ (יוֹמָא לח:): בִּשְׁבִיל צַדִּיק אֶחָד הָעוֹלָם נִבְרָא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם): בִּשְׁבִיל צַדִּיק אֶחָד הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (חֲגִיגָה יב:): הָאָרֶץ עוֹמֶדֶת עַל עַמּוּד אֶחָד וְצַדִּיק שְׁמוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין קג:): שְׁקוּלָה נְשָׁמָה שֶׁל צַדִּיק אֶחָד כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַיֵּן שָׁם; כִּי כָּל עִקָּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא, שֶׁמְּגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ

בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּל אֶחָד הַדָּבוּק וּמְקֹרָב אֵלָיו, מַמְשִׁיךְ אֶת רוּחַ הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַשְׁקָפָתוֹ בַּחַיִּים מְקַבֵּל רַק עַל־יְדֵי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ, כְּפִי שֶׁמּוֹרֶה אוֹתָנוּ הַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר].

וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא הַצַּדִּיק (בַּמִּדְבָּר כז, יח) ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״, שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם); כִּי הַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ וּמַשְׁלִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַדָּבוּק בּוֹ כַּנַּ״ל, וְהוּא יוֹדֵעַ דַּעַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הֲכָנָתוֹ וּדְבֵקוּתוֹ אֵלָיו, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ הַחַיִּים, גִּלּוּי אֲמִתַּת אוֹר זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וּבִשְׁלֵמוּת יֵקַיִּם דָּבָר זֶה בְּמָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא הוּא הַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר (עַיֵּן בְּיַלְקוּט פִּינְחָס, רֶמֶז תשע״ו), וְעַל־כֵּן יַמְשִׁיךְ עַל כָּל רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד — רוּחַ חַיִּים, כִּי רוּחוֹ שׁוֹקֶלֶת כָּל הָרוּחוֹת. (יְשַׁעְיָה ל, כח): ״וְרוּחוֹ כְּנַחַל שׁוֹטֵף״ וְגוֹ׳.

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַגִּלּוּי הַנַּ״ל בְּמַאֲמָר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. **וְזֶה בְּחִינַת** (בְּרָכוֹת ג׃): **רוּחַ צְפוֹנִית הַמְנַשֶּׁבֶת בַּכִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד**; [כִּנּוֹר הָיָה תָּלוּי לְמַעְלָה מִמִּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכֵינָן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת לַיְלָה, בָּא רוּחַ צְפוֹנִית וְנוֹשֶׁבֶת בּוֹ, וּמְנַגֵּן מֵאֵלָיו, מִיָּד הָיָה עוֹמֵד וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; וְעַל מָה מְרַמֵּז הַכִּנּוֹר? עַל סוֹד הַתּוֹרָה. **כִּי כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד הָיָה שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין**, עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן י׳), לְקַבֵּל חָמֵשׁ נִימִין דִּכְנוֹר דָּוִד דַּהֲוָה מְנַגֵּן מֵאֵלָיו, עַיֵּן שָׁם; וְלָמָּה הָיָה שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין? **כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה** (עַיֵּן בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת צַו לב.): מָאן אִינּוּן תּוֹפְשֵׁי הַתּוֹרָה וְכוּ׳, אֶלָּא אִלֵּין אִינּוּן לְיָוֵאי דְּתָפְשֵׁי בְּכִנּוֹרוֹת דְּאִתְּנָן מִסְטְרָא דְּאוֹרַיְתָא, עַיֵּן שָׁם; **וְרוּחַ צָפוֹן שֶׁהָיְתָה מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ״**, הוּא בְּחִינַת: ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם״ הַנַּ״ל; כִּי אָז בַּחֲצוֹת לַיְלָה נוֹשֶׁבֶת הָרוּחַ חַיִּים עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל; כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא כב.): כַּד אִתְפַּלַּג לֵילְיָא כְּרוּזָא קָאֵם וְכָרִיז וּפָתְחִין פְּתִיחוּ כְּדֵין רוּחָא חַד דְּסָטַר צָפוֹן אִתְעַר וְאָקִישׁ בְּכִנּוֹר דְּדָוִד, וּמְנַגֵּן מֵאֲלָיו וְשַׁבַּחַת לְמַלְכָּא, וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּעְשַׁע בְּצַדִּיקַיָּא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ מָאן דְּאִתְעַר בְּהַהוּא זִמְנָא, וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְתָא, וְכָל מַאן דְּקָאֵם בְּהַהוּא זִמְנָא וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְתָא, אִקְרֵי חַבְרִיהּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי אָז נוֹשֶׁבֶת רוּחַ חַיִּים בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל. וּמַהוּ רוּחַ צָפוֹן, שֶׁנִּתְעוֹרֵר אָז בְּפַלְגוּת דְּלֵילְיָא? וּמְפָרֵשׁ כִּי **רוּחַ צָפוֹן הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ הַצָּפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם**, רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ב): ״קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי לִי״ וְגוֹ׳; כִּי נִתְעוֹרֵר אָז רוּחַ טָהֳרָה, רוּחַ תְּשׁוּבָה, רוּחַ חַיִּים; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה — נִתְעוֹרֵר אָז מִשְׁנָתוֹ, שֶׁהוּא אֶחָד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל מִיתָה (בְּרָכוֹת נז׃), וְקָם וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הוּא הָרוּחַ חַיִּים, וְזוֹכֶה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְהַשְׁכִּינָה שְׁרוּיָה בּוֹ, וּמַעֲלָתוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת שָׁגְבָה מְאֹד. **נִמְצָא**, שֶׁנִּקְרָא הָרוּחַ חַיִּים, רוּחַ צָפוֹן, כִּי הוּא

וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא הַצַּדִּיק (בַּמִּדְבָּר כז׃): **״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״, שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד׳** (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם), **כִּי הַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ וּמַשְׁלִים הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כַּנַּ״ל.**

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרָכוֹת ג׃): **׳רוּחַ צְפוֹנִית הַמְנַשֶּׁבֶת בַּכִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד׳, כִּי כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד הָיָה שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה. וְרוּחַ צָפוֹן שֶׁהָיְתָה מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ, הוּא בְּחִינַת ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ הַנַּ״ל, כִּי רוּחַ צָפוֹן הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ הַצָּפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת**

צָפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם כַּנַ״ל. וְלָמָּה דַּוְקָא בַּלֵּב? כִּי צָפוֹן חָסֵר (בָּבָא בַּתְרָא כה.) [תַּנְיָא ר׳ אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹלָם לְאַכְסַדְרָה הוּא דּוֹמֶה, וְרוּחַ צְפוֹנִית אֵינָהּ מְסוֹבֶבֶת. וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: שֶׁאֵין לָהּ דֶּפֶן רְבִיעִית׳, עַיֵּן שָׁם]. וּכְמוֹ שֶׁבִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם, צָפוֹן הוּא חָסֵר, כְּמוֹ־כֵן בִּפְרָטִיּוּת הָאָדָם, שֶׁהוּא עוֹלָם קָטָן (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ע׳), כְּשֶׁנֶּחְסָר מַשֶּׁהוּ לָאָדָם, וְהַחְסָרוֹן הוּא בַּלֵּב, כִּי (יְרוּשַׁלְמִי תְּרוּמוֹת, פֶּרֶק ח׳, הֲלָכָה ד׳): כָּל הָאֵיבָרִים תְּלוּיִין בַּלֵּב, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא): הַלֵּב שָׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל הָאֵיבָרִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּמַלֵּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת חֶסְרוֹנוֹ, עִקַּר הַמִּלּוּי הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ד): ״וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ״; וּכְתִיב: ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״ (שָׁם כ, ו); וְלָמָּה הוֹסִיף רְאָיָה מֵהַפָּסוּק הַשֵּׁנִי? יֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כ׳): ״יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ״, מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָלַךְ אֵצֶל חַלְפָּא בֶּן קְרוֹיָה, וְאָמַר לוֹ: הִתְפַּלֵּל עָלַי. וְאָמַר: ״יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ״. רַב הוּנָא בַּר רַב יִצְחָק אָמַר: לֹא אָמַר לוֹ כָּךְ, אֶלָּא אָמַר לוֹ: ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״, זוֹ תְּפִלָּה שֶׁאֵין מִתְפַּלְּלִין עַל כָּל אָדָם, לְפִי שֶׁפְּעָמִים יֵשׁ בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם לִגְנֹב אוֹ לַעֲבֹר עֲבֵרָה, וְאוֹמֵר לוֹ: ״יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ״, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ, נִתְפַּלֵּל עָלָיו כָּךְ: ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״, עַיֵּן שָׁם; כִּי מִפְּסוּק רִאשׁוֹן נִרְמָז, שֶׁהַמִּלּוּי הוּא בַּלֵּב וְכַנַ״ל, וּמִפָּסוּק שֵׁנִי נִרְמָז, שֶׁהַמִּלּוּי הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָצְלוֹ הָרוּחַ חַיִּים, וְכַנַ״ל. וְעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בַּלֵּב, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן יג): כֻּלְּהוּ שַׁיְפִין מִתְנַהֲגִין בָּתַר לִבָּא כְּמַלְכָּא כו׳ [עַרְקִין דִּלְבָּא אינון כְּחַיְלִין בָּתַר מַלְכְּהוֹן וְרָזָא דְּמִלָּה], כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר (יְחֶזְקֵאל א, יב): ״אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת [לֵילְכוּ הֲכִי מִתְנַהֲגִין עָרְקִין דִּלְבָּא לְגַבֵּי רוּחָא וְכוּ׳, וְאִיהִי הַוָּה רוּחַ צְפוֹנִית דְּבָטַשׁ בְּכִנּוֹר דְּדָוִד, וּבְהַאי רוּחָא הַוָּה בָּטַשׁ בְּחָמֵשׁ נִימִין דִּכְנוֹר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב כַּנַ״ל, וְהַחְסָרוֹן הוּא הִסְתַּלְּקוּת הָרוּחַ שֶׁמְּקוֹמוֹ בַּלֵּב, וְעַל־כֵּן נִרְגָּשׁ הַחְסָרוֹן בַּלֵּב דַּיְקָא, כִּי שָׁם מְקוֹמוֹ שֶׁל הָרוּחַ חַיִּים כַּנַ״ל. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנִּתְמַלֵּא הַחְסָרוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ כַּנַ״ל, נֶאֱמַר: ״וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ, יְמַלֵּא ה׳״ וְכוּ׳; כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא יְמַלֵּא לְךָ מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ, הַיְנוּ כַּנַ״ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יט, סִימָן א׳): כְּשֵׁם שֶׁהַלֵּב מַרְגִּישׁ בַּצָּרָה שֶׁהוּא מֵיצַר (שֶׁהוּא הַחְסָרוֹן), כָּךְ כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ (שֶׁנִּתְמַלֵּא הַחְסָרוֹן), הַלֵּב שָׂמֵחַ תְּחִלָּה, עַיֵּן שָׁם וְכַנַ״ל; כִּי הַכֹּל תָּלוּי בַּלֵּב, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן וּמִתְאַוִּין בִּתְפִלָּה, אָזַי כּוֹתְשִׁין עַל הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ט׳): וְלָמָּה כּוֹתְשִׁין עַל הַלֵּב? מֵימַר דְּכֻלָּה תַּמָּן (וּפֵרֵשׁ בְּמַתְנוֹת כְּהֻנָּה, כְּשֶׁאָדָם מִתְחָרֵט עַל עֲוֹונוֹתָיו, כְּשֶׁבָּאָה לוֹ צָרָה פִּתְאֹם, הוּא כּוֹתֵשׁ וּמַכֶּה עַל

הָרוּחַ־חַיִּים, כִּי ׳צָפוֹן חָסֵר׳ (בָּבָא בַּתְרָא כה.), **וְהַחְסָרוֹן הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים לז): **״וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ״, ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״** (שָׁם כ). **וְעִקַּר הָרוּחַ־חַיִּים הוּא בַּלֵּב, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר** (תִּקּוּן יג): **׳כֻּלְּהוּ שַׁיְפִין מִתְנַהֲגִין בָּתַר לִבָּא כְּמַלְכָּא כו׳, כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר** (יְחֶזְקֵאל א): **״אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת״ כו׳, כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב, וְהַחְסָרוֹן הוּא הִסְתַּלְּקוּת הָרוּחַ שֶׁמְּקוֹמוֹ בַּלֵּב, וְעַל־כֵּן נִרְגָּשׁ הַחְסָרוֹן בַּלֵּב דַּיְקָא, כִּי שָׁם מְקוֹמוֹ שֶׁל הָרוּחַ חַיִּים כַּנַ״ל. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנִּתְמַלֵּא הַחְסָרוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ כַּנַ״ל, נֶאֱמַר: ״וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ, יְמַלֵּא ה׳״ וְכוּ׳, הַיְנוּ**

הַלֵּב, לוֹמַר, שֶׁהַכֹּל בָּא לוֹ מִשָּׁם, וְהוּא הַסִּבָּה הָרִאשׁוֹנָה לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת, עַיֵּן שָׁם); כִּי שָׁם נִרְגָּשׁ תֵּכֶף הַחְסָרוֹן, וְכַנַּ״ל.

וְעַל־כֵּן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, נִקְרָאִים עַל שֵׁם צָפוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פג, ד): **״עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ״**, כִּי הֵם צְפוּנִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן מְצוּדוֹת), וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב עַל זֶה: בָּאִין עַל עַמְּךָ, בְּשְׁבִיל שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי בְּהַתּוֹרָה — שָׁם הָרוּחַ חַיִּים וְכַנַּ״ל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אוֹצָר הַמִּדְרָשִׁים): כְּשֵׁם שֶׁהַלֵּב הוּא עִקַּר הָאָדָם, כָּךְ יִשְׂרָאֵל עִקַּר הָעוֹלָם, וְכַנַּ״ל. [וְהַיְנוּ, שֶׁמְּבִיא רְאָיָה, שֶׁצָּפוֹן הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים הַצָּפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן שֶׁהָרוּחַ חַיִּים הוּא בְּלֵב הָאָדָם בִּפְרָטִיּוּת, כְּמוֹ־כֵן יִשְׂרָאֵל הַמְקַבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה, הֵם לִבָּן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהֵם הַמַּמְשִׁיכִים חִיּוּת לְכָל הָעוֹלָם, וְכַנַּ״ל].

כַּנַּ״ל. וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְקַבְּלִין הָרוּחַ־חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, נִקְרָאִים עַל שֵׁם צָפוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פג): **״עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ״.**

ג) אַךְ רְשָׁעִים הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, מֵאַיִן מְקַבְּלִין הֵם הָרוּחַ לְהַשְׂלִים הַחְסָרוֹן? אַךְ דַּע שֶׁיֵּשׁ רַב דִּקְלְפָּה וְהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵשָׂו (בְּרֵאשִׁית לג): **״יֶשׁ לִי רָב״, וְהוּא בְּחִינַת ״אֲלוּפֵי עֵשָׂו״, וּכְמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו׳, בְּחִינַת הָרַב דִּקְלְפָּה, וּמֵהֶם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ. וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה, בְּחִינַת רוּחַ**

ג אַךְ רְשָׁעִים הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, מֵאַיִן מְקַבְּלִין הֵם הָרוּחַ לְהַשְׂלִים הַחְסָרוֹן? אַךְ דַּע שֶׁיֵּשׁ רַב דִּקְלְפָּה וְהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵשָׂו (בְּרֵאשִׁית לג): **״יֶשׁ לִי רָב״, וְהוּא בְּחִינַת ״אֲלוּפֵי עֵשָׂו״, וּכְמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו׳, בְּחִינַת הָרַב דִּקְלְפָּה, וּמֵהֶם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ. וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה, בְּחִינַת רוּחַ**

ג) **אַךְ רְשָׁעִים הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, מֵאַיִן מְקַבְּלִין הֵם הָרוּחַ לְהַשְׂלִים הַחְסָרוֹן**, כִּי הֲלֹא כָּל הָרוּחַ חַיִּים, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מְגַלֶּה הַצַּדִּיק, וְזֶה שֶׁחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק, מֵאַיִן הוּא מְקַבֵּל רוּחַ חַיִּים לְהַשְׂלִים אֶת חֶסְרוֹנוֹ, וַהֲלֹא רוֹאִים בְּחוּשׁ, כִּי לָהֶם נִשְׁלָם חֶסְרוֹנָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא ״דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלְחָה״ (יִרְמְיָה יב, א) **אַךְ דַּע שֶׁיֵּשׁ רַב דִּקְלְפָּה**, וּכְעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא פד.) הֲתָם קָרוּ לִי רַבִּי, עַיֵּן שָׁם; וְהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו, כְּמוֹ **שֶׁכָּתוּב בְּעֵשָׂו** (בְּרֵאשִׁית לג, ט): ״יֶשׁ לִי רָב״, שֶׁהוּא בְּחִינַת רַב דִּקְלְפָּה. וּמֵאַיִן לָקַח לְפָרֵשׁ, שֶׁרַב הוּא רַב דִּקְלְפָּה? לָזֹאת מוֹסִיף, וְהוּא הַיְנוּ ״יֶשׁ לִי רָב״ בְּחִינַת (שָׁם לו, טו): ״אַלּוּפֵי עֵשָׂו״, וּכְמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו׳, בְּחִינַת הָרַב דִּקְלְפָּה, שֶׁגַּם אֵצֶל עֵשָׂו הָיוּ בְּחִינַת רַבְרְבֵי, רַבָּנִים דִּקְלְפָּה, הַמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא מִסְטְרָא דְּעֵשָׂו, הֵם אוֹתָם הַחוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וּכְשֶׁתִּשְׁאַל לוֹ: לָמָּה לְךָ לַחֲלֹק עַל אֵלּוּ הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים, הַדְּבֵקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? עוֹנִים בְּחֻצְפָּה: יֵשׁ לִי רַב, וְלָהֶם אֵין רַב; שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ בֶּהָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אוֹמֵר: יֵשׁ לִי רַב, שֶׁבּוֹחֵר לוֹ רַב מִי שֶׁטּוֹב בְּעֵינָיו, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְלַהֲקִימוֹ מִנְּפִילָתוֹ, אַדְרַבָּה הוּא מְרַחֲקוֹ מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא נְקֻדַּת הָאֱמֶת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, הֲלָכָה ג׳, אוֹת י׳), הַמְגַלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעוֹד חוֹלֵק עָלָיו. וְכָל זֶה כִּי סוֹמְכִים עַצְמָם עַל הָרַב דִּקְלְפָּה, בְּחִינַת ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו׳, וּמֵהֶם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ, שֶׁהוּא הָעַזּוּת, **וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה, בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה**; כִּי אֵלּוּ הָרְשָׁעִים, הַמְלֵאִים עַזּוּת וְחֻצְפָּה, מַמְשִׁיכִים בְּעַצְמָם רוּחַ הַטֻּמְאָה, וּמְעוֹרְרִים רוּחַ סְעָרָה עַל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וְכָל מַחֲשַׁבְתָּם הִיא

רַק כְּלוּלָה וּדְבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, יְרֵאִים וּמְתְפַּחֲדִים מֵאֵלּוּ הָרָשָׁעִים, כִּי (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה א׳): חֲצִיפָא נָצַח לְכְשֵׁירָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כז, יא): ״הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר וַאֲנֹכִי אִישׁ חָלָק״, שֶׁיַּעֲקֹב הִתְפַּחֵד מְאֹד, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן סא. קא.), דִּבְזִמְנָא דְּרוּחַ קֻדְשָׁא לָא נָשִׁיב, רוּחַ סְעָרָה נָשִׁיב וְכוּ׳, וְהַאי אִיהוּ דְּאִתְמַר בֵּיהּ: ״וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן״, דְּסָעִיר גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ דְּאִתְמַר בֵּיהּ: ״מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה״, וּבְהַהִיא זִמְנָא שָׁלְטִין בְּעָלְמָא כָּל רוּחִין וְשֵׁדִין וּמַזִּיקִין בִּישִׁין דְּמִתְבַּלִּין עָלְמָא, דְּאִינּוּן מַלְאֲכֵי חַבָּלָה וְכוּ׳, דְּאִיהוּ עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל וְתַקִּיף לְפִי שָׁעָה, כְּמוֹ רוּחַ סְעָרָה שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִים הָעַזֵּי פָּנִים עַל הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים בְּרוּחַ פִּיהֶם הַטָּמֵא, וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתָם, וּמְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת בְּרוּחַ סְעָרָה, עִקַּר הָעֵצָה רַק לְהִתְחַבֵּא מֵהֶם, וְלֹא לְהִתְגָּרוֹת עִמָּהֶם; כִּי בְּוַדַּאי לְבַסּוֹף יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, כִּי הָרוּחַ סְעָרָה הוּא גָּדוֹל רַק לִשְׁעָתוֹ, וְעַל־כֵּן (תְּהִלִּים י, ה): ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, שֶׁהוּא מֵפִיחַ וּמִתְעוֹרֵר בְּרוּחַ פִּיו הַטָּמֵא עַל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, וּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ. וְלָמָּה נָקַט לְשׁוֹן יָפִיחַ, וְכַנַּ״ל יָפִיחַ דַּיְקָא, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, עַל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ פִּיו, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ [וְעַיִן בְּיַלְקוּט הַמְכִירִי עַל פָּסוּק זֶה: אֵין אֶחָד מֵהֶם חָשׁ — לֹא בְּעֵינָיו וְלֹא בְּשִׁנָּיו, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵל לִפְנֵיהֶם אֶת הַדְּרָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יָחִילוּ דְּרָכָיו בְּכָל עֵת״; וְהַיְסוּרִין שֶׁהוּא מֵבִיא עַל עַם יִשְׂרָאֵל, אֵינָם נוֹגְעִים בָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ״, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁרוֹדִין בְּשׂוֹנְאֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, עַיִן שָׁם]; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, מְרִירוּת דְּמְרִירוּת מֵהָרָשָׁעִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהֵם הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, כִּי (תַּעֲנִית ז׃): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַזּוּת פָּנִים — מֻתָּר לְקָרוֹתוֹ רָשָׁע, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בָּבָא מְצִיעָא פג׃): מִדַּחֲצִיף כּוּלֵי הַאי שְׁמַע מִינָּהּ רְשִׁיעָא הוּא, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (כַּלָּה רַבָּתִי פ״ב): כֵּיוָן דְּמֵעַז פָּנָיו — נִקְרָא רָשָׁע מֻרְשָׁע, עַיִן שָׁם; עִקַּר עֲצָתְךָ — לֹא תַּעֲמֹד כְּנֶגְדָּם וּלְהָשִׁיב לָהֶם, כִּי רוּחַ פִּיהֶם הַטָּמֵא מְטַמְּא, גָּדוֹל לִשְׁעָתוֹ. אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין לוֹ קִיּוּם כְּלָל, כִּי וְלַסּוֹף כָּלֶה וְנֶאֱבָד, וּמְסָעֵר גּוּפֵיהּ וְנִשְׁמָתֵיהּ, כִּי כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִים הָעַזֵּי פָּנִים עַל הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים בְּרוּחַ פִּיהֶם הַטָּמֵא, וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתָם, וּמְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת בְּרוּחַ סְעָרָה, עִקַּר הָעֵצָה רַק לְהִתְחַבֵּא מֵהֶם, וְלֹא לְהִתְגָּרוֹת עִמָּהֶם; כִּי בְּוַדַּאי לְבַסּוֹף יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, כִּי הָרוּחַ סְעָרָה הוּא גָּדוֹל רַק לִשְׁעָתוֹ, וְעַל־כֵּן (תְּהִלִּים י, ה): ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, שֶׁהוּא מֵפִיחַ וּמִתְעוֹרֵר בְּרוּחַ פִּיו הַטָּמֵא עַל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, וּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ. וְלָמָּה נָקַט לְשׁוֹן יָפִיחַ, וְכַנַּ״ל יָפִיחַ דַּיְקָא, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, עַל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ פִּיו, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ [וְעַיִן בְּיַלְקוּט הַמְכִירִי עַל פָּסוּק זֶה: אֵין אֶחָד מֵהֶם חָשׁ — לֹא בְּעֵינָיו וְלֹא בְּשִׁנָּיו, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵל לִפְנֵיהֶם אֶת הַדְּרָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יָחִילוּ דְּרָכָיו בְּכָל עֵת״; וְהַיְסוּרִין שֶׁהוּא מֵבִיא עַל עַם יִשְׂרָאֵל, אֵינָם נוֹגְעִים בָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ״, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁרוֹדִין בְּשׂוֹנְאֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, עַיִן שָׁם]; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, מְרִירוּת דְּמְרִירוּת מֵהָרָשָׁעִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהֵם הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, כִּי (תַּעֲנִית ז׃): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַזּוּת פָּנִים — מֻתָּר לְקָרוֹתוֹ רָשָׁע, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בָּבָא מְצִיעָא פג׃): מִדַּחֲצִיף כּוּלֵי הַאי שְׁמַע מִינָּהּ רְשִׁיעָא הוּא, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (כַּלָּה רַבָּתִי פ״ב): כֵּיוָן דְּמֵעַז פָּנָיו — נִקְרָא רָשָׁע מֻרְשָׁע, עַיִן שָׁם; עִקַּר עֲצָתְךָ — לֹא תַּעֲמֹד כְּנֶגְדָּם וּלְהָשִׁיב לָהֶם, כִּי רוּחַ פִּיהֶם הַטָּמֵא מְטַמְּא, גָּדוֹל לִשְׁעָתוֹ. אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין לוֹ קִיּוּם כְּלָל, כִּי וְלַסּוֹף כָּלֶה וְנֶאֱבָד, וּמְסָעֵר גּוּפֵיהּ וְנִשְׁמָתֵיהּ, כִּי אִם שְׁכִינְתָּא לָאו תַּמָּן (כִּי בִּמְקוֹם מַחֲלֹקֶת וַעֲזוּת, אֵין שׁוֹרָה הַשְׁכִינָה), רוּחַ סְעָרָה תַּמָּן דְּאַסְעִיר גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ, דִּכְתִיב בֵּיהּ (יוֹנָה א, ד): ״וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר״, דְּאִיהִי גּוּפָא דְּסִפִּינְתָּא כַּד לֵית שְׁכִינְתָּא סְמִיכַת לָהּ, רוּחַ סְעָרָה מְהַפֵּךְ לָהּ וּתְבַר לָהּ (עַיִן תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן יח לה׃); וְעַל־כֵּן זֶה הָעַז פָּנִים שֶׁבָּא עָלֶיךָ, וּפוֹעֵר פִּיו נֶגְדְּךָ בְּרוּחַ סְעָרָה, תֵּדַע שֶׁעֲצָתְךָ — לִשְׁתֹּק, וּלְבַסּוֹף הוּא יִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, אַתָּה אֶחָז עַצְמְךָ בַּצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְלוֹ תִּהְיֶה מַפָּלָה גְּדוֹלָה לְבַסּוֹף. וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ לוֹקֵחַ זְמַן, וְיֵשׁ לוֹ הַצְלָחָה רַבָּה, אַךְ תֵּדַע, אֲהוּבִי, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ז, י): ״וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ״, לֹא יְאַחֵר לְשׂוֹנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֵּם

סְעָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם כז): **״הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר״, וְעַל־כֵּן הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל וְתַקִּיף לְפִי שָׁעָה, כְּמוֹ רוּחַ־סְעָרָה שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ. וְעַל־כֵּן: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״** (תְּהִלִּים י), **״יָפִיחַ״ דַּיְקָא, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם עַל־יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ פִּיו, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, אַךְ שֶׁאֵין לוֹ קִיּוּם כְּלָל וְלַסּוֹף כָּלֶה וְנֶאֱבָד, וּמְסָעֵר גּוּפֵיהּ וְנִשְׁמָתֵיהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים ז): **״וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו**

לוֹ; ׳וּמְשַׁלֵּם׳ לְשׁוֹן שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ לוֹ, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת אֲרִיכַת הָרוּחַ, וְזֶהוּ ׳אֶל פָּנָיו׳, כִּי פָּנָיו הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ג, ט): ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם״, וְדָרְשׁוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, זֶה הַחֹטֶם (יְבָמוֹת קכ.), וּמַהוּ הַחֹטֶם? שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כִּי מִשָּׁם יוֹצֵא הָרוּחַ חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״, וּכְתִיב: ״כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו״ וְכַנַּ״ל, אַךְ הוּא לְהַאֲבִידוֹ, כִּי אַף שֶׁהוּא גָּדוֹל לְפִי שָׁעָה, לַסּוֹף נֶאֱבָד כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁאֵלּוּ הַמְקָרְבִים אֶל הָרַב דְּקְלִפָּה, בְּחִינַת ׳רַבְרְבֵי עֶשָׂו׳, הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, שְׁעָתָם מַצְלַחַת מְאֹד, וְאֵלּוּ הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, הֵם בְּמַצָּב שָׁפֵל וְנִבְזֶה מְאֹד, כִּי הַכֹּל הוֹא רַק לְפִי שָׁעָה, שֶׁנִּדְמֶה שֶׁנִּשְׁלָם חֶסְרוֹנָם, אֲבָל בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ, כִּי הוּא בְּחִינַת ״וּמְשַׁלֵּם אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ״, שֶׁמְּקַבֵּל שְׁכָרוֹ בָּזֶה, כְּדֵי לְהַאֲבִידוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם.

וְזֶהוּ בְּחִינַת (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית פ״ב ה״א): **׳אֶרֶךְ אַפַּיִם לָרְשָׁעִים׳. כִּי הָרוּחַ הַנִּשְׁמָה הוּא בְּבְחִינַת אֶרֶךְ אַפַּיִם, וְהַיְנוּ ׳מַאֲרִיךְ אַפּוֹ וְגָבֵי דִּילֵהּ׳, כִּי אַף שֶׁלִּפְעָמִים הָרוּחַ גָּדוֹל וְתַקִּיף, בְּחִינַת ׳מַאֲרִיךְ אַפּוֹ׳, אַךְ לַסּוֹף ׳גָּבֵי דִּילֵהּ׳ כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל** (יְשַׁעְיָהוּ נד): **״עֲנִיָּה סוֹעֲרָה״, כִּי הֵם עַכְשָׁו תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה הַנַּ״ל. וּכְמוֹ שֶׁבִּכְלָלִיּוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת ״עֲנִיָּה סוֹעֲרָה״, שֶׁסּוֹבֶלֶת מֵרוּחַ פִּיו הַטָּמֵא שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהוּא כְּלַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם הַמִּתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְּׁטִים בְּשִׁקְרֵיהֶם וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן בִּפְרָטִיּוּת מִתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְּׁטִים הָרְשָׁעִים וְהָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁיְּנִיקָתָם הִיא מֵהָרַב דְּקְלִפָּה, רַבְרְבֵי עֶשָׂו, עַל הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים, וְשׁוֹפְכִים דָּמָם כַּמַּיִם; כִּי עֶשָׂו הוּא אַדְמוֹנִי, שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וּמַרְבִּים בְּשִׁקְרֵיהֶם, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר, בֵּין אֱמֶת וּבֵין הַשֶּׁקֶר וְכוּ׳, מַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל הָרְשָׁעִים, וְהֵם מְקַבְּלִין רוּחַ חַיִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן לְבַסּוֹף ׳וְגָבֵי דִּילֵהּ׳, בְּחִינַת ״מְשַׁלֵּם אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ״; כִּי אַף שֶׁלִּפְעָמִים שָׁעָה הָרוּחַ גָּדוֹל וְתַקִּיף, בְּחִינַת ׳מַאֲרִיךְ אַפּוֹ׳, אַךְ לַסּוֹף ׳גָּבֵי דִּילֵהּ׳, כַּנַּ״ל. [עַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת, פָּרָשָׁה סז, סִימָן ד׳, עַל פָּסוּק: ״כִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו״ וְגוֹ׳: אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כָּל מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וַתְּרָן הוּא, יִתְוַתְּרוּן בְּנֵי מֵעוֹהִי, אֶלָּא מַאֲרִיךְ אַפּוֹ וְגָבֵי דִּילֵהּ, עַיֵּן שָׁם].

לְהַאֲבִידוֹ״, ״וּמְשַׁלֵּם״, לְשׁוֹן שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ לוֹ, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת אֲרִיכַת הָרוּחַ. וְזֶהוּ: ״אֶל פָּנָיו״, כִּי פָּנָיו הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ג): **״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם״ ׳זֶה הַחֹטֶם׳** (יְבָמוֹת קכ.), **שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״, ״כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו״. אַךְ הוּא לְהַאֲבִידוֹ, כִּי אַף שֶׁהוּא גָּדוֹל לְפִי שָׁעָה, לַסּוֹף נֶאֱבָד כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ בְּחִינַת (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית פ״ב ה״א): **׳אֶרֶךְ אַפַּיִם לָרְשָׁעִים׳. כִּי הָרוּחַ הַנִּשְׁמָה הוּא בְּבְחִינַת אֶרֶךְ אַפַּיִם, וְהַיְנוּ ׳מַאֲרִיךְ אַפּוֹ וְגָבֵי דִּילֵהּ׳, כִּי אַף שֶׁלִּפְעָמִים הָרוּחַ גָּדוֹל וְתַקִּיף, בְּחִינַת ׳מַאֲרִיךְ אַפּוֹ׳, אַךְ לַסּוֹף ׳גָּבֵי דִּילֵהּ׳, כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל** (יְשַׁעְיָהוּ נד): **״עֲנִיָּה סוֹעֲרָה״, כִּי הֵם עַכְשָׁו תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, בְּחִינַת רוּחַ־סְעָרָה הַנַּ״ל. אַךְ הַדָּבוּק**

וְנִתְקַיֵּם (יְשַׁעְיָה נט, טו): ״וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צו.): מְלַמֵּד שֶׁנַּעֲשֵׂית עֲדָרִים עֲדָרִים, וְהוֹלֶכֶת לָהּ (וְכָל אֶחָד אוֹמֵר, שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת), וְלֹא עוֹד אֶלָּא (יְשַׁעְיָה ה, כ): ״הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע, שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ, שָׂמִים מָר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר״ וְגוֹ׳, שֶׁמְּהַפְּכִים הַכֹּל, וְעַל אוֹתָם הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵקוּת אֱמֶת, בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹמְרִים מַה שֶּׁאוֹמְרִים וְכוּ׳, וְעַל אֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים הָרְשָׁעִים, רַבְרְבֵי עֲשָׂו, הַמְלֵאִים טִנּוּף וְזֶהֱמָא, אוֹמְרִים ׳קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ׳ וְכוּ׳. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵלּוּ הַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵם בְּתַכְלִית הַקַּטְנוּת וְהַשְׁפָלוּת וְהַדַּחֲקוּת, וְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַשַּׁקְרָנִים, שְׁעָתָם מַצְלַחַת מְאֹד. וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם; יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ נִבְזִים וּשְׁפָלִים, מְשֻׁקָּצִים וּמְתֻעָבִים בֵּין הָעַכּוּ״ם, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁעָתָם שֶׁל הָעַכּוּ״ם מַצְלַחַת מְאֹד. וְכֵן בִּפְרָטִיּוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ בְּעַצְמָם, הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵם בִּשְׁפָלוּת וּבְבִזָּיוֹן בֵּין עַמֵּי הָאָרֶץ וְהַקְּלִים וְהַפּוֹחֲזִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים מט:): גְּדוֹלָה שִׁנְאָה שֶׁשּׁוֹנְאִין עַמֵּי הָאָרֶץ לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, יוֹתֵר מִשִּׂנְאָה שֶׁשּׁוֹנְאִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה אֶת יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן בִּפְרָטִי פְּרָטִיּוּת בֵּין הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים נַעֲשֵׂית קַטֵּגוֹרְיָה גְּדוֹלָה (כְּתֻבּוֹת קיב:); וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעַל הַמֻּבְחָר שֶׁבֵּיניֵהֶם — כֻּלָּם בְּיַחַד הִתְאַחֲדוּ, וְרוֹדְפִים וְשׁוֹנְאִים אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה וְהָרְדִיפָה, וְחוֹשְׁבִים עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לְעָקְרוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבְגִינֵהּ אִתְמַר בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה, וְלָאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר אֶלָּא כֻּלְּהוּ כְּנֶגְדּוֹ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, בְּרֵאשִׁית כח.); וְהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבָה גְּדוֹלָה וְלְהוֹצִיאָם מִגָּלוּתָם, וּלְהַמְשִׁיךְ וּלְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בֵּיניֵהֶם, אַךְ הֵם מֵרֹב שִׂנְאָתָם וְקִנְאָתָם בּוֹ — מְוַתְּרִים עַל הַכֹּל וְכוּ׳, הָעִקָּר רוֹצִים לְעָקְרוֹ לְגַמְרֵי. אֲבָל (מִשְׁלֵי יט, כא): ״רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וַעֲצַת ה׳ הִיא תָקוּם״, ״לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק״ (תְּהִלִּים נה, כג), וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְבַּטֵּל הַשֶּׁקֶר לִפְנֵי הָאֱמֶת, כִּי ״לְעוֹלָם יָדֶךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה״, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ״י עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים צב, ט): ״וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה׳״, עַיֵּן שָׁם.

בְּצַדִּיקִים מְקַבֵּל הָרוּחַ־חַיִּים, שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב דִּקְדֻשָּׁה.

ד וְעַל כֵּן ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״

אַךְ הַדָּבוּק בְּצַדִּיקִים, מְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים, שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב דִּקְדֻשָּׁה. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּלְקַבֵּל אֶת דְּבָרָיו עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קכג); וְאַף שֶׁעַכְשָׁו רוֹאִים הַהִפּוּךְ, כִּי אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, כִּי עַל־יְדֵי נִצּוֹץ אֶחָד שֶׁל אוֹר תּוֹרָתוֹ הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמִּתְנוֹצֵץ וּמֵאִיר בְּלֵב אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הַמַּטָּה דַּעְתּוֹ וּלְבָבוֹ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, הוּא שׁוֹרֵף וּמְכַלֶּה אֶת כָּל הַשְּׁקָרִים וְהַהַטְעָיוֹת וְכוּ׳ שֶׁל בְּחִינַת אַלּוּפוֹ שֶׁל עֵשָׂו, רַבְרְבֵי עֵשָׂו, כִּי ״שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד״ (מִשְׁלֵי יב); וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ג׳): כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ עֵשָׂו וַאֲלוּפָיו — נִתְיָרֵא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מֵאֵלּוּ אַתָּה מִתְיָרֵא? גֵּץ אֶחָד מִשֶּׁלְּךָ שׁוֹרְפִין אוֹתָם וְכֻלָּם, עַיֵּן שָׁם; כִּי אוֹר תּוֹרָתוֹ הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שׁוֹרֵף אֶת כָּל הַשְּׁקָרִים, רַבְרְבֵי עֵשָׂו. וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעֵין הָאֱמֶת, יָבִין וְיַשְׂכִּיל הֵיכָן הָאֱמֶת וְכוּ׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּנֵבָה, הֲלָכָה ה׳, אוֹת לב).

ד) (עַכְשָׁו יוֹסִיף לְבָאֵר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִ׳הְיוֹת דָּבוּק בְּצַדִּיקִים, וְלֹא דַּי שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּתְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ, אֶלָּא גַּם יְכַפֵּר עֲוֹונוֹ). וְעַל־כֵּן (מִשְׁלֵי טז, יד): ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״, וְלָמָּה יִהְיֶה

כֹּחַ בֶּחָכָם לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת? כִּי הַחָסָרוֹן הוּא מֵחֲמַת עֲוונוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת נה.): אֵין מִיתָה בְּלֹא חֵטְא; דִּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל יח, ד): ״הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת״ וְכוּ׳, וְאֵין יִסּוּרִין בְּלֹא עָוֹן [דִּכְתִיב] כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, לג): ״וּפָקַדְתִּי בְּשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם״; וְעִקַּר מַה שֶּׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג.); רוּחַ הַטֻּמְאָה, רוּחַ סְעָרָה, דְּמַסְעֵר גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ, וּמְטַמְטֶמֶת לִבּוֹ שֶׁל אָדָם (יוֹמָא לט.); כִּי שָׁם בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, נִרְגָּשׁ הַחָסָרוֹן כַּנַּ״ל. וְכֵן עִקַּר הַחֵטְא, שֶׁעָבַר עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, וְעַל־כֵּן מֵחֲמַת הֶעָוֹן, נֶחְסָר אֶצְלוֹ הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל. אֲבָל הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בַּתּוֹרָה, שֶׁזּוֹכֶה לְקַיְּמָהּ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, וְעַל־כֵּן אֶצְלוֹ הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיק, הַמַּמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים, כִּי הוּא דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל, וּמַשְׁלִים הַחָסָרוֹן, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִשְׁלָם הַחָסָרוֹן, וְעַל־כֵּן הוּא גַּם מְכַפֵּר עָוֹן; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק לָשׁוּב אֶל הַתּוֹרָה, וּמְקַבֵּל מִשָּׁם אֶת רוּחַ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, תֵּכֶף־וּמִיָּד נִשְׁלָם חֶסְרוֹנוֹ. וּמַהוּ חֶסְרוֹנוֹ? עֲוונוֹתָיו. כִּי אֵין יִסּוּרִין בְּלֹא עָוֹן. נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ הַצַּדִּיק לְכַפֵּר עֲוונוֹת, כִּי הוּא הַמַּחֲזִיר אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ רוּחַ אֱלֹקִי הַשּׁוֹרָה בּוֹ. וּבֶאֱמֶת וְהוּא מְגֹדֶל רַחֲמָנוּת וַחֲנִינוּת מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁשָּׁמַם עַצְמוֹ לִהְיוֹת הָרוּחַ חַיִּים אֶצֶל הַצַּדִּיקִים; כִּי הַצַּדִּיק הוּא מִתְדַּבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת, עַל־יְדֵי זְכוּכוֹ בְּתַכְלִית הַזְּכוּךְ אֶת אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹתָיו (הַמּוּבָא לְהַלָּן), עַד אֲשֶׁר מֵאִיר לְפָנָיו בְּקַבִּיעוּת הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת בּוֹ בְּקַבִּיעוּת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ז׳): בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים — הַשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם, עַיֵּן שָׁם; וְהוּא מִגֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁמַם עַצְמוֹ לִהְיוֹת הָרוּחַ חַיִּים אֶצֶל הַצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵם יְקַבְּלוּ הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, כִּי תָּמִיד עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בִּדְבֵקוּת עֲצוּמָה, וּמִתְדַּבְּקִים עַצְמָם בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַגָּנוּז, בְּהַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת חַיִּים, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבִּים בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, יוֹתֵר מַמְשִׁיכִים רוּחַ חַיִּים. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב): ׳מַרְבֶּה תּוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים׳, עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן וְהֵם מַמְשִׁיכִין רוּחַ הַחַיִּים אֶל הַחֻסְרוֹנוֹת, וּבָזֶה מְכַפְּרִין הָעֲוונוֹת; כִּי (מְנָחוֹת ק.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא לְעוֹלָה וְלֹא לְחַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳) כְּיָנִין שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם, כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם, עַיֵּן שָׁם; כִּי בַּתּוֹרָה גָּנוּז הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְגַלֶּה הַצַּדִּיק, וְעַל־

(מִשְׁלֵי טז), כִּי הַחָסָרוֹן הוּא מֵחֲמַת עֲוונוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת נה.): ׳אֵין מִיתָה בְּלֹא חֵטְא וְאֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט): ״וּפָקַדְתִּי בְּשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם״, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיק, הַמַּמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים וּמַשְׁלִים הַחָסָרוֹן, מְכַפֵּר הֶעָוֹן.

וְהוּא מְגֹדֶל רַחֲמָנוּת וַחֲנִינוּת מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁשָּׁמַם עַצְמוֹ לִהְיוֹת הָרוּחַ־חַיִּים אֶצֶל הַצַּדִּיקִים, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵם יְקַבְּלוּ הָרוּחַ־חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, וְהֵם מַמְשִׁיכִין רוּחַ הַחַיִּים אֶל הַחֻסְרוֹנוֹת, וּבָזֶה מְכַפְּרִין הָעֲוונוֹת.

כֵּן הַמִּקְרָב וְדָבוּק אֶל הַצַּדִּיק, מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הָרוּחַ חַיִּים, עַד שֶׁגַּם לוֹ מְאִירוֹת הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא. (וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו, מַה שֶּׁמֵּבִיא לְקַמָּן, מֵעִנְיַן לִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הַגַּן, וְעֵדֶן הַתְּפִלָּה הַזּוֹכִים עַל־יְדֵי זְכוּכוֹ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, עַד שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל הַתִּקּוּנִים הַנֶּאֱמָרִים כָּאן).

(עַכְשָׁו יְבֹאַר עִנְיַן הַי״ג מִדּוֹת שֶׁנִּתְגַּלּוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ אַחַר חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת כָּל הָעַוֹנוֹת. כִּי (סִפְרֵי שְׁלַח): כָּל הַמּוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, כְּכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ זָכָה לְכַפֵּר אֶת חֵטְא הָעֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יד.) עַל פָּסוּק: ״וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא״, שֶׁכִּפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, עַיֵּן שָׁם; כִּי הָעֵגֶל קִבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַטֻּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק מה): סַמָּאֵל נִכְנַס לְתוֹכוֹ וְהָיָה גּוֹעֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת לב): ״וַיִּרְא אַהֲרֹן״, שֶׁהָיָה בּוֹ רוּחַ חַיִּים, עַיֵּן שָׁם). וְזֶהוּ בְּחִינַת י״ג מִדּוֹת (שְׁמוֹת לד, ו): ״ה׳ ה׳ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם״, מַהוּ אֶרֶךְ אַפַּיִם, הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁהוּא מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ, בְּחִינַת אֲנָחָה עַל הַחֶסְרוֹן, בָּזֶה שֶׁאָדָם מַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, אֲפִלּוּ שֶׁחָטָא וּפָגַם כְּבָר, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא

וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת (שְׁמוֹת לד): **״ה׳ ה׳ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם״, ״אֶרֶךְ אַפַּיִם״, הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, שֶׁהוּא מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ, בְּחִינַת אֲנָחָה עַל הַחֶסְרוֹן, וְהַיְנוּ ״וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁמְּקַבְּלִין הָרוּחַ־חַיִּים מֵהַצַּדִּיק רַב דְּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא ״רַב חֶסֶד״, הֶפֶךְ עֲשָׂו רַב דְּקְלִפָּה, שֶׁהוּא אַדְמוֹנִי, תֹּקֶף הַדִּין. וְהַיְנוּ ״וֶאֱמֶת״, כִּי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל הָרוּחַ־חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרֵאת** (מַלְאָכִי ב): **״תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ״. וְהַיְנוּ ״נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים״, ״לָאֲלָפִים״, זֶה בְּחִינַת ״אַלּוּפֵי עֵשָׂו״, ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו שֶׁהֵם רַב דְּקְלִפָּה׳. וְזֶהוּ: ״נֹצֵר חֶסֶד״, שֶׁ״חֶסֶד״, בְּחִינַת הָרַב דְּקְדֻשָּׁה, ״נוֹצֵר״ וּמַמְתִּיק בְּחִינַת ״אַלּוּפֵי עֵשָׂו״, ׳רַבְרְבֵי עֵשָׂו׳. וְעַל־כֵּן ״נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע״, חֶסֶד לָאֲלָפִים״; לָאֲלָפִים זֶה בְּחִינַת אַלּוּפֵי עֵשָׂו, רַבְרְבֵי עֵשָׂו, שֶׁהֵם רַב דְּקְלִפָּה, כִּי אֲלָפִים זֶה לְשׁוֹן אַלּוּפֵי, וְזֶהוּ ״נוֹצֵר חֶסֶד״, וּמִי הוּא הַחֶסֶד? שֶׁחֶסֶד בְּחִינַת הָרַב דְּקְדֻשָּׁה, נוֹצֵר וּמַמְתִּיק, בְּחִינַת אַלּוּפֵי עֵשָׂו, רַבְרְבֵי עֵשָׂו. וּבְכֹחַ הַזֶּה שֶׁהוּא דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה, וּמְקַבֵּל מִשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים דְּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן ״נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע״; כִּי מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ וּמִתְאַנֵּחַ בִּתְפִלָּה עַל חֶסְרוֹנוֹ: ״אֵיךְ שֶׁנָּפַלְתִּי וְנִשְׁלַכְתִּי וְנִתְרַחַקְתִּי כָּל־כָּךְ מִמְּךָ יִתְבָּרַךְ״, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הָרַב הָאֱמֶת. וְהַיְנוּ ״וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁמְּקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק, רַב דְּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא רַב חֶסֶד, שֶׁהוּא כֻּלּוֹ חֶסֶד, כִּי תּוֹרָתוֹ הִיא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כִּי מְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הָרוּחַ חַיִּים, רוּחַ אֱלֹקִי שֶׁבְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת תּוֹרָתוֹ ׳תּוֹרַת חֶסֶד׳ (סֹטָה מט:), וְהוּא תָּמִיד מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, לְמִצֹא הַטּוֹב בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הֶפֶךְ עֵשָׂו רַב דְּקְלִפָּה, שֶׁהוּא אַדְמוֹנִי, תֹּקֶף הַדִּין, שֶׁהוּא רַע גָּמוּר, מוֹצֵא רַק הַחֶסְרוֹנוֹת בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְצָד אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּפִיו (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סג, סִימָן טו); וּלְהִפּוּךְ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כָּל אֲחִיזָתוֹ הִיא רַק בְּתוֹרַת אֱמֶת. וְהַיְנוּ ״וֶאֱמֶת״; כִּי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרֵאת (מַלְאָכִי ב, ו): ״תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ״; וְהַיְנוּ ״נוֹצֵר

עַל־יְדֵי רוּחַ הַחַיִּים, שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, שֶׁמַּמְשִׁיכִין מֵהַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי אֲנָחָה, כִּי הוּא מַכְנִיס בּוֹ דֶּרֶךְ הַזֶּה לְהִתְאַנֵּחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְכַּפְּרִין הָעֲוונוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ״נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע״ כַּנַּ״ל, שֶׁהַצַּדִּיק נוֹשֵׂא אֶת הֶעָוֹן וָפֶשַׁע כַּנַּ״ל.

כִּי עַל־יְדֵי רוּחַ־הַחַיִּים, שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, שֶׁמַּמְשִׁיכִין מֵהַצַּדִּיק עַל־יְדֵי אֲנָחָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְכַּפְּרִין הָעֲוונוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ״נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע״, כַּנַּ״ל.

וּלְבָאֵר הַדְּבָרִים בְּבֹאוּר יוֹתֵר, וּבַהֶמְשֵׁךְ מַה שֶּׁמְּבֹאָר לְקַמָּן, הַיְנוּ, כִּי הַי״ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה וַאֲנָחָה דִּקְדֻשָּׁה, הֵם כְּנֶגֶד הַי״ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם. וְשָׁם בְּהַתּוֹרָה עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים. וּמֵחֲמַת שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, זָכָה אֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת, בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, כִּי זָכָה עַל־יְדֵי אֲנָחוֹתָיו וּתְפִלּוֹתָיו לְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, וְעַל־כֵּן הָיָה יָכוֹל לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּמְחֹל עֲוונוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁהִזְכִּיר בִּתְפִלָּתוֹ הַי״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, שֶׁשָּׁם גְּנוּזָה וְנִסְתֶּרֶת כָּל הַהִתְגַּלּוּת שֶׁבְּמַאֲמָר זֶה. הַיְנוּ עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וַאֲנָחָה, נִשְׁלָמִין כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, וְעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה מַפְרִישִׁין הָרַע מֵהַטּוֹב, וְנִשְׁאָר רַק הַטּוֹב שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁלְּמַעְלָה בְּשָׁרְשָׁם הֵם ד׳ אוֹתִיּוֹת הוי״ה. וְזֶהוּ שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר ״ה׳ ה׳״. וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש הַשָּׁנָה יז:): אֲנִי הוּא קֹדֶם שֶׁיֶּחְטָא הָאָדָם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה [אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּרִית כְּרוּתָה לְי״ג מִדּוֹת, שֶׁאֵינָן חוֹזְרוֹת רֵיקָם, עַיֵּן שָׁם]. וּבְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁנִּמְצָאִים בְּהַצַּדִּיק וְהָרַב דִּקְדֻשָּׁה הַי״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים (כַּמּוּבָא בְּ״תֹּמֶר דְּבוֹרָה״ לְהָרַמַ״ק), אִיתְעַר דִּלְעֵילָּא, שֶׁמִּתְעוֹרֵר כְּבְיָכוֹל יִתְבָּרַךְ הַי״ג מִדּוֹת, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רַחוּם וְחַנּוּן וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב. וְעַל־כֵּן הַתְחָלַת הַי״ג מִדּוֹת הוּא ״ה׳ ה׳״ שְׁתֵּי פְּעָמִים; הַיְנוּ פַּעַם אַחַת ה׳, הַיְנוּ קֹדֶם שֶׁיֶּחְטָא, שֶׁאָז בְּוַדַּאי אֵין לְהָרַע שׁוּם אֲחִיזָה, וְכָל הַמִּדּוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, הֵם רַק טוֹב גָּמוּר, בְּבְחִינַת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה; (הַיְנוּ כִּי קֹדֶם שֶׁיֶּחְטָא הָאָדָם — הַשְׁכִּינָה עִמּוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה ג:): בִּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה שְׁכִינָה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַיֵּן שָׁם; וְהָיָה מֵאִיר לוֹ לִפְנֵי עֵינָיו אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה שֶׁבְּאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, מֵרֹב עֲרֵבוּת נַעַם זִיו הַדְּבֵקוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁזָּכָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם ה׳ פַּעַם שְׁנִיָּה הוּא — לְאַחַר שֶׁיֶּחְטָא הָאָדָם, יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, עַל־יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה, לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַפְרִישִׁין הָרָע לְהַטּוֹב (הַמּוּבָא לְקַמָּן), שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּפְרָשׁ הָרָע מֵהַטּוֹב, חוֹזְרוֹת וּמְאִירוֹת אֶצְלוֹ הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רַחוּם וְחַנּוּן, עַל־יְדֵי אֶרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁמַּאֲרִיךְ הָאָדָם אַפּוֹ, וּמִתְאַנֵּחַ בִּתְפִלָּתוֹ, אָז מְעוֹרֵר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ אֲרִיכַת אַפַּיִם, שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו וְיִמְחֹל לוֹ. וְכָל זֶה עַל־יְדֵי ״וְרַב חֶסֶד״, שֶׁהוּא הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, הָאוֹחֵז בְּתוֹרַת הָאֱמֶת, וְהוּא ״נוֹצֵר חֶסֶד״ שֶׁבּוֹ ״לָאֲלָפִים״, לְבַטֵּל אֶת אַלּוּפֵי אֱדוֹם, רַבְרְבֵי עֵשָׂו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לִהְיוֹת ״נוֹשֵׂא עָוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע״, וְהָבֵן. [וּמַה שֶּׁלֹּא הִזְכִּיר בִּפְרָטִיּוּת הַמִּדָּה הַי״ג, שֶׁהוּא ״וְנַקֵּה״, יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל הַצַּדִּיק, הַמְנַקֶּה עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, וּמְזַכֵּךְ עַצְמוֹ עַד שֶׁלֹּא יְאֻנֶּה אֵלָיו כָּל אָוֶן, גַּם בְּיָדוֹ וְכֹחוֹ כְּלָל, שֶׁבָּזֶה מְנַקֶּה וּמַצִּיל גַּם הַנִּלְוִים אֵלָיו, שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בָּהֶם הָרָע, עַד שֶׁגַּם הֵם לֹא יִירְאוּ וְיִפָּחֲדוּ מֵהָרָשָׁע, וּמִמֵּילָא נִמְצָא לְפִי זֶה גַּם מִדַּת ״וְנַקֵּה״ בְּרוּחַ הָרַב, לְעוֹרֵר אוֹתָהּ אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא כַּנַּ״ל (בְּאוּר הַלִּקּוּטִים)]. (וְהִנֵּה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַי״ג מִדּוֹת נֶאֱמַר אַחַר מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, וּמוּבָא בְּלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת (הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לִגְבּוֹת חוֹב, הֲלָכָה ג׳, אוֹת כו),

שֶׁזֶּה הָיָה עִקַּר הַפְּגַם שֶׁל הָעֵגֶל, שֶׁהִצְלִיחַ מַעֲשֵׂה שָׂטָן, וְהָיָה בּוֹ רוּחַ חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י, כִּי זֶה הָיָה עִקַּר הַפְּגָם, שֶׁמִּגְדֶּל הַכְּשָׁפִים שֶׁל הָעֵרֶב־רַב, הָיוּ יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים לְכָל מַה שֶּׁרָצוּ, אֲפִלּוּ לְדוֹמְמִים וְצוֹמְחִים, כִּי הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ מְאֹד, בִּבְחִינַת רוּחַ סְעָרָה, רוּחַ הַטֻּמְאָה, וְעַל־כֵּן עָשׂוּ הָעֵגֶל שֶׁל זָהָב, כִּי ״מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה״ (איוב לז); וְרָצוּ לְפַגֵּם בְּחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ חַיִּים, וְעַל־כֵּן שִׁבֵּר מֹשֶׁה אָז אֶת הַלּוּחוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, לְהַרְאוֹת כִּי פָּגְמוּ אָז בְּהָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה, בְּחִינַת: ״וַיְחַל מֹשֶׁה״, נִמְשָׁךְ מִשָּׁם בְּחִינַת מַעְיַן הַחָכְמָה, לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, עַל־יְדֵי־זֶה חָזַר לְהַמְשִׁיךְ קַבָּלַת הַתּוֹרָה מֻחְדָּשׁ, דְּהַיְנוּ הַלּוּחוֹת שְׁנִיּוֹת, שֶׁשָּׁם עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים, וְאָז אַחַר שֶׁפָּסַל שְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים כָּרִאשׁוֹנִים, אָז גִּלָּה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים, שֶׁבָּהֶם מְרֻמָּז כָּל הָעִנְיָן הַנַּ״ל, וְדוֹ״ק (מֵי הַנַּחַל).

ה) וְהִנֵּה כְּשֶׁמִּתְאַגֵּחַ בִּתְפִלָּתוֹ, מַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים אֶל הַחָסָרוֹן שֶׁמִּתְאַגֵּחַ עָלָיו וּמַשְׁלִים אוֹתוֹ.

כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ וַאֲנָחָתוֹ, וּכְפִי הִתְדַּבְּקוּתוֹ בְּהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, הַמֵּאִיר וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁבָּהּ גָּנוּז וְסָתוּם רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה. אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אַף שֶׁאַתָּה מְקַבֵּל וּמַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים שֶׁלְּךָ מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, וְהָרְשָׁעִים הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, מְקַבְּלִים רוּחַ חִיּוּתָם מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, וְאִם־כֵּן תַּחֲשֹׁב, שֶׁיֵּשׁ כְּבָר בִּיכָלְתְּךָ לְהִתְגָּרוֹת עִם הָרְשָׁעִים הַדּוֹבְרִים עַל הַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבְּקִרְבָּשָׁה? לָכֵן אֲנִי מוֹדִיעַ אוֹתְךָ, כִּי לְהִתְגָּרוֹת בִּרְשָׁעִים אִי אֶפְשָׁר, כִּי כְּשֶׁמִּתְגָּרֶה בְּהָרָשָׁע, וְהוּא מִתְאַגֵּחַ וּמַמְשִׁיךְ הָרוּחַ מֵהָרַב שֶׁלּוֹ דִּקְלִפָּה, וְהָרוּחַ שֶׁלּוֹ גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, כִּי שְׁעָתָם מַצְלַחַת מְאֹד, כִּי תְּחִלָּתָם שַׁלְוָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סו, סִימָן ה׳), וְכֵן הוּא (שָׁם פָּרָשָׁה לא, סִימָן ד׳): בָּעוֹלָם הַזֶּה הָרְשָׁעִים עֲשִׁירִים, וּנְתוּנִים בְּשַׁלְוָה וּבְהַשְׁקֵט וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם כַּנַּ״ל, וְיוּכַל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן לָאו כָּל אָדָם יָכוֹל לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר. וְטוֹב יוֹתֵר לִבְרֹחַ מֵהֶם, וְלֹא לְהִכָּנֵס בְּשׂוּם וְכוּחִים, כִּי הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל וְתַקִּיף לְפִי שָׁעָה, וְהֵם יְכוֹלִים לְהַפִּיל אוֹתְךָ, וּלְקָרֵר לִבְּךָ וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתְּךָ וְלִשְׁבֹּר רוּחֲךָ, אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁאָז אֵינוֹ יָרֵא מִשּׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת, וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשּׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי תָּמִיד הוּא לְפָנֵי מַרְאֵה עֵינָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן אֵין לָהֶם מִמִּי לִירֹא וְלִפְחֹד. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ (רוּת רַבָּה פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן ד׳): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁאֵין חָסִין — לֹא בְּצֵל שַׁחַר וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי אָרֶץ, אֶלָּא בְּצֵל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם; וְאֵיזֶה צַדִּיק זָכָה

ה וְהִנֵּה, כְּשֶׁמִּתְאַגֵּחַ מַמְשִׁיךְ רוּחַ־הַחַיִּים אֶל הַחָסָרוֹן שֶׁמִּתְאַגֵּחַ עָלָיו, וּמַשְׁלִים אוֹתוֹ. אַךְ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים אִי־אֶפְשָׁר, כִּי כְּשֶׁמִּתְגָּרֶה בְּהָרָשָׁע, וְהוּא מִתְאַגֵּחַ וּמַמְשִׁיךְ הָרוּחַ מֵהָרַב שֶׁלּוֹ דִּקְלִפָּה, וְהָרוּחַ שֶׁלּוֹ גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, וְעַל־כֵּן ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, כַּנַּ״ל, וְיוּכַל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן לָאו כָּל אָדָם יָכוֹל לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר.

לְזֶה? צַדִּיק גָּמוּר. וְצַדִּיק גָּמוּר הוּא כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי יב, כא): ״לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״, דְּהַיְנוּ שֶׁכְּבָר גֵּרֵשׁ וּבִטֵּל כָּל הָרָע שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁבָּטוּחַ שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ שׁוּם מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה, וְאַף שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ד.) עַל פָּסוּק: ״וַיְיָרָא יַעֲקֹב מְאֹד״ וְגוֹ׳, אָמַר שֶׁמָּא יִגְרֹם הַחֵטְא, יֵשׁ לוֹמַר, כִּי אָז הָיְתָה הִתְגַּבְּרוּת עֵשָׂו, שֶׁהוּא רַב דְּקְלִפָּה, רַבְרְבֵי עֵשָׂו, וְהָיְתָה הִתְגַּבְּרוּתוֹ מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן הִתְפַּחֵד מְאֹד מִמֶּנּוּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן יוֹסֵף, שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּצִנּוֹר הָרַע שֶׁל מִצְרַיִם, מָקוֹם הַזֶּהֲמָא, לֹא הִתְפַּחֵד כְּלָל, כִּי הוּא הָיָה שָׁטָנוֹ שֶׁל עֵשָׂו. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ג׳): כֵּינָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ עֵשָׂו וְאַלּוּפָיו — נִתְיָרֵא מֵהֶם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מֵאֵלּוּ אַתָּה מִתְיָרֵא? גֵּץ אֶחָד מִשֶּׁלְּךָ וְגֵץ אֶחָד מִשֶּׁל בִּנְךָ, וְאַתֶּם שׂוֹרְפִין אוֹתָם כֻּלָּם, עַיִן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (בָּבָא בַּתְרָא קכג:): רָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁאֵין זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו נִמְסָר אֶלָּא בְּיַד זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַיִן שָׁם; כִּי הוּא הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּהַצִּנּוֹר הָרַע שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ שְׁטוּפִים בְּזִמָּה וּבִכְשָׁפִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִין בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, עַיִן שָׁם. וְאָמְרוּ (תּוֹרַת כֹּהֲנִים, פָּרָשַׁת אַחֲרֵי): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמִּין, עַיִן שָׁם. אַף יוֹסֵף בְּגַדֶּל וְעִצֻּם קְדֻשַּׁת כֹּחוֹ, הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ צִנּוֹרָם הַטָּמֵא וְהִכְנִיעָם לְגַמְרֵי, כִּי (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פו, סִימָן א׳): הוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ בְּמִצְרַיִם, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בִּזְכוּתוֹ וּבְכֹחוֹ שֶׁהִכְנִיעַ אֶת צִנּוֹרָם הָרַע שֶׁל הַמִּצְרִיִּים, עָמְדוּ וְנִתְקַיְּמוּ וְנִצְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהֶם, וְעַל יָדוֹ זָכוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם פָּרָשָׁה פד, סִימָן ה׳): הַיָּם לֹא נִקְרַע, אֶלָּא בִּזְכוּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַיִן שָׁם; וְיוֹסֵף הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (כְּתֻבּוֹת קיא.): יוֹדֵעַ יוֹסֵף שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן לֹא הָיָה מִתְפַּחֵד כְּלָל וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן. וְהָעִנְיָן שֶׁלְּגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל אֶת כָּל הָרָע שֶׁבּוֹ, כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים וְנִשְׁתַּלְשְׁלִין כָּל הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת (כַּמּוּבָא לָעֵיל בְּסִימָן ד׳); וּלְמַעְלָה בְּשָׁרְשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, עַיִן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן כב, סח:): אַרְבַּע יְסוֹדִין דְּגוּפָא בְּהוֹן שַׁרְיָא יקו״ק וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. וְעַיִן בָּעֵץ חַיִּים, שַׁעַר מ״ב פ״א: אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, וְהֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה וְכוּ׳, וְהֵם אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, עַיִן שָׁם; **וּלְמַטָּה הֵם מְעֹרָבִים טוֹב וָרָע**, הַיְנוּ בְּשָׁרְשָׁם הֵם אֲלָקוּת גָּמוּר, כִּי עַל־יְדֵי זִכּוּךְ הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, הֵם שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁשָּׁם מֵאִיר ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן (כַּמּוּבָא בָּעֵץ חַיִּים הַנַּ״ל, עַיִן שָׁם); כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹות רָעוֹת, אָז מְאִירִים לוֹ תָּמִיד אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא. אַךְ מֵחֲמַת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְחֶטְאֵי הַדּוֹרוֹת, נִתְעָרְבוּ הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת טוֹב וָרָע. וְעִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ — לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת מֵהָרַע, עַד שֶׁיִּהְיֶה

וְצַדִּיק גָּמוּר הוּא, כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי יב): ״לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״, דְּהַיְנוּ שֶׁכְּבָר גֵּרֵשׁ וּבִטֵּל כָּל הָרָע שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁבָּטוּחַ שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ שׁוּם מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה:

וְהָעִנְיָן — כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, וּלְמַעְלָה בְּשָׁרְשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, וּלְמַטָּה הֵם מְעֹרָבִים טוֹב וָרָע, וְהַצַּדִּיק גָּמוּר

נַעֲשֶׂה טוֹב גָּמוּר, וְאָז הוּא בְּמַדְרֵגַת צַדִּיק הַמַּשְׁפִּיעַ, שֶׁהוּא מִצַּד מִדַּת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיק גָּמוּר, שֶׁהִבְדִּיל וְהִפְרִישׁ הָרָע מִן הַטּוֹב לְגַמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ שׁוּם רַע מֵאֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהֵם כְּלַל הַמִּדּוֹת, כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינָה זוֹ שֶׁזָּכָה אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵהָרָע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹתָיו, הוּא דַּיְקָא מֻתָּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, לֵירֵד אֶל מִדּוֹתֵיהֶן וְתַאֲווֹתֵיהֶן הָרָעוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְּלָם לְגַמְרֵי.

וְהָעִנְיָן שֶׁל לֵירֵד אֶל מִדּוֹתֵיהֶן וְתַאֲווֹתֵיהֶן הָרָעוֹת; כִּי כָּל רָשָׁע הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צִנּוּר, שֶׁיְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים הַחְסָרוֹן, וְהַצִּנּוּר הוּא, דֶּרֶךְ הַמִּדָּה רָעָה מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ וְהִגְבִּיר, הוּא הַדֶּרֶךְ וְהַצִּנּוּר שֶׁמְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ, וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַשְׁפִּילוֹ, הוּא מֻכְרָח לֵירֵד לְהַמִּדָּה רָעָה הַהִיא שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הָרָשָׁע, לְהַכְנִיעָהּ וּלְקַלְקֵל הַצִּנּוּר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁמְּקַבֵּל מִשָּׁם הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן מֻכְרָח שֶׁיִּהְיֶה זֶה הַצַּדִּיק גָּמוּר, שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם רַע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹּחַ לְהָרוּחַ־סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁל הָרָשָׁע, לִשְׁלֹט וּלְהַזִּיק, חַס וְשָׁלוֹם; וְהַכֹּל לְפִי עֲבוֹדָתוֹ וִיגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן זֶה לְעֻמַּת זֶה כָּל רָשָׁע, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה צִנּוּר וּמָדוֹר, שֶׁשָּׁם מְקוֹמוֹ, וְהַצִּנּוּר הוּא דֶּרֶךְ הַמִּדָּה רָעָה מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהַמְּשִׁיךְ וְהִגְבִּיר עַל עַצְמוֹ כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וְתַאֲוָתוֹ וּמִדָּתוֹ הָרָע, הוּא הַדֶּרֶךְ וְהַצִּנּוּר שֶׁמְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ.

וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַשְׁפִּילוֹ, יֵשׁ לוֹמַר בִּשְׁנֵי אֲפָנִים — אוֹ בְּרָשָׁע הַמְצַעֵר אֶת הַצַּדִּיקִים וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף אוֹתָם, וְהַהֶכְרֵחַ לְהַשְׁפִּילוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ (כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּאֲמִירַת הַתּוֹרָה הַזּוֹ, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ״פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק״, סִימָן תמז), אוֹ כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַחֲזִיר אֶת הָרָשָׁע לְמוּטָב, כִּי (מִשְׁלֵי יז, כו): ״גַּם עֲנֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב״; וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת י.) מִי כְּתִיב (יְתַמּוּ) חוֹטְאִים, (יְתַמּוּ) חַטָּאִים כְּתִיב, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְהַשְׁפִּיל קֹדֶם אֶת הָרִשְׁעוּת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיק גָּמוּר הוּא מֻכְרָח לֵירֵד לְהַמִּדָּה רָעָה הַהִיא, שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הָרָשָׁע, לְהַכְנִיעַ וּלְקַלְקֵל הַצִּנּוּר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁמְּקַבֵּל מִשָּׁם הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ. וְלֹא כָּל אֶחָד יָכוֹל לֵירֵד וּלְכַנֵּס בְּצִנּוּרוֹ הָרָע, כִּי יָכוֹל בְּנָקֵל לְהִתְאַחֵז בִּרְשָׁעָתוֹ וּבְהָרָע שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן מֻכְרָח שֶׁיִּהְיֶה זֶה הַצַּדִּיק — צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם רַע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹּחַ לְהָרוּחַ סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הָרָשָׁע לִשְׁלֹט וּלְהַזִּיק,

שֶׁהִבְדִּיל וְהִפְרִישׁ הָרָע מִן הַטּוֹב לְגַמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ שׁוּם רַע מֵאֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהֵם כְּלַל הַמִּדּוֹת כַּיָּדוּעַ, וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינָה זוֹ מֻתָּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים:

וְהָעִנְיָן — כִּי כָּל רָשָׁע, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צִנּוּר שֶׁיְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים הַחְסָרוֹן, וְהַצִּנּוּר הוּא, דֶּרֶךְ הַמִּדָּה רָעָה מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ וְהִגְבִּיר, הוּא הַדֶּרֶךְ וְהַצִּנּוּר שֶׁמְּקַבֵּל דֶּרֶךְ שָׁם הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ, וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַשְׁפִּילוֹ, הוּא מֻכְרָח לֵירֵד לְהַמִּדָּה רָעָה הַהִיא שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הָרָשָׁע, לְהַכְנִיעָהּ וּלְקַלְקֵל הַצִּנּוּר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁמְּקַבֵּל מִשָּׁם הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן מֻכְרָח שֶׁיִּהְיֶה זֶה הַצַּדִּיק גָּמוּר, שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם רַע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹּחַ לְהָרוּחַ־סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁל הָרָשָׁע, לִשְׁלֹט וּלְהַזִּיק, חַס

חַס וְשָׁלוֹם, לְהַצַּדִּיק, בְּעֵת שֶׁיּוֹרֵד לְהַמְדָּה רָעָה שֶׁל הָרָשָׁע לְקַלְקְלָהּ, כִּי אֵין לְהָרַע שׁוּם תְּפִיסָה וַאֲחִיזָה בְּהַצַּדִּיק גָּמוּר, וְאֵין לוֹ מָקוֹם לֶאֱחֹז בּוֹ, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הִפְרִיד עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵהָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹתָיו, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא צַדִּיק גָּמוּר.

(וְגַם מֵהַמְדָּה רָעָה בְּעַצְמָהּ שֶׁיּוֹרֵד לְהַכְנִיעָהּ, אֵין לוֹ שׁוּם תְּפִיסָה, חַס וְשָׁלוֹם. בְּהוֹסִיפוֹ דָּבָר זֶה, נִרְאֶה לְכְאוֹרָה כִּשְׁפַּת יֶתֶר, כִּי הֲלֹא הַקְּדִים כְּבָר, שֶׁהַצַּדִּיק הַיּוֹרֵד לְצִנּוֹרוֹ הָרָע שֶׁל הָרָשָׁע לְשַׁבְּרוֹ וּלְבַטְּלוֹ, צָרִיךְ לִהְיוֹת צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם אֲחִיזָה מֵהָרַע כְּלָל כַּנַּ״ל? אַךְ כְּפִי שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה מֵאַבְרָהָם שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם, הַהֶכְרֵחַ לוֹמַר רַק מַה שֶּׁיּוֹרֵד לְתוֹכָהּ הוּא לְהַכְנִיעָהּ וּלְהַשְׁפִּילָהּ, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית יג, א): ״וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם״, שֶׁכָּל יְרִידָתוֹ לְמִצְרַיִם בְּחִינַת (שָׁם יב, י): ״וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה״ וְגוֹ׳, מְקוֹם הַזֻּהֲמָא, צִנּוֹרָם הָרָע שֶׁל הַמִּצְרִים, שֶׁהוּא נְאוּף וּכְשָׁפִים וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, הָיָה רַק כְּדֵי לְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם. וְאַף שֶׁדַּיְקָא כְּשֶׁיָּרַד אֶל הַצִּנּוֹר אָמַר (שָׁם יב, יא): ״הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ״, כִּי הַמָּקוֹם הָרָע גָּרַם לוֹ שֶׁיֹּאמַר דָּבָר זֶה

חַס וְשָׁלוֹם, לְהַצַּדִּיק, בְּעֵת שֶׁיּוֹרֵד לְהַמְדָּה רָעָה שֶׁל הָרָשָׁע לְקַלְקְלָהּ, כִּי אֵין לְהָרַע שׁוּם תְּפִיסָה וַאֲחִיזָה בְּהַצַּדִּיק גָּמוּר, וְאֵין לוֹ מָקוֹם לֶאֱחֹז בּוֹ. (וְגַם מֵהַמְדָּה רָעָה בְּעַצְמָהּ שֶׁיּוֹרֵד לְהַכְנִיעָהּ אֵין לוֹ שׁוּם תְּפִיסָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק מַה שֶּׁיּוֹרֵד לְתוֹכָהּ הוּא לְהַכְנִיעָהּ וּלְהַשְׁפִּילָהּ, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית יג, א): **״וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם״):**

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים קמז): **״מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ״, רָאשֵׁי־תֵבוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁהֵם כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל כָּל כְּלָלִים שֶׁצְּרִיכִין לְבָרְרָם בְּבֵרוּר גָּמוּר, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם אֲחִיזָה מִשּׁוּם רַע שֶׁבְּשׁוּם מִדָּה מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַנַּ״ל, וְאָז הוּא צַדִּיק גָּמוּר כַּנַּ״ל. וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁמַּבְדִּיל הָרָע מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת — אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, אֲזַי הוּא ״מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ״ כַּנַּ״ל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר, אַף שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵבֵרָה, אַף־עַל־פִּי־**

(מִדְרָשׁ אַגָּדָה), עַד עַכְשָׁו לֹא הִכִּיר בָּהּ מִתּוֹךְ צְנִיעוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם וְכוּ׳, עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י, לֹא מֻחֲמַת שֶׁהָיָה בּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזוֹ אֲחִיזָה וְכוּ׳, אֶלָּא כָּל יְרִידָתוֹ לְצִנּוֹרָם הָרָע הָיָה, כְּדֵי לְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם וּלְבַטְּלָם, וּבַכֹּחַ הַזֶּה הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם אַחַר־כָּךְ בְּגָלוּת מִצְרַיִם (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים); וְעַל־כֵּן ״וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם עִם רְכוּשׁ גָּדוֹל״, שֶׁהֵם הַנִּצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים, חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁלִּקֵּט שָׁם, וְהָבֵן.

וְזֶה (תְּהִלִּים קמז, ו): **״מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ״, רָאשֵׁי תֵבוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁהֵם כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל כָּל כְּלָלִים שֶׁצְּרִיכִין לְבָרְרָם בְּבֵרוּר גָּמוּר, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם אֲחִיזָה מִשּׁוּם רַע שֶׁבְּשׁוּם מִדָּה מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַנַּ״ל, וְאָז הוּא צַדִּיק גָּמוּר כַּנַּ״ל. וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁמַּבְדִּיל הָרָע מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, אֲזַי הוּא מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ כַּנַּ״ל; כִּי מֵאַחַר שֶׁזּוֹכֶה כְּבָר אֶת כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא צַדִּיק גָּמוּר, וְיָכוֹל לְהִכָּנֵס וְלִירֵד אֶל תּוֹךְ צִנּוֹרוֹ הָרָע שֶׁל הָרָשָׁע, וּלְהַשְׁפִּילוֹ עֲדֵי אָרֶץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר, אַף שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם

עֲבֵרָה, כִּי אִם יֵשׁ לוֹ עֲבֵרָה אֵינוֹ צַדִּיק, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַף שֶׁאֵין לוֹ עֲבֵרָה, כְּשֶׁלֹּא זָכָה עֲדַיִן לְזַכֵּךְ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן עֲדַיִן לֹא הִבְדִּיל הָרַע לְגַמְרֵי וְהָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ. וְעַל־כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בְּרְשָׁעִים, כִּי יֵשׁ מָקוֹם לְהָרַע לֶאֱחֹז בּוֹ, וְיוּכַל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הָאַרִיכוּת־רוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בִּבְחִינַת רוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל; כִּי רַק צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁכְּבָר זָכַךְ וְהִפְרִיד מִמֶּנּוּ הָרַע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹתָיו, הוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד עַצְמוֹ אֶל צְנוֹרוֹ הָרַע שֶׁל הָרָשָׁע, כִּי אֵין לוֹ מָה לִפְחֹד כְּלָל, כִּי זָכָה שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹר יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁכְּבָיְכוֹל צְמָצֵם עַצְמוֹ, וְהָרוּחַ חַיִּים הוּא אָצְלוֹ, וְעַל־כֵּן מֵרֹב דְּבֵקוּת — נִתְבַּטֵּל הָרַע שֶׁל הָרָשָׁע כְּנֶגְדּוֹ, וְנִשְׁפָּל עַדֵּי אָרֶץ, וְעַל־כֵּן (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אַשְׁרֵיהֶם לַצַּדִּיקִים וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם, וַוי לָהֶן לָרְשָׁעִים, וַי לָהֶם לְדָבְקֵיהֶן; כִּי הַדְּבֵקִים אֶל הַצַּדִּיקִים, הֵם מְקַבְּלִים מֵהֶם רוּחַ חַיִּים, וְנִכְלָלִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, כִּי הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדְבֵקוּת עֲצוּמָה, בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאִיר אוֹר עֲרֵבוּת נַעַם זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַמְקֻרָבִים וְנִלְוִים אֵלָיו. וְזֶה לְעֻמַּת זֶה הָרְשָׁעִים הַמְלֻכְלָכִים בְּטִנּוּף מַעֲשֵׂיהֶם, וּמֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם מֻנָּח בְּזֶהֲמָא, מַמְשִׁיכִים טֻמְאָתָן וְדֵעוֹתֵיהֶן הָרָעוֹת אֶל הַמְקֻרָבִים וְהַנִּלְוִים אֲלֵיהֶם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה נו:): אוֹי לָרָשָׁע וְאוֹי לִשְׁכֵנוֹ, טוֹב לַצַּדִּיק וְטוֹב לִשְׁכֵנוֹ וְכַנַּ״ל.

כֵּן עֲדַיִן לֹא הִבְדִּיל הָרַע לְגַמְרֵי וְהָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ, וְעַל־כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, כִּי יֵשׁ מָקוֹם לְהָרַע לֶאֱחֹז בּוֹ, וְיוּכַל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הָאַרִיכוּת־רוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בִּבְחִינַת רוּחַ־סְעָרָה כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ז:): **׳וְהַכְתִּיב: ״אַל תִּתְחַר בִּמְרֵעִים״** (תְּהִלִּים לז) **מִי שֶׁלִּבּוֹ נוֹקְפוֹ אוֹמֵר כֵּן, פֶּרֶשׁ רַשִׁ״י: ׳הַיְרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ, שֶׁבְּיָדוֹ׳ דַּיְקָא, זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ שׁוּם עֲבֵרָה, רַק שֶׁהוּא יָרֵא עֲדַיִן מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ וְכֹחוֹ לַעֲשׂוֹת, כִּי הָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ, כִּי לֹא זָכָה עֲדַיִן לִבְחִינַת ״לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״, וְאֵינוֹ בָּטוּחַ עֲדַיִן שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ז:): מַתָּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כח, ד): ״עֹזְבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָם״, וְאִם לְחָשְׁךְ אָדָם לוֹמַר **וְהַכְתִּיב** (תְּהִלִּים לז, א): ״אַל תִּתְחַר בִּמְרֵעִים, אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה״, אֱמֹר לוֹ מִי שֶׁלִּבּוֹ נוֹקְפוֹ אוֹמֵר כֵּן. פֶּרֶשׁ רַשִׁ״י: ׳הַיְרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ׳, אוֹמֵר כֵּן, מְפָרֵשׁ ״אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים״ — אַל תִּתְקוֹטָט וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּבֶאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, רַק מֻתָּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, וְלָמָּה אָמַר רַשִׁ״י: ׳הַיְרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ, הוּא אָסוּר לְהִתְגָּרוֹת׳, מַהוּ הַלָּשׁוֹן שֶׁבְּיָדוֹ? אֶלָּא שֶׁבְּיָדוֹ דַּיְקָא, זֶה שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ שׁוּם עֲבֵרָה, רַק שֶׁהוּא יָרֵא עֲדַיִן מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ וְכֹחוֹ לַעֲשׂוֹת, כִּי הָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ, כִּי לֹא זָכָה עֲדַיִן לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִבְחִינַת ׳לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן׳, וְאֵינוֹ בָּטוּחַ עֲדַיִן שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים כַּנַּ״ל; כִּי בְּוַדַּאי יָכוֹל לִפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לֵירֵד

בְּצִנּוֹר הָרָע שֶׁל הָרָשָׁע, כִּי אִם מִי שֶׁמְּזַכֵּךְ כְּבָר לְגַמְרֵי, וְאֵין בּוֹ כְּבָר שׁוּם חִיזוּ דְּהַאי עָלְמָא, וְשׁוּם כַּעַס וּקְפִידוּת בְּהַאי עָלְמָא, וְשׁוּם דִּבּוּר בְּהַאי עָלְמָא, רַק הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הוּא יָכוֹל לֵירֵד וּלְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת צִנּוֹרוֹ הָרָע שֶׁל הָרָשָׁע.

וְזֶהוּ: ״תַּחֲרִישׁ כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״ (חֲבַקּוּק א), **וְאָמְרוּ** (נְדָרִים כב:): כָּל הַכּוֹעֵס, אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ עַבּוֹדָה זָרָה, עַיִן שָׁם; כִּי כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁרְאִיָּה, שְׁמִיעָה, חֹטֶם וּפֶה, בָּהֶם עַצְמָם תְּלוּיִים הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת; כִּי תַּאֲוֹת רָעוֹת בָּאוֹת מִיסוֹד ״הַמַּיִם״, וְהוּא כְּנֶגֶד ״הָעֵינַיִם״, כִּי אֵין אָדָם מִתְאַוֶּה, אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים), וְאֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת (סַנְהֶדְרִין מה.), עַיִן שָׁם; וּכְשֶׁאָדָם סוֹתֵם אֶת עֵינָיו מֵחִיזוּ דְּהַאי עָלְמָא, זוֹכֶה לְזָכְרוֹן דִּקְדֻשָּׁה, לְזָכֹר תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יג, ט): ״וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ״ וְגוֹ׳. וְכֵן עֲצָבוּת בָּאָה מִיסוֹד ״הֶעָפָר״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד ״הָאָזְנַיִם״, כִּי לֹא יִתְעַצֵּב הָאָדָם, אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁמַע חִסָּרוֹן הָעוֹלָם, כַּמּוּבָא (בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יג, מִיּוֹם ב׳), שֶׁאָמַר הַחֲרֵשׁ, שֶׁחַי חַיִּים טוֹבִים, כִּי כָּל הַקּוֹלוֹת כֻּלָּם הֵם מִן הַחֶסְרוֹנוֹת, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד צוֹעֵק עַל חֶסְרוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ כָּל הַשְּׂמָחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כֻּלָּם הֵם רַק מֵחֲמַת הַחִסָּרוֹן, שֶׁשָּׂמֵחַ עַל הַחִסָּרוֹן שֶׁחָסֵר לוֹ וְנִתְמַלֵּא, וְאֶצְלִי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵינוֹ עוֹלֶה לְכְלוּם, שֶׁיִּכָּנְסוּ בְּאָזְנַי הַחִסָּרוֹן שֶׁלָּהֶם, וְעַל־כֵּן אֲנִי חַי חַיִּים טוֹבִים, וַאֲנִי תָּמִיד שָׂמֵחַ, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא פ״ד): אָזְנֶיךָ שֶׁלֹּא שָׁמַעְתָּ בָּהֶם דְּבָרִים בְּטֵלִים, הֵם יַקְשִׁיבוּ לְךָ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, עַיִן שָׁם; כִּי מֵאַחַר שֶׁסּוֹתֵם אָזְנָיו לְגַמְרֵי מֵהַאי עָלְמָא, אָז שׁוֹמֵעַ רַק שָׁלוֹם, וְאוֹחֵז בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְאֵין חָסֵר לוֹ כְּלוּם, כִּי הוּא דָּבוּק רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן גַּאֲוָה בָּאָה מִיסוֹד ״הָאֵשׁ״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד ״הַחֹטֶם״, שֶׁשָּׁם הַכַּעַס, כִּי לֹא יִכְעַס הָאָדָם, אֶלָּא מֵרֹב גַּאֲוָתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, לְעוֹלָם לֹא יִכְעַס וְלֹא יַקְפִּיד עַל זוּלָתוֹ, כִּי עַל־יְדֵי עֲנָוָה — כְּ׳לֹא׳ נֶחְשָׁב בְּעֵינֵי עַצְמוֹ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁכּוֹעֵס, זֶה מוֹרֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גֵּאוּת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר חָדָשׁ נֹחַ):

כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, עַיִן שָׁם; כִּי חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ, עַיִן שָׁם; כִּי לֹא יִכְעַס הָאָדָם, כְּשֶׁיּוֹדֵעַ בְּיִדִיעָה בְּרוּרָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי גַּאֲוָה מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה (סוֹטָה ד:), וְכוֹפֵר בַּכֹּל, עַיִן שָׁם. וְכֵן דְּבָרִים בְּטֵלִים בָּאִים מִיסוֹד ״הָרוּחַ״, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד ״הַפֶּה״, שֶׁהוּא רוּחַ מְמַלְּלָא, וְעַל־כֵּן לֹא יְדַבֵּר הָאָדָם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְשׁוֹן הָרָע, אֶלָּא כְּשֶׁסִּלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲרָכִין טז:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר בָּעוֹלָם, עַיִן שָׁם; וְכָל הַמַּרְבֶּה דְּבָרִים — מֵבִיא חֵטְא (אָבוֹת א), עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם: א״ש, מַ״ים, ר״וּחַ, עָ״פָר, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר בּוֹ שֵׁם הַוָּי״ה בָּרוּךְ הוּא בְּד׳ מִלּוּאִים: ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וְהֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע בְּחִינוֹת: רְאִיָּה, שְׁמִיעָה, חֹטֶם, פֶּה (עֵץ חַיִּים, שַׁעַר ד׳ פ״א), עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת אֵלּוּ הַחוּשִׁים, וְאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת וּשְׁמִיעָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכֵן הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלּוֹ הוּא רַק רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵינוֹ כּוֹעֵס בְּשׁוּם פַּעַם, וְדִבּוּר פִּיו הוּא רַק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָדָם כָּזֶה כְּבָר אֵין לוֹ מַה לְּהִתְפַּחֵד, וְיָכוֹל לֵירֵד לְכָל הַצְּנוֹרוֹת, וְיִהְיֶה ״מַ׳שְׁפִּיל רְ׳שָׁעִים עַ׳דֵי אָ׳רֶץ״ כַּנַּ״ל, אַשְׁרֵי לוֹ].

וְזֶהוּ (חֲבַקּוּק א, יג): **״תַּחֲרִישׁ כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה**

(בָּבָא מְצִיעָא עא.): אָמַר רַב הוּנָא צַדִּיק מִמְּנוּ בּוֹלֵעַ, צַדִּיק גָּמוּר אֵינוּ בּוֹלֵעַ וְכַנַּ״ל, וְלָמָּה נָקַט לְשׁוֹן בּוֹלֵעַ? אֶלָּא ׳בּוֹלֵעַ׳ דַּיְקָא, כִּי הוּא בּוֹלֵעַ אוֹתוֹ מַמָּשׁ בַּאֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ, אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ, כִּי אֵין לִבּוֹ נוֹקְפוֹ מֵחֲשַׁשׁ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה כַּנַּ״ל, כִּי כְּבָר בִּטֵּל הָרָע לְגַמְרֵי, וְזָכָה אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁל כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת.

וְעַל־כֵּן זֶה הַצַּדִּיק גָּמוּר וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו, מֻתָּרִים לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, הֵינוּ אַף שֶׁהַנִּלְוִים אֵלָיו עֲדַיִן רְחוֹקִים מִשְּׁלֵמוּת הַתִּקּוּן וְהַבְּרוּר שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁאוֹחֲזִים עַצְמָם בְּצַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כָּזֶה, שֶׁאָצְלוֹ נִתְבַּטֵּל הָרָע לְגַמְרֵי, וְהוּא כֻּלּוֹ טוֹב, גַּם הֵם יְכוֹלִים לַעֲמֹד נֶגֶד הָרְשָׁעִים וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. כִּי שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאַפִלּוּ כְּשֶׁמְּקָרְבִין וּמְקֻשָּׁרִין לְצַדִּיק כָּזֶה, דְּהַיְנוּ צַדִּיק גָּמוּר, יְכוֹלִין גַּם־כֵּן לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, חֲנֻכָּה, הֲלָכָה ב׳, אוֹת א׳); וְהָעִקָּר סוֹבֵב עַל הַמְקֻשָּׁרִים וּדְבוּקִים בּוֹ בְּקֶשֶׁר אֱמִתִּי וּבְאַהֲבָה גְּדוֹלָה שְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, כִּי מִלְּבַד מַה שֶּׁנּוֹשֵׂא עָוֹן, וְדוֹחֶה מֵהַנִּלְוִים אֵלָיו כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁנִּכְשַׁל בּוֹ, קֹדֶם שֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו כָּרָאוּי, עוֹד זֹאת שֶׁנּוֹשֵׂא וְדוֹחֶה מֵאִתּוֹ כָּל חֵטְא וְעָוֹן, לְבַל יִלָּכֵד וְיִכָּשֵׁל בּוֹ עוֹד מֵאָז וָהָלְאָה, אִם יִהְיֶה מְקֻשָּׁר אֵלָיו כָּרָאוּי בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה (בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים).

כִּי זֶה הַצַּדִּיק יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ כָּל הַצְּנִנּוּרוֹת שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִגְבִּירוּ עַל עַצְמָם, וּלְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם, וְאַף שֶׁהוּא מְזֻכָּךְ בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל זֶה הָעוֹלָם כְּלָל, בְּרִאְיָה, שְׁמִיעָה, חֹטֶם, פֶּה כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי מֵרֹב רוֹמְמוּת הַצַּדִּיק גָּמוּר וְהַסְתָּרָתוֹ מֵהָעוֹלָם, הַהֶכְרֵחַ לֵירֵד אֶל צְנִנּוּרוֹ שֶׁל הָרָשָׁע, עַל־יְדֵי הַנִּלְוִים אֵלָיו כַּנַּ״ל, וְעַל יָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיעַ אֶת צְנִנּוּרוֹ שֶׁל הָרָשָׁע שֶׁהִגְבִּיר עַל עַצְמוֹ (בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים); וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד הַיּוֹדֵעַ נִגְעֵי לִבּוֹ וּמַכְאוֹבָיו, שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל עַד עַכְשָׁו, וְעָשָׂה לְעַצְמוֹ צְנוֹר רַע עַל־יְדֵי מִדָּתוֹ וְתַאֲוָתוֹ הָרָעָה וְכוּ׳, כְּשֶׁיְּזַכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, אֲזַי הוּא בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לִהְיוֹת שְׁלִיחַ הַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת, שֶׁעַל יָדוֹ דַּיְקָא יוֹרֵד הַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת אֶל זֶה הַצְּנוֹר הָרָע לְפִי בְּחִינָתוֹ שֶׁהִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא ״מַ׳שְׁפִּיל רְ׳שָׁעִים עַ׳דֵי אָ׳רֶץ״ כַּנַּ״ל, וְדוֹ״ק.

ו) (עַכְשָׁו יָפָרֵשׁ וְיָבֹאר אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁזָּכָה לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב). **וְלָבוֹא לְזֶה לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב, הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה;** כִּי

רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא מְצִיעָא עא): **׳צַדִּיק מִמְּנוּ בּוֹלֵעַ׳, ׳בּוֹלֵעַ׳ דַּיְקָא, כִּי הוּא בּוֹלֵעַ אוֹתוֹ מַמָּשׁ בַּאֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ, כִּי אֵין לִבּוֹ נוֹקְפוֹ מֵחֲשַׁשׁ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה כַּנַּ״ל, כִּי כְּבָר בִּטֵּל הָרָע לְגַמְרֵי מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁל כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וְעַל־כֵּן זֶה הַצַּדִּיק גָּמוּר וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו, מֻתָּרִים לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, כִּי זֶה הַצַּדִּיק יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ כָּל הַצְּנִנּוֹרוֹת שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִגְבִּירוּ עַל עַצְמָם, וּלְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא ״מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ, כַּנַּ״ל:**

ו וְלָבוֹא לְזֶה — לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב, הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה

(שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן רפז): מַה יֵּשׁ לְהָאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם? אֵין צָרִיךְ כִּי אִם לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל, עַיֵּן שָׁם; כִּי רַק זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַל יַפְתֵּךְ יִצְרְךָ, כִּי יֵשׁ אֵיזוֹ תַּכְלִית בָּעוֹלָם חוּץ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עָסְקוּ כָּל יְמֵיהֶם בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְהִתְבּוֹדְדוּת בִּלְי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, רַק בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְהֵמִיתוּ עַצְמָם עַל הַתּוֹרָה, וּמָסְרוּ נַפְשָׁם עַל הַתְּפִלָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְהִתְעַלּוֹת בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהִפְרִידוּ וְהִפְרִישׁוּ וְהִבְדִּילוּ, וּבָטַל אֶצְלָם הָרַע מֵהַטּוֹב לְגַמְרֵי, עַד שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְהֵאִיר לִפְנֵיהֶם שֵׁם הַוָ״ה בָּרוּךְ הוּא בְּזִכּוּךְ רַב, וְטִיְּלוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמּוֹת וּבִיחוּדִים קְדוֹשִׁים, כְּמַטַּיֵּל בְּגַן עֶדֶן וְנִפְלָא, אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם! וְגַם אַתָּה, אֲהוּבִי, אָחִי! יָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל זֶה אִם תַּשְׁלִיךְ נַפְשְׁךָ מִנֶּגֶד, וְאַל תְּבַלְבֵּל עַצְמְךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְתַתְמִיד וְתִשְׁקֹד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּשְׁקִידָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כְּשׁוֹר לְעֹל וַחֲמוֹר לְמַשָּׂא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲבוֹדָה זָרָה ה:): לְעוֹלָם יָשִׂים אָדָם עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה כְּשׁוֹר לְעֹל וְכַחֲמוֹר לְמַשָּׂא, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן תִּמְסֹר נַפְשְׁךָ בִּתְפִלָּה, כִּי (תַּעֲנִית ח.): אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, עַיֵּן שָׁם. לִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְלִבְכּוֹת יָמִים וְלֵילוֹת, שָׁבוּעוֹת וָחֳדָשִׁים וְשָׁנִים, אוּלַי יָחוּס אוּלַי יְרַחֵם, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת דָּמְךָ, וּלְקָרֵר חֲמִימוּת יִצְרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ, וְתִזְכֶּה לְהַפְרִיד וּלְהַפְרִישׁ, וּלְבַטֵּל הָרַע מֵהַטּוֹב, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, בְּלֵב מְזֻכָּךְ, וְתִהְיֶה כְּלִי לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי חֶלְקֶךָ!

וְלִמּוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָלוּן לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, הַיְנוּ לִלְמֹד פּוֹסְקִים, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אֲחִיזַת הַטּוֹב וְהָרָע, שֶׁנֶּאֱחָזִין מִבְּחִינַת

אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית מִכָּל הַלִּמּוּדִים, לְבָרֵר לְעַצְמוֹ הַהֲלָכָה, שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לֵילֵךְ עִם הַתּוֹרָה, כִּי (אָבוֹת א׳): ׳לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה׳, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, שַׁבָּת, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ב׳): הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת, נוֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן בְּאֵיזֶה לִמּוּד צָרִיךְ לְהַתְמִיד בְּיוֹתֵר? **הַיְנוּ לִלְמוֹד פּוֹסְקִים.** כִּי (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן כט): עַל לִמּוּד הַפּוֹסְקִים הִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד מְאֹד בְּיוֹתֵר מִכָּל הַלִּמּוּדִים, וְרָאוּי לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ מֵרֹאשָׁם וְעַד סוֹפָם כְּסֵדֶר, אִם יָכוֹל לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים הַגְּדוֹלִים — מַה טּוֹב, וְאִם לָאו — עַל־כָּל־פָּנִים יִלְמַד כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ הַקְּטַנִּים (הַיְנוּ מְחַבֵּר רַמָּ״א). [כִּי גַּם הַמְחַבֵּר שֶׁחִבֵּר אֶת הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ שֶׁיִּתְמִידוּ בּוֹ מְאֹד, וְחֶלְקָם לִימֵי הַחֹדֶשׁ, בְּאֹפֶן שֶׁבְּכָל חֹדֶשׁ יְסַיְּמוּ אֶת אַרְבָּעַת חֶלְקֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, כַּאֲשֶׁר מֵבִיא בְּהַקְדָּמָתוֹ בַּהוֹצָאָה הָרִאשׁוֹנָה, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: ״רָאִיתִי אֲנִי בִּלְבָבִי, כִּי טוֹב לִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים סַפִּירִים אֲמָרָיו בְּדֶרֶךְ קְצָרָה, בְּלָשׁוֹן צַח וְכוֹלֵל יָפֶה וְנָעִים, לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה שְׁגוּרָה בְּפִי כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, כִּי כַּאֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּ לְתַלְמִיד־חָכָם דְּבַר הֲלָכָה, לֹא יְגַמְגֵּם בָּהּ, אֶלָּא יֹאמַר לַחָכְמָה ׳אֲחוֹתִי אַתְּ׳, כְּשֵׁם שֶׁבְּרוּר לוֹ שֶׁאֲחוֹתוֹ אֲסוּרָה לוֹ, כָּךְ יִהְיֶה בָּרוּר כָּל דִּין שֶׁיִּשְׁאַל עָלָיו הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה, בִּהְיוֹתוֹ שָׁגוּר בְּפִיו סֵפֶר זֶה, הַבָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת — תֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים בּוֹ, לְחַלְּקוֹ לַחֲלָקִים שְׁלֹשִׁים, לִלְמֹד בּוֹ בְּכָל יוֹם חֵלֶק. וְנִמְצָא, שֶׁבְּכָל חֹדֶשׁ הוּא חוֹזֵר תַּלְמוּדוֹ, וְיֵאָמֵר עָלָיו: ״אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אֲחִיזַת הַטּוֹב וְהָרָע שֶׁנֶּאֱחָזִין

מִבְּחִינַת אָסוּר וְהֶתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֵׁר וּפָסוּל, כִּי הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מִשֵּׁשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ, עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כז:): וְאִי זָכוּ יִשְׂרָאֵל אִיהִי עֵזֶר לוֹן בְּגָלוּתָא מִסְטָרָא דְּהֶתֵּר טָהוֹר וְכָשֵׁר, וְאִי לָאו אִיהִי כְּנֶגְדּוֹ מִסְטָרָא דְּטָמֵא פָּסוּל אָסוּר, טָהוֹר הֶתֵּר כָּשֵׁר אִיהוּ יֵצֶר הַטּוֹב, פָּסוּל טָמֵא אָסוּר אִיהוּ יֵצֶר הָרָע וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כְּשֶׁאֶחָד זוֹכֶה לְבָרֵר לְעַצְמוֹ הִלְכוֹת הַתּוֹרָה, וּמְקַיֵּם מִצְווֹת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, אֲזַי מֵאִיר בּוֹ הַיֵּצֶר טוֹב, וּלְהִפּוּךְ — כְּשֶׁעוֹבֵר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל מִצְווֹת הַתּוֹרָה, אֲזַי בּוֹעֵר בּוֹ הַיֵּצֶר הָרָע, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵר הַהֲלָכָה, הוּא מְעָרֵב טוֹב וָרָע, כִּי (אָבוֹת ב): ׳לֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד׳, וְאָמְרוּ (שָׁם ד): ׳שְׁגִגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב.

אָסוּר וְהֶתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֵׁר וּפָסוּל, שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵר הַהֲלָכָה הוּא מְעָרֵב טוֹב וָרָע, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב, וְהוּא בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי יא): **״וְדֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ״, עַד אֲשֶׁר הוּא מְעַיֵּן וּמְבָרֵר הַפְּסַק־הֲלָכָה, וּמְבָרֵר הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר וְכוּ׳, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי לְמוּד פּוֹסְקִים, אֲזַי מַפְרִישׁ הַטּוֹב** חֲטָאִים נִתְעָרֵב טוֹב וָרָע, וְעַל־יְדֵי לְמוּד פּוֹסֵק, שֶׁמְּבָרֵר הַכָּשֵׁר וְהַפָּסוּל, הַמֻּתָּר וְהָאָסוּר, הַטָּהוֹר וְהַטָּמֵא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרֵר וְנִתְפָּרֵשׁ הַטּוֹב מִן הָרָע, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּהַר קיא.): אִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְתָא וְאַפְרִישׁ טוֹב מֵרַע דְּאִינּוּן אָסוּר וְהֶתֵּר, טְמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל, בְּדָא אֶתְפָּרֵשׁ רַע מִטּוֹב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם פּוֹסְקִים וְלֹא יַעֲבֹר, וְאַף אִם הוּא אָנוּס וְאֵין לוֹ פְּנַאי, יִלְמַד עַל־כָּל־פָּנִים אֵיזֶה סְעִיף שֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד עַתָּה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, כִּי צָרִיךְ לִלְמֹד אֵיזֶה דִּין בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּכְשֶׁאֵינוֹ אָנוּס יִלְמַד כְּסֵדֶר כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וּכְשֶׁיִּגְמֹר וְיַסַּיֵּם הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, יַחֲזֹר וְיַתְחִיל לְלָמְדָם כְּסֵדֶר, וְכֵן יִנְהַג כָּל יְמֵי חַיָּיו, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי! חֲזַק מְאֹד מְאֹד לִשְׁקֹד בִּלְמוּד הַפּוֹסְקִים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, כִּי הוּא יָבֹרר לְךָ הָרָע מֵהַטּוֹב; וְעַל־כֵּן לֹא בְּחִנָּם הִפְלִיגוּ כָּל־כָּךְ בִּלְמוּד הַהֲלָכָה, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה בִּלְבָד, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שַׁבָּת סג.): שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְחַדְּדִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (מְגִלָּה כח:): כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, מְגִלָּה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ה׳): הֲלָכוֹת אֵינָן עֲתִידוֹת לְבָטֵל, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח):

עַד אֲשֶׁר הוּא מְעַיֵּן וּמְבָרֵר הַפְּסַק הֲלָכָה, וּמְבָרֵר הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר וְכוּ׳, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי לְמוּד פּוֹסְקִים, אֲזַי מַפְרִישׁ הַטּוֹב מֵהָרָע; כִּי עַל־יְדֵי

״וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו״ — אֵלּוּ הֲלָכוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי (שַׁבָּת קלח:): ״דְּבַר ה׳״ — זוֹ הֲלָכָה, עַיֵּן שָׁם. **[וּלְבָאֵר** כָּל הַדְּבָרִים הַנַּ״ל קְצָת בְּיוֹתֵר בֵּאוּר;

כִּי יָדוּעַ שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים כְּלוּלִים מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: א׳ש, ר׳וח, מ׳ים, ע׳פר, וְכֵן הָאָדָם כָּלוּל מֵהֶם, וְכֵן הָרוּחַ חַיִּים שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָאָדָם, הוּא גַּם־כֵּן בְּבְחִינַת: ״מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״ (פְּמוּבָא לְקַמָּן), וְשֹׁרֶשׁ הַכֹּל הוּא אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוָּי״ה בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״וַאֲתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם״ וְגוֹ׳, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל עַד שֶׁנִּתְהַוֶּה לְמַטָּה, בְּחִינַת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת גַּשְׁמִיִּים הַכְּלוּלִים מִטּוֹב וָרָע. וְכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת נִמְשָׁכִין מֵהַטּוֹב שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּחִינַת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּי״ה בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה הוּא הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם. וְזֶה לְעֵמַת זֶה יֵשׁ בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה, רוּחַ סְעָרָה, שֶׁמִּשָּׁם שֹׁרֶשׁ הָרָע שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, הֵינוּ שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, שֶׁנִּמְשָׁכִין גַּם־כֵּן הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְעִקַּר יְסוֹד לְמוּד הַתּוֹרָה כְּפִשׁוּטָהּ הוּא, לְהַבְדִּיל וּלְהַפְרִישׁ בֵּין טוֹב לְרַע, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אִסּוּר וְהֶתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֵׁר וּפָסוּל, שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין מְבָרְרִין הַהֲלָכָה, שֶׁאָז גַּם לְמוּד הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, כְּבְיָכוֹל, מְעֹרָב עֲדַיִן טוֹב וְרַע, מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר עֲדַיִן עַל הָאָסוּר מֻתָּר וְעַל טָמֵא טָהוֹר וְכוּ׳, הֵינוּ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ אָז שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה הוּא כֵּן, מֻחְלָּט שֶׁלֹּא בֵּרֵר הַהֲלָכָה עֲדַיִן. כִּי בֶּאֱמֶת פְּסַק הַהֲלָכָה הוּא לְהִפּוּךְ, וְעַל־כֵּן אָז גַּם בְּמִדּוֹתָיו אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ וּלְבַטֵּל הָרָע מֵהַטּוֹב, וְהוּא בִּבְחִינַת ״וְדֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ״, כִּי הוּא נוֹתֵן, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי לְמוּדוֹ שֶׁאֵינוֹ מְבֹרָר, כֹּחַ לְהָרַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה, לְינֹק מֵהַטּוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים; כִּי עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַחִיּוּת הַטּוֹב שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וְהָרָע אֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ שׁוּם חִיּוּת וְשׁוּם הֲוָיָה כְּלָל, רַק שֶׁנִּתְהַוֶּה בִּשְׁבִיל כֹּחַ הַבְּחִירָה. וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת מִבֹּאָר לָעֵיל, שֶׁהָרוּחַ סְעָרָה הוּא רַק לִשְׁעָתוֹ, וְלַסּוֹף כָּלֶה וְנֶאֱבָד, כִּי אֵין לוֹ קִיּוּם כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חֵלֶק בְּהָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה כְּלָל, רַק אַדְרַבָּה הוּא כְּנֶגְדּוֹ מַמָּשׁ, וְכָל יְנִיקָתוֹ הוּא רַק מֵהַנִּצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הָרוּחַ חַיִּים הַנּוֹפְלִין בַּסִּטְרָא אַחֲרָא, עַל־יְדֵי שֶׁפּוֹגְמִין בְּהַתּוֹרָה כַּנַּ״ל. וְשֹׁרֶשׁ יְנִיקָתוֹ הוּא מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ, כְּבְיָכוֹל, אֲחִיזַת הַטּוֹב מֵהָרָע; הֵינוּ כִּי הַתּוֹרָה מֻכְרַחַת לְדַבֵּר גַּם מֵהָרָע, כְּדֵי לְהַבְדִּיל וּלְהַפְרִישׁ בֵּינוֹ לְבֵין הַטּוֹב, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל הָאַזְהָרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה וְכוּ׳. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְבָּרְרָה הַהֲלָכָה עֲדַיִן, שֶׁאָז יְכוֹלִין לִטְעוֹת וְלוֹמַר עַל־פִּי הַתּוֹרָה — עַל הָרַע טוֹב וְעַל הַטּוֹב רַע, חַס וְשָׁלוֹם, מִזֶּה עִקַּר שֹׁרֶשׁ יְנִיקַת הָרַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל. וְהִנֵּה הָרַב דִּקְלְפָּה הוּא כָּלוּל מִכָּל רוּחַ הַטֻּמְאָה, רוּחַ סְעָרָה, בְּחִינַת הָרַע שֶׁבְּכָל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁבְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְכָל רָשָׁע וְרָשָׁע יֵשׁ לוֹ אֵיזוֹ מִדָּה רָעָה שֶׁמִּשָּׁקָע בָּהּ בְּיוֹתֵר, וְהוּא הַדֶּרֶךְ וְהַצִּנּוֹר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם מְקַבֵּל אֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלּוֹ מִכְּלַל הָרוּחַ סְעָרָה שֶׁל הָרַב דִּקְלְפָּה. וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַכְנִיעוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ, הוּא מֵכִרַח לֵירֵד לְהַמִּדָּה הָרָעָה הַזֹּאת, וּלְקַלְקֵל הַצִּנּוֹר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁזֶּה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית יב, י): ״וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה״ וְגוֹ׳, (שָׁם יג, א): ״וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם״ וְגוֹ׳, אַךְ הַצַּדִּיק הַזֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת צַדִּיק גָּמוּר, שֶׁיִּהְיֶה בְּחִינַת ״לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״, שֶׁאֵין לְהָרַע שׁוּם אֲחִיזָה בּוֹ אֲפִלּוּ בְּכֹחַ, וְאָז יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ הַצִּנּוֹר הַהוּא וּלְקַלְקְלוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם אֵינוֹ בְּמַדְרֵגָה זוֹ, רַק שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה שׁוּם רַע בְּפֹעַל מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא הִבְדִּיל הָרַע לְגַמְרֵי, וְהָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ, וְאֵינוֹ בָּטוּחַ עֲדַיִן בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ מִכְשׁוֹל, עַל־יְדֵי הָרַע, חַס וְשָׁלוֹם, אָז אָסוּר לְהִתְגָּרוֹת בִּרְשָׁעִים (כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא דָּבוּק בְּהָרוּחַ חַיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי עָשָׂה רַק טוֹב וְלֹא

רַע, וְלֹא פָּגַם בְּהָרוּחַ חַיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה שׁוּם פְּגָם, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן קְצָת מִבְּחִינָה הַזֹּאת הַנַּ״ל, לְהַמְשִׁיךְ אֲרִיכוּת הָרוּחַ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ, וְאוּלַי גַּם־כֵּן לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן שֶׁל הַנִּלְוִים אֵלָיו. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן לְהִתְגָּרוֹת בְּרִשָּׁעִים אִי אֶפְשָׁר לוֹ, כִּי יֵשׁ מָקוֹם לְהָרַע לֶאֱחֹז בּוֹ, וְיָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲרִיכוּת הָרוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע וְכוּ׳ וְלִבְלֵעַ אוֹתוֹ מַמָּשׁ, מֵאַחַר שֶׁהָרַע יֵשׁ לוֹ אֲחִיזָה בּוֹ בְּכֹחַ). וּבֶאֱמֶת אַף־עַל־פִּי שֶׁעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת שֶׁל הָרַע הַיְנוּ שֶׁל הָרוּחַ סְעָרָה, הוּא רַק מִמַּה שֶׁפּוֹגְמִין, חַס וְשָׁלוֹם, בְּהָרוּחַ חַיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּפֹעַל מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן שֹׁרֶשׁ יְנִיקָתוֹ, הוּא מֵהָאֲחִיזָה שֶׁיֵּשׁ לָהָרַע בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ, כְּבָיְכוֹל, קֹדֶם שֶׁמְּבָרְרִין הַהֲלָכָה. וְהִנֵּה הָרַע הַזֶּה הוּא רַק בְּכֹחַ לְבַד, וְלֹא בְּפֹעַל, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לֹא בָּא לִידֵי מִכְשׁוֹל הוֹרָאָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּפֹעַל מַמָּשׁ, וּבְהַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ בְּוַדַּאי אֵין לְהָרַע שׁוּם אֲחִיזָה בְּפֹעַל, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הֲלֹא אַדְרַבָּה, הַתּוֹרָה מַשְׁפֶּלֶת אֶת הָרַע, וְאוֹסַרְתּוֹ וּפוֹסַלְתּוֹ וּמְטַמְּאָתוֹ, וּמַבְדֶּלֶת אוֹתוֹ מִן הַטּוֹב לְגַמְרֵי, אַךְ עִקַּר אֲחִיזַת הָרַע הוּא רַק בְּכֹחַ, הַיְנוּ קֹדֶם שֶׁמּוֹצִיאִין אֶת חָכְמַת לְמוּד הַתּוֹרָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, לְבָרֵר הַהֲלָכָה בִּשְׁלֵמוּת, אָז יֵשׁ גַּם לְהָרַע אֲחִיזָה בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּבָיְכוֹל; כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה גַּם הָרַע מֻזְכָּר בְּהַתּוֹרָה, וְאָז קֹדֶם שֶׁמְּבָרֵר הַהֲלָכָה, יָכוֹל לִטְעוֹת וְלוֹמַר עַל הָרַע טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם, וְכוּ׳. וּמִזֶּה עִקַּר יְנִיקַת הָרַע כַּנַּ״ל. נִמְצָא, שֶׁשֹּׁרֶשׁ יְנִיקַת הָרַע הוּא מִמַּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ אֲחִיזָה בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה רַק בְּכֹחַ וְלֹא בְּפֹעַל מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן גַּם זֶה הַצַּדִּיק, שֶׁלֹּא זָכָה לְבָרֵר מִדּוֹתָיו בִּשְׁלֵמוּת, וְהָרַע יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה אֲחִיזָה בּוֹ בְּכֹחַ, אָז אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יֵשׁ כֹּחַ לְהָרוּחַ סְעָרָה שֶׁשֹּׁרֶשׁ יְנִיקָתוֹ מִמַּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהָרַע אֵיזֶה אֲחִיזָה קְצָת בְּהַתּוֹרָה בְּכֹחַ, לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וּלְבָלְעוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כַּנַּ״ל. אֲבָל הַצַּדִּיק גָּמוּר שֶׁזָּכָה לְבַטֵּל הָרַע בִּשְׁלֵמוּת גְּמוּרָה, עַד שֶׁאֵין לְהָרַע שׁוּם אֲחִיזָה בּוֹ, אֲפִלּוּ בְּכֹחַ, אָז הוּא וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו מֻתָּר לָהֶם לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, כִּי זֶה הַצַּדִּיק יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ כָּל הַצְּנוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם, לְשָׁבְרָם וּלְבַטְּלָם וְכוּ׳,

מֵהָרַע. אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הַשֵּׂכֶל, שֶׁיּוּכַל לָלוּן לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַשֵּׂכֶל:

ז וְהָעִנְיָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן יד, כט:): **׳גַּן — דָּא אוֹרַיְתָא׳, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת גַּן, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְּעַיְּנִים וּמְבִינִים בְּהַתּוֹרָה, הֵם בְּחִינַת עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין דְּאִתְרְבִיאוּ בַּגָּן. וּמֵאַיִן הֵם**

וְהָבֵן (פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה)].

אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הַשֵּׂכֶל, שֶׁיּוּכַל לָלוּן לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַשֵּׂכֶל, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, הָאָדָם נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִזְדַּכֵּךְ וְנִטְהָר שִׂכְלוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא הֲלָכָה בְּרוּרָה, וְזוֹכֶה לְהַפְרִיד אֶת הָרַע מֵהַטּוֹב, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ הַחַיִּים מֵהַצַּדִּיק וְכַנַּ״ל.

ז) וְהָעִנְיָן שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן יד, כט:): **גַּן דָּא אוֹרַיְתָא** (עַיֵּן תִּקּוּן יג, כט:): גַּ״ן הוּא כְּלִיל תְּלַת וְחַמְשִׁין סְדָרִין דְּאוֹרַיְתָא דִּכְתָב, עַיֵּן שָׁם; (וְעַיֵּן תִּקּוּן יט, לח.): גַּם סְדָרִים דְּאִתְמַר בָּהּ גַּ״ן נָעוּל, עַיֵּן שָׁם; (וְעַיֵּן תִּקּוּן כא, סב.): גַּן־עֵדֶן וְכוּ׳ בְּגִין דְּאִיהִי גַּ״ן סְדָרִים דְּאוֹרַיְתָא וְכוּ׳, אִיהִי גַּ״ן דִּילֵיהּ וְעֵדֶן דִּילֵיהּ, עַיֵּן שָׁם; (וְעַיֵּן תִּקּוּן כח עב:): גַּן אִיהוּ אוֹרַיְתָא דִּכְתָב דְּאִיהִי גַּן סְדָרִים דְּאוֹרַיְיתָא, עַיֵּן שָׁם; **כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת גַּן** כַּנַּ״ל; **וּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְּעַיְּנִים וּמְבִינִים בְּהַתּוֹרָה, הֵם בְּחִינַת עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין דְּאִתְרְבִיאוּ בַּגָּן** (עַיֵּן עֲרוּבִין נד.): בְּנֵי־אָדָם דּוֹמִים לְעִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה, עַיֵּן שָׁם; (וְעַיֵּן

בְּתִקּוּן יד, ל.): עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין דְּאִינּוּן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִתַּמָּן צָמְחִין בְּגַן בְּגִין דְּאִיהוּ אוֹרַיְתָא דְּבַעַל פֶּה. (וְעַיֵּן בְּתִקּוּן נא, פו:): עֲשָׂבִין וְאִילָנִין אִינּוּן נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא, עַיֵּן שָׁם; וּמֵאַיִן הֵם גְּדֵלִים? כִּי כָל מַה שֶּׁגָּדֵל בַּגַּן, הַהֶכְרֵחַ לְהַשְׁקוֹתוֹ בְּאֹפֶן שֶׁיִּגְדַּל, וְעַל־כֵּן אֵלּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַגְּדֵלוֹת בַּגַּן דְּאוֹרַיְתָא, מִי מַשְׁקֶה אוֹתָם? וְהֵשִׁיב: **הוּא מִמַּעְיָן, דָּא חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, טו): ״מַעְיַן גַּנִּים״ [הוּא לְשׁוֹן הַתִּקּוּנִים (תִּקּוּן יד, ל.): וּמַאן אַשְׁקֵי וְרָבֵי בָּהּ אִילָנִין וַעֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין מַעְיַן גַּנִּים, דְּאִיהוּ חָכְמָה, עַיֵּן שָׁם].

הֵינוּ שֶׁרוֹצֶה לְבָאֵר, אֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לָזֶה; הֵינוּ לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְזַכֶּה לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרַע מֵהַטּוֹב כַּנַּ״ל, וּמְגַלֶּה — שֶׁיֵּשׁ גַּן, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהוּא כָּלוּל מִג״ן סְדָרִים כַּנַּ״ל, וְהַחָכָמִים שֶׁהֵם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי י״ש שִׁ׳שִּׁים ר׳בּוֹא א׳וֹתִיּוֹת לַ׳תּוֹרָה, כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים נִשְׁמוֹת י׳שְׂ׳רָ׳אֵ׳ל, וְהֵם מוֹצִיאִים אֶת הַגָּנוּז בַּתּוֹרָה בְּג״ן סְדָרִים, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה — נִגְלֶה וְנִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה, כִּי הַחָכָמִים דּוֹרְשִׁים אֶת הַתּוֹרָה כְּפִי שֶׁקִּבְּלוּ חֶלְקָם מֵהַר סִינַי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ה.): ״תּוֹרָה״ — זוֹ מִקְרָא, ״וְהַמִּצְוֹת״ — זוֹ מִשְׁנָה, ״אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי״ — אֵלּוּ נְבִיאִים וּכְתוּבִים, ״לְהוֹרוֹתָם״ — זֶה גְּמָרָא; מְלַמֵּד שֶׁכֻּלָּם נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת נֹחַ): תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב כְּלָלוּת וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה פְּרָטוּת, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַרְבֵּה, וְתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב מְעַט, וְעַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נֶאֱמַר: ״אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה, וּרְחָבָה מִינִי יָם״, עַיֵּן שָׁם; וְהֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן רסח.): תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לָא אִשְׁתְּמוֹדָעָא, אֶלָּא בְּגִין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לָא אִשְׁתְּמוֹדָעָא אֶלָּא מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וַדַּאי כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט וּפְרָט הַצָּרִיךְ לַכְּלָל, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אֵלּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַגְּדֵלִים בְּג״ן דְּאוֹרַיְתָא, הֵם צוֹמְחִים וּגְדֵלִים בַּתּוֹרָה, וּמְחַדְּשִׁים חִדּוּשִׁים, כִּי הֵם מְעַיְּנִים וּמְבִינִים בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַצְּמִיחָה וְהַגִּדּוּל — כְּשֶׁזּוֹכִים לְהוֹצִיא אֶת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן, כְּשֶׁזּוֹכִים לְהוֹצִיא אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַגְּנוּזָה בַּתּוֹרָה, כִּי אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה זֹאת לִצְמֹחַ בַּג״ן, עַל זֶה אָמְרוּ בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן מב, פֶּרֶק ב׳): דְּאִסְתַּלַּק נְבִיאוּ וְיִחוּדָא מִינֵּהּ וְאִשְׁתָּרַאת אִיהִי יַבָּשָׁה, וְדָא גָּרִים חֻרְבָּן עָלְמָא, וּמִיָּד דְּאִתְמַר (יְשַׁעְיָה יט, ה): ״וְנָהָר יֵחֲרַב וְיָבֵשׁ״, דְּאִיהוּ נָהָר דְּנָפַק מֵעֵדֶן דְּאִשְׁקֵי לִי לְגַן, דְּאִיהִי אוֹרַיְתָא שֶׁבְּעַל־פֶּה דְּאִיהִי מִתְשַׁקְיָא מֵאוֹרַיְתָא דִּבְכְתָב דִּכְלִילָא ג״ן סְדָרִים דְּאוֹרַיְתָא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם, תִּקּוּן מג, פב.): מַאן דְּגָרִים דְּאִסְתַּלַּק קַבָּלָה וְחָכְמָתָא מֵאוֹרַיְתָא דְּבַעַל פֶּה וּמֵאוֹרַיְתָא דִּבְכְתָב, וְגָרִים דְּלָא יִשְׁתַּדְּלוּן בְּהוֹן וְאָמְרוּן דְּלָא אִית אֶלָּא פְּשָׁט בְּאוֹרַיְתָא וּבְתַלְמוּדָא, בְּוַדַּאי כְּאִלּוּ הוּא יְסַלַּק נְבִיעוּ מֵהַהוּא נָהָר וּמֵהַהוּא גַּן, עַיֵּן שָׁם; כִּי בַּגַּן סְדָרִים שָׁם כָּלוּל הֲלָכָה וְקַבָּלָה, וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַגְּדֵלִים בַּגַּן, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת, כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם לְעַיֵּן וּלְהִתְבּוֹנֵן בַּג״ן דָּא אוֹרַיְתָא, וּלְהוֹצִיא הֲלָכוֹת הַתּוֹרָה וְסוֹדוֹתֶיהָ.

גְּדֵלִים? הוּא מִמַּעְיָן, דָּא חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): ״**מַעְיַן גַּנִּים**״. **וּמֵהֵיכָן מְקַבְּלִין הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּעְיָן? הוּא**

עַכְשָׁו יָבֹאר אֵיךְ זוֹכִים לָזֶה — לְהוֹצִיא אֶת הַהֲלָכוֹת וְסוֹדוֹתֶיהֶן מֵהַגַּן, **וּמֵהֵיכָן מְקַבְּלִין הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּעְיָן**; כִּי מֹחַ וְחָכְמַת וְשֵׂכֶל הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא זַךְ וְצָלוּל, הוּא כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם חֵלֶק אֱלוֹהַ מִמַּעַל, וְאֵיךְ זוֹכִים לְזַכְּכוֹ, שֶׁיִּהְיֶה זַךְ

וְצָלוּל? הוּא מֵהַתְּפִלָּה; כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַמַּעְיָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ד, יח): ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״; וּפָסוּק זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל תְּפִלָּה; כִּי בַּיִת הוּא הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נו, ז): ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכִים לְזַכֵּךְ אֶת הַמֹּחִין, וְלִירֵד בְּגַן דָּא אוֹרַיְתָא וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים, שֶׁהֵם הִלְכוֹת הַתּוֹרָה וְסוֹדוֹתֶיהָ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): רַב אַמִּי וְרַב אַסִּי, אַף עַל גַּב דְּהָווּ לְהוּ תְּלֵיסָר בֵּי כְּנִישְׁתָּא בְּטִבֶּרְיָה, לָא מָצְלוּ אֶלָּא בֵּינֵי עַמּוּדֵי הֵיכָא דְּהַווּ גָּרְסֵי, עַיֵּן שָׁם; כִּי שָׁם עִקַּר הַלִּמּוּד, כִּי זֶה מוֹעִיל לְהַלִּמּוּד וְכַנַּ״ל [וְעַיֵּן בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן נב, פ״ז): כְּמָה דְּאִילָנָא לָא מִתְרַבֶּה אֶלָּא בְּמַיָּא, הָכִי יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן עַנְפִין דְּאִילָנָא לָא מִתְרַבִּין, אֶלָּא בִּנְבִיעוּ דְּאוֹרַיְתָא, וְרָזָא דְּמִלָּה (שיר השירים ד, טו): ״מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן״. מַעְיָן דָּא חָכְמָה, כֶּתֶר אִיהוּ אָמוּן מֻפְלָא דְּבָעָא לְנַטְעָא אִילָנִין בְּגִנְתָּא, אֶסְתַּכַּל בְּכָל גִּנְתָּא וְלָא אֶשְׁתְּכַח תַּמָּן מַבּוּעָא דְּמַיָּא, מַאי עָבַד, אָמַר אַפִּיק מַעְיָן, וּלְבָתַר אֵטַע גַּן וְאִתְרַבֵּי גַּן וְאִתְרַבֵּי אִילָנָא, וּבְגִין דָּא מַעְיַן גַּנִּים בְּקַדְמֵיתָא אַדְכִּיר מַעְיָן וּלְבָתַר גַּנִּים וְדָא גַּ״ן סְדָרִים דְּאוֹרַיְתָא, וּכְמָה דְּאִית גַּ״ן לְתַתָּא הָכֵי אִית גַּ״ן לְעֵילָּא, וְהַאי מַעְיָן אִיהוּ בְּמֹחָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן].

וְהוּא הַיְנוּ הַהִתְקַשְּׁרוּת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, כִּי צְרִיכִים שְׁנֵיהֶם דַּיְקָא, בִּשְׁבִיל לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרַע מֵהַטּוֹב, וּמַסְבִּיר לָמָּה צְרִיכִים שְׁנֵיהֶם דַּיְקָא — תּוֹרָה וּתְפִלָּה, כִּי הוּא בְּחִינַת מֹבִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי תְּפִלָּה הוּא שֶׁמַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ, אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ, לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה מִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ, וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, כִּי יוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, כד): ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, הַיְנוּ וְזֶה מְרַמֵּז עַל תְּפִלָּה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא מַעְיַן הַחָכְמָה כַּנַּ״ל; כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַמְשָׁכַת עִדּוּנָא דְּנַחְלָא, שֶׁפַּע אוֹר גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמֵהַתְּפִלָּה עֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא רַק בְּטוּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, פְּתִיחַת מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה, עֵדֶן עִלָּאָה עִדּוּנָא דְּנַחְלָא. וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל; כִּי הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, כִּי מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵם מִגַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, כְּמוֹ: צֶמֶר לְצִיצִית, קֶמַח לְמַצּוֹת, עוֹר לִתְפִלִּין וְכוּ׳ וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח, ל): ״וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ב׳): אָמָּן, הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, אֲנִי הָיִיתִי כְּלִי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם;

מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ד): **״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, הוּא הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ נו): **״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״.**

וְהוּא בְּחִינַת מֵבִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי תְּפִלָּה הוּא שֶׁמַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע, וְהוּא בְּחִינוֹת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד): **״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא מַעְיַן הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ח): **״וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן״,**

אָמֵן, לְשׁוֹן פּוֹעֵל, כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה דָּבָר, הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, וְהוּא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַחָכְמָה שֶׁהוּא בִּתְפִלָּה, כַּנַּ״ל, ״וּמֵעַיִן מְבִית ה׳ יֵצֵא״, זֶה הַתְּפִלָּה, כִּי שָׁם נִתְעוֹרֵר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעְיָן הוּא הַחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה, וְשָׁם יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב): **״מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה״, כִּי בְּהַתּוֹרָה הוּא הִתְגַּלּוּת הַחָכְמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה 'מַעְיַן גַּנִּים', שֶׁהַמַּעְיָן מַשְׁקֶה הַגָּן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִתְרְבִיאוּ עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לב:): **'הַמְעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב׳ וְכוּ׳, שֶׁנֶּאֱמַר** (מִשְׁלֵי יג): **״תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב״. מַאי תַּקָּנְתֵּהּ? יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר** (שָׁם): **״וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה״; זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בְּהַתְּפִלָּה עֲדַיִן הוּא בְּכֹחַ, וְאֵינוֹ יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, וְרוֹצֶה שֶׁתִּתְקַיֵּם תְּפִלָּתוֹ, וְרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ מִתְקַבֵּל, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב, וְנֶחְלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁבָּא אֶל הַתּוֹרָה; הַיְנוּ שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא עֵדֶן, עִקַּר שְׁלֵמוּתָהּ, כְּשֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ אֶל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא גַּן דְּאוֹרַיְתָא, שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, וַאֲזַי נַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל.**

[וּמֵרָחוֹק תַּשְׂכִּיל, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַגַּן־עֵדֶן, שֶׁמְּקַשֵּׁר הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַגַּן, אֶל הָעֵדֶן, שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, וַאֲזַי שׁוֹרָה הָרוּחַ אֱלֹקִי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה. וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בְּהַתּוֹרָה, הָרוּחַ חַיִּים הוּא

לְשׁוֹן פּוֹעֵל, כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכָל הַתּוֹרָה מְדַבֶּרֶת וּמְלֻבֶּשֶׁת בְּגַשְׁמִיּוּת הָעֲשִׂיָּה, וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה דָּבָר, הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם, שֶׁדָּבָר זֶה הוּא תַּחַת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, כִּי מַחֲזִירָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא כֹּחַ הָרִאשׁוֹן, וְהוּא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא בִּתְפִלָּה כַּנַּ״ל: ״וּמֵעַיִן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, זֶה הַתְּפִלָּה, כִּי שָׁם נִתְעוֹרֵר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל; כִּי הַתְּפִלָּה מְעוֹרֶרֶת אֶת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא הַמֹּחִין, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעְיָן הוּא הַחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה, וְשָׁם יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): ״מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה״; כִּי בְּהַתּוֹרָה הוּא הִתְגַּלּוּת הַחָכְמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה מַעְיַן גַּנִּים, שֶׁהַמַּעְיָן מַשְׁקֶה הַגָּן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִתְרְבִיאוּ עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין כַּנַּ״ל. וְזֶה גֹּדֶל הַמַּעֲלָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל, לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, שֶׁאָז מְקַשֵּׁר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְיָכוֹל לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, כִּי הַתְּפִלָּה פּוֹתַחַת אֶת שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל, וְזוֹכֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל גְּלוּי אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכָל בְּגַשְׁמִיּוּת הָעֲשִׂיָּה, הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ שֶׁדָּבָר זֶה הוּא תַּחַת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, כִּי מַחֲזִירָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא כֹּחַ הָרִאשׁוֹן, וְהוּא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא בִּתְפִלָּה כַּנַּ״ל: ״וּמֵעַיִן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, זֶה הַתְּפִלָּה, כִּי שָׁם נִתְעוֹרֵר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל; כִּי הַתְּפִלָּה מְעוֹרֶרֶת אֶת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא הַמֹּחִין, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעְיָן הוּא הַחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה, וְשָׁם יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): ״מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה״; כִּי בְּהַתּוֹרָה הוּא הִתְגַּלּוּת הַחָכְמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה מַעְיַן גַּנִּים, שֶׁהַמַּעְיָן מַשְׁקֶה הַגָּן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִתְרְבִיאוּ עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין כַּנַּ״ל. וְזֶה גֹּדֶל הַמַּעֲלָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל, לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרָה תְּפִלָּה, שֶׁאָז מְקַשֵּׁר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְיָכוֹל לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, כִּי הַתְּפִלָּה פּוֹתַחַת אֶת שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל, וְזוֹכֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל גְּלוּי אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לב:): **'הַמְעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב׳ וְכוּ׳, שֶׁנֶּאֱמַר** (מִשְׁלֵי יג): **״תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב״. מַאי תַּקָּנְתֵּהּ? יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר** (שָׁם) **״וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה״׳, זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בְּהַתְּפִלָּה עֲדַיִן הוּא בְּכֹחַ וְאֵינוֹ יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל, עַד שֶׁבָּא אֶל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, וַאֲזַי נַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל.**

הַקְּדוֹשִׁים. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לב:): הַמְעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב וְכוּ׳, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יג, יב): ״תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב״, מַאי תַּקָּנְתֵּהּ? יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה״; זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בְּהַתְּפִלָּה עֲדַיִן הוּא בְּכֹחַ, וְאֵינוֹ יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, וְרוֹצֶה שֶׁתִּתְקַיֵּם תְּפִלָּתוֹ, וְרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ מִתְקַבֵּל, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב, וְנֶחְלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁבָּא אֶל הַתּוֹרָה; הַיְנוּ שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא עֵדֶן, עִקַּר שְׁלֵמוּתָהּ, כְּשֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ אֶל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא גַּן דְּאוֹרַיְתָא, שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, וַאֲזַי נַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל.

[וּמֵרָחוֹק תַּשְׂכִּיל, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַגַּן־עֵדֶן, שֶׁמְּקַשֵּׁר הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַגַּן, אֶל הָעֵדֶן, שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, וַאֲזַי שׁוֹרָה הָרוּחַ אֱלֹקִי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה. וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בְּהַתּוֹרָה, הָרוּחַ חַיִּים הוּא

אֶצְלָם, וְנִתְמַלֵּא לָהֶם כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת וְכַנַּ״ל; כִּי עִקַּר הַחֶסְרוֹנוֹת הוּא רַק כְּשֶׁאֵינוֹ מְקֻשָּׁר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז סוֹבֵל מְרִירוּת הַגֵּיהִנּוֹם, שֶׁשָּׁם חָסֵר תָּמִיד, בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה יז.), שֶׁצּוֹעֲקוֹת מִגֵּיהִנּוֹם וְאוֹמְרוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה: הָבֵא, הָבֵא, עַיִן שָׁם; כִּי הַשּׁוֹרֶה בְּגֵיהִנּוֹם, הוּא תָּמִיד מָלֵא חֶסְרוֹנוֹת, וְחָסֵר לוֹ תָּמִיד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, נִצּוֹל מִגֵּיהִנּוֹם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ רַבָּה פְּקוּדֵי, פָּרָשָׁה נא, סִימָן ה׳): בִּזְכוּת הַתּוֹרָה, אֲנִי מַצִּיל אֶתְכֶם מִגֵּיהִנּוֹם, עַיִן שָׁם. וְאָמְרוּ (בָּבָא בַּתְרָא עט.): כָּל הַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה — נוֹפֵל בְּגֵיהִנּוֹם, עַיִן שָׁם; כִּי הָעִקָּר רַק לְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם גָּנוּז הָרוּחַ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה, לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, יְבַטֵּל, יַבְדִּיל וְיַפְרִישׁ הָרַע מֵהַטּוֹב, וְיִשָּׁאֵר אַךְ טוֹב, וְיָאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה וּבְזִיו וּבְנֹעַם, וְיִהְיֶה תָּמִיד לְפָנֵי עֵינָיו ד׳ אוֹתִיּוֹת הַוַּ״ה, וְהָבֵן].

וְהַיְנוּ עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ וְיַקְשֵׁר אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בַּפָּסוּק, **דִּכְתִיב** (בְּרֵאשִׁית ב, י): ״וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים״; עֵדֶן הוּא בְּחִינַת

וְהַיְנוּ דִּכְתִיב: ״וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים״, ״עֵדֶן״, הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, כִּי עֵדֶן ״עַיִן לֹא רָאָתָה״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לד:), **שֶׁזֵּהוּ בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַטֶּבַע, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מְשַׁנֶּה הַטֶּבַע כַּנַּ״ל, [שֶׁזֵּהוּ בְּחִינַת עֵדֶן ״עַיִן לֹא רָאָתָה״, כִּי לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע אֵין לָנוּ שׁוּם תְּפִיסָא].**

**וְהַיְנוּ: ״וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן״, הַיְנוּ מֵהַתְּפִלָּה, כַּנַּ״ל: ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, הוּא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, ״לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן״, הוּא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, ״מִמֶּנּוּ יִפָּרֵד״, הַיְנוּ מֵהַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַמְשָׁכַת עִדּוּנָא דְּנַחְלָא, עֵדֶן הָעֶלְיוֹן כַּנַּ״ל. וּמַהוּ וְנָהָר? הַיְנוּ בְּחִינַת ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה — בֵּית ה׳, ״לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן״ — הוּא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, ״מַעְיַן גַּנִּים״. וְכַאֲשֶׁר נִמְשָׁךְ מַעְיַן הַחָכְמָה מֵהַתְּפִלָּה אֶל הַגַּן, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, אֲזַי אִתְרְבִיאוּ עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; כְּלוֹמַר, שֶׁגִּדְלִים בְּהַגַּן, וּמְבִינִים וּמַשְׂכִּילִים בְּהַתּוֹרָה, וַאֲזַי זוֹכֶה לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, לְבָרֵר הַדִּין, הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר, הַטָּהוֹר וְכוּ׳, וּבָזֶה מַפְרִישׁ הַטּוֹב מֵהָרַע כַּנַּ״ל.

הַתְּפִלָּה, כִּי עֵדֶן עַל שֵׁם ״עַיִן לֹא רָאָתָה״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לד:) [זוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, מַאי ״עַיִן לֹא רָאָתָה״? רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, זֶה עֵדֶן שֶׁלֹּא שָׁלְטָה בּוֹ עַיִן כָּל בְּרִיָּה, עַיִן שָׁם]; שֶׁזֵּהוּ בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַטֶּבַע, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מְשַׁנֶּה הַטֶּבַע כַּנַּ״ל [שֶׁזֵּהוּ בְּחִינַת עֵדֶן, ״עַיִן לֹא רָאָתָה״, כִּי לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע אֵין לָנוּ שׁוּם תְּפִיסָה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה נִכְלָלִין בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם תְּפִיסָה כְּלָל]. וְהַיְנוּ וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן״, הַיְנוּ מֵהַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַמְשָׁכַת עִדּוּנָא דְּנַחְלָא, עֵדֶן הָעֶלְיוֹן כַּנַּ״ל. וּמַהוּ וְנָהָר? הַיְנוּ בְּחִינַת ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה — בֵּית ה׳, ״לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן״ — הוּא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, ״מַעְיַן גַּנִּים״. וְכַאֲשֶׁר נִמְשָׁךְ מַעְיַן הַחָכְמָה מֵהַתְּפִלָּה אֶל הַגַּן, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, אֲזַי אִתְרְבִיאוּ עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; כְּלוֹמַר, שֶׁגִּדְלִים בְּהַגַּן, וּמְבִינִים וּמַשְׂכִּילִים בְּהַתּוֹרָה, כִּי הַתְּפִלָּה פּוֹתַחַת אֶת מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה, וַאֲזַי זוֹכֶה לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, לְבָרֵר הַדִּין הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר, הַטָּהוֹר וְכוּ׳. וּבָזֶה מַפְרִישׁ הַטּוֹב מֵהָרַע כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִפְרָד הָרָע מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְלֹא נִשְׁאָר רַק הַטּוֹב, וַאֲזַי ״וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים״, הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַּיָ״ה, שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ הַטּוֹב שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת כַּנַּ״ל.

וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם, יִרְאֶה בָּאֵר הֵיטֵב, שֶׁכָּל זֶה נֶאֱמַר בִּשְׁעַת יְצִירַת הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וְגוֹ׳, וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹקִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם, וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם וְגוֹ׳, וַיַּצְמַח ה׳ אֱלֹקִים כָּל עֵץ נֶחְמָד וְגוֹ׳ וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגַּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגַּן, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים וְגוֹ׳, וַיִּקַּח ה׳ אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וַיְצַו ה׳ אֱלֹקִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר, מִכֹּל עֵץ הַגַּן וְגוֹ׳, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל״ וְגוֹ׳; וְכָל זֶה מְבֹאָר עַל־פִּי כָּל הַנַּ״ל; כִּי ״וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן״ וְגוֹ׳, הוּא בְּחִינַת מַעְיַן הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל הַיּוֹצֵא מֵהַתְּפִלָּה אֶל הַתּוֹרָה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַגַּן וְכַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַפְרִידִין הָרַע מִן הַטּוֹב, מִכָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, בְּחִינַת ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָלִין כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת בְּשָׁרְשָׁן בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַּיָ״ה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: ״וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים״, וְאָז זוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה מִן הַתּוֹרָה, לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא עֲשָׂו. וְזֶה שֶׁמַּתְחִיל מֵעִנְיַן הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהוּא עִקַּר חִיּוּתוֹ וְקִיּוּמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ז): ״וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים״ וְגוֹ׳. וְאַחַר־כָּךְ מַתְחִיל לְדַבֵּר תֵּכֶף מֵעִנְיַן הַגַּן־עֵדֶן וּמֵעִנְיַן הַנָּהָר הַנַּ״ל, וְשֶׁהִנִּיחוֹ אֶת הָאָדָם לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וְצִוָּהוּ שֶׁלֹּא לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע וְגוֹ׳, הֵינוּ כַּנַּ״ל; שֶׁעִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם הִיא, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ הַמַּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה׳, שֶׁהוּא הַנָּהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגַּן, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל וְיַרְבֶּה בְּכָל יוֹם בִּתְפִלּוֹת וּבְתַחֲנוּנִים, עַד שֶׁיַּמְשִׁיךְ אֵלָיו שֵׂכֶל וְחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְבָרֵר פְּסַק הֲלָכָה כַּנַּ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְבָרֵר כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, עַד שֶׁיִּהְיוּ לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, שֶׁהֵם כְּלַל הַמִּדּוֹת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם, וְאָז יִזְכֶּה, שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ אֵלָיו בְּכָל עֵת הָרוּחַ חַיִּים בִּשְׁלֵמוּת גְּדוֹלָה, לְהַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב בִּתְחִלַּת הַפָּרָשָׁה: ״וְכָל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְגוֹ׳, כִּי לֹא הִמְטִיר וְגוֹ׳ וְאָדָם אַיִן״ וְגוֹ׳; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה עֲדַיִן אָדָם לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳, הֵינוּ כַּנַּ״ל, שֶׁבִּלֹּא הַתְּפִלָּה כָּל הַדְּבָרִים חֲסֵרִים, וְאֵין צוֹמְחִין כָּל עֲשָׂבִים וּדְשָׁאִין שֶׁל הַגַּן, עַד שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם, שֶׁאָז מַמְשִׁיךְ הַנָּהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן וְכוּ׳, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה צוֹמְחִין עֲשָׂבִין וּדְשָׁאִין דְּאִיתְרְבוּ בַּגַּן כַּנַּ״ל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ, הֲלָכָה ב׳, אוֹת כט), וְאֵין עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתְחוּ אֶצְלוֹ מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וּמִשָּׁם יַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ רוּחַ חַיִּים, וְיִתְפָּרֵד אֶצְלוֹ הָרַע מֵהַטּוֹב, וְיֵאִירוּ בּוֹ תָּמִיד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם זוֹכֶה לָזֶה, שֶׁיֵּאִירוּ תָּמִיד לְפָנָיו עֵינָיו אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַּיָ״ה, יֵדַע שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכָה לְזַכֵּךְ אֶת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים כָּל הַתַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וְעַל־כֵּן עָלָיו לְהִתְמִיד בִּתְפִלָּה וּבְהִתְבּוֹדְדוּת, וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְיַרְבֶּה בִּלְמוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְעַל שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ הִרְבָּה רַבֵּנוּ זַ״ל לְדַבֵּר — אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח!

כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִפְרָד הָרָע מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וְלֹא נִשְׁאָר רַק הַטּוֹב, וַאֲזַי: ״וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים״, הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַּיָ״ה, שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ הַטּוֹב שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת כַּנַּ״ל:

ח) עַכְשָׁו יוֹסִיף וְיַגֵּלֶה וְיָבֹאר וְיַקְשֵׁר אֶל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל מִצְוַת צִיצִית.

וְזֶהוּ בְּחִינוֹת אַרְבַּע צִיצִית, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, הַמְּשָׁכַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁלַח קסג:): סִטְרָא בִּישָׁא כַּד אֶסְתְּכַל בְּהַאי בַּר נַשׁ לָא יָכִיל לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ בְּעֵינָא בִּישָׁא, עַיִן שָׁם; וְכֵן כִּי מִצְוַת צִיצִית שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁבַּתּוֹרָה (נְדָרִים כה.), וְעַל־כֵּן בְּמִצְוַת צִיצִית, שָׁם שׁוֹרָה הָרוּחַ חַיִּים, כִּי הִיא כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה הַשּׁוֹרָה בָּהּ הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל; כִּי אַרְבַּע צִיצִית הֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לז, א): ״כֹּה אָמַר ה׳, מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״; וְהַצִּיצִית הֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה רוּחוֹת הַמַּמְשִׁיכִים רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרוּחַ־סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁמַּמְשִׁיכִין אֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר כַּנַּ״ל. וְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם יְחֶזְקֵאל הָרוּחַ חַיִּים, הָיוּ קֹדֶם רְשָׁעִים שֶׁקִּבְּלוּ מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סַנְהֶדְרִין צב:), עַיִן שָׁם.

וְעַל־כֵּן צִיצִית הוּא לְשׁוֹן שֵׂעָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ח, ג): ״וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי״, כִּי עַל יָדָם נִכְנָע עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל; כִּי הַצִּיצִית מוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי שְׁלַח): ״וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים״ — זוֹ קְדֻשַּׁת צִיצִית, מַגִּיד שֶׁהַצִּיצִית מוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן עֵשָׂו, הוּא הָרוּחַ סְעָרָה, דְּמַסְעֵר גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ, שֶׁהוּא מָלֵא חֻסְרוֹנוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת פִּינְחָס, פָּרָשָׁה כא, סִימָן יח): ״וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר״ — זֶה עֵשָׂו, עַיִן שָׁם.

ח וְזֶהוּ בְּחִינוֹת אַרְבַּע צִיצִית, כִּי אַרְבַּע צִיצִית הֵם בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לז): **״כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרוּחַ־סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁמַּמְשִׁיכִין אֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן צִיצִית הוּא לְשׁוֹן שֵׂעָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם ח): **״וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי״, כִּי עַל־יָדָם נִכְנָע עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, בְּחִינַת רוּחַ־סְעָרָה כַּנַּ״ל.**

וְזֶה בְּחִינַת ׳טַלִּית לָבָן, שֶׁנִּתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסִדֵּר שִׁלְשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת׳ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה יז:), **כִּי הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הֵן בְּחִינוֹת הָרוּחַ־חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת טַלִּית, שֶׁהוּא אַרְבַּע כְּנָפוֹת, בְּחִינוֹת הָרוּחַ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת כַּנַּ״ל. וְהַיְנוּ ׳טַלִּית לָבָן׳, הֶפֶךְ** מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סַנְהֶדְרִין צב:), עַיִן שָׁם.

וְזֶהוּ בְּחִינוֹת אַרְבַּע צִיצִית, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, הַמְּשָׁכַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁלַח קסג:): סִטְרָא בִּישָׁא כַּד אֶסְתְּכַל בְּהַאי בַּר נַשׁ לָא יָכִיל לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ בְּעֵינָא בִּישָׁא, עַיִן שָׁם; וְכֵן כִּי מִצְוַת צִיצִית שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁבַּתּוֹרָה (נְדָרִים כה.), וְעַל־כֵּן בְּמִצְוַת צִיצִית, שָׁם שׁוֹרָה הָרוּחַ חַיִּים, כִּי הִיא כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה הַשּׁוֹרָה בָּהּ הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל; כִּי אַרְבַּע צִיצִית הֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לז, א): ״כֹּה אָמַר ה׳, מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״; וְהַצִּיצִית הֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה רוּחוֹת הַמַּמְשִׁיכִים רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרוּחַ סְעָרָה, שֶׁהוּא הָרוּחַ שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁמַּמְשִׁיכִין אֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר כַּנַּ״ל. וְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם יְחֶזְקֵאל הָרוּחַ חַיִּים, הָיוּ קֹדֶם רְשָׁעִים שֶׁקִּבְּלוּ

וְעַל־כֵּן צִיצִית הוּא לְשׁוֹן שֵׂעָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ח, ג): ״וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי״, כִּי עַל יָדָם נִכְנָע עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל; כִּי הַצִּיצִית מוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי שְׁלַח): ״וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים״ — זוֹ קְדֻשַּׁת צִיצִית, מַגִּיד שֶׁהַצִּיצִית מוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם; שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן עֵשָׂו, הוּא הָרוּחַ סְעָרָה, דְּמַסְעֵר גּוּפֵיהּ דְּבַר נָשׁ, שֶׁהוּא מָלֵא חֻסְרוֹנוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת פִּינְחָס, פָּרָשָׁה כא, סִימָן יח): ״וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר״ — זֶה עֵשָׂו, עַיִן שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת טַלִּית לָבָן, שֶׁנִּתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסִדֵּר מִדּוֹת (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה יז:); וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו אֶל מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים לְכַפֵּר הָעֲוונוֹת, כִּי הַי״ג מִדּוֹת הֵן בְּחִינוֹת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ בְּחִינַת טַלִּית, שֶׁהוּא אַרְבַּע כְּנָפוֹת, כְּנֶגֶד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּיָ״ה, בְּחִינוֹת הָרוּחַ מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹת כַּנַּ״ל.

וְהַיְנוּ טַלִּית לָבָן, וּבִשְׁבִיל זֶה נִתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא בְּטַלִּית לָבָן דַּיְקָא, הֵפֶךְ בְּחִינוֹת רוּחַ דְּקְלִפָּה, בְּחִינַת עֵשָׂו, שֶׁהוּא ״אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר״ (בְּרֵאשִׁית כה, כה); וְהוּא תָּמִיד מְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן גַּם הוּא בָּא בְּטַלִּית, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ״י עַל ״אַדֶּרֶת שֵׂעָר״ — ׳כְּטַלִּית׳, כְּטַלִּית דַּיְקָא, בְּחִינַת טַלִּית דְּקְלִפָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת טַלִּית אָדֹם, שֶׁרוֹצֶה לְעוֹרֵר עֲוֹונוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ הָרוּחַ שֶׁל הָרְשָׁעִים כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי טַלִּית דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת טַלִּית לָבָן, מַכְנִיעִין אוֹתוֹ, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא מְלַבֵּן עֲוֹונוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְחָל לָהֶם; וְעַל־כֵּן נִתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּטַלִּית לָבָן דַּיְקָא, וְסִדֵּר לְפָנֵי מֹשֶׁה י״ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, הַיְנוּ כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי טַלִּית דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בִּבְחִינוֹת מַקִּיף, שֶׁמַּקִּיף אֶת הָאָדָם עִם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ חַיִּים, בְּחִינוֹת (קֹהֶלֶת א, ו): ״סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ״, מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁהָרוּחַ סוֹבֵב אֶת הָאָדָם; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי טַלִּית לָבָן, שֶׁהוּא י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, הַמְשָׁכַת רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, נִכְנָע טַלִּית דִּקְלִפָּה, בְּחִינַת עֵשָׂו, שֶׁהוּא ״אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר״ (בְּרֵאשִׁית כה, כה), וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: ׳כְּטַלִּית׳, כְּטַלִּית דַּיְקָא, בְּחִינַת טַלִּית דִּקְלִפָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת טַלִּית אָדֹם, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ הָרוּחַ שֶׁל הָרְשָׁעִים כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי טַלִּית דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת טַלִּית לָבָן, מַכְנִיעִין אוֹתוֹ, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הָרוּחַ־חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים כַּנַּ״ל.

וְעַל־כֵּן נִתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּטַלִּית לָבָן דַּיְקָא וְסִדֵּר לְפָנֵי מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי עַל־יְדֵי טַלִּית דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בִּבְחִינוֹת מַקִּיף, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים, בְּחִינוֹת (קֹהֶלֶת א): **״סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ״, נִכְנָע טַלִּית דִּקְלִפָּה, בְּחִינַת הָרוּחַ דִּקְלִפָּה:**

וְזֶהוּ (אִיּוֹב לח): **״לֶאֱחֹז בִּכְנָפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה״, כִּי עַל־יְדֵי הָאַרְבַּע כְּנָפוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאַרְבַּע רָאשִׁים הַנַּ״ל, עַל־יָדָם: ״וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים״, בְּחִינַת: ״מַ׳שְׁפִּיל רְ׳שָׁעִים עַ׳דֵּי אָ׳רֶץ״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֵ״שׁ, ר׳וּחַ, מַ׳יִם, עָ׳פָר, כַּנַּ״ל.**

הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, נִכְנָע טַלִּית דִּקְלִפָּה, בְּחִינַת הָרוּחַ דִּקְלִפָּה וְכַנַּ״ל. [וּבָזֶה יוּבַן מַאֲמָרָם זַ״ל (הוּבָא בְּיַלְקוּט עוֹבַדְיָה, רֶמֶז תקמ״ט): לֶעָתִיד לָבֹא, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דָּן אֶת עֵשָׂו הָרָשָׁע, מָה עָשָׂה עֵשָׂו הָרָשָׁע עוֹשֶׂה? מִתְעַטֵּף בְּטַלִּיתוֹ, וּבָא וְיוֹשֵׁב אֵצֶל יַעֲקֹב וְכוּ׳, וְיַעֲקֹב אוֹמֵר: אָחִי, לֹא תְּהֵא כַּיּוֹצֵא בִּי וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל; שֶׁטַּלִּיתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא טַלִּית דִּקְדֻשָּׁה, מַכְנִיעַ אֶת טַלִּית שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהוּא טַלִּית דִּקְלִפָּה וְכַנַּ״ל, עַיֵּן שָׁם וְהָבֵן].

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, אֲמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא — סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, תָּא וְאַחֲוִי לָךְ — בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ מֵתֵי מִדְבָּר. אֲזַלִי — הָלַכְתִּי, וַחֲזִיתִינְהוּ — וּרְאִיתִים, וְדָמוּ — וְנִדְמוּ בְּעֵינַי כְּמָאן דְּמַבַּסְמוּ — כְּשָׁתוּיֵי יַיִן. וְגָנוּ אַפַּרְקִיד — וְשָׁכְבוּ וּפְנֵיהֶם לְמַעְלָה. וַהֲוָה זָקִיפָא — וְהָיָה זָקוּף בְּרֶגֶיהּ דְּחַד מִינַיְהוּ — יֶרֶךְ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְעַיֵּל טַיָּעָא — וְנִכְנַס הַסּוֹחֵר הַיִּשְׁמְעֵאלִי תּוּתֵהּ בִּרְכֵּיהּ — תַּחַת יְרֵכוֹ, כִּי רָכִיב גַּמְלָא — בְּעוֹדוֹ רוֹכֵב עַל הַגָּמָל, וּזְקִיפָא רֶמְחֵיהּ — וְהָיָה אוֹחֵז רָמְחוֹ בְּיָדוֹ בְּזִקְיָפָה, וְלָא נָגַע בֵּהּ — שֶׁלֹּא נָגַע לִירֵכוֹ, כָּל־כָּךְ הָיוּ אֲנָשִׁים גְּבוֹהִים וּגְדוֹלִים. פַּסְקֵי — חָתַכְתִּי חֲדָא קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא — קֶרֶן אֶחָד שֶׁל צִיצִיּוֹתָיו, דְּחַד מִינַיְהוּ — שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְלָא חֲוֵי מִסְתַּגֵּי לָךְ — וְלֹא יָכֹלְנוּ לָלֶכֶת מִשָּׁם. אָמַר לִי — הַסּוֹחֵר הַיִּשְׁמְעֵאלִי, דִּלְמָא שָׁקַלְתְּ מִידֵי מִינַיְהוּ — שָׁמָא לָקַחְתָּ אֵיזֶה דָּבָר מֵהֶם? דִּגְמִירֵי — יֵשׁ לָנוּ קַבָּלָה, דְּמָאן דְּשָׁקִיל — מִי שֶׁלּוֹקֵחַ מִידֵי מִינַיְהוּ — דָּבָר אֶחָד מֵהֶם, לָא מִסְתַּגֵּי לֵיהּ — לֹא יוּכַל לָלֶכֶת מִשָּׁם. אֲזַלִי — הָלַכְתִּי, אֲהַדְרִתֵּיהּ — וְהֶחֱזַרְתִּי אֶת הַקֶּרֶן הָאֶחָד שֶׁל הַצִּיצִית, וְהָדַר מִסְתַּגֵּי לָן — וְאַחַר־כָּךְ יָכֹלְתִּי לָלֶכֶת מִשָּׁם.

עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא, תָּא וְאַחֲוִי לָךְ מֵתֵי מִדְבָּר. אֲזַלִי וַחֲזִיתִינְהוּ, וְדָמוּ כְּמָאן דְּמַבַּסְמוּ, וְגָנוּ אַפַּרְקִיד, וַהֲוָה זְקִיפָא בְּרֶגֶיהּ דְּחַד מִינַיְהוּ, וְעַיֵּל טַיָּעָא תּוּתֵהּ בְּרֶגֶיהּ, כִּי רָכִיב גַּמְלָא וּזְקִיפָא רֶמְחֵיהּ, וְלָא נָגַע בֵּהּ. פַּסְקֵי חֲדָא קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא דְּחַד מִינַיְהוּ, וְלָא חֲוֵי מִסְתַּגֵּי לָן. אָמַר לִי: דִּלְמָא שָׁקַלְתְּ מִידֵי מִינַיְהוּ? דִּגְמִירֵי, דְּמָאן דְּשָׁקִיל מִידֵי מִינַיְהוּ לָא מִסְתַּגֵּי לֵהּ. אֲזַלִי אַהֲדַרְתֵּיהּ, וְהַדַּר מִסְתַּגֵּי לָן:

פֵּרוּשׁ רַשַׁ״ם:

טַיָּעָא. סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל: **אֲזַלִי וַחֲזִיתִינְהוּ וְדָמוּ כְּמָאן דְּמַבַּסְמֵי.** שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין בְּפָנִים צְהֻבּוֹת כְּשָׁתוּיֵי יַיִן: **אַפַּרְקִיד.** פְּנֵיהֶם לְמַעְלָה: **וְעַיֵּל טַיָּעָא תּוּתֵהּ בִּרְכֵּיהּ.** כְּלוֹמַר, רָאִיתִי שֶׁטַּיָּעָא הָיָה הוֹלֵךְ תַּחַת בִּרְכֵּי הַמֵּת, רָכוּב עַל הַגָּמָל וְרָמְחוֹ בְּיָדוֹ, וְלֹא נָגַע בֵּהּ בִּבְרִכָּה: **שַׁקְלָא חֲדָא קַרְנָא.** כְּנַף הַטַּלִּית לְהַרְאוֹתוֹ לַחֲכָמִים, לִלְמֹד מִמֶּנּוּ דִּין צִיצִית, אִי כְּבֵית־שַׁמַּאי אִי כְּבֵית־הִלֵּל, כִּדְלִקַמָּן: **וְלָא חֲוֵי קָא מִסְתַּגֵּי לָן.** בְּהֵמוֹת שֶׁהָיינוּ רוֹכְבִין לֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַהֲלֹךְ.

תָּא וְאַחֲוִי לָךְ מֵתֵי מִדְבָּר, הַיְנוּ שֶׁהֵרְאָה לוֹ הָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם דְּבֵקִים בַּצַּדִּיקִים, וְהֵם נִקְרָאִין 'מֵתֵי מִדְבָּר',

'תָּא וְאַחֲוִי לָךְ מֵתֵי מִדְבָּר'; הַיְנוּ שֶׁהֵרְאָה לוֹ הָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם דְּבֵקִים בַּצַּדִּיקִים, וְהֵם נִקְרָאִין מֵתֵי מִדְבָּר; כִּי מֵתֵי מִדְבָּר חָלְקוּ עַל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר יד, ב): ״וַיָּלֹנוּ עַל מֹשֶׁה״ וְגוֹ׳, וְהֵשִׁיב לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (שָׁם): ״בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם״ וְגוֹ׳. וּמֵאַחַר שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים שֶׁחָלְקוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן, וְלֹא רָצוּ לִהְיוֹת דְּבֵקִים בְּצַדִּיקִים, וְעַל־כֵּן לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמָם רוּחַ חַיִּים.

עַכְשָׁו יוֹסִיף רְאָיָה, שֶׁמֵּתֵי מִדְבָּר לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים לְעַצְמָם, מֵחֲמַת רִחוּקָם מִצַּדִּיקִים. כִּי

מִדְבָּר לֹא הָיְתָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ (יְבָמוֹת עב.); הַיְנוּ בְּחִינַת רוּחַ הַחַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהִיא בְּחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית, שֶׁהָיְתָה מְנַשֶּׁבֶת בַּכִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד כַּנַּ״ל, וְהַטַּעַם — כִּי הָיוּ נְזוּפִים לַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם) [אַף־עַל־פִּי־כֵן לְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ קָמִים בַּחֲצוֹת, שֶׁאָז הוּא עֵת רָצוֹן, גַּם לָהֶם הָיָה נוֹשֵׁב הָרוּחַ צְפוֹנִית אָז, עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י].

וְהָרְשָׁעִים הַלָּלוּ שֶׁאֵינָם דְּבֵקִים בְּצַדִּיקִים, וְאֵין לָהֶם הָרוּחַ דִּקְדֻשָּׁה, וּבִשְׁבִיל זֶה וְהֵם בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, עַיֵּן שָׁם; **וְהֶרְאָה לוֹ הַהוּא טַיָּעָא** (שֶׁהוּא הַצַּדִּיק כַּמּוּבָא לְקַמָּן), **מֵהֵיכָן מַגִּיעַ לָהֶם לָרְשָׁעִים שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹן;** כִּי לְהָרְשָׁעִים אֵין חָסֵר כְּלָל, כִּי דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלְחָה כַּנַּ״ל; **וְזֶהוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ** (הַצַּדִּיק, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לֵירֵד בְּצִנּוֹרָם הָרָע, **וְהוּא יוֹדֵעַ אֶת שָׁרְשָׁם כַּנַּ״ל). 'דַּהֲווֹ דָּמוּ כִּמְבַסְּמֵי', פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל** (רַשְׁבַּ״ם): כִּשְׁתוּיֵי יַיִן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֵשָׂו אַדְמוֹנִי, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כג, לא): ״אַל תֵּרֶא יַיִן, כִּי יִתְאַדָּם״ וְגוֹ׳, שֶׁהוּא הָרַב דִּקְלִפָּה, בְּחִינַת: ״אֲלוּפֵי עֵשָׂו״, וְתַרְגּוּמוֹ: 'רַבְרְבֵי עֵשָׂו' כַּנַּ״ל, אֲשֶׁר מִשָּׁם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם לְהַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן. [וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט מְשָׁלֵי (רֶמֶז תנה): ״אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם״, שֶׁזֶּהוּ סוֹבֵב עַל הָרְשָׁעִים, שֶׁמִּבַּחוּץ הֵם נָאִים וּמִבְּפְנִים הֵם רָעִים. דָּבָר אַחֵר, אַל תֵּרֶא יַיִן, שֶׁמַּאֲדִים פְּנֵיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמַלְבִּין פְּנֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, עַיֵּן שָׁם].

כִּי 'מִדְבָּר לֹא הָיְתָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ' (יְבָמוֹת עב.), **הַיְנוּ בְּחִינַת רוּחַ הַחַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהִיא בְּחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁהָיְתָה מְנַשֶּׁבֶת בַּכִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד כַּנַּ״ל. וְהָרְשָׁעִים הַלָּלוּ, שֶׁאֵינָם דְּבֵקִים בַּצַּדִּיקִים, וְאֵין לָהֶם הָרוּחַ דִּקְדֻשָּׁה, וְהֵם 'בְּחַיֵּיהֶם קְרוּאִים מֵתִים'.**

וְהֶרְאָה לוֹ מֵהֵיכָן מַגִּיעַ לָהֶם שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹן, וְזֶהוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ: דַּהֲווֹ דָּמוּ כִּמְבַסְּמֵי, פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: 'כִּשְׁתוּיֵי יַיִן', בְּחִינַת עֵשָׂו אַדְמוֹנִי, שֶׁהוּא הָרַב דִּקְלִפָּה, אֲשֶׁר מִשָּׁם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁלָּהֶם לְהַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן.

וְזֶהוּ: 'וְגָנוּ אַפַּרְקִיד', פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: 'פְּנֵיהֶם לְמַעְלָה', 'פְּנֵיהֶם', זֶה בְּחִינַת הָרוּחַ כַּנַּ״ל, ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם״ וְכוּ׳, וְהַיְנוּ 'לְמַעְלָה', כִּי הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל לְפִי שָׁעָה, עַד אֲשֶׁר עוֹלָה הַצָּלָחָתָם לְמַעְלָה כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִתְגָּרוֹת עִמָּהֶם, כִּי הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל וְתַקִּיף לְפִי שָׁעָה, בְּחִינַת: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״ כַּנַּ״ל.

'וַהֲוָה גְּבַהּ בִּרְכֵּיהּ דְּחַד מִנַּיְהוּ', זֶה מוֹרֶה עַל גֹּדֶל הַהַצְלָחָה שֶׁל הָרְשָׁעִים, כִּי הֶעְדֵּר

הָרְשָׁעִים, כְּאוֹמֵר שֶׁעוֹמֵד עַל בִּרְכָּיו בְּגֵאוּת, כִּי הֶעְדֵּר הַהַצְלָחָה נִקְרָא ״בִּרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת״ (יְשַׁעְיָה לה, ג), ׳וְגָבַהּ בִּרְכֶּיהָ׳, הַיְנוּ רוֹם הַהַצְלָחָה, שֶׁרָאָה הָרְשָׁעִים הַצְלָחָתָן מְרֻבָּה.

׳וְעַיִל טַיְעָא תּוֹתֵיהּ בִּרְכֶּיהָ׳; הַיְנוּ הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא טַיְעָא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל (רַשְׁבַּ״ם): בְּכָל מָקוֹם פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל טַיְעָא — סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל. וְסוֹחֵר הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, ו): ״סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ״, וְתַרְגּוּמוֹ שֶׁל ׳סוֹבֵב׳ הוּא ׳סְחוֹר׳, לְשׁוֹן סוֹחֵר הַמְסַבֵּב בְּכָל מָקוֹם, וְהַיְנוּ הַצַּדִּיק, שֶׁמְּקַבֵּל הָרוּחַ מֵהַקְּדֻשָּׁה; כִּי הַטַּיְעָא הוּא הַצַּדִּיק, שֶׁמְּקַבֵּל הָרוּחַ דִּקְדֻשָּׁה, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַסּוֹבֵב בְּכָל מָקוֹם, וְזֶהוּ סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית טז, יא): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״; כִּי הַצַּדִּיק שׁוֹמֵעַ כָּל הָאֲנָחוֹת שֶׁל הַדְּבֵקִים בּוֹ, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים לְכָל אֶחָד, כִּי הוּא אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ כַּנַּ״ל. וְכֵן מֻחְמֶצֶת עִסָּם גְּדֵל מַדְרֵגַת הַצַּדִּיק, הוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ וּלְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ צְנוּר הָרָשָׁע, וְזֶה שֶׁנִּכְנַס הַטַּיְעָא תּוֹתֵיהּ בִּרְכֶּיהָ בְּרוֹם הַצְלָחָתוֹ, הַיְנוּ שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ וְנִכְנַס בִּרְשָׁעָתוֹ, כְּדֵי לְהַכְנִיעוֹ וְכַנַּ״ל. ׳כִּי רָכִיב גַּמְלָא׳, הַיְנוּ שֶׁהַטַּיְעָא נִכְנַס תּוֹתֵיהּ בִּרְכֶּיהָ בְּרוֹם הַצְלָחָתוֹ בְּעוֹדֶנּוּ רוֹכֵב עַל גַּמְלָא, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יא, יז): ״גּוֹמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד״, כִּי גּוֹמֵל הוּא בְּחִינַת גָּמָל, זֶה בְּחִינַת ״רַב חֶסֶד״ כַּנַּ״ל; כִּי הָרַב דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּחִינַת ״רַב חֶסֶד״ כַּנַּ״ל.

הַהַצְלָחָה נִקְרָא ״בִּרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת״ (יְשַׁעְיָהוּ נה): ׳וְגָבַהּ בִּרְכֶּיהָ׳, הַיְנוּ רוֹם הַהַצְלָחָה.

׳וְעַיִל טַיְעָא תּוֹתֵיהּ בִּרְכֶּיהָ׳ הַיְנוּ הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא ׳טַיְעָא׳, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל בְּכָל מָקוֹם: ׳סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל׳, וְסוֹחֵר הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א): ״סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ״, וְהַיְנוּ הַצַּדִּיק שֶׁמְּקַבֵּל הָרוּחַ מֵהַקְּדֻשָּׁה. וְזֶהוּ: ׳סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל׳, עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית טז): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, כִּי הַצַּדִּיק שׁוֹמֵעַ כָּל הָאֲנָחוֹת שֶׁל הַדְּבֵקִים בּוֹ, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים לְכָל אֶחָד, כִּי הוּא אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ כַּנַּ״ל. ׳כִּי רָכִיב גַּמְלָא׳, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יא): ״גּוֹמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד״, זֶה בְּחִינַת רַב חֶסֶד כַּנַּ״ל.

וְזִקִּיף רֻמְחָא, רוֹמַח הוּא בְּחִינַת רוּחַ מֵ״ם, בְּחִינַת ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם״, הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְמֹ׳ יוֹם, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים כַּנַּ״ל; כְּלוֹמַר, שֶׁהַצַּדִּיק הָיָה לוֹ בְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְעִם כָּל זֶה ׳נָחִית תְּחוֹת בִּרְכֶּיהָ׳, תַּחַת הַצְלָחַת הָרָשָׁע, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״.

׳וְזִקִּיף רֻמְחָא׳, רֹמַח הוּא בְּחִינַת רוּחַ מֵ״ם, כִּי בְּתֹרַת רוֹמַח יֵשׁ רוּחַ־מ׳, וְהוּא מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת: ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ (בְּרֵאשִׁית א, ב), הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְמֹ׳ יוֹם, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל, כְּלוֹמַר, שֶׁהַצַּדִּיק, הָיָה לוֹ בְּחִינַת הָרוּחַ, שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַתּוֹרָה, בְּחִינַת כִּי רָכִיב גַּמְלָא, וְקִבֵּל רוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה, בְּחִינַת וְזִקִּיף רֻמְחָא נָחִית תְּחוֹת בִּרְכֶּיהָ תַּחַת הַצְלַחַת הָרָשָׁע, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, וְצַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ יָכוֹל לִבְלַע וְכַנַּ״ל.

׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא דְּחַד מִינַּיְהוּ׳, הַיְנוּ שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה מֵאֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהַגְּבִיר וְהִמְשִׁיךְ הָרָשָׁע עַל עַצְמוֹ, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל. וּבָזֶה רָצָה לְהַכְנִיעוֹ וּלְבַטְּלוֹ, וְזֶהוּ וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא וְכוּ׳; הַיְנוּ שֶׁפָּסַק אַחַת מִן הַצִּיצִית שֶׁלָּהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל, כִּי כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת נִמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל; כִּי הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שָׁרְשָׁם אַרְבַּע צִיצִית, שֶׁהֵם בְּאַרְבָּעָה רוּחוֹת, כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם הוּא אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוָּ״ה.

׳וְלָא מְסַתַּגֵּי לָן׳, כְּלוֹמַר שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא עָלְתָה לוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת הָרָשָׁע, וְלָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא דְּחַד מִנַּיְהוּ׳ כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁפִּילוֹ וְלָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָיו, בְּחִינַת: ׳וְלָא מְסַתַּגֵּי לָן׳, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִין לָצֵאת מִשָּׁם, הַיְנוּ כַּנַּ״ל. וְלָמָּה לֹא הָיָה יָכוֹל לָצֵאת מִשָּׁם? אָמַר לִי דִּלְמָא שַׁקְלִית מִידֵי מִנַּיְהוּ; הַיְנוּ שֶׁמָּא יֵשׁ לְךָ אֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁלֹּא תִּקַּנְתָּ בִּשְׁלֵמוּת, לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ הָרַע לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן לָא מְסַתַּגֵּי לָן, כַּמְבֹאָר לָעֵיל, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁנִּשְׁאָר בּוֹ אֵיזֶה אַחִיזָה בְּעַלְמָא, מֵהָרַע שֶׁל אֵיזֶה מִדָּה, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיעַ אֶת הָרָשָׁע. וְזֶהוּ דִּילְמָא שַׁקְלִית מִידֵי מִנַּיְהוּ, שֶׁמָּא לָקַחְתָּ קְצָת מֵהֶם, הַיְנוּ שֶׁמָּא יֵשׁ בְּךָ עֲדַיִן אֵיזֶה אַחִיזָה מֵאֵיזֶה מִדָּה רָעָה שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁלָּקַחְתָּ

׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא דְּחַד מִנַּיְהוּ׳, הַיְנוּ שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה מֵאֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהַגְּבִיר וְהִמְשִׁיךְ הָרָשָׁע עַל עַצְמוֹ, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא׳ וְכוּ׳, הַיְנוּ שֶׁפָּסַק אַחַת מִן הַצִּיצִית שֶׁלָּהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא׳ וְכוּ׳, הַיְנוּ שֶׁפָּסַק אַחַת מִן הַצִּיצִית שֶׁלָּהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל, כִּי כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת נִמְשָׁכִין מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל.

׳וְלָא מְסַתַּגֵּי לָן׳, כְּלוֹמַר, שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא עָלְתָה לוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת הָרָשָׁע, וְלָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁפָּסַק וְשִׁבֵּר הַמִּדָּה רָעָה שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁרְשָׁם אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ׳וְקָא פַּסְקֵי קַרְנָא דְּתִכְלְתָּא דְּחַד מִנַּיְהוּ׳ כַּנַּ״ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁפִּילוֹ וְלָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָיו, בְּחִינַת ׳וְלָא מְסַתַּגֵּי לָן׳, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִין לָצֵאת מִשָּׁם, הַיְנוּ כַּנַּ״ל.

׳אָמַר לִי: דִּלְמָא שַׁקְלִית מִידֵי מִנַּיְהוּ׳? הַיְנוּ, שֶׁמָּא יֵשׁ לְךָ אֶחָד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁלֹּא תִּקַּנְתָּ בִּשְׁלֵמוּת, לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ הָרַע לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן ׳לָא מְסַתַּגֵּי לָן׳, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁנִּשְׁאָר בּוֹ אֵיזֶה אַחִיזָה בְּעַלְמָא מֵהָרַע שֶׁל אֵיזֶה מִדָּה, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיעַ אֶת הָרָשָׁע. וְזֶהוּ: ׳דִּלְמָא שַׁקְלִית מִידֵי מִנַּיְהוּ׳, שֶׁמָּא לָקַחְתָּ קְצָת מֵהֶם, הַיְנוּ שֶׁמָּא יֵשׁ בְּךָ עֲדַיִן אֵיזֶה אַחִיזָה מֵאֵיזֶה מִדָּה רָעָה שֶׁל הָרְשָׁעִים,

לְעַצְמְךָ אֵיזֶה מִדָּה וְתַאֲוָה שֶׁלָּהֶם. וְעַל־כֵּן לָא מִסְתַּגֵּי לָן, וְעַל־כֵּן אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לָצֵאת מֵהֶם כַּנַּ״ל; כִּי הַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת מְזֻכָּךְ בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִשְׁאָר אֶצְלוֹ שׁוּם תַּאֲוָה אוֹ מִדָּה רָעָה וְכַנַּ״ל.

שֶׁלָּקַחְתָּ לְעַצְמְךָ אֵיזֶה מִדָּה וְתַאֲוָה שֶׁלָּהֶם, וְעַל־כֵּן לָא מִסְתַּגֵּי לָן, וְעַל־כֵּן אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לָצֵאת מֵהֶם כַּנַּ״ל. 'דְּגְמִירֵי, דְּמָאן דְּשָׁקִיל מִידֵי מִנַּיְהוּ לָא מִסְתַּגֵּי לֵיהּ, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ קַבָּלָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁלּוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ אֵיזֶה דְּבַר תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁל הָרְשָׁעִים, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה אֲחִיזָה מֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶן, אֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת מֵהֶם וּלְהַכְנִיעָם כַּנַּ״ל.

'דְּגְמִירֵי, דְּמָאן דְּשָׁקִיל מִידֵי מִנַּיְהוּ לָא מִסְתַּגֵּי לֵיהּ', הַיְנוּ כַּנַּ״ל; שֶׁיֵּשׁ לָנוּ קַבָּלָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁלּוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ אֵיזֶה דְּבַר תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁל הָרְשָׁעִים, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה אֲחִיזָה מֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶן, אֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת מֵהֶם וּלְהַכְנִיעָם כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן סַכָּנָה אֲפִלּוּ לְהִכָּנֵס כַּנַּ״ל, וְאַף שֶׁכְּבָר נִכְנַס, קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו לָצֵאת.

'אַזְלִי אַהֲדַרְתֵּיהּ', הַיְנוּ שֶׁהֶחֱזַרְתִּי מַה שֶּׁהָיָה אֶצְלִי אֵיזֶה מְעַט אֲחִיזַת הָרַע מֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, הֶחֱזַרְתִּי וְהִפְרַשְׁתִּי מִמֶּנִּי. 'וְהַדַּר מִסְתַּגֵּי לָן', שֶׁאָז עָלְתָה בְּיָדֵינוּ לָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָּיו לְהַכְנִיעוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר שֶׁמַּפְרִישׁ מֵעַצְמוֹ כָּל אֲחִיזַת הָרַע שֶׁלָּהֶם לְגַמְרֵי, הוּא יָכוֹל לָצֵאת מֵהֶם וּלְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם, בִּבְחִינַת "מַשְׁפִּיל רָשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ" כַּנַּ״ל:

'אַזְלִי אַהֲדַרְתֵּיהּ', הַיְנוּ שֶׁהֶחֱזַרְתִּי מַה שֶּׁהָיָה אֶצְלִי אֵיזֶה מְעַט אֲחִיזַת הָרַע מֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, הֶחֱזַרְתִּי וְהִפְרַשְׁתִּי מִמֶּנִּי. 'וְהַדַּר מִסְתַּגֵּי לָן', שֶׁאָז עָלְתָה בְּיָדֵינוּ לָצֵאת מִתַּחַת בִּרְכָּיו וּלְהַכְנִיעוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הוּא זֶה שֶׁמַּפְרִישׁ מֵעַצְמוֹ כָּל אֲחִיזַת הָרַע שֶׁלָּהֶם לְגַמְרֵי, הוּא יָכוֹל לָצֵאת מֵהֶם וּלְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם, בִּבְחִינַת "מַשְׁפִּיל רָשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ", כַּנַּ״ל; שֶׁהוּא זְכוּךְ וּבְרוּר הַמִּדּוֹת מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵ״שׁ, ר׳וּחַ, מַ״יִם, עָ״פָר, וְכַנַּ״ל.

וְזֶהוּ: "רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב", הִיא הַתּוֹרָה, הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב. "וְגֻלָּה עַל רֹאשָׁהּ", פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: 'מַעְיָן', הוּא הַמַּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה', הוּא הַתְּפִלָּה. "וְשִׁבְעָה נֵרוֹתֶיהָ", הֵם הַנִּשְׁמוֹת דְּאִתְרְבִיאוּ בַּגָּן,

וְזֶהוּ — עַכְשָׁו יְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק שֶׁהִתְחִיל בּוֹ (זְכַרְיָה ד, ב): "רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב", זָהָב הִיא הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרֵאת (תְּהִלִּים יט, יא): "הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב", גַּם זָהָב בָּא מִצָּפוֹן, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, הָרוּחַ צְפוֹנִית כַּנַּ״ל.

"וְגֻלָּה עַל רֹאשָׁהּ", פֵּרֵשׁ רַשׁ״י 'מַעְיָן', הוּא הַמַּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה', הוּא הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת עֵדֶן, שֶׁהוּא עַל הַגַּן, וְזֶהוּ "וְגֻלָּה עַל רֹאשָׁהּ", שֶׁהוּא הַכֶּתֶר הַנִּמְשָׁךְ עַל הַתּוֹרָה, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה נִפְתָּח הַשֵּׂכֶל לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה, אֶת הַהֲלָכָה, כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב לְעֵיל.

וְשִׁבְעָה נֵרוֹתֶיהָ הֵם הַנִּשְׁמוֹת; כִּי הַנִּשְׁמוֹת נִקְרָאוֹת נֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ, כז): "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם" וְגוֹ' דְּאִיתְרְבִיאוּ בַּגָּן, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, כִּי שָׁם שָׁרְשָׁן, כִּי י״שׁ שִׁ׳שִׁים ר׳בּוֹא א׳וֹתִיּוֹת

לַ׳תּוֹרָה, כְּנֶגֶד שֹׂרֶשׁ נִשְׁמַת י׳שְׂ׳רָ׳אֵ׳ל׳, **הַנֶּחֱלָקִים לְשֶׁבַע כִּתּוֹת**, עַיֵּן מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים יא): שֶׁבַע כִּתּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים יֵשׁ וְכוּ׳, וְכָל כַּת וְכַת יֵשׁ לוֹ מָדוֹר בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּגַן־עֵדֶן, עַיֵּן שָׁם.

שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת הֵם מ״ט אוֹרוֹת, שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז לֶעָתִיד (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם); וְאוֹר הַגָּנוּז הַזֶּה הוּא סוֹד הַבִּינָה, **בְּחִינַת עֵדֶן, עַיִן לֹא רָאָתָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל**, אֲשֶׁר כָּל זֶה סוֹד שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁצְּרִיכִים לִמְנוֹת אֶת הַיָּמִים, שֶׁהֵם כְּלַל הַמֻּחְסָרוֹנוֹת, כִּי כָל

הַנֶּחֱלָקִים לְשֶׁבַע כִּתּוֹת. ״שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת״, הֵם מ״ט אוֹרוֹת, שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז לֶעָתִיד (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם), **בְּחִינַת עֵדֶן עַיִן לֹא רָאָתָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל. ״וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳שְׁנֵי אִילָנוֹת׳, הַיְנוּ אִילָנָא דְּחַיֵּי וְאִילָנָא דְּמוֹתָא, הַיְנוּ טוֹב וָרָע כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ: אֶחָד מִיָּמִין**

הַמְנַיְנִים שֶׁהָאָדָם מוֹנֶה הוּא רַק מֵחֲמַת חִסָּרוֹן, וְרוֹצֶה לְהַשְׁלִימוֹ, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִזֶּהֲמַת מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת הָרַב דִּקְלִפָּה, פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, הֻצְרְכוּ לִמְנוֹת אֶת הַיָּמִים, עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, שֶׁשָּׁם שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, הֶאָרַת הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר יִגָּלֶה וְיָאִיר עֵינֵינוּ בְּהָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִשְׁלָם אֵצֶל כָּל אֶחָד חֶסְרוֹנוֹתָיו. וּבֶאֱמֶת אֵין סוֹפְרִין רַק מ״ט יוֹם, בְּחִינַת שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת, שֶׁבַע פַּעַם שֶׁבַע, שֶׁהֵם הַמְשָׁכַת מ״ט אוֹרוֹת, שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז לֶעָתִיד, כִּי יוֹם הַחֲמִשִּׁים הוּא בִּינָה, עָלְמָא דְּאָתֵי, עֶצֶם גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּטוּל הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי, עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה תְּהַלֵּל יָהּ, שֶׁיִּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל עוֹד שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לְהַכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגָה זוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בְּמֹשֶׁה (תְּהִלִּים ח, ו): ״וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹקִים״; כִּי אִיתָא, שֶׁמֹּשֶׁה זָכָה לְמ״ט שַׁעֲרֵי בִינָה, אֲבָל שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים לֹא הִשִּׂיג, עַד שֶׁיָּבֹא וְיִתְעַבֵּר בְּמָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר יַשִּׂיג מ׳חַ׳ שֶׁל שַׁעַר נ׳וּן׳. וְעַל־כֵּן הַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, עֲדַיִן יֵשׁ אַחֲרֶיהָ גָּלוּת, כִּי לֹא נִתְגַּלָּה רַק מ״ט שְׁעָרִים, שֶׁהֵם מ״ט אוֹרוֹת, אֲבָל בַּגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, אֲשֶׁר תִּהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ, תִּתְגַּלֶּה הֶאָרַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁשָּׁם כֻּלָּם בְּטֵלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעֹצֶם הַגִּלּוּי שֶׁמְּגַלֶּה, וְעַל־כֵּן אָז יִהְיֶה בְּטוּל הַבְּחִירָה, אַךְ כַּגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן כָּךְ גּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, מַה גּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן נִגְלָה לָהֶם וְחָזַר וְנִכְסָה מֵהֶם, כָּךְ גּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן (הוּבָא בְּיַלְקוּט הוֹשֵׁעַ רֶמֶז תקי״ח); כִּי עַל גּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן נִתְגַּבֵּר הָרַב דִּקְלִפָּה לְכַסּוֹתוֹ וּלְהַסְתִּירוֹ, שֶׁהֵם כְּלַל הָרְשָׁעִים הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁהָיָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמוֹ־כֵן עַל גּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, שֶׁיִּהְיֶה גַּם־כֵּן מֹשֶׁה, כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט): מַ׳ה שֶּׁ׳הָיָה הִ׳וּא שֶׁיִּהְיֶה, רָשִׁים בְּשֵׁם מ׳שֶׁ׳ה׳, עַיֵּן שָׁם; שֶׁיְּכַסֶּהוּ וַיַּסְתִּירֵהוּ מֵהָעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל רַבֵּנוּ זַ״ל, וְעַל אֵלּוּ שֶׁמּוֹסְרִים נַפְשָׁם לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְמוּדוֹ הַטּוֹב לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, מֵהָרַב דִּקְלִפָּה, שֶׁהֵם כְּלַל הָרְשָׁעִים הַמִּתְלַבְּשִׁים בְּכַמָּה מִינֵי לְבוּשִׁים, וְחוֹלְקִים וְרוֹדְפִים וּמִתְלוֹצְצִים מֵהָאֱמֶת, וּמַסְתִּירִים אֶת אוֹר הַגְּאֻלָּה מֵהָעוֹלָם.

וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳שְׁנֵי אִילָנוֹת׳, הַיְנוּ ׳אִילָנָא דְּחַיֵּי וְאִילָנָא דְּמוֹתָא׳, הַיְנוּ טוֹב וָרָע כַּנַּ״ל, כִּי הַטּוֹב הוּא הָרוּחַ חַיִּים, הֶאָרַת הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, אוֹר שֶׁל מָשִׁיחַ, רוּחַ אֱלֹקִים הַמְרַחֶפֶת עַל אַנְפֵּי אוֹרַיְתָא, וְהָרָע הוּא הָרוּחַ הַטֻּמְאָה, הֶאָרַת הָרַב דִּקְלִפָּה, הַמְּלֵא

חֲסָרוֹנוֹת, קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ אֶחָד מִיָּמִין — זֶהוּ הַקְּדֻשָּׁה, וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל — זֶהוּ הַטֻּמְאָה כַּנַּ״ל; וְזֶהוּ עִקַּר הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן הַזּוֹכֶה לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, שׁוֹפֵךְ שִׂיחָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח לוֹ שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל, וּמַעְיְנוֹת הַחָכְמָה מַתְחִילִים לִנְבֹּעַ בּוֹ כְּמוֹ נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, וְזוֹכֶה לִלְמֹד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּשְׁקִידָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וּבִפְרָט לִמּוּד הַפּוֹסְקִים כַּנַּ״ל, וְזוֹכֶה לְבָרֵר לְעַצְמוֹ הַהֲלָכָה. וְעַל־יְדֵי לִמּוּד הַפּוֹסְקִים עִם מֹחַ מְזֻכָּךְ, עַל־יְדֵי־זֶה ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, שֶׁנִּפְרָד הָרַע מֵהַטּוֹב, זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל.

וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ מָה אֵלֶּה, וַיַּעַן וְכוּ׳ ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי״; הַיְנוּ בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים הַנַּ״ל, בְּחִינַת ״כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְבָרְרִין הַטּוֹב מִן הָרַע כַּנַּ״ל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל מַרְאֵה הַמְּנוֹרָה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְרוּחַ הַחַיִּים וְנִשְׁלָם כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת כַּנַּ״ל; כִּי הֵרְאוּ לוֹ כִּי לֹא בְכֹחַ וְלֹא בְחַיִל יְכוֹלִים לְנַצֵּחַ אֶת הָרְשָׁעִים, כִּי אִם בְּרוּחַ הַנִּמְשֶׁכֶת מֵהַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל, מְנַצְּחִים אֶת הָרְשָׁעִים. וְעַל־כֵּן

וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל, כַּנַּ״ל. ״וּמִשָּׁם יִפָּרֵד״, שֶׁנִּפְרָד הָרַע מֵהַטּוֹב, זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל.

״וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ מָה אֵלֶּה. וַיַּעַן וְכוּ׳ לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי״, הַיְנוּ בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים הַנַּ״ל, בְּחִינַת ״כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְבָרְרִין הַטּוֹב מִן הָרַע כַּנַּ״ל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל מַרְאֵה הַמְּנוֹרָה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְרוּחַ הַחַיִּים וְנִשְׁלָם כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת כַּנַּ״ל.

(וְזֶהוּ: ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת. מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר״ וְכוּ׳, כִּי זְרֻבָּבֶל הָיָה אָז הַצַּדִּיק־הַדּוֹר, וְעָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ כַּמָּה רְשָׁעִים לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, כַּמְבֹאָר בְּפִסּוּקִים רַבִּים.

וְזֶהוּ; [דָּבָר זֶה הוֹצִיא מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל מִתּוֹךְ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, עַיֵּן בְּאוּר הַלִּקּוּטִים: וְלֹא בְּפֵרוּשׁ אִתְמַר, עַיֵּן שָׁם]; ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת, מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר״ וְכוּ׳ — כִּי זְרֻבָּבֶל הָיָה אָז הַצַּדִּיק הַדּוֹר, עַיֵּן בְּשַׁלְשֶׁלֶת הַקַּבָּלָה: זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל בֶּן יְהוֹיָכִין עָלָה מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ נָשִׂיא וְרֵישׁ גָּלוּתָא וְכוּ׳, וְהוּא אֶחָד מֵהַק״כ חֲכָמִים מִכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, עַיֵּן שָׁם; וְעָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ כַּמָּה רְשָׁעִים לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, כַּמְבֹאָר בְּפִסּוּקִים רַבִּים בְּסֵפֶר נֶחֱמְיָה, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לח.): זְרֻבָּבֶל זֶה נֶחֱמְיָה, עַיֵּן שָׁם; וַאֲשֶׁר מָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְקָמוּ עָלָיו רְשָׁעִים סַנְבַּלַט הַחֹרֹנִי, וְטוֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמּוֹנִי, וְגֶשֶׁם הָעַרְבִי, וְרָצוּ לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁרָצָה לִבְנוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּלְחַזֵּק חוֹמוֹתֶיהָ, וַיַּלְעִיגוּ לוֹ, וַיְבַזּוּ אוֹתוֹ, עַיֵּן בְּכָל סֵפֶר נֶחֱמְיָה, אֵיךְ שֶׁחִזֵּק וְאִמֵּץ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָמְדוּ עָלָיו הָרְשָׁעִים, וּבִזּוּ אוֹתוֹ וְלָעֲגוּ לוֹ, וְהוּא אַף־עַל־פִּי־

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ז.): הַשְּׁכֵם וְהַעֲרֵב עֲלֵיהֶן לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ (וְיֵשׁ נֻסְחָא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת) [שֶׁהוּא תּוֹרָה וּתְפִלָּה], וְהֵן כָּלִין מֵאֲלֵיהֶן, עַיֵּן שָׁם וְכַנַּ״ל.

כֵּן חִזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד, וְלֹא נָפַל רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל זֶה נֶאֱמַר שָׁם: ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ, כִּי אִם בְּרוּחִי״ וְכוּ׳, שֶׁעַל־יְדֵי בְּחִינַת הַמְּשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים הַנַּ״ל, שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק גָּמוּר וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה יַכְנִיעַ וְיַפִּיל כָּל הַשּׁוֹנְאִים; כִּי כְּשֶׁאָחַד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבְקוּת אֱמֶת, וּמַמְשִׁיךְ כָּל הָרוּחַ חַיִּים רַק מֵהַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי הַמְּשָׁכַת מַעְיַן הַתְּפִלָּה, הוּא אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה, כִּי הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְנִשְׁלָם לוֹ כָּל חִסָּרוֹנוֹתָיו, בְּחִינַת ״מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר״, שֶׁכָּל הַמּוֹנְעִים הָעוֹמְדִים לְפָנָיו כְּהַר, כִּי (סַנְהֶדְרִין נב:): צַדִּיקִים נִדְמֶה לָהֶם הַיֵּצֶר הָרַע (שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בִּשְׁלוּחָיו, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים הַמּוֹנְעִים) כְּהַר, עַיֵּן שָׁם; כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים הַנַּ״ל, כַּנַּ״ל); וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכַּת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה׳, אוֹת מז, שֶׁמְּפָרֵשׁ, שֶׁזְּכִרְיָה נִתְקַשָּׁה עַל עֵסֶק תִּקּוּן הַמְּנוֹרָה מְאֹד, שֶׁהוּא הַכְּלִי לְהַמְשָׁכַת הָאָרַת הָרָצוֹן אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר רַק אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן נִתְקַשָּׁה זְכַרְיָה, מֵחֲמַת שֶׁרָאָה שֶׁשְּׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ, שֶׁהֵם שְׁנֵי אִילָנוֹת — אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל, שֶׁהֵם בְּחִינַת אִילָנָא דְּחַיֵּי וְאִילָנָא דְּמוֹתָא, שֶׁהֵם בְּחִינַת סִטְרָא דִּקְדֻשָּׁה וְסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁכְּנֶגְדּוֹ, שֶׁמִּתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם רַע לְעֻמַּת טוֹב וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן שָׁאַל: ״מָה אֵלֶּה״ — שְׁתֵּי פְּעָמִים, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשִּׂיג אֵיךְ יְכוֹלִין לִכְבֹּשׁ הַר כָּזֶה, מֵאַחַר שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא מִתְגַּבֶּרֶת כְּנֶגֶד כָּל אָדָם כָּל־כָּךְ בְּכָל פַּעַם, וְהֵשִׁיב לוֹ הַמַּלְאָךְ: ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ, כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת״; בְּחִינַת רָצוֹן, שֶׁנִּקְרָא רוּחַ ה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל כ, לב): ״וְהָעֲלֶה עַל רוּחֲכֶם״; הַיְנוּ עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, הַנִּמְשָׁךְ מֵרוּחַ ה׳ עַל יְדֵי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְגַּבֵּר כָּל אֶחָד לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ, כִּי אִם עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָרָצוֹן וְכוּ׳, וְזֶהוּ ״מִי אַתָּה הָהָר הַגָּדוֹל״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשּׁוֹנְאִים הַמּוֹנְעִים הַגְּדוֹלִים (וּכְעֵין שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם), לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר, כִּי כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ לִפְנֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת זְרֻבָּבֶל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָרָצוֹן שֶׁיָּאִיר בְּיִשְׂרָאֵל וְכַנַּ״ל, עַיֵּן שָׁם.

וְעַל זֶה נֶאֱמַר שָׁם: ״לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי״ וְכוּ׳, שֶׁעַל־יְדֵי בְּחִינַת הַמְּשָׁכַת הָרוּחַ־חַיִּים הַנַּ״ל, שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק הַגָּמוּר וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה יַכְנִיעַ וְיַפִּיל כָּל הַשּׁוֹנְאִים, בְּחִינַת ״מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר״, שֶׁכָּל הַמּוֹנְעִים הָעוֹמְדִים לְפָנָיו כְּהַר, כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים הַנַּ״ל, כַּנַּ״ל).

ט) וְהִנֵּה מְבֹאָר לְמַעְלָה, כִּי הָרוּחַ־חַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה, בְּחִינַת ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם״ כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְלֹא הָיָה לָהֶם מֵהֵיכָן לְקַבֵּל הָרוּחַ־חַיִּים, נֶאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת ו): ״מִקֹּצֶר רוּחַ״, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מֵאַיִן לְקַבֵּל הָרוּחַ־חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֹרֶךְ אַפַּיִם, מַאֲרִיךְ רוּחֵהּ כַּנַּ״ל, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר בָּהֶם

ט) (עַכְשָׁו יוֹסִיף וְיָבֹאר עַל־פִּי הַנַּ״ל, עִנְיַן הֱיוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם). **וְהִנֵּה מְבֹאָר לְמַעְלָה, כִּי הָרוּחַ חַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה, בְּחִינַת: ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְלֹא הָיָה לָהֶם מֵהֵיכָן לְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים, נֶאֱמַר בָּהֶם** (שְׁמוֹת ו, ט): **״מִקֹּצֶר רוּחַ״, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מֵאַיִן לְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֹרֶךְ אַפַּיִם, מַאֲרִיךְ רוּחֵהּ כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בָּהֶם:**

״מִקְצֶר רוּחַ״, שֶׁהוּא הֶפֶךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים שֶׁמַּמְשִׁיכִין עַל־יְדֵי אֲנָחָה, לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל. כִּי הָרוּחַ הוּא שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל, בְּחִינַת: ״וְיִתֵּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ״; כִּי עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה בִּבְחִינַת הַנַּ״ל, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנָם, כִּי עֲדַיִן הָיָה קוֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, בְּחִינַת ״מִקְצֶר רוּחַ״ כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן גָּבַר עֲלֵיהֶם גָּלוּת מִצְרַיִם וּפַרְעֹה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: ״תַּחֲרִישׁ כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם בְּחִינַת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, טֻמְאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא רוּחַ סְעָרָה, בְּחִינַת עֵשָׂו, אִישׁ שָׂעִיר, שֶׁהוּא הַשָּׂר שֶׁל מִצְרַיִם (כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים), וְאָז הִתְגַּבְּרוּ וְרָצוּ לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהָרוּחַ סְעָרָה שֶׁגָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בְּחִינַת: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, רָצָה לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹנְקִים יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא הָיָה לְיִשְׂרָאֵל כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֲרִיכוּת הָרוּחַ חַיִּים, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַתּוֹרָה עֲדַיִן וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הִיא בְּחִינַת בְּלִיעָה, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים סט, טז): ״וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה״, שֶׁהֵם מְצוּלַת הַיָּם, בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁהֵם נִקְרָאִים מְצוּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, ה): ״יְרָדוּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן״ וְגוֹ׳, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיָה קוֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן הָיָה קָשֶׁה לְגָאֳלָם, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מִמַּה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמָם הָרוּחַ חַיִּים הַמַּשְׁלִים הַחִסָּרוֹנוֹת, עַד שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְאַנֵּחַ גְּנוּחֵי וַאֲנָחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג): ״וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבֹדָה״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה שָׁלַח אַחַר־כָּךְ אֲלֵיהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת; כִּי הָאֲנָחָה שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי מַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר, וְהוּא הֵאִיר בָּהֶם אֶת עִנְיַן הַתְּפִלָּה, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ וְיִתְבּוֹדְדוּ הָרַבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְתַּח אֶצְלָם מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה וְהַדַּעַת, עַד שֶׁזָּכוּ לְקַבֵּל עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הַתּוֹרָה. כִּי ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, זֶה הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל, וְשָׁם יוֹצֵא וְנִתְעוֹרֵר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעְיָן הוּא הַחָכְמָה, אֶל הַתּוֹרָה וְכַנַּ״ל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ג׳, אוֹת א׳ ה׳).

״מִקְצֶר רוּחַ״, שֶׁהוּא הֶפֶךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁמַּמְשִׁיכִין עַל־יְדֵי אֲנָחָה לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל, כִּי הָרוּחַ הוּא שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל, בְּחִינַת ״וְיִתֵּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ״.

וְזֶהוּ בְּחִינַת: ״הַרְחֵב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, שֶׁנִּתְמַלֵּא הַחִסָּרוֹן. וְזֶהוּ בְּחִינַת מְלֹא פוּם — מְלֹא פוּם, וְהָעִנְיָן — כִּי מְלֹאפוּם הוּא יו״ד וָא״ו, וְהוּא בְּחִינַת יו״ד מִינֵי דְּפִיקִין, כְּנֶגֶד יו״ד הַדִּבְּרוֹת, עַצְמָם הָרוּחַ חַיִּים הַמַּשְׁלִים הַחִסָּרוֹנוֹת, עַד שֶׁהוּא הֶפֶךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים שֶׁמַּמְשִׁיכִין עַל־יְדֵי אֲנָחָה, לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל. כִּי הָרוּחַ הוּא שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן כַּנַּ״ל, בְּחִינַת: ״וְיִתֵּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ״; כִּי עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה בִּבְחִינַת הַנַּ״ל, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנָם, כִּי עֲדַיִן הָיָה קוֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, בְּחִינַת ״מִקְצֶר רוּחַ״ כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן גָּבַר עֲלֵיהֶם גָּלוּת מִצְרַיִם וּפַרְעֹה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: ״תַּחֲרִישׁ כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם בְּחִינַת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, טֻמְאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא רוּחַ סְעָרָה, בְּחִינַת עֵשָׂו, אִישׁ שָׂעִיר, שֶׁהוּא הַשָּׂר שֶׁל מִצְרַיִם (כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים), וְאָז הִתְגַּבְּרוּ וְרָצוּ לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהָרוּחַ סְעָרָה שֶׁגָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בְּחִינַת: ״כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם״, רָצָה לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹנְקִים יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא הָיָה לְיִשְׂרָאֵל כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֲרִיכוּת הָרוּחַ חַיִּים, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַתּוֹרָה עֲדַיִן וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הִיא בְּחִינַת בְּלִיעָה, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים סט, טז): ״וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה״, שֶׁהֵם מְצוּלַת הַיָּם, בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁהֵם נִקְרָאִים מְצוּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, ה): ״יְרָדוּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן״ וְגוֹ׳, בְּחִינַת ״כְּבַלַּע רָשָׁע״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; וְעַל־כֵּן בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיָה קוֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן הָיָה קָשֶׁה לְגָאֳלָם, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מִמַּה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמָם הָרוּחַ חַיִּים הַמַּשְׁלִים הַחִסָּרוֹנוֹת, עַד

עַכְשָׁו יוֹסִיף וְיָבֹאר, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִשְׁלָם כָּל הַחִסָּרוֹנוֹת, וּמַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ. וְזֶהוּ בְּחִינַת (תְּהִלִּים פא, יא): ״הַרְחֵב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְחִיב פִּיו בַּאֲנָחָה, עַל־יְדֵי־זֶה ״אֲמַלְאֵהוּ״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹנוֹת. וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ״י: ״הַרְחֵב פִּיךָ״ — ׳לִשְׁאֹל מִמֶּנִּי כָּל תַּאֲוֹת לִבֶּךָ, ״וַאֲמַלְאֵהוּ״ — כְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַל אֲמַלֵּא, עַיֵּן שָׁם. וּמַה הַלָּשׁוֹן ״וַאֲמַלְאֵהוּ״? וְזֶהוּ בְּחִינַת מְלֹאפוּם — מְלֹא פוּם. [כִּי הַמְּלֹאפוּם הוּא הָאוֹתִיּוֹת מְלֹא פוּם, עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד]; וְהָעִנְיָן (לְהָבִין הַשַּׂיָּכוּת אֶל הַנַּ״ל), כִּי מְלֹאפו״ם הוּא יו״ד וָא״ו, הַיְנוּ נְקֻדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת יו״ד בְּתוֹךְ אוֹת ו׳, זֶה נִקְרָא מְלֹאפו״ם [כָּזֶה ו], וְהוּא הַיְנוּ הַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת יו״ד, הוּא בְּחִינַת יו״ד מִינֵי דְּפִיקִין שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, וְהֵם

כְּנֶגֶד יו״ד הַדִּבְּרוֹת, וְהַדֹּפֶק הוּא עַל־יְדֵי הָרוּחַ כַּיָּדוּעַ, כִּי כְּפִי תְּנוּעַת הַגּוּף, עַל־יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים שֶׁבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְנוֹעֵעַ וְדוֹפֵק הַדֹּפֶק, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אוֹתוֹ חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הַגּוּף שֶׁבּוֹ, וְעַל־כֵּן הֵם עֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין (עַיֵּן תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סט קה.) כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, כִּי הָרוּחַ שֶׁהוּא הַדֹּפֶק הוּא בְּהַתּוֹרָה כַּנַ״ל, וְהַוָּא״ו הוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכַת הָרוּחַ, כִּי אוֹת וָא״ו הוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכָה, כִּי אוֹת וָא״ו בְּכָל פַּעַם מוֹסִיף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ה.): וָא״ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכָה וְהוֹסָפָה. [וְעַיֵּן בַּסֵּפֶר ״מָגֵן דָּוִד״, אוֹת וָא״ו, שֶׁמְּבָאֵר, כִּי הַוָּא״ו מְמֻצַּעַת וּמַכְרַעַת בֵּין לְמַטָּה, בֵּין לְמַעְלָה, בֵּין לָאֶמְצַע, עַיֵּן שָׁם]; וְהַיְנוּ מְלֹא פּוּם — מְלֹא פּוּם; כִּי עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הָרוּחַ נִשְׁלָם הַחִסָּרוֹן, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, שֶׁנִּתְמַלֵּא הַחִסָּרוֹן כַּנַ״ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מְלֹא פּוּם — מְלֹא פּוּם כַּנַ״ל. וְזֶהוּ שֶׁדִּקְדֵּק (תְּהִלִּים פא, יא): ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם״, שֶׁהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְאַחַר־כָּךְ וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר שָׁם הָרוּחַ, וַאֲזַי דַּיְקָא ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״. וְעַיֵּן בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן: ׳אַפְתֵּי פוּמָךְ בְּפִתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא וַאֲמַלֵּי יָתָהּ מִכָּל טָבְתָא׳, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים (פֶּרֶק א׳, סִימָן יג), שֶׁיָּצָא הַדִּבּוּר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְזֶהוּ ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, כָּל מַה שֶּׁתַּרְחִיב פִּיךָ לְהָיוֹת מוּכָן לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, ״וַאֲמַלְאֵהוּ״ — וְיִשָּׁלֵם לְךָ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת,בְּחִינַת מִלֹּא פּוּם כַּנַ״ל, בְּחִינַת שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, כִּי דַּיְקָא אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּחִינַת: ״הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״, שֶׁאָז נִתְבַּטֵּל בְּחִינַת: ״מִקְצֶר רוּחַ״ כַּנַ״ל, כִּי קִבְּלוּ הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים כַּנַ״ל, עַל־כֵּן אָז דַּיְקָא ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, בְּחִינַת שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, בְּחִינַת מִלֹּא פּוּם, בְּחִינַת ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״ כַּנַ״ל. וְעַל־כֵּן נִזְכַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּפָרָשַׁת צִיצִית (בְּמִדְבַּר טו, מא): ״אֲנִי ה׳ אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״ וְגוֹ׳; כִּי צִיצִית

וְהַדֹּפֶק הוּא עַל־יְדֵי הָרוּחַ, כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן הֵם עֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין, כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, כִּי הָרוּחַ שֶׁהוּא הַדֹּפֶק הוּא בְּהַתּוֹרָה כַּנַ״ל, וְהַוָּא״ו הוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכַת הָרוּחַ, וְהַיְנוּ מְלֹא פּוּם — מְלֹא פּוּם, כִּי עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הָרוּחַ נִשְׁלָם הַחִסָּרוֹן, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, שֶׁנִּתְמַלֵּא הַחִסָּרוֹן כַּנַ״ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מְלֹא פּוּם כַּנַ״ל.

וְזֶהוּ שֶׁדִּקְדֵּק (תְּהִלִּים פא): ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם״, וְקִבְּלוּ הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם הָרוּחַ, וַאֲזַי דַּיְקָא ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, בְּחִינַת מְלֹא פּוּם כַּנַ״ל, בְּחִינַת שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, כִּי דַּיְקָא אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּחִינַת ״הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״, שֶׁאָז נִתְבַּטֵּל בְּחִינַת ״מִקְצֶר רוּחַ״ כַּנַ״ל, כִּי קִבְּלוּ הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים כַּנַ״ל, עַל־כֵּן אָז דַּיְקָא: ״הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״, בְּחִינַת שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן, בְּחִינַת מְלֹא פּוּם, בְּחִינַת ״יְמַלֵּא ה׳ כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״ כַּנַ״ל.

וְעַל־כֵּן נִזְכַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּפָרָשַׁת צִיצִית, כִּי צִיצִית

בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, בְּחִינַת מֵאַרְבַּע רוּחוֹת וְכוּ׳ כַּנַּ״ל.

גַּם דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל אָז בְּשִׁעַת גְּמַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ״ל מֵעִנְיַן י״ב שְׁעוֹת הַיּוֹם וְי״ב שְׁעוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם י״ב צִרּוּפֵי הַוַּיָ״ה, בְּכָל שָׁעָה יֵשׁ צֵרוּף אַחֵר, עַיֵּן רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי (פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים לא, טז): ״בְּיָדְךָ עִתֹּתָי״; בָּא לְרַמֵּז, שֶׁהַשֵּׁם הַגָּדוֹל שֶׁדָּרְשׁוּ בּוֹ (שְׁמוֹת ג, טו): ״זֶה שְׁמִי לְעֹלָם״, ׳לְעֹלָם׳ כְּתִיב, כּוֹלֵל בְּצִרּוּפוֹ הַשֵּׁמוֹת, שֶׁהֵן י״ב בַּיּוֹם וְי״ב בַּלַּיְלָה, וְכוֹלֵל גַּם הָרְגָעִים, שֶׁהַסִּימָן בָּהֶם (יְשַׁעְיָה כז, ד): ״׳אֶפְשָׁעָה׳ בָּהּ״; שֶׁהֲרֵי בְּגִלְגּוּל אוֹת רִאשׁוֹן לְאַרְבַּעְתָּם כּוֹלֵל כְּמִנְיַן הָרְגָעִים, וּלְכָךְ מְסַיֵּם הַכָּתוּב: ״אֲנִי ה׳״, יַזְהִירֵנוּ שֶׁלֹּא יְפַנֶּה לִבּוֹ בְּכָל שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו, כִּי אִם בַּשֵּׁם הַגָּדוֹל הַכּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, וְהָבֵן זֶה עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בַּשְּׁלָ״ה הַקָּדוֹשׁ (שַׁעַר הָאוֹתִיּוֹת, אוֹת ה׳), שֶׁפֵּרֵשׁ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים; ׳אֶפְשָׁעָה׳ הוּא אוֹתִיּוֹת אָלֶ״ף וּפֵ׳ (תתר״ף) שָׁעָ״ה, עַיֵּן שָׁם בַּאֲרִיכוּת, אֵיךְ שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַחֶשְׁבּוֹן בִּפְרָטִיּוּת, אֵיךְ עַל־יְדֵי גִּלְגּוּל שֵׁם הַוַּיָ״ה נַעֲשֶׂה תתר״ף; הַיְנוּ אִם תִּקַּח אוֹת רִאשׁוֹן שֶׁל שֵׁם הַוַּיָ״ה, דְּהַיְנוּ יוּ״ד, שֶׁעוֹלָה בְּמִלּוּאָהּ כ׳, וּתְגַלְגֵּל (רָצָה לוֹמַר שֶׁתִּכְפֹּל) כ׳ פְּעָמִים יוּ״ד, שֶׁעוֹלֶה בְּמִלּוּאָהּ כ׳, וְיֵצֵא ת׳ (כִּי כ׳ פְּעָמִים כ׳ עוֹלֶה ת׳). וְאַחַר־כָּךְ תִּקַּח אֶת הַיּוּ״ד שֶׁעוֹלֶה כ׳, וְתִכְפֹּל הֵ״א הָעוֹלֶה ו׳, וְיֵצֵא ק״כ (כִּי כ׳ פְּעָמִים ו׳ עוֹלֶה ק״כ), וְאַחַר־כָּךְ תִּקַּח אֶת הַיּוּ״ד שֶׁעוֹלֶה כ׳, וְתִכְפֹּל אוֹת וָי״ו הָעוֹלֶה כ״ב, וְיֵצֵא ת״ם (כִּי כ׳ פְּעָמִים כ״ב עוֹלֶה ת״מ), וְאַחַר־כָּךְ תִּקַּח אֶת הַיּוּ״ד שֶׁעוֹלֶה כ׳, וְתִכְפֹּל אוֹת הֵ״א הָעוֹלֶה ו׳, וְיֵצֵא ק״כ (כִּי כ׳ פְּעָמִים ו׳ עוֹלֶה ק״כ) [וּבְיַחַד ת׳ ק״כ ת״ם ק״כ עוֹלֶה תתר״ף], עַיֵּן עוֹד שָׁם; שֶׁמַּאֲרִיךְ בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם.

וְעַיֵּן בְּפַרְדֵּס (שַׁעַר פְּרָטֵי הַשֵּׁמוֹת פ״ב), שֶׁמְּבָאֵר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, אֵיךְ שֶׁבְּכָל שָׁעָה מֵאִיר שֵׁם אַחֵר מִצִּרּוּפֵי הַוַּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, כִּי שֵׁם הַוַּיָ״ה יְכוֹלִים לְצָרְפוֹ בְּי״ב מִינֵי צֵרוּפִים כַּיָּדוּעַ, וּכְשֶׁתְּגַלְגֵּל אֶת הַשֵּׁם עִם אוֹת אַחַת מֵאוֹתִיּוֹת אָלֶ״ף־בֵּי״ת יַעֲלֶה מִסְפַּר תתר״ף וְכוּ׳, וּמְסַיֵּם: ׳רְאֵה וְהָבֵן פֶּלֶא עֲצוּמוֹת, אֵיךְ בְּכָל חֵלֶק וְחֵלֶק מֵהַשָּׁעָה, רָאוּי לָנוּ לַחֲשֹׁב עַל מוֹרָאוֹ. וְזֶהוּ ״אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִם״ (וַיִּקְרָא יט), אַל תִּפְנוּ אֶל מִדַּעְתְּכֶם (שָׁפַת קמט.), שֶׁכָּל הַיּוֹם תַּחֲשֹׁב בְּאַהֲבַת שָׁמַיִם, עַל־כֵּן אָסוּר לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים, כִּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלְגּוּל תתר״ף, וְרָאוּי לַחֲשֹׁב כְּבוֹד שְׁמוֹ בְּשִׁבְתְּ״ךָ וּבְלֶכְתְּ״ךָ וּבְשָׁכְבְּ״ךָ וּבְקוּמֶ״ךָ, בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַוַּיָ״ה, שֶׁהוּא עִם הַכֹּל, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בָּ״רֵאשִׁית חָכְמָה״ (שַׁעַר הַיִּרְאָה, פֶּרֶק י׳), מֵעִנְיַן הַפְּגָם הַנּוֹגֵעַ לְיָמִים, הוּא שֶׁפֵּרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים, שֶׁבִּי״ב שְׁעוֹת הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה מִתְגַּלְגְּלִים י״ב צִרּוּפֵי הַוַּיָ״ה, בְּכָל שָׁעָה צֵרוּף אֶחָד, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, פּוֹגֵם, הוּא פּוֹגֵם בְּאוֹתָהּ הַהַוַּיָ״ה הַמִּתְגַּלְגֶּלֶת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְזֶה דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁאָמַר הֶחָסִיד: אַל תִּמְרֹד בַּאֲדוֹנְךָ, וְהוּא מַשְׁגִּיחַ בְּךָ. וְעוֹד פֵּרְשׁוּ, כִּי תתר״ף חֲלָקִים בְּשָׁעָה, וּכְנֶגְדָּם שֵׁם בֶּן ד׳ הַמִּתְגַּלְגֵּל בְּצֵרוּף נְקוּדּוֹ בְּאַלְפָּא בֵּיתָא תתר״ף צְרוּפִין, וְאָמַר שֶׁתתר״ף חֲלָקִים אֵלּוּ שֶׁבְּשָׁעָה, הֵם תתר״ף נְשִׁימוֹת שֶׁאָדָם מַנְשִׁים, וְעַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה יֵשׁ אוֹת מִשֵּׁם בֶּן ד׳, הַנּוֹתֵן בּוֹ חִיּוּת הַנְּשִׁימָה הַהִיא, וְזֶהוּ (דְּבָרִים ח, ג): ״כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי הַוַּיָ״ה יִחְיֶה הָאָדָם״; וְכֵיוָן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הַנּוֹתֵן נְשִׁימָה וְהַחַיִּים, רָאוּי שֶׁיִּהְיוּ כָּל נְשִׁימוֹתָיו לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם;

בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים, בְּחִינַת ״מֵאַרְבַּע רוּחוֹת״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל.

גַּם דִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת הַיּוֹם וּשְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שְׁנֵים־עָשָׂר צִרּוּפֵי הַוַּיָ״ה, בְּכָל שָׁעָה יֵשׁ צֵרוּף אַחֵר, וְכָל שָׁעָה נֶחֱלֶקֶת

וְעַיֵּן בְּמַעֲבָר יַבֹּק (מַאֲמָר א׳, שִׁפְתֵי צַדִּק, פֶּרֶק י״ד), אֵיךְ שֶׁמְּבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת, אֵיךְ עוֹשִׂים מִשָּׁם הֲוָיָ״ה אֶחָד תתר״ך חֲלָקִים, עַל־יְדֵי גִּלְגּוּל וּכְפִילָה, עַיֵּן שָׁם. וְכָל שָׁעָה נֶחֱלֶקֶת לְתתר״ך חֲלָקִים, וְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק מִתתר״ך חֲלָקִים, יֵשׁ בּוֹ גַּם־כֵּן צֵרוּף הַשֵּׁם, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת רוּחַ הַחַיִּים שֶׁבְּהַדֹּפֶק.

וְאָמַר מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל: וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ בְּאוֹר עִנְיָן זֶה הֵיטֵב, גַּם שָׁכַחְתִּי קְצָת מִזֶּה, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ; כִּי הָעִנְיָן עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, וְיֵשׁ לוֹ קֶשֶׁר אֶל מַה שֶּׁגִּלָּה לָעִיל מֵעִנְיַן: שֹׂרֶשׁ הַכֹּל הוּא שֵׁם הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל אֶת הָרוּחַ שֶׁלּוֹ מִשָּׁם, אַחַר בְּרוּר וְזִכּוּךְ הַד׳ יְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ, וְאָז יָאִיר לוֹ הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מֵאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָאָה, שֶׁיָּאִיר לוֹ תָּמִיד לִפְנֵי עֵינָיו שֵׁם הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא בִּגְוָנִין נְהוֹרִין. וְהִנֵּה אַחֲרֵי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אָז יַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ מֵרָחוֹק עֲרֵבוּת, נֹעַם, זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל: ד׳וֹמֶם, צ׳וֹמֵחַ, חַ׳י, מְ׳דַבֵּר, אֵ׳שׁ, ר׳וּחַ, מַ׳יִם, עָ׳פָר, הַכֹּל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גָּמוּר הוּא, רַק נִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי כָּזֶה אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִשְּׁעוֹת הַיּוֹם וּשְׁעוֹת הַלַּיְלָה מֵאִיר שָׁם הֲוָיָ״ה אַחַת, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הַשָּׁעָה בְּעַצְמָהּ נִתְחַלֶּקֶת בִּתתר״ך חֲלָקִים, שֶׁהוּא תתר״ך נְשִׁימוֹת שֶׁהָאָדָם נוֹשֵׁם בְּשָׁעָה, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, שֶׁעַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה — תְּהַלֵּל יָהּ, כִּי אַתָּה נוֹשֵׁם לֹא אֲוִיר, אֶלָּא אֱלֹקוּת גָּמוּר, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל נְשִׁימָה אַתָּה נוֹשֵׁם שֵׁם הֲוָיָ״ה אַחַת. וּמִכָּל זֶה תָּבִין מֵרָחוֹק מַעֲלַת נִשְׁגָּבוּת הַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵינוֹ נוֹשֵׁם שׁוּם נְשִׁימָה בְּלִי יִחוּד שֵׁם הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְאַשְׁרֵי הַנִּלְוִים אֵלָיו, כִּי (בָּבָא קַמָּא צב׃): כָּל הַמְחַבֵּר לְטָהוֹר — טָהוֹר, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שַׁבָּת מה׃): כָּל הַמְחַבֵּר לוֹ — הֲרֵי הוּא כָּמֹהוּ, עַיֵּן שָׁם; וּמְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ רוּחַ חַיִּים, לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁחָסֵר לוֹ, וְזוֹכֶה סוֹף כָּל סוֹף גַּם הוּא לְזַכֵּךְ אֶת הַד׳ יְסוֹדוֹתָיו, וּמֵאִיר לוֹ שֵׁם הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד לְפָנָיו, אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

לְתתר״ך חֲלָקִים, וְכָל חֵלֶק וָחֵלֶק מִתתר״ך חֲלָקִים יֵשׁ בּוֹ גַּם כֵּן צֵרוּף הַשֵּׁם, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת רוּחַ הַחַיִּים שֶׁבְּהַדֹּפֶק. וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ בְּאוֹר עִנְיָן זֶה הֵיטֵב. גַּם שָׁכַחְתִּי קְצָת מִזֶּה, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ.

״רֶכֶב אֱלֹקִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן״ (תְּהִלִּים ס״ח), **״אַלְפֵי״, בְּחִינַת אַלּוּפֵי עֵשָׂו, וְעַל־יְדֵי ״רֶכֶב אֱלֹקִים רִבֹּתַיִם״, בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִין הָרוּחַ־חַיִּים הָרַבָּנִים דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה: ״אַלְפֵי שִׁנְאָן״, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (עֲבוֹדָה זָרָה ג׃): **׳אַל תִּקְרֵי ״שִׁנְאָן״, אֶלָּא שֶׁאֵינָן׳, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ דְּהָרַב דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִין**

אַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַתּוֹרָה הַנַּ״ל מְרֻמֶּזֶת בְּפָסוּק (תְּהִלִּים סח, יח): **״רֶכֶב אֱלֹקִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן״, ׳אַלְפֵי׳ הִיא בְּחִינַת אַלּוּפֵי עֵשָׂו, וְעַל־יְדֵי ׳רֶכֶב אֱלֹקִים רִבֹּתַיִם׳, שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (הוֹבָא בְּיַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשצ״ו), **עַיֵּן שָׁם, שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים הָרַבָּנִים דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה**

׳אַלְפֵי שִׁנְאָן׳, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲבוֹדָה זָרָה ג׃): ׳אַל תִּקְרֵי שִׁנְאָן, אֶלָּא שְׁאִינָן׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִין וְנִכְנָעִין אַלּוּפֵי עֵשָׂו, רַבְרְבֵי עֵשָׂו, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרַב דִּקְלִפָּה, בְּבְחִינַת ׳אַלְפֵי שְׁאִינָן׳, שֶׁאַלּוּפֵי עֵשָׂו, רַבְרְבֵי עֵשָׂו נִתְבַּטְּלִין וְאֵינָן.

וְאַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַתּוֹרָה הַנַּ״ל מְרֻמֶּזֶת בַּפָּסוּק (יְשַׁעְיָה כד, טז): ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וָאֹמַר רָזִי־לִי רָזִי־לִי אוֹי לִי, בּוֹגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ״, ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״ זֶה בְּחִינַת כַּנְפֵי הַצִּיצִית כַּנַּ״ל, בְּחִינַת (אִיּוֹב לח, יג): ״לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי פָּרָשַׁת שְׁלַח), שֶׁפָּסוּק זֶה מְרַמֵּז עַל צִיצִית, עַיֵּן שָׁם. [וְעַיֵּן בִּפְרִי עֵץ חַיִּים, פֶּרֶק ג׳ (מִשְׁעַר הַקְּרִיאַת שְׁמַע), וּתְכַוֵּן בְּאָמְרְךָ ״מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ״, כִּי הֵם סוֹד ד׳ כַּנְפוֹת הַצִּיצִית שֶׁל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרֵאת אֶרֶץ, לְקַבְּצָם יַחַד בִּהְיוֹתָם מְפֻזָּרִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אַרְבַּעְתָּם בְּמַלְכוּת, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ]. שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהָיָה מְנַגֵּן עַל־יְדֵי הָרוּחַ צְפוֹנִית וְכוּ׳ כַּנַּ״ל; כִּי כְּנוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה נִרְמָז עַל הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים; כִּי חֲמֵשׁ נִימִין שֶׁל כְּנוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה כַּנַּ״ל [וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת שְׁלַח קעה׃), שֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁהַתְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית יוֹצֵא מִדָּג אֶחָד, הַהוֹלֵךְ בְּיַם כִּנֶּרֶת, וְנִקְרָא עַל שֵׁם כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; ״זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״ זֶה בְּחִינַת הַנִּגּוּנִים, שֶׁיָּצְאוּ מִכְּנוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד, כִּי הַנְּגִינָה וְהַזְּמִירוֹת נִמְשָׁכִין מֵהָרוּחַ חַיִּים שֶׁבְּכַנְפֵי רְאֵה, כַּיָּדוּעַ; כִּי מִשָּׁם יוֹצֵאת הַנְּשִׁימָה, וְזֶהוּ ״זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״, בְּחִינַת הַנִּגּוּן שֶׁל כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כַּנְפֵי הַצִּיצִית, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְנוּ הַצִּיצִית, שֶׁשָּׁם הוּא הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל דִּכְנוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרְשָׁעִים, בְּבְחִינַת: ״לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה״. וּבָזֶה הָיָה לְדָוִד הַכֹּחַ לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל שׂוֹנְאָיו, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים שֶׁקִּבֵּל דֶּרֶךְ רוּחַ צְפוֹנִית, שֶׁהוּא הָרוּחַ הַצָּפוּן בַּתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ״צְבִי לַצַּדִּיק״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳עָתִיד לִהְיוֹת מַצָּב וּתְקוּמָה לַצַּדִּיקִים׳, הַיְנוּ

׳מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וָאֹמַר רָזִי־לִי רָזִי־לִי אוֹי לִי, בּוֹגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ״ (יְשַׁעְיָהוּ כד), ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״, זֶה בְּחִינַת כַּנְפֵי הַצִּיצִית, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד שֶׁהָיָה מְנַגֵּן עַל־יְדֵי הָרוּחַ צְפוֹנִית וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, כִּי הַנְּגִינָה וְהַזְּמִירוֹת נִמְשָׁכִין מֵהָרוּחַ־חַיִּים שֶׁבְּכַנְפֵי רְאֵה כַּיָּדוּעַ, וְזֶהוּ: ״זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״, בְּחִינַת הַנִּגּוּן שֶׁל כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כַּנְפֵי הַצִּיצִית, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְנוּ הַצִּיצִית, שֶׁשָּׁם הוּא הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל דִּכְנוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרְשָׁעִים, בְּבְחִינַת ״לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה״. וְזֶהוּ: ״צְבִי לַצַּדִּיק״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳עָתִיד לִהְיוֹת מַצָּב וּתְקוּמָה לַצַּדִּיקִים׳, הַיְנוּ

כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים הַנַּ״ל מִתְגַּבְּרִין הַצַּדִּיקִים עַל הָרָשָׁעִים כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ״וָאמַר רָזִי־לִי״ וְכוּ׳ ״אוֹי לִי״, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳שֶׁנִּגְלוּ לִי שְׁנֵי רָזִים: רַז פֶּרֶעָנִיּוּת וְרַז יְשׁוּעָה, וַהֲרֵי תִּרְחַק הַיְשׁוּעָה עַד שֶׁיָּבֹאוּ אוֹיְבִים, בּוֹזְזִים אַחַר בּוֹזְזִים אֲחֵרִים, וְשׁוֹדְדִים אַחַר שׁוֹדְדִים, חָמֵשׁ בְּגִידוֹת אֲמוּרוֹת כָּאן, כְּנֶגֶד: בָּבֶל וּמָדַי פָּרַס וּמָדַי וְכוּתִים שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל לְפָנַי גְּאֻלָּתָם, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי הָרוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בִּבְחִינַת רוּחַ סְעָרָה, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַצָּרוֹת וַאֲרִיכַת הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ ״בּוֹגְדִים בָּגָדוּ, וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ״; כִּי יְנִיקַת הַבּוֹגְדִים וְהָרְשָׁעִים הוּא מִבְּחִינַת פְּגַם הַבְּגָדִים, דְּהַיְנוּ פְּגַם הַצִּיצִית, שֶׁהֵם בְּכַנְפֵי הַבֶּגֶד, דְּהַיְנוּ מִפְּגַם הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁאַחִיזָתָן וְשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּחִינַת אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל, אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף (זֶהוּ הֶמְשֵׁךְ הַפָּסוּק): ״פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ״ וְכוּ׳; כִּי כָּל הָרְשָׁעִים יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ, כִּי לַסּוֹף כֻּלָּה וְנֶאֱבָד וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, כִּי הַצַּדִּיקִים גְּמוּרִים מַכְנִיעִין אוֹתָם, וּמַשְׁפִּילִים רְשָׁעִים עַדֵי אָרֶץ, עַל־יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת צִיצִית, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירֹת שָׁמַעְנוּ״ כַּנַּ״ל.

רְמָזִים הַשַּׁיָּכִים לְהַתּוֹרָה הַנַּ״ל:

כְּנוֹר שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין, זֶה מְרֻמָּז עַל בְּחִינַת הַתּוֹרָה, וְכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (צַו לב.): וְתָפְשֵׁי הַתּוֹרָה אִלֵּין דְּתָפְשִׁין בְּכִנּוֹרָא, עַיֵּן שָׁם. חָמֵשׁ אֲנִי אִית לָרְאָה (חֻלִּין מז.); כִּי רוּחַ הַחַיִּים הוּא בְּהָרְאָה, וְעַל־כֵּן רֵאָה שֶׁנִּקְבָה טְרֵפָה (שָׁם מב. וְיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן לה, סָעִיף א׳), וּמִשָּׁם הַמְשָׁכַת הָרוּחַ שֶׁל הָאֲנָחָה, כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ, כִּי מִשָּׁם יוֹצֵא הַנְּשִׁימָה, וְעַל־כֵּן אִית לָהּ חָמֵשׁ אֲנִי לָרְאָה, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, עַיֵּן תִּקּוּנֵי־

הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ־חַיִּים הַנַּ״ל מִתְגַּבְּרִין הַצַּדִּיקִים עַל הָרְשָׁעִים כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ: ״וָאמַר רָזִי־לִי וְכוּ׳ אוֹי לִי״, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳שֶׁנִּגְלוּ לִי שְׁנֵי רָזִים: רַז פֶּרֶעָנִיּוּת וְרַז יְשׁוּעָה, וַהֲרֵי תִּרְחַק הַיְשׁוּעָה עַד׳ וְכוּ׳, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, כִּי הָרוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בִּבְחִינַת רוּחַ־סְעָרָה, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַצָּרוֹת וַאֲרִיכַת הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ: ״בּוֹגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ״, כִּי יְנִיקַת הַבּוֹגְדִים וְהָרְשָׁעִים הוּא מִבְּחִינַת פְּגַם הַבְּגָדִים, דְּהַיְנוּ פְּגַם הַצִּיצִית, שֶׁהֵם בְּכַנְפֵי הַבֶּגֶד, דְּהַיְנוּ מִפְּגַם הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁאַחִיזָתָן וְשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּחִינַת אַרְבַּע צִיצִית כַּנַּ״ל. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף: ״פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ״ וְכוּ׳, כִּי כָּל הָרְשָׁעִים יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ, כִּי לַסּוֹף כֻּלָּה וְנֶאֱבָד וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, כִּי הַצַּדִּיקִים גְּמוּרִים מַכְנִיעִין אוֹתָם וּמַשְׁפִּילִים רְשָׁעִים עַדֵי אָרֶץ, עַל־יְדֵי הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת צִיצִית, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירֹת שָׁמַעְנוּ״ כַּנַּ״ל.

׳כְּנוֹר שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין׳, בְּחִינַת הַתּוֹרָה, וְכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (צַו לב.): ״וְתָפְשֵׁי הַתּוֹרָה״ — ׳אִלֵּין דְּתָפְשִׁין בְּכִנּוֹרָא׳.

חָמֵשׁ אֲנִי אִית לָרְאָה (חֻלִּין מז.), כִּי רוּחַ הַחַיִּים הוּא בְּהָרְאָה, וּמִשָּׁם הַמְשָׁכַת הָרוּחַ שֶׁל הָאֲנָחָה, כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ, וְעַל־כֵּן אִית לָהּ חָמֵשׁ אֲנִי לָרְאָה, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה־

זֹהַר (תִּקּוּן כה ע.): כְּגַוְונָא דָּא אִינּוּן חָמֵשׁ כַּנְפֵי רֵאָה, כְּגַוְונָא דַּחֲמִשָּׁא חֲמְשֵׁי תּוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

חָמֵשׁ נִימִין דִּכְנוֹר דְּדָוִד, הוּא כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמְשֵׁי תּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן חֵלֶק תְּהִלּוֹתָיו שֶׁנִּגֵּן בְּכִנּוֹרוֹ, גַּם־כֵּן בַּחֲמִשָּׁה סְפָרִים, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמְשֵׁי תּוֹרָה וְכַנַּ״ל.

(עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים, תִּקּוּן י׳: כַּנְפֵי מְצָוָה אִינּוּן ה׳ קְשִׁרִין לָקֳבֵל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳, דְּאִינּוּן לָקֳבֵל ה׳ נִימִין דִּכְנוֹר דְּדָוִד, דַּהֲוָה מְנַגֵּן מֵאֲלִיו י״ג חָלְיִין כְּחוּשְׁבָּן אֶחָד דְּקָלָא דְּנִגּוּנָא סַלְקָא בְּאֶחָד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

גַּם עַיֵּן בְּהַשְׁמָטוֹת הַזֹּהַר, עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים שֶׁבְּזֹהַר חָדָשׁ קִירְטָא דְּדָוִד אִיתְמַר בָּהּ: ״וַיִּקַּח דָּוִד חֲמִשָּׁה חֲלוּקֵי אֲבָנִים מִן הַנַּחַל״, נָטִיל לוֹן חֲמִשָּׁה תִּבִּין דְּאִינּוּן ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳״, וְכַד שָׁוֵי לוֹן דְּקִירְטָא אִתְעֲבִידוּ אֶחָד אַבְנָא חֲדָא וְקָטִיל לְפִלִישְׁתָּאָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן כא, סב.): וְאִינָן חָמֵשׁ אֲבָנִין דְּאִינּוּן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳, וְכַד שָׁוֵי לוֹן בְּקִירְטָא דְּאִיהוּ שָׁפָה דְּפוּמָא, צָרִיךְ לְמֶעְבַּד לוֹן בָּה כֻּלְּהוּ אֶחָד דִּבְזִמְנָא דְּנָצַח בֵּהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אֻמִּין דְּעַלְמָא יִתְקְיֵם בְּהוֹן (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳, לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״, עַיֵּן שָׁם; כִּי דָּוִד שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, הָרַב דְּקֻדְשָׁה, יַמְשִׁיךְ אֶת הָרוּחַ חַיִּים בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא גִּלּוּי שְׁכִינָה — שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד כִּנּוֹרוֹ שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין, וְיִכְלְלָן חֲמְשֵׁי־תוֹרָה, ה׳ נִימִין דִּכְנוֹר דְּדָוִד, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים כַּנַּ״ל. (עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים, תִּקּוּן י׳: כַּנְפֵי מְצָוָה, אִנּוּן ה׳ קְשָׁרִין לָקֳבֵל שְׁמַע וְכוּ׳, דְּאִנּוּן לָקֳבֵל ה׳ נִימִין דִּכְנוֹר דְּדָוִד׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, גַּם עַיֵּן בְּהַשְׁמָטוֹת הַזֹּהַר):

ט

(לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה)

תְּהִלּוֹת יְכַסְּיֻמוּ, יָרְדוּ בְמִצּוֹלוֹת וְכוּ׳ (שְׁמוֹת טו):

א כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מב): **״תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי״.**

(שְׁמוֹת טו, ה): ״תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן״.

א) כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל בִּלְבוּשִׁין כָּאֵלּוּ אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ. וּבֶאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה הַכֹּל בְּכָל עֵת וָרֶגַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ט, ו): ״וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם״ וְגוֹ׳, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים חִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי ח, ג): ״כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה׳ יִחְיֶה הָאָדָם״ וְגוֹ׳, אַף לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַהִתְגַּלּוּת הַזֹּאת, עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ הִיא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹשֵׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם מִי שֶׁרָגִיל בִּתְפִלָּה, שֶׁתָּמִיד מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מִתְגַּלֶּה לוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מב, ט): ״תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי״, בָּזֶה שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל לָאֵל, בָּזֶה מִתְגַּלֶּה לִי מִי מַמְשִׁיךְ לִי חַיָּי, וַאֲנִי יוֹדֵעַ (תְּהִלִּים לו, י): ״כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר״, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת קְרַח קפב:): לָא אִקְרֵי חַי אֶלָּא מַאן דְּאִיהוּ בְּאַרַח קְשׁוֹט וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ

(בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶן נִקְרָאִים מֵתִים, עַיֵּן שָׁם; כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. **וּבִשְׁבִיל** זֶה שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ נִתְגַּלָּה עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, לָכֵן צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל פֶּה, הַיְנוּ בְּכָל כַּוָּנָתוֹ לְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל דִּבּוּרוֹ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית כד:): כַּיּוֹן דַּעְתְּךָ וּבָעֵי רַחֲמֵי; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נִצָּבִים, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן א׳): וְכָל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ לַתְּפִלָּה, סִימָן טוֹב לוֹ, שֶׁתִּתְפַּלָּתוֹ נִתְקַבְּלָה, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (הוּבָא בְּיַלְקוּט עֶזְרָא, רֶמֶז תתרסט): אִם כִּוַּנְתָּ לִבְּךָ בִּתְפִלָּתְךָ, תְּהֵא מְבֻשָּׁר שֶׁתִּשָּׁמַע תְּפִלָּתְךָ, עַיֵּן שָׁם; **כִּי כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכָל פֶּה**, הַיְנוּ בְּכָל כַּוָּנָתוֹ כַּנַּ״ל, **וּמַכְנִיס פֶּה בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה**, שֶׁמְּקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא אוֹמֵר, **אֲזַי נִתְחַדֵּשׁ פֶּה שָׁם**, שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ כַּוָּנָתוֹ, הַיְנוּ מַחֲשַׁבְתּוֹ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, **בְּבְחִינַת** (אֵיכָה ג, כג): **״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים (רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ״) וְכוּ׳, כִּי אֱמוּנָה הִיא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת יז): **״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, תַּרְגּוּמוֹ: ׳פְּרִישָׁן בְּצִלּוֹ׳:**

ב וְדַע, שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת

בְּשִׁמְא חָדָא תַּתָּאָה וּמִתַּמָּן וּלְהָלְאָה לְיַחְדָּא אִינּוּן רְקִיעִין עִלָּאִין פְּנִימָאִין לְמִהֱוֵי כֻּלְּהוּ חַד בְּהַהוּא רְקִיעָא עִלָּאָה דְּקַיְמָא עֲלֵייהוּ, וּבְעוֹד פּוּמֵיהּ וְשִׁפְוָתֵא מְרַחֲשָׁן לְבֵיהּ יְכַוֵּן וּרְעוּתֵיהּ יִסְתַּלַּק לְעֵילָּא לְעֵילָּא לְיַחְדָּא כֻּלָּא בִּרְזֵי דִּרְזִין דְּתַמָּן תְּקִיעוּ דְּכָל רְעוּתִין וּמַחֲשָׁבִין בִּרְזָא דְּקַיְמָא בְּאֵין סוֹף וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כְּשֶׁעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבְרָצוֹן טוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְכַוֵּן מַחֲשַׁבְתּוֹ, אָז מִתְדַּבֵּק רְצוֹנוֹ כְּאֵשׁ הַנֶּאֱחֶזֶת בְּגַחֶלֶת, וּמְיַחֵד כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם וָאֵילָךְ מְיַחֵד כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם שֶׁיִּהְיוּ אֶחָד. וּבְעוֹד שֶׁפִּיו וּשְׂפָתָיו מְרַחֲשִׁין אֶת אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה, יְכַוֵּן אֶל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲלֶה רְצוֹנוֹ מַעְלָה מַעְלָה, וְיִזְכֶּה לְיַחֵד הַכֹּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכַנַּ״ל, שֶׁיִּתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל חִיּוּתוֹ הִיא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

ב) וְדַע שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת [(תִּקּוּן יח, לח.): וְאִלֵּין מַזָּלוֹת מִתַּמָּן הָוֵי יַרְתִּין תְּרֵין עָשָׂר שְׁבָטִין נְשָׁמָתִין דִּלְהוֹן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; (וּבְתִקּוּן כא, נט.): תְּרֵין עָשָׂר מַזָּלוֹת וְאִינּוּן לְקַבֵּל תְּרֵין עָשָׂר שְׁבָטִין דְּיִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. [וַעַיֵּן בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן ז׳): אַתָּה מוֹצֵא י״ב מַזָּלוֹת יֵשׁ בָּרָקִיעַ, כְּשֵׁם שֶׁאֵין הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִין לַעֲמֹד חוּץ מִי״ב מַזָּלוֹת, כָּךְ אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד חוּץ מִי״ב שְׁבָטִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בַּמִּדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן כב), י״ב בָּקָר כְּנֶגֶד י״ב שְׁבָטִים וּכְנֶגֶד י״ב

מַזָּלוֹת, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּיַלְקוּט פְּקוּדֵי, רֶמֶז תי״ח): ״יְהוּדָה״ בַּמִּזְרָח, ״יִשָּׂשכָר״ ״וּזְבֻלוּן״ עִמּוֹ, כְּנֶגְדָּן בַּמָּרוֹם: ״טָלֶה״ ״שׁוֹר״ ״תְּאוֹמִים״ וְכוּ׳, ״רְאוּבֵן״ בַּדָּרוֹם, ״שִׁמְעוֹן״ ״וָגָד״ עִמּוֹ, כְּנֶגְדָּן בַּמָּרוֹם: ״סַרְטָן״ ״אַרְיֵה״ ״בְּתוּלָה״ וְכוּ׳, ״אֶפְרַיִם״ בַּמַּעֲרָב, ״מְנַשֶּׁה״ ו״בִנְיָמִין״ עִמּוֹ, כְּנֶגְדָּן בַּמָּרוֹם: ״מאזְנַיִם״ ״עַקְרָב״ ״קֶשֶׁת״ וְכוּ׳, ״דָּן״ בַּצָּפוֹן, ״אָשֵׁר״ ״וְנַפְתָּלִי״ עִמּוֹ, כְּנֶגְדָּן בַּמָּרוֹם: ״גְּדִי״ ״דְּלִי״ ״דָּגִים״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

וְכָל שַׁבָּט וָשַׁבָּט יֵשׁ לוֹ נֶסְחָא מְיֻחֶדֶת כְּפִי שֶׁקִּבֵּל מִיַּעֲקֹב (שֶׁאָצְלוֹ כְּלָלִיּוּת הַתְּפִלָּה, עַיֵּן לְקַמָּן); כִּי כָּל אֶחָד מֵהַשְּׁבָטִים הָיָה לוֹ שְׁבִיל וְדֶרֶךְ וּנְקֻדָּה אַחֶרֶת, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לְהַשֵּׁנִי, וְעַל־כֵּן י״ב נֶסְחָאוֹת הַבְּרָכוֹת הָאֶמְצָעִיּוֹת שֶׁל תְּפִלַּת י״ח, הֵם כְּנֶגֶד י״ב הַשְּׁבָטִים, שֶׁכָּל בְּרָכָה הוּא מְכֻוָּן נֶגֶד שֵׁבֶט אַחַר (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלָּה ה׳, אוֹת ג׳).

וְיֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ כו.): כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדוֹ, וּלְפִי הָרָאוּי לוֹ, מָאן דְּאָתֵי מֵרְאוּבֵן שָׁם מְדוֹרוֹ עִם הַצַּדִּיקִים מִן רְאוּבֵן, וְכֵן כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. **לְכָנֵס דֶּרֶךְ שָׁם תְּפִלָּתוֹ;** וְעַל־כֵּן נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת י״ב חַלּוֹנוֹת בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת (זֹהַר חָדָשׁ, פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי רנא.); כִּי כְּמוֹ שֶׁבְּבֵית־הַכְּנֶסֶת עִלָּאָה, שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסוֹת הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ־כֵן בֵּית־הַכְּנֶסֶת דִּלְתַתָּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ בּוֹ י״ב חַלּוֹנוֹת, עַיֵּן שָׁם.

וְכָל שֵׁבֶט מְעוֹרֵר בִּתְפִלָּתוֹ כֹּחַ מַזָּלוֹ שֶׁבִּשְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת; כִּי הַתְּפִלּוֹת עוֹלוֹת לְמַעְלָה וּמְעוֹרְרוֹת אֶת הַמַּזָּל שֶׁיְּקַבֵּל מֵהַמַּלְאָכִים וְכוּ׳, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה וְכוּ׳, עַד שֶׁיִּמְשַׁךְ עַל יְדֵיהֶן הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַמַּזָּל מֵאִיר לְמַטָּה וּמְגַדֵּל הַצֶּמַח וּשְׁאָר דְּבָרָיו הַצְּרִיכִים אֵלָיו; כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי רלב.): כָּל אִינּוּן כּוֹכָבִים וּמַזָּלֵי מָרוֹם רְקִיעָא כֻּלְּהוּ קַיְימֵי לְאַנְהָגָא בֵּיהּ עָלְמָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְהַמַּזָּלוֹת מִתְחַלְּפִים וּמִשְׁתַּנִּים כְּפִי עֲבוֹדַת הָאָדָם בִּתְפִלָּתוֹ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת יִתְרוֹ ע׃), כִּי הַתְּפִלָּה מְקָרֶבֶת וּמְיַחֶדֶת אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמַמְשִׁיכִין שֶׁפַע וְחִיּוּת וְזִיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעוֹבֵר דֶּרֶךְ הַמַּזָּלוֹת, וְעוֹשִׂים פְּעֻלָּתָם.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ אֶת הַגְּלוּי הַזֶּה בַּפָּסוּק) (בְּמִדְבַּר כד, יז): **״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל״, ׳וְקָם׳, זֶה בְּחִינַת עֲמִידָה, כִּי עוֹמֵד וְקָם, וּמַהוּ עֲמִידָה? בְּחִינַת תְּפִלָּה,** כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׃): אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה, **כְּשֶׁשֵּׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל,** שֶׁזֶּה וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, **עַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר כּוֹכָב,** שֶׁקּוֹבֵעַ בְּמַזָּלוֹ, **וְהַכּוֹכָב הוּא דּוֹרֵךְ וּמַכֶּה הַדְּבָרִים שֶׁיִּגְדְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה, פָּרָשָׁה י׃): **׳אֵין לְךָ עֵשֶׂב מִלְּמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ כּוֹכָב וּמַלְאָךְ מִלְּמַעְלָה, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ**

(תִּקּוּן יח, וּבְתִקּוּן כא), **וְכָל שֵׁבֶט וָשַׁבָּט יֵשׁ לוֹ נֶסְחָא מְיֻחֶדֶת, וְיֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד לִכְנֹס דֶּרֶךְ שָׁם תְּפִלָּתוֹ, וְכָל שֵׁבֶט מְעוֹרֵר בִּתְפִלָּתוֹ כֹּחַ מַזָּלוֹ שֶׁבִּשְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת, וְהַמַּזָּל מֵאִיר לְמַטָּה וּמְגַדֵּל הַצֶּמַח וּשְׁאָר דְּבָרָיו הַצְּרִיכִים אֵלָיו.**

וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּמִדְבַּר כד): **״דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל״, ״וְקָם״, זֶה בְּחִינַת עֲמִידָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה. כְּשֶׁשֵּׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, עַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר כּוֹכָב, וְהַכּוֹכָב הוּא דּוֹרֵךְ וּמַכֶּה הַדְּבָרִים שֶׁיִּגְדְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה, פָּרָשָׁה י׃): **׳אֵין לְךָ עֵשֶׂב מִלְּמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ כּוֹכָב וּמַלְאָךְ מִלְּמַעְלָה, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ**

אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל! [הַלָּשׁוֹן שָׁם בַּמִּדְרָשׁ: אֵין כָּל עֵשֶׂב וָעֵשֶׂב, שֶׁאֵין לוֹ מַזָּל בָּרָקִיעַ, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל! עַיֵּן שָׁם; וּבַזֹּהַר בַּהַשְׁמָטוֹת בְּרֵאשִׁית בִּתְחִלָּתוֹ, הַלָּשׁוֹן הוּא: אֵין לְךָ כָּל עֵשֶׂב וָעֵשֶׂב מִלְמַטָּה, שֶׁאֵין מְמֻנֶּה עָלָיו מִלְמַעְלָה וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל! עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת תְּרוּמָה קעא:): בְּכָל כּוֹכָבַיָּא וּמַזָּלַיָּא דִּרְקִיעִין כֻּלְּהוּ אִתְמַנּוּן נְגִידִין וּפְקִידִין לְשַׁמְּשָׁא עַלְמָא, כָּל חַד וְחַד כִּדְקָא חָזֵי לֵיהּ, וְלֵית לָךְ עִשְׂבָא זְעִירָא בְּכָל עַלְמָא דְּלָא שַׁלְטָא עָלֵיהּ כּוֹכְבָא וּמַזָּלָא בִּרְקִיעָא, וְעַל הַהוּא כּוֹכְבָא מְמַנָּא חַד דְּקָא מְשַׁמֵּשׁ קָמֵיהּ דְּקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל חַד וְחַד כִּדְקָא חָזֵי לֵיהּ, כָּל כּוֹכְבַיָּא דִּבְרִקִיעִין כֻּלְּהוּ מְשַׁמְּשֵׁי עַל הַאי עַלְמָא, וְכֻלְּהוּ פְּקִידָן לְשַׁמְּשָׁא כָּל מִלָּה וּמִלָּה לְאִינּוּן דִּבְהַאי עַלְמָא וְלָא צָמְחִין וְלָא מְגַדְּלִין עִשְׂבִין וְאִילָנִין וּדְשָׁאִין וְעִשְׂבֵי בְּרָא, בַּר בְּחֶזְיוֹ דְּכוֹכְבַיָּא דְּקָא קַיְימֵי עֲלֵייהוּ וְאִתְחַזּוֹן עֲלֵייהוּ אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, כָּל חַד וְחַד כְּמַה דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים פו.): וְלֵית לָךְ אֲפִלּוּ עִשְׂבָא זְעִירָא בְּאַרְעָא דְּלֵית לֵיהּ חֵילָא עִלָּאָה לְעֵילָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. וְזֶה ״דֶּרֶךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל״, כְּשֶׁשֵּׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, עַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר אֶת הַכּוֹכָב שֶׁיִּדְרֹךְ וְיַכֶּה אֶת הַדְּבָרִים שֶׁתַּחְתָּיו, שֶׁיִּגְדַּל וְיִצְמַח [וְיַעֲקֹב הוּא כְּלוּל מִכָּל הַתְּפִלּוֹת].

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיח.): **קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף**, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קלו, כה): ״נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר״, סָמִיךְ לֵיהּ ״לְגוֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים״. וְכֵן אָמְרוּ **וְקָשֶׁה זִוּוּגוֹ גַּם־כֵּן [כִּקְרִיעַת יַם סוּף] וְכוּ׳** (סוֹטָה ב.): [הַלָּשׁוֹן שָׁם בַּגְּמָרָא: וְקָשִׁין לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח, ז): ״אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת. וּפֶרֶשׁ רַשִׁ״י: אָדָם יָחִיד וְאִשָּׁה יְחִידָה, וְהוּא מְזַוְּגָם יַחַד, וּמְיַשֵּׁב בָּהֶם בַּיִת, וְהוּא קָשֶׁה כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ אָז סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית, עַיֵּן שָׁם]. וְעַכְשָׁו יִגָּלֶה סוֹד נִפְלָא, לָמָּה דַּיְקָא פַּרְנָסָה וְזִוּוּג יִהְיֶה קָשֶׁה כִּקְרִיעַת יַם סוּף? כִּי הַיַּם סוּף נִקְרַע לִשְׁנֵים־עָשָׂר קְרָעִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מב), וְנַעֲשׂוּ לִשְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבִילִים, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. (וְעַיֵּן תִּקּוּן כ״א נט. קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, דְּאִתְקְרַע בְּהוֹן לְתְרֵין־עָשָׂר קְרָעִין, עַיֵּן שָׁם). וְאֵלּוּ הַשְּׁנֵי דְּבָרִים: פַּרְנָסָה וּמְצִיאוּת הַזִּוּוּג, אוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁהוּא בְּחִינַת זִוּוּג, הֵם הֵם הָעִקָּר בְּחַיֵּי הָאָדָם, וּמְעַכְּבִים וּמַחֲלִישִׁין מְאֹד מְאֹד אֶת דַּעְתּוֹ, כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָהֶם. וְעַל־כֵּן קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, וְקָשֶׁה זִוּוּגוֹ כִּקְרִיעַת יַם סוּף. וְאָמַר כִּקְרִיעַת יַם סוּף דַּיְקָא, כִּי הַיַּם סוּף נִקְרָע לִשְׁנֵים־עָשָׂר קְרָעִים, עַל־יְדֵי תְּפִלַּת שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁצָּעֲקוּ וְהִתְפַּלְּלוּ בְּכָל לִבָּם אֶל ה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, ו): ״וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה׳״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה שִׁנּוּי הַטֶּבַע מֵהַנֵּס הַגָּדוֹל שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף. כִּי תְּפִלָּה מְשַׁנָּה הַטֶּבַע. נִמְצָא, שֶׁקְּרִיעַת יַם סוּף הָיָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁאָז הָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד קְרִיעַת יַם סוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ז׳), שֶׁהָיָה קִטְרוּג וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כְּמוֹ־כֵן קֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לְפַרְנָסָה אוֹ לְזִוּוּגוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד מֵרֹב הַקִּטְרוּגִים שֶׁיֵּשׁ עָלָיו, כִּי (סוֹטָה ב.): אֵין מְזַוְּגִין לוֹ לָאָדָם אִשָּׁה, אֶלָּא

וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל׳.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיח.): **׳קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם־סוּף׳, וְ׳קָשֶׁה זִוּוּגוֹ [כִּקְרִיעַת יַם־סוּף]׳ וְכוּ׳** (סוֹטָה ב.), **כִּי הַיַּם־סוּף נִקְרַע לִשְׁנֵים־עָשָׂר קְרָעִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים** (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מב; עַיֵּן תִּקּוּן כא נט.),

לְפִי מַעֲשָׂיו, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ צא:): לֵית זְווּגָא אֶלָּא לְפוּם עוֹבְדֵי וְאָרְחוֹי דְּבַר נַשׁ, עַיֵּן שָׁם; וְאִם אֵין מַעֲשָׂיו עוֹלִין יָפֶה, מְאַבֵּד זְווּגוֹ, אוֹ אִשְׁתּוֹ הִיא כְּנֶגְדּוֹ וְכוּ'. וְכֵן פַּרְנָסָה — דָּנִין אֶת הָאָדָם אִם הוּא רָאוּי לָזֶה אוֹ לֹא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ג׳) עַל פָּסוּק (אִיּוֹב ז, יח): ״וַתִּפְקְדֶנּוּ לִבְקָרִים לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ״, ״וַתִּפְקְדֶנּוּ לִבְקָרִים״ — זוֹ פַּרְנָסָתוֹ, ״לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ״ — זוֹ אֲכִילָתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁאָז בִּשְׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף, צָעֲקוּ וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה לָהֶם נֵס וְשִׁדּוּד הַטֶּבַע, כְּמוֹ־כֵן קֹדֶם שֶׁרוֹצֶה לְמְצֹא פַּרְנָסָה, אוֹ זְווּגוֹ, צָרִיךְ לִצְעֹק וּלְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ נֵס וְשִׁדּוּד הַטֶּבַע. וּכְמוֹ שֶׁאָז הָיָה קָשֶׁה קְרִיעַת יַם סוּף, כְּמוֹ־כֵן עַכְשָׁו קָשֶׁה לוֹ לְמְצֹא פַּרְנָסָתוֹ וְזִווּגוֹ מֵרֹב הַקְּטָרוּגִים. (וְכֵן צָרִיךְ שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּן, שֶׁתְּפִלָּתוֹ תַּגִּיעַ לְהַשַּׁעַר וְהַשֶּׁבֶט הַשַּׁיָּךְ אֵלָיו, כַּמּוּבָא לְקַמָּן).

וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתְפִלָּתָם גּוֹרְמִים זִווּגָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סח): **״סֹלּוּ לָרֹכֵב עֲרָבוֹת״ ״רוֹכֵב״, דָּא קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, ״עֲרָבוֹת״, דָּא שְׁכִינְתֵּהּ, שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ כָּל הַגָּוָנִין, וּלְפִי הַזִּווּג שֶׁגּוֹרֵם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן זוֹכֶה לְזִווּגוֹ, וְהַתְּפִלָּה הֵם שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה נָסְחָאוֹת, לְפִיכָךְ הַזִּווּג כִּקְרִיעַת יַם־סוּף שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר. וְגַם יִשְׂרָאֵל מְפָרְנְסִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם קה): **״וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק״, ׳וְחֹק לִשְׁנָא דְּמָזוֹנָא הוּא׳** (בֵּיצָה טז.), **׳וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה׳** דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, שֶׁהוּא הַתְּפֶאֶרֶת (זְעִיר אַנְפִּין), ׳עֲרָבוֹת׳ — דָּא שְׁכִינְתֵּהּ, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת (נוּקְבֵיהּ דְּזְעֵיר אַנְפִּין), וְהַמַּלְכוּת נִקְרֵאת עֲרָבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ כָּל הַגָּוָנִין; כִּי מִדַּת הַמַּלְכוּת כּוֹלֶלֶת כָּל הַסְּפִירוֹת כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן וּלְפִי הַזִּווּג שֶׁגּוֹרֵם בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁמְּיַחֵד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְזִווּגוֹ. כִּי (סוֹטָה ח:): בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד — בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ; הוּא גָּרַם עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ זִווּג בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְזִווּגוֹ. וְהַתְּפִלָּה הֵם שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה נוּסְחָאוֹת כַּנַּ״ל, לְפִיכָךְ הַזִּווּג כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר, שֶׁנִּקְרָא לִשְׁנֵים־עָשָׂר קְרָעִים כַּנַּ״ל. הֵינוּ כְּמוֹ שֶׁאָז הָיְתָה תְּפִלָּה, וְנִתְחַבְּרוּ נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח י״): בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּהָווּ קַיְמִין יִשְׂרָאֵל עַל יַמָּא, וְהָווּ אָמְרֵי שִׁירָתָא, אִתְגַּלֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלַיְיהוּ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁאָדָם מַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לְזִווּגוֹ, וְעוֹזֶרֶת לוֹ.

וְגַם פַּרְנָסָה תְּלוּיָה בִּתְפִלָּה; כִּי יִשְׂרָאֵל מְפָרְנְסִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתָם. וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קה, י): **״וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק״, וְחֹק לִשְׁנָא דְּמָזוֹנָא הוּא** (בֵּיצָה טז.), **וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה** (בְּרָכוֹת ו:); שֶׁיַּעֲקֹב, שֶׁהוּא אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל — ״וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב״, עַל־יְדֵי־זֶה ״לְחֹק״, שֶׁמְּפָרְנֵס בָּזֶה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. [וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת פִּנְחָס

רכ״ו. שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל, כִּי מַלְכָּא דְּמַלְכָּא, וּלְבָתַר יֵיכְלוּן עַבְדּוֹי; קֹדֶם יִתְפָּרְנֵס, כְּבְיָכוֹל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּתֵנוּ, וְאַחַר־כָּךְ נוּכַל לְהִתְפָּרְנֵס בְּמִזּוֹנוֹתֵינוּ, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא שָׁם רמ״א: אָסוּר לֵיהּ לְבַר נַשׁ לְטָעֹם כְּלוּם, עַד דְּיֵיכוֹל מַלְכָּא עִלָּאָה, וּמַאי אִיהוּ? צְלוֹתָא, עַיֵּן שָׁם].

וּמַלְבִּישׁ הַשָּׁגָתוֹ הַזּוֹ בְּפָסוּק **וְזֶה פֶּרוּשׁ** (תְּהִלִּים צט, ז): **״שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ״ — עֵדוּת זֶה תְּפִלָּה,** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קכב, ד): **״שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳״,** כִּי הַשִּׁבְטֵי יָהּ, עֲבוֹדָתָם הִיא לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳, וּבָזֶה הֵם מְעִידִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. [וְהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר הַשָּׁעָרִים, שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה נֻסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל. וְעַיֵּן בְּתִקּוּן ע׳ ק״כ. שֶׁפָּסוּק זֶה ״שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל״, מְרַמֵּז עַל שְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת, עַיֵּן שָׁם]. (וְעוֹד רְאָיָה, שֶׁעֵדוּת מְרַמֶּזֶת עַל הַתְּפִלָּה) **גַּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (שְׁבוּעוֹת ל.)**: אֵין עֵדוּת אֶלָּא בַּעֲמִידָה, וַעֲמִידָה זֶה תְּפִלָּה;** כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׳): אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קו, ל): ״וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל״ (וּמַהוּ עִנְיַן עֵדוּת בַּתְּפִלָּה?) **שֶׁאָנוּ מְעִידִין עַל אַחְדוּתוֹ;** כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה מֵעִיד עַל אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֲלֹא הוּא עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, **וּכְפִי שֶׁמְּפָרְנֵס לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ;** כִּי (סוֹטָה ח׳):

״שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ״, עֵדוּת, זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קכב): **״שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳״, גַּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (שְׁבוּעוֹת ל.)**: ׳אֵין עֵדוּת אֶלָּא בַּעֲמִידָה׳, וַעֲמִידָה זֶה תְּפִלָּה, שֶׁאָנוּ מְעִידִין עַל אַחְדוּתוֹ, וּכְפִי שֶׁמְּפָרְנֵס לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וְזֶה: ׳קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם־סוּף׳, הַיְנוּ מְזוֹנוֹת נִתְחַלֵּק לִשְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבִילִים, לְפִי שִׁתִּים־עֶשְׂרֵה שִׁבְטֵי יָהּ:**

וְצָרִיךְ לָזֶה זְכוּת גָּדוֹל, שֶׁיִּזְכֶּה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתוֹ דֶּרֶךְ שַׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ, וְזֶה שֶׁאָמַר (בְּרָכוֹת ו׳)**, וְזֶה פֶּרוּשׁ** (תְּהִלִּים צט): **״שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ״, עֵדוּת, זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם קכב): **״שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳״, גַּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (שְׁבוּעוֹת ל.)**: ׳אֵין עֵדוּת אֶלָּא בַּעֲמִידָה׳, וַעֲמִידָה זֶה תְּפִלָּה, שֶׁאָנוּ מְעִידִין עַל אַחְדוּתוֹ, וּכְפִי שֶׁמְּפָרְנֵס לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וְזֶה: ׳קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם־סוּף׳, הַיְנוּ מְזוֹנוֹת נִתְחַלֵּק לִשְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבִילִים, לְפִי שִׁתִּים־עֶשְׂרֵה שִׁבְטֵי יָהּ:**

וְצָרִיךְ לָזֶה זְכוּת גָּדוֹל, שֶׁיִּזְכֶּה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתוֹ דֶּרֶךְ שַׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ. (וְזֶה מְקֻשָּׁר לְמַה שֶּׁמֵּבִיא לְהַלָּן, כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת, וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר בַּחֹשֶׁךְ, וְאֵין יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם).

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד — בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (לֶךְ־לְךָ פו:): דְּאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא לָאו אִיהוּ אֶלָּא כַּד אִתְעַר לְתַתָּא דְּהָא אִתְעָרוּתָא לְעֵילָּא בְּתִיאוּבְתָּא דִּלְתַתָּא תַּלְיָא, עַיֵּן שָׁם [וְזֶהוּ סִיּוּם הַפָּסוּק: ״וְחֹק נָתַן לָמוֹ״, כִּי חֹק לִשָּׁנָא דִּמְזוֹנָא הוּא (בֵּיצָה טז.) וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן].

וְזֶה ׳קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף׳; כִּי גַּם הַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בִּתְפִלָּה כַּנַּ״ל. וְהַסִּבָּה לָזֶה, הַיְנוּ כִּי גַּם מְזוֹנוֹת נִתְחַלֵּק לִשְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבִילִים לְפִי י״ב תְּפִלּוֹת שִׁבְטֵי יָהּ, כִּי כְּפִי שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נִמְשֶׁכֶת עָלָיו פַּרְנָסָתוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּשַׁלַּח סב:): ״הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ״ אִינּוּן דִּמְצַפְּאִין מֵחַפָּאן בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא לְמִבְעֵי מְזוֹנֵייהוּ מִן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכוּ׳, מָאן דְּשָׁאִיל מְזוֹנֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא הַהוּא אִקְרֵאי בְּרָא מְהֵימָנָא, בְּרָא דִּבְגִינֵיהּ מִשְׁתַּכְחָן בִּרְכָאן לְעֵילָּא, עַיֵּן שָׁם. [וַעֲכְשָׁו כְּבָר מְיֻשָּׁב, לָמָּה נָקְטוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים דַּיְקָא פַּרְנָסָתוֹ וְזִוּוּגוֹ שֶׁל הָאָדָם קָשֶׁה לוֹ כִּקְרִיעַת יַם סוּף דַּיְקָא וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן].

וְצָרִיךְ לָזֶה זְכוּת גָּדוֹל, שֶׁיִּזְכֶּה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתוֹ דֶּרֶךְ שַׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ. (וְזֶה מְקֻשָּׁר לְמַה שֶּׁמֵּבִיא לְהַלָּן, כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת, וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר בַּחֹשֶׁךְ, וְאֵין יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם).

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים. וְזֶה שֶׁאָמַר אַבָּא בְּנְיָמִין (בְּרָכוֹת ה׳): **כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל שְׁנֵי דְּבָרִים: עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סָמוּךְ לְמִטָּתִי** (וְעַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם); הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁהִצְטַעֵר שֶׁיִּתְפַּלֵּל דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמַּטָּה שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ אֶל הַשַּׁעַר שֶׁל הַשֶּׁבֶט הַשַּׁיָּךְ לוֹ, כִּי יֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר מַטּוֹת [שֶׁהֵם הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, הַנִּקְרָאִים גַּם־כֵּן מַטּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר ל, ב): ״וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת״ וְגוֹ׳]. וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד כַּנַּ״ל, וְהִתְפַּלֵּל עַל שֶׁלֹּא תִּתְרַחֵק תְּפִלָּתוֹ מִמַּטָּה שֶׁלּוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן מַטָּה, שֶׁמְּפָרֵשׁ מַטָּתִי אֶל מַטָּתִי, שֶׁהוּא לְשׁוֹן שֶׁבֶט כַּנַּ״ל, (הַיְנוּ קֹדֶם הִתְפַּלֵּל, שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ אֶל תּוֹךְ שַׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר, שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ אֶל מָקוֹם הַצָּרִיךְ, וְאַחַר־כָּךְ הִתְפַּלֵּל עַל עוֹד שְׁנֵי דְּבָרִים: הַיְנוּ עַל זִוּוּג וּפַרְנָסָה כַּנַּ״ל); שֶׁהִתְפַּלֵּל עַל זִוּוּגוֹ, כִּי מַטָּה לְשׁוֹן זִוּוּג, כַּמַּאֲמָר הַסָּמוּךְ: עַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה וְכוּ׳, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל זִוּוּג, כַּמּוּבָא שָׁם בַּגְּמָרָא: כָּל הַנּוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, הַוָּיִן לֵיהּ בָּנִים זְכָרִים, עַיֵּן שָׁם; **וּמַטָּה הוּא בְּחִינַת זִוּוּג** (כַּאֲשֶׁר שָׁגוּר בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיב׳): הַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ וְכוּ׳. וְכֵן הוּא (סַנְהֶדְרִין לח׳): עָלוּ לַמִּטָּה שְׁנַיִם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. **גַּם מַטָּה הִיא בְּחִינַת פַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (וַיִּקְרָא כו, כו): **״בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לֶחֶם״** (שֶׁמְּפָרֵשׁ מַטֵּה אֶל מַטֶּה). נִמְצָא, שֶׁהִתְפַּלֵּל עַל שְׁנֵי עִנְיָנִים הַנַּ״ל: זִוּוּג וּפַרְנָסָה. כִּי שְׁנֵים־עָשָׂר מַטּוֹת, שֶׁהֵם מְכֻוָּנִים כְּנֶגֶד הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁעָרִים, גּוֹרְמִין בִּתְפִלָּתָן זִוּוּג, וּמְפַרְנְסִין לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתָן כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נָקְטוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים דַּיְקָא לְשׁוֹן ״קָשֶׁה זִוּוּגָן וְקָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו״ כְּקִרְיַעַת יַם סוּף, כִּי שְׁנֵי עִנְיָנִים הָאֵלּוּ תְּלוּיִים בְּיוֹתֵר בִּתְפִלָּה, שֶׁנֶּחֱלֶקֶת לִשְׁתַּיִם־עֶשְׂרֵה נְסָחָאוֹת, כַּנַּ״ל.

אַבָּא בִּנְיָמִין (בְּרָכוֹת ה׳): **״כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל שְׁנֵי דְּבָרִים: עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סָמוּךְ לְמִטָּתִי״, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁיִּתְפַּלֵּל דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמַּטָּה שֶׁלּוֹ, כִּי יֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר מַטּוֹת, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד, וְהִתְפַּלֵּל עַל שֶׁלֹּא תִּתְרַחֵק תְּפִלָּתוֹ מִמַּטָּה שֶׁלּוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן מַטֶּה, כִּי מַטֶּה לְשׁוֹן זִוּוּג, כַּמַּאֲמָר הַסָּמוּךְ: ״עַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה״ וְכוּ׳, וּמַטֶּה הוּא בְּחִינַת זִוּוּג. גַּם מַטֶּה הִיא בְּחִינַת פַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (וַיִּקְרָא כו): **״בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לֶחֶם״, כִּי שְׁנֵים־עָשָׂר מַטּוֹת גּוֹרְמִין זִוּוּג וּמְפַרְנְסִין כַּנַּ״ל, ״קָשֶׁה זִוּוּגָן וְקָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו״ וְכוּ׳.**

[וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי! כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמְעַכֵּם וּמְשַׁבֵּר אֶת לֵב הָאָדָם, וּמְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ מְנִיעַת הַפַּרְנָסָה וְכֹבֶד מְצִיאַת הַזִּוּוּג, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְבָמוֹת סב.): כָּל יְהוּדִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא בְּרָכָה, בְּלֹא טוֹבָה, בְּלֹא תּוֹרָה, בְּלֹא חוֹמָה, בְּלֹא שָׁלוֹם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (נְדָרִים מא.) בְּחֹסֶר כֹּל — בְּלֹא אִשָּׁה, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.) עַל פָּסוּק: ״עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא״ — זוֹ אִשָּׁה, עַיֵּן שָׁם; כִּי צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה רַחֲמִים, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר זִוּוּגוֹ, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה רַחֲמִים תָּמִיד שֶׁתִּהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ, כִּי (שַׁבָּת יא.): כָּל רָעָה, וְלֹא אִשָּׁה רָעָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְבָמוֹת סג׳): אִשָּׁה רָעָה צְרַעַת לְבַעְלָהּ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סוֹטָה יז.): לֹא זָכוּ — אֵשׁ אוֹכַלְתָּן, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן עָלָיו לְבַקֵּשׁ תָּמִיד רַחֲמִים, כִּי (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ג׳): זָכָה — עוֹזַרְתּוֹ, לֹא זָכָה — כְּנֶגְדּוֹ, עַיֵּן שָׁם; דַּאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר זִוּוּג, אִם הוּא לֹא זָכָה, אֲזַי הִיא כְּנֶגְדּוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, הוּא מִזְדַּוֵּג כְּבִיכוֹל עִם הַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹרְמִים זִוּוּגָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וּלְפִי הַזִּוּוּג שֶׁגּוֹרֵם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן זוֹכֶה לְזִוּוּגוֹ, כַּנַּ״ל. וְכֵן פַּרְנָסָה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין מא:): עֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (בֵּיצָה לב:): כָּל הַמְצַפֶּה עַל שֻׁלְחַן אֲחֵרִים, עוֹלָם חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ, אַף חַיָּיו אֵינָן חַיִּים, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (נְדָרִים סד.): עָנִי חָשׁוּב כְּמֵת, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): קָשָׁה עֲנִיּוּת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים מַכּוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יא): אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מִן הָעֲנִיּוּת, שֶׁהֵיא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם. וְאָמְרוּ (שָׁם, סִימָן יד): אֵין לְךָ מִדָּה קָשָׁה מִן הָעֲנִיּוּת, שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא מְדֻקְדָּק בַּעֲנִיּוּת, כְּאִלּוּ דְּבוּקִים בּוֹ כָּל יִסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְאִלּוּ בָּאוּ עָלָיו כָּל הַקְּלָלוֹת שֶׁבַּמִּשְׁנֶה תּוֹרָה. וְאָמְרוּ (שָׁם): אִלּוּ נִתְקַבְּצוּ כָּל יִסּוּרִין לְצַד אֶחָד, וְהָעֲנִיּוּת לְצַד אַחֵר, הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת לְכֻלָּן, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים טו, יא): ״כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ״ — לְעוֹלָם יְבַקֵּשׁ אָדָם רַחֲמִים עַל מִדָּה זוֹ, עַיֵּן שָׁם; כִּי מַפְתֵּחַ שֶׁל פַּרְנָסָה הוּא רַק בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ב:), עַיֵּן שָׁם; וְאֵין הַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בָּאָדָם כְּלָל, כִּי (קִדּוּשִׁין פב.): אֵין עֲנִיּוּת מִן הָאָמָנוּת וְאֵין עֲשִׁירוּת מִן הָאָמָנוּת, אֶלָּא לְמִי שֶׁהָעֹשֶׁר שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (חַגַּי ב, ח): ״לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב״, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מַטּוֹת, פָּרָשָׁה כב, סִימָן ז׳): לֹא מִמַּה שֶׁאָדָם יוֹצֵא וְעָמֵל בְּסְחוֹרָה, וְהוֹלֵךְ מִמְּזָרַח לְמַעֲרָב — נַעֲשֶׂה עָשִׁיר, אֲפִלּוּ פּוֹרֵשׂ בִּסְפִינוֹת, וְהוֹלֵךְ מִמְּזָרַח לְמַעֲרָב, וְחוֹזֵר עַל הַמִּדְבָּרוֹת וְעַל הֶהָרִים, אֵינוֹ נַעֲשֶׂה עָשִׁיר וְכוּ׳, אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם; אֲבָל עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, מְפַרְנֵס לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי יִשְׂרָאֵל מְפַרְנְסִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתָם, וּכְפִי שֶׁמְּפַרְנֵס לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, כַּנַּ״ל].

גַּם הִתְפַּלֵּל עַל שִׁבְטוֹ, שֶׁיִּזְכּוּ לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת. וְזֶהוּ: ׳וְעַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא כה:): **׳הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים וְכוּ׳, הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר׳ וְכוּ׳.**

וְיַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַטֶּה וּמַטֶּה בְּשָׁרְשׁוֹ, בִּשְׁבִיל זֶה כְּתִיב בֵּהּ (בְּרֵאשִׁית מט): **״וַיֶּאֱסֹף יַעֲקֹב רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה״, ״רַגְלָיו״ זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים פה): **״צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ״,** — שֶׁבֶט כַּנַּ״ל, **שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בָּבָא בַּתְרָא כה:): **הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים** — יְדָרִים, **הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר** — יַצְפִּין, וְכַנַּ״ל.

וְיַעֲקֹב שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, כִּי מִמֶּנּוּ יָצְאוּ, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַטֶּה וּמַטֶּה בְּשָׁרְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיְחִי רלד.): יְחִידָאי דְּאִתְכְּלִיל בְּסַגִּיאִין דָּא יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ כְּלִיל בִּתְרִין סִטְרִין וְקָרָא לְבָנוֹי וְצַלִּי צְלוֹתֵיהּ עֲלֵיהוּ מַאן צְלוֹתָא דְּיִתְקַבְּלוּ בִּשְׁלִימוּ לְעֵילָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. **וּבִשְׁבִיל זֶה כְּתִיב בֵּיהּ** (בְּרֵאשִׁית מט, לג): **וַיֶּאֱסֹף יַעֲקֹב רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה״** (שֶׁאָסַף אֶת הַתְּפִלּוֹת כָּל אַחַת לְשָׁרְשָׁהּ, לְהַשְׁעַר וְהַמַּטֶּה שֶׁלּוֹ), **׳רַגְלָיו׳ — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים פה, יד): **״צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ״**; כִּי צֶדֶק הוּא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת

יד.): אָסוּר לוֹ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲפָצָיו קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פה): ״צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ, וַיָּשֶׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו״, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: תְּפִלָּה שֶׁמַּצְדִּיקוֹ לְבוֹרְאוֹ, וְהָדָר וַיָּשֶׂם פְּעָמָיו לְדַרְכִּי חֲפָצָיו, עַיִן שָׁם. הַיְנוּ שֶׁהָיָה מְאַסֵּף כָּל הַתְּפִלּוֹת כָּל אַחַת לְשָׁרְשָׁהּ, כִּי הָיָה כָּלוּל מִכָּל הַתְּפִלּוֹת מֵהַי״ב שְׁבָטִים וְכַנַּ״ל.

גַּם הָיָה כֹּחַ בְּיָדוֹ לְתֵת חֵלֶק מֵחֶלְקֵי עוֹלָם לְיוֹסֵף; כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה נִכְנָע כָּל חֶלְקֵי הָעוֹלָם תַּחְתָּיו, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כֻּלָּם מְקַבְּלִין חִיּוּת מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְתֵת חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הָעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל תַּחְתָּיו [וּמְסָרוֹ לְיוֹסֵף דַּיְקָא, כִּי הוּא הָיָה עִקַּר תּוֹלְדוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן טז), כִּי יוֹסֵף יָרַד קֹדֶם לְמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הוּא הַתְּפִלָּה וְהָאֱמוּנָה וְכוּ׳ (עַיֵּן לְקַמָּן); וְעַל־כֵּן הֵצְרַךְ לְמָסֹר לוֹ אֶת סוֹד הַתְּפִלָּה וְכוּ׳, וְדוֹ״ק].

הַיְנוּ, שֶׁהָיָה מְאַסֵּף כָּל הַתְּפִלּוֹת, כָּל אַחַת לְשָׁרְשָׁהּ. גַּם הָיָה כֹּחַ בְּיָדוֹ לְתֵת חֵלֶק מֵחֶלְקֵי עוֹלָם לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח): **״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ״ וְכוּ׳, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ הָיָה מַשְׁפִּיעַ חִיּוּת לְכָל שִׁלְשָׁה חֶלְקֵי עוֹלָם, שֶׁהֵם עוֹלָם הַשָּׁפָל וְעוֹלָם הַכּוֹכָבִים וְעוֹלָם הַמַּלְאָכִים. וְזֶה: שְׁכֶ״ם שָׁפָל, כּוֹכָב, מַלְאָךְ,**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מח, כב): **״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶ״ם אַחַד עַל אַחֶיךָ״ וְכוּ׳**, וּמַהוּ עִנְיַן שְׁכֶ״ם אַחַד שֶׁמָּסַר לְיוֹסֵף? וּמְפָרֵשׁ **כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ הָיָה מַשְׁפִּיעַ חִיּוּת לְכָל שִׁלְשָׁה חֶלְקֵי עוֹלָם, שֶׁהֵם: עוֹלָם הַשָּׁפָל וְעוֹלָם הַכּוֹכָבִים וְעוֹלָם הַמַּלְאָכִים.** הַיְנוּ כִּי לְמַעְלָה אָמַר כְּשֶׁשִּׁבֵּט מְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, עַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר כּוֹכָב, וְהַכּוֹכָב הוּא דּוֹרֵךְ וּמַכֶּה הַדְּבָרִים (הַיְנוּ הַצֶּמַח) שֶׁיִּגְדְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אֵין לְךָ עֵשֶׂב מִלְמַטָּה, שֶׁאֵין לוֹ כּוֹכָב וּמַלְאָךְ מִלְמַעְלָה, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל! וְרַשִׁ״י פֵּרֵשׁ עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית ב, ה): ״וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח״ וְגוֹ׳, בְּשִׁלִישִׁי לֹא יָצְאוּ, אֶלָּא עַד פֶּתַח הַקַּרְקַע, וְעָמְדוּ עַד יוֹם שִׁשִּׁי וְכוּ׳. וּכְשֶׁבָּא אָדָם וְיָדַע שֶׁהֵם צֹרֶךְ לָעוֹלָם, הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְצָמְחוּ, עַיֵּן שָׁם. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר צֶמַח הָעֲשָׂבִים וְהָאִילָנוֹת הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים הָעֲשָׂבִים, שֶׁהֵם עוֹלָם הַשָּׁפֵל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ הָעֲשָׂבִים, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְעוֹרְרִים כְּנֶגְדָּם כּוֹכָבִים וּמַלְאָכִים, שֶׁהֵם עוֹלָם הַכּוֹכָבִים וְעוֹלָם הַמַּלְאָכִים, וּמַכִּים אֶת הָעֲשָׂבִים וְאוֹמְרִים לָהֶם: גְּדֵלוּ! נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי תְּפִלָּה מַשְׁפִּיעִים חִיּוּת לְכָל שִׁלְשָׁה חֶלְקֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם: עוֹלָם הַשָּׁפָל, וְעוֹלָם הַכּוֹכָבִים, וְעוֹלָם הַמַּלְאָכִים. (וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי אֶל מַה שֶׁאָמַר לָעֵיל, וְכַנַּ״ל). [וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק, הֲלֹא עוֹלָם הַכּוֹכָבִים הוּא בְּעַצְמוֹ בְּעוֹלָם הַשָּׁפָל, עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רכה; וְעַיֵּן בָּעֵץ חַיִּים, שַׁעַר מב, בְּשַׁעַר הַשֵּׁנִי פ״א; וּבְפִתְחֵי שְׁעָרִים עַל זֶה: עוֹלָם הַבְּרִיאָה הוּא מַחֲצַב הַנְּשָׁמוֹת, וְעוֹלָם הַיְצִירָה הוּא מְקוֹם הַמַּלְאָכִים, וְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הֵם צְבָאֵי הַשָּׁמַיִם וְהַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ פֹּה בְּתֹכֶן ״עוֹלָם״ — אֶחָד מֵהָעוֹלָמוֹת, רַק פֵּרוּשׁ ״חֵלֶק״, כִּי יֵשׁ שְׁלשָׁה חֶלְקֵי עוֹלָם, וְהוּא: הָעֲשָׂבִים, וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּלְאָכִים. וְעַיֵּן בְּרַבֵּנוּ בְּחַיֵּי (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית ב׳), וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: ״כִּי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כֻּלָּן כֹּחוֹת מְיֻחָדִים, וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַמְּצִיאוּת שְׁלשָׁה חֲלָקִים: עוֹלָם הַמַּלְאָכִים וְעוֹלָם הַגַּלְגַּלִּים וְעוֹלָם הַשָּׁפֵל. עוֹלָם הַמַּלְאָכִים הֵם נֶפֶשׁ לַגַּלְגַּלִּים, וְהַגַּלְגַּלִּים פּוֹעֲלִים בִּשְׁפָלִים, וְאִם־כֵּן הַכֹּל נִקְשָׁר וּמְיֻחָד זֶה בָּזֶה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, וְקַל לְהָבִין.

וְזֶה שְׁכֶ״ם רָאשֵׁי תֵּבוֹת: שָׁ׳פָל, כּ׳וֹכָב, מַ׳לְאָךְ,

כִּי כָּל זֶה זָכָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ כַּנַּ״ל. וּמֵבִיא סִיּוּם הַפָּסוּק: כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם מח, כב): ״אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד״ וְכוּ׳ — בִּתְפִלָּתִי וּבַקָּשָׁתִי; ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ, אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמוֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״, וְתַרְגּוּמוֹ: בְּצְלוֹתִי. וּבְבָעוּתִי [וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל קְשׁוּר הַפָּסוּק עִם מַה שֶּׁמֵּבִיא לְהַלָּן; כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת, וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְנִשְׁאָר בַּחשֶׁךְ וְכוּ׳, כִּי ״הָאֱמוֹרִי״ פֵּרֵשׁ רַשִׁ׳: זֶה עֵשָׂו, שֶׁשָּׁרוֹ הוּא סַמָּאֵ״ל הַמְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם הָעַשְׂיָה, כַּמּוּבָא שָׁם בָּעֵץ חַיִּים הַנַּ״ל. וְזֶה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב, שֶׁמִּדָּתוֹ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז, כ): ״תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב״, ״וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁ׳כֶ׳ם אַחַד עַל אַחֶיךָ״, כִּי מָסַרְתִּי לְךָ אֶת מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁלִּי, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה לָקַחְתָּ אֶת הַתְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה (בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי), ״מִיַּד הָאֱמוֹרִי״ — זֶהוּ עֵשָׂו, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ שְׁלִיטָה עַל הַתְּפִלּוֹת, וְדוֹ״ק].

כִּי כָּל זֶה זָכָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): **״אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד״ וְכוּ׳ ׳בִּתְפִלָּתִי וּבַקָּשָׁתִי׳:**

ג) וְהִנֵּה, מֵאַחַר שֶׁכָּל הַחַיּוֹת וְגִלּוּי אֱלֹקוּת זוֹכִין עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה מַמְשִׁיכִים חַיּוֹת וְשֶׁפַע לְכָל הַבְּרִיאָה וּמַשְׁלִים עַצְמוֹ, וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע בְּרָכָה וּפַרְנָסָה, הָיָה רָאוּי, שֶׁכָּל אֶחָד יֹאחַז עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה. וּבֶאֱמֶת רוֹאִים הַהֶפְוֵךְ, כִּי בְּנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ו׃) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים יב, ט): ״כְּרֹם זֻלַּת לִבְנֵי־אָדָם״ — אֵלּוּ דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהֶם, וּמַאי נִיהוּ? תְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם. אֲבָל צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת, שֶׁבָּרָא מֵחֲמַת עֲוֹונוֹתָיו, וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְנִשְׁאָר בַּחשֶׁךְ, וְאֵין יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג, מד): ״סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״; הַיְנוּ עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, בּוֹרֵא עֲנָנִין הַמְכַסִּין עֵינָיו, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מֵאַחַר שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בִּקְלִפּוֹת. וְעַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר חָדָשׁ: וּבִזְמָנָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאִלֵּין קְלִפִּין, אִתְמַר בֵּיהּ: ״סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה ״סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ״, פֵּרוּשׁ שֶׁהוּא מְסֻבָּב עִם עֲנָנִים, שֶׁהֵם הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא מֵחֲמַת עֲוֹונוֹתָיו, ״מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״, פֵּרוּשׁ שֶׁאֵינָם מַנִּיחִים לַעֲבֹר אֶת הַתְּפִלָּה, מֵרֹב קְטָנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִתְרַשְּׁלִים בִּתְפִלָּה. **וּכְתִיב (תְּהִלִּים יב, ט): **״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן״, שֶׁהָרְשָׁעִים הֵינוּ הַקְּלִפּוֹת** (שֶׁמֵּהֶם נִמְשֶׁכֶת כָּל הָרְשָׁעוּת אֶצֶל הָאָדָם), **מְסַבְּבִין אוֹתוֹ, ׳כְּרֹם זֻלַּת׳ — הֵינוּ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם** (בְּרָכוֹת ו׃); הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת כָּל הַפָּסוּק יַחַד: ״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן כְּרֹם זֻלַּת לִבְנֵי־אָדָם״. וְדָרְשׁוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁעוֹמְדִין בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהֶם, וּמַאי נִיהוּ? תְּפִלָּה. וּמֵהֵיכָן נִמְשָׁךְ זֶה הַזִּלְזוּל? מֵרֵישָׁא דִּקְרָא ״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן״, מֵאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים, הָרְשָׁעוּת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּבְרְאָה עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, וְהֵם מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וּמְכַסִּין עֵינָיו וְכַנַּ״ל.

אֲבָל מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁכְּבָר סְבִיבוּהוּ הַחשֶׁךְ,

ג אֲבָל כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת, וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר בַּחשֶׁךְ, וְאֵין יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג): **״סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה״, וּכְתִיב** (תְּהִלִּים יב): **״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן״, שֶׁהָרְשָׁעִים, הֵינוּ הַקְּלִפּוֹת, מְסַבְּבִין אוֹתוֹ. ״כְּרֹם זֻלַּת״ הֵינוּ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, ׳שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם׳** (בְּרָכוֹת ו׃).

שֶׁהֵם הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת? וְדַע שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחשֶׁךְ הַזֶּה לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי גְּדוֹלִים רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְתֹקֶף הַקְּטָנוּת וְהַחשֶׁךְ, גַּם שָׁם יֵשׁ פְּתָחִים רַבִּים לָצֵאת מִשָּׁם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לח:): הַבָּא לְטַמֵּא — פּוֹתְחִין לוֹ, יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה (זֶה לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת שַׁבָּת קד. דִּבּוּר הַמַּתְחִיל: אִית דְּגַרְסֵי וְכוּ', עַיֵּן שָׁם); הֵינוּ שֶׁתֹּקֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם בָּא לְטַמֵּא — פּוֹתְחִין לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה שֶׁיָּשׁוּב דֶּרֶךְ שָׁם. נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחשֶׁךְ לָצֵאת מִשָּׁם, וְלָמָּה אֵין הָאָדָם יוֹצֵא מִשָּׁם? אֲבָל הָאָדָם הוּא עִוֵּר, וְאֵין יוֹדֵעַ לִמְצֹא הַפֶּתַח; כִּי עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו, נִסְתְּמוּ עֵינָיו, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים קמו): אֵין צַעַר גָּדוֹל וְאֵין יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וְקָשִׁים כְּעִוָּרוֹן עֵינַיִם, עַיֵּן שָׁם. כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּסְתָּם מִמֶּנּוּ הָאוֹר, עַל־כֵּן נִלְאֶה לִמְצֹא הַפֶּתַח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יט, יא): ״וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת, הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח״; אַף שֶׁהַפֶּתַח הָיָה לִפְנֵיהֶם, אַךְ הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁחוֹטֵא, עַל־יְדֵי־זֶה נִסְתָּם מִמֶּנּוּ מְאוֹר עֵינָיו, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא הַפֶּתַח, לָצֵאת מֵהָרֶשַׁע וְהַחשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בָּהֶם, וְנִדְמֶה לוֹ כִּי אָבַד מִמֶּנּוּ מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יֵצֵא. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נג, סִימָן יט): הַכֹּל בְּחֶזְקַת סוּמִין, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר אֶת עֵינֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם, וְכַנַּ״ל.

וְדַע, שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחשֶׁךְ הַזֶּה לָצֵאת מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לח:): **׳הַבָּא לְטַמֵּא, פּוֹתְחִין לוֹ יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה׳, נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחשֶׁךְ גַּם לָצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל הָאָדָם הוּא עִוֵּר, וְאֵין יוֹדֵעַ לִמְצֹא הַפֶּתַח.**

וְדַע, שֶׁעַל־יְדֵי אֱמֶת זוֹכֶה לִמְצֹא הַפֶּתַח, כִּי עִקַּר אוֹר הַמֵּאִיר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז): **״ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי״, וְעַל־יְדֵי שֶׁקֶר הוּא מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת כ): **״לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה׳ לַשָּׁוְא״, כִּי עַל־יְדֵי ״שָׁוְא״ מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי ״דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָיו״, אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים קמה): **״קָרוֹב ה׳ לְכָל קוֹרְאָיו לְכֹל״ וְכוּ׳, וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ, הוּא מֵאִיר לוֹ אֵיךְ לֵיצֵא מֵהַחשֶׁךְ הַמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ**

וְדַע, שֶׁעַל־יְדֵי אֱמֶת זוֹכֶה לִמְצֹא הַפֶּתַח; כִּי עִקַּר אוֹר הַמֵּאִיר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, א): **״ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי״. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יִרְמְיָה י, י): ״וַה׳ אֱלֹקִים אֱמֶת״. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּהַקְדָּמָה ב:): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְקְרִיאַת אֱמֶת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי (שַׁבָּת נה): חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמֶת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם אוֹחֵז בְּמִדַּת הָאֱמֶת, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ. וְעַל־יְדֵי שֶׁקֶר הוּא מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ, מז): ״לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה׳ אֱלֹקֶיךָ לַשָּׁוְא״; כִּי עַל־יְדֵי שָׁוְא מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא עַל עַצְמוֹ שֵׁם ה׳, כִּי דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָיו״, אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, יח): ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת״, וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ, הוּא מֵאִיר לוֹ אֵיךְ לָצֵאת מֵהַחשֶׁךְ הַמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, א): ״ה׳ אוֹרִי״; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מֵאִיר לוֹ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַכְלִית הִתְגַּבְּרוּת הַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפּוֹת, וְהוּא כָּלוּא וּמְסֻגָּר בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, אֲפִלָּה הַמְסַבֶּבֶת וּמַקֶּפֶת אוֹתוֹ מִכָּל צִדֵּי צְדָדִים בְּכַמָּה סְבוּבִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵין לוֹ שׁוּם פֶּתַח וְתַקָּנָה וְתַחְבּוּלָה לָצֵאת מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, אֲזַי עִקַּר עֲצָתוֹ — שֶׁיַּמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְהָאֱמֶת, וְיַבִּיט עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וִיבַקֵּשׁ רַק הָאֱמֶת הָאֲמִתִּי, וּכְנֶגֶד זֶה אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ וְסִבּוּב שֶׁיַּחְשִׁיךְ לוֹ. כִּי הָאֱמֶת הוּא שָׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְהוּא בְּחִינַת: ״ה׳ אוֹרִי״, וְכֵינָן שֶׁה׳ מֵאִיר לוֹ, אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ שֶׁיַּחְשִׁיךְ אוֹתוֹ, וּבְוַדַּאי יִזְכֶּה לִרְאוֹת הַפְּתָחִים לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן קי״ב);

שֶׁכָּתוּב: ״ה׳ אוֹרִי״.

וְזֶה פֶּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית ו): **״צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ״יֵשׁ אוֹמְרִים חַלּוֹן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֶבֶן טוֹב׳, וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין חַלּוֹן לְאֶבֶן טוֹב כִּי הַחַלּוֹן אֵין לוֹ אוֹר בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא דֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָס הָאוֹר, אֲבָל כְּשֶׁאֵין אוֹר, אֵין מֵאִיר, אֲבָל אֶבֶן טוֹב, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין אוֹר מִבַּחוּץ, הוּא מֵאִיר בְּעַצְמוֹ, כֵּן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁדִּבּוּרָם הוּא חַלּוֹן, וְאֵין כֹּחַ לְהָאִיר לָהֶם בְּעַצְמָם, וְזֶה: ״יֵשׁ אוֹמְרִים׳, וַאֲמִירָתָם נַעֲשֶׂה ״חַלּוֹן׳,**

הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה לְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה בֶּאֱמֶת, וְאַף שֶׁמִּגְדֶּל הַחֹשֶׁךְ הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְגַמְרֵי לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי הוּא מְסֻבָּב עִם קְלִפּוֹת, שֶׁהֵם הַכְּפִירוּת, הַחֹשֶׁךְ הַמַּחְשִׁיךְ עֵינָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִרְאֶה לְדַבֵּר הַדִּבּוּר בֶּאֱמֶת, בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה נְמוֹכָה שֶׁהוּא — יֹאמַר הַדִּבּוּרִים, כְּפִי הָאֱמֶת שֶׁמֵּאִיר לוֹ עַכְשָׁו. וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם: ״שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי, יְבִיאֻנִי אֶל הַר קָדְשְׁךָ״ וְגוֹ׳, ״אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ״ דַּיְקָא, כִּי אוֹר וֶאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְבִיאוּהוּ אֶל הַר הַקֹּדֶשׁ, וְאוֹמַר: ״וְהִתְהַלַּכְתִּי בַאֲמִתֶּךָ״, שֶׁהִלּוּכִי יִהְיֶה רַק עִם אֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פּוֹ, יא) ״אַהֲלֵךְ בַּאֲמִתֶּךָ״ וְגוֹ׳, שֶׁאֶזְכֶּה לֵילֵךְ עִם הָאֱמֶת שֶׁלְּךָ וְכַנַּ״ל; כִּי כְּשֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר בֶּאֱמֶת כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ, וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ, הוּא מֵאִיר לוֹ.

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ בְּתֵבַת נֹחַ; כִּי הַמַּבּוּל הוּא בְּחִינַת הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁהֵם מְבַלְבְּלִין תְּפִלָּתוֹ, וְנִקְרָאִים מַבּוּל, שֶׁהֵם מְבַלְבְּלִין אֶת תְּפִלָּתוֹ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן מד), וְתֵבַת נֹחַ הוּא בְּחִינַת תֵּבַת הַתְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה מַסְתִּירִין אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וּבִלְבּוּלִים. וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית ו, טז): ״צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״, שֶׁתִּרְאֶה שֶׁתֵּבַת תְּפִלָּתְךָ תָּאִיר. וְזֶה זוֹכִים כְּפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת שֶׁאוֹחֵז כַּנַּ״ל; כִּי כְּשֶׁאָדָם אוֹמֵר דִּבּוּרֵי תְּפִלָּתוֹ עִם אֱמֶת, אֲזַי זוֹכֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מַבּוּל, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁמְּסַבְּבִים וּמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. אַךְ יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֱמֶת: אֶחָד — אֵינוֹ אוֹמֵר אֶת דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה עִם אֱמֶת גָּמוּר, רַק בֶּאֱמֶת, לָזֶה אֵין כֹּחַ לְהָאִיר לְאַחֵר, רַק כְּשֶׁמְּאִירִין לוֹ, אֲזַי גַּם הוּא מֵאִיר, מֵאַחַר שֶׁאוֹחֵז עַל־כָּל־פָּנִים בִּבְחִינַת אֱמֶת. אֲבָל יֵשׁ אֶחָד שֶׁאוֹחֵז בִּשְׁלֵמוּת הָאֱמֶת, שֶׁאוֹמֵר אֶת דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה עִם אֱמֶת גָּמוּר, אֲזַי לֹא דַּי שֶׁהוּא יָכוֹל לָצֵאת מִכָּל מִינֵי חֲשֻׁכוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבִלְבּוּלִים, אֶלָּא גַּם זֶה זוֹכֶה לְהָאִיר לַאֲחֵרִים, שֶׁגַּם הֵם יָשׁוּבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י: **״יֵשׁ אוֹמְרִים חַלּוֹן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֶבֶן טוֹב׳; וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין חַלּוֹן לְאֶבֶן טוֹב — כִּי הַחַלּוֹן אֵין לוֹ אוֹר בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא דֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָס הָאוֹר, אֲבָל כְּשֶׁאֵין אוֹר — אֵין מֵאִיר, אֲבָל אֶבֶן טוֹב אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין אוֹר מִבַּחוּץ, הוּא מֵאִיר בְּעַצְמוֹ. כֵּן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁדִּבּוּרָם הוּא חַלּוֹן, וְאֵין כֹּחַ לְהָאִיר לָהֶם בְּעַצְמָם, וְזֶה יֵשׁ אוֹמְרִים, וַאֲמִירָתָם שֶׁאוֹמְרִים בִּתְפִלָּתָם, נַעֲשֶׂה חַלּוֹן,** כִּי אֵינוֹ בֶּאֱמֶת

גָּמוּר, וְעַל־כֵּן אֵין לָהֶם כֹּחַ לְהָאִיר בַּאֲחֵרִים, רַק מֵאִיר לְעַצְמָם. וְיֵשׁ שֶׁאֲמִירָתָם שֶׁאוֹמְרִים בִּתְפִלָּתָם, נַעֲשֶׂה אֶבֶן טוֹב, וּמֵאִיר; כִּי אוֹמְרִים תְּפִלָּתָם בֶּאֱמֶת גָּמוּר כָּזֶה, לְעַצְמָם, אֶלָּא גַּם מְאִירִים לַאֲחֵרִים אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּהֲמָתָם הָרָעָה שֶׁנִּלְכְּדוּ בָּהּ, וְזוֹכִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְדַע, שֶׁהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת,

כְּמוֹ־כֵן נִפְתָּח לוֹ כָּל הַפְּתָחִים לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ. כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב, ה): ״לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה׳״, וּכְתִיב (שָׁם ס, יט): ״וְהָיָה לְךָ ה׳ לְאוֹר עוֹלָם״, וּכְתִיב (תְּהִלִּים קיח, כו): ״אֵל ה׳ וַיָּאֶר לָנוּ״ וְגוֹ׳, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת כַּנַּ״ל. וְעִקַּר הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ אֶלָּא אֶל הָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר דִּבּוּרָיו תָּמִיד עִם אֱמֶת, כְּבָיכוֹל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִשְׁתּוֹקֵק אֲלָיו וּמְגַלֶּה אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו בְּאוֹר פָּנָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָאוֹר הַזֶּה זוֹכִים לִמְצֹא הַפֶּתַח וְלָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ. וְזֶה (שֶׁנֶּאֱמַר בְּתֹרַת נֹחַ): ״וְאֶל אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה״, (תְּכַלֶּנָּה הוּא) לְשׁוֹן (שְׁמוּאֵל־ב׳ יג, לט): ״וַתְּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם; כְּתִיב: ״וַתְּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם]; וַתְּכַל׳ הוּא לְשׁוֹן הִשְׁתּוֹקְקוּת, אַמָּ״ה הִיא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ה׳ מוֹצָאוֹת הַפֶּה, כִּי הוֹצָאַת הַדִּבּוּר בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ נֶחֱלָקִים לַחֲמִשָּׁה חֲלָקִים, כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר יְצִירָה (פֶּרֶק ב׳, מִשְׁנָה ג׳), קְבוּעוֹת בַּפֶּה בַּחֲמִשָּׁה מְקוֹמוֹת: אחה״ע, בום״ף, גיכ״ק, דטלנ״ת, זסשר״ץ (הַיְנוּ כְּשֶׁמּוֹצִיאִים הַדִּבּוּר בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ, נִתְחַלְּקִים הָאוֹתִיּוֹת בְּהוֹצָאָתָן: בַּגָּרוֹן, בַּלָּשׁוֹן, בַּחֵךְ, בַּשִּׁנַּיִם וּבַשָּׂפָה, עַיֵּן שָׁם); הַכְּלוּלִים מֵאֵ״ש וּמַ״יִם; כִּי הַדִּבּוּר כָּלוּל מֵאֵשׁ וּמַיִם, חֲמִימוּת וְלֵחוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג, ו): ״בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ״, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חַגִּיגָה יב.): מַאי שָׁמַיִם? אֵשׁ וּמַיִם, עַיֵּן שָׁם. הַיְנוּ שֶׁתְּרָאֶה שֶׁיֵּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת, וְאָז יִשְׁתּוֹקֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן אִצְלְךָ. וּכְשֶׁיִּשְׁכֹּן אִצְלְךָ, הוּא יָאִיר לְךָ. וְזֶה: אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה רָאשֵׁי־תֵבוֹת אֱמֶת, כִּי עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵד מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן עִם הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קוֹרְאָיו״ וְכוּ׳.

וְאָז: ״וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תָּשִׂים״,

הַיְנוּ הַתֵּבָה הַיּוֹצֵאת בֶּאֱמֶת, הִיא תָּשִׂים לְךָ פֶּתַח בַּחֹשֶׁךְ שֶׁאַתָּה נִצּוֹד בּוֹ. וְזֶה: ״בְּצִדָּהּ״, תָּשִׂים״, הַיְנוּ הַתֵּבָה הַיּוֹצֵאת בֶּאֱמֶת, הִיא תָּשִׂים לְךָ פֶּתַח בַּחֹשֶׁךְ, שֶׁאַתָּה נִצּוֹד בּוֹ. וְזֶה ״בְּצִדָּהּ״ —

וְדַע, שֶׁהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, וְעִקַּר הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ אֶלָּא אֶל הָאֱמֶת, וְזֶה: ״וְאֶל אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה״, לְשׁוֹן (שְׁמוּאֵל־ב יג): **״וַתְּכַל נֶפֶשׁ דָּוִד״. אַמָּה הִיא ה׳ מוֹצָאוֹת, הַכְּלוּלִים מֵאֵשׁ וּמַיִם, הַיְנוּ שֶׁתְּרָאֶה שֶׁיֵּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת, וְאָז יִשְׁתּוֹקֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן אִצְלְךָ, וּכְשֶׁיִּשְׁכֹּן אִצְלְךָ, הוּא יָאִיר לְךָ. וְזֶה: אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה רָאשֵׁי־תֵבוֹת אֱמֶת, כִּי עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵד מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן עִם הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קוֹרְאָיו״ וְכוּ׳.**

וְאָז: ״וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תָּשִׂים״,

הַיְנוּ הַתֵּבָה הַיּוֹצֵאת בֶּאֱמֶת, הִיא תָּשִׂים לְךָ פֶּתַח בַּחֹשֶׁךְ שֶׁאַתָּה נִצּוֹד בּוֹ. וְזֶה: ״בְּצִדָּהּ״,

לְשׁוֹן צָד צַיִד, הַיְנוּ הַקְלָפָּה הַצָּד צַיִד שֶׁל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלוֹכֶדֶת אֶת הַדִּבּוּר, שֶׁלֹּא יוּכַל לְדַבֵּר אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶהוּ צַיִד הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁצָּדָה אֶת דִּבּוּר אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, כח): ״כִּי צַיִד בְּפִיו״, כִּי מִתְּחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר, מֵחֲמַת הַחשֶׁךְ הַסּוֹבֵב אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַחשֶׁךְ וּמִתְפַּלֵּל הֵיטֵב, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְתַקֵּן ״תַּחְתִּים שְׁנִים וּשְׁלִישִׁים״, (שֶׁהָיְתָה תֵּבֵת נֹחַ כְּלוּלָה מֵהֶם); הַיְנוּ עוֹלָם הַשָּׁפָל — שֶׁהֵם הָעַשָּׂבִים כַּנַּ״ל, וְעוֹלָם הַגַּלְגַּלִּים — שֶׁבָּהֶם הַמַּזָּלוֹת כַּנַּ״ל, וְעוֹלָם הַשֵּׂכֶל — שֶׁהֵם הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם רַק שִׂכְלִים, נְשָׁמוֹת בְּלִי גּוּפִים, וְכַנַּ״ל. (אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, רַק כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי ״לֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד״ (אָבוֹת ב); וּכְתִיב (מִשְׁלֵי כח, ט): ״מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה, גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה״. [וְכָל זֶה הָיָה רָשׁוּם מֵהַצַּד וְהוּא] כְּתַב־יַד הַחֲבֵרִים). וּמְקֻשָּׁר עִם מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל, שֶׁהִתְפַּלֵּל אַבָּא בִּנְיָמִין עַל שִׁבְטוֹ, שֶׁיִּזְכּוּ לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת: תּוֹרָה וַעֲשִׁירוּת כַּנַּ״ל, וְכֵן עִם מַה שֶּׁאָמַר לְקַמָּן תְּמָנְיָא בְּחִינוֹת, הַיְנוּ לְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, וְשָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, עַיֵּן שָׁם. וּבֶאֱמֶת הַתּוֹרָה הִיא אֶחָד עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ אַחֲרֵי עג.): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא — חַד הוּא; נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הֲרֵי זֶה נִתְקַבְּלוֹת תְּפִלָּתוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מִקֵּץ רב:): מַאן דְּבָעֵי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ, יִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִיהוּ עֵץ חַיִּים, וּכְדֵין תַּאֲוָה בָּא, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם, אַחֲרֵי סא.): לֵית קָלָא מִשְׁתַּמָּע לְעֵילָּא, אֶלָּא קָלָא דְּאָנוּן דְּמִתְעַסְקֵי בְּאוֹרַיְיתָא, עַיֵּן שָׁם.

הַיְנוּ הַקְלָפָּה הַצָּד צַיִד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה): ״כִּי צַיִד בְּפִיו״, כִּי מִתְּחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר מֵחֲמַת הַחשֶׁךְ הַסּוֹבֵב אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַחשֶׁךְ וּמִתְפַּלֵּל הֵיטֵב, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְתַקֵּן ״תַּחְתִּים שְׁנִים וּשְׁלִישִׁים״, הַיְנוּ עוֹלָם הַשָּׁפָל וְעוֹלַם הַגַּלְגַּלִּים וְעוֹלַם הַשֵּׂכֶל. (אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, רַק כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי ׳לֹא עַם־הָאָרֶץ חָסִיד׳ (אָבוֹת ב) וּכְתִיב (מִשְׁלֵי כח): ״מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה״. כְּתַב יַד הַחֲבֵרִים).

ד וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְקַשֵּׁר אֶת תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיק הַדּוֹר, וְהַצַּדִּיק יוֹדֵעַ לְכַוֵּן הַשְּׁעָרִים, וּלְהַעֲלוֹת כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה לַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ, כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳מֹשֶׁה, שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ׳, וּכְתִיב (מִשְׁלֵי כח): ״מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה״.

ד) וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְקַשֵּׁר אֶת תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיק הַדּוֹר, וְהַצַּדִּיק יוֹדֵעַ לְכַוֵּן הַשְּׁעָרִים, וּלְהַעֲלוֹת כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה לַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ (מְקֻשָּׁר עִם מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל: וְיַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַטֶּה וּמַטֶּה בְּשָׁרְשׁוֹ וְכוּ׳, כִּי הוּא הָיָה הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְהָיָה מְאַסֵּף כָּל הַתְּפִלּוֹת, כָּל אַחַת לְשָׁרְשָׁהּ).

כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, צַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲלוֹת אֶת הַתְּפִלָּה לְשָׁרְשָׁהּ אֶל שַׁעַר וְהַשֶּׁבֶט הַשַּׁיָּךְ לוֹ. (כִּי זוֹ תִּהְיֶה עֲבוֹדַת מָשִׁיחַ — לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיָאִיר בָּהֶם אוֹר הָאֱמֶת, עַד שֶׁיִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה לָדַעַת אֶת ה׳, וְכֻלָּם יַעַסְקוּ בִּתְפִלָּה). [וַעַיֵּן בְּאוּרוֹ לָעֵיל בְּסִימָן ב׳, וְשַׁיָּךְ גַּם לְכָאן, עַיֵּן שָׁם].

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קא:): מֹשֶׁה, שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ; כְּשֶׁתַּנָּא אוֹ אָמוֹרָא

אָמַר דָּבָר שֶׁנִּתְקַבֵּל אֵצֶל חֲבֵרוֹ, אָמַר לֵיהּ: מֹשֶׁה, שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ — מֹשֶׁה, טוֹב אָמַרְתָּ. וְרַשִׁ״י פֵּרֵשׁ: כְּלוֹמַר רַבֵּנוּ בְּדוֹרוֹ כְּמֹשֶׁה בְּדוֹרוֹ, עַיֵּן שָׁם. **וּמֵבִיא** רְאָיָה, שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, וּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית מט, ו): ״עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה״, וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כה:) דָּא מֹשֶׁה חוּשְׁבָּן דָּא כְּדָא, הַיְנוּ ׳שִׁילֹה׳, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, בְּמִסְפָּר שָׁוֶה ׳מֹשֶׁה׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן שָׁם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (דַּף כז.) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת יז): ״וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ״, וְדָא עֵץ חַיִּים, וּבֵיהּ וְיֶמְתְּקוּ הַמַּיִם, וְדָא מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וּמָשִׁיחַ הוּא כְּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת, כִּי הוּא יְגַלֶּה וִיפָרְסֵם אֶת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בָּעוֹלָם, מֵרֹב הִתְגַּלּוּת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּגָּלֶה לְכָל הָעוֹלָם.

וּבִשְׁבִיל זֶה יִהְיֶה מָשִׁיחַ ׳מוֹרֵח וְדָאִין׳ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה [סַנְהֶדְרִין צג:]), שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֶם [וְעַיֵּן בְּאוֹרוֹ לָעֵיל בְּסִימָן ב׳, וְשָׁיְךְ גַּם לְכָאן, עַיֵּן שָׁם]; הַיְנוּ כִּי כָּל כֹּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ יִהְיֶה עַל־יְדֵי הַחֹטֶם, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה יא, ג): ״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳״, שֶׁמִּשָּׁם הוּא הִתְגַּלּוּת הַנְּשָׁמָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה. **כִּי הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֹטֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה מח, ט): **״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״**; כִּי מֵרֹב אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו תְּשׁוּקַת נֹעַם עֲרֵבוּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיִּכָּנִיס מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לַכֹּל, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה תְּהַלֵּל יָהּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יא), אֲזַי יַעֲסֹק כָּל אֶחָד תָּמִיד בִּתְפִלּוֹת, וְיִזְכֶּה לְהַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךָּ״. [וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (נְשֹׂא קל:): תָּאנָא כַּד הָוָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא בָּעֵי לְצַלָּאָה צְלוֹתֵיהּ, אָמַר לְבַעַל הַחֹטֶם אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְבַעַל הַחֹטֶם אֲנִי מִתְחַנֵּן, וְכַנּוֹכְתַּב לָעֵיל, וְדוֹ״ק].

וְזֶה פִּרוּשׁ: עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה: זִמְנָא חָדָא — פַּעַם אַחַת הָיוּ קָאָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא — הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וְאִתְלַוִּי בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא — וְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל אֶחָד, דַּהֲוָה שָׁקִיל עַפְרָא — שֶׁהָיָה לוֹקֵחַ עָפָר, וּמוֹרֵחַ לֵיהּ — וּמֵרִיחַ אוֹתוֹ. וְאָמַר: הָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן — כָּאן הַדֶּרֶךְ לְמָקוֹם זֶה, וְהָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן — וְכָאן הַדֶּרֶךְ לְמָקוֹם זֶה. אָמְרִינַן לֵיהּ — אָמְרוּ לוֹ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא — כַּמָּה אֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִמַּיִם? וְאָמַר לָן — וְאָמַר לָנוּ: הָבוּ לִי עַפְרָא — הָבִיאוּ לִי עָפָר. יַהֲבִינַן לֵיהּ — נָתְנוּ לוֹ. אָמַר לָן — אָמַר לָנוּ: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי — שְׁמוֹנָה פַּרְסָאוֹת. תָּנֵינַן — אַחַר־כָּךְ לָמְדָנוּ, וְיָהֲבִינַן לֵיהּ — וְחָזְרָנוּ וְנָתְנוּ לוֹ עָפָר לְהָרִיחַ. אָמַר לָן — אָמַר לָנוּ: דִּמְרַחֲקִינַן תְּלָתָא פַּרְסֵי — אֲנַחְנוּ

(בְּרֵאשִׁית מט): **״עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה״**

׳דָּא מֹשֶׁה׳ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כה:), **וּמָשִׁיחַ הוּא כָּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת, וּבִשְׁבִיל זֶה יִהְיֶה מָשִׁיחַ ׳מוֹרֵח וְדָאִין׳** (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה סַנְהֶדְרִין צג:), **כִּי הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֹטֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה מח): **״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״:**

וְזֶה פִּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִמְנָא חָדָא הֲוֵי קָאָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא, וְאִתְלַוִּי בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא, דַּהֲוָה שָׁקִיל עַפְרָא וּמוֹרַח לֵיהּ. וְאָמַר: הָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן וְהָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, אָמְרִינַן לֵיהּ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא? וְאָמַר לָן: הָבוּ לִי עַפְרָא. יָהֲבִינַן לֵיהּ. אָמַר לָן: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי. תָּנֵינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ, אָמַר לָן: דִּמְרַחֲקִינַן תְּלָתָא פַּרְסֵי.

רְחוֹקִים שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת. אֲפִכִית לֵיהּ — הָפַכְנוּ אֶת הֶעָפָר בֶּעָפָר אַחֵר, לְנַסּוֹתוֹ אִם יִהְיֶה בָּקִי כָּל־כָּךְ, וְלָא יָכֵלִית לֵיהּ — וְלֹא יָכְלְנוּ לוֹ.

'זִמְנָא חָדָא אִתְלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא', שַׁרְבָּה בַּר בַּר חַנָּה מְסַפֵּר, שֶׁפַּעַם אַחַת הָלַךְ בַּמִּדְבָּר, הַיְנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל, כִּי הַתְּפִלָּה נִקְרֵאת בְּחִינַת מִדְבָּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, ג): ״יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ״ וְגוֹ׳, (שֶׁהוּא לְשׁוֹן דִּבּוּר, עַיִן פֵּרוּשׁ רַשְׁ״י). **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ג): ״וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה״ וְגוֹ׳ (שֶׁהוּא לְשׁוֹן דִּבּוּר, עַיִן פֵּרוּשׁ רַשְׁ״י), וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ה׳), וְאֵין מִדְבָּר אֶלָּא דִּבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה״, עַיִן שָׁם; וְהִתְקַשַּׁרְתִּי עַצְמִי אֶל הַצַּדִּיק, כִּי לְוָיָה הוּא בְּחִינַת (בְּמִדְבַּר יח, ב): ״וְיִלָּווּ עָלֶיךָ וְיִשָּׁרְתוּךָ״ וְגוֹ׳, לְשׁוֹן חִבּוּר וְקִשּׁוּר, וְזֶה וְאִתְלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא, בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁהָלַכְתִּי בַּמִּדְבָּר, שֶׁהוּא תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, הִתְחַבַּרְתִּי עִם הַטַּיָּעָא — סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהוּא זֶה בְּחִינַת צַדִּיק הַדּוֹר, כִּי צְרִיכִים לְקַשֵּׁר תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא כְּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת כְּמָשִׁיחַ; כִּי כָּל צַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הוּא בְּחִינַת מָשָׁה־מָשִׁיחַ, כַּנַּ״ל. עַפְרָא׳ — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ מא, ב): ״יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ״, וְחֶרֶב זֶה בְּחִינַת

אֲפִכִית לֵיהּ וְלָא יָכֵלִית לֵיהּ.

רַשְׁבַּ״ם: טַיָּעָא. סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל: וְהָפְכִינַן. הַאי עַפְרָא בְּהַאי עַפְרָא, לְנַסּוֹתוֹ אִם יִהְיֶה בָּקִי כָּל־כָּךְ:

'זִמְנָא חָדָא אִתְלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא', 'סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל', זֶה בְּחִינַת צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת כְּמָשִׁיחַ. וּתְפִלּוֹת זֶה בְּחִינַת 'סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית טז): **״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: 'קַבֵּיל ה׳ צְלוֹתֵיךְ'. וְזֶה 'סוֹחֵר', כִּי סָבִיב, תַּרְגּוּמוֹ: סְחוֹר, וְזֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים פט): **״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״.**

'וְאִתְלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא', שֶׁקִּשְּׁרוּ אֶת עַצְמָנוּ עִם צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, כְּלָלִיוּת הַתְּפִלָּה. וְשָׁקִיל עַפְרָא וּמוֹרַח וְאָמַר: הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, וְהָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, 'עַפְרָא' זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ מא): **״יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ״, וְחֶרֶב זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה,**

(בְּרֵאשִׁית טז, יא): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: 'קַבֵּיל ה׳ צְלוֹתֵיךְ'; הַיְנוּ כִּי כָּל שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל, הָיָה עַל שֵׁם שֶׁנִּתְקַבְּלוּ תְּפִלּוֹתֶיהָ שֶׁל הָגָר, [וְזֶה יִשְׁמָעֵאל — אוֹתִיּוֹת: יִשְׁמַע־אֵל]. נִמְצָא, שֶׁיִּשְׁמָעֵאל הוּא תְּפִלָּה. וְזֶה סוֹחֵר (עַכְשָׁו יְפָרֵשׁ מַהוּ סוֹחֵר); כִּי סָבִיב — תַּרְגּוּמוֹ (בְּכָל מָקוֹם) סְחוֹר, וּמַהוּ סְחוֹר? וְזֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״; כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה — כְּשֶׁאָדָם מְסֻבָּב עִם אֱמוּנָה, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, יַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תָּמִיד יִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִתְלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיָּעָא, שֶׁקִּשַּׁרְנוּ אֶת עַצְמֵנוּ עִם צַדִּיק הַדּוֹר; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, אֲזַי מִתְחַבֵּר וּמִתְלַוֶּה אֵלָיו צַדִּיק הַדּוֹר, וַאֲנַחְנוּ מְקַשְּׁרִים עַצְמֵנוּ עִמּוֹ; כִּי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, הוּא כְּלָלִיוּת הַתְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאָדָם כְּבָר מִתְפַּלֵּל, וּמוֹצִיא מִפִּיו דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בֶּאֱמֶת, נִתְקַשֵּׁר וְנִתְאַחֵד עִם הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר. 'וְשָׁקִיל עַפְרָא וּמוֹרַח וְאָמַר: הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, וְהָא לְדוּכְתָּא פְּלָן. עַפְרָא׳ — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ מא, ב): ״יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ״, וְחֶרֶב זֶה בְּחִינַת

תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט): ״בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״. שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה, שֶׁעָפָר הוּא תְּפִלָּה, כִּי הַפָּסוּק: ״יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ״, מְרַמֵּז עַל תְּפִלָּה, כִּי חֶרֶב סוֹבֵב עַל תְּפִלָּה, וְהוּא מְקֻשָּׁר לֶעָפָר וְכַנַּ״ל. ׳וּמוֹרַח׳ — זֶה סוֹבֵב עַל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, כִּי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה לְהָרִיחַ, עַל־יְדֵי שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה מח, ט): ״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״, שֶׁעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה הוּא מֵרִיחַ, כִּי זֶה יִהְיֶה כָּל כֹּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁיִּהְיֶה מוֹרַח וְדָאִין, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צג:): וְאָמַר הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שַׁעֲרֵי תְּפִלּוֹת, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל תְּפִלָּה הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ; כִּי זוֹהִי עֲבוֹדַת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁיָּכוֹל לְקַשֵּׁר אֶת תְּפִלַּת כָּל אֶחָד לְשָׁרְשׁוֹ, אֶל שַׁעַר וְהַפֶּתַח הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ. וְזֶה בְּעַצְמוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁיְּקַשֵּׁר מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ אֶת תְּפִלַּת כָּל אֶחָד, וְיַכְנִיסָהּ בַּשַּׁעַר וְהַפֶּתַח הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה אָדוֹק וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. ׳וְאָמְרִינַן לֵיהּ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא? וְאָמַר: הָבוּ לִי עַפְרָא. וְיָהֲבִינַן לֵיהּ. אָמַר לָן: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי. תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ, אָמַר לָן: תְּלָתָא פַּרְסֵי. אֲפֵכִית וְלָא יָכֵלִית לֵיהּ׳, הַיְנוּ ״שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם״, וּמָה עָלַי עוֹד לַעֲשׂוֹת, שֶׁאָזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתִי בְּסוֹד: ׳אָמְרִינַן לֵיהּ׳ — אָמַרְנוּ לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר: ׳כַּמָּה אֲנַן מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא׳ — מִבְּחִינַת (אֵיכָה ב, יט): ״שִׁפְכִי לִבֵּךְ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה׳״, לָמָּה אֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִשְּׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּשָּׁפֵךְ לִבֵּנוּ כַּמַּיִם? ׳אָמַר לָן: תְּמַנְיָא בְּחִינוֹת׳, הַיְנוּ לְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה; כִּי כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה כְּלוּלִים בַּחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת נֹחַ): תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב כְּלָלִיּוּת וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה פְּרָטִיּוּת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּשְׁלֹשָׁה תְּפִלּוֹת, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת הַתְּפִלּוֹת שֶׁבְּכָל יוֹם: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב. ׳תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ, תָּנִינַן׳ — לְשׁוֹן לְמוּד (כַּמּוּבָא כַּמָּה פְּעָמִים בַּשַּׁ״ס הַלָּשׁוֹן תָּנֵי), וְאַחַר הַלְּמוּד יָהֲבִינַן לֵיהּ לְהָרִיחַ; כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד אַחַר הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר לוֹ מְאֹד הַמֹּחִין שֶׁהִמְשִׁיךְ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וּבְזִיו עֶלְיוֹן. וְעַל־כֵּן אַחַר הַתְּפִלָּה לָמַד, וּמָסַר אֶת תְּפִלָּתוֹ אֶל הַשַּׁיָּעָא לְהָרִיחַ, וַיֹּאמֶר לוֹ, אִם עָלְתָה לְרֵיחַ נִחוֹחַ לַה׳, וְנִכְנַס בַּשַּׁעַר וְהַשֻּׁבָּט הַשַּׁיָּךְ לְשָׁרְשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְאִם לֹא — אֲזַי כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִזֹּאת הַבְּחִינָה שֶׁל מַיִם,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי״. ׳וּמוֹרַח׳ כִּי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה לְהָרִיחַ, עַל־יְדֵי שֶׁהוּא כָּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת, וּכְתִיב: ״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״. ׳וְאָמַר: הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן׳ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שַׁעֲרֵי תְּפִלּוֹת, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל תְּפִלָּה הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ.

׳וְאָמְרִינַן לֵיהּ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא? וְאָמַר: הָבוּ לִי עַפְרָא. וְיָהֲבִינַן לֵיהּ. אָמַר לָן: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי. תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ, אָמַר לָן: תְּלָתָא פַּרְסֵי. אֲפֵכִית וְלָא יָכֵלִית לֵיהּ׳, הַיְנוּ, ׳אָמְרִינַן לֵיהּ: כַּמָּה אֲנַן מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא׳, מִבְּחִינַת (אֵיכָה ב): ״שִׁפְכִי לִבֵּךְ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה׳״. ׳אָמַר לָן: תְּמַנְיָא׳ בְּחִינוֹת, הַיְנוּ לְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, וּשְׁלֹשָׁה תְּפִלּוֹת. ׳תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ׳, ׳תָּנִינַן׳, לְשׁוֹן לְמוּד, וְאַחַר הַלְּמוּד, ׳יָהֲבִינַן לֵיהּ׳ לְהָרִיחַ, כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִזֹּאת הַבְּחִינָה שֶׁל מַיִם. ׳וְאָמַר לָן:

שְׁפִיכַת נַפְשִׁי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? וְאָמַר לָן: תְּלָתָא פַּרְסֵי; הַיְנוּ שְׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת תְּפִלּוֹת. וְהֵרָאָה לָנוּ סִימָן עַל זֶה, שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָנוּ לְמַדְרֵגָה זֹאת, שֶׁנִּתְפַּלֵּל כָּל־כָּךְ בְּכַוָּנָה, עַד שֶׁנִּשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּמַּיִם. הַיְנוּ שֶׁהֵרָאָה לוֹ, שֶׁאַף שֶׁלָּמַד, עֲדַיִן אֵין בְּהַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ שְׁלֵמוּת, שֶׁיִּהְיוּ בִּבְחִינַת: ״שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה׳״, שֶׁהִיא הַדְּבֵקוּת הָאֲמִתִּית. וְהָא רְאָיָה: ׳אַפְּכִית׳ — כְּשֶׁמְּהַפְּכִין אֶת הָאָדָם וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אֲזַי מִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): אֵיזֶה יִסּוּרִין שֶׁל אַהֲבָה? כָּל שֶׁאֵין בּוֹ בְּטוּל תְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ מָתַי אֵדַע שֶׁמְּקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, אֲפִלּוּ שֶׁמְּהַפְּכִין אוֹתוֹ? כְּשֶׁאֵינוֹ מִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּתוֹ, וְשׁוֹפֵךְ נַפְשׁוֹ כַּמַּיִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהָפְכוּ אוֹתוֹ, הַיְנוּ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אֲזַי מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּתוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, מד): ״אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקֵמוֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה״; הַיְנוּ שֶׁהֶחֱזַרְתָּ לוֹ אֶת הַחֶרֶב, שֶׁהוּא הַתְּפִלָּה, וְלֹא הֶחֱזַקְתּוֹ אוֹתָהּ בַּמִּלְחָמָה. כִּי כָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֶרֶב אֵצֶל מָשִׁיחַ; וְאִם הָיוּ הַתְּפִלּוֹת בַּבְּחִינָה הַנַּ״ל, הַיְנוּ שֶׁהָיָה מֵאִיר בּוֹ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא אוֹר הָאֱמֶת, אֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁצַּר וּמָר לוֹ, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מֵשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, לֹא הָיִיתָ מַפְסִיק מִתְּפִלָּתְךָ, וְלֹא הָיִיתָ מַחֲזִיר אֶת חֶרֶב הַתְּפִלָּה לַאֲחוֹרֶיךָ. וְזֶה סִימָן, שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָנוּ לְמַדְרֵגַת ״שִׁפְכִי לִבֵּךְ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה״״; כִּי אִם הָיִיתָ אוֹחֵז בְּמִדַּת הָאֱמֶת, שֶׁהוּא פְּנֵי ה׳, שֶׁהָיִיתָ מַרְגִּישׁ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, לֹא הָיִיתָ מַפְסִיק מִתְּפִלָּתְךָ, לְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

תְּלָתָא פַּרְסֵי׳, הַיְנוּ שְׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת תְּפִלּוֹת.

וְהֵרָאָה לָנוּ סִימָן עַל־זֶה, שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָנוּ לְמַדְרֵגָה זֹאת, שֶׁנִּתְפַּלֵּל כָּל־כָּךְ בְּכַוָּנָה, עַד שֶׁנִּשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ לְפָנָיו כַּמַּיִם, וְהָא רְאָיָה: ׳אַפְּכִית׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט): **״אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקֵמוֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה״, כִּי כָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֶרֶב אֵצֶל מָשִׁיחַ, וְאִם הָיוּ הַתְּפִלּוֹת בַּבְּחִינָה הַנַּ״ל, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מֵשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, וְזֶה סִימָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָנוּ לְמַדְרֵגַת ״שִׁפְכִי לִבֵּךְ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה״״:**

ה) **וּתְפִלָּה הִוא בְּחִינַת נְסִיִּם, שֶׁהוּא אֵין דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, כִּי לִפְעָמִים הַטֶּבַע מְחַיֵּב אֵיזוֹ דָּבָר, וְהַתְּפִלָּה מְהַפֶּכֶת אֶת הַטֶּבַע.**

ה) וּתְפִלָּה הוּא בְּחִינַת נִסִּים, שֶׁהוּא אֵין דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, כִּי לִפְעָמִים הַטֶּבַע מְחַיֵּב אֵיזֶה דָּבָר (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יז), וְהַתְּפִלָּה מְהַפֶּכֶת אֶת הַטֶּבַע; הַיְנוּ אַף שֶׁעַל־פִּי הַטֶּבַע רָאוּי לְהָאָדָם לָבוֹא עָלָיו מַה שֶּׁיָּבוֹא, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל כֹּחַ הַתְּפִלָּה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, שֶׁהִיא מְשַׁנֵּית אֶת הַטֶּבַע לְגַמְרֵי; כִּי הַתְּפִלָּה מְגַלֵּית וּמְפָרְסֶמֶת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ הַטֶּבַע הוּא כְּסֵא הַהַשְׁגָּחָה וְנִתְבַּטֵּל הַטֶּבַע לְגַמְרֵי, וְהוּא מִתְנַהֵג תַּחַת הַהַשְׁגָּחָה בְּעַצְמָהּ, בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד. שֶׁזֶּהוּ סוֹד הַנְּהָגָה הַנִּסִּית. כִּי בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, תּוֹלְדוֹת קלח.): לְעוֹלָם טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (בְּזֹהַר חָדָשׁ, בְּרֵאשִׁית יז.): וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב, לִהְיוֹת עוֹמְדִים תָּמִיד בְּאוֹתוֹ קִיּוּם וּבְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁעָשָׂאוֹ, וְשֶׁלֹּא יִשְׁתַּנּוּ מִדַּרְכָּם זוֹ לְעוֹלָם וְכוּ׳. (עוֹד שָׁם כב.): כְּשֶׁסִּיְּמוּ הַמַּלְאָכוֹת כֻּלָּם, בֵּרְכָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵכִינָם בָּעוֹלָם, וְצִוָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,

שֶׁלֹּא יִשַּׁנֶּה הֲכָנָתוֹ מֵאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁעָשָׂאוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. רַק כְּשֶׁאֵין הָאָדָם עוֹסֵק בִּתְפִלָּה, אָז נוֹפֵל לְמִחְיַן דִּקְטָנוּת, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁהַטֶּבַע הוּא מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וְעַל־כֵּן אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת נִסִּים, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמַּשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית עַל כָּל נִבְרָא שֶׁבָּעוֹלָם, וְנוֹפֵל תַּחַת הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן וְכוּ׳. וְאָז נִתְגַּבֶּרֶת עָלָיו מְרִירוּת הַגָּלוּת. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מוֹצִיא אֶת כָּל הָעוֹלָם מֵהַטֶּבַע, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְגַם הַטֶּבַע הוּא כִּסּוּא לֵאלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן זוֹכֶה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ נִסִּית דַּיְקָא, כִּי כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ עוֹמֵד עַל דֶּרֶךְ נֵס, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים) עַל פָּסוּק (אִיּוֹב כו, ז): ״תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה״ — כָּל הָאָרֶץ עוֹמֶדֶת עַל כְּלוּם, רַק עַל מַאֲמָרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְרוּחוֹ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָאָרֶץ כֻּלָּהּ.

וְעִקַּר הַנִּסִּים, הַיְנוּ עִקַּר הַתְּפִלָּה, הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הִתְגַּלּוּת הַנִּסִּים, שֶׁמִּתְגַּלִּית עַל־יְדֵי תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית הִיא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא, יב): ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה״ וְגוֹ׳; כִּי עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י עַל פָּסוּק: ״בְּרֵאשִׁית״ — אָמַר ר׳ יִצְחָק, לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִ״הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם״, שֶׁהִיא מִצְוָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטַוּוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל, וּמַה טַּעַם פָּתַח בְּ״בְרֵאשִׁית״? מִשּׁוּם (תְּהִלִּים קיא, ו): ״כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ, לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם״, שֶׁאִם יֹאמְרוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל: לִיסְטִים אַתֶּם, שֶׁכְּבַשְׁתֶּם אַרְצוֹת שִׁבְעָה גּוֹיִם. הֵם אוֹמְרִים לָהֶם: כָּל הָאָרֶץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא, הוּא בְּרָאָהּ וְנָתְנָהּ לַאֲשֶׁר יָשַׁר בְּעֵינָיו, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה הָאֱמוּנָה, כִּי הִיא הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב׳): מָדַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הָאֲרָצוֹת, וְלֹא מָצָא אֶרֶץ שֶׁרְאוּיָה לִנָּתֵן לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בְּהַר): חָבִיבָה עָלַי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּדַּשְׁתִּי אוֹתָהּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): ״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״; הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁתִּשְׁכֹּן בָּאָרֶץ שֶׁהִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא): אֵין אֶרֶץ אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וּרְעֵה אֱמוּנָה״ — שֶׁתָּזוֹן וְתִתְעַנֵּג שָׁם בֶּאֱמוּנָה, כִּי שָׁם עִקַּר הָאֱמוּנָה.

וְאֱמוּנָה זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, כְּתַרְגּוּמוֹ: ׳פְּרִישָׁן בְּצַלּוֹ׳, וְרַשִׁ״י פֵּרֵשׁ: ׳וַיְהִי מֹשֶׁה יָדָיו בֶּאֱמוּנָה פְּרוּשׁוֹת הַשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּה נֶאֱמָנָה וּנְכוֹנָה׳; הַיְנוּ כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הָאֱמוּנָה הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה; כִּי אִם אֱמוּנָתוֹ בָּרָה וּמְזֻכֶּכֶת אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, אָז הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ. וְכָל מַה שֶּׁאֱמוּנָתוֹ יוֹתֵר חֲזָקָה וְיוֹתֵר מְבֹרֶרֶת וּמְזֻכֶּכֶת, כְּמוֹ־כֵן הוּא מִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְהִפּוּךְ כְּפִי מְעוּט אֱמוּנָתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ־כֵן מְמַעֵט בְּדִבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְרַשֵּׁל לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ.

וְעִקַּר הַנִּסִּים, הַיְנוּ עִקַּר הַתְּפִלָּה, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז): **״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״, וֶאֱמוּנָה זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת יז): **״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״ כְּתַרְגּוּמוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה הִיא**

וּבִשְׁבִיל זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא גְּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת (זְבָחִים נד:), [וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יז, ח): ״וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם״, עַיֵּן שָׁם]; **עַל שֵׁם שֶׁעִקַּר הַנִּסִּים שָׁם הֵם. וְעִקָּרוֹ שֶׁל נֵס הַבָּטָה לְמַעְלָה, וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה: וּכְתִיב** (יְשַׁעְיָה סב, י): ״הָרִימִי נֵס״; הַיְנוּ כִּי נֵס פֵּרוּשׁוֹ לְשׁוֹן הַגְבָּהָה וַהֲרָמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר כא, ח): ״וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס״, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ל, יז): ״וְכַנֵּס עַל הַגִּבְעָה; (שָׁם מט, כב): ״אָרִים נִסִּי״; (שָׁם יג, ב): ״שְׂאוּ נֵס״, וּלְפִי שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ לִרְאוֹת וְלִרְאָיָה, קָרָאוֹ נֵס, הַיְנוּ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהִיא גִּלּוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה מַגְבִּיהַּ וּמֵרִים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וּמוֹצִיאָהּ מִן הַטֶּבַע, וְאָז בֶּאֱמֶת רוֹאֶה גֹּדֶל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא, אֵיךְ שֶׁעוֹשֶׂה נִסִּים עִם הָאָדָם בְּכָל עֵת וְרֶגַע מַמָּשׁ.

'גְּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת' (זְבָחִים נד:), **עַל־שֵׁם שֶׁעִקַּר הַנִּסִּים שָׁם הֵם, וּכְתִיב** (יְשַׁעְיָהוּ סב): **״הָרִימִי נֵס״. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת אֶרֶץ כְּנַעַן, כְּנַעַן לְשׁוֹן סוֹחֵר, בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״.**

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית י.): **'אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה', וְהַגְּשָׁמִים בָּאִים מִתְּהוֹמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים מב): **״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא״, וּתְהוֹם לְשׁוֹן נֵס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (רוּת א): **״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר״, כִּי עַל נֵס, הַיְנוּ עַל דְּבַר חִדּוּשׁ, מַתְמִיהִין. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (תַּעֲנִית כה:): **״קוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ״, לְעִנְיַן גְּשָׁמִים, כִּי עִקַּר עַכְשָׁו** חוֹזֵר לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל, כִּי עִקַּר הַנִּסִּים הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית י.): אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְבַסּוֹף. וְהַגְּשָׁמִים בָּאִים מִתְּהוֹמוֹת, (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שָׁם בַּגְּמָרָא), דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא (תְּהִלִּים לג, ז): ״כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת״, מִי גָּרַם לָאוֹצָרוֹת שֶׁיִּתְמַלְּאוּ בַּר? תְּהוֹמוֹת, עַיֵּן שָׁם. [וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁהַגְּשָׁמִים בָּאִים מִתְּהוֹמוֹת]: כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מב, ח): ״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא״; וְאָמְרוּ בִּירוּשַׁלְמִי (תַּעֲנִית א, ג): תָּנֵי ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אֵין לְךָ טִפָּה שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת, שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה טְפָחַיִם כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶךָ, עַיֵּן שָׁם; **וּתְהוֹם הוּא לְשׁוֹן נֵס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (רוּת א, יט): **״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר״, כִּי עַל נֵס, הַיְנוּ עַל דְּבַר חִדּוּשׁ מַתְמִיהִין,** וְשָׁם הָיָה נֵס וְדָבָר תָּמוּהַּ מְאֹד, שֶׁיָּצְאוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַה נַּעֲשָׂה לָהֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (הוּבָא בְּיַלְקוּט רוּת, רֶמֶז תרא): אָמַר ר׳ יִצְחָק, אָמְרוּ: הַרְאִיתֶם נָעֳמִי, שֶׁיָּצְאָה מֵאֶרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ, מֶה עָלְתָה לָהּ! עַיֵּן שָׁם; **וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (תַּעֲנִית כה:): **״קוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ״,** וּפָסוּק זֶה סוֹבֵב לְעִנְיַן גְּשָׁמִים

וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם אֶרֶץ כְּנַעַן, כִּי **כְּנַעַן לְשׁוֹן סוֹחֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (הוֹשֵׁעַ יב, ח): ״כְּנַעַן בְּיָדוֹ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: 'שֶׁאַתֶּם סוֹחֲרִים' וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וּמַהוּ סוֹחֵר? **בְּחִינַת אֱמוּנָה,** כִּי תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל סוֹבֵב הוּא: 'סְחוֹר' — לְשׁוֹן סוֹחֵר הַמְסַבֵּב בְּכָל מָקוֹם. וְכֵן מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הוּא מְסֻבָּב בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״, שֶׁעַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הוּא מַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּבֶת אוֹתוֹ.

(כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם בַּגְּמָרָא), וְאָמַר: ׳בְּאַרְצֵנוּ דַּיְקָא׳, כִּי עִקַּר הַגְּשָׁמִים נִשְׁמָע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שָׁם י.): אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְבַסּוֹף כַּנַּ״ל. כִּי שָׁם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַתְּהוֹמוֹת [עַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּקּוּדֵי רכב.): כַּד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא אַשְׁדֵּי חַד אַבְנָא יַקִּירָא מִתְּחוֹת כַּרְסֵי יְקָרֵיהּ וְשָׁקַע עַד תְּהוֹמָא וְכוּ׳, וּמִתַּמָּן אִתְפַּשׁוּט עָלְמָא לִימִינָא וּשְׂמָאלָא וּלְכָל סְטָרִין וְכוּ׳, וְהַהִיא אַבְנָא אִתְקְרֵאי שְׁתִיָּה דִּמְגִנָּה אִשְׁתִּיל עָלְמָא לְכָל סְטָרִין, עַיִן שָׁם]. הַיְנוּ הַנְּסִים, כִּי שָׁם מְקוֹם הַנְּסִים, הַיְנוּ אֱמוּנָה וּתְפִלָּה; כִּי עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלָּה אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הִיא (דְּבָרִים יא, יב): ״אֶרֶץ אֲשֶׁר ה׳ אֱלֹקֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד, עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ״ וְגוֹ׳; וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָזַי יַעֲסֹק בִּתְפִלָּה, וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת וְכַנַּ״ל.

וְזֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים, וּמִצְרַיִם הוּא הֵפֶךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא מְקוֹר הָאֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וּמִצְרַיִם הִיא מְקוֹר הַכְּפִירוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מט:): עֲשָׂרָה קַבִּים כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם; וְאָמְרוּ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם; וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין סז:): לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פַּמַּלְיָא שֶׁל מַעְלָה, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּשֶׁב קפה.): מִצְרָאֵי אֲתַר דְּלָא אִשְׁתְּכַח רָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא כְּלָל, עַיִן שָׁם; זֶה לְעֻמַּת זֶה.

וְזֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים וּמִצְרַיִם הוּא הֵפֶךְ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, זֶה לְעֻמַּת זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): **״וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ״, שֶׁמִּצְרַיִם לְעֻמַּת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לְעֻמַּת הַנְּסִים. וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין מְקוֹם תְּפִלָּה בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם ט): **״וְהָיָה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ כַּפַּי״.**

עַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה, שֶׁבְּמִצְרַיִם אֵין נִסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, כז): ״וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳שֶׁהָיוּ מְהֻמָּמִים וּמִטַּרְפִים וְרָצִין לִקְרַאת הַמַּיִם׳ (כִּי הָיוּ חוֹזְרִים לַאֲחוֹרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם כה): ״וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳, וְלֹא הוֹעִיל לָהֶם שׁוּם דָּבָר), מִפְּנֵי שֶׁמִּצְרַיִם לְעֻמַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם מְקוֹם הַנְּסִים, וּמִצְרַיִם הוּא לְעֻמַּת הַנְּסִים, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין מְקוֹם תְּפִלָּה בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ט, כט): ״כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי״; כִּי כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיְתָה מְלֵאָה גִּלּוּלִים, עַיִן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י, שֶׁהוּא קְלִפַּת הַטֶּבַע, שֶׁהוּא הִפּוּךְ הַנִּסִּים וְהַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה.

[וּמֶרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת עַצְמָם כִּבֵּד הַשִּׁעְבּוּד שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, כִּי שָׁם הָיָה מְקוֹר הַכְּפִירוּת, הִתְפַּשְׁטוּת חָכְמַת הַטֶּבַע, וְהָיְתָה הַהִסְתָּרָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיוּ הַמֹּחִין בְּמֵיצַר, וּבִשְׁבִיל זֶה יָרְדוּ וְנָפְלוּ כָּל־כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּזֹהַר חָדָשׁ (יִתְרוֹ לא.): יִשְׂרָאֵל כַּד הֲווֹ בְּמִצְרַיִם אִסְתַּאֲבוּ וְאִתְטַנְּפוּ גַּרְמֵיהוֹן בְּכָל זִינֵי מְסָאֲבוּ, עַד דְּהָיוּ שְׁרָאן תְּחוֹת אַרְבָּעִים וְתַשַּׁע חֵילֵי דְּמְסַאֲבוּתָא וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; עַד שֶׁחָמַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשָׁלַח אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוּא הֵאִיר בְּיִשְׂרָאֵל אֶת אוֹר הָאֱמֶת, וּפָתַח לָהֶם פְּתָחִים אֵיךְ לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ, וְצָעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּקְעוּ וְשָׁבְרוּ אֶת כָּל הַסְּתָרוֹת וְהַמְּחִיצוֹת, וְהֵאִיר לָהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד מִשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ מִשָּׁם, וְקִבְּלוּ אַחַר־כָּךְ אֶת הַתּוֹרָה, וְנִכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְקוֹם הַנְּפָשִׁים, מְקוֹם הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה וְכַנַּ״ל].

וּבִשְׁבִיל זֶה כְּשֶׁפָּגַם אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַפְּגָם שֶׁלּוֹ הָיָה — בְּשָׁעָה שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל יְרֵשַׁת הָאָרֶץ, אָמַר (בְּרֵאשִׁית טו, ח): **״בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה״, עַל־יְדֵי־זֶה יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם, כִּי פְּגַם בֶּאֱמוּנָה, כִּי הָיָה לוֹ לְהַאֲמִין, שֶׁאִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר לוֹ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, לֹא הָצְרַךְ לִשְׁאֹל: ״בַּמָּה אֵדַע״. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁאַל, הָיָה אֵיזֶה פְּגַם בֶּאֱמוּנָה, הַיְנוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם מְקוֹר הָאֱמוּנָה, בְּחִינַת נְפָשִׁים, שֶׁשָּׁם הוּא הִתְגַּלּוּת הַנְּפָשִׁים. וְעַל־כֵּן בִּשְׁבִיל זֶה וָיָרֶד יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הֶפֶךְ הַנְּפָשִׁים, שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה. וְלָמָּה הֻצְרַךְ יַעֲקֹב וּבָנָיו לֵירֵד — וְיָרְדוּ דַּוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו? כִּי הוּא אַבְרָהָם, פָּגַם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה כַּנַּ״ל; בִּשְׁבִיל זֶה וְיָרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת י״ב שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה; כִּי י״ב הַשְּׁבָטִים הֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שַׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל.**

בִּשְׁבִיל זֶה, כְּשֶׁפָּגַם אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל יְרֵשַׁת אָרֶץ אָמַר (בְּרֵאשִׁית טו): **״בַּמָּה אֵדַע״ עַל־יְדֵי־זֶה יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם, כִּי פָּגַם בֶּאֱמוּנָה, הַיְנוּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת נְפָשִׁים, וְיָרַד יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הֶפֶךְ הַנְּפָשִׁים, שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה. וְיָרְדוּ דַּוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו, כִּי הוּא פָּגַם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת תְּפִלָּה, וְיָרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵים־עָשָׂר שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה. וְעַל־יְדֵי שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה הֵם יַעֲקֹב וּבָנָיו כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא זָכָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לִבְחִינַת תְּפִלָּה, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית כא): **״כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע״, וְלֹא כָּל יִצְחָק׳** (נְדָרִים לא.).

לְךָ זָרַע״; וְדָרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים לא.): וְלֹא כָּל יִצְחָק; כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שַׁיֶּכֶת רַק לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת שְׁמִינִי, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב׳): מָדַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הָאֲרָצוֹת, וְלֹא מָצָא אֶרֶץ שֶׁרְאוּיָה לִנְתֵּן לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מַטּוֹת, פָּרָשָׁה כג, סִימָן ה׳): יֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא נָאֶה וּלְבוּשׁוֹ כָּעוּר, הוּא כָּעוּר וּלְבוּשׁוֹ נָאֶה, וְיִשְׂרָאֵל הֵם נָאִים לָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ נָאָה לָהֶם, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם, סִימָן ז׳): אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, הָאָרֶץ חֲבִיבָה עָלַי, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יא, יב): ״אֶרֶץ אֲשֶׁר ה׳ אֱלֹקֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד״, וְיִשְׂרָאֵל חֲבִיבִין עָלַי, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ז, ח): ״כִּי מֵאַהֲבַת ה׳ אֶתְכֶם״, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֲנִי מַכְנִיס אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן חֲבִיבִים עָלַי, לָאָרֶץ שֶׁחֲבִיבָה עָלַי, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם יא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָאָרֶץ שֶׁלִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כד, א): ״לַה׳ הָאָרֶץ״, וְאוֹמֵר (וַיִּקְרָא כה, כג): ״כִּי לִי הָאָרֶץ״, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁלִּי הֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם, נה): ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״, מוּטָב שֶׁאֲנַחֵיל אַרְצִי לַעֲבָדַי, שֶׁלִּי לְשֶׁלִּי, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן בַּתְּפִלָּה אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין נז:): אֵין לְךָ תְּפִלָּה הַמּוֹעֶלֶת, שֶׁאֵין בָּהּ מִזַּרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם; כִּי שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא רַק אֵצֶל זַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, כִּי (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת, פָּרָשָׁה סה, סִימָן טז): אֵין

יַעֲקֹב שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּקוֹלוֹ, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית ח.): אֵין הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין, אֶלָּא בִּשְׁבִיל אֲמָנָה; כִּי הַגְּשָׁמִים תְּלוּיִים בֶּאֱמוּנָה, כַּנִּכְתָּב לָעֵיל; הַיְנוּ בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם מַתְחִילִים הַגְּשָׁמִים כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כִּי שָׁם מְקוֹם הַתְּפִלָּה, הַמְשָׁכַת הַגְּשָׁמִים. וּתְפִלָּה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁמְּקוֹמָהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא שׁוֹתָה תְּחִלָּה, שֶׁשָּׁם הַתְּהוֹמוֹת בְּחִינַת נְסִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַתֶּהֱם כָּל הָעִיר״ כַּנַּ״ל; וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט עֶקֶב, רֶמֶז תתנו): מִצְרַיִם אֵינָהּ נִזְרַעַת אִם אֵינוֹ עָמֵל בָּהּ, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵם יְשֵׁנִין עַל מְטוּתֵיהֶן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹרִיד לָהֶם גְּשָׁמִים, עַיֵּן שָׁם; כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא מְקוֹם הַנְּסִים, הִתְגַּלּוּת הַהַשְׁגָּחָה, וְזֶה לְעֻמַּת זֶה מִצְרַיִם עוֹמֶדֶת עַל טֶבַע וְכַנַּ״ל. כִּי (תַּעֲנִית י.): אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַשְׁקֶה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עַל־יְדֵי שָׁלִיחַ, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם ח.): בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין, אֲפִלּוּ פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס מִתְבָּרֶכֶת; פְּרוּטָה זֶה בְּחִינַת קוֹל הַתּוֹר, כִּי פְּרוּטָה מְרַמֶּזֶת עַל שְׂפָתַיִם (כַּאֲשֶׁר יְפָרֵשׁ לְהַלָּן וְלָעֵיל, בְּסִימָן ז׳, עַיֵּן שָׁם); וְתוֹר זֶה עֵגֶל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם דַּף כה:): הַאי רוּדְיָא דַּמְיָא לְתוֹר [בַּגְּמָרָא שָׁם: הַאי רוּדְיָא דַּמְיָא לְעִיגְלָא, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: ׳קוֹל הַתּוֹר מַלְאָךְ דּוֹמֶה לְשׁוֹר׳, תַּרְגּוּם שׁוֹר — תּוֹר, עַיֵּן שָׁם]. וּפְרִיטָא שִׂפְוָתֵיהּ (שִׂפְתָיו פְּתוּחוֹת וּסְדוּקוֹת), וְהוּא עוֹמֵד בֵּין תְּהוֹמָא לִתְהוֹמָא, שֶׁהוּא כְּלוּל מִשְּׁנֵי הַתְּהוֹמוֹת, שֶׁהוּא כְּלִלְיוּת הַנְּסִים; (כִּי יֵשׁ שְׁנֵי תְּהוֹמוֹת: תְּהוֹם עִלָּאָה, שֶׁהוּא נְסִים עִלָּאִין בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָאָה, וּתְהוֹם תַּתָּאָה, שֶׁהוּא נְסִים תַּתָּאִין בַּהַסְתָּרָה, שֶׁאֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה ל.); וְזֶה ׳פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס׳, שֶׁפְּעָמִים נִתְכַּסֶּה כֹּחַ הַנְּסִים, וְעַל־יְדֵי הַגְּשָׁמִים נִתְבָּרֵךְ הַפְּרוּטָה, הַיְנוּ הַנְּסִים דִּפְרִיטָא שִׂפְוָתֵיהּ; כִּי עַל־יְדֵי גְּשָׁמִים נִתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מוֹרִיד אֶת הַגְּשָׁמִים, וְהַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַמַּכְחִישִׁים כָּל הַנְּסִים וְאוֹמְרִים, שֶׁהַכֹּל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, וְאִם רוֹאִים אֵיזֶהוּ נֵס, הֵם מְכַסִּים אֶת אֵיזֶהוּ נֵס עִם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הַטְּבָעִים, נִמְצָא, שֶׁפּוֹגְמִים בִּתְפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית ח.): ׳אֵין הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין אֶלָּא בִּשְׁבִיל אֲמָנָה׳, הַיְנוּ בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְהִיא שׁוֹתָה תְּחִלָּה, שֶׁשָּׁם הַתְּהוֹמוֹת בְּחִינַת נְסִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַתֶּהֱם כָּל הָעִיר״. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם ח.): ׳בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין, אֲפִלּוּ פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס מִתְבָּרֶכֶת׳, ׳פְּרוּטָה׳, זֶה בְּחִינַת ״קוֹל הַתּוֹר״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הַאי רוּדְיָא דַּמְיָא לְתוֹר, וּפְרִיטָא שִׂפְוָתֵיהּ, וְהוּא עוֹמֵד בֵּין תְּהוֹמָא לִתְהוֹמָא, שֶׁהוּא כְּלוּל מִשְּׁנֵי הַתְּהוֹמוֹת, שֶׁהוּא כְּלִלְיוּת הַנְּסִים. וְזֶה: ׳פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס׳, שֶׁפְּעָמִים נִתְכַּסֶּה כֹּחַ הַנְּסִים, וְעַל־יְדֵי הַגְּשָׁמִים נִתְבָּרֵךְ הַפְּרוּטָה, הַיְנוּ הַנְּסִים, ׳דִּפְרִיטָא שִׂפְוָתֵיהּ׳.

וְאֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַמַּכְחִישִׁים כָּל הַנְּסִים, וְאוֹמְרִים שֶׁהַכֹּל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, וְאִם רוֹאִים אֵיזֶהוּ נֵס, הֵם מְכַסִּים אֶת הַנֵּס עִם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הַטְּבָעִים — נִמְצָא שֶׁפּוֹגְמִים בַּתְּפִלָּה, כִּי

נִסִּים, שֶׁמְּשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע, וּמֵאַחַר שֶׁפּוֹגְמִים בִּתְפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה וּפוֹגְמִים בֶּאֱמוּנָה; כִּי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, שֶׁאֵין מַאֲמִינִים בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּפוֹגְמִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ״, וְכַנִּכְתָּב לָעֵיל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, וְכַנִּכְתָּב לָעֵיל, כִּי שָׁם הַתְּהוֹמוֹת, מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר״ וְכַנַּ״ל.

הַתְּפִלָּה הִיא נִסִּים, שֶׁמְּשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע, וּפוֹגְמִים בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאֵין מַאֲמִינִים בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּפוֹגְמִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ: ׳אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה׳, כִּי שָׁם הַתְּהוֹמוֹת מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר״, וְעַל־יְדֵי־זֶה צָרִיךְ לִפֹּל בְּגָלוּת מִצְרַיִם, כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה כַּנַּ״ל, וְ׳כָל הַגָּלֻיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם, עַל־שֵׁם שֶׁהֵם מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל׳ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּרֵאשִׁית־רַבָּה פָּרָשָׁה טז).

עַל־יְדֵי־זֶה צָרִיךְ לִפֹּל בְּגָלוּת מִצְרַיִם, כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה כַּנַּ״ל. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁפּוֹגֵם, חַס וְשָׁלוֹם, בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ לְחַדֵּשׁ כָּל דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּה, וְתוֹלֶה אַחַר־כָּךְ הַכֹּל בְּטֶבַע, וְאָז יוֹרֵד בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁמְּצֻר לוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי וְכָל הַגָּלֻיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהֵם מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרַשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳).

[וְהִנֵּה כְּפִי הַמְבֹאָר לָעֵיל, שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת נִסִּים, בְּחִינַת גְּשָׁמִים, בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁפּוֹגְמִים בָּזֶה יוֹרְדִים לְגָלוּת וְנִפְסָק הַשֶּׁפַע. בָּזֶה יִהְיֶה מוּבָן הֵיטֵב פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם בְּפָרָשַׁת ״וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם וְגוֹ׳, וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ וְגוֹ׳, הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְגוֹ׳, וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְגוֹ׳, וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה״ וְגוֹ׳, כִּי כְּשֶׁתִּשְׁמַע בְּקוֹל ה׳, וּתְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, כִּי (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, אָז תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּתְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד עַל־יְדֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה׳ וְתִפְגֹּם בֶּאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה ״לֹא יִהְיֶה מָטָר״, וְגַם תֵּצֵא בַּגָּלוּת, ״וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה״; כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּתְפִלָּה שֶׁהִיא אֱמוּנָה, וּגְשָׁמִים שֶׁהִיא פַּרְנָסָה, תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת זֶה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֻחְדָּשׁ. וְאוּלַי גַּם זֶה בִּכְלַל הַזָּכָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם, שֶׁאָנוּ מְזָהָרִין עַל זֶה — לִזְכֹּר אֶת יְצִיאָתֵנוּ מִמִּצְרַיִם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בֹּא): אֵין לִי שֶׁמַּזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּיָּמִים, בַּלֵּילוֹת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ״, יְמֵי חַיֶּיךָ — הַיָּמִים, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ — הַלֵּילוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁמִּצְרַיִם הוּא הִפּוּךְ הָאֱמוּנָה, הִפּוּךְ הַתְּפִלָּה, הִפּוּךְ הַנִּסִּים וְהַגְּשָׁמִים, שְׁמֶשָׁם הַפַּרְנָסָה. וְעַל־כֵּן (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, עַיֵּן שָׁם; כִּי צָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִמִּצְרַיִם — מֵהַגָּלוּת, עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וּבֶאֱמֶת. וְעַל־יְדֵי־זֶה יִבְקַע אֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת הַמַּבְדִּילוֹת וּמַסְתִּירוֹת אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה יִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה וּלְנִסִּים וְלִגְשָׁמִים, שֶׁהוּא פַּרְנָסָה, וְהָבֵן].

וְזֶה פֵּרוּשׁ ״תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ״, מִי שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הַנְּפָשִׁים, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּהוֹמוֹת כַּנַּ״ל, וּמַרְאֶה לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, אֲזַי עָנְשׁוֹ — ״יָרְדוּ בִּמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן״, שֶׁיּוֹרֵד יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם י״ב נִסָּיוֹנוֹת הַתְּפִלָּה, לְמִצְרַיִם (כַּאֲשֶׁר יְבֹאַר). ״מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״ (בְּרֵאשִׁית מט, כד); תַּרְגּוּמוֹ: ׳אָב וּבְנָן׳, [וְרַשׁ״י פֵּרֵשׁ עַל זֶה: ׳אֶבֶן יִשְׂרָאֵל׳ — לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן: אָב וּבֵן, אֲבָהָן וּבְנִין, יַעֲקֹב וּבָנָיו, עַיֵּן שָׁם]; (הַשַּׂיָּכוּת לְפָסוּק זֶה כָּאן, עַיֵּן בַּסֵּפֶר ״פְּעָלַת הַצַּדִּיק״, סִימָן תנה, וְתָבִין). ״מְצוּלוֹת״ — זֶה בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, לו): ״וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ט:): עֲשָׂאוּהָ כִּמְצוּלָה, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ עַל־יְדֵי פֶּגֶם הַזֶּה שֶׁמְּכַסִּים אֶת הַנְּפָשִׁים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, עַל־יְדֵי־זֶה צָרִיךְ לִפֹּל בְּגָלוּת מִצְרַיִם בִּתְפִלָּה, וְנִשְׁאָר בְּחֶשְׁךְ, כְּמוֹ ׳אָב וּבְנָן׳, הַיְנוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נְפָשִׁים, בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְפִי יְרִידָתָם וּלְפִי הַפֶּגֶם שֶׁפָּגַם בִּתְפִלָּה וּבֶאֱמוּנָה וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כֵּן צָרִיךְ לֵירֵד לְעֹמֶק הַגָּלוּת שֶׁל מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁיָּרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם, כְּשֶׁאָמַר אַבְרָהָם ״בַּמֶּה אֵדַע״, עַל יֶרֶשֶׁת אָרֶץ כַּנַּ״ל (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה).

[וְהַכְּלָל, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ, וּמַכְנִיס כָּל כֹּחוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַשְּׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת, וְשׁוֹבֵר אֶת כָּל הַמְּסַכִּים הַמַּסְתִּירִים בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ פַּרְנָסָה שֶׁהוּא גַּשְׁמִים, וְזוֹכֶה לְזִוּוּגוֹ, וְרוֹאֶה בְּכָל פַּעַם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם כָּל הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וְעִמּוֹ בִּפְרָטִיּוּת, נִסִּים נִגְלִים וְנִסִּים נִסְתָּרִים; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לַעֲסֹק תָּמִיד בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, וְאָז יֵצֵא מִגָּלוּתוֹ, וְיִרְאֶה אֶת הַשְּׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית].

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ״ מִי שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הַנְּפָשִׁים, וּמַרְאֶה לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַטֶּבַע. ״יָרְדוּ בִּמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן״ (בְּרֵאשִׁית מט) ״מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל״ תַּרְגּוּמוֹ: ׳אָב וּבְנָן׳. ״מְצוּלוֹת״ זֶה בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב): ״וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם״. כְּמוֹ ׳אָב וּבְנָן׳ הַיְנוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נְפָשִׁים, בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לְפִי יְרִידָתָם, וּלְפִי הַפֶּגֶם שֶׁפָּגַם בִּתְפִלָּה וּבֶאֱמוּנָה וּבְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כֵּן צָרִיךְ לֵירֵד לְעֹמֶק הַגָּלוּת שֶׁל מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁיָּרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם, כְּשֶׁאָמַר אַבְרָהָם ״בַּמֶּה אֵדַע״, עַל יֶרֶשֶׁת אָרֶץ.

(עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה)

י

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם וְכוּ׳.

(שְׁמוֹת כא):

א כְּשֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל — עַל־יְדֵי רְקוּדִים וְהַמְחָאַת כַּף אֶל כַּף נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים:

י

״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״

(שְׁמוֹת כא, א).

א) כְּשֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף אֶל כַּף נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִין; כָּל עִנְיַן הַדִּינִים הוּא הֶסְתֵּר פָּנִים, כִּבְיָכוֹל, חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁנִּסְתָּר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהָעוֹלָם, אֲזַי שׁוֹרָה מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן

גָּדוֹל, וְזֶהוּ עִקַּר הַדִּינִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר, וְאֵין יוֹדְעִים וּמַרְגִּישִׁים אוֹתוֹ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁהוּא יוֹתֵר מֻסְתָּר וְנֶעֱלָם, יוֹתֵר נִקְרָא דִּין קָשֶׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (נשא סח:): וְכַד אִסְתַּלְקַת שְׁכִינְתֵּיהּ (שֶׁהוּא הָאֱמוּנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ) מֵעָלְמָא, לֵית מַאן דְּיִשְׁגַּח בְּעָלְמָא וְדִינָא שָׁלְטָא, עַיִן שָׁם; וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם רוֹקֵד, וּמַכֶּה כַּף אֶל כַּף, וּמְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְתִּיק אֶת הַדִּינִין, כִּי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת אוֹר וְזִיו נֹעַם חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ (וְכַאֲשֶׁר יְבֹאַר לְקַמָּן בְּאֵרֻכָּה שֹׁרֶשׁ הַדְּבָרִים).

ב כִּי עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא, שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (יתרו סט:): **כַּד אַתָּא יִתְרוֹ וַאֲמַר: ״כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳״ וְכוּ׳, כְּדֵין אִתְיַקַּר וְאִתְעַלָּא שְׁמָא עִלָּאָה׳:**

ג וּלְעַכּוּ״ם אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לֵידַע גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב): **״בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה׳״,**

ב) כִּי עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל; כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁבָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם מִתְּחִלַּת הָאֲצִילוּת עַד סוֹף נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז שֶׁל עוֹלָם הַגַּשְׁמִי, הָיָה כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל, כִּי גַּם הָעַכּוּ״ם מְחֻיָּבִים בִּידִיעַת יִחוּד ה׳, וְהוּא הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה לָהֶם מִשֶּׁבַּע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ (רמב״ם, פֶּרֶק ט׳ מֵהִלְכוֹת מְלָכִים); וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם גַּם לָעַכּוּ״ם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ וְיִחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, ג): ״וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ״ וְגוֹ׳, וְאַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה יְרוּדָה וּפְחוּתָה אֶצְלָם יוֹתֵר, הַמַּעֲלָה וְהַשֶּׂבַח לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לָהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ וְיִחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (יתרו סט.): כַּד אַתָּא יִתְרוֹ וְאָמַר: ״כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳״ וְכוּ׳, כְּדֵין אֶתְיַקַּר וְאִתְעַלָּא שְׁמָא עִלָּאָה. [זוֹ לְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שָׁם: פָּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים יח, נ): ״עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם ה׳ וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה״, דָּוִד מַלְכָּא אָמַר דָּא בְּרוּחַ קֻדְשָׁא, בְּשַׁעְתָּא דְּחָמָא דְּהָא יְקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִסְתַּלִּיק בְּסַלִּיקוּ וְלָא אֶתְיַקָּרָא בְּעָלְמָא אֶלָּא מִסִּטְרָא דִּשְׁאָר עַמִּין, וְאִי תֵּימָא הָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִתְיַקָּר בְּעָלְמָא, אֶלָּא בְּגִינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, הָכִי הוּא וַדַּאי, דְּהָא יִשְׂרָאֵל אִנּוּן הַוֵי יְסוֹדָא דִּשְׁרָגָא לְאַנָּהָרָא, אֲבָל כַּד שְׁאָר עַמִּין אָתָאן וְאוֹדָן לֵהּ בְּשַׁעֲבּוּדָא דְּיִקָּרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּדֵין אִתּוֹסֵף יְסוֹדָא דִּשְׁרָגָא וְאִתְתַּקַּף עַל כָּל עוֹבָדוֹי בְּחִבּוּרָא חָדָא, וְשַׁלִּיט קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי עֵילָא וְתַתָּא, כְּגַוְנָא דָּא כָּל עָלְמָא דְּחִילוּ וְאֵימָתָא נָפַל עֲלַיְיהוּ מִקָּמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֵיוָן דְּאָתָא יִתְרוֹ דְּאִיהוּ כֻּמְרָא עִלָּאָה, דְּכָל טַעֲנָן אַחֲרָנִין, כְּדֵין אִתְתַּקַּף וְשַׁלִּיט יְקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כֹּלָּא, בְּגִין דְּכָל עָלְמָא כַּד שָׁמְעוּ שֶׁמַּע גְּבוּרְתֵּיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא — זָעוּ, וְכֻלְּהוּ הָווּ מִסְתַּכְּלָן בְּיִתְרוֹ, דְּאִיהוּ חַכִּים, וְרַב מִכֹּלָּא דְּכָל טַעֲנָן דְּעָלְמָא, כֵּיוָן דְּחָמוּ דְּאִיהוּ אָתָא וּפְלַח לֵהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָמַר: ״עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ מִכָּל הָאֱלֹהִים״, כְּדֵין כֻּלְּהוּ אִתְרַחֲקוּ מִפֻּלְחָנֵיהוֹן, וְיָדְעוּ דְּלֵית בְּהוּ מַמָּשׁוּ, כְּדֵין אֶתְיַקַּר יְקָרָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכָל סִטְרִין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

ג) וּלְעַכּוּ״ם אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לֵידַע גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב, ה): **״בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה׳״**; פְּסוּק זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל זְמַן הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ב׳): ״וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה׳ בְּרֹאשׁ הֶהָרִים

וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת, וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים, וְאָמְרוּ: לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳ אֶל ׳בֵּית׳ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאוֹרְחוֹתָיו״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם; וְלָמָּה יִתְוַדְּעוּ הָעַכּוּ״ם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב? כִּי הוּא גִּלָּה אֱלֹקוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָאָבוֹת. כִּי הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵל (מְגִלָּה יח:); וְאָמְרוּ (אַגַּדַת בְּרֵאשִׁית): הֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אָבִינוּ מַה שֶּׁלֹּא הֶרְאָה לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וָאֵרָא כג.): תּוּשְׁבְּחָן דַּאֲבָהָן יַעֲקֹב הֲוָה דְּהוּא שְׁלִימוּ דְּכֻלָּא, עַיֵּן שָׁם; כִּי אַבְרָהָם קָרָאוֹ (אֶת מְקוֹם הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ) הַר, וְיִצְחָק קָרָאוֹ שָׂדֶה (פְּסָחִים פח.), וְשָׂדֶה הוּא יוֹתֵר מֻשָּׂג וְנִצְרָךְ לְהָעוֹלָם מֵהַר, [כִּי הוּא סָמוּךְ לְהָעִיר יוֹתֵר מֵהַר, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא קז.): בָּרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה, שֶׁיִּהְיוּ נְכָסֶיךָ קְרוֹבִין לָעִיר, עַיֵּן שָׁם], וְיַעֲקֹב קָרָאוֹ בַּיִת, שֶׁהוּא מְקוֹם יִשּׁוּב לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מִשָּׂדֶה.

בְּאוֹר ה׳״, כִּי הוּא גִּלָּה אֱלֹקוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָאָבוֹת, כִּי ׳אַבְרָהָם קְרָאוֹ הַר, וְיִצְחָק קְרָאוֹ שָׂדֶה׳ (פְּסָחִים פח.). **וְשָׂדֶה הוּא יוֹתֵר מֻשָּׂג וְנִצְרָךְ לְהָעוֹלָם מֵהַר, ׳וְיַעֲקֹב קְרָאוֹ בַּיִת׳, שֶׁהוּא מְקוֹם יִשּׁוּב לִבְנֵי־אָדָם. כִּי הֶעֱלָה אֶת הַתְּפִלָּה מֵהַר וְשָׂדֶה לְבְחִינַת בַּיִת, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תְּפִיסָה לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה, כִּי בִּבְחִינַת בַּיִת יֵשׁ גַּם לָעַכּוּ״ם הַשָּׂגָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ נו): **״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל**

הָעַמִּים רַבִּים, וְאָמְרוּ: לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳ אֶל ׳בֵּית׳ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאוֹרְחוֹתָיו״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם; וְלָמָּה יִתְוַדְּעוּ הָעַכּוּ״ם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב? כִּי הוּא גִּלָּה אֱלֹקוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָאָבוֹת. כִּי הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵל (מְגִלָּה יח:); וְאָמְרוּ (אַגַּדַת בְּרֵאשִׁית): הֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אָבִינוּ מַה שֶּׁלֹּא הֶרְאָה לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וָאֵרָא כג.): תּוּשְׁבְּחָן דַּאֲבָהָן יַעֲקֹב הֲוָה דְּהוּא שְׁלִימוּ דְּכֻלָּא, עַיֵּן שָׁם; כִּי אַבְרָהָם קָרָאוֹ (אֶת מְקוֹם הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ) הַר, וְיִצְחָק קָרָאוֹ שָׂדֶה (פְּסָחִים פח.), וְשָׂדֶה הוּא יוֹתֵר מֻשָּׂג וְנִצְרָךְ לְהָעוֹלָם מֵהַר, [כִּי הוּא סָמוּךְ לְהָעִיר יוֹתֵר מֵהַר, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא קז.): בָּרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה, שֶׁיִּהְיוּ נְכָסֶיךָ קְרוֹבִין לָעִיר, עַיֵּן שָׁם], וְיַעֲקֹב קָרָאוֹ בַּיִת, שֶׁהוּא מְקוֹם יִשּׁוּב לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מִשָּׂדֶה.

[זוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: מַאי דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ב, ג): ״וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳, אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳, אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְלֹא אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְיִצְחָק, אֶלָּא לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ ׳הַר׳, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כב, יד): ״אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה׳ יֵרָאֶה״, וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ ׳שָׂדֶה׳, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כד, סג): ״וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה״, אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁקָּרָאוֹ ׳בַּיִת׳, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כח, יט): ״וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל״ [וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: הַר הַמּוֹרִיָּה וְשָׂדֶה דְּיִצְחָק וּבֵית אֵל דְּיַעֲקֹב, כֻּלָּם בְּהַר הַבַּיִת הִתְפַּלְּלוּ, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ שָׁם הָיָה בֵּית הַתְּפִלָּה], הַיְנוּ שֶׁיַּעֲקֹב קָרָא אֶת מְקוֹם הַבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּפִלָּה: ׳בַּיִת׳, שֶׁהוּא מְקוֹם יִשּׁוּב לִבְנֵי־אָדָם. (עַיֵּן שָׁם בְּרַשׁ״י, שֶׁקָּרָאוֹ בַּיִת — מָקוֹם מְיֻשָּׁב, עַיֵּן שָׁם). כִּי הֶעֱלָה אֶת הַתְּפִלָּה מֵ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תְּפִיסָה לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה, כִּי בִּבְחִינַת ׳בַּיִת׳ יֵשׁ גַּם לָעַכּוּ״ם הַשָּׂגָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נו, ז): ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים״; וְזֶה שֶׁמַּקְדִּים: ״וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי״ וְגוֹ׳, מַתְחִיל בְּ׳הַר׳ וּמְסַיֵּם בְּ׳בַּיִת׳, כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה — לְהַעֲלוֹת אֶת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת ׳הַר׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳, שֶׁבָּזֶה גַּם לָעַכּוּ״ם יֵשׁ בּוֹ הַשָּׂגָה. וְלַהֲבִינוֹ בְּדֶרֶךְ עֲבוֹדָה בְּטַעַם עֶרֶב וּמָתֹק לַחֵךְ; כִּי הִנֵּה ׳הַר׳ הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַיִּשּׁוּב, וּמְרַמֵּז יוֹתֵר עַל רוּחָנִיּוּת, וְדָבָר זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְהַכְנִיס בְּהָעוֹלָם, לְהִתְפַּלֵּל עַל הַשָּׂגַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לָעַכּוּ״ם שֶׁהֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִזֶּה, וְ׳שָׂדֶה׳ הוּא בְּחִינַת מֶמְצַע בֵּין רוּחָנִיּוּת לְגַשְׁמִיּוּת, וַאֲשֶׁר גַּם דָּבָר זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְהַכְנִיס בְּהָעוֹלָם, לְהִתְפַּלֵּל שֶׁעַל־יְדֵי

גַּשְׁמִיּוּתוֹ יַכִּיר הַשָּׂגַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לָעֲכוּ״ם שֶׁהֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִזֶּה, אֲבָל שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת ׳בַּיִת׳, לְהַכְנִיס אֶת הַתְּפִלָּה בְּעִנְיְנֵי בַּיִת, לְבַקֵּשׁ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ: הֵן פַּרְנָסָה, וְהֵן רְפוּאָה, וְהֵן יְשׁוּעָה וְכוּ׳, וּבְדָבָר זֶה יֵשׁ גַּם לְהָעֲכוּ״ם הַשָּׂגָה, כִּי הַכֹּל צְרִיכִים פַּרְנָסָה וּרְפוּאָה וִישׁוּעָה. וְעַל־כֵּן שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, שֶׁהֶעֱלָה אֶת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳ וְכַנַּ״ל. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ב, ג): ״וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳ אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳; קֹדֶם לְהַעֲלוֹת עִנְיַן הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת ׳הַר׳, עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֶל בְּחִינַת ׳בַּיִת׳. וּמִזֶּה בְּעַצְמוֹ דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁקָּרָאוֹ ׳הַר׳, וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁקָּרָאוֹ ׳שָׂדֶה׳, אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁקָּרָאוֹ ׳בַּיִת׳, וְכַנַּ״ל; כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה — לְהַכְנִיסָהּ אֶל תּוֹךְ בְּחִינַת בַּיִת, שֶׁהֵם דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים, לְבַקֵּשׁ עַל כָּל דָּבָר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן רלג); וּבְדָבָר זֶה יֵשׁ גַּם לְהָעֲכוּ״ם הַשָּׂגָה, כִּי גַּם הֵם צְרִיכִים כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בִּבְחִינַת ׳בַּיִת׳, יְכוֹלִים לְקָרֵב גַּם אוֹתָם וְכַנַּ״ל.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁזֶּה סוֹד בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ

רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ שֶׁנִּתְחָרֵב בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְעִקַּר הַקִּיּוּם יִהְיֶה לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד ׳בַּיִת׳, שֶׁלֹּא יֵחָרֵב לְעוֹלָם. כִּי בִּבְחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ אֵין לָעֲכוּ״ם שׁוּם הַשָּׂגָה, וְכֵן לָרְחוֹקִים הוּא דָּבָר גָּבֹהַּ, וְאֵינוֹ מִתְלַבֵּשׁ בַּשֵּׂכֶל, וְעַל־כֵּן לֹא הָיָה לָהֶם קִיּוּם כַּנַּ״ל, אֲבָל בִּבְחִינַת ׳בַּיִת׳, יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַשָּׂגָה, לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּעִנְיְנֵי גַּשְׁמִיּוּת צָרְכֵי הַבַּיִת, בָּזֶה יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵשָׂג, וְעַל־כֵּן בַּיִת הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּהְיֶה כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, יִהְיֶה לוֹ קִיּוּם, וְלֹא יֵחָרֵב לְעוֹלָם, כִּי יִבָּנֶה עַל־יְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (פִּתְקוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ח, כד.): בְּגִין דְּבִנְיָנָא בַּתְרָאָה יְהֵא עַל יְדָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתְקַיֵּם, עַיִּן שָׁם; כִּי אָז יִהְיֶה עֵצֶם הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא (שָׁם): בְּהַהוּא זִמְנָא דְּיִתְבְּנֵי בִּנְיָנָא עַל יְדָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵילָּא וְתַתָּא, אִתְמַר בִּשְׁכִינְתָּא עִלָּאָה וְתַתָּאָה: ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְכוּ׳, עַיִּן שָׁם. וְזוֹהִי מַעֲלַת הַתְּפִלָּה בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת דַּיְקָא, שֶׁנִּקְרָא בְּחִינַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל יא, טז): ״וָאֶהְיֶה לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה כט.): אֵלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וְכוּ׳, עַיִּן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ה׳, סִימָן ב׳): ״אֲנִי יְשֵׁנָה״ — מִבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, ״וְלִבִּי עֵר״ — לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וְכוּ׳, עַיִּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (נָשׂא קכו.): ״וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ״ סְתָם, דְּכָל בֵּי כְּנִישְׁתָּא דְּעָלְמָא מִקְדָּשׁ אִקְרֵי וְכוּ׳, עַיִּן שָׁם; כִּי בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת — שָׁם כֻּלָּם יַחַד, וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתְּפִלָּה בְּצִבּוּר וְלֹא בְּיָחִיד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּל אֶחָד חָלוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ, שֶׁזֶּהוּ הִפּוּךְ הַקְּדֻשָּׁה, רַק צְרִיכִים לְחַבֵּר יַחַד הָעֵדָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנַעֲשִׂין בְּחִינַת אֶחָד. וְזוֹהִי מַעֲלַת תְּפִלָּה בְּצִבּוּר וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת דַּוְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם נִתְפַּנְּסִין וְנִתְאַחֲדִין הַנְּפָשׁוֹת, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן נִקְרָאִים הַבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת עַל שֵׁם יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כד, ה): ״מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב״; כִּי יַעֲקֹב הוּא כְּלָלִיּוּת כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית מו, כו): ״כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: יַעֲקֹב שִׁבְעִים הָיוּ לוֹ, וְהַכָּתוּב קוֹרֵא אוֹתָן נֶפֶשׁ, לְפִי שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים לְאֵל אֶחָד, אֲבָל אַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶם יִשְׁמָעֵאל וְעֵשָׂו, שֶׁהֵם בְּחִינַת פֵּרוּד, נִקְרָאִים נְפָשׁוֹת בִּלְשׁוֹן רַבִּים; וְעַל־כֵּן אַבְרָהָם קָרָאוֹ ׳הַר׳, וְיִצְחָק קָרָאוֹ ׳שָׂדֶה׳, שֶׁאֵינוֹ מָקוֹם מֻקָּף מְחִיצוֹת, וְאֵין שָׁם כְּנִיסָה וְהִתְעַדּוּת וְהִתְחַבְּרוּת יַחַד, אֲבָל יַעֲקֹב שֶׁשָּׁם הָאַחְדוּת, עַל כֵּן קָרָאוֹ ׳בַּיִת׳, בְּחִינַת הִתְעַדּוּת וְהִתְחַבְּרוּת, שֶׁכָּל הַנְּפָשׁוֹת מִתְכַּנְּסִין וּמִתְחַבְּרִין לְמָקוֹם אֶחָד

(לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בֵּית־הַכְּנֶסֶת, הֲלָכָה א׳); וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׳): אֵין תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, כִּי שָׁם הוּא בְּחִינַת ׳בַּיִת׳ דַּיְקָא, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ (בְּתִקּוּנֵי זֹהַר בַּהַקְדָּמָה): ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״ — דָּא בֵּי כְּנִישְׁתָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינַת בַּיִת כְּדֵין אִתְיַקַּר שְׁמָא עִלָּאָה כַּנַּ״ל; כִּי זֶהוּ עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹכִין לְהוֹרִיד שְׁכִינַת עֻזּוֹ לְמַטָּה, וְעוֹשִׂין לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, כִּי (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא בְּחֻקֹּתַי): נִתְאַוָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמַּרְגִּילִים עַצְמָן לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, וְגַם מְצָרְכֵי בֵּיתָן וְגַשְׁמִיּוּתָן עוֹשִׂים תְּפִלָּה, אָז הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת ׳בַּיִת׳, וּכְדֵין אִתְיַקַּר שְׁמָא עִלָּאָה כַּנַּ״ל.

(עכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׂגָתוֹ בְּפָסוּק): וְזֶה פִּרוּשׁ (תְּהִלִּים מח, ב): ״גָּדוֹל ה׳ וּמְהֻלָּל מְאֹד״, וְדָרְשׁוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא ה.): אֵימָתַי אִקְרֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּדוֹל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; **כְּלוֹמַר אֵימָתַי גָּדוֹל ה׳?** וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל [בִּדְרָשׁ אַחֵר מֵהַזֹּהַר הַנַּ״ל]: **כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּל מְאֹד**, וּמַהוּ מְאֹד? מִסְטָרָא דְּמוֹתָא שֶׁהוּא **בְּחִינַת עַפּוּ״ם, (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ט) **עַל פָּסוּק** (בְּרֵאשִׁית א): **״וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד״, ״מְאֹד״ זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת**), **כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּל מֵהֶם, אָז הוּא גָּדוֹל, כִּי הוּא עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ. וְאֵימָתַי הוּא מְהֻלָּל מֵהֶם? ״בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ״, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁבְּחִינַת ״הַר״ נַעֲשֶׂה ״עִיר״ אֱלֹקֵינוּ, שֶׁהוּא יִשּׁוּב בְּנֵי־אָדָם, בְּחִינַת ׳בַּיִת׳, כִּי בָּעִיר, שָׁם דַּיְקָא הֵם הַבָּתִּים, שֶׁהוּא מֻשָּׂג יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה; כִּי בַּבַּיִת יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַשָּׂגָה כַּנַּ״ל, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמַּעֲלִין אֶת בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, מִבְּחִינַת ׳הַר׳ לִבְחִינַת ׳עִיר׳ וּ׳בַּיִת׳, שָׁאָז יֵשׁ גַּם לָעַפּוּ״ם הַשָּׂגָה כַּנַּ״ל, אָז דַּיְקָא ״גָּדוֹל ה׳״, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁגַּם הָרְחוֹקִים יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל.**

לִבְרָכָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פֶּרֶק ט׳, סִימָן יב) **עַל פָּסוּק** (בְּרֵאשִׁית א, לא): **״וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד״, ״מְאֹד״ — זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת**); וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת זֶהוּ סִטְרָא דְּמוֹתָא, וְכֵן הָעַפּוּ״ם הֵם מִסִּטְרָא דְּמוֹתָא, כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ שְׁמִינִי מב.): מַאן דְּפָלַח לַעֲבוֹדָה זָרָה נָפִיק מִסִּטְרָא דְּחַיֵּי, עַיֵּן שָׁם; כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּל מֵהֶם, הַיְנוּ שֶׁגַּם הֵם חוֹזְרִים וּמוֹדִים אוֹתוֹ, אֲזַי הוּא גָּדוֹל; כִּי הוּא עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ, שֶׁגַּם הָעַפּוּ״ם יֵדְעוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וְאֵימָתַי הוּא מְהֻלָּל מֵהֶם? ״בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ״, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁבְּחִינַת ׳הַר׳ נַעֲשֶׂה ׳עִיר׳ אֱלֹקֵינוּ, שֶׁהוּא יִשּׁוּב בְּנֵי־אָדָם, בְּחִינַת ׳בַּיִת׳, כִּי בָּעִיר, שָׁם דַּיְקָא הֵם הַבָּתִּים, שֶׁהוּא מֻשָּׂג יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה; כִּי בַּבַּיִת יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַשָּׂגָה כַּנַּ״ל, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמַּעֲלִין אֶת בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, מִבְּחִינַת ׳הַר׳ לִבְחִינַת ׳עִיר׳ וּ׳בַּיִת׳, שָׁאָז יֵשׁ גַּם לָעַפּוּ״ם הַשָּׂגָה כַּנַּ״ל, אָז דַּיְקָא ״גָּדוֹל ה׳״, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁגַּם הָרְחוֹקִים יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וְלֹא רַק הָרְחוֹקִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁנָּפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ מִידִיעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִצְוָה לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לָהֶם אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְעַפּוּ״ם מַמָּשׁ. וּבִשְׁלֵמוּת יְקָיִם דָּבָר זֶה בִּבְיאַת וּבְהִתְגַּלּוּת בֶּן

דָּוִד בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אוֹחֵז בִּשְׁלֵמוּת בַּתְּפִלָּה (כַּנַּ״ל בְּסִימָן ב׳, עַיֵּן שָׁם); וְעַל־כֵּן הוּא דַּיְקָא יַעֲלֶה אֶת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳, כִּי (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיֵּרָא קז׃): מַלְכָּא מְשִׁיחָא דְּיִסְתַּלַּק וְיִתְיַקַּר עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא וְכָל בְּנֵי עָלְמָא יִפְלְחוּן וְיִסְגְּדוּן קֳמֵהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

ד) וְעִנְיָן זֶה לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳, בְּחִינַת עִיר אֱלֹקֵינוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ גַּם לָעַכּוּ״ם, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם גַּם־כֵּן הַשָּׂגָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אִי אֶפְשָׁר לְהֶעָשׂוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר. [בִּכְתַב יַד מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל: ״צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר״]. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים; כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה אֵינָם יוֹדְעִים, כִּי אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁשְּׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא רַק אֵצֶל מָשִׁיחַ, וְכָל תַּלְמִיד חָכָם נִקְרָא בְּחִינַת מָשֶׁה־מָשִׁיחַ (כַּנַּ״ל בְּסִימָן ב׳, עַיֵּן שָׁם); כִּי מָשִׁיחַ יִגָּלֶה וְיַפְרְסֵם לַכֹּל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, וְכָל תַּלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי הוּא מִבְּחִינַת צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁמְּקַבְּלִין אֲנָפֵי שְׁכִינְתֵּיהּ בְּכָל יוֹם (סֵפֶר מה׃); וְעַל־כֵּן גַּם הֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, וְעַל־כֵּן אוֹחֲזִים בִּשְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁנִּצְרָךְ לְאֵיזֶה יְשׁוּעָה וּרְפוּאָה, עָלָיו לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁגַּם בָּהֶם מֵאִיר בְּחִינַת מָשִׁיחַ, וְהֵם יָגְלוּ וְיוֹדִיעוּ גַּם לָהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיּוּכְלוּ גַּם־כֵּן לְהִתְפַּלֵּל, כִּי כְּמוֹ שֶׁבִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם יֵשׁ בְּחִינַת: ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ וּ׳בַיִת׳, כְּמוֹ־כֵן בִּפְרָטִיּוּת אֵצֶל כָּל אֶחָד יֵשׁ בְּחִינַת: ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ וּ׳בַיִת׳, קֹדֶם הוּא בִּבְחִינַת נֶפֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳הַר׳, וְאַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לְהִתְעַלּוֹת אֶל בְּחִינַת ׳רוּחַ׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳שָׂדֶה׳, וְהַשְּׁלֵמוּת הִיא — כְּשֶׁנִּתְעַלֶּה וּבָא אֶל בְּחִינַת ׳נְשָׁמָה׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳בַּיִת׳, שֶׁמַּרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, כִּי הוּא מְסֻבָּב עִם אֱלֹקוּתוֹ כְּמוֹ בַּיִת. אֲבָל אֶל דָּבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, אֶלָּא עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וּמִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרָם, אֲשֶׁר יָאִירוּ וְיַשְׁפִּיעוּ מֵאוֹרָם וּמִזִּיוָם גַּם עָלָיו.

כִּי יֵשׁ בַּעֲלֵי גַּאֲוָה, שֶׁאֵינָם רוֹצִים שֶׁיֵּלְכוּ לְצַדִּיקִים, וְאוֹמְרִים שֶׁהֵן בְּעַצְמָם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וּמוֹנְעִים גַּם אֲחֵרִים כְּשֶׁיֵּשׁ צַעַר אוֹ חוֹלֶה לֵילֵךְ לְצַדִּיקִים, רוֹצִים שֶׁיֵּלְכוּ לְצַדִּיקִים, וְאוֹמְרִים שֶׁהֵם בְּעַצְמָם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וּמוֹנְעִים גַּם אֲחֵרִים כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם צַעַר אוֹ חוֹלֶה לֵילֵךְ לְצַדִּיקִים; כִּי בֶּאֱמֶת רַק מָשִׁיחַ שֶׁהוּא הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, זָכָה לִיחִידָה דִּיחִידָה (עַיֵּן חַיֵּי־מוֹהַר״ן, גְּדֻלַּת הַשָּׂגָתוֹ, סִימָן כז) בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהוּא הַבִּטּוּל הָאֱמֶת, בָּטֵל וּמְבֻטָּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, וְכָל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת מְקַבְּלִים רַק מִמֶּנּוּ. וְעַל־כֵּן יֵשׁ בְּכָל צַדִּיק וְתַלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי בְּחִינַת מָשֶׁה־מָשִׁיחַ, כִּי הֵם הַמְקַבְּלִים מִסּוֹד הַבִּטּוּל הַזֶּה, וְכָל

דְּבִינָן זֶה, לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת הַר וְשָׂדֶה לִבְחִינַת בַּיִת, בְּחִינַת עִיר אֱלֹקֵינוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ גַּם לָעַכּוּ״ם, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם גַּם־כֵּן הַשָּׂגָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — אִי־אֶפְשָׁר לְהֶעָשׂוֹת כִּי־אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): **׳מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים׳, כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה אֵינָם יוֹדְעִים כִּי־אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר.**

כִּי יֵשׁ בַּעֲלֵי גַּאֲוָה, שֶׁאֵינָם רוֹצִים שֶׁיֵּלְכוּ לְצַדִּיקִים, וְאוֹמְרִים שֶׁהֵן בְּעַצְמָם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וּמוֹנְעִים גַּם אֲחֵרִים כְּשֶׁיֵּשׁ צַעַר אוֹ חוֹלֶה לֵילֵךְ לְצַדִּיקִים,

אֶחָד כְּפִי שֶׁמְּבַטֵּל עַצְמוֹ אֶל זֶה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר גַּם בּוֹ אֵיזֶה בְּחִינָה מִיחִידָה, וְאָז הוּא יָכוֹל לְהָאִיר גַּם בַּאֲחֵרִים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֲפִלּוּ אֵצֶל הָעַכּוּ״ם. אֲבָל לֹא־כֵן אֵלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה, שֶׁהֵם כְּעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה (סוטה ד:), הֵם עוֹקְרִים עַצְמָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו אוֹר וְחִיּוּת הַשְׂכָּנָה, אֶלָּא אִם מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא נִשְׁבֶּרֶת הַגַּאֲוּת, וּמַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁכְּדֵי שֶׁתָּאִיר גַּם בּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ, וְגַם הוּא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים בִּשְׁבִירוּת גַּאֲוָתוֹ, וְאָז הֵם מְלַמְּדִים אוֹתוֹ גַּם־כֵּן סֵדֶר הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל פְּרָטֵי צָרְכֵיהֶם. [וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִים דִּבְרֵי הָרַב הַיִּטֵב, שֶׁהִתְחִיל עִם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ לָעַכּוּ״ם, שֶׁהֵם עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, בְּחִינַת גֵּאוּת, עַל־יְדֵי הַעֲלָאַת הַתְּפִלָּה, שֶׁעִנְיָן זֶה לֹא יְכוֹלִים, כִּי אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר, כִּי הֵם נִכְלָלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה אוֹ צָרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי (איכה ג, לח): ״מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב״ וְגוֹ׳, וּכְשֶׁמַּפְרִיד עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז יֵשׁ לוֹ חוֹלֶה וְצָרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְעַל כֵּן הוּא מֻכְרָח לָבוֹא אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וּבָזֶה נִשְׁבָּר גַּאֲוָתוֹ, וְהֵם מְאִירִים בּוֹ הֶאָרַת נֹעַם זִיו שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְדוֹ״ק].

וְעַל־כֵּן אֵלּוּ שֶׁאֵינָם רוֹצִים לֵילֵךְ לַצַּדִּיקִים, וְלֶהָאִיר נַפְשָׁם בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ, ז): ״הָשֵׁב אֵ״שֶׁ׳ת׳ הָאִישׁ״ וְכוּ׳, הַנֶּאֱמָר אֵצֶל אֲבִימֶלֶךְ, שֶׁהוּא הַבַּעַל גַּאֲוָה, בְּשָׁעָה שֶׁלָּקַח אֶת שָׂרָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, הַתְּפִלָּה, אֵשֶׁת אַבְרָהָם, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק; כִּי זֶה הַבַּעַל גַּאֲוָה מְכֻנֶּה בִּלְשׁוֹן (בְּשֵׁם) אֲבִימֶלֶךְ, אֲבִי — לְשׁוֹן רָצוֹן [בְּכִתַּב־יָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים כג, ו): ״וְלֹא אָבָה ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ וְגוֹ׳, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רָצוֹן], כִּי הוּא הַבַּעַל גַּאֲוָה רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְהֵינוּ אֲבִימֶלֶךְ — הֵינוּ ״אֲבִי״ — לְשׁוֹן רָצוֹן כַּנַּ״ל, ״מֶלֶךְ״ — לִמְלֹךְ, שֶׁהַבַּעַל גַּאֲוָה רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְלַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ אֵיזוֹ מְצִיאוּת בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ; כִּי בֶּאֱמֶת צַדִּיק מוֹשֵׁל בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ כג, ג): ״צַדִּיק מוֹשֵׁל״ וְכוּ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מועד קטן טז:): מִי מוֹשֵׁל בִּי? צַדִּיק, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְהוּא מְבַטְּלָהּ, עַיִן שָׁם. וְהוּא מִתְגָּאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, וְיֵשׁ לוֹ הַמֶּמְשָׁלָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת מְקֻרָּב אֶל הַצַּדִּיק בְּחִינַת אַבְרָהָם, וְעַל־כֵּן מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ, שֶׁלָּקַח אֶת שָׂרָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, הַתְּפִלָּה, מֵהַצַּדִּיק אַבְרָהָם, וְעָשָׂה עַצְמוֹ לִמְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, כְּאִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן יָכוֹל לְהָאִיר עַל עַצְמוֹ, כִּי הוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְאוֹמֵר: ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳. וּבֶאֱמֶת זֶה אֵינוֹ, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וַאֲשֶׁר עַל יָדוֹ דַּיְקָא יְזֻכֶּה לְהָאִיר גַּם עַל נַפְשׁוֹ מֵהֶאָרַת נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ״, ׳אֵשֶׁת׳ — ״אֵשֶׁת״ רָאשֵׁי־תֵּבוֹת

עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ): **״הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ״ וְכוּ׳, כִּי זֶה הַבַּעַל־גַּאֲוָה מְכֻנֶּה בִּלְשׁוֹן ״אֲבִימֶלֶךְ״, ״אֲבִי״, לְשׁוֹן רָצוֹן, כִּי הוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְהֵינוּ אֲבִימֶלֶךְ, כִּי בֶּאֱמֶת צַדִּיק מוֹשֵׁל בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוּאֵל־ב כג): **״צַדִּיק מוֹשֵׁל״ וְכוּ׳, וְהוּא מִתְגָּאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, וְיֵשׁ לוֹ הַמֶּמְשָׁלָה, וְעַל־כֵּן מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ, כִּי הוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְאוֹמֵר: אֲנָא אֶמְלֹךְ.**

רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֲ׳דֹנָי שְׂ׳פָתַי תִּ׳פְתָּח (תְּהִלִּים נא, יז), זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה; כִּי אִשָּׁה הִיא הַמַּלְכוּת, בְּחִינַת תְּפִלָּה, וְכֵן הָרָאשֵׁי תֵּבוֹת מוֹרֶה עַל תְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ הָשֵׁב אֵ׳שֶׁ׳ת׳ — בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, לְהַצַּדִּיק — שֶׁהוּא הָאִישׁ, ״כִּי נָבִיא הוּא״, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים (חֻלִּין ס׃), וּמְשַׁגֵּר תְּפִלָּה סְדוּרָה בְּפִיו, כְּדֵי שֶׁיֵּהָנֶה מִתְּפִלָּתוֹ; כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם דְּבֵקִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם, וּכְשֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּתָם שְׁגוּרָה בְּפִיהֶם, וּמִיַּחֲדִים וּמִתְדַּבְּקִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכִבְיָכוֹל יֵשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִתְּפִלָּתָם, אֲשֶׁר הִיא בְּלִי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, מְחִיצוֹת וּמְסַכִּים, רַק נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בְּאוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְזֶה ״כִּי נָבִיא הוּא״ — לְשׁוֹן נִיב שְׂפָתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לד׃): ״בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם״, אֵצֶל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים וְאוֹמֵר: זֶה חַי וְזֶה מֵת, אָמְרוּ לוֹ: מִנַּיִן אַתָּה יוֹדֵעַ? אָמַר לָהֶם: אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקֻבָּל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת נָבִיא, וּבְכָל עֵת וָרֶגַע נִתְחַדֵּשׁ אֲצִלּוֹ דִּבּוּרִים וּתְפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם טוֹב נִצְחִי. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת דְּבָרִים, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ג׳): ״תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר רָשׁ״ — אֵלּוּ נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא (מִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן מד) עַל פָּסוּק: ״אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים״, הַיָּפֶה וְהַמְעֻלֶּה שֶׁבַּנְּבִיאִים, נִמְשְׁלוּ הַנְּבִיאִים בְּנָשִׁים; מָה אִשָּׁה זוֹ אֵינָהּ מִתְבַּיֶּשֶׁת לְתְבֹעַ צָרְכֵי בֵּיתָהּ מִבַּעְלָהּ, כָּךְ הַנְּבִיאִים אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְתְבֹעַ צָרְכֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה הָ׳שֵׁ׳ב׳ — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: הַ׳ר, שָׂ׳דֶה, בַּ׳יִת, זֶה רֶמֶז, שֶׁתְּפִלַּת הַצַּדִּיק הִיא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ מִבְּחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳ לִבְחִינַת ׳בַּיִת׳, כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן אָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁהוּא הַבַּעַל גַּאֲוָה: ״הָ׳שֵׁ׳ב׳ אֵ׳שֶׁ׳ת׳ הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ״, ׳וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ׳ דַּיְקָא, כִּי שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק אַבְרָהָם, וְהוּא נָבִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט וַיֵּרָא, רֶמֶז פב): אַבְרָהָם זֶה נָבִיא, עַיֵּן שָׁם; וְהוּא הֶעֱלָה אֶת הַתְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת (וְאַף שֶׁהוּא קָרָאוֹ הַר וְהַשְׁלֵמוּת הוּא בַּיִת כַּנַּ״ל, אֲבָל גַּם אֶצְלוֹ הָיְתָה הַשְׁלֵמוּת לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם לְהָעַכּוּ״ם, כִּי (בְּרָכוֹת ז׃) לֹא הָיָה אָדָם שֶׁקָּרָא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָדוֹן, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וּקְרָאוֹ אָדוֹן, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (סוֹטָה י׃): הִקְרִיא אַבְרָהָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּפֶה כָּל עוֹבֵר וָשָׁב, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן כא): בְּכָל מָקוֹם הוּא מַקְדִּים אַבְרָהָם לְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּבְמָקוֹם אֶחָד הוּא אוֹמֵר: ״וְזָכַרְתִּי אֶת

״אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח״ זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה; דְּהַיְנוּ הָשֵׁב אֵשֶׁת — בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, לְהַצַּדִּיק. ״כִּי נָבִיא הוּא״, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים״ (חֻלִּין ס׃), **וּמְשַׁגֵּר תְּפִלָּה סְדוּרָה בְּפִיו, כְּדֵי שֶׁיֵּהָנֶה מִתְּפִלָּתוֹ, וְזֶה: ״כִּי נָבִיא הוּא״, לְשׁוֹן נִיב שְׂפָתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרָכוֹת לד׃): **״בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם״ — ׳אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו׳ וְכוּ׳. וְזֶה: ״הָשֵׁב״ רָאשֵׁי־תֵּבוֹת: הַר שָׂדֶה, בַּיִת, זֶה רֶמֶז שֶׁתְּפִלַּת הַצַּדִּיק הִיא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ מִבְּחִינַת הַר וְשָׂדֶה לִבְחִינַת בַּיִת כַּנַּ״ל.**

אֲבָל אִלּוּ הַבַּעֲלֵי־גַּאֲוָה מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם מְבַקְּשִׁים מְצַדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְּפוּ אֶת עַצְמָם, וּבָזֶה הֵם צַדִּיקִים, אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנּוּ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּמוֹ שַׂק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוֹרִים הַרְבֵּה, וּכְשֶׁמְּרִיקִים אֶת הַשַּׂק, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ בּוֹ הַחוֹרִים: וְהַגּוּף נִקְרָא שַׂק, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא: 'שִׁינְנָא, שָׂרֵי שַׂקָּךְ' (שַׁבָּת קנב.), **וְאִם הִתְבּוֹנְנוּ בְּעַצְמָן, הָיוּ רוֹאִים, אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים, עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ אֶצְלָם כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּשַׂקָּם, הַיְנוּ בְּגוּפָם, וְלֹא תַּאֲוָתָם בִּלְבַד נִשְׁאַר קָשׁוּר בְּגוּפָם, כִּי־אִם גַּם**

בְּרִיתִי יַעֲקֹב״, מִלַּמֵּד, שֶׁשְּׁלָשְׁתָּן שְׁקוּלִין זֶה כְּזֶה, עַיִן שָׁם; כִּי גַּם הוּא הָיָה כָּלוּל מִבְּחִינַת 'שָׂדֶה' וּ'בַּיִת', וְהָבֵן).

אֲבָל אִלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מְבַקְּשִׁים מְצַדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְּפוּ אֶת עַצְמָם, וּבָזֶה הֵם צַדִּיקִים [בְּעֵינֵיהֶם (כְּתַב־יָד)]. וּבֶאֱמֶת עִם גֵּאוּת אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, כִּי (בְּרָכוֹת י:): אֵין גַּבְהוּת לְפָנֵי הַמָּקוֹם, עַיִן שָׁם; וְלִפְעָמִים נִדְמֶה לְהָאָדָם, מֵאַחַר שֶׁהִתְעַנָּה, הוּא כְּבָר צַדִּיק, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל, שֶׁיָּאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנּוּ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּמוֹ שַׂק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוֹרִים הַרְבֵּה, וּכְשֶׁמְּרִיקִים אֶת הַשַּׂק, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ בּוֹ הַחוֹרִים; רָצָה לוֹמַר, שֶׁהַשַּׂק מָלֵא מִדָּבָרִים נִמְאָסִים, וְגַם יֵשׁ בּוֹ בְּעַצְמוֹ חוֹרִים, וּכְשֶׁמְּרִיקִים אוֹתוֹ מֵהַדְּבָרִים הַנִּמְאָסִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַחוֹרִים שֶׁל עַצְמוֹ נִשְׁאֲרוּ בּוֹ (פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה); כִּי בֶּאֱמֶת אֵין הַתַּעֲנִית עִקַּר כְּלָל, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית טז.): אֲחֵינוּ לֹא שַׂק וְתַעֲנִית גּוֹרְמִין, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, עַיִן שָׁם. וְדָבָר זֶה מְקֻבָּלִים רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּהַיְרוּדִים וְהַנְּמוּכִים הַמְלֻכְלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לִהְיוֹת מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּהַיְרוּדִים וְהַנְּמוּכִים הַמְלֻכְלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לִהְיוֹת מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיקִי אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּתוֹ אֲלֵיהֶם, יָאִירוּ גַּם עָלָיו מֵהָאָרַת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמֵּאִיר עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְשׁוּם תַּעֲנִית כְּלָל. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית יא.): הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְרָא חוֹטֵא וְכוּ', וְאֵין תַּלְמִיד חָכָם רַשַּׁאי לֵישֵׁב בְּתַעֲנִית, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט בִּמְלֶאכֶת שָׁמַיִם וְכוּ', עַיִן שָׁם; כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיק הוּא, שֶׁנִּכְלָל כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמְּהַפֵּךְ הַכֹּל לְרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְגַּלֶּה מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁהַכֹּל כֵּלִים לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִי אֱמֶת וּמַאֲמִין בָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה מְאִירִים גַּם עָלָיו הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ הַמֵּאִיר עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח גַּם פִּיו לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה רַק הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יוֹדְעִים, וְכָל אֶחָד כְּפִי הִתְקָרְבוּתוֹ אֲלֵיהֶם נִפְתָּח גַּם אֶצְלוֹ פִּיו לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

וְהַגּוּף נִקְרָא שַׂק, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא: שִׁינְנָא, שָׂרֵי שַׂקָּךְ (שַׁבָּת קנב.) וְעַיֵּיל לַחְמָךְ. **וְאִם הִתְבּוֹנְנוּ בְּעַצְמָן הָיוּ רוֹאִים אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים, עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ אֶצְלָם כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּשַׂקָּם, הַיְנוּ בְּגוּפָם,** כִּי אֵין הַתַּעֲנִית עִקַּר כַּנַּ״ל, רַק הַתְּשׁוּבָה שֶׁהוּא בְּטוּל יֵשׁוּתוֹ וְגַאֲוָתוֹ, כִּי יָכוֹל לְהִתְעַנּוֹת וּלְהָרִיק אֶת שַׂקּוֹ שֶׁהוּא גּוּפוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיוּ כָּל הַתַּאֲוֹוֹת קְשׁוּרִים בּוֹ, **וְלֹא תַּאֲוָתָם בִּלְבַד נִשְׁאַר קָשׁוּר בְּגוּפָם, כִּי־אִם גַּם**

תַּאֲוַת אֲבִיהֶם שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם מִשְּׁעַת הַהוֹלָדָה, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ אָבִיו בִּשְׁעַת זִווּג, גַּם זֶה קָשׁוּר בְּגוּפָם עַדַיִן. עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים פ.): וַוי לְהוֹן לִרְשִׁיעַיָּא, דְּכֻלְּהוּ חֲצִיפִין וְעוּבְדַיְיהוּ חֲצִיפִין, בְּגִינֵי כָּךְ יֵרָתוּן בְּנַיְיהוּ נַפְשָׁא חֲצִיפָא מִסִּטְרָא דִּמְסַאֲבָא, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית נד.): וְכַד אִיהוּ אָזִיל בְּסִטְרָא שְׁמָאלָא וְאַמְשִׁיךְ עָלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבוּ וְיִסְתָּאֵב בִּמְסָאֲבוּ וְכוּ׳, בְּרָא דְּאוֹלִיד מִתַּמָּן אַמְשִׁיךְ עָלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבוּ, עַיֵּן שָׁם. וּבְוַדַּאי אִלּוּ הָיוּ רוֹאִים אֶת כָּל זֶה, חֲרָדָה גְּדוֹלָה הָיָה נוֹפֵל עֲלֵיהֶם, כִּי הָיוּ רוֹאִים אֵיךְ הֵם עוֹמְדִים בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה וּשְׁפָלָה, וְלֹא הָיוּ מִתְגָּאִים כְּלָל, אֲשֶׁר בָּא מֵהַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז, ה): ״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן לח): הַלֵּב מִתְאַוֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כא, ג): ״תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לוֹ״, עַיֵּן שָׁם; וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְמָלְכָּךְ.

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׂגָתוֹ בְּפָסוּק: וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית מב, לה): ״וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ״; אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהוּא הֲרָקַת הַשַּׂק, בְּחִינַת הַגּוּף, עַדַיִן — ״וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ״, שֶׁקָּשׁוּר וְצָרוּר כַּסְפּוֹ וְתַאֲוָתוֹ בְּשַׂקּוֹ וְגוּפוֹ; כִּי בַּכֶּסֶף — שָׁם כָּל הַתַּאֲוֹת, כִּי הִיא כְּלוּלָה כְּבָר מִכָּל הַתַּאֲוֹת, וְהֵם מָכְרוּ אֶת יוֹסֵף בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא). ״וַיִּרְאוּ אֶת צְרוֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם״, הַיְנוּ לֹא דַּי צְרוֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם שֶׁהוּא תַּאֲוֹת עַצְמָן, שֶׁהֵם רָצוּ לְמָלְכָּךְ, כִּי הֲלֹא חָלְקוּ עַל יוֹסֵף שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, וְאָמְרוּ לוֹ (בְּרֵאשִׁית לז, ח): ״הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ, אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ״ וְגוֹ׳, אֶלָּא הֵם בְּעַצְמָן רָצוּ לִמְלֹךְ וּלְהִשְׁתָּרֵר. כִּי אִם גַּם ׳הֵמָּה׳, שֶׁהֵם תַּאֲוַת עַצְמָן, ׳וַאֲבִיהֶם׳ — הַיְנוּ הַתַּאֲוַת שֶׁל אֲבִיהֶם, גַּם הֵמָּה לֹא נָפְלוּ מֵהֶם. [וְלִכְאוֹרָה אֵיךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר דָּבָר זֶה עַל אֲבִיהֶם, שֶׁהוּא יַעֲקֹב? אַךְ אוּלַי יֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי דִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּצֵא קנה:): בְּרָחֵל הִרְהֵר וְאִתְדַּבַּק רְעוּתָא בְּרָחֵל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן שָׁם (וַיִּחִי רכב:): סָלִיק בִּרְעוּתֵיהּ דְּאִיהוּ רָחֵל, וְשִׁמֵּשׁ שִׁמּוּשָׁא בֵּהּ וְכוּ׳, וְסָבַר דְּאִיהִי רָחֵל, עַיֵּן שָׁם (וְכָל זֶה בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר)]. וְזֶהוּ ״וַיִּרְאוּ״ — כִּי חֲרָדָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם, וַאֲזַי לֹא הָיוּ רוֹצִים לְהִשְׁתָּרֵר וְלִמְלֹךְ.

תַּאֲוַת אֲבִיהֶם שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם מִשְּׁעַת הַהוֹלָדָה, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ אָבִיו בִּשְׁעַת זִווּג, גַּם־זֶה קָשׁוּר בְּגוּפָם עַדַיִן, וּבְוַדַּאי אִלּוּ הָיוּ רוֹאִים אֶת כָּל־זֶה, חֲרָדָה גְּדוֹלָה הָיָה נוֹפֵל עֲלֵיהֶם, כִּי הָיוּ רוֹאִים אֵיךְ הֵם עוֹמְדִים בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה וּשְׁפָלָה.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית מב): **״וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ״, אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים, שֶׁהוּא הֲרָקַת הַשַּׂק, בְּחִינַת הַגּוּף, עֲדַיִן ״וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ״, שֶׁקָּשׁוּר וְצָרוּר כַּסְפּוֹ וְתַאֲוָתוֹ בְּשַׂקּוֹ וְגוּפוֹ. ״וַיִּרְאוּ אֶת צְרוֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם״, הַיְנוּ, לֹא דַּי ״צְרוֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם״, שֶׁהוּא תַּאֲוַת עַצְמָן, כִּי־אִם גַּם ״הֵמָּה וַאֲבִיהֶם״, הַיְנוּ הַתַּאֲוַת שֶׁל אֲבִיהֶם, גַּם הֵמָּה לֹא נָפְלוּ מֵהֶם. וְזֶהוּ: ״וַיִּירָאוּ״, כִּי חֲרָדָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם, וַאֲזַי לֹא הָיוּ רוֹצִים לְהִשְׁתָּרֵר וְלִמְלֹךְ:**

[וְהִנֵּה פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּמִכִירַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמּוֹכִיחַ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהוּא שָׁנוּא מְאֹד, וְהֵם פָּגְמוּ בּוֹ וּמְרוּהוּ לְעֶבֶד. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם, עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהִתְעַנּוּ עַל מַה שֶּׁעָוְתוּ בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִקֵּץ, פָּרָשָׁה צא, סִימָן ו׳); וְאָמְרוּ: ״אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ, עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת״ וְגוֹ׳. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּתַעֲנִית, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, מִשְׁלֵי ו׳): אַל תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ מִלֵּישֵׁב בְּתַעֲנִית, שֶׁהַתַּעֲנִית קְרוֹבָה לַתְּשׁוּבָה, עַיִן שָׁם; וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה חֲזָקָה כָּל־כָּךְ עַל מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַד שֶׁאָפְלוּ אַחַר הַתַּעֲנִיתִים, שֶׁהוּא הֶרֶקֶת הַשַּׂק וְהַגּוּף, מָצְאוּ בְּעַצְמָם חֶסְרוֹנוֹת, כִּי לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִמְחֹל לְעַצְמָם, אֵיךְ פָּגְמוּ בְּיוֹסֵף וְרָצוּ לְהִשְׁתָּרֵר. וּבְפָרָט שֶׁנִּתְגַּלָּה לָהֶם תַּאֲוַת אֲבִיהֶם (הַיְנוּ רְצוֹנוֹ הַטּוֹב שֶׁל יַעֲקֹב), שֶׁגַּם הוּא רָצָה שֶׁיִּמְלֹךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר״ וְגוֹ׳, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הָיָה מַמְתִּין וּמְצַפֶּה מָתַי יָבוֹא׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן הִתְבַּיְּשׁוּ בְּעַצְמָן].

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שְׁכַּלְתֶּם, יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְכוּ׳״, זֶה רֶמֶז עַל תּוֹכַחַת הַשֵּׂכֶל, כִּי הַשֵּׂכֶל מוֹכִיחַ אֶת הַבַּעֲלֵי־גַּאֲוָה הָרוֹצִים לְהִתְגַּדֵּל, כִּי ״יַעֲקֹב״ הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס (בְּרֵאשִׁית כז): ״וַיַּעְקְבֵנִי״ — ׳וְחַכְמַנִי׳. וְזֶה: ״אֲבִיהֶם״, כִּי ׳אָב בְּחָכְמָה׳. וְהַיְנוּ שֶׁהַשֵּׂכֶל מוֹכִיחַ וְאוֹמֵר לָהֶם: ״אֹתִי שְׁכַּלְתֶּם״, כִּי ׳כָּל הַמִּתְגָּאֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ׳ (פְּסָחִים סו:). ״יוֹסֵף אֵינֶנּוּ״ זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַמְּעָוֹת, הַיְנוּ עֲדַיִן לֹא תִּקַּנְתֶּם הַמְּעָוֹת שֶׁהוּא לְחֻרְפָּה וּלְקָלוֹן, וְיֵשׁ לָכֶם לְהִתְבַּיֵּשׁ עַבְרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת; וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, אֲזַי מֵאִיר בּוֹ הַשֵּׂכֶל, וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ, וּמוֹרֶה לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ אֵיךְ יִתְנַהֵג. כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא הַנְּשָׁמָה בְּעַצְמָהּ, כִּי הַשֵּׂכֶל מוֹכִיחַ אֶת הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה הָרוֹצִים לְהִתְגַּדֵּל וּלְהִתְנַשֵּׂא, כִּי זֶה עִקַּר שֹׁרֶשׁ כָּל הַחַטָּאִים. וְעַל־כֵּן תְּחִלַּת הַתּוֹכָחָה, שֶׁמּוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה, הִיא עַל מִדַּת הַגַּאֲוָה, שֶׁיִּרְאֶה לְשָׁרֵשׁ אַחֲרֶיהָ, כִּי הִיא כַּעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, וְהִיא שֹׁרֶשׁ לְכָל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וּלְכָל הַחַטָּאִים שֶׁבָּעוֹלָם; כִּי מִי שֶׁהוּא שָׁבוּר בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְרוֹחֵשׁ כַּתּוֹלַעַת הַזֹּאת, וּבְכָל תְּנוּעָה וְדַקָּה נוֹשֵׁף אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא לֹא יֶחֱטָא, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל הַמּוֹכִיחַ אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כז, לו): ״וַיַּעְקְבֵנִי״ — ׳וְחַכְמַנִי׳; כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל, וְזֶה ״אֲבִיהֶם״, שֶׁגַּם זֶה מְרַמֵּז עַל הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל, כִּי אָב בְּחָכְמָה [עַיִן (מְגִלָּה יג.), שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אָבִי, אָב בְּחָכְמָה, עַיִן שָׁם]. וְהַיְנוּ שֶׁהַשֵּׂכֶל מוֹכִיחָם וְאוֹמֵר לָהֶם: ״אֹתִי שְׁכַּלְתֶּם״ — לְשׁוֹן סִכְלוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, יז): ״הֹלֵלוֹת וְשִׂכְלוּת״ וְגוֹ׳. כִּי כָּל הַמִּתְגָּאֶה — חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ (פְּסָחִים סו:); הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַגַּאוּת אֲבַדְתֶּם אֶת הַשֵּׂכֶל, וּכְשֶׁאֵין לָכֶם שֵׂכֶל, עַל־יְדֵי־זֶה ״יוֹסֵף אֵינֶנּוּ״ — זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַמְּעָוֹת, הַיְנוּ עֲדַיִן לֹא תִּקַּנְתֶּם הַמְּעָוֹת שֶׁהוּא לְחֻרְפָּה וּלְקָלוֹן, וְיֵשׁ לָכֶם לְהִתְבַּיֵּשׁ

וְעַל מַה שֶּׁעָוְתוּ בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִקֵּץ, פָּרָשָׁה צא, סִימָן ו׳); וְאָמְרוּ: ״אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ, עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת״ וְגוֹ׳. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּתַעֲנִית, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, מִשְׁלֵי ו׳): אַל תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ מִלֵּישֵׁב בְּתַעֲנִית, שֶׁהַתַּעֲנִית קְרוֹבָה לַתְּשׁוּבָה, עַיִן שָׁם; וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה חֲזָקָה כָּל־כָּךְ עַל מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַד שֶׁאָפְלוּ אַחַר הַתַּעֲנִיתִים, שֶׁהוּא הֶרֶקֶת הַשַּׂק וְהַגּוּף, מָצְאוּ בְּעַצְמָם חֶסְרוֹנוֹת, כִּי לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִמְחֹל לְעַצְמָם, אֵיךְ פָּגְמוּ בְּיוֹסֵף וְרָצוּ לְהִשְׁתָּרֵר. וּבְפָרָט שֶׁנִּתְגַּלָּה לָהֶם תַּאֲוַת אֲבִיהֶם (הַיְנוּ רְצוֹנוֹ הַטּוֹב שֶׁל יַעֲקֹב), שֶׁגַּם הוּא רָצָה שֶׁיִּמְלֹךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר״ וְגוֹ׳, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הָיָה מַמְתִּין וּמְצַפֶּה מָתַי יָבוֹא׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן הִתְבַּיְּשׁוּ בְּעַצְמָן].

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שְׁכַּלְתֶּם, יוֹסֵף אֵינֶנּוּ״ וְכוּ׳, זֶה רֶמֶז עַל תּוֹכַחַת הַשֵּׂכֶל; כִּי כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, אֲזַי הַשֵּׂכֶל מֵאִיר בּוֹ וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ, כִּי קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה יֵשׁ בּוֹ שְׁטוּת, כִּי (סוֹטָה ג:): אֵין אָדָם עוֹבֵר

מֵחָמָתוֹ, כִּי תִּקּוּן הַמְּעָוֻת הוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית ל, כג): ״אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי״ וְגוֹ׳; כִּי קֹדֶם שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, הָיְתָה לְרָחֵל חֶרְפָּה, וּכְשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף אָמְרָה רָחֵל: ״אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי״ וְגוֹ׳. נִמְצָא, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ הָיָה אֲסִיפַת הַחֶרְפָּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כִּי בָּכְתָה הַרְבֵּה שֶׁלֹּא תִּפֹּל בְּחֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, בִּשְׁבִיל שֶׁאֵין לָהּ בֵּן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם. וְכֵן יוֹסֵף בְּעַצְמוֹ הָיָה תִּקּוּן הַמְּעָוֻת, כִּי מַה שֶּׁהָיָה מִקֹּדֶם מְסַלְסֵל בְּשָׂעָרוֹ וּמְתַקֵּן עֵינָיו וְכוּ׳ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ז׳), עָשָׂה אַחַר־כָּךְ תְּשׁוּבָה, וְלֹא הָיָה מְסִתַּכֵּל כְּלָל עַל נָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם פָּרָשַׁת וַיְחִי, פָּרָשָׁה צח, סִימָן כג): בְּנוֹת מְלָכִים מְצִיצוֹת עָלָיו דֶּרֶךְ הַחַרכִּין, וְהָיוּ מַשְׁלִיכוֹת עָלָיו שִׁירִין וְקַטְלִין וּנְזָמִים וְטַבָּעוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְלֶה עֵינָיו וְיַבִּיט בָּהֶן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה מַבִּיט בָּהֶן, עַיֵּן שָׁם; ״וְשִׁמְעוֹן אֵינָנּוּ״ — הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁאֵין לְךָ בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲסִיפַת הַחֶרְפָּה, תִּקּוּן הַמְּעָוֻת אֵין לְךָ בְּחִינוֹת שִׁמְעוֹן. וְשִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת (שָׁם כט, לג): ״כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי״, כִּי אַתָּה, שֶׁאֵין לְךָ בְּחִינַת יוֹסֵף, תִּקּוּן הַמְּעָוֻת, אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקַּנְתָּ אֶת עַצְמְךָ, בְּוַדַּאי אֵינְךָ יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אֲחֵרִים, כִּי יֹאמְרוּ לְךָ: ׳קְשֹׁט עַצְמְךָ תְּחִלָּה׳ וְכוּ׳, וְעַל כֵּן אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת קה:): ׳הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּמַרְחֵמֵי לֵהּ בְּנֵי מָתָא, לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפֵי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא׳, נִמְצָא שֶׁהַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא. וְעַל־כֵּן אֵינְךָ שָׂנוּא, מֵאַחַר שֶׁאֵינְךָ מוֹכִיחַ, כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת קה:): הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּמַרְחֵמֵי לֵהּ בְּנֵי מָתָא, לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפֵי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא (סַנְהֶדְרִין קח:): מְלַמֵּד, שֶׁהָיָה נוֹחַ הַצַּדִּיק מוֹכִיחַ אוֹתָם, וְאוֹמֵר לָהֶם דְּבָרִים קָשִׁים כְּלַפִּידִים, וְהָיוּ מְבַזִּין אוֹתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (גִּטִּין נז:): נָבִיא הָיָה בֶּן דַּהֲוָה קָא מוֹכַחְא לָן בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא, קָמִינָן עִילּוֵיהּ וְקָטְלִינָן לֵהּ, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁהַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא. [כִּי בֶּאֱמֶת הַמּוֹכִיחַ כְּבָר תִּקֵּן אֶת הַמְּעָוֻת, כִּי אִם לֹא, לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹכִיחַ, כִּי הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: ׳קְשֹׁט עַצְמְךָ תְּחִלָּה׳ כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו, כְּשֶׁכְּבָר תִּקֵּן הַמְּעָוֻת, הוּא יָכוֹל לְהוֹכִיחַ. וּמֵאַחַר שֶׁאֵלּוּ הַבְּנֵי־אָדָם שֶׁמּוֹכִיחִין אוֹתָם, עֲדַיִן לֹא תִּקְּנוּ אֶת הַמְּעָוֻת, עַל־כֵּן הֵם שׂוֹנְאִים אֶת הַמּוֹכִיחַ אוֹתָם, כִּי עַם־הָאָרֶץ שׂוֹנֵא אֶת הַתַּלְמִיד חָכָם יוֹתֵר מֵעַכּוּ״ם הַשׂוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל (פְּסָחִים מט:). וְכָזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לֵידַע וּלְהִתְבּוֹנֵן, בְּאֹם מְבַזִּין וְשׂוֹנְאִין אֶת אֶחָד הָעוֹסֵק לְהוֹכִיחַ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא, סִימָן שֶׁאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתָם אֵינָם אַנְשֵׁי בְּנֵי מַעֲלָה, אֶלָּא חוֹטְאִים וּפוֹשְׁעִים, קַלִּים וְרֵיקִים. וְעַל־כֵּן, אָחִי הַיָּקָר! אַתָּה עֲשֵׂה אֶת שֶׁלְּךָ, לְדַבֵּר תָּמִיד עִם כָּל הַבָּא אֵלֶיךָ בְּדִבְרֵי

מֵחָמָתוֹ, כִּי תִּקּוּן הַמְּעָוֻת הוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית ל): ״אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי״. ״וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ״ הַיְנוּ, עַל־יְדֵי שֶׁאֵין לְךָ בְּחִינַת יוֹסֵף, אֵין לְךָ בְּחִינוֹת שִׁמְעוֹן, וְשִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת (שָׁם כט): ״כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי״, כִּי אַתָּה אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקַּנְתָּ אֶת עַצְמְךָ, בְּוַדַּאי אֵינְךָ יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אֲחֵרִים, כִּי יֹאמְרוּ לְךָ: ׳קְשֹׁט עַצְמְךָ תְּחִלָּה׳ וְכוּ׳, וְעַל כֵּן אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת קה:): ׳הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּמַרְחֵמֵי לֵהּ בְּנֵי מָתָא, לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפֵי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא׳, נִמְצָא שֶׁהַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא.

יִרְאַת שָׁמַיִם, וּתְעוֹרֵר וּתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתוֹכִיחֵם לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ יָקוּמוּ עָלֶיךָ רְשָׁעִים קַלִּים וְרֵיקִים, וִיבַזּוּ וְיַחֲרְפוּ אוֹתְךָ — מַה בְּכָךְ?! אַתָּה עֲשֵׂה אֶת שֶׁלְּךָ; כִּי מָצִינוּ, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַנְּבִיאִים שֶׁהוֹכִיחוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְשֵׁם שָׁמַיִם, חֵרְפוּ וּבִזּוּ אוֹתָם, וְדִבְּרוּ עֲלֵיהֶם סָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת צַו, פָּרָשָׁה י״, סִימָן ב׳): שָׁלַחְתִּי אֶת מִיכָה וְהָיוּ מַכִּין אוֹתוֹ בַּלֶּחִי וְכוּ׳, שָׁלַחְתִּי אֶת עָמוֹס וְהָיוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ פְּסִילוּס וְכוּ׳, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: יְשַׁעְיָה, בָּנַי טָרְחָנִין, סַרְבָנִין הֵם, אִם אַתָּה מְקַבֵּל עָלֶיךָ לְהִתְבַּזּוֹת וְלִלְקוֹת מִבָּנַי — אַתָּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיחוּתִי, וְאִם לָאו — אֵין אַתָּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיחוּתִי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, הַהֶכְרֵחַ לְהִתְבַּזּוֹת וְלִהְיוֹת מוּכָן לְקַבֵּל מַכּוֹת, וְיִהְיֶה שָׁנוּא, בָּזוּי וּמְבֻזֶּה וְשִׂיחָה בְּפִי כֹּל]. **״וְאֶת בִּנְיָמִין תְּקָחוּ״, בִּנְיָמִין זֶה מוֹרֶה עַל גְּדֻלּוּת כִּי פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: לָמָּה נִקְרָא בִּנְיָמִין? עַל שֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בֶּן יָמִין** [(עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית לה, יח): ״וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין״, עַיֵּן שָׁם]. **וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא גָּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת** (זֹהַר נד:), **שְׁמוֹרָה עַל גְּדֻלּוּת** וּגְבָהּ. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא ו.): אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִלָּאָה מִכֻּלָּא, עַיֵּן שָׁם; **וְהַיְנוּ לֹא דַּי שֶׁאֵין לָכֶם כָּל הַבְּחִינוֹת הַלָּלוּ**, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמְּעָוָת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהוֹכִיחַ אֶת אֲחֵרִים, וּמְמֵילָא יִהְיֶה שָׁנוּא, כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא שָׁנוּא, עִם כָּל זֶה: **״וְאֶת בִּנְיָמִין תְּקָחוּ״, שֶׁאַתֶּם לוֹקְחִים לְעַצְמְכֶם גְּדֻלּוּת.** וְהַיְנוּ כִּי בַּמֶּה שֶׁאַתֶּם מְפָאֲרִים וּמִתְגָּאִים בּוֹ, שֶׁאֲנָשִׁים כְּרוּכִים אַחֲרָיו, וְאֵין לוֹ שׁוֹנְאִים, זֶהוּ עִקַּר בִּזְיוֹנוֹ, וּמַרְאֶה כִּי עֲדַיִן לֹא תִּקֵּן אֶת הַמְּעָוָת כְּלָל, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ רָחוֹק מֵהֶם. וְהַיְנוּ **דְּסֵיִם הַשֵּׂכֶל הַמּוֹכִיחַ אוֹתָם: ״עָלַי הָיוּ כֻּלָּנָה״ כִּי הַכֹּל נוֹפֵל עָלַי, כִּי כָּל הַמִּתְגָּאֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ**; וְהוּא נוֹפֵל בְּחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל, וּמַמְשִׁיךְ אֶת הַכְּרוּכִים אַחֲרָיו גַּם־כֵּן בְּחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל. וְעַל־כֵּן, אָחִי! הָעִקָּר אֲחֹז עַצְמְךָ בְּמָקוֹם שֶׁמְּקָרְבִים אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל כְּלָל בָּזֶה שֶׁמְּבַזִּים וּמְחָרְפִים אוֹתוֹ, וְאֵין כְּרוּכִים אֶצְלוֹ הַרְבֵּה, אַדְרַבָּה, זֶה סִימָן שֶׁהוּא מְקוֹם אֱמֶת, וְתִשָּׁאֵר שָׁם, וְהוּא יַמְשִׁיךְ אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

״וְאֶת בִּנְיָמִין תְּקָחוּ״ זֶה מוֹרֶה עַל גְּדֻלּוּת, כִּי פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳בִּנְיָמִין, עַל שֵׁם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בֶּן יָמִין׳, וְ׳אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא גָּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת׳ (זֹהַר נד:). **וְהַיְנוּ, לֹא דַּי שֶׁאֵין לָכֶם כָּל הַבְּחִינוֹת הַלָּלוּ, עִם כָּל זֶה — ״וְאֶת בִּנְיָמִין תְּקָחוּ״, שֶׁאַתֶּם לוֹקְחִים לְעַצְמְכֶם גְּדֻלּוּת. וְהַיְנוּ דְּסֵיִם הַשֵּׂכֶל הַמּוֹכִיחַ אוֹתָם: ״עָלַי הָיוּ כֻּלָּנָה״ כִּי הַכֹּל נוֹפֵל עָלַי, כִּי ׳כָּל הַמִּתְגָּאֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ׳:**

ה **וְהָעִצָּה הַיְעוּצָה לְבַטֵּל הַגַּאֲוָה,** לְעַצְמְכֶם גְּדֻלּוּת, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׂכֶל מוֹדִיעַ לָהֶם, שֶׁהֵם מְהַפְּכִין הַדָּבָר מֵהִפּוּךְ אֶל הִפּוּךְ מַמָּשׁ, כִּי עַל־פִּי־רֹב עִקַּר גַּאוּתָם, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם כְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם וְאוֹהֲבִים אוֹתָם, וּבֶאֱמֶת זֶהוּ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ עֲדַיִן אֶת הַמְּעָוָת, וְעַל־כֵּן אֵינָם יְכוֹלִים לְהוֹכִיחַ, וּמֵחֲמַת זֶה הֵם אֲהוּבִים לִבְנֵי־אָדָם. נִמְצָא, כִּי הֵם מִתְגָּאִים בְּחֶרְפָּתָם וּקְלוֹנָם, כִּי הַמְּעָוָת — כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ אוֹתוֹ, הוּא לְחֶרְפָּה וּלְקָלוֹן (פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה); הַיְנוּ עַל־פִּי־רֹב מְשַׁבְּחִין וּמְפָאֲרִין אֶת אֶחָד, וְאוֹמְרִים עָלָיו כָּל הַשְׁבָּחִים וְהַמַּעֲלוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּבְפֹרָט שֶׁהַכֹּל אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּכְרוּכִים אַחֲרָיו, וְאֵין לוֹ שׁוֹנְאִים וְכוּ׳. וּבֶאֱמֶת הוּא לְהִפּוּךְ, כִּי בַּמֶּה שֶׁאַתֶּם מְפָאֲרִים וּמִתְגָּאִים בּוֹ, שֶׁאֲנָשִׁים כְּרוּכִים אַחֲרָיו, וְאֵין לוֹ שׁוֹנְאִים, זֶהוּ עִקַּר בִּזְיוֹנוֹ, וּמַרְאֶה כִּי עֲדַיִן לֹא תִּקֵּן אֶת הַמְּעָוָת כְּלָל, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ רָחוֹק מֵהֶם. וְהַיְנוּ **דְּסֵיִם הַשֵּׂכֶל הַמּוֹכִיחַ אוֹתָם: ״עָלַי הָיוּ כֻּלָּנָה״, כִּי הַכֹּל נוֹפֵל עָלַי, כִּי כָּל הַמִּתְגָּאֶה — חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ** (פְּסָחִים סו:); וְהוּא נוֹפֵל בְּחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל, וּמַמְשִׁיךְ אֶת הַכְּרוּכִים אַחֲרָיו גַּם־כֵּן בְּחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל. וְעַל־כֵּן, אָחִי! הָעִקָּר אֲחֹז עַצְמְךָ בְּמָקוֹם שֶׁמְּקָרְבִים אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל כְּלָל בָּזֶה שֶׁמְּבַזִּים וּמְחָרְפִים אוֹתוֹ, וְאֵין כְּרוּכִים אֶצְלוֹ הַרְבֵּה, אַדְרַבָּה, זֶה סִימָן שֶׁהוּא מְקוֹם אֱמֶת, וְתִשָּׁאֵר שָׁם, וְהוּא יַמְשִׁיךְ אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ה) **וְהָעִצָּה הַיְעוּצָה לְבַטֵּל** [יֵשׁ גִּרְסָא לְבַעֵל]

הַגַּאֲוָה, שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז, ה): ״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״ (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה סוֹטָה ד׃) עַל פָּסוּק זֶה: כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים; כִּי עִנְיַן גִּלּוּי אֶלְקוּת, שֶׁהוּא הַעֲלָאַת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל — אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר. (וְכָזֶה מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו עִם מַה שֶּׁכָּתַב לְמַעְלָה).

[וְעַכְשָׁו יַסְבִּיר וְיָאִיר אוֹר גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים וּמַעֲלָתָם הַנִּפְלָאָה בְּתִקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, בְּהַעֲלָאַת הַתְּפִלָּה וּבְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מְמֵילָא יִתְבַּטֵּל אֱלֹהִים אֲחֵרִים, שֶׁהוּא כְּלַל הַכְּפִירוֹת וְכוּ׳]. כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא, מח׃): בְּתְרוּעָה דְּאִיהוּ רוּחָא אִיתְעֲבִיר אֶל אַחֵר; הַיְנוּ אֵל אַחֵר בָּא מֵהַכָּבֵד (עַיֵּן שָׁם בַּתִּקּוּנִים, כִּי (בְּרָכוֹת סא׃): הַכָּבֵד כּוֹעֵס, וְכָל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן נו); וְהַתְּרוּעָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת רוּחַ דְּקְדֻשָּׁה, מְשַׁבֵּר אֶת אֵל אַחֵר כַּעַס וְגַאֲוָה, עַיֵּן שָׁם. [כִּי תְּקִיעָה — נֶגֶד הַמֹּחַ, שְׁבָרִים — נֶגֶד הַלֵּב, וּתְרוּעָה — נֶגֶד הָרֵאָה הַמַּנַּשֵּׁב וּמְקָרֵר אֶת הָאֵשׁ הַבּוֹעֵר בְּהַלֵּב, עַיֵּן שָׁם; וְהָאֵשׁ הַזֶּה הוּא אֵשׁ הַכַּעַס וְהַגַּאֲוָה הַתְּלוּיִים זֶה בָּזֶה; כִּי לֹא יִכְעֹס הָאָדָם, אֶלָּא אִם הוּא מָלֵא גַּאוּת. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית כד׃): תְּרוּעָה דָּא יַעֲקֹב שֶׁהוּא סוֹד הָרוּחַ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק, שֶׁמְּגַלֶּה אֶלְקוּתוֹ אֲפִלּוּ בִּבְחִינַת בַּיִת וְכַנַּ״ל]. וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת רוּחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כז, יח): ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״; הַיְנוּ גַּם הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת רוּחַ, עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵר אֶת אֵשׁ הַגַּאֲוָה וְהַכַּעַס, כִּי הוּא יוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל יָדוֹ נִכְנָע רוּחַ גָּבוֹהַּ אֶל אַחֵר, כִּי הַגַּאֲוָה הוּא אֶל אַחֵר שָׁוְא, כּוֹפֵר בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנַעֲשֶׂה מֵאַחֵר — אֶחָד, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁגַּם הוּא יַרְגִּישׁ אֱלֹקוּתוֹ, יִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא אֶל אַחֵר, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵאוֹת ר׳ ד׳, כִּי הוּא הַיְנוּ הַצַּדִּיק קוֹצָא דְּאוֹת ד׳ (תִּקּוּן כא, נה׃); כִּי הַקּוֹץ שֶׁל אוֹת ד׳ הוּא בְּחִינַת צַדִּיק, שֶׁהוּא יו״ד יְסוֹד צַדִּיק; הַיְנוּ כִּי אֶחָד הוּא הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת: א׳ח׳ הֵם הַט׳ סְפִירוֹת מִכֶּתֶר עַד הַיְסוֹד, וְאוֹת ד׳ הוּא הַמַּלְכוּת, כִּי עַל־יְדֵי הַיְסוֹד צַדִּיק מְתַמֵּלֵא הַד׳ שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְנִשְׁלָם אֶחָ״ד, וְנַעֲשֶׂה פַּרְצוּף שָׁלֵם, אֲבָל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם אֵל אַחֵר, הֵם פּוֹגְמִים בְּהַצַּדִּיק, שֶׁהוּא קוֹצוֹ דְּאוֹת ד׳, וְנַעֲשֶׂה בִּמְקוֹם ׳אֶחָד׳ ׳אַחֵר׳, הַיְנוּ שֶׁהֵם מִתְרַחֲקִים מֵהַצַּדִּיק וּפוֹגְמִים בּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה ר׳, כִּי הוֹרִידוּ אֶת הַקּוֹץ דָּא צַדִּיק, שֶׁמְּמֵנּוּ ד׳ רוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל לז, ט): ״כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״, שֶׁהוּא מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּמֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאִים הָרוּחוֹת, וְזֶה לְשׁוֹן תְּרוּעָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן

שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז): **״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״** (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה סוֹטָה ד׃), **הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים** (תִּקּוּן כא מח׃): **׳בְּתְרוּעָה דְּאִיהוּ רוּחָא, אִתְעֲבִיר אֶל אַחֵר׳, וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת רוּחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר כז): **״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״, וְעַל־יָדוֹ נִכְנָע רוּחַ גָּבוֹהַּ, אֶל אַחֵר, וְנַעֲשֶׂה מֵאַחֵר, אֶחָד, כִּי הוּא ׳קוֹצָא דְּאוֹת ד׳׳** (תִּקּוּן כא נה׃), **שֶׁמְּמֵנּוּ אַרְבַּע רוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְחֶזְקֵאל לז): **״כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ״. וְזֶה לְשׁוֹן ׳תְּרוּעָה׳, לְשׁוֹן** (תְּהִלִּים

שְׁבִירָה, כִּי הוּא לְשׁוֹן (תְּהִלִּים ב, ט): ״תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל״ (תִּקּוּן יח וְתִקּוּן כא). וּפָסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל מָשִׁיחַ, שֶׁיְּשַׁבֵּר אֶת הַגָּלוּת שֶׁהִיא הַגְּאוּת; כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, אִיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, נִתְבַּטֵּל כָּל עִנְיַן הַגַּאֲוָה וְהַגְּלוּת, וּמָשִׁיחַ יָבוֹא וִישַׁבֵּר אֶת הָרוּחַ גָּבוֹהַּ — גַּאֲוָה, וַיְכַנִּיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וְתִתְבַּטֵּל הַגָּלוּת, כִּי הוּא מְשַׁבֵּר רוּחַ גָּבוֹהַּ, אֶל אַחֵר, כְּפִירוֹת.

ו) וְזֶה בְּחִינַת רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף. (עַכְשָׁו יַסְבִּיר אֶת מַה שֶּׁהִתְחִיל: כְּשֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי רְקוּדִים וְהַמְחָאַת כַּף אֶל כַּף, נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים). כִּי רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי עַל יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב, הוּא מְרַקֵּד וּמַכֶּה כַּף אֶל כַּף. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁלִּבּוֹ מְטֻנָּף עִם גַּאוּת וְיֵשׁוּת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה הִפְרִיד עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִדַּת הַדִּין נִכְנָס בּוֹ, וְקָשֶׁה לוֹ לִרְקֹד וְלִמְחֹא כַּף אֶל כַּף; כִּי הָרְקוּדִין וְהַמְחָאוֹת כַּף אֶל כַּף תְּלוּיִים רַק בְּטָהֳרַת וְזִכּוּךְ הַלֵּב, שֶׁיִּרְגִּישׁ תָּמִיד רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכַמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא, נא:): ׳וְהַאי רוּחָא נָשַׁב בְּשִׁית פְּרְקִין דִּדְרוֹעָא וּבְשִׁית פְּרְקִין דִּשׁוֹקִין; כִּי הַיָּדַיִם נֶחֱלָקִים לְשִׁשָּׁה חֲלָקִים, הַיְנוּ שֵׁשׁ פְּרָקִין מֵרָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת עַד הַכָּתֵף, וְכֵן הָרַגְלַיִם נֶחֱלָקִים לְשִׁשָּׁה חֲלָקִים, הַיְנוּ שֵׁשׁ פְּרָקִים מֵרָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת עַד הַיָּרֵךְ, וְכָל עִקַּר כֹּחַ נַעֲנוּעָם הוּא בָּא מֵהַלֵּב, שֶׁהָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב מְנַעְנֵעַ אוֹתָם, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה קִלְקוּל בַּהַלֵּב, קָשֶׁה לוֹ לְנַעְנֵעַ הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, וְהִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וּבְחִינַת רְקוּדִין, תֵּכֶף כְּשֶׁרוּחַ הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בַּר לֵבָב, נוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לִמְחֹא כַּף אֶל כַּף, וְיָכוֹל לִרְקֹד. וּלְהִפּוּךְ — עַל־יְדֵי גַּאֲוָה, שֶׁהוּא רוּחַ גָּבוֹהַּ, עֲבוֹדָה זָרָה, קָשֶׁה לוֹ אָז לְהָרִים אֶת יָדָיו וְרַגְלָיו, בְּהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִים, כִּי נַעֲשִׂים כְּבֵדִים, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִרְקֹד וְלִמְחֹא כַּף אֶל כַּף.

וְזֶה בְּחִינַת רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף. כִּי רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב הוּא מְרַקֵּד וּמַכֶּה כַּף אֶל כַּף, וְכַמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא נא:): **׳וְהַאי רוּחָא נָשַׁב בְּשִׁית פְּרְקִין דִּדְרוֹעָא וּבְשִׁית פְּרְקִין דִּשׁוֹקִין׳, וְהִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וּבְחִינַת רְקוּדִין. וְזֶהוּ בְּחִינַת: ׳לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו׳** (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה, וַיֵּצֵא, פָּרָשָׁה ע), **הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב בָּאִים הָרְקוּדִין. הַיְנוּ עַל־יְדֵי** (עַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה, שֶׁהָרַגְלַיִן מְקֻשָּׁרִין לְהַלֵּב): **וְזֶהוּ בְּחִינַת: ״לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו״** (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ע׳, סִימָן ח׳), הַנֶּאֱמַר אֵצֶל יַעֲקֹב (שֶׁהוּא זָכָה לְהַעֲלוֹת אֶת הַתְּפִלָּה, מִבְּחִינַת ׳הַר׳ וְ׳שָׂדֶה׳, אֶל בְּחִינַת ׳בַּיִת׳ כַּנַּ״ל), בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרָה טוֹבָה שֶׁהֻבְטַח בִּשְׁמִירָה, (אֲשֶׁר עִנְיַן הַשְּׁמִירָה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת ״בַּיִת״, מָקוֹם הַמְשֻׁמָּר), ״נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו״, עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י; וּבְמִדְרָשׁ (שָׁם): כֵּיוָן שֶׁנִּתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרָה טוֹבָה טָעִין לְבֵיהּ יַת רַגְלוֹהִי, עַיֵּן שָׁם; **הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב — בָּאִים הָרְקוּדִין, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְרַחֵב לִבּוֹ עַל־יְדֵי אֱמוּנָה: ״וְהָיָה ה׳ לִי לֵאלֹקִים״, עַל־יְדֵי־זֶה ״לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו״, וְנַעֲשָׂה קַל לָלֶכֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְקוּדִין, וְהָיָה שָׂמֵחַ מְאֹד. [וּבָזֶה תָּבִין אֶת סִיּוּם הַמִּדְרָשׁ: ״וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה״ — זוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת וְכַנַּ״ל, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שְׁזוֹכֶה**

לַעֲשׂוֹת מִשָּׁדֶה בַּיִת, עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹתָהּ בִּבְחִינַת בַּיִת, עַל־יְדֵי־זֶה מְגָרֵשׁ אֶת הַגַּאֲוָה, שֶׁהוּא הָעֲבוֹדָה זָרָה מִלִּבּוֹ, וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת, ״וְלִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו״, שֶׁיָּכוֹל לִרְקֹד וְכַנַּ״ל. הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ, ״כִּי רוּחַ אֱלֹקִים בְּקִרְבּוֹ, אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״ כַּנַּ״ל, נִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה כַּנַּ״ל.

הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ כַּנַּ״ל, נִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לו): **״אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה״, וְנִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית י״ח): **״וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם״** (בְּרֵאשִׁית י״ח) — **׳זֶה עֲבוֹדַת אֱלִילִים׳**

וּכְשֶׁנִּתְעַלֶּה הָרַגְלִין עַל־יְדֵי הָרְקוּדִין, בְּחִינַת ׳נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו׳, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה, הַיְנוּ הָעֲבוֹדָה זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִין הַדִּינִים, כִּי ׳כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם׳ (סִפְרֵי פָּרָשַׁת רְאֵה), **וּכְשֶׁנִּתְעַבֵּר הָעֲבוֹדָה זָרָה, נִתְעַבֵּר הַחֲרוֹן־אַף וְנִמְשָׁכִין חֲסָדִים, וְאָז הָרַגְלִין הֵם בִּבְחִינַת ״רַגְלֵי חֲסִידָיו״** (שְׁמוּאֵל־א ב), **הַיְנוּ בִּבְחִינוֹת חֲסָדִים, הַיְנוּ בְּחִינַת ״חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים״** (יְשַׁעְיָהוּ נה) **׳הַנֶּאֱמָנִים׳ דַּיְקָא, כִּי נִתְבַּטְּלוּ הַמִּינוּת וְהַכְּפִירוֹת.**

(עַכְשָׁו יָבִיא רָאָיָה, כִּי הַגַּאֲוָה הוּא גַּם בָּרְגָלַיִם, לֹא רַק בַּלֵּב כַּנַּ״ל, בְּחִינַת: ״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״): כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לו, יב): ״אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה״, וְנִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים; הַיְנוּ עַל־יְדֵי רְקוּדִים בָּרַגְלַיִן, נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא הַגַּאֲוָה, כִּי זֶה שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְגַּבֵּר לִרְקֹד, הוּא מִפְּנֵי הַגַּאֲוָה שֶׁהוּא הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלִּבּוֹ אֶל רַגְלָיו, עַד שֶׁאֵין מַרְגִּישׁ אֶת עֲרְבוּת נַעַם זִיו אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי בְּאִם הָיָה הָאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיָה תָּמִיד רוֹקֵד עַל נַעַם הַחַיּוּת וְהָאוֹר שֶׁהָיָה מַרְגִּישׁ. (עַכְשָׁו מֵבִיא תּוֹסֶפֶת רְאָיָה, שֶׁהָעֲבוֹדָה זָרָה תְּלוּיָה בָּרַגְלַיִן; כִּי מִקֹּדֶם הֵבִיא רְאָיָה, שֶׁגַּאֲוָה שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה זָרָה, תְּלוּיָה בָּרַגְלַיִן, עַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה עַל הָעֲבוֹדָה זָרָה בְּעַצְמָהּ שֶׁתְּלוּיָה בָּרַגְלַיִן): כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יח, ד): ״וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם״; וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא פו: וּמוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י): זֶה עֲבוֹדַת אֱלִילִים [בִּכְתַב־יָד מִן הָעֲבוֹדָה זָרָה]; הַיְנוּ וְרַחֲצוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעַל רַגְלֵיכֶם, כְּסָבוּר עַרְבִיִּים הֵם, שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לַאֲבַק רַגְלֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם. וּכְשֶׁנִּתְעַלֶּה הָרַגְלִין עַל־יְדֵי הָרְקוּדִין, בְּחִינַת: ״נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו״, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה, הַיְנוּ הָעֲבוֹדָה זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִין הַדִּינִים. (וּבָזֶה מְקֻשָּׁרִין תְּחִלַּת דְּבָרָיו לְכָאן), כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם — חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם (סִפְרֵי פָּרָשַׁת רְאֵה), וְאָז אִי אֶפְשָׁר לִרְקֹד, כִּי נִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹר זִיו אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁנִּתְעַבֵּר הָעֲבוֹדָה זָרָה — נִתְעַבֵּר הַחֲרוֹן אַף, וְנִמְשָׁכִין חֲסָדִים, וְאָז הָרַגְלִין הֵם בִּבְחִינַת: ״רַגְלֵי חֲסִידָיו״ (שְׁמוּאֵל־א ב, ט), הַיְנוּ בִּבְחִינַת חֲסָדִים, שֶׁהַחֶסֶד נִמְשָׁךְ בְּהָרַגְלַיִן.

(עַכְשָׁו יָבִיא רָאָיָה, שֶׁהַחֶסֶד הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה): הַיְנוּ בְּחִינַת: ״חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים״ (יְשַׁעְיָה נה, ג) — ׳הַנֶּאֱמָנִים׳ דַּיְקָא, כִּי נִתְבַּטְּלוּ הַמִּינוּת וְהַכְּפִירוֹת.

(עַכְשָׁו יָבִיא רָאָיָה, כִּי הַיְדֵים מְבַטְּלִים אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא הַגַּאֲוָה): וְגַם זֶה,

הַיְנוּ מִדַּת הָאֱמוּנָה, בְּחִינַת הַמְּחָאַת כַּף, כִּי עַל יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם, כִּי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב נָשִׁיב בְּשִׁית פְּרָקִין דְּיָדִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ב): ״קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק״, ׳דּוֹפֵק׳ זֶה בְּחִינַת רוּחַ, וְהַדְּפִיקָה הִיא בַּלֵּב, הַיְנוּ הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַדְּפִיקָה, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כה, סח.): קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, דָּפִיק לְתַרְעָא דְּלִבָּא (נְמָצָא, שֶׁקּוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק הוּא בַּלֵּב, כַּנַּ״ל). וְסָמִיךְ לֵהּ (לְפָסוּק זֶה): ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״; (הֲרֵי הַקֶּשֶׁר בֵּין דּוֹדִי, שֶׁקּוֹלוֹ דּוֹפֵק בַּלֵּב, לְבֵין יָדוֹ); זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הָאָרַת הַיָּדַיִם, הַיְנוּ הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב יוֹרֵד עַל הַיָּדַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת הַמְּחָאַת כַּף, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְלַהֵב יָדוֹ, וּמַכֶּה כַּף אֶל כַּף, וְאָז נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, הַיְנוּ הַכְּפִירוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁמַּכֶּה כַּף אֶל כַּף מְגַלֶּה הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, שֶׁיּוֹרֵד וְנִתְפַּשֵּׁט עַד הַיָּדַיִם, וְנִמְתָּק הַדִּינִים עַל יְדֵי גִּלּוּי הָאֱמוּנָה. וְזֶה בְּחִינַת (שְׁמוֹת יז, יב): ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״; כִּי עַל־יְדֵי הַיָּדַיִם מִתְגַּלֶּה הָאֱמוּנָה. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, הַיְנוּ בְּחִינַת רוּחַ שֶׁבַּלֵּב, נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק כִּי עַל יָדוֹ נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה וְהַכְּפִירוֹת, וְנִתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה; (וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק כִּי הַצַּדִּיק זָכָה כְּבָר לְבַר לֵבָב, וְהוּא יְנַקֶּה גַּם אֶת לִבְּךָ, וְיַכְנִיס בְּךָ רוּחַ חַיִּים, עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּל אֶצְלְךָ הַגַּאֲוָה, שֶׁהִיא הַכְּפִירוֹת, וְתוּכַל לִרְקֹד וְלִמְחֹא כַּף אֶל כַּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה, וּמְמֵילָא יֵמְתְּקוּ עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַדִּינִים).

וְגַם זֶה בְּחִינַת הַמְּחָאַת כַּף, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה): **״קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק״, ״דּוֹפֵק״ זֶה בְּחִינַת רוּחַ, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים** (תִּקּוּן כה סח.), **וְסָמִיךְ לֵהּ: ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״ זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הָאָרַת הַיָּדַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת הַמְּחָאַת כַּף, וְאָז נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, הַיְנוּ הַכְּפִירוֹת, וְזֶה בְּחִינַת** (שְׁמוֹת יז): **״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״.**

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, הַיְנוּ בְּחִינַת רוּחַ שֶׁבַּלֵּב, נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה וְהַכְּפִירוֹת, וְנִתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה, וְאָז נִתְקַיֵּם (תְּהִלִּים כו): **״רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר״, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי הַמִּינוּת הִיא בְּחִינַת ״נָטָיוּ רַגְלַי״, כְּמַאֲמַר אָסָף** (שָׁם עג): **״כְּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם עַל שֶׁהִשִּׁיאוּ לִבּוֹ לְמִינוּת, כַּמְבֹאָר שָׁם.** [עַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ע״ג: אָמַר אָסָף, אֲנִי ״קִנֵּאתִי בַהוֹלְלִים״, וְלֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁלְּטוֹבָה הֵן וְכוּ׳ וְקִנֵּאתִי, וּבִשְׁבִיל שֶׁקִּנֵּאתִי ״כְּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי״, וְלָמָּה? ״שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה, כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם״, (שֶׁנִּכְנְסוּ בִּלְבּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, לָמָּה אֵלֶּה הָרְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ חַיִל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם); וְעַיֵּן (בְּמִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מְצֹרָע, פָּרָשָׁה יז, סִימָן א׳): אָסָף בֶּן קֹרַח הָיָה וְאָמַר: ״וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי״, כְּבָר הָיִיתִי שׁוֹרֶה עִם אַבָּא בַּגִּיהִנּוֹם,

וְלָמָּה? ״כִּי קִנְאתִי בַהוֹלְלִים״, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה תָּבִין אֶת הַקֶּשֶׁר עִם מַה שֶּׁמְּפָרֵשׁ לְהַלָּן בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה עַל־פִּי בְּלוּעֵי דִּקְרַח וְכוּ׳, וְדוֹ״ק]. ״וְרַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר״ מוֹרֶה עַל אֱמוּנָה [(עַיֵּן בְּאַגָּדַת בְּרֵאשִׁית): אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם: רַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לְרָעָה, וַאֲנִי רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר; שֶׁעָמַד חָזָק בֶּאֱמוּנָה וְקַיֵּם (תְּהִלִּים קיט, נט): ״חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ״, עַיֵּן שָׁם]. וְאָז כְּשֶׁהָרַגְלַיִם הֵם בִּבְחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ״ל, נִתְקַיֵּם: ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, שֶׁנִּמְשָׁךְ הָאֱמוּנָה גַּם בַּיָּדַיִם וְכַנַּ״ל.

ז (וּמֵחֲמַת שֶׁגִּלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב, שֶׁהוּא בְּטוּל הַגַּאֲוָה, הַבָּא עַל־יְדֵי הֲלִיכָתוֹ אֶל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר וּמְנַשֵּׁב לְהַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, וְיָכוֹל לִרְקֹד וְלִמְחֹא כַּף אֶל כַּף, יְקַשֵּׁר וְיִשַּׁלֵּב עַכְשָׁו עִנְיַן תּוֹרָה, שֶׁגַּם־כֵּן בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, נִגְלֶה וְנִסְתָּר. כִּי מַה שֶּׁגִּלָּה לָעֵיל, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לָבֹא אֶל הֶחָכָם, שֶׁעַל יָדוֹ מִתְבַּטֶּלֶת הַגַּאֲוָה, וְיכוֹלִים לִרְקֹד וְלִמְחֹא כַּף אֶל כַּף, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת כב:): כַּמָּה טִפְּשָׁאֵי דְּקַיְימָא מִקְמֵי סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא קַיְימָא מִקְמֵי צוּרְבָא מִדְּרַבָּנָן; כִּי הַתּוֹרָה וְהֶחָכָם הֵם אַחְדוּת אַחַת. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יא): תַּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מָלֵא מִקְרָא, מִשְׁנָה וְתַלְמוּד וַהֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם, וְהָבֵן). **וְהַתּוֹרָה הִיא גַּם־כֵּן בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה נִגְלֶה וְנִסְתָּר, שֶׁהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.** וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת עֶקֶב רעא:): נַהֲמָא דְּאוֹרַיְתָא דְּבִכְתָב, וְיֵינָא דְּאוֹרַיְתָא דִּבְעַל פֶּה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי רל:): כָּל אָרְחֵי דְּאוֹרַיְתָא הָכֵי הוּא אִתְגַּלְיָא וּסְתִימָא, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן יט, יח.): מַאן דְּמָנַע רָזָא דְּעִקָּרָא דְּתֹרֵי תּוֹרוֹת, כְּאִלּוּ אַהְדַּר עָלְמָא לְתֹהוּ בֹּהוּ, וְאִלֵּין אִנּוּן דְּאָמְרִין דְּלָאו אוֹרַיְתָא אֶלָּא כִּפְשָׁטָא, וְלֵית בֵּהּ רָזָא אַחֲרָא, עַיֵּן שָׁם; **נִגְלֶה הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ד): ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״, ׳מִן הַחוֹר׳ זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, כִּי חוֹר הוּא לְשׁוֹן חֲרוּת, הַיְנוּ ״חֲרוּת עַל הַלּוּחוֹת״ (שְׁמוֹת לב, טז), שֶׁהוּא בְּנִגְלֶה, כִּי הַלֻּחוֹת נִתְּנוּ לְעֵין כֹּל, וְהַיָּדַיִם הֵם גְּלוּיִים, וְעַל הַלּוּחוֹת הָיוּ חֲרוּתִים הַתַּרְי״ג מִצְוֹות, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קְרַח, פָּרָשָׁה יח, סִימָן יז): הַלּוּחוֹת הָיוּ בָּהֶן תַּרְי״ג מִצְוֹות כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת מִן ׳אָנֹכִי׳ עַד ׳אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׳, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה נִגְלֶה שֶׁבַּתּוֹרָה. **וְנִסְתָּר הֵם בְּחִינוֹת רַגְלַיִן, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סֹטָה מט:): ״חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ״, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה כְּיֶרֶךְ? לוֹמַר לְךָ, מַה יֶּרֶךְ בַּסֵּתֶר, אַף דִּבְרֵי תּוֹרָה בַּסֵּתֶר, עַיֵּן שָׁם; וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַסְתִּירוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יג.) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי כז, כו): ״כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ״, דְּבָרִים שֶׁהֵם כִּבְשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הָיוּ תַּחַת לְבוּשֶׁךָ, אֲשֶׁר זֶהוּ כְּלַל דְּרָשׁוֹת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנִּכְנָס תַּחַת סוּג שֶׁל סִתְרֵי תּוֹרָה. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא,

שָׁם, וְ״רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר״ מוֹרֶה עַל אֱמוּנָה, וְאָז נִתְקַיֵּם ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״:

ז וְהַתּוֹרָה הִיא גַּם כֵּן בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה נִגְלֶה וְנִסְתָּר נִגְלֶה הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״ ״מִן הַחוֹר״, הַיְנוּ ״חֲרוּת עַל הַלּוּחוֹת״ (שְׁמוֹת לב), **שֶׁהוּא בְּנִגְלֶה. וְנִסְתָּר הֵם בְּחִינוֹת רַגְלַיִן, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סֹטָה מט:): **״חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ״ — ׳מַה יֶּרֶךְ בַּסֵּתֶר׳ וְכוּ׳.**

פָּרָשָׁה מז, סִימָן א׳): אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, אֵינִי מְבַקֵּשׁ לִתֵּן לָהֶם בִּכְתָב, מִפְּנֵי שֶׁגָּלוּי לְפָנַי, שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם עֲתִידִים לִשְׁלֹט בָּהֶם וְלִטֹּל אוֹתָהּ מֵהֶם, וְיִהְיוּ בְּזוּיִים בָּאֻמּוֹת, אֶלָּא הַמִּקְרָא אֲנִי נוֹתֵן לָהֶם בִּכְתָב, וְהַמִּשְׁנָה וְהַתַּלְמוּד וְהַגָּדָה אֲנִי נוֹתֵן לָהֶם עַל פֶּה, שֶׁאִם יָבוֹאוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם, יִהְיוּ מֻבְדָּלִים מֵהֶם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. **וּכְלָלִיּוּת הַתּוֹרָה נִקְרֵאת לֵב**, וְעַיֵּן בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא, נ:) אוֹרַיְתָא דִּבְכְתָב אִתְקְרִיאַת לֵב, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה שֶׁהַתּוֹרָה **שֶׁמַּתְחֶלֶת בְּבֵי״ת וּמְסַיֶּמֶת בְּלָמֶ״ד**, שֶׁהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: לֵ״ב. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּנְחָס רטז:): ב׳ מִן ״בְּרֵאשִׁית״, ל׳ מִן ״לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל״ — אִיהוּ לֵב, עַיֵּן שָׁם; כִּי כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הוּא **בְּחִינַת לֵב, שֶׁשָּׁם מִשְׁכַּן הָרוּחַ**. וְעַל־כֵּן הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֲצָלָם שׁוֹרָה הָרוּחַ, כִּי הֵם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וּמֵהָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב נִמְשָׁךְ **דְּנָשִׁיב בְּשִׁית פִּרְקִין דִּדְרוֹעִין וְשִׁית פִּרְקִין דְּרַגְלִין** וְכוּ״ל, **הַיְנוּ בַּנְּגְלֶה וּבַנִּסְתָּר**. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל וְתִתְבּוֹנֵן, אֲשֶׁר יָדַיִם הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא עֶצֶם אֱמִתַּת גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר בָּזֶה גַּם הָעַכּוּ״ם מוֹדִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל: דְּקָרוּ לֵהּ אֱלָהָא דֶּאֱלָהָא. וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הִיא בְּחִינַת נִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא הָאֱלֹקוּת הַמְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשֵׁי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה כְּלַל כָּל הַדִּינִין שֶׁבַּתּוֹרָה, הַנּוֹגְעִין בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כַּיָּדוּעַ. וְדָבָר זֶה לֹא נִתְּנוּ אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל, הַמְגַלִּים אֶת הַסְּתָרָה וְהַלְּבוּשׁ מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמְגַלִּים תּוֹרָה, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. וְהַשְּׁלֵמוּת תִּהְיֶה בִּבְיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁהוּא יְגַלֶּה לְכָל הָעוֹלָם אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ, שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל. (וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דִּבָּרָיו בַּמֶּה שֶׁהִתְחִיל); כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי רְקוּדִים, שֶׁהוּא בָּרַגְלַיִן וְהַמְּחָאוֹת כַּף אֶל כַּף, שֶׁהוּא בַּיָּדַיִן, שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים, שֶׁנִּתְגַּלָּה אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, עַד שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְכוּ׳, וְהִמְשִׁיכוּ עַל עַצְמָם הַסְּתָרוֹת וּלְבוּשִׁים, שֶׁהֵם כְּלַל הַדִּינִים הַמְּרוֹרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן].

וּכְלָלִיּוּת הַתּוֹרָה נִקְרֵאת לֵב, שֶׁמַּתְחֶלֶת בְּבֵי״ת וּמְסַיֶּמֶת בְּלָמֶ״ד, שֶׁשָּׁם מִשְׁכַּן הָרוּחַ, דְּנָשִׁיב בְּשִׁית פִּרְקִין דִּדְרוֹעִין וְשִׁית פִּרְקִין דְּרַגְלִין, הַיְנוּ בְּנִגְלֶה וּבְנִסְתָּר:

ח) וְזֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר וְהָמָן, בְּחִינוֹת פּוּרִים, בְּחִינַת גּוֹרָל שֶׁהַפִּיל הָמָן, בְּחִינַת עִמֵּר שְׂעוֹרִים. כִּי הָמָן בְּחִינַת הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה״ ׳שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלִילִים׳ (מְגִלָּה י:), **וּבְשִׁבִיל זֶה ״הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל״ — ׳בַּחֹדֶשׁ שְׁמֵת בּוֹ מֹשֶׁה׳** (שָׁם יג:), **כִּי**

ח) (עַכְשָׁו יְקַשֵּׁר וְיַשְׁלֵב אֶל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל סוֹד מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר וְהָמָן וּפוּרִים וְכוּ׳): **וְזֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, וְהָמָן, בְּחִינוֹת פּוּרִים, בְּחִינַת גּוֹרָל שֶׁהִפִּיל הָמָן, בְּחִינַת עִמֵּר שְׂעוֹרִים;** שֶׁכָּל זֶה הוּא עִנְיָן אֶחָד, כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר עַכְשָׁו. **כִּי הָמָן הוּא בְּחִינַת הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלִילִים** (מְגִלָּה י:), שֶׁהוּא הַגֵּאוּת. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ו, ו): ״וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ, לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי״?! וְעַל־כֵּן מֵרֹב גֵּאוּתוֹ, שֶׁהוּא הַכְּפִירוּת שֶׁהִתְגַּבֵּר בּוֹ, אָמַר: אֱלֹהֵיהֶם יָשֵׁן הוּא, כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ. **וּבְשִׁבִיל זֶה הִפִּיל פּוּר, הוּא הַגּוֹרָל, בַּחֹדֶשׁ שְׁמֵת בּוֹ מֹשֶׁה** (שָׁם

יג:), כִּי מֹשֶׁה הוּא מְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי הוּא גִּלָּה כָּל יָמָיו אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ: ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״ (דְּבָרִים ד, לה), וּבְשִׁבְיל זֶה נִקְבַּר מוּל בֵּית פְּעוֹר, כְּדֵי לְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּפְעוֹר, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה יד.), וּמוּבָא שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת, כִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עוֹלֶה וּמְקַטְרֵג, וּכְשֶׁהוּא רוֹאֶה קִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה — חוֹזֵר וְשׁוֹקֵעַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. [וּמֵבִיא עוֹד רְאָיָה]: כִּי מֹשֶׁה גִּימַטְרִיָּה ׳חֲרוֹן אַף׳, [כַּמּוּבָא (בִּ׳מִגְלַּה עֲמֻקוֹת׳, אֹפֶן קלז, בְּשֵׁם פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר): חֲרוֹ״ן־א״ף קָבוּר כְּנֶגֶד קִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, פּוֹעֵר פִּיו לִבְלֹעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָדַע אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל אֶת קְבוּרָתוֹ, שֶׁמֹּשֶׁה קָבוּר כְּנֶגְדּוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה קִבְרוֹ — חוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו. וְהַטַּעַם — כִּי חֲרוֹ״ן־א״ף בְּגִימַטְרִיָּה מֹשֶׁ״ה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן עוֹד (בְּאֹפֶן ד׳): יֵשׁ קְלִפָּה שֶׁנִּקְרֵאת חֲרוֹ״ן־א״ף, וְהוּא כְּמִסְפַּר שֵׁם מֹשֶׁ״ה, וּבְכָל פַּעַם שֶׁרוֹצָה לָקוּם עַל יִשְׂרָאֵל — מֹשֶׁה מַכְנִיעָהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. כִּי מֹשֶׁה הוּא מְבַטֵּל חֲרוֹן־אַף שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה, וּמָסַר נַפְשׁוֹ כָּל יָמָיו בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא הוּא מְבַטֵּל אֶת הַחֲרוֹן־א״ף מִיִּשְׂרָאֵל. [עַכְשָׁו יִשַּׁלֵּב עִם מַה שֶּׁהֵבִיא בְּסָעִיף ז׳, מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה]: כִּי הוּא מֹשֶׁה קִבֵּל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדִין וְרַגְלִין כַּנַּ״ל, שֶׁעַל יְדֵיהֶם נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הִפִּיל פּוּר בַּיֶּרַח שֶׁמֵּת בּוֹ מֹשֶׁה, כִּי חָשַׁב כִּי כְּבָר מֵת מֹשֶׁה הַמְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְאֵין עוֹד מִי שֶׁיּוּכַל לְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים. וְעַיֵּן בִּ׳קְהִלּוֹת יַעֲקֹב׳: הָמָן הָיָה שָׁרְשׁוֹ מֵהַדִּינִים, כִּי הָיָה נַ׳פְשׁוֹ מִ׳סִּיגֵי הַ׳גְּבוּרוֹת, וְרָצָה לְהַסְתִּיר אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי תַּקֵּף גַּאֲוָתוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל עִקַּר קִלְקָּתוֹ הָיְתָה לְפַזֵּר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הֵפֵּךְ הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם יַחַד, בְּחִינַת בַּיִת. וְהִנֵּה אָמַר: ״יֶשְׁנוֹ עַם מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים״, לְהוֹרוֹת כְּאִלּוּ אֵין לָהֶם כְּבָר שׁוּם תַּקָּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְהַכֹּל הָיָה, כִּי נִדְמָה לוֹ כִּי מֹשֶׁה, הַמְגַלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר מֵת וְנִסְתַּלֵּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. כִּי מֹשֶׁה הוּא הַדַּעַת הַמְאַחֵד אֶת יִשְׂרָאֵל, בִּבְחִינַת: ״וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא יָדַע, כִּי גַּם מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְבַטֵּל אֶת הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁל הָמָן, וּבִשְׁבִיל זֶה בִּימֵיהֶם קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ; כִּי מָרְדְּכַי הָיָה שָׁקוּל כְּמֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה אֶסְתֵּר, פָּרָשָׁה פו, סִימָן א׳): מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מָרְדְּכַי שָׁקוּל בְּדוּרוֹ כְּמֹשֶׁה בְּדוּרוֹ, עַיֵּן שָׁם; וּבִשְׁבִיל זֶה בִּימֵיהֶם קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פח.): ״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ״ —

מֹשֶׁה הוּא מְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְבַּר מוּל בֵּית פְּעוֹר, כְּדֵי לְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּפְעוֹר, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה יד.), **כִּי מֹשֶׁה גִּימַטְרִיָּא חֲרוֹן־אַף, כִּי הוּא מְבַטֵּל חֲרוֹן־אַף שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי הוּא קִבֵּל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדִין וְרַגְלִין כַּנַּ״ל, שֶׁעַל יְדֵיהֶם נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הִפִּיל פּוּר בַּיֶּרַח שֶׁמֵּת בּוֹ מֹשֶׁה, כִּי חָשַׁב כִּי כְּבָר מֵת מֹשֶׁה, הַמְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְאֵין עוֹד מִי שֶׁיּוּכַל לְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים:**

אֲבָל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְבַטֵּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁל הָמָן, וּבִשְׁבִיל זֶה בִּימֵיהֶם קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פח.): **״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ״ —**

וְקִבְּלוּ״ — קִיְּמוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר, וְזֶה ׳קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ׳, ׳קִיְּמוּ׳ — זֶה בְּחִינַת רַגְלִין, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְאֶת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם״, ׳וְקִבְּלוּ׳ — זֶה בְּחִינַת יָדִין, כִּי הַקַּבָּלָה הִיא בַּיָּדַיִם, וְהוּא הַיְנוּ הַיָּדִין וְהָרַגְלִין בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ כַּנַּ״ל, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נִגְלֶה וְנִסְתָּר, יָדִין וְרַגְלִין.

וְזֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר. (עַכְשָׁו יְפָרֵשׁ בִּפְרָטִיּוּת, אֵיךְ שֶׁמָּרְדְּכַי הוּא בְּחִינַת יָדִין, וְאֶסְתֵּר בְּחִינַת רַגְלִין): מָרְדְּכַי דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין קלט:): מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? דִּכְתִיב (שְׁמוֹת ל, כג): ״מָר דְּרוֹר״, ׳דְּרוֹר׳ לְשׁוֹן חֵרוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כה, י): ״וּקְרָאתֶם דְּרוֹר״ וגו׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ט.): מַהוּ לְשׁוֹן דְּרוֹר? כְּמַדַּיֵּר בֵּי דַּיְרָא, שֶׁדָּר בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קו:): צִפּוֹר דְּרוֹר אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת מָרוּת, הַיְנוּ בֶּן חוֹרִין, עַיֵּן שָׁם; וְעִנְיָן שֶׁל חֵרוּת **זֶה בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ד): ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״, שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֵרוּת כַּנַּ״ל; נִמְצָא, שֶׁמָּרְדְּכַי הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, **וְאֶסְתֵּר הוּא בְּחִינַת שׁוֹקַיִן**, כִּי הַשּׁוֹקַיִן הֵם בְּהֶסְתֵּר מַה יָּרֵךְ בַּסֵּתֶר כַּנַּ״ל; וְזֶה בְּחִינַת אֶסְתֵּר, שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין קלט:): אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? דִּכְתִיב (דְּבָרִים לא, יח): ״וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר״, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַסְתָּרָה, שֶׁמְּרַמֵּז עַל שׁוֹקַיִן, שֶׁהֵם הָרַגְלַיִן.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: וּמָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? ״מִן הַתּוֹרָה״ דַּיְקָא, הַיְנוּ כִּי הֵם מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר — שָׁרְשָׁם בַּתּוֹרָה כַּנַּ״ל, אֲשֶׁר גַּם הִיא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן כַּנַּ״ל, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי הַמְּחָאַת כַּף אֶל כַּף, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָרְדְּכַי, וְעַל־יְדֵי הָרִקּוּדִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶסְתֵּר, מַמְתִּיקִין אֶת הַדִּינִים, וּמְגַלִּים אֶת אֱמֶת מְצִיאוּתוֹ בָּעוֹלָם, וְנִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה וְהָעַכּוּ״ם, כִּי גַּם לָהֶם נִתְגַּלָּה אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוּלַי אֶל זֶה כִּוְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יא.): ״זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל, רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ״, אֵימָתַי רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ? בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר וְכַנַּ״ל, כִּי הֵם בְּיַחַד — הַיָּדִין וְהָרַגְלַיִן, מַמְתִּיקִין אֶת הַדִּינִים, וּמְגַלִּין אֱמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם לְהָעַכּוּ״ם, אֲשֶׁר זֶה בְּחִינַת: ״וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים״, כִּי נִתְגַּלָּה אָז גַּם לְהָעַכּוּ״ם יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ, וְנִתְפָּרְסֵם אֱלֹהוּתוֹ בָּעוֹלָם, וְהָבֵן].

וְזֶה לְשׁוֹן פּוּרִים. (עַכְשָׁו יְפָרֵשׁ בִּפְרָטִיּוּת עִנְיַן פּוּרִים, שֶׁמְּבַטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הָמָן), כִּי בְּחֻבַּת פּוּרִים בְּעַצְמָהּ, כְּבָר מְרֻמָּז עִנְיַן הַנַּ״ל, הַיְנוּ **בְּטוּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה סג, ג): **״פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי, וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי״**. פּוּרִים הוּא לְשׁוֹן פ׳ו׳ר׳ה׳, כִּי פּוּרִים הוּא עַל שֵׁם ה׳פ׳ו׳ר׳ שֶׁהִפִּיל הָמָן, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה. וּבְפָסוּק זֶה מְרֻמָּז, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְבַטֵּל וְיִרְמֹס אֶת הָעַכּוּ״ם, כְּמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם:

׳קִיְּמוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר׳. וְזֶה: ״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ״, ״קִיְּמוּ״ זֶה בְּחִינַת רַגְלִין, ״וְקִבְּלוּ״ זֶה בְּחִינַת יָדִין, וְהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ כַּנַּ״ל:

וְזֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר.

׳מָרְדְּכַי — מָר דְּרוֹר׳ (חֻלִּין קלט:), **״דְּרוֹר״, לְשׁוֹן חֵרוּת, זֶה בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״ כַּנַּ״ל. וְאֶסְתֵּר הוּא בְּחִינַת שׁוֹקַיִן, ׳מַה יָּרֵךְ בַּסֵּתֶר׳ כַּנַּ״ל:**

וְזֶה לְשׁוֹן פּוּרִים, הַיְנוּ בְּטוּל הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ סג): **״פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי״.**

״וָאֶדְרֹכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם בַּחֲמָתִי״ וְגוֹ׳.

[וּבֶאֱמֶת עַל־פִּי סוֹד זֶה, הַכֹּל בֵּאֵר הֵיטֵב בַּפָּסוּק הַנַּ״ל (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ד): ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״, שֶׁהוּא יְסוֹד דְּאַבָּא הַמֵּאִיר בַּיְסוֹד שֶׁלָּהּ, שֶׁהוּא הָאָרַת מָרְדְּכַי בְּאֶסְתֵּר, יְחוּד הַיָּדַיִן וְהָרַגְלַיִן; ׳שָׁלַח יָד״וֹ׳ — יו״ד שֶׁלּוֹ, יְסוֹד דְּאַבָּא, ׳מִן הַחוֹר׳ — יְסוֹד דְּנוּקְבָא וְדוֹ״ק, וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן ד׳): רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי מִטִּנּוּף עֲבוֹדָה זָרָה, יוֹדַעַת הָיִיתִי שֶׁאָבָק שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם מַשִּׁיאֵנִי לַעֲבוֹדָה זָרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״ וְכַנַּ״ל; כִּי בְּפוּרִים, שֶׁאָז הִפִּיל הָמָן, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, פּוּר, וְרָצָה לְהַגְבִּיר אֶת הַכְּפִירוֹת, כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עָלֵינוּ: ׳אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ יָשֵׁן׳, כְּאִלּוּ הֵסִיר הַשְׁגָּחָתוֹ מֵאִתָּנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן ״דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר״, כִּי אַף שֶׁעַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתֵינוּ נִבְנָה מְחִיצָה וְכֹתֶל הַמַּפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵינֵינוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁעָשׂוּ אָז, עַל־יְדֵי הֲסָרַת הַשִּׁבְעַת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל, אֲזַי נִתְקַיֵּם: ״דּוֹדִי שָׁלַח יָד״וֹ מִן הַחוֹר״, שֶׁהָיָה הַיִּחוּד מִיסוֹד דְּאַבָּא וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, עַד שֶׁהֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא, שֶׁהוּא הָאָרַת הַפּוּרִים. וְרַבֵּנוּ זַ״ל מַכְנִיס אֶת זֶה לְעִבְדָּא וּלְמַעֲשֶׂה; עַל־יְדֵי הַמְחָאַת כַּפַּיִם, שֶׁהוּא הָאָרַת מָרְדְּכַי, יְסוֹד דְּאַבָּא, וְרִקּוּדִין, שֶׁהוּא הָאָרַת אֶסְתֵּר, יְסוֹדָא דְּיֹלֶדֶת, נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים, שֶׁהוּא הָעֲבוֹדָה זָרָה, וְנִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְנִתְקַיֵּם: ״רַבִּים מְעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים״; כִּי מַכְנִיס אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וַאֲמִתָּתוֹ גַּם בָּעַכּוּ״ם כַּנַּ״ל, וְהָבֵן].

וְעַל־יְדֵי הָאָרַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הֵינוּ בְּחִינַת הַיָּדַיִן וְרַגְלַיִן, נִתְבַּטְּלוּ הַכְּפִירוֹת, וְנִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם עַל־יְדֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ב) : **״וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה״, וּבָהּ כְּתִיב** (שָׁם) : **״כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ״, כִּי שְׁנֵיהֶם הֵם בְּחִינַת אֱמוּנָה.**

וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הָרוּחַ כַּנַּ״ל וְזֶה בְּחִינַת (מִגִּלָּה ז.) : **׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה׳, הֵינוּ בְּחִינַת ״לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו״, כִּי** וְעַל־יְדֵי הָאָרַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הֵינוּ בְּחִינַת הַיָּדַיִן וְרַגְלַיִן נִתְבַּטְּלוּ הַכְּפִירוֹת; כִּי מָרְדְּכַי נִקְרָא יְהוּדִי, עַל שֵׁם שֶׁכָּפַר בָּעֲבוֹדָה זָרָה (מְגִלָּה יג.); וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן יג): אֵימָתַי נֶעֱקָר יֵצֶר עֲבוֹדָה זָרָה? ר׳ בְּנָיָה אָמַר: אֵלּוּ מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, עַיֵּן שָׁם.

(עַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה מִפְּסוּקִים, שֶׁשְּׁנֵיהֶם גִּלּוּ אֶת הָאֱמוּנָה): **וְנִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם עַל יְדֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (אֶסְתֵּר ב, ז): **״וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה״, וּבָהּ כְּתִיב** (שָׁם כ): **״כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ״; כִּי שְׁנֵיהֶם** — מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, **הֵם בְּחִינַת אֱמוּנָה.** וְתֵבַת ׳אֹמֵן׳ ׳וְאָמְנָה׳, זֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה, כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן כא, נז:): וְאִיהִי אֱמוּנָה דִּילֵיהּ, עַיֵּן שָׁם, שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת שְׁנֵי פְּסוּקִים אֵלּוּ עַל מִדַּת הָאֱמוּנָה, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הָרוּחַ כַּנַּ״ל; הֵינוּ הָרוּחַ שֶׁנִּשְׁיב בְּשִׁית פְּרָקִין דְּיָדַיִן וּדְרַגְלַיִן, שֶׁהֵם בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין כַּנַּ״ל. **(עַכְשָׁו** יַסְבִּיר, שֶׁעִקַּר בִּטּוּל הָעֲבוֹדָה זָרָה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי אֶסְתֵּר יוֹתֵר מִמָּרְדְּכַי, וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת הַמְּגִלָּה דַּיְקָא עַל שְׁמָהּ: ׳מְגִלַּת אֶסְתֵּר׳): **וְזֶה בְּחִינַת** (מְגִלָּה ז.): **אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה; הֵינוּ בְּחִינַת ״לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו״**; כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב, וְהוּא מְנַשֵּׂא אֶת הָרַגְלַיִן, וְזֶה סוֹד מַאֲמָרָם זַ״ל: אֶסְתֵּר, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַסְתָּרָה, בְּחִינַת רַגְלַיִן, ״חֲמוּקֵי יְרֵכַיִךְ״, מַה יָּרֵךְ בַּסֵּתֶר וְכַנַּ״ל, בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, הֵינוּ עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב — נִתְעַלִּית וְנִתְגַּלִּית; כִּי

עִקַּר הָעֲכּו״ם תָּלוּי בָּהּ, וְעַל־כֵּן נִלְקְחָה לְבֵית אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, כִּי הִיא סְמוּכָה אֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּחִינַת רַגְלַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ה, ה): ״רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת״. וְאִשָּׁה נִקְרֵאת בְּחִינַת רַגְלַיִן, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיֵּרָא קיב.): ״רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר״ — דָּא אִתְּתָא, עַיְּין שָׁם; וְהִיא סְמוּכָה אֲלֵיהֶם מְאֹד, כִּי אִשָּׁה דַּעְתָּהּ קַלָּה. וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים עַל יָדָהּ דַּיְקָא, כִּי הִיא סְמוּכָה אֲלֵיהֶם בְּיוֹתֵר. וְעַל־כֵּן דַּיְקָא ׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה׳, כִּי הֵאִיר בָּהּ הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב כַּנַּ״ל, וְדַיְקָא עַל יָדָהּ הָיָה הַנֵּס שֶׁל בְּטוּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הָמָן, וְהָיְתָה לוֹ מַפָּלָה גְּדוֹלָה. אַף שֶׁבֶּאֱמֶת תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים הוּא גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מָרְדֳּכַי כַּנַּ״ל, רַק מֵחֲמַת שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים תְּלוּיָה בָּהּ, וְעַל־כֵּן עַל יָדָהּ עִקַּר הַתִּקּוּן. וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמְּגִלָּה עַל שֵׁם אֶסְתֵּר, כִּי הִיא יוֹרֶדֶת בֵּינֵיהֶם. וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמְּגִלָּה עַל שֵׁם אֶסְתֵּר, כִּי בֶּאֱמֶת הִיא דַּיְקָא מְגַלֵּית אֶת הַהַסְתָּרָה, וּמְבַטֶּלֶת אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה לְגַמְרֵי, וּמְגַלֵּית אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵינוּ דַּיְקָא ׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה׳, כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב וְעַל יָדוֹ נִתְגַּלֶּה הֶאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, בָּרַגְלַיִם, בְּחִינַת אֶסְתֵּר, שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים כו, יב): ״רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר״ כַּנַּ״ל.

עִקַּר הָעֲכּו״ם תָּלוּי בָּהּ, שֶׁהִיא בְּחִינַת רַגְלַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ה): **״רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת״, וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים עַל־יָדָהּ. וְעַל־כֵּן דַּיְקָא ׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה׳, אַף שֶׁבֶּאֱמֶת תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים הוּא גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מָרְדֳּכַי כַּנַּ״ל, רַק מֵחֲמַת שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים תְּלוּיָה בָּהּ, וְעַל־כֵּן עַל יָדָהּ עִקַּר הַתִּקּוּן. וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמְּגִלָּה עַל שֵׁם אֶסְתֵּר, וְהֵינוּ דְּדַיְקָא ׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה׳, כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב, וְעַל־יָדוֹ נִתְגַּלֶּה הֶאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, רַק הָעִקָּר תְּלוּיָה בָּרַגְלַיִם, בְּחִינַת אֶסְתֵּר.**

וְזֶה בְּחִינוֹת עִמֶּר שְׁעוֹרִים, עִמֶּר, זֶה בְּחִינַת מָרְדֳּכַי, עַי״ן מָר, ״מָר דְּרוֹר״, דְּרוֹר, לְשׁוֹן חֵרוּת, הַיְנוּ בְּחִינַת ״חָרוּת עַל הַלֻּחֹת״, [כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד.)**: ׳אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת׳], שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה שֶׁהוּא בְּחִינַת ״עַיִן בְּעַיִן״** (בַּמִּדְבַּר יד, יד)**; שְׁעוֹרִים,** (עַשְׂכָּשׁוּ יְשַׁלֵּב אֶל כָּל הַנַּ״ל סוֹד הָעֹמֶר): **וְזֶה בְּחִינוֹת עִמֶּר שְׁעוֹרִים. ׳עִמֶּר׳ — זֶה בְּחִינַת מָרְדֳּכַי; הַיְנוּ אוֹתוֹ הַתִּקּוּן שֶׁהַמְשִׁיךְ מָרְדֳּכַי בְּפוּרִים, לְבַטֵּל אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה מִן הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַתִּקּוּן נַעֲשָׂה גַּם עַל־יְדֵי מִצְוַת קָרְבַּן עֹמֶר שְׂעוֹרִים. [וְזֶה סוֹד הַסִּימָן שֶׁנָּתְנוּ הַקְּדָמוֹנִים: פל״ג** (עֵץ אַרְח חַיִּים, סִימָן תכח, סָעִיף א׳)**: לְעוֹלָם, בְּיוֹם שֶׁיִּהְיֶה פּוּרִים — יִהְיֶה לַ״ג בָּעֹמֶר, וְסִימָן: פל״ג, עַיְּין שָׁם; כִּי פּוּרִים וְעֹמֶר יֵשׁ לָהֶם שַׁיָּכוּת גָּדוֹל, וְדוֹ״ק]. וְאֵיךְ עִמֶּר זֶה בְּחִינַת מָרְדֳּכַי? כִּי ׳עִמֶּר׳ אוֹתִיּוֹת: עַי״ן מָר, וּמַהוּ מֹר? בְּחִינַת מָרְדֳּכַי, שֶׁנִּקְרָא: מָר דְּרוֹר כַּנַּ״ל, דְּרוֹר לְשׁוֹן חֵרוּת, הַיְנוּ בְּחִינַת חָרוּת עַל הַלֻּחֹת, [כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (עֲרוּבִין נד.)**: אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת], שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה שֶׁהוּא בְּחִינַת ״עַיִן בְּעַיִן״** (בַּמִּדְבַּר יד, יד)**; הַיְנוּ כִּי תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה נִקְרֵאת ׳עַיִן מֹר׳, כִּי הַתּוֹרָה הִיא מָר דְּרוֹר, וְנִגְלֶה הַתּוֹרָה זֶה בְּחִינַת עַיִן, כִּי

הַכֹּל יְכוֹלִים לִרְאוֹתָהּ עַיִן בְּעַיִן בְּגָלוּי. שְׁעוּרִים — זֶה בְּחִינַת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב, ב): ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רוּחַ (כְּתַרְגּוּמוֹ: ׳כְּרוּחֵי מִטְרָא דְּנַשְׁבָא עַל דְּתָאָה׳). וְעַיִן (בָּבָא בַּתְרָא כה.): ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״ — זוֹ ׳רוּחַ׳ מִזְרָחִית, שֶׁמַּסְעֶרֶת אֶת כָּל הָעוֹלָם, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ שְׁעוּרִים — זֶה בְּחִינַת שְׂעִירִים, כִּי שְׂעִירִים — זֶה בְּחִינַת שֵׂדִים וְרוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט הָאֲזִינוּ, רֶמֶז תתקמב) עַל פָּסוּק זֶה: ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, כְּאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לִלְמֹד תּוֹרָה תְּחִלָּה, בְּתְחִלָּה נוֹפֶלֶת עָלָיו כְּשָׂעִיר, וְאֵין שָׂעִיר אֶלָּא שֵׂד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יג, כא): ״וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת אֱמֹר, פָּרָשָׁה כח, סִימָן ה׳): מוֹלִיךְ וּמֵבִיא כְּדֵי לְבַטֵּל רוּחוֹת קָשׁוֹת וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְכָל זֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי עֹמֶר שְׁעוֹרִים. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט קֹהֶלֶת, רֶמֶז תתקעב) עַל פָּסוּק: ״מַה יִּתְרוֹן לוֹ שֶׁיַּעֲמֹל ׳לָרוּחַ׳״, לְפִיכָךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָבִיאוּ לְפָנַי הָעֹמֶר וְכוּ׳, עַיִן שָׁם וְדוּ״ק. וְאֶסְתֵּר הִיא בְּחִינַת נִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה, הַנֶּאֱמָרָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, אַךְ מִקֹּדֶם קָשֶׁה לְהַשִּׂיגָהּ, כִּי אֵין רוֹאִים תֵּכֶף אֶת הַפְּנִימִיּוּת, וּכְעִין שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם בַּיַּלְקוּט) עַל פָּסוּק זֶה: ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, כַּמָּה דְּרָשׁוֹת, שֶׁמְּרַמֵּז עַל נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, וְאֵיךְ שֶׁצְּרִיכִין לְחַפֵּשׂ אַחֲרֶיהָ: ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, מַה שְּׂעִירִים הַלָּלוּ יוֹרְדִין עַל הָעֲשָׂבִים, וּמַעֲלִין אוֹתָן וּמְגַדְּלִין אוֹתָן, כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה וְכוּ׳; ״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, מַה שְּׂעִירִים הַלָּלוּ יוֹרְדִין עַל עֲשָׂבִים וּמְפַשְׁפְּשִׁין בָּהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַתְלִיעוּ, כָּךְ הֱוֵי מְפַשְׁפֵּשׁ בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעִקַּר הַחִפּוּשׂ הוּא, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם פּוֹגֵם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג אֶת הַנִּסְתָּרוֹת, כִּי נִסְתָּר וְנֶעֱלָם מֵחוֹ עַל־יְדֵי הַשֵּׂדִים וְהָרוּחוֹת שֶׁמְּבַלְבְּלִין מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַדִּינִים, אֲבָל עַל־יְדֵי מִצְוַת עֹמֶר שְׁעוֹרִים, מְבַטְּלִין כָּל הָרוּחוֹת, וְנִתְיַחֵד עֹמֶר שְׁעוֹרִים, נִגְלֶה וְנִסְתָּר, מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, אִישׁ וְאִשָּׁה, יָדַיִן וְרַגְלַיִן, וְנִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים. וְאוּלַי אֵל זֶה כִּוְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת אֱמֹר, פָּרָשָׁה כח, סִימָן ו׳): רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לְעוֹלָם אַל תְּהִי מִצְוַת הָעֹמֶר קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוַת הָעֹמֶר עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם וְהָבֵן. וּבִשְׁבִיל זֶה, כְּשֶׁבָּא הָמָן לְמָרְדְּכַי, מְצָאוֹ עוֹסֵק בְּעֹמֶר שְׁעוֹרִים. אָמַר לָהֶם: עֹמֶר שְׁעוֹרִים דִּידְכוּ אָתֵי וְנִצַּח אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, כַּמְבאָר בַּמִּדְרָשׁ (אֶסְתֵּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳; וּבַגְּמָרָא מְגִלָּה טז.); כִּי עַל־יְדֵי עֹמֶר שְׁעוֹרִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין, נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן, בְּחִינַת גֵּאוּת כַּנַּ״ל; הַיְנוּ אוֹתָם הַתִּקּוּנִין שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, נַעֲשׂוּ גַּם בִּימֵי הַסְּפִירָה, שֶׁהֵם הֵכָנָה לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְזֶה שֶׁהָעֹמֶר

זֶה בְּחִינַת ׳אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב): **״כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא״, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רוּחַ.**

וּבִשְׁבִיל זֶה, ׳כְּשֶׁבָּא הָמָן לְמָרְדְּכַי, מְצָאוֹ עוֹסֵק בְּעֹמֶר שְׁעוֹרִים, אָמַר לָהֶם: עֹמֶר שְׁעוֹרִים דִּידְכוּ אָתֵי וְנִצַּח אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו׳, כַּמְבאָר בַּמִּדְרָשׁ (אֶסְתֵּר רַבָּה י, מְגִלָּה טז.), **כִּי עַל־יְדֵי עֹמֶר שְׁעוֹרִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין, נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן, בְּחִינַת גֵּאוּת כַּנַּ״ל. וּבִשְׁבִיל זֶה**

שְׁעוֹרִים הוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה, לְהוֹרוֹת שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם שֵׂכֶל, הֶפֶךְ גֵּאוּת וְכוּ׳, וּבִשְׁבִיל זֶה צִוָּה הָמָן לַעֲשׂוֹת עֵץ גָּבהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כִּי רָצָה לְבַטֵּל כֹּחַ שֶׁל חֲמִשִּׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הַכֹּחַ שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר כַּנַּ״ל; כִּי בְּפוּרִים, שֶׁהוּא בְּטוּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הָמָן, אָז מֵאִיר שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן ״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ״, קִיְּמוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר (שבועות לט.); כִּי חֲמִשִּׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הֲכָנָה לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ שַׁיָּכוּת אֶל פּוּרִים, שֶׁאָז הוּא זְמַן בְּטוּל הָעֲבוֹדָה זָרָה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חולין קלט:): הָמָן מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: ״הֲמִן הָעֵץ״; וְכָל עִקַּר חֵטְא עֵץ הַדַּעַת הָיָה עֲבוֹדָה זָרָה, גֵּאוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג, ה): ״כִּי בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם, וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים״ וְגוֹ׳, וְהוּא הִפּוּךְ הַתּוֹרָה וְכַנַּ״ל.

צְוָה הָמָן לַעֲשׂוֹת עֵץ גָּבהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כִּי רָצָה לְבַטֵּל כֹּחַ שֶׁל חֲמִשִּׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הַכֹּחַ שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר:

ט וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא: תָּא וְאַחֲוִי לָךְ בְּלוּעֵי דִּקְרַח. אֲזַלִי וַחֲזַאי תְּרֵי בִּזְעֵי דְּהַוֵי נָפִיק מִנַּיְהוּ קִטְרָא. שָׁקַל גְּבָבָא דְּעַמְרָא וּמַשְׁיֵהּ בְּמַיָּא, וַאֲנַחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרֵמְחֵהּ וְעַיְלֵהּ הָתָם, וְכִי אַפִּיק, הַוֵי אַחֲרָךְ אִחְרוּכֵי. אָמַר לִי: אַצִּית, מָה שְׁמָעִית? וּשְׁמָעִית דַּהֲוֵי אָמְרִין: מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וְהֵן בַּדָּאִין. אָמַר לִי: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹמָא מְהַדְּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא כְּבָשָׁר בְּקַלַּחַת, וְאָמְרֵי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וְהֵן בַּדָּאִין׳:

ט) וְזֶה פֵּרוּשׁ: (עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה): אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא — סוֹחֵר אֶחָד: תָּא וְאַחֲוִי לָךְ — בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ, בְּלוּעֵי דִּקְרַח — אֵיפֹה שֶׁנִּבְלְעוּ קֹרַח וַעֲדָתוֹ. אֲזַלִי — הָלַכְתִּי. וַחֲזַאי — וְרָאִיתִי תְּרֵי בִּזְעֵי — שְׁנֵי בְּקָעִים, דְּהַוֵי נָפִיק מִינַיְהוּ — שֶׁהָיָה יוֹצֵא מֵהֶם קִטְרָא — קִיטוֹר עָשָׁן, שָׁקַל — הַהוּא טַיָּעָא גְּבָבָא דְּעַמְרָא — גִּזַּת צֶמֶר, וּמַשְׁיֵהּ בְּמַיָּא — וּשְׁרָאָהּ בְּמַיִם, וַאֲנַחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרֵמְחֵהּ — וְהִנִּיחָהּ בְּרֹאשׁ הָרֹמַח שֶׁלּוֹ, וַעֲיֵלֵהּ הָתָם — וְהִכְנִיס אֶת הָרֹמַח עִם גִּזַּת הַצֶּמֶר שֶׁהָיָה שָׁרוּי בַּמַּיִם, אֶל תּוֹךְ הַבְּקָעִים, וְכִי אַפִּיק — וּכְשֶׁהוֹצִיאוֹ, הַוֵי אַחֲרָךְ אִחְרוּכֵי — הָיָה גִּזַּת הַצֶּמֶר שָׁרוּף מֵחֹם הָאֵשׁ שֶׁיֵּשׁ שָׁם, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה גִּזַּת הַצֶּמֶר שָׁרוּי בְּמַיִם. אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא: אַצִּית! מַה שְׁמָעִית? תַּשְׁהֶ אָזְנֶיךָ וּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מֵהַבְּקָעִים. וְשְׁמָעִית — וְשָׁמַעְתִּי, דְּהַוֵי אָמְרִין — שֶׁהָיוּ קֹרַח וַעֲדָתוֹ אוֹמְרִים: מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְהֵן בְּעַצְמָם בַּדָּאִין — שַׁקְרָנִים. אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹמָא מְהַדְּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא — מְהַפֵּךְ אוֹתָם הַגֵּיהִנּוֹם לְכָאן, כְּבָשָׂר בְּקַלַּחַת — כְּבָשָׂר בְּתוֹךְ הַכְּלִי, שֶׁמְּהַפְּכִין אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּשֵּׁל. וְאָמְרֵי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וְהֵן בַּדָּאִין.

רַשְׁבַּ״ם: בִּזְעֵי. בְּקָעִים, דִּכְתִיב: ״וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה״ וְגוֹ׳: קִטְרָא. עָשָׁן: שָׁקַל גְּבָבָא דְּעַמְרָא. לָקַח גִּזַּת צֶמֶר וּשְׁרָאָהּ בְּמַיִם: וְאַחֲרָךְ אִחְרוּכֵי. הַנֵי גְּבָבֵי, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁשָּׁרוּ אוֹתָהּ בְּמַיִם: אַצִּית. הַסְכֵּת וּשְׁמַע: וְשְׁמָעִית דְּקָאָמְרֵי. שֶׁהָרֵי יָרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ: בְּקַלַּחַת. שֶׁמְּהַפְּכִין אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּשֵּׁל:

'בְּלוּעֵי דְקַרַח' — כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יח; יְרוּשַׁלְמִי סַנְהֶדְרִין, פֶּרֶק חֵלֶק): קַרַח מִן הָיָה, הַיְנוּ בְּחִינַת הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, מִינוּת; הַיְנוּ כִּי קַרַח חָלַק עַל מֹשֶׁה, מֵרֹב גַּאֲוָתוֹ שֶׁרָצָה לִמְלֹךְ, וְהִפְרִיד עַצְמוֹ מֵהַצַּדִּיק, וְאָמַר שֶׁגַּם הוּא צַדִּיק, "כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים", וְעַל־יְדֵי־זֶה גָּרַם 'וְחַזָּאי תְּרֵי בִּזְעֵי דְּהַוֵי נָפִיק מִנַּיְהוּ קִטְרָא'; הַיְנוּ בְּחִינַת הַחֲרוֹן־אַף שֶׁגּוֹרְמִים בְּמִינוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סִפְרִי, פָּרָשַׁת רְאֵה): כָּל זְמַן שֶׁעֲבוֹדַת אֱלִילִים בָּעוֹלָם — חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם; 'וּתְרֵי בִּזְעֵי' — זֶה בְּחִינוֹת תְּרֵי נְקֵבֵי הָאַף, שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הֶעָשָׁן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יח, ט): "עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ", אֲשֶׁר מִשָּׁם הַכַּעַס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ד, יד): "וַיִּחַר אַף ה'" וְגוֹ', (שָׁם יא, ח): "וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה בָּחֳרִי אָף" וְגוֹ', [וְכֵן בִּפְסוּקִים רַבִּים]; וְעַל־יְדֵי הַכַּעַס יוֹצֵא עָשָׁן מֵהָאַף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כט, יט): "כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף ה'" וְגוֹ', וּכְתִיב (תְּהִלִּים עד, א): "יֶעְשַׁן אַפֶּךָ" וְגוֹ', וּמִשָּׁם יוֹצֵא הָאֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה טו, יד): "כִּי אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי" וְגוֹ', וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ל, ל): "בְּזַעַף אַף וְלַהַב אֵשׁ אוֹכְלָה" וְגוֹ'. 'וְשָׁקִיל גְּבָבָא דְּעַמְרָא' — זֶה בְּחִינַת עִמֶּר כַּנַּ"ל; הַיְנוּ בְּחִינַת מָרְדְּכַי הַמְבַטֵּל אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי 'עִמֶּר' אוֹתִיּוֹת: עַיִן מֹר, מָר דְּרוֹר, מָרֵי דַּכְיָא, הַיְנוּ שֶׁלָּקַח אֶת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגָלֶה 'וּמַשְׁיֵהּ בְּמַיָּא' — זֶה בְּחִינַת שְׁעוֹרִים. וּמַהוּ שְׁעוֹרִים? בְּחִינַת 'אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ', שֶׁהוּא בְּחִינַת רַגְלִין כַּנַּ"ל; הַיְנוּ שֶׁחִבֵּר אֵלֶיהָ נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶסְתֵּר, בְּחִינַת נִסְתָּר, וְלָמָּה נִקְרָאִים שְׁעוֹרִים מַיִם? כִּי הָרַגְלִין הֵם אֲפִיקֵי מַיִם, עַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת אַחֲרֵי דַּף סח.): וְכָל אִנּוּן נְחָלִין נָגְדִין וְנָפְקִין וּמִתְכַּנְּשִׁין בְּתַרֵי מַבּוּעִין דְּאִקְרוּן נֶצַח וְהוֹד, וְאִלֵּין אִקְרוּן אֲפִיקֵי מַיִם, בְּהַהוּא דַּרְגָּא דְּצַדִּיק דְּמִנַּיהּ נָגִיד וְנָפִיק וּמַשְׁתְּקֵי גִּנְתָּא, עַיִן שָׁם; וְעַיִן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן יט, לט.): קוֹל שְׁנֵי רֵעִים אֲנִי שׁוֹמֵעַ וְאִנּוּן לְקַבְלַיְהוּ תְּרִין שִׁפְנִן דְּאִתְקְרוּן אֲפִיקֵי מַיִם, וּמַאן נִינְהוּ? נֶצַח וְהוֹד וְכוּ', עַיִן שָׁם; כִּי הֵם הָרַגְלַיִן, בְּחִינַת עַרְבֵי נַחַל, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סֹכָּה נג.): רַגְלוֹהִי דְּבַר נַשׁ אִנּוּן עָרְבִין לֵהּ; וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁהָרַגְלַיִן הֵם בְּחִינַת עָרְבִין כַּנַּ"ל, וּמַהוּ עָרְבִין? זֶה בְּחִינַת עַרְבֵי נַחַל, בְּחִינַת נֶצַח וְהוֹד, עַיִן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא כד:): וְעַרְבֵי נַחַל אִלֵּין תְּרִין קַיְמִין וְכוּ', עַיִן שָׁם וְכַנַּ"ל. אֲפִיקֵי יָם, הַיְנוּ שֶׁנִּתְחַבֵּר תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת

'בְּלוּעֵי דְקַרַח', כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה פָּרָשָׁה יח, יְרוּשַׁלְמִי סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֵלֶק): **'קַרַח מִן הָיָה, הַיְנוּ בְּחִינַת הָעֲבוֹדַת אֱלִילִים, מִינוּת. 'וְחַזָּאי תְּרֵי בִּזְעֵי דְּהַוֵי נָפִיק מִנַּיְהוּ קִטְרָא', הַיְנוּ בְּחִינַת הַחֲרוֹן־אַף שֶׁגּוֹרְמִים בְּמִינוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'כָּל זְמַן שֶׁעֲבוֹדַת אֱלִילִים בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם', וּ'תְרֵי בִּזְעֵי', זֶה בְּחִינוֹת תְּרֵי נִקְבֵי הָאַף, שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הֶעָשָׁן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים יח): **"עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ". 'וְשָׁקִיל גְּבָבָא דְּעַמְרָא', זֶה בְּחִינַת עִמֶּר כַּנַּ"ל. 'וּמַשְׁיֵהּ בְּמַיָּא', זֶה בְּחִינַת שְׁעוֹרִים, בְּחִינַת 'אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ', שֶׁהוּא בְּחִינַת רַגְלִין כַּנַּ"ל, כִּי הָרַגְלִין הֵם אֲפִיקֵי מַיִם, כִּי הֵם בְּחִינַת עַרְבֵי נַחַל, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סֹכָּה נג.): **'רַגְלוֹהִי דְּבַר־נָשׁ אִנּוּן עָרְבִין לֵהּ', 'עָרְבִין', זֶה בְּחִינַת עַרְבֵי נַחַל, אֲפִיקֵי מַיִם,**

מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, שֶׁהֵם בְּחִינַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם, שֶׁבָּהֶם נַעֲשֶׂה בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין כַּנַּ״ל, לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִין. 'וְאַנְחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרֻמְחָא', רַמַּח דָּא רוּ״חַ מֵ״ם; הַיְנוּ תֵּבַת רַמַּח נֶחְלָק לִשְׁנֵי תֵּבִין: רוּ״חַ מֵ״ם, שֶׁהוּא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאֵי הָרוּחַ, כִּי הַמֵּ״ם הִיא אַרְבַּע רוּחוֹת, כִּי הִיא סְתוּמָה מֵאַרְבָּעָה צְדָדִין, כְּדֻגְמַת אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהִיא בְּחִינַת רוּחַ הַצַּדִּיק, הַיְנוּ אִלּוּ הָאַרְבַּע רוּחוֹת, הֵם רוּחַ הַצַּדִּיק דְּנָשֵׁב בַּיָּדַיִן וְרַגְלַיִן כַּנַּ״ל; וְעַל פִּי סוֹד, אוֹת מֵ״ם סְתוּמָה, הֵם בְּעַצְמָם שְׁתֵּי יָדַיִן וּשְׁתֵּי רַגְלַיִן, בְּחִינַת הָאַרְבָּעָה קְוִין. וְרֹאשׁ הָרַמַּח הוּא הַצַּדִּיק, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר כז, יח): ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״; כִּי הַצַּדִּיק מַשְׁפִּיעַ רוּחַ חַיִּים, וּפוֹתֵחַ אֶת הַמֵּ״ם סְתוּמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְתָּקַת הַדִּינִין, 'וְאַפְקִינְהוּ וְאַחְרֵךְ אַחְרוּכֵי', אַחְרֵךְ — לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד:): מַאי דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי יב, כז): ״לֹא יַחֲרֹךְ רְמִיָּה צֵידוֹ״? לֹא יְחֵיֶה וְלֹא יַאֲרִיךְ יָמִים; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ״לֹא יַחֲרֹךְ״ — נוֹטְרִיקוֹן דָּרִישׁ לֵהּ: לֹא יְחֵיֶה וְלֹא יַאֲרִיךְ; וְהַיְנוּ (שֶׁגַּם רַבֵּנוּ זַ״ל מְקַשֵּׁר אֶל זֶה לְשׁוֹן) 'וְאַחְרֵךְ אַחְרוּכֵי' — לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים, כִּי עַל־יְדֵי בְּטוּל הַגַּאֲוָה, הַיְנוּ הֲעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי גֵּאוּת הוּא עֲבוֹדָה זָרָה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה הַחָכְמָה עַל תְּקוּנָהּ כַּנַּ״ל; וְעַל־יְדֵי חָכְמָה יִחְיֶה וְיַאֲרִיךְ יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז, יב): ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״ וְכוּ'.

הַיְנוּ בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, בְּחִינַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם, בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין כַּנַּ״ל.

'וְאַנְחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרֻמְחָא', רוּמַּח, דָּא רוּחַ מֵ״ם, שֶׁהוּא ״מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאֵי הָרוּחַ״, כִּי הַמֵּ״ם הִיא אַרְבַּע רוּחוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת רוּחַ הַצַּדִּיק, דְּנָשֵׁב בְּיָדַיִן וְרַגְלַיִן כַּנַּ״ל, וְרֹאשׁ הָרַמַּח הוּא הַצַּדִּיק, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״ כַּנַּ״ל. 'וְאַפְקִינְהוּ, וְאַחְרֵךְ אַחְרוּכֵי', 'אַחְרֵךְ', לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד:): **״לֹא יַחֲרֹךְ רְמִיָּה צֵידוֹ״ — 'לֹא יְחֵיֶה וְלֹא יַאֲרִיךְ', וְהַיְנוּ: 'וְאַחְרֵךְ אַחְרוּכֵי', לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים. כִּי עַל־יְדֵי בְּטוּל הַגַּאֲוָה, הַיְנוּ הֲעֲבוֹדָת אֱלִילִים, עַל־יְדֵי־זֶה הַחָכְמָה עַל תְּקוּנָהּ כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי חָכְמָה יִחְיֶה וְיַאֲרִיךְ יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קֹהֶלֶת ז): **״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״ וְכוּ'.**

'אָמַר לִי: אַצִּית לְהוּ וְשִׁמְעִית דְּאָמְרִין: מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת', שֶׁהֵן מוֹדִין עַל הָאֱמֶת, כִּי 'אָמַר לִי' — שֶׁהַטַּיְעָא, שֶׁהוּא סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, הַיְנוּ הַצַּדִּיק הַמְגַלֶּה הָאֱמוּנָה, שֶׁנִּקְרָא סוֹחֵר — מִלְּשׁוֹן סְחוֹר, בְּחִינַת (תְּהִלִּים פט, ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״, וְהוּא כָּלוּל מִכָּל הַתְּפִלּוֹת, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית טז, יא): ״כִּי שָׁמַע ה׳ אֶל עָנְיֵךְ״, וְתַרְגּוּמוֹ: 'קַבֵּל ה׳ יַת צְלוֹתָךְ', 'אַצִּית לְהוּ' — תִּשְׁמַע אֲלֵיהֶם, הַיְנוּ תֻּכְךָ־וּמְיָד בְּהִתְקָרְבוּתְךָ אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא הַטַּיְעָא, אֲשֶׁר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה אֶצְלוֹ כַּנַּ״ל, עַל יָדוֹ תִּשְׁמַע, שֶׁגַּם אִלּוּ שֶׁהָיוּ מִסְּטָרָא דְּמוֹתָא, מוֹדִין אֶל הָאֱמֶת. 'וְשִׁמְעִית דְּאָמְרִין: מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת', שֶׁהֵן מוֹדִין עַל הָאֱמֶת; כִּי

כְּשֶׁמִּתְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקִים, כְּדֵי לְקַבֵּל מֵהֶם הָרוּחַ חַיִּים, כִּי רַק זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַהִתְקָרְבוּת כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר הַגַּאֲוָה וְהָעַבוֹדָה זָרָה, כִּי הֵם דָּבָר אֶחָד כַּנַּ״ל, וְאָז מַכִּירִין, אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁהֵם מִסְטָרָא דְּמוֹתָא, אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כַּנַּ״ל; כִּי הַצַּדִּיקִים, אֶצְלָם הָרוּחַ חַיִּים, עֶצֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהִמְשִׁיכוּ בְּעַצְמָם, עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתָם וּדְבֵקוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן הַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם, אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁהָיוּ עַד עַכְשָׁו בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא, שֶׁהֵם אִלּוּ אֲשֶׁר רוּחַ גָּבֹהַּ וְגַאֲוָה בָּהֶם, גַּם־כֵּן יְכוֹלִים לְהָאִיר בְּעַצְמָם מֵהָאוֹר הַזֶּה; כִּי בָּזֶה שֶׁהֵם בָּאִים כְּבָר אֶל הַצַּדִּיקִים, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ מוֹרֶה, שֶׁנִּשְׁבַּר גַּאֲוָתָם וְרוּחַ גָּבֹהַּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים הַצַּדִּיקִים לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בָּהֶם. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת וְרוּחַ גָּבֹהַּ וְהַגַּאֲוָה, וְיִהְיֶה רָגִיל לֵילֵךְ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר, וְהֵם יָאִירוּ גַּם בּוֹ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ.

כְּשֶׁמִּתְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקִים, כְּדֵי לְקַבֵּל מֵהֶם הָרוּחַ חַיִּים, כִּי רַק זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַהִתְקָרְבוּת כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר הַגַּאֲוָה וְהָעַבוֹדָה זָרָה, כִּי הֵם דָּבָר אֶחָד כַּנַּ״ל, וְאָז מַכִּירִין, אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁהֵם מִסְטָרָא דְּמוֹתָא, אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כַּנַּ״ל.

'וְאָמַר לִי: כָּל תִּלָּתִין יוֹמִין מֵהַדְרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא, וְאָמְרֵי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת', פְּרֹשׂ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: 'בְּכָל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ', כִּי כָּל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ, וְשֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, כִּי בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ 'אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה', כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שְׁבוּעוֹת ט.), **וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה,**

וְ'צִיצִית' אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק א', הֲלָכָה ב'), שֶׁכָּל הַמְקֻיָּם מִצְוַת צִיצִית, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, עַיִן שָׁם; שֶׁהוּא אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זִיו הַחַיִּים. וְעַל־כֵּן אָמַר (בַּמִּדְבָּר טז, ג): "כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה', וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'"; כִּי מֵרֹב גַּאֲוָתוֹ לֹא רָצָה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיק, וּכְאִלּוּ שֶׁבְּעַצְמוֹ, בְּלִי הַצַּדִּיק, יְכוֹלִים גַּם־כֵּן לְהִתְעַלּוֹת מִסְּטָרָא דְּמוֹתָא, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁתִּרְגֵּם: "וַיִּקַּח קֹרַח" — 'וְאִתְפַּלִּיג קָרַח'; וְעַל־כֵּן גָּרְמוּ לְעַצְמָם חֲרוֹן־אַף, שֶׁבָּא מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּכְפִירוּת וְכַנַּ״ל.

'וְאָמַר לִי' — שֶׁהַמַּיְעָא הַצַּדִּיק אָמַר לִי: **'כָּל תִּלָּתִין יוֹמִין מֵהַדְרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא', שֶׁבְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם מַחֲזִיר אוֹתָם הַגֵּיהִנּוֹם לְכָאן. 'וְאָמְרֵי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת'; פְּרֹשׂ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל עַל כָּל תִּלָּתִין יוֹמִין — בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** [וּבֶאֱמֶת מִי מַכְרִיחוֹ לְפָרֵשׁ כֵּן? וְעַל זֶה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וּמַסְבִּיר, לָמָּה מְפָרֵשׁ הָרַשְׁבָּ״ם כֵּן]: **כִּי כָל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ, וְשֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כִּי בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (שְׁבוּעוֹת ט.): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שָׁעִיר זֶה יִהְיֶה כַּפָּרָה עָלַי, שֶׁמְּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ, עַיִן שָׁם; וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כְּבֵיכוֹל, בָּא לִידֵי זֶה, שֶׁיִּצְטָרֵךְ

מֵרֹב גַּאֲוָתוֹ לֹא רָצָה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיק, וּכְאִלּוּ שֶׁבְּעַצְמוֹ, בְּלִי הַצַּדִּיק, יְכוֹלִים גַּם־כֵּן לְהִתְעַלּוֹת מִסְּטָרָא דְּמוֹתָא, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁתִּרְגֵּם: "וַיִּקַּח קֹרַח" — 'וְאִתְפַּלִּיג קָרַח'; וְעַל־כֵּן גָּרְמוּ לְעַצְמָם חֲרוֹן־אַף, שֶׁבָּא מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּכְפִירוּת וְכַנַּ״ל.

'וְאָמַר לִי' — שֶׁהַמַּיְעָא הַצַּדִּיק אָמַר לִי: 'כָּל תִּלָּתִין יוֹמִין מֵהַדְרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא', שֶׁבְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם מַחֲזִיר אוֹתָם הַגֵּיהִנּוֹם לְכָאן. 'וְאָמְרֵי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת'; פְּרֹשׂ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל עַל כָּל תִּלָּתִין יוֹמִין — בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. [וּבֶאֱמֶת מִי מַכְרִיחוֹ לְפָרֵשׁ כֵּן? וְעַל זֶה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וּמַסְבִּיר, לָמָּה מְפָרֵשׁ הָרַשְׁבָּ״ם כֵּן]: כִּי כָל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ, וְשֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כִּי בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שְׁבוּעוֹת ט.): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שָׁעִיר זֶה יִהְיֶה כַּפָּרָה עָלַי, שֶׁמְּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ, עַיִן שָׁם; וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כְּבֵיכוֹל, בָּא לִידֵי זֶה, שֶׁיִּצְטָרֵךְ

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי כָּל עִנְיַן מַחֲלֹקֶת קֹרַח עַל מֹשֶׁה, הָיָה רַק מִצַּד גַּאוּת שֶׁהִתְקַנֵּא בִּגְדֻלַּת מֹשֶׁה, וְזֶה הֶבִיאוֹ אֶל מִינוּת, עַד שֶׁהִתְלוֹצֵץ מִן הַמִּצְוֹת, וּבִקְּרָט מִמִּצְוַת צִיצִית וּמְזוּזָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קֹרַח, פָּרָשָׁה יח, סִימָן ב'), שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְרַמְּזִים עַל הַמְשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים. 'מְזוּזָה' אָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת שְׁלַח בַּהַשְׁמָטוֹת ש:): מְזֻזּוּ״ת — אוֹתִיּוֹת: זָ״ז מָוֶ״ת, שֶׁלֹּא נִתַּן רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְחַבֵּל וְזָז מִפִּתְחוֹ.

לוֹמַר: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, הַיְנוּ שֶׁעָשָׂה דָּבָר שֶׁהֵצְרַךְ לְהִתְחָרֵט עָלָיו, וְלוֹמַר: הָבִיאוּ עָלַי וְכוּ׳ (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳); וְהַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּנַּ״ל, נִשְׁתַּלְשְׁלָה בְּכָל הַנִּבְרָאִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְכֻנַּס בּוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה וַחֲרָטָה. וּבִשְׁבִיל זֶה גַּם קָרַח וַעֲדָתוֹ מֻכְרָחִים לְאֵיזֶה חֲרָטָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ; אֲבָל הַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ מוֹעִיל לָהֶם, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת — יֹאכַל בְּשַׁבָּת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מֵהֵיכָן יֹאכַל בְּשַׁבָּת?! וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: ׳בְּעֶרֶב שַׁבָּת׳ — בָּעוֹלָם הַזֶּה (עֲבוֹדָה זָרָה ג.); וְנִמְצָא, בְּוַדַּאי לֹא נִפְטָרִין בָּזֶה הַהוֹדָאָה שֶׁהֵן מִתְחָרְטִין וּמוֹדִין, שֶׁמַּשֶּׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, מִדִּין גֵּיהִנּוֹם, כִּי אִם לֹא שָׁבִים בְּעוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִפָּטֵר מִדִּין גֵּיהִנּוֹם, וְעַל כֵּן מֻהְדָּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא, כִּי שָׁם יִתְבָּרֵךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְרוֹצֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לָהֶם לָשׁוּב אֶל עוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קי.): בְּנֵי קָרַח לֹא מֵתוּ, וּמָקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם בַּגֵּיהִנּוֹם, וְיָשְׁבוּ עָלָיו וְאָמְרוּ שִׁירָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי אֵין נִפְטָרִין בָּזֶה שֶׁיֵּשְׁבוּ בַּגֵּיהִנּוֹם, וְשָׁם יָשׁוּבוּ, כִּי ׳הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם׳ וְכוּ׳, וּמִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת — יֹאכַל בְּשַׁבָּת כַּנַּ״ל,

וְהַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת נִשְׁתַּלְשְׁלָה בְּכָל הַנִּבְרָאִים בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ, וּבִשְׁבִיל זֶה גַּם קָרַח וַעֲדָתוֹ מֻכְרָחִים לְאֵיזֶה חֲרָטָה בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ, אֲבָל הַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ מוֹעִיל לָהֶם, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב־שַׁבָּת׳ וְכוּ׳ (עֲבוֹדָה זָרָה ג.), **וְנִמְצָא בְּוַדַּאי לֹא נִפְטָרִין בָּזֶה הַהוֹדָאָה שֶׁהֵן מִתְחָרְטִין וּמוֹדִין, מִדִּין גֵּיהִנּוֹם, וְעַל־כֵּן ׳מֻהְדָּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא׳, כִּי אֵין נִפְטָרִין בָּזֶה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין גֵּיהִנּוֹם בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ כְּמוֹ בְּשְׁאָר יָמִים** (זֹהַר תְּרוּמָה קנ:), **וְהַגֵּיהִנּוֹם שֶׁל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ אֵינוֹ אֶלָּא הַחֲרָטָה שֶׁמִּתְחָרְטִים וּמוֹדִים וּמִתְבַּיְּשִׁין, זֶה בְּעַצְמוֹ גֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם. וְעַל־כֵּן ׳מֻהְדָּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא׳, כִּי אֵין נִפְטָרִין בָּזֶה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין גֵּיהִנּוֹם בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ כְּמוֹ בְּשְׁאָר יָמִים** (זֹהַר תְּרוּמָה קנ:), **וְהַגֵּיהִנּוֹם שֶׁל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ אֵינוֹ אֶלָּא הַחֲרָטָה, שֶׁמִּתְחָרְטִים וּמוֹדִים וּמִתְבַּיְּשִׁין, זֶה בְּעַצְמוֹ גֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם. וְזֶהוּ דְּדֵיק: ׳מֻהְדָּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא׳, דְּהַיְנוּ מַה ׳שֶּׁמֻּהְדָּרָא לְהוּ לְהָכָא׳, שֶׁחוֹזְרִים וּמוֹדִים, הוּא הַגֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם.**

וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לָהֶם לַחֲזֹר אֶל עוֹלָם הַזֶּה. אַךְ מֵחֲמַת שֶׁמִּגֵּיהִנּוֹם אִי אֶפְשָׁר לַחֲזֹר, כִּי (בָּבָא קַמָּא נ.): כָּל הָאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָתִיד — יִתְּרוּ חַיָּיו; לָזֶה מְקֻשָּׁר כָּאן עִנְיַן רֹאשׁ־חֹדֶשׁ. כִּי וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין גֵּיהִנּוֹם בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ כְּמוֹ בְּשְׁאָר יָמִים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה קנ:); וְעַל־כֵּן יְכוֹלִים לַחֲזֹר בְּכָל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ אֶל עוֹלָם הַזֶּה, וְכָאן הֵם שָׁבִים, כִּי בָּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים עוֹד לָשׁוּב כַּנַּ״ל. וְהַגֵּיהִנּוֹם שֶׁל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, אֵינוֹ אֶלָּא הַחֲרָטָה שֶׁמִּתְחָרְטִים וּמוֹדִים וּמִתְבַּיְּשִׁין, זֶה בְּעַצְמוֹ גֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם. [וְעַיֵּן שָׁם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַגֵּיהִנּוֹם הַזֶּה הוּא שֶׁל צוֹאָה רוֹתַחַת, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין כא.): הַלּוֹעֵג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים — נִדּוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת, עַיֵּן שָׁם]; וְזֶהוּ דְּדֵיק: מֻהְדָּרָא לְהוּ גֵּיהִנּוֹם לְהָכָא, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁמֻּהְדָּרָא לְהוּ לְהָכָא, בָּזֶה שֶׁהַגֵּיהִנּוֹם מַחֲזִיר אוֹתָם חֲזָרָה אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהַהֶכְרֵחַ לָהֶם שֶׁחוֹזְרִים וּמוֹדִים שֶׁטָּעוּ, וַאֲשֶׁר ׳מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וְהֵן בַּדָּאִין׳, זֶה בְּעַצְמוֹ הַגֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם. [וְכֵן אִלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה, עִקַּר תִּקּוּנָם — שֶׁיַּחְזְרוּ אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ, וְעַל יָדוֹ נִכְנָע רוּחַ גָּבֹהַּ, וּבָזֶה שֶׁחוֹזְרִים אֵלָיו וּמוֹדִים בּוֹ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ נִשְׁבֶּרֶת גַּאֲוָתָם, וְהִיא תְּשׁוּבָתָם וְהַגֵּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל, בַּעַל גַּאֲוָה אֵינוֹ רוֹצֶה

וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹדוֹת בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהֵם מִתְקָרְבִים אֵלָיו, בָּזֶה נִכְנַעַת גַּאֲוָתָם, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַגִּיהִנּוֹם שֶׁלָּהֶם — שֶׁצְּרִיכִין לְהוֹדוֹת וְכַנַּ״ל).

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ ״כְּבָשָׂר בְּקַלַּחַת״ (מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ״ל לֹא פֵּרְשׁוֹ), עַל־פִּי מַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה ה.): אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים לִבּוֹ כְּבָשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סו, כג): ״וְהָיָה מִדֵּי חָדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וְגוֹ׳, יָבוֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹות״ וְגוֹ׳, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל בָּ׳שָׂ׳ר׳: בּ׳וּשָׁה, סְ׳רוּחָה, רָ׳מָה, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳כְּלוֹמַר כֻּלּוֹ הֶבֶל, לְכָךְ אַל יִתְגָּאֶה׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וּכְפִי הַנַּ״ל יְבֹאַר כְּמִין חֹמֶר; עִקַּר הַתְּפִלָּה יוֹדְעִים רַק הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר הֵם אוֹחֲזִים בִּשְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה כַּנַּ״ל, וְהֵם בִּבְחִינַת בָּשָׂר וְכַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו, כְּשֶׁבְּלוּעֵי דְקֹרַח חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה בְּכָל חֹדֶשׁ, וּמִתְפַּלְּלִין וּמוֹדִין: ׳מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וְהֵן בַּדָּאִין׳, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ נִשְׁבָּר גַּאוּתָם וְכַנַּ״ל, וְנַעֲשִׂים בִּבְחִינַת: בָּ׳שָׂ׳ר׳ — בּ׳וּשָׁה, סְ׳רוּחָה, רָ׳מָה. וּדְרָשׁ זֶה נִלְמָד מִפָּסוּק: ״מִדֵּי חָדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ״ דַּיְקָא וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן.

וּלְהָבִין קֶשֶׁר וְחִבּוּר עִנְיַן רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה וְהַחֲרָטָה וְכוּ׳, מַה שֶּׁלִּכְאוֹרָה נִרְאֶה שֶׁלֹּא דִּבֵּר מִזֶּה מִקֹּדֶם, אַךְ בְּאֹם תַּחֲזֹר וְתַעֲמִיק הֵיטֵב לְמַעְלָה, תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל מְקֻשָּׁר הָדֵק הֵיטֵב אֶל מַה שֶּׁכָּתַב עַל פָּסוּק: ״וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחֵיהֶם״ וְגוֹ׳, זֶה רֶמֶז עַל תּוֹכַחַת הַשֵּׂכֶל, כִּי הַשֵּׂכֶל מוֹכִיחַ אֶת הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה הָרוֹצִים לְהִתְגַּדֵּל וְכוּ׳, וַעֲדַיִן לֹא תִּקָּנְתֶם הַמְּעָוֹת, שֶׁהוּא לְחֶרְפָּה וּלְקָלוֹן, וְיֵשׁ לָכֶם לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵחֲמָתוֹ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל זֶה וְכוּ׳. לָזֶה מוֹסִיף עַכְשָׁו, שֶׁשֹּׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת יֵשׁ בָּזֶה סוֹד נוֹרָא וְנִפְלָא; כִּי כָּל עִנְיַן מְעוּט הַלְּבָנָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵכִרַח, כְּבָיכוֹל, לְהִתְחָרֵט, וְאוֹמֵר: ״הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה״ כַּנַּ״ל, כָּל זֶה סוֹד הַצִּמְצוּם וְהַהַקְטָנָה, שֶׁכְּבָיכוֹל צִמְצֵם וְהִקְטִין אֶת עַצְמוֹ, וּמִשָּׁם יָצְאוּ כְּלָלוּת הַבְּרִיאָה, כִּי בְּלֹא הַצִּמְצוּם וְהַהַקְטָנָה, לֹא יָכוֹל לְהִתְהַוּוֹת שׁוּם בְּרִיאָה כַּיָּדוּעַ. וּמְסוֹד הַצִּמְצוּם וְהַהַקְטָנָה, שֶׁהוּא מְעוּט הַיָּרֵחַ, מִשָּׁם נִתְהַוֶּה כָּל הָעַכּוּ״ם וְכָל הָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי מִצַּד הַצִּמְצוּם וְהַהַקְטָנָה, מְעוּט הַלְּבָנָה, נִתְהַוֶּה הַהַסְתָּרָה, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ מִדַּת הַדִּין כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לַעֲסֹק בִּמְלוּי הַלְּבָנָה, שֶׁיִּהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ סוֹד הַמְּתָקַת הַדִּינִים, וּלְהַחֲזִיר גַּם אֶת הָעַכּוּ״ם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס): ״וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ״ וְגוֹ׳, שֶׁבָּזֶה הִתְחִיל דְּבָרָיו. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁגִּלָּה בְּתוֹרָה זוֹ, עַל־יְדֵי הַמְּחָאַת כַּף וְרִקּוּדִים, קְשׁוּר יָדַיִן וְרַגְלַיִן, נִגְלֶה וְנִסְתָּר, מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, שֶׁזֶּה סוֹד חַמָּה וּלְבָנָה, לְחַבְּרָם וּלְיַחֲדָם יַחַד, הֵשִׁיבוּ אִשָּׁה לְאִישׁ, שֶׁיִּהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה. וְכָל זֶה רַק עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים, הַיּוֹדְעִים סוֹד הָעִבּוּר; כִּי קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ תָּלוּי בְּהַצַּדִּיקִים דַּיְקָא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כה.): אַתֶּם אֲפִלּוּ שׁוֹגְגִין, עַיֵּן שָׁם; וְהַהֶכְרֵחַ לְהִתְבַּטֵּל לָהֶם וְלִשְׁמַע כְּפִי מַה שֶּׁהֵם קוֹבְעִים, שֶׁכָּל זֶה הוּא שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, שֶׁבָּאִים אֶל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה, וְהֵם יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל. וּכְשֶׁאָנוּ בָּאִים אֶצְלָם וְשׁוֹמְעִים לָהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ גַּם עָלֵינוּ מֵאוֹרָם הַמֵּאִיר, עַד שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים אַחַר־כָּךְ בְּכֹחָם גַּם־כֵּן לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲסֹק בְּתִקּוּן מְלוּי הַלְּבָנָה, שֶׁהוּא הַחֲזָרַת אֲפִלּוּ הָעַכּוּ״ם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר בָּהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה הַמְּתָקַת הַדִּינִים וְכַנַּ״ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים״

י) (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ בְּהַפָּסוּק שֶׁהִתְחִיל): וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״; כִּי אִיתָא בִּמְכִילְתָּא (עַל

פָּסוּק זֶה): ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״ — הֵשִׁיבוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה; פֵּרוּשׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּיקָם, צָרִיךְ לְהַשְׁוֹוֹת [אִשָּׁה לְאִישׁ (בְּכִתַּב־יָד)]; הַיְנוּ לְיַחֵד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אִשָּׁה וְאִישׁ, זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבֵיהּ, שֶׁהוּא הֲוָ״ה וַאֲדָנָ״י, בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר; כִּי מָרְדְּכַי הוּא בְּחִינַת נִגְלֶה, וְאֶסְתֵּר בְּחִינַת נִסְתָּר כַּנַּ״ל, וְצָרִיךְ לְיַחֲדָם יַחַד בִּיחוּדָא שְׁלִים, לְגַלּוֹת שֶׁגַּם בְּהַנִּגְלוֹת לְעֵינֵינוּ, גַּם שָׁם יֵשׁ נִסְתָּרוֹת לַה׳ אֱלֹקֵינוּ, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַמִּתָּקַת הַדִּינִים; כִּי עִקַּר הַדִּינִים הוּא רַק מֵחֲמַת הַסְתָּרַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַפְרִידִים אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת נִגְלֶה, מֵהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת נִסְתָּר, וּכְשֶׁמִּתְיַחֲדִים יַחַד, בָּזֶה נִמְתָּק כָּל הַדִּינִים; כִּי נִתְגַּלֶּה כִּי הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, נִגְלֶה וְנִסְתָּר כַּנַּ״ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״לִפְנֵיהֶם״ כִּי אִיתָא בְּמִכִילְתָּא: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״ — ׳הֵשִׁיבוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה׳, פֵּרוּשׁ, ׳לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה׳, שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּיקָם, צָרִיךְ ׳לְהַשְׁוֹוֹת׳, הַיְנוּ לְיַחֵד, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אִשָּׁה וְאִישׁ, בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳וְאֵלֶּה׳, ׳כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵלֶּה, מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, נֹחַ פָּרָשָׁה ל), **בְּחִינַת תּוֹסֶפֶת וְרִבּוּי, בְּחִינַת גַּאֲוָה, עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דְּבָרִים ז): **״לֹא מֵרַבְּכֶם חָשַׁק ה׳״, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גַּאֲוָה, וְזֶה בְּחִינַת: ׳מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן־עֲמָלֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר כד): **״רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק״, וְתִקּוּנוֹ: ״הַמִּשְׁפָּטִים״, בְּחִינַת**

שֶׁאֵין אַתֶּם מַגְדִּילִים עֲצָמְכֶם, כְּשֶׁאֲנִי מַשְׁפִּיעַ לָכֶם טוֹבָה, לְפִיכָךְ חָשַׁקְתִּי בָּכֶם׳, עַיֵּן שָׁם); פֵּרוּשׁ: כִּי עִנְיַן זֶה שֶׁל ׳מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳ יֵשׁ בַּקְּדֻשָּׁה, וְכֵן לְהֶפֶךְ — בַּסִּטְרָא אַחֲרָא, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי לֹא דַּי שֶׁלֹּא תִּקֵּן הַמְּעָוֹת, אַף גַּם שֶׁהוּא מִתְגָּאֶה גַּם־כֵּן כַּנַּ״ל, וְהַהֶפּוּךְ מִזֶּה הוּא בְּחִינַת מוֹסִיף עַל עִנְיַן רִאשׁוֹן דִּקְדֻשָּׁה, הַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיקִים מוֹסִיפִין קְדֻשָּׁה בְּכָל פַּעַם, וְכָל מַה שֶּׁמַּשִּׂיגִין בְּיוֹתֵר, הֵם עֲנָוִים וּשְׁפָלִים בְּיוֹתֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכִּירִין גַּם הָעַכּוּ״ם אֶת גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה גַּם־כֵּן בְּחִינַת: ׳מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳ (פַּרְפָּרָאוֹת לַחָכְמָה).

וְזֶה בְּחִינַת: ׳מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן הַיּוֹצֵא מֵעֲמָלֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כד, כ): **״רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק״. שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה, שֶׁעֲמָלֵק הוּא בְּחִינַת ׳מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים׳.** [וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת נָשֹׂא, פָּרָשָׁה יג, סִימָן נא) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי כט, כג): ״גַּאֲוַת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ״ — זֶה עֲמָלֵק וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְנִתְגָּאָה עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזָרַק הַמִּלּוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן אֵצֶל הָמָן כְּתִיב: ״יַעֲשׂוּ עֵץ גָּבֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה״, שֶׁרָצָה לְהִתְגַּבֵּר וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ לְמַעְלָה מִשַּׁעַר הַנּוּ״ן, וְדוּ״ק]. **וְתִקּוּנוֹ: ״הַמִּשְׁפָּטִים״, שֶׁהוּא**

בְּחִינַת רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כח, ו): ״וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט לַיּוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט וְלִגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה שָׁעָרָה״, עַיֵּן מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה טו:): ״בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ צְבָאוֹת לַעֲטֶרֶת צְבִי״ וְגוֹ׳, מַאי לַעֲטֶרֶת צְבִי? ״וְלִצְפִירַת תִּפְאָרָה״, לָעוֹשִׁין צְבִיּוֹנוֹ וְלַמְצַפִּין תִּפְאַרְתּוֹ, יָכוֹל לַכֹּל? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לִשְׁאָר עַמּוֹ״ — לְמִי שֶׁמֵּשִׂים עַצְמוֹ כִּשְׁיָרִים. ״וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט״ — זֶה הַדָּן אֶת יְצִרוֹ, ״וְלַיּוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט״ — זֶה הַדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, ״וְלִגְבוּרָה״ — זֶה הַמִּתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, ״מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה״ — שֶׁנּוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בְּמִלְחָמָה שֶׁל תּוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּתְקַשְּׁרוֹ לְכָאן; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמַּקְטִינִין אֶת עַצְמָן, זוֹכִין לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרָן, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, גֵּאוּת, הָרוֹצֶה לְהַטּוֹתוֹ מֵהַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם רוּחַ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכֶה לְכֵן לַאֲמִתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְלִשְׁא וְלִתֵּן בְּמִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, אֲשֶׁר שָׁם רוּחַ־חַיִּים וְכַנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי רוּחַ חַיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה, נִתְתַּקֵּן הַגַּאֲוָה וְהָעֲבוֹדַת אֱלִילִים כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי־זֶה ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, הַיְנוּ ׳הֱשִׁיבוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה׳, הַיְנוּ בְּחִינַת הַמְתָּקַת הַדִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה, כִּי ׳כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדַת אֱלִילִים בָּעוֹלָם — חֲרוֹן־אַף וְדִינִים בָּעוֹלָם׳, וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ הַנַּ״ל שֶׁבְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, נִתְיַחֵד קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים, וְנִסְתַּלֵּק חֲרוֹן־אַף מִן הָעוֹלָם. שֶׁזֶּה הָיָה בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, יְחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, שֶׁאָז ׳קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ׳, בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל הַחָרוֹן־אַף, שֶׁרָצָה הָמָן לְהַמְשִׁיךְ אָז בָּעוֹלָם, וְנַעֲשָׂה מֵהִפּוּךְ אֶל הִפּוּךְ. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יא.): ״וְרָאוּ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹקֵינוּ״, בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר; כִּי אָז נִתְגַּלָּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם לְהָעַכּוּ״ם, וְעַל־כֵּן (אֶסְתֵּר ח, יז): ״וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים״ וְגוֹ׳, עַיֵּן שָׁם. **וּמִכָּל** הַנַּ״ל תָּבִין וְתַשְׂכִּיל בְּסוֹד מַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה יט, סִימָן ב׳): ד׳ הֵן שֶׁפָּתְחוּ בְּאַף וְנֶאֶבְדוּ בְּאַף, וְאֵלּוּ הֵם: נָחָשׁ, וְשַׂר הָאוֹפִים, וַעֲדַת קֹרַח, וְהָמָן; כִּי הֵם רָצוּ לְהַמְשִׁיךְ חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם וְנִמְחוּ; כִּי הַנָּחָשׁ הוּא כְּנֶגֶד הָעַכּוּ״ם, שֶׁהֵם מִסְּטְרָא דְּמוֹתָא, כִּי הוּא גָּרַם הַמָּוֶת בָּעוֹלָם, וּמְהַפְּכִים וּמְבַטְּלִים אֶת הַחָרוֹן אַף הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִים וּמַעֲלִים גַּם אֶת הָעַכּוּ״ם וְכַנַּ״ל. וְשַׂר הָאוֹפִים הוּא כְּנֶגֶד יוֹסֵף, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, בְּחִינַת: ״וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ״, כִּי עַל־יְדֵי יוֹסֵף — נִתְבַּטֵּל הַחָרוֹן־אַף שֶׁל שַׂר הָאוֹפִים. וְכֵן עֲדַת קֹרַח וְהָמָן רָצוּ לְהַמְשִׁיךְ חָרוֹן־אַף, וְעַל־יְדֵי מֹשֶׁה וּמָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, נִתְבַּטֵּל הַחָרוֹן־אַף שֶׁלָּהֶם, כַּמּוּבָא בִּפְנִים, וְהָבֵן.

רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ כח): **״וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט וְכוּ׳ מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה״, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ נִתְתַּקֵּן הַגַּאֲוָה וְהָעֲבוֹדַת אֱלִילִים כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי־זֶה: ״אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם״, הַיְנוּ ׳הֱשִׁיבוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה׳, הַיְנוּ בְּחִינַת הַמְתָּקַת הַדִּינִים, כִּי ׳כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדַת אֱלִילִים בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף וְדִינִים בָּעוֹלָם׳, וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ הַנַּ״ל נִתְיַחֵד קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים, וְנִסְתַּלֵּק חֲרוֹן־אַף מִן הָעוֹלָם:**

וְהִנֵּה כְּלַל הַדְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, אִתְעֲבַר אֵל אַחֵר, כְּפִירוֹת,

כְּפִירוֹת, וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ בָּאִים רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף; כִּי עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ, נִתְעַלּוּ הָרַגְלִין, וְנִתְגַּלָּה הֶאָרַת הַיָּדַיִם, וְנִתְרַבָּה הָאֱמוּנָה כַּמְבֹאָר לְמַעְלָה. וְעַל־כֵּן כְּתִיב בְּיוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק (בְּרֵאשִׁית מא, מד): ״וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ״; כִּי בִּלְעָדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק, אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם כַּנַּ״ל. וְזֶה מְקֻשָּׁר אֶל מַה שֶּׁכָּתַב לְמַעְלָה: יוֹסֵף הוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַמְּעָוֶת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְהִנֵּה, מִכְּלַל הַדְּבָרִים אַתָּה שׁוֹמֵעַ, שֶׁנִּגְלֶה הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, וְנִסְתָּר הוּא בְּחִינַת רַגְלַיִן, בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר. וְאַף שֶׁנִּסְתָּר הוּא לְמַעְלָה מִנִּגְלֶה, וְעַל־כֵּן הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת לְהִפּוּךְ: הַנִּסְתָּר בַּיָּדַיִם — שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְהַנִּגְלֶה בָּרַגְלַיִן — שֶׁהוּא לְמַטָּה, עִם כָּל זֶה הִתְגַּלּוּת הַנִּגְלֶה הוּא בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ, דְּהַיְנוּ הַיָּדַיִם, וְהַנִּסְתָּר בָּרַגְלַיִן, שֶׁהִיא לְמַטָּה מִיָּדַיִם. וְהָעִנְיָן עָמֹק כִּי יֵשׁ בָּזֶה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת וְיִחוּדֵי עוֹלָמוֹת, כַּמּוּבָן לְמַשְׂכִּיל בִּכְתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל. אַךְ הוּא עִנְיָן שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פְּקוּדֵי רנח.): תַּנְּאִים

וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ בָּאִים רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, כִּי עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ נִתְעַלּוּ הָרַגְלִין, וְנִתְגַּלָּה הֶאָרַת הַיָּדַיִם, וְנִתְרַבָּה הָאֱמוּנָה, כַּמְבֹאָר לְמַעְלָה. וְעַל־כֵּן כְּתִיב בְּיוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק (בְּרֵאשִׁית מא): **״וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ״, כִּי בִּלְעָדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק, אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם כַּנַּ״ל:**

וְהִנֵּה, מִכְּלַל הַדְּבָרִים אַתָּה שׁוֹמֵעַ, שֶׁנִּגְלֶה הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, וְנִסְתָּר הוּא בְּחִינַת רַגְלַיִן, בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, וְאַף שֶׁנִּסְתָּר הוּא לְמַעְלָה מִנִּגְלֶה, עִם כָּל זֶה הִתְגַּלּוּת הַנִּגְלֶה הוּא בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ, דְּהַיְנוּ הַיָּדַיִם, וְהַנִּסְתָּר — בָּרַגְלַיִן, שֶׁהִיא לְמַטָּה מִיָּדַיִם, וְהָעִנְיָן עָמֹק, אַךְ הוּא עִנְיָן שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר, תַּנָּאִים בַּשּׁוֹקַיִן וְאָמוֹרָאִים בַּיָּדַיִן, וְאַף שֶׁהַתַּנָּאִים לְמַעְלָה מֵאָמוֹרָאִים, מִכָּל מָקוֹם הֵם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמְּקוֹם הָאָמוֹרָאִים, וְכֵן נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וּכְבָר מְבֹאָר עַל זֶה תֵּרוּץ [עַיֵּן בְּ׳כֹּסֵא לַמֶּלֶךְ׳ עַל מַאֲמַר הַתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא, מט.): וּמִבִּינָה נְבִיאִים, וְאָנוּן נֶצַח וְהוֹד, וּמִמַּלְכוּת כְּתוּבִים, וְאָנוּן חֶסֶד וּגְבוּרָה, עַיֵּן שָׁם; שֶׁמְּבִיא מִכְּתַב־יַד הָאֲרִיזַ״ל, וְנִדְפַּס גַּם בְּסוֹף הַתִּקּוּנִים דְּרוּשׁ נִפְלָא וְאָרֹךְ בְּעִנְיָן זֶה, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ. וְעַיֵּן בְּ׳בְּאֵר לַחַי רֹאִי׳ שָׁם תַּמְצִית דְּבָרָיו: זְרוֹעוֹת הַכַּפָּה, שֶׁהוּא חֶסֶד וּגְבוּרָה שֶׁלָּהּ, הֵם אֵצֶל הַשּׁוֹקַיִם, שֶׁהוּא נֶצַח וְהוֹד שֶׁל הַזָּכָר, וּזְרוֹעוֹת שֶׁמְּצַד הַכַּפָּה נִקְרָאִים כְּתוּבִים, שֶׁהוּא רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְרַגְלַיִן שֶׁמְּצַד הַזָּכָר נִקְרָאִים נְבִיאִים, שֶׁהוּא נְבוּאָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְיֵשׁ בָּזֶה אֲרִיכוּת דְּבָרִים עֲמֻקִּים. עַיֵּן בְּ׳זֹהַר הָרָקִיעַ׳ (פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים) מֵהָאֲרִיזַ״ל, מַה שֶּׁמְּפָרֵשׁ דְּרוּשׁ נָחָשׁ דְּפָרַח בַּאֲוִירָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. וְלַהֲבִינוֹ לְעֻמְקָא וּלְמַעֲשֶׂה הוּא דַּיְקָא לְמַטָּה לְמַטָּה, שָׁם מִתְגַּלֶּה הַנִּסְתָּרוֹת,

מְבֹאָר עַל זֶה תֵּרוּץ:

וּלְמַעְלָה מַעְלֶה שָׁם גִּלּוּי הַנִּגְלוֹת; הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁמְּלֻבָּשׁ יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ גַּם הָעַכּוּ״ם, עִקַּר הָעֲבוֹדָה לְהַכְנִיס גַּם בָּהֶם, שֶׁשָּׁרְשָׁם הֵם מִסִּטְרָא דְּמוֹתָא, הֵאָרַת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלּוֹת אֶת הַהֶסְתָּרָה, שֶׁגַּם שָׁם אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נִמְתָּקִים כָּל הַדִּינִים. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בִּטּוּל הַגַּאֲוָה, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁזּוֹכִים לָזֶה עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת הַצַּדִּיק, שֶׁנִּקְרָא בְּחִינַת רוּחַ; כִּי הַצַּדִּיק מֵרֹב בִּטּוּלוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶצְלוֹ מְקֻשָּׁר וּמְיֻחָד הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, נִגְלֶה וְנִסְתָּר, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, יָדַיִן וְרַגְלַיִן; כִּי הַצַּדִּיק בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן מוֹצֵא גַּם בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁהֵם כְּלַל הֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַמְלֻבָּשִׁים בְּדוּמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת רַגְלַיִן, וְעַל־כֵּן הַנִּסְתָּר הֵם בָּרַגְלַיִן, כִּי דַּיְקָא שָׁם מַלְבּוּשׁ הַנְּבוּאָה, וְכֵן שָׁם הַתַּנָּאִים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּל מַה שֶּׁקָּרוֹב לְשָׁרְשׁוֹ, שָׁם כְּבָר מְגֻלֶּה יוֹתֵר בְּחִינַת נִגְלֶה, אֲשֶׁר הוּא בַּיָּדַיִן, שֶׁמִּשָּׁם הָרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, בְּחִינַת ״וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתוּבִים״, שֶׁמִּשָּׁם הָאָמוֹרָאִים. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר אֵין חֵקֶר לְעֻמְקוּתָם, וְאֵין קֵץ לְתִבּוּנָתָם.

(עוֹד רְאֵה זֶה מָצָאתִי מִכְּתַב־יַד רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ מֵעְנְיַן הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, וְזֶהוּ:)

״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים״ וְכוּ׳. גַּאוּת — מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ שֶׁהִיא מִדָּה מְגֻנָּה, וְצָרִיךְ לִבְרֹחַ מִמֶּנָּה, אֲבָל יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁרוֹדְפִים אַחַר כָּבוֹד, וְרוֹצִים לִמְלֹךְ וּלְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, וְאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לְאֵל יָדָם לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹנוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: ״הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וֶחְיֵה״. כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא [חָסֵר, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹמַר: שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים,

(עוֹד רְאֵה זֶה מָצָאתִי [לְשׁוֹנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ״תְ ז״ל] מִכְּתַב־יַד רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ מֵעְנְיַן הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, וְזֶהוּ): ״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים״ וְגוֹ׳, גַּאוּת מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ, זֶה פָּסוּק בִּישַׁעְיָה י״ב, ה׳: ״זַמְּרוּ ה׳ כִּי גֵאוּת עָשָׂה מִידַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ״, וּפֵרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים, אֲשֶׁר גַּאֲוָתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא מְפֻרְסָם בְּכָל הָאָרֶץ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שְׁמוֹת טו, א): ״אָשִׁירָה לַה׳ כִּי גָאֹה גָּאָה״ וְגוֹ׳, ״שִׁירוּ לַה׳ כִּי גָאֹה גָּאָה״ וְגוֹ׳, שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְכֵן בְּהִתְגַּלּוּת בֶּן דָּוִד יֵקָיֵם (תְּהִלִּים צג, א): ״ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ״ וְגוֹ׳, וְעַל־כֵּן שַׁיָּךְ הַגֵּאוּת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל לִבְנֵי־אָדָם צָרִיךְ שֶׁיֵּדְעוּ — שֶׁהִיא מִדָּה מְגֻנָּה, וְצָרִיךְ לִבְרֹחַ מִמֶּנָּה. אֲבָל יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁרוֹדְפִים אַחַר כָּבוֹד, וְרוֹצִים לִמְלֹךְ וּלְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, כִּי הִיא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה הַנּוֹבַעַת מִגֵּאוּת, וְאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לְאֵל יָדָם לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹנוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹת. אַךְ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ, ז): ״הָ׳שֵׁב אֵ׳שֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא, וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וֶחְיֵה״, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קטו.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וְכַנַּ״ל; אֲשֶׁר אֲבִימֶלֶךְ שָׁבַר אֶת גַּאֲוָתוֹ, וְחָזַר אֶל אַבְרָהָם שֶׁיִּתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ, וְכַנִּכְתָּב לָעֵיל; כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא [מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים, כִּי אֵין שׁוּם מְחִיצָה הַמַּפְסֶקֶת בֵּינֵיהֶם לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה

שֶׁמַּרְבִּין בִּתְפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת (יוֹמָא כט.); וְצָרִיךְ לֵילֵךְ אֶצְלָם, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלָיו], וּבָזֶה מְמַלְּאִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל בַּעֲלֵי גַּאֲוָה אֵין הוֹלְכִים אֶל צַדִּיקִים לְבַקְּשָׁם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, וְגַם אֵין מַנִּיחִים שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּלְכוּ אֵצֶל צַדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי אָמְרוּ אִלּוּ בַּעֲלֵי גַּאֲוָה, הַיְנוּ שֶׁאִלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה אוֹמְרִים, שֶׁגַּם הֵם צַדִּיקִים, וְיכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ יוֹתֵר מֵהֶם. וּבָזֶה הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם ׳אֲבִימֶלֶךְ׳ — ׳אֲבִי׳ לְשׁוֹן ׳רָצוֹן׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר כג, ו): ״וְלֹא אָבָה ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל.

[וְצָרִיךְ לֵילֵךְ אֶצְלָם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלָיו] עַלֵיהֶם, אֲבָל בַּעֲלֵי־גַּאֲוָה אֵין הוֹלְכִים אֶל צַדִּיקִים לְבַקְּשָׁם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, וְגַם אֵין מַנִּיחִים שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּלְכוּ אֵצֶל צַדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי אָמְרוּ אִלּוּ בַּעֲלֵי־גַּאֲוָה, שֶׁגַּם הֵם צַדִּיקִים וְיכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וְאֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ יוֹתֵר מֵהֶם. וּבָזֶה הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ, אֲבִי־לְשׁוֹן רָצוֹן, כְּמוֹ: ״וְלֹא אָבָה ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ וְכוּ׳:

יא

״אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים״ (יְשַׁעְיָהוּ מב, ח).

א) כִּי יֵשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה — זֶהוּ הַיִּחוּד שֶׁמְּיַחֲדִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים עַד אֵין סוֹף, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלקוּת גָּמוּר הוּא, וְכֻלָּם בְּטֵלִים לְגַבֵּי אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְיִחוּדָא תַּתָּאָה — זֶהוּ הַיִּחוּד שֶׁמְּיַחֲדִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּזֶה הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וּלְגַלּוֹת אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אֱלקוּת גָּמוּר הוּא, רַק נִתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא ׳עוֹלָם׳, לְשׁוֹן ׳הֶעְלֵם׳, שֶׁנֶּעֱלָם אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; הַיְנוּ — וּשְׁנֵי הַיְחוּדִים הָאֵלּוּ הֵם סוֹד ״׳שְׁמַע יִשְׂרָאֵל׳ הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה אֶחָד״, ״וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד״ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית יח:); שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים לְיַחֵד יִתְבָּרַךְ עֶרֶב וָבֹקֶר, בַּבַּיִת וּבַדֶּרֶךְ. ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה ׳אֶחָד׳״, הוּא סוֹד יְחוּדָא עִלָּאָה, כִּי ׳הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה׳ מְרַמֵּז עַל הָעוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, לֵידַע כִּי הַכֹּל כְּלוּלִים ׳בְּאֶחָד׳ — בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, ״וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד״ מְרַמֵּז עַל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, לֵידַע שֶׁבְּכָל דָּבָר מִפְּרָטֵי הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי הָעֲשִׂיָּה הַזֶּה — שָׁם מַלְכוּתוֹ, אַף הוּא ׳לְעוֹלָם׳, לְשׁוֹן ׳הֶעְלֵם׳, נֶעֱלָם וְנִסְתָּר, וּבִפְנִימִיּוּת הַכֹּל וָעֶ״ד שֶׁהוּא אֶחָ״ד — בְּחִלּוּפָא דְּאַתְוָן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ תְּרוּמָה קלד.): וְאוֹמְרִים וָעֶ״ד שֶׁהוּא אֶחָ״ד — בְּחִלּוּפֵי דְּאַתְוָן, בְּגִין דְּלָא תִּשְׁלֹט עַיִן הָרָע, וּלְעָתִיד דִּיתְעַבֵּר סִטְרָא אַחֲרָא מֵעָלְמָא כְּדֵין יִתְקְרֵי אֶחָד בְּאִתְגַּלְיָא, עַיִן שָׁם.

יא

אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים (יְשַׁעְיָהוּ מב):

א כִּי יֵשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׳ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית יח:), **וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה זֹאת**

וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה זֹאת עַל יָדוֹ; כִּי לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת בֹּא מב.); וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לז.): לְפִיכָךְ חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר: ׳בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם׳, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֻנָּח הַחוֹב

לְיַחֲדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים, וּלְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי אִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל — לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יד); וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יב): מִתְּחִלַּת בְּרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִתְאַוָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַעֲשׂוֹת שֶׁתְּפוּת בַּתַּחְתּוֹנִים, עַיִן שָׁם; וַאֲשֶׁר זוֹהִי מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים בָּהּ בְּכָל יוֹם: עֶרֶב וָבֹקֶר, וְנֶחֱשָׁב כְּאִלּוּ לָמַד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת צט:): אֲפִלּוּ לֹא קָרָא אָדָם קְרִיאַת שְׁמַע: שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, קַיֵּם לֹא יָמוּשׁ, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים א׳): כָּל מִי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, מַעֲלֶה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּאִלּוּ יָגַע בַּתּוֹרָה יוֹם וָלַיְלָה, עַיִן שָׁם. וְאָמְרוּ (הוּבָא בְּיַלְקוּט וָאֶתְחַנַּן, רֶמֶז תתלה): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: לְשֶׁעָבָר הֱיִיתֶם מַקְרִיבִין לִי שְׁתֵּי פָּעָמִים בַּיּוֹם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ עָתִיד לְהֵחָרֵב, וּמִכָּאן וָאֵילָךְ אִי אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ אֲנִי תְּמוּרָתָן — ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל״ בַּבֹּקֶר ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל״ בָּעֶרֶב, וְעוֹלֶה לְפָנַי יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, עַיִן שָׁם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם קוֹרֵא קְרִיאַת־שְׁמַע, שֶׁהוּא יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, מוֹצִיא כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה אֶל הַפֹּעַל, וְנַעֲשֶׂה שֻׁתָּף, כְּבָיְכוֹל, לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מְגַלֶּה לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא. וּבָזֶה הוּא מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, שֶׁהָיְתָה — שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ, וְיֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא דָּבָר אֶחָד לְבַטָּלָה (כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת עז:); וַאֲפִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאַתָּה רוֹאֶה אוֹתָן שֶׁהֵם יְתֵרִים בָּעוֹלָם, כְּגוֹן: זְבוּבִין וּפַרְעוֹשִׁין וַיְתוּשִׁין, אַף הֵן בִּכְלַל בְּרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם הֵן. וּבַכֹּל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי נָחָשׁ, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי יַתּוּשׁ, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי צְפַרְדֵּעַ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק י׳, סִימָן ח׳); וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם קוֹרֵא קְרִיאַת־שְׁמַע פַּעֲמַיִם בַּיּוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר, עַל־יְדֵי־זֶה מְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, וּמוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה. כִּי (בְּרָכוֹת ו.):

עַל־יָדוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ.

אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, עַיִן שָׁם; וּלְהִפּוּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כו.): ״מְעֻוָּת אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לִתְקֹן״ — זֶה שֶׁבִּטֵּל קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית וּקְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, עַיִן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁבִּטְּלוּ בָּהּ קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, עַיִן שָׁם; כִּי כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂין יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, זֶהוּ עִקַּר הַחֻרְבָּן, כְּאִלּוּ שְׁרוּצִים לְסַלֵּק אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהָעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם.

עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָבֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ;

כִּי כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ כְּלוּלָה בִּפְשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד, וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל פָּסוּק וְעַל כָּל מִשְׁנָה וְעַל כָּל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתָהּ, כִּי כְּמוֹ שֶׁאֵין סוֹף לוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אֵין סוֹף לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר עִמְּק תְּבוּנָתָהּ הוּא עַד אֵין סוֹף, כִּי אוֹרַיְתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כֻּלָּהּ חַד (עַיִן זֹהַר חָדָשׁ, פָּרָשַׁת אֱמֹר צג:); וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁאֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אֵין חֵקֶר לִתְבוּנַת הַתּוֹרָה (עַיִן לִקּוּטֵי הַשַּׁ״ס מֵהָאַר״י זַ״ל); וּכְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לְהַכְנִיס יוֹתֵר בְּעִמְּק הַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ תָּמִיד לְהַכְנִיס יוֹתֵר בְּעִמְּק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהָבִין עִמְּק תְּבוּנָתָהּ. וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא ט:): כָּל מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְתָא, כְּאִלּוּ אָחִיד בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַיִן שָׁם; וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְיַחֵד יִתְבָּרַךְ בְּהָעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לֵירֵד לְעִמְּק תְּבוּנַת הַתּוֹרָה; אֲשֶׁר

כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הִיא בְּעַצְמָהּ גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת מִצְרָע נג:): אַמַּאי אִקְרֵי תּוֹרָה? בְּגִין דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי בַּמֶּה דַּהֲוָה סָתוּם דְּלָא אִתְיְדַע וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ מְלֻבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַמִּצְוֹות שֶׁיֵּשׁ בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת יִחוּדָא עִלָּאָה — לְיַחֲדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעֶלְיוֹנִים, וְיִחוּדָא תַּתָּאָה — לְיַחֲדוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתַּחְתּוֹנִים, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְגַלּוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְלִמְצֹא אֶת אֲמִתַּת אוֹר זִיו חִיּוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ — לְחַפֵּשׂ וְלַחֲקֹר וְלִמְצֹא עֹמֶק רוּם וְעֹמֶק תַּחַת, עֹמֶק רֹאשִׁית וְעֹמֶק אַחֲרִית וְכוּ׳ (הַמּוּבָא בְּסֵפֶר יְצִירָה).

כִּי מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, שֶׁהוּא מִי שֶׁנִּקְרָא בְּמַאֲמָרָם ז״ל ׳עַם הָאָרֶץ׳, שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא קְרִיאַת־שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית (בְּרָכוֹת מז:), הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק לְיַחֵד יִחוּדָא עִלָּאָה בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה, כַּנִּכְתָּב לָעֵיל, **הוּא עֲדַיִן רָחוֹק מִתְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה,** כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כַּנִּכְתָּב לָעֵיל.

רַק עַל־יְדֵי אֶמְצָעוּת הַדִּבּוּר, יָכוֹל לָבֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. עַכְשָׁו יִגָּלֶה, שֶׁאַפְלּוּ מִי שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, וְהוּא עַם הָאָרֶץ גָּמוּר, יָכוֹל גַּם־כֵּן לָצֵאת מִמַּדְרֵגָתוֹ הַפְּחוּתָה, וּלְהִתְעַלּוֹת וְלָבֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ; הַיְנוּ **עַל־יְדֵי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ד, כב): **״כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם״,** וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרוּבִין נד.): **לְמוֹצִיאֵיהֶם בְּפֶה;** כִּי בָּזֶה שֶׁיְּדַבֵּר אֶת הַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, הַיְנוּ שֶׁיְּגַלֶּה אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה יט.): לְעוֹלָם לִגְרִיס אִינִישׁ, וְאַף־עַל־גַּב דְּלָא יָדַע מַאי קָאָמַר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא (שַׁבָּת סג.): מֵעִקָּרָא לִגְמַר אִינִישׁ וְהָדַר לְסִבַּר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (קְדוֹשִׁים פה:): אִית מַאן דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְתָא וּמְגַמְגֵּם בֵּהּ בְּגִמְגּוּמָא דְּלָא יָדַע כָּל מִלָּה וּמִלָּה, סָלְקָא לְעֵילָּא, וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲדֵי בְּהַהוּא מִלָּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם אוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, אַף שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאוֹמֵר, עַל־יְדֵי־זֶה מְנַעְנֵעַ אוֹתָן הָאוֹרוֹת מֵהַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמוֹרִיד עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר לוֹ תָּמִיד; כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי הָאֲמִירָה בַּתּוֹרָה, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה תַּנַ״ךְ, מִשְׁנָיוֹת, גְּמָרָא וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַגָּנוּז בַּתּוֹרָה, כִּי עַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים בַּתּוֹרָה, **מֵאִיר לוֹ הַדִּבּוּר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה;** כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר בְּעֹמֶק בּוֹר עָמֻק, מְקוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְהֵם מְסֻבָּכִים בַּעֲבֹרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִים אֶת הַדֶּרֶךְ לֵילֵךְ בָּהּ, וְאֶת הַשַּׁעַר לָצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ — שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, אַף שֶׁאֵינוֹ מֵבִין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף, שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁיָּאִיר לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא כֻּלָּהּ עֵצוֹת אֵיךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹרַיְתָא תּוֹלִיךְ לְבַר נַשׁ לְמֵיזַל בְּאֹרַח קְשׁוֹט, תּוֹלִיךְ לֵהּ עִיטָא הָאֵיךְ יָתִיב קַמֵּי מָארֵהּ וְכוּ׳ (עַיֵּן בְּהַקְדָּמַת הַזֹּהַר י:). וְעִקַּר לְמוּד הַתּוֹרָה הוּא בְּדִבּוּר

כִּי מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, הוּא עֲדַיִן רָחוֹק מִתְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, רַק עַל־יְדֵי אֶמְצָעוּת הַדִּבּוּר יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ד) **״כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם״ ׳לְמוֹצִיאֵיהֶם בַּפֶּה׳** (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עֵרוּבִין נד.), **מֵאִיר לוֹ הַדִּבּוּר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה,**

שֶׁאָז מֵאִיר לוֹ בְּכָל הַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוֹת וְהַטֻּמְאוֹת שֶׁמֶּנּוּ שָׁם — אֵיךְ לָצֵאת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כב.): פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ; שֶׁאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טֻמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה כג, כט): ״הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳״, מָה אֵשׁ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ פְּחִיתַת מַדְרֵגָתוֹ וּבְאֵיזוֹ טֻמְאָה וִירִידָה וְכוּ׳ הוּא מֻנָּח, יַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, וְזֶה יָאִיר לוֹ אֵיךְ לָצֵאת מִפְּחִיתוּת מַדְרֵגָתוֹ, וְיִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת. וְצָרִיךְ לִשְׁקֹד עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁמַּתְמִיד וּמְדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, הוּא זוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי כָּל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה הוּא הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמַּדְרֵגָה פְּחוּתָה וּבָא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי! אַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע לַעֲצַת הַיֵּצֶר שֶׁרוֹצֶה לְעַקְּרְךָ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, שֶׁאוֹמֵר לְךָ: ״מֵאַחַר שֶׁאֵינְךָ מֵבִין עַדַיִן אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה פָּטוּר מִמֶּנָּהּ״, אַדְרַבָּה, כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי מַכְאוֹבֵי נַפְשְׁךָ, וְאֵיךְ שֶׁנִּטְמֵאתָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאַבַּדְתָּ אֶת ״הַתְּבוּנָה״ לְגַמְרֵי, וּבִפְרָטִיּוּת עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַבְּרִית וְכוּ׳, עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַתּוֹרָה תָּאִיר לְךָ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה יוֹתֵר חֲזָקָה, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן — אִם תִּשְׁקֹד וְתִטְחַן בִּפְתְגֵמִי אוֹרַיְתָא בְּהַתְמָדָה רַבָּה, אָז תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מִפְּחִיתוּת מַדְרֵגוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְעָמְקָהּ, וּתְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה בִּיחוּדָא תַּתָּאָה, וְיָאִיר לְךָ אוֹרוֹ הַגָּנוּז בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה.

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כב.): **׳פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ׳, וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם, עַל־יְדֵי כָּל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה, הוּא הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמַּדְרֵגָה פְּחוּתָה וּבָא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ.**

וְזֶה שֶׁשָּׁאֲלוּ יוֹחָנִי וּמַמְרֵא לְמֹשֶׁה (מִנְחוֹת פה.): **׳תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרַיִם? הֵשִׁיב לָהֶם: אַמְרֵי אִנְשֵׁי, לְמָתָא יַרְקָא, יַרְקָא שְׁקֵל, ׳תֶּבֶן׳, זֶה בְּחִינַת תְּבוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ב): **״תְּבוּנָה**

(עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׂעָתוֹ בְּמַאֲמָר אֶחָד). (זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא מִנָּחוֹת פה.): אָמְרֵי לֵהּ יוֹחָנִי וּמַמְרֵא לְמֹשֶׁה: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרַיִם? אָמַר לְהוּ: אָמְרֵי אֲנָשֵׁי, לְמָתָא יַרְקָא, יַרְקָא שְׁקֵל. פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י זַ״ל: אָמַר לֵהּ יוֹחָנִי וּמַמְרֵא — רָאשֵׁי מְכַשְּׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם, לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהִתְחִיל לַעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת לְעֵינֵי פַּרְעֹה, שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָם עַל־יְדֵי כִּשּׁוּף: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרַיִם? עֲפָרַיִם — שֶׁהוּא מְקוֹם הַרְבֵּה תְּבוּאָה, אַתָּה מֵבִיא לְשָׁם תְּבוּאָה לִמְכֹּר? בִּתְמִיהָה; כָּךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁהָיְתָה מְלֵאָה כְּשָׁפִים, אַתָּה בָּא לְשָׁם לַעֲסֹק בְּכְשָׁפִים? אָמַר לָהֶם: לְמָתָא יַרְקָא, יַרְקָא שְׁקֵל; לְעִיר שֶׁגָּדֵל שָׁם יָרָק הַרְבֵּה, הָבֵא יָרָק שֶׁלְּךָ לִמְכֹּר, לְפִי שֶׁמִּתְקַבְּצִין שָׁם הַכֹּל לְקָנוֹת. הֵם אָמְרוּ לוֹ דִּבְרֵי לֵיצָנוּת, וְהוּא הֵשִׁיב לָהֶם בְּעִנְיָנָם, עַיֵּן שָׁם. **וְזֶה שֶׁשָּׁאֲלוּ יוֹחָנִי וּמַמְרֵא לְמֹשֶׁה: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרַיִם? הֵשִׁיב לָהֶם: אָמְרֵי אִנְשֵׁי, לְמָתָא יַרְקָא, יַרְקָא שְׁקֵל. ׳תֶּבֶן׳ זֶה בְּחִינַת תְּבוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי ב, יא): **״תְּבוּנָה תִּנְצְרֶכָּה״**; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִפָּסוּק זֶה עַל תּוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר (עַיֵּן עֲבוֹדָה זָרָה יז:). [וְעַיֵּן בְּיַלְקוּט מִשְׁלֵי (רֶמֶז תתקלב): אִם נָתַתָּ צַוָּארְךָ

בְּעֵלָה שֶׁל תּוֹרָה — הִיא תִּנְצָרֶךָּ, וְעוֹד שֶׁיְּכוֹלִים לְהַצִּילְךָ מִדָּבָר רָע, עַיִן שָׁם]. שֶׁהֵם הֵבִינוּ, שֶׁמִּשֶּׁה רוֹצֶה לְהַכְנִיס תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן שָׁאֲלוּ, כִּי בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, הֵם מְשׁוּלִים לֶעָפָר [עַיִן (מְגִלָּה טז.): כְּשֶׁהֵן יוֹרְדִין — יוֹרְדִין עַד עָפָר, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (בְּסִפְרִי פָּרָשַׁת עֵקֶב): אִם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, הֲרֵי הֵם כַּכּוֹכָבִים, וְאִם לָאו — הֲרֵי הֵם כֶּעָפָר, עַיִן שָׁם]. וְאֵיךְ יוּכַל לַהֲבִיאָם לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה, לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה, מֵאַחַר שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֻנָּחִים בֶּעָפָר מַמָּשׁ? וְזֶה ׳תֶּבֶן׳ — לְשׁוֹן תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, ׳אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים׳ — זֶה בְּחִינַת עָפָר, הַיְנוּ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה; הַיְנוּ אֵיךְ תַּכְנִיס תֶּבֶן, שֶׁהוּא מְרַמֵּז עַל תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, לְתוֹךְ עֲפָרִים, שֶׁהוּא מְרַמֵּז עַל עָפָר — מַדְרֵגָה פְּחוּתָה? הֵשִׁיב לָהֶם מֹשֶׁה: אָמְרֵי אֲנָשִׁי, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָאֲמִירוֹת, שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּדִבּוּרִים, כִּי עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הוּא מֵאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ: לְמָתָא יַרְקָא, לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. יַרְקָא, הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה מג, סִימָן ב׳) עַל פָּסוּק: ״וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָו״, אוּרִיקָן בְּפָרָשַׁת שׁוֹפְטִים, הַיְנוּ שֶׁזִּרְזָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה; כִּי פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים נֶאֱמַר עַל תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב, יֵלֵךְ וְיָשֹׁב אֶל בֵּיתוֹ״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מג.): הַיָּרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ; הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ, כִּי יַרְקָא׳ הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה. וְעַיִן בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים: יָרֹק מִסְּטָרָא דְּאִמָּא דְּאִיהוּ תְּשׁוּבָה, קַו יָרֹק, עַיִן שָׁם. וְזֶהוּ: ׳אָמְרֵי אֲנָשִׁי, לְמָתָא יַרְקָא׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָאֲמִירוֹת וְהַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי ׳לְמָתָא יַרְקָא׳, לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, יָאִיר לוֹ הַדִּבּוּר, שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְזֶה: ׳יַרְקָא שְׁקֵל׳ — בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיְּכוֹלִין לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל

תְּנְצָרֶךָּ״, שֶׁהֵם הֵבִינוּ שֶׁמֹּשֶׁה רוֹצֶה לְהַכְנִיס תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן שָׁאֲלוּ, כִּי ׳בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם הֵם מְשׁוּלִים לְעָפָר׳, וְאֵיךְ יוּכַל לַהֲבִיאָם לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה, לְתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה? וְזֶה ׳תֶּבֶן׳, לְשׁוֹן תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, ׳אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים׳, זֶה בְּחִינַת עָפָר, הַיְנוּ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה. ׳הֵשִׁיב לָהֶם: אָמְרֵי אֲנָשִׁי׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָאֲמִירוֹת, עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הוּא מֵאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְזֶהוּ: ׳לְמָתָא יַרְקָא׳, לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. ׳יַרְקָא׳, הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה מג): **״וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָו״ ׳אוּרִיקָן בְּפָרָשַׁת שׁוֹפְטִים׳, הַיְנוּ שֶׁזִּרְזָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים נֶאֱמַר עַל תְּשׁוּבָה: ״מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב״ ׳הַיָּרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ׳** (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, סוֹטָה מג). **וְזֶהוּ: ׳אָמְרֵי אֲנָשִׁי, לְמָתָא יַרְקָא׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָאֲמִירוֹת וְהַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, ׳לְמָתָא יַרְקָא׳, לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, יָאִיר לוֹ הַדִּבּוּר, שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְזֶה: ׳יַרְקָא שְׁקֵל׳, בְּחִינַת תְּשׁוּבַת**

מַמָּשׁ, שֶׁבָּא לְיָדוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ הָעֲבֵרָה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, וְאוֹמֵר הַרְבֵּה בְּפִשְׁיטוּת, אָז יִזְכֶּה שֶׁהַדִּבּוּר יָאִיר לוֹ, שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז אֲפִלּוּ הוּא בְּהַמַּדְרֵגוֹת הֲכִי פְּחוּתוֹת, בְּחִינַת עָפָר מַמָּשׁ, שֶׁשּׁוֹכֵן בְּמָקוֹם עָפָר, גַּם לְשָׁם יָכוֹל לְהָאִיר בּוֹ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וְכַנִּכְתָּב לָעֵיל.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי תְּבוּנַת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ זֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה כַּנַּ״ל. וְזֶה מַה שֶּׁמּוּבָא בְּאִדְּרָא זוּטָא רנ: תְּבוּנָה אִקְרֵי בְּשַׁעְתָּא דִּינִיקִין לְתַרִּין בְּנִין: בֵּ״ן וּבַ״ת ו״ה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; כִּי תְּ׳ב׳וּ׳נָ׳ה׳ אוֹתִיּוֹת: בֵּ״ן בַּ״ת ו״ה (עַיִן קְהִלּוֹת יַעֲקֹב, עֵרֶךְ תְּבוּנָה), וְהֵם סוֹד זְעֵיר וְנוּקְבֵיהּ׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, יְחוּדָא עִלָּאָה, וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הַוָּיָ״ה אֱלֹקִי״ם, בֵּ״ן וּבַת ו״ה כַּיָּדוּעַ, וְרָצָה מֹשֶׁה לְהַכְנִיס בְּיִשְׂרָאֵל הַשָּׂגָה זוֹ, שֶׁיּוּכְלוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה. וְיוֹתָנִי וּמַמְרֵא, שֶׁהֵם הָיוּ רָאשֵׁי מְכַשְּׁפֵי פַּרְעֹה, כִּי הֵם הָיוּ יוֹנוֹס וְיוּמְבְּרוֹס (עַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תִּשָּׂא קצא; וְעַיֵּן פָּרָשַׁת בָּלָק קצד.), שֶׁהָיוּ בְּנֵי בִלְעָם שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, עַיִן שָׁם; קִטְרְגוּ עָלָיו וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים וְכוּ׳?! אַךְ מֹשֶׁה הֵאִיר בְּיִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵצָה שֶׁל אֲמִירַת הַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצַּח אוֹתָם, עַד שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף הִסְכִּימוּ לוֹ (כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן ה׳, בְּסוֹף הַתִּקּוּנִים): וְחָזוּ דְּלָא הָווּ מַמָּשׁוּ בְּהוֹן, אִתְחַזְרוּ עַמִּיהּ דְּמֹשֶׁה וְקַבִּילוּ בְּרִית מִילָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַיֵּן עוֹד לְקַמָּן].

ב) אַךְ לַדִּבּוּר, שֶׁיְּדַבֵּר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְיִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל יְדֵי כָּבוֹד, הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְאַיִן נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כב), שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם: אֵין כְּבוֹדִי לְפָנֶיךָ כְּבוֹד קוֹנִי כְּלוּם, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְקַטְנוּת, מֵשִׂים אֶת עַצְמוֹ כְּאַיִן מַמָּשׁ. כִּי עִקַּר בְּחִינַת הַדִּבּוּר הוּא מִכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כד, י): ״מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד״, הַיְנוּ מַלְכוּת פֶּה, רָצָה לוֹמַר ׳מֶלֶךְ׳, מוּבָא בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים, זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת פֶּה, עַיִן שָׁם; וְשָׁאַל: ״מִי הוּא זֶה ׳מֶלֶךְ׳״? וּמֵשִׁיב: ״הַכָּבוֹד״, הַיְנוּ עִקַּר הַכָּבוֹד בָּא מִ׳מֶּלֶךְ׳, מִמַּלְכוּת פֶּה; כִּי עִקַּר הַכָּבוֹד לְכַבֵּד אֶת מִי שֶׁהוּא, הוּא רַק עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ וּמְפָאֲרוֹ וְנוֹתֵן לוֹ כָּבוֹד, כִּי בְּלֹא הַדִּבּוּר, לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁנּוֹתֵן לוֹ כָּבוֹד. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַדִּבּוּר בָּא מִכָּבוֹד, הַיְנוּ אֵיךְ שֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּדִבּוּר פִּיו, שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ וּמְהַלְּלוֹ וּמְפָאֲרוֹ, וּמְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּר, עַל־יְדֵי־זֶה מְגַלֶּה שֶׁמֵּאִיר בּוֹ כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה עִם פֶּה קָדוֹשׁ כָּזֶה, אֲשֶׁר מְגַלֶּה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הַתּוֹרָה מֵאִירָה לוֹ, וּלְהֵפֶךְ; כִּי כְּשֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְתוֹךְ דִּבּוּרִים פְּגוּמִים, לְפֶה פָּגוּם, לֹא דַּי שֶׁאֵין דִּבּוּרֵי

הַמִּשְׁקָל, שֶׁהַדִּבּוּר יָאִיר לוֹ שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ:

ב אַךְ לַדִּבּוּר שֶׁיָּאִיר לוֹ אִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי־אִם עַל־יְדֵי כָּבוֹד, הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְאַיִן נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְקַטְנוּת, כִּי עִקַּר בְּחִינַת הַדִּבּוּר הוּא מִכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כד): **״מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד״, הַיְנוּ ׳מַלְכוּת פֶּה׳.**

כִּי כְּשֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְתוֹךְ דִּבּוּרִים פְּגוּמִים, לְפֶה פָּגוּם, לֹא דַּי

הַתּוֹרָה מְאִירִים לוֹ, כִּי אִם גַּם הַתּוֹרָה עַצְמָהּ נִתְגַּשֵּׁם וְנִתְחַשֵּׁךְ שָׁם מִפִּיו; כִּי הַפֶּה הוּא כְּלֵי הַשֶּׁפַע, וּכְשֶׁהֵם נְקִיִּים מִכָּל רָע, אֲזַי יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת שֶׁפַע אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁנָּקִי יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ יוֹתֵר שֶׁפַע אוֹר אֱלֹקִי. וְעַל־כֵּן פֶּה קָדוֹשׁ — כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, אֲזַי מֵאִיר לוֹ הַלִּמּוּד מְאֹד, כִּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם כֵּלִים לְגִלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁפִּיו מְקֻדָּשׁ, אֲזַי כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, מַמְשִׁיךְ אֶת רוּחָנִיּוּת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וּמְאִירָה לוֹ אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁפִּיו פָּגוּם, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, אֲזַי לֹא דַּי, שֶׁאֵין דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה מְאִירִים לוֹ, אֶלָּא גַּם הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ נִתְגַּשֵּׁם וְנִתְחַשֵּׁךְ אֶצְלוֹ. [וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה]: כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְהוֹשֻׁעַ א, ח): ״לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ״, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה אֵיזוֹ מַמָּשׁוּת אֶת הַתּוֹרָה בְּפִיךָ. [וּמֵבִיא רְאָיָה, כִּי ׳יָמוּשׁ׳ הוּא בְּחִינַת ׳מַמָּשׁוּת׳ וְחֹשֶׁךְ]: בְּחִינַת: ״וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ״ (שְׁמוֹת י, כא), הַיְנוּ, שֶׁפִּרוּשׁוֹ שֶׁל ׳יָמוּשׁ׳, הוּא גֶּשֶׁם וְחֹשֶׁךְ, שֶׁלֹּא יִתְגַּשְּׁמוּ וְיִתְחַשְּׁכוּ מִפִּיךָ; כִּי הַתּוֹרָה הִיא אוֹר רוּחָנִי, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגָהּ, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְקַטְנוּת, שֶׁיְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יָאִירוּ לוֹ דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּשֵּׁם וְנַעֲשֶׂה מַמָּשׁוּת בְּפִיו, וְעַל כֵּן אֵין מֵאִיר לוֹ. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאֵין מַשְׂגִּיחִין שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, הַיְנוּ עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלִין לְפִתֹּחַ פֶּה, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים יז): ״סָגְרוּ פִימוֹ דִּבְּרוּ בְגֵאוּת״; אַתָּה יוֹדֵעַ לָמָּה נִסְגָּר פִּיךָ, וְאֵין לְךָ דִּבּוּרִים שֶׁיָּאִיר לְךָ? כִּי אַתָּה מְדַבֵּר בְּגֵאוּת; כִּי הָעִקָּר שֶׁיָּאִיר לוֹ, תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, וְאוֹמֵר אֶת אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁיָּאִיר לְנִשְׁמָתוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַגָּנוּז בַּתּוֹרָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזוֹ מַמָּשׁוּת מֵהַלִּמּוּד, שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת רַב וְלַמְדָן וְרֹאשׁ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ זוֹכֶה שֶׁיָּאִיר לוֹ. [וְעַתָּה יָבִיא רְאָיָה מִמַּעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע]: כְּמַעֲשֶׂה דְּלֵוִי בַּר סִיסָא שֶׁהֶעֱלוּהוּ לַבִּימָה, וְטָפַת רוּחוֹ עָלָיו וְלָא אֲנִיבוּן (יְרוּשַׁלְמִי יְבָמוֹת, פֶּרֶק יב, הֲלָכָה ו׳). [זֶה לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי שָׁם: בְּנֵי סִימוֹנְיָא בָּאוּ לִפְנֵי רַבִּי, וְאָמְרוּ לוֹ: תֵּתֵּן לָנוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא דַּרְשָׁן וְדַיָּן, וְרָאוּי לִהְיוֹת חַזָּן וּמְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, וְלַעֲשׂוֹת לָנוּ כָּל צָרְכֵינוּ. וְנָתַן לָהֶם אֶת לֵוִי בַּר סִיסִי. וְעָשׂוּ לוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל, וְהוֹשִׁיבוּהוּ עַל בִּימָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר־כָּךְ שְׁאָלוּהוּ כַּמָּה שְׁאֵלוֹת, וְלֹא הֵשִׁיב לָהֶם. וּבָאוּ בְּטַעֲנָה לִפְנֵי רַבִּי: אֵיזֶה אָדָם שָׁלַחְתָּ לָנוּ, הֲלֹא לֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם. וְהֵשִׁיב לָהֶם רַבִּי: שָׁלַחְתִּי לָכֶם אָדָם כְּמוֹתִי, שֶׁיָּכוֹל לַעֲנוֹת לָכֶם עַל הַכֹּל. וְהָלַךְ וְשָׁאַל אֶת לֵוִי בַּר סִיסִי: לָמָּה לֹא עָנִית לָהֶם? וְהֵשִׁיב לוֹ: עֲשׂוּ לִי בִּימָה גְּדוֹלָה, וְגָבָהּ רוּחִי וְשָׂכַחְתִּי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. כִּי עַל־יְדֵי הַגֵּאוּת הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת אֱלִילִים, [כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

שֶׁאֵין דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה מְאִירִים לוֹ, כִּי־אִם גַּם הַתּוֹרָה עַצְמָהּ נִתְגַּשֵּׁם וְנִתְחַשֵּׁךְ שָׁם מִפִּיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְהוֹשֻׁעַ א): **״לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ״, בְּחִינַת ״וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ״** (שְׁמוֹת י), **הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְגַּשְּׁמוּ וְיִתְחַשְּׁכוּ מִפִּיךָ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאֵין מַשְׂגִּיחִין שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, הַיְנוּ עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלִין לְפִתֹּחַ פֶּה, בְּבְחִינַת** (תְּהִלִּים יז): **״סָגְרוּ פִימוֹ דִּבְּרוּ בְגֵאוּת״, כְּ׳מַעֲשֶׂה דְּלֵוִי בַּר סִיסָא, שֶׁהֶעֱלוּהוּ לַבִּימָה, וְטָפַת רוּחוֹ עָלָיו, וְלָא אֲנִיבוּן׳** (יְרוּשַׁלְמִי יְבָמוֹת פֶּרֶק יב), **כִּי עַל־יְדֵי הַגֵּאוּת, הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת אֱלִילִים,**

(סוֹטָה ד׃): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה]. וּבַעֲבוֹדַת אֱלִילִים כְּתִיב (דְּבָרִים ז, ה): ״פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ״ [בַּפָּסוּק: ״וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ״], הַיְנוּ כִּי עֲבוֹדָה זָרָה צְרִיכִין לִשְׂרֹף בָּאֵשׁ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ: וְכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרֹף כְּשָׂרוּף דָּמֵי, וְכֵיוָן שֶׁשָּׂרוּף דָּמֵי, אֵין לָהּ כְּבָר שִׁעוּר, כִּי וְכִתּוּתֵי מִכְתָּת שְׁעוּרָהּ, דְּהָא לִשְׂרֵפָה קָאֵי וּכְשָׂרוּף דָּמֵי, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כח.), לְעִנְיַן שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת אֱלִילִים; וְכֵיוָן שֶׁמִּכְתָּת כָּתִית שְׁעוּרָהּ, וְשׁוֹפָר כָּעֵי שִׁעוּר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שָׁם כז׃): כְּדֵי שֶׁיֹּאחֲזֶנּוּ בְּיָדוֹ, וְיֵרָאֶה לְכָאן וּלְכָאן, עַיִן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי גֵּאוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה, אֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר לְדַבֵּר עִמָּהֶם. וְקִשְׁרוּ אֶל שׁוֹפָר, כִּי שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת דִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נח, א): ״כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ וְהַגֵּד לְעַמִּי״ וְגוֹ׳.

וּבַעֲבוֹדַת אֱלִילִים כְּתִיב: ״פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ״ (דְּבָרִים ז), **׳וְכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרֹף כְּשָׂרוּף דָּמֵי, וְכִתּוּתֵי מִכְתָּת שְׁעוּרָהּ׳, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא** (רֹאשׁ־הַשָּׁנָה כח.), **לְעִנְיַן שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְכֵיוָן שֶׁמִּכְתָּת כָּתִית שְׁעוּרָהּ, אֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר לְדַבֵּר עִמָּהֶם.**

אַךְ כְּשֶׁהוּא נִזְהָר וְשׁוֹמֵר כְּבוֹד הַשֵּׁם שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהוּא נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְאִירִים, בִּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל מג): **״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״, וְהֵם מְאִירִים לוֹ לִתְשׁוּבָה, וְיָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ כַּנַּ״ל:**

[וּמֻרְחָק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל לֵוִי בַּר סִיסָא עִם עִנְיַן הַשּׁוֹפָר; כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, בְּלִי כַּוָּנַת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, שֶׁהַקּוֹל עוֹבֵר בְּתוֹכוֹ, כְּמוֹ־כֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים, וְרוֹצֶה שֶׁיָּאִירוּ דִּבּוּרָיו, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם מְצִיאוּת מֵעַצְמוֹ, רַק יֵדַע שֶׁהוּא רַק כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, שֶׁדֶּרֶךְ בָּהּ עוֹבֵר הַקּוֹל, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לֵידַע כִּי הַדִּבּוּרִים הֵם רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא רַק הַשָּׁלִיחַ, כִּי אִם עוֹשֶׂה עַצְמוֹ מְצִיאוּת, הֲרֵי הוּא עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, כְּמוֹ הַשּׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁצְּרִיכִים לְשָׂרְפוֹ, וְכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרֹף כְּשָׂרוּף דָּמֵי, וְכֵיוָן שֶׁעוֹמֵד לִשְׂרֹף הָוֵי כְּתוּתֵי מִכְתָּת שְׁעוּרָהּ, וְאֵין יוֹצְאִין בֵּהּ, וְדוֹ״ק].

אַךְ כְּשֶׁהוּא נִזְהָר וְשׁוֹמֵר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁלֵמוּת, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁהוּא נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס, וְאֵינוֹ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ כְּלָל, כִּי הוּא רַק כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה שֶׁאֶחָד תּוֹקֵעַ בּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְאִירִים; כִּי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו הָרַבִּים, וְהוּא נִמְאָס וְנִבְזֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, שָׁפָל לְגַמְרֵי, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה בָּרַבִּים, מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, שֶׁאֵינוֹ מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ רַק אֶחָד תּוֹקֵעַ בָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְאִירִים, וְיִהְיוּ דִּבּוּרָיו כְּגַחֲלֵי אֵשׁ וְיִכָּנְסוּ בְּלִבּוֹת הַשּׁוֹמְעִים, כִּי דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ מְאִירִים אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל מג, ב): **״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״**; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמַה שֶּׁאֵין מַרְגִּישִׁים אֶת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשִׂים עַצְמָם לְאֵיזֶה מְצִיאוּת, שֶׁאָז הוּא כְּמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל־כֵּן חָשֵׁךְ לוֹ, וּמַחֲשִׁיךְ גַּם לַאֲחֵרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְדִבּוּרִים הַמְאִירִים לְתִשּׁוּבָה, וְהֵם מְאִירִים לוֹ לִתְשׁוּבָה, וְיָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ כַּנַּ״ל.

ג) (עַכְשָׁו יוֹסִיף גַּם מַה שֶּׁאָמַר, בְּאֹפֶן שֶׁלִּזְכוּת לְדִבּוּרִים הַמְאִירִים, צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְאַיִן נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיְּאִיר לוֹ תָּמִיד ׳מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ׳, אֶל זֶה צְרִיכִים לְהוֹסִיף גַּם שְׁמִירַת הַבְּרִית). וְכָבוֹד בִּשְׁלֵמוּת, הַיְנוּ שֶׁיְּאִיר לוֹ בִּשְׁלֵמוּת ׳מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ׳, אֵינוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי וָא״ו שֶׁיַּמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ, הַיְנוּ שֶׁיַּמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ הַכָּבוֹד אוֹת וָא״ו, כִּי בְּלֹא וָא״ו נִשְׁאָר כְּבַד פֶּה, שֶׁאֵין לוֹ דִּבּוּרִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת ד, י): ״כִּי כְבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי שֶׁמַּמְשִׁיךְ בְּחִינַת וָא״ו, הוּא נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים ל, יג): ״כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם״; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי ׳כָּבוֹד׳, אָז ׳וְלֹא יִדֹּם׳, רַק יִהְיֶה לוֹ דִּבּוּרִים תָּמִיד, וּמַהוּ בְּחִינַת וָא״ו שֶׁצְּרִיכִים לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ? הוּא קְדֻשָּׁה; כִּי כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וָא״ו, הוּא מוֹסִיף (פְּסָחִים ה.); וּמַהוּ בְּחִינַת מוֹסִיף? הַיְנוּ בְּחִינַת תּוֹסְפוֹת קְדֻשָּׁה. וּמַהוּ תּוֹסְפוֹת קְדֻשָּׁה? הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמַאֲמַר חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֶר עֶרְוָה אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כה, הוּבָא בְּרַשׁ״י), כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה: גֵּאוּת וְנָאוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ד:) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי ו, כו): ״וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָּצוּד״; כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, לְבַסּוֹף נִכְשָׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ, עַיֵּן שָׁם.

(עַכְשָׁו יְקַשֵּׁר וְיַשְׁלֵב שְׁמִירַת הַבְּרִית לֶאֱמוּנָה וּלְבִטּוּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַפּוּךְ — כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית, זֶה בָּא מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגֵאוּת): וְעַל־כֵּן בְּרִית מְכֻנֶּה בְּשֵׁם שַׁדַּ״י, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יז, א): ״אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה״; כִּי עַל־יְדֵי בְּרִית, הוּא פְּרֵה וְרָבֶה, וְזֶה נִקְרָא שַׁדַּ״י. [וְעַיֵּן (פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר מב, חֵלֶק ב׳, פֶּרֶק ב׳): שַׁדַּ״י הוּא בִּיסוֹד. וְעַיֵּן (בִּמְבוֹא שְׁעָרִים, שַׁעַר ג׳, חֵלֶק ב׳, פֶּרֶק טו): שַׁדַּ״י הוּא בִּיסוֹד, וְהוּא הַנּוֹתֵן קִצְבָּה בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם, וְכָל יְסוֹד שֶׁבְּכָל עוֹלָם נִקְרָא שַׁדַּ״י, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּנְחָס רנז.): וּמִסְטָרָא דְּצַדִּיק רָזָא דִּבְרִית אִתְקְרֵי שַׁדַּ״י, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת תֵּצֵא רפג): שַׁדַּ״י אִיהוּ יְסוֹד, עַיֵּן שָׁם]; וְלָמָּה נִקְרֵאת בְּרִית שַׁדַּ״י? כִּי שֵׁם שַׁדַּ״י הוּא בְּחִינַת ׳שֶׁיֵּשׁ דַּי בֶּאֱלֹקוּתִי לְכָל בְּרִיָּה׳ (כַּמּוּבָא בְּפֵירַשׁ״י לֶךְ־לְךָ יז), וּכְשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הַיְנוּ עַל־יְדֵי גֵּאוּת, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלִילִים, הוּא מַרְאֶה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁיֵּשׁ דַּי בֶּאֱלֹהוּתִי לְכָל בְּרִיָּה׳, עַיֵּן שָׁם. וּכְשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הַיְנוּ עַל־יְדֵי גֵּאוּת, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלִילִים, הוּא מַרְאֶה

ג וְכָבוֹד בִּשְׁלֵמוּת, אֵינוֹ כִּי־אִם עַל־יְדֵי וָא״ו שֶׁמַּמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ, כִּי בְּלֹא וָא״ו נִשְׁאָר כְּבַד פֶּה, וְעַל־יְדֵי וָא״ו הוּא בְּחִינַת ״כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם״, כִּי ׳כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וָא״ו, הוּא מוֹסִיף׳ (פְּסָחִים ה.), הַיְנוּ בְּחִינַת תּוֹסְפוֹת קְדֻשָּׁה, הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמַאֲמַר חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֶר עֶרְוָה, אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה׳ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כה, הוּבָא בְּרַשׁ״י), כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה: גֵּאוּת וְנָאוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: (סוֹטָה ד:) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי ו, כו): ״וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָּצוּד״.

וְעַל־כֵּן בְּרִית מְכֻנֶּה בְּשֵׁם שַׁדַּ״י, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יז, א): ״אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה״, כִּי שַׁדַּי הוּא בְּחִינַת ׳שֶׁיֵּשׁ דַּי בֶּאֱלֹקוּתִי לְכָל בְּרִיָּה׳ (כַּמּוּבָא בְּפֵירַשׁ״י לֶךְ־לְךָ יז), **וּכְשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הַיְנוּ עַל־יְדֵי גֵּאוּת, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלִילִים, הוּא מַרְאֶה**

שֶׁאֵין דַּי לוֹ בֶּאֱלֹקוּתוֹ, עַד שֶׁצָּרִיךְ עֲבוֹדַת אֱלִילִים; כִּי פְּגַם הַבְּרִית הוּא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, כִּי הוּא מַפְרִיד אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בָּרָה וְזַכָּה, אֲזַי אֵינוֹ בָּא לִשּׁוּם עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְאֵינוֹ רוֹאֶה מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ. וּלְהִפּוּךְ — כְּשֶׁמַּפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה חוֹטֵא בִּפְגַם הַבְּרִית. וְכַמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן נו, צג.): מָאן דְּגָלֵי עֶרְיָן הָכֵי אִיהוּ אֶתְגַּלֵּי בֵּין אִנּוּן עֶרְיָן דְּאִנּוּן אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (קְדוֹשִׁים פד.): כַּד חָזֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן נָשֵׁי שְׁפִירִין, אָמַר: ״אַל תִּפְנוּ אֶל אֱלִילִים״; כִּי נְאוֹף הוּא עֲרָיוֹת, אֱלֹהִים אֲחֵרִים (עַיֵּן לְקַמָּן, סִימָן לו). וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גֵּאוּת, וּבָא עַל־יְדֵי־זֶה לְקִלְקוּל הַבְּרִית, אֲזַי הוּא פּוֹגֵם בְּשַׁדַּי, שֶׁשָּׁם זֶה מְרַמֵּז ׳שֶׁיֵּשׁ דַּי בֶּאֱלֹהוּתוֹ לְכָל בְּרִיָּה׳, וּכְשֶׁהוּא פּוֹגֵם בָּזֶה, פּוֹגֵם בְּשֵׁם שַׁדַּי, שֶׁמַּרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ לְאֵיזֶה דָּבָר אַחֵר מִבְּלָעֲדָיו יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא זוֹכֶה לָאוֹר הַמֵּאִיר לוֹ לִתְשׁוּבָה כַּנַּ״ל:

דַּי לוֹ בֶּאֱלֹקוּתוֹ, עַד שֶׁצָּרִיךְ עֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְעַל־כֵּן פּוֹגֵם בְּשַׁדַּי, שֶׁיֵּשׁ דַּי בֶּאֱלֹקוּתוֹ לְכָל בְּרִיָּה, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא זוֹכֶה לָאוֹר הַמֵּאִיר לוֹ לִתְשׁוּבָה כַּנַּ״ל:

[וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לָבוֹא אֶל בִּטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ שׁוּם דָּבָר וְשׁוּם בְּרִיָּה, רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֵׁם שַׁדַּ״י, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דַּי בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְלֹא יִרְצֶה רָצוֹן וְתַאֲוָה אַחֶרֶת, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל שַׁדַּ״י — שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, תִּקּוּן הַמֹּחִין, שֶׁאָז מֵאִיר לוֹ תָּמִיד רַק אוֹר הַמֵּאִיר, וְאֵינוֹ רוֹצֶה דָּבָר אַחֵר, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מֵרֹב עֲנִוְתָנוּתוֹ וְאַפְסוּתוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ. וְזֶהוּ שַׁדַּ״י שֶׁאֵינְךָ צָרִיךְ עוֹד שׁוּם דָּבָר אַחֵר, כִּי אֵינְךָ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ אֵיזֶה תַּעֲנוּג וַאֲחִיזָה בְּאֵיזֶה דְּבַר גַּשְׁמִיּוּת וְיֵשׁוּת כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לְךָ דַּי בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַדַיִן אֵיזוֹ אֲחִיזָה בְּאֵיזוֹ גַּסוּת וְיֵשׁוּת, הוּא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ דַּי בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ד.): כָּל הַמִּתְגָּאֶה — כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; מֵאַחַר שֶׁאוֹחֵז אֶת עַצְמוֹ לְאֵיזוֹ יֵשׁוּת וּמְצִיאוּת, הוּא מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מִזֶּה הוּא מִדַּת הֶעָנָוָה הָאֲמִתִּית, שֶׁהוּא שֵׁם שַׁדַּ״י, שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּי בֶּאֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר מִבַּלְעֲדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי כְּשֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם גַּסוּת, וְהוּא מְבֻטָּל כָּל הַהַרְגָּשׁוֹת שֶׁלּוֹ בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, כְּאִלּוּ הוּא אַיִן מַמָּשׁ, וְאֵין לוֹ שׁוּם תַּעֲנוּג לְשׁוּם חִיּוּת גַּשְׁמִית, רַק חִיּוּת רוּחָנִית, חִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה דַּי לוֹ, וְאֵין צָרִיךְ יוֹתֵר, כִּי יֵשׁ לוֹ דַּי בֶּאֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ עִקַּר הָעֹנֶג וְהַשִּׂמְחָה. וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַמֹּחִין, תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, כִּי מַעֲמִיק עַצְמוֹ בְּכָל דָּבָר, וּמוֹצֵא תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת אוֹר הַמֵּאִיר בְּהַדָּבָר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר וְעִנְיָן גַּשְׁמִי, רַק אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אַשְׁרֵי לוֹ].

[וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּא, אֵיךְ אָמַר מֹשֶׁה: ״כִּי כְבַד פֶּה אָנֹכִי״ וְגוֹ׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת כָּבוֹד בִּלֹּא וָא״ו, הַיְנוּ שֶׁחָסֵר לוֹ הַתִּקּוּן וּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית כַּנַּ״ל, הֲלֹא הוּא זָכָה לָזֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו? אַךְ נִרְאֶה, לְפִי דַּעְתִּי, לְיַשֵּׁב זֹאת וּלְקַשֵּׁר זֹאת עִם תְּחִלַּת הָעִנְיָן, בַּמֶּה שֶׁשָּׁאֲלוּ יוֹחָנִי וּמַמְרֵא לְמֹשֶׁה, בְּעֵת שֶׁעָשָׂה הַמַּכּוֹת בְּמִצְרַיִם: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים?! כִּי מֹשֶׁה, מֵחֲמַת קַטְנוּתוֹ בְּעֵינֵי

עַצְמוֹ, הֶחֱזִיק עַצְמוֹ לִכְבַד פֶּה, שֶׁלֹּא הִמְשִׁיךְ הַוָּא״ו, שֶׁהוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, בְּחִינַת ׳יְחוּדָא עִלָּאָה׳, שְׁמִירַת הַבְּרִית שֶׁל הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה, שֶׁיּוּכְלוּ לִלְמֹד מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל, הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, קַל וָחֹמֶר, שֶׁיִּשְׁמְרוּ גַּם הֵם אֶת בְּרִיתָם, וְיִקַּבְּלוּ מִמֶּנּוּ קְדֻשָּׁתָם וּפְרִישׁוּתָם, בִּבְחִינַת ׳יְחוּדָא תַּתָּאָה׳ (עַיֵּן לְקַמָּן); וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכּוּ לִהְיוֹת עֲנָוִים בֶּאֱמֶת, וְשִׁדְבְּרֵי הַתּוֹרָה יָאִירוּ לָהֶם, שֶׁיּוּכְלוּ לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְעַל־כֵּן אַחַר שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמְּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה״, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, [כִּי שָׁם זָכוּ לְגִלּוּי הַתּוֹרָה], אָז טָעַן מֹשֶׁה לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״כִּי כְבַד פֶּה אָנֹכִי״ — בְּלֹא וָא״ו, הַיְנוּ שֶׁחָסֵר לוֹ הַשְׁלֵמוּת, וְכָל זֶה מֵחֲמַת קַטְנוּתוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְאֵיךְ אַתָּה רוֹצֶה, שֶׁאוּכַל לְהָאִיר בְּיִשְׂרָאֵל תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה? וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵשִׁיב לוֹ: ״וְעַתָּה לֵךְ וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר״; הַיְנוּ שֶׁאֲקַדֵּשׁ אוֹתְךָ בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, וְתִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְדִבּוּרִים הַמְאִירִים, וְתַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁתְךָ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְיִזְכּוּ כֻּלָּם עַל יָדְךָ לִקְדֻשַּׁת הַבְּרִית וּלְדִבּוּרִים הַמְאִירִים, וְיָבוֹאוּ עַל יָדְךָ לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה. וּבִפְרָט בִּשְׁעַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁאָז אָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (דְּבָרִים ה, כח): ״וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי״, שֶׁפָּרַשׁ עַצְמוֹ מִן הָאִשָּׁה, וְהִמְשִׁיךְ מִקְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יט, טו): ״הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים, אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה״, וְאָז זָכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְדִבּוּרִים הַמְאִירִים, לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְנִשְׁפַּע עֲלֵיהֶם הַטַּל אוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פח:): שֶׁיָּצְתָה נִשְׁמָתָן, וְעַל־יְדֵי הַטַּל שֶׁל תְּחִיָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ט״ל אוֹרוֹת נֶחֱיוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כו, יט): ״יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי, יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרֹת טַלֶּךָ״ וְגוֹ׳, שֶׁאָז נֶחֱיוּ יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁזָּכָה אָז אֶל הַדִּבּוּרִים בִּשְׁלֵמוּת נִפְלָאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יט, יט): ״מֹשֶׁה יְדַבֵּר״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְעַל־כֵּן אַחֲרֵי שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה אֶל קוֹל

ד וְאוֹר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת טַל

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָלַךְ לְמִצְרַיִם לְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָשָׂה כָּל הַמַּכּוֹת הַמַּפְלָאוֹת בְּמִצְרַיִם, עַל־כֵּן כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ יוֹתָנִי וּמַמְרֵא: תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים?! אֵיךְ אַתָּה רוֹצֶה לְהַכְנִיס תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהֵם בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה?! וְהֵשִׁיב לָהֶם מֹשֶׁה: אָמְרֵי אֱנָשֵׁי וְכוּ׳ [כַּמּוּבָא בְּפִנִים]; כִּי יָדַע זֹאת מִתְּשׁוּבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״וַאֲנִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ״, שֶׁיִּזְכּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ לִקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, וְאֶל הַטַּל אוֹרוֹת, וְיָבוֹאוּ לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְעַל־כֵּן אָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״וְאָרָא אֶל הָאָבוֹת בְּאֵל שַׁדַּי וּשְׁמִי ה״׳, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת ׳יְחוּדָא תַּתָּאָה׳ וְ׳יְחוּדָא עִלָּאָה׳, בְּבְחִינַת: ״אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי״ [הַמּוּבָא בְּסוֹף הַתּוֹרָה], ״לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם״. שֶׁלֹּא זָכוּ עֲדַיִן בְּנֵיהֶם לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת, וְעַל־כֵּן ״לֵךְ אֶל פַּרְעֹה וְהוֹצִיאֵם מִשָּׁם״, עַל־יְדֵי הָעֵצָה שֶׁל ׳אָמְרֵי אֱנָשֵׁי׳, וְיִזְכּוּ לְנַחֲלַת הַתּוֹרָה, וְאֶהְיֶה כְּבָר לָהֶם בִּבְחִינַת ״שְׁמִי ה״״, ׳יְחוּדָא תַּתָּאָה׳ וְ׳יְחוּדָא עִלָּאָה׳, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה (עַיֵּן לְקַמָּן). וְעַתָּה מְבֹאָר כְּבָר אֵיךְ אָמַר מֹשֶׁה: ״כְּבַד פֶּה אָנֹכִי״ בְּלֹא וָא״ו? כָּל זֶה הָיָה מֵרֹב קַטְנוּתוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִבְטִיחַ לוֹ שֶׁיִּהְיֶה עִם פִּיו, שֶׁיִּזְכֶּה אֶל שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר, דִּבּוּרִים שֶׁיָּאִירוּ לוֹ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי פְּרִישׁוּת וּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית שֶׁזָּכָה הוּא, וְהִמְשִׁיךְ בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהֻבְיָאם אֶל תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, וְהָבֵן (מֵי הַנַּחַל).

ד) וְאוֹר הַזֶּה שֶׁמֵּאִיר לָאָדָם, שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וּכְבוֹדוֹ כְּאַיִן כְּנֶגֶד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר עָלָיו אוֹר נִפְלָא וְנוֹרָא, הָאוֹר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת

הַכְּלוּלִים בַּוָּא״ו שֶׁל כָּבוֹד; הַיְנוּ הַוָּא״ו שֶׁהִיא תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, בְּחִינַת וָא״ו מוֹסִיף, שֶׁהוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית כַּנַּ״ל, שֶׁמַּכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ הַ׳כְּבַד׳ פֶּה, וְנַעֲשֶׂה ׳כָּבוֹד׳, זֶהוּ הַמְשָׁכַת הַסַּ״ל אוֹרוֹת, כִּי שֵׁם הַוָּי״ה בָּרוּךְ הוּא בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתָיו נֶחְלָקִים לְאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה; י׳ אֲצִילוּת, ה׳ בְּרִיאָה, ו׳ יְצִירָה, ה׳ עֲשִׂיָּה, וְכֵן בְּכָל עוֹלָם מֵאִיר מִלּוּי אַחֵר, הַוָּי״ה בְּמִלּוּי ע״ב — אֲצִילוּת, הַוָּי״ה בְּמִלּוּי ס״ג — בְּרִיאָה, הַוָּי״ה בְּמִלּוּי מ״ה — יְצִירָה, הַוָּי״ה בְּמִלּוּי ב״ן — עֲשִׂיָּה; נִמְצָא, שֶׁבְּעוֹלָם הַיְצִירָה, שָׁם מֵאִיר ו׳ שֶׁל שֵׁם הַוָּי״ה, וְכֵן הַוָּי״ה בְּמִלּוּי מ״ה. וְיִצִירָה נִקְרֵאת זְעֵיר אַנְפִּין, וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת, אֲשֶׁר הַזְּעֵיר אַנְפִּין תָּאִיר לְהַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא ה״א תַּתָּאָה עֲשִׂיָּה, וְעַל כֵּן הַמִּלּוּי שֶׁל הַוָּי״ה מ״ה כָּזֶה: יו״ד ה״א וָא״ו ה״א — עוֹלֶה ט״ל, שֶׁהוּא ט״ל אוֹרוֹת הַשֶּׁפַע, שֶׁיּוֹרֵד מִזְּעֵיר אַנְפִּין אֶל ה״א תַּתָּאָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת פֶּה. וְזֶה מְקֻדָּם הָיָה כְּבַד פֶּה, כִּי נֶחְסַר מִמֶּנּוּ הַשֶּׁפַע שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין, שֶׁהוּא ט״ל אוֹרוֹת, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּבְרִיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע שֶׁל יו״ד ה״א וָא״ו [הָעוֹלֶה ט״ל] אֶל הַמַּלְכוּת פֶּה, וְנַעֲשֶׂה כָּבוֹד, וּמֵאִיר לוֹ כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ.

אוֹרוֹת, הַכְּלוּלִים בַּוָּא״ו שֶׁל כָּבוֹד, בִּבְחִינַת (אִיּוֹב לג): **״הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, ״פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ״, הֵם בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת שֶׁל מִלּוּי שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת (פְּרוּשׁ: כִּי שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הַוָּי״ה בְּמִלּוּי אַלְפִּין הֵם בְּגִימַטְרִיָּא טַל, וְהֵם בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּהַוָּא״ו שֶׁל הַשֵּׁם). ״עִם גָּבֶר״, שֶׁהֵם כְּלוּלִים בַּבְּרִית, ״כִּי כָאִישׁ גְּבוּרָתוֹ״. וְעַל־שֵׁם־זֶה נִקְרָא בְּרִית בְּעַז** (תִּקּוּן לא) **׳בּוֹ עַז׳, בּוֹ תִּקְפָּא.**

וְזֶה מַה שֶּׁאָמַר אֱלִיָּהוּ אֶל אִיּוֹב (אִיּוֹב לג, כח־כט): ״פָּדָה נַפְשִׁי מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת וְחַיָּתִי בָּאוֹר תִּרְאֶה, הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי שָׁחַת לֵאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים״; אִיךְ זָכִיתִי לִפְדּוֹת נַפְשִׁי מֵעֲבֹר בַּשָּׁ׳חַ׳ת׳, שֶׁהוּא פְּגַם הַבְּרִית, וְזָכִיתִי לֵאוֹר נַפְשִׁי בְּאוֹר הַחַיִּים? עַל־יְדֵי ׳פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ׳ — הֵם בְּחִינַת ט״ל אוֹרוֹת שֶׁל מִלּוּי שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת; (פְּרוּשׁ, כִּי שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הַוָּי״ה בְּמִלּוּי אַלְפִּי״ן, הֵם בְּגִימַטְרִיָּה ט״ל, וְהֵם בְּחִינַת ט״ל אוֹרוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּהַוָּא״ו שֶׁל הַשֵּׁם), וְזֶה ׳פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ׳, הַיְנוּ יו״ד הֵ״א וָא״ו, ׳עִם גָּבֶר׳, שֶׁהֵם כְּלוּלִים בַּבְּרִית; כִּי הַבְּרִית יְסוֹ״ד צַדִּיק הוּא בְּזְעֵיר אַנְפִּין, וָא״ו שֶׁל שֵׁם הַוָּי״ה, וְנִקְרָא אִישׁ, וְנִקְרָא גָּבֶר (מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק): ״כִּי כָאִישׁ גְּבוּרָתוֹ״ (שׁוֹפְטִים ח, כא); וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא פד.), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל הַבְּרִית (עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י ז״ל). [וּבִ׳מְאוֹרֵי אוֹר׳, עֵרֶךְ גֶּבֶר, שֶׁהוּא בְּסוֹד זְעֵיר אַנְפִּין, גַּם הַיְסוֹד נִקְרָא גֶּבֶר, כִּי שָׁם נִכָּר בֵּין גֶּבֶר לְאִשָּׁה, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תַּזְרִיעַ מח.): בְּכַמָּה דַּרְגֵּי אִתְקְרֵי בַּר נַשׁ: אָדָם, גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּמִקְרָא מָלֵא הוּא (יִרְמְיָה לא, כא): ״נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר״ וְגוֹ׳, וְכֵן (מִשְׁלֵי ל, יט): ״וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה״ וְגוֹ׳ וְכֵן רַבִּים]. וּמֵחֲמַת שֶׁשֵּׁם ׳גֶּבֶר׳ מוֹרֶה עַל ׳גְּבוּרָה׳, ״כִּי כָאִישׁ גְּבוּרָתוֹ״ כַּנַּ״ל, אוֹמֵר עַכְשָׁו: **וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא בְּרִית בְּעַז** (תִּקּוּן תְּלָתִין וְחַד עה:), עַיֵּן שָׁם; וְדָא בְּרִית מִילָה דְּאִיהוּ בּוֹעַז, ב״ו ע״ז, תַּקִּיף עַל יְצִרֵיהּ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּזֹהַר חָדָשׁ (רוּת סו:): בְּעַז צַדִּיק גִּבּוֹר נָטַר בְּרִית, וְאִתְתַּקַּף עַל יְצִרֵיהּ וְאִתְקְרֵי גִּבּוֹר חַיִל, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כִּי לִשְׁמִירַת הַבְּרִית צְרִיכִים לִהְיוֹת אִישׁ גִּבּוֹר, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): ״אֵיזֶהוּ

גְּבוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ; וְעַקָּרָא דְּיִצְרָא בִּישָׁא הוּא עַל עֶרְיָן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, וַיִּקְרָא טו:); וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית 'בּוֹעֵז', עַל שֵׁם בּוֹ עֹז, בּוֹ תִּקְפָּא; וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו טַ״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם הַהֶאָרָה מִשֵּׁם יוּ״ד הֵ״א וָא״ו (הָעוֹלֶה טַ״ל).

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ, וְזוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת כְּבוֹדוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְדִבּוּרוֹ מְדַבֵּר רַק בְּדִבּוּרֵי תּוֹרָה, שֶׁמֵּאִיר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ שְׁלֵמוּת הַיִּחוּד, יִחוּדָא תַּתָּאָה, יִחוּדָא עִלָּאָה. וְיִחוּדָא תַּתָּאָה הַיְנוּ, שֶׁנִּתְיַחֵד הַטַּ״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם יוּ״ד הֵ״א וָא״ו, עִם הַשְּׁכִינָה — הֵ״א תַּתָּאָה, אֲבָל עַכְשָׁו, שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לְיִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: אַנְתְּ חֲשִׁיבַת דְּמִיוֹמָא דְּאִתְחָרֵב בֵּהּ מִקְדְּשָׁא דְּעָאלְנָא בְּבֵיתָא דִּילֵי וְעָאלְנָא בִּישׁוּבָא, לָאו הָכִי דְּלָא עָאלְנָא כָּל זִמְנָא דְּאַנְתְּ בְּגָלוּתָא, חֲרִי לְךָ סִימָנָא, שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טַ״ל, ה״א שְׁכִינְתָּא בְּגָלוּתָא שְׁלִימוּ דִּילֵהּ וְחַיִּים דִּילֵהּ אִיהוּ טַ״ל, וְדָא אִיהוּ יוּ״ד הֵ״א וָא״ו, וְהֵ״א אִיהִי שְׁכִינְתָּא דְּלָא מֵחֶשְׁבָּן טַ״ל, אֶלָּא יוּ״ד הֵ״א וָא״ו דְּסִלְּיקוּ אֶתְוָן לְחֶשְׁבָּן טַ״ל, דְּאִיהוּ מַלְיָא לִשְׁכִינְתָּא מִנְּבִיעוּ דְּכָל מְקוֹרִין עִלָּאִין (עֵץ בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים יז:); כִּי נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שֶׁיִּבָּנֶה יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה (תַּעֲנִית ה:), שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, יִחוּד בֵּין אַבָּא וְאִמָּא י״ה, וְיִחוּד בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבָּהּ ו״ה, כִּי הַטַּ״ל אוֹרוֹת יִכָּנְסוּ אֶל הַמַּלְכוּת, שֶׁזֶּה הַמְשָׁכַת הַנָּ״ו אֶל הַכְּבַד־פֶּה וְכַנַּ״ל, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה].

אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא מְקַלְקֵל הַטַּ״ל אוֹרוֹת, כִּי עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית מַפְרִיד אֶת הַמַּלְכוּת מִזְּעֵיר אַנְפִּין, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל הַפַּרְנָסָה, הַיְנוּ טַ״ל מְלָאכוֹת, שֶׁבָּהֶם כְּלוּלִים כָּל הַמְּלָאכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הֵם הָאָבוֹת מְלָאכוֹת (שַׁבָּת עג.): הַזּוֹרֵעַ וְהַחוֹרֵשׁ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; אֲשֶׁר כְּלַל הַמְּלָאכוֹת כְּלוּלִים דַּיְקָא בְּאֵלּוּ הַטַּ״ל מְלָאכוֹת, וּמֵהֶם נִמְשָׁכִין תּוֹלְדוֹת לְאֵין מִסְפָּר, אֲבָל בְּשָׁרְשָׁן הֵם רַק טַ״ל מְלָאכוֹת.

אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא מְקַלְקֵל הַטַּל אוֹרוֹת וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל הַפַּרְנָסָה, הַיְנוּ טַ״ל מְלָאכוֹת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת פִּנְחָס רמד.): **'מָאן דְּזָרִיק פְּרוּרִין דְּנַהֲמָא, עֲנִיּוּת רָדִיף אַבָּתְרֵהּ, כָּל־שֶׁכֵּן מָאן דְּזָרִיק פְּרוּרִין דְּמֹחָא'. וְזֶה: בּוֹ עַז — בּוֹ כָּלוּל שְׁנֵי הַבְּחִינוֹת, הַיְנוּ ל״ט אוֹרוֹת מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, וְל״ט מְלָאכוֹת מִי שֶׁפּוֹגֵם בּוֹ, כִּי עַז עִם הַכּוֹלֵל שְׁתֵּי פְּעָמִים טַל:**

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, נִתְהַפֵּךְ אֶצְלוֹ הַטַּ״ל אוֹרוֹת לְטַ״ל מְלָאכוֹת, כִּי הַהֶכְרֵחַ לוֹ לַעֲבֹד מֵרֹב עֲנִיּוּתוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פִּנְחָס רמד.): מַאן דְּזָרִיק פְּרוּרִין דְּנַהֲמָא עֲנִיּוּת רָדִיף אַבָּתְרֵהּ, כָּל שֶׁכֵּן מַאן דְּזָרִיק פְּרוּרִין דְּמֹחָא, שְׁמוּצִיא זַרְעוֹ לְבַטָּלָה, וּבָזֶה מַפְרִיד בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין לְהַמַּלְכוּת, וְעַל־כֵּן מִתְהַפֵּךְ אֶצְלוֹ שְׁפ״ע אֶל פְּשַׁ״ע, וּבִמְקוֹם לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי הַטַּ״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת הָאוֹרוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה. כִּי ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן, הֵם ל״ט אוֹתִיּוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הַהֶכְרֵחַ לוֹ לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ מְלָאכָה מֵהַל״ט מְלָאכוֹת. וְזֶה שֶׁנִּקְרָא הַבְּרִית בּוֹ עַז כַּנַּ״ל, כִּי בּוֹ כָּלוּל שְׁנֵי הַבְּחִינוֹת, הַיְנוּ ל״ט אוֹרוֹת — מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, וְל״ט מְלָאכוֹת — מִי שֶׁפּוֹגֵם בּוֹ, כִּי עַ״ז עִם הַכּוֹלֵל עוֹלֶה שְׁתֵּי פְּעָמִים טַ״ל; מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ,

וּמַכְנִיס הַוָּא״ו בְּהַכָּבוֹד, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וּמֵאִיר עָלָיו הַתַּ״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַשֵּׁמוֹת מֵהָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת כַּנַּ״ל, וְנִכְלָל בִּלְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, אֲזַי נוֹפֵל תַּחַת הַמָּקוֹם, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִתְיַגֵּעַ בְּל״ט מְלָאכוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל אֶחָד כְּפִי יְרִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לַעֲבֹד וּלְהִתְיַגֵּעַ יוֹתֵר קָשֶׁה. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּשַׁלַּח סב:) עַל פָּסוּק (בַּמִּדְבָּר יא, ח): ״שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ״ — בְּשָׁטוּתָא; כִּי כָּל מִי שֶׁחָסַר דֵּעָה בְּיוֹתֵר, עָלָיו לְהִתְיַגֵּעַ יוֹתֵר בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתוֹ. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג.): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁחָטָא יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן יוֹתֵר שְׁטוּת נִכְנַס בּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעָלָיו לְהִתְיַגֵּעַ בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתוֹ.

וְזֶה ״מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן״ שְׁתֵּי פְּעָמִים; הַיְנוּ כְּתִיב (שְׁמוֹת לח, כא): ״אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן, מִשְׁכַּן הָעֵדֻת״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט פְּקוּדֵי, רֶמֶז תיד): מַהוּ ׳מִשְׁכַּן מִשְׁכַּן׳ שְׁתֵּי פְּעָמִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ״י זַ״ל עַל הַתּוֹרָה שָׁם, וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי מַה שֶּׁמְּזָכָּר שְׁתֵּי פְּעָמִים ׳מִשְׁכַּן׳, זֶהוּ סוֹבֵב עַל שְׁתֵּי פְּעָמִים ל״ט, כִּי ל״ט מְלָאכוֹת גָּמְרִינַן מִמִּשְׁכַּן (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שַׁבָּת דַּף מט:); [אֲבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת, כְּנֶגֶד מִי? אָמַר לְהוּ ר׳ חֲנִינָא בַּר חָמָא: כְּנֶגֶד עֲבוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן. וְעַיֵּן שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת, דִּבּוּר הַמַּתְחִיל: ׳אַרְבָּעִים׳, עַיֵּן שָׁם]. וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַל״ט מְלָאכוֹת, הֵם בִּבְחִינַת מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הַיְנוּ מִשְׁכָּן בִּבְנְיָנָהּ, בְּחִינַת ל״ט אוֹרוֹת, אַךְ שֶׁיַּשְׁלִימוּ הָאָדָם. אֲבָל בְּוַדַּאי אֵין כֹּחַ בְּיַד הָאָדָם לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹן הַחָכְמָה, שֶׁחִסֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד עַל חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ?! עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהָאָדָם, שֶׁיַּשְׁלִים כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הַבְּרִיאָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, שֶׁהִיא כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַסֶּכֶת מַכּוֹת כד.): בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת: ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״. וְשָׁם עִקַּר הַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם; הַיְנוּ כִּי מֵחֲמַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צִמְצֵם וְחִסֵּר מֵחָכְמָתוֹ כְּבִיכוֹל, וְלֹא הִמְשִׁיךְ הַחָכְמָה בִּשְׁלֵמוּת בְּשׁוּם דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִבְרְאוּ כָּל הַדְּבָרִים חֲסֵרִים, כְּדֵי שֶׁיָּבֹא הָאָדָם וְיַשְׁלִים אוֹתָם. מֵחֲמַת זֶה יֵשׁ לְהָאָדָם בְּחִירָה בְּכָל דָּבָר, כִּי בְּוַדַּאי אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְגַלֶּה חָכְמָתוֹ בְּכָל הַדְּבָרִים בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הָיוּ נִבְרָאִים כָּל הַדְּבָרִים בְּתַכְלִית שְׁלֵמוּתָן, וְהַכֹּל הָיוּ יוֹדְעִין אֶת כָּל הַחָכְמָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, דְּהַיְנוּ כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה לוֹ, בִּבְרִיאָתוֹ זֶה הַדָּבָר, בְּוַדַּאי לֹא הָיְתָה שׁוּם בְּחִירָה; כִּי עִקַּר כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּבְרִיאַת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הָיָה, כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ

וְזֶה: ״מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן״ שְׁתֵּי פְּעָמִים, שְׁתֵּי פְּעָמִים ל״ט, כִּי ׳ל״ט מְלָאכוֹת גָּמְרִינַן מִמִּשְׁכָּן׳ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שַׁבָּת מט:), **וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַל״ט מְלָאכוֹת, הֵם בִּבְחִינַת מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הַיְנוּ מִשְׁכָּן בִּבְנְיָנָהּ, בְּחִינַת ל״ט אוֹרוֹת, אַךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַל״ט מְלָאכוֹת, הֵם בִּבְחִינַת מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הַיְנוּ מִשְׁכָּן בִּבְנְיָנָהּ, בְּחִינַת ל״ט אוֹרוֹת**; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל הַבְּרִיאָה נִבְרְאָה בְּחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, כד): ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״; כִּי יֵשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם חָכְמָה נִפְלָאָה, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא כָּל הַדְּבָרִים חֲסֵרִים בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, וּמֵחֲמַת זֶה צִמְצֵם חָכְמָתוֹ, וּמִעֵט וְחִסֵּר מֵהַחָכְמָה הַצָּרִיךְ לְזֶה הַדָּבָר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִבְרָא הַדָּבָר חָסֵר, עַד

וְיֵדְעוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִם הָיוּ הַכֹּל רוֹאִין זֹאת עַיִן בְּעַיִן, וְהָיוּ יוֹדְעִין הַטּוֹב שֶׁל כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, בְּוַדַּאי הָיוּ הַכֹּל בּוֹחֲרִין בַּטּוֹב, כִּי מִי פֹּתִי יָסוּר מִטּוֹב אֲמִתִּי כָּזֶה, לִנְטוֹת אַחֲרֵי הַהֶבֶל?! אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ חִסֵּר מֵהַחָכְמָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִשְׁלֵמוּת כָּל דָּבָר, וּמֵחֲמַת זֶה הֶעֱלִים מֵהָעוֹלָם, וְלֹא נִתְגַּלָּה לָהֶם שְׁלֵמוּת הַחָכְמָה שֶׁבְּכָל דָּבָר, עַד שֶׁאֵין הַכֹּל יוֹדְעִין בִּשְׁלֵמוּת כַּוָּנַת חָכְמָתוֹ שֶׁבְּכָל דָּבָר. עַל־כֵּן יֵשׁ בְּחִירָה, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לְהַטּוֹת דַּעְתּוֹ אֶל אֱמֶת, הוּא זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַשְׂכִּילִים כָּל הַדְּבָרִים עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, שֶׁהוּא כְּלַל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וֶאֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, כט): ״וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ״; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, אֲזַי אַף שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲסֹק בֶּאֱיזֶה אֱמָנוּת וּמְלָאכָה, אֲצִלּוֹ הִיא מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן; כִּי עִקַּר בִּנְיַן הַמִּשְׁכָּן הָיָה לְהַמְשִׁיךְ אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־כֵּן הָיוּ כְּלוּלִים שָׁם כָּל הַל״ט מְלָאכוֹת, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת כָּל הַמְּלָאכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי כָּל הַמְּלָאכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁעַל יָדָם מַשְׁלִימִין וּמְתַקְּנִין כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, עִקַּר שְׁלֵמוּתָן נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַבְּחִירָה וְכַנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַבַּעַל מְלָאכָה בְּשֵׁם אָמָן, לְשׁוֹן אֱמוּנָה, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמָנוּת הוּא, עַל־יְדֵי אֱמוּנָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, אֱמֶנִין, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ג׳); וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה, וְאָז אֲפִלּוּ כְּשֶׁעָלָיו לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ מְלָאכָה וֶאֱמָנוּת, אֲצִלּוֹ הוּא בְּחִינַת ל״ט מְלָאכוֹת הַמִּשְׁכָּן, כִּי מַשְׂכִּילִים אֶת כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהוּא שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ תָּמִיד כְּמִי שֶׁעוֹבֵד בַּמִּשְׁכָּן, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי הָיָה אָז בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁעוֹשֶׂה עַכְשָׁו כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ לְמַטָּה. כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁאוֹחֵז בְּתִקּוּן הַבְּרִית, אַף שֶׁעָלָיו לַעֲסֹק בֶּאֱיזֶה אֱמָנוּת וּמְלָאכָה, הוּא שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ, שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה וְהָאֲלֻקוּת שֶׁבְּזוֹ הָאֱמָנוּת, שֶׁזֶּה שְׁלֵמוּת זֶה הַדָּבָר, וְעַל־כֵּן נִמְשָׁךְ עָלָיו ט״ל אוֹרוֹת וְכַנַּ״ל. אַךְ מִי שֶׁפּוֹגֵם בַּבְּרִית, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אֹבֵד אֶת אֱמוּנָתוֹ, הַמְּלָאכוֹת שֶׁלּוֹ הֵם בְּבְחִינַת מִשְׁכָּן בְּחֹרְבָּנֵיהּ, בְּבְחִינַת ל״ט מַלְקוֹת, שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְנוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מְאֹד, וּמַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הִלְקוּהוּ (עֵר אִיז אַ דֶּערשְׁלָאגֶענֶער), וּמַה שֶּׁהוּא רַק צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ מְלָאכָה וֶאֱמָנוּת, קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לְהַשְׁלִים כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, וּמְחַסֵּר אֶת הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ מֵהַמְּלָאכָה וְהָאֱמָנוּת הַזּוֹ, וְעַל־כֵּן בִּמְקוֹם שֶׁיַּרְגִּישׁ בְּתוֹךְ הַל״ט מְלָאכוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הָאֱמָנוּת וְהַמְּלָאכוֹת, אֶת הַט״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהַנֹּעַם הַזִּיו הָאֱלֹקִי, הוּא מַרְגִּישׁ ל״ט מַלְקוֹת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד. (עַכְשָׁו יְקַשְּׁרוּ אֶל מַה שֶּׁכָּתַב לָעֵיל, כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הַיְנוּ גֵּאוּת, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי מְחַסֵּר אֶת הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ, וּבִמְקוֹם הַט״ל אוֹרוֹת, יַרְגִּישׁ ל״ט מַלְקוֹת). וְזֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים כה, ג): **״אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף״**, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ״וְלֹא יוֹסִיף?״ אֶלָּא הַיְנוּ בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית שֶׁאָמַרְנוּ לָעֵיל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹסָפוֹת כַּנַּ״ל. וּמֵאַחַר שֶׁהוּא פְּגַם בַּבְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה חָסֵר לוֹ הַוָּא״ו מוֹסִיף, שֶׁהוּא הַט״ל אוֹרוֹת הַכְּלוּלִים בְּוָא״ו, וְסוֹבֵל ל״ט מַלְקוֹת, וְטוֹעֵם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

מִי שֶׁפּוֹגֵם בַּבְּרִית, הַמְּלָאכוֹת שֶׁלּוֹ הֵם בְּבְחִינַת מִשְׁכָּן בְּחֹרְבָּנֵיהּ, בְּבְחִינַת ל״ט מַלְקוֹת בְּחִינַת (תִּקּוּן מח), **בְּחִינַת** (דְּבָרִים כה): **״אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ וְלֹא יוֹסִיף״, הַיְנוּ בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹסָפוֹת כַּנַּ״ל:**

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי ׳מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן׳ שְׁתֵּי פְּעָמִים, הֵם כְּנֶגֶד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, ׳פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן׳ הוּא יְחוּד ו״ה, דְּהַיְנוּ יְחוּדָא תַּתָּאָה, יְחוּד זְעֵיר וְנוּקְבָא, ׳פְּקוּדֵי׳ הוּא מִלְּשׁוֹן לִפְקֹד אֶת אִשְׁתּוֹ, ו׳מִשְׁכָּן׳ הַיְנוּ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מִדַּת הַמַּלְכוּת, ׳מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׳ הוּא יְחוּד י״ה, דְּהַיְנוּ יְחוּדָא עִלָּאָה, ׳מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׳ הוּא מִלְּשׁוֹן ׳שִׁבְטֵי יָ״הּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל׳. וְעֵדֻת שַׁיָּךְ רַק עַל דָּבָר שֶׁהוּא נִסְתָּר וְנֶעְלָם, הַיְנוּ אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁנִּקְרָאִים נִסְתָּרוֹת כַּיָּדוּעַ. וְעַיִן שָׁם בַּ׳כְּלִי יָקָר׳, שֶׁלָּכֵן נֶאֱמַר ׳מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן׳ שְׁתֵּי פְּעָמִים, לְפִי שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה מְכֻוָּן כְּנֶגֶד בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּ׳פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים׳ (שַׁעַר ח׳, פֶּרֶק יג), שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל בִּינָה וּמַלְכוּת; בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה הוּא יְחוּדָא תַּתָּאָה ו״ה, וּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שְׁנֵי הַמִּשְׁכָּנִים, שֶׁהֵם שְׁנֵי הַיִּחוּדִים, עַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה הַשְׂרָאַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, כִּי נִקְרָא ׳מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׳, שֶׁהוּא עֵדוּת לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן בְּמִקְדַּשְׁכֶם (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה); וְנִקְרָא ׳מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׳, שֶׁהַמִּשְׁכָּן מֵעִיד שֶׁהַשְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל (שָׁם פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי); וְזֶה נִקְרָא תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, הַיְנוּ לְהַשִּׂיג אֶת הָאֱלֹקוּת הַשּׁוֹרָה בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ מִכָּל פְּרָטֵי מְלָאכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה אֶת הָאֱלֹקוּת הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת זֶה הַדָּבָר, אֲזַי מֵאִיר עָלָיו טַ״ל אוֹרוֹת. וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַתְּבוּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, כִּי תָּמִיד מַרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה; כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַבְּרִיאָה הוּא לְהַשְׁלִימָהּ עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּ״ל. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשֶׁבַח הַתּוֹרָה (מִשְׁלֵי ח׳, ל): ״וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן״; אַל תִּקְרֵי ׳אָמוֹן׳ אֶלָּא ׳אֻמָּן׳. הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת: אֲנִי הָיִיתִי כְּלִי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ׳ (מִדְרָשׁ רַבָּה בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק א׳, סִימָן ב׳); כִּי עִקַּר הָאֻמָּנוּת שֶׁמַּשְׁלִים הַכְּלִי, נִמְשָׁךְ מֵהַתּוֹרָה, שֶׁעִקָּרָהּ אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הָיְתָה כְּלִי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא כָּל הַדְּבָרִים חֲסֵרִים וּמְעַט, וְחִסֵּר מֵהַחָכְמָה שֶׁל כָּל דָּבָר, כְּדֵי שֶׁהָאָדָם יַשְׁלִים עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, שֶׁהוּא רַק בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בַּחָכְמָה וְכַנַּ״ל, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַבְּחִירָה. וְזֶה (קֹהֶלֶת ג׳, יא): ״גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף״, הַיְנוּ כַּנַּ״ל; שֶׁהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ חִסֵּר הַחָכְמָה, וּבָרָא הָעוֹלָם חָסֵר, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י זַ״ל שָׁם: ׳הָעֹלָם׳ חָסֵר כְּתִיב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף״, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּכָל דָּבָר בִּשְׁלֵמוּת מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, שֶׁכְּדֵי שֶׁיִּמְשֹׁךְ הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא כְּלַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְעָמְקָהּ, אִם יִרְצֶה בְּחַיִּים נִצְחִיִּים, וְיִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת, וּלְהִפּוּךְ — אִם יִרְצֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לִנְטוֹת לְצַד אַחֵר, יִמְצָא מָקוֹם לִטְעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה הַחָכְמָה בִּשְׁלֵמוּת וְכַנַּ״ל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת אֲמִנִין, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ג׳); וּבֶאֱמֶת הַבְּחִירָה לִבְחֹר לְכָאן אוֹ לְכָאן זֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַטַּ״ל אוֹרוֹת, אוֹ ל״ט מַלְקוֹת, רַחֲמָנָא לִיצְלָן; כִּי אִם לֹא הָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן חוֹטֵא, הָיָה תִּכְלִית־וּמְיָד בָּא כָּל הָעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ, וְהָיוּ זוֹכִים לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְהָיָה נִמְשָׁךְ עַל הָאָדָם הֶאָרַת הַטַּ״ל אוֹרוֹת, שֶׁהֵם הַכְּלַל אוֹרוֹת מֵהָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁשָּׁם מְאִירִים שֵׁמוֹת: ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן, שֶׁיַּחְדָּו ל״ט אוֹתִיּוֹת, אֲבָל תִּכְלִית וּמְיָד שֶׁחָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, נִמְשָׁךְ עָלָיו מ׳ מַלְקִיוֹת, וְכֵן עַל כָּל אֶחָד שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בַּמִּדְבָּר, פֶּרֶק ה׳, סִימָן ה׳) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כה, ג): ״וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ״ וְגוֹ׳, וְלָמָּה חִיַּבְתּוֹ תּוֹרָה לִתֵּן לוֹ מַלְקִיוֹת מ׳? לְפִי שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְמ׳ יוֹם, וְגָרַם מִיתָה לְעַצְמוֹ שֶׁנּוֹצַר בְּמ׳

יוֹם, יִלֶּקֶה מ׳, וְיֵצֵא יְדֵי עָנְשׁוֹ, כְּשֵׁם שֶׁנַּעֲשָׂה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁחָטָא, וְנִתְחַיֵּב מִיתָה, וְנִלְקָה מ׳, שֶׁנִּתְקַלֵּל הָעוֹלָם בְּחֶטְאוֹ מ׳ קְלָלוֹת: י׳ לְאָדָם וְי׳ לְחַוָּה וְי׳ לַנָּחָשׁ וְי׳ עַל הָאָרֶץ, עַיֵּן שָׁם; וּבְתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן מח, פה.) אִיתָא: אַרְבָּעִים מְלָאכוֹת חָסֵר חַד אִנּוּן לְקַבֵּל אַרְבָּעִים מַלְקוֹת חָסֵר חַד, וְאִנּוּן עֲשָׂרָה דְּלָקָה אָדָם וַעֲשָׂרָה לְחַוָּה וַעֲשָׂרָה לַנָּחָשׁ וְתִשְׁעָה לְאַרְעָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְהֵאִיר עַל זֶה בִּ׳בְאֵר לַחַי רֹאִי׳, וּפֵרֵשׁ עַל־פִּי מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק מד): דְּלְאַחַר הַחֵטְא שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שִׁלְשְׁתָּן: אָדָם וְחַוָּה וְנָחָשׁ, וְגָזַר עַל כָּל אֶחָד מֵהֶם דִּין מִתֵּשַׁע קְלָלוֹת, וְהַמָּוֶת הוּא קְלָלָה הָעֲשִׂירִית. וּלְפִי זֶה מוּבָן, שֶׁהָאָרֶץ לֹא נִתְקַלְּלָה רַק בְּתֵשַׁע קְלָלוֹת, דְּהָא מִיתָה לֹא שַׁיָּךְ בָּהּ, עַיֵּן שָׁם; וְאָתֵי שַׁפִּיר לָמָּה ל״ט מַלְקוֹת דַּיְקָא? וְעַיֵּן בְּרַעְיָא מְהֵימָנָא (תִּצְוֶה רפ:): וְאִלֵּין דְּסָרְחוּ בְּח׳ [שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה], תָּקִין לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַחְאָה בְּיוּ״ד ה״א וָא״ו, דְּאִנּוּן אַרְבָּעִים חָסֵר חַד, וּבְהַאי שְׁמָא מָחְאָה קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲשָׂרָה מַכְתְּשִׁין לָאָדָם, וַעֲשָׂרָה לְחַוָּה, וַעֲשָׂרָה לַנָּחָשׁ, וְתִשְׁעָה לְאַרְעָא, בְּגִין דְּכֻלְּהוּ סָרְחוּ בְּאָת ה׳, וּבְגִין דָּא אִתְמַר ״כִּי עָשִׂיתָ זֹאת״ [שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה], עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁכָּל הַל״ט מַלְקוֹת נִמְשָׁךְ מֵחֶטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, כִּי מֵאָז נֶחְסַר הָעוֹלָם. וְעַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְתַקֵּן וּלְמַלֵּא אֶת הַחִסָּרוֹן שֶׁל הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא כְּלַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּ״ל. וּבָאֹפֶן הַזֶּה יִזְכֶּה לְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם עִם הָאָרַת זִיו הַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן לְהַשְׁרָאַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁאָנוּ מְזַהֲרִין עָלֶיהָ בְּכָל יוֹם, שֶׁזּוֹ מִצְוַת קְרִיאַת־שְׁמַע בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר וְכַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַחֲזִיר הָעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ, וְדוֹ״ק].

ה וּשְׁמִירַת הַבְּרִית יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי בְּחִינוֹת: יֵשׁ מִי שֶׁזּוּוּגוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא שׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ עַל־פִּי הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ מִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית,

ה) וּשְׁמִירַת הַבְּרִית (סוֹבֵב עַל מַה שֶׁאָמַר, שֶׁלִּזְכוּת שֶׁיָּאִיר לוֹ כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּטַ״ל אוֹרוֹת, עַד שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְאַיִן נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ), יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי בְּחִינוֹת, הַיְנוּ שְׁתֵּי הַנְהָגוֹת: יֵשׁ מִי שֶׁזּוּוּגוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם הַטַּיָּלִין (כְּתֻבּוֹת סב.), תַּלְמִידִים צְעִירִים, עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י: עוֹנָתָן בְּכָל יוֹם. **וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא שׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ עַל־פִּי הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה,** וּמוּבָן מִמֵּילָא, כִּי כָּל זֹאת עוֹשִׂין, כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מֵחֵטְא, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי כָּל עִקַּר זִוּוּגָם בְּכָל יוֹם הוּא רַק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן מִזְדַּוְּגִין בְּכָל יוֹם; כִּי בְּוַדַּאי כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, מֻתָּר לוֹ לְהִזְדַּוֵּג אֲפִלּוּ בְּכָל יוֹם, אֲבָל שֶׁלֹּא יֵצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם. **וְיֵשׁ מִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית, שֶׁזּוּוּגוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת** [בְּכִתַּב־יָד, מִלֵּיל שַׁבָּת לְלֵיל שַׁבָּת], (עַיֵּן כְּתֻבּוֹת סב:): עוֹנָה שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם; [וְעַיֵּן בְּרַמְבַּ״ם, פֶּרֶק י״ד מֵהִלְכוֹת אִישׁוּת, הֲלָכָה א׳): וְדֶרֶךְ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתָן מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְלֵילֵי שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם]; וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם (וַיֵּרָא קיב.): רַב אַבָּא אָמַר, מַאי דִּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל כ, כ): ״וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ״, אֶלָּא אֵין עוֹנָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֶלָּא מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ פט.) עַל פָּסוּק (יְשַׁעְיָה נו, ד): ״כֹּה אָמַר ה׳ לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי״ וְגוֹ׳, מַאן סָרִיסִים? אִלֵּין אִנּוּן חַבְרַיָּא דִּמְשַׁתַּדְּלִי בְּאוֹרַיְתָא

וּמְסָרְסֵי גַּרְמַיְיהוּ כָּל שִׁתָּא יוֹמִין דְּשַׁבַּתָּא וְלָעָאן בְּאוֹרַיְתָא, וּבְלֵילְיָא דְּשַׁבַּתָּא מְזָרְזֵי גַּרְמַיְיהוּ בְּזוּוּגָא דִּלְהוֹן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיַּקְהֵל רד:): עוֹנָתָן דְּחַכִּימִין דְּיָדְעֵי רָזִין עִלָּאִין מִלֵּילְיָא דְּשַׁבַּתָּא לְלֵילְיָא דְּשַׁבַּתָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם [וְעוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ].

וְהוּא הַיְנוּ שְׁנֵי מִינֵי זִוּוּגִין הֵם: **בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה**; זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה, כִּי בְּהַהוּא שַׁעֲתָא זִוּוּגָא עִלָּאָה אִשְׁתַּכַּח (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים פב.); הַיְנוּ כִּי בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ אָז מֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד, וּמִזְדַּוְּגִין כַּחֲדָא עָלְמָא הָדֵין בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, כִּי אָז מֵאִיר הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן, וְעַל־כֵּן אָז דַּיְקָא רַעֲוָא דְּרַעֲוָא אִשְׁתַּכַּח, וְאָז מִזְדַּוְּגִין הַצַּדִּיקִים בִּנְשׁוֹתֵיהֶן. זִוּוּג שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, כִּי אָז אֵין מֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי, כִּי אִם בְּהִתְלַבְּשׁוּת בְּכַמָּה מִינֵי לְבוּשִׁין וְהַסְתָּרוֹת, וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ נִפְרָד עָלְמָא הָדֵין מֵעָלְמָא דְּאָתֵי,

חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז הֲמוֹן־עַם מִזְדַּוְּגִין.

(עַכְשָׁו יְקַשֵּׁר אֶל מַה שֶּׁאָמַר לָעֵיל, שֶׁבְּרִית מְכֻנֶּה בְּשֵׁם שַׁדַּ״י, וְיִפָּרֵשׁ אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ שַׁדַּ״י שֶׁל שַׁבָּת, וְשַׁדַּ״י שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל). **וְזֶה בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי** [(בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מו, סִימָן ב׳): אֲנִי אֵל שַׁדַּי, אֲנִי הוּא שֶׁאָמַרְתִּי לְעוֹלָמִי וְלַשָּׁמַיִם דַּי, לָאָרֶץ דַּי, שֶׁאִלּוּלֵא שֶׁאָמַרְתִּי לָהֶם דַּי, עַד עַכְשָׁו הָיוּ נִמְתָּחִים וְהוֹלְכִים, עַיֵּן שָׁם; (חֲגִיגָה יב.): אֲנִי אֵל שַׁדַּי, אֲנִי הוּא שֶׁאָמַרְתִּי לְעוֹלָמִי דַּי, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַיָּם, הָיָה מַרְחִיב וְהוֹלֵךְ, עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיִבְּשׁוֹ, עַיֵּן שָׁם]. וּכְפִי שֶׁמּוּבָן, זֶה הָיָה בִּכְנִיסַת שַׁבָּת, שֶׁאָז דַּיְקָא צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַמְּלָאכוֹת, וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה, הַיְחוּד הָעֶלְיוֹן, בְּחִינַת ׳סוֹבֵב כָּל עָלְמִין׳, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שַׁדַּ״י דִּלְעֵילָּא, הַיְנוּ הַצִּמְצוּם שֶׁל שַׁבָּת, כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ, וְגָעַר בְּעוֹלָמוֹ לוֹמַר דַּי — עַד פֹּה תָּבוֹא כַּנַּ״ל. וְיֵשׁ בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל חֹל, הַיְחוּד שִׁלְמַטָּה, בְּחִינַת ׳מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין׳, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שַׁדַּ״י דִּלְתַתָּא, הַיְנוּ הַצִּמְצוּם שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁגַּם בְּחֹל יֵשׁ צִמְצוּמִים מִמְּלָאכָה לַחֲבֵרְתָּהּ, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַמִּצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁלֹּא יִגַּע בַּמֶּה שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ לוֹ וְכוּ׳.

שֶׁזִּוּוּגוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וְהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה.

וְזֶה בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי׳ (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה פָּרָשָׁה מו, חֲגִיגָה יב), **שֶׁצִּמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַמְּלָאכוֹת, וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה. וְיֵשׁ בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל חֹל, שֶׁגַּם בְּחֹל יֵשׁ צִמְצוּמִים מִמְּלָאכָה לַחֲבֵרְתָּהּ, וְזֶה בְּחִינַת מַטַּ״ט, שֶׁשִּׁלְטָנוּתָהּ שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, בְּחִינַת שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה**

וְזֶה בְּחִינַת מַטַּ״טרוֹן, שֶׁיֵּשׁ מַלְאָךְ שֶׁשִּׁלְטָנוּתוֹ שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, כִּי הוּא בְּחִינַת וָא״ו, עוֹלַם הַיְצִירָה, וְדֶרֶךְ שְׁלִיחָתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה אֶת שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, כְּלַל גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, וְהוּא נֶגֶד **בְּחִינַת שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה**, הַכְּלוּלִים מִוָּא״ו בְּחִינוֹת: כָּשֵׁר פָּסוּל, טָהוֹר טָמֵא, אָסוּר מֻתָּר, (כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ע׳): **בְּרֵאשִׁי״ת** — בָּרָא שִׁי״ת, וְדָא מַטַּטרוֹ״ן אוֹת בַּצָּבָא דִּילֵיהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר בַּהַקְדָּמָה ב:): דְּאִיהוּ כָּלִיל שִׁית יוֹמִין דְּחֹל וְשָׁלִיט עֲלַיְיהוּ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּתִקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן כא): בְּיוֹמִין דְּחֹל שָׁלִיט מַטַּ״ט, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּהַתִּקּוּנִים מִזֹּהַר חָדָשׁ): מַטַּ״ט מִינָהּ אִתְיַיהֲבוּ שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה טָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בַּזֹּהַר, פָּרָשַׁת צַו כט:): מַטַּטרוֹ״ן

כְּלִיל שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (זֹהַר מִשְׁפָּטִים קטו.): מַטַ״ט עֻבְּד ה׳ כְּלִיל שִׁית סִטְרִין כְּחוּשְׁבָּן שִׁית אַתְוָן דִּילֵיהּ, שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה, עַיִן שָׁם; (וּבִכְתְבֵי הָאֲרִי זַ״ל) (עֵיִן בָּעֵץ חַיִּים, שַׁעַר מו, פֶּרֶק ז׳), כִּי מַטַטרו״ן גִּימַטְרִיָּה שַׁדַּ״י שֶׁהוּא בְּיִסּוֹד הָעֶלְיוֹן הַנִּקְרָא חַ״י, וְאֵלּוּ הֵם סוֹד ט״ט מִן מַטַטרו״ן, וּשְׁאָר אוֹתִיּוֹת הֵם רמו״ן גִּימַטְרִיָּה נוּרִיאֵל, וְזֶה סוֹד ׳וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב׳, פֵּרוּשׁ, כִּי הַחַיּוֹת הֵם בְּיצִירָה, סוֹד ׳רָצוֹא וָשׁוֹב׳, כִּי ׳רָצוֹא׳ גִּימַטְרִיָּה ׳נוּרִיאֵל׳, שֶׁהוּא סוֹד אוֹתִיּוֹת רמו״ן שֶׁל מַטַטרו״ן, ׳וָשׁוֹ״ב׳ גִּימַטְרִיָּה ׳שַׁדַּ״י׳, שֶׁהוּא כָּל שֵׁם שֶׁל מַטַטרו״ן, עַיִן שָׁם; וְיֵעָלֶה בְּקָנֶה אֶחָד עִם מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיֵּשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שַׁדַּ״י שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, אֲשֶׁר זֶהוּ ׳רָצוֹא וָשׁוֹב׳, כִּי שֵׁם מַטַטרו״ן נִתְחַלֵּק לִשְׁנַיִם, הַיְנוּ שַׁדַּ״י שֶׁל שַׁבָּת — יְחוּדָא עִלָּאָה — רָצוֹ״א, שַׁדַּ״י שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל — יְחוּדָא תַּתָּאָה — וָשׁוֹ״ב, כִּי ׳רָצוֹ״א׳ גִּימַטְרִיָּה ׳נוּרִיאֵל׳, שֶׁעוֹלֶה כְּמִנְיַן רמו״ן מֵהַמַּלְאָךְ מַ׳טַטר׳וֹן׳, יְחוּדָא עִלָּאָה, יְחוּד שֶׁל שַׁבָּת, ׳וָשׁוֹ״ב׳ גִּימַטְרִיָּה ׳שַׁדַּ״י׳, שֶׁהוּא כָּל שֵׁם שֶׁל מַטַטרו״ן, יְחוּדָא תַּתָּאָה, יְחוּד שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְהָבֵן. (וּמַה שֶּׁכָּתַב, כִּי ׳מַטַטרו״ן׳ גִּימַטְרִיָּה ׳שַׁדַּ״י׳, שֶׁהוּא בְּיִסּוֹד הָעֶלְיוֹן הַנִּקְרָא חַ״י, וְאֵלּוּ הֵם סוֹד ט״ט מִן מַטַטרו״ן (עֵיִן שָׁם עֵץ חַיִּים, שַׁעַר מד, פֶּרֶק ה׳), שֶׁמְּפָרֵשׁ ו׳ צְרוּפִים שֵׁם שַׁדַּ״י פָּשׁוּט: שד״י, שי״ד, די״ש, דש״י, יש״ד, יד״ש, הֵם חַי אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד ט״ט, עַיִן שָׁם), וְהָבֵן, שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל מַטַטרו״ן כְּשֵׁם רַבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כג): **״כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ״** (כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י שָׁם), ״הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִינוֹתִי, הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, אַל תַּמֵּר בּוֹ, כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ״. פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י זַ״ל: ׳הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו — כִּי שְׁמִי מְשֻׁתָּף בּוֹ׳. ׳וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: זֶה מַטַטרוֹן, שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ, מַטַטרו״ן בְּגִימַטְרִיָּה שַׁדַּ״י׳, עַיִן שָׁם וְכַנַּ״ל; שֶׁהַנְהָגַת הָעוֹלָם הַזֶּה מָסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָךְ מַטַטרו״ן, שֶׁהוּא שֵׁם שַׁדַּ״י, שֶׁכָּלוּל מִיְּחוּדָא עִלָּאָה וּמִיְּחוּדָא תַּתָּאָה, רָצוֹ״א וָשׁוֹ״ב, וְעַל־כֵּן הַזְּהִיר: ״הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ״, כִּי וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמַטַ״ט בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וּמַנְהִיג הָעוֹלָם עַל יָדוֹ, וְלָכֵן ״הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו״ וְלֹא תֵּצֵא מִגְּבוּל הַהֲלָכָה, ״כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם, כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ״, כִּי כְּמוֹ שֶׁגַּם בְּיִחוּדָא עִלָּאָה צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִלְּמַעְלָה לְמַדְרֵגָתוֹ, כְּמוֹ־כֵן בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגְּדֶר הַהֲלָכָה, וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לֹא לָצֵאת מֵהַהֲלָכָה עַל־כָּל־פָּנִים, כִּי אַף שֶׁלְּמַדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת זוּוּגֵי וְיִחוּדֵי הַמִּדּוֹת בְּשָׁעַת זוּוּגָךְ, אֵינְךָ זוֹכֶה עַדַיִן לְהַשִּׂיגָם, שֶׁכָּל זֶה הוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, עַל־כָּל־פָּנִים אַל תֵּצֵא מִגְּדֶר הַהֲלָכָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא יְחוּדָא תַּתָּאָה, ״כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם, כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ״. וּכְפֵרוּשׁ רַשִׁ״י זַ״ל: ׳שְׁמִי מְשֻׁתָּף בּוֹ׳; הַיְנוּ הַהֲלָכָה, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, טָמֵא טָהוֹר, אָסוּר מֻתָּר, כָּשֵׁר פָּסוּל, הוּא מַטַ״ט, וּשְׁמִי בְּקִרְבּוֹ, כִּי הֲלָכָה זוֹ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּתְנַהֲגוּ כָּךְ כְּפִי דִּינֵי הַתּוֹרָה. וְעַל־כֵּן אִם אֵין אַתָּה יָכוֹל עַדַיִן לְהַשִּׂיג אֶת יְחוּדָא עִלָּאָה, שֶׁהוּא סוֹד זוּוּגֵי וְיִחוּדֵי הַמִּדּוֹת בְּשָׁעַת זוּוּגָךְ, עַל־כָּל־פָּנִים אַתָּה צָרִיךְ לִרְאוֹת, שֶׁלֹּא לָצֵאת מִגְּדֶר

(כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבִכְתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל), **שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת כג): **״כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ״** (כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י שָׁם), **וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמַטַ״ט בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל וּמַנְהִיג הָעוֹלָם עַל־יָדוֹ:**

הַהֲלָכָה, חַס וְשָׁלוֹם, "רַק הִשָּׁמֶר מְפָנָיו וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, אַל תַּמֵּר בּוֹ, כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם, כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ" דַּיְקָא, כִּי בְּוַדַּאי הָיָה טוֹב שֶׁתִּזְכֶּה בְּעֵת זִוּוּגְךָ לְיַחֵד כָּל יִחוּדֵי הַשֵּׁמוֹת וְהַמִּדּוֹת, שֶׁכָּל זֶה הוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, אֲבָל אִם אֵין אַתָּה זוֹכֶה לָזֶה, אֵין עָלֶיךָ עֹנֶשׁ, אֲבָל אִם אֵינְךָ מְזַדֵּוֵג כְּפִי הַהֲלָכָה, יֵשׁ עָלֶיךָ עֹנֶשׁ, כִּי עַל־כָּל־פָּנִים פַּשְׁטוּת הַהֲלָכָה תִּרְאֶה לְהַשְׁמֵר, "כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ", וְזֶה רָצוֹנִי, וְדוֹ"ק].

ו) וְזֶה בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה; הַיְנוּ יְחוּדָא עִלָּאָה זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת חָכְמַת הַקַּבָּלָה, גִּלּוּי אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, יְחוּדָא תַּתָּאָה זֶהוּ בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת לְמוּד הַהֲלָכָה, פְּשָׁטֵי אוֹרַיְתָא, כְּלַל דִּינֵי הַתּוֹרָה, הַמְלֻבָּשִׁים בִּלְבוּשֵׁי עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּגוֹן: הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת אֶל דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. (וְכָל זֶה מְקֻשָּׁר אֶל מַה שֶּׁהִתְחִיל: מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, הוּא עֲדַיִן רָחוֹק מִתְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהוּא יָרוּד יוֹתֵר, שָׁם הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת יוֹתֵר בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי, וְאֵינוֹ יוֹרֵד לְעֹמֶק הָאֱלָקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַתּוֹרָה. וְכַמּוּבָא בְּשַׁעַר הַמִּצְוֹת (פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן): קַבָּלָה בָּאֲצִילוּת, תַּלְמוּד בַּבְּרִיאָה, מִשְׁנָה בִּיצִירָה, מִקְרָא בָּעֲשִׂיָּה וְכוּ', הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁהוּא יָרוּד יוֹתֵר, הַיְנוּ בְּעוֹלָם עֲשִׂיָּה, שָׁם הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁים וְסִפּוּרִים יוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁנִּתְעַלֶּה מֵעוֹלָם אֶל עוֹלָם — נִתְבָּרֵר יוֹתֵר, הַיְנוּ מִשְׁנָה, שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא, הוּא בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וְתַלְמוּד, שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה, הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְקַבָּלָה, שֶׁמְּפָרֵשׁ וּמְגַלֶּה אֶת הָאֱלָקוּת שֶׁבַּבְּרִיאָה וְיִצִירָה וַעֲשִׂיָּה, הוּא בָּאֲצִילוּת, כִּי שָׁם הוּא תַּכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, עֶצֶם גִּלּוּי תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וְהָבֵן).

וְזֶה בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה. קַבָּלָה הִיא בְּחִינַת "הִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ", רָאשֵׁי־תֵבוֹת קַבָּלָה, וַהֲלָכָה הִיא בְּחִינַת "הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ", רָאשֵׁי־תֵבוֹת הֲלָכָה, כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת. "הִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ", זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה; הַיְנוּ סוֹד הַבִּטּוּל

קַבָּלָה הִיא בְּחִינַת (תְּהִלִּים כט, ב): "הִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ", רָאשֵׁי תֵּבוֹת: קַבָּלָה לְמַפְרֵעַ, וַהֲלָכָה הִיא **בְּחִינַת** (שָׁם ק, א): "הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ", רָאשֵׁי תֵּבוֹת: הֲלָכָה בְּיֹשֶׁר; וְיֵשׁ לְהָבִין, לָמָּה אוֹתִיּוֹת קַבָּלָה מְרֻמָּזוֹת בַּפָּסוּק לְמַפְרֵעַ, וְאוֹתִיּוֹת הֲלָכָה מְרֻמָּזוֹת בַּפָּסוּק כְּסִדְרָן? אַךְ יֵשׁ לוֹמַר, עַל־פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (חֲגִיגָה יג.): אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר, תָּא וְאַגְמְרָן בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה, אָמַר לֵיהּ: לָא קָשָׁאֵי, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י ז"ל: 'לֹא זָקַנְתִּי', עַיֵּן שָׁם; חֲרִי כִּי סִתְרֵי תּוֹרָה צְרִיכִין לְלִמּוּד בִּימֵי זְקֻנָתוֹ, כִּי אָז לִבּוֹ דּוֹאֵג, וְהַשַּׁ"ךְ ז"ל כָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (יוֹרֶה דֵּעָה, סִימָן רמו, סָעִיף קָטָן ו'): יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁלֹּא לִלְמֹד קַבָּלָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, עַיֵּן שָׁם; וּלְפִי זֶה יוּבַן הֵיטֵב, דְּמִשּׁוּם הָכִי נִרְמַז הַקַּבָּלָה לְמַפְרֵעַ, לְהוֹרוֹת שֶׁצְּרִיכִין לִלְמֹד חָכְמַת הַקַּבָּלָה כַּאֲשֶׁר הוּא בֶּן אַרְבָּעִים, וּלְתַקֵּן גַּם עַל הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים הַקּוֹדְמִים, שֶׁיַּעֲלֶה לְמוּדוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, אֲבָל הֲלָכָה הוּא כְּסִדְרָן, לִלְמֹד מִנְּעוּרָיו כְּסִדְרָן (מִפִּי ר' אֶפְרַיְמ'ל זַ"ל).

כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת (עֵץ חַיִּים, שַׁעַר בִּפְרִי עֵץ חַיִּים), כַּוָּנַת "מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ", רָאשֵׁי תֵּבוֹת הַ'לְ'כ'ה'.

(וַעֲכְשָׁו יְפָרֵשׁ אֵיךְ חָכְמַת הַקַּבָּלָה, גִּלּוּי אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, הוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה, וְלִמּוּד הַהֲלָכָה דִּינֵי הַתּוֹרָה, הַשַּׁיָּכִים לְכֹלֶל כָּל הַבְּרִיאָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה).

"הִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ" — זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה; הַיְנוּ סוֹד הַבִּטּוּל

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הִשְׁתַּחֲוָיָה מוֹרָה עַל הַבִּטּוּל, וְהַכְּלוּת שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי לְגַבֵּי זֶה שֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה אֵלָיו, כִּי (קִדּוּשִׁין לא.): הִשְׁתַּחֲוָאָה זוֹ פְּשׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל, וּמְגַלֶּה הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא עַל עַצְמוֹ וְעַל כְּלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה; כִּי כָּל הַהִשְׁתַּחֲוָאוֹת הֵם בִּבְחִינַת בִּטּוּל, שֶׁנּוֹפֵל לָאָרֶץ וּמִשְׁתַּחֲוֶה, וּפוֹשֵׁט יָדָיו וְרַגְלָיו בְּבִטּוּל כָּל הַהַרְגָּשׁוֹת, מֵחֲמַת גֹּדֶל אוֹר הַצַּח שֶׁנִּגְלֶה אֵלָיו

עֹלָה, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת, וְזֶה בְּחִינַת בְּרִית עֹלָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַהִשְׁתַּחֲוָיָה, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית מב): ״וַיָּבֹאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ״, **וְהוּא בְּחִינַת ״הַדֶּרֶת קֹדֶשׁ״, בִּבְחִינַת** (דְּבָרִים לג): ״**בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ״.**

(עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, אִישׁוּת, הֲלָכָה ד׳, אוֹת יט), אֲשֶׁר כָּל זֶה מְרַמֵּז לִיחוּדָא עִלָּאָה כַּנַּ״ל, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת כָּל מְצִיאוּתוֹ וְאֶת כָּל הַבְּרִיאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָז הוּא שְׁבִיתָה וְקַיְמָא, הַכֹּל בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה בְּחִינַת בְּרִית עֹלָה, הַיְסוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁשָּׁם עִקַּר הַהִשְׁתַּחֲוָיָה, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית מב, ו): ״וַיָּבֹאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ״; כִּי יוֹסֵף הוּא בְּחִינַת תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, כִּי הוּא אָחַז בִּשְׁלֵמוּת בְּיִחוּדָא עִלָּאָה, קְדֻשַּׁת הַבְּרִית. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב קפד.): יוֹסֵף אִיהוּ בְּרִית עִלָּאָה וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַיִן בְּפָרָשַׁת וַיְחִי (דַּף נא): יוֹסֵף נְטַר לֵהּ בְּרִית לְתַתָּא, וּנְטַר לֵהּ בְּרִית דִּלְעֵילָּא, עַיִן שָׁם. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁאֶחָיו הָיוּ בְּרִית דִּלְתַתָּא כְּנֶגְדּוֹ יִחוּדָא תַּתָּאָה (עַיֵּן בְּאוּר הַלִּקּוּטִים); וְעַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיְחִי ר׳): יוֹסֵף אִיהוּ בְּעַלְמָא דְּדִיכְרָא, וְכֻלְּהוּ שִׁבְטִין בְּעַלְמָא דְּנוּקְבָא אִנּוּן, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ יוֹסֵף הוּא בְּרִית דִּלְעֵילָּא, יִחוּדָא עִלָּאָה, וְהַשְּׁבָטִים הֵם בְּרִית דִּלְתַתָּא, יִחוּדָא תַּתָּאָה. וְעַל־כֵּן ״וַיָּבֹאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ״, כִּי בְּרִית תַּתָּאָה בְּטֵלָה לְגַבֵּי בְּרִית עִלָּאָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת הִשְׁתַּחֲוָיָה; כִּי כְּמוֹ שֶׁבְּרִית תַּתָּאָה, יִחוּדָא תַּתָּאָה, מִשְׁתַּחֲוָה וּמְבַטֶּלֶת עַצְמָהּ לְגַבֵּי בְּרִית עִלָּאָה, יִחוּדָא עִלָּאָה, כֵּן בְּרִית עִלָּאָה יִחוּד עִלָּאָה, נִכְלֶלֶת בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלֶלֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כִּי הַמַּדְרֵגָה הַקְּטַנָּה מִשְׁתַּחֲוֶה וּמִתְבַּטֶּלֶת לְגַבֵּי הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה וְדוֹ״ק]. **וְהוּא יוֹסֵף, בְּחִינַת הַדֶּרֶת קֹדֶשׁ**, כִּי זֶה עִקַּר הַהוֹד וְהֶהָדָר — כְּשֶׁנִּכְלָל לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִשְׁתַּחֲוֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁיּוֹסֵף אָחַז בְּהַהוֹד וְהֶהָדָר הַזֶּה, **בִּבְחִינַת** (דְּבָרִים לג, יז): ״**בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ״**, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל יוֹסֵף. וְאָמַר עָלָיו ׳הָדָר לוֹ׳, כִּי זֶהוּ עִקַּר הֶהָדָר, כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל מִכֹּל וָכֹל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא, פֶּרֶק נו, סִימָן ג׳): הַכֹּל בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה (הַיְנוּ כָּל הַיְשׁוּעוֹת נִמְשָׁכוֹת עַל הָאָדָם, רַק בִּזְכוּת שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת יִחוּד עִלָּאָה). אַבְרָהָם לֹא חָזַר מֵהַר הַמּוֹרִיָּה בְּשָׁלוֹם, אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כב, ה): ״וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם״; יִשְׂרָאֵל לֹא נִגְאֲלוּ, אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד, לא): ״וַיַּאֲמֶן הָעָם וְגוֹ׳ וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ״; הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כד, א): ״וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרָחֹק״; חַנָּה לֹא נִפְקְדָה אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל־א׳ א, כח): ״וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַה׳״; הַגָּלֻיּוֹת אֵינָן מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה כז, יג): ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל, וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר, וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה׳ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָיִם״; בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ לֹא נִבְנָה אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צט, ט): ״רוֹמְמוּ ה׳ אֱלֹקֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ״; הַמֵּתִים אֵינָן חַיִּים אֶלָּא בִּזְכוּת הִשְׁתַּחֲוָיָה,

שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם צה, ו): ״בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה לִפְנֵי ה׳ עוֹשֵׂנוּ״, עַיֵּן שָׁם; כִּי כָּל זֶה הוּא סוֹד הַבְּטוּל לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יְחוּדָא עִלָּאָה. וּמִי שֶׁאוֹחֵז בָּזֶה, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, וּלְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְיִהְיֶה צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ כָּל טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל.

**״הָרִיעוּ לַה׳ כָּל הָאָרֶץ״, זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם וּלְהַרְאוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּתוֹךְ כָּל הַנִּבְרָאִים וּבְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה ״הָרִיעוּ לַה׳ כָּל הָאָרֶץ״, שֶׁכָּל הָאָרֶץ יָרִיעוּ וְיַזְמְרוּ גַּם הֵם זְמִירוֹת לַה׳, בְּהִתְגַּלּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לָהֶם, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל חֹל, שֶׁאָז הוּא זְמַן הָעֵסֶק וְהָעֲשִׂיָּה בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת מַטַּ״ט, שֵׁם הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הוֹרַדַת הַשֶּׁפַע בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, הַיְנוּ בִּימֵי הַמַּעֲשֶׂה, כִּי אָז אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹבֵר דֶּרֶךְ צְמָצוּם הָעוֹלָם, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מַלְאָךְ מַטַּ״ט הוּא שַׁדַּ״י, הַיְנוּ הַצִּמְצוּם, שֶׁשִּׁלְטְנוּתָהּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כִּי אָז הַנְהָגַת הַטֶּבַע, שֶׁבִּבְחִינָה זוֹ נִרְאֶה הָעוֹלָם בִּבְחִינַת יֵשׁ וְדָבָר נִפְרָד, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה; כִּי מַטַּ״ט הוּא ו׳ קְצָווֹת דִּיצִירָה, שֶׁנִּקְרָאִים שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְשָׁם נִקְרָא מַטַּ״ט, בִּבְחִינַת נַעַר, הַיְנוּ מֹחִין דְּקַטְנוּת, כִּי בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁאָז הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד, שֶׁעוֹבֵד וְשַׁיָּךְ אֶצְלוֹ אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל וְכוּ׳, עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת צַו כט:): וְרוּחַ דְּשָׁלְטָא בְּיוֹמֵי דְּחֹל עַל עֶבֶד ה׳, אִיהִי מַעֲבָדָא דְּמַלְכָּא מַטַּטְרוֹ״ן כָּלִיל שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב קעט:):

״הָרִיעוּ לַה׳ כָּל הָאָרֶץ״, זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל חֹל, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת מַטַּ״ט, שֶׁשִּׁלְטְנוּתָהּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. וְזֶה: ״הָרִיעוּ״ (לְשׁוֹן תְּרוּעָה וְזִמְרָה), בְּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כד): **״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״, כִּי מַטַּ״ט הוּא בְּבְחִינַת כָּנָף, לְשׁוֹן ״וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ״** (שָׁם ל), **כִּי בּוֹ מִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל כַּיָּדוּעַ:**

סוֹבֵב עַל מַטַּ״ט, כִּי מַטַּ״ט הוּא בְּבְחִינַת כָּנָף, שֶׁהוּא עוֹף בַּעַל שִׁשָּׁה כְּנָפַיִם. וְעַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן מו, פג.): בְּרֵאשִׁית — בָּרָא שִׁי״ת, וְאָנוֹן שִׁית גַּדְפִּין וְכוּ׳, וְאָנוֹן שִׁית סְפִירָן דְּכָלִיל הַאי עוֹף דְּאִיהוּ עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא וְכוּ׳, וְאִית מָאן דְּיָרִית רוּחָא מֵהַהוּא עוֹף, דְּאִיהוּ נַעַר שְׁמֵהּ כְּשֵׁם רַבֵּהּ, עַיֵּן שָׁם. [וְעַיֵּן (בְּלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, סִימָנֵי עוֹף טָהוֹר, הֲלָכָה ג׳, אוֹת א׳), שֶׁמַּטַּ״ט, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הוּא בְּחִינַת עוֹף, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל הָעוֹפוֹת, עַיֵּן שָׁם]; וְעַיֵּן (בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים ב:): וְעוֹף דְּאִיהוּ צִפּוֹר דִּילֵיהּ, אִיהוּ מַטַּטְרוֹ״ן, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ גַּם ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״, שֶׁהוּא מַטַּ״ט, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָרֶץ, כִּי כָּנָף הוּא לְשׁוֹן **״וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ״** (שָׁם ל, כ), הַיְנוּ לְבוּשׁ, **כִּי בּוֹ מִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כַּיָּדוּעַ. ״זִמְרַת שָׁמַעְנוּ״**, הַיְנוּ גַּם הָאָרֶץ שֶׁעַדַיִן מְכֻסֵּית עַל־יְדֵי כָּנָף שֶׁהוּא מַטַּ״ט, בְּחִינַת שַׁדַּ״י, נַעַר דְּאִיהוּ יֶלֶד מִסְכֵּן דְּלֵית לֵהּ מִגַּרְמֵיהּ כְּלוּם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא מֹחִין דְּקַטְנוּת כַּנַּ״ל. **(עַכְשָׁו** יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׂגָתוֹ, שֶׁמַּטַּ״ט הוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, וְאֵיךְ שֶׁמֻּנָּח בְּתוֹךְ הַפָּסוּק): וְזֶה ״הָרִיעוּ״ (לְשׁוֹן תְּרוּעָה וְזִמְרָה); הַיְנוּ פֵּרוּשׁוֹ הַפָּשׁוּט שֶׁל ״הָרִיעוּ״ זֶהוּ ״זִמְרָה״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפְסוּקִים רַבִּים (תְּהִלִּים מז, ב): ״״הָרִיעוּ״ לֵאלֹקִים בְּקוֹל ״רִנָּה״״; (שָׁם צה, ב): ״״בִּזְמִרוֹת״ נָרִיעַ לוֹ״; (שָׁם לג, ג): ״הֵיטִיבוּ ״נַגֵּן״ ״בִּתְרוּעָה״״; וְכֵן הַרְבֵּה. (וְעַכְשָׁו יְגַלֶּה אֵיךְ הַשַּׂיָּכוּת לְמַטַּ״ט עִם הָאָרֶץ): **בְּבְחִינַת** (יְשַׁעְיָה כד, טז): **״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ״**, וְכָנָף

צְמָצוּם, הֶסְתֵּר פָּנִים, קְטָנוּת — בְּחִינַת נַעַר, גַּם מִשָּׁם נִשְׁמָע הַזְּמִירוֹת, הֵינוּ אֶת עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְּחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, ״הָ׳רִיעוּ לַ׳ה כָּל הָ׳אָרֶץ״, כִּי גַּם גַּשְׁמִיּוּת הָאָרֶץ, הַמְלֻבֶּשֶׁת עַכְשָׁו בִּלְבוּשׁ מַטַ״ט, שֶׁהוּא הַשְּׁלִיחַ, בְּחִינַת הַטֶּבַע, גַּם תִּגַּלֶה אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ: ״וְהָיָה עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ מַטַ״ט.

ז וְזֶה בְּחִינַת רָזִין, וְרָזִין דְּרָזִין, רָזִין דְּרָזִין הוּא בְּחִינַת הֲלָכָה, רָזִין דְּרָזִין הוּא בְּחִינַת קַבָּלָה. הִתְלַבְּשׁוּת הַקַּבָּלָה בַּהֲלָכָה הוּא בְּחִינַת הַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת

[**וּמִכָּל** זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִלְמֹד הֲלָכָה וְקַבָּלָה; הֲ׳לָ׳כ׳ה הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ״הָ׳רִיעוּ לַ׳ה כָּל הָ׳אָרֶץ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, פַּשְׁטוּת הֲלָכָה הַשַּׁיֶּכֶת בְּכָל עִנְיְנֵי אֶרֶץ, שֶׁהֵם הַדִּינִים הַנֶּחֱלָקִים אֶל עִנְיְנֵי דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. וְקַ׳בָּ׳לָ׳ה׳ הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ״הִ׳שְׁתַּחֲוּוּ לַ׳ה׳ בְּ׳הַדְרַת ק׳דֶ׳שׁ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה, סוֹד הָרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת הַגָּנוּז וּמֻסְתָּר בְּתוֹךְ פַּשְׁטוּת הֲלָכָה; כִּי הַכֹּל קְשׁוּרִים וּמְיֻחָדִים בְּיִחוּד גָּמוּר, הֲלָכָה וְקַבָּלָה. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת פִּנְחָס רמד:): וְרַבָּנָן דְּמַתְנִינִין וְאָמוֹרָאִין כָּל תַּלְמוּדָא דִּלְהוֹן, עַל רָזִין דְּאוֹרַיְתָא סְדִרוּ לֵהּ, עַיֵּן שָׁם; וּבְקַבָּלָה מֵאִיר אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְיֻחָד בְּשָׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד, וְעַל־יְדֵי הֲלָכָה וְקַבָּלָה, נִתְיַחֲדִין יַחַד דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֶל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַוַ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשִׂים אֶחָד, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד שְׁמַ״ע יִשְׂרָא״ל הַוַ״ה אֱלֹקֵינ״וּ הַוַ״ה אֶחַ״ד, בָּרוּ״ךְ שֵׁ״ם כְּבו״ד מַלְכוּת״וֹ לְעוֹלָ״ם וָעֶ״ד, סוֹד הַקְּרִיאַת־שְׁמַע שֶׁאָנוּ קוֹרִין בְּכָל יוֹם, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם וּלְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה, הֲלָכָה וְקַבָּלָה, בְּיִחוּדָא שְׁלִים, כִּי הַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּר הוּא, וְדוֹ״ק].

ז) וְזֶה בְּחִינַת רָזִין, וְרָזִין דְּרָזִין. (זֶה סוֹבֵב עַל מַה שֶּׁאָמַר בָּאוֹת הַקּוֹדֵם): יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הֲלָכָה וְקַבָּלָה, יֵשׁ רָזִין וְיֵשׁ רָזֵי דְּרָזִין, הֵינוּ רָזִין הוּא בְּחִינַת ׳הֲלָכָה׳, כִּי גַּם הַהֲלָכָה יֵשׁ בָּהּ סוֹדוֹת, כִּי בָּהֶם מְלֻבָּשׁ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הוּא מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ עָב. רָזֵי דְּרָזִין הוּא בְּחִינַת ׳קַבָּלָה׳, כִּי שָׁם כְּבָר מְגֻלֶּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִים לֵידַע כִּי שְׁנֵיהֶם אֶחָד הֵם, הֵינוּ: נִגְלֶה וְנִסְתָּר; כִּי נִגְלֶה הוּא הַגּוּף שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַנִּסְתָּר הוּא הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.): אוֹרַיְתָא אִית לֵהּ גּוּפָא, וְאִנּוּן פִּקּוּדֵי אוֹרַיְתָא, דְּאִקְרוֹן גּוּפֵי תּוֹרָה, הַאי גּוּפָא מִתְלַבְּשָׁא בִּלְבוּשִׁין, דְּאִנּוּן סִפּוּרִין דְּהַאי עָלְמָא, טְפְשִׁין דְּעָלְמָא לָא מִסְתַּכְּלֵי אֶלָּא בְּהַהוּא לְבוּשָׁא דְּאִיהוּ סִפּוּר דְּאוֹרַיְתָא, וְלָא יָדְעַ יַתִּיר וְלָא מִסְתַּכְּלֵי בְּמַה דְּאִיהוּ תְּחוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא, אִנּוּן דְּיָדְעִין יַתִּיר לָא מִסְתַּכְּלָן בִּלְבוּשָׁא, אֶלָּא בְּגוּפָא דְּאִיהוּ תַּחַת הַהוּא לְבוּשָׁא, חַכִּימִין עַבְדֵי דְּמַלְכָּא עִלָּאָה אִנּוּן דְּקָיְמָא בְּטוּרָא דְּסִינַי לָא מִסְתַּכְּלֵי אֶלָּא בִּנְשָׁמָתָא, דְּאִיהִי עִקָּרָא דְּכָל אוֹרַיְתָא מַמָּשׁ, עַיֵּן שָׁם. **הִתְלַבְּשׁוּת הַקַּבָּלָה בַּהֲלָכָה, הוּא בְּחִינַת הַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה** כַּנַּ״ל; כִּי צָרִיךְ לֵידַע, כִּי גַּם הַשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַהֲלָכָה, גַּם בָּהֶם מְלֻבָּשֶׁת קַבָּלָה, סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כִּי הֲלָכָה וְקַבָּלָה זֶה דָּבָר אֶחָד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם כְּלָל. וְכָל זֶה הוּא תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, הֵינוּ לִמְצֹא אֶת הָאֱלֹקוּת בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט, וּבְכָל דִּין וְהַנְהָגָה שֶׁבַּהֲלָכָה, כִּי הַכֹּל מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב יַחַד: יְחוּדָא עִלָּאָה בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה, הֲלָכָה בְּקַבָּלָה, לְקַשֵּׁר

וּלְשַׁלֵּב וּלְיַחֵד גַּם אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כז.), שֶׁחַנּוֹ״ךְ הוּא מַטַּטרוֹ״ן. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּמִדְרָשׁ תַּלְפִּיּוֹת): חֲנוֹ״ךְ תּוֹפֵר מִנְעָלִים הָיָה, וְעַל כָּל תְּפִירָה אָמַר: בָּרוּ״ךְ שֵׁ״ם כְּבוֹ״ד מַלְכוּת״וֹ לְעוֹלָ״ם וָעֶ״ד, עַיֵּן שָׁם כַּנַּ״ל; שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה — הַלָּכָה, שֶׁקִּשֵּׁר וְיִחֵד כָּל דָּבָר שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְגִלָּה אֶת הָרָזִין וְרָזֵי דְּרָזִין שֶׁל כָּל דָּבָר, וְעַל־כֵּן הָיָה תּוֹפֵר מִנְעָלִים דַּיְקָא; כִּי כָּל הִתְגַּלּוּת שֶׁל כְּלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה, הוּא בְּחִינַת רַגְלַיִן (עַיֵּן לְקַמָּן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), רַגְלֵי הַקְּדֻשָּׁה, וּצְרִיכִים לְהַלְבִּישׁוֹ בְּנַעֲלַיִם, שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בּוֹ הַקְּלִפּוֹת (עַיֵּן עֵץ חַיִּים, שַׁעַר מב); וְעַל כָּל תְּפִירָה וּתְפִירָה אָמַר: בָּרוּ״ךְ שֵׁ״ם כְּבוֹ״ד מַלְכוּת״וֹ לְעוֹלָ״ם וָעֶ״ד, שֶׁהוּא סוֹד יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁגִּלָּה, שֶׁגַּם שָׁם יֵשׁ אֱלֹקוּת, וְהָבֵן. וְזֶה בְּחִינַת (סִיּוּם הַפָּסוּק ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״ הַנַּ״ל), [שֶׁגִּלָּה לָעֵיל, שֶׁזֶּה סוֹד מַטַּ״ט, עַיֵּן שָׁם] : ״צְבִי לַצַּדִּיק רָזִי־לִי רָזִי־לִי״; ׳צְבִי לַצַּדִּיק׳, הַיְנוּ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַזִּוּוּג, כִּי מַאן דְּנָטַר בְּרִית — צַדִּיק אִתְקְרֵי (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, חֵלֶק א׳ קסב.); יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי רָזִין, הַיְנוּ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת ׳הַלָּכָה וְקַבָּלָה׳, בְּחִינַת רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין; כִּי זֶה עִקַּר עֲבוֹדַת הַצַּדִּיק — לְקַשֵּׁר וּלְשַׁלֵּב יַחַד הֲלָכָה וְקַבָּלָה, וּמוֹצֵא אֶת הָאֱלֹקוּת גַּם בְּזֶה הָעוֹלָם. [צְבִ״י עוֹלֶה אֱמוּנָ״ה, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּ״ת, וְצַדִּיק הוּא יְסוֹ״ד בְּרִית, שֶׁזֶּה סוֹד הַיִּחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁמּוֹצֵא אֱלֹקוּת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, בְּרִית תַּתָּאָה, וּמְקַשְּׁרוֹ וּמְשַׁלְּבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּהֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּמַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, רָזִין וְרָזֵי דְּרָזִין, וְכַנַּ״ל].

יְחוּדָא תַּתָּאָה. וְזֶה בְּחִינַת (סִיּוּם הַפָּסוּק מִכְּנַף הָאָרֶץ הַנַּ״ל) : **״צְבִי לַצַּדִּיק רָזִי־לִי רָזִי־לִי״, ״צְבִי לַצַּדִּיק״, הַיְנוּ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַזִּוּוּג, יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי רָזִין, הַיְנוּ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה, בְּחִינַת רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין:**

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֻלִּין ס.) : **״״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם״, שֶׁר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָאֵילָנוֹת ״לְמִינֵהוּ״, נָשְׂאוּ דְּשָׁאִים קַל־וָחֹמֶר בְּעַצְמָן: מָה אִילָנוֹת, שֶׁהֵם גְּבוֹהִים וְאֵינָם תְּכוּפִים, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמִינֵהוּ, כָּל־שֶׁכֵּן אֲנַן, שֶׁאָנוּ קְטַנִּים וּתְכוּפִים, שֶׁצְּרִיכִין לָצֵאת לְמִינֵהוּ. פְּתַח שַׁר הָעוֹלָם וְאָמַר: ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם״׳׳.**

דָּרַשׁ רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא (תְּהִלִּים קד, לא): ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״, פָּסוּק זֶה שֶׁר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (בְּרֵאשִׁית א, יב): ׳לְמִינֵהוּ׳ בָּאִילָנוֹת, נָשְׂאוּ דְּשָׁאִין קַל וָחֹמֶר בְּעַצְמָן: אִם רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵרְבוּבְיָא, לָמָּה אָמַר ׳לְמִינֵהוּ׳ בָּאִילָנוֹת?! וְעוֹד קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִילָנוֹת שֶׁאֵין דַּרְכָּן לָצֵאת בְּעֵרְבוּבְיָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמִינֵהוּ, אָנוּ — עַל אַחַת

(עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בַּמַּאֲמָר): וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֻלִּין ס.): ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם״, שֶׁר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאֵילָנוֹת: ׳לְמִינֵהוּ׳, נָשְׂאוּ דְּשָׁאִין קַל וָחֹמֶר בְּעַצְמָן: מָה אִילָנוֹת, שֶׁהֵם גְּבוֹהִים וְאֵינָם תְּכוּפִים, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ׳לְמִינֵהוּ׳, כָּל שֶׁכֵּן אֲנַן, שֶׁאָנוּ קְטַנִּים וּתְכוּפִים, שֶׁצְּרִיכִין לָצֵאת לְמִינֵהוּ. פְּתַח שַׁר הָעוֹלָם, וְאָמַר: ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם״; [זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם:

כַּמָּה וְכַמָּה! מִיָּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָצָא לִמְינוֹ. פָּתַח שַׂר הָעוֹלָם וְאָמַר: ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״, עַיֵּן שָׁם. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י זַ״ל: שַׂר הָעוֹלָם מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה. וְהַתּוֹסְפוֹת פֵּרְשׁוּ: מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה זֶה מַטַּטְרוֹ״ן, עַיֵּן שָׁם]. וְעַתָּה עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם וּגְדֻלַּת צַדִּיקָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֵיךְ שֶׁבְּמַאֲמָר זֶה מְרֻמָּזוֹת כָּל הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל; כִּי הִנֵּה יֵשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזִוּוּגָם רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְאֵין לָהֶם שׁוּם עֵסֶק בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, רַק נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בְּרָזֵי דְּרָזִין, חָכְמַת הַקַּבָּלָה, קְשׁוּר וְשִׁלּוּב כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְיֵשׁ יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים וַהֲמוֹן עַם הַכְּשֵׁרִים, שֶׁעוֹסְקִים בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזִוּוּגָם הֵם גַּם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וּמְלֻבָּשִׁין בְּפַשְׁטוּת וְהִלְכוֹת הַתּוֹרָה. שֶׁזֶּה שְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת הַמְּזֻכָּרוֹת בַּגְּמָרָא: ״אִילָנוֹת״ ״וּדְשָׁאִים״; ״אִילָנוֹת״ — הֵם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָעוֹמְדִים בְּקוֹמָה זְקוּפָה, יְחוּדָא עִלָּאָה, דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. ״וּדְשָׁאִים״ — הֵם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָעוֹמְדִים צְפוּפִים, יְחוּדָא תַּתָּאָה, בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעוֹסְקִים בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִים שְׁנֵיהֶם: ׳הֲלָכָה וְקַבָּלָה׳, לִכְלֹל עֶלְיוֹן בַּתַּחְתּוֹן, וְתַחְתּוֹן בָּעֶלְיוֹן, שֶׁזֶּה סוֹד הַזִּוּוּג דּוּכְרָא וְנוּקְבָא; כִּי בֶּאֱמֶת גַּם הַגְּדוֹלִים, שֶׁזִּוּוּגָן אֵינָם תְּכוּפִים, רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת [כְּתַב־יָד: מִלֵּיל־שַׁבָּת לְלֵיל־שַׁבָּת], גַּם לָהֶם הִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמָן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל עַל־פִּי הַתּוֹרָה, כִּי זֶה שֶׁעוֹסֵק בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, קַבָּלָה, עָלָיו לְהִזָּהֵר גַּם בְּפַשְׁטוּת הֲלָכוֹת, שֶׁלֹּא יֵצֵא מֵהַצְּמְצוּם, כִּי גַּם הֵם צְרִיכִים שְׁמִירָה יְתֵרָה, לְבַל יֵלְכוּ מִדִּינֵי הַתּוֹרָה. (וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה, כִּי בְּזִוּוּג שַׁיָּךְ שְׁמִירָה): כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לא, טז): ״וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּ״יָ״אָ״ה׳, כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת [(עַיֵּן בַּסֵּפֶר פְּרִי־עֵץ־חַיִּים, שַׁעַר הַשַּׁבָּת, פֶּרֶק יח): ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֵ״שׁ״ת׳, ״אוֹת הִ״יא בֵּ״ינִי וּ״בֵינֵכֶם״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: א״ה״ב״ו׳, כִּי אָז הַזִּוּוּג טוֹב, וְרָמוּז מַאֲמָרָם: ׳אוֹהֵב אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ׳, גַּם ״בְּ״נֵי יִ״שְׂרָאֵל אֶת הַ״שַּׁבָּת״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּ״יָ״אָ״ה׳, כִּי אָז הַזִּוּוּג הַמֻּבְחָר, עַיֵּן שָׁם]. הֵינוּ

כִּי בֶּאֱמֶת גַּם הַגְּדוֹלִים, שֶׁזִּוּוּגָן אֵינָם תְּכוּפִים, רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, גַּם לָהֶם הִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמָן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל עַל־פִּי הַתּוֹרָה, כִּי זֶה שֶׁעוֹסֵק בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, קַבָּלָה, עָלָיו לְהִזָּהֵר גַּם בְּפַשְׁטוּת הֲלָכוֹת, שֶׁלֹּא יֵצֵא מֵהַצְּמְצוּם, כִּי גַּם הֵם צְרִיכִים שְׁמִירָה יְתֵרָה, לְבַל יֵלְכוּ מִדִּינֵי הַתּוֹרָה. (וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה, כִּי בְּזִוּוּג שַׁיָּךְ שְׁמִירָה): כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לא, טז): **״וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּ״יָ״אָ״ה׳, כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת** [(עַיֵּן בַּסֵּפֶר פְּרִי־עֵץ־חַיִּים, שַׁעַר הַשַּׁבָּת, פֶּרֶק יח): ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֵ״שׁ״ת׳, ״אוֹת הִ״יא בֵּ״ינִי וּ״בֵינֵכֶם״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: א״ה״ב״ו׳, כִּי אָז הַזִּוּוּג טוֹב, וְרָמוּז מַאֲמָרָם: ׳אוֹהֵב אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ׳, גַּם ״בְּ״נֵי יִ״שְׂרָאֵל אֶת הַ״שַּׁבָּת״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּ״יָ״אָ״ה׳, כִּי אָז הַזִּוּוּג הַמֻּבְחָר, עַיֵּן שָׁם]. הֵינוּ **אַף־עַל־פִּי שֶׁזִּוּוּגוֹ הוּא רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה, בְּחִינַת ״וְשָׁמְרוּ״ וְכוּ׳, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגֶּדֶר הַהֲלָכָה. כָּל שֶׁכֵּן הַקְּטַנִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּשָׁאִין, שֶׁזִּוּוּגָם תְּכוּפִים גַּם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים שְׁמִירָה גְּדוֹלָה, לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתָם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִגֶּדֶר הַהֲלָכָה, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמָם עַל־פִּי הַתּוֹרָה, בִּבְחִינַת ׳לְמִינֵיהֶם׳. מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע שַׂר הָעוֹלָם, שֶׁהוּא מַטַּ״ט,** (עַיֵּן שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת וְכַנַּ״ל), **שֶׁשִּׁלְטָנוּתֵיהּ שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל,**

בְּחִינַת דְּשָׁאִים, בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, פָּתַח וְאָמַר: ״יְהִי כְבוֹד ה׳״, ׳כְּבוֹד׳ דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ״ל, הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל.

הַמַּאֲמָר הַזֶּה, בְּאֹפֶן נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד; כִּי אִילָנוֹת מְרַמֵּז עַל יְחוּדָא עִלָּאָה, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: ׳לְמִינֵיהֶם׳, נְשָׁאוּ הַדְּשָׁאִים, שֶׁמְּרַמֵּז עַל יְחוּדָא תַּתָּאָה, הֲמוֹן עַם הַקְּטַנִּים, קַל וָחֹמֶר לְעַצְמָם, שֶׁגַּם הֵם יֵצְאוּ ׳לְמִינֵהוּ׳, וּמִיָּד פָּתַח וְאָמַר שַׂר הָעוֹלָם, שֶׁהוּא מַטַטרו״ן: ״יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם, יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו״. כִּי זֶהוּ תִּקּוּן הַשָּׁלֵם, שֶׁיִּהְיֶה יִחוּד בֵּין שְׁמַ״ע וּבָרוּךְ שֵׁ״ם, שֶׁהֵם יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הַצַּדִּיקִים וַהֲמוֹן הָעָם, יוֹסֵף וְאֶחָיו, שֶׁכֻּלָּם בְּחִינַת זִוּוּג דּוּכְרָא וְנוּקְבָא, וְהָבֵן.

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ מֵאִילָנוֹת וּדְשָׁאִים, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת וְזִוּוּג שֶׁל חֹל, בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה, רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין, אֲזַי הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל; וְעַל־יְדֵי הַכָּבוֹד זוֹכֶה לְדִבּוּר הַמֵּאִיר, וְעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ כַּנַּ״ל. וְהַכֹּל מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב יַחְדָּו; כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ הוּא לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל אֶת הָאֱלָקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, שֶׁבָּזֶה נִתְיַחֲדִין יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה יַחְדָּו כַּנַּ״ל, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַבְּרִית, שֶׁעַל יָדָהּ זוֹכִים לְגִלּוּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גֵּאוּת, אֲזַי נוֹפֵל אֶל גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, וּבָא אֶל נְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְקַלְקֵל בְּרִיתוֹ, וְנִתְחַשֵּׁךְ לוֹ הַתּוֹרָה, וְצָרִיךְ לַעֲמֹד וּלְהִתְיַגֵּעַ בְּפַרְנָסָתוֹ, בִּבְחִינַת ל״ט מַלְקוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכַנַּ״ל; שֶׁמַּפְרִיד בֵּין יְחוּדָא עִלָּאָה לְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ פְּגַם הַבְּרִית, כַּיָּדוּעַ. אֲבָל עַל יְדֵי שֶׁיְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר עָלָיו אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ׳קַבָּלָה׳, וְלֹא יֵצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, פַּשְׁטוּת הֲלָכָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִקָּרְאוֹת בַּעַ״ז — בּוֹ עַז, בּוֹ תֻּקְפָּא, שְׁתֵּי פְּעָמִים ל״ט, ט״ל אוֹרוֹת, וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו. שֶׁזּוֹהִי עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנִּתְמַשְּׁכֵן שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ.

בְּחִינַת דְּשָׁאִים, בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה. פָּתַח וְאָמַר: ״יְהִי כְבוֹד ה׳״, ״כְּבוֹד״ דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ״ל, הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל.

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ מֵאִילָנוֹת וּדְשָׁאִים, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת וְזִוּוּג שֶׁל חֹל, בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה, רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין, אֲזַי הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל; וְעַל־יְדֵי הַכָּבוֹד זוֹכֶה לְדִבּוּר הַמֵּאִיר, וְעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ כַּנַּ״ל:

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הַקְּטַנִּים צְרִיכִים לְקַבֵּל קְדֻשָּׁתָם מֵהַגְּדוֹלִים; כִּי הַדְּשָׁאִים לוֹמְדִים קַל־וָחֹמֶר מֵהָאִילָנוֹת, וְעַל־כֵּן לֹא הִזְהִיר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הַדְּשָׁאִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת קְטַנִּים, שֶׁיֵּצְאוּ לְמִינֵיהֶם, רַק הִזְהִיר לְהָאִילָנוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת גְּדוֹלִים, וְהַקְּטַנִּים צְרִיכִים לִלְמֹד קַל־וָחֹמֶר מֵהַגְּדוֹלִים, שֶׁלּוֹמְדִין מֵהֶם קְדֻשָּׁה וּשְׁמִירָה; כִּי בֶּאֱמֶת הָאִילָנוֹת, אֲצָלָם אֵין אִסּוּר כִּלְאַיִם לְזָרִיעָה בָּאָרֶץ, רַק כְּשֶׁגָּדֵל וְנַעֲשָׂה אִילָן, אָז יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר כִּלְאַיִם,

הֵינוּ אִסּוּר הַרְכָּבָה בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, אֲבָל אֶצְלָם לֹא שַׁיָּךְ אֵיזֶה כְּלַאִים, רַק עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הַגְּדוֹלִים, שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּאֵיזֶה גַּאוּת; כִּי בְּוַדַּאי אֵלּוּ אֲשֶׁר זָכוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף, וְנַעֲשׂוּ כְּבָר לְאֵילָנָא רַבְרְבָא, אֶצְלָם אֵין שַׁיָּךְ מִלְחָמָה בְּתַאֲוָה גַּשְׁמִית, כִּי הֵם זָכוּ לְקַבָּלָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת וְכוּ׳, אַךְ צְרִיכִים שֶׁיִּשָּׁמְרוּ שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּגַאוּת, שֶׁהוּא נָאוּף, כַּמּוּבָא לָעֵיל. וּמֵהֶם לוֹמְדִים הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, קַל וָחֹמֶר, שֶׁהֵם עֲדַיִן צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לְהִתְקַדֵּשׁ בְּתַאֲוָה גַּשְׁמִית, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר, אֵיךְ צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת עַצְמָם מִשְּׁנֵיהֶם גַּם יַחַד: הֵינוּ מִגַּאוּת וְנָאוּף כִּפְשׁוּטוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת כְּלֵאי אִילָן, הֲלָכָה א׳, אוֹת ה׳). וְזֶה מַה שֶּׁלָּמְדוּ קַל־וָחֹמֶר: מָה אִילָנוֹת נֶאֱמַר אֶצְלָם: ׳לְמִינֵהוּ׳, כָּל שֶׁכֵּן אָנָן, שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת ׳לְמִינֵהוּ׳; הֵינוּ מַה גְּדוֹלִים צְרִיכִים לִשְׁמֹר שֶׁכָּל אֶחָד יֵצֵא לְדַרְכּוֹ, וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים, כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם וּשְׁבִיל לְעַצְמוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבְּלוּ מֵאֲחֵרִים כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּעָסְקָם בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁלֹּא יִגְּעוּ בַּמֶּה שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ לָהֶם, שֶׁכָּל זֶה כְּלַל דִּינֵי הַתּוֹרָה: ״לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר יַחְדָּו״ וְכוּ׳, לֹא יִהְיֶה בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה וְכוּ׳, שֶׁלֹּא יִגַּע אֶחָד בְּדָבָר אֲשֶׁר אֵינוֹ שַׁיָּךְ לוֹ, וְאָז דַּיְקָא יָאִיר עָלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְיָאִירוּ לוֹ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, וְתִהְיֶה מְלַאכְתּוֹ מְלֵאכֶת הַמִּשְׁכָּן, בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְזִיו עֶלְיוֹן, אֲשֶׁרֵי לוֹ].

(עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה): וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִמְנָא חֲדָא — פַּעַם אַחַת, הֲוֵי אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא — הָיִיתִי הוֹלֵךְ עִם סְפִינָה, וַחֲזָאי לְהַאי צִפָּרְתָּא — רָאִיתִי צִפּוֹר, דַּהֲוֵי קָאֵי עַד קַרְסֵלֵּיהּ בְּמַיָּא — שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל קַרְסוּלָיו בְּמַיִם, וְרֵישֵׁהּ בָּרְקִיעַ — וְהָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ הָיָה עַד הַשָּׁמַיִם, וְאָמְרִינַן: לֵית מַיָּא — אָמַרְתִּי לְעַצְמִי, שֶׁאֵין הַמַּיִם עֲמֻקִּין, הוֹאִיל וְלֹא קָאֵי עַד קַרְסֵלֵּיהּ בַּמַּיִם. וּבָעִינַן לְמֵיחַת — וְרָצִיתִי לֵירֵד לַמַּיִם, לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין — לְהַקֵּר אֶת נַפְשִׁי. נְפַק בְּרַת קָלָא — יָצְאָה בַּת קוֹל, וְאָמַר לָן: לָא תְּחוּתוּ לְהָכָא — וְאָמַר לִי, שֶׁלֹּא אֵרֵד לְשָׁם, הֵינוּ אֶל הַמַּיִם, דְּנַפְלָא לֵהּ חֲצִינָא — כִּי נָפַל גַּרְזֶן, לְבַר נַגָּרָא הָכָא — לְנַגָּר אֶחָד כָּאן, הָא שְׁבַע שְׁנִין — כְּבָר שֶׁבַע שָׁנִים, וְלָא מָטֵי לְאַרְעָא — וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ הַגַּרְזֶן אֶל תַּחְתִּית הַמַּיִם, וְלָא מְשׁוּם דְּנָפְשָׁא מַיָּא — לֹא רַק מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה מַיִם, אֶלָּא מְשׁוּם דִּרְדִּיפָא מַיָּא — אֶלָּא גַּם חֲרִיפוּת וּמְהִירוּת הַמַּיִם מְעַכְּבִין אֶת זֶה. אָמַר רַב אָשֵׁי: הַאי זִיז — שֶׁאוֹתָהּ הַצִּפּוֹר, שַׁדַּי הוּא — נִקְרָא שַׁדַּי, דְּכִתִּיב

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָא: זִמְנָא חֲדָא הֲוֵי אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזָאי לְהַאי צִפַּרְתָּא, דַּהֲוֵי קָאֵי עַד קַרְסֵלֵּיהּ בְּמַיָּא, וְרֵישֵׁהּ בָּרְקִיעַ. וְאָמְרִינַן: לֵית מַיָּא, וּבָעִינַן לְמֵיחַת לַאֲקוּרֵי נַפְשִׁין. נְפַק בְּרַת־קָלָא וְאָמַר לָן: לָא תְּחוּתוּ לְהָכָא, דְּנָפְלָא לֵהּ חֲצִינָא לְבַר־נַגָּרָא הָכָא הָא שְׁבַע שְׁנִין, וְלָא מָטֵי לְאַרְעָא, וְלָא מְשׁוּם דְּנָפְשָׁא מַיָּא, אֶלָּא מְשׁוּם דִּרְדִּיפָא מַיָּא. אָמַר רַב אָשֵׁי: הַאי, זִיז שַׁדַּי הוּא, דִּכְתִיב: ״וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי״:

רַשְׁבַּ״ם:

וְחָזַינַן לְהַאי צִפַּרְתָּא וְכוּ׳. הָכִי גָּרְסִינַן: וְאָמְרִינַן לֵיכָּא מַיָּא. הֵיינוּ סְבוּרִין שֶׁאֵינָן עֲמֻקִּין, הוֹאִיל וְלֹא קָאֵי בַּמַּיִם אֶלָּא עַד קַרְסוּלֵיהּ: חֲצִינָא. גַּרְזֶן אוֹ מַעֲצָד: לְבַר נַגָּרָא. חָרַשׁ עֵצִים: וְלָא מְשׁוּם דַּעֲמִיקָא

(תְּהִלִּים נ, יא): ״וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי״.

׳צִפְּרְתָּא׳, הַצִּפּוֹר שֶׁרָאָה רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, זֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא הַיְנוּ הַדִּבּוּר אֶמְצָעִי בֵּין הָאָדָם, שֶׁהוּא נִתְהַוֶּה מִמַּיִן דּוּכְרִין וְנוּקְבִין; כִּי הֵלֶדֶת הָאָדָם הוּא מִזָּכָר וּנְקֵבָה, וְגַם כִּי תַּכְלִית הָאָדָם הָיְתָה עַל־יְדֵי אִתְעוֹרְרוּתָא. וְדִבּוּרוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, יְעוֹרֵר מִין נוּקְבִין, וְזֶה יַמְשִׁיךְ עָלָיו מַיִן דּוּכְרִין, שֶׁפַּע אֱלֹקִי, תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, וּבֵין הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה; הַיְנוּ הַדִּבּוּר שֶׁל הָאָדָם הוּא מְקַשֵּׁר אֶת הָאָדָם שֶׁמֻּנָּח עַל הָאָרֶץ, גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶל הַשָּׁמַיִם, רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד הָאָדָם, שֶׁעִקָּרוֹ הוּא רַק הַדִּבּוּר; כִּי זֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הָאָדָם לְכָל הַנִּבְרָאִים. וְעַל־כֵּן דִּמָּה אֶת הַדִּבּוּר אֶל צִפּוֹר, כְּמוֹ שֶׁצִּפּוֹר פּוֹרַחַ מֵהָאָרֶץ אֶל הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ־כֵן דִּבּוּרוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לְרוֹמְמוֹ מֵהָאָרֶץ אֶל הַשָּׁמַיִם.

[וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁצִּפּוֹר הוּא בְּחִינַת דִּבּוּר: כַּמּוּבָא (בְּמִדְרָשׁ רַבָּה וַיִּקְרָא טז; עֲרָכִין טז:) **עַל מְצָרָע, שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא שְׁתֵּי צִפָּרִים.** וּמַדּוּעַ צִפָּרִים? כִּי הַצִּפּוֹר מְרַמֵּז עַל הַדִּבּוּר, **יָבוֹא פַּטָּטָיָא, וְיכַפֵּר עַל פַּטָּטָיָא**; כִּי לְהַצִּפּוֹר יֵשׁ צְפִצוּף, וְתָמִיד מְצַפְצֵף וּמְדַבֵּר, שֶׁיָּבוֹא וְיכַפֵּר עַל זֶה שֶׁהִפְקִיר דִּבּוּרוֹ, וְדִבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, הֲרֵי שֶׁהַצִּפּוֹר הוּא מְרַמֵּז עַל הַדִּבּוּר].

מַיָּא. מַהֲלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים לֹא הִגִּיעַ הַחֲצִינָא לַקַּרְקַע: **אֶלָּא מִשּׁוּם דִּרְדִּיפֵי מַיָּא.** מִתּוֹךְ חֲרִיפוּת הַנָּהָר לֹא הָיָה נִצָּל עַדַיִן, וְלֹא מֵחֲמַת הָעֹמֶק בִּלְבַד: וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי. רֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לָרָקִיעַ:

׳צִפַּרְתָּא׳, זֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא אֶמְצָעִי בֵּין הָאָדָם, שֶׁהוּא נִתְהַוֶּה מִמַּיִן דּוּכְרִין וְנוּקְבִין, וּבֵין הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא (וַיִּקְרָא רַבָּה פָּרָשָׁה טז וּבְעֲרָכִין טז:) **עַל מְצֹרָע שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא שְׁתֵּי צִפָּרִים: ׳יָבוֹא פַּטָּטָיָא וִיכַפֵּר עַל פַּטָּטָיָא׳. וְזֶהוּ: ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת שָׁם תְּשׁוּבָה, הוּא לִפְעָמִים בִּבְחִינַת** (רוּת ג) **: ״וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב״, שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר בָּאָדָם,**

[וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבֵּנוּ הַמַּהַרְשָׁ״א זַ״ל, עַל מַאֲמָר הַנַּ״ל: צִפָּרְתָּא הִיא קוֹל הַתּוֹרָה, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בַּתּוֹרָה. וְהַתּוֹרָה כְּלוּלָה מִשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת: חָכְמַת הַנִּגְלֶה, וְחָכְמַת הַנִּסְתָּר, וְזֶה ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳, זֶה נִגְלוֹת הַתּוֹרָה, ׳וְרֵישֵׁהּ בָּרָקִיעַ׳ — זֶה נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וּכְפִי כָּל הַנַּ״ל, יוּבַן הֵיטֵב הָדֵק].

וְזֶה ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳, שֶׁהַצִּפּוֹר, שֶׁהוּא הַדִּבּוּר יוֹרֶדֶת לְמַטָּה, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת שָׁם תְּשׁוּבָה, הוּא לִפְעָמִים בִּבְחִינַת (רוּת ג, ז): ״וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב״; הַיְנוּ אֲפִלּוּ הָאָדָם שֶׁמֻּנָּח בְּעִמְקֵי עֲמָקִים וְכוּ׳, בַּמְּקוֹמוֹת הַיְרוּדִים וְהַפְּחוּתִים וְכוּ׳, שֶׁכָּל זֶה נִקְרָא ״וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב״, כַּמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּקּוּן כא, דַּף נ׳): וְנִשְׁמְתָא בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה, אִתְמַר בַּהּ: ״וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב״, שְׁכִיבַת לְעַפְרָא וַי לַהּ לְבַר נַשׁ דִּנְשָׁמְתֵּיהּ נְחִיתַת תְּחוֹת רַגְלוֹי וְכוּ׳; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, נִשְׁמָתוֹ נוֹפֶלֶת בֵּין הַסִּטְרָא אַחֲרָא, הַנִּקְרֵאת רַגְלַיִן, בְּסוֹד (מִשְׁלֵי ה, ה): ״רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת״, וְאָז הַדִּבּוּר יוֹרֵד אֲלָיו וּמֵאִיר לוֹ גַּם בִּמְקוֹמוֹ, לָקוּם מִנְּפִילָתוֹ; כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, מֵאִיר לוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן, שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר בָּאָדָם, שֶׁהוּא

לְמַטָּה בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַדִּבּוּר ׳צַפְרְדֵּעַ׳ — ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא, כִּי יוֹרֵד אֶל הָאָדָם הַמֵּנַח בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, וּמְקַשֵּׁר אוֹתוֹ אֶל תַּכְלִית הָרוּחָנִיּוּת, בְּחִינַת שָׁמַיִם רָקִיעַ.

[וּמִכָּל זֶה תִּתְעוֹרֵר לְעֲבֹדָה וּלְמַעֲשֶׂה, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הַדִּבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תָּאִיר לְךָ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְיִקַּשֵּׁר וְיִשָּׁלֵב אוֹתְךָ עַד צֵית שְׁמַיָּא, עַד הָרָקִיעַ; כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁנָּפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְהוּא רָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל, עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹרֶדֶת אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁהוּא בְּעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּמְעוֹרֶרֶת אוֹתוֹ וּמְקָרֶבֶת אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּבְחִינַת (אִיּוֹב כח, כב): ״אֲבַדּוֹן וָמָוֶת אָמְרוּ בְאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ שִׁמְעָהּ״; הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בַּדִּיּוּטָא הַתַּחְתּוֹנָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּמִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲבַדּוֹן וּמָוֶת, גַּם הֵם שׁוֹמְעִים שִׁמְעָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לִפְתָאִים עָרְמָה, כִּי אוֹרַיְתָא מַכְרֶזֶת תָּמִיד: ״עַד מָתַי פְּתָיִים תְּאֶהֲבוּ פֶּתִי״ וְכוּ׳. וְהַכְּלָל, שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹרֶדֶת אֲפִלּוּ בְּעִמְקֵי תְּהוֹם, לְעוֹרֵר אֲפִלּוּ אֶת הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה יְכוֹלִין לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כב.): אֵין דִּבְרֵי תּוֹרָה מִתְקַבְּלִין טְמֵאָה; וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ הַזָּבִים וְהַמְצֹרָעִים וְכוּ׳ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. זֶה רֶמֶז שֶׁאֲפִלּוּ אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּסִטְרָא דִּמְסַאֲבוּתָא, גַּם הֵם צְרִיכִין לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה תְּקָרֵב גַּם אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לא, יז): ״וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי וְגוֹ׳, וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו וְגוֹ׳, כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״; הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם חוֹטְאִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְרַחֲקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת הַסְתָּרַת פָּנִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל הַתּוֹרָה תְּקָרֵב אוֹתָם, אֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁהֵם נְזוּפִים וּרְחוֹקִים, חַס וְשָׁלוֹם, מִצַּד מַעֲשֵׂיהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַתּוֹרָה תֵּרֵד עִמָּהֶם לַמָּקוֹם שֶׁהֵם שָׁם, וּמִמָּקוֹם שֶׁהֵם תְּקָרֵב אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתַחֲזִירֵם בִּתְשׁוּבָה, בִּבְחִינַת: ״וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת״ וְגוֹ׳ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, חֲכִירוּת וְקַבָּלָנוּת, הֲלָכָה ב׳, אוֹת יב)].

׳מַיָּא׳ — הוּא בְּחִינַת הָאָדָם, שֶׁנִּתְהַוֶּה מִמַּיִן דּוּכְרִין וּמַיִן נוּקְבִין כַּיָּדוּעַ; כִּי הֻלֶּדֶת הָאָדָם הוּא עַל־יְדֵי זֶרַע הַזָּכָר וְהַנּוּקְבָה. וְעַיֵּן (בִּירוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ב׳): הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִים וְהַתַּחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת, מַה טַּעַם (יְשַׁעְיָה מה, ח): ״תִּפְתַּח אֶרֶץ״ — כַּנּוּקְבָה הַזֹּאת שֶׁהִיא פּוֹתַחַת לִפְנֵי הַזָּכָר, ״וְיִפְרוּ יֵשַׁע״ — זוֹ פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס.): אִישׁ מַזְרִיעַ תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת זָכָר וְכוּ׳ (אֲבָל צָרִיךְ לִהְיוֹת מִזֶּרַע שְׁנֵיהֶם כַּיָּדוּעַ). וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת תַּזְרִיעַ, פֶּרֶק יד, סִימָן ט׳): לְעוֹלָם הַנּוּקְבָה מִן אִישׁ, וְהַזָּכָר מִן הָאִשָּׁה, עַיֵּן שָׁם; **וְהַדִּבּוּר שֶׁהוּא בְּחִינַת צַפְרְדֵּעַ** כַּנַּ״ל, **קָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ, הַיְנוּ שֶׁיּוֹרֵד אֶצֶל הָאָדָם, שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, כְּדֵי לְהָאִיר לוֹ,** בְּכָל יְרִידוֹתָיו שֶׁנָּפַל לְשָׁם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת רַגְלַיִן

שֶׁהוּא לְמַטָּה בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַדִּבּוּר ׳צַפְרְדֵּעַ׳ דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳, ׳מַיָּא׳, הוּא בְּחִינַת הָאָדָם, שֶׁנִּתְהַוֶּה מִמַּיִן דּוּכְרִין וּמַיִן נוּקְבִין כַּיָּדוּעַ, וְהַדִּבּוּר, שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳צַפְרְדֵּעַ׳, ׳קָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ׳, אֶצֶל הָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, כְּדֵי לְהָאִיר לוֹ,

בִּבְחִינַת ״וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הָרַגְלַיִן, מִתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר. וְזֶהוּ ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳ כַּנַּ״ל; כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לֵירֵד עַד מַדְרֵגָתוֹ הַפְּחוּתָה וְכוּ׳, בְּחִינַת רַגְלַיִן, וּלְהַעֲלוֹתוֹ עַד תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת הַיִּחוּד בֵּין יְחוּדָא עִלָּאָה — שַׁבָּת, לְבֵין יְחוּדָא תַּתָּאָה — שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל.

[וּמֵרָחוֹק תָּבִין סוֹד מַאֲמָרָם

זַ״ל (סַנְהֶדְרִין מה.): אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל, כְּשֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, עוֹף הַפּוֹרֵחַ מִיָּד נִשְׂרָף, וְאָמְרוּ עוֹף הַפּוֹרֵחַ דַּיְקָא, כִּי דִּבּוּר הַתּוֹרָה זֶה בְּחִינַת עוֹף, בְּחִינַת צְפִרְתָּא, עוֹף הַפּוֹרֵחַ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁלּוֹמְדִין בִּקְדֻשָּׁה, וּמְקַשְּׁרִין עַצְמָם אֶל שֹׁרֶשׁ הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל וְנִשְׂרָף כָּל עוֹף הַפּוֹרֵחַ, כִּי שָׁרְשׁוֹ הוּא הַדִּבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְכָל דָּבָר מִתְבַּטֵּל אֵצֶל שָׁרְשׁוֹ, וְעַל כֵּן הַפּוֹרֵחַ נִשְׂרָף וְנִתְבַּטֵּל עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, סִימָנֵי עוֹף טָהוֹר, הֲלָכָה ג׳, אוֹת א׳), כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּדִבּוּרִים, מִתְלַהֵב בְּשַׁלְהֲבוּתִין דְּאִשָּׁא וְשׁוֹרֵף אֶת כָּל הָרַע שֶׁסְּבִיבוֹ, וְעוֹלֶה עַד אֵין סוֹף, וְדוֹ״ק].

׳וְאָמְרִינַן לֵית מַיָּא׳ — הַיְנוּ שֶׁהֲבִינוּ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְדִבּוּר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת

בִּבְחִינַת ״וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ ׳דְּקָאֵי עַד קַרְסֵלֵיהּ בְּמַיָּא׳ כַּנַּ״ל.

׳וְאָמְרִינַן לֵית מַיָּא׳, הַיְנוּ שֶׁהֲבִינוּ שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְדִבּוּר אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בְּעֵינָיו אֶפֶס וָאַיִן, וְזֶהוּ: ׳לֵית מַיָּא׳, שֶׁהָאָדָם יַחֲזִיק עַצְמוֹ לְאַיִן. ׳וּבָעִינַן לִנְחוּתֵי׳, לְשׁוֹן שִׁפְלוּת, הַיְנוּ לִהְיוֹת שָׁפָל וְעָנָו. אַךְ שֶׁהָיָה ׳לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין׳, לְשׁוֹן (יְשַׁעְיָהוּ יג): **״אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז״, הַיְנוּ שֶׁהָיָה הָעֲנָוָה בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת, כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר, כִּי מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִין גֹּדֶל בִּזּוּי הַגַּדְלוּת, עַל־כֵּן הֵם עֲנָוִים, בִּשְׁבִיל לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי הָעֲנָוָה, וְזֶהוּ בְּחִינַת עֲנִיּוּת שֶׁהוּא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת. וְזֶהוּ: ׳וּבָעִינַן לִנְחוּתֵי׳ — לִשְׁוֹן שִׁפְלוּת,** כַּמּוּבָא (יְבָמוֹת סג.): ״נְחוֹת דַּרְגָּא וּנְסִיב וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ לִהְיוֹת שָׁפָל וְעָנָו, כִּי רָצָה לִהְיוֹת שָׁפָל וְעָנָו, בְּאֹפֶן שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹר הַכָּבוֹ״ד, מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹד״וֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ שֶׁהָיָה ׳לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין׳ — לְשׁוֹן (יְשַׁעְיָה יג, יב): ״אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז״, הַיְנוּ שֶׁהָיָה הָעֲנָוָה בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת, כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר. [עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשְׁ״י זַ״ל: ״אוֹקִיר״ — ׳אֲכַבֵּד׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּתַרְגּוּם: ׳אֲחַבֵּב׳, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בִּמְצוּדַת דָּוִד: ״אוֹקִיר״ — מִלְּשׁוֹן ׳יָקָר׳ וְחָשׁוּב, עַיֵּן שָׁם]. כִּי מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִין גֹּדֶל בִּזּוּי הַגַּדְלוּת, כִּי דָּבָר זֶה מְשֻׁקָּע וּמְתֻעָּב בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז, ה) ״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״ וְגוֹ׳, וּכְאֵלּוּ בָּא עַל עֲרָיוֹת (סוֹטָה ד:); כִּי גַּאוּת וְנַאוּף תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ כַּנַּ״ל, עַל־כֵּן הֵם עֲנָוִים, בִּשְׁבִיל לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי הָעֲנָוָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת עֲנִיּוּת, שֶׁהוּא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת, וְזֶהוּ

׳וּבְעֵינָן לְנֶחוּתֵי׳, לִהְיוֹת שְׁפָלִים וַעֲנָוִים, ׳לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין׳, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִהְיֶה יְקָרִים וַחֲשׁוּבִים, כִּי הַגַּאֲוָה מְבֻזֶּה מְאֹד. וּבֶאֱמֶת הוּא טָעוּת גָּדוֹל; כִּי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת לִזְכּוֹת שֶׁיָּאִיר עָלָיו כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁדִּבּוּרָיו יָאִירוּ לוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִתַּתָּא לְעֵילָּא וּמֵעֵילָּא לְתַתָּא, וְיָבִין וְיַשְׂכִּיל בְּתִבְונוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁיְּבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, וְיִהְיֶה ׳נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס׳, וְלֹא יִרְצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבַּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן ׳נְפַק בְּרַת קָלָא וְאָמַר: לָא תְּחוּתוּ לְהָכָא׳ — לָא תְּחוּתוּ לִהְיוֹת שְׁפָלִים בִּשְׁבִיל זֶה, בִּשְׁבִיל ׳לְאוֹקוּרֵי נַפְשִׁין, שֶׁהַזְּהִירָם הַבַּת קוֹל, שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲנָוִים בִּשְׁבִיל לְהִתְיַקֵּר וּלְהִתְכַּבֵּד, כִּי זֶה עֲנִיּוּת הִיא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת, וְהוּא שֹׁרֶשׁ גָּדוֹל, וְעוֹקֵר וּמְתָרֵחֵק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, ׳דְּנָפְלָא חֲצִינָא לְבַר נַגָּרָא הָא שַׁבַּע שְׁנִין וְלָא מַטְיָא לְאַרְעָא׳, שֶׁהַבַּת קוֹל הוֹדִיעָה לָהֶם שֹׁרֶשׁ הַגַּדְלוּת, כְּדֵי שֶׁיִּתְרַחֲקוּ עַד קָצֶה אַחֲרוֹן, וְלָא יְחוּתוּ לְהָכָא, שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲנָוִים בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת פֶּרֶק ד׳): ׳מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל־רוּחַ׳. הַיְנוּ שֶׁהוֹדִיעָה לָהֶם, שֶׁהַגַּדְלוּת הוּא מִנְּפִילוּת הַהִתְפָּאֲרוּת וְהַגַּאֲוָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צג, א): ״ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ״; כִּי עִקַּר לְבוּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא דַּיְקָא גֵּאוּתוֹ, הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְשָׁךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא הָעוֹלָם מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת ׳מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ׳, שֶׁכָּל הָאָרֶץ הוּא מָלֵא מִכְּבוֹדוֹ, הַיְנוּ מֵאוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ גֵּאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב, ו): ״בּוֹא בַצּוּר וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר מִפְּנֵי פַּחַד ה׳ וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ״; בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ פַּחַד ה׳, עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הֲדַר גְּאוֹנוֹ, אֵיךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא בַצּוּר, וּמַטְמִין אֶת עַצְמוֹ בֶּעָפָר, שֶׁזֶּה כְּלַל הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת. כִּי לְהִפּוּךְ, בְּגֵאוּת אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: ׳אֵין

לְנֶחוּתֵי׳, לִהְיוֹת שְׁפָלִים וַעֲנָוִים, ׳לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין׳, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִהְיֶה יְקָרִים וַחֲשׁוּבִים, כִּי הַגַּאֲוָה מְבֻזֶּה מְאֹד.

׳נְפַק בְּרַת־קָלָא וְאָמַר: לָא תְּחוּתוּ לְהָכָא׳, ׳לָא תְּחוּתוּ׳ לִהְיוֹת שְׁפָלִים בִּשְׁבִיל זֶה, בִּשְׁבִיל ׳לְאוֹקוּרֵי נַפְשִׁין׳. שֶׁהַזְּהִירָם הַבַּת־קוֹל שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲנָוִים בִּשְׁבִיל לְהִתְיַקֵּר וּלְהִתְכַּבֵּד, כִּי זֶה עֲנִיּוּת הִיא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת. ׳דְּנָפְלָה חֲצִינָא לְבַר־נַגָּרָא הָא שַׁבַּע שְׁנִין, וְלָא מָטְיָא לְאַרְעָא׳, שֶׁהַבַּת־קוֹל הוֹדִיעָה לָהֶם שֹׁרֶשׁ הַגַּדְלוּת, כְּדֵי שֶׁיִּתְרַחֲקוּ עַד קָצֶה אַחֲרוֹן, וְלָא יְחוּתוּ לְהָכָא, שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲנָוִים בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת פֶּרֶק ד׳): **׳מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל־רוּחַ׳. הַיְנוּ שֶׁהוֹדִיעָה לָהֶם, שֶׁהַגַּדְלוּת הוּא מִנְּפִילוּת הַהִתְפָּאֲרוּת וְהַגַּאֲוָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים צג): **״ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת**

בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת פֶּרֶק ד׳): ״מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ״; כִּי בְּמִדַּת הַשִּׁפְלוּת צָרִיךְ הָאָדָם לֶאֱחֹז מְאֹד מְאֹד, שֶׁהִיא מְקָצֶה אֶל הַקָּצֶה שֶׁל מִדַּת הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת, שֶׁהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי.

וְזֶה שֶׁאָמַר לְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה: ׳דְּנָפְלָא חֲצִינָא׳; הַיְנוּ שֶׁהוֹדִיעָה לָהֶם, שֶׁהַגַּדְלוּת הוּא מִנְּפִילוּת הַהִתְפָּאֲרוּת וְהַגַּאֲוָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צג, א): ״ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ״; כִּי עִקַּר לְבוּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא דַּיְקָא גֵּאוּתוֹ, הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְשָׁךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא הָעוֹלָם מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת ׳מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ׳, שֶׁכָּל הָאָרֶץ הוּא מָלֵא מִכְּבוֹדוֹ, הַיְנוּ מֵאוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ גֵּאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב, ו): ״בּוֹא בַצּוּר וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר מִפְּנֵי פַּחַד ה׳ וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ״; בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ פַּחַד ה׳, עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הֲדַר גְּאוֹנוֹ, אֵיךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא בַצּוּר, וּמַטְמִין אֶת עַצְמוֹ בֶּעָפָר, שֶׁזֶּה כְּלַל הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת. כִּי לְהִפּוּךְ, בְּגֵאוּת אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: ׳אֵין

אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר, כִּי הוּא מְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ (עֲרָכִין טו:); וְעַל־כֵּן הַגַּאֲוָה וְהַגְּדֻלָּה שַׁיֶּכֶת רַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי עַד עָפָר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַגְבִּיהוֹ וְכוֹלְלוֹ בְּגֵאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם־כֵּן מַרְגִּישׁ אֶלְקוּתוֹ. וְזֶה **׳דִּנְפַלְא חֲצִינָא׳, בְּחִינַת לְבוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים קכט, ז): **״וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר״**, [וּפֵרֵשׁ שָׁם הַמְצוּדוֹת: רָצָה לוֹמַר לֹא מִלֵּא כְּנַף ׳בִּגְדּוֹ׳ מִן הָעֳמָרִים וְכוּ׳], שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה שֶׁחֲצִינָא הוּא לְבוּשׁ, כִּי הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק אֶת הָעֳמָרִים, עַיֵּן בַּמַּלְבִּי״ם שָׁם; כְּמוֹ־כֵן חֲצִינָא — הַגַּרְזֶן, הוּא הַלְּבוּשׁ וְהַגֵּאוּת שֶׁל הַנַּגָּר [וְעַיֵּן (שַׁבָּת קכג:): וַחֲצִינָא דְּנַגָּרֵי — כְּיָתֵד שֶׁל מַחֲרֵשָׁה דָּמִי, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (יוֹמָא נט): מוֹלִיכוֹ בְּקַתְתָּא דְּנַגָּרָא וַחֲצִינָא, עַיֵּן שָׁם].

׳**בַּר נַגָּרָא׳** — **זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם קד, ג): **״הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו״, וּכְמַאֲמָר** (חֻלִּין ס.): **׳אֶלֹקֵיכֶם נַגָּר הוּא׳**, כִּי הוּא מְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִכָּל הָעוֹלָמוֹת הַכְּלוּלִים בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת), שֶׁבְּגַרְזֶן זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹקֵק מָקוֹם לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדוֹ״ק]. וּמִשָּׁם **מְנַפֶּלֶת הַלְּבוּשׁ הַזֶּה, נִתְהַוָּה הַגַּדְלוּת**, שֶׁזֶּה כָּל הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁאֵין שָׁם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לוֹקֵחַ אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא **בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עַכּוּ״ם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (גִּטִּין פח.): **׳לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁעָבְדוּ בָּהּ שֶׁבַע בָּתֵּי עַכּוּ״ם׳. וּבִשְׁבִיל זֶה זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (גִּיטִּין פח.): **לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁעָבְדוּ בָּהּ שֶׁבַע בָּתֵּי עַכּוּ״ם.**

[**זֶה** לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא חָרְבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁעָבְדוּ בָּהּ שִׁבְעָה בָּתֵּי דִינִים עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵלּוּ הֵן: יַרְבְעָם בֶּן נְבָט, וּבַעְשָׁא בֶּן אַחִיָּה, וְאַחְאָב בֶּן עָמְרִי, וְיֵהוּא בֶּן נִמְשִׁי, וּפֶקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ, וּמְנַחֵם בֶּן גָּדִי, וְהוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה. וּפֵרֵשׁ רַשִּׁ״י: שִׁבְעָה בָּתֵּי דִינִין אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת שֶׁל מְלָכִים מִמַּלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וּבְמִדְרָשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן יג): אָמַר ר׳ לֵוִי: לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ שִׁבְעָה בָּתֵּי אָבוֹת רָשָׁעִים, עַיֵּן שָׁם].

כִּי הַשֶּׁבַע מְלָכִים הַנִּ״ל הִכְנִיסוּ אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא הַגַּאֲוָה, בְּיִשְׂרָאֵל. **וּבִשְׁבִיל זֶה** יו״ד הֲוָיו״ת, סוֹד עֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵם: ג׳ רֹאשׁוֹנוֹת זְעֵיר נ׳וּקְבָא (״כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה״, הֵם הַג׳ רִאשׁוֹנוֹת; ״חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד״, הֵם הַזְּעֵיר; ״מַלְכוּת״ הִיא הַנּוּקְבָא. וְזֶה גַּ׳רְ׳זְ׳ן׳ — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ג׳ רֹאשׁוֹנוֹת זְעֵיר נ׳וּקְבָא, כְּלָלִיּוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת הַכְּלוּלִים בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת), שֶׁבְּגַרְזֶן זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹקֵק מָקוֹם לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדוֹ״ק]. וּמִשָּׁם **מְנַפֶּלֶת הַלְּבוּשׁ הַזֶּה, נִתְהַוָּה הַגַּדְלוּת**, שֶׁזֶּה כָּל הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁאֵין שָׁם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לוֹקֵחַ אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא **בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עַכּוּ״ם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (גִּיטִּין פח.): **לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁעָבְדוּ בָּהּ שֶׁבַע בָּתֵּי עַכּוּ״ם.**

׳בַּר נַגָּרָא׳ — זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קד, ג): **״הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו״, וּכְמַאֲמָר** (חֻלִּין ס.): **׳אֶלֹקֵיכֶם נַגָּר הוּא׳**, שֶׁמָּרָה הַבַּת קִיסָר לְר׳ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ, כְּבְיָכוֹל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָקַק אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי עִם הַגַּרְזֶן, וְשָׁם הִמְשִׁיךְ אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא לְבוּשׁוֹ, שֶׁזֶּהוּ גֵּאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְגַּלֶּה גַּם בְּתוֹךְ הֶחָלָל הַפָּנוּי עֶצֶם אֶלְקוּת. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא ׳בַּר נַגָּרָא׳, שֶׁהוּא נֶחְשָׁב, כְּבְיָכוֹל, כְּמוֹ הַנַּגָּר וּבַעַל הַמְּלָאכָה, שֶׁפּוֹעֵל וְעוֹבֵד עִם הַגַּרְזֶן, לַחֲקֹק מָקוֹם לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ גֵּאוּתוֹ. [וְעַיֵּן (בְּ׳קְהִלַּת יַעֲקֹב׳, עֵרֶךְ גַּ׳רְ׳זְ׳ן׳ הוּא גִּימַטְרִיָּה

נִקְרָא עַכּוּ״ם בִּלְשׁוֹן תִּפְאֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מד, יג): ״כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת״; כָּל הַפֶּרֶק שָׁם מְדַבֵּר מִגְּנוּת עֲבוֹדָה זָרָה, ״יוֹצְרֵי פֶּסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וְגוֹ׳, מִי יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ״ וְגוֹ׳, חָרַשׁ עֵצִים נָטָה קָו יְתָאֲרֵהוּ בַּשֶּׁרֶד וְגוֹ׳, יְתָאֲרֵהוּ וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת״ וְגוֹ׳, הַיְנוּ שֶׁכּוֹרְתִים אִילָנוֹת עִם גַּרְזֶן וְעוֹשִׂים מֵהֶם פְּסִילִים בְּתַבְנִית דְּמוּת אָדָם יוֹשֵׁב בָּיִת, עַיֵּן שָׁם; וְהַגְּדֻלּוֹת נִמְשֶׁכֶת מֵהִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הָעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהוּא הַגְּדֻלּוֹת הוּא נִמְשָׁךְ מִנְּפִילַת הִתְפָּאֲרוּתוֹ.

וְזֶהוּ ׳הָא שֶׁבַע שְׁנִין׳ — זֶה בְּחִינַת הַגְּדֻלּוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה כַּנַּ״ל; כִּי בַּקְּדֻשָּׁה נִקְרָא בְּאֹר שֶׁבַע — שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁמְּרַמֵּז עַל שֶׁבַע תַּחְתּוֹנוֹת: חֻסַ״ד, גְּבוּרָ״ה, תִּפְאֶ״ת, נֶצַ״ח, יְסוֹ״ד, הוֹ״ד, מַלְכוּ״ת, סוֹד ו׳ה׳ שֶׁל שֵׁם הַוָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְעִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁיִּהְיוּ מְיֻחָדִים בְּשֶׁלֹּשׁ רִאשׁוֹנוֹת: כֶּ״ת, חָכְמָ״ה, בִּינָ״ה, וַאֲשֶׁר זֶה שֶׁמּוּבָא בְּדִבְרֵי הָאַרַ״י זַ״ל: תִּקּוּן לְגֵאוּת — לְיַחֵד שֵׁם י״ה׳, כִּי נִכְלָלִים הַשֶּׁבַע תַּחְתּוֹנוֹת אֶל הַשָּׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת, וְנַעֲשֶׂה יִחוּד הַשָּׁלֵם. אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה מִנְּפִילַת הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַגְּדֻלּוֹת וְהַגַּאֲוָה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, וְכַנַּ״ל.

וְזֶהוּ ׳וְלֹא מְטֵי לְאַרְעָא׳ — הַיְנוּ שֶׁעַל יְדֵי הָעָוֹן הַזֶּה, עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ, כִּי עַל־יְדֵי הָעָוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא הַגְּדֻלּוֹת, שֶׁהוּא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ הָעָוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא הַגְּדֻלּוֹת, שֶׁהוּא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְגָּאִינוּ וְנָפַלְנוּ מִמַּדְרֵגָתֵנוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ הַקְּדֻשָּׁה וְהָאֱמוּנָה, וְנִתְגַּבְּרוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִיּוּת, וְנִתְגָּרְשׁוּ מֵאַרְצֵנוּ, כִּי עִקַּר יְרֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה רַק בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עֲנָוִים וּשְׁפָלִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ז, ז): ״לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה׳ בָּכֶם, וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל הָעַמִּים״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י זַ״ל: ׳שֶׁאֵין אַתֶּם מַגְדִּילִים עַצְמְכֶם׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא (חֻלִּין פט.): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: חוֹשְׁקַנִי בָּכֶם, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁאֲנִי מַשְׁפִּיעַ לָכֶם גְּדֻלָּה, אַתֶּם מְמַעֲטִים עַצְמְכֶם לְפָנַי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי יִשְׂרָאֵל נָפְלוּ בְּחֶלְקוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלְלוּ בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן נָתַן לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת רְאֵה): אַתָּה מוֹצֵא כְּשֶׁבָּרָא הָעוֹלָם, חֵלֶק הָאֲרָצוֹת לְשָׂרֵי הָאֻמּוֹת, וּבָחַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳, וּבָחַר לְחֶלְקוֹ יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳. אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: יָבוֹאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ לְחֶלְקִי, וְיִנְחֲלוּ אֶת הָאָרֶץ שֶׁבָּאָה לְחֶלְקִי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי כְּשֵׁם שְׁיִשְׂרָאֵל עֲנָוִים מִכָּל הָעַמִּים, כֵּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲנָוָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים); וְעַל־כֵּן זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי מִדַּת הָעֲנָוָה שֶׁנִּטְבְּעָה בָּהֶם; כִּי גַּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם הִתְגַּלּוּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ — מִדָּתָהּ עֲנָוָה, וְכַנַּ״ל. וְכֵן מָצִינוּ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּמְקוֹם גְּדֻלָּתוֹ — שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ; וְעַל־כֵּן קֹדֶם כְּנִיסָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ שָׁם שֶׁבַע אֻמּוֹת עוֹבְדֵי

עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ז, א): ״כִּי יְבִיאֲךָ ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ, וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפָּנֶיךָ: הַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי, שִׁבְעָה גוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים מִמֶּךָּ״, שִׁבְעָה דַיְקָא וְכַנַּ״ל; אַךְ מִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ, וְעִקַּר הַחֲטָאִים הוּא רַק עַל־יְדֵי גֵּאוּת, שֶׁהוּא מַפְרִיד עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי כָּל הַחֲטָאִים יֵשׁ בָּהֶם שֶׁמֶץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה, כִּי נִפְרָד מֵאֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ, הַכֹּל עַל־יְדֵי הֶעָוֹן הַזֶּה שֶׁל הַגַּדְלוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה כַּנַּ״ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת קי:): הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא בְּחוּץ לָאָרֶץ עַל־יְדֵי הַגַּאֲוָה וְגַסּוּת הָרוּחַ, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם מֵאִיר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַיֵּן (בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה פֶּרֶק ל״א): אַנְשֵׁי דּוֹר הַמִּדְבָּר — גַּסּוּת הָרוּחַ הָיְתָה בָּם, לְפִיכָךְ מֵתוּ בַּמִּדְבָּר, וְלֹא נִכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶהוּ ׳וְלָא מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, הַיְנוּ לֹא תֹאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה לָא מָטֵי לְאַרְעָא׳, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ וְלָשׁוּב לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל ׳מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, מֵחֲמַת שֶׁהָעַכּוּ״ם הֵם רַבִּים, בְּחִינַת ״רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה״ (דְּבָרִים ז), **שֶׁהֵם בְּחִינַת מַיִם רַבִּים. ׳אֶלָּא מְשׁוּם דְּרִדְיְפֵי מַיָּא׳, שֶׁהֵם רוֹדְפִים אַחַר הַכְּבוֹד שֶׁהוּא בְּחִינַת מַיִם, בְּחִינַת ״אֶל הַכָּבוֹד הִרְעִים, ה׳ עַל מַיִם רַבִּים״** (תְּהִלִּים כט), כַּנַּ״ל, **וְעַל־יְדֵי־זֶה עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ הַכֹּל עַל־יְדֵי הֶעָוֹן הַזֶּה שֶׁל הַגַּדְלוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ: ׳וְלֹא מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, הַיְנוּ, לֹא תֹאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה ׳לֹא מָטֵי לְאַרְעָא׳, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ וְלָשׁוּב לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל ׳מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, מֵחֲמַת שֶׁהָעַכּוּ״ם הֵם רַבִּים, בְּחִינַת ״רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה״ (דְּבָרִים ז), **שֶׁהֵם בְּחִינַת מַיִם רַבִּים. ׳אֶלָּא מְשׁוּם דְּרִדְיְפֵי מַיָּא׳, שֶׁהֵם רוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד שֶׁהוּא בְּחִינַת מַיִם, בְּחִינַת ״אֶל הַכָּבוֹד הִרְעִים, ה׳ עַל מַיִם רַבִּים״** (תְּהִלִּים כט), כַּנַּ״ל, **וְעַל־יְדֵי־זֶה עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ הַכֹּל עַל־יְדֵי הֶעָוֹן הַזֶּה שֶׁל הַגַּדְלוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה כַּנַּ״ל.** וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת קי:): הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא בְּחוּץ לָאָרֶץ עַל־יְדֵי הַגַּאֲוָה וְגַסּוּת הָרוּחַ, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם מֵאִיר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַיֵּן (בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה פֶּרֶק ל״א): אַנְשֵׁי דּוֹר הַמִּדְבָּר — גַּסּוּת הָרוּחַ הָיְתָה בָּם, לְפִיכָךְ מֵתוּ בַּמִּדְבָּר, וְלֹא נִכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם.

׳וְלָא מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, הַיְנוּ לֹא תֹאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה לָא מָטֵי לְאַרְעָא׳, דְּהַיְנוּ יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ וְלָשׁוּב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא — מֵחֲמַת שֶׁהָעַכּוּ״ם הֵם רַבִּים, בְּחִינַת: ״רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה״ (דְּבָרִים ז, יז), **שֶׁהֵם הַגּוֹיִם, נִקְרָאִים בְּחִינַת מַיִם רַבִּים** (עַיֵּן שִׁיר הַשִּׁירִים ח, ז), בַּפָּסוּק: ״מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י זַ״ל, שֶׁקָּאֵי עַל הָעַכּוּ״ם וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּתְהִלִּים צג, ד) בַּפָּסוּק: ״מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם״ וְגוֹ׳, וּפֵרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, אֶת הַמִּזְמוֹר הַזֶּה עַל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁבוּ פִּלְשְׁתִּים אֶת הָאָרוֹן, הִתְחִילוּ מִתְגָּאִין וְאוֹמְרִין: לֹא לָאָרוֹן בִּלְבַד שָׁבִינוּ אֶלָּא לַאֲדוֹנוֹ שֶׁל אָרוֹן, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י זַ״ל, שֶׁקָּאֵי עַל הָעַכּוּ״ם, הַמַּגְבִּיהִים תָּמִיד לְהִתְגָּאוֹת כְּנֶגְדְּךָ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּזֹהַר פָּרָשַׁת פִּנְחָס רנו): וְלֵית מַיִם רַבִּים אֶלָּא כָּל אֻמִּין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן בַּתַּרְגּוּם (בְּמִדְבָּר כד, ז) עַל פָּסוּק: ״וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים״ — ׳וְיִשְׁלֹט בְּעַמְמִין סַגָּאִין׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּזֹהַר חָדָשׁ), שֶׁפֵּרֵשׁ עַל: ״מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים״ — שֶׁנִּתְגָּאוּ הַמַּיִם, עַיֵּן שָׁם.

׳אֶלָּא מְשׁוּם דְּרִדְיְפֵי מַיָּא׳, שֶׁהֵם רוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד; וּמֵבִיא רְאָיָה, שֶׁהַכָּבוֹד גַּם־כֵּן נִקְרָא מַיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַיִם, בְּחִינַת: **״אֶל הַכָּבוֹד הִרְעִים ה׳ עַל מַיִם רַבִּים״** (תְּהִלִּים כט, ג); וּכְפִי דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל פָּסוּק זֶה (עַיֵּן בְּסִפְרִי, פָּרָשַׁת בְּרָכָה): כְּשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִתֵּן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִרְעִישׁ הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עַל יוֹשְׁבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ״קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם, אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים ה׳ עַל מַיִם רַבִּים״, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם, נִתְקַבְּצוּ אֵצֶל בִּלְעָם הָרָשָׁע וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; שְׁנֵיהֶם עוֹלִים בְּקָנֶה אֶחָד; ״מַיִם רַבִּים״,

הֵם הָעַכּוּ״ם כַּנַּ״ל, וּ״מַיִם רַבִּים״ הֵם הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל, כִּי בָּאוּ אֵצֶל בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁגַּם הוּא יָגְלָה לָהֶם מַה שֶּׁיִּגָּלֶה (עַיֵּן לְקַמָּן חֵלֶק ב׳, סִימָן נז), עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן (בְּמִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נָשׂא, פֶּרֶק יד, סִימָן לד), עַל פָּסוּק: ״וְלֹא קָם עוֹד נָבִיא כְּמֹשֶׁה״, בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא קָם, אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא פִּתְחוֹן פֶּה לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לוֹמַר, אִלּוּ הָיָה לָנוּ נָבִיא כְּמֹשֶׁה, הָיִינוּ עוֹבְדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי הָיָה הַנָּבִיא? בִּלְעָם הָרָשָׁע, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה ׳לָא מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, שֶׁהֵם ״רַבִּים הַגּוֹיִים״ ״מַיִם רַבִּים״, שֶׁהַגּוֹיִים מְעַכְּבִים אוֹתָם, ׳אֶלָּא מְשׁוּם דִּרְדִּיפֵי מַיָּא׳ — שֶׁהֵם רוֹדְפִים אַחַר הַגּוֹיִים, אַחַר הַכָּבוֹד, וְרוֹצִים יוֹתֵר לִשְׁמֹעַ אֶל יוֹנוּס וְיוֹמְבְּרוּס, בְּנֵי בִּלְעָם כַּנַּ״ל. (וּבָזֶה יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים דְּבָרָיו שֶׁהִתְחִיל בָּהֶם; כִּי לְכְאוֹרָה אֵיךְ בֵּאֵר בְּתוֹךְ מַאֲמַר ׳רַבָּה בַּר בַּר חָנָה׳ עִנְיַן הַגָּלוּת וְהָרְחוּק מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַה שֶּׁלֹּא דִּבֵּר מִזֶּה בְּתִחְלָה? אֲבָל לְפִי הַנַּ״ל יוּבַן הֵיטֵב; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא אֲשֶׁר יָרַד לְמִצְרַיִם אֶל עֲפַר הָאָרֶץ הַטְּמֵאָה, בְּחִינַת עֲפָרִים, אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְרָצָה לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, עַל־יְדֵי שֶׁיַּכְנִיס בָּהֶם תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲלֶה אוֹתָם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה, אֲבָל יוֹחָנָן וּמַמְרֵא, שֶׁהֵם יוֹנוּס וְיוֹמְבְּרוּס, בְּנֵי בִּלְעָם, הֵם אֲשֶׁר עָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ כַּנַּ״ל. וְהֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא רָצוּ לִשְׁמֹעַ אֶל מֹשֶׁה וְלָצֵאת, רַק שָׁמְעוּ אֶל יוֹנוּס וְיוֹמְבְּרוּס, יוֹחָנָן וּמַמְרֵא בְּנֵי בִּלְעָם, וְעַל־כֵּן מִתּוּ בְּחֹשֶׁךְ מִצְרַיִם, בְּחִינַת: ״וַיְמֵשׁ חֹשֶׁךְ״ כַּנַּ״ל, אֲבָל אִלּוּ שָׁמְעוּ בְּקוֹל מֹשֶׁה, זָכוּ לָצֵאת וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וּתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל. וְדָבָר זֶה נִשְׁנֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, מֵאִיר עֵצַת הָאֲמִירָה בַּתּוֹרָה אֲפִלּוּ לְהַמֻּנָּחִים בִּבְחִינַת עֲפָרִים. וּכְשֶׁמְּקַיְּמִים זֹאת, אֲזַי זוֹכִים אַחַר־כָּךְ לָצֵאת. אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ כְּנֶגֶד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת — בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁמּוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב אֶת עֲצָה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁאָרִים בַּחוּץ, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁרוֹדְפִים הַכָּבוֹד), עַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ וְלַחֲזֹר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; הַיְנוּ עַל־יְדֵי רְדִיפַת הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלּוֹת, כִּי עִקַּר אַרִיכַת הַגָּלוּת שֶׁאֵין יְכוֹלִין לָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ, הוּא רַק מֵחֲמַת עֲוֹן הַגְּדֻלּוֹת וּרְדִיפַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל. וְהֶבֵן הֵיטֵב לְקֻשַּׁר הַדְּבָרִים; כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת כְּבוֹדוֹ לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמְרִים בְּדֶרֶךְ אֱמִירָה הָרְבֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בִּבְחִינַת: אָמְרֵי אִינְשֵׁי, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יְכוֹלִים לָצֵאת מֵעֲפָרִים, עֲפַר אֶרֶץ הָעַמִּים, וְלִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳) עַל פָּסוּק: ״וּזְהַב הָאָרֶץ טוֹב״ — מְלַמֵּד שֶׁאֵין תּוֹרָה כְּתוֹרַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַף רְדִיפַת הַכָּבוֹד וְהַגְּאוּת, הוּא הַמַּחְשִׁיךְ אֶת הָעֵינַיִם, לְהַשִּׂיג בְּמֻשְׂכָּלוֹת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה ׳וְלָא מְשׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא׳, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהָרַע מְעַכֵּב, שֶׁהֵם הָעַכּוּ״ם, ׳אֶלָּא מְשׁוּם דִּרְדִּיפֵי מַיָּא׳, שֶׁהֵם רוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד, רוֹצִים יוֹתֵר לְהִתְאַחֵז בִּכְבוֹדָם וּלְהַשִּׂיג שָׁם בָּאָרֶץ. וְעַל־יְדֵי עָוֹן הַזֶּה עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וּלְזֹכוֹת לְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, וְדוֹ״ק הֵיטֵב קֻשַּׁר הַדְּבָרִים.

עַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ וְלַחֲזֹר לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ עַל־יְדֵי רְדִיפַת הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלּוֹת, כִּי עִקַּר אַרִיכַת הַגָּלוּת, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ, הוּא רַק מֵחֲמַת עֲוֹן הַגְּדֻלּוֹת וּרְדִיפַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל. כָּל־זֶה הוֹדִיעָה לָהֶם הַבַּת־קוֹל גְּדֹל בְּזוּי הַגְּדֻלּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מֵהַגְּדֻלּוֹת עַד קָצֶה

כָּל־זֶה הוֹדִיעָה לָהֶם הַבַּת קוֹל, גְּדֹל בְּזוּי הַגְּדֻלּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מֵהַגְּדֻלּוֹת עַד קָצֶה

הָאַחֲרוֹן כַּנַּ״ל, וְאָז כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל, וְאָז זוֹכִין לְדִבּוּר הַמֵּאִיר, שֶׁהוּא בְּחִינַת צִפְּרְתָּא הַנַּ״ל כַּנַּ״ל; הֵינוּ מִי שֶׁעֲדַיִן מֻנָּח בְּעִמְקֵי הָעֲמָקִים, בְּהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, בָּעֲפָרִים מַמָּשׁ, עִקַּר עֲצָתוֹ — שֶׁיְּבַטֵּל אֶת שִׂכְלוֹ, וְיִשְׁמַע בְּקוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, בְּחִינַת מֹשֶׁה, וְיִהְיֶה רָגִיל בַּאֲמִירַת הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, וְזֶה יָאִיר לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו הַשָּׁגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְיָאִיר לוֹ הַטַּ״ל אוֹרוֹת, וְיִזְכֶּה לַהֲלָכָה וְקַבָּלָה, יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה. וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מֵאִלּוּ הַיּוֹחֲנִי וּמַמְרֵא הַמְעַכְּבִים אֶת דַּרְכּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאַל תַּעֲמֹד עַל יָדָם, פֶּן תִּלָּכֵד בְּהֶבֶל פִּיהֶם הַטָּמֵא, וְאָז טוֹב לְךָ לָנֶצַח.

אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה, לְשַׁבֵּר הַגַּדְלוּת וְהַכָּבוֹד שֶׁל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְשֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת? הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת הַנַּ״ל; הֵינוּ הֵן אִלּוּ שֶׁזּוּוּגָם בִּימֵי הַחֹל, כְּדֵי לְהַשְׁמֵר מֵעֲבֵרוֹת, אֲשֶׁר גַּם הֵם נִכְנָסִים בְּגֶדֶר תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, וָא״ו מוֹסִיף, כִּי רוֹצִים לִהְיוֹת שְׁמוּרִים מֵחֵטְא כַּנַּ״ל, וְהֵן אִלּוּ שֶׁזּוּוּגָם רַק מִלֵּיל שַׁבָּת לְלֵיל שַׁבָּת, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם מֹחִין קְדוֹשִׁים, לְהִזְדַּוֵּג בְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׁכִינָה מִזְדַּוֶּגֶת וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה; כִּי הַזִּוּוּג שֶׁל שַׁבָּת, זֶה בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה, שֶׁמַּמְשִׁיךְ מֹחִין עֶלְיוֹנִים, וְהַזִּוּוּג שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, זֶה בְּחִינַת יִחוּדָא תַּתָּאָה, לְהִשָּׁמֵר מֵעֲבֵרָה, כַּנַּ״ל.

אֲחַרוֹן כַּנַּ״ל, וְאָז כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל, וְאָז זוֹכִין לַדִּבּוּר הַמֵּאִיר, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'צִפַּרְתָּא' הַנַּ״ל כַּנַּ״ל.

**אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה, לְשַׁבֵּר הַגַּדְלוּת וְהַכָּבוֹד שֶׁל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְשֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת? הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, וְזֶהוּ 'שֶׁאָמַר רַב אָשֵׁי: הַאי זִיז שָׁדַי הוּא', הֵינוּ בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁעַל־יְדֵי יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל־יְדֵי כָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת זוֹכִין לְצִפַּרְתָּא, שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא אֶמְצָעִי בֵּין מַיָּא לָרָקִיעַ כַּנַּ״ל. וְעַכְשָׁו נְסָבִיר אֵיךְ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַב אָשֵׁי מְרֻמָּזִים שְׁנֵי הַיִּחוּדִים: יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה; כִּי זִיז הוּא בְּחִינַת יִחוּדָא תַּתָּאָה, בְּחִינַת מַטַּ״ט, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״ כַּנַּ״ל, הֵינוּ זִיז הוּא שֵׁם עוֹף, כִּי אִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה יט, סִימָן ו׳, וּפָרָשַׁת אַחֲרֵי, פָּרָשָׁה כב, סִימָן ו׳): 'עוֹף אֶחָד יֵשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁמַּפְרִישׁ אֶת כְּנָפָיו, הוּא מַחֲשִׁיךְ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְזִיז שְׁמוֹ, זֶה בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה, שֶׁמַּמְשִׁיךְ מֹחִין עֶלְיוֹנִים, וְהַזִּוּוּג שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, זֶה בְּחִינַת יִחוּדָא תַּתָּאָה, לְהִשָּׁמֵר מֵעֲבֵרָה, כַּנַּ״ל.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַב אָשֵׁי: 'הַאי זִיז שָׁדַי הוּא', הֵינוּ בְּחִינַת יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁעַל־יְדֵי יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל־יְדֵי כָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת זוֹכִין לְצִפַּרְתָּא, שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא אֶמְצָעִי בֵּין מַיָּא לָרָקִיעַ כַּנַּ״ל, כִּי 'זִיז' הוּא בְּחִינַת יִחוּדָא תַּתָּאָה, בְּחִינַת מַטַּ״ט, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״ כַּנַּ״ל, כִּי אִיתָא בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה פָּרָשָׁה יט, וַיִּקְרָא רַבָּה פָּרָשָׁה כב): **'עוֹף אֶחָד יֵשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁמַּפְרִישׁ אֶת כְּנָפָיו הוּא מַחֲשִׁיךְ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְזִיז שְׁמוֹ,**

שְׁמוֹ; [עַיִן שָׁם בַּמִּדְרָשׁ פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית: זִיז — עוֹף טָהוֹר הוּא, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵחַ מְכַסֶּה גַּלְגַּל חַמָּה, עַיִן שָׁם; וְעַיִן בְּפָרָשַׁת אַחֲרֵי: זִיז — עוֹף טָהוֹר הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים נ, יא): ״יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי״, אָמַר ר׳ יְהוּדָה בַּר סִימוֹן: בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵשׂ כְּנָפָיו, מְכַסֶּה גַּלְגַּל חַמָּה וְכוּ׳. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זִיז? שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה מִינֵי טַעַם מִזֶּה וּמִזֶּה, עַיִן שָׁם].

וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, בְּחִינַת מַטַּ״ט, בְּחִינַת ״מִכְּנַף הָאָרֶץ״, שֶׁבּוֹ מִתְלַבֵּשׁ בְּרִית עִלָּאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֶּׁמֶשׁ. ׳שַׁדַּי׳, זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה כַּנַּ״ל:

וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ הָעוֹף הַזֶּה שֶׁזִּיז שְׁמוֹ, בְּחִינַת מַטַּ״ט, שֶׁנִּקְרָא עוֹף (עַיִן תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן נ׳): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָכִיב עַל כְּרוּ״ב דְּאִיהוּ מַטַּ״ט, וְאִיהוּ בָּרוּ״ךְ, וּמִתְפַּרְנְסַת עַל יָדֵיהּ דְּאִיהוּ עֶבֶד עוֹלָם וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. [וְעַיִן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר (בְּהַקְדָּמָה ב׳:), שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת מַאֲמָר הַנַּ״ל מֵרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, שֶׁהַצִּפּוֹר הוּא מַטַּ״ט, וְכוּ׳, עַיִן שָׁם; וְעַיִן (בַּזֹּהַר פָּרָשַׁת פִּנְחָס רכג:), שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַמַּאֲמָר הַנַּ״ל גַּם־כֵּן, שֶׁהוּא מַטַּטְרוֹ״ן, עַיִן שָׁם]. **בְּחִינַת מִכְּנַף הָאָרֶץ, שֶׁבּוֹ מִתְלַבֵּשׁ בְּרִית עִלָּאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, כִּי גַּם שַׁדַּי זֶה בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה כַּנַּ״ל.** וְעַיִן בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת שְׁמוֹת ג׳:) עַל פָּסוּק: ״וְהוֹקַע אוֹתָם לַה׳ נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ״, מַאי נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ? נֶגֶד הַבְּרִית, דְּאִקְרֵי שֶׁמֶשׁ, וְעָלֵיהּ אִיתְמַר (תְּהִלִּים פד, יב): ״כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹקִים״, שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן דָּא בְּרִית קַדִּישָׁא; מָה שֶּׁמֶשׁ זָרַח וְאַנְהִיר עַל עָלְמָא, אוֹף הָכֵי בְּרִית קַדִּישָׁא זָרַח וְאַנְהִיר גּוּפָא דִּבַר נַשׁ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. **[וּמֻרְחָק** תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הַגְּאוּת הִיא הִיא הַמַּפְרֶדֶת בֵּין יְחוּדָא עִלָּאָה וּבֵין יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהִיא ׳סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין׳, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּרִית עִלָּאָה, וּבְרִית תַּתָּאָה, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתַּכְלִית לְיַחֵד אֶת שְׁנֵי הַיְחוּדִים יַחַד: יְחוּדָא עִלָּאָה — קַבָּלָה, בְּתוֹךְ יְחוּדָא תַּתָּאָה — הֲלָכָה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, בְּתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַיִּחוּד הַזֶּה נַעֲשֶׂה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דַּיְקָא, כִּי שָׁם הוּא גִּלּוּי יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא, יב): ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה״ וְגוֹ׳; אַךְ מֵחֲמַת פְּגַם הַגְּאוּת גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ, וַעֲדַיִן לֹא שַׁבְנוּ מִטָּעוּתֵנוּ. וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ רוֹדְפִים אַחַר הַהֶבֶל וְהַכָּבוֹד, וְנִתְקָעִים בָּנוּ (תְּהִלִּים קו, לה): ״וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם״, וְזֶה שֶׁאָמַר רַב אָשֵׁי: ׳הַאי זִיז׳ — הַיְנוּ תֵּדַע כִּי הָעֵצָה לָזֶה, עַל־יְדֵי הָעוֹף הַזֶּה, שֶׁהוּא מַטַּטְרוֹ״ן, שַׂר הַפָּנִים, יְחוּדָא תַּתָּאָה, שְׁמִירַת הַבְּרִית בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי חֹל, הֲלָכָה כַּנַּ״ל, ׳שַׁדַּי הוּא׳ — יְכַסֶּה בִּכְנָפָיו אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, בְּרִית עִלָּאָה, זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת, קַבָּלָה, הַיְנוּ לֹא לַעֲשׂוֹת פֵּרוּד כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, וְלַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ מְצִיאוּת מִמֶּנּוּ, כִּי בָּזֶה פָּגַם ׳אַחֵר׳, כִּי קִצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, עַד שֶׁהִפְרִיד בֵּין מַטַּטְרוֹ״ן — יְחוּדָא תַּתָּאָה, לְבֵין יְחוּדָא עִלָּאָה, וְאָמַר: שְׁתֵּי רָשׁוּיוֹת הֵן, חַס וְשָׁלוֹם (חֲגִיגָה טו.), וּמִשָּׁם נִתְהַוָּה שֶׁנָּפַל לְגֵאוּת גְּדוֹלָה, וְיָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, אַשְׁכַּח זוֹנָה תָּבְעָה, עַיִן שָׁם; כִּי גְּאוּת וְנָאוּף תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה כַּנַּ״ל, וְכֵן חִלּוּל שַׁבָּת עָקַר פּוּגְלָא מִמִּישְׂרָא בְּשַׁבָּת, הִפּוּךְ הַטַּ״ל אוֹרוֹת, כִּי פָּגַם בְּל״ט מְלָאכוֹת כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּנוֹ הָיָה עַל־יְדֵי רַבִּי מֵאִיר, מ״א״ר דַּיְקָא, כִּי נִקְרָא עַל שֵׁם שְׁמֵאִיר עֵינֵי חֲכָמִים בַּהֲלָ״כָ״ה׳ (עֲרוּבִין יג:); כִּי עַל־יְדֵי אֲמִירַת הַתּוֹרָה, בְּחִינַת א״מ״ר״י אִינְשֵׁי, מ״א״ר׳ לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּאוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא): מַטַּטְרוֹ״ן שַׂר הַפָּנִים,

שַׁר הַתּוֹרָה, שַׁר הַחָכְמָה, שַׁר הַתְּבוּנָה, הַתְּבוּנָה וְהַחָכְמָה וְהַתּוֹרָה דַּיְקָא, כִּי כְּשֶׁמְּקַשְּׁרִים וּמְיַחֲדִים יְחוּדָא עִלָּאָה בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה, זֶהוּ עִקַּר גִּלּוּי חָכְמַת וּתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה, לְגַלּוֹת מֵהַכֹּל תּוֹרָה, שֶׁזֶּה יְחוּדָא עִלָּאָה בְּיִחוּדָא תַּתָּאָה, וְעַל־כֵּן הָעוֹף הַזֶּה שֶׁמַּפְרִישׁ כְּנָפָיו, שֶׁהוּא יְחוּדָא תַּתָּאָה, הוּא מַחֲשִׁיךְ וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרִית עִלָּאָה, יְחוּדָא עִלָּאָה, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד צְרִיכִים לְהַתְחִיל עִם הַמַּדְרֵגָה קְטַנָּה, לְגַלּוֹת בְּתוֹךְ הָעֲפָרִים, שֶׁהוּא עֲפַר, תַּכְלִית גַּשְׁמִיּוּת הָאָרֶץ, שֶׁגַּם שָׁם אֱלקוּתוֹ, בִּבְחִינַת בָּרוּ"ךְ שֵׁ"ם כְּבוֹ"ד מַלְכוּת"וֹ לְעוֹלָ"ם וָעֶ"ד, שֶׁהִתְקִינוּ לוֹמַר בַּחֲשַׁאי (פְּסָחִים נו.); כִּי בִּיחוּדָא תַּתָּאָה, מְגַלִּים אֱלקוּתוֹ, בִּבְחִינַת מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין, וַאֲשֶׁר גַּם הֲכִי קְטַנִּים פְּחוּתִים וִירוּדִים יְכוֹלִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה אֶל יְחוּדָא עִלָּאָה. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁגָּזַר עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא לְהַכְנֵס בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מוּבָא בְּסִפְרֵי פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ, בְּאֶצְבָּעוֹ הָיָה מַרְאֶה מַטַּטְרו"ן לְמֹשֶׁה, וְהֶרְאָהוּ אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מַטַּטְרו"ן דַּיְקָא, כִּי הוּא יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁבּוֹ תָּלוּי בָּרוּ"ךְ שֵׁ"ם כְּבוֹ"ד מַלְכוּת"וֹ לְעוֹלָ"ם וָעֶ"ד, לְגַלּוֹת בְּתַכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת, הָעֲפָרִים, גַּם־כֵּן אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְדוֹ"ק הֵיטֵב לְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַדְּבָרִים יַחְדָּו].

עַכְשָׁו יְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק שֶׁהִתְחִיל בּוֹ אֶת בִּנְיַן הַשָּׁגָתוֹ: **וְזֶה "אֲנִי ה'"** — זֶה סוֹבֵב עַל יְחוּדָא עִלָּאָה גִּלּוּי שֵׁם הַוָ"ה בָּרוּךְ הוּא, **"הוּא שְׁמִי"** — זֶה סוֹבֵב עַל יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁזֶּהוּ מַלְאָךְ מַטַּ"ט, בִּבְחִינַת "שְׁמִי" בְּקִרְבּוֹ כַּנַּ"ל, וְגַם סוֹבֵב עַל בָּרוּךְ "שֵׁם" וְכַנַּ"ל. **"וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן"** — זֶה בְּחִינַת כָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת; כִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא רַק לְאֶחָד, אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, קוֹצוֹ דְּאוֹת ד', שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, דְּנָטִיר בְּרִית, וְלֹא לְאַחֵר, ר', שֶׁהוּא אֱלֹהִים אֲחֵרִים, עֲבוֹדָה זָרָה, **"וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים"** — זֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, כא): "תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי", הַיְנוּ מֵבִיא רְאָיָה כִּי 'תְּהִלַּת' הוּא 'הַדִּבּוּר', מֵהַפָּסוּק: 'תְּהִלַּת' ה' 'יְדַבֶּר' פִּי, הַיְנוּ כִּי זֶה שֶׁפָּגַם בַּגְּאוּת, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, לוֹ אֵין הַדִּבּוּר, כִּי "פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ", וְכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרֹף כְּשָׂרוּף דָּמִי, הַכֹּל כַּנַּ"ל; הַיְנוּ "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי" — זֶהוּ יְחוּדָא עִלָּאָה, וְיִחוּדָא תַּתָּאָה כַּנַּ"ל, הוּא דַּיְקָא מִי שֶׁמְּיַחֵד בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם אֶת שְׁנֵי הַיִּחוּדִים: שְׁמַ"ע וּבָרוּ"ךְ שֵׁ"ם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ מְיַחֵד, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא "אַחֵר" — אֱלֹהִים אֲחֵרִים, "וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן", אֵינִי נוֹתֵן וּמַגָּלֶה לוֹ כְּבוֹדִי, מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כַּנִּכְתָּב לְעֵיל, לָמָּה? כִּי "וּתְהִלָּתִי" — הַיְנוּ הַדִּבּוּר, הוּא לַפְּסִילִים, "פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן" וְכַנַּ"ל, שֶׁאֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר כַּנַּ"ל.

וְזֶה "אֲנִי ה'", יְחוּדָא עִלָּאָה. "הוּא שְׁמִי", יְחוּדָא תַּתָּאָה. "וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן", זֶה בְּחִינַת כָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת. "וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים", זֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי". הַכֹּל כַּנַּ"ל:

[עַכְשָׁו עָמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּגְדֻלַּת הַתּוֹרָה וּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים, אֵיךְ שֶׁעַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ בְּתַכְלִית הַיְרִידָה וְהַקְּטָנוּת, מַמְשִׁיכִים לָנוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת לְהַשִּׂיג וּלְהִתְבּוֹנֵן בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד אֲשֶׁר אֲפִלּוּ מִי שֶׁמֻּנָּח בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה עַד מְאֹד, בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַגַּשְׁמִיּוּת וְכוּ', אֲפִלּוּ מִשָּׁם יְכוֹלִין לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת רָגִיל בַּאֲמִירַת הַרְבֵּה תּוֹרָה בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, שֶׁזֶּה יָאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵינָיו נִבְזֶה וְנִמְאָס, וִיבַטֵּל כְּבוֹדוֹ לְגַמְרֵי

לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִכָּלֵל בָּ׳אַיִן׳ מַמָּשׁ. וְאֵל כָּל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁמְּבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, כִּי לְהִפּוּךְ — גַּאוּת וְנַאוּף תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּאוּת, סִימָן שֶׁהוּא נוֹאֵף, וְכֵן לְהִפּוּךְ — כָּל נוֹאֵף הוּא בַּעַל גַּאֲוָה, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג הָאֲרַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁיָּאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹסֵק בְּאֵיזֶה עֵסֶק מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, חֹשֶׁךְ וּמָר לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, כִּי הוּא הֵפֶךְ תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, לְמִצֹּא אֶת הַטַּ״ל אוֹרוֹת בְּתוֹךְ עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאָז תָּמִיד יָאִירוּ לוֹ הַחַיִּים נֹעַם וַעֲרֵבוּת, וְיִזְכֶּה לְיַחֵד יְחוּדָא עִלָּאָה בִּיחוּדָא תַּתָּאָה, עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ. וְכָל זֶה סוֹד הֲלָכָה וְקַבָּלָה שֶׁצְּרִיכִים לִלְמֹד שְׁנֵיהֶם דַּיְקָא; הֲלָכָה — הוּא פְּשָׁטוּת דִּינֵי הַתּוֹרָה הַשַּׁיָּכִים בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, לֵידַע אֵיךְ לֵילֵךְ וּלְהִתְנַהֵג וּלְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקַבָּלָה — זֶה אוֹר הָאֱלֹקִי, גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אֵיךְ מֵאִיר בְּתוֹךְ הֲלָכָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹותֶיהָ, צָרִיךְ תָּמִיד לִזְכֹּר בְּנוֹתֵן הַתּוֹרָה וּמְצַוֶּה הַמִּצְוֹות, אֲשֶׁר זֶהוּ ׳הֲלָכָה וְקַבָּלָה׳ יַחַד, שֶׁתְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, שֶׁכָּל זֶהוּ הוּא תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי שְׁמִירַת וּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית. וְאֵל הָאָרָה וְהַשָּׂגָה הַזּוֹ רוֹצִים הַצַּדִּיקִים לַהֲבִיאֵנוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד. וְהָעִקָּר — עַל־יְדֵי מִדַּת הָעֲנָוָה וְהַשִּׁפְלוּת שֶׁמְּאִירִים בָּנוּ; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם יֵשׁוּת וּמְצִיאוּת כְּלָל, אֲשֶׁר אָז דַּיְקָא יָאִיר לוֹ הַדְּבוּרִים לָצֵאת מֵעֹמֶק הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל לְשָׁם. עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לְהַטּוֹת אָזְנֶיךָ, וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל עִמְקֵי הָעֵצָה הַנּוֹרָאָה הַמּוּבָאָה בְּתוֹרָה זוֹ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר הָאֲמִירָה בְּעָלְמָא תְּזַכֶּךָּ אוֹתְךָ, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה עַל יָדְךָ הַיִּחוּדִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: יְחוּדָא עִלָּאָה, וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם].

יב

(לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה)

תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ וְכוּ׳

(תְּהִלִּים קמה):

א מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁעַל־פִּי הָרֹב הַלּוֹמְדִים חוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים, וְדוֹבְרִים עַל הַצַּדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, זֶהוּ מִכְּוָן גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי יֵשׁ בְּחִינַת

יב

(תְּהִלִּים קמה, א): ״תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד״.

א) מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁעַל־פִּי־רֹב הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ **חוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים,** הַדְּבֵקִים בִּדְבֵקוּת אֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, וּמְיַחֲדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וּמְקַשְּׁרִים וּמְשַׁלְּבִים הָעוֹלָמוֹת יַחַד, וּמְדַבְּקִים רוּחָם בְּרוּחַ הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָתָם, וְלֹא דַּי לָהֶם שֶׁרוֹדְפִים וְחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ, אֶלָּא גַּם וְדוֹבְרִים עַל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז בְּחֵרוּפִין וּבְגִדּוּפִין. צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁכָּל זֶהוּ מִכְּוָן גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי אֲפִלּוּ סְתָם עִנְיָן וְהַנְהָגָה שֶׁמִּתְנַהֵג וְנַעֲשָׂה בָּעוֹלָם, מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז׃), וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּדָבָר כָּזֶה, שֶׁעוֹמְדִים ׳לוֹמְדִים׳ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ

יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וּמְחָרְפִין וּמְגַדְּפִין וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ, וּמְלַחֲשִׁין עָלָיו כָּל מִינֵי לְחוּשֵׁי לַחַשׁ וּלְשׁוֹן־הָרָע וּשְׁקָרִים, כָּל זֶה מְכֻוָּן גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, כְּעִנְיַן דּוֹאֵג וַאֲחִיתֹפֶל, שֶׁדִּין יְהוּדָאִין, שֶׁחָלְקוּ וְרָדְפוּ אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּכָל מִינֵי הִתּוּל וְלֵיצָנוּת וְכוּ׳. (עַכְשָׁו יַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל מֵאַיִן בָּא דָּבָר זֶה שֶׁהַלַּמְדָן יְבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיק); כִּי יֵשׁ בֵּין הַלּוֹמְדִים שְׁתֵּי בְּחִינוֹת, אֶחָד נִקְרָא יַעֲקֹב וְאֶחָד נִקְרָא לָבָן, יַעֲקֹב הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, בָּטֵל וּמְבֻטָּל מִכֹּל וָכֹל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב בְּכָל עֵת אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹסֵק בְּרָזֵי וְסִתְרֵי תּוֹרָה, בְּאוֹר זִיו וְחִיּוּת וּקְדֻשָּׁה, וְהוּא הַמְחֻדָּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וְלוֹמֵד תּוֹרָתוֹ לִשְׁמָהּ, וְאֵין לוֹ עֲכָשָׁו שׁוּם חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלָה כְּלָל, כִּי טוֹבוֹ גָּנוּז וְשָׁמוּר וְצָפוּן לֶעָתִיד, כִּי כָּל לִמּוּדוֹ הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן מִזֶּה בָּא שֶׁמְּזַלְזְלִין בּוֹ, כִּי אֵין רוֹאִים אֶת עֹמֶק הַשָּׂגָתוֹ וְאֶת דְּבֵקוּתוֹ וְיִחוּדָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעָמַל וּפָעַל בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְאַחֵר שְׁכָרָם שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים עַד לֶעָתִיד לָבוֹא, כִּי הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם לְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם (עֵין עֵרוּבִין כב.), וְעַל שֵׁם שֶׁשְּׂכָרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ וּמְקֻיָּם בֶּאֱמֶת, לְבַסּוֹף לֶעָתִיד לָבוֹא בְּשָׁעָה שֶׁיַּפְרִיד וְיַפְשִׁיט נִשְׁמָתוֹ מִגּוּפוֹ, עַל שֵׁם זֶה נִקְרָא יַעֲקֹב לְשׁוֹן עָקֵב וָסוֹף, הַיְנוּ שְׂכָרוֹ לְבַסּוֹף וְחַי וְקַיָּם לָנֶצַח. כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית ה׃): יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת, מַה זַּרְעוֹ בַּחַיִּים אַף הוּא בַּחַיִּים, דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים לָנֶצַח, וְהוּא הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרָתוֹ לִשְׁמָהּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁנִּקְרָא יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא, פָּרָשָׁה נו, סִימָן ט׳): אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ כְּיַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח): אֵין לְךָ אָדָם שֶׁהָיָה יָגֵעַ בַּתּוֹרָה כְּאָבִינוּ יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם נִקְרָא יַעֲקֹב, כִּי נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יח.), שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אֵל, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ לִשְׁמָהּ נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ה׳): מִפְּנֵי מָה זָכָה יַעֲקֹב לְחַיִּים שֶׁלֹּא בְּצַעַר וְשֶׁלֹּא בְּיִצֻּר הָרָע בָּעוֹלָם הַזֶּה? מִפְּנֵי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ מְקַטְנוּתוֹ וְעַד זִקְנָתוֹ, וְהָיָה בָּקִי בְּמִקְרָא וּבְמִשְׁנָה וּבַהֲלָכוֹת וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי לְךָ שֶׁיַּעֲקֹב מְרַמֵּז עַל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּקִבְיעוּת לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ.

יַעֲקֹב וְלָבָן, יַעֲקֹב הוּא הַצַּדִּיק הַמְחֻדָּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וְלוֹמֵד תּוֹרָתוֹ לִשְׁמָהּ, וְטוּבוֹ גָּנוּז וְשָׁמוּר וְצָפוּן לֶעָתִיד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳לְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם׳ (עֵרוּבִין כב.), **וְעַל־שֵׁם שֶׁשְּׂכָרוֹ לְבַסּוֹף, עַל־שֵׁם־זֶה נִקְרָא יַעֲקֹב — לְשׁוֹן עָקֵב וָסוֹף, שְׂכָרוֹ לְבַסּוֹף. וְלָבָן הוּא תַּלְמִיד־חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, שֶׁתּוֹרָתוֹ לְהִתְיַהֵר**

וְלָבָן הוּא תַּלְמִיד חָכָם שֵׁד יְהוּדִי (עַיֵּן זֹהַר פִּינְחָס רנג.); הַיְנוּ יֵשׁ שֵׁדִין וּמַזִּיקִין מִסִּטְרָא אַחֲרָא, וְיֵשׁ שֵׁדִין שֶׁהֵם חֲכָמִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַשֵּׁדִים הֵם רוּחַ בְּלֹא גוּף, וּכְשֶׁאֵין הָאָדָם מְקַשֵּׁר אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אֶל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק מַפְרִידוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא כְּדֶגְמַת הַשֵּׁד שֶׁאֵין בּוֹ גּוּף כְּלָל, וּכְמוֹ־כֵן אֵלּוּ הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהֵם לוֹמְדִים שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ עַל מְנַת לְקַנְטֵר וּלְצַעֵר אֶת זוּלָתָם, וְכָל לִמּוּדָם הוּא רַק לְהִתְיַהֵר וּלְהִתְפָּאֵר, בָּזֶה עוֹקְרִים אֶת עַצְמָם וְאֶת תּוֹרָתָם מֵהַשֹּׁרֶשׁ הָעֶלְיוֹן, וְהֵם מַזִּיקֵי עַלְמָא, וְנִקְרָא לָבָן, כִּי מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכַמָּה מִינֵי

לְבוּשִׁים שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁוּ אֶת טֻמְאָתוֹ, כִּי הוּא לָבָן הָאֲרָמִי, שֶׁמְּרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁתּוֹרָתוֹ לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, כִּי כָּל לִמּוּדוֹ הוּא רַק לְהַפִּיל אֶת זוּלָתוֹ וּלְהַרְאוֹת לוֹ, שֶׁהוּא יָכוֹל וְהַהוּא אֵינוֹ יָכוֹל.

וְתַלְמִיד חָכָם כָּזֶה נִבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ (עֵין וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן טו): כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת נִבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ; כִּי מַה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין נִבְלָה לְבֵין בְּהֵמָה חַיָּה? הָרוֹאֶה חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. וְאִם־כֵּן הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁד יְהוּדִי הַלּוֹמֵד תּוֹרָתוֹ בְּלִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּלִי רוּחָנִיּוּת, וְאֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְבוּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא, שֶׁהַנִּבְלָה טוֹבָה מִמֶּנּוּ, כִּי גַּם הַנִּבְלָה אֵין בָּהּ רוּחַ חַיִּים, אֲבָל לְכָל הַפָּחוֹת שׁוֹכֶבֶת עַל הָאָרֶץ וְאֵינָהּ מְצַעֶרֶת אֲחֵרִים, וְאֵינָהּ מִתְיַהֶרֶת וּמְקַנְטֶרֶת, וְהַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁד יְהוּדָאִי מְצַעֵר אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים. וְעַיֵּן בְּאָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן (פֶּרֶק יא): אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל תַּלְמִיד חָכָם הַמַּגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הוּא דּוֹמֶה לִנְבֵלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ, כָּל עוֹבֵר וָשָׁב מַנִּיחַ יָדוֹ עַל חָטְמוֹ וּמִתְרַחֵק מִמֶּנָּהּ וְהוֹלֵךְ, עַיֵּן שָׁם.

וְזֶה יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא תַּלְמִיד חָכָם אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כִּי זֶה שֶׁיּוֹדֵעַ לִלְמֹד חֻמָּשׁ אֵינוֹ נִקְרָא תַּלְמִיד חָכָם, אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא בָּקִי בִּגְמָרָא וּפוֹסְקִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה כב.): קְרָא וְשָׁנָה וְלֹא שִׁמֵּשׁ תַּלְמִיד חֲכָמִים, הֲרֵי זֶה עַם הָאָרֶץ, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם, שֶׁקְּרָא מִקְרָא וְלֹא שִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לִלְמֹד סְבָרַת הַגְּמָרָא בְּטַעֲמֵי הַמִּשְׁנָה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (שָׁם): קְרָא וְלֹא שָׁנָה הֲרֵי זֶה בּוּר, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן כו): ״מִי כֶּחָכָם״ — זֶה תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְפָרֵשׁ מִשְׁנָתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סִפְרֵי פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ): תַּלְמִיד חָכָם, אִי אַתָּה יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּשְׁנֶה מִשְׁנָה, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, עַיֵּן שָׁם; כִּי רַק זֶה נִקְרָא תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא רַק מִקְרָא.

וְתַלְמִיד־חָכָם כָּזֶה, נִבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ' (וַיִּקְרָא רַבָּה א, עַיֵּן מַתְנוֹת כְּהוּנָּה):

וְכִשְׁלוֹמֵד בְּלֹא דַּעַת נִקְרָא לָבָן

עַל שֵׁם עַרְמִימִיּוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, כִּי עִקַּר הַלִּמּוּד צָרִיךְ לִהְיוֹת עִם דַּעַת, הַיְנוּ לֵידַע אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הִיא רְצוֹנוֹ וְדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְלֻבֶּשֶׁת בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְזֶה נִקְרָא תַּלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי — שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה עִם דַּעַת, עַל שֵׁם

וְזֶה יָדוּעַ, שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא תַּלְמִיד־חָכָם אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כִּי זֶה שֶׁיּוֹדֵעַ לִלְמֹד חֻמָּשׁ אֵינוֹ נִקְרָא תַּלְמִיד־חָכָם, אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא בָּקִי בִּגְמָרָא וּפוֹסְקִים.

וְכִשְׁלוֹמֵד בְּלֹא דַּעַת, נִקְרָא לָבָן, עַל־שֵׁם עַרְמִימִיּוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, וְשׁוֹנֵא וְרוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיקִים, צַדִּיק עֶלְיוֹן

(דְּבָרִים ד, לט): ״וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי הַוָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד״; אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד בְּלֹא הַדַּעַת הַזֶּה, נִקְרָא לָבָן הָאֲרַמִּי עַל שֵׁם עַרְמוּמִיּוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, כִּי כָּל לִמּוּדוֹ הוּא רַק לְצָרְכֵי כָּבוֹד וְגֵאוּת וְהִתְיַהֲרוּת וְהִתְפָּאֲרוּת לְהִתְיַהֵר וּלְהִתְפָּאֵר עַל זוּלָתוֹ, כִּי אֵינוֹ מְכַוֵּן בִּשְׁבִיל לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וַאֲזַי מַהוּ הַפַּעַל יוֹצֵא מִתּוֹרָתוֹ וְלִמּוּדוֹ? שֶׁהוּא שׂוֹנֵא וְרוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיקִים, וּמְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר (עַפְרָא לְפוּמַיְיהוּ), כַּיָּדוּעַ דָּבָר זֶה בָּעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁאֵלּוּ שֶׁאֵינָם לוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ נַעֲשָׂה פִּיהֶם פֶּה הַמְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק בְּגַאֲוָה וָבוּז, וְעוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מֵהֶם, וְלֹא רַק אֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה מְבַזֶּה, וּמְדַבֵּר עָלָיו וּמְחָרְפוֹ וּמְגַדְּפוֹ בְּחֵרוּפִין וּגְדוּפִין, אֶלָּא גַּם צַדִּיק עֶלְיוֹן וְצַדִּיק תַּחְתּוֹן, הַיְנוּ אֶת הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרַת

הַצַּדִּיק הָעֶלְיוֹן — הוּא מְבַזֶּה, וְכֵן לְבַסּוֹף מְזַלְזֵל גַּם בְּצַדִּיקִים שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם, וְחוֹלֵק עַל דִּבְרֵיהֶם.

וּמַסְבִּיר אֶת דְּבָרָיו; כִּי שְׁכִינְתָּא בֵּין תְּרֵין צַדִּיקַיָּא יָתְבָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (וַיֵּצֵא קנג:): רָחֵל אוֹלִידַת תְּרֵין צַדִּיקִים וְהָכִי אִתְחֲזֵי הָא שְׁמִיטָה דְּבֵין תְּרֵין צַדִּיקֵי יָתְבָא לְעָלְמִין, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים לז, כט): ״צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ״, צַדִּיק לְעֵילָא וְצַדִּיק לְתַתָּא, צַדִּיק לְעֵילָא מְנִיהּ נַגְדִּין מַיִן עִלָּאִין צַדִּיק לְתַתָּא מְנִיהּ נַבְעָא נְקוּבָא מַיָּא לְגַבֵּי דּוּכְרָא בְּתִיאוּבְתָּא שְׁלִים צַדִּיק מִסְטָרָא דָּא וְצַדִּיק מִסְטָרָא דָּא כַּמָּה דְּדוּכְרָא לְעֵילָא יָתִיב בֵּין תְּרֵי נוּקְבֵי הָכִי נָמֵי נוּקְבָא לְתַתָּא יָתְבָא בֵּין תְּרֵי צַדִּיקֵי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ בִּינָה וּמַלְכוּת לֵאָה וְרָחֵל וּבֵינֵיהֶם יַעֲקֹב.

וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל צַדִּיקִים תְּרֵי מַשְׁמַע, שֶׁזֶּה שֶׁכָּתוּב ״צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ״, צַדִּיקִים לְשׁוֹן רַבִּים שֶׁהֵם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁהוּא הַשְׁכִינָה, כִּי אֶרֶץ הִיא הַשְׁכִינָה, בְּחִינַת שְׁמִיטָה. וּשְׁנֵי צַדִּיקִים אֵלּוּ, הַיְנוּ צַדִּיק עֶלְיוֹן וְצַדִּיק תַּחְתּוֹן הֵם זֶה הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, זֶה צַדִּיק עֶלְיוֹן, כִּי זֶה הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ אֶת הַתּוֹרָה וְגִלָּה אוֹתָהּ כְּפִי חֶלְקוֹ שֶׁקִּבֵּל בְּהַר סִינַי, הוּא נִקְרָא צַדִּיק עֶלְיוֹן, כִּי עַכְשָׁו הוּא בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְצַדִּיק הַתַּחְתּוֹן זֶה שֶׁלּוֹמֵד הַחִדּוּשִׁים, הַיְנוּ זֶה שֶׁלּוֹמֵד אֶת דִּבְרֵי הַצַּדִּיק זֶה נִקְרָא צַדִּיק תַּחְתּוֹן, שֶׁנִּמְצָא עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַיְנוּ שְׁכִינְתָּא הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְגַּלָּה זֶהוּ הַשְׁכִינָה שֶׁהוּא בֵּין שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים, וּמִנַּיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הִיא הַשְׁכִינָה? עַל זֶה אָמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (פְּתַח אֵלִיָּהוּ, תִּקּוּנֵי זֹהַר, דַּף יז.):

וְצַדִּיק תַּחְתּוֹן, כִּי ׳שְׁכִינְתָּא בֵּין תְּרֵין צַדִּיקַיָּא יָתְבָא׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (וַיֵּצֵא קנג:, וַיְחִי רמה:): ״צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אָרֶץ״, ״צַדִּיקִים״, תְּרֵי מַשְׁמַע. **וּשְׁנֵי צַדִּיקִים אֵלּוּ הֵם: זֶה הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, זֶה צַדִּיק עֶלְיוֹן, וְצַדִּיק הַתַּחְתּוֹן, זֶה שֶׁלּוֹמֵד הַחִדּוּשִׁין, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַיְנוּ שְׁכִינְתָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּפָתַח אֵלִיָּהוּ): ׳מַלְכוּת פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קָרִינַן לָהּ׳, **וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה הַנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בָּאָה בְּתוֹךְ תַּלְמִיד־חָכָם שֵׁד יְהוּדִי, זֶה נִקְרָא גָּלוּת הַשְׁכִינָה, וְאָז יֵשׁ לוֹ פֶּה לְדַבֵּר עַל צַדִּיק עָתָק וְכוּ׳.**

וּכְשֶׁהָאָדָם לוֹמֵד בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אֵיזֶה דִּין לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹדוֹת שֶׁבְּתַכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁבְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שָׁם יֵשׁ אֱלֹקוּת, זֶה נִקְרָא גָּלוּת הַשְׁכִינָה, וְאָז יֵשׁ לוֹ פֶּה לְדַבֵּר עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹדוֹת שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקוּת בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הוּא עוֹשֶׂה אֶת זֶה יָבֵשׁ, בְּלִי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַפֶּה שֶׁלּוֹ מְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק בְּגַאֲוָה חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין.

וּכְשֶׁהָאָדָם לוֹמֵד בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אֵיזֶה דִּין

מַלְכוּת פֶּה וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קְרִינַן לָהּ; כִּי הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁהַתָּנָא וְהַצַּדִּיק הָעֶלְיוֹן גִּלָּה, הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת שְׁמִיטָה, כַּמּוּבָא שָׁם בַּזֹּהַר; הַיְנוּ שֶׁמְּגַלֶּה שֶׁבְּתַכְלִית גַּשְׁמִיּוּת הָאָרֶץ, גַּם שָׁם יֵשׁ אֱלֹקוּת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹךְ דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שֶׁהֵם כְּלַל הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ הַמַּלְכוּת, וְזֶה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קְרִינַן לָהּ. וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה הַנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בָּאָה בְּתוֹךְ תַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, וְהוּא אֵינוֹ לוֹמֵד לְשֵׁם שָׁמַיִם לִשְׁמָהּ, אֶלָּא

וּפְסָק שֶׁחִדֵּשׁ אֵיזֶה תַּנָּא אוֹ צַדִּיק אַחֵר, שֶׁמַּכְנִיס אֶת כָּל מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַתַּנָּא אוֹ הַצַּדִּיק שֶׁגִּלָּה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת הָיָה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהוּא לוֹמֵד אֶת זֶה בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה כָּזוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נְשִׁיקִין, שֶׁהוּא מְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם הַתַּנָּא אוֹ הַצַּדִּיק, וּנְשִׁיקִין זֶה בְּחִינַת הִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא; כִּי זֶה עִנְיַן שֶׁל בְּחִינַת נְשִׁיקִין, כְּמוֹ שֶׁמִּתְחַבְּרִין יַחַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מֵרֹב דְּבֵקוּת וְאַהֲבָה, וּמְנַשְּׁקִים זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת עַצְמָם בְּאֵיזֶה דִּין וּפְסָק שֶׁחִדֵּשׁ תַּנָּא אוֹ צַדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת אִזְדַּוְּגָא רוּחָא בְּרוּחָא, כִּי הַפְּסָק הַזֶּה הוּא דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַתַּנָּא, וְדִבּוּר הוּא הַחִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״לְנֶפֶשׁ חַיָּה״, וְתַרְגּוּמוֹ: לְרוּחַ מְמַלְלָא, וְרוּחַ מְמַלְלָא הֵינוּ הַנֶּפֶשׁ חַיָּה, הִיא בָּאָה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם א, כד): ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״; הֵינוּ כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַנֶּפֶשׁ, שֶׁזֶּה רוּחַ מְמַלְלָא, וּכְשֶׁהַתַּנָּא מְגַלֶּה אֵיזֶה דִּין וּפְסָק וַהֲלָכָה שֶׁמְּחַדֵּשׁ, הֲרֵי בְּתוֹךְ הַדִּין וְהַפְּסָק וְהַהֲלָכָה הַזֶּה שֶׁחִדֵּשׁ, שָׁם הוּא הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁאָתָּה לוֹמֵד אֶת דִּבּוּרֵי הַצַּדִּיק, הֲרֵי הוּא מְדַבֵּק אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו בְּדִבּוּרֵי הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק הַזֶּה, וְזֶה הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ הִיא בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁחִדֵּשׁ, כִּי מִשָּׁם מוֹצָאָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״; נִמְצָא, עַכְשָׁו כְּשֶׁלּוֹמְדִים אֶת הַחִדּוּשׁ הַזֶּה, וּכְשֶׁמַּכְנִיסִין הַלִּמּוּד וְהַחִדּוּשׁ בְּתוֹךְ פֶּה הַלּוֹמֵד, נִמְצָא, שֶׁמְּדַבְּקִין רוּחַ הַצַּדִּיק, שֶׁחִדֵּשׁ זֶה הַחִדּוּשׁ, עִם רוּחַ מְמַלְלָא, הֵינוּ עִם הַדִּבּוּר הַלּוֹמֵד זֶה הַחִדּוּשׁ עַכְשָׁו עִם מִי שֶׁחִדֵּשׁ אֶת זֶה. וְזֹאת הַהִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא נִקְרָא נְשִׁיקִין, שֶׁמְּנַשְּׁקִין זֶה אֶת זֶה, וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ דִּבּוּר שֶׁל הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה סוֹד הַנְּשִׁיקִין. נִמְצָא, כְּשֶׁלּוֹמְדִין אֵיזֶה הֲלָכָה שֶׁחִדְּשׁוּ הַתַּנָּאִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְדַּבֵּק רוּחַ הַתַּנָּא עִם רוּחַ הַלּוֹמֵד, וְדוֹמֶה כְּאִלּוּ נוֹשֵׁק אֶת עַצְמוֹ עִם הַתַּנָּא. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, בְּשָׁעָה

וּפְסָק, שֶׁחִדֵּשׁ אֵיזֶה תַּנָּא אוֹ צַדִּיק אַחֵר, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נְשִׁיקִין, וּנְשִׁיקִין זֶה בְּחִינַת הִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא, כִּי הַפְּסָק הַזֶּה הוּא דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַתַּנָּא, וְדִבּוּר הוּא הַחִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב): **״לְנֶפֶשׁ חַיָּה״, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳לְרוּחַ מְמַלְלָא׳, וְ׳רוּחַ מְמַלְלָא׳, הֵינוּ ה״נֶּפֶשׁ חַיָּה״, הִיא בָּאָה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם א): **״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״, נִמְצָא, בְּשָׁעָה שֶׁמְּחַדֵּשׁ הַתַּנָּא אֵיזֶה חִדּוּשׁ וּמְדַבֵּר זֶה הַחִדּוּשׁ, זֶה הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ הִיא בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁחִדֵּשׁ, כִּי מִשָּׁם מוֹצָאָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״. נִמְצָא, עַכְשָׁו כְּשֶׁלּוֹמְדִים אֶת הַחִדּוּשׁ הַזֶּה, וּכְשֶׁמַּכְנִיסִין הַלִּמּוּד וְהַחִדּוּשׁ בְּתוֹךְ פֶּה, נִמְצָא שֶׁמְּדַבְּקִין רוּחַ הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֶה הַחִדּוּשׁ עִם רוּחַ מְמַלְלָא, הֵינוּ עִם הַדִּבּוּר הַלּוֹמֵד זֶה הַחִדּוּשׁ עַכְשָׁו, וְזֹאת הַהִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא נִקְרָא נְשִׁיקִין. נִמְצָא, כְּשֶׁלּוֹמְדִין אֵיזֶה הֲלָכָה שֶׁחִדְּשׁוּ הַתַּנָּאִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְדַּבֵּק רוּחַ הַתַּנָּא עִם רוּחַ הַלּוֹמֵד, וְדוֹמֶה כְּאִלּוּ נוֹשֵׁק אֶת עַצְמוֹ עִם הַתַּנָּא.**

שֶׁלּוֹמֵד אֶת תּוֹרַת הַצַּדִּיק וְהַתַּנָּא, שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רוּחָא בְּרוּחָא, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר עֶלְיוֹן מֵהַצַּדִּיק הָעֶלְיוֹן, וּמַרְגִּישׁ הֵאָרָה עֲצוּמָה בְּתוֹךְ לִמּוּדוֹ. אֲבָל תַּלְמִיד חָכָם שֵׁד יְהוּדִי, כְּשֶׁלּוֹמֵד גְּמָרָא אוֹ פְּסַק דִּין, עָלָיו כָּתוּב (מִשְׁלֵי כז, ו): ״נֶעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״, וּכְמוֹ אָדָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם שׂוֹנֵא. כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדָאִי, שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַהֲלָכָה וְהַדִּין וְהַפְּסָק שֶׁגִּלָּה הַתַּנָּא, כְּשֶׁהוּא לוֹמֵד אֶת זֶה, וּמַפְרִיד אֶת הָאֱלֹקוּת מֵהַהֲלָכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְדַבֵּר כָּל דָּבָר אָסוּר עַל הַצַּדִּיקִים, אֲזַי הַתַּנָּא אֵינוֹ יָכוֹל לְסִבֹּל אוֹתוֹ. כִּי הַתַּנָּא אֵינוֹ יָכוֹל לְסִבֹּל רוּחוֹ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדָאִין, כִּי מִי יָכוֹל לְסִבֹּל לְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם נְבֵלָה, כִּי הֲלֹא הוּא רַק ׳נָבָל׳ שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת ׳לָבָן׳, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁנִּבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ, כִּי נְבֵלָה אֵינָהּ מְצַעֶרֶת אֶת אַף אֶחָד, וְהוּא מְצַעֵר אֶת הַצַּדִּיקִים.

אֲבָל תַּלְמִיד־חָכָם שֵׁד יְהוּדִי, כְּשֶׁלּוֹמֵד גְּמָרָא אוֹ פְּסַק־דִּין, עָלָיו כָּתוּב (מִשְׁלֵי כז): **״נֶעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״, כִּי הַתַּנָּא אֵינוֹ יָכוֹל לְסִבֹּל רוּחוֹ שֶׁל תַּלְמִיד־חָכָם שֵׁד יְהוּדָאִין, כִּי מִי יָכוֹל לְסִבֹּל לְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם נְבֵלָה, כָּל־שֶׁכֵּן שֶׁ׳נִּבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ׳.**

וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים שֶׁכְּבָר הָלְכוּ לְעוֹלָמָם, וּכְשֶׁאָנוּ לוֹמְדִין תּוֹרוֹתֵיהֶן, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְדַּבֵּק רוּחָם בְּרוּחֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְבָמוֹת צז): **׳שִׂפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר׳, וְזֶה** וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בְּחִינַת נְשִׁיקִין, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מִתְבּוֹנֵן בְּתוֹךְ לִמּוּדֵי הַצַּדִּיק, וְרוֹאֶה אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַלִּמּוּד, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם בְּלִמּוּד שִׁאָר הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, גַּם־כֵּן נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נְשִׁיקָה. וְזוֹ מַעֲלַת הַלִּמּוּד בְּכָל סִפְרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁמֵּאֵד הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל לִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כח); הַיְנוּ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה, שֶׁלֹּא רַק כְּשֶׁלּוֹמְדִים מַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, הַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מְזַוְּגִין עָלֵינוּ רוּחָם בְּרוּחֵנוּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיקִים שֶׁכְּבָר הָלְכוּ לְעוֹלָמָם, וּכְשֶׁאָנוּ לוֹמְדִים תּוֹרָתָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּוֵּג רוּחָם בְּרוּחֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת צו:): שִׂפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר; [וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר רַב, מַאי דִּכְתִיב (תְּהִלִּים סא, ה): ״אָגוּרָה בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים״, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לָאָדָם לָגוּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים? אֶלָּא אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהִי רָצוֹן, שֶׁיֹּאמְרוּ דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי: כָּל תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה — שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן זְעִירָא וְאִתֵּימָא שִׁמְעוֹן נְזִירָא מַאי קְרָאָה (שִׁיר הַשִּׁירִים ז, י): ״וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים״, כְּכֹמֶר שֶׁל עֲנָבִים, מַה כֹּמֶר שֶׁל עֲנָבִים, כֵּיוָן שֶׁמַּנִּיחַ אָדָם אֶצְבָּעוֹ עָלָיו — מִיָּד דּוֹבֵב, אַף תַּלְמִידֵי חֲכָמִים

כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׁפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, עַיֵּן שָׁם]; הֲרֵי לְךָ שֶׁאֲפִלּוּ תַּלְמִיד חָכָם לֹא רַק תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיהֶם — שִׁפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, וְזֶה עַל־יְדֵי בְּחִינַת נְשִׁיקָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר בְּדִבּוּר פִּיו אֶת חִדּוּשֵׁיהֶם שֶׁחִדְּשׁוּ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נְשִׁיקָה כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּוֵּג רוּחָם בְּרוּחֵנוּ [(וְעַיֵּן בַּזֹּהַר שְׁמִינִי לט), שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק: ״דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים״, עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצִיא מִקּוֹלוֹ אֶת לְמוּדוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁאֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן יִהְיוּ שִׂפְתוֹתָיו מְרַחֲשִׁין אוֹרַיְתָא, עַיֵּן שָׁם]; וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר בְּדִבּוּרָיו בְּתוֹרַת הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם שֶׁהַצַּדִּיק יְדַבֵּק עַצְמוֹ עִמּוֹ עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא וְכַנַּ״ל.

(עַכְשָׁו יָלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בַּפָּסוּק) וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כט, יא): ״וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל, וַיִּשָּׂא קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ״. פֵּרֵשׁ רַשׁ״י, שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁאֵינָהּ נִכְנֶסֶת עִמּוֹ לְקִבּוּרָה, הַיְנוּ רָחֵל בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְלָמָּה קוֹרְאִין אוֹתָהּ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה? שֶׁהִיא כְּרָחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזֶיהָ, שֶׁהַכֹּל גּוֹזְזִין וּפוֹסְקִין מִמֶּנָּה הֲלָכוֹת; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁרָחֵל גּוֹזְזִים מִמֶּנָּה שַׂעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ־כֵן הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה גּוֹזְזִין מִמֶּנָּה הֲלָכוֹת, וְהֵם נַעֲשִׂים לְבוּשִׁין; כִּי הֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה הֵם הַלְּבוּשִׁין שֶׁל הָאָדָם, כִּי הָאָדָם כָּלוּל מֵרַמ״ח אֵיבָרִים וְשָׂסָ״ה גִּידִים, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, וּכְנֶגְדָּם יֵשׁ רַמ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְשָׂסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה, וְעַל כָּל מִצְוֹות עֲשֵׂה וְעַל כָּל מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה יֵשׁ הֲלָכוֹת לְאֵין שִׁעוּר, וּבָזֶה שֶׁאָדָם לוֹקֵחַ אֵיזוֹ מִצְוָה, וּמְבָרֵר לְעַצְמוֹ הֲלָכוֹת שֶׁבְּמִצְוָה זוֹ, וּמְחַדֵּשׁ בָּהּ חִדּוּשִׁים בְּקִיּוּם וּזְהִירוּת הַמִּצְוֹות כְּפִי הַמָּקוֹם וּכְפִי הַזְּמַן וּכְפִי הָאָדָם, כֵּן נַעֲשָׂה לְבוּשׁ לְאוֹתָהּ מִצְוָה שֶׁהִיא נֶגֶד אוֹתוֹ אֵבֶר וְאוֹתוֹ גִּיד, וְהֵן הֵן הַלְּבוּשִׁין שֶׁנַּעֲשִׂים מֵהֲלָכוֹת שֶׁגּוֹזְזִין מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. (וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁמְּשַׁעֲרוֹת רָחֵל עוֹשִׂים לְבוּשׁ). כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כז, כו): ״כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ״; (וְכֵן מֵבִיא עוֹד רְאָיָה, שֶׁתַּלְמִיד חָכָם הַגּוֹזֵז הֲלָכוֹת תּוֹפֵר לְבוּשִׁים) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ג, ו): ״שִׂמְלָה לְכָה קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ״; הַיְנוּ הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁנִּקְרָא קָצִין עוֹשֶׂה לְבוּשׁ, וְאָנוּ מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיִּתֵּן לָנוּ אֶת שִׂמְלָתוֹ — הַחִדּוּשִׁים שֶׁחִדֵּשׁ, וְכָל זֶה כְּשֶׁאָדָם כָּשֵׁר לוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא, שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ הִיא לְלַמֵּד אֲחֵרִים, שֶׁזֶּה נִקְרָא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ (עַיֵּן סֻכָּה נ.), אֲזַי הַתַּנָּא נוֹשֵׁק אוֹתוֹ, מֵרֹב תְּשׁוּקָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַכְלֵל בָּאָדָם הַלּוֹמֵד אֶת מַאֲמָרוֹ, וְהוּא נוֹשֵׁק הַתַּנָּא, כִּי כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ בְּאַהֲבָה וּבִתְשׁוּקָה גְּדוֹלָה, אֲזַי נַעֲשָׂה נְשִׁיקִין בֵּינוֹ לְבֵין הַתַּנָּא, וְגוֹרֵם תַּעֲנוּג גָּדוֹל לְהַתַּנָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סא): ״אָגוּרָה בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת צז:): שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר וְכוּ׳. וְזֶה

עַל־יְדֵי בְּחִינַת נְשִׁיקָה:

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כט): **״וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל, וַיִּשָּׂא קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ״, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: ׳שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁאֵינָהּ נִכְנֶסֶת עִמּוֹ לְקִבּוּרָה׳. ״רָחֵל״, בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁהִיא כְּרָחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזֶיהָ, שֶׁהַכֹּל גּוֹזְזִין וּפוֹסְקִין מִמֶּנָּה הֲלָכוֹת, וְהֵם נַעֲשִׂים לְבוּשִׁין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי כז): **״כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ ג): **״שִׂמְלָה לְכָה קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ״.**

כְּשֶׁאָדָם כָּשֵׁר לוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא, אֲזַי הַתַּנָּא נוֹשֵׁק אוֹתוֹ וְהוּא נוֹשֵׁק הַתַּנָּא, וְגוֹרֵם תַּעֲנוּג גָּדוֹל לְהַתַּנָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ׳שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר׳ וְכוּ׳,

עִקַּר תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַתַּנָּא — שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבְנֵי־אָדָם יִלְמְדוּ אֶת מַאֲמָרוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ שֶׁגִּלָּה וְחִדֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם.

**וְזֶה בְּחִינַת: ״וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב״ הוּא הַתַּנָּא שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָתוֹ רַק בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה יַעֲקֹב לְשׁוֹן עָקֵב וְסוֹף כַּנַּ״ל, לְרָחֵל, הִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁחִדֵּשׁ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשְּׂעָרוֹת, כִּי הַהֲלָכוֹת הֵן כְּמוֹ הֲרָרִין הַתְּלוּיִין בְּשַׂעֲרָה (חֲגִיגָה י.), כִּי כָּל לִמּוּדוֹ הוּא לְבָרֵר הֲלָכוֹת בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְשָׁעָה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָתוֹ וּמוֹצִיאוֹ מִפִּיו, זֶה בְּחִינַת שָׁנַשַׁק וְדָבֵק אֶת רוּחוֹ, שֶׁהוּא דִּבּוּרוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה״, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳לְרוּחַ מְמַלְלָא׳, בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁבַּשְּׁכִינָה; הַיְנוּ הָרַמַּ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה וְהַשָּׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה הֵם אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה, כִּי כְּבָיכוֹל צְמָצֵם וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם, וְלָכֵן כְּשֶׁהַתַּנָּא לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְחַדֵּשׁ בָּהּ חִדּוּשִׁים וַהֲלָכוֹת חֲדָשׁוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּק רוּחוֹ בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁבַּשְּׁכִינָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן וַיִּבְךְּ הַתַּנָּא, שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁלּוֹ שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וְהִכְנִיס בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁזֶּה הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן בֵּין רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַתַּנָּא לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁבַּשְּׁכִינָה, וּבוֹכֶה, כִּי הוּא רוֹאֶה שֶׁלַּמְדָנִים יִלְמְדוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ אֶלָּא לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר. וְרָאָה שֶׁבַּגָּלוּת הַזֶּה שֶׁמַּפְרִידִים שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עוֹשִׂים מְצִיאוּת מֵהַתּוֹרָה בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן עַל־פִּי הָרֹב הַלּוֹמְדִים שֶׁאֵינָם לִשְׁמָהּ אֵינָם הַגּוּנִים, כִּי מַפְרִידִים עַצְמָם מִשְּׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשִׂים מִן הַתּוֹרָה מְצִיאוּת בִּלְי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּדָם שֶׁיִּלְמְדוּ, לֹא תִּכָּנֵס רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רָחֵל, שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִקְבוּרָה, שֶׁאֵין שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ שֶׁל רָשָׁע; (כָּאן קוֹרְאוֹ כְּבָר רָשָׁע, כִּי לַמְדָן שֶׁמַּפְרִיד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ הוּא רָשָׁע). וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְנוּ עַל־יְדֵי לִמּוּד כָּזֶה וַיִּבְךְּ הַתַּנָּא עַל גָּלוּתוֹ. שֶׁמַּפְרִידִים אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ מֵרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. וְעוֹד טַעַם לָמָּה נִקְרָא גָּלוּת, שֶׁלִּפְעָמִים הַלַּמְדָן אוֹמֵר אֵיזֶה חִדּוּשׁ בְּשֵׁם עַצְמוֹ וְלֹא בְּשֵׁם הַתַּנָּא, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ נִכְנָס עִם הַתַּנָּא לִקְבוּרָה, וְאֵין שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, כִּי אֵין אוֹמֵר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ (סַנְהֶדְרִין צ:). וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, ו): ״כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם״, וְהוּא אֵינוֹ אוֹמֵר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, עַל־כֵּן הוּא מַאֲרִיךְ אֶת הַגָּלוּת, וְהָבֵן.

וְזֶה בְּחִינַת: ״וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב״, הוּא הַתַּנָּא, ״לְרָחֵל״, הִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁחִדֵּשׁ, שֶׁנָּשַׁק וְדָבֵק אֶת רוּחוֹ בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁבַּשְּׁכִינָה.

וַיִּבְךְּ, שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וְהִכְנִיס בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְרָאָה שֶׁבַּגָּלוּת הַזֶּה עַל־פִּי הָרֹב הַלּוֹמְדִים אֵינָם הַגּוּנִים, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּדָם שֶׁיִּלְמְדוּ לֹא תִּכָּנֵס רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רָחֵל, שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, ׳לִקְבוּרָה׳, שֶׁאֵין שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ שֶׁל רָשָׁע, וְעַל־יְדֵי־זֶה: ״וַיִּבְךְּ״, עַל גָּלוּתוֹ. וְעוֹד, שֶׁלִּפְעָמִים הַלַּמְדָן אוֹמֵר אֵיזֶה חִדּוּשׁ בְּשֵׁם עַצְמוֹ וְלֹא בְּשֵׁם הַתַּנָּא, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ נִכְנָס עִם הַתַּנָּא לִקְבוּרָה, כִּי אֵין אוֹמֵר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ:

ב) וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ: הֲלֹא תִּכֶּף בְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ שֶׁל רָשָׁע, שֶׁמַּפְרִיד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ הוּא רָשָׁע, וְעוֹשֶׂה מִן הַתּוֹרָה מְצִיאוּת בִּלְי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּדָם שֶׁיִּלְמְדוּ, לֹא תִּכָּנֵס רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רָחֵל, שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִקְבוּרָה, שֶׁאֵין שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ שֶׁל רָשָׁע; (כָּאן קוֹרְאוֹ כְּבָר רָשָׁע, כִּי לַמְדָן שֶׁמַּפְרִיד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ הוּא רָשָׁע). וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְנוּ עַל־יְדֵי לִמּוּד כָּזֶה וַיִּבְךְּ הַתַּנָּא עַל גָּלוּתוֹ. שֶׁמַּפְרִידִים אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ מֵרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. וְעוֹד טַעַם לָמָּה נִקְרָא גָּלוּת, שֶׁלִּפְעָמִים הַלַּמְדָן אוֹמֵר אֵיזֶה חִדּוּשׁ בְּשֵׁם עַצְמוֹ וְלֹא בְּשֵׁם הַתַּנָּא, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ נִכְנָס עִם הַתַּנָּא לִקְבוּרָה, וְאֵין שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, כִּי אֵין אוֹמֵר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ (סַנְהֶדְרִין צ:). וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, ו): ״כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם״, וְהוּא אֵינוֹ אוֹמֵר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, עַל־כֵּן הוּא מַאֲרִיךְ אֶת הַגָּלוּת, וְהָבֵן.

ב) וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ, אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּקָּרֶה דָּבָר כָּזֶה, אֲשֶׁר אָדָם שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה יַפְרִיד עַצְמוֹ מֵהַשְּׁכִינָה, הֲלֹא תִּכֶּף כְּשֶׁלּוֹמֵד הַלַּמְדָן

הַחִדּוּשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק הָיָה לוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּתִיחְתָּא דְּאֵיכָה רַבָּתִי): הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ יַחֲזִירֶנּוּ לְמוּטָב. וְאֵיךְ מַנִּיחַ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה אֶת הַלַּמְדָן לֵילֵךְ בִּרְשָׁעָתוֹ, לְהַפְרִיד אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה מֵהַתַּנָּא וְלוֹמַר בִּשְׁמוֹ, וְיִגְרֹם פֵּרוּד בֵּין הַדְּבֵקִים? תְּשׁוּבָה עַל זֶה, ״וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל, כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, וְכִי בֶּן רִבְקָה הוּא״. פֵּרוּשׁ — בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיד הַצַּדִּיק הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הִגִּיד אוֹתָהּ בִּבְחִינוֹת (הוֹשֵׁעַ יד, י): ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״; הַיְנוּ בְּכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, יֵשׁ בָּהּ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת: זָכָה — צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, לֹא זָכָה — פֹּשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם; וְלָכֵן מִי שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְאֵין כַּוָּנָתוֹ לַעֲשׂוֹת יִחוּד וְזִוּוּג בֵּין הַתַּנָּא לְהַשְׁכִּינָה, בֵּין רוּחוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְרוּחָהּ שֶׁל הַשְׁכִּינָה, עָלָיו נֶאֱמַר ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. וְזֶה פֵּרוּשׁ ״כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא״ — בְּרַמָּאוּת. שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ח׳): אִם לְרַמָּאוּת הוּא בָּא, גַּם אֲנִי אָחִיו בְּרַמָּאוּת, וְאִם אָדָם כָּשֵׁר הוּא, גַּם אֲנִי בֶּן רִבְקָה אֲחוֹתוֹ הַכְּשֵׁרָה; הַיְנוּ בְּחִינַת: ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״. וְזוֹ הַבְּחִירָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הַתּוֹרָה לְאָבִיהָ — בְּעֵת לָמְדוֹ תּוֹרַת הַתַּנָּא, אִם לִלְמֹד בְּכַשְׁרוּת, לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְיַחֵד מַאֲמַר הַתַּנָּא עִם הַשְׁכִּינָה, שֶׁזֶּה ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״, אוֹ לְהִפּוּךְ — שֶׁיַּפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיַעֲשֶׂה מְצִיאוּת מֵהַתּוֹרָה בִּלְי הַקְּדוּשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִלְמַד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁזֶּה ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. וְלֹא עוֹד אֶלָּא ״וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ״, שֶׁהוּא לָבָן הָאֲרַמִּי שֵׁד יְהוּדִי, הַיְנוּ זֹאת הַבְּחִינָה שֶׁל ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, בָּא לוֹ בְּנָקֵל יוֹתֵר, כִּי יוֹתֵר קַל לָאָדָם לְהַפְרִיד אֶת מַאֲמַר הַתַּנָּא מֵהַשְׁכִּינָה וּלְרַמּוֹת בְּנֵי־אָדָם, מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה כא:) עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי ח, יב): ״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה חָכְמָה בָּאָדָם נִכְנְסָה עִמּוֹ עַרְמוּמִיּוּת, הַיְנוּ שֶׁיָּכוֹל לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה, אֶלָּא עַל מְנַת לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בּוֹ עַרְמִימִיּוּת, וְזֶה פֵּרוּשׁ ״וַתָּרָץ״ — כְּאָדָם שֶׁרָץ בִּמְהִירוּת וּבְנָקֵל; כִּי דָּבָר זֶה בָּא לָאָדָם בְּנָקֵל יוֹתֵר מִלִּלְמֹד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ. ״וַתַּגֶּד״ לָבָן הָאֲרַמִּי, שֵׁד יְהוּדִי.

כְּשֶׁלּוֹמֵד הַלַּמְדָן הַחִדּוּשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק, הָיָה לוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאֵיךְ מַנִּיחַ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה אֶת הַלַּמְדָן לֵילֵךְ בִּרְשָׁעָתוֹ? תְּשׁוּבָה עַל זֶה: ״וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶּן רִבְקָה הוּא״, פֵּרוּשׁ: בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיד הַצַּדִּיק הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הִגִּיד אוֹתָהּ בִּבְחִינוֹת (הוֹשֵׁעַ יד): **״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. וְזֶה: ״כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא״ — ׳בְּרַמָּאוּת׳, בִּבְחִינַת ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. ״וְכִי בֶן רִבְקָה הוּא״ — ׳הַכְּשֵׁרָה׳, וְזֶה בְּחִינַת ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״.**

וְלֹא עוֹד, ״וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ״, הַיְנוּ זֹאת הַבְּחִינָה שֶׁל ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, בָּא לוֹ בְּנָקֵל יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה כא:): **״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״, ׳כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, נִכְנָס בּוֹ עַרְמִימִיּוּת׳. וְזֶה: ״וַתָּרָץ״, כְּאָדָם שֶׁרָץ בִּמְהִירוּת וּבְנָקֵל. ״וַתַּגֶּד**

שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מַגֶּדֶת לְהַלַּמְדָן שֵׁד יְהוּדִי עַרְמִימִיּוּת, וְזֶהוּ ״וַתָּרָץ״ בְּנָקֵל וּבְמְהִירוּת, ״וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ״, שֶׁהָעַרְמִימִיּוּת בָּא בְּנָקֵל וּבְמְהִירוּת יוֹתֵר לָאָדָם, כִּי הַקְּדֻשָּׁה צָרִיךְ סִיּוּעַ מִלְּעֵילָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (עֲבוֹדָה זָרָה נה.): הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן, וְהוּא צָרִיךְ לִיגַּע הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי זֶה לֹא בָּא בְּנָקֵל. אֲבָל הָעַרְמִימִיּוּת וְהָרַמָּאוּת פּוֹתְחִין לוֹ, הֵינוּ הַבָּא לְטַמֵּא פּוֹתְחִים לוֹ, וּפֵרוּשׁוֹ: יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה לִפֹּל בָּהֶם בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, וּבָא לוֹ בְּנָקֵל לִפְרֹשׁ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן; שֶׁזֶּה כְּלַל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא לָמְדוּ תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְהִפְרִידוּ אֶת עַצְמָם מִשְּׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה קִלְקְלוּ לְעַצְמָם וְקִלְקְלוּ לַאֲחֵרִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: ״וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״.

לְאָבִיהָ״, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מַגֶּדֶת לְהַלַּמְדָן עַרְמִימִיּוּת. (וְזֶהוּ ״וַתָּרָץ וַתַּגֶּד) לְאָבִיהָ״, שֶׁהָעַרְמִימִיּוּת בָּא בְּנָקֵל וּבְמְהִירוּת יוֹתֵר לָאָדָם, כִּי הַקְּדֻשָּׁה צָרִיךְ סִיּוּעַ מִלְּעֵילָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (יוֹמָא לח, עֲבוֹדָה זָרָה נה): **׳הַבָּא לְטַהֵר, מְסַיְּעִין לוֹ׳, אֲבָל הָעַרְמִימִיּוּת ׳פּוֹתְחִין — יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה׳, וּבָא לוֹ בְּנָקֵל:**

ג) וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ, אִם הַתְּנָא הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, אֵיךְ בָּא זֶה הַדָּבָר, שֶׁאוֹמֵר תּוֹרָתוֹ שֶׁיָּכוֹל לְסִבֹּל שְׁנֵי מַשְׁמָעוּת, מַשְׁמָעוּת טוֹב, דְּהַיְנוּ ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״ וּמַשְׁמָעוּת לְהִפּוּךְ, דְּהַיְנוּ ״וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״?

ג וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ: אִם הַתְּנָא הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, אֵיךְ בָּא זֶה הַדָּבָר, שֶׁאוֹמֵר תּוֹרָתוֹ שֶׁיָּכוֹל לְסִבֹּל שְׁנֵי מַשְׁמָעוּת: מַשְׁמָעוּת טוֹב, דְּהַיְנוּ ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם״ וּמַשְׁמָעוּת לְהִפּוּךְ, דְּהַיְנוּ ״וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״?

אֲבָל דַּע, שֶׁהַתְּנָא הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, וְתוֹרָתוֹ זַכָּה מִבְּלִי פְּסֹלֶת, וּמַה שֶּׁנִּרְאֶה בָּהּ מַשְׁמָעוּת עַרְמִימִיּוּת, זֶה — כִּי כָּל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים פַּרְנָסָתָם מִשְּׁמֹאלָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג): ״מִשְּׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר

אֲבָל דַּע, שֶׁהַתְּנָא הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, וְתוֹרָתוֹ זַכָּה מִבְּלִי פְּסֹלֶת, וּמַה שֶּׁנִּרְאֶה בָּהּ מַשְׁמָעוּת עַרְמִימִיּוּת, זֶה — כִּי כָּל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים פַּרְנָסָתָם מִשְּׁמֹאלָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג): **״מִשְּׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר**

שֶׁבִּכְלָלִיּוּת הַתּוֹרָה לֹא יְכוֹלִים לְהַקְשׁוֹת, כִּי מַה שֶּׁנֶּאֱמַר מִפִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ עַל זֶה בְּחִירָה בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם, זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם חַיִּים, לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם הַמָּוֶת, אֲבָל לְכְאוֹרָה בִּדְבְרֵי הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁזָּכָה לְזַכּוֹת אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְצִיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹב, וְזָכָה וְנַעֲשָׂה לוֹ סַם חַיִּים, כִּי בְּוַדַּאי הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק לוֹמֵד תּוֹרָה בִּדְבֵקוּת עֶלְיוֹנָה, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְיַחֵד רוּחוֹ בְּרוּחַ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק, אִם כֵּן מֵאַיִן יָבֹא שֶׁהַלּוֹמְדִים שֵׁדִּין יְהוּדָאִין יִמְצְאוּ דַּיְקָא בְּדִבְרֵי הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק הִפּוּךְ כַּוָּנָתוֹ וְיִלַּגְלְגוּ מִזֶּה? אֲבָל דַּע שֶׁהַתַּנָּא הָיָה צַדִּיק גָּמוּר בְּלִי שׁוּם אֲחִיזַת הַגַּשְׁמִיּוּת כְּלָל, וְתוֹרָתוֹ זַכָּה מִבְּלִי פְּסֹלֶת, מֵאַחַר שֶׁמֹּחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ נִכְלָלִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשָׂה עֶצֶם לְעַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁנִּרְאָה בָּהּ מַשְׁמָעוּת עַרְמִימִיּוּת, שֶׁמִּשָּׁם מוֹצְאִים הַלּוֹמְדִים, שֵׁדִּין יְהוּדָאִין, הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר מָקוֹם לְלַעֵג מֵהֶם וּמִתּוֹרָתָם, זֶה כִּי כָּל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים פַּרְנָסָתָם מִשְּׁמֹאלָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, טז): ״מִשְּׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. [וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא (שַׁבָּת סג.): מַאי דִּכְתִיב ״אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״? אֶלָּא בִּימִינָהּ אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא עֹשֶׁר

לְכְאוֹרָה הָיוּ יְכוֹלִים לִשְׁאֹל אֶת זֶה עַל כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה, לָמָּה בֶּאֱמֶת גַּם שָׁם יֵשׁ בְּחִינַת ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״? אֶלָּא יֵשׁ לוֹמַר,

וְכָבוֹד לֵיכָא? אֶלָּא לַמַּימִינִים בָּהּ אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא, וְכָל שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד, לַמַּשְׂמְאִילִים בָּהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד אִיכָּא אֹרֶךְ יָמִים לֵיכָּא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳מַימִינִים בָּהּ — עוֹסְקִין לִשְׁמָהּ, מַשְׂמְאִילִים — שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי עִנְיַן יָמִין וּשְׂמֹאל הוּא רוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, יָמִין הוּא רוּחָנִיּוּת עוֹלָם הַבָּא, אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בְּיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, אֲרִיכוּת יָמִים שֶׁאֵין לָהּ קֵץ, שֶׁשָּׁם אֵין צְרִיכִין שׁוּם דָּבָר רַק לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וּשְׂמֹאל הוּא גַּשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לְגוּפוֹ הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי, עַל־כֵּן צָרִיךְ לַעֲשִׂירוּת]. **בִּשְׁבִיל זֶה נָפַל הַתִּנָּא בִּשְׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ לְאֵיזֶה שְׁגִיאָה דַּקָּה כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, לְבְחִינַת ״שְׁמֹאלָהּ״ , כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּחִינַת שְׁמֹאלָהּ יְקַבֵּל שֶׁפַע וּפַרְנָסָתוֹ לָעוֹלָם, וּלְהַמְשִׁיךְ לָהֶם עֹשֶׁר וְכָבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״מִשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״, אֲבָל מִצַּד הַתִּנָּא אֵין נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ.**

וְעַל זֶה צָרִיךְ הַלַּמְדָן לֵידַע קֹדֶם לִמּוּדוֹ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב לִלְמֹד, הַצַּדִּיק שֶׁבְּגַן־עֵדֶן צַיֶּתֶת לְקָלֶהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ח): **״הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ״** (וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר לֶךְ־לְךָ צב.).

בְּעֵת אֲמִירַת תּוֹרָתָם, נִדְמֶה לִפְעָמִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזוֹ שְׁגִיאָה, אֲשֶׁר הַרְבֵּה פְּעָמִים שׁוֹאֲלִים עֲלֵיהֶם אֵיזוֹ קֻשְׁיָה, אוֹ חוֹשְׁבִים שֶׁאֵינָם בְּקִיאִים בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, אֲבָל כָּל זֶה הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁמּוֹרִידִים אֶת עַצְמָם לִבְחִינַת שְׁמֹאלָהּ; כִּי הַהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם אֵיזוֹ אֲחִיזָה עִם בְּנֵי־אָדָם הַמֻּנָּחִים עֲדַיִן בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּדְמֶה אֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ אֵינָם בְּקִיאִים בַּתּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ עָשׂוּ אֵיזוֹ טָעוּת, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת שְׁמֹאלָהּ, וְכַוָּנָתָם עַל־יְדֵי טָעוּתָם וּשְׁגִיאָתָם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֵיזוֹ שַׂיָּכוּת אֶל הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לַעֲשׂוֹת כְּלִי, שֶׁבּוֹ יְקַבֵּל שֶׁפַע וּפַרְנָסָתוֹ לְעוֹלָם, וּלְהַמְשִׁיךְ לָהֶם עֹשֶׁר וְכָבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״מִשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״. וְזֶה הַסַּתָּם שֶׁמּוֹצְאִים שֶׁיֵּשׁ לְהַתַּנָּא אוֹ לְהַצַּדִּיק מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים וּמוֹצְאִים בָּהֶם שְׁגִיאוֹת; כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהַתַּנָּא לֵירֵד אֶל הַהָמוֹן עַם בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְהוֹרִיד גַּם אֲלֵיהֶם שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּשְׁמוּת פַּרְנָסָה, עֹשֶׁר וְכָבוֹד, אֲבָל מִצַּד הַתִּנָּא אֵין נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ כְּלָל, כִּי הוּא הֵכֶלַל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא אֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם גַּשְׁמִיּוּת כְּלָל. וְעַל זֶה צָרִיךְ הַלַּמְדָן לֵידַע קֹדֶם לִמּוּדוֹ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב לִלְמֹד, אָז יִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וְיֵשֵׁב בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה בְּרֶתֶת וּבְזִיעַ, וְיֵדַע שֶׁבּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה, אָז הַצַּדִּיק שֶׁבְּגַן־עֵדֶן צַיֶּתֶת לְקָלֶהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ח, יג): ״הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ״ (וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר לֶךְ־לְךָ דַף צב.), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב בְּשָׁעָה שֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל לוֹמֵד תּוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים בְּגַן־עֵדֶן שׁוֹמְעִים אֶת לִמּוּדוֹ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהַצַּדִּיקִים שֶׁחִדְּשׁוּ אֶת הַתּוֹרָה צַיְתִין לְקָלֶהּ, תִּפֹּל עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה, וְיֵדַע שֶׁדִּבְרֵי הַתּוֹרָה נְקִיִּים מִכָּל סִיג וּפְגָם, וּמַה שֶּׁנִּדְמֶה לוֹ אֵיזוֹ שְׁגִיאָה וְטָעוּת, אֵין זֶה אֶלָּא מִצַּד עַצְמוֹ שֶׁהוּא מֻנָּח בְּגַשְׁמִיּוּת הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא צָרִיךְ פַּרְנָסָה גַּשְׁמִית לְקִיּוּם גּוּפוֹ, וְלָכֵן הָיָה הֶהְכְרֵחַ לְהַצַּדִּיק לֵירֵד אֵלָיו וּלְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה נִדְמֶה שֶׁיֵּשׁ כָּאן אֵיזוֹ טָעוּת

אוֹ שְׁגִיאָה, אֲבָל בֶּאֱמֶת מִצַּד הַתַּנָּא אֵין נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ כְּלָל, וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁמַּקְשִׁים קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק וּמוֹצְאִים שְׁגִיאוֹת בִּדְבָרָיו וּמִתְלוֹצְצִים מִסְּפָרָיו, כִּי חֲרִי הַהֶכְרֵחַ לְהַצַּדִּיק הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהוֹרִיד עַצְמוֹ גַּם אֶל הַנְּפָשׁוֹת הַפְּגוּמוֹת וְהַמְּלֻכְלָכוֹת וְהַמְּגֹאָלוֹת בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וְאֵינָם חֲפֵצוֹת אֶלָּא גַּשְׁמִיּוֹת הֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׂגָתוֹ בְּהֶמְשֵׁךְ הַכָּתוּב).

וְזֶה ״וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ לָבָן״, שֶׁהוּא הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁד יְהוּדִי אֶת שֶׁמַּע יַעֲקֹב, מַשְׁמָעוּת תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל שֵׁם עָקֵב וְסוֹף בֵּן אֲחוֹתוֹ, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ (מִשְׁלֵי ו, ד): ״אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ״, שֶׁכָּל לִמּוּדוֹ הוּא בְּחָכְמָה עֲמֻקָּה שֶׁמּוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים וּלְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם פַּרְנָסָה וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי; הַיְנוּ כְּשֶׁהַתַּלְמִיד יוֹדֵעַ שֶׁמַּע יַעֲקֹב, שֶׁיַּעֲקֹב בֶּן אֲחוֹתוֹ בְּחִינַת כַּשְׁרוּת, שֶׁלָּמַד וְאָמַר זֹאת הַתּוֹרָה בְּכַשְׁרוּת לִשְׁמָהּ, וּמַה שֶּׁנִּדְמֶה לְאֵיזוֹ שְׁגִיאָה וְטָעוּת, אֵין זֶה אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה קֶשֶׁר וְשַׁיָּכוּת לְהָרְחוֹקִים לְהַמְשִׁיךְ לָהֶם פַּרְנָסָה עֹשֶׁר וְכָבוֹד, אֲבָל מִצַּד עַצְמוֹ אֵין נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ כְּלָל, וְלֹא עוֹד אֶלָּא וְיַעֲקֹב הַיְנוּ הַתַּנָּא, צַיִּית לְקָלֵהּ, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוֹשֵׁב מְמוּלוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְכָל הַצַּדִּיקִים וְשׁוֹמְעִים בְּקוֹלוֹ, וְאָז כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ דָּבָר זֶה הַמִּתְנַגֵּד, שֵׁד יְהוּדִי, ״וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ״, וּמְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק לוֹ, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ מִתְדַּבֵּק רוּחַ הַתַּנָּא בְּרוּחוֹ, זֶה בְּחִינַת נְשִׁיקִין; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלֶּה, אָז מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּנֶפֶשׁ הַצַּדִּיק וְהַתַּנָּא, שֶׁאָמַר וְחִדֵּשׁ אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָה זוֹ, וְנַעֲשָׂה בְּחִינַת נְשִׁיקִין, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פִּיו עַל פִּיו, פִּיו הַמְדַבֵּר זוֹ הַתּוֹרָה, לְפִיו שֶׁחִדֵּשׁ זוֹ הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה יִחוּד שָׁלֵם. ״וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ״, שֶׁמְּבִיא אֶת רוּחַ הַתַּנָּא לְתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד עַכְשָׁו, כִּי שָׁם בֵּיתוֹ; הַיְנוּ פָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ נִמְצָאִים בְּתוֹךְ דִּבּוּרוֹ (עַיֵּן לְקַמָּן, סִימָן קצב); כִּי בְּתוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק, שָׁם גָּנוּז רוּחוֹ שֶׁהוּא בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, כד): ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״, וַיְסַפֵּר לְלָבָן לְשׁוֹן סַפִּיר וָאוֹר. שֶׁרוּחַ הַתַּנָּא מֵאִיר לְהַלַּמְדָן, שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו בְּחִינַת לָבָן הָאֲרַמִּי שֶׁהָלַךְ בְּעַרְמוּמִיּוּת, וּמְבָאֵר לוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, שֶׁעַל זֶה פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא מִתּוֹךְ אֹנֶס אָחִיו, שֶׁנָּטַל מִמֶּנּוּ מָמוֹנוֹ, פֵּרוּשׁ שֶׁרוּחַ הַתַּנָּא מוֹדִיעַ לְהַלַּמְדָן, הַתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, שֶׁלֹּא בָּא הַתַּנָּא לִבְחִינָה הַזֹּאת שֶׁיִּסְבֹּל תּוֹרָתוֹ

וְזֶה: ״וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ לָבָן אֶת שֶׁמַּע יַעֲקֹב בֶּן אֲחֹתוֹ״, הַיְנוּ, כְּשֶׁהַתַּלְמִיד יוֹדֵעַ ״שֶׁמַּע יַעֲקֹב״, שֶׁיַּעֲקֹב ״בֶּן אֲחֹתוֹ״, בְּחִינַת כַּשְׁרוּת, שֶׁלָּמַד וְאָמַר זֹאת הַתּוֹרָה בְּכַשְׁרוּת לִשְׁמָהּ, וְיַעֲקֹב, הַיְנוּ הַתַּנָּא, צַיִּית לְקָלֵהּ. ״וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ״ וּמְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק לוֹ, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ מִתְדַּבֵּק רוּחַ הַתַּנָּא בְּרוּחוֹ, זֶה בְּחִינַת נְשִׁיקִין. ״וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ״, שֶׁמְּבִיא אֶת רוּחַ הַתַּנָּא לְתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד עַכְשָׁו, כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״.

וַיְסַפֵּר לְלָבָן, לְשׁוֹן סַפִּיר וָאוֹר, שֶׁרוּחַ הַתַּנָּא מֵאִיר לְהַלַּמְדָן וּמְבָאֵר לוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא מִתּוֹךְ אֹנֶס אָחִיו, שֶׁנָּטַל מִמֶּנּוּ מָמוֹנוֹ׳, פֵּרוּשׁ, שֶׁרוּחַ הַתַּנָּא מוֹדִיעַ לְהַלַּמְדָן, ׳שֶׁלֹּא בָּא׳ הַתַּנָּא לִבְחִינָה הַזֹּאת, שֶׁיִּסְבֹּל תּוֹרָתוֹ

מַשְׁמָעוּת עַרְמִימִיּוּת, אֶלָּא מִתּוֹךְ אֲנָס אָחִיו שֶׁנָּטַל מָמוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם ״בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לָהֶם שֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת לָעוֹלָם; כִּי הַצַּדִּיק אֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת לְזֶה הָעוֹלָם כְּלָל מִצַּד עַצְמוֹ, אֶלָּא מִצַּד הַדְּבֵקִים בּוֹ וְשׁוֹמְעִים תּוֹרָתוֹ, כִּי בָּזֶה שֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה מַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁיִּתְגַּשֵּׁם בְּשֶׁפַע גַּשְׁמִי. כְּשֶׁיֵּדַע הַלַּמְדָן, שֵׁד יְהוּדִי, לָבָן הָאֲרַמִּי כָּל זֶה; הַיְנוּ שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ, שֶׁמִּצַּד הַתָּנָא וְהַצַּדִּיק אֵין נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ כְּלָל. יֹאמַר לָבָן שֶׁהוּא הַלַּמְדָן, שֵׁד יְהוּדִי, לָבָן הָאֲרַמִּי: אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתָּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַלַּמְדָן עִם הַתָּנָא בְּהִתְקַשְׁרוּת גָּדוֹל. כִּי אֵין לְךָ הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מִזּוֹ, כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהוּא לוֹמֵד אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא שָׁם, וְהַצַּדִּיקִים שֶׁחִדְּשׁוּ אֶת הַתּוֹרָה הַזּוֹ נִמְצָאִים עִמּוֹ, אָז ״וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים״, וְיִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר עִם רוּחַ הַתָּנָא, אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, לְחַדֵּשׁ יָמָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֶשְׁךְ, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קג, ה): ״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי״. שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל נֶשֶׁר לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, אֲבָל תַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, אֵינוֹ רוֹאֶה כָּל אֵלֶּה, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שֶׁמַּע בֶּן אֲחוֹתוֹ. ״וַיֹּאמֶר לוֹ אָחִי אַתָּה״, שֶׁלָּבָן חוֹשֵׁב וְאוֹמֵר, שֶׁגַּם הַתָּנָא לֹא אָמַר תּוֹרָתוֹ אֶלָּא בְּעַרְמִימִיּוּת, וְאֵין בָּהּ שׁוּם צַד כַּשְׁרוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא אָחִיו בְּרַמָּאוּת, שֶׁכֻּלּוֹ רַמָּאוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְדוֹבֵר עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז. הַיְנוּ שֶׁכָּאן יֵשׁ הַבְחָרָה, כִּי מִצַּד הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בְּעֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה עַצְמִי לְגַבֵּי עַצְמִיּוּת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שָׁם אֵין עִקֵּשׁ וְנִפְתָּל, וְלָכֵן כָּל אֵלּוּ הַנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וְהֵם בִּכְלַל לָבָן הָאֲרַמִּי הַמְלֵאִים עַרְמוּמִיּוּת, יֵשׁ לָהֶם בְּחִירָה, יֵשׁ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא בְּחִינַת לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁמַּכִּיר אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ שֶׁמַּע הַצַּדִּיק, וְאֵיךְ שֶׁתּוֹרָתוֹ הִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה עַד מְאֹד, וְאַף שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּגַשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, וְנִדְמֶה לְאֵיזוֹ טָעוּת אוֹ שְׁגִיאָה יוֹדֵעַ שֶׁהַחֲסָרוֹן הוּא מִצַּד עַצְמוֹ, שֶׁזֶּה סוֹד ׳לְ׳בָ׳נָ׳ה׳, שֶׁאֵין לָהּ מִצַּד עַצְמָהּ כְּלוּם, אֶלָּא מַה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ, אָז ה׳לָ׳בָ׳ן׳ חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה עַל שֶׁהִרְהֵר אַחַר הַצַּדִּיק וְשָׂאַל עָלָיו קֻשְׁיוֹת, וּמִתְחָרֵט מְאֹד וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, וּמְחַדֵּשׁ יָמָיו

מַשְׁמָעוּת עַרְמִימִיּוּת, אֶלָּא מִתּוֹךְ אֲנָס אָחִיו שֶׁנָּטַל מָמוֹנוֹ, כְּדֵי: ״בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לָהֶם שֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת.

כְּשֶׁיֵּדַע הַלַּמְדָן כָּל זֶה, יֹאמַר לָבָן: ״אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה״, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַלַּמְדָן עִם הַתָּנָא בְּהִתְקַשְׁרוּת גָּדוֹל. ״וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים״, וְיִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר עִם רוּחַ הַתָּנָא, אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, לְחַדֵּשׁ יָמָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֶשְׁךְ, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קג, ה): **״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי״.**

אֲבָל תַּלְמִיד־חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, אֵינוֹ רוֹאֶה כָּל אֵלֶּה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שֶׁמַּע בֶּן־אֲחוֹתוֹ, ״וַיֹּאמֶר לוֹ אָחִי אַתָּה״, שֶׁלָּבָן חוֹשֵׁב וְאוֹמֵר, שֶׁגַּם הַתָּנָא לֹא אָמַר תּוֹרָתוֹ אֶלָּא בְּעַרְמִימִיּוּת, וְאֵין בָּהּ שׁוּם צַד כַּשְׁרוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא אָחִיו בְּרַמָּאוּת, שֶׁכֻּלּוֹ רַמָּאוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְדוֹבֵר עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז:

שֶׁעָבְרוּ בְּחֹשֶׁךְ. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין מֵרָחוֹק לָמָּה נִקְט חֹדֶשׁ יָמִים דַּיְקָא, שֶׁהִיא עַל שֵׁם לְ׳בָ״נָ״ה׳], שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, שֶׁהָיָה כְּמוֹ הַ״לָ״בָ״ן׳ הָאֲרַמִּי, מִתְחָרֵט עַכְשָׁו עַל שֶׁהִרְהֵר עַל דִּבְרֵי הַצַּדִּיק, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וּמְחַדֵּשׁ אֶת יָמָיו כְּקֶדֶם, וְיוֹדֵעַ וְעַד אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַצַּדִּיקִים נִמְצָאִים שָׁם. אֲבָל יֵשׁ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא בְּחִינַת לָבָן, שֶׁהוּא שֵׁד יְהוּדִי, שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא שָׁם, וְהַצַּדִּיקִים שֶׁחִדְּשׁוּ אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת נִמְצָאִים שָׁם, אֲזַי לֹא דַּי שֶׁהֵם לֹא חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה אֶלָּא עוֹד נִתְהַפְּכִים לִרוֹדְפִים וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגֶד הַצַּדִּיקִים וְנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעַל תַּלְמִיד חָכָם שֵׁד יְהוּדִי כָּזֶה אָמְרוּ: נ׳בְ׳לָ׳ה׳ טוֹבָה מִמֶּנּוּ, כִּי הַ״לָ״בָ״ן׳ הָאֲרַמִּי הַזֶּה אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הָאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַתַּנָּא אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל רוּחוֹ, כִּי מִי יָכוֹל לִסְבֹּל לְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם נ׳בְ׳לָ׳ה׳, וְהוּא נֶאֱבָד לְגַמְרֵי. נִמְצָא, שֶׁנֶּגֶד הַצַּדִּיק שֶׁהוּא זַךְ וּמְזֻקָּךְ לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שַׂיָּכוּת לָעוֹלָם הַזֶּה, נֶגְדּוֹ כֻּלָּם בְּחִינַת לָ״בָ״ן׳, אַף מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ וּמְקַבֵּל דְּבָרָיו, אָז מֵאִיר בּוֹ הַצַּדִּיק, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה וּמְחַדֵּשׁ יָמָיו כְּקֶדֶם, אֲבָל מִי שֶׁהוּא נָ״בָ״ל׳, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל דִּבְרֵי הַצַּדִּיק, הוּא חוֹלֵק עָלָיו וּמִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ, וְאוֹמֵר שֶׁהוּא רַמַּאי כָּמֹהוּ. וְלָכֵן רְאֵה לִבְרֹחַ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מִכָּל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים, כִּי לֹא רַק עַל הַצַּדִּיקִים הֵם מְדַבְּרִים, אֶלָּא גַּם עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן לח) אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עג, ט): ״שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ״, כִּי הֵם הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקִים בְּגַאֲוָה עָתָק וְבוּז כַּוָּנָתָם גַּם עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן נ׳בְ׳לָ׳ה׳ טוֹבָה מֵהֶם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְרַחֵק מֵהֶם, וְדוֹ״ק.

ד וְדַע, שֶׁזֶּה מְכֻוָּן מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפִּיל אֵיזֶה צַדִּיק גָּדוֹל בְּפִיו שֶׁל הַלַּמְדָן, הַיְנוּ הַלַּמְדָן דּוֹבֵר רָעוֹת עַל הַצַּדִּיק, כְּדֵי שֶׁהַצַּדִּיק יְקַח הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַיְנוּ הַשְׁכִּינָה, מֵהַגָּלוּת שֶׁבְּפֶה הַלַּמְדָן, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְשָׁרְשָׁהּ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה: מִתְּחִלָּה לִבְחִינַת חִבּוּק,

ד) (עַכְשָׁו יַסְבִּיר לָמָּה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה כָּךְ, שֶׁיָּקוּמוּ רְשָׁעִים עַל הַצַּדִּיק, וִידַבְּרוּ עָלָיו עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז); וְדַע, שֶׁזֶּה מְכֻוָּן מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפִּיל אֵיזֶה צַדִּיק גָּדוֹל בְּפִיו שֶׁל הַלַּמְדָן לָבָן הָאֲרַמִּי, שֵׁד יְהוּדִי; הַיְנוּ הַלַּמְדָן דּוֹבֵר רָעוֹת עַל הַצַּדִּיק, וּמוֹצִיא עָלָיו כָּל מִינֵי שְׁקָרִים, וּמְדַבֵּר עָלָיו עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁהַצַּדִּיק יִקַּח הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁלָּמַד, וּבָזֶה שֶׁמְּדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק גָּרַם יְרִידָה וּנְפִילָה לְהַשְׁכִּינָה, כִּי הוּא אֵינוֹ מַאֲמִין בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׁכִינָה יוֹשֶׁבֶת כְּנֶגְדּוֹ, וְהַצַּדִּיקִים שֶׁחִדְּשׁוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד הֵם צַיְתִים לְקָלֵהּ. וְעַל־כֵּן מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִּינָה וְהַצַּדִּיקִים בַּגָּלוּת בְּפִיו הַטָּמֵא, וּבֶאֱמֶת אָז עוֹסֵק הַצַּדִּיק לַעֲלוֹת אֶת הַשְׁכִּינָה אֶל שָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ הַשְׁכִּינָה מֵהַגָּלוּת שֶׁבְּפֶה הַלַּמְדָן, שֶׁהוֹרִידָהּ בְּגָלוּת עַל־יְדֵי שֶׁהִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַצַּדִּיקִים, אֲבָל הַצַּדִּיק, עַל אַף שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, הוּא מְהַפֵּךְ אֶת דִּבּוּרָיו וְצֵרוּפָיו אֶל רוּחָנִיּוּת, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְשָׁרְשָׁהּ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה מִתְּחִלָּה לִבְחִינַת חִבּוּק, כִּי מִתְחַבֵּר אֲלֵיהֶם וּמְחַבֵּק אוֹתָם, פֶּן וְאוּלַי יַחֲזֹר לְמוּטָב, כִּי חָבָל לוֹ עַל אָדָם שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁיִּפְעַר פִּיו נֶגֶד הַצַּדִּיק וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה גָּלוּת הַשְׁכִּינָה, וּמִתְחַבֵּק עִמָּהֶם יַחַד, כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם לְמַדְרֵגַת נֶפֶשׁ, שֶׁהוּא סוֹד הַחִבּוּק, כִּי נֶפֶשׁ הַצַּדִּיק קְשׁוּרָה בְּנֶפֶשׁ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּמְחַבֵּק עַצְמוֹ עִמָּהֶם. וְאַחַר־כָּךְ עוֹלֶה הַצַּדִּיק

לְמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה לִבְחִינַת נְשׁוּק, שֶׁהוּא סוֹד הָרוּחַ, רוּחַ פִּיו, שֶׁמִּשָּׁם נַעֲשִׂים הַנְּשִׁיקִין כַּנַּ״ל. וְאַחַר־כָּךְ עוֹלֶה הַצַּדִּיק לְמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה, לִבְחִינַת זִוּוּג, שֶׁהוּא סוֹד הַנְּשָׁמָה, יִחוּד וְזִוּוּג כָּל הַנְּשָׁמוֹת יַחַד [וּמִכָּל זֶה תָּבִין לָמָּה הַצַּדִּיק נִקְרָא בִּלְשׁוֹן חַ״ן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה א, א): ״חָ״ן יְשַׁעְיָהוּ״ שֶׁהוּא הַמַּעֲלֶה אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִבְּחִינַת חִ׳בּוּק לִבְחִינַת נ׳שׁוּק עַד לִבְחִינַת ז׳וּוּג, כִּי הוּא מַעֲלֶה אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּדִבּוּרָיו וּבְחֻזְיוֹנָיו מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת].

(עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ לְעֻבְדָּא וּלְמַעֲשֶׂה, וְיִתְפָּרֵשׁ עַל־יְדֵי־זֶה גַּם מַאֲמָר נִפְלָא בַּזֹּהַר). כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, א): **״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים״**, וּפֵרֵשׁ בַּזֹּהַר (וַיְחִי רכא.), שֶׁשּׁוֹשַׁנָּה הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהִיא רוֹצָה לְהִתְדַּבֵּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁהִיא מִתְדַּבֶּקֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי נְשִׁיקִין, הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנָּה, הַיְנוּ **בְּתְחִלָּה** קֹדֶם הַזִּוּוּג, אֲשֶׁר שׁוֹשַׁנָּה שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת, כִּי הִיא יְרֵקָה כַּחֲבַצֶּלֶת (עַיֵּן בַּזֹּהַר וַיְחִי דַּף רכא. אֱמֹר דַּף קז.), וְהַשְׁכִּינָה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אָז עֲדַיִן הִיא נִקּוּדָא זְעִירְתָּא, וְהִיא מֻנַּחַת בְּהַסְתָּרָה, שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת וּמְרֻחֶקֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת אֶסְתֵּר עַל שֵׁם הַהַסְתָּרָה, יְרֵקָה **כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ** (מְגִלָּה יג.): **׳אֶסְתֵּר יְרַקְרֶקֶת הָיְתָה׳**, הַיְנוּ נִשּׂוּאִין שֶׁהַשְׁכִּינָה הִיא בְּצֶבַע יָרֹק, וְאָז כְּשֶׁרוֹצִים לְגַדְּלָהּ וְלַהֲכִינָהּ לְזִוּוּג צְרִיכִין מִקֹּדֶם לְחַבְּקָהּ, וְזֶה בְּחִינַת חִבּוּק; הַיְנוּ נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא עֲדַיִן בְּסוֹד נִקְדָּא זְעִירְתָּא, כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָהּ לִבְחִינַת נְשִׁיקִין וְלִבְחִינַת זִוּוּג צְרִיכִין מִקֹּדֶם לְחַבְּקָהּ וְלָדוֹנָהּ לְכַף זְכוּת, וְלָלֶכֶת עִמָּהּ בְּדֶרֶךְ יָמִין שֶׁהוּא חֶסֶד, שֶׁזֶּה ״וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי״. שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁהוֹלְכִין עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאוֹת בְּהַסְתָּרַת לָבָן הָאֲרַמִּי בְּדֶרֶךְ אַהֲבָה וָחֶסֶד וּמְחַבְּקִין אוֹתָן, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם שִׂמְחָה מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן, כִּי הַשִּׂמְחָה בָּא מֵהַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ח): **״נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי״, וְהַלֵּב הוּא בִּינָה**; כִּי בִּינָה לְבָא (פְּתַח אֵלִיָּהוּ), שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁשָּׁם יֵין הַמְשַׂמֵּחַ, הַיְנוּ שֶׁמִּשָּׁם מִבְּחִינַת בִּינָה יוֹצְאִים סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יַיִן (עֵרוּבִין סה.): נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד; וְיַי״ן עוֹלֶה סו״ד, שֶׁהִיא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, תּוֹרַת הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד בִּבְחִינַת יָמִין, שֶׁזֶּה מְשַׂמֵּחַ אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא עַלְמָא סְתִימָא; כִּי הַלִּמּוּד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ בָּא מֵעוֹלָם הַסָּתוּם, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ מַגִּיעַ לָבָן הָאֲרַמִּי, תַּלְמִיד חָכָם, שֵׂד יְהוּדִי. (וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁהַסּוֹדוֹת הַנִּקְרָאִים יַיִן מְשַׂמְּחִים אֶת לֵבָב הָאָדָם) **בְּחִינַת** (שָׁם קד, טו): **״וְיַיִן יְשַׂמַּח לֵבָב״**. וְהַצַּדִּיק הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַלְמָא סְתִימָאָה וּמַשִּׂיג סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁנּוֹפֵל לְתוֹךְ פֶּה הַלַּמְדָן, שֶׁהַלַּמְדָן דּוֹבֵר עָלָיו עָתָק, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא

וְאַחַר־כָּךְ לִבְחִינַת נְשׁוּק, וְאַחַר־כָּךְ לִבְחִינַת זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ב): **״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן״, בְּתְחִלָּה הִיא יְרֵקָה כַּחֲבַצֶּלֶת** (עַיֵּן בַּזֹּהַר וַיְחִי רכא. אֱמֹר קז.), **כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ** (מְגִלָּה יג.): **׳אֶסְתֵּר יְרַקְרֶקֶת הָיְתָה׳, וְזֶה בְּחִינַת חִבּוּק — ״וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי״. כִּי הַשִּׂמְחָה בָּא מֵהַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים ד): **״נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי״, וְהַלֵּב הוּא בִּינָה, כִּי בִּינָה לְבָא, שֶׁשָּׁם יֵין הַמְשַׂמֵּחַ, שֶׁהוּא עַלְמָא סְתִימָא, בְּחִינַת** (שָׁם קד): **״וְיַיִן יְשַׂמַּח לֵבָב״.**

וְהַצַּדִּיק שֶׁנּוֹפֵל לְתוֹךְ פֶּה הַלַּמְדָן, שֶׁהַלַּמְדָן דּוֹבֵר עָלָיו עָתָק, וְהוּא מִבֵּין שֶׁאֵלּוּ

וְהוּא מֵבִין שֶׁאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁהַלַּמְדָן דּוֹבֵר עָלָיו, הֵם צְרוּפִים מֵאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה; כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל, וְעַל־כֵּן הָיָה צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ אֶת הַחֲרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים שֶׁל הַשֵּׁד יְהוּדִי, לָבָן הָאֲרַמִּי, הוּא יוֹדֵעַ וּמֵבִין מֵאֵיזֶה הֲלָכוֹת נַעֲשׂוּ הַדִּבּוּרִים אֵלּוּ; כִּי לִפְעָמִים הוּא יוֹרֵד וְנוֹפֵל לִבְחִינַת שְׂמֹאל, וְעוֹשֶׂה אֵיזוֹ שְׁגִיאָה כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן מִשָּׁם בָּא פְּתִחוֹן פֶּה לְהַלַּמְדָן, שֶׁיְּדַבֵּר עָלָיו עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֵצֶל הַתְּנָא וְהַצַּדִּיק שׂוּם רֹשֶׁם לְרָעָה, אֶלָּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה וּמְקַבֵּל אוֹתָם בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פח:): הַנֶּעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים, שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים וְכוּ׳ שְׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים וְעוֹשִׂים מֵאַהֲבָה; הַיְנוּ שֶׁבָּזֶה שֶׁאֵינָם מְשִׁיבִים עַל הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין שָׁמַנְתָּ חֶלְקָם. וְאַהֲבָה הַזֹּאת שֶׁהַצַּדִּיק מְקַבֵּל אֶת הַחֶרְפָּה בְּאַהֲבָה, זֶה בְּחִינַת חִבּוּק, וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי, הוּא דָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וְהוֹלֵךְ עִמָּם בְּמִדַּת הַחֶסֶד שֶׁהוּא בְּחִינַת יָמִין. וְעַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁשָּׂמֵחַ בִּיסּוּרִים [הוּא] מַעֲלֶה אֶת נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיְתָה בְּהַסְתָּרָה מִצַּד לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁמַּטְעֶה אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּתוֹרָתוֹ שֶׁהִיא לֹא לִשְׁמָהּ לִבְחִינַת אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן; הַיְנוּ מִבְּחִינַת נְקֵבָא זְעִירְתָּא יְרֵקֵת בַּהַסְתָּרָה לִבְחִינַת לֵב, שֶׁהִיא בִּינָה, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ אֵלֶיהָ שִׂמְחָה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה כְּהַלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּיִחוּד וְזִוּוּג קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, כְּשֶׁמִּתְיַחֶדֶת הַמַּלְכוּת נְקֵבָא זְעִירְתָּא אֶל אִמָּא עִלָּאָה, שֶׁהִיא הַבִּינָה, סוֹד הַהִתְבּוֹנְנוּת, תּוֹרָה לִשְׁמָהּ. אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ח): ״נָתַתָּ שִׂמְחָה בְלִבִּי״; כִּי מִשָּׁם עִקַּר הַשִּׂמְחָה, וְאָז הוּא הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי, בִּבְחִינַת (שָׁם עג, כו) ״צוּר לְבָבִי״, שֶׁנִּצְטַיֵּר בְּלִבּוֹ, הַיְנוּ בְּבִינָתוֹ, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בְּיִחוּד הָעֶלְיוֹן. (וּמֵבִיא רְאָיָה, שֶׁצּוּר הוּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה), שֶׁבִּבְחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַנִּקְרֵאת צוּר, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא, דַּף מג.): אִלְמָלֵא לֹא הִבָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אֶת הַצּוּר, לֹא הָיוּ צְרִיכִין לִטְרֹחַ כָּל־כָּךְ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה; (נִמְצָא, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נִקְרֵאת צוּר), וְהַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וּמְיַחֵד וּמְזַוֵּג רוּחוֹ בְּרוּחַ פִּיו שֶׁל הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁאָמַר אֶת הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַעֲלֶה אוֹתָהּ מִלִּמּוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ לְלִמּוּד לִשְׁמָהּ. וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית יד, יד) ״וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו״, שֶׁאַבְרָהָם הוּא

הַדְּבָרִים שֶׁהַלַּמְדָן דּוֹבֵר עָלָיו הֵם צְרוּפִים מֵאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וּמֵבִין מֵאֵיזֶה הֲלָכוֹת נַעֲשׂוּ הַדִּבּוּרִים אֵלּוּ, וּמְקַבֵּל אוֹתָם בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פח:): **׳הַנֶּעֱלָבִים וְכוּ׳, שְׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים וְעוֹשִׂים מֵאַהֲבָה׳, וְאַהֲבָה, שֶׁהַצַּדִּיק מְקַבֵּל אֶת הַחֶרְפָּה בְּאַהֲבָה, זֶה בְּחִינַת חִבּוּק, ״וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי״. וְעַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁשָּׂמֵחַ בִּיסּוּרִין [הוּא] מַעֲלֶה לִבְחִינַת ״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן״, לִבְחִינַת לֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי״, וְאָז הוּא בִּבְחִינַת** (תְּהִלִּים עג): **״צוּר לְבָבִי״, שֶׁבִּבְחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַנִּקְרֵאת צוּר, כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים** (תִּקּוּן כא דַּף מג.): **׳אִלְמָלֵא לֹא הִבָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אֶת הַצּוּר, לֹא הָיוּ צְרִיכִין לִטְרֹחַ כָּל־כָּךְ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה׳ וְזֶה בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית יד): **״וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו״, שֶׁאַבְרָהָם הוּא**

חֲנִיכָיו״, שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁקֵּרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה י:): הַקְּרִיא אַבְרָהָם אָבִינוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּפִי כָּל עוֹבֵר וָשָׁב, עָשָׂה אֶת זֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יָמִין, שֶׁהִיא אַהֲבָה וָחֶסֶד, שֶׁהִיא בְּחִינַת חִבּוּק, שֶׁחִבֵּק וְקֵרֵב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמְקָרָבָיו וַחֲנִיכָיו, שֶׁקֵּרֵב וְחִנֵּךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הַלָּשׁוֹן ״וַיָּרֶק״, בְּסוֹד אֶסְתֵּר יְרַקְרֹקֶת הָיְתָה כַּנַּ״ל, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת נִמְצָאוֹת בְּהַסְתָּרָה וִירַקְרֹקֶת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת קַו הַיָּרֹק, שֶׁמְּזָרֵז אֶת חֲנִיכָיו לְמִצְוֹות. וְאֶת הַהֶאָרָה הַזּוֹ הוּא לוֹקֵחַ מֵעָלְמָא דְּאִתְכַּסְיָא שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבִּינָה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וּמַקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם. [(וְעַיֵּן חֲגִיגָה יב.) תָּנָא, תֹּהוּ, קַו יָרֹק שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצָא הַחֹשֶׁךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יח, יב): ״יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו״, הֵינוּ כַּנַּ״ל, שֶׁבְּחִינַת יָרֹק הוּא בְּחִינַת חֹשֶׁךְ, וְסֵתֶר בְּחִינַת אֶסְתֵּר יְרַקְרֹקֶת הָיְתָה]. וַחֲנִיכָיו זֶה בְּחִינַת חֲסָדִים, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מג, סִימָן ב׳) לְשׁוֹן חֲנִיכָתוֹ, שֶׁשְּׁמָן ׳אַבְרָהָם׳ כִּשְׁמוֹ, שֶׁהוּא חֶסֶד וְאַהֲבָה, הֵינוּ שֶׁקֵּו הַיָּרֹק, שֶׁהִיא בְּחִינַת חֹשֶׁךְ וְסֵתֶר, שֶׁהִיא עֲדַיִן מִבְּחִינַת אֲנִי חֲבַצֶּלֶת, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶסְתֵּר יְרַקְרֹקֶת הָיְתָה כַּנַּ״ל, זֹאת עָלְתָה יֵשׁ לַשְׁכִינָה עַל־יְדֵי חִבּוּק יָמִין, וְעִקַּר בִּנְיָנָהּ שֶׁל הַבִּינָה, עָלְמָא דְּאִתְכַּסְיָא, נַעֲשֵׂית עַל־יְדֵי חָכְמָה; כִּי עִקַּר הִתְעוֹרְרוּת הַזִּוּוּג בָּא מֵהַחָכְמָה, שֶׁיו״ד הַנִּמְשֶׁכֶת מֵהַכֶּתֶר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז רְאוּיָה לְזִוּוּג, כִּי הִתְעוֹרְרוּת הַזִּוּוּג בָּא מִצַּד הַחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ, יב): ״וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַּת אָבִי״ שֶׁהִיא הַחָכְמָה, ״אַךְ לֹא בַת אִמִּי״ שֶׁהִיא הַבִּינָה וְכוּ׳, וְאָז ״וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה״, שֶׁאָז הִיא רְאוּיָה לְזִוּוּג [(כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר אֱמֹר, דַּף ק): רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר אֵימָתַי זִוּוּגָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא? שָׁלַח לֵיהּ ״וְגַם אָמְנָה״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; שֶׁמְּבִיא שֶׁסּוֹד הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן לְהִזְדַּוֵּג בִּשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ נַעֲשָׂה מִצַּד אַבָּא, שֶׁהִיא חָכְמָה, וְלֹא מִצַּד אִמָּא שֶׁהִיא בִּינָה]. וְאִיתָא בְּפִרּוּשׁ סִפְרָא דְּצְנִיעוּתָא (שַׁעַר מַאֲמְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי), שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא שֶׁהַנְּשִׁיקִין הִיא עַל־יְדֵי הַחָכְמָה; הֵינוּ הַחִבּוּק הוּא עַל־יְדֵי הַדְּרוֹעִין, חֶסֶד וּגְבוּרָה, בְּסוֹד: ״שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי״, שֶׁהֵם סוֹד תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת, אֲבָל הַנְּשִׁיקִין הֵם עַל־יְדֵי נֶצַח וְהוֹד, הֵינוּ כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרִים הַשְּׂפָתַיִם

בְּחִינַת יָמִין, בְּחִינַת חִבּוּק. ״וַיָּרֶק״, זֶה בְּחִינַת קַו הַיָּרֹק, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבִּינָה וּמַקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם. וַ״חֲנִיכָיו״, זֶה בְּחִינַת חֲסָדִים, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית־רַבָּה פָּרָשָׁה מג): **׳לְשׁוֹן חֲנִיכָתוֹ, שֶׁשְּׁמָן אַבְרָהָם כִּשְׁמוֹ׳, הַיְנוּ שֶׁקַּו הַיָּרֹק מִבְּחִינַת ״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת״, בְּחִינַת ׳אֶסְתֵּר יְרַקְרֹקֶת׳, זֹאת עָלְתָה יֵשׁ לַשְׁכִינָה עַל־יְדֵי חִבּוּק יָמִין.**

וְעִקַּר בִּנְיָנָהּ עַל־יְדֵי חָכְמָה, שֶׁאָז רְאוּיָה לְזִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ): **״וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַּת אָבִי אַךְ לֹא בַת אִמִּי״ וְכוּ׳, וְאָז: ״וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה״, שֶׁאָז הִיא רְאוּיָה לְזִוּוּג** (כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר אֱמֹר ק): ׳רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר: אֵימָתַי זִוּוּגָא דִּכְנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא? שָׁלַח לֵיהּ: ״וְגַם אָמְנָה״׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם), **וְאִיתָא בְּפִרּוּשׁ סִפְרָא דְּצְנִיעוּתָא, שֶׁהַנְּשִׁיקִין הִיא עַל־יְדֵי הַחָכְמָה, כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרִים הַשְּׂפָתַיִם עֶלְיוֹנִים,**

הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהֵן נֶצַח וְהוֹד עֶלְיוֹנִים, הַיְנוּ סוֹד חָכְמָה וּבִינָה, נֶצַח מִצַּד הַחָכְמָה וְהוֹד מִצַּד הַבִּינָה, שֶׁהֵם מְנַשְּׁקִים אֶת עַצְמָם, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים אַחַר־כָּךְ לִבְחִינַת זִוּוּג, יְחוּד הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִזֶּה בָּא לִבְחִינַת הִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא, שֶׁאֵין לוֹ רָצוֹן אַחֵר עִם רוּחוֹ אֶלָּא לְהִכָּלֵל בְּרוּחַ הָעֶלְיוֹן, אֲזַי נִתְעוֹרְרִין נֶצַח וְהוֹד תַּחְתּוֹנִים לְזִוּוּג, לְאִתְדַּבְּקָא גּוּפָא בְּגוּפָא; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁבַּיִּחוּד הָעֶלְיוֹן כְּשֶׁנַּעֲשָׂה הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה מִצַּד נִשְׁמָתוֹ הַדְּבוּקָה בְּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וּמִתְחַבֶּקֶת וּמִתְנַשֶּׁקֶת וּמִזְדַּוֶּגֶת לְמַעְלָה, כְּמוֹ־כֵן נִתְעוֹרֵר אַחַר־כָּךְ חִבּוּק וְנִשּׁוּק וְזִוּוּג תַּחְתּוֹן דְּבֵקוּת גּוּפוֹ בְּגוּפָהּ (הַיְנוּ שֶׁמַּקְדִּים לְהָבִיא הַקְּדָמָה מֵהַזֹּהַר וּמִכְּתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁבִּיחוּדֵי הַמִּדּוֹת סוֹד חִבּוּק נְשׁוּק זִוּוּג הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁזֶּה הֶאָרָה עֶלְיוֹנָה בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ סוֹד הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁנַּעֲשָׂה הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה כֵּן נַעֲשָׂה הִתְעוֹרְרוּת לְמַטָּה. כְּמוֹ־כֵן הַלַּמְדָן, לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁלִּמּוּדוֹ הוּא בְּעַרְמוּמִיּוּת וְרַמָּאוּת, רַק בְּגַשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשֶׁכֶת הַגַּשְׁמָה, שֶׁמְּגַשֵּׁם אֶת לִמּוּדוֹ, וּבִפְרָט סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא אֶת הַמַּשְׂכּוֹלוֹת, וְכֵן בְּנִגְלוֹת הַתּוֹרָה אֵינוֹ מַלְבִּישׁ אֶת הַנִּסְתָּרוֹת בָּהּ, וּמִזֶּה יֵשׁ לוֹ פֶּה טָמֵא לְדַבֵּר עָתָק בְּגַאֲוָה וְהַצַּדִּיק, לֹא־כֵן הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, שֶׁמּוֹצֵא צְרוּפֵי הַלָּכוֹת סוֹדוֹת וְרָזִין דְּרָזִין בְּתוֹךְ גַּשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲלוֹת אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים אַפִלּוּ מֵעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, וּמְחַבֵּר וּמְיַחֵד תַּחְתּוֹן בְּעֶלְיוֹן וְעֶלְיוֹן בְּתַחְתּוֹן).

שֶׁהֵן נֶצַח וְהוֹד עֶלְיוֹנִים, לִבְחִינַת זִוּוּג, לִבְחִינַת הִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא, אֲזַי נִתְעוֹרְרִין נֶצַח וְהוֹד תַּחְתּוֹנִים לְזִוּוּג, לְאִתְדַּבְּקָא גּוּפָא בְּגוּפָא.

נִמְצָא, כְּשֶׁהַצַּדִּיק מַשְׂכִּיל בְּחָכְמָתוֹ וְיוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה צְרוּפִין שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נַעֲשָׂה אֵלּוּ הַצְּרוּפִין שֶׁהַלַּמְדָן דּוֹבֵר עָלָיו, וְהַצַּדִּיק לוֹמֵד אֵלּוּ הַצְּרוּפִין וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְרוּף הֲלָכָה שֶׁהָיָה מְקֻדָּם שֶׁנִּתְקַלְקֵל — כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ זֹאת הַחָכְמָה, אֲזַי עַל־יְדֵי הַחָכְמָה הַזֹּאת הַשְׂכִּינָה הִיא מִבְּחִינוֹת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ב): **״שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים״, מִבְּחִינַת נְשִׁיקִין, בְּחִינַת ״שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים״, בְּחִינַת אִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא, וְאָז מִתְעוֹרֵר זִוּוּגָא דְּגוּפָא** הַזֹּאת, לוֹקֵחַ הַצַּדִּיק אֶת הַשְׂכִּינָה שֶׁהִיא מִבְּחִינוֹת (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, א): ״שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים״, מֵעִמְקֵי הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה סוֹד יו״ד, מִבְּחִינַת נְשִׁיקִין, שֶׁהָיְתָה בְּחִינַת שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים, שֶׁמְּנַשְּׁקִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא, רוּחַ הַתַּנָּא שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה בְּרוּחַ הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁאָמַר אֶת הַתּוֹרָה, וְאָז מִתְעוֹרֵר זִוּוּגָא דְּגוּפָא בְּגוּפָא (שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמָּצִינוּ בְּצַדִּיקִים, בְּשָׁעָה שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה, שֶׁנִּתְגַּלָּה הַתַּנָּא בְּגוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה וְרָאָה אוֹתָם, כְּגוֹן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁבָּא בְּכָל לֵיל־שַׁבָּת לַעֲשׂוֹת קִדּוּשׁ

(כְּתֻבוֹת קג.), כִּי מֵרֹב קְדֻשָּׁתָם וְטָהֳרָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, זוֹכִים שֶׁנִּתְיַחֲדִים וּמִזְדַּוְּגִים גּוּפָא בְּגוּפָא, וְדוֹ״ק). שֶׁהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה בֵּין תְּרִין צַדִּיקַיָּא יָתְבָא; הַיְנוּ בֵּין צַדִּיק עֶלְיוֹן שֶׁהוּא הַתַּנָּא שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה, וְהוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כְּבָר, וְעַכְשָׁו מַשְׁפִּיעַ בָּהּ בְּהַתּוֹרָה רוּחָנִיּוּת מִלְּמַעְלָה, כְּפִי שֶׁלּוֹמְדִים אוֹתָהּ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּבֵין צַדִּיק הַתַּחְתּוֹן הַלּוֹמֵד לְהַתּוֹרָה לִשְׁמָהּ לְשֵׁם אֵל עֶלְיוֹן, בְּלִי שׂוּם כַּוָּנָה אַחֶרֶת, רַק לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה וּמַעֲלֶה לְהַשְׁכִּינָה מִין נוּקְבִין, כְּדֵי שֶׁתִּתְדַּבֵּק חֲזָרָה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד הַהֲלָכוֹת בְּעִנְיָנִים גַּשְׁמִיִּים וְחָמְרִיִּים, וְחוֹזֵר וּמְקַשְּׁרָם וּמְיַחֲדָם אֶל צַדִּיק הָעֶלְיוֹן שֶׁחִדֵּשׁ אֶת הַתּוֹרָה, וּכְפִי שֶׁנִּלְמֶדֶת הַתּוֹרָה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה נְשִׁיקִין. וְזֶה (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, יג): ״שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים״, עַל־יְדֵי בְּחִינַת נְשִׁיקִין; הַיְנוּ שֶׁשִּׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים בַּתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה ״נֹטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר״, שֶׁהוּא לְשׁוֹן מֵעֵבֶר לְעֵבֶר, הַיְנוּ שֶׁנּוֹטֵף לְהַשְׁכִּינָה הַחוֹפֶפֶת עָלָיו רֵיחַ טוֹב מִשְּׁנֵי עֲבָרִים מִצַּדִּיק עֶלְיוֹן, שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי שֶׁנִּלְמָד בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמִצַּדִּיק תַּחְתּוֹן, שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה בְּתִשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן בֵּינֵיהֶם. נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ הַצַּדִּיק לְהַעֲלוֹת אֶת הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ מֵהָרְחוֹקִים לְגַמְרֵי לִבְחִינַת חִבּוּק, נְשׁוּק, זִוּוּג. וְזֶה סוֹד (שָׁם ז, יד): ״הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ״ (דּוּדָאִים שְׁנַיִם מַשְׁמָע), שֶׁשְּׁנֵי דּוֹדִים, הַיְנוּ שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים נָתְנוּ רֵיחַ, לְהַשְׁכִּינָה מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל סוֹד הַדּוּדָאִים שֶׁהֵבִיא רְאוּבֵן דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּסוֹד: רְא״וּ בֵּ״ן, הַיְנוּ ע״ב שֶׁהוּא הַחָכְמָה, ב״ן שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, אֶל לֵאָה אִמּוֹ, שֶׁהִיא הַבִּינָה, הַ׳נִּסְתָּרוֹת לַ׳הַוָּי״ה אֱ׳לֹקֵינוּ, ״וַתֹּאמֶר רָחֵל״ שֶׁהִיא סוֹד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁנִּפְלָה בְּפֶה הַלַּמְדָן לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁלִּמּוּדוֹ הוּא בְּעַרְמוּמִיּוּת וּבְרַמָּאוּת, ״אֶל לֵאָה״ שֶׁהִיא עַלְמָא דְּאִיתְכַּסְיָא כַּנַּ״ל, ״תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ״, כִּי בְּפְנִימִיּוּת הִיא גַּם־כֵּן מִשְׁתּוֹקֶקֶת לַחֲזֹר אֶל שָׁרְשָׁהּ וְכוּ׳, ״וַתֹּאמֶר לָהּ״ הַצַּדִּיק הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת לֵאָה, ״הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי״ שֶׁהוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב וּמְדַבֵּר עָלָיו עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, ״וְלָקַחְתְּ גַּם אֶת דּוּדָאֵי בְנִי״, וְאַתְּ רוֹצָה אֶת הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן, הֲלֹא נְבֵלָה טוֹבָה מִמֶּנּוּ, וּמִי יָכוֹל לְנַשֵּׁק אֶת עַצְמוֹ עִם נְבֵלָה כַּנַּ״ל?! ״וַתֹּאמֶר רָחֵל, לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוּדָאֵי בְּנֵךְ״, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה חוֹזֶרֶת בִּתְשׁוּבָה וּמִתְיַחֲדִים שְׁנֵי הַדּוֹדִים, הַיְנוּ שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים, בְּסוֹד הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ, וּבָזֶה תָּבִין סוֹד נִפְלָא, לָמָּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי זִוּוּג זֶה נוֹלָד יִשָּׂשכָר, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ יב, לג): ״וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י בְּרֵאשִׁית מט, לו), שֶׁפָּסְקוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הוֹרָאוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְסִדְרֵי עִבּוּרִים וְדוֹ״ק.]

בְּגוּפָא, שֶׁהַשְּׁכִינָה בֵּין תְּרִין צַדִּיקַיָּא יָתְבָא, בֵּין צַדִּיק עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַתַּנָּא שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה, וְעַכְשָׁו מַשְׁפִּיעַ בָּהּ, וּבֵין צַדִּיק הַתַּחְתּוֹן, הַלּוֹמֵד לְהַתּוֹרָה, וּמַעֲלֶה לְהַשְׁכִּינָה מַיִן נוּקְבִין כְּדֵי שֶׁתִּתְדַּבֵּק. וְזֶה (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה): **״שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים״, עַל־יְדֵי בְּחִינַת נְשִׁיקִין. ״נֹטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר״, לְשׁוֹן מֵעֵבֶר לְעֵבֶר, הַיְנוּ שֶׁנּוֹטֵף לְהַשְׁכִּינָה רֵיחַ טוֹב מִשְּׁנֵי עֲבָרִים, מִצַּדִּיק עֶלְיוֹן וּמִצַּדִּיק תַּחְתּוֹן, וְזֶה** (שָׁם ז): **״הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ״, שֶׁשְּׁנֵי דּוֹדִים, הַיְנוּ שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים, ״נָתְנוּ רֵיחַ״:**

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה לְדִידִי חָזֵי לִי — אֲנִי רָאִיתִי הוּרְמִיז בַּר לִילִיתָא — שֵׁד בְּנוֹ שֶׁל לִילִית, דַּהֲוָה קָא רָהֵט — שֶׁהָיָה רָץ אַקּוֹפָא — עַל חוּדּוֹ דְּשׁוּרָא — שֶׁל הַחוֹמָה דִּמְחוֹזָא — שֶׁל הָעִיר מְחוֹזָא, וּרְהֵט פָּרָשָׁא — וְרָץ פָּרָשׁ, כִּי רָכֵב סוּסְיָא מִתַּתָּאֵי — בְּעוֹדוֹ רוֹכֵב עַל סוּס, וְלָא יָכִיל לֵהּ — הַיְנוּ הַפָּרָשׁ לֹא יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת הַשֵּׁד, כִּי הָיָה רָץ יוֹתֵר בִּמְהִירוּת. זִימְנָא חֲדָא — פַּעַם אַחַת, הֲווּ מְסָרְגִין לֵיהּ — הָיוּ מַנִּיחִין אֲפָךְ, תַּרְתֵּי חִיוּתָא — עַל שְׁתֵּי פְּרֵדוֹת וְקִימִין — וְעָמְדוּ הַפְּרֵדוֹת אַתְּרֵי גִּשְׁרֵי — עַל שְׁנֵי גְּשָׁרִים, דְּדוֹנַג — נָהָר הַנִּקְרָא דּוֹנַג, וְשַׁוּר — וְהָיָה הַשֵּׁד קוֹפֵץ מֵהַאי לְהַאי וּמֵהַאי לְהַאי — מִפְּרֵדָה זוֹ לִפְרֵדָה זוֹ. וּנְקַט תְּרֵי כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידֵהּ — וְאָחַז בְּיָדוֹ שְׁתֵּי כּוֹסוֹת מְלֵאוֹת יַיִן, וּמוֹרֵק מֵהַאי לְהַאי — וְהָיָה מֵרִיק מִכּוֹס זֶה לְכוֹס זֶה בְּעוֹדוֹ מְדַלֵּג, וְלָא נַטְפִי מִנַּיְהוּ — וְלֹא נִשְׁפַּךְ מֵהֶם, נַטְפָא לְאַרְעָא — אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת עַל הָאָרֶץ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת הֲוָה — אַף שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיוּ רוּחוֹת סְעָרָה גְּדוֹלוֹת מְאֹד, שֶׁהָאֳנִיּוֹת הָיוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים מֵרֹב הָרוּחוֹת וּשְׁמָעִית מַלְכוּתָא — וְשָׁמַע זֹאת מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים מַה שֶּׁעָשָׂה, וּקְטַלֵּהּ — וְהָרַג אוֹתוֹ.

(עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַלְבִּישׁ כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה); **לְדִידִי חָזֵי לִי הוּרְמִיז בַּר לִילִיתָא, דַּהֲוָה קָא רָהֵיט אַקּוֹפָא דְּשׁוּרָא דְּמָחוֹזָא, וּרְהֵט פָּרָשָׁא כִּי רָכִיב סוּסְיָא מִתַּתָּאֵי, וְלָא יָכִיל לֵהּ. זִמְנָא חֲדָא הֲווּ מְסָרְגִין לֵהּ תַּרְתֵּי חִיוּתָא, וְקִימִין אַתְּרֵי גִּשְׁרֵי דְּדוֹנַג, וְשַׁוּר מֵהַאי לְהַאי וּמֵהַאי לְהַאי, וּנְקַט תְּרֵי כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידֵהּ וּמוֹרֵק מֵהַאי לְהַאי, וְלָא נַטְפִי מִנַּיְהוּ נַטְפָא לְאַרְעָא. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת הֲוָה, וּשְׁמָעִית מַלְכוּתָא וְקַטְלֵהּ׳:**

רַשְׁבַּ״ם:

הוּרְמִיז. שֵׁד הוּא, כִּדְאָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין: ׳מִפַּלְגֵּהּ לְתַתָּאֵי דְּהוּרְמִיז׳: **אַקּוֹפָא דְּשׁוּרָא.** עַל שְׁנֵי הַחוֹמָה. וְהַאי עֲבָדָא, לְהוֹדִיעַ צִדְקוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְאֵינוֹ נוֹתֵן רְשׁוּת לְאֵלּוּ לְהַזִּיק, וְגַם שֶׁלֹּא לָצֵאת בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי: **וְרָהֵיט פָּרָשָׁא. לְפִי תֻּמּוֹ: וְלָא יָכִיל לֵהּ.** שֶׁהָיָה הַשֵּׁד רָץ בְּיוֹתֵר. וּמִיהוּ, הַפָּרָשׁ לֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְכָךְ: **מְסָרְגִין.** שֶׁהָיָה אֲפָךְ וְסַרְגָּא נְתוּנִין עַל הַפְּרָדוֹת: **אַתְּרֵי גִּשְׁרֵי דְּדוֹנַג.** שֵׁם אוֹתוֹ נָהָר, וְהָיוּ רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה, וְהַשֵּׁד מְדַלֵּג מִפְּרֵדָה זוֹ לִפְרֵדָה זוֹ: **תַּרְתֵּי כָּסֵי דְּחַמְרָא.** שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים יַיִן: **וַהֲוָה מוֹרֵק.** תַּרְוַיְהוּ בְּיַחַד, זֶה בְּתוֹךְ זֶה, בַּהֲדֵי דְּקָא מְשַׁוֵּר, וְאֵין נִשְׁפָּךְ אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה אוֹתוֹ הַיּוֹם רוּחַ־סְעָרָה, שֶׁהָיוּ עוֹלִים יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, וְיוֹרְדִים עַד תְּהוֹמוֹת, מִכֹּחַ הָרוּחַ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נָפְלָה טִפָּה לָאָרֶץ: **יַעֲלוּ שָׁמַיִם וְגוֹ׳.** פָּסוּק הוּא גַּבֵּי יוֹרְדֵי הַיָּם בִּתְהִלִּים. **שָׁמְעִית בֵּי מַלְכָּא וּקְטַלֵּהּ.** מַלְכָּא דְּשֵׁידָא, שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ שֶׁל שֵׁד לְהֵרָאוֹת לִבְנֵי־אָדָם, וַהֲרָגוּהוּ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מְגַלֶּה סוֹדָם. וְאִית דְּאָמְרִי: בֵּי מַלְכָּא — קֵיסָר, שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁלֹּא יִטֹּל מַלְכוּתוֹ, שֶׁהָיָה אוֹתוֹ שֵׁד מֵאָדָם שֶׁבָּא עַל שֵׁדָה, וְהָיָה דָּר בֵּין הָאֲנָשִׁים:

׳לְדִידִי חָזֵי לִי הוּרְמִיז׳, פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳שֵׁד הוּא׳. ׳בַּר לִילִיתָא׳, זֶה תַּלְמִיד־חָכָם, שֵׁד יְהוּדָאִין, וְזֶה:

לֵילִיתָא. לָמָּה נִקְרָא הַשֵּׁד יְהוּדִי בְּנוֹ שֶׁל לִילִית, שֶׁהוּא לְשׁוֹן לַיְלָה דַּיְקָא? אֶלָּא כִּי לַיְלָה סוֹבֵב עַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (שוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים יט): אֵיךְ יָדַע מֹשֶׁה בֵּין יוֹם לְלַיְלָה כְּשֶׁהָיָה בָּרָקִיעַ? וּמּוּבָא שָׁם כְּשֶׁלָּמַד עִמּוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה יָדַע שֶׁהוּא לַיְלָה (עַיֵּן מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת נֹחַ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קָשֶׁה לִלְמֹד, וְיֵשׁ בָּהּ צַעַר גָּדוֹל שֶׁהִיא מְשׁוּלָּה לְחֹשֶׁךְ, עַיֵּן שָׁם); וְעַל־כֵּן הַתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, הַלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ נִקְרָא לַיְלָה. וְזֶה בַּר לִילִיתָא דַּיְקָא, שֶׁעִקַּר הַלַּמְדָן מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כִּי לַמְדָן הוּא רַק מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה כַּנַּ״ל. וַהֲוָה רָהֵט אַקּוֹפָא דְּשׁוּרָא — זֶה צַדִּיק הַדּוֹר שֶׁנִּקְרָא חוֹמָה, שֶׁתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדָאִין, רוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיק הַדּוֹר דַּיְקָא שֶׁנִּמְשָׁל לְחוֹמָה, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא ז:): תַּלְמִיד־חָכָם אֵין צָרִיךְ לִנְטִירוּתָא, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר אֶת הָעִיר, כִּי הַצַּדִּיק נִקְרָא גּוֹדֵר גָּדֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל כב, ל): ״וָאֲבַקֵּשׁ מֵהֶם אִישׁ גֹּדֵר גָּדֵר וְעֹמֵד בַּפֶּרֶץ״ וְגוֹ׳, כִּי עוֹשֶׂה סְיָג לְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּבִשְׁבִיל זֶה

׳בַּר לִילִיתָא׳, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (שׁוֹחֵר־טוֹב תְּהִלִּים יט): **׳אֵיךְ יָדַע מֹשֶׁה בֵּין יוֹם לְלַיְלָה כְּשֶׁהָיָה בָּרָקִיעַ?׳ וּמּוּבָא, ׳כְּשֶׁלָּמַד עִמּוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, יָדַע שֶׁהוּא לַיְלָה׳, וְזֶה ׳בַּר לִילִיתָא׳, שֶׁעִקַּר הַלַּמְדָן מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.**

׳וַהֲוָה רָהֵיט אַקּוֹפָא דְּשׁוּרָא׳, זֶה צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁתַּלְמִיד־חָכָם, שֵׁד יְהוּדָאִין, רוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיק הַדּוֹר שֶׁנִּמְשָׁל לְחוֹמָה, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא ז:): **׳תַּלְמִיד־חָכָם אֵין צָרִיךְ לִנְטִירוּתָא׳, עַיֵּן שָׁם. ׳וְרָהֵיט פָּרָשָׁא׳ פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳לְפִי תֻּמּוֹ׳. ׳פָּרָשָׁא׳, זֶה הַתַּנָּא, שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה, וּפֵרְשָׁהּ אוֹתָהּ יָפֶה, וְהוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמָה, גַּם אוֹתוֹ רוֹדֵף, אֲבָל ׳לְפִי תֻּמּוֹ׳, כִּי תַּלְמִיד־חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, אֵינוֹ מְכַוֵּן לִרְדֹּף אֶת הַתַּנָּא, וְזֹאת הָרְדִיפָה נַעֲשָׂה מִמֵּילָא.**

׳כִּי רָכִיב סוּסְיָא מִתַּתָּאֵי׳ כִּי הַלַּמְדָן, עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא, עַל־יְדֵי־זֶה מַחֲזִיר נַפְשׁוֹ שֶׁל הַתַּנָּא לְתוֹךְ גּוּפוֹ שֶׁל הַתַּנָּא, הַחֲזָרַת

הַשֵּׁד יְהוּדִי רוֹדֵף אַחֲרָיו. וְרָהֵיט פָּרָשָׁא, פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל לְפִי תֻּמּוֹ, כִּי בְּזֶה שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, הוּא כְּבָר רוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיק הַגּוֹדֵר גָּדֵר וְעוֹשֶׂה סְיָגִים, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, הוּא מֵקֵל וּמוֹצֵא הֶתֵּרִים מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. פָּרָשָׁא — זֶה הַתַּנָּא שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה, וּפֵרְשָׁהּ אוֹתָהּ יָפֶה, וְהוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמָה, גַּם אוֹתוֹ רוֹדֵף לְפִי תֻּמּוֹ, כִּי תַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, אֵינוֹ מְכַוֵּן לִרְדֹּף אֶת הַתַּנָּא, וְזֹאת הָרְדִיפָה נַעֲשָׂה מִמֵּילָא; הַיְנוּ אֶת הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ הוּא רוֹדֵף בְּגָלוּי, כִּי הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְגוֹדֵר גָּדֵר וְגוֹדֵר פִּרְצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ, אוֹתוֹ הוּא רוֹדֵף בְּגָלוּי, כִּי לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם הַמָּוֶת, אֲבָל אֶת הַתַּנָּא בְּעַצְמוֹ הוּא רוֹדֵף לְפִי תֻּמּוֹ בְּדֶרֶךְ מְמֵילָא, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִמְצֹא אֶת הָאֱלֹקוּת בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַתַּנָּא, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ שׂוּם שַׂיָּכוּת אֶל הַתַּנָּא גַּם־כֵּן; כִּי רָכִיב סוּסְיָא מִתַּתָּאֵי — כִּי הַלַּמְדָן עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא, עַל־יְדֵי־זֶה מַחֲזִיר נַפְשׁוֹ שֶׁל הַתַּנָּא לְתוֹךְ גּוּפוֹ שֶׁל הַתַּנָּא, הַחֲזָרַת נֶפֶשׁ לַגּוּף, כְּמוֹ

רְכִיבַת הַסּוּס, שֶׁהַסּוּס טְפֵלָה לוֹ; הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא הוּא מוֹרִיד אֶת רוּחָנִיּוּתוֹ לְתוֹךְ גּוּפוֹ, כִּי שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בְּגוּפוֹ בְּקִבְרוֹ. וְזֶה מִתַּתָּאֵי כִּי הַתַּחְתּוֹנִים גּוֹרְמִים בִּלְמוּדָם לְהַרְכִּיב נֶפֶשׁ הַתַּנָּא עַל סוּסוֹ, עַל גּוּפוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת וְכוּ', הַיְנוּ בְּגוּפוֹ הַמֻּנָּח בַּקֶּבֶר, אֲבָל וְלֹא יָכִיל לוֹ — שֶׁהַתַּנָּא לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל נְשִׁיקָתוֹ, כִּי נְבֵלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ עַל פָּסוּק (מִשְׁלֵי כז, ו): ״וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״, וְהַתַּנָּא בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת מִי שֶׁמְּגַשֵּׁם אֶת תּוֹרָתוֹ וּמְנַתְּקוֹ מֵרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ, אֵיךְ הוּא אֵינוֹ מַחֲזִיר תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַתַּנָּא לַלַּמְדָן לְמוּטָב, וְאַדְרַבָּא שֶׁנּוֹתֵסף לוֹ גְּדֻלּוֹת בְּיוֹתֵר, וְאֵיךְ בָּא זֶה, שֶׁמִּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַתַּנָּא יָכוֹל הַלַּמְדָן לְהַכְשִׁיל? וְתֵרֶץ עַל זֶה: זִמְנָא חֲדָא הָוֵי מְסָרְגִין לֵהּ תַּרְתֵּי חִיּוּתָא, כִּי לִפְעָמִים הַתַּנָּא נוֹפֵל לְאֵיזֶה שְׁגִיאָה דַּקָּה מִן הַדַּקָּה, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ לָעוֹלָם תַּרְתֵּי חִיּוּתָא. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי חִיּוּת: חִיּוּת רוּחָנִי — זֶה אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, וְהַיָּמִים הָאֵלּוּ הֵם יְמֵי עוֹלָם שֶׁכָּלוּ אָרֹךְ. וְחִיּוּת גַּשְׁמִי — בְּשִׁמְאֹלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד, זֶה הַפַּרְנָסָה שֶׁמַּמְשִׁיךְ לָעוֹלָם. וְהַתַּנָּא מֵחֲמַת דְּבֵקוּתוֹ הָעֲצוּמָה בַּחִיּוּת הָרוּחָנִי, כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, כִּי הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אֵינוֹ מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל וָכֹל מֵחִיּוּת הָרוּחָנִי בְּעֵת שֶׁצָּרִיךְ לְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ פַּרְנָסָה, כִּי זֶה רַק כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה. וּמֵחֲמַת שֶׁהוּא נָפַל לִבְחִינַת הַלִּמּוּד [שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ], בִּשְׁבִיל חִיּוּת גַּשְׁמִי; הַיְנוּ הַהֶכְרֵחַ לוֹ לֵירֵד וְלִפֹּל לִבְחִינַת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ פַּרְנָסָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְמֶה קָיְמִין אַתְּרֵי גְּשְׁרֵי דְּדוֹנַג וְשַׁוֵּר מֵהַאי לְהַאי — כְּמוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד עַל גֶּשֶׁר שֶׁל שַׂעֲרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד — קוֹפֵץ עַל גֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי, וּמֵחֲמַת שֶׁגַּם הַשֵּׁנִי

נֶפֶשׁ לַגּוּף, כְּמוֹ רְכִיבַת הַסּוּס, שֶׁהַסּוּס טְפֵלָה לוֹ. וְזֶה 'מִתַּתָּאֵי', כִּי הַתַּחְתּוֹנִים גּוֹרְמִים בִּלְמוּדָם לְהַרְכִּיב נֶפֶשׁ הַתַּנָּא עַל סוּסוֹ, עַל גּוּפוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: 'שִׁפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת' וְכוּ'. אֲבָל 'וְלֹא יָכִיל לוֹ', שֶׁהַתַּנָּא לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל נְשִׁיקָתוֹ, כִּי 'נְבֵלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ', וְ״נַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״, וְהַתַּנָּא בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ.

וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ: אֵיךְ הוּא אֵינוֹ מַחֲזִיר תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַתַּנָּא לַלַּמְדָן לְמוּטָב, וְאַדְרַבָּא, שֶׁנּוֹתֵסף לוֹ גְּדֻלּוֹת בְּיוֹתֵר, וְאֵיךְ בָּא זֶה, שֶׁמִּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַתַּנָּא יָכוֹל הַלַּמְדָן לְהַכְשִׁיל? וְתֵרֶץ עַל זֶה: 'זִמְנָא חֲדָא הָוֵי מְסָרְגִין לֵהּ תַּרְתֵּי חִיּוּתָא', כִּי לִפְעָמִים הַתַּנָּא נוֹפֵל לְאֵיזֶה שְׁגִיאָה דַּקָּה מִן הַדַּקָּה, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ לָעוֹלָם 'תַּרְתֵּי חִיּוּתָא', כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי חִיּוּת: חִיּוּת רוּחָנִי — ״אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ״, וְחִיּוּת גַּשְׁמִי — ״בְּשִׂמְאֹלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד״.

וְהַתַּנָּא מֵחֲמַת דְּבֵקוּתוֹ הָעֲצוּמָה בַּחִיּוּת הָרוּחָנִי, אֵינוֹ מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל וָכֹל מֵחִיּוּת הָרוּחָנִי, וּמֵחֲמַת שֶׁהוּא נָפַל לִבְחִינַת הַלִּמּוּד [שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ] בִּשְׁבִיל חִיּוּת גַּשְׁמִי, 'קָיְמִין אַתְּרֵי גְּשְׁרֵי דְּדוֹנַג, וְשַׁוֵּר מֵהַאי לְהַאי', כְּמוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד עַל גֶּשֶׁר שֶׁל שַׂעֲרָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד — קוֹפֵץ עַל גֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי, וּמֵחֲמַת שֶׁגַּם הַשֵּׁנִי

הַשֵּׁנִי שֶׁל שַׁעֲוָה, קוֹפֵץ עַל הָרִאשׁוֹנָה, קוֹפֵץ מֵהַאי לְהַאי, כֵּן הַתַּנָּא עִקַּר לְמוּדוֹ תָּמִיד לִשְׁמָהּ, וּמֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ חִיּוּת גַּשְׁמִי לָעוֹלָם, מַפִּילִין אוֹתוֹ לִלְמוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אֲזַי נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לִמּוּד בְּחִינַת לִשְׁמָהּ, וְשׁוֹוֵר מִלִּשְׁמָהּ לְשֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וּמֵחֲמַת קְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ שׁוֹוֵר וְקוֹפֵץ מִשֶּׁלֹּא לִשְׁמָהּ לְלִשְׁמָהּ, כִּי זֹאת הַבְּחִינָה אֶצְלוֹ כְּמוֹ גֶּשֶׁר שֶׁל דּוֹנֵג; (וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל לָמָּה נָקַט דּוֹנֵג שֶׁהוּא שַׁעֲוָה דַּיְקָא, כִּי הוּא בְּסוֹד ש״ע נְהוֹרִין עִלָּאִין, הַמְאִירִים בְּאוֹר הַפָּנִים, וּמְחַבְּרִים אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, רוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, סוֹד ו״ה). שֶׁאֵין יְכוֹלִים לַעֲמֹד עָלָיו, שׁוֹוֵר לְתוֹךְ לִשְׁמָהּ, וּמִלִּשְׁמָהּ — מֵחֲמַת הֶכְרֵחַ לְטוֹבַת הָעוֹלָם — שׁוֹוֵר מֵהַגֶּשֶׁר הַזֹּאת שֶׁהוּא אֶצְלוֹ עַכְשָׁו כְּמוֹ גֶּשֶׁר שֶׁל דּוֹנֵג, וְשׁוֹוֵר מִזֶּה לָזֶה וּמִזֶּה לָזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּתוֹרָתוֹ בְּחִינַת ״וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. הַתִּקּוּן לְכָל הַנַּ״ל, וְנָקִיט תְּרֵי כְּסָא דְּחַמְרָא בִּידֵהּ, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינַת יַיִן [(עֵין יוֹמָא עו:): זָכָה — מְשַׁמְּמוֹ; הֵינוּ זָכָה — מְשַׁמְּמוֹ; הֵינוּ זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם חַיִּים, לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם מָוֶת. (וְעֵין יְרוּשַׁלְמִי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, פֶּרֶק ד׳): יֵשׁ שׁוֹתֶה יַיִן וְטוֹב לוֹ, וְיֵשׁ שׁוֹתֶה יַיִן וְרַע לוֹ. תַּלְמִיד חָכָם שׁוֹתֶה וְטוֹב לוֹ, עַם הָאָרֶץ שׁוֹתֶה וְרַע לוֹ]; בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַנִּקְרֵאת יַיִן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״יֵין מַלְכוּת רָב״ (אֶסְתֵּר א, ז) (עֵין תִּקּוּנִים בַּהַקְדָּמָה מַלְכוּת פֶּה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה קְרִינָן לָהּ). וּבְחִינַת בִּינָה לִבָּא, שִׂמְחַת הַלֵּב; כִּי הַיַּיִן מְשַׂמֵּחַ אֶת הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, טו): ״וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבָב״, גַּם זֶה הוּא בְּחִינַת יַיִן הַיְנוּ שֶׁרוֹצֶה לְפָרֵשׁ ׳תְּרֵי כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידֵהּ׳, כִּי הַיַּיִן יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת (עֵין זֹהַר רטז.): יַיִן אִית לֵיהּ תְּרֵי גַּוְנִין חִוַּר וְסֻמָק, שֶׁהִיא סוֹד בִּינָה וּמַלְכוּת, כִּי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שָׁם דַּיְקָא יְכוֹלִים לִלְמֹד בַּנְּגִלָּה שֶׁהִיא מַלְכוּת, וְכֵן בַּנְּגִלָּה שֶׁהִיא בִּינָה, וְעַל־כֵּן הַתַּלְמִיד חָכָם, שֶׁד יְהוּדִי, שֶׁמַּפְרִישׁ בֵּין בִּינָה לְמַלְכוּת, וְאֶצְלוֹ נַעֲשָׂה לֹא זָכָה — מְשַׁמְּמוֹ, לֹא־כֵן הַתַּלְמִיד חָכָם הַצַּדִּיק זָכָה — נַעֲשָׂה רֹאשׁ, וּמְקַשֵּׁר בִּינָה אֶל מַלְכוּת, וְזוֹכֶה לְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת יַיִן. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲרוּבִין סה.): יַיִן נִתַּן בְּע׳ אוֹתִיּוֹת, וְסוֹד נִתַּן בְּע׳ אוֹתִיּוֹת, נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד; וְכֵן הוּא (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן טז): כְּשֵׁם שֶׁיַּיִן חֲשׁוּבוֹנוֹ ע׳, כָּךְ יֵשׁ ע׳ פָּנִים לַתּוֹרָה. וּמוֹרֵק מֵהַאי לְהַאי שֶׁמַּמְשִׁיךְ קַו יָרֵק מֵהַאי; הַיְנוּ מֵהַהִסְתָּרָה

שֶׁל שַׁעֲוָה, קוֹפֵץ עַל הָרִאשׁוֹנָה, קוֹפֵץ מֵהַאי לְהַאי, כֵּן הַתַּנָּא — עִקַּר לְמוּדוֹ תָּמִיד לִשְׁמָהּ, וּמֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ חִיּוּת גַּשְׁמִי לָעוֹלָם, מַפִּילִין אוֹתוֹ לִלְמוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אֲזַי נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לִמּוּד בְּחִינַת לִשְׁמָהּ, וְשׁוֹוֵר מִלִּשְׁמָהּ לְשֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וּמֵחֲמַת קְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ, שׁוֹוֵר וְקוֹפֵץ מִשֶּׁלֹּא לִשְׁמָהּ לְלִשְׁמָהּ, כִּי זֹאת הַבְּחִינָה אֶצְלוֹ כְּמוֹ גֶּשֶׁר שֶׁל דּוֹנֵג, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לַעֲמֹד עָלָיו, שׁוֹוֵר לְתוֹךְ לִשְׁמָהּ, וּמִלִּשְׁמָהּ — מֵחֲמַת הֶכְרֵחַ לְטוֹבַת הָעוֹלָם, שׁוֹוֵר מֵהַגֶּשֶׁר הַזֹּאת, שֶׁהוּא אֶצְלוֹ עַכְשָׁו כְּמוֹ גֶּשֶׁר שֶׁל דּוֹנֵג, וְשׁוֹוֵר מִזֶּה לָזֶה וּמִזֶּה לָזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּתוֹרָתוֹ בְּחִינַת ״וּפִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״.

הַתִּקּוּן לְכָל הַנַּ״ל: ׳וְנָקִיט תְּרֵי כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידֵהּ׳, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינַת יַיִן, בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, בְּחִינַת ״יֵין מַלְכוּת רָב״ (אֶסְתֵּר א), וּבְחִינַת ׳בִּינָה לִבָּא׳, שִׂמְחַת הַלֵּב, ״וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבָב״, גַּם הוּא בְּחִינַת יַיִן. ׳וּמוֹרֵק מֵהַאי לְהַאי׳, שֶׁמַּמְשִׁיךְ קַו יָרֵק מֵהַאי;

שֶׁמַּסְתִּירִים אֶת הַנְּקֻדָּה זְעִירְתָא שֶׁהִיא אֶסְתֵּר כַּנַּ״ל. מִבְּחִינַת ״וַיֶּרֶק אֶת חֲנִיכָיו״ כַּנַּ״ל, שֶׁמְּקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו. וְזֶה חִבּוּק שֶׁיְּקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת הָרְדִיפָה, וְיִשְׂמַח בְּיִסּוּרִין, עַל־יְדֵי־זֶה הַשְׁכִּינָה שֶׁהִוא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הִיא בְּבְחִינַת חִבּוּק, בְּבְחִינַת: אֲנִי חֲבַצֶּלֶת, יְרֵקָה כַּחֲבַצֶּלֶת, שֶׁיִּהְיֶה הַחִבּוּק בִּשְׁלֵמוּת; כִּי קֹדֶם הָיְתָה נְקֻדָּה זְעִירְתָא, שֶׁשָּׁם הִיא הַסְתָּרַת וְהַעֲלָמַת הַשְׁכִּינָה, וְאַחַר־כָּךְ עַל־יְדֵי הַחִבּוּק שֶׁחִבְּקָהּ וְקֵרְבָהּ, הֶעֱלָה אוֹתָהּ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה כַּנַּ״ל. וְזֶה וְלָא נַטְפָא מִינַּיְהוּ לְאַרְעָא, עַל־יְדֵי שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לִבְחִינַת חִבּוּק, וְהֶעֱלָה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מֵהַגַּשְׁמִיּוּת אֶל הָרוּחָנִיּוּת, אַף־עַל־פִּי אֲשֶׁר עַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים הָרָעִים שֶׁל הַלַּמְדָן, שֶׁד יְהוּדִי, נַעֲשָׂה אָז רוּחַ סְעָרָה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת הֲוָה, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ יוּכַל לְהַעֲלוֹת גַּם אֶת הָרְחוֹקִים, עַד שֶׁגַּם הֵם בְּשָׁעָה שֶׁיִּלְמְדוּ תּוֹרָה, יִתְחַבֵּר עִמָּהֶם רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. הַיְנוּ שֶׁהַשְׁכִּינָה יָשְׁבָה בֵּין תְּרִין צַדִּיקַיָּא, צַדִּיק עֶלְיוֹן — זֶה בְּחִינַת ״יַעֲלוּ שָׁמַיִם״, ״יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת״ — זֶה בְּחִינַת צַדִּיק תַּחְתּוֹן; כִּי מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מִבְּחִינַת חִבּוּק לִבְחִינַת נְשִׁיקִין, שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁעִנְיָנוֹ הוּא לְמוּדִים מִגַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמַכְנִיס בּוֹ סוֹדוֹת רוּחָנִיּוּת מֵעוֹלָם הַבָּא. זֶה בְּחִינַת נְשִׁיקִין, שֶׁנִּתְחַבֵּר צַדִּיק תַּחְתּוֹן אֶל צַדִּיק עֶלְיוֹן, כְּדֶגְמַת הַיַּיִן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בִּינָה וּמַלְכוּת כַּנַּ״ל, בְּחִינַת ״נִטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר״ כַּנַּ״ל. וְעַל־יְדֵי מַה נַּעֲשֵׂית בְּחִינַת נְשִׁיקִין, בְּחִינַת נִטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר? עַל־יְדֵי הַחָכְמָה כַּנַּ״ל. וְזֶה וּשְׁמַע מַלְכוּתָא וּקְטַלֵּיהּ, הַיְנוּ שֶׁיַּשְׂכִּיל וְיִשְׁמַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַנִּקְרָא מַלְכוּת פֶּה, וְיַשְׂכִּיל מִצְּרוֹפָיו הַיּוֹצְאִים מִתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, יִשְׁמַע וְיַשְׂכִּיל בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִים הַיּוֹצְאִים מִפֶּה הַתַּלְמִיד חָכָם, שֵׁד יְהוּדִי, יִשְׁמַע תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה קְטַלֵּיהּ, וּמְבַטֵּל לְגַמְרֵי אֶת כֹּחוֹ וְחִיּוּתוֹ שֶׁל הַשֵּׁד יְהוּדִי;

מֵהַאי, בְּבְחִינַת ״וַיֶּרֶק אֶת חֲנִיכָיו״ כַּנַּ״ל, וְזֶה חִבּוּק, שֶׁיְּקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת הָרְדִיפָה וְיִשְׂמַח בַּיִּסּוּרִין, עַל־יְדֵי־זֶה הַשְׁכִּינָה, שֶׁהִוא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הִיא בְּבְחִינַת חִבּוּק, בְּבְחִינַת ״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת״, יְרֵקָה כַּחֲבַצֶּלֶת, שֶׁיִּהְיֶה הַחִבּוּק בִּשְׁלֵמוּת.

וְזֶה: וְלָא נַטְפָא מִנַּיְהוּ לְאַרְעָא, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת הֲוָה׳, הַיְנוּ, שֶׁהַשְׁכִּינָה יָשְׁבָה בֵּין תְּרִין צַדִּיקַיָּא: צַדִּיק עֶלְיוֹן — זֶה בְּחִינַת ״יַעֲלוּ שָׁמַיִם״, ״יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת״ — זֶה בְּחִינַת צַדִּיק תַּחְתּוֹן, זֶה בְּחִינַת נְשִׁיקִין, בְּחִינַת ״נִטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר״ כַּנַּ״ל.

וְעַל־יְדֵי מַה נַּעֲשֵׂית בְּחִינַת נְשִׁיקִין, בְּחִינַת ״נִטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר״? עַל־יְדֵי הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, וְזֶה: וּשְׁמַע מַלְכוּתָא וְקַטְלֵיהּ׳, הַיְנוּ שֶׁיַּשְׂכִּיל וְיִשְׁמַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַנִּקְרָא ׳מַלְכוּת־פֶּה׳, וְיַשְׂכִּיל מִצְּרוֹפָיו הַיּוֹצְאִים מִתַּלְמִיד־חָכָם שֵׁד יְהוּדִי, יִשְׁמַע וְיַשְׂכִּיל בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִים, הַיּוֹצְאִים מִפֶּה תַּלְמִיד־חָכָם שֵׁד יְהוּדִי, יִשְׁמַע תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, עַל יְדֵי זֶה: ׳קַטְלֵיהּ׳,

כִּי עִקַּר חִיּוּת שֶׁל הַקְּלִפּוֹת וְהַשֵּׁדִין אֵינָם אֶלָּא מִנִּיצוֹצֵי הַשְּׁכִינָה, כָּל זְמַן שֶׁהִיא אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וְיֵשׁ לָהּ אֵיזֶה חִסָּרוֹן, אֲזַי יֵשׁ לָהֶם חִיּוּת, אֲבָל כְּשֶׁמַּעֲלִין אוֹתָהּ לִבְחִינַת חָכְמָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר בִּנְיָנָהּ, וּכְשֶׁנִּבְנֵית בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁמְּגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא גַּשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, כִּי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מְלֻבֶּשֶׁת בְּדוּמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, וּמְדַבֵּר, שֶׁזֶּה כְּלַל הַהֲלָכוֹת שֶׁשַּׂיָּכוֹת בָּהּ, וּכְשֶׁמְּגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִבְנָה פַּרְצוּף הַשְּׁכִינָה, כִּי נִתְגַּלָּה אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹד הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן, לָדַעַת אֲשֶׁר הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה וּקְטַלְיָהּ — לְשֵׁד יְהוּדִי, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ שׁוּם חִיּוּת כְּלָל, כִּי נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, כִּי כָּל חִיּוּתוֹ מֵהַכְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. (וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל גְּדֻלַּת מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁמּוֹצְאִים אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל דִּינֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה הַמְלֻבָּשִׁים בְּדוּמֵם, צוֹמֵחַ, חַי וּמְדַבֵּר, אֲזַי יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַעֲלוֹת אֶת כְּלָלִיּוּת נִשְׁמוֹת כַּנַּ״ל, הַנִּקְרָא בָּרוּךְ, כִּי יִשְׂרָאֵל מִבְּחִינַת חִבּוּק לִבְחִינַת נְשׁוּק וּמִבְּחִינַת נְשׁוּק לִבְחִינַת זִוּוּג, שֶׁיִּתְיַחֲדוּ יַחַד בְּיִחוּד עֶלְיוֹן, וּמִמֵּילָא מִתְבַּטֶּלֶת כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁל הַלַּמְדָנִים שֶׁדִּין יְהוּדָאִין, שֶׁפִּיהֶם הַטָּמֵא מְדַבֵּר עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז עַל הַצַּדִּיק הַמְגַלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּדַקּוּת מְדַבֵּר גַּם עַל הַתַּנָּא).

כִּי עִקַּר חִיּוּת שֶׁל הַקְּלִפּוֹת וְהַשֵּׁדִין אֵינָם אֶלָּא מִנִּיצוֹצֵי הַשְּׁכִינָה, כָּל זְמַן שֶׁהִיא אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת וְיֵשׁ לָהּ אֵיזֶה חִסָּרוֹן, אֲזַי יֵשׁ לָהֶם חִיּוּת, כְּשֶׁמַּעֲלִין אוֹתָהּ לִבְחִינַת חָכְמָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר בִּנְיָנָהּ, וּכְשֶׁנִּבְנֵית בִּשְׁלֵמוּת, עַל־יְדֵי־זֶה ׳וְקַטְלֵהּ׳, לְשֵׁד יְהוּדִי:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״תְּהִלָּה לְדָוִד״, ״תְּהִלָּה״, לְשׁוֹן עֲרֵבוּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ד): **״וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים תָּהָלָה״. ״דָּוִד״**, זֶה בְּחִינַת **תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. הַיְנוּ כְּשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נוֹפֶלֶת וְנִתְעָרְבֵב לְצֵרוּפִים אֲחֵרִים כַּנַּ״ל. ״אֲרוֹמִמְךָ אֱלֹקַי הַמֶּלֶךְ״**, הִתְרוֹמְמוּת שֶׁלָּהּ עַל־יְדֵי **״אֱלֹקַי״**, בְּחִינַת **״חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם״** (תְּהִלִּים נב). **״הַמֶּלֶךְ״, לְבְחִינַת ׳בִּינָה לְבָא׳, שֶׁ׳הַלֵּב בַּנֶּפֶשׁ כַּמֶּלֶךְ בַּמִּלְחָמָה׳** (סֵפֶר יְצִירָה פֶּרֶק ו). **״וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ״**, הַיְנוּ **אַחַר־כָּךְ מַעֲלֶה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִבְחִינַת חָכְמָה כַּנַּ״ל, הַנִּקְרָא בָּרוּךְ עַל־שֵׁם רִבּוּי דִּבְרָכָאן, כִּי הַחָכְמָה הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה:**

וְזֶה פֵּרוּשׁ ״תְּהִלָּה לְדָוִד״,
תְּהִלָּה — לְשׁוֹן עֲרֵבוּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ד, יח): ״וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים תָּהָלָה״; הַיְנוּ שֶׁמְּעָרְבֵב אֶת הַשֵּׁדִים יְהוּדָאִין שֶׁגַּם־כֵּן נִקְרָאִים מַלְאָכִים, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי דָּוִד — זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַיְנוּ כְּשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה נוֹפֶלֶת וְנִתְעָרְבֵב לְצֵרוּפִין אֲחֵרִים כַּנַּ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא הַצַּדִּיק וּמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ, שֶׁזֶּה ״אֲרוֹמִמְךָ אֱלֹקַי הַמֶּלֶךְ״, הִתְרוֹמְמוּת שֶׁלָּהּ עַל־יְדֵי אֱלֹקַי, בְּחִינַת ״חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם״ (תְּהִלִּים נב, ג); שֶׁמְּגַלֶּה הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַמֶּלֶךְ מַלְכוּת לִבְחִינַת בִּינָה לְבָא, שֶׁהַלֵּב בַּנֶּפֶשׁ כְּמֶלֶךְ בַּמִּלְחָמָה (סֵפֶר יְצִירָה פ״ו). ״וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ״, הַיְנוּ אַחַר־כָּךְ מַעֲלֶה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה לִבְחִינַת חָכְמָה עַל שֵׁם רִבּוּי דִּבְרָכָאן. כִּי

הַחָכְמָה הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה; כִּי יֵשׁ בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשָׁמָּה לְהַעֲלוֹת אֶת כָּל נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה מִכָּל מְקוֹמוֹת הַנְּפוּלִים אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, וּמְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק וּמְזַוֵּג אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַזִּוּכֶּה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק אֱמִתִּי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, נִתְחַבְּרִים צַדִּיק עֶלְיוֹן וְצַדִּיק תַּחְתּוֹן, שֶׁזֶּה סוֹד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁעַל יָדוֹ בָּאִים לְתִקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, וְדוֹ״ק.

יג

אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה וְכוּ׳

(תְּהִלִּים פט):

א לְהַמְשִׁיךְ הַשְׂגָּחָה שְׁלֵמָה אִי־אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן, וּשְׁבִירָתָהּ הוּא עַל־יְדֵי צְדָקָה, כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר (פִּינְחָס רכד.): **׳רוּחָא נָחֵת לְשַׁכְּךְ חֲמִימָא דְּלִבָּא, וְכַד נָחֵת רוּחָא, לִבָּא מְקַבֵּל לֵיהּ בְּחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דִּלְיָאי׳, ׳רוּחָא׳, זֶה**

נִדְמֶה לוֹ שֶׁיֶּחְסַר לוֹ מָמוֹנוֹ, וְעַל־כֵּן הוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן ד׳): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָן שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, שֶׁאֵין חָסִין לֹא בְּצֵל שַׁחַר וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי אֶרֶץ וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי שֶׁמֶשׁ, אֶלָּא בְּצֵל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, וּמְשַׁבֵּר אֶת יִשּׁוּתוֹ וְתַאֲוַת מָמוֹנוֹ, הוּא מְגַלֶּה שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

(עַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו), כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר (פִּינְחָס דף רכד.): **רוּחָא נָחֵת לְשַׁכְּךְ חֲמִימָא דְּלִבָּא** — רוּחַ יוֹרֵד לְקָרֵר חֲמִימוּת הַלֵּב, **וְכַד נָחֵת רוּחָא** — וּכְשֶׁיּוֹרֵד הָרוּחַ, **לִבָּא מְקַבֵּל לֵיהּ בְּחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דִּלְיָאי** — הַלֵּב מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה בְּנִגּוּן וּבְשִׁיר הַלְוִיִּים. [בַּזֹּהַר שָׁם מַקְשֶׁה, כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר כח, ב): ״אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחוֹחִי״, בְּקָרְבָּן יֵשׁ עָשָׁן וְיֵשׁ רֵיחַ, וּבָאִים מֵהַחִטִּים, וְהֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, עַל עָשָׁן נֶאֱמַר (דִּבְרִים כט, יט): ״כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף הַוָּיָ״ה״, וּכְתִיב (תְּהִלִּים יח, ט): ״עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ״, שֶׁזֶּה דִּין, כַּעַס, וְעַל רֵיחַ נֶאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ז, ט): ״וְרֵיחַ אַפֶּךָ כַּתַּפּוּחִים״, שֶׁזֶּה חֶסֶד וְסַבְלָנוּת. וּמִתֵּרֶץ, שֶׁבָּאַף יֵשׁ שְׁנֵי נְקָבִים, הַיְנוּ שְׁנֵי חַלּוֹנוֹת, מִצַּד יָמִין, שֶׁהוּא הַחָכְמָה עֶלְיוֹנָה, מִשָּׁם יוֹרֵד הַחֶסֶד, וּמִצַּד שְׂמֹאל, שֶׁהוּא הַבִּינָה הָעֶלְיוֹנָה, מִשָּׁם יוֹרֵד הַדִּין אֶל הַלֵּב. וְהִנֵּה הַלֵּב תָּמִיד בּוֹעֵר, כִּי הוּא יוֹנֵק מֵהַשְּׂמֹאל שֶׁהִיא הַבִּינָה שֶׁמִּשָּׁם הַגְּבוּרוֹת יוֹצְאִים, וּמִשָּׁם (בָּבָא בַּתְרָא כה:): הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין; וּמִתְקָרֵר עַל־יְדֵי הַיָּמִין שֶׁהוּא הַחָכְמָה, שֶׁמִּשָּׁם הַחֶסֶד יוֹצֵא (שָׁם): הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים יַדְרִים; שֶׁהִיא מִדַּת הַסַּבְלָנוּת]. (וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל) **רוּחָא** — זֶה

״אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהֹוָ״ה בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן״ (תְּהִלִּים פט, טז).

א) לְהַמְשִׁיךְ הַשְׂגָּחָה שְׁלֵמָה בָּעוֹלָם עַד שֶׁכָּל בְּרִיָּה יִסְתַּפֵּק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַרְגִּישׁ רַק אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, **זֶה אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן**, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם שָׁקוּעַ בְּתַאֲוַת מָמוֹן, וְחוֹשֵׁב ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ (דְּבָרִים ח, יז), עַדַיִן נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטֵי פְּרָטִית, וּשְׁבִירָתָהּ הַיְנוּ לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן הַהוּא עַל־יְדֵי צְדָקָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה וּמְחַסֵּר אֶת מָמוֹנוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד שֶׁיֶּחְסַר לוֹ מָמוֹנוֹ, כִּי יוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַמָּמוֹן הוּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חַגַּי ב, ח): ״לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְהֹוָ״ה צְבָאוֹת״; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; כִּי בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן צְדָקָה הוּא מַכְחִישׁ בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כִּי

בְּחִינַת צְדָקָה, שֶׁהוּא רוּחַ נְדִיבָה, הָרוּחַ הַזֶּה שֶׁבָּא מִצַּד הַחָכְמָה שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הַחֶסֶד לְקָרֵר אֶת הָרֹגֶז, זֶה צְדָקָה, שֶׁרוּחַ נְדִיבָה מִצַּד מִדַּת הַחֶסֶד, וְדַיְקָא עַל יָדוֹ מְקָרְרִין חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁבָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, בְּחִינַת הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין, שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים עו, יג): ״יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים״; שֶׁהָרוּחַ מְמַעֵט תַּאֲוַת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת. (וּבָזֶה יוּבַן קֶשֶׁר הַפָּסוּק: ״נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ לַהֲוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם כָּל סְבִיבָיו יוֹבִילוּ שַׁי לַמּוֹרָא, יִבְצֹר רוּחַ נְדִיבִים נוֹרָא לְמַלְכֵי אֶרֶץ״; שֶׁעַל־יְדֵי נֶדֶר וּצְדָקָה שֶׁמְּשַׁלֵּם לַהֲוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם, וּמוֹבִיל שַׁי שֶׁהוּא מַתָּנָה וּצְדָקָה, עַל־יְדֵי־זֶה ״לַמּוֹרָא״, מַמְתִּיק עַל־יְדֵי רוּחַ אֶת הֶעָשָׁן שֶׁמִּשָּׁם הַפַּחַד וְהַבַּעַס, ״יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים״, שֶׁהָרוּחַ מְמַעֵט תַּאֲוַת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״נוֹרָא לְמַלְכֵי אֶרֶץ״, נוֹפֵל פַּחַד וְיִרְאָה עַל מַלְכֵי אֶרֶץ, וּמִתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם, וְנִתְעַלֶּה הַמַּלְכוּת חֲזָרָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא הַהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה). **נְגוּנָא דְּלֵיוָאֵי** — שֶׁהוּא הַגְּבוּרָה, זֶה **בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה**; הֵינוּ אַף שֶׁאָדָם עוֹסֵק בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה וּבְפַרְנָסָתוֹ, עִם כָּל זֹאת אֵין זֶה מִמִּדַּת הַגְּבוּרָה שֶׁיִּרְצֶה וְיָרוּץ אַחַר תַּאֲוַת מָמוֹן, אֶלָּא אַדְרַבָּה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, שֶׁבָּא מִגְּבוּרָה, בְּחִינַת ׳הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין׳, עִם כָּל זֹאת הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְאֵינוֹ אָץ לְהַעֲשִׁיר כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל הָעֲשִׁירוּת בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכּוֹלֵל אֶת הַחָכְמָה עִם הַבִּינָה גַּם יַחַד, שֶׁהוּא חֶסֶד וּגְבוּרָה, וּמְעוֹרֵר רַחֲמֵי הַלֵּב, שֶׁיֵּדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה נִמְתָּקִים הַגְּבוּרוֹת, תַּבְעֶרֶת הַלֵּב, כִּי הַנְּגִינָה שֶׁל הַלְוִיִּים זֶה הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פא, ג): ״שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף״; הַיְנוּ בְּנִגּוּן וְזִמְרָה כְּתִיב: ״שְׂאוּ וּתְנוּ״, שֶׁזֶּה מַשָּׂא וּמַתָּן. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא סו:) שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי לֹא עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי הָיוּ דְּבוּקִים תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁעָסְקוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, הָיָה הַכֹּל מְקֻשָּׁר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה. וְחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי, זֶה שֶׁשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, כִּי (אָבוֹת ד, א): ״אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ״; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן א׳): ״עֵין הַוָ״ה אֶל יְרֵאָיו״ (תְּהִלִּים לג, יח) — זֶה שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי; כִּי מֵאַחַר שֶׁהָיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָסְקוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, הִמְשִׁיכוּ בְּעַצְמָם אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, **וְזֶה בְּחִינַת קְטֹרֶת**. (עַכְשָׁו יַקְשֵׁר עִנְיַן הַקְּטֹרֶת הַמּוּבָא בְּזֹהַר הַנַּ״ל); **שֶׁמְּקַשֵּׁר חִמּוּם הַלֵּב עִם הָרוּחַ**, כִּי קְטֹרֶת לְשׁוֹן קֶשֶׁר, כִּי הַתַּרְגּוּם שֶׁל קֶשֶׁר הוּא ׳קְטִירוּ׳, וְזֶה (מִשְׁלֵי כז, ט): **״קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב״**; כִּי הַקְּטֹרֶת מַכְנֶסֶת שִׂמְחָה, הִפּוּךְ הַכַּעַס וְהָעַצְבוּת, שֶׁבָּא מִתַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ג, יז): ״בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה״, כִּי מַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחָכְמָה אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ הַבּוֹעֵר, וְנִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְהַקְּפִידוּת, שֶׁהִיא הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁזֶּה כְּלַל הַגְּנֵבוֹת וְהָעַוְלוֹת שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כְּשֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲוַת מָמוֹן. וְהַקְּטֹרֶת מַכְנֶסֶת שִׂמְחָה, וּמְקַשֶּׁרֶת אֶת הָרוּחַ חָכְמָה בְּלִבּוֹ, כִּי לֵית לָךְ מִלָּה בְּעַלְמָא שֶׁאִיתְבַּר

בְּחִינַת צְדָקָה, שֶׁהוּא רוּחַ נְדִיבָה, עַל־יָדוֹ מְקָרְרִין חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים עו): **״יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים״, שֶׁהָרוּחַ מְמַעֵט תַּאֲוַת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת. ׳נְגוּנָא דְּלֵיוָאֵי׳, זֶה בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, שֶׁשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְאֵינוֹ אָץ לְהַעֲשִׁיר, כִּי הַנְּגִינָה זֶה הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם פא): **״שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף״. ׳חֶדְוָה׳, זֶה שֶׁשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ.**

וְזֶה בְּחִינַת קְטֹרֶת, שֶׁמְּקַשֵּׁר חִמּוּם הַלֵּב עִם הָרוּחַ, וְזֶה (מִשְׁלֵי כז): **״קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב״**, **וְזֶה**

לֵיהּ לְסִטְרָא אַחֲרָא בַּר קְטֹרֶת (זֹהַר חָדָשׁ, שִׁיר הַשִּׁירִים); כִּי (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא תְּצַוֶּה): הַקְּטֹרֶת אֵינָהּ בָּאָה לֹא עַל הַחֵטְא וְלֹא עַל עָוֹן אֶלָּא עַל הַשִּׁמְחָה. וְאָמְרוּ (זֹהַר וַיֵּחִי רלא.): קְטֹרֶת לֹא אַתְיָא אֶלָּא עַל חֶדְוָה; וְזֶה **בְּחִינַת** (דִּבְרִים לג, י): **״יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ״**; שֶׁהַקְּטֹרֶת מְקַשֶּׁרֶת אֶת הָאַף מִכַּעַס וְדִינִים, הַיְנוּ **שֶׁעַל־יְדֵי בְּחִינַת קְטֹרֶת הַנַּ״ל נִתְבַּטֵּל בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית ג, יט): **״בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל״**; וְאַף שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, אֵינוֹ מֵחָמַת תַּאֲוַת מָמוֹן, אֶלָּא מְקַשְּׁרוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁזֶּה סוֹד הַקְּטֹרֶת, שֶׁעוֹצֶרֶת אֶת הַמִּיתָה מֵהָעוֹלָם; הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁחִיר אֶת עַצְמוֹ בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא כָּל מַה שֶׁעוֹסֵק הוּא עוֹסֵק לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּדֵּי לְפָרְנֵס אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבוֹת נ.): ״עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת״ (תְּהִלִּים קו, ג), וְכִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת? זֶה הַזָּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים, כִּי כָּל עִסְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּעִסְקֵי מָשָׁא וּמַתָּן גַּם־כֵּן נִתְהַפְּכִין לִבְחִינַת צְדָקָה כַּנַּ״ל וְדוֹ״ק.

וְזֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא יְגַלֶּה אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יַרְגִּישׁ אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, **שֶׁאָזַי יִתְבַּטֵּל חָמְדַּת הַמָּמוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה ב, כ): **״בַּיּוֹם הַהוּא יַשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וְאֶלִילֵי זְהָבוֹ״**; כִּי מֵרֹב גִּלּוּי אֱלֹקוּת שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יַרְגִּישׁ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כְּבָר לֹא יַעֲשׂוּ שׁוּם מְצִיאוּת וְעִקַּר מִכֶּסֶף וְזָהָב, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הוּא יִהְיֶה מַאֲרִיךְ אַף עַל כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת. וְזֶה **בְּחִינַת** (אֵיכָה ד, כ): ״רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳״; רוּחַ אַפֵּינוּ דַּיְקָא, כִּי כָּל זֶה סוֹד מְשִׁיחַ ה׳, שֶׁיַּכְנִיס בָּאָדָם אֲרִיכַת אַפַּיִם כָּזוֹ, עַד שֶׁשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְלֹא יִהְיֶה בְּכַעַס שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כז.): כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (וְעַיֵּן שַׁבָּת קה:); כִּי בָּרֵעַ שֶׁשּׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר בְּכַעַס וּבְקִפְּדוּת; וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן בָּעוֹלָם, חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם; כִּי בְּיוֹתֵר נִמְשָׁךְ הַכַּעַס וְהַקִּפְּדוּת בְּעִנְיְנֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁזֶּה לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אֶת הַקּוֹנִים אוֹ נוֹגֵעַ בְּכִסְפּוֹ, שֶׁדָּבָר זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ לִידֵי כַּעַס וְקִפְּדוּת, **וּכְפִי הַבִּטּוּל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן**, שֶׁיּוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת (חַגַּי ב, ח): ״לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה׳״; וְלֹא שַׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יִגַּע בְּכֶסֶף הַשֵּׁנִי מִבַּלְעָדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּפִי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כֵּן **נִתְבַּטֵּל הַחֲרוֹן־אַף**; כִּי מַה שַּׁיָּךְ לִהְיוֹת בְּכַעַס מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא **בִּבְחִינַת ״רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳״**, כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה גִּלּוּי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, **וְנִתְמַשֵּׁךְ חֶסֶד בָּעוֹלָם, בִּבְחִינַת** (תְּהִלִּים יח, נא): ״וְעֹשֶׂה חֶסֶד

בִּבְחִינַת (דִּבְרִים לג): **״יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ״, שֶׁעַל־יְדֵי בְּחִינַת קְטֹרֶת הַנַּ״ל, נִתְבַּטֵּל בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית ג): **״בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל״.**

וְזֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ, שֶׁאָזַי יִתְבַּטֵּל חָמְדַּת הַמָּמוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב): **״בַּיּוֹם הַהוּא יַשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וְאֶלִילֵי זְהָבוֹ״**. וְזֶה **בְּחִינַת** (אֵיכָה ד): **״רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳״, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם, וּכְפִי הַבִּטּוּל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה זֹאת, כֵּן נִתְבַּטֵּל הַחֲרוֹן־אַף, בִּבְחִינַת ״רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳״, וְנִתְמַשֵּׁךְ חֶסֶד בָּעוֹלָם, בִּבְחִינַת** (תְּהִלִּים יח):

לְמִשִׁיחוֹ״; הַיְנוּ כִּי בְּהִתְגַּלּוּת הַדַּעַת הַזּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, אָז יִתְגַּלֶּה חֶסֶד גָּדוֹל, כִּי אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, כִּי יוֹדֵעַ וְעַד שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ לְהַקְפִּיד עַל זוּלָתוֹ. וּכְשֶׁיִּתְגַּלֶּה חֶסֶד הַזֶּה, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְמַשֵּׁךְ הַדַּעַת שֶׁהוּא הִפּוּךְ הַכַּעַס, (קֹהֶלֶת ז, ט): ״כִּי כַעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ״; וְהַדַּעַת שֶׁהִיא בִּנְיַן הַבַּיִת, כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ שָׁם הָיְתָה הִתְגַּלּוּת הַשְּׁכִינָה בְּגִלּוּי רַב מְאֹד; וְעַל־כֵּן הָיָה שָׁם מְקוֹם הַחֶסֶד וְהַצְּדָקָה, שֶׁזֶּה כְּלַל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהֵבִיאוּ וְנָתְנוּ חֵלֶק לַשָּׁמַיִם וְחֵלֶק לַכֹּהֲנִים, כִּי עֶצֶם הַקָּרְבָּן הוּא בְּבְחִינַת צְדָקָה וָחֶסֶד, שֶׁהוּא מֵבִיא קָרְבָּן שְׁלָמִים, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְשָׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים ה, ח): ״וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ״; הַיְנוּ לְבֵיתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּאִים עִם מִדַּת הַחֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (פִּינְחָס דַּף רכ׃): וִימִינָא דָּא זָמִין לְמִבְנָא בֵּי מַקְדְּשָׁא; יָמִין הוּא חֶסֶד, וְחֶסֶד הוּא הַדַּעַת, כִּי לֹא יֵעָשֶׂה הָאָדָם חֶסֶד רַק כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת, וְזֶה שְׁלֵמוּת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי הַדַּעַת הוּא בְּחִינַת בַּיִת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לג.): מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בִּימָיו, כִּי שָׁם עִקַּר גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם מֵאִיר הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁאָדָם מִסְתַּתֵּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה סוֹד בַּיִת, וְגִלּוּי זֶה יִהְיֶה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְעַל־כֵּן תִּתְבַּטֵּל חֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְהַכַּעַס, וְיִתְגַּלֶּה חֶסֶד בָּעוֹלָם, וְתֵמְשַׁךְ הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

ב) וְזֶה בְּחִינוֹת הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁל לֶעָתִיד לָבֹא; הַיְנוּ בִּבְיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְקַיְּם (יְשַׁעְיָה נא, ד): ״תּוֹרָה מֵאִתִּי תֵּצֵא״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ג׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאִתִּי תֵּצֵא, חִדּוּשׁ תּוֹרָה מֵאִתִּי תֵּצֵא, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב:), שֶׁלֶּעָתִיד יִתְגַּלֶּה אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. [וְזֶה לְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שָׁם: תָּא חֲזֵי אִית לְבוּשָׁא דְּאִתְחַזְיָא לְכֹלָּא וְאִינּוּן טִפְשִׁין כַּד חֲמָאן לְבַר נַשׁ בִּלְבוּשָׁא דְּאִיתְחַזֵּי לוֹן שַׁפִּירָא לָא מִסְתַּכְּלֵי יַתִּיר, חֲשִׁיבוּ דְּהַהוּא לְבוּשָׁא גוּפָא, חֲשִׁיבוּתָא דְּגוּפָא נְשְׁמָתָא, כְּהַאי גַּוְונָא אוֹרַיְתָא אִית לֵהּ גוּפָּה וְאִינּוּן פִּקּוּדֵי אוֹרַיְתָא דְּאִיקְרוֹן גּוּפֵי תּוֹרָה, הַאי גוּפָא מִתְלַבְּשָׁא בִּלְבוּשִׁין דְּאִינּוּן סִפּוּרִים דְּהַאי עָלְמָא, טִפְשִׁין דְּעָלְמָא לָא מִסְתַּכְּלֵי אֶלָּא בְּהַאי לְבוּשָׁא, דְּהִיא סִפּוּר דְּאוֹרַיְתָא, וְלָא יָדְעֵי יַתִּיר וְלָא מִסְתַּכְּלֵי בַּמֶּה דְּאִיהוּ תְּחוֹת הַהִיא לְבוּשָׁא, אִינּוּן דְּיָדְעִין יַתִּיר לָא מִסְתַּכְּלָן בִּלְבוּשָׁא אֶלָּא בְּגוּפָא דַּהֲוָא תְּחוֹת הַאי לְבוּשָׁא, חַכִּימִין עַבְדָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה אִינּוּן דְּקָיְמִי בְּטוּרָא דְּסִינַי לָא מִסְתַּכְּלִין אֶלָּא בִּנְשְׁמָתָא דְּהִיא עִקָּרָא דְּכֹלָּא אוֹרַיְתָא מַמָּשׁ, וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי זְמִינִין לְהִסְתַּכֵּל בִּנְשְׁמָתָא דִּנְשְׁמָתָא דְּאוֹרַיְתָא וְכוּ׳, וְנִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא דָּא הוּא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]; הַיְנוּ בִּבְיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְגַּלֶּה פְּנִימִיּוּת דִּפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא

״וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ״, וּכְשֶׁיִּתְגַּלֶּה חֶסֶד הַזֶּה, יִתְמַשֵּׁךְ הַדַּעַת, שֶׁהִיא בִּנְיַן הַבַּיִת, בִּבְחִינַת (שָׁם ה): ״וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (פִּינְחָס רכ:): ׳וִימִינָא דָּא זָמִין לְמִבְנָא בֵּי־מַקְדְּשָׁא׳, כִּי הַדַּעַת הוּא בְּחִינַת בַּיִת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לג): ׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ׳ וְכוּ׳:

ב וְזֶה בְּחִינוֹת הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁל לֶעָתִיד לָבוֹא, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר, שֶׁלֶּעָתִיד יִתְגַּלֶּה אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה, כִּי עִקַּר קַבָּלַת

אוֹרוֹת דְּעַתִּיק, כִּי עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, בַּהַקְדָּמָה כז.), שֶׁהוּא מַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת מִן הָאָדָם, וּמַכְנִיס בּוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל שֶׁהוּא קַבָּלַת תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי הוּא הַמְגַלֶּה פְּנִימִיּוּת דְּפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁבָּא מִסּוֹד עַתִּיק, שֶׁשָּׁם מִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְהַמְּרִירוּת. (וְעַכְשָׁו יָבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁקַּבָּלַת הַתּוֹרָה הִיא עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא חָכְמָה), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כא, כב): ״עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם״; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט מִשְׁלֵי, רֶמֶז תתקנט): ״עָלָה חָכָם״ זֶה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יט, ג): ״וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים״, (מִשְׁלֵי כא, כב): ״וַיֵּרֶד עֹז מִבְטֶחָהּ״, ״עֹז״ זֶה תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כט, יא): ״ה׳ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן״, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, הַיְנוּ שֵׂכֶל וְחָכְמָה, שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַפְשִׁיט אֶת כָּל הַלְּבוּשִׁים וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהָעוֹלָם, וְדָבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת עַתִּיק, הוּא דַּיְקָא יוּכַל לְקַבֵּל תּוֹרָה, וְיָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הֶאָרַת הַתּוֹרָה לְלַמֵּד שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, כִּי הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה בָּא מִיחוּדָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם א): ״שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ״ וְכוּ׳, ״״אָבִיךָ״, דָּא קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, וְ״אִמֶּךָ״, דָּא כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל׳ (זֹהַר יִתְרוֹ פה. פִּינְחָס ריג.), וְיִחוּדָם — עַל־יְדֵי הַעֲלָאַת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, וְהֶחָכָם יָכוֹל לְקַח הַנְּפָשׁוֹת וּלְהַעֲלוֹתָם בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, בִּבְחִינַת (שָׁם יא): ״וְלִקַּח נְפָשׁוֹת חָכָם״, וְעַל־יְדֵי הַיִּחוּד הַזֶּה נוֹלָד הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁעוֹלֶה הֶחָכָם עִם הַנְּפָשׁוֹת, בִּבְחִינַת ״עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם״, אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי א, ח): ״שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ״, ״אָבִיךָ״ דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, ״וְאִמֶּךָ״ דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (זֹהַר יִתְרוֹ פה. פִּינְחָס ריג.); וְיִחוּדָם עַל־יְדֵי הַעֲלָאַת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, וְהֶחָכָם יָכוֹל לְקַח הַנְּפָשׁוֹת וּלְהַעֲלוֹתָם, בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, בִּבְחִינַת (שָׁם יא): ״וְלִקַּח נְפָשׁוֹת חָכָם״; הַיְנוּ שֶׁהֶחָכָם לוֹקֵחַ אֶת הַנְּפָשׁוֹת הַבָּאִים אֵלָיו, וּמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹכָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם לִבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, שֶׁגַּם בָּהֶם נִכְנֶסֶת הִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין לְהַכְּלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מֵאַחַר שֶׁמְּגַלֶּה לָהֶם אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ בִּמְקוֹמָם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת נַפְשׁוֹתָם וּמַעֲלֶה אוֹתָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי הַיִּחוּד הַזֶּה נוֹלָד הַתּוֹרָה; כִּי מֵאַחַר שֶׁמְּגַלֶּה בְּתוֹךְ עִנְיָנָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי שֶׁגַּם שָׁמָּה נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע לָהֶם בְּגַשְׁמִיּוּת הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה תּוֹרָה, כִּי עוֹשִׂים מֵהַיְרִידוּת שֶׁלָּהֶם וּמֵעִנְיְנֵיהֶם וּמֵעִסְקֵיהֶם תּוֹרָה, וּכְשֶׁעוֹלֶה הֶחָכָם עִם הַנְּפָשׁוֹת בִּבְחִינַת ״עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם״, כִּי בָּזֶה שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר מַה שֶׁתַּחַת הַלְּבוּשׁ, הַיְנוּ בְּנִשְׁמָתָא דְּנִשְׁמָתָא, גִּלּוּי

הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כא): ״עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם״, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, יוּכַל לְקַבֵּל תּוֹרָה, וְיָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הֶאָרַת הַתּוֹרָה לְלַמֵּד שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם. כִּי הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה בָּא מִיחוּדָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם א): ״שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ״ וְכוּ׳, ״״אָבִיךָ״, דָּא קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, וְ״אִמֶּךָ״, דָּא כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל׳ (זֹהַר יִתְרוֹ פה. פִּינְחָס ריג.), וְיִחוּדָם — עַל־יְדֵי הַעֲלָאַת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, וְהֶחָכָם יָכוֹל לְקַח הַנְּפָשׁוֹת וּלְהַעֲלוֹתָם בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין, בִּבְחִינַת (שָׁם יא): ״וְלִקַּח נְפָשׁוֹת חָכָם״, וְעַל־יְדֵי הַיִּחוּד הַזֶּה נוֹלָד הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁעוֹלֶה הֶחָכָם עִם הַנְּפָשׁוֹת, בִּבְחִינַת ״עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם״,

עַל־יְדֵי־זֶה ״וַיֵּרֶד עִזּ מִבְּטֶחָה״; הַיְנוּ שֶׁבָּזֶה שֶׁמַּסִּיר אֶת כָּל הַלְּבוּשִׁים מִנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים אֵלָיו, מְגַלֶּה לָהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִילִים לְהִשְׁתּוֹקֵק גַּם־כֵּן אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵם נִתְעַלִּים בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁהֵעֱלָה אוֹתָם הֶחָכָם, הוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לָבֹא אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא לוֹקֵחַ אֶת נַפְשׁוֹ הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי וּמַפְשִׁיטוֹ, וּמְגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹרִיד עִמּוֹ תּוֹרָה, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה שֶׁל הֶחָכָם הָאֱמִתִּי נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאִים אֵלָיו, וּכְפִי מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים, כֵּן נִבְנָה חִדּוּשׁ הַתּוֹרָה].

ג) וְנֶפֶשׁ — זֶה בְּחִינַת רָצוֹן; כִּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל תָּמִיד נִמְשֶׁכֶת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַה גַּם שֶׁנֶּפֶשׁ נִקְרֵאת רָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כג, ח): ״אִם יֵשׁ אֵת נַפְשְׁכֶם״, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ אִם רְצוֹנְכֶם, שֶׁכָּל אֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַבָּאִים לַחֲכַם־הַדּוֹר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶהוּ רָצוֹן, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה בָּא, וְאִם הוּא בָּא אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם הַזֶּה, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן וְאֵיזוֹ שַׂכְיוּת אֵלָיו, וְרוֹצֶה לְהִתְעַלּוֹת עַל־יְדֵי זֶה הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק לוֹקֵחַ כָּל הָרְצוֹנוֹת שֶׁל כָּל הַמְקָרְבִים וְהַבָּאִים אֵלָיו, וְעוֹלֶה עִמָּהֶם, כִּי מְגַלֶּה בְּתוֹךְ תּוֹכָם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם בַּעֲלִיָּה אַחַר עֲלִיָּה, וְאַחַר־כָּךְ ״וַיֵּרֶד עִזּ מִבְּטֶחָה״, שֶׁמּוֹרִיד לָהֶם תּוֹרָה, כִּי עוֹשֶׂה מִכָּל עִנְיְנֵיהֶם תּוֹרָה, וּמְגַלֶּה לָהֶם אֵיךְ שֶׁגַּם בִּמְקוֹמָם וּבְמַצָּבָם שָׁם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא. שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד

עַל־יְדֵי זֶה: ״וַיֵּרֶד עִזּ מִבְּטֶחָה״:

ג וְנֶפֶשׁ — זֶה בְּחִינַת רָצוֹן, שֶׁכָּל אֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַבָּאִים לַחֲכַם־הַדּוֹר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶהוּ רָצוֹן, וְהַצַּדִּיק לוֹקֵחַ כָּל הָרְצוֹנוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם, וְאַחַר־כָּךְ: ״וַיֵּרֶד עִזּ מִבְּטֶחָה״, בְּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל א): **״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״, ״רָצוֹא״, בַּעֲלִיּוֹת הַנְּפָשׁוֹת, ״וָשׁוֹב״, בַּחֲזָרַת הַנְּפָשׁוֹת, עִם הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה. וְזֶה שֶׁמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר** (תִּקּוּן ע, קט.): **״רָצוֹא״ — ׳דָּא נוּרִיאֵל׳, ״וָשׁוֹב״ — ׳דָּא מַטַּ״ט שַׂר הַפָּנִים׳, ׳נוּרִיאֵל — דָּא נוּר**

עֲלִיָּה וִירִידָה, בְּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל א, יד): ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק״, ׳רָצוֹא׳ — בַּעֲלִיּוֹת הַנְּפָשׁוֹת, ׳וָשׁוֹב׳ — בַּחֲזָרַת הַנְּפָשׁוֹת עִם הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה; הַיְנוּ כִּי כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא בְּתַכְלִית הַיְרִידָה וְהַחֹשֶׁךְ, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר בּוֹ רָצוֹן לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה אוֹתוֹ וְיִתְקָנוֹ, אוֹ שֶׁיְּשַׁלִּים אֶת חֶסְרוֹנוֹ מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ, וְהַצַּדִּיק מַעֲלֶה אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת רָצוֹא, וְאַחַר־כָּךְ מַחֲזִיר לוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁיֵּדַע שֶׁגַּם בְּמָקוֹמוֹ נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָא אֵלָיו עִם הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת וָשׁוֹב.

(עַכְשָׁו יְגַלֶּה סוֹד נִפְלָא בִּגְדֻלַּת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא מְשַׁכֵּךְ חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן**);** **וְזֶה שֶׁמּוּבָא בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר** (תִּקּוּן ע׳, דַּף קיט.): **רָצוֹא — דָּא נוּרִיאֵל, וָשׁוֹב — דָּא מַטַּ״ט שַׂר הַפָּנִים,** הַיְנוּ נִשְׁמַת חֲנוֹךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית ה, כד): ״וַיִּתְהַלֶּךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹקִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹקִים״, שֶׁנַּעֲשָׂה מַלְאָךְ, וְיֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת, כְּשֶׁהוּא בְּרָצוֹא, עוֹלֶה וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּאֵין סוֹף, נִקְרָא ׳נוּרִיאֵ״ל׳ כְּמִסְפַּר ׳רָצוֹ״א׳, וּכְשֶׁחוֹזֵר לְמַטָּה נִקְרָא ׳מַטַּטְרוֹ״ן׳ כְּמִסְפַּר ׳וָשׁוֹ״ב׳, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל מָקוֹם אֶחָד, וּכְשֶׁהוּא

בִּבְחִינַת רָצוֹא, אָז הוּא נִקְרָא נוּרִיאֵל — דָּא נוּר דָּלוּק (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כג: וּבְתִקּוּנָא שְׁבְעִין): **בַּחֲמִימוּת** תַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי הַמָּמוֹן כֶּסֶף וְזָהָב בְּשָׁרְשָׁן הֵן גְּוָנִין עִלָּאִין שֶׁבָּאִין מִמָּקוֹם שֶׁהַנֶּפֶשׁ בָּאָה מִשָּׁם (עֵיֵן לְקַמָּן, סִימָן סח); וְאִם מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶסֶף וְזָהָב לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִצְווֹת וּבִפְרָט שֶׁמְּחַיֶּה עֲנִיִּים וְנוֹתֵן צְדָקָה, אָז הוּא בְּקֶדֶשׁ מְלֹהָב בְּלַהַב אֵשׁ, וְנַעֲשָׂה מַלְאַךְ אֱלֹקִים וְנִכְלָל בָּאֵין, בִּבְחִינַת: ״וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹקִים״, וְעָלָיו נֶאֱמַר כְּמַרְאֵ״ה הַבָּזָ״ק (עִם הַכּוֹלֵל כְּמִסְפַּר חֲנוֹ״ךְ נוּרִיאֵ״ל); וְזוֹ חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן בְּקֶדֶשׁ, שֶׁמִּתְאַוֶּה רַק לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, בְּרוּחָנִיּוּת — מְגִלָּה הַגְּוָנִין עִלָּאִין אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, וּבְגַשְׁמִיּוּת — נוֹתֵן צְדָקָה וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הָעֲנִיִּים, לֹא־כֵן אִם מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל גַּשְׁמִיּוּת הַכֶּסֶף וְזָהָב שֶׁאָז נַעֲשָׂה כְּסִיל (עֵיֵן לְקַמָּן, סִימָן סט), אֲשֶׁר מִשָּׁם בָּא הַכַּעַס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז, ט): ״כַּעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ״, שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ שׁוֹנְאִים, כִּי הוּא שׁוֹנֵא אֶת הַכֹּל, וְהֵם שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ. (הֵינוּ בִּבְחִינַת רָצוֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שְׁנֵי עִנְיָנִים, אוֹ שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלוֹקֵחַ אֶת הַגְּוָנִין עִלָּאִין וְעוֹשֶׂה מִזֶּה צְדָקָה וָחֶסֶד לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, שֶׁהוּא גִּלּוּי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אוֹ לְהִפּוּךְ, שֶׁמֵּרֹב אוֹר, וְאֵין לוֹ כֵּלִים לְקַבֵּל, אֲזַי נִשְׂרָף לְגַמְרֵי, וְנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ מִדַּת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמַזָּל וּמִקְרֶה). וְעַל זֶה בָּא בִּבְחִינַת וָשׁוּ״ב, שֶׁעוֹלֶה כְּמִסְפַּר מַטַּטְרוֹ״ן, דָּא מַ״ט שַׁ״ר הַ״פָּנִים, דְּאִיהוּ רָשִׁים בְּשֵׁם מ״שֶׁ״ה דְּאִיהוּ מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא ״רוּחַ אַפֵּינוּ ה׳״, שֶׁעַל יָדוֹ נִשְׁתַּכֵּךְ הַחֲמִימוּת. וְזֶה: ״שָׁכָכָה גִּימַטְרִיָּא מָשִׁה״ (זֹהַר בְּהַר קיא: פִּינְחָס רלא.), שֶׁהוּא מְשַׁכֵּךְ אֱלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב. ״רָצוֹא״ — דָּא רָצוֹן, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, ״וָשׁוּב״ — דָּא מֹשֶׁה, שֶׁמְּקַבֵּל הַתּוֹרָה: נִשְׁתַּכֵּךְ הַחֲמִימוּת, הֵינוּ שֶׁמְּשָׁם נִמְשָׁךְ מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ שֶׁכָּל עִסְקוֹ לְהַכְנִיס בָּאָדָם אֲרִיכַת אַפַּיִם לִהְיוֹת מַאֲרִיךְ אַף עַל כָּל הַבָּא עָלָיו, כִּי מַטַּטְרוֹ״ן שׁוּלְטָנוּתֵיהּ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁמְּהַפֵּךְ עַצְמוֹ בְּשֵׁשׁ בְּחִינוֹת: כָּשֵׁר וּפָסוּל, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמֻתָּר, שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, עִם כָּל זֹאת יַאֲרִיךְ אַפּוֹ, שֶׁהַכֹּחַ הַזֶּה נִמְצָא רַק אֵצֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (שְׁמוֹת יז, ט): ״וּמַטֵּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי״, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק וְלַעֲצֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא (בְּרֵאשִׁית כז.); וְזֶה שָׁכָכָ״ה לְשׁוֹן (אֶסְתֵּר ז, י): ״וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָ״ה״, שֶׁעוֹלֶה גִּימַטְרִיָּה מֹשֶׁ״ה (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, בְּהַר קיא: פִּינְחָס רלא.), שֶׁהוּא מְשַׁכֵּךְ אֱלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב, כִּי הוּא מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, אַף שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וּמִתְהַפֵּךְ לְכָאן וּלְכָאן בְּשֵׁשׁ בְּחִינוֹת: כָּשֵׁר וּפָסוּל, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמֻתָּר, יֵשׁ בְּכֹחַ מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ לַהֲפֹךְ הַכֹּל בְּקֶדֶשׁ, וּלְהַחְדִּיר בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מֻנָּח שָׁם גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, עַד שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד בִּבְחִינַת רָצוֹא דָּא רָצוֹן, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, הֵינוּ שֶׁנַּפְשׁוֹ תִּשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד בְּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת חֲנוֹ״ךְ נוּרִיאֵ״ל וְלֹא יִשָּׁרֵף, כִּי יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת וָשׁוּב — דָּא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, שֶׁיָּכוֹל לְשַׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן, וּמְגַלֶּה לוֹ בְּתוֹךְ מְקוֹמוֹ שֶׁעוֹמֵד שָׁם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל הַתּוֹרָה, כִּי עוֹשֶׂה מִכָּל דָּבָר תּוֹרָה, שֶׁזּוֹ גְּדֻלַּת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ שֶׁיָּכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁל

דָּלוּק׳ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כג: וּבְתִקּוּנָא שְׁבְעִין) **בַּחֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן, ״וָשׁוּב״ — ׳דָּא מַ״ט שַׁ״ר הַ״פָּנִים׳, דְּאִיהוּ רָשִׁים בְּשֵׁם מ״שֶׁ״ה, דְּאִיהוּ מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא ״רוּחַ אַפֵּינוּ״, שֶׁעַל־יָדוֹ נִשְׁתַּכֵּךְ הַחֲמִימוּת. וְזֶה: ׳שָׁכָכָה גִּימַטְרִיָּא מֹשֶׁה׳** (זֹהַר בְּהַר קיא: פִּינְחָס רלא.), **שֶׁהוּא מְשַׁכֵּךְ אֱלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב. ״רָצוֹא״ — דָּא רָצוֹן, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, ״וָשׁוּב״ — דָּא מֹשֶׁה, שֶׁמְּקַבֵּל הַתּוֹרָה:**

הָאָדָם, וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶן תּוֹרָה, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁזֶּה סוֹד פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קמד, טו): ״אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָ״ה אֱלֹקָיו״; הַיְנוּ ״אַשְׁרֵי הָעָם״ שֶׁמְּקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, בְּחִינַת מ״ה הָעוֹלֶה כְּמִסְפַּר ׳שֶׁכָּכָה׳, ״אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָ״ה אֱלֹקָיו״, שֶׁהוּא מְגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַשְּׁלֵמָה עַל־יְדֵי שִׁכּוּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן. (וּבָזֶה יוּבַן הַפָּסוּק (יְחֶזְקֵאל א, יד): ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹ״א וָשׁוֹ״ב כְּמַרְאֵ״ה הַבָּזָ״ק״; הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּסוֹד מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ לֵירֵד אֶל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁיָּרְדוּ לְמָקוֹם שֶׁיָּרְדוּ לִבְחִינַת שְׁמַד, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן (עֵין לְקַמָּן, סִימָן כג), וּלְהַעֲלוֹתָם אֶל בְּחִינַת רָצוֹ״ן רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁיִּשְׁתּוֹקֵק רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ (עֵין לְקַמָּן, סִימָן רטו), שֶׁזֶּה כְּמַרְאֵ״ה הַבָּזָ״ק כְּמִסְפַּר חֲנוֹ״ךְ נוּרְיֵא״ל, שֶׁנִּכְלָל לְמַרֵי בָּאֵין סוֹף, בְּסוֹד (בְּרֵאשִׁית ה, כד): ״וַיֵּתֶר חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹקִים״, וְדוֹ״ק).

ד) וְעַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ הַשְׁגָּחָה,

הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁהֶחָכָם מְגַלֶּה תּוֹרָה מַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה; כִּי הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מֵאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, כִּי בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם שֶׁל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת הִיא נִשְׁתַּנִּית בְּאוֹר אַחֵר, שֶׁכָּל זֶה הִיא טַ״נְ״תָ״א׳ (טְעָמִים נְקֻדּוֹת תַּגִּין אוֹתִיּוֹת), טְעָמִים — הֵם בָּעוֹלָם הָאֲצִילוּת, נְקֻדּוֹת — בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, תַּגִּין — בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וְאוֹתִיּוֹת — בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, שֶׁהֵם הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, הֵם בְּסוֹד צוּרַת עַיִן, שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַבִּיט, וְהָעַיִן כְּלוּלָה מֵאַרְבָּעָה צְבָעִים, שֶׁזֶּה תֹּלֵת גְּוָנִין דְּעֵינָא וּבַת עַיִן; הַיְנוּ בְּכָל עַיִן יֵשׁ שְׁלֹשָׁה צְבָעִים כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, וְהַבַּת־עַיִן — הַשָּׁחוֹר שֶׁבָּעַיִן, זֶה כְּנֶגֶד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, הַיְנוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, וּמִכָּאן חוֹזֶרֶת הַהַבָּטָה כְּדֶגְמַת הַבַּת עַיִן שֶׁהִיא כְּמוֹ רְאִי, שֶׁמַּרְאֶה לְהַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת מַה הִיא רוֹאָה, וְזֶה סוֹד הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט דֶּרֶךְ הָעוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עַד הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, וּמִכָּאן חוֹזֶרֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ נִשְׁפַּע הַשֶּׁפַע. וְזֶה שֶׁמַּתְחֶלֶת הַתּוֹרָה בִּבְרֵאשִׁית, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנִים תִּקּוּן ז׳, דַּף יח.): תֵּמָן רֵאשִׁי, תֵּמָן בַּת; שֶׁכְּתֻבַת בְּרֵאשִׁית שֶׁהִיא הַתְחָלַת הַתּוֹרָה כְּבָר מְרֻמָּזִים הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, כִּי יֵשׁ שָׁמָּה תֵּבַת רֵאשִׁי, שֶׁמְּרֻמָּזֶת עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת ו, יד): ״אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם״, שֶׁהָאָבוֹת הֵם תֹּלֵת גְּוָנִין דְּעֵינָא, כִּי הֵם בְּסוֹד אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה צְבָעִין: חִוַּר, סֻמָּק וְיָרֹק, תֵּמָן בַּת, וְיֵשׁ שָׁם תֵּבַת בַּת דָּא בַּת עַיִן, שֶׁזֶּה הַשָּׁחוֹר שֶׁבָּעַיִן שֶׁהוּא כְּמוֹ רְאִי. נִמְצָא, כְּשֶׁחָכָם מֵבִיא תּוֹרָה כַּנַּ״ל, הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַתּוֹרָה וּמוֹרִידָהּ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַלְבִּישׁ אֶת תּוֹרָתוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, כִּי עוֹשֶׂה מִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת תּוֹרָה, נִמְצָא, שֶׁמֵּבִיא כֹּחַ הָרְאוּת שֶׁל הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא

ד וְעַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ הַשְׁגָּחָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא טַנְתָּ״א (טְעָמִים, נְקוּדוֹת, תַּגִּין, אוֹתִיּוֹת), **שֶׁהֵם תֹּלֵת גְּוָנִין דְּעֵינָא, וּבַת־עַיִן, וְזֶה שֶׁמַּתְחֶלֶת הַתּוֹרָה בְּ״בְּרֵאשִׁית״** (תִּקּוּנֵי זֹהַר דַּף יח:): **׳תֵּמָן רֵאשִׁי, תֵּמָן בַּת. רֵאשִׁי — ״אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם״** (שְׁמוֹת ו), **שֶׁהָאָבוֹת הֵם תֹּלֵת גְּוָנִין דְּעֵינָא, תֵּמָן בַּת — דָּא בַּת־עַיִן׳, נִמְצָא, כְּשֶׁחָכָם מֵבִיא תּוֹרָה כַּנַּ״ל, נִמְצָא שֶׁמֵּבִיא כֹּחַ הָרְאוּת שֶׁל הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ.**

בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְכָל אֶחָד כְּפִי קִרּוּבוֹ אֶל הַתּוֹרָה, כֵּן הַשְׂגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו. (עַכְשָׁו יַסְבִּיר אֶת עִנְיַן הָרְאוּת וְאֵיךְ שֶׁהִיא מְקֻשֶּׁרֶת אֶל הַתּוֹרָה); כִּי עִקַּר כֹּחַ הָרְאוּת, מֵחֲמַת שֶׁמַּכֶּה בַּדָּבָר הַנִּרְאֶה, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל אֵיזֶה דָּבָר, יוֹצֵא כֹּחַ הָרְאוּת אֶל הַדָּבָר שֶׁמִּסְתַּכֵּל עָלָיו, וְחוֹזֵר כֹּחַ הָרְאוּת מֵחֲמַת הַמַּכָּה לָעֵינַיִם, וְנִצְטַיֵּר הַדָּבָר הַנִּרְאֶה בָּעֵינַיִם, וְאָז הָעֵינַיִם רוֹאִים אֶת הַדָּבָר הַנִּרְאֶה, כִּי הָרְאוּת מֵבִיא אֶת הַדָּבָר לְתוֹךְ הָעֵינַיִם, שֶׁחוֹזֵר כֹּחַ הָרְאוּת אֶל דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּמַסְבִּיר לוֹ מָה רָאָה (עַיֵּן לְקַמָּן, סִימָנִים עו, רנד). אֲבָל כְּשֶׁהַדָּבָר הַנִּרְאֶה הוּא רָחוֹק, אָז קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ כֹּחַ הָרְאוּת לְהַדָּבָר הַנִּרְאֶה, מִתְפַּזֵּר בְּתוֹךְ הָאֲוִיר וְנִתְעַכֵּר, וְאֵין מַגִּיעַ בְּהַכָּאָה עַל הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין חוֹזֵר הָרְאוּת לָעֵינַיִם, וְאָז אֵין הָעֵינַיִם רוֹאִין, כִּי עִקַּר הָרְאוּת הוּא מֵחֲמַת הַהַכָּאָה, שֶׁהָעַיִן מוֹצִיא כֹּחַ הָרְאוּת אֶל הַדָּבָר הַנִּרְאֶה, וְאַחַר־כָּךְ חוֹזֵר הָרְאוּת מֵהַדָּבָר הַנִּרְאֶה אֲלֵיהֶן. (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשְׂגָּתוֹ בַּפָּסוּק): וְזֶה (תְּהִלִּים פ, טו): ״שׁוּב נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה״, שֶׁיְּשׁוּב הַבָּטָה שֶׁמַּבִּיט מִשָּׁמַיִם עָלֵינוּ, מִבְּחִינַת אוֹר יָשָׁר, יָשׁוּב אֲלֵיהֶן יִתְבָּרַךְ חֲזָרָה עַל־יְדֵי הַהַכָּאָה מִבְּחִינַת אוֹר חוֹזֵר יָשׁוּב הָרְאוּת לְעֵינָיו, וְאָז ״וּרְאֵה״, כִּי הָרְאִיָּה עַל־יְדֵי הַשָּׁבַת הַהַבָּטָה; הַיְנוּ כִּי כֹּחַ שֶׁיֵּשׁ בָּרְאִיָּה כָּלוּל מִשְּׁנֵי כֹּחוֹת: אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר. (וּבָזֶה תִּהְיֶה מְקֻשֶּׁרֶת הַשָּׂגָתוֹ שֶׁגִּלָּה לְמַעְלָה). וְזֶה בְּחִינַת ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק״, ״וְהַחַיּוֹת״ סוֹבֵב עַל הַתּוֹרָה, הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל, כ): ״כִּי הוּא חַיֶּיךָ״. ״רָצוֹא״ סוֹבֵב עַל רְאִיַּת אוֹר יָשָׁר, בִּבְחִינַת הַבָּטָה מֵעֵילָא לְתַתָּא, ״וָשׁוֹב״ סוֹבֵב עַל רְאִיַּת אוֹר חוֹזֵר, בִּבְחִינַת הַכָּאַת הָרְאוּת בַּדָּבָר הַנִּרְאֶה, וְנֶחֱזָר לָעֵינַיִם, וְנִצְטַיֵּר בָּעֵינַיִם, כִּי הָעֵינַיִם הֵם כְּמַרְאָה לְטוֹשָׁה שֶׁנִּתְרָאֶה בָּהֶם כָּל דָּבָר שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ קְרוֹבִים אֶל הַתּוֹרָה מֵאִיר

וְכָל אֶחָד, כְּפִי קִרּוּבוֹ אֶל הַתּוֹרָה, כֵּן הַשְׂגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו, כִּי עִקַּר כֹּחַ הָרְאוּת, מֵחֲמַת שֶׁמַּכֶּה בַּדָּבָר הַנִּרְאֶה, וְחוֹזֵר כֹּחַ הָרְאוּת מֵחֲמַת הַהַכָּאָה לָעֵינַיִם, וְנִצְטַיֵּר הַדָּבָר הַנִּרְאֶה בָּעֵינַיִם, וְאָז הָעֵינַיִם רוֹאִים אֶת הַדָּבָר הַנִּרְאֶה, כִּי הָרְאוּת מֵבִיא אֶת הַדָּבָר לְתוֹךְ הָעֵינַיִם, אֲבָל כְּשֶׁהַדָּבָר הַנִּרְאֶה הוּא רָחוֹק, אָז קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ כֹּחַ הָרְאוּת לְהַדָּבָר הַנִּרְאֶה, מִתְפַּזֵּר בְּתוֹךְ הָאֲוִיר וְנִתְעַכֵּר, וְאֵין מַגִּיעַ בְּהַכָּאָה עַל הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין חוֹזֵר הָרְאוּת לָעֵינַיִם, וְאָז אֵין הָעֵינַיִם רוֹאִין, כִּי עִקַּר הָרְאוּת הוּא מֵחֲמַת הַהַכָּאָה, וְזֶה(תְּהִלִּים פ): ״שׁוּב נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה״, שֶׁיְּשׁוּב הַבָּטָה שֶׁמַּבִּיט מִשָּׁמַיִם עָלֵינוּ, יָשׁוּב עַל־יְדֵי הַהַכָּאָה, יָשׁוּב הָרְאוּת לְעֵינָיו, וְאָז: ״וּרְאֵה״, כִּי הָרְאִיָּה עַל־יְדֵי הַשָּׁבַת הַהַבָּטָה.

וְזֶה בְּחִינַת: ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״, ״וְהַחַיּוֹת״, הַיְנוּ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַחַיִּים, ״רָצוֹא״, בִּבְחִינַת הַבָּטָה מֵעֵלָא לְתַתָּא, ״וָשׁוֹב״, בִּבְחִינַת הַכָּאַת הָרְאוּת בַּדָּבָר הַנִּרְאֶה, וְנֶחֱזָר לָעֵינַיִם וְנִצְטַיֵּר בָּעֵינַיִם, כִּי הָעֵינַיִם הֵם כְּמַרְאָה לְטוֹשָׁה, שֶׁנִּתְרָאֶה בָּהֶם כָּל דָּבָר שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ. וְעַל־יְדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ קְרוֹבִים אֶל הַתּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁאֲנַחְנוּ

עָלֵינוּ אוֹר הַשְׂגָּחָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר. נִמְצָא, שֶׁאֲנַחְנוּ קְרוֹבִים אֶל הָרְאוּת, מֵאַחַר שֶׁאֲנַחְנוּ קְרוֹבִים אֶל הַתּוֹרָה, הַכְּלוּלָה מִשְּׁלֹשָׁה גְּוָנִין דְּעִינָא וּבַת עַיִן, בִּבְחִינַת רָאשֵׁי, וּבְחִינַת בַּת, שֶׁזֶּה תִּבַּת בְּרֵאשִׁית כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה כֹּחַ הָרְאוּת נֶחֱזָר לְעֵינָיו וְנִתְרָאִים וְנִצְטַיְּרִים אֲנַחְנוּ בְּעֵינָיו. וְכָל זֶה שֶׁאֲנַחְנוּ לוֹמְדִים אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁכְּלוּלָה מֵאוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר — רָצוֹא וָשׁוֹב, אֲבָל הָעַכּוּ״ם מֵחֲמַת שֶׁהֵם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה, כִּי (סַנְהֶדְרִין נט.): עַכּוּ״ם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה חַיָּב מִיתָה; וְלָכֵן מֵחֲמַת שֶׁהֵם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה, הֵם רְחוֹקִים מֵהַשְׂגָּחָתוֹ, וְהַשְׂגָּחָתוֹ אֵין מַגִּיעַ עֲלֵיהֶם בְּהַכָּאָה, כִּי אֵין אֶצְלָם רַק אוֹר יָשָׁר, וְחָסֵר אֶצְלָם הָאוֹר חוֹזֵר. נִמְצָא, הַשְׂגָּחָתוֹ עַל הָעַכּוּ״ם בַּחֲצִי הָרְאוּת, רַק בִּבְחִינַת רָצוֹא, וְלָכֵן הֵם רָצִים אַחַר תַּאֲוַת מָמוֹן, וְנִמְשָׁכִים רַק אַחַר הַטֶּבַע, וְעָלֵינוּ הַשְׂגָּחָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְלָכֵן אָנוּ רְחוֹקִים מִתַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי אָנוּ יוֹדְעִים (שְׁמוּאֵל־א׳ ב, ט): ״כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ״, אֶלָּא הַכֹּל בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, (דְּבָרִים ח, יח):

״כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל״.

ה) (עַכְשָׁו יִגָּלֶה סוֹד נִפְלָא בְּקִשּׁוּר הַמֶּרְכָּבָה. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מֶרְכָּבָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ מֶרְכָּבָה לְמַטָּה); וְזֶהוּ בְּחִינַת תְּקוּנָא דְּמֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה וּמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה כָּךְ יֵשׁ מֶרְכָּבָה תַּחְתּוֹנָה (עַיֵּן זֹהַר מִקֵּץ קצו: קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִית לֵיהּ רְתִיכָא עִלָּאָה וְאִית לֵיהּ רְתִיכָא תַּתָּאָה, עַיֵּן שָׁם); מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה הֵם נֶגֶד אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה; וְזֶה שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל: פְּנֵי אָדָם, פְּנֵי אַרְיֵה, פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי נֶשֶׁר, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, מֶרְכָּבָה תַּתָּאָה, הָאַרְבַּע בְּחִינוֹת הָאֵלּוּ יֵשׁ גַּם בְּתוֹךְ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, וְהֵם בְּדֶרֶגְמָא דִּלְעֵילָּא, כִּי מַה שֶּׁיֵּשׁ לְמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה, הָאוֹפַנִּים הֵם הַגּוּף כְּנֶגֶד עֲשִׂיָּה, וְחַיּוֹת הֵם הַנֶּפֶשׁ, וְיֵשׁ שָׁם אַרְבָּעָה פָּנִים כְּנֶגֶד יְצִירָה, וְכִסֵּא הוּא הַמְכַסֶּה כְּנֶגֶד בְּרִיאָה, וְאָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּת, כְּנֶגֶד אֲצִילוּת. (וְעַכְשָׁו יְפֹרַשׁ בִּפְרָטִיּוּת), שֶׁעַל־יְדֵי הֶחָכָם שֶׁלּוֹקֵחַ הַנְּפָשׁוֹת הַפְּגוּמוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם לְמַעְלָה וּמַכְנִיס בָּהֶם תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר־כָּךְ ״וַיֵּרֶד עִז מִבְטָחָה״, שֶׁמְּגַלֶּה לָהֶם תּוֹרָה עַל־יְדֵי שְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ, נִתַּקְּנוּ שְׁנֵי הַמֶּרְכָּבוֹת, מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה וּמֶרְכָּבָה תַּחְתּוֹנָה, כִּי יֵשׁ בְּתוֹךְ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ אַרְבַּע חַיּוֹת וְהֵם בִּבְחִינַת נֶפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם, וְכִסֵּא שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ הוּא הַצַּדִּיק הַמְתַקֵּן אֶת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁעַדַיִן הוּא מְכֻסֶּה מֵהָעוֹלָם, וְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ, זֶה גִּלּוּי הַדַּעַת שֶׁל הֶחָכָם שֶׁמְּגַלֶּה תּוֹרָה מֵעַתִּיק יוֹמִין, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַן הָאָדָם שֶׁנָּפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְנִתְלַכְלֵךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, וְיָרַד לְמָקוֹם שֶׁיָּרַד, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד

קְרוֹבִים אֶל הָרְאוּת, וְעַל־יְדֵי זֶה כֹּחַ הָרְאוּת נֶחֱזָר לְעֵינָיו, וְנִתְרָאִים וְנִצְטַיְּרִים אֲנַחְנוּ בְּעֵינָיו, אֲבָל הָעַכּוּ״ם, מֵחֲמַת שֶׁהֵם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה, הֵם רְחוֹקִים מֵהַשְׂגָּחָתוֹ, וְהַשְׂגָּחָתוֹ אֵין מַגִּיעַ עֲלֵיהֶם בְּהַכָּאָה. נִמְצָא הַשְׂגָּחָתוֹ עַל הָעַכּוּ״ם בַּחֲצִי הָרְאוּת, בִּבְחִינַת ״רָצוֹא״, וְעָלֵינוּ הַשְׂגָּחָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת:

ה וְזֶהוּ בְּחִינַת תְּקוּנָא דְּמֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה וּמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה — שֶׁעַל־יְדֵי הֶחָכָם שֶׁלּוֹקֵחַ הַנְּפָשׁוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם, ״וַיֵּרֶד עִז מִבְטָחָה״, נִתַּקְּנוּ שְׁנֵי הַמֶּרְכָּבוֹת.

כִּי יֵשׁ אַרְבַּע חַיּוֹת בִּבְחִינַת נֶפֶשׁ,

אֶת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, עַד הָאָדָם הַנִּשְׁמִי וְהַחָמְרִי וְהַמְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, יָכוֹל לְהַעֲלוֹתוֹ וּלְזַכּוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה גַּם־כֵּן מֶרְכָּבָה לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. (וְעַכְשָׁו יָבֹאר אֵיךְ הֶחָכָם עוֹשֶׂה זֶה בִּפְרָטִיּוּת):

אַרְיֵה שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ, זֶה בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, א): ״אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי״, ״אָרִיתִי״ בְּחִינַת אַרְיֵה, ״מוֹרִי״ זֶה בְּחִינַת: ״מָרַת נֶפֶשׁ״ (שְׁמוּאֵל א, א י), בְּחִינַת (מְלָכִים־ב ד, כז): ״וְנַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ״; כִּי כְּשֶׁאָדָם נָפַל בְּתַאֲוֹתָיו וּבִמְדוֹתָיו הָרָעוֹת מָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת פְּגַם הַנֶּפֶשׁ, פְּגַם הָרָצוֹן, כְּשֶׁרוֹצֶה דָּבָר תַּאֲוָה זֶה הָרָצוֹן הוּא פְּגָם וּמָרָה לַנֶּפֶשׁ, וּמִצְטַעֵר מְאֹד עַל שֶׁיָּרַד לִנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנֶחֱשָׁךְ מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת, שֶׁאָז חֹשֶׁךְ לוֹ וְלֹא אוֹר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מְרִירוּת הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא זֶה הָאָדָם לַחֲכַם הַדּוֹר עִם נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ הַפְּגוּמִים, וְכֵן יֵשׁ בּוֹ גַּם־כֵּן רָצוֹן טוֹב לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בִּשְׁבִיל זֶה הוּא בָּא אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, כִּי בְּוַדַּאי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִקְשָׁר בְּרָצוֹן רַע, כִּי הֲרֵי עוֹשֶׂה אֶת הָרַע, עִם כָּל זֹאת אַף שֶׁנַּפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד, שֶׁנָּפַל בְּעָמְקָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, יֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין לָצֵאת מִתַּאֲוֹתָיו וּמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, וְזֶהוּ

וְכִסֵּא, וְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא. אַרְיֵה שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ — זֶה בְּחִינַת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה): ״אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי״, ״מוֹרִי״, זֶה בְּחִינַת ״מָרַת נֶפֶשׁ״ (שְׁמוּאֵל־א א), **בְּחִינַת** (מְלָכִים־ב ד): ״וְנַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ״, זֶה בְּחִינוֹת פְּגַם הַנֶּפֶשׁ, פְּגַם הָרָצוֹן, כְּשֶׁרוֹצֶה דְּבַר־תַּאֲוָה, זֶה הָרָצוֹן הוּא פְּגָם וּמָרָה לַנֶּפֶשׁ. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא זֶה הָאָדָם לַחֲכַם־הַדּוֹר, עִם נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ, וַחֲכַם־הַדּוֹר לוֹקֵחַ כָּל הָרְצוֹנוֹת, וְלוֹקֵט אוֹתָם אֶחָד לְאֶחָד, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אוֹתָם כַּנַּ״ל, וְאָז מְלַקֵּט גַּם כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ, וְזֶהוּ בְּחִינַת אַרְיֵה — לְשׁוֹן לֶקֶט, שֶׁמְּלַקֵּט מָרַת הַנֶּפֶשׁ, הַיְנוּ פְּגַם הַנֶּפֶשׁ, ״עִם בָּשְׂמִי״, עִם הָרָצוֹן הַטּוֹב, שֶׁמַּעֲלֶה רֵיחַ טוֹב.

וּבְחִינַת שׁוֹר שֶׁבַּנֶּפֶשׁ — זֶה הָרָצוֹן שֶׁמֵּבִיא אוֹתוֹ אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם, וַחֲכַם הַדּוֹר לוֹקֵחַ כָּל הָרְצוֹנוֹת, שֶׁל כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים אֵלָיו, וְלוֹקֵט אוֹתָם אֶחָד לְאֶחָד, הַיְנוּ שֶׁמְּבָרֵר אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב מִן הָרָצוֹן הָרָע שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אוֹתָם כַּנַּ״ל, וְאָז מְלַקֵּט גַּם כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ, כִּי מְבָרֵר אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁהֵבִיא אֶת הָאָדָם אֵלָיו, כִּי בְּוַדַּאי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ רָצוֹן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה בָּא, וְלוֹקֵחַ הֶחָכָם אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב הַזֶּה, וּמְלַקֵּט אוֹתוֹ מֵהָרָצוֹן הָרָע שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת שֶׁל הֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ בְּחִינַת אַרְיֵה שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, כִּי אַרְיֵה לְשׁוֹן לֶקֶט, שֶׁמְּלַקֵּט מָרַת הַנֶּפֶשׁ, הַיְנוּ פְּגַם הַנֶּפֶשׁ, ״עִם בָּשְׂמִי״ עִם הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁמַּעֲלֶה רֵיחַ טוֹב, הַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיק מְבָרֵר אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב מֵהָרָצוֹן הָרָע שֶׁלּוֹ, וְנִשְׁאָר רַק טוֹב, שֶׁזֶּה הָרֵיחַ טוֹב שֶׁיּוֹצֵא מִבַּעַל תְּשׁוּבָה. (וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל סוֹד הַקְּרָבָנוֹת שֶׁמֵּבִיא הָאָדָם הַחוֹטֵא, שֶׁנִּשְׁרָף עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְיוֹצֵא מִזֶּה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה׳, כִּי מֵהָרְצוֹנוֹת הָרָעִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵת חֶטְאוֹ נִשְׂרָף עַכְשָׁו עַל הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְהַפֵּךְ, וְיוֹצֵא מִשָּׁם רֵיחַ טוֹב מִתְּשׁוּבָתוֹ, בִּבְחִינַת ״רֵיחַ נִיחוֹחַ אִשֶּׁה לַה׳״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי פָּרָשַׁת פִּינְחָס): נַחַת רוּחַ לְפָנַי, שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי); וּבְחִינַת שׁוֹר שֶׁבַּנֶּפֶשׁ הָאָדָם זֶה הָאוֹר

הַמְצֻחָצָח שֶׁנִּתּוֹסֵף בַּנֶּפֶשׁ, מֵחֲמַת הַקִּבּוּץ שֶׁנִּתְקַבֵּץ פִּזּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, וְאָז מֵאִיר הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר, כִּי כְּשֶׁהָרָצוֹן אֵין מֵאִיר, אָז הַנֶּפֶשׁ בִּבְחִינַת: ״וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה״; כִּי עִקַּר הָרָעָב מֵחֲמַת הֶעְדֵּר הָאוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא עד:): ״וַיַּעֲנֶךָּ וַיַּרְעִיבֶךָ וַיַּאֲכִילְךָ אֶת הַמָּן״ מִכָּאן שֶׁהַסּוּמָא אֵינוֹ שָׂבֵעַ; כִּי עִקַּר הַשִּׂבְעָ מֵחֲמַת הָאוֹר שֶׁיִּרְאֶה בְּעֵינָיו, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֵין נִתְמַלֵּא נַפְשׁוֹ, הַיְנוּ רְצוֹנוֹ, כִּי ״טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ נָפֶשׁ״ (קֹהֶלֶת ו, ט); וּכְשֶׁמְּצַחְצֵחַ נַפְשׁוֹ בְּצַחְצָחוֹת הָאוֹר, אָזַי ״וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מְלֵא טוֹב״ (תְּהִלִּים קז, ט), בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה נח, יא): ״וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ״; וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹר — לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, מִלְּשׁוֹן (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב״, בְּחִינַת ״מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ נָפֶשׁ״; הַיְנוּ כְּשֶׁהֶחָכָם מְקַבֵּץ וּמְלַקֵּט יַחַד פִּזּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, וּמְבָרֵר וּמְזַכֵּךְ אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב מֵהָרָצוֹן הָרָע, אָז הוּא מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אוֹר רַב, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אוֹר הַמְצֻחְצָח, וְאָז הוּא רוֹאֶה עַיִן בְּעַיִן גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁאָז הוּא מַרְגִּישׁ שִׂבְעָ, לֹא־כֵן קֹדֶם שֶׁנִּתְקַבֵּץ, הוּא מְעֹרָב, וְיֵשׁ אֶצְלוֹ רַע וְטוֹב, אָז נַפְשׁוֹ רְעֵבָה, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁבָּא עִם רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין חֲזָקִים אֶל הֶחָכָם וְצַדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה פּוֹתֵחַ אֶת עֵינָיו (עֵין לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), וּמַתְחִיל לִרְאוֹת בְּעֵינָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְמַלֵּא טוֹב, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת שׁוֹר שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, כִּי הַצַּדִּיק פּוֹתֵחַ עֵינָיו שֶׁיִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ וְלִרְאוֹת אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְנַפְשׁוֹ הָרְעֵבָה מֵחֲמַת חֲטָאָיו, ״מְלֵא טוֹב״ זוֹכֶה לְשִׂבְעָ גָּדוֹל, שֶׁמַּרְגִּישׁ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְנֶשֶׁר שֶׁבִּבְחִינַת אָדָם שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ — זֶה הַחִדּוּשׁ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ הַנֶּפֶשׁ בַּעֲלִיָּתָהּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם בִּבְחִינַת עִבּוּר; כִּי תֹּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּא אֶל הֶחָכָם, הוּא מַעֲלֶה אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲלִיָּה אַחַר עֲלִיָּה בְּיַחַד עִם הַצַּדִּיק וְהוּא מְחַדְּשׁוֹ, הַיְנוּ שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹר כָּזֶה שֶׁמְּחַדֵּשׁ עַצְמוֹ, וְזֶה בְּחִינַת נֶשֶׁר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: ״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי״ (תְּהִלִּים קג, ה), שֶׁכָּל זֶה מְרֻמָּז עַל בְּחִינַת הִתְחַדְּשׁוּת, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק מַעֲלֶה אֶת נַפְשׁוֹ בִּבְחִינַת עִבּוּר, נִכְנֶסֶת בּוֹ

הָאוֹר הַמְצֻחְצָח שֶׁנִּתּוֹסֵף בַּנֶּפֶשׁ מֵחֲמַת הַקִּבּוּץ, שֶׁנִּתְקַבֵּץ פִּזּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, וְאָז מֵאִיר הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר, כִּי כְּשֶׁהָרָצוֹן אֵין מֵאִיר, אָז הַנֶּפֶשׁ בִּבְחִינַת ״וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה״, כִּי עִקַּר הָרָעָב מֵחֲמַת הֶעְדֵּר הָאוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא עד:): **״וַיַּעֲנֶךָּ וַיַּרְעִיבֶךָ וַיַּאֲכִילְךָ אֶת הַמָּן״ — ׳מִכָּאן שֶׁהַסּוּמָא אֵינוֹ שָׂבֵעַ׳, כִּי עִקַּר הַשִּׂבְעָ מֵחֲמַת הָאוֹר שֶׁיִּרְאֶה בְּעֵינָיו, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה, אֵין נִתְמַלֵּא נַפְשׁוֹ, הַיְנוּ רְצוֹנוֹ, כִּי ״טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ־נָפֶשׁ״** (קֹהֶלֶת ו), **וּכְשֶׁמְּצַחְצֵחַ נַפְשׁוֹ בְּצַחְצָחוֹת הָאוֹר, אָזַי ״וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מְלֵא טוֹב״** (תְּהִלִּים קז), **בִּבְחִינַת** (יְשַׁעְיָהוּ נח): **״וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ״. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹר, לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, בְּחִינַת ״מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ־נָפֶשׁ״.**

וְנֶשֶׁר שֶׁבִּבְחִינַת נֶפֶשׁ — זֶה הַחִדּוּשׁ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ הַנֶּפֶשׁ בַּעֲלִיָּתָהּ בִּבְחִינַת עִבּוּר. וְזֶה בְּחִינַת נֶשֶׁר — ״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי״ (תְּהִלִּים קג).

תְּשׁוּקָה חֲדָשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם. **וְאָדָם שֶׁבַּנֶּפֶשׁ זֶה בְּחִינַת** (בְּרֵאשִׁית ב, ז): ״וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה״, וְתַרְגּוּמוֹ ׳לְרוּחַ מְמַלְלָא׳, שֶׁזֶּה סוֹד הַדִּבּוּר שֶׁבָּא לָאָדָם, עַל־יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק מְלַקֵּט אֶת הָרָצוֹן טוֹב מֵהָרָצוֹן רַע עַד שֶׁבָּא לְהִסְתַּכְּלוּת לִרְאוֹת בֶּאֱמֶת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח פִּיו לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה סוֹד הַהַשְׁגָּחָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִתְּפִלָּה לִתְפִלָּה, שֶׁמְּעוֹרֵר מַיִן נוּקְבִין עַל־יְדֵי דִּבּוּרוֹ וְשִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו מַיִן דִּכְרִין מֵעֵילָא לְתַתָּא. (עַכְשָׁו יָבֹאר שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ כָּלוּל מִשְּׁנֵי רְצוֹנוֹת: רָצוֹן טוֹב וְרָצוֹן רַע); **כִּי הָאָדָם בְּחִינוֹת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּהַקְדָּמַת הַזֹּהַר, דַּף יג:): **״נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ״ — עַתִּירִי, ״כִּדְמוּתֵנוּ״ — מִסְכְּנִי**; הַיְנוּ שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית א, כו): ״נַעֲשֶׂה אָדָם״, שֶׁתֹּבַת אָדָם כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי דְּבָרִים, ״בְּצַלְמֵנוּ״ זֶה עַתִּירִי — עֲשִׁירוּת, זֶה הַיֵּצֶר טוֹב וְהָרָצוֹן טוֹב שֶׁבָּאָדָם, ״כִּדְמוּתֵנוּ״ זֶה מִסְכְּנִי — עֲנִיּוּת, זֶה הַיֵּצֶר הָרָע וְהָרָצוֹן הָרָע שֶׁבָּאָדָם, **וּכְשֶׁנִּתְלַקְּטוּ הַנְּפָשׁוֹת** עַל־יְדֵי חֲכַם הַדּוֹר, שֶׁלּוֹקֵחַ כָּל הָרְצוֹנוֹת הַטּוֹבִים, וּמְלַקֵּט אוֹתָם אֶחָד אֶחָד, כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם וּלְהוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה, **אֲזַי הֵם בְּבְחִינַת אָדָם, שֶׁבָּזֶה נִשְׁלָם הָאָדָם, שֶׁהוּא** בְּסוֹד (יְשַׁעְיָה יד, יד) ״אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן״. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סא.): אַתֶּם נִקְרָאִים אָדָם, וְאֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרָאִים אָדָם; כִּי רַק נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל זָכוּ לְהִנָּצֵל מִתַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי עֲלֵיהֶם הַהַשְׁגָּחָה בִּשְׁלֵמוּת, לֹא־כֵן אֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם נִקְרָאִים אָדָם, כִּי הַשְׁגָּחָתוֹ עַל הָעַכּוּ״ם הִיא רַק בַּחֲצִי הָרְאוּת, וְזֶה **נְפָשׁוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת**, הַכְּלוּלוֹת בָּאָדָם שֶׁהֵם **בְּבְחִינַת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי**; הַיְנוּ שֶׁבְּנֶפֶשׁ הָאָדָם כְּלוּלָה עֲנִיּוּת וַעֲשִׁירוּת, שֶׁזֶּה רָצוֹן רַע, תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁרוֹצֶה רַק גַּשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה נִקְרָא עֲנִיּוּת. כִּי (קְהִלַּת רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן יג): יֵשׁ לוֹ מָנֶה רוֹצֶה מָאתַיִם; וְרָצוֹן טוֹב, שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם גַּשְׁמִיּוּת הֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, כִּי זָכָה לַעֲשִׁירוּת שֶׁהוּא שֶׁפַע כָּפוּל, וְלֹא חָסֵר לוֹ כְּלוּם (עַיִן לְקַמָּן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ׳). [וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל לָמָּה כְּתִיב ״בְּצַלְמֵנוּ״ — עַתִּירִי; הַיְנוּ ״כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם״, זֶה סוֹבֵב עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֶצְלָם יֵשׁ רַק עֲשִׁירוּת, שֶׁזָּכוּ לְשֶׁפַע כָּפוּל וְשָׁבְרוּ אֶת תַּאֲוַת מָמוֹן לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי הַהַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ לָהֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ רָצוֹא וָשׁוֹב. וְעַל־כֵּן נָקַט אֶת הַלָּשׁוֹן ״בְּצַלְמֵנוּ״ דַּיְקָא, כִּי רַק שָׁם שׁוֹרָה עֲשִׁירוּת, לֹא־כֵן ״כִּדְמוּתֵנוּ״ — מִסְכְּנִי, זֶה סוֹבֵב עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁאֶצְלָם יֵשׁ רַק עֲנִיּוּת, כִּי תָּמִיד חָסֵר לָהֶם, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּא לָהֶם עֲשִׁירוּת נֶחֱשָׁךְ מֵהֶם הָאוֹר וְרוֹצִים עוֹד (עַיִן לְקַמָּן, סִימָנִים: כה, סט); כִּי אֶצְלָם אֵין הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה רַק בִּבְחִינַת חֲצִי הָרְאוּת, וְעַל־כֵּן נָקַט אֶת הַלָּשׁוֹן ״כִּדְמוּתֵנוּ״ דַּיְקָא, וְדוֹ״ק]. **וְאוֹפַנִּים — הֵן הַגּוּפִין**, הַיְנוּ גּוּפוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא אוֹפַן מֵהַמֶּרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וְהוּא מְקַבֵּל חִיּוּת מֵהַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל א, כ): ״כִּי רוּחַ

וְאָדָם שֶׁבַּנֶּפֶשׁ — זֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): **״וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה״, כִּי הָאָדָם בְּחִינוֹת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּהַקְדָּמַת הַזֹּהַר יג:): **״נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ״ — ׳עַתִּירִי׳, ״כִּדְמוּתֵנוּ״ — ׳מִסְכְּנִי׳, וּכְשֶׁנִּתְלַקְּטוּ הַנְּפָשׁוֹת, אֲזַי הֵם בְּבְחִינַת אָדָם — נְפָשׁוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, בְּבְחִינַת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי.**

וְאוֹפַנִּים — הֵן הַגּוּפִין, כִּי עִקַּר פְּעֻלּוֹתֵיהֶן שֶׁל הַגּוּפִין

הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים״, כִּי עִקַּר פְּעֻלּוֹתֶיהָן שֶׁל הַגּוּפִין אֵינוֹ אֶלָּא מִן הַחִיּוּת שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מַרְאָה פְּעֻלּוֹתֶיהָ עַל יְדֵי אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין לַגּוּף שׁוּם תְּנוּעָה עַצְמִית, אֶלָּא מַה שֶּׁמְּקַבֵּל עַל־יְדֵי חִיּוּת שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, שֶׁמְּקַבֵּל חִיּוּתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם חִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ט, ו): ״וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם״, וְהַכֹּל הַיְנוּ כָּל הַגּוּף מִתְנוֹעֵעַ עַל־יְדֵי כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְכֹשֶׁא שֶׁבְּבְחִינַת נֶפֶשׁ — הוּא נֶפֶשׁ הֶחָכָם שֶׁנִּתְכַּסָּה, כִּי עֲדַיִן הוּא מְכֻסֶּה מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְכֵן אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת צַדִּיק, וּנְקֻדַּת הַצַּדִּיק שֶׁבּוֹ הוּא מְכֻסֶּה מֵעֵין כֹּל, בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי ג, טו): ״יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים״ [כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (סוֹטָה ד:) (הַיְנוּ תַּלְמִיד חָכָם הוּא יָקָר) מִכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים]; כִּי מֵחֲמַת שֶׁנֶּפֶשׁ הֶחָכָם הוּא יָקָר מְאֹד הוּא נִתְכַּסֶּה לִפְנֵי וְלִפְנִים; הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁהַכֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּמָקוֹם שֶׁזָּר אָסוּר לְהִכָּנֵס שָׁם, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן הַתַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְנִכְנָס בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהוּא נִתְכַּסֶּה מֵעֵין כֹּל, וְכָל הַנְּפָשׁוֹת נַעֲשִׂין לְבוּשִׁין אֲצִלָּה הַיְנוּ לְנֶפֶשׁ הֶחָכָם, כִּי קָשֶׁה לְהַשִּׂיג וְלֵירֵד לְסוֹף דַּעְתּוֹ שֶׁל הֶחָכָם, וְהָאָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא — הוּא דַּעְתּוֹ שֶׁל הֶחָכָם, וְיוֹרֵד אֶל נֶפֶשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבָזֶה מַעֲלֶה אוֹתוֹ וּמַרְחִיב וּמַשְׁלִים אֶת דַּעְתּוֹ. (וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק) כִּי ״גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב״ (מִשְׁלֵי יט, ב); כִּי הַדַּעַת מְמַלֵּא אֶת הַנֶּפֶשׁ עִם טוֹב שֶׁהוּא הַשֹּׂבַע, שֶׁיְּזֻכֶּה לִרְאוֹת גַּם־כֵּן אֶת הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית כַּנַּ״ל, וְאָדָם הוּא הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד, א): ״וְהָאָדָם יָדַע״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (תְּהִלִּים צד, ט): ״הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת״. וְיֵשׁ אַרְבַּע חַיּוֹת בַּתּוֹרָה, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אַרְבַּע חַיּוֹת בַּנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ אַרְבַּע חַיּוֹת בַּתּוֹרָה, וְהַצַּדִּיק שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַתּוֹרָה בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַתּוֹרָה נַעֲשֵׂית כְּפִי מִסְפַּר הַנְּפָשׁוֹת הַבָּאִים אֲלָיו, וּמִכָּל מְאוֹרָעוֹתֵיהֶם וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִזֶּה נִבְנֵית הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא גִּלּוּי הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית שֶׁיּוֹרֶדֶת מִבְּחִינַת טַנְתְּ״א, וְזֶה סוֹד מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, אַרְיֵה שֶׁבַּתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת אַרְיֵה, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרָא עֹז (עֵין שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן י״, וְאֵין עֹז אֶלָּא תּוֹרָה). ״וּמֶה עַז מֵאֲרִי״ (שׁוֹפְטִים יד, יח); נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְאַרְיֵה, וְשׁוֹר שֶׁבַּתּוֹרָה הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת שׁוֹר, זֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ח, טז): ״בִּי שָׂרִים יָשֹׂרוּ״ (עֵין יַלְקוּט מִשְׁלֵי, רֶמֶז תתקמא: כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְתוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם); וּכְתִיב (מִשְׁלֵי יד, ד): ״וְרֹב תְּבוּאוֹת בְּכֹחַ

אֵינוֹ אֶלָּא מִן הַחִיּוּת שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מַרְאָה פְּעֻלּוֹתֶיהָ עַל־יְדֵי אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין לַגּוּף שׁוּם תְּנוּעָה עַצְמִית, וְהַכֹּל עַל־יְדֵי כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ.

וְכֹשֶׁא שֶׁבְּבְחִינַת נֶפֶשׁ — הוּא נֶפֶשׁ הֶחָכָם שֶׁנִּתְכַּסָּה, בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי ג): **״יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים״ [כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (סוֹטָה ד): **'מִכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנִּכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנִים'], כִּי מֵחֲמַת שֶׁנֶּפֶשׁ הֶחָכָם הוּא יָקָר, הוּא נִתְכַּסֶּה לִפְנֵי וְלִפְנִים, וְכָל הַנְּפָשׁוֹת נַעֲשִׂין לְבוּשִׁין אֲצִלָּה.**

וְהָאָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא — הוּא דַּעְתּוֹ שֶׁל הֶחָכָם, כִּי ״גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב״ (מִשְׁלֵי יט).

וְיֵשׁ אַרְבַּע חַיּוֹת בַּתּוֹרָה: אַרְיֵה שֶׁבַּתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרָא עֹז — ״וּמֶה עַז מֵאֲרִי״ (שׁוֹפְטִים יד). **וְשׁוֹר שֶׁבַּתּוֹרָה — זֶה בְּחִינַת** (מִשְׁלֵי ח): **״בִּי שָׂרִים

שׁוֹר״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מב.): בְּמִי אַתָּה מוֹצֵא מְלֹאכָתָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְשׁוֹר. וְנֶשֶׁר שֶׁבַּתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת נֶשֶׁר (עַיֵּן רַשׁ״י דְּבָרִים לב: ״כַּנֶּשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף״, כְּשֶׁבָּא לִתֵּן תּוֹרָה לֹא נִגְלָה עֲלֵיהֶם מֵרוֹחַ אַחַת אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם); וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה זֶה בְּחִינַת חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, שֶׁמְּחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וּמְקָרְבָם אֶל שֵׂכֶל הָאָדָם כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וּמְקוֹמוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהַחִדּוּשׁ נִקְרָא נֶשֶׁר, בִּבְחִינַת ״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר״, כְּמוֹ שֶׁנֶּשֶׁר מְחַדֵּשׁ נוֹצוֹתָיו, כֵּן נִתְחַדְּשִׁין הֲלָכוֹת בַּתּוֹרָה, נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְנֶשֶׁר. וְאָדָם שֶׁבַּתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת אָדָם, זֶה בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר יט, יד): ״זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם״; כִּי הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מִתַּרְי״ג מִצְוֹות, רְמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבְרֵי הָאָדָם וְשָׁסָ״ה גִּידֵי הָאָדָם, וְזֶה שֶׁאָמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת ד, ו): ״כָּל הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְכֻבָּד״; כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּדֶרֶגְמַת גּוּף הָאָדָם, וְיֵשׁ בָּהּ קַלּוֹת וַחֲמוּרוֹת, הַיְנוּ מִצְוֹות קַלּוֹת וּמִצְוֹות חֲמוּרוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת מִסְכְּנֵי וְעַתִּירֵי, עֲנִיּוּת וַעֲשִׁירוּת, הַיְנוּ שֵׁשׁ מִצְוֹות קַלּוֹת שֶׁאָדָם דָּשׁ בַּעֲקֵבָיו וּמִתְרַשֵּׁל בָּהֶן, וְלָכֵן נִקְרָאוֹת מִצְוֹות אֵלּוּ מִסְכְּנֵי, וְיֵשׁ מִצְוֹות שֶׁהָאָדָם נִזְהָר בָּהֶן וּמְקַיְּמָן בְּהִדּוּר רַב, וְלָכֵן נִקְרָאוֹת מִצְוֹות אֵלּוּ עַתִּירֵי. נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לָאָדָם, וְכִסֵּא שֶׁבִּבְחִינַת תּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת כִּסֵּא, כִּי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים שֶׁכִּסָּה עַתִּיק־יוֹמִין (פְּסָחִים קיט, וְעַיֵּן זֹהַר בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.), וְהֵם מְכַסִּים אֶת עַצְמָן בְּסִפּוּרֵי הַתּוֹרָה. וְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא — הוּא עַתִּיק־יוֹמִין, בִּבְחִינַת (דָּנִיֵּאל ז): ״וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב״. וְאוֹפַנִּים שֶׁבַּתּוֹרָה — הֵן יְשׁוּרוּ״. וְנֶשֶׁר שֶׁבַּתּוֹרָה — זֶה בְּחִינַת חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, בִּבְחִינַת ״תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר״. וְאָדָם שֶׁבַּתּוֹרָה — זֶה בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר יט): ״זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם״, וְיֵשׁ בָּהּ קַלּוֹת וַחֲמוּרוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִסְכְּנֵי וְעַתִּירֵי. וְכִסֵּא שֶׁבִּבְחִינַת תּוֹרָה — הֵם דְּבָרִים שֶׁכִּסָּה עַתִּיק־יוֹמִין (פְּסָחִים קיט, וְעַיֵּן זֹהַר בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.), וְהֵם מְכַסִּים אֶת עַצְמָן בְּסִפּוּרֵי הַתּוֹרָה. וְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא — הוּא עַתִּיק־יוֹמִין, בִּבְחִינַת (דָּנִיֵּאל ז): ״וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב״. וְאוֹפַנִּים שֶׁבַּתּוֹרָה — הֵן עַתִּיק־יוֹמִין (פְּסָחִים קיט; וְעַיֵּן זֹהַר בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.) וְהֵם מְכַסִּים אֶת עַצְמָן בְּסִפּוּרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהֵם סִפּוּרִים בְּעַלְמָא, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת מְלֵבֶּשֶׁת בְּאַרְבַּע בְּחִינוֹת: פְּשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד, וְנִקְרֵאת כִּסֵּא לְשׁוֹן כֶּסֶה שֶׁהוּא כְּסוּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כו, ט): ״מְאַחֵז פְּנֵי כִסֵּה, פָּרַשׂ עָלָיו עֲנָנוֹ״, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁכִּסָּה אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד בְּמִחִיצוֹת פָּרְשׂוּ עַל הַכִּסֵּא עֲנָנוֹ, עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י שָׁם. נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְכִסֵּא. וְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, כִּי הַתּוֹרָה הוּא עַתִּיק־יוֹמִין כַּנַּ״ל, וְהוּא יוֹשֵׁב בִּבְחִינַת (דָּנִיֵּאל ז, ט): ״וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב״, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּאַרְבַּעַת רַגְלֵי הַכִּסֵּא: פְּשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד. וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (נָשׂא קל): וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב עַל הַאי כּוּרְסַיָּא מַאי טַעֲמָא דְּתַנְיָא אִי עַתִּיק יוֹמִין לָא יְתִב עַל הַאי כּוּרְסַיָּא לָא יוּכַל לְהִתְקַיְּמָא עַלְמָא מִקַּמֵּיהּ הַאי כּוּרְסַיָּא, עַיֵּן שָׁם; כִּי לְמַעְלָה הוּא אוֹר פָּשׁוּט הַיּוֹרֵד וּמִלְבַּשׁ בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא שֶׁהִיא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, בְּאַרְבַּע בְּחִינוֹתֶיהָ: פְּשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד. נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְיוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא. וְאוֹפַנִּים שֶׁבַּתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת אוֹפַנִּים, וְהֵם הַמּוֹלִיכִין אֶת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁבָּהֶם שׁוֹרֶה הָרוּחַ, כְּמוֹ־כֵן אוֹפַנֵּי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַגּוּף (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ צַו כ״ח אוֹרַיְתָא הִיא גּוּפָא); וְהַגּוּף אֵינוֹ נִכָּר אֶלָּא עַל־יְדֵי אֵיבָרָיו שֶׁמִּתְנוֹעֲעִין, וּכְמוֹ־כֵן בַּתּוֹרָה הֵן הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, בְּהַעֲלוֹתְךָ קנב.): אוֹרַיְתָא אִית לֵהּ גּוּפָא וְאִינּוּן פִּקּוּדֵי אוֹרַיְתָא דְּאִיקְרוּן גּוּפֵי תּוֹרָה

(וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מַעֲלַת גְּדֻלַּת הָאָדָם, שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק וְחָכָם אֲמִתִּי שֶׁזּוֹכֶה לְהַעֲלוֹתוֹ מִנְּפִילָתוֹ וִירִידָתוֹ, וְלַהֲפֹךְ אוֹתוֹ מִגַּשְׁמִי לְרוּחָנִי, מִגּוּף לִנְשָׁמָה, עַד שֶׁגַּם הוּא נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגוּפוֹ נִזְדַּכֵּךְ כְּדֶגֶמֶת דִּלְעֵילָא, עַד שֶׁבְּאִיתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִיתְעַר דִּלְעֵילָא, כִּי בְּאֵיבָרָיו הַגַּשְׁמִיִּים מִתְלַבְּשִׁים הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְכָל זֶה תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְדַוַ״ק).

(עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׂגָתוֹ בְּמַאֲמָר): וְזֶה שֶׁמְּבִיא בְּתַעֲנִית (כג:): מַעֲשֶׂה דְּרַבִּי יוֹנָה, כַּד הֲוָה אִיצְטְרִיךְ עַלְמָא לְמִיטְרָא — כְּשֶׁהָיָה הָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, אָמַר: אֵזִיל וְאֵיתֵי בְּזוּזָא עִבּוּרָא — אֵלֵךְ וְאָבִיא בְּזוּז תְּבוּאָה, וַהֲוֵי קָאֵי בְּאַתְרָא עַמִּיקֵי — וְהֶעֱמִיד אֶת עַצְמוֹ בְּמָקוֹם עָמֹק, בְּאַתְרָא צְנִיעָא — וּבְמָקוֹם צָנוּעַ, מִיכְסֵי שַׂקָּא — מְכֻסֶּה עִם שַׂק (וְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא), וְעַל־יְדֵי־זֶה וְאָתֵי מִיטְרָא — בָּא מָטָר (וּמְפָרְשׁוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל): כַּד הֲוָה מִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְמִטְרָא, הַיְנוּ לַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב): ״יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי״ (עַיֵּן יַלְקוּט הַאֲזִינוּ, רֶמֶז תתקמב): אֵין לִקְחִי אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ד, ב): ״כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם״ וְכוּ׳; ׳כַּמָּטָר׳ — מַה מָּטָר חַיִּים לָעוֹלָם אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חַיִּים לָעוֹלָם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; אָמַר, אֵזִיל וְאֵיתֵי בְּזוּזָא עִבּוּרָא. עִיבּוּר זֶה בְּחִינַת ע״ב רי״ו; הַיְנוּ שֶׁתִּבַּת עִיבּוּר יְכוֹלִים לְחַלֵּק אוֹתָהּ לִשְׁתֵּי תֵּבוֹת: ע״ב רי״ו, ע״ב הוּא שִׁפּוּד, כִּי ע״ב עוֹלֶה חֵסֶ״ד שֶׁהוּא בְּסוֹד מַיִם, רי״ו זֶה בְּחִינַת חֲמִימוּת, כִּי רי״ו עוֹלֶה גְּבוּרָ״ה שֶׁהִיא בְּסוֹד אֵשׁ. בְּזוּזָא — זֶה בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן, הַיְנוּ דְּאָזֵל לְשַׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ״ל; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשְׂגָּחָה שְׁלֵמָה שֶׁהִיא הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה דֶּרֶךְ טַנְתְּ״א שֶׁהִיא הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת כַּנַּ״ל, אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, לָכֵן כְּשֶׁרַבִּי יוֹנָה רָאָה שֶׁהָעוֹלָם צְרִיכִין לְמָטָר שֶׁהוּא תּוֹרָה, אָמַר: אֵזִיל וְאֵלֵךְ וְאֵיתֵי בְּזוּזָא וְאָבִיא כֶּסֶף; הַיְנוּ שֶׁאֶשְׁבֹּר קֹדֶם תַּאֲוַת מָמוֹן, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי עִיבּוּ״ר שֶׁהוּא שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ע״ב רי״ו, הַיְנוּ חֶסֶד שֶׁהוּא שִׁפּוּד וְקֵרוּר, אֶת רי״ו שֶׁהוּא הַחֲמִימוּת הַבּוֹעֶרֶת בָּאָדָם לְתַאֲוַת מָמוֹן. וַהֲוָה קָאֵי בְּאַתְרָא עַמִּיקֵי — עַל־יְדֵי שֶׁשִּׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן זָכָה לְהַגִּיעַ לְאַתְרָא עַמִּיקֵי, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד, הַיְנוּ שֶׁחֶסֶד נִקְרָא לְשׁוֹן עָמֹק. וּמֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים:

הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת:

וְזֶה שֶׁמְּבִיא בְּתַעֲנִית (כג:) **מַעֲשֶׂה דְּרַבִּי יוֹנָה: ׳כַּד הֲוָה אִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְמִטְרָא, אָמַר: אֵזִיל וְאֵיתֵי בְּזוּזָא עִבּוּרָא. וַהֲוֵי קָאֵי בְּאַתְרָא עַמִּיקֵי, בְּאַתְרָא צְנִיעָא, מְכְסֵי שַׂקָּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה וְאָתֵי מִטְרָא׳:**

׳כַּד הֲוָה מִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְמִטְרָא׳, הַיְנוּ לַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב): **״יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי״.**

׳אָמַר: אֵזִיל וְאֵיתֵי בְּזוּזָא עִבּוּרָא׳, ׳עִיבּוּר׳, זֶה בְּחִינַת ע״ב רי״ו. ע״ב, הוּא שִׁפּוּד, רי״ו, זֶה בְּחִינַת חֲמִימוּת. ׳בְּזוּזָא׳, זֶה בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן, הַיְנוּ דַּאָזֵל לְשַׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ״ל.

׳וַהֲוָה קָאֵי בְּאַתְרָא עַמִּיקֵי׳, עַל־יְדֵי שֶׁשִּׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן זָכָה לְ׳אַתְרָא עַמִּיקֵי׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד, ׳כְּמַרְאֵה הַחַמָּה

כְּמַרְאֵה הַחַמָּה עֲמֻקָּה מִן הַצֵּל (שְׁבוּעוֹת ו:) הַיְנוּ עַל פָּסוּק (וַיִּקְרָא יג, כה): ״וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן הָעוֹר״ פֵּרוּשׁ עָמֹק, נִרְאִית כַּעֲמֻקָּה, כְּמַרְאֵה חַמָּה הָעֲמֻקָּה מִן הַצֵּל, הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ צֵל מִצַּד אֶחָד וּמִצַּד הַשֵּׁנִי זוֹרֵחַ הַחַמָּה, נִרְאֶה מְקוֹם הַחַמָּה עֲמֻקָּה מִן הַצֵּל, וְהִנֵּה וְחֶסֶד הוּא אוֹר יוֹם, שֶׁהוּא הַחַמָּה הַמְאִיר בַּיּוֹם, וְיוֹם הוּא חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מב, ט): ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״; נִמְצָא, שֶׁחַמָּה שֶׁנִּרְאֵית עָמֹק מִן הַצֵּל הִיא נִקְרֵאת חֶסֶד, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁרָצָה רַבִּי יוֹנָה לְשַׁבֵּחַ חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן עָמֹק בְּמָקוֹם שֶׁהוּא חֶסֶד, וְעַל־יְדֵי־זֶה שָׁבַר תַּאֲוַת מָמוֹן, וְעַל־יְדֵי חֶסֶד הַזֶּה שֶׁעָמַד בְּתוֹכוֹ זָכָה לִבְנִין הַבַּיִת, לִבְחִינַת שֵׂכֶל כַּנַּ״ל; כִּי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּחִינַת שֵׂכֶל וְדַעַת, כִּי (בְּרָכוֹת לג.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו; וְזֶה אַתְרָא צְנִיעָא, שֶׁעָמַד בְּמָקוֹם צָנוּעַ, מְרַמֵּז שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יא, ב): ״וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה״; כִּי הַחָכְמָה יוֹצֵאת מִמָּקוֹם צָנוּעַ דַּיְקָא שֶׁהִיא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בִּנְיַן הַדַּעַת, שֶׁשָּׁם הַתּוֹרָה [(עֵין יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): בְּרִית כְּרוּתָה הִיא, הַיָּגֵעַ בְּתַלְמוּדוֹ בְּצִנְעָא לֹא בְּמְהֵרָה הוּא שׁוֹכֵחַ, מַה טַּעַם ״וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה״]. וַהֲוָה מִיכְסֵי שַׁקָּא, כִּסָּה אֶת עַצְמוֹ עִם שַׂק שֶׁהֵם הַנְּפָשׁוֹת, כִּי שַׂ״ק עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה ת׳ כְּנֶגֶד הַת׳ עָלְמִין דְּכִסּוּפִין, שֶׁזּוֹכִים אֵלֶיהָ כָּל הַנְּפָשׁוֹת, וְכָל זֶה בְּחִינַת לְקִיחַת הַנְּפָשׁוֹת לְהַעֲלוֹת אוֹתָם כַּנַּ״ל; הַיְנוּ כְּשֶׁרוֹצֶה הֶחָכָם לְגַלּוֹת תּוֹרָה, הוּא לוֹקֵחַ אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת וּמְקַבְּצָם יַחַד, בִּבְחִינַת ״וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״, וּכְלָלִיּוּת הַנְּפָשׁוֹת הֵם מְכֻנִּים בְּשֵׁם שַׂק, כִּי הֵם מִתְעַדְּנִים מִשַּׁקָּיָא דְּנַחְלָא, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה נח, יא): ״וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ״; הַיְנוּ שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שָׁרְשׁוֹ מֵהָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹרֶדֶת הַתּוֹרָה, בִּבְחִינַת טַנְתְּ״א, וְכָל עוֹלָם כָּלוּל מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכָל אֶחָד מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת כָּלוּל גַּם מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת. נִמְצָא, שֶׁבְּכָל עוֹלָם יֵשׁ מֵאָה, וּכְנֶגֶד הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת יֵשׁ אַרְבַּע מֵאוֹת עָלְמִין דְּכִסּוּפִין, וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם, שֶׁהוּא שׁוֹבֵר אֶצְלוֹ אֶת חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְעַנֵּג וְיִשְׂתַּעֲשַׁע וְיִתְעַדֵּן מִנַּחְלָא עֲמִיקָא וּטְמִירָא, הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁמַּעֲלֵהוּ שָׁם הֶחָכָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה וְאָתֵי מִטְרָא — שֶׁהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה בִּבְחִינַת ״וַיֹּרֶד עֵז מִבְטֶחָה״; כִּי יֵשׁ בְּכֹחַ הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק לַעֲלוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעִמְקֵי עֲמָקִים הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אֶל תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִין וְהָעֹנֶג וְהַשַּׁעֲשׁוּעַ בְּהֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, א) ״אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים״; דְּבַעְיָא לְהַשְׁקָאָה מְשַׁקְיוּ דְּנַחְלָא עֲמִיקָא מַבּוּעָא דְּנַחְלָא

עֲמֻקָּה מִן הַצֵּל׳ (שְׁבוּעוֹת ו:), **וְחֶסֶד הוּא אוֹר יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים מב): **״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״. וְעַל־יְדֵי הַחֶסֶד זָכָה לִבְנִין הַבַּיִת, לִבְחִינַת שֵׂכֶל כַּנַּ״ל, וְזֶה: ׳אַתְרָא צְנִיעָא׳, שֶׁהוּא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי יא): **״וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה״.**

׳וַהֲוָה מִכְסֵי שַׁקָּא׳, זֶה בְּחִינַת לְקִיחַת הַנְּפָשׁוֹת לְהַעֲלוֹת אוֹתָם, כַּנַּ״ל: ״וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״, וּכְלָלִיּוּת הַנְּפָשׁוֹת הֵם מְכֻנִּים בְּשֵׁם שַׂק, כִּי הֵם מִתְעַדְּנִים מִשַּׁקְיָא דְּנַחְלָא, בִּבְחִינַת ״וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ״, וְעַל־יְדֵי־זֶה: ׳וְאָתֵי מִטְרָא׳, שֶׁהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה, בִּבְחִינַת ״וַיֹּרֶד עֵז מִבְטֶחָה״:

(זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיֵּחִי רכא.), שֶׁזֶּה סוֹד שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, דְּקַיְמָא בַּעֲמִיקְתָּא דִּכְלָּה, מָאן אִינּוּן עֲמָקִים, כְּמַה דְּאָמַר (תְּהִלִּים קל, א): ״מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ הַוָי״ה״, חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, חֲבַצֶּלֶת מֵהַהִיא אֲתַר דְּשַׁקְיוּ דְּנַחֲלִין נָפְקִין וְלָא פָּסְקִין לְעַלְמִין וְכוּ׳, מֵהַאי אֲתַר דְּאִיקְרֵי עֲמוּקָא דִּכְלָא סָתִים מִכָּל סִטְרִין, עַיִן שָׁם. (וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל עִמֶּק הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר עַל דְּבָרָיו נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ז, כד): ״וְעָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ״; שֶׁהֵם (מִשְׁלֵי יח, ד): ״מַיִם עֲמֻקִּים דִּבְרֵי פִי אִישׁ נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה״, ״מַיִם עֲמֻקִּים״ דַּיְקָא, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם זוֹכִים לִשְׁבֹּר אֶת תַּאֲוַת מָמוֹן לְגַמְרֵי, שֶׁהוּא סוֹד ׳אַתְרָא עֲמִיקֵי׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִין תּוֹרָה בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה סוֹד (יְהוֹשֻׁעַ ח, ט): ״וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם וְגוֹ׳ בְּתוֹךְ הָעֵמֶק״ וְגוֹ׳. וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין סג:): מְלַמֵּד שֶׁלָּן בְּעֶמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה. וּבָזֶה תָּבִין גַּם עִנְיַן עָכָן שֶׁמָּעַל בַּחֵרֶם, וְנָפַל אֶל תַּאֲוַת מָמוֹן, ״וּלְקָחוֹ יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת אַדֶּרֶת וְגוֹ׳ וַיַּעֲלוּ אוֹתָם עֵמֶק עָכוֹר וְגוֹ׳ וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אוֹתָם בָּאֲבָנִים וְגוֹ׳, עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק עָכוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה״. הִפּוּךְ שִׁבּוּר תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהִיא אַתְרָא עֲמִיקָא, וְהוּא לְכִלֵּךְ אֶת הַמָּקוֹם, וְעַל־כֵּן נִקְרָא מְקוֹמוֹ עֵמֶק עָכוֹר, וְהָבֵן).

ו) אַךְ צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְאֹד, וְלַחֲזֹר אַחַר חָכָם כָּזֶה, וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא חָכָם כָּזֶה, שֶׁיְקַבֵּץ הַנְּפָשׁוֹת בִּבְחִינַת: ״וּלְקֹחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״, וְיַעֲלֶה אוֹתָם וְיוֹרֵד עִמָּהֶם תּוֹרָה. כִּי גַּם הֶחָכָם בְּעַצְמוֹ אִי־אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה זֹאת בְּשֵׂכֶל אֶחָד, כִּי הֵם שְׁנֵי שִׂכְלִיִּים: מַה שֶּׁמְּקַבֵּץ הַנְּפָשׁוֹת הוּא שֵׂכֶל אֶחָד, וּמַה שֶּׁמַּעֲלֶה אוֹתָם וּמוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה הוּא שֵׂכֶל אַחֵר. וְזֶה בְּחִינַת שִׁי״ן שֶׁל

**וְלַחֲזֹר אַחַר חָכָם כָּזֶה, שֶׁיּוּכַל לְהַעֲלוֹת גַּם נַפְשׁוֹ הַפְּגוּמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהוֹרִיד עִמּוֹ תּוֹרָה? כִּי גַּם הֶחָכָם בְּעַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת זֹאת בְּשֵׂכֶל אֶחָד, מֵעִמֶּק הַמַּשָּׂג וּמִקְצַר הַמַּשִּׂיג, כִּי הֵם שְׁנֵי שִׂכְלִיִּים, הַיְנוּ מַה שֶּׁמְּקַבֵּץ הַנְּפָשׁוֹת הוּא שֵׂכֶל אֶחָד, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת מֻמְחֶה וְאוּמָן נִפְלָא לְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת חָכְמָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים וְשִׂכְלִיִּים, עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֶל שֵׂכֶל הָאָדָם, וּלְקַבֵּץ אֶת פְּזוּרֵי נַפְשׁוֹ שֶׁנִּתְפַּזֵּר וְנִתְחַלֵּק מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו, וְהוּא צָרִיךְ לְקַבְּצָם יַחַד, לְבָרֵר אֶת הָרָצוֹן טוֹב מֵהָרָצוֹן רַע, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים אֵלָיו, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה רָצוֹן טוֹב, וְהוּא צָרִיךְ לְקַבֵּץ אֶת הָרָצוֹן טוֹב, וּלְבָרֵר מֵהָרָצוֹן רַע כַּנַּ״ל. וּמַה שֶּׁמַּעֲלֶה אוֹתָם וּמוֹרִיד עִמָּהֶם בְּחִינַת שִׁי״ן שֶׁל אַחֵר. וְאַחַר־כָּךְ לְהַעֲלוֹתָם בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם רָצוֹן וּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה רַק לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַחַר־כָּךְ לֵירֵד עִמָּהֶם בְּהִתְלַבְּשׁוּת תּוֹרָה, זֶה שֵׂכֶל נִפְלָא מְאֹד מְאֹד אֵיךְ הֶחָכָם זוֹכֶה לָזֶה, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר זָכוּ לִמְצֹא אֶת הֶחָכָם וְהָרַב הָאֱמֶת, צְרִיכִין עֲדַיִן לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה רַחֲמִים שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, כִּי בְּנָקֵל לְהַטְעוֹת עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי כְּבָר יוֹדֵעַ מֵהָרַב וְהֶחָכָם הָאֲמִתִּי כְּבָר בָּאתִי לְתִקּוּנִי. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין הַרְבֵּה רַחֲמִים וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיְקַבֵּץ הֶחָכָם אֶת נַפְשׁוֹ הַמְפֻזֶּרֶת וְאֶת רְצוֹנוֹתָיו הַפְּגוּמִים, וּלְבָרֵר מֵהֶם אֶת הָרְצוֹנוֹת טוֹבִים, אֲשֶׁר עַל זֶה בְּעַצְמוֹ צְרִיכִין יְגִיעוֹת רַבּוֹת, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁהֶחָכָם יְקַבֵּץ אֶת פְּזוּרֵי נַפְשׁוֹ בְּשֵׂכֶל נִפְלָא שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ, וּכְשֶׁכְּבָר זָכָה לְהַגִּיעַ

אֶל הַשֵּׂכֶל הַזֶּה, שֶׁהֶחָכָם מְקַבֵּץ אֶת נַפְשׁוֹ הַמְפֻזֶּרֶת וּמְבָרֵר אֶת הָרְצוֹנוֹת טוֹבִים מֵהָרְצוֹנוֹת רָעִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ וּבִפְרָט בְּתַאֲוַת מָמוֹן, אָז עַדַיִן צָרִיךְ רַחֲמִים רַבִּים שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיַּעֲלֶה אוֹתוֹ הֶחָכָם בְּשֵׂכֶל הַגָּבוֹהַ מִזֶּה, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בְּהֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיַשְׁבִּיעַ נַפְשׁוֹ בְּצַחְצָחוֹת אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיֵרֵד עִם תּוֹרָה. (עַכְשָׁו יְגַלֶּה שֶׁשְּׁנֵי שִׂכְלִיִּים הָאֵלּוּ הֵם בְּסוֹד שְׁנֵי שִׁינַיִם הַחֲקוּקִים בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ); וְזֶה בְּחִינַת שִׁין שֶׁל שְׁלשָׁה רָאשִׁים וְשִׁין שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים, הַחֲקוּקִים בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהַשְּׁנֵי שִׁינִין הֵם הַשְּׁנֵי שִׂכְלִיִּים, שֶׁהֵם נֶגֶד שְׁתֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת: מֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה וּמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה (עַיִן זֹהַר חַיֵּי־שָׂרָה קכט:) טַעֲמָא דִּתְפִלִּין וְכוּ׳ דְּגַמָּא דִּרְתִיכֵי עִלָּאָה וּרְתִיכֵי תַּתָּאָה וְכוּ׳, רָזָא דְּשִׁין דִּתְלַת כְּתִרִין וְשִׁין דְּאַרְבַּע כְּתִרִין וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם).

(וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת קִשְׁרֵי דְּבָרָיו עִם מַה שֶּׁהִתְחִיל, לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה שֶׁהִיא בְּסוֹד הַתְּפִלִּין, שֶׁהִיא סִימָן עַל דְּבֵקוּת (עַיֵּן לְקַמָּן, סִימָן לח), וְלָמְדוּ קַל וָחֹמֶר מִצִּיץ (שַׁבָּת יב.) מִלְּשׁוֹן (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ט): ״מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים״, לְשׁוֹן הַבָּטָה, וְעַל דֶּרֶךְ עֵינֵיהוּ מִיטַייְפִין (בָּבָא קַמָּא צב:) — לְשׁוֹן טוֹטָפוֹת, (שְׁמוֹת יג, טז): ״וּלְטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ״ וְגוֹ׳, שֶׁמִּשָּׁם גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת יא.); הֵקֵשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לִתְפִלִּין, שֶׁזֶּה סוֹד אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה שִׁין שֶׁל שְׁלשָׁה רָאשִׁים סוֹד שָׁלֹשׁ רֹאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק, הַמִּתְלַבְּשִׁים בְּאַרְבָּעָה מֹחִין, שֶׁכָּל זֶה סוֹד מ״שֶׁ״ה׳ הַמַּמְשִׁיךְ אֶת הַתּוֹרָה, ש׳ — הֵם שְׁלשָׁה קַוִּין, מ׳ — הֵם אַרְבָּעָה קַוִּין, ה׳ — חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, שֶׁכָּל זֶה נִרְמָז בְּתֵבַת מֹשֶׁ״ה, שֶׁהוּא גִּימַטְרִיָּה שָׁכָךְ״ה, שֶׁמְּשַׁכֵּךְ תַּאֲוַת מָמוֹן, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בִּתְפִלִּין (דְּבָרִים כח, י): ״וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם הֻוָ״ה״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת לה:): אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם בְּסוֹד רְאִיָּה שֶׁהוּא הַהַשְׁגָּחָה, כִּי כֹּחַ הָרְאוּת יֵשׁ בּוֹ אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר שֶׁזֶּה הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה כַּנַּ״ל, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַתּוֹרָה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב א׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קַיְּמוּ מִצְוַת תְּפִלִּין, וּמַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם יְגֵעִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה עַיֵּן שָׁם).

שְׁלשָׁה רָאשִׁים וְשִׁי״ן שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים, שֶׁהַשְּׁנֵי שִׁינִי״ן הֵם הַשְּׁנֵי שִׂכְלִיִּים:

וְזֶה פְּרוֹשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר־בַּר־חָנָה: אִשְׁתָּעוּ לִי נְחוּתֵי יַמָּא: בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי, וְרוּמְיָא דְּגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי. זִמְנָא חָדָא הֲווֹ אָזְלִינַן בְּאוֹרְחָא, וּדְלִינַן גַּלָּא, עַד דַּחֲזִינַן בֵּי מַרְבַּעְתָּא דְּכוֹכְבָא זוּטָא, דַּהֲווֹ כְּמִבְזַר אַרְבְּעִין גְּרִיוָא בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא, וְאִי דְּלִינַן טְפֵי, הֲוָה מַקְלִינַן מֵהַבְלָא. וְרָמְיָא וְזֶה פְּרוּשׁ עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְפָרֵשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה; **אָמַר רַבָּה בַּר חָנָה: אִישְׁתָּעוּ לִי נְחוּתֵי יַמָּא** — סִפְּרוּ לִי אֵלּוּ יוֹרְדֵי הַיָּם, **בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי** — בֵּין גַּל לְגַל הָיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת, **וְרוּמְיָא דְּגַלָּא** — וְגֹבַהּ הַגַּל, **תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי** — הָיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת. **זִמְנָא חָדָא** — פַּעַם אַחַת **הֲווֹ אָזְלִינַן בְּאוֹרְחָא** — הָלַכְנוּ בַּדֶּרֶךְ, **וּדְלִינַן גַּלָּא** — הִגְבִּיהַּ אוֹתָנוּ הַגַּל, **עַד דַּחֲזִינַן** — עַד שֶׁרָאִינוּ, **בֵּי מַרְבַּעְתָּא** — מָקוֹם שֶׁמַּנַּח, **דְּכוֹכְבָא זוּטָא** — שֶׁל כּוֹכָב קָטָן, **דַּהֲווֹ כְּמִבְזַר** — הָיָה כִּמְקוֹם גֹּדֶל זְרִיעַת **אַרְבְּעִין גְּרִיוָא** — אַרְבָּעִים כּוֹר, **בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא** — זְרִיעַת הַחַרְדָּל; **וְאִי דְּלִינַן טְפֵי** — וְאִם

הָיִינוּ עוֹלִין קְצָת יוֹתֵר, הֲוָה מַקְלִינָן מֵהַבְלָא — הָיִינוּ נִשְׁרָפִין מֵחֹם הַכּוֹכָב, וְרָמְיָא לָהּ גַּלָּא קָלָא לַחֲבֶרְתָּהּ — וְהִגְבִּיהַּ הַגַּל קוֹלָהּ לְגַל הַשֵּׁנִיָּה, וְאָמְרָה לָהּ: חֲבֶרְתִּי, מִי שַׁבְקִית מִידֵי בְּעַלְמָא דְּלָא שַׁטְפִית? — הַאִם הִשְׁאַרְתְּ מַשֶּׁהוּ בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נִשְׁטָף? וְנֵיתֵי אֲנָא וְנֵיחַרְבֵּהּ — אָבוֹא אֲנִי וְאַחֲרִיבוֹ. אָמְרָה לָהּ — הִשִּׁיבָה הַגַּל הַשֵּׁנִיָּה, פּוּק חֲזֵי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ — צְאוּ וּרְאוּ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דַּאֲפִלּוּ כְּמִלָּא חוּטָא דְּחָלָא לֵית דְּעָבַר — אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא רֹחַב הַחוּט אֵינִי יָכוֹל לָצֵאת חוּץ מֵהַחֹל, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ה, כב): ״הָאוֹתִי לֹא תִירָאוּ נְאֻם ה׳ אִם מִפָּנַי לֹא תָחִילוּ, אֲשֶׁר שַׂמְתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם חָק עוֹלָם וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ וְלֹא יוּכָלוּ וְהָמוּ גַּלָּיו וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ״.

נְחוּתֵי יַמָּא אִלּוּ הֵם הַחֲכָמִים שֶׁיּוֹרְדִים לְיַם הַחָכְמָה, הַיְנוּ מַמְשִׁיכֵי יַמָּא דְּאוֹרַיְתָא לְזֶה הָעוֹלָם, בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא — בֵּין נֶפֶשׁ לְנֶפֶשׁ, כִּי יֵשׁ לְכָל אֶחָד שְׁתֵּי נְפָשׁוֹת שֶׁהֵם שְׁנֵי רְצוֹנוֹת, רָצוֹן טוֹב כְּנֶגֶד נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִי שֶׁבּוֹ, וְרָצוֹן רַע כְּנֶגֶד נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁבּוֹ (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ אַחֲרֵי ע:), וְהֶחָכָם לוֹקֵחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא הָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם שֶׁבָּא אֵלָיו וּמַעֲלֵהוּ וּמְבָרְרוֹ, תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁין הַנַּ״ל, הַיְנוּ הַשֵּׂכֶל שֶׁמְּקַבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת יַחַד וּמְבָרְרָם, הַיְנוּ אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב מֵהָרָצוֹן הָרָע, זֶה בְּחִינַת שִׁין אַחַת שֶׁל שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים, וְהַשִּׁין נִקְרֵאת תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי, וְרוֹמְיָא דְּגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁין שְׁנִיָּה הַנַּ״ל, הַיְנוּ הַשֵּׂכֶל שֶׁמַּעֲלֶה אֶת הַנְּפָשׁוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וּמוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה שֶׁזֶּה ׳וְרוֹמְיָא דְּגַלָּא׳ — לְשׁוֹן גֹּבַהּ הַגַּל, הַנֶּפֶשׁ שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ עַד רוֹם מַעֲלָתָהּ וּמוֹרִיד עִמָּהּ תּוֹרָה, זֶה בְּחִינַת שִׁין שְׁנִיָּה שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים (**הַיְנוּ בְּחִינַת שְׁנֵי הַשְּׂכָלִיִּים הַנַּ״ל, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל שֶׁל קִבּוּץ הַנְּפָשׁוֹת וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל**

לָהּ גַּלָּא קָלָא לַחֲבֶרְתָּהּ וְאָמְרָה לָהּ: חֲבֶרְתִּי, מִי שַׁבְקִית מִידֵי בְּעַלְמָא דְּלָא שַׁטְפִית, וְנֵיתֵי אֲנָא וְנִחַרְבֵּהּ. אָמְרָה לָהּ: פּוּק חֲזֵי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ, דַּאֲפִלּוּ כְּמִלָּא חוּטָא דְּחָלָא לֵית דְּעָבַר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הָאוֹתִי לֹא תִירָאוּ נְאֻם ה׳״׳ וְכוּ׳:

רַשְׁבַּ״ם:

בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא וְכוּ׳. מְשׁוּם דְּקָאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ: ׳וְרָמָא גַּלָּא קָלָא לְחַבְרֵהּ׳, אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן דְּמִשְּׁלֹשׁ־מֵאוֹת פַּרְסֵי שָׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ: **דִּלְינַן גַּלָּא.** יוֹתֵר מִשִּׁעוּר גָּבְהוֹ הִשְׁלִיכָנוּ לְמַעְלָה עַד לָרָקִיעַ. אִי נָמֵי, הַבְלָא דְּרָקִיעַ נְפִישׁ עַד מַהֲלַךְ קָרוֹב לְת״ק שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ מִן הָרָקִיעַ לָאָרֶץ: **מַרְבַּעְתָּא.** שְׁכִיבָא: **דְּכוֹכָבָא זוּטָא.** כּוֹכָב קָטָן שֶׁבְּקַטָנִים: **בִּזְרָא.** בֵּית זֶרַע, אַרְבָּעִים כּוֹר שֶׁל חַרְדָּל, דִּנְפִישֵׁי מִכָּל שְׁאָר זְרָעִים: **מַקְלִינַן מֵהַבְלָא.** נִשְׁרָפִין מֵחֹם הַכּוֹכָב: **וְרָמָא לֵהּ גַּלָּא.** נָתַן קוֹלוֹ, כְּלוֹמַר, צָעַק, כְּדֶגְמַת: ״תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל״ וְגוֹ׳, וְשָׁמָא הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם הֵם: **שַׁבְקִית מִידֵי בְּעַלְמָא וְכוּ׳.** מִפְּנֵי שֶׁהִגְבִּיהַּ כָּל־כָּךְ, הָיָה סָבוּר שֶׁיָּצָא חוּץ לִשְׁפַּת הַיָּם וְשָׁטַף אֶת הָעוֹלָם: **וְנִחַרְבֵּהּ.** מִפְּנֵי עָוֹן הַדּוֹר: **אָמַר לֵהּ.** גַּלָּא לְחַבְרֵהּ: **פּוּק חֲזֵי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ וְכוּ׳.** כְּלוֹמַר, אֵין לִי רְשׁוּת לָצֵאת: **כְּמִלָּא חוּטָא דְּחָלָא.** כְּמִלֹּא רֹחַב הַחוּט אֵינִי יָכוֹל לָצֵאת חוּץ מִן הַחוֹל: **שֶׁנֶּאֱמַר: ״הָאוֹתִי לֹא תִירָאוּ״.** תַּלְמוּדָא קָאָמַר לַהּ:

׳נְחוּתֵי יַמָּא׳, הַיְנוּ מַמְשִׁיכֵי יַמָּא דְּאוֹרַיְתָא לְזֶה הָעוֹלָם. ׳בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁי״ן הַנַּ״ל. ׳וְרוֹמְיָא דְּגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁי״ן שְׁנִיָּה הַנַּ״ל, (הַיְנוּ בְּחִינַת שְׁנֵי הַשְּׂכָלִיִּים הַנַּ״ל, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל שֶׁל קִבּוּץ הַנְּפָשׁוֹת, וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל הָעֲלָאַת

הַעֲלָאַת הַנְּפָשׁוֹת לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה, שֶׁאֵלּוּ שְׁנֵי הַשְּׂכָלִיִּים שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא חָכָם הָאֱמֶת הֵם בְּחִינַת שְׁנֵי שִׁינַיִן כַּנַּ״ל). וְהַגַּלִּים הֵם הַנְּפָשׁוֹת, כִּי טֶבַע הַנְּפָשׁוֹת שֶׁמַּגְבִּיהִים אֶת עַצְמָם לְשָׂרְשָׁם, כְּמוֹ הַגַּל הַזֶּה שֶׁטָּבְעוֹ מַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ, וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה י, ל): ״צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים״, שֶׁהִיא בַּת אֲבָהָן (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וַיֵּחִי רמט:): הַאי קְרָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִיתְמַר בְּגִין דְּאִיהִי מְשַׁבְּחַת לֵהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקָלָא מְשַׁבְּחָא וְעַל דָּא צַהֲלִי קוֹלֵךְ, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מִשְׁתּוֹקֶקֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ בְּקוֹלוֹ (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל סַנְהֶדְרִין צד:) נָבִיא הוּא דְּקָאֲמַר לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: ״צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים״, בְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעָשׂוּ מִצְוֹות כְּגַלֵּי הַיָּם), בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא אִלּוּ הַחָכְמִים שֶׁהֵם בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא, בֵּין שְׁתֵּי הַנְּפָשׁוֹת, הַיְנוּ מְחַבְּרִים כָּל הַנְּפָשׁוֹת, בִּבְחִינַת ״וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״; כִּי כָּל אִלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַבָּאִים לַחֻכַּם הַדּוֹר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן, וְהַצַּדִּיק לוֹקֵחַ אֶת כָּל הָרְצוֹנוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי — שֶׁהִיא בְּחִינַת שִׁין אַחַת, שֶׁבָּזֶה הַשֵּׂכֶל הוּא מְקַבֵּץ הַנְּפָשׁוֹת יַחַד, וְרוֹמְיָא דְּגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי — הַיְנוּ לְהַעֲלוֹת הַנְּפָשׁוֹת זֶה בְּחִינַת שִׁין אַחֶרֶת, שֶׁזֶּה לְשׁוֹן ׳וְרוֹמְיָא׳, שֶׁהוּא לְשׁוֹן גְּבַהּ וְהַעֲלָאָה, וּפוֹתֵחַ לָהֶם שָׁם תּוֹרָה, שֶׁזֶּה סוֹד (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, יב): ״גַּל נָעוּל״, שֶׁמְּרַמֵּז עַל עַלְמָא דְּאָתֵי, וְהֶחָכָם פּוֹתֵחַ לַנְּפָשׁוֹת שְׁבִילִין, וּמְגַלֶּה לָהֶם תִּלֵּי תִּלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת (עַיֵּן בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן טו): מַה גַּלִּים הַלָּלוּ בֵּין גַּל גָּדוֹל לְגַל גָּדוֹל גַּלִּים קְטַנִּים, כָּךְ בֵּין כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר פָּרָשִׁיּוֹתֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה כְּתוּבִים, עַיֵּן שָׁם; זִימְנָא חָדָא אַזְלִינַן בְּאוֹרְחָא; הַיְנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ נִכְנָסְנוּ לְעוֹרֵר זִוּוּג הַנִּקְרָא אֹרַח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט, ג) ״אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ״, (עַיֵּן יַלְקוּט תְּהִלִּים, וַיִּמְז תתפז:): ״אָרְחִי״ — זֶה הָאִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר [בְּרֵאשִׁית יח, יא]: ״חָדַל לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֹרַח״, ״וְרִבְעִי״ — זֶה הָאִישׁ. מַהוּ ״זֵרִיתָ״? שֶׁהוּא זוֹרֵעַ אֶת הַזֶּרַע בִּמְעֵי הָאִשָּׁה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם); הַיְנוּ שֶׁהַתַּנָּא מְסַפֵּר שֶׁנִּכְנָסְנוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְקָרְבָּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹרֵר זִוּוּג בֵּין מֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה לְמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה וּדְלִינַן גַּלָּא, הַיְנוּ שֶׁדְּלִינַן הַנְּפָשׁוֹת הַנִּקְרָאִים גַּלִּים כַּנַּ״ל לְמַעְלָה, בִּבְחִינַת ״עִיר גִּבּוֹרִים עָלָה חָכָם״, שֶׁהוּא מְקַבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם לְמַעְלָה, בְּסוֹד: מַיִן נוּקְבִין, עַד דַּחֲזִינַן בֵּי מַרְבַּעְתָּא דְּכוֹכָבָא זוּטָא,

הַנְּפָשׁוֹת לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה, שֶׁאֵלּוּ שְׁנֵי הַשְּׂכָלִיִּים שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא חָכָם הָאֱמֶת הֵם בְּחִינַת שְׁנֵי שִׁינַיִן״ כַּנַּ״ל). וְהַגַּלִּים הֵם הַנְּפָשׁוֹת, בִּבְחִינַת ״צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים״, שֶׁהִיא ׳בַּת אֲבָהָן׳ (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל סַנְהֶדְרִין צד:).

׳בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא׳, אִלּוּ הַחָכְמִים שֶׁהֵם ׳בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא׳, הַיְנוּ מְחַבְּרִים כָּל הַנְּפָשׁוֹת, בִּבְחִינַת ״וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״. ׳תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי׳, שֶׁהִיא בְּחִינַת שִׁי״ן אַחַת. ׳וְרוֹמְיָא דְּגַלָּא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי׳, הַיְנוּ לְהַעֲלוֹת הַנְּפָשׁוֹת, זֶה בְּחִינַת שִׁי״ן אַחֶרֶת.

׳זִמְנָא חָדָא אַזְלִינַן בְּאוֹרְחָא׳, הַיְנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ נִכְנָסְנוּ לְעוֹרֵר זִוּוּג, הַנִּקְרָא אֹרַח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט): **״אָרְחִי וְרִבְעִי״. ׳וּדְלִינַן גַּלָּא׳, הַיְנוּ שֶׁדְּלִינַן הַנְּפָשׁוֹת לְמַעְלָה, בִּבְחִינַת ״עִיר גִּבּוֹרִים עָלָה חָכָם״. ׳עַד דַּחֲזִינַן**

הַיְנוּ שֶׁגָּרַמְנוּ זִוּוּגָא עִלָּאָה; שֶׁזֶּה סוֹד הַשִּׁין שֶׁל שִׁלְשָׁה רָאשִׁים שֶׁהִיא הַדַּעַת שֶׁנַּעֲשָׂה מִזִּוּוּג חָכְמָה וּבִינָה, שֶׁזֶּה מֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה מַרְבַּעְתָּא — זֶה בְּחִינַת זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אָרְחִי וְרִבְעִי״, שְׁכִינְתָּא נִקְרֵאת בְּשָׁעַת זִוּוּג כּוֹכָבָא זוּטָא, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּלָק דף קצא.): אִיתְעֲבִידַת נְקֻדָּה זְעִירָא מִגּוֹ רְחִימְתָּא, כְּדֵין אִיתְחַבְּרָא בְּבַעְלָהּ, עַיִן שָׁם; שֶׁזֶּה סוֹד הַיִּחוּד וְהַזִּוּוּג שֶׁנַּעֲשִׂים אֶחָד; כִּי מֵרֹב אַהֲבָה הֵם נִתְאַחֲדִין בְּיִחוּדָא שְׁלִים, בְּסוֹד (בְּרֵאשִׁית ב, כד): ״וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד״, שֶׁזֶּה סוֹד אוֹת י׳ נְקוּדָא זְעִירְתָּא שֶׁאֵינָהּ נִתְחַלֶּקֶת כְּלָל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת כַּיָּדוּעַ, וְזֶה כּוֹכָבָא זוּטָא, כּוֹכָב קָטָן שֶׁנִּדְמֶה לִנְקֻדָּה אַחַת בִּלְבָד, וַהֲוָה כְּמִבְזַר אַרְבְּעִין גְּרִיעָא בִּזְרַע דְּחַרְדְּלָא, וְהָיָה כְּמִקּוֹם גֹּדֶל זְרִיעַת אַרְבָּעִים כּוּר חַרְדַּל, הַיְנוּ שֶׁזֶּה סוֹד הַשִּׁין שֶׁל אַרְבַּע רָאשִׁים שֶׁהִיא הַדַּעַת, שֶׁנִּתְפַּתֵּחַ וְנוֹלָד חֶסֶד וּגְבוּרָה, שֶׁזֶּה מֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה, הַיְנוּ אַחַר שֶׁקִּבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת וְהֶעֱלָה אוֹתָם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בִּבְחִינַת: ״עִיר גִּבּוֹרִים עָלָה חָכָם״, אַחַר־כָּךְ הוּא יוֹרֵד עִמָּהֶם עִם תּוֹרָה, בִּבְחִינַת ״וַיֵּרֶד עִזִּי מִבְטֶחָה״, כִּי אַחַר בְּחִינַת שְׁאָר חֵיוָתָא שֶׁהֵם אַרְבָּעִים, עֲשָׂרָה לְכָל סְטַר, הַזִּוּוּג נַעֲשָׂה הַלֵּדָה (וּמַלְבִּישׁ אֶת זֶה בְּדֶרֶךְ סוֹד); כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פִּינְחָס דף רמט:): הַאי חַיָּה כַּד אִתְעַבְּרָא אִסְתַּתְּמַת וְלָא יְכִילַת לְאוֹלָדָא — יֵשׁ חַיָּה כְּשֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת נִסְתָּם רַחְמָהּ וְלֹא יְכוֹלָה לְהוֹלִיד, עַד דְּאַתְיָא נָחָשׁ וְנָשֵׁךְ בְּעֶרְיָתָא — עַד שֶׁבָּא נָחָשׁ וְנוֹשֵׁךְ בְּפֶתַח הָרֶחֶם, כְּדֵין אִתְפַּתְּחַת — אָז נִפְתָּח הָרֶחֶם, וְנָפֵק מִינָהּ דְּמָא — יוֹצֵא מִמֶּנָּה דָּם, וְהִיא שָׁתִית לִדְמָא — וְהִיא שׁוֹתָה הַדָּם, וְזֶה בְּחִינַת (הַיְנוּ אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁדִּבַּרְנוּ) בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא, הַיְנוּ בְּחִינַת טִפַּת דָּם כְּחַרְדָּל, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל דָּם נִדָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נִדָּה סו.): בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֶחָמִירוּ עַל עַצְמָם, שֶׁאֲפִלּוּ רוֹאוֹת טִפַּת דָּם כְּחַרְדָּל, יוֹשְׁבוֹת עֲלֵיהֶם ז׳ נְקִיִּים, דְּנָפֵק מִינָהּ, מֵחֲמַת הַנְּשִׁיכָה בְּבֵית הַזֶּרַע, שֶׁזֶּה נִקְרָא בִּזְרָא — פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל בֵּית זֶרַע, וְאַחַר־כָּךְ אוֹלִידַת. וּכְמוֹ־כֵן הִיא הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת לֵידָה, שֶׁבָּא אַחַר הַזִּוּוּג כַּנַּ״ל, וְהַתּוֹלָדָה הַזֹּאת הִיא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת הִיא הוֹלֶכֶת דֶּרֶךְ אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁבּוֹ יָשַׁב מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כד, יח): ״וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה״; הַיְנוּ שֶׁהֵם אַרְבָּעִים, עֲשָׂרָה לְכָל

בִּי מַרְבַּעְתָּא דְּכוֹכָבָא זוּטָא׳, הַיְנוּ שֶׁגָּרַמְנוּ זִוּוּגָא עִלָּאָה. ׳מַרְבַּעְתָּא׳, זֶה בְּחִינַת זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אָרְחִי וְרִבְעִי״. שְׁכִינְתָּא נִקְרֵאת בְּשָׁעַת זִוּוּג ׳כּוֹכָבָא זוּטָא׳, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּלָק קצא.): **׳אִתְעֲבִידַת נְקֻדָּה זְעִירָא מִגּוֹ רְחִימְתָּא, כְּדֵין אִתְחַבְּרָא בְּבַעְלָהּ׳, עַיִן שָׁם.**

׳וַהֲוָה כְּמִבְזַר אַרְבְּעִין גְּרִיעָא בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא׳, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פִּינְחָס רמט:): **׳הַאי חַיָּה כַּד אִתְעַבְּרָא, אִסְתַּתְּמַת וְלָא יְכִילַת לְאוֹלָדָא, עַד דְּאַתְיָא נָחָשׁ וְנָשִׁיךְ בְּעֶרְיָתָא, כְּדֵין אִתְפַּתְּחַת וְנָפֵיק מִינָהּ דָּמָא, וְהִיא שָׁתִית לִדְמָא׳, וְזֶה בְּחִינַת ׳בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא׳, הַיְנוּ בְּחִינַת טִפַּת דָּם כְּחַרְדָּל, דְּנָפֵיק מִינָהּ מֵחֲמַת הַנְּשִׁיכָה בְּבֵית הַזֶּרַע. ׳בִּזְרָא׳, פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳בֵּית זֶרַע׳. וְאַחַר־כָּךְ אוֹלִידַת, וְהַתּוֹלָדָה הַזֹּאת הִיא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת הִיא הוֹלֶכֶת דֶּרֶךְ אַרְבָּעִים יוֹם, הַיְנוּ בְּחִינַת ׳שְׁאָר חֵיוָתָא שֶׁהֵם אַרְבָּעִים, עֲשָׂרָה לְכָל סְטַר׳,**

סְטַר, כַּמּוּבָא שָׁם (בַּזֹּהַר הַנ״ל); הַיְנוּ שֶׁרַבֵּנוּ ז״ל מְקַשֵּׁר אֶת הֶמְשֵׁךְ הַזֹּהַר שֶׁמּוּבָא שָׁם, שֶׁגְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּי״ד בְּנִיסָן, וְיָדוּעַ אֲשֶׁר עִקַּר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״, וְזֶה י״ד דַּיְקָא, ד׳ מְרַמֶּזֶת עַל ד׳ חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּל אַחַת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר, וְזֶה י״ד דַּיְקָא, הַיְנוּ הַד׳ חַיּוֹת, שְׁאָר חֶיְתָּא, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים, עֲשָׂרָה לְכָל סְטַר כַּנַּ״ל; וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַרְבָּעִין גְּרִיעָא אַרְבָּעִים כּוּר, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת אַרְבָּעִין חֶיְתָּא הַיְנוּ הַד׳ חַיּוֹת, שֶׁכָּל אַחַת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל הַתּוֹרָה. רָצָה לוֹמַר, אֵיךְ הֶחָכָם מְקַבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת זוּוּג וְיִחוּד שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָם לִבְחִינַת עִבּוּר, וְאַחַר־כָּךְ מוֹלִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה, וְאַף שֶׁמִּקֹּדֶם נֶאֱחַז בָּהֶם הַנָּחָשׁ, שֶׁהוּא הָרְצוֹנוֹת רָעִים, שֶׁיֵּשׁ לְאֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁבָּאִים אֶל הֶחָכָם שֶׁמִּשָּׁם קְשֵׁי הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו, מֵחֲמַת הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת הַבָּאִים עַל דַּעַת הַמִּקָּרְבִים אֵלָיו, שֶׁזֶּה נְשִׁיכַת הַנָּחָשׁ, שֶׁנּוֹשֵׁךְ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עִם כָּל זֹאת גְּדֻלַּת הֶחָכָם כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲלוֹת אוֹתָם לְמָקוֹם שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָם, וּמְבָרֵר אֶת רְצוֹנוֹתֵיהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי הַנְּשִׁיכָה שֶׁל הַנָּחָשׁ, הוּא מוֹרִיד לָהֶם תּוֹרָה. וְהֵנֵּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז:): אַיָּלָה זוֹ רַחְמָהּ צַר, בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרַעַת לָלֶדֶת, אֲנִי מַזְמִין לָהּ דְּרָקוֹן (פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י נָחָשׁ) שֶׁמַּכִּישָׁהּ בְּבֵית הָרֶחֶם, וּמְתַרֶפָּה וְיוֹלֶדֶת, וְאִלְמָלֵא מַקְדִּים רָגַע אֶחָד אוֹ מְאַחֵר רָגַע אֶחָד מִיָּד מֵתָה. וְזֶה מוֹרֶה עַל גֹּדֶל הַהַשְׁגָּחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיּוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מָתַי לְהַזְמִין נָחָשׁ לִנְשֹׁךְ אֶת רֶחֶם הָאַיָּלָה, שֶׁכָּל זֶה מְרַמֵּז עַל הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (עֲרוּבִין נד:): מָה אַיָּלָה זוֹ רַחְמָהּ צַר וַחֲבִיבָה עַל בַּעְלָהּ כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִין עַל לוֹמְדֵיהֶם כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה הָרִאשׁוֹנָה, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קמו.): יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי פָּסְקָה זֵהֲמָתָן (שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם הַנָּחָשׁ); כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְסְקָה זֵהֲמַת הַנָּחָשׁ שֶׁהִטִּיל בְּחַוָּה, שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁאָמַר לָהּ (בְּרֵאשִׁית ג, ה): ״וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים״ (וּבָזֶה יִהְיֶה מְקֻשָּׁר סוֹד הַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַנַּ״ל אֶל מַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה).

כַּמּוּבָא שָׁם (בַּזֹּהַר הַנַּ״ל), **וְזֶה בְּחִינַת ׳אַרְבְּעִין גְּרִיעָא׳, בְּחִינַת אַרְבְּעִין חֶיְתָּא, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל הַתּוֹרָה:**

׳וְאִי דְּלֵינַן טָפֵי, הָוָה מַקְלִינַן מֵהַבְלָא׳, כִּי (קֹהֶלֶת ח): **״יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים״ וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי הַהֶבֶל הַזֶּה רַבִּים נִתְפַּקְּרוּ, שֶׁרוֹאִים ׳צַדִּיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ׳, ׳וְאִי דְּלֵינַן׳ הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת, אֲזַי**

וְאִי דְּלֵינַן טָפֵי — אִם הָיִינוּ עוֹלִין קְצָת יוֹתֵר,

הָוָה מַקְלִינַן מֵהַבְלָא — הָיִינוּ נִשְׁרָפִין מֵחֹם הַכּוֹכָב, כִּי (קֹהֶלֶת ח, יד): **״יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים״, וְעַל־יְדֵי הַהֶבֶל הַזֶּה רַבִּים נִתְפַּקְּרוּ. שֶׁרוֹאִים צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, שֶׁגַּם מֹשֶׁה נִתְקַשָּׁה בָּזֶה** (בְּרָכוֹת ז.). **וְאִי דְּלֵינַן הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת** — וְאִם הָיָה הֶחָכָם מְקַבֵּץ יוֹתֵר נְפָשׁוֹת וּמְקָרְבָן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָיוּ רוֹאִים אֶת שִׁנּוּי מַעֲשֵׂיהֶם, שִׁנּוּי דַּעְתָּם, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כא): כְּשֵׁם שֶׁאֵין פַּרְצוּפֵיהֶן שָׁוִין, כָּךְ אֵין דֵּעוֹתֵיהֶן שָׁווֹת; אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל כָּל

אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁלֹּא עוֹבֵר עַל זוּלָתוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כֹּחוֹ שֶׁל הֶחָכָם לְקַבְּצָם יַחַד וּלְהַגְבִּיהָם וּלְהַעֲלוֹתָם וּלְהוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה. אֲזַי בְּוַדַּאי הָוָה מַקְלִינַן — לְשׁוֹן קוֹלָא, מֵהַבְלָא — מֵהֶבֶל הַזֶּה, שֶׁמְּשָׁם בָּאִים הַקְּשָׁיוֹת כַּנַּ״ל, וְנִשְׁרָפִין מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁנִּכְנָס בְּלֵב הָאָדָם, וְלֹא הָיָה הֶבֶל הַזֶּה כָּל־כָּךְ קָשֶׁה עַל הָעוֹלָם; הַיְנוּ שֶׁהֶחָכָם שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, מְאַסֵּף וּמְקַבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת, שֶׁלְּכָל אֶחָד יֵשׁ רָצוֹן וְתַאֲוָה אַחֶרֶת שֶׁבּוֹעֶרֶת בּוֹ, מֵחֲמַת הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת, כִּי תּוֹלֶה הַכֹּל בְּטֶבַע וּמַזָּל, שֶׁזֶּה חֹם הַכּוֹכָבִים כַּנַּ״ל. וְהֶחָכָם נִכְנָס בְּחֹם הַכּוֹכָב הַזֶּה, שֶׁמְּשָׁם נִשְׁרָפִין בְּנֵי־אָדָם בְּתַאֲוֹת מָמוֹן, וְגֹדֶל כֹּחַ הֶחָכָם — שֶׁיָּכוֹל לֶאֱסֹף וּלְקַבֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁהֵם נִמְצָאִים כְּבָר בְּחֹם תַּאֲוַת מָמוֹן, הוּא יָכוֹל לְשַׁכֵּךְ וּלְקָרֵר אֶת הַהֶבֶל הַזֶּה. וְזֶה שֶׁכָּתַב״ה גִּימַטְרִיָּה מֹשֶׁ״ה, שֶׁהוּא מְשַׁכֵּךְ אֵלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּית הַמִּדְרָשׁ ד, ח): אִשָּׁה יָלְדָה שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכֶרֶס אַחַת — זֶה מֹשֶׁה, כִּי הוּא הָיָה יָכוֹל לְקַבֵּץ אֶת כְּלָלִיּוּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְשַׁכֵּךְ מֵהֶם תַּאֲוַת מָמוֹן, וּלְהוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה פָּסְקָה אֶצְלָם זֶהַמַּת הַנָּחָשׁ, שֶׁהוּא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. (וּבָזֶה יִהְיֶה מְקֻשָּׁר וּמוּבָן אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ ז״ל מְפָרֵשׁ, מַקְלִינַן — לְשׁוֹן קוֹלָא, מֵהַבְלָא — מֵהֶבֶל הַזֶּה, שֶׁפֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט הוּא, נִשְׁרָפִין מֵחֹם הַכּוֹכָב, הַיְנוּ כִּי זוֹ גְּדֻלַּת הֶחָכָם, שֶׁיָּכוֹל לְהִכָּנֵס בְּתוֹךְ חֹם הַכּוֹכָב שֶׁהוּא הַטֶּבַע וְהַמַּזָּל, שֶׁמְּשָׁם נִמְשֶׁכֶת חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁאָדָם תּוֹלֶה בְּמַזָּל וּבְמִקְרֶה כְּמוֹ בְּתַאֲוַת מָמוֹן. וְיֵשׁ בְּכֹחוֹ שֶׁל הֶחָכָם לְשַׁכֵּךְ אֶת הַחֲמִימוּת הַזּוֹ; וְעַל־כֵּן יֵשׁ לְמַקְלִינַן שְׁנֵי פֵּרוּשִׁים: לְשׁוֹן חֹם וּלְשׁוֹן שִׁכּוּךְ וְדוֹ״ק).

בְּוַדַּאי 'הָוָה מַקְלִינַן' — לְשׁוֹן קוֹלָא, 'מֵהַבְלָא' — מֵהֶבֶל הַזֶּה, וְלֹא הָיָה הֶבֶל הַזֶּה כָּל־כָּךְ קָשֶׁה עַל הָעוֹלָם.

'וְרָמְיָא גַּלָּא קָלָא לַחֲבְרָתָהּ: חֲבֶרְתִּי, מִי שַׁבְקִית מִידֵי בְּעָלְמָא דְּלָא שְׁטַפְתֵּהּ, וְנֵיתֵי אֲנָא וְנִחַרְבֵהּ', הַיְנוּ, כְּשֶׁאַחַר־כָּךְ, כְּשֶׁכָּל אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת חוֹזְרִים מֵעִבּוּר הַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי הַכְּלָלִיּוּת נִתּוֹסֵף בָּהֶם אַהֲבָה זֶה לָזֶה, וְאָז מְעוֹרְרִין אֵלּוּ לְאֵלּוּ וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה וּמַזְכִּירִין זֶה אֶת זֶה: אָחִי, שֶׁמָּא שָׁבַקְתָּ אֵיזֶה מִדָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעֲדַיִן הִיא מוֹשֶׁלֶת עָלֶיךָ וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עָלֶיהָ. וְ'נֵיתֵי אֲנָא וְנִחַרְבֵהּ', הַיְנוּ אֲסַיֵּעַ לְךָ לְכַלּוֹת אֶת הַמִּדָּה הַזֹּאת מִמְּךָ. וְהֵשִׁיב לוֹ: 'פּוּק חֲזִי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ', שֶׁהוּא הֶחָכָם הַנַּ״ל, רְאֵה כַּמָּה כֹּחוֹ גָּדוֹל, דַּאֲפִלּוּ

(וְעַכְשָׁו יַסְבִּיר מַה קּוֹרֶה עִם הַנְּפָשׁוֹת שֶׁקִּבֵּץ וְהֶעֱלָה אוֹתָם הֶחָכָם): וְרָמְיָא גַּלָּא קָלָא לַחֲבֶרְתָּהּ: חֲבֶרְתִּי, מִי שַׁבְקִית מִידֵי בְּעָלְמָא דְּלָא שְׁטַפְתֵּהּ, וְנֵיתֵי אֲנָא וְנַחַרְבֵהּ; הַיְנוּ כְּשֶׁאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁכָּל אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת חוֹזְרִים מֵעִבּוּר הַנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי הַכְּלָלִיּוּת נִתּוֹסֵף בָּהֶם אַהֲבָה זֶה לָזֶה, וְאָז מְעוֹרְרִין אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה, וּמַזְכִּירִין זֶה אֶת זֶה: אָחִי, שֶׁמָּא שָׁבַקְתָּ אֵיזֶה מִדָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעֲדַיִן הִיא מוֹשֶׁלֶת עָלֶיךָ, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עָלֶיהָ. וְנֵיתֵי אֲנָא וְנִיחַרְבֵהּ; הַיְנוּ אֲסַיֵּעַ לְךָ לְכַלּוֹת אֶת הַמִּדָּה הַזֹּאת מִמְּךָ. וְהֵשִׁיב לוֹ: פּוּק חֲזִי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ, שֶׁהוּא הֶחָכָם הַנַּ״ל; רְאֵה כַּמָּה כֹּחוֹ גָּדוֹל, דַּאֲפִלּוּ

כְּמִלֹּא חוּטָא דְּחָלָא לֵית דְּעָבַר; פֶּרֶשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא רֹחַב הַחוּט לֹא יָכְלְתִּי לָצֵאת חוּץ מִן הַחוֹל; פֵּרוּשׁ: אַתְּ שׁוֹאֶלֶת אוֹתִי שֶׁמָּא שָׂבַקְתִּי מִדָּה בָּעוֹלָם שֶׁעֲדַיִן לֹא תִּקַּנְתִּי אוֹתָהּ, תֵּדַע חֲבֶרְתִּי, שֶׁעֲדַיִן אֲנִי מְשֻׁקָּע בְּכָל הַתַּאֲוֹות, וַעֲדַיִן לֹא יָצָאתִי מִן הַחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא חוּט, וּבְוַדַּאי מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה כָּזֹאת, בְּוַדַּאי לֵית דְּעָבַר; הַיְנוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָבוֹא לִבְחִינוֹת עִבּוּר הַנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן פּוּק חֲזִי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ; הַיְנוּ כַּמָּה הֶחָכָם שֶׁכָּל־כָּךְ כֹּחוֹ חָזָק, שֶׁאֲפִלּוּ נֶפֶשׁ שֶׁלִּי הֶעֱלָה בְּעִבּוּר.

׳דַּאֲפִלּוּ כְּמִלֹּא חוּטָא דְּחָלָא לֵית דְּעָבַר׳, פֶּרֶשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא רֹחַב הַחוּט לֹא יָכְלְתִּי לָצֵאת חוּץ מִן הַחוֹל׳. פֵּרוּשׁ: אַתְּ שׁוֹאֶלֶת אוֹתִי, שֶׁמָּא שָׂבַקְתִּי מִדָּה בָּעוֹלָם שֶׁעֲדַיִן לֹא תִּקַּנְתִּי אוֹתָהּ — תֵּדַע חֲבֶרְתִּי, שֶׁעֲדַיִן אֲנִי מְשֻׁקָּע בְּכָל הַתַּאֲוֹות, וַעֲדַיִן לֹא יָצָאתִי מִן הַחוֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא חוּט, וּבְוַדַּאי מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה כָּזֹאת, בְּוַדַּאי ׳לֵית דְּעָבַר׳, הַיְנוּ שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לוֹ לָבוֹא לִבְחִינוֹת עִבּוּר הַנַּ״ל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן, ׳פּוּק חֲזִי גְּבוּרְתָּא דְּמָרָךְ׳, הַיְנוּ כַּמָּה הֶחָכָם, שֶׁכָּל־כָּךְ כֹּחוֹ חָזָק, שֶׁאֲפִלּוּ נֶפֶשׁ שֶׁלִּי הֶעֱלָה בְּעִבּוּר:

[וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, אֲהוּבִי, אָחִי, מִי הֵם בֶּאֱמֶת הַמְקֻרָבִים אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲלוֹת אֶת הַנְּפָשׁוֹת וּלְהוֹרִיד עִמָּהֶם תּוֹרָה, זֶה רַק דַּיָּקָא אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה זֶה לָזֶה, וּמְעוֹרְרִין אֵלּוּ לְאֵלּוּ וְאוֹמְרִין זֶה לָזֶה, וּמַזְכִּירִין זֶה לָזֶה פֶּן וְאוּלַי יֵשׁ אֶצְלְךָ וְשׁוֹלֶטֶת עָלֶיךָ מִדָּה רָעָה בָּעוֹלָם, וַאֲנִי אָבוֹא וְאֶעֱזֹר לְךָ לְהַפְּטֵר מִמֶּנָּה, זֶה סִימָן שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת מְקֻרָב אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הַזֶּה, וְלֹא־כֵן כְּשֶׁאוֹמֵר שֶׁמְּקֻרָב אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, וּבְמָקוֹם שֶׁיִּתּוֹסֵף אַהֲבָה זֶה לָזֶה וּלְעוֹרֵר וּלְהַזְכִּיר זֶה אֶת זֶה, עוֹד זֹאת שׁוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ וּמְעוֹרֵר עָלָיו מְדָנִים, וּמְחַפֵּשׂ בּוֹ מוּמִים, זֶה סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, וְאֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֵלָיו כְּלָל, וְהַכֹּל דִּמְיוֹן. וּכְמוֹ־כֵן אִם הָאָדָם אוֹמֵר שֶׁהוּא כְּבָר מְתֻקָּן לְגַמְרֵי, גַּם זֶה סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מִן הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, כִּי מִי שֶׁבֶּאֱמֶת מְקֻרָב אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק אוֹמֵר: תֵּדְעִי, חֲבֶרְתִּי, שֶׁעֲדַיִן אֲנִי מְשֻׁקָּע בְּכָל הַתַּאֲוֹות, וַעֲדַיִן לֹא יָצָאתִי מִן הַחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ כְּחוּט הַשַּׂעָרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינִי מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמִי, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ בְּגֹדֶל כֹּחוֹ שֶׁל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, וְדוֹ״ק].

וְזֶה פֵּרוּשׁ (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בַּפָּסוּק אֲשֶׁר הִתְחִיל בּוֹ); אַשְׁרֵי הָעָם — זֶה בְּחִינַת הַשְׂגָּחָה; כִּי אַשְׁרֵי הוּא לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר כד, יז): ״אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב״, שֶׁמַּמְשִׁיךְ רְאִיָּתוֹ וְהַשְׂגָּחָתוֹ עַל כְּלָלִיּוּת הָעָם. יֹדְעִי תְּרוּעָה — זֶה בְּחִינַת יַעֲקֹב [(עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים, תִּקּוּן נה, דַּף פח) דְּאִיתְמַר בֵּיהּ (בַּמִּדְבָּר כג, כא): ״לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל, ה׳ אֱלֹקָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ״; הֲרֵי לְךָ דִּתְרוּעָה אִיהוּ בְּיַעֲקֹב], שֶׁהוּא הַדַּעַת (עַיֵּן זֹהַר שְׁמוֹת יד:), שֶׁהוּא הֶחָכָם הַמַּמְשִׁיךְ הַשְׂגָּחָה שְׁלֵמָה בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי צְדָקָה, שֶׁהִיא שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן (וּמֵבִיא רְאָיָה שֶׁיַּעֲקֹב הוּא צְדָקָה); שֶׁהוּא בְּחִינַת צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צט, ד): **״מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ״**, שֶׁעֲשָׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹבְרִין תַּאֲוַת מָמוֹן וּמַמְשִׁיכִין חֶסֶד. ה׳ —

זֶה בְּחִינַת הַוָּיוֹת, בְּחִינַת חֲסָדִים (עַיֵּן זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פִּינְחָס רכג. הַוָּי״ה אִיהוּ לִימִינָא דְּאִיהוּ חֶסֶד); בְּאוֹר פָּנֶיךָ — זֶה בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח, א): ״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״; שֶׁהַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל הָאָדָם מֵאִיר דֶּרֶךְ פָּנָיו. יְהַלֵּכוּן — אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת בְּחִינַת מְהַלָּךְ־נָפֶשׁ; הַיְנוּ עַל נֶפֶשׁ שֶׁיָּךְ הֲלִיכָה, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ לָעֵיל (קֹהֶלֶת ו, ט): ״טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ־נָפֶשׁ״, עַל־יְדֵי רְאִיָּה בְּעֵינָיו נִתְמַלֵּא נַפְשׁוֹ שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ בְּאוֹר הָאוֹרוֹת, צָחֵי צַחְצָחוֹת.

הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רְאִיָּה טַנְתְּ״א כַּנַּ״ל, כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו — זֶה בְּחִינַת לְקִיטַת הַנְּפָשׁוֹת כֻּלָּם, בִּבְחִינַת לוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת כַּנַּ״ל, כִּי פִּי ה׳ דִּבֶּר — כָּל זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי רוּחַ נְדִיבָה כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת פִּי ה׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: בְּפִיךָ — זוֹ צְדָקָה (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ זַ״ל); וּמוּבָן הַדָּבָר, שֶׁמֵּבִיא הַמִּקְרָא: ״וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳ וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִּי ה׳ דִּבֶּר״, וּמְבָאֵר כָּל הַמַּאֲמָר הַנַּ״ל, שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ בְּפָסוּק זֶה, אַךְ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, חָסֵר פֵּרוּשׁ רֵישֵׁהּ דִּקְרָא.

עָשִׂיתָ״. ״ה״, זֶה בְּחִינַת הַוָּיוֹת, בְּחִינַת חֲסָדִים. ״בְּאוֹר פָּנֶיךָ״, זֶה בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח): **״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״. ״יְהַלֵּכוּן״, אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת, בְּחִינַת ״מְהַלָּךְ־נָפֶשׁ״.**

(עוֹד מָצָאתִי כְּתַב־יַד רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁיָךְ לְהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, אַךְ מָצָאתִי רַק קְצֵה הַנְּיָר, וְלֹא נִכְתַּב שָׁם רַק סוֹפוֹ שֶׁל עִנְיָן, וְחָסֵר הַתְּחָלַת הָעִנְיָן, וְזֶהוּ:)

הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת רְאִיָּה, טַנְתְּ״א כַּנַּ״ל. ״כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו״, זֶה בְּחִינַת לְקִיטַת הַנְּפָשׁוֹת כֻּלָּם, בִּבְחִינַת ״לֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״ כַּנַּ״ל. ״כִּי פִּי ה׳ דִּבֶּר״, כָּל־זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי רוּחַ נְדִיבָה כַּנַּ״ל, שֶׁהוּא ״פִּי ה׳״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל: ״בְּפִיךָ״ — ׳זוֹ צְדָקָה׳ (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ זַ״ל). **וּמוּבָן הַדָּבָר, שֶׁמֵּבִיא הַמִּקְרָא: ״וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳ וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִּי ה׳ דִּבֶּר״, וּמְבָאֵר כָּל הַמַּאֲמָר הַנַּ״ל, שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ בְּפָסוּק זֶה, אַךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים חָסֵר פֵּרוּשׁ רֵישֵׁהּ דִּקְרָא.**

יד

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶא וְכוּ׳ (תְּהִלִּים פא):

א לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לְיִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח): **״לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד״.**

יד

(תְּהִלִּים פא, ד): ״תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹקֵי יַעֲקֹב״.

א) לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לַיִּרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נח): **״לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד״;** מִדַּת הַשָּׁלוֹם אֵין לְךָ יָפֶה הֵימֶנָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲקָצִין, פֶּרֶק ג׳): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא, אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; כִּי בָּזֶה יִכְבֹּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; כִּי הוּא יְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י.); וּמַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֵיךְ יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נִגְאָלִים? הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּעֲלִין כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְלֹא יִקַּח שׁוּם כָּבוֹד שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ לְעַצְמוֹ, אֶלָּא יֵדַע אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה — שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְכָל מַה שֶּׁמְּכַבְּדִין אוֹתוֹ, זֶה הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְיִרְא וְיִפְחַד לָקַחַת אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ שֶׁיִּקַּח אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ?! וְזֶה נִקְרָא עֲלִיַּת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לַיִּרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים כח, נח): ״לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד״, ״הַנִּכְבָּד״ דַּיְקָא, הַיְנוּ הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּצְרִיכִין ״לְיִרְאָה״ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְלֹא לִקַּח אֶת הַכָּבוֹד לְעַצְמוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵינוֹ רוֹצֶה כָּבוֹד כְּלָל, כִּי יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ב) וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת אֶת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ,

שֶׁיֵּדַע שֶׁהַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, **אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹרַת חֶסֶד. וְתוֹרַת חֶסֶד אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה** (סֹטָה מט:): **זֶהוּ הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל־מְנָת לְלַמְּדָהּ, כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר** (יִתְרוֹ סט.): **׳בְּשַׁעֲתָא דְּשָׁאַר עַכּוּ״ם אָתְיַן וְאוֹדָן לְקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, כְּדֵין אִסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא עִלָּא וְתַתָּא, כְּמוֹ גַּבֵּי יִתְרוֹ, בְּשַׁעֲתָא דְּאָמַר יִתְרוֹ: ״עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ מִכָּל הָאֱלֹהִים״, כְּדֵין אִסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא׳, נִמְצָא, זֶהוּ כְּבוֹדוֹ, כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם מִחוּץ לַקְּדֻשָּׁה מְקָרְבִין אֶת עַצְמָן לִפְנִים מֵהַקְּדֻשָּׁה — הֵן גֵּרִים שֶׁמִּגַּיְרִין, הֵן בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה, שֶׁגַּם הֵם הָיוּ מִבַּחוּץ, וּכְשֶׁמְּקָרְבִין וּמַכְנִיסִים אוֹתָם לִפְנִים — זֶהוּ כְּבוֹדוֹ**; הַיְנוּ כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה כְּדֵי לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ, כְּבָיכוֹל, בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת הָעוֹלָמוֹת עַד הָעוֹלָם הַשָּׁפֵל וְהַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה, וּכְכָל שֶׁהַלְּבוּשׁ יוֹתֵר גָּדוֹל וְעָבֶה, וּבְכָל זֹאת בְּנֵי־אָדָם מַכִּירִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת גַּם בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁחָטָא וּפָגַם הַרְבֵּה, שֶׁאָז נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַכּוּ״ם, שֶׁהוּא בִּכְלַל אֵינוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן כְּשֶׁהוּא מִתְגַּיֵּר וּמַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם הַמְרֻבִּים, וּמַתְחִילִים לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם מַשְׁלִימִים כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, כִּי

״וְתוֹרַת חֶסֶד״ — אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (סֹטָה מט:): **׳זֶהוּ הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל־מְנָת לְלַמְּדָהּ׳, כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר** (יִתְרוֹ סט.): **׳בְּשַׁעֲתָא דְּשָׁאַר עַכּוּ״ם אָתְיַן וְאוֹדָן לְקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, כְּדֵין אִסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא עִלָּא וְתַתָּא, כְּמוֹ גַּבֵּי יִתְרוֹ, בְּשַׁעֲתָא דְּאָמַר יִתְרוֹ: ״עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ מִכָּל הָאֱלֹהִים״, כְּדֵין אִסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא׳, נִמְצָא, זֶהוּ כְּבוֹדוֹ, כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם מִחוּץ לַקְּדֻשָּׁה מְקָרְבִין אֶת עַצְמָן לִפְנִים מֵהַקְּדֻשָּׁה — הֵן גֵּרִים שֶׁמִּגַּיְרִין, הֵן בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה, שֶׁגַּם הֵם הָיוּ מִבַּחוּץ, וּכְשֶׁמְּקָרְבִין וּמַכְנִיסִים אוֹתָם לִפְנִים, זֶהוּ כְּבוֹדוֹ:**

מֵאַחַר שֶׁהָיוּ בִּמְקוֹמוֹת כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים, שֶׁבִּמְקוֹמָם הָיָה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִתְכַּסֶּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַכְשָׁו זָכוּ לְהִתְקָרֵב וְלָבֹא אֶל תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וּמַמְשִׁיכִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ גַּם בִּמְקוֹמָם, דַּיְקָא הֵם מַעֲלִין שֶׁבַח גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מֻפְלָגָה מְאֹד, שֶׁעִקַּר לִמּוּדָם שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה הוּא כְּדֵי לְלַמֵּד אֶת אֲחֵרִים, שֶׁזֶּה נִקְרָא תּוֹרַת חֶסֶד, כִּי הֵם עוֹשִׂים חֶסֶד עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מֵהַקְּדֻשָּׁה, וְלוֹמְדִים עִמָּהֶם אֶת דַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְכֵן עַל־יְדֵי שֶׁהֵם לוֹמְדִים עִם אֲחֵרִים, וּמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הַגּוֹיִים מִתְגַּיְּרִים וּבָאִים לַחֲסוֹת תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

וְעַכְשָׁו הַכָּבוֹד בַּגָּלוּת; כִּי זֶה עִקַּר הַגָּלוּת, שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא זוֹכִים לְהַכִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאֵין לְךָ גָּלוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יז, ד): ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳; **כִּי הַכָּבוֹד יִהְיֶה בְּגָלוּת; כִּי עִקַּר הַכָּבוֹד אֵצֶל הָעַכּוּ״ם,** שֶׁזֶּה כְּלַל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁנּוֹטְלִין, כִּבְיָכוֹל, אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיכִים אֶת זֶה אֶצְלָם, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל כֹּחָם. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל הָעֵגֶל (תְּהִלִּים קו, כ): ״וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב״, שֶׁלּוֹקְחִין אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְמִירִים אוֹתוֹ בַּעֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן כְּתִיב (יִרְמְיָה ב, יא): ״וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל״. וּמִשָּׁם כָּל הָעַכּוּ״ם מְקַבְּלִין כְּבוֹדָם; כִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָלוּת אֵצֶל הָעַכּוּ״ם, **וַאֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁפָלִים וְנִבְזִים,** כִּי מֵאַחַר שֶׁנֶּעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מֵאִתָּנוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ נִמְצָאִים בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, אִי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָלוּי, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים עָלֵינוּ כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וְהַשְׁפָלוֹת, הַחֻרְפִּין וְהַגִּדּוּפִין שֶׁעוֹבְרִין עָלֵינוּ. וְלָעֲתִיד לָבוֹא, שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ מִבֵּין הַחשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, ה) ״וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳, וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה׳ דִּבֵּר״; הַיְנוּ שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכֻלָּם, וְיֵדְעוּ כָּל אֶחָד, אֲשֶׁר הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ בְּטוּל הָעֲבוֹדָה זָרָה. וְאָז כַּאֲשֶׁר ״וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו״ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְיֵדְעוּ ״כִּי פִי הַוָּיָ״ה דִּבֵּר״, הַיְנוּ שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה נִכְלָל דִּבֵּר הַוָּיָ״ה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פט): ״לְעוֹלָם הַוָּיָ״ה דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם״, וְאָז כֻּלָּם יְדַבְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם הַוָּיָ״ה לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״, הַיְנוּ מֵרֹב גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְכֻלָּם, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז יַטּוּ כֻּלָּם לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד. וְכֵן יֵקַיֵּם הַפָּסוּק: אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם ״לְכוּ וְנִגְלָה בְּאוֹר ה׳״ (יְשַׁעְיָה ב, ה); **וְכָבוֹד נִקְרָא אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְחֶזְקֵאל מג, ב): **״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״.** [הַיְנוּ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה, שֶׁעַכְשָׁו כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה הַגָּלוּת הַמָּר. וּלְעָתִיד לָבוֹא בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ מִבֵּין הַחשֶׁךְ. וּמֵבִיא רְאָיָה עַל זֶה מִפָּסוּק (יְשַׁעְיָה מ, ה): ״וְנִגְלָה כְּבוֹד הַוָּיָ״ה וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו״, שֶׁאָז יִתְגַּלֶּה לְכֻלָּם

וְעַכְשָׁו הַכָּבוֹד בַּגָּלוּת, כִּי עִקַּר הַכָּבוֹד אֵצֶל הָעַכּוּ״ם, וַאֲנַחְנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁפָלִים וְנִבְזִים. וְלָעֲתִיד לָבוֹא, שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ מִבֵּין הַחשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, ה): **״וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳״ וְכוּ׳, כִּי אָז יַטּוּ כֻּלָּם ״לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״, ״אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם לְכוּ וְנִגְלָה בְּאוֹר ה׳״** (שָׁם ב), **וְכָבוֹד נִקְרָא אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְחֶזְקֵאל מג): **״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״:**

יַחַד (הַיְנוּ גַּם לַעֲפוּ״ם) כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן כֻּלָּם יָבוֹאוּ לַחֲסוֹת תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק (צְפַנְיָה ג, ט): ״לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד״, שֶׁגַּם הָעַכּוּ״ם יִתְגַּיְּרוּ וְגַם הֵם יִרְצוּ לָבוֹא, וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק (יְשַׁעְיָה ב, ה), אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם ״לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר הַוָּ״ה״, ׳בַּגּוֹיִם׳ דַּיְקָא, שֶׁגַּם עֲלֵיהֶם יַגִּיעַ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁכָּבוֹד נִקְרָא אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ״; הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁיִּתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ מִבֵּין הַגּוֹיִם, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁלָּהֶם, וְיַכִּירוּ בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְבִטּוּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁלָּהֶם, עַל־יְדֵי הִתְעַלּוּת הַכָּבוֹד, שֶׁיִּתְגַּלֶּה וְיִתְפָּרְסֵם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְזֶה שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תְּרוּמָה קעב.): וְכַד יִתְגַּלֵּי מַלְכָּא מְשִׁיחָא וְיִתְכַּנְּשׁוּן לְגַבֵּי מַלְכָּא מְשִׁיחָא כָּל עַמִּין דְּעַלְמָא כְּדֵין יִתְקַיֵּים מִקְרָא, דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה יא, י): ״שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים, אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ, וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד״; כִּי יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מַה שֶּׁכָּתוּב בְּעֵת הַגְּאֻלָּה (יְשַׁעְיָה סו, יט): ״וְהִגַּדְתִּי אֶת כְּבוֹדִי בַגּוֹיִם״, שֶׁאָז יִתְגַּלֶּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גַּם בֵּין הַגּוֹיִם. וּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל לט, כא): ״וְנָתַתִּי אֶת כְּבוֹדִי בַגּוֹיִם, וְרָאוּ כָל הַגּוֹיִם אֶת מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת יָדִי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בָהֶם, וְדו״ק].

ג) וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרֵב אֶת הַגֵּרִים עִם בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ה): **״יָפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה״, שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁקוֹת אוֹתָם שֶׁהֵם מִבַּחוּץ, לְהוֹדִיעַ לָהֶם הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (אָבוֹת ו): **׳אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה׳.**

וְזֶהוּ (יִרְמְיָה טו): **״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בָּבָא מְצִיעָא פה.): **׳אֵלּוּ שֶׁמְּקָרְבִין בְּנֵי־אָדָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׳, כִּי זֶהוּ נִקְרָא ״מוֹצִיא יָקָר״, הַיְנוּ כָּבוֹד, ״מִזּוֹלֵל״ — מִזִּילוּתָא דְּגָלוּתָא.**

(מִשְׁלֵי ה, טז): ״יָפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ מִשְׁלֵי, פֶּרֶק ה׳, סִימָן ט׳), שֶׁפָּסוּק זֶה סוֹבֵב עַל תּוֹרָה; אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁחֲבִיבִין עָלָיו דִּבְרֵי תּוֹרָה, יָפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה; הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁקוֹת אוֹתָם שֶׁהֵם מִבַּחוּץ, עִם תּוֹרָה, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לָהֶם הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי תּוֹרָה; כִּי הַתּוֹרָה מַחְזֶרֶת לְמוּטָב אֶת כָּל הָעוֹסְקִים בָּהּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ אֵיכָה רַבָּה בִּפְתִיחְתָּא), שֶׁהַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ מַחֲזִירוֹ לְמוּטָב. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת, פֶּרֶק ו׳): ״אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה; כִּי הַתּוֹרָה מְגַלֵּית אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּכְשֶׁמְּגַלִּין לַגֵּרִים וְהַבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה תּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מוֹצְאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמָקוֹם שֶׁהֵם נִמְצָאִים שָׁם, וְחוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ (יִרְמְיָה טו, יט): ״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא מְצִיעָא פה.): אֵלּוּ שֶׁמְּקָרְבִין בְּנֵי־אָדָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; [וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: וְכָל הַמְלַמֵּד אֶת בֶּן עַם הָאָרֶץ תּוֹרָה, אַפִּלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גּוֹזֵר גְּזֵרָה — מְבַטְּלָהּ בִּשְׁבִילוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה טו, יט): ״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל כְּפִי תִּהְיֶה״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳תַּלְמִיד חָכָם מֵעַם הָאָרֶץ׳]. כִּי זֶהוּ נִקְרָא ״מוֹצִיא יָקָר״, הַיְנוּ כָּבוֹד, ״מִזּוֹלֵל״ — מִזִּילוּתָא דְּגָלוּתָא; הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁמְּגַלִּין תּוֹרָה לָרְחוֹקִים, וּמַחֲזִירִים אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה, מוֹצִיאִים אוֹתָם מֵהַגָּלוּת. כִּי כָּל הַגָּלוּת הִיא הַסְתָּרַת

כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד שֶׁמְּגַלִּין לָהֶם תּוֹרָה, שֶׁהִיא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִים יָקָר, שֶׁהֵם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁהָיוּ בְּזִלְזוּל, וּמַעֲלִין אוֹתָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְגַם נִשְׁמוֹת גֵּרִים בָּאִים מֵהַטּוֹב, שֶׁנִּטְמְעוּ בֵּין הַגּוֹיִם. וְזֶה (תְּהִלִּים קיג, ד): ״רָם עַל כָּל גּוֹיִם ה׳״; הַיְנוּ כְּשֶׁעַכּוּ״ם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים לֵהּ, אֲזַי ״עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ״, אֲזַי נִתְעַלֶּה הַכָּבוֹד מֵהַחשֶׁךְ. וְזוֹ הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה, כְּשֶׁזּוֹכִין לְהַחְדִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֲפִלּוּ בֵּין הָעַכּוּ״ם נִתְעוֹרְרִים אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ נִטְמָעִים בָּהֶם, וְיוֹצְאִים מֵהַחשֶׁךְ שֶׁהָיוּ נִמְצָאִים שָׁם, וְחוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִי אֶפְשָׁר לָבֹא לְהִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה — הֵן לִרְשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, הֵן לַגֵּרִים, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמְּאִירִין לָהֶם אֶל מָקוֹם שֶׁהֵם שָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״יָפוּצוּ וְכוּ׳ חוּצָה״, ׳חוּצָה׳ דַּיְקָא; הַיְנוּ בְּתַכְלִית הַחוּץ שֶׁהִיא הַזֻּהֲמָא וְהַטֻּמְאָה וְהָרְחוֹק, גַּם מִשָּׁם יְכוֹלִין לְהַחֲזִיר אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין לָהֶם תּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת, כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נְשָׁמוֹת [(עַיֵּן זֹהַר חָדָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים עד): עַד דְּסַלְקִין אַתְוָן לְשִׁתִּין רִבּוֹא כְּחוּשְׁבָּן שִׁבְטֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן תְּרֵיסָר וְסַלְקִין לְשִׁתִּין רִבּוֹא, אוֹף הָכִי אָתְוָן וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם]. וְיֵשׁ לְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה בְּמַחֲשָׁבָה דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּי יִשְׂרָאֵל עָלוּ בַּמַּחֲשָׁבָה תְּחִלָּה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳). וְעַל־כֵּן כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְנַעֲנֵעַ אֶת הַשִּׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וּמַחֲזִירָם לְמוּטָב. וְזֶה הָיָה כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה כָּלוּל מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהוּא לָמַד תּוֹרָה, הֶחֱזִיר אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הוּא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנָת לְלַמֵּדָהּ, הוּא מְעוֹרֵר אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־יְדֵי זִוּוּג הַנְּשָׁמוֹת נִבְרָאִים נִשְׁמוֹת גֵּרִים, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִין הַנְּשָׁמוֹת, עַל־יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, וּמִתְנוֹצְצִין זֶה לָזֶה, זֶה בְּחִינַת זִוּוּג, שֶׁזֶּה מְקַבֵּל הָאָרָה מִזֶּה, וְעַל־יְדֵי הַזִּוּוּג שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּמַּחֲשָׁבָה נִבְרָאִים נִשְׁמוֹת גֵּרִים. גַּם הַפּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו (כִּי נִקְרָא

וְזֶה (תְּהִלִּים קיג): **״רָם עַל כָּל גּוֹיִם ה׳״, הַיְנוּ כְּשֶׁהָעַכּוּ״ם מוֹדִין וּמְשַׁבְּחִין לֵהּ, אֲזַי ״עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ״, אֲזַי נִתְעַלֶּה הַכָּבוֹד מֵהַחשֶׁךְ.**

וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְהִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה, הֵן לִרְשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, הֵן לַגֵּרִים — אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמְּאִירִין לָהֶם אֶל מָקוֹם שֶׁהֵם שָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״יָפוּצוּ וְכוּ׳ חוּצָה״, ׳חוּצָה׳ דַּיְקָא. כִּי הַתּוֹרָה הֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת, כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נְשָׁמוֹת, וְיֵשׁ לְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה בְּמַחֲשָׁבָה דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, כִּי ׳יִשְׂרָאֵל עָלוּ בַּמַּחֲשָׁבָה תְּחִלָּה׳ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה א), **וְעַל־יְדֵי זִוּוּג הַנְּשָׁמוֹת נִבְרָאִים נִשְׁמוֹת גֵּרִים, וּכְשֶׁנִּתְעוֹרְרִים הַנְּשָׁמוֹת עַל־יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וּמִתְנוֹצְצִים זֶה לָזֶה, זֶה בְּחִינַת זִוּוּג, שֶׁזֶּה מְקַבֵּל הָאָרָה מִזֶּה, וְעַל־יְדֵי הַזִּוּוּג שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּמַּחֲשָׁבָה נִבְרָאִים נִשְׁמוֹת גֵּרִים. גַּם הַפּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו**

(כִּי נִקְרָא פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֵׁשֵׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עַל־כָּל־פָּנִים עָלָיו עֲדַיִן, מֵאַחַר שֶׁנִּקְרָא פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל), אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא (סַנְהֶדְרִין מד.), יֵשׁ לוֹ אֲחִיזָה וְשֹׁרֶשׁ בְּמַחֲשָׁבָה עֶלְיוֹנָה, עַל־יְדֵי הַהִתְנוֹצְצוּת הַתְּנוּצַץ גַּם שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ בֵּין שְׁאָר הַשָּׂרָשִׁים, וּמַגִּיעַ הֶאָרָה לְזֶה הַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, מִשֹּׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְעַל־יְדֵי הֶאָרָה הַזֹּאת חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה. וְזוֹ מַעֲלַת גְּדוֹלֵי מְפָלְגֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהֵם לוֹמְדִים תּוֹרָה בִּדְבֵקוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁמְּחַבְּרִים וּמְזַוְּגִין אֶת כָּל הָאוֹתִיּוֹת יַחַד, וּמוֹצְאִים אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַחֲזִירִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; כִּי הֵם עוֹשִׂין הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה אֶצְלָם. וְכֵן מֵחֲמַת שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וּמְקַשְּׁרִים וּמְיַחֲדִים אֶת הַתּוֹרָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלֶּה הַטּוֹב שֶׁנִּטְמָע בֵּין הַגּוֹיִם, וְחוֹזְרִים וּמִתְגַּיְּרִין וּבָאִים חֲזָרָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְגוֹרְמִים שֶׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל מֵרָחוֹק מַעֲלַת אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, הַדְּבֵקִים בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וּמוֹצְאִים אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַחֲזִירִים בִּתְשׁוּבָה אֶת כָּל הָרְחוֹקִים, וּמְגַיְּרִים גֵּרִים, וּמַחֲזִירִים אוֹתָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ].

פּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עַל־כָּל־פָּנִים עָלָיו עֲדַיִן, מֵאַחַר שֶׁנִּקְרָא פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל), אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא, יִשְׂרָאֵל הוּא׳ (סַנְהֶדְרִין מד.), **יֵשׁ לוֹ אֲחִיזָה וְשֹׁרֶשׁ בְּמַחֲשָׁבָה עֶלְיוֹנָה, וְעַל־יְדֵי הַהִתְנוֹצְצוּת הַתְּנוּצַץ גַּם שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ בֵּין שְׁאָר הַשָּׂרָשִׁים, וּמַגִּיעַ הֶאָרָה לְזֶה הַפּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל מִשֹּׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְעַל־יְדֵי הֶאָרָה הַזֹּאת חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה.**

ד) [עַכְשָׁו יְגֻלֶּה גְּלוּי נִפְלָא, אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁיְּכוֹלִין לְקָרֵב נְשָׁמוֹת גֵּרִים וְכֵן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁגַּם בָּהֶם יָאִיר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּעַצְמָם, לֹא יֵצֵא מֵהֶם בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיָּאִיר בָּהֶם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ]. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים פא.): מִפְּנֵי מָה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין בְּנֵיהֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם וּבִפְרָט תַּלְמִיד חָכָם, לְבָרֵךְ וּלְהָאִיר בִּלְמוּד תּוֹרָתוֹ בְּשֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, הַיְנוּ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, כִּי שָׁם שָׁרְשֵׁנוּ. נִמְצָא, כְּשֶׁמֵּבִיא הֶאָרָה וּבְרָכָה לְתוֹךְ תְּחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, וְעַל יָדוֹ מִתְנוֹצְצִין וּמִתְבָּרְכִין הַנְּשָׁמוֹת, נִמְצָא כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ נְשָׁמָה לִבְנוֹ, בְּוַדַּאי הוּא מַמְשִׁיךְ נְשָׁמָה בְּהֵירָה וְזַכָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם בְּנוֹ יִהְיֶה תַּלְמִיד־חָכָם. אֲבָל כְּשֶׁאֵין מֵאִיר וּמְבָרֵךְ אֶת הַתְּחִלָּה עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ, אָז כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ נְשָׁמָה לִבְנוֹ, הַנְּשָׁמָה הִיא

ד וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים פא.): **׳מִפְּנֵי מָה תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים אֵין בְּנֵיהֶם תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה׳, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם, וּבִפְרָט תַּלְמִיד־חָכָם, לְבָרֵךְ וּלְהָאִיר בִּלְמוּד תּוֹרָתוֹ בְּשֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, הַיְנוּ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, כִּי שָׁם שָׁרְשֵׁנוּ. נִמְצָא, כְּשֶׁמֵּבִיא הֶאָרָה וּבְרָכָה לְתוֹךְ תְּחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, וְעַל־יָדוֹ מִתְנוֹצְצִין וּמִתְבָּרְכִין הַנְּשָׁמוֹת, נִמְצָא כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ נְשָׁמָה לִבְנוֹ, בְּוַדַּאי הוּא מַמְשִׁיךְ נְשָׁמָה בְּהֵירָה וְזַכָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם בְּנוֹ יִהְיֶה תַּלְמִיד־חָכָם. אֲבָל כְּשֶׁאֵין מֵאִיר וּמְבָרֵךְ אֶת הַתְּחִלָּה עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ, אָז כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ נְשָׁמָה לִבְנוֹ, הַנְּשָׁמָה הִיא**

בְּוַדַּאי הוּא מַמְשִׁיךְ נְשָׁמָה בְּהִירָה וְזַכָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם בְּנוֹ יִהְיֶה תַּלְמִיד חָכָם. אֲבָל כְּשֶׁאֵין מֵאִיר וּמְבָרֵךְ אֶת הַתְּחָלָה עַל־יְדֵי לְמוּדוֹ, אָז כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ נְשָׁמָה לִבְנוֹ, הַנְּשָׁמָה הִיא בִּבְחִינַת בִּבְחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ב): ״אֲנִי יְשֵׁנָה״, וְאֵינָהּ מְאִירָה, מִפְּנֵי זֶה לֹא יִהְיֶה בְּנוֹ תַּלְמִיד חָכָם. וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה, הַיְנוּ שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, בִּבְחִינַת: יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה; כִּי אַף שֶׁהַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהֵם הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה עַל מְנַת לְלַמְּדָהּ, שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי לְמוּדֵיהֶם לְעוֹרֵר אֶת רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְהַגֵּרִים, כִּי לְמוּדֵיהֶם הֵם בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה כָּל־כָּךְ, אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה, מִתְחַבְּרִים וּמִתְיַחֲדִים אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם נֶגֶד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ בְּכֹחָם לְהַמְשִׁיךְ הֶאָרָה — הֵן לְפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵן לְטוֹב שֶׁנִּטְמַע בֵּין הָעַכּוּ״ם, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים הַגֵּרִים. עִם כָּל זֹאת לְגַבֵּי בְּנֵיהֶם, שֶׁהֵם עֶצֶם מִחָם וּמִבְּשָׂרָם, אֵינָם זוֹכִים לְעוֹרֵר אוֹתָם, וְלָכֵן אֵין בְּנֵיהֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כִּי לְפִי עֵרֶךְ יִקָּרָתָם, שֶׁהֵם בָּאִים מִמֹּחַ, לֹא מַסְפִּיק הַיִּחוּד וְהַזִּוּוּג שֶׁנַּעֲשָׂה בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלָּמְדוּ, כִּי לְפִי עֵרֶךְ קְדֻשָּׁתָם שֶׁל בְּנֵיהֶם, הָיוּ צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת הַתְּחָלָה, הַיְנוּ קֹדֶם הַזִּוּוּג, וְזֶה מִפְּנֵי מַה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֵין בְּנֵיהֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה; הַיְנוּ שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ אֶת הַתְּחָלָה, שֶׁהִיא קֹדֶם הַזִּוּוּג, בְּתוֹרָה; כִּי אַף שֶׁלִּשְׁאַר הַנְּשָׁמוֹת רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְהַטּוֹב שֶׁנִּטְמַע בֵּין הָעַכּוּ״ם, מוֹעִיל תּוֹרָתָם לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל לֹא־כֵן בְּנֵיהֶם, שֶׁהֵם עֶצֶם מִחָם וּמִבְּשָׂרָם, לֹא מוֹעִיל, כִּי לָהֶם צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת הַתְּחָלָה, מַה שֶּׁבָּאָה קֹדֶם הַזִּוּוּג. וּבְשִׂיחוֹת־הָרַ״ן (סִימָן קלב), כָּתַב מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל: שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זַ״ל, כִּי הַהוֹלָדָה נִמְשֶׁכֶת כְּפִי הַמַּאֲכָלִים שֶׁאָכַל תְּחִלָּה, וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ אֶת בְּחִינַת הַתְּחָלָה, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא תְּחִלָּה וְקוֹדֶם לַהוֹלָדָה, דְּהַיְנוּ הָאֲכִילָה וְכָל עִסְקָיו וְכוּ׳, עַד שֶׁיַּמְשִׁיךְ הַהוֹלָדָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה כָּרָאוּי. וְזֶה ׳עַל שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה׳, שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ וְקִדְּשׁוּ בִּקְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה אֶת הַתְּחָלָה, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא תְּחִלָּה וְקוֹדֶם לַהוֹלָדָה; כִּי צָרִיךְ לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ אֶת בְּחִינַת תְּחִלַּת הַהוֹלָדָה בַּתּוֹרָה, וְאָז יִהְיֶה גַּם בְּנוֹ תַּלְמִיד־חָכָם. (וְזֶה עוֹלֶה בְּקֶנֶה אֶחָד מַה שֶּׁפֵּרַשְׁנוּ, שֶׁצְּרִיכִין לְקַדֵּשׁ וּלְבָרֵךְ אֶת הַתְּחָלָה בִּקְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה, וּמַה שֶּׁמּוֹעִיל לְרִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּלְהַטּוֹב שֶׁנִּטְמְעוּ בֵּין הָעַכּוּ״ם לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא מוֹעִיל לִבְנֵיהֶם, וְדוֹ״ק).

בִּבְחִינַת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה): **״אֲנִי יְשֵׁנָה״, וְאֵינָהּ מְאִירָה, מִפְּנֵי זֶה לֹא יִהְיֶה בְּנוֹ תַּלְמִיד־חָכָם. וְזֶה ׳מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה׳, הַיְנוּ שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, בִּבְחִינַת ׳יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה׳:**

ה) וְאֵין אָדָם זוֹכֶה לְתוֹרָה אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁפָלוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (עֲרוּבִין נד): **״וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה״, שֶׁיִּשַּׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ מֵאַרְבַּע בְּחִינוֹת שְׁפָלוּת, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְלִפְנֵי בְּנֵי־אָדָם כְּעֶרְכּוֹ, וְלִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ, וְלִפְעָמִים, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ קָטָן שֶׁבְּקְטַנִּים, וְצָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ כְּנֶגֶד**

ה) וְאֵין אָדָם זוֹכֶה לְתוֹרָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁפָלוּת,

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד): עַל פָּסוּק (בְּמִדְבַּר כא, יח): **״וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה״**; אִם אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ כְּמִדְבָּר זֶה שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין בּוֹ, תּוֹרָה נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה, הַיְנוּ שֶׁיְּשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ מֵאַרְבַּע בְּחִינוֹת שְׁפָלוּת. כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּעֶרְכּוֹ, וְלִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ, וְלִפְעָמִים, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ קָטָן שֶׁבְּקְטַנִּים, וְצָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ

כְּנֶגֶד מַדְרֵגַת עַצְמוֹ, וְיִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ, בְּבְחִינַת (שְׁמוֹת טז, כט): ״שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו״; הַיְנוּ תַּחַת מְקוֹמוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי בִּטּוּל גָּמוּר, שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּלֹא מַמָּשׁ, כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כֵּן נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה שֶׁהַתּוֹרָה תִּשְׁרֶה בּוֹ, כִּי הַתּוֹרָה אֵינָהּ שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמִי שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז.): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לְמַיִם, דְּכְתִיב (יְשַׁעְיָה נה, א): ״הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם״, לוֹמַר לְךָ, מַה מַּיִם מַנִּיחִין מָקוֹם גָּבֹהַּ וְהוֹלְכִין לְמָקוֹם נָמוּךְ, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפָלָה. [וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁאַרְבַּע בְּחִינוֹת שְׁפָלוּת הֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁהַתּוֹרָה מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְהַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה וּפְנִימִיּוּתָהּ הַמְלֻבָּשֶׁת בָּאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, אֶלָּא כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְנַעֲשֶׂה כְּלֹא מַמָּשׁ. כִּי אָז אֵין אֶצְלוֹ שׁוּם הַגְבָּלָה וְצִמְצוּם,

וְהוּא זוֹכֶה לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה וְדו״ק.

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַאי אוּרְזִילָא בַּר־יוֹמָא, דַּהֲוֵי כְּהַר־תָּבוֹר. וְהַר־תָּבוֹר כַּמָּה הֲוֵי? אַרְבָּעָה פַּרְסֵי. וּבֵי מַשְׁכָּא דְּצַוָּארֵהּ — תְּלָתָא פַּרְסֵי, וּבֵי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ — פַּרְסָא וּפַלְגָּא. וּרְמָא כּוּפְתָּא וְסָכְרָא לִירְדְּנָא.

מַדְרֵגַת עַצְמוֹ, וִידַמֶּה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ, בְּבְחִינַת (שְׁמוֹת טז): **״שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו״:**

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַאי אוּרְזִילָא בַּר־יוֹמָא, דַּהֲוֵי כְּהַר־תָּבוֹר. וְהַר־תָּבוֹר כַּמָּה הֲוֵי? אַרְבָּעָה פַּרְסֵי. וּבֵי מַשְׁכָּא דְּצַוָּארֵהּ תְּלָתָא פַּרְסֵי, וּבֵי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ פַּרְסָא וּפַלְגָּא. וּרְמָא כּוּפְתָּא, וְסָכְרָא לִירְדְּנָא׳:

רַשְׁבַּ״ם:

אוּרְזִילָא בַּר־יוֹמָא. רְאֵם בֶּן יוֹם אֶחָד, דְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נוֹלָד: **כְּהַר־תָּבוֹר.** כֵּן הָיָה גָּדוֹל: **בֵּי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ.** מְקוֹם הַנָּחַת רֹאשׁוֹ כְּשֶׁשּׁוֹכֵב עַל הַקַּרְקַע: **וְרָמָא כּוּפְתָּא.** הִטִּיל רְעִי: **סַכְרָא.** הָרְעִי לִירְדְּנָא לְפִי שָׁעָה, עַד שֶׁמִּסְמְסוּהוּ הַמַּיִם מְעַט מְעַט:

׳אוּרְזִילָא בַּר־יוֹמָא׳, הַיְנוּ בְּחִינַת כָּבוֹד, שֶׁהוּא בָּעַכּוּ״ם, בְּזִלּוּתָא, וְזֶה: ׳אוּר אוּרְזִילָא בַּר יוֹמָא, דַּהֲוֵי כְּהַר תָּבוֹר. וְהַר תָּבוֹר כַּמָּה הֲוֵי? אַרְבָּעָה פַּרְסֵי. וּבֵי מַשְׁכָּא דְּצַוָּארֵהּ — תְּלָתָא פַּרְסֵי, וּבֵי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ — פַּרְסָא וּפַלְגָּא. וּרְמָא כּוּפְתָּא וְסָכְרָא לִירְדְּנָא.

עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַלְבִּישׁ כָּל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַאי אוּרְזִילָא בַּר יוֹמָא — אֲנִי רָאִיתִי רְאֵם בֶּן יוֹם אֶחָד, דַּהֲוֵי כְּהַר תָּבוֹר — שֶׁהָיָה גָּדוֹל כְּמוֹ הַר תָּבוֹר, שֶׁהוּא הַר גָּבֹהַּ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים סח, ט) עַל פָּסוּק (יִרְמְיָה מו, יח): ״חַי אֲנִי נְאֻם הַמֶּלֶךְ ה׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ, כִּי כְתָבוֹר בֶּהָרִים וּכְכַרְמֶל בַּיָּם יָבוֹא״, זֶה אוֹמֵר: נִקְרֵאתִי הַר תָּבוֹר, עָלַי נָאֶה שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה, לְפִי שֶׁאֲנִי גָּבֹהַּ מִכָּל הֶהָרִים; וְהַר תָּבוֹר כַּמָּה הֲוֵי? כַּמָּה גָּבְהוֹ שֶׁל הַר תָּבוֹר? אַרְבָּעָה פַּרְסֵי — אַרְבַּע פַּרְסָאוֹת. וּבֵי מַשְׁכָּא דְּצַוָּארֵהּ — וְגָבְהוֹ שֶׁל צַוָּאר הָרְאֵם הוּא תְּלָתָא פַּרְסֵי — שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, וּבֵי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ — וְגֹדֶל הַמָּקוֹם שֶׁמַּנִּיחַ רֹאשׁוֹ בְּעֵת שְׁכִיבָתוֹ עַל הַקַּרְקַע, פַּרְסָא וּפַלְגָּא — פַּרְסָה וָחֲצִי, וּרְמָא כּוּפְתָּא — וְהָרְאֵם הִטִּיל רְעִי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, עַד וְסָכְרָא לִירְדְּנָא — שֶׁסָּתַם אֶת הַיַּרְדֵּן.

׳אוּרְזִילָא בַּר יוֹמָא׳ — הַיְנוּ בְּחִינַת כָּבוֹד, שֶׁהוּא בָּעַכּוּ״ם, בְּזִלּוּתָא. וְזֶה: אוּר

זִילָא. אוּר — הַיְנוּ בְּחִינַת כָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״. שֶׁמִּפָּרֵשׁ, שֶׁרְאֵם זֶה כָּבוֹד, וְהַכָּבוֹד מֵנַח עַכְשָׁו בַּגָּלוּת וּבִזְלְזוּל אֵצֶל הַגּוֹיִם, עַיֵּן רַשׁ״י (דִּבְרִים לג, יז) עַל הַפָּסוּק: ״וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו״ — ׳רְאֵם קַרְנָיו נָאוֹת׳. וְעַיֵּן (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בֹּא, סִימָן ד׳) עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה לד, ז): ״וְיָרְדוּ רְאֵמִים עִמָּם״, וְיָרְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה עִמָּם; הַיְנוּ שֶׁהַכָּבוֹד, הַנִּקְרָא רְאֵם, יָרַד וְנָפַל אֶל הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא הָעַכּוּ״ם, שֶׁזֶּה אוּר זִילָא, תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל רְאֵם; כִּי עַכְשָׁו הָרְאֵם, שֶׁהוּא הַכָּבוֹד, בְּזִילוּתָא אֵצֶל הָעַכּוּ״ם. וְלָמָּה נִקְרָא ׳בַּר יוֹמָא׳? כִּי לֹא יִתְגַּלֶּה הַכָּבוֹד אֶלָּא בִּבְיאַת מְשִׁיחֵנוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, ה): ״וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָ״ה, וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו״, וּכְתִיב (שָׁם נב, ח): ״כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן״; כִּי אָז יִתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְכֻלָּם יִרְאוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵינֵי בָּשָׂר. כִּי יִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ לְעֵינֵי כֹּל. וּכְתִיב בֵּיהּ, הַיְנוּ אֵצֶל מָשִׁיחַ — הַיּוֹם; אֵימָתַי יָבוֹא מַר? הַיּוֹם — ״׳הַיּוֹם׳ אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ״ (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, סַנְהֶדְרִין צח.). [וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַשְׁכַּח לְאֵלְיָהוּ, דַּהֲוֵי קָיְימֵי אַפֵּיתְחָא דִּמְעָרְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְכוּ׳, אָמַר לֵיהּ: אֵימַת אָתֵי מָשִׁיחַ? אָמַר לֵיהּ: זִיל שַׁיְילֵיהּ לְדִידֵיהּ. וְהֵיכָא יָתִיב? אַפֵּיתְחָא דְּרוֹמִי. וּמַאי סִימָנֵיהּ? יָתִיב בֵּינֵי עֲנָיֵי סוֹבְלֵי חֳלָאִים, וְכֻלָּן שָׁרוּ וַאֲסִירֵי בְּחַד זִימְנָא, אֵיהוּ שָׁרֵי חַד וְאָסִיר חַד. אָמַר: דִּילְמָא מִבְּעֵינָא, דְּלָא אִיעַכֵּב. אָזַל לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי וּמוֹרִי! אָמַר לֵיהּ: שָׁלוֹם עָלֶיךָ בַּר לֵוַאי. אָמַר לֵיהּ: לְאֵימַת אָתֵי מַר? אָמַר לֵיהּ: הַיּוֹם. אָתָא לְגַבֵּי אֵלְיָהוּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי אָמַר לָךְ? אָמַר לֵיהּ: שְׁקוֹרֵי קָא שַׁקֵּר בִּי, דְּאָמַר לִי הַיּוֹם אֲתֵינָא, וְלָא אָתָא! אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר לָךְ (תְּהִלִּים צה, ז): ״׳הַיּוֹם׳ אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ״] הַיְנוּ **וּבְכָל יוֹם מוּכָן הַכָּבוֹד לָצֵאת מִזִּילוּתָא**; כִּי אִם הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יוֹצִיא אֶת הַכָּבוֹד מִגָּלוּת הָעַכּוּ״ם.

׳וַהֲוָה כְּהַר־תָּבוֹר׳, שֶׁרָאָה שֶׁהַעֲלָאַת הַכָּבוֹד תָּלוּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ, כְּפִי הִשְׁתַּבְּרוּת גַּאֲוָתוֹ, כֵּן הוּא הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד, כִּי כְּבוֹדוֹ נִתְעַלֶּה עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְאֵין אָדָם זוֹכֶה לַתּוֹרָה אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁפָלוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל: ״וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה״. וְזֶה: ׳הַר תָּבוֹר׳, ׳הַר׳, לְשׁוֹן גְּדֻלּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל): **״הֶעֱמַדְתָּ לְהָרִרִי עֹז״, ׳וְתָבוֹר׳,** — זֶה תָּבוֹר וְכַרְמֶל, שֶׁבָּאוּ מִסּוֹף הָעוֹלָם

מִתְגָּאִים לוֹמַר, שֶׁאָנוּ גְּבוֹהִים, וְעָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן אֶת הַתּוֹרָה. וְתָבוֹר — הוּא לְשׁוֹן שְׁבִירָה [(עֵין שַׁבָּת קה:) תָּבֹר מָאנֵי תְּבִירֵי; וְעַיֵּן (בָּבָא קַמָּא כו:): מָנָא תְּבִירָא תָּבֹר, עַיֵּן שָׁם].

׳וְהַר תָּבוֹר כַּמָּה הֲוָה, אַרְבַּע פַּרְסֵי׳ — הַיְנוּ אַרְבַּע בְּחִינוֹת שְׁפָלוּת הַנַּ״ל שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְטִין: לִפְנֵי צַדִּיקִים, בֵּינוֹנִים, רְשָׁעִים, וְלִפְנֵי מַדְרֵגַת עַצְמוֹ, וְשֶׁיִּדַּמֶּה בְּעֵינָיו, כְּאִלּוּ לֹא בָּא עֲדַיִן לִפְנֵי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁהוּא בָּא. וְזֶה: ׳הַר תָּבוֹר אַרְבַּע פַּרְסֵי׳ — שֶׁשְּׁבִירַת הַגַּדְלוּת הֵם בְּאַרְבַּע בְּחִינוֹת הַנַּ״ל. שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַבִּטּוּל, שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְעֵינֵי כֹּל, וְאָז מַמְשִׁיךְ חִיּוּת וּדְבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָכוֹל לְלַמֵּד לַאֲחֵרִים, כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם בָּטֵל וּמְבֻטָּל לִפְנֵי כֹּל, הוּא יָכוֹל לְלַמֵּד עִם אֲחֵרִים. (וּמִכָּל זֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת מַעֲלַת שְׁבִירַת הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת, בְּאַרְבַּע בְּחִינוֹת דַּיְקָא, שֶׁסּוֹבֵב עַל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיָּאִיר בּוֹ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּאוֹר גָּדוֹל, עַד שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד לַאֲחֵרִים הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת).

׳וּמַשְׁכָּא דְּצַוְּארֵהּ תִּלְתָּא פַּרְסֵי׳ — זֶה בְּחִינַת הַדְּבָרִים שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי־אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, הֵם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ט) ״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ״ וְכוּ׳, וְהֵם שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר. וְהַגַּדְלוּת נִקְרָא ׳מַשְׁכָּא דְּצַוְּארֵהּ׳, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים עה) ״תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק״.

׳וּמַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ פַּרְסָא וּפַלְגָא׳, זֶה בְּחִינַת זִוּוּג הַנַּעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הַמַּחֲשָׁבָה. ׳מַרְבַּעְתָּא׳, לְשׁוֹן זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם) בְּנֵי־אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, הֵם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, עַצְמוֹ מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ט, כב): ״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ, וְאַל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ, אַל יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ״. וְהֵם שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר, וְהַגַּדְלוּת נִקְרָא מַשְׁכָּא דְּצַוָּארָא, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים עה, ו): ״תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק״. הַיְנוּ עָתָק פְּרוּשׁוֹ גַּאֲוָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לא, יט): ״תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר, הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז״.

׳וּמַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ׳ — הֵיכָן שֶׁמַּנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן, ׳פַּרְסָא וּפַלְגָא׳ — פַּרְסָה וָחֲצִי; הַיְנוּ שֶׁבָּא לְגַלּוֹת, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת זִוּוּג הַנַּעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הַמַּחֲשָׁבָה; כִּי בִּשְׁעַת הַזִּוּוּג, אָז הַמֹּחַ־מַחֲשָׁבָה נִדְבָּק בְּמָקוֹם שֶׁנִּדְבָּק, וְאִם מְכֻוָּן לִדְבָרִים קְדוֹשִׁים, הַיְנוּ אוֹ שֵׁמוֹת וְיִחוּדִים, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תּוֹרָה אוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹלָדִים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּלְהִפּוּךְ אִם אֵין מַחֲשַׁבְתּוֹ בִּדְבָרִים קְדוֹשִׁים, אֲזַי נוֹלָדִים נְשָׁמוֹת פְּגוּמוֹת. וְזֶה: ׳מַרְבַּעְתָּא׳ — לְשׁוֹן זִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם)

לְשׁוֹן שְׁבִירָה.

׳וְהַר־תָּבוֹר כַּמָּה הֲוָה? אַרְבַּע פַּרְסֵי׳, הַיְנוּ אַרְבַּע בְּחִינוֹת שְׁפָלוּת הַנַּ״ל שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְטִין: לִפְנֵי צַדִּיקִים, בֵּינוֹנִים, רְשָׁעִים, וְלִפְנֵי מַדְרֵגַת עַצְמוֹ, וְשֶׁיִּדַּמֶּה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ לֹא בָּא עֲדַיִן לִפְנֵי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁהוּא בָּהּ. וְזֶה: ׳הַר־תָּבוֹר אַרְבַּע פַּרְסֵי׳, שֶׁשְּׁבִירַת הַגַּדְלוּת הֵם בְּאַרְבַּע בְּחִינוֹת הַנַּ״ל.

׳וּמַשְׁכָּא דְּצַוְּארֵהּ תִּלְתָּא פַּרְסֵי׳, זֶה בְּחִינַת הַדְּבָרִים שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי־אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, הֵם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ט): **״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ״ וְכוּ׳, וְהֵם שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת: חָכָם, גִּבּוֹר, עָשִׁיר. וְהַגַּדְלוּת נִקְרָא ׳מַשְׁכָּא דְּצַוָּארָא׳, בִּבְחִינַת** (תְּהִלִּים עה): **״תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק״.**

׳וּמַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁהּ פַּרְסָא וּפַלְגָא׳, זֶה בְּחִינַת זִוּוּג הַנַּעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הַמַּחֲשָׁבָה. ׳מַרְבַּעְתָּא׳, לְשׁוֹן זִוּוּג, כְּמוֹ

קלט, ג) **״אָרְחִי וְרִבְעִי״**; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳רְבוּתֵינוּ דָּרְשׁוּ (נִדָּה לא:), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל טִפַּת תַּשְׁמִישׁ שֶׁהַוָּלָד נוֹצָר מִן הַבְּרוּר שֶׁבָּהּ, וּפֵרוּשׁוֹ זָרִית לְשׁוֹן זוֹרֶה הַתְּבוּאָה, לְבָרֵר אֶת הַפְּסֹלֶת שֶׁבָּהּ׳, וְעַל־יְדֵי זִוּוּג הַזֶּה נַעֲשֶׂה פַּרְסָא וּפַלְגָּא; הַיְנוּ בְּעִנְיַן הַזִּוּוּג יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת: פַּרְסָה שְׁלֵמָה וַחֲצִי פַּרְסָה, הַיְנוּ פַּרְסָה — זֶה רֶמֶז עַל הַמְשָׁכַת הַנְּשָׁמוֹת לִבְנֵיהֶם, זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם פַּרְסָה שְׁלֵמָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַדְבִּיק אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵת הַזִּוּוּג, הוּא מוֹשֵׁךְ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה בְּזִוּוּג זֶה, שֶׁכָּל זֶה נִקְרָא פַּרְסָה שְׁלֵמָה. אַךְ יָדוּעַ, שֶׁמִּזִּוּוּג הַצַּדִּיקִים, יוֹצֵא מִזֶּה גַּם תּוֹעֶלֶת לִשְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהַצַּדִּיק דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵת זִוּוּגוֹ, הוּא גּוֹרֵם גַּם שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ כְּלַל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ כְּבָר, שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי בְּעֵת זִוּוּג הַצַּדִּיק, אַף שֶׁמַּשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁמַּשְׁלִיךְ, הוּא מְכַוֵּן אָז שֶׁבּוֹ בָּרֵגַע כָּל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, גַּם־כֵּן יִזְכּוּ לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי וְהִתְנוֹצְצוּת שֶׁהַנְּשָׁמוֹת מִתְנוֹצְצִין וּמְאִירִין וּמְעוֹרְרִין אֶת הַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וּמוֹלִידִין נִשְׁמוֹת גֵּרִים — זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם פַּלְגָּא; כִּי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהַצַּדִּיקִים מַמְשִׁיכִין לִבְנֵיהֶם, זֶה נִקְרָא פַּרְסָה שְׁלֵמָה, כִּי הַטִּפָּה בָּאָה מִמֹּחַ מַחֲשַׁבְתָּם הַדְּבוּקָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם פַּרְסָה שְׁלֵמָה, לֹא־כֵן אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁגּוֹרְמִים לְכְלַל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר נוֹלְדוּ עַל־יְדֵי זִוּוּגָם אֶצְלָם זֶה חֲצִי פַּרְסָה, כִּי עֲדַיִן הֵם רְחוֹקִים מֵהַקְדֵּשָׁה מְאֹד, וְיָכוֹל לִהְיוֹת לָהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת, וְצָרִיךְ לָהֶם יְגִיעוֹת רַבּוֹת, כְּדֵי לְהַפְשִׁיט מֵהֶם הַבְּגָדִים צוֹאִים שֶׁהִלְבִּישׁוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זְכַרְיָה ג, ד): ״הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים״, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל הַגּוּפִים שֶׁנִּתְלַבְּשׁוּ הַנְּשָׁמוֹת; כִּי הַגּוּף שֶׁהוּא לְבוּשׁ עַל הַנְּשָׁמָה, בָּא מִצַּד הָאָב וָאֵם, וְאִם הֵם לֹא מְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בְּעֵת זִוּוּגָם, אַף שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיוּ לָהֶם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, עִם כָּל זֹאת מִצַּד הַגּוּף יִהְיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי הַגּוּף הוּא בְּחִינַת בֶּגֶד לְהַנְּשָׁמָה, וּכְשֶׁאֵין לָהֶם גּוּף קָדוֹשׁ, אֲזַי יֵשׁ לָהֶם בְּגָדִים צוֹאִים; כִּי אֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הֵם מוֹנְעִים אוֹתָם מִלַּחֲזוֹר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵם מַפְסִיקִים כְּמוֹ נָהָר הַמַּפְסִיק, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲלֹךְ דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַנָּהָר. וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים. [וּמִכָּל זֶה תָּבִין אֶת גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁיֵּשׁ לְכָל הַבָּא לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִפְרָט בִּתְחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת, כִּי מֵאַחַר שֶׁהִתְלַבֵּשׁ עַל־יְדֵי זִוּוּג אָבִיו וְאִמּוֹ בְּגוּף פָּגוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּגָדִים צוֹאִים, וְלָכֵן קָשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת. וְלָכֵן הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ אֶת

שֶׁכָּתוּב (שָׁם קלט): **״אָרְחִי וְרִבְעִי״. וְעַל־יְדֵי זִוּוּג הַזֶּה נַעֲשֶׂה ׳פַּרְסָא וּפַלְגָּא׳, ׳פַּרְסָה׳, זֶה רֶמֶז עַל הַמְשָׁכַת הַנְּשָׁמוֹת לִבְנֵיהֶם, זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם פַּרְסָה שְׁלֵמָה, וְהִתְנוֹצְצוּת שֶׁהַנְּשָׁמוֹת מִתְנוֹצְצִין וּמְאִירִין וּמְעוֹרְרִין אֶת הַפּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה וּמוֹלִידִין נְשָׁמוֹת גֵּרִים — זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם ׳פַּלְגָּא׳, כִּי עֲדַיִן רְחוֹקִים מֵהַקְדֵּשָׁה מְאֹד, וְיָכוֹל לִהְיוֹת לָהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת, וְצָרִיךְ לָהֶם יְגִיעוֹת רַבּוֹת, כְּדֵי לְהַפְשִׁיט מֵהֶם הַבְּגָדִים צוֹאִים שֶׁהִלְבִּישׁוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (זְכַרְיָה ג): **״הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים״, כִּי אֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הֵם מוֹנְעִים אוֹתָם מִלַּחֲזוֹר לַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵם מַפְסִיקִים כְּמוֹ נָהָר הַמַּפְסִיק, שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לַהֲלֹךְ דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַנָּהָר, וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים.**

הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם]. וְזֶה: ׳רָמָא כּוּפְתָּא׳; הַיְנוּ שֶׁהַטִּיל רְעִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְלַבְּשׁוּת בְּגָדִים צוֹאִים, וְיֵשׁ לוֹ קְשִׁי וְהִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר וּמִדּוֹת רָעוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁכָּל־כָּךְ קָשֶׁה לוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁזֶּה ׳וְסַכְּרָא לְיַרְדְּנָא׳ — שֶׁסָּתַם אֶת הַיַּרְדֵּן, אֲבָל אַחַר־כָּךְ עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְשִׁיטִין וּמַשְׁלִיכִין מֵעֲלֵיהֶם הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, נִתְבַּטְּלִים כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינָם לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה, וְיָכוֹל לְהִתְקָרֵב בְּנֵקֶל אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה: ׳וְסַכְּרָא לְיַרְדְּנָא׳ — שֶׁסָּתַם אֶת הַיַּרְדֵּן. וְלָמָּה נָקַט דַּיְקָא מִכָּל הַנְּהָרוֹת אֶת הַיַּרְדֵּן? כִּי הַיַּרְדֵּן מַפְסִיק בֵּין קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ח׳): אֶרֶץ כְּנַעַן מְקֻדֶּשֶׁת מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, אֶרֶץ כְּנַעַן כְּשֵׁרָה לְבֵית שְׁכִינָה, וְאֵין עֵבֶר הַיַּרְדֵּן כָּשֵׁר לְבֵית שְׁכִינָה. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָאִים אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהֵם מְלֻבָּשִׁים בִּבְגָדִים צוֹאִים בְּשֵׁם פַּלְגָּא, כִּי עַדַיִן צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ מֵהֶם הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, כְּדֵי לְהָסִיר הַמַּפְסִיקִים וְהַמּוֹנְעִים וְהַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינָם לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה, אֲבָל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים מַמְשִׁיכִין לִבְנֵיהֶם כַּנַּ״ל — זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם פַּרְסָה שְׁלֵמָה, כִּי אֵין לָהֶם מָסַכִּים הַמַּבְדִּילִים. וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים בְּעֵת זִוּוּגָם עוֹסְקִים בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת זִוּוּג: א. לְהַמְשִׁיךְ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, לְהוֹרִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה. ב. לְעוֹרֵר אֶת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ כְּבָר, וְיֵשׁ לָהֶם בְּגָדִים צוֹאִים, וְעַל־יְדֵי זִוּוּגָם שֶׁמְּדַבְּקִים אֶת עַצְמָם בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, גּוֹרְמִים לְהַפְשִׁיט אֶת הַבְּגָדִים צוֹאִים מֵאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר נוֹלְדוּ אֵצֶל אֲחֵרִים. (עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים) וְזֶה: ״וְכִבַּדְתּוֹ״ (יְשַׁעְיָה נח, ב) — כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נָקִי. (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עַל פָּסוּק: ״וְלִקְדוֹשׁ ה׳ מְכֻבָּד״ וְכוּ׳ — שַׁבָּת קיט.). [וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: מַאי דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָהוּ נח, יג): ״לִקְדוֹשׁ ה׳ מְכֻבָּד? אָמַר לֵיהּ: זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאֵין בּוֹ — לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה. אָמְרָה תּוֹרָה כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נְקִיָּה]. הַיְנוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאָז הוּא כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת, שֶׁמְּכַפְּרִים עַל כָּל עֲוֹנוֹת שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז נִדְמִים כְּמַלְאָכִים, שֶׁאֵינָם צְרִיכִין — לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה. וְלָכֵן שַׁיָּךְ אָז ׳כְּסוּת נָקִי׳, הַיְנוּ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, שֶׁאָז מוֹרִידִים מֵעֲצָמָם אֶת הַגּוּף מָלֵא צוֹאָה וְזֻהֲמָה שֶׁנִּתְהַוָּה עַל־יְדֵי חֲטָאָיו וְחַטֹּאת אֲבוֹתָיו, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכָל זֶה

וְזֶה: ׳רָמָא כּוּפְתָּא וְסַכְּרָא לְיַרְדְּנָא׳, עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְשִׁיטִין וּמַשְׁלִיכִין מֵעֲלֵיהֶם הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, נִתְבַּטְּלִים כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינָם לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה: ׳וְסַכְּרָא לְיַרְדְּנָא׳, כִּי הַיַּרְדֵּן מַפְסִיק בֵּין קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְחוּץ־לָאָרֶץ. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָאִים בְּשֵׁם ׳פַּלְגָּא׳, כִּי עַדַיִן צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ מֵהֶם הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, כְּדֵי לְהָסִיר הַמַּפְסִיקִים וְהַמּוֹנְעִים וְהַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינָם לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה. אֲבָל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים מַמְשִׁיכִין לִבְנֵיהֶם כַּנַּ״ל, זֶה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם פַּרְסָה שְׁלֵמָה, כִּי אֵין לָהֶם מָסַכִּים הַמַּבְדִּילִים.

וְזֶה: ״וְכִבַּדְתּוֹ״ — ׳כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נָקִי׳, (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל פָּסוּק: ״וְלִקְדוֹשׁ ה׳ מְכֻבָּד״ וְכוּ׳, שַׁבָּת קיט.). **׳כְּסוּת נָקִי׳, הַיְנוּ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, כִּי**

נִגְרָם עַל־יְדֵי זִוּוּג הַצַּדִּיקִים, שֶׁעַל־יְדֵי זִוּוּגָם הֵם מְעוֹרְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַשִּׂיגוּ גַּם הֵם אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲזִיר אֶת הָרְחוֹקִים בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה טו, יט): ״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל״, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁגּוֹרְמִים עַל־יְדֵי זִוּוּגָם לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וּלְהַמְשִׁיךְ נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים, וְגֵרִים שֶׁמִּתְגַּיְּרִין הֵם בָּאִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא גֵּר־צֶדֶק (עַיֵּן זֹהַר יִתְרוֹ פז. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: הָא תָּנִינָן גִּיּוֹרָא כַּד אִתְגַּזַּר אִקְרֵי גֵּר צֶדֶק). וְזֶה שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר (יִתְרוֹ בְּרַעְיָא מְהֵימְנָא צג.) כְּסוּת נָקִי דָּא כַּנְפֵי מְצָוָה — הַיְנוּ שְׁכִינָה הַנִּקְרֵאת מִצְוָה בִּבְחִינוֹת (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק״, הַיְנוּ הַמִּצְוָה שֶׁהִיא חֵלֶק מֵהַשְׁכִינָה נִקְרֵאת צֶדֶק, וּכְשֶׁמְּקָרְבִים אֶחָד שֶׁהָיָה רָחוֹק לְגַמְרֵי מִקְּדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל אֶל כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה, זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁמְּגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת כְּבוֹדוֹ לְכָל הַגּוֹיִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צו, ג): ״סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ״. וְזֶהוּ: פְּרוּשׁ וְכִבְדָתוֹ, הַיְנוּ שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּכְנִיס גֵּרִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה כַּנַּ״ל. [וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֻרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיּוּכַל עַל־יְדֵי זִוּוּגוֹ לְעוֹרֵר אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּלְרַבּוֹת הַגּוֹיִים, שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ].

ו) וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ יָכוֹל לִידַע הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁ הַיִּרְאָה; הַיְנוּ שֶׁדָּבָר זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַל־יְדֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁמִּבְּחִינָתוֹ יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד, וְתֵכֶף־וּמִיָּד שֶׁמִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ לְבַד נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אָז אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד. וְאֵיךְ יוֹדֵעַ שֶׁאוֹחֵז כְּבָר בְּהַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁ הַיִּרְאָה, הַיְנוּ שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵלָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד? לְפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד אֶת יִרְאֵי הַשֵּׁם, כֵּן עָלָה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, כִּי שָׁם שֹׁרֶשׁ הַכָּבוֹד, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים טו, ד): ״וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד״; כִּי בֶּאֱמֶת יִרְאֵי ה׳, אֶצְלָם מֵאִיר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד. וְאִם אָדָם מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה׳, סִימָן שֶׁמְּצַד נִשְׁמָתוֹ מֵאִיר בּוֹ גַּם־כֵּן הָאֲרַת הַכָּבוֹד, כִּי הֲרֵי הוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה׳, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַכָּבוֹד הוּא בַּגָּלוּת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ הוּא מְזַלְזֵל בִּיִרְאֵי הַשֵּׁם, וְכָל אֶחָד לְפִי תִּקּוּנוֹ אֶת הַכָּבוֹד, כֵּן הוּא מְכַבֵּד יִרְאֵי הַשֵּׁם.

זֶה עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, ״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל״, לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה וּלְהַמְשִׁיךְ נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים, וְגֵרִים שֶׁמִּתְגַּיְּרִין הֵם בָּאִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה, וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא גֵּר־צֶדֶק (עַיֵּן זֹהַר יִתְרוֹ פז. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: הָא תָּנִינָן גִּיּוֹרָא כַּד אִתְגַּזַּר אִקְרֵי גֵּר צֶדֶק). **וְזֶה שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר** (יִתְרוֹ בְּרַעְיָא מְהֵימְנָא צג.) **כְּסוּת נָקִי דָּא כַּנְפֵי מְצָוָה — הַיְנוּ שְׁכִינָה הַנִּקְרֵאת מִצְוָה בִּבְחִינוֹת** (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק״, **הַיְנוּ הַמִּצְוָה שֶׁהִיא חֵלֶק מֵהַשְׁכִינָה נִקְרֵאת צֶדֶק, וּכְשֶׁמְּקָרְבִים אֶחָד שֶׁהָיָה רָחוֹק לְגַמְרֵי מִקְּדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל אֶל כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה, זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁמְּגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת כְּבוֹדוֹ לְכָל הַגּוֹיִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים צו, ג): ״סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ״. **וְזֶהוּ: פְּרוּשׁ וְכִבְדָתוֹ, הַיְנוּ שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּכְנִיס גֵּרִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה כַּנַּ״ל. [וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֻרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיּוּכַל עַל־יְדֵי זִוּוּגוֹ**

ו) וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ יָכוֹל לִידַע הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁ הַיִּרְאָה; הַיְנוּ שֶׁדָּבָר זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַל־יְדֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁמִּבְּחִינָתוֹ יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד, וְתֵכֶף־וּמִיָּד שֶׁמִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ לְבַד נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אָז אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד. וְאֵיךְ יוֹדֵעַ שֶׁאוֹחֵז כְּבָר בְּהַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁ הַיִּרְאָה, הַיְנוּ שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵלָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד? לְפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד אֶת יִרְאֵי הַשֵּׁם, כֵּן עָלָה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, כִּי שָׁם שֹׁרֶשׁ הַכָּבוֹד, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים טו, ד): ״וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד״; כִּי בֶּאֱמֶת יִרְאֵי ה׳, אֶצְלָם מֵאִיר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד. וְאִם אָדָם מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה׳, סִימָן שֶׁמְּצַד נִשְׁמָתוֹ מֵאִיר בּוֹ גַּם־כֵּן הָאֲרַת הַכָּבוֹד, כִּי הֲרֵי הוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה׳, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַכָּבוֹד הוּא בַּגָּלוּת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ הוּא מְזַלְזֵל בִּיִרְאֵי הַשֵּׁם, וְכָל אֶחָד לְפִי תִּקּוּנוֹ אֶת הַכָּבוֹד, כֵּן הוּא מְכַבֵּד יִרְאֵי הַשֵּׁם.

וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַבְחִין בְּעַצְמוֹ אִם הוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה', סִימָן שֶׁאֶצְלוֹ נִתְעַלָּה הַכָּבוֹד לְשֹׁרֶשׁ הַיִּרְאָה, הַיְנוּ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם, אֲבָל אִם מִזַּלְזֵל בְּיִרְאֵי ה', זֶה סִימָן שֶׁבְּדַקּוּת, אֶצְלוֹ הַכָּבוֹד בִּשְׁפַל הַמַּצָּב, וְאֵין לוֹ שׁוּם יִרְאַת שָׁמַיִם. וְזֶה הַמִּבְחָן שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיּוּכַל לִבְחֹן בְּעַצְמוֹ אִם כְּבָר זָכָה לְיִרְאַת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, שֶׁהוּא מִתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא תָּמִיד רַק לְפָנָיו עֵינָיו — אִם הוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה'. (וְעַיֵּן כְּתֻבּוֹת קג: "וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד" — זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם, הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ וּמְחַבְּקֵהוּ וּמְנַשְּׁקֵהוּ, וְקוֹרֵא לוֹ: רַבִּי, רַבִּי, מוֹרִי, מוֹרִי. וְעַיֵּן בְּמִדְרָשׁ תְּהִלִּים טו: "וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד" — זֶה דָּוִד, עַיֵּן שָׁם).

ז) וְעִקַּר הַדָּבָר שֶׁיְּכַבֵּד יִרְאֵי הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין לב:): **דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", וְשָׁם עִקַּר הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ כט, יג): **"וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי"**; הַיְנוּ שֶׁלֹּא מַסְפִּיק שֶׁהוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה' מִשָּׁפָה וְלַחוּץ, כִּי בָּזֶה הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וּמַטְעֶה אֶת אֲחֵרִים, כִּי הַמִּבְחָן הָאֲמִתִּי, שֶׁאָדָם זָכָה כְּבָר לְהַעֲלַאת הַכָּבוֹד לְשֹׁרֶשׁ הַיִּרְאָה, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבָד, זֶה אִם הוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם, וְלִבּוֹ דָּבוּק אֲלֵיהֶם בֶּאֱמֶת. וְדָבָר זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי עַל מִדַּת הַיִּרְאָה דָּרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לב:): דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", כִּי דָּבָר הַנֶּעְלָם מִבְּנֵי־אָדָם, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבַלֵּב תָּלוּי כָּל הַכָּבוֹד. וְעַל זֶה מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק (יְשַׁעְיָה כט, יג): "וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי", וְהַכָּבוֹד תָּלוּי רַק בַּלֵּב. וְאִם הוּא בּוֹזֶה בְּלִבּוֹ אֶת יִרְאֵי ה', וְאֵין לוֹ הַרְגָּשָׁה וּמְשִׂיכָה אֲלֵיהֶם, סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וַעֲדַיִן אֶצְלוֹ הַכָּבוֹד בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְצָרִיךְ לְתַקֵּן עַצְמוֹ.

יִרְאֵי־הַשֵּׁם:

ז וְעִקַּר הַדָּבָר — שֶׁיְּכַבֵּד יִרְאֵי־הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין לב:): **דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", וְשָׁם עִקַּר הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ כט): **"בִּשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי":**

ח כְּשֶׁמַּחֲזִיר הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לַיִּרְאָה כַּנַּ"ל, וְאָז נִשְׁלָם פְּגָמֵי הַיִּרְאָה, וְאָז זוֹכֶה לְשָׁלוֹם.

וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי שָׁלוֹם: יֵשׁ שָׁלוֹם בַּעַצְמָיו, כִּי תְּחִלָּה צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעַצְמָיו, כִּי יִרְאָה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִשְׁלָם פְּגָמֵי הַיִּרְאָה, הַיְנוּ כָּל הַיִּרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁהָיוּ לוֹ עַד עַכְשָׁו; כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ שָׁם לִפְנֵי עֵינָיו אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁזֶּה פְּגַם הַיִּרְאָה, וּכְשֶׁמְּתַקֵּן אֶת זֶה, וְאָז זוֹכֶה לְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא גִּלּוּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הַנִּקְרָא שָׁלוֹם [(עַיֵּן שַׁבָּת י.): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם]. וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי שָׁלוֹם: שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ וְשָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַיְנוּ שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ, זֶה בְּחִינַת יֵשׁ שָׁלוֹם בַּעַצְמָיו; כִּי תְּחִלָּה צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעַצְמָיו. כִּי לִפְעָמִים אֵין שָׁלוֹם בַּעַצְמָיו

ז) וְעִקַּר הַדָּבָר שֶׁיְּכַבֵּד יִרְאֵי הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין לב:): **דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", וְשָׁם עִקַּר הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה כט, יג): **"וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי"**; הַיְנוּ שֶׁלֹּא מַסְפִּיק שֶׁהוּא מְכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה' מִשָּׁפָה וְלַחוּץ, כִּי בָּזֶה הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וּמַטְעֶה אֶת אֲחֵרִים, כִּי הַמִּבְחָן הָאֲמִתִּי, שֶׁאָדָם זָכָה כְּבָר לְהַעֲלַאת הַכָּבוֹד לְשֹׁרֶשׁ הַיִּרְאָה, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח, ד): ״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״, כִּי מֵרֹב חֲטָאִים שֶׁחָטָא, אֵין לוֹ שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, הוּא מוֹצֵא בָּזֶה חֶסְרוֹנוֹת וּפְגָמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל מִיִּרְאָה. כִּי רִבּוּי הַדְּקְדּוּקִים מַפִּילִים אֶת הָאָדָם וּמְרַחֲקִים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנֶּאֱבֶדֶת מִמֶּנּוּ הַיִּרְאָה, אַךְ וְעַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לְשָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (יִתְרוֹ עט.): בְּאַתְרָא דְּאִית דְּחִילָא, תַּמָּן תִּשְׁתַּכַּח שְׁלֵמָתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לד, י): ״כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו״, כִּי אָז כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאָה אֲמִתִּית, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר וְכָל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁעוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה רַק לְמַעֲנוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וּמַחֲשָׁבָה חִיצוֹנִית, זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הַשָּׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כִּי תָּמִיד שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַשֵּׁנִי, הַיְנוּ שָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו. כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, בְּבְחִינַת (מִשְׁלֵי לא, ל): ״אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ הִיא תִתְהַלָּל״, כִּי הַתְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן (שֶׁלְחָן עָרוּךְ, אֹרַח חַיִּים, סִימָן צח, סָעִיף ד׳). וּבְקָרְבָּן כְּתִיב בֵּיהּ (וַיִּקְרָא כא, יח): ״כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב״; וּכְשֶׁאֵין בּוֹ מוּם, הַיְנוּ בְּאַתְרָא דְּאִית דְּחִילָא, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, אָזַי יִקְרַב לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ תָּמָה, שֶׁבָּא לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְמִדַּת הַיִּרְאָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, וְאָז נַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עוֹלוֹת עָלָיו שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב אֵצֶל חַנָּה, שֶׁמְּמֻנָּה לוֹמְדִים עַל עִנְיְנֵי תְּפִלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת לא.): כַּמָּה הִלְכָתָא גַּבְרוּתָא אִיכָּא לְמַשְׁמַע מֵהַנֵּי קְרָיֵי דְּחַנָּה: ״וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ״, מִכָּאן לַמִּתְפַּלֵּל, צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ. וְלָמָּה נָקַט לֵב בִּתְפִלָּה דַּיְקָא, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א, א, יג): ״וְחַנָּה מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ״? כִּי עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה זָכְתָה לִתְפִלָּה, כִּי עִקַּר הַיִּרְאָה הוּא בַּלֵּב כַּנַּ״ל, וּמֵאַחַר שֶׁזָּכְתָה לְיִרְאָה אֲמִתִּית, שֶׁיִּרְאָה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִסְתַּכְּלָה עַל עֲלִי הַכֹּהֵן שֶׁחָשַׁד אוֹתָהּ לְשִׁכּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה זָכְתָה לְיִרְאָה שְׁלֵמָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד בְּלֵב אֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, זוֹכֶה לְיִרְאָה שְׁלֵמָה. וּכְשֶׁאָדָם מַעֲלֶה אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְמִדַּת הַיִּרְאָה, וְזוֹכֶה לִשְׁתֵּי בְּחִינוֹת שָׁלוֹם: שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ, וְשָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בֶּאֱמֶת

לְפָעָמִים אֵין שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח): **״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״, וְעַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, זוֹכֶה לְשָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר** (יִתְרוֹ עט.): **׳בְּאַתְרָא דְּאִית דְּחִילָא, תַּמָּן תִּשְׁתַּכַּח שְׁלֵמָתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם לד): **״כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו״׳.**

כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, אָז יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה, בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי לא): **״אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ הִיא תִתְהַלָּל״, כִּי הַתְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן, וּבְקָרְבָּן כְּתִיב בֵּיהּ** (וַיִּקְרָא כא): **״כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב״, וּכְשֶׁאֵין בּוֹ מוּם, הַיְנוּ ׳בְּאַתְרָא דְּאִית דְּחִילָא׳, אָזַי יִקְרַב לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ תָּמָה. וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּחַנָּה** (שְׁמוּאֵל־א א): **״וְחַנָּה מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ״, עַל־יְדֵי הַיִּרְאָה זָכְתָה לִתְפִלָּה, כִּי עִקַּר הַיִּרְאָה הוּא בַּלֵּב כַּנַּ״ל.**

אָסוּר לְהַפְרִיד בֵּין שְׁתֵּי בְּחִינוֹת שָׁלוֹם, כִּי מִי שֶׁמַּעֲלֶה אֶת הַכָּבוֹד אֶל שָׁרְשׁוֹ, וְנִתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, אָז יוֹדֵעַ שֶׁגַּם הוּא חָשׁוּב לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, הַיְנוּ שְׁלֵמוּת הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַל שֵׁם זֶה תְּפִלָּה נִקְרָא קָרְבָּן, עַל שֵׁם קֵרוּב הָעוֹלָמוֹת לִשְׁלֵמוּתָן. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁמְּשָׁם נִמְשֶׁכֶת הַיִּרְאָה שֶׁמִּתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אֶל שָׁלוֹם הַכְּלָלִי שֶׁהוּא שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ וְשָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְחַבֵּר וּמְקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, שֶׁזּוֹהִי הַתַּכְלִית שֶׁל בְּרִיאַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי — לְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

(עַכְשָׁו יָלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָר):

וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, הַיְנוּ שְׁלֵמוּת הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַל שֵׁם זֶה תְּפִלָּה נִקְרָא קָרְבָּן, עַל שֵׁם קֵרוּב הָעוֹלָמוֹת לִשְׁלֵמוּתָן:

ט וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא: תָּא וְאַחֲוִי לָךְ הֵיכֵי דְּנַשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעַ בַּהֲדָדֵי. אֲזַלִי וַחֲזָאִי, דְּעָבִיד כַּוִּי כַּוִּי. שַׁקְלִית לְסַלְתָּאִי וַאֲנַחְתִּיהָ בְּכַוְתָא דִּרְקִיעָא. בַּהֲדֵי דִּמְצַלֵּינָא, בָּעוּתָא וְלָא אַשְׁכְּחִיתָהּ. אֲמָרִי: אִיכָּא גַּנְבֵי הָכָא. אֲמַר לִי: גַּלְגַּלָּא דְּרָקִיעַ הוּא דְּהָדַר. נְטַר עַד לְמָחָר כִּי הַשְׁתָּא — תְּחַכֵּה עַד לְמָחָר בְּאוֹתוֹ שָׁעָה, וּמַשְׁכַּח לָהּ׳:

רַשַׁב״ם:

הֵיכָא דְּנַשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעָא. מָקוֹם גְּבוֹהַּ הָיָה שָׁם, שֶׁנּוֹשְׁקִים יַחַד זֶה לָזֶה. וְלָאו הַיְנוּ סוֹף הָעוֹלָם, דְּהָא מַהֲלַךְ הָעוֹלָם ת״ק שָׁנָה הֲוֵי, וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֶמְצָעִיתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הִיא, דִּכְתִיב: ״יֹשְׁבִי עַל טַבּוּר הָאָרֶץ״, וְהַיְנוּ מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: סַלְתָּאי. סַל לֶחֶם שֶׁלִּי: דְּהָדַר.

חוֹזֵר, כִּדְאָמְרִינַן בִּפְסָחִים: ׳גַּלְגַּל חוֹזֵר וּמַזָּלוֹת קְבוּעִים׳:

׳דְּנַשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעָא׳, זֶה בְּחִינַת שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו. ׳אַרְעָא׳, זֶה בְּחִינַת גּוּף, ׳רְקִיעָא׳, זֶה בְּחִינַת

וְאֶל־יְדֵי־זֶה מִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, הַיְנוּ שְׁלֵמוּת הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַל שֵׁם זֶה תְּפִלָּה נִקְרָא קָרְבָּן, עַל שֵׁם קֵרוּב הָעוֹלָמוֹת לִשְׁלֵמוּתָן. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁמְּשָׁם נִמְשֶׁכֶת הַיִּרְאָה שֶׁמִּתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אֶל שָׁלוֹם הַכְּלָלִי שֶׁהוּא שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ וְשָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְחַבֵּר וּמְקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, שֶׁזּוֹהִי הַתַּכְלִית שֶׁל בְּרִיאַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי — לְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

(עַכְשָׁו יָלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָר):

ט) וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא — סַפֵּר לִי סוֹחֵר: **תָּא וְאַחֲוִי לָךְ** — בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ, **הֵיכֵי דְּנַשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעַ בַּהֲדֵי** — הֵיכָן שֶׁמִּתְנַשְּׁקִים הָאָרֶץ וְהַשָּׁמַיִם בְּיַחַד. **אֲזַלִי** — הָלְכוּ **וַחֲזָאִי** — וְרָאוּ, **דְּעָבִיד כַּוִּי כַּוִּי** — שֶׁעֲשׂוּיִים חֲלוֹנוֹת חֲלוֹנוֹת, **שַׁקְלִית לְסַלְתָּאי** — לָקַחְתִּי אֶת הַסַּל שֶׁלִּי, **וַאֲנַחְתִּיהָ בְּכַוְתָא דִּרְקִיעָא** — וְשַׂמְתִּי אֶת זֶה בְּחַלּוֹן הַשָּׁמַיִם, **בַּהֲדֵי דִּמְצַלֵּינָא בָּעוּתָא** — עַד שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי תְּפִלָּתִי, **וְלָא אַשְׁכְּחִיתָהּ** — לֹא מְצָאתִיהָ יוֹתֵר. **אֲמָרִי** — אָמַרְתִּי, **אִיכָּא גַּנְבֵי הָכָא** — הַאִם יֵשׁ גַּנָּבִים פֹּה? **אֲמַר לִי: גַּלְגַּלָּא דִּרְקִיעַ הוּא דְּהָדַר** — פֹּה מִסְתּוֹבֵב גַּלְגַּל הַשָּׁמַיִם, **נְטַר עַד לְמָחָר כִּי הַשְׁתָּא** — תְּחַכֵּה עַד לְמָחָר בְּאוֹתוֹ שָׁעָה, **וּמַשְׁכַּח לָהּ** — וְתִמְצָא אֶת זֶה.

׳דְּנַשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעָא׳ — זֶה בְּחִינַת שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, שֶׁהַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה יִתְאַחֲדוּ יַחַד, וְאֶחָד יַעֲזֹר לְהַשֵּׁנִי, זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו. כִּי **אַרְעָא** — זֶה **בְּחִינַת גּוּף, רְקִיעָא** — זֶה **בְּחִינַת נְשָׁמָה**, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נ, ד): ״יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל״ — זֶה הַנְּשָׁמָה, ״וְאֶל הָאָרֶץ״ — זֶה הַגּוּף (סַנְהֶדְרִין צא:); וּכְשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם בֵּין הַגּוּף לְהַנְּשָׁמָה, עַל־יְדֵי־זֶה ׳עֲבִידֵי כַּוֵּי׳ — עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, שֶׁנִּקְרֵאת חַלּוֹנוֹת, בִּבְחִינַת (דָּנִיֵּאל ו, יא): ״וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ״, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל דָּנִיֵּאל, שֶׁפָּתַח חַלּוֹן בַּעֲלִיַּת בֵּיתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא שָׁם: ״וּמְצַלֵּא וּמוֹדֵא קֳדָם אֱלָהֵהּ״; הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו בֵּין הַגּוּף לְהַנְּשָׁמָה, וְלֹא קָשֶׁה לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז הוּא מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. ׳וְשַׁקְלִית לְסַלְתָּאי וְאַנַּחְתִּיהָ בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ׳; סַלְתָּא זֶה פַּרְנָסָה, כְּמוֹ ׳מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ׳ (יוֹמָא עד:), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל פַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ שָׁם: אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ; הַיְנוּ שֶׁלֹּא רָצָה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, רַק בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁזֶּה שֶׁהִנִּיחַ אֶת הַסַּל שֶׁל פַּרְנָסָתוֹ בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ — בְּחַלּוֹנוֹת הַשָּׁמַיִם, שֶׁמָּסַר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא רָצָה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה. גַּם כָּל תְּפִלּוֹתָיו לֹא הָיוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ אֶל גּוּפוֹ, שֶׁיִּהְיוּ מְאֻחָדִים יַחַד בְּאַחְדוּת אַחַת; אֲפִלּוּ אֵלּוּ תְּפִלּוֹת הַמְפֹרָשִׁים בַּתְּפִלָּה, שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ הַגּוּף, כְּגוֹן: ״רְפָאֵינוּ״ וּ״בָרֵךְ עָלֵינוּ״ וּשְׁאָר צָרְכֵי הַגּוּף, לֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר־בַּר־חָנָה בִּשְׁבִיל גּוּפוֹ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהָיָה מְכַוֵּן לְפַרְנָסַת נִשְׁמָתוֹ וּלְרִפּוּאָתָהּ, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, וְשַׁקְלִית לְסַלְתָּאי וְאַנַּחְתִּיהָ בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ — שֶׁשָּׁקַל לַתְּפִלָּה שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ הַגּוּף, וְאַנְחָהּ בִּתְפִלָּה, הַכֹּל לְצֹרֶךְ נִשְׁמָתוֹ, כִּי הוּא סָבָר, אֲשֶׁר מִמֵּילָא כְּשֶׁנִּתְקַן שָׁם בִּרוּחָנִיּוּת, נִתְקַן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת. ׳וְעַד דְּמַצַּלֵּינָא בַּעוּתִי, לָא אַשְׁכְּחָהּ׳ — הַיְנוּ אַחַר־כָּךְ לֹא מָצָא כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁתִּקֵּן בִּרוּחָנִיּוּת, אַף־עַל־פִּי שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נ): ״יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל״ — ״זֶה הַנְּשָׁמָה׳, ״וְאֶל הָאָרֶץ״ — ״זֶה הַגּוּף׳ (סַנְהֶדְרִין צא:). וּכְשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה: ׳עֲבִידֵי כַּוֵּי׳, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, בִּבְחִינַת (דָּנִיֵּאל ו): ״וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ״.

׳וְשַׁקְלִית לְסַלְתָּאי וְאַנַּחְתִּיהָ בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ׳, ׳סַלְתָּא׳, זֶה פַּרְנָסָה, כְּמוֹ: ׳מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ׳ (יוֹמָא עד:), הַיְנוּ שֶׁלֹּא רָצָה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, רַק בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ, גַּם כָּל תְּפִלּוֹתָיו לֹא הָיוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ, אֲפִלּוּ אֵלּוּ תְּפִלּוֹת הַמְפֹרָשִׁים בַּתְּפִלָּה שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ הַגּוּף, כְּגוֹן ״רְפָאֵינוּ״ וּ״בָרֵךְ עָלֵינוּ״ וּשְׁאָר צָרְכֵי הַגּוּף, לֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה בִּשְׁבִיל גּוּפוֹ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהָיָה מְכַוֵּן לְפַרְנָסַת נִשְׁמָתוֹ וּלְרִפּוּאָתָהּ. וְזֶה: ׳וְשַׁקְלִית לְסַלְתָּאי וְאַנַּחְתִּיהָ בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ׳, שֶׁשָּׁקַל לַתְּפִלָּה שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ הַגּוּף, וְאַנְחָהּ בַּתְּפִלָּה, הַכֹּל לְצֹרֶךְ נִשְׁמָתוֹ, כִּי מִמֵּילָא כְּשֶׁנִּתְקַן שָׁם בִּרוּחָנִיּוּת, נִתְקַן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת.

׳וְעַד דְּמַצַּלֵּינָא בַּעוּתִי, לָא אַשְׁכְּחָהּ׳, הַיְנוּ אַחַר־כָּךְ לֹא מָצָא כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁתִּקֵּן בִּרוּחָנִיּוּת,

אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִמְשַׁךְ לוֹ שֶׁפַע בְּגַשְׁמִיּוּת. ׳אָמַר: אֵיפָא גַּנְבָא הָכָא׳ — שֶׁגּוֹנְבִים הַשֶּׁפַע שֶׁלִּי. הֵשִׁיב לוֹ: ׳גַּלְגַּלָּא דִּרְקִיעָא דְּהַדְרָא׳ — הַיְנוּ גִּלְגּוּלִין דִּנְשָׁמָתִין הִיא הַגּוֹרֶמֶת שֶׁאֵין לַצַּדִּיק כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּבֵּי רַבִּי פִּדָת (תַּעֲנִית כה.): ׳אִי בָּעִית דְּאִחְרוֹב עָלְמָא, וְאֶפְשָׁר דְּאִיבְּרִית בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנָא׳.

וְזֶה (בְּרֵאשִׁית ו): **״קִנִּים תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״, אֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ** (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה לא): **׳מַה קִּנִּים מְטַהֲרִין אֶת הַמְצֹרָע, אַף תֵּבָתְךָ מְטַהַרְתְּךָ׳**

אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִמְשַׁךְ לוֹ שֶׁפַע בְּגַשְׁמִיּוּת. ׳אָמַר: אֵיפָא גַּנְבָא הָכָא׳, שֶׁגּוֹנְבִים הַשֶּׁפַע שֶׁלִּי. הֵשִׁיב לוֹ: ׳גַּלְגַּלָּא דִּרְקִיעָא דְּהַדְרָא׳, הַיְנוּ גִּלְגּוּלִין דִּנְשָׁמָתִין, הִיא הַגּוֹרֶמֶת שֶׁאֵין לַצַּדִּיק כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּבֵּי רַבִּי פִּדָת (תַּעֲנִית כה.): ׳אִי בָּעִית דְּאִחְרוֹב עָלְמָא, וְאֶפְשָׁר דְּאִיבְּרִית בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנָא׳.

וְזֶה (בְּרֵאשִׁית ו): ״קִנִּים תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״, אֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה לא): ׳מַה קִּנִּים מְטַהֲרִין אֶת הַמְצֹרָע, אַף תֵּבָתְךָ מְטַהַרְתְּךָ׳. [וְזֶה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ שָׁם: אָמַר ר׳ יִצְחָק, מַה קֵּן הַזֶּה מְטַהֵר אֶת הַמְצֹרָע, אַף אוֹתְךָ תֵּבָתְךָ מְטַהַרְתְּךָ; הַיְנוּ שֶׁנֹּחַ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְבֻדָּד בְּתוֹךְ תֵּבָה, כִּי כָּל הַדּוֹר כָּפְרוּ בָּעִקָּר, וְגָזְלוּ וְחָמְסוּ וְנָאֲפוּ, וְהֵצְרִכוּ לְאַבֵּד מִן הָעוֹלָם, וְהָיָה נֹחַ צָרִיךְ לִהְיוֹת מְבֻדָּד מֵאַנְשֵׁי דּוֹרוֹ כִּמְצֹרָע, כִּי חֶטְאוֹ הָיָה — שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַל דּוֹרוֹ, כַּמּוּבָא (מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם נֹחַ): מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְנֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מִן הַתֵּבָה, וְרָאָה כָּל הָעוֹלָם חָרֵב, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת עָלָיו, וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ. הֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רַעְיָא שַׁטְיָא כְּעַן אָמַרְתָּ דָּא וְלָא בְּזִמְנָא דְּאָמְרִית לָךְ פִּי־כֵן לֹא נִמְשַׁךְ לוֹ שֶׁפַע בְּגַשְׁמִיּוּת. ׳אָמַר: אֵיפָא גַּנְבָא הָכָא׳ — שֶׁגּוֹנְבִים הַשֶּׁפַע שֶׁלִּי. הֵשִׁיב לוֹ: ׳גַּלְגַּלָּא דִּרְקִיעָא דְּהַדְרָא׳ — הַיְנוּ גִּלְגּוּלִין דִּנְשָׁמָתִין הִיא הַגּוֹרֶמֶת שֶׁאֵין לַצַּדִּיק כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ. וְאָסוּר לְהִתְרַעֵם עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּבֵּי רַבִּי פִּדָת (תַּעֲנִית כה.) אִי בָּעִית דְּאִחְרוֹב עָלְמָא, וְאֶפְשָׁר דְּאִיבְּרִית בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנָא [זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדָת דְּחִיקָא לֵיהּ מִילְתָא טוּבָא. עָבַד מִילְתָא וְלָא הֲוָה לֵיהּ מִידֵּי לְמִטְעַם, שָׁקַל בְּרָא דְּתוּמָא וְשַׁדְיֵיהּ בְּפוּמֵיהּ, חָלַשׁ לְבֵיהּ וְנִים. אֲזוּל רַבָּנָן לְשִׁיוּלֵי בֵּיהּ. חַזְיוּהוּ דְּקָא בָּכֵי וְחַיֵּךְ, וְנָפַק צוּצְיָתָא דְּנוּרָא מֵאַפּוּתֵיהּ. כִּי אִתְעַר, אָמְרוּ לֵיהּ: מַאי טַעֲמָא קָבָכֵית וְחַיֵּיכְתְּ? אָמַר לְהוּ: דַּהֲוָה יָתִיב עִמִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרִי לֵיהּ: עַד מָתַי אֶצְטַעֵר בְּהַאי עָלְמָא? וְאָמַר לִי: אֶלְעָזָר בְּנִי, נִיחָא לָךְ דְּאַפְכֵּיהּ לְעָלְמָא מֵרֵישָׁא? אֶפְשָׁר דְּמִתְיַלְּדַת בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנֵי. אָמְרִי לְקַמֵּיהּ: כּוּלֵי הַאי, וְאֶפְשָׁר? אָמְרִי לֵיהּ: דְּחַיֵּי טְפֵי אוֹ דְּחַיְּינָא? אָמַר לִי: דְּחַיִּית. אָמְרִי לְקַמֵּיהּ: אִם־כֵּן, לָא בְּעִינָא. אָמַר לִי: בְּהַאי אַגְרָא דְּאַמְרַת לָא בְּעִינָא — יְהִיבְנָא לָךְ לְעָלְמָא דְּאָתֵי תְּלֵיסָרֵי נַהֲרָוָתָא דְּמָשְׁחָא אֲפַרְסְמוֹן דָּכְיָין, כָּפְרַת וְדִגְלַת, דְּמִעַנְגַת בְּהוּ (וְעַיֵּן תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סט), שֶׁסּוֹבֵב עַל רָזִין דְּגִלְגּוּלִין וְכוּ׳, וּמַה דְּאָמַר אִי בָּעִית דְּאַחֲרִיב לְעָלְמָא וְהָדַר אַבְרֵיהּ, וְאֶפְשָׁר דְּנָפְלַתְּ בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנֵי. הָכִי שְׁמַעְנָא, בְּוַדַּאי דְּכָל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, דָּא גּוּפָא דְּבַר נַשׁ דְּאִתְקְרֵי עוֹלָם קָטָן, וּבְגִין כָּךְ אִתְמַר אִי בָּעִית דְּאַחֲרִיב לְעָלְמָא, וְאַיְיתֵי לֵיהּ בְּגִלְגּוּלָא אַחֲרָא, וְאוּלַי דְּנָפַלְתְּ בְּשַׁעֲתָא דְּמְזוֹנֵי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם].

עַכְשָׁו יַלְבִּישׁ הַשָּׁגָתוֹ בְּתֵבַת נֹחַ, שֶׁהוּא סוֹד הָעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁהִיא הַבִּינָה, סוֹד הַסֵּפָה, סוֹד ח״י בִּרְכָאן דְּצַלּוֹתָא, כַּמּוּבָא (זֹהַר פִּינְחָס רנו.): מַה תֵּבַת נֹחַ לְאַגָּנָא אוֹף הָכִי סֵפָה לְאַגָּנָא. וְעוֹד מִדְּכָל הַחַי, ח״י בִּרְכָאן דְּצַלּוֹתָא, מֵאינוּן תְּשַׁע תְּשַׁע תְּשַׁע, בִּרְכָתָא דְּמִינִין בֵּהּ אִשְׁתְּלִימוּ עֲשַׂר סְפִירָן מֵעֵילָא לְתַתָּא וּמִתַּתָּא לְעֵילָא, וְאִיהוּ לְקַבֵּל נֹחַ, עַיֵּן שָׁם; וְעַיֵּן תִּקּוּנֵי־זֹהַר (תִּקּוּן ו, כב.): לְאִלֵּין אִינוּן מְקַבְּלִין בִּתְשׁוּבָה דְּאִיהִי תֵּבַת נֹחַ יוֹם הַכִּפּוּרִים, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה (בְּרֵאשִׁית ו, יד): ״קִנִּים תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״; אֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לא): מַה קִּנִּים מְטַהֲרִין אֶת הַמְצֹרָע, אַף תֵּבָתְךָ מְטַהַרְתְּךָ. [וְזֶה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ שָׁם: אָמַר ר׳ יִצְחָק, מַה קֵּן הַזֶּה מְטַהֵר אֶת הַמְצֹרָע, אַף אוֹתְךָ תֵּבָתְךָ מְטַהַרְתְּךָ; הַיְנוּ שֶׁנֹּחַ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְבֻדָּד בְּתוֹךְ תֵּבָה, כִּי כָּל הַדּוֹר כָּפְרוּ בָּעִקָּר, וְגָזְלוּ וְחָמְסוּ וְנָאֲפוּ, וְהֵצְרִכוּ לְאַבֵּד מִן הָעוֹלָם, וְהָיָה נֹחַ צָרִיךְ לִהְיוֹת מְבֻדָּד מֵאַנְשֵׁי דּוֹרוֹ כִּמְצֹרָע, כִּי חֶטְאוֹ הָיָה — שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַל דּוֹרוֹ, כַּמּוּבָא (מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם נֹחַ): מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְנֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מִן הַתֵּבָה, וְרָאָה כָּל הָעוֹלָם חָרֵב, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת עָלָיו, וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ. הֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רַעְיָא שַׁטְיָא כְּעַן אָמַרְתָּ דָּא וְלָא בְּזִמְנָא דְּאָמְרִית לָךְ

בִּלְישָׁנָא רְכִיכָא, דִּכְתִיב: ״עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת גֹּפֶר וְכוּ׳, וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל וְכוּ׳, וְשִׁחֵת כָּל בָּשָׂר וְכוּ׳, וַיֹּאמֶר ה׳ לְנֹחַ וְכוּ׳, וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל וְכוּ׳, לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר וְכוּ׳, וַיֹּאמֶר ה׳ לְנֹחַ וְכוּ׳, כִּי אוֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה״, כּוּלֵי הַאי אִתְעַכְּבִית עִמָּךְ וְאָמְרִית לָךְ בְּדִיל דְּתִבָּעֵי רַחֲמִין עַל עָלְמָא. וּמִכְּדֵין דְּשָׁמְעַת דְּתִשְׁתֵּזִיב אַתְּ בְּתִיבוּתָא, לָא עָאל בְּלִבָּךְ בִּישׁוּתָא דְּעָלְמָא, וְעָבַדְתְּ תֵּיבוּתָא וְאִשְׁתֵּזְבָתָא וּכְעָן דְּאִתְאֲבִיד עָלְמָא פְּתָחִית פּוּמָךְ לְמַלְלָא קָדָמַי בָּעַיִן וְתַחֲנוּנִין, עַיִּן שָׁם. נִמְצָא, שֶׁפִּגַּם נֹחַ, שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַל דּוֹרוֹ, אֶלָּא מָצָא חוֹב עֲלֵיהֶם; כִּי הֲרֵי לֹא הִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּר טוֹבָתָם וְהַצָּלָתָם, שֶׁכָּל זֶה הוּא פְּגַם מִצַּדָּע, שֶׁהוּא מוֹצִיא רָע, כַּמּוּבָא (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא מְצֹרָע): הַמְצֹרָע הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע, מוֹצֵא רַע, שֶׁהַנְּגָעִים רָעִים מוֹצְאִין בְּגוּפוֹ; כִּי עִקַּר עֲוֹן הַמְצֹרָע — זֶה ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״ (מִשְׁלֵי טז, כח), שֶׁמַּפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. כִּי כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, גּוֹרֵם לְהַשְׁכִּינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳), **וּמַפְרִיד בֵּין אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עָנְשׁוֹ: בָּדָד יֵשֵׁב** (עֲרָכִין טז.), **וְקַנִּים מְטַהֲרִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (וַיִּקְרָא יד, ד): ״וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת״ וְגוֹ׳. וְרַבֵּנוּ ז״ל מְקַשֵּׁר עִכְּשָׁו תֵּבַת נֹחַ, שֶׁהָיָה עָבוּר שֶׁגָּרַם מַחֲלֹקֶת, שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַל דּוֹרוֹ כַּנַּ״ל, וְהֶצְרֵךְ לֵישֵׁב בָּדָד מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כְּמִצֹּרָע, וְאַחַר־כָּךְ הֵבִיא קָרְבָּן כְּמוֹ מְצֹרָע שֶׁמֵּבִיא קִנִּים, אֶל עִנְיַן תְּפִלָּה, שֶׁהִיא גַּם־כֵּן בְּחִינַת תֵּבָה, שֶׁבָּזֶה מְקַשֵּׁר הַמִּדְרָשׁ וְדוֹ״ק]. אַף תֵּבָתְךָ, הַיְנוּ תֵּבַת הַתְּפִלָּה, מְתַקְּנִין אֶת הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁגָּרַם לְהַפְרִיד בֵּין בְּנֵי־אָדָם, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מַמְשִׁיךְ אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֶל עוֹלָם הַזֶּה, וְהַתְּפִלָּה הִיא בְּמָקוֹם קָרְבָּן, שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, שֶׁזֶּה וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם הַכְּלָלִי, שְׁלוֹם כָּל הָעוֹלָמוֹת; וְזֶה שֶׁמְּסַיְּמִין הַתְּפִלָּה בְּשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן הַשָּׁלֵם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְטוֹבוֹת וְנֶחָמוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבִיאָם עַל יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם.

מְטַהֲרְתְּךָ׳, ׳הַמְצֹרָע׳, זֶה ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״ (מִשְׁלֵי טז), **׳וּמַפְרִיד בֵּין אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה: בָּדָד יֵשֵׁב׳** (עֲרָכִין טז.). **וְקַנִּים מְטַהֲרִים אוֹתוֹ. ׳אַף תֵּבָתְךָ׳, הַיְנוּ תֵּבַת הַתְּפִלָּה, מְתַקְּנִין אֶת הַמַּחֲלֹקֶת וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם הַכְּלָלִי, שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְזֶה שֶׁמְּסַיְּמִין הַתְּפִלָּה בְּשָׁלוֹם:**

י **וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״תִּקְעוּ״, לְשׁוֹן שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ כב): **״וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן״. ״בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר״, בְּהִתְפָּאֲרוּת חָדָשׁ, הַיְנוּ הִתְעַלּוּת** הַשָּׂגָתוֹ בְּפָסוּק שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר אֶת כָּל הַהִתְגַּלּוּת הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ): **וְזֶה פֵּרוּשׁ ׳תִּקְעוּ׳ — לְשׁוֹן שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָהוּ כב, כג): **״וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן״**; וּפֵרֵשׁ הַמְצוּדוֹת: לֹא יִהְיֶה נָעְתָּק מֵמְשַׁלְתּוֹ כְּמוֹ יָתֵד שֶׁתּוֹקְעִים בְּמָקוֹם חָזָק וּמִתְקַיֵּם, שֶׁזֶּה עִנְיַן שָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שְׁלֵמוּת הָעוֹלָמוֹת. ׳בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר׳ — **בְּהִתְפָּאֲרוּת חָדָשׁ: הַיְנוּ** שׁוֹפָר הוּא לְשׁוֹן הִתְפָּאֲרוּת, כִּי עַל־יְדֵי הַשּׁוֹפָר מִתְקַנִּים מַעֲשֵׂיהֶם, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כ״ט, סִימָן ו׳): בְּחֹדֶשׁ זֶה תְּחַדְּשׁוּ מַעֲשֵׂיכֶם בְּשׁוֹפָר, בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה שַׁפְּרוּ מַעֲשֵׂיכֶם, אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִם שִׁפַּרְתֶּם מַעֲשֵׂיכֶם, הֲרֵינִי נַעֲשֶׂה לָכֶם כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, מַה שּׁוֹפָר זֶה

הֲרֵינִי נַעֲשֶׂה לָכֶם כַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, מַה שּׁוֹפָר זֶה מַכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ, כָּךְ אֲנִי עוֹמֵד מִכְּסֵא הַדִּין, וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, וְהוֹפֵךְ לָכֶם מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת רַחֲמִים. וּכְתִיב (עָמוֹס ג, ו): "אִם יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ"; הֵינוּ הִתְעַלּוּת כְּבוֹדוֹ, עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת הַגֵּרִים אוֹ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה; כִּי בָּזֶה שֶׁמִּתְגַּיְּרִים גּוֹיִם שֶׁהָיוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אוֹ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, בָּזֶה נִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַשּׁוֹפָר דַּיְקָא. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נו, סִימָן יג): כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה יִשְׂרָאֵל נֶאֱחָזִים בַּעֲבֵרוֹת וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הֵם נוֹטְלִין שׁוֹפָר וְתוֹקְעִין בּוֹ, וְנִזְכָּרִין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא מוֹחֵל לָהֶם. 'בַּכֶּסֶא' — זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַכָּבוֹד, וְכֶסֶא — לְשׁוֹן הִתְכַּסְיָא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ"; הֵינוּ שֶׁהַיִּרְאָה שֶׁאָדָם מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֲצִלּוֹ מִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ בְּגִלּוּי רַב, וְעַל־כֵּן מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ, זֶה נִתְכַּסֶּה מִבְּנֵי־אָדָם, כִּי עַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נח:): וְכָל דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", כִּי אָסוּר לְרַמּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט אֶת מַעֲשָׂיו. שֶׁזֶּה הַדָּבָר מְכֻסֶּה מֵעֵין כָּל, כִּי אַף אֶחָד לֹא שָׂם לֵב אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִירֹא וְלִפְחֹד מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ.

כְּבוֹדוֹ עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת הַגֵּרִים אוֹ בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה. "בַּכֶּסֶא", זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַכָּבוֹד, וְ"כֶּסֶא", לְשׁוֹן הִתְכַּסְיָא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: 'דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ', שֶׁזֶּה הַדָּבָר מְכֻסֶּה מֵעֵין כָּל.

"לְיוֹם", זֶה בְּחִינַת שָׁלוֹם בַּיִת, כִּי יוֹם הוּא בְּחִינַת אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א): **"וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָאוֹר יוֹם", וְאוֹר הוּא שָׁלוֹם בַּיִת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (שַׁבָּת כג:): **'נֵר־שַׁבָּת קוֹדֵם לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, כִּי שָׁלוֹם בַּיִת קוֹדֵם'. "חַגֵּנוּ", זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, עֲבוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (פְּסָחִים קיח.): **'לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת עֲצוּ"ם לְמוֹעֲדִים? לוֹמַר, כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים', נִמְצָא — שְׁמִירַת הַמּוֹעֵד זֶה בְּחִינַת עֲבוֹדָה תַּמָּה, 'וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה', וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה יָבוֹא לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי כַּנַּ"ל.**

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נח:): וְכָל דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", כִּי אָסוּר לְרַמּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט אֶת מַעֲשָׂיו. שֶׁזֶּה הַדָּבָר מְכֻסֶּה מֵעֵין כָּל, כִּי אַף אֶחָד לֹא שָׂם לֵב אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִירֹא וְלִפְחֹד מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. 'לְיוֹם' — זֶה בְּחִינַת שָׁלוֹם־בַּיִת. כִּי יוֹם הוּא בְּחִינַת אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, ה): "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָאוֹר יוֹם", וְאוֹר הוּא שָׁלוֹם־בַּיִת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת כג:): 'נֵר שַׁבָּת קוֹדֵם לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, כִּי שָׁלוֹם־בַּיִת קוֹדֵם. וְאָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ, שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו, שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, 'חַגֵּנוּ' — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, עֲבוֹדָה: כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיח.): לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת עֲצוּ"ם לְמוֹעֲדִים? לוֹמַר, כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים. נִמְצָא, שְׁמִירַת הַמּוֹעֵד זֶה בְּחִינַת עֲבוֹדָה תַּמָּה. וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה (סִפְרִי פ' קב). נִמְצָא, שֶׁחַג מְרַמֵּז עַל תְּפִלָּה שֶׁהִיא עֲבוֹדָה, כִּי 'אֵיזוֹהִי עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ תְּפִלָּה' (עֵין תַּעֲנִית כ.); **וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה יָבֹא לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי כַּנַּ"ל**; כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה

מַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר הַמַּקְשֵׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ תְּפִלָּה, שֶׁאָדָם שׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם הַכְּלָלִי, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לַיִּרְאָה, וְעַל־יְדֵי הַיִּרְאָה הוּא זוֹכֶה לְשָׁלוֹם־בַּיִת, וְעַל־יְדֵי שָׁלוֹם־בַּיִת הוּא זוֹכֶה לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה הוּא זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי. [וּמֵרָחוֹק תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ב׳), שֶׁהַכֹּהֵן גָּדוֹל הִתְקִינוּ לוֹ אִשָּׁה, כִּי כֹּהֵן גָּדוֹל עָסֵק לְהַעֲלוֹת אֶת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנּוֹרָא וְהַנִּכְבָּד בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים, וְהִתְפַּלֵּל אָז עַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן הָיָה צָרִיךְ אִשָּׁה דַּיְקָא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁעַל יָדָהּ דַּיְקָא זוֹכִים לִשְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה וּלְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא וְהַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, וְהָבֵן].

יא) זֹאת הַתּוֹרָה שָׂיְךְ עַל פְּסוּקִים אֵלּוּ (תְּהִלִּים קמה, ט): ״טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״ וְכוּ׳; בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַתּוֹרָה הַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, אָמַר אַחַר־כָּךְ, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת שַׂיֶּכֶת לִפְסוּקִים אֵלּוּ: ״טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״ וְכוּ׳, ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁמַּאֲמִין בַּה׳, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב לַכֹּל — הֵן לִרְפוּאָה, הֵן לְפַרְנָסָה, הֵן לְכָל הַדְּבָרִים. כְּשֶׁמַּאֲמִין כָּךְ, בְּוַדַּאי יִהְיֶה עִקַּר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּתַר קֶדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, וְלֹא יִרְדֹּף אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת, כִּי מִי שֶׁאֵין מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת, לְמָשָׁל, כְּשֶׁצָּרִיךְ לִרְפוּאָה, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר עֲשָׂבִים רַבִּים, וְלִפְעָמִים אִלּוּ עֲשָׂבִים הַצְּרִיכִים לוֹ אֵינָם בִּנְמְצָא בִּמְדִינָתוֹ, וְהָעֲשָׂבִים הַנִּמְצָאִים אֵינָם טוֹבִים לְמַכָּתוֹ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב לְכָל הַמַּכּוֹת לְרַפְּאוֹתָם, וְהוּא בַּנִּמְצָא תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, ז): ״מִי כַה׳ אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״; וְעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי. וְזֶה ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״;

נִמְצָא מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם הַכְּלָלִי, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לַיִּרְאָה, וְעַל־יְדֵי הַיִּרְאָה הוּא זוֹכֶה לְשָׁלוֹם־בַּיִת, וְעַל־יְדֵי שָׁלוֹם־בַּיִת הוּא זוֹכֶה לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה הוּא זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי:

יא זֹאת הַתּוֹרָה שָׂיְךְ עַל פְּסוּקִים אֵלּוּ (תְּהִלִּים קמה): ״טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״ וְכוּ׳, ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁמַּאֲמִין בַּה׳, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב לַכֹּל — הֵן לִרְפוּאָה, הֵן לְפַרְנָסָה, הֵן לְכָל הַדְּבָרִים. כְּשֶׁמַּאֲמִין כָּךְ, בְּוַדַּאי יִהְיֶה עִקַּר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּתַר קֶדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, וְלֹא יִרְדֹּף אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת, כִּי מִי שֶׁאֵין מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת, לְמָשָׁל, כְּשֶׁצָּרִיךְ לִרְפוּאָה, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר עֲשָׂבִים רַבִּים, וְלִפְעָמִים אִלּוּ עֲשָׂבִים הַצְּרִיכִים לוֹ אֵינָם בִּנְמְצָא בִּמְדִינָתוֹ, וְהָעֲשָׂבִים הַנִּמְצָאִים אֵינָם טוֹבִים לְמַכָּתוֹ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב לְכָל הַמַּכּוֹת לְרַפְּאוֹתָם, וְהוּא בַּנִּמְצָא תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד): ״מִי כַה׳ אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״.

וְעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, וְזֶה: ״וְרַחֲמָיו

הֵינוּ שֶׁרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְמַשֵּׁךְ עַל כָּל הַבְּרוּאִים, וְכָל הַבְּרוּאִים יְרַחֲמוּ אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ (עַיֵּן בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לג), וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ יא, ו): ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם גְּדִי וְכוּ׳ לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ״, כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְזֶה ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יג, יח): ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחֲמֶךָ״, וְאַחַר־כָּךְ מְפָרֵשׁ הַפָּסוּק, אֵיךְ יִזְכֶּה לִתְפִלָּה? עַל־יְדֵי שְׁלוֹם־בַּיִת יְהֵא שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו — בֵּין גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶה ״יוֹדוּךָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ״, ׳מַעֲשֶׂיךָ׳ — זֶה בְּחִינַת עֲשִׂיָּה, בְּחִינַת גּוּף, ״וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה״, ׳חֲסִידֶיךָ׳ — זֶה בְּחִינַת נֶפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יא, יז): ״גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד״. וְאַחַר־כָּךְ מְפָרֵשׁ הַפָּסוּק, אֵיךְ יִזְכֶּה לְשָׁלוֹם־בַּיִת? עַל־יְדֵי שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשָׁרֵשׁ הַיִּרְאָה הַנִּקְרָאִים גְּבוּרוֹת. וְזֶהוּ ״כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ״ — שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ וְיִתְעַלֶּה לְשָׁרְשׁוֹ; וְזֶהוּ ״וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ״, ׳וּגְבוּרָה׳ זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נט.): ״וֶאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְפָנָיו״ (קֹהֶלֶת ג, יד) — אֵלּוּ רָעָמִים, וּכְתִיב (אִיּוֹב כו, יד): ״וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבּוֹנָן״; [רְאֵה וְהַבֵּט, אֲהוּבִי, אָחִי, נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת, שֶׁלֹּא נִשְׁמַע דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן מִן הָרַחֲמִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת י.): אֲפִלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם, אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב לַכֹּל

עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, הֵינוּ שֶׁרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְמַשֵּׁךְ עַל כָּל הַבְּרוּאִים, וְכָל הַבְּרוּאִים יְרַחֲמוּ אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא): ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי וְכוּ׳, לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ״, כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְזֶה: ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קנא:): ׳כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחֲמֶךָ״.

וְאַחַר־כָּךְ מְפָרֵשׁ הַפָּסוּק אֵיךְ יִזְכֶּה לִתְפִלָּה? עַל־יְדֵי שְׁלוֹם־בַּיִת יְהֵא שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, בֵּין גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶה: ״יוֹדוּךָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ״, ״מַעֲשֶׂיךָ״, זֶה בְּחִינַת עֲשִׂיָּה, בְּחִינַת גּוּף, ״וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה״, ״חֲסִידֶיךָ״, זֶה בְּחִינַת נֶפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יא): ״גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד״.

וְאַחַר־כָּךְ מְפָרֵשׁ הַפָּסוּק, אֵיךְ יִזְכֶּה לִשְׁלוֹם־בַּיִת? עַל־יְדֵי שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשָׁרֵשׁ הַיִּרְאָה, הַנִּקְרָאִים גְּבוּרוֹת, וְזֶהוּ: ״כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ״, שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ וְיִתְעַלֶּה לְשָׁרְשׁוֹ. וְזֶהוּ: ״וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ״, וּגְבוּרָה זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נט.): ״וֶאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְפָנָיו״ — ׳אֵלּוּ רָעָמִים׳, וּכְתִיב (אִיּוֹב כו): ״וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבּוֹנָן״:

(מִסִּימָן יב עַד כָּאן — לְשׁוֹנוֹ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה)

וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. וּמִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז לֹא צָרִיךְ לָרוּץ אַחַר הַהֶבֶל וְלַעֲסֹק בִּפְעֻלּוֹת, אֶלָּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְפַּלֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו — בֵּין בְּגוּפוֹ וּבֵין בְּנַפְשׁוֹ, וְיוּכַל לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז דַּיְקָא לֹא יִצְטָרֵךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה, אֶלָּא יִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁרֵי לוֹ!] (עַכְשָׁו יְקַשֵּׁר כָּל עִנְיַן חֲנֻכָּה אֶל הַשָּׁגָתוֹ הַנַּ״ל, כִּי תּוֹרָה זוֹ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס״ד).

יב) וְזֶה בְּחִינַת מְצַוַּת נֵר חֲנֻכָּה, שֶׁמְּצָוָתָהּ לְהַדְלִיק פֶּתַח הַבַּיִת (עֵין שַׁבָּת כא: וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן תרעב), כְּדֵי לְפַרְסֵם אֶת הַנֵּס לְכָל עוֹבֵר וָשָׁב, כִּי הַדְלָקַת הַנֵּר הוּא בְּחִינַת הָאָרַת הַכָּבוֹד; כִּי עֶצֶם הַדְלָקַת נֵר זֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל אוֹר שֶׁמֵּאִיר מְרַמֵּז עַל אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ" כַּנַּ״ל (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ" כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן מְצָוָתָהּ לְהַדְלִיק סָמוּךְ לְפֶתַח הַבַּיִת, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל פֶּתַח הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, דָּא פִּתְחָא עִלָּאָה, בְּחִינַת יִרְאָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁנִּפְתָּח לִפְנֵי הָאָדָם פֶּתַח עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, נוֹפֵל עָלָיו יִרְאָה וָפַחַד, וְהוּא הַשַּׁעַר לַעֲלוֹת לְכָל הַטּוֹב הַגָּנוּז, כַּמּוּבָא (הַקְדָּמַת הַזֹּהַר ח.): וְעַל דָּא שְׁרֵי בְּהַאי אַתַר יִרְאָה וְדָא תַּרְעָא לְאַעָלָא לְכָל טוּבָא דְּעַלְמָא; הַיְנוּ לְהַחֲזִיר הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, כִּי בָּרֵגַע שֶׁנִּתְגַּלֶּה, אֲשֶׁר מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל עָלָיו יִרְאָה וָפַחַד גָּדוֹל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה נִקְרָא הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד, דְּהַיְנוּ לַיִּרְאָה כַּנַּ״ל; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּכְבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל עָלָיו יִרְאָה, שֶׁמִּתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד. וְאִימָתַי עוֹלֶה הַכָּבוֹד? כְּשֶׁמַּחֲזִירִין בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וְעוֹשִׂין בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה וְגֵרִים, שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ שֶׁזִּמַּן הַדְלָקַת נֵר־חֲנֻכָּה, הוּא שֶׁהוּא הָאָרַת הַכָּבוֹד, כִּי בָּזֶה מְגַלִּים אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁזִּמַּן הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה, שֶׁהוּא הָאָרַת הַכָּבוֹד, שֶׁאָז בְּהַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה נִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַיְוָנִים רָצוּ לְהַשְׁכִּיחַ אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהָעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יח:), שֶׁגָּזְרָה מַלְכוּת יָוָן גְּזֵרָה שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם עַל פִּיהֶם, שֶׁזֶּה הָאָרַת הַכָּבוֹד, גִּלּוּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הַמָּלֵא כָּל הָעוֹלָם. וְלָכֵן הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה, שֶׁהוּא הָאָרַת הַכָּבוֹד הוּא מְשַׁעֵת יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים, עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (שַׁבָּת כא:

יב וְזֶה בְּחִינַת מְצַוַּת נֵר־חֲנֻכָּה, שֶׁמְּצָוָתָהּ לְהַדְלִיק סָמוּךְ לְפֶתַח הַבַּיִת, כִּי הַדְלָקַת הַנֵּר הוּא בְּחִינַת הָאָרַת הַכָּבוֹד, בְּחִינַת "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ" כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן מְצָוָתָהּ לְהַדְלִיק סָמוּךְ לְפֶתַח הַבַּיִת — דָּא פִּתְחָא עִלָּאָה, בְּחִינַת יִרְאָה, הַיְנוּ לְהַחֲזִיר הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ לַיִּרְאָה כַּנַּ״ל.

וְאִימָתַי עוֹלֶה הַכָּבוֹד? כְּשֶׁמַּחֲזִירִין בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וְעוֹשִׂין בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה וְגֵרִים, שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ שֶׁזִּמַּן הַדְלָקַת נֵר־חֲנֻכָּה, הוּא שֶׁהוּא הָאָרַת הַכָּבוֹד, הוּא שֶׁמְּשַׁעֵת יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים, עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (שַׁבָּת כא:

וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, סִימָן תרעב). **׳יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים׳ זֶה בְּחִינַת** (דָּנִיֵּאל יב, ג): **״וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים״, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵם מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, וְעוֹשִׂין בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה וְגֵרִים**; שֶׁזֶּה מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן ה׳) עַל הַפָּסוּק (דָּנִיֵּאל יב): ״מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים״, וְהַכּוֹכָבִים אֵלּוּ הָרַבָּנִים, אֲשֶׁר הֵם לוֹמְדִים עִם הָעָם תּוֹרָה, וּמַחֲזִירִים אֲנָשִׁים בִּתְשׁוּבָה וּמְגַיְּרִים גֵּרִים. וְכֵן דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ח׳): ״וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד״ — אֵלּוּ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר הַכָּבוֹד וְחוֹזֵר לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁהוּא הַיְרָאָה כַּנַּ״ל; כִּי הָרָגַע שֶׁמְּקָרְבִים אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲזִירִים אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְכֵן מְגַיְּרִים גֵּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְעַלֶּה הַכָּבוֹד, וְזוֹכִים לְיִרְאָה, לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְשָׁלוֹם, וְנִתְבַּטֵּל הַמַּחֲלֹקֶת כַּנַּ״ל; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה לָאָדָם, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, שֶׁזֶּה הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, וְזוֹכִים לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּחֲלֹקֶת, כִּי עַל־יְדֵי אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר אֵין שׂוּם מַחֲלֹקֶת, וְזוֹכִים לְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת י.): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם. **וְזֶהוּ ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳ (הַשּׁוּק הוּא מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים), ׳רֶגֶל׳, זֶה בְּחִינַת ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״ הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ בַּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרָע וּמַחֲלֹקֶת, הַהוֹלְכִים וּמְרַגְּלִים וּמְדַבְּרִים רְכִילוּת וְלָשׁוֹן הָרָע, וְעוֹשִׂין מְרִיבָה וּמַחֲלֹקֶת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בְּחִינַת לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. (תְּהִלִּים טו) ״לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ״. וְזֶהוּ שֶׁצְּרִיכִין לְהָאִיר וּלְהַדְלִיק גֵּר־חֲנֻכָּה סָמוּךְ לַפֶּתַח, דְּהַיְנוּ** שֶׁצְּרִיכִין לְהָאִיר וּלְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה סָמוּךְ לַפֶּתַח; הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְהָאִיר בְּחִינַת הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַשּׁוּק, שֶׁהוּא מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים, וְלַהֲדִלִיק נֵר חֲנֻכָּה סָמוּךְ לַפֶּתַח, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

׳יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים׳ — בְּחִינַת (דָּנִיֵּאל יב): **״מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים״, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵם מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, וְעוֹשִׂין בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה וְגֵרִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר הַכָּבוֹד וְחוֹזֵר לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא הַיִּרְאָה כַּנַּ״ל.**

וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְשָׁלוֹם, וְנִתְבַּטֵּל הַמַּחֲלֹקֶת כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳ (הַשּׁוּק הוּא מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים), ׳רֶגֶל׳, זֶה בְּחִינַת ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״ הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ בַּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרָע וּמַחֲלֹקֶת, הַהוֹלְכִים וּמְרַגְּלִים וּמְדַבְּרִים רְכִילוּת וְלָשׁוֹן הָרָע, וְעוֹשִׂין מְרִיבָה וּמַחֲלֹקֶת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים טו, ג): **״לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ״**; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יט, סִימָן טו): ״לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ״ — לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה; כִּי בָּזֶה שֶׁלֹּא מְדַבְּרִים לָשׁוֹן־הָרָע עַל הַזּוּלַת, לֹא עוֹשִׂים לוֹ שׂוּם רַע. וְזֶהוּ שֶׁצְּרִיכִין לְהָאִיר וּלְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה סָמוּךְ לַפֶּתַח; הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים

לְהָאִיר וּלְהַדְלִיק אֶת נֵר חֲנֻכָּה, שֶׁהוּא הָאוֹר שֶׁהִדְלִיקוּ עַל־יְדֵי שֶׁהִכְנִיעוּ אֶת הַיְוָנִים, שֶׁרָצוּ לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם שָׁמַיִם מִיִּשְׂרָאֵל דְּהַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהָאִיר הַבָּבוּד וּלְהַחֲזִירוֹ לְשׁוֹרֶשׁ הַיְרָאָה כַּנַ״ל, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְשָׁלוֹם, וִיבַטֵּל וִיכַלֶּה הַנִּרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וְזֶהוּ ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳ — שֶׁיִּתְבַּטֵּל בַּעֲלֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, אֲשֶׁר רָגַל עַל לְשׁוֹנָם, וְיִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם; הַיְנוּ שֶׁגַּר חֲנֻכָּה מְרַמֵּז עַל הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, שֶׁגִּלּוּ לְעֵין כֹּל, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְרַבִּים נָפְלוּ בְּיַד מְעַטִּים, טְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים, רְשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהָאִיר אֶת גֶּר חֲנֻכָּה סָמוּךְ לַפֶּתַח, הַיְנוּ פְּתְחֵי פִּיךָ, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל לְשׁוֹנוֹ לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְיָאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְעַלֶּה הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִזְכֶּה לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. [וּבָזֶה מְקֻשָּׁר כָּל עִנְיַן חֲנֻכָּה אֶל הַשָּׂגָתוֹ הַנַּ״ל]; הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְהָאִיר אֶת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא עַל פֶּתַח הַבַּיִת דַּיְקָא, שֶׁהוּא פֶּתַח פִּיו, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, שֶׁזֶּה ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״, שֶׁמַּפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶלָּא תָּמִיד יְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, וְיִלְמַד תּוֹרָה בָּרַבִּים, כְּדֵי לְהַשְׁקוֹת אֶת אוֹתָם שֶׁהֵם מִבַּחוּץ, לְהוֹדִיעַ לָהֶם הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָּהּ].

לְהָאִיר הַבָּבוֹד וּלְהַחֲזִירוֹ לְשׁוֹרֶשׁ הַיִּרְאָה כַּנַ״ל, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְשָׁלוֹם וִיבַטֵּל וִיכַלֶּה הַ״נִּרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״. וְזֶהוּ ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳ — שֶׁיִּתְבַּטֵּל בַּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת, אֲשֶׁר רָגַל עַל לְשׁוֹנָם, וְיִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם.

וְעַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם זוֹכִין לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וַאֲזַי כְּשֶׁזּוֹכִין לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, אֲזַי יִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן מִן הָעוֹלָם. כִּי כָל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁבָּעוֹלָם הוּא מֵהֶעְדֵּר הַשָּׁלוֹם, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹן הַמּוֹכֵר וְהַקּוֹנֶה שָׁוֶה, כִּי זֶה רוֹצֶה לִקְנוֹת, וְאִם הָיָה רְצוֹנָם שָׁוֶה, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה שׁוּם מַשָּׂא וּמַתָּן, נִמְצָא, שֶׁכָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וְהַסְּחוֹרוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי בְּחִינַת מַחְלֹקֶת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם בֵּין הָרְצוֹנוֹת. וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית יג): **״וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט, וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ״, ״כְּנַעֲנִי״, זֶה בְּחִינַת**

וְעַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם זוֹכִין לִתְפִלָּה; כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה תָּלוּי בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): ״אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם״. וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְנוּ שֶׁמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּמְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה הוּא מְתַקֵּן אֶת הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה **זוֹכִין לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי** שֶׁהוּא שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת; כִּי הַתְּפִלָּה מְקֻשֶּׁרֶת וּמְיַחֶדֶת אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וַאֲזַי כְּשֶׁזּוֹכִין לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, אֲזַי יִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן מִן הָעוֹלָם, כִּי כָל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא מֵהֶעְדֵּר הַשָּׁלוֹם, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹן הַמּוֹכֵר וְהַקּוֹנֶה שָׁוֶה, כִּי זֶה רוֹצֶה לִקְנוֹת, וְזֶה רוֹצֶה לִמְכֹּר, וְאִם הָיָה רְצוֹנָם שָׁוֶה, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה שׁוּם מַשָּׂא וּמַתָּן. נִמְצָא, שֶׁכָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וְהַסְּחוֹרוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי בְּחִינַת מַחְלֹקֶת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם בֵּין הָרְצוֹנוֹת. וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית יג, ז): ״וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ״,

׳כְּנַעֲנִי׳ — זֶה בְּחִינַת סוֹחֵר, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י עַל פָּסוּק (הוֹשֵׁעַ יב, ח): ״כְּנַעַן בְּיָדוֹ״ וְכוּ׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת רִיב וּמַחֲלֹקֶת, בְּחִינַת ״וַיְהִי רִיב״ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה ״וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ״, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ סוֹחֲרִים וּמַשָּׂא וּמַתָּן בָּעוֹלָם, כִּי אֵין שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אֲבָל לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁיִּהְיֶה הַשָּׁלוֹם הַמֻּפְלָא בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ו): ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי״, אֲזַי יִתְבַּטֵּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זְכַרְיָה יד, כא): ״וְלֹא יִהְיֶה כְּנַעֲנִי עוֹד״ כַּנַּ״ל; כִּי אָז יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב, עַד שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק וּמְלָאכָה וּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְיִקַּיֵּם (יְשַׁעְיָה סא, ו־ז): ״וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם, וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי ה׳ תֵּקָרֵאוּ״, וְזֶהוּ [מוֹסִיף עַל מַה שֶּׁאָמַר קֹדֶם] גַּם־כֵּן בְּחִינַת ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, הַיְנוּ שֶׁמְּצָוֶה לְהַדְלִיק נֵר־חֲנֻכָּה ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, הַיְנוּ בְּחִינַת שָׁלוֹם, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַחֲזָרַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל, עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר שׁוּם רֶגֶל בַּשּׁוּק, כִּי יִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם כַּנַּ״ל; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה הַעֲלָאַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, וְכָל אֶחָד יִירָא וְיִפְחַד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז כְּבָר לֹא יִצְטָרְכוּ לַעֲסֹק כְּבָר בְּשׁוּם מַשָּׂא וּמַתָּן, אֶלָּא יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְיִקָּרְבוּ בְּנֵי־אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַיְחַזְּירוּ בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וְיִגְיְרוּ גֵּרִים, וְהַכֹּל יַגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁיִּתְעַלֶּה אֶצְלָם הַכָּבוֹד, וְיִתְגַּלֶּה לָהֶם, אֲשֶׁר מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

סוֹחֵר, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י עַל פָּסוּק (הוֹשֵׁעַ יב): **״כְּנַעַן בְּיָדוֹ״ וְכוּ׳, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת רִיב וּמַחֲלֹקֶת, בְּחִינַת ״וַיְהִי רִיב״ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה: ״וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ״, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ סוֹחֲרִים וּמַשָּׂא וּמַתָּן בָּעוֹלָם.**

אֲבָל לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁיִּהְיֶה הַשָּׁלוֹם הַמֻּפְלָא בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי״, אֲזַי יִתְבַּטֵּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זְכַרְיָה יד): **״וְלֹא יִהְיֶה כְּנַעֲנִי עוֹד״ כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, הַיְנוּ שֶׁמְּצָוֶה לְהַדְלִיק נֵר־חֲנֻכָּה ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, הַיְנוּ בְּחִינַת שָׁלוֹם, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַחֲזָרַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל, עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ: ׳עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק׳, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר שׁוּם רֶגֶל בַּשּׁוּק, כִּי יִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם כַּנַּ״ל:

יג (שַׁיָּךְ לְעֵיל) **.לְפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד יִרְאֵי־הַשֵּׁם, כֵּן עָלָה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַכָּבוֹד הוּא בְּגָלוּת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, כֵּן הוּא מְזַלְזֵל בְּיִרְאֵי־הַשֵּׁם, וְכָל אֶחָד לְפִי תִּקּוּנוֹ אֶת הַכָּבוֹד, כֵּן הוּא מְכַבֵּד יִרְאֵי־הַשֵּׁם וְכוּ׳. וְעַל־יְדֵי זֶה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד יִרְאֵי־הַשֵּׁם,**

יג) (שַׁיָּךְ לָעֵיל) לְפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד יִרְאֵי ה׳, כֵּן עָלָה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ; כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַכָּבוֹד הוּא בְּגָלוּת — כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, כֵּן הוּא מְזַלְזֵל בְּיִרְאֵי ה׳, וְכָל אֶחָד לְפִי תִּקּוּנוֹ אֶת הַכָּבוֹד, כֵּן הוּא מְכַבֵּד יִרְאֵי ה׳ וְכוּ׳.

וְעַל־יְדֵי זֶה, הֵינוּ עַל־יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד יִרְאֵי ה׳, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֲזָרַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ לַיִּרְאָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְשָׁלוֹם, כַּמְבֹאָר לָעֵיל הֵיטֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קיט:): הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם, אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ; כִּי הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם וּמְזַלְזֵל יִרְאֵי הַשֵּׁם, נִמְצָא שֶׁפּוֹגֵם בַּכָּבוֹד, וְאֵינוֹ מַחֲזִירוֹ לִשָּׁרְשׁ הַיִּרְאָה, וַאֲזַי אֵין זוֹכֶה לְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ; כִּי כָּל הַחוֹלַאַת בָּאִין עַל־יְדֵי בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, כִּי כָּל הַחוֹלַאַת הֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, וְהַיְסוֹדוֹת מִתְגַּבְּרִין זֶה עַל זֶה, וְאֵין מִתְנַהֲגִים בְּשָׁלוֹם, בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא חוֹלַאַת, כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם וּפוֹגֵם בַּשָּׁלוֹם, עַל־כֵּן אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ כַּנַּ״ל. כִּי עִקַּר הָרְפוּאָה עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם כַּנַּ״ל, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה נז, יט): ״שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה׳ וּרְפָאתִיו״; נִמְצָא, מִי שֶׁמְּבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה, שֶׁאֶצְלוֹ לֹא נִתְעַלָּה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ יִרְאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִזֶּה בָּא וְנִשְׁתַּלְשֵׁל, שֶׁהוּא עַז פָּנִים וּמְחֻצָּף גָּדוֹל לְתַלְמִיד חָכָם הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְבַזֶּה אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה עָנְשׁוֹ שֶׁאֵין לוֹ רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ, כִּי נַעֲשֶׂה פֵּרוּד בְּעַצְמוֹתָיו, וְהַיְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּטְבְּעוּ בּוֹ כֹּחַ הָאֵשׁ וְהָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהֶעָפָר, מִתְגַּבְּרִים זֶה עַל זֶה, וּמְזֶה נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְרַפְּאוֹת. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, תֵּכֶף־וּמִיָּד עָלָיו לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, אִם לֹא פָּגַם בְּהַעֲלָאַת הַכָּבוֹד, וְאִם אִבֵּד אֶת הַיִּרְאָה — לִירֹא וְלִפְחֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּא שֶׁזִּלְזֵל בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וְאִם יִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְפוּאָה, כִּי יִהְיֶה נַעֲשֶׂה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, וְהָבֵן. גַּם בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ״ל הִזְכִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת כא: וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, סִימָן תרע): אֵין מַסְפִּידִין בַּחֲנָבָה; כִּי אָז נִסְתַּלֵּק הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זי״ע (בַּעַל מְחַבֵּר סֵפֶר ׳תְּשׁוּאַת חֵן׳), וְרַבֵּנוּ זַ״ל קִשֵּׁר אֶת זֶה אֶל תּוֹרָתוֹ כְּדַרְכּוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁקָּרָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת, הָיָה נִכְלָל בְּתוֹרָתוֹ. וְכוֹתֵב מוֹהַרַנַ״תְּ

שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֲזָרַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ לַיִּרְאָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְשָׁלוֹם, כַּמְבֹאָר לְעֵיל הֵיטֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קיט:): **׳הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד־חָכָם, אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ׳, כִּי הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד־חָכָם וּמְזַלְזֵל יִרְאֵי־הַשֵּׁם, נִמְצָא שֶׁפּוֹגֵם בַּכָּבוֹד, וְאֵינוֹ מַחֲזִירוֹ לְשָׁרְשׁ הַיִּרְאָה, וַאֲזַי אֵין זוֹכֶה לְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן ׳אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ׳, כִּי כָּל הַחוֹלַאַת בָּאִין עַל־יְדֵי בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, כִּי כָּל הַחוֹלַאַת הֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, וְהַיְסוֹדוֹת מִתְגַּבְּרִין זֶה עַל זֶה, וְאֵין מִתְנַהֲגִים בְּשָׁלוֹם, בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא חוֹלַאַת כַּיָּדוּעַ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְּבַזֶּה תַּלְמִיד־חָכָם וּפוֹגֵם בַּשָּׁלוֹם, עַל־כֵּן אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ כַּנַּ״ל, כִּי עִקַּר הָרְפוּאָה עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם כַּנַּ״ל, בִּבְחִינַת: ״שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה׳ וּרְפָאתִיו״** (יְשַׁעְיָהוּ נז):

גַּם בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ״ל הִזְכִּיר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳אֵין מַסְפִּידִין בַּחֲנָבָה׳ (שַׁבָּת כא: וּבְשֻׁלְחָן־עָרוּךְ סִימָן תרע), **וְאֵינִי זוֹכֵר מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ בּוֹ.**

ז״ל וְאִינִי זוֹכֵר מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ בּוֹ. (וְהַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, כִּי הַהֶסְפֵּד הוּא בִּשְׁבִיל לְתַקֵּן הַסְּתַלְּקוּת הַכָּבוֹד שֶׁנִּפְגַּם עַל־יְדֵי הַסְּתַלְּקוּת הַצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁהָיָה מַצְדִּיק אֶת הָרַבִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הָאֲרַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין מו:): הֶסְפֵּדָא יְקָרָא דְּחַיֵּי אוֹ יְקָרָא דְּשָׁכְבֵי; וְעַל־כֵּן בַּחֲנָכָה אֵין מַסְפִּידִין בּוֹ, כִּי אָז מֵאִיר הַכָּבוֹד עַל־יְדֵי נֵר חֲנֻכָּה כַּנַּ״ל).

לְעֵיל. וְזֶהוּ (מִשְׁלֵי טו, לג): ״וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה״, כִּי עַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לְכָבוֹד כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁעִקַּר הִתְעַלּוּת הַכָּבוֹד הוּא עַל־יְדֵי גֵּרִים וּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁעוֹשִׂין, וְזֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי תּוֹרַת חֶסֶד וְכוּ׳, וְלַתּוֹרָה אֵי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְכוּ׳, כַּמְבֹאָר לְעֵיל. נִמְצָא, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְכָבוֹד דִּקְדֻשָּׁה, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְזֶהוּ: ״וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה״, כַּנַּ״ל; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז חָשׁוּב בְּעֵינָיו כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן הוּא לוֹמֵד תּוֹרָה עִם כֻּלָּם, וַאֲפִלּוּ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גַּם־כֵּן בְּרִיּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מְגַלֶּה לָהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְגַיְּרָם.

יְסוֹד הָעִנְיָן שֶׁבְּכָל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת הוּא חֲמִשָּׁה דְּבָרִים: לְהַחֲזִיר כָּבוֹד לַיּוֹצְרָהּ, וְיִרְאָה אֶל הַלֵּב, וְשָׁלוֹם הַכְּלָלִי, וְשָׁלוֹם הַפְּרָטִי, לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל כַּנַּ״ל, הוּא תִּקּוּן קְרִי, אַתְּוָן דִּדִּין כְּאַתְוָן דִּדִּין; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמְּקָרֵב בְּנֵי־אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מְתַקֵּן אֶת הָרוֹאִים קְרִי, שֶׁהוּא פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁפִּזֵּר אֶת הַטִּפּוֹת, שֶׁזֶּה פֶּרוּד — הֵפֶךְ הַשָּׁלוֹם. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁחָטָא בַּעֲוֹן הַקְּרִי, עָלָיו לִרְאוֹת לְקָרֵב בְּנֵי־אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה תִּקּוּן לְנַפְשׁוֹ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

(וְהַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, כִּי הַהֶסְפֵּד הוּא בִּשְׁבִיל לְתַקֵּן הִסְתַּלְּקוּת הַכָּבוֹד, שֶׁנִּפְגַּם עַל־יְדֵי הִסְתַּלְּקוּת הַצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁהָיָה מַצְדִּיק אֶת הָרַבִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הָאֲרַת הַכָּבוֹד כַּנַּ״ל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'הֶסְפֵּדָא יְקָרָא דְּחַיֵּי אוֹ יְקָרָא דְּשָׁכְבֵי' (סַנְהֶדְרִין מו:), וְעַל־כֵּן בַּחֲנֻכָּה אֵין מַסְפִּידִין בּוֹ, כִּי אָז מֵאִיר הַכָּבוֹד עַל־יְדֵי נֵר־חֲנֻכָּה כַּנַּ״ל).

לְעֵיל. וְזֶהוּ: ״וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה״ (מִשְׁלֵי טו), כִּי עַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לְכָבוֹד, כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁעִקַּר הִתְעַלּוּת הַכָּבוֹד הוּא עַל־יְדֵי גֵּרִים וּבַעֲלֵי־תְּשׁוּבָה שֶׁעוֹשִׂין, וְזֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי תּוֹרַת חֶסֶד וְכוּ׳, וְלַתּוֹרָה אִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי־אִם עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְכוּ׳, כַּמְבֹאָר לְעֵיל. נִמְצָא שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְכָבוֹד דִּקְדֻשָּׁה, כִּי־אִם עַל־יְדֵי עֲנָוָה, וְזֶהוּ: ״וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה״, כַּנַּ״ל:

יְסוֹד הָעִנְיָן חֲמִשָּׁה דְּבָרִים: לְהַחֲזִיר כָּבוֹד לַיּוֹצְרָהּ, וְיִרְאָה אֶל הַלֵּב, וְשָׁלוֹם הַכְּלָלִי, וְשָׁלוֹם הַפְּרָטִי. לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל״ כַּנַּ״ל, הוּא תִּקּוּן קְרִי, אַתְּוָן דִּדִּין כְּאַתְוָן דִּדִּין.

טו

״וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ״ (שְׁמוֹת יט, ו).

א) מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעֹם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז, הַיְנוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד; כִּי כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, הֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בְּגִלּוּי גָּדוֹל מְאֹד, רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּבֹאוּ הָרְשָׁעִים וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּאוֹר הַזֶּה, הָלַךְ וּגְנָזוֹ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן ו׳): אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַּר סִימוֹן: אוֹתָהּ הָאוֹרָה שֶׁנִּבְרָא בָּהּ הָעוֹלָם, אָדָם הָרִאשׁוֹן עָמַד וְהִבִּיט בָּהּ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעֲשֶׂה דּוֹר אֱנוֹשׁ וּמַעֲשֶׂה דּוֹר הַמַּבּוּל וּמַעֲשֶׂה דּוֹר הַפְּלָגָה שֶׁהֵן מְקַלְקְלִים, עָמַד וּגְנָזוֹ מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח, טו): ״וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם״, וְלָמָּה גְּנָזוֹ? אֶלָּא גְּנָזוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית א, ד): ״וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב״, וְאֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ג, י): ״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב״, וּמִנַּיִן שֶׁגְּנָזוֹ לַצַּדִּיקִים? שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ד, יח): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ״; וְכֵיוָן שֶׁרָאָה אוֹר שֶׁהוּא גָּנוּז לַצַּדִּיקִים — שָׂמַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יג, ט): ״אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח״; וְהֵיכָן גְּנָזוֹ? גְּנָזוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, כִּי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, שָׁם גָּנוּז הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁזֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז, וְזֶה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְזֶה יִתְגַּלֶּה לֶעָתִיד לָבוֹא, כְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִלְמַד תּוֹרָה, אָז הוּא יְגַלֶּה אֶת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁל הַתּוֹרָה בִּפְנִימִיּוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד יִזְכֶּה לִרְאוֹת סוֹדוֹת נִפְלָאוֹת. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ז׳): תּוֹרָה שֶׁאָדָם לָמַד בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֶבֶל הִיא לִפְנֵי תּוֹרָתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. [וְרַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהָבִיא אֶת זֹאת כְּבָר עַכְשָׁו בִּימֵי הַגָּלוּת וְהַחֹשֶׁךְ, עַד שֶׁכְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, גַּם־כֵּן יִזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁבְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, רָזֵי דְּרָזִין, פְּלִאֵי פְּלָאִים].

(וְעַכְשָׁו מְבָאֵר אֵיךְ זוֹכִים לָזֶה): צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מִדַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ; יִרְאָה הִיא הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִפְחֹד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְזוֹ שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה — שֶׁנִּתְגַּלָּה אֲלֵיהֶן כָּל־כָּךְ הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הָאוֹר הַגָּנוּז, עַד שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה כְּלָל, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ. וְהִנֵּה בַּיִּרְאָה בְּעַצְמָהּ יֵשׁ שְׁתֵּי מַדְרֵגוֹת: יֵשׁ מַדְרֵגָה — יִרְאָה תַּתָּאָה — יִרְאָה תַּחְתּוֹנָה, וְיֵשׁ מַדְרֵגָה — יִרְאָה עִלָּאָה — יִרְאָה עֶלְיוֹנָה. יִרְאָה תַּחְתּוֹנָה, שֶׁאָדָם מְפַחֵד, שֶׁאִם הוּא יַעֲבֹר עַל הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — יִקָּבֵל עָנְשׁ, אוֹ הוּא יִנָּזֵק, אוֹ הוּא יֵחָלֶה בְּאֵיזוֹ מַחֲלָה, אוֹ בְּנוֹ יָמוּת, אוֹ אִשְׁתּוֹ תָּמוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי יֵשׁ עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, אֲבָל זוֹ עֲדַיִן לֹא הַיִּרְאָה אֲמִתִּית, כִּי הוּא מְפַחֵד, אִם הוּא לֹא יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ — יִקָּבֵל עָנְשׁ, וְכָל זֶה נִקְרָא ׳יִרְאָה תַּתָּאָה׳. וּבֶאֱמֶת מַהִי הַיִּרְאָה הָאֲמִתִּית? זוֹ הַיִּרְאָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא מְפַחֵד בְּגִין שֶׁהוּא שַׁלִּיט, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שַׁלִּיט בָּעוֹלָם, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הִנֵּה הוּא רוֹאֶה אוֹתִי, וְהוּא פֹּה. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה בְּמִדַּת הַיִּרְאָה, שֶׁאֲנִי מְפַחֵד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי הִנֵּה הוּא עוֹמֵד עָלַי וּמִסְתַּכֵּל עָלַי. וְכַמּוּבָא (הַקְדָּמַת הַזֹּהַר א.): אִית בַּר נַשׁ דְּדָחִיל

טו

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְכוּ׳ (שְׁמוֹת יט):

א מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעֹם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז, הַיְנוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מִדַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ:

מְקֻדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דְּייחוּן בְּנוֹהִי וְלָא יְמוּתוּן. אוֹ דָּחִיל מֵעָנְשָׁא דְּגוּפֵיהּ אוֹ דְּמָמוֹנֵיהּ, וְעַל דָּא דָּחִיל לֵיהּ תְּדִיר. אִשְׁתַּכַּח יִרְאָה דְּאִיהוּ דָּחִיל לְקֻדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא שָׁוֵי לְעִקָּרָא. אִית בַּר נַשׁ דְּדָחִיל מִן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּדָחִיל מֵעָנְשָׁא דְּהַהוּא עַלְמָא וְעָנְשָׁא דְּגֵיהִנּוֹם. תְּרֵין אִלֵּין לָאו עִקָּרָא דְּיִרְאָה אִינּוּן וְשָׁרְשָׁא דִּילֵיהּ. יִרְאָה דְּאִיהִי עִקָּרָא, לְמִדְחַל בַּר נַשׁ לְמָארֵיהּ בְּגִין דְּאִיהוּ רַב וְשַׁלִּיט עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עָלְמִין. וְכוּלָּא קַמֵּיהּ כְּלָא חֲשִׁיבִין. כְּמָה דְּאִתְמַר (דָּנִיֵּאל ד, לב): ״וְכָל דָּיְרֵי אַרְעָא כְּלָא חֲשִׁיבִין״. וּלְשַׁוָּאָה רְעוּתֵיהּ בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי יִרְאָה, עַיֵּן שָׁם.

ב) וּבַמֶּה מַעֲלִין אֶת הַיִּרְאָה? אֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל יִרְאָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁאָדָם יִפְחַד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְלֹא מִשּׁוּם בָּשָׂר וָדָם? אֶלָּא אִם יַחֲזִיק **בִּבְחִינַת מִשְׁפָּט**; הַיְנוּ אִם אָדָם מַחֲזִיק בְּמִדַּת מִשְׁפָּט, שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אִם הוּא לֹא יוֹצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלֶּה הַיִּרְאָה אֶצְלוֹ, וְיָרֵא וּמְפַחֵד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד.

(עַכְשָׁו מֵבִיא רְאָיָה מִפָּסוּק, שֶׁמִּשְׁפָּט יֵשׁ לוֹ קֶשֶׁר אֶל יִרְאָה): **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (מִשְׁלֵי כט, ד): ״**מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ**״, וְאֶרֶץ הוּא **בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים עו, ט): ״אֶרֶץ יָרְאָה״, הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁפֹּט אֶת כָּל עַסָקָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם קיב): ״יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט״, הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁפֹּט וְיָדִין בְּעַצְמוֹ כָּל עַסָקָיו, וּבָזֶה יָסִיר מֵעָלָיו כָּל הַפְּחָדִים, וְיַעֲלֶה בְּחִינַת יִרְאָה בָּרָה וּנְקִיָּה, וְתִשָּׁאֵר אַךְ יִרְאַת־הַשֵּׁם וְלֹא יִרְאָה אַחֶרֶת.

כִּי כְּשֶׁאֵין אָדָם דָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי דָּנִין וְשׁוֹפְטִין אוֹתוֹ לְמַעְלָה, כִּי ׳אִם אֵין דִּין לְמַטָּה יֵשׁ דִּין לְמַעְלָה׳ (דְּבָרִים רַבָּה ה). **וּכְשֶׁשּׁוֹפְטִין אֶת הָאָדָם** כְּבָר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

כִּי כְּשֶׁאֵין אָדָם דָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי דָּנִין וְשׁוֹפְטִין אוֹתוֹ לְמַעְלָה, כִּי אִם אֵין דִּין לְמַטָּה יֵשׁ דִּין לְמַעְלָה (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳); אִם אָדָם לֹא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אָז שׁוֹפְטִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה. כִּי כָּךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר (פִּינְחָס רלא): אִם אָדָם עָשָׂה אֵיזֶה רַע, וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמִתְוַדֶּה, וְאוֹמֵר: ״חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, וְעָשִׂיתִי כָּזֹאת וְכָזֹאת״, לְמֵדִים מֵהַפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁאֶרֶץ זֶה יִרְאָה. וְכָתוּב (מִשְׁלֵי כט, ד): ״מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ״, הַמִּשְׁפָּט מָלֵא אֶת הָאָרֶץ. הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁפֹּט אֶת כָּל עַסָקָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיב, ה): ״יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט״; הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁפֹּט וְיָדִין בְּעַצְמוֹ כָּל עַסָקָיו, וּבָזֶה יָסִיר מֵעָלָיו כָּל הַפְּחָדִים, וְיַעֲלֶה בְּחִינַת יִרְאָה בָּרָה וּנְקִיָּה, וְתִשָּׁאֵר אַךְ יִרְאַת ה׳, וְלֹא יִרְאָה אַחֶרֶת; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁפֹּט בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אֲזַי הוּא נַעֲשֶׂה שׁוֹפֵט, רָצָה לוֹמַר שֶׁהוּא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה: ״הַאִם אֲנִי מִתְנַהֵג כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ?! הַאִם אֲנִי לֹא יוֹצֵא מִגִּדְרֵי הַתּוֹרָה?! הַאִם אֲנִי מְפַחֵד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! הַאִם אֲנִי עוֹשֶׂה אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! אָז תָּמִיד, כְּשֶׁאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, בָּזֶה מַעֲלֶה לוֹ אֶת הַיִּרְאָה, כִּי הוּא מְפַחֵד

וְכָזֹאת״, אָז בָּא אַחַר־כָּךְ הַמַּלְאָךְ הַמְקַטְרֵג, וּמְקַטְרֵג עָלָיו וְאוֹמֵר: ״הָאָדָם הַזֶּה עָשָׂה כָּךְ וְכָךְ״, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז.): הוּא הַיֵּצֶר הָרָע, הוּא הַמַּלְאָךְ הַמָּוֶת וְהוּא הַמְקַטְרֵג; אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁמֵּסִית אוֹתְךָ לַעֲשׂוֹת רַע, הוּא אַחַר־כָּךְ הוֹרֵג אוֹתְךָ, וְהוּא הוֹלֵךְ לְקַטְרֵג עָלֶיךָ, וּמְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ. וּכְשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, אָז כְּשֶׁבָּא מַלְאָךְ הַמָּוֶת לְקַטְרֵג עָלָיו, אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמְקַטְרֵג: ״אֲנִי יוֹדֵעַ כְּבָר אֶת הַכֹּל, כִּי הָאָדָם בְּעַצְמוֹ סִפֵּר לִי, לֵךְ מִמֶּנִּי״, וְהַהוּא הוֹלֵךְ בְּבִזָּיוֹן. נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ לְמַטָּה עַל כָּל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, אֵין עָלָיו דִּין לְמַעְלָה, וּכְשֶׁשּׁוֹפְטִין אֶת הָאָדָם בְּמִשְׁפָּט דִּלְעֵילָא, אָז הַדִּין נִתְלַבֵּשׁ בְּכָל הַדְּבָרִים, וְכָל הַדְּבָרִים נַעֲשִׂים שְׁלוּחִים לַמָּקוֹם, לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָאִישׁ מִשְׁפָּט כָּתוּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים מא): ״״לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ״, אָז ״הַכֹּל עֲבָדֶיךָ״ — לַעֲשׂוֹת דִּין בְּזֶה הָאָדָם״. אֲבָל אִם הָאָדָם אֵינוֹ שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ מִשְׁפָּט, וְאֵינוֹ שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, אָז עוֹשִׂים לְמַעְלָה חֶשְׁבּוֹן עִם הָאָדָם הַזֶּה, וְשׁוֹפְטִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וְאִם שׁוֹפְטִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, אָז שָׁם יִשְׁמֹר, הַמִּשְׁפָּט דִּלְעֵילָא מִתְלַבֵּשׁ בְּכָל דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהֵם כְּבָר נוֹקְמִים בּוֹ, כִּי לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יֵשׁ הַרְבֵּה שְׁלוּחִים אֵיךְ לִנְקֹם בָּאָדָם: פַּעַם זֶה שַׂר, פַּעַם זֶה שׁוֹפֵט, פַּעַם זֶה שׁוֹטֵר, פַּעַם זֶה מַחֲלָה, פַּעַם זֶה חַיָּה רָעָה, פַּעַם זֶה גַּנָּב, שֶׁנּוֹטֵל אֶת מָמוֹנוֹ. אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ — הַאִם אֲנִי מִתְנַהֵג טוֹב אִם לָאו?! וְהוּא תָּמִיד מִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז וּכְשֶׁיֵּשׁ דִּין לְמַטָּה אֵין דִּין לְמַעְלָה, וְאֵין הַיְרָאָה מִתְלַבֵּשׁ בְּשׁוּם דָּבָר לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעוֹרֵר; אָז אֵינֶנּוּ צָרִיךְ כְּבָר שֶׁיְּעוֹרְרוּ אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, כִּי לֹא צָרִיךְ כְּבָר שֶׁיְּקַבֵּל מַכּוֹת מִלְּמַעְלָה; כִּי לָמָּה מְקַבְּלִים מַכּוֹת וְעֲנָשִׁים מִלְּמַעְלָה, כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה פַּחַד מֵאֵיזֶה שַׂר, מֵאֵיזֶה שׁוֹפֵט, מֵאֵיזוֹ מַחֲלָה, מֵאֵיזֶה גַּנָּב שֶׁנּוֹטֵל אֶת מָמוֹנוֹ? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהַזְכִּיר לוֹ שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו, אֲבָל אִם אָדָם נִזְכָּר לְפָנָיו שֶׁמַּזְכִּירִים אוֹתוֹ, אָז כְּבָר לֹא צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לָזֶה שֶׁיַּזְכִּירוּ אוֹתוֹ.

בְּמִשְׁפָּט דִּלְעֵלָּא, אָז הַדִּין נִתְלַבֵּשׁ בְּכָל הַדְּבָרִים, וְכָל הַדְּבָרִים נַעֲשִׂים שְׁלוּחִים לַמָּקוֹם, לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָאִישׁ מִשְׁפָּט כָּתוּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים מא): **״לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ״, אָז ״הַכֹּל עֲבָדֶיךָ״ — לַעֲשׂוֹת דִּין בְּזֶה הָאָדָם. אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, וּכְשֶׁיֵּשׁ דִּין לְמַטָּה אֵין דִּין לְמַעְלָה, וְאֵין הַיְרָאָה מִתְלַבֵּשׁ בְּשׁוּם דָּבָר לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעוֹרֵר.**

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים נ): **״וְשָׂם דֶּרֶךְ״ — ׳מִי שֶׁשָּׂם אָרְחוֹתָיו׳** (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה סוֹטָה ה:), **הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹפֵט אָרְחוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת כא): **״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים״, עַל־יְדֵי־**

(עַכְשָׁו מַלְבִּישׁ הַשָּׂגָתוֹ בְּפָסוּק): וְזֶהוּ (תְּהִלִּים נ, כג) **״וְשָׂם דֶּרֶךְ״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (סוֹטָה ה): **מִי שֶׁשָּׂם אָרְחוֹתָיו, הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹפֵט אָרְחוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת כא, א): **״וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים״; הַיְנוּ ׳וְשָׂם׳**

הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, ׳כִּי תָּשִׂים׳ זֶה מִלְּשׁוֹן שֶׁהוּא שָׂם אֶת הַמִּשְׁפָּט; הַיְנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ בָּהּ, הוּא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ אֵיךְ הוּא מִתְנַהֵג, עַל־יְדֵי־זֶה ״אַרְאֵנוּ בִּישַׁע אֱלֹקִים״, נִתְגַּלֶּה לוֹ אוֹרוֹ וַאֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת יב, יג): ״אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא״, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא כְּבָר מִשּׁוּם בְּרִיָּה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; הַיְנוּ בְּחִינַת יִרְאָה עוֹלָה מֵהַקְלִפָּה וּמֵהָאֱמוּת עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, כִּי מִתְּחִלָּה הָיְתָה נִתְלַבֶּשׁ בַּקְלִפָּה. וְזֶהוּ שֶׁהָאָדָם מְפַחֵד אֶת עַצְמוֹ מֵאֵיזֶה דָּבָר, מִשַּׁר אוֹ מִגַּנָּבִים וּשְׁאָר פְּחָדִים, זֶה הוּא שֶׁהַיִּרְאָה נִתְלַבֶּשׁ בְּזֶה הַדָּבָר, כִּי אִם לֹא הָיָה נִתְלַבֶּשׁ הַיִּרְאָה בְּזֶה הַדָּבָר, לֹא הָיָה כֹּחַ בְּזֶה הַדָּבָר לְהַפְחִיד אֶת הָאָדָם; כִּי מֵאַיִן בָּא, שֶׁאָדָם מְפַחֵד מֵאֵיזֶה דָּבָר, מִשּׁוֹטֵר, מִשַּׁר, מִגַּנָּבִים, מִמַּחֲלוֹת וּמִשְׁאָר פְּחָדִים? כִּי מִדַּת הַיִּרְאָה נִתְלַבְּשָׁה בְּתוֹךְ הַדָּבָר הַגַּשְׁמִי הַזֶּה שֶׁמַּפְחִיד אוֹתוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, הוּא כְּבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מִכְּלוּם, רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ! אֲבָל אִם, חַס וְחָלִילָה, יֵשׁ אֶצְלוֹ פְּגַם בֶּאֱמוּנָה, בְּיִרְאָה, אֲזַי הוּא מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה — אִם זֶה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹ לֹא, אָז מִתְעַלֶּה הַיִּרְאָה, שֶׁהוּא מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ.

ג) וְשֹׂרֶשׁ הַיִּרְאָה הוּא דַּעַת; מֵהֵיכָן בָּאָה הַיִּרְאָה? מִדַּעַת. הַיְנוּ אִם אֵין לָאָדָם שֵׂכֶל, אָז לֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל שֶׁהוּא יַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן אֵין הַיִּרְאָה אֶצְלוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְהוּא מְפַחֵד וּמִתְיָרֵא מִכָּל דָּבָר. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת; כִּי עִקַּר הָעֲנִיּוּת שֶׁאָדָם נַעֲשֶׂה עָנִי, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא. כִּי אִם הָיָה לָאָדָם דַּעַת וְשֵׂכֶל בִּירִאַת ה׳, אֲזַי לֹא הָיָה עָנִי. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַעַת, אֲזַי הוּא מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה שֹׂרֶשׁ הַיִּרְאָה שֶׁתְּלוּיָה בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בָּ״עֵץ חַיִּים״ (שַׁעַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּרוּשׁ ב׳), שֶׁמַּנְצְפַּ״ךְ הוּא בְּדַעַת דְּזְעֵיר אַנְפִּין; הָאוֹתִיּוֹת הַכְּפוּלוֹת מ׳ נ׳ צ׳ פ׳ כ׳, הֵן אוֹתִיּוֹת כְּפוּלוֹת, זֶה שַׁיָּךְ בְּדַעַת דְּזְעֵיר אַנְפִּין; זְעֵיר אַנְפִּין הֵם הַסְּפִירוֹת מֵחֶסֶד עַד יְסוֹד, הַשֵּׁשׁ סְפִירוֹת הָאֵלּוּ נִקְרָאִין: זְעֵיר אַנְפִּין, שֶׁהֵם: חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד. כְּשֶׁהַדַּעַת מְחֻבֶּרֶת בְּהַמֹּחִין: חָכְמָה, בִּינָה, אֲזַי מְפַחֶדֶת רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ מֹחִין וְדַעַת, אֲזַי הִיא מְפַחֶדֶת רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ה): ״אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳ וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא״, הַפָּסוּק הַזֶּה מְדַבֵּר מִבִּינָה, בְּחִינַת ׳תָּבִין׳, שֶׁהִיא

זֶה: ״אַרְאֵנוּ בִּישַׁע אֱלֹקִים״, זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת יב): **״אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא״, הַיְנוּ בְּחִינַת יִרְאָה עוֹלָה מֵהַקְלִפָּה וּמֵהָאֱמוּת עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, כִּי מִתְּחִלָּה הָיְתָה נִתְלַבֶּשׁ בַּקְלִפָּה. וְזֶהוּ שֶׁהָאָדָם מְפַחֵד אֶת עַצְמוֹ מֵאֵיזֶה דָּבָר, מִשַּׁר אוֹ מִגַּנָּבִים וּשְׁאָר פְּחָדִים — זֶה הוּא שֶׁהַיִּרְאָה נִתְלַבֶּשׁ בְּזֶה הַדָּבָר, כִּי אִם לֹא הָיָה נִתְלַבֶּשׁ הַיִּרְאָה בְּזֶה הַדָּבָר, לֹא הָיָה כֹּחַ בְּזֶה הַדָּבָר לְהַפְחִיד אֶת הָאָדָם:**

ג וְשֹׂרֶשׁ הַיִּרְאָה הוּא דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ־הַחַיִּים, שֶׁמַּנְצְפַּ״ךְ הוּא בְּדַעַת דְּזְעֵיר־אַנְפִּין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב): **״אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳ וְדַעַת אֱלֹקִים**

הַסְּפִירָה הַשְּׁמִינִית מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁזֶּה אָ״ז, הַיְנוּ שֶׁזְּעֵיר אַנְפִּין מְיֻחָדֶת וְיוֹנֶקֶת מֵהַבִּינָה, אֲזַי מֵאִיר עָלָיו יִרְאַת ה׳, שֶׁהִיא יִרְאָה עִלָּאָה, שֶׁמְּפֻחָד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה ״וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא״ — זֶה מִדַּת הַדִּין. עַכְשָׁו, הֶחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מַנְצְפַּ״ךְ, הֵם מִדַּת אֱלֹקִים, זֶה הַצִּמְצוּם. מַה זֶּה צִמְצוּם? כִּי כָּל הָאוֹתִיּוֹת א׳ ב׳ ג׳ וְכוּ׳ מַתְחִילוֹת אֶת הַתֵּבוֹת, שֶׁזֶּה מִדַּת הַחֶסֶד מִדַּת הִתְפַּשְׁטוּת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אוֹתִיּוֹת מ׳ נ׳ צ׳ פ׳ ך׳ — זֶה סוֹף הָאוֹתִיּוֹת, כִּי בָּהֶם חוֹתְמִים, שֶׁהִיא מִדַּת הַצִּמְצוּם, מִדַּת הַדִּין, וְעוֹלֶה עַד הַדַּעַת, שֶׁמִּתְיָרֵא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הַדַּעַת הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כט, ג): ״וְלֹא נָתַן לָכֶם לֵב לָדַעַת״, רוֹאִים שֶׁהַלֵּב מְקֻשָּׁר אֶל הַדַּעַת, גַּם שָׁם עִקַּר הַיִּרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין לב:): דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: ״וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ״; הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע מִמִּי יִתְיָרֵא, הַיְנוּ לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד יִרְאַת הָרוֹמְמוּת; מְקֻשָּׁר רַבֵּנוּ זַ״ל כָּאן הַיִּרְאָה אֶל הַדַּעַת, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה שֶׁיִּהְיֶה עִם דַּעַת, וְעִקַּר הַדַּעַת קָשׁוּר אֶל הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לט): ״וְהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ, כִּי הַוָ״ה הוּא אֱלֹקִים וְגוֹ׳, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״; הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְקַשֵּׁר אֶת הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, וְהַלֵּב אֶל הַדַּעַת, שֶׁיֵּדַע מִמִּי לְפָחֹד וּמַמָּה לְפָחֹד, שֶׁזּוֹ יִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

תִּמְצָא״. וְעִקַּר הַדַּעַת הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כט): **״וְלֹא נָתַן לָכֶם לֵב לָדַעַת״. גַּם שָׁם עִקַּר הַיִּרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (קִדּוּשִׁין לב:): **דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: ״וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ״, הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע מִמִּי יִתְיָרֵא, הַיְנוּ לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד יִרְאַת הָרוֹמְמוּת:**

ד וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לִבְחִינַת דַּעַת, זוֹכֶה לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח): **״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״, שֶׁשְּׁכוּנַת הַתּוֹרָה אֵצֶל בַּר־דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (דָּנִיֵּאל ב): **קֳדָשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא ״יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין״** (דָּנִיֵּאל ב).

ד) וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לִבְחִינַת דַּעַת, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַדַּעַת הַזֹּאת, לָדַעַת אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹכֶה לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה; כִּי מַה הִיא הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה? גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת, שֶׁזֶּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. בָּרֵגַע שֶׁמַּגִּיעַ אֶל הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּכִּיל אֱלֹקוּת, אָז זוֹכֶה לְהָבִין בִּשְׁלֵמוּת הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה. וּמֵבִיא רַבֵּנוּ זַ״ל רְאָיָה מִפָּסוּק: כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח, יב): ״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״, שֶׁשְּׁכוּנַת הַתּוֹרָה אֵצֶל בַּר דַּעַת. וְעִקַּר הַדַּעַת — לֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה כא:): אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מִתְקַיְּמִין אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כח, יב): ״וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא״. שֶׁזֶּה עִקַּר הַחָכְמָה, שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְלֹא כְלוּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁפִּיעַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹד חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ב, כא): קֳדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא ״יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן חָכְמָה לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר חָכְמָה. וְעִקַּר הַחָכְמָה — כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ חָכְמָה, וְכָךְ הוּא מוֹסִיף חָכְמָה עַל חָכְמָתוֹ תָּמִיד, שֶׁאָז שׁוֹרָה אֶצְלוֹ הַשְׁכִּינָה בִּקְבִיעוּת. וְכַמּוּבָא (אִדְרָא רַבָּא נְשָׂא קמד.): ״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״, אַל תִּקְרֵי ׳שָׁכַנְתִּי׳, אֶלָּא ׳שְׁכִינָתִי׳. וְאֵימָתַי מִתְגַּלֶּה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם חָכְמָה? כְּשֶׁהוּא עָרוּם בְּיִרְאָה. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת יז.): מַרְגְּלָא בְּפוּמֵיהּ דְּאַבָּיֵי, לְעוֹלָם

יְהֵא אָדָם עָרוּם בִּירְאָה; הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לָלֶכֶת עִם כָּל מִינֵי עַרְמוּמִיּוּת, לִהְיוֹת יְרֵא שָׁמַיִם וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּה ״אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה״, עִקַּר הַחָכְמָה לִהְיוֹת עָרוּם בִּירְאָה, וְאָז יִתְגַּלּוּ אֵלָיו סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֶלְקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה.

אֲבָל יֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינוֹת תּוֹרָה: יֵשׁ בְּחִינַת נִגְלֶה וּבְחִינַת נִסְתָּר. אֲבָל לִבְחִינַת נִסְתָּר אֵינוֹ זוֹכֶה אֶלָּא לֶעָתִיד לָבוֹא, אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם זוֹכֶה לִבְחִינַת נִסְתָּר עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בִּמְסִירַת־נֶפֶשׁ, וְלִתְפִלָּה זוֹכֶה עַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, כִּי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בִּנְגְלֶה הִיא בְּחִינַת סִינַי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת סד.): **׳סִינַי וְעוֹקֵר הָרִים, הֵי מְנַיְהוּ עָדִיךְ? וְהֵשִׁיבוּ: סִינַי עָדִיךְ, כִּי הַכֹּל צְרִיכִין לְמָרֵי חִטַּיָּא׳, וְהַתּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה הַכֹּל צְרִיכִין לָהּ, אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר — זְעִירִין**

אֶלְקוּת, אֵינוֹ זוֹכֶה אֶלָּא לֶעָתִיד לָבוֹא, זֶה יִזְכּוּ כְּשֶׁתִּתְגַּלֶּה הַגְּאֻלָּה, אָז נִרְאֶה שֶׁגַּם בְּתוֹךְ הַנִּגְלֶה הוּא מָלֵא נִסְתָּר, גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי גַּם בְּתוֹךְ נִגְלוֹת הַתּוֹרָה, נֶעֱלָמִים וְנִסְתָּרִים סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, פְּלָאֵי פְּלָאִים. **אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם זוֹכֶה לִבְחִינַת נִסְתָּר, עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ,** אִם אָדָם זוֹכֶה וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בִּתְפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה בָּאָה לָאָדָם מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵלֹא הוּא אָדָם גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, מָלֵא תַּאֲוֹוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וְעַכְשָׁו צָרִיךְ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי בִּשְׁבִיל זֶה בָּא לוֹ כָּל הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה קָשֶׁה מְאֹד, כִּי הוּא אָדָם גַּשְׁמִי, וְנִמְצָא בְּגַשְׁמִיּוּת, וְעַכְשָׁו רוֹצֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּרוּחָנִיּוּת. אֲבָל אִם הוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ, כִּי אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ (תַּעֲנִית ח.), עַל־יְדֵי־זֶה הוּא כְּבָר יָצָא מֵעַצְמוֹ, כִּי כְּבָר מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ, וּבָרֵעַ שֶׁיָּצָא מֵעַצְמוֹ, אֲזַי זוֹכֶה לְגִלּוּי הַנִּסְתָּר; כִּי נִסְתָּר זֶה אוֹר רוּחָנִי, וְאֵל רוּחָנִי לֹא יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ רַק כְּשֶׁיָּצָאתָ מֵעַצְמְךָ, שֶׁיָּצָאתָ מִן הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁזֶּה נִקְרָא מְסִירַת נֶפֶשׁ בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁיּוֹצֵא מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ. וְלִתְפִלָּה זוֹכֶה עַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה; כִּי אֵין זוֹכִים לְהִתְפַּלֵּל, אֶלָּא אִם לוֹמְדִים תּוֹרָה בַּנִּגְלֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כח, ט): ״מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה, גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה״; כִּי הַתְּפִלָּה תְּלוּיָה בַּתּוֹרָה, אִם אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הַתּוֹרָה מַכְנִיסָה לוֹ שֵׂכֶל, שֶׁהוּא מֵבִין שֶׁהַבְּרִיאָה לֹא הֶפְקֵר, אֶלָּא הַכֹּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְחַזֵּק עוֹד יוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא יוֹדֵעַ מִי הוּא נוֹתֵן הַתּוֹרָה, וְזֶה מְחַזֵּק אוֹתוֹ שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה מְבִיאָה אוֹתוֹ לִתְפִלָּה; **כִּי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בִּנְגְלֶה, הִיא בְּחִינַת סִינַי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה** (בְּרָכוֹת סד.): **סִינַי וְעוֹקֵר הָרִים הֵי מִינַיְהוּ עָדִיךְ? וְהֵשִׁיבוּ: סִינַי עָדִיךְ. כִּי הַכֹּל צְרִיכִים לְמָרֵי חִטַּיָּא; וְהַתּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה הַכֹּל צְרִיכִין לָהּ, אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר — זְעִירִין** אֵינוֹן דִּצְרִיכִין לָהּ; הַיְנוּ, תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה כָּל אֶחָד צָרִיךְ לָהּ, כִּי הוּא צָרִיךְ לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר לֹא כָּל אֶחָד צָרִיךְ לָהּ, כִּי צְרִיכִים לִהְיוֹת מֻבְדָּל

וּמֻפְרָשׁ לְגַמְרֵי מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא כָּל אֶחָד אוֹחֵז בָּזֶה. [וּמֻרְחָק נָבִין אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְקַשֵּׁר פֹּה בֵּין שְׁתֵּי הַיִּרְאוֹת: יִרְאָה חִיצוֹנָה וְיִרְאָה פְּנִימִית, יִרְאָה תַּתָּאָה לְיִרְאָה עִלָּיוֹנָה. יִרְאָה תַּתָּאָה, זֶה בְּחִינַת נִגְלֶה, שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, כְּדֵי לָדַעַת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם הוּא לֹא יַעֲשֶׂה אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַזַי יְקַבֵּל עֹנֶשׁ, בִּשְׁבִיל זֶה אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן ה), אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַק עַל־יְדֵי יִרְאָה תַּתָּאָה, שֶׁאָדָם מְפַחֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְפַחֵד מֵעֹנֶשׁ, כִּי אִם הוּא יַעֲבֹר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַזַי בְּוַדַּאי יְקַבֵּל עֹנֶשׁ. יִרְאָה עִלָּאָה זֶה כְּבָר נִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה הוּא נִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב. וְאֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ גָּדוֹל, שֶׁהוּא מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת. וְאִם אָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, לָדַעַת שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת, אַזַי הוּא מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִתְגַּלֶּה לוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַנִּגְלֶה. אֲבָל לִזְכּוֹת לְזֶה, צְרִיכִים לְהַגִּיעַ אֶל בְּחִינַת סִינַי; כִּי יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת תּוֹרָה: יֵשׁ סִינַי, וְיֵשׁ עוֹקֵר הָרִים. מַה זֶּה סִינַי? סִינַי זֶה פַּשְׁטוּת הַתּוֹרָה, וְעוֹקֵר הָרִים, שֶׁהוּא טוֹחֵן אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ אֶחָד הַלּוֹקֵחַ שְׁנֵי הָרִים וְטוֹחֲנָן בְּיַחַד, זֶה פִּלְפּוּל הַתּוֹרָה]. וּמַה זֶּה סִינַי? וּבְחִינַת סִינַי הוּא בְּחִינַת שִׁפְלוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ה.), שֶׁהִנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הֶהָרִים, וְלֹא נָתַן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַר סִינַי, לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה נִקְרֵאת בְּחִינַת סִינַי, וּבִפְרָט כְּשֶׁלּוֹמֵד פַּשְׁטוּת הֲלָכָה, אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, הוּא הוֹלֵךְ בִּפְשִׁיטוּת וּבִתְמִימוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, הוּא עָנָו, לֹא מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְכֻלּוּם, כְּמוֹ הַר סִינַי, שֶׁעָלָיו נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה. וַחֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אָמְרוּ (שָׁם ה:), שְׁתִּפְלַת הַשָּׁפֵל אֵין נִמְאָסֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נא, יט): ״לֵב נִשְׁבָּר״ וְכוּ׳. נִמְצָא, שֶׁגַּם תְּפִלָּה יֵשׁ לָהּ חֲשִׁיבוּת כְּשֶׁהִיא בְּפַשְׁטוּת וּבְשִׁפְלוּת, הַיְנוּ כְּשֶׁמְּבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה תְּפִלָּה גַּם־כֵּן נִקְרֵאת סִינַי, כִּי הַתְּפִלָּה — עִקַּר שְׁלֵמוּתָהּ כְּשֶׁמַּשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, יט): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״, וְכֵן נִגְלֶה שֶׁבַּתּוֹרָה גַּם־כֵּן נִקְרָא סִינַי, בְּחִינַת פַּשְׁטוּת הַתּוֹרָה. וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהִיא בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, שֶׁמְּבַטֵּל כָּל גַּשְׁמִיּוּתוֹ וְאֵין גְּבוּל, כִּי בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז כְּבָר אֵין לוֹ גְּבוּל וְצִמְצוּם, וּכְשֶׁאֵין גְּבוּל וְצִמְצוּם, אַזַי יָכוֹל לְהַשִּׂיג הַתּוֹרָה שֶׁלְּעָתִיד, שֶׁהִיא אֵינָהּ גְּבוּל וְאֵין נִתְפֶּסֶת בִּגְבוּל. לְמֵדִים מִכָּאן, אִם אָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ הֵכִי גְּדוֹלָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁמְּקַשֵּׁר

אִנּוּן דִּצְרִיכִין לָהּ. וּבְחִינַת סִינַי הוּא בְּחִינַת שִׁפְלוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ה.): **׳שֶׁהִנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הֶהָרִים, וְלֹא נָתַן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַר־סִינַי׳. וַחֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אָמְרוּ** (שָׁם ה:): **שְׁ׳תִּפְלַת הַשָּׁפֵל אֵין נִמְאֶסֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים נא): **״לֵב נִשְׁבָּר״׳ וְכוּ׳. וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהִיא בִּמְסִירַת־נֶפֶשׁ, שֶׁמְּבַטֵּל כָּל גַּשְׁמִיּוּתוֹ וְאֵין גְּבוּל, וּכְשֶׁאֵין גְּבוּל, אַזַי יָכוֹל לְהַשִּׂיג הַתּוֹרָה שֶׁלְּעָתִיד, שֶׁהִיא אֵינָהּ גְּבוּל וְאֵין נִתְפֶּסֶת בִּגְבוּל:**

אֶת הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת תְּפִלָּה בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ, תְּפִלָּה בְּכֹחַ; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּדֶרֶךְ כְּלָל, אָזַי הַמֹּחַ־מַחֲשָׁבָה הוֹלֵךְ לְמָקוֹם אֶחָד וְהַדִּבּוּר הוֹלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר, וּלְקַשֵּׁר אֶת שְׁנֵיהֶם — עַל זֶה צְרִיכִים מְסִירַת נֶפֶשׁ, לְתָפְסָם בְּיַחַד — אֶת הַמַּחֲשָׁבָה עִם הַדִּבּוּר, שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּן מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וְכֵן הוּא בִּירוּשַׁלְמִי (בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ד׳), שֶׁהַתַּנָּא אָמַר, שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לָתֵת תּוֹדָה לָרֹאשׁ שֶׁלִּי, שֶׁהוּא כְּבָר יוֹדֵעַ אֵיךְ לִשְׁחוֹת בְּ׳מוֹדִים׳; כִּי הִתְאוֹנֵן אֵיךְ קָשֶׁה לְקַשֵּׁר אֶת הַמֹּחַ־מַחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר.

(עַכְשָׁו רַבֵּנוּ זַ״ל מַלְבִּישׁ אֶת הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה).

ה) וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַהִיא אַקְרוֹקָתָא — אֲנִי רָאִיתִי צְפַרְדֵּעַ, דַּהֲוֵי כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא — שֶׁהָיָה גָּדוֹל כְּמוֹ הָעִיר הַגְרוֹנְיָא. **וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הֲוֵי** — אֵיךְ הָיָה גָּדוֹל הָעִיר שֶׁל הַגְרוֹנְיָא? **שִׁתִּין בָּתֵּי** — שִׁשִּׁים בָּתִּים. **אֲתָא תִּנְיָנָא** — בָּא נָחָשׁ **בְּלָעָהּ**, מַה הִיא בָּלְעָה? אֶת הַשִּׁשִּׁים בָּתִּים, **אֲתָא פּוּשְׁקַנְצָא** — בָּא עוֹרֵב נְקֵבָה, **וּבְלָעָהּ לְתִנְיָנָא** — וּבָלְעָה אֶת הַנָּחָשׁ, וּסְלֵק יָתִיב בְּאִילָנָא — הָעוֹרֵב יָשְׁבָה עַל הָאִילָן. תָּא חֲזִי — בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּאִילָנָא — אֵיךְ גָּדוֹל הַחֹזֶק שֶׁל הָאִילָן, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק עוֹרֵב שֶׁבָּלְעָה נָחָשׁ, שֶׁהַנָּחָשׁ בָּלְעָה שִׁשִּׁים בָּתִּים. אָמַר רַב פַּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל אִי לָאו דַּהֲוֵי הָתָם לָא הֵימְנֵהּ, אִם לֹא הָיִיתִי שָׁם וְרוֹאֶה אֶת זֶה בְּמוֹ עֵינַי לֹא הָיִיתִי מַאֲמִין.

ה וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר־חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי הַהִיא אַקְרוֹקָתָא, דַּהֲוֵי כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא. וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הֲוֵי? שִׁתִּין בָּתֵּי. אֲתָא תִּנְיָנָא פּוּשְׁקַנְצָא וּבְלָעָהּ לְתִנְיָנָא, סָלִיק יָתִיב בְּאִילָנָא. תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּאִילָנָא. אָמַר רַב פַּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל: אִי לָאו דַּהֲוֵי הָתָם לָא הֵימְנֵהּ׳:

רַשְׁבַּ״ם:

אַקְרוֹקָתָא. צְפַרְדֵּעַ: כְּאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא. גָּדוֹל הָיָה כְּאוֹתָהּ כְּרַךְ: וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הֲוֵי? שִׁתִּין בָּתֵּי. תַּלְמוּדָא קָאָמַר לָהּ: אֲתָא תִּנְיָנָא. רַבָּה קָאָמַר לָהּ: פּוּשְׁקַנְצָא. עוֹרֵב נְקֵבָה: בְּאִילָנָא. עַל עָנָף אֶחָד, כְּדֶרֶךְ הָעוֹפוֹת: לָא הֵימְנֵי. לֹא הֶאֱמַנְתִּי:

׳אַקְרוֹקָתָא׳, פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳צְפַרְדֵּעַ׳, וְזֶה בְּחִינַת עֲלִיַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ דַּעַת, כִּי צְפַרְדֵּעַ הִיא מִלָּה מֵרְכֶּבֶת: צִפּוֹר דְּעָה (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ פֶּרֶק ז וּבְכָנוֹת הַגְּדָה), **וְצִפּוֹר הוּא בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה כד): **״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת״ וְכוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שָׁם

׳אַקְרוֹקָתָא׳ פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: ׳צְפַרְדֵּעַ׳, וְזֶה בְּחִינַת עֲלִיַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ דַּעַת, כִּי צְפַרְדֵּעַ הִיא מִלָּה מֵרְכֶּבֶת: צִפּוֹר דְּעָה. וְצִפּוֹר הוּא בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כד): **״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת״ וְכוּ׳;**

׳כְּנַף׳ זֶה צִפּוֹר, ׳הָאָרֶץ׳ זֶה יִרְאָה, ׳זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ׳, שֶׁמֵּהָאָרֶץ אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת

מַאֲמִין.

וּמְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל ׳אַקְרוֹקָתָא׳ — פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל זֶה רַשְׁבַּ״ם: צְפַרְדֵּעַ. הַיְנוּ הַמִּלָּה צְפַרְדֵּעַ זֶה בְּחִינַת עֲלִיַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ דַּעַת; כִּי צְפַרְדֵּעַ הִיא מִלָּה מֵרְכֶּבֶת: צִפּוֹר דְּעָה. כִּי צִפּוֹר עָפָה וּמְחַפֶּשֶׂת מַיִם לִשְׁתּוֹת, הִטְבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּיִם תִּהְיֶה צְפַרְדֵּעַ, וְלָמָּה נִקְרָאָה צְפַרְדֵּעַ? שֶׁהִיא שְׁתֵּי מִלִּים: צִפּוֹר דְּעָה. הַצְּפַרְדֵּעַ נוֹתֶנֶת דַּעַת בְּתוֹךְ הַצִּפּוֹר — פֹּה יֵשׁ מַיִם, וְהִיא יְכוֹלָה לָרֶדֶת לִשְׁתּוֹת. וְצִפּוֹר הוּא בְּחִינַת יִרְאָה, וְיִרְאָה זֶה בְּחִינַת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כד, טז): ״מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת״ וְכוּ׳; ׳כְּנַף׳ זֶה צִפּוֹר, ׳הָאָרֶץ׳ זֶה יִרְאָה, ׳זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ׳, שֶׁמֵּהָאָרֶץ אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת

הַזְּמִירוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לַחֲזֹר אֵלָיו; כִּי כָּל דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם שָׁר זְמִירוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לָשׁוּב אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, יא): ״אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק״, וְאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג): כָּל הָאִילָנוֹת כְּאִלּוּ מְשִׁיחִין אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, כְּאִלּוּ מְשִׁיחִין עִם הַבְּרִיּוֹת. וְכֵן אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים שֶׁהַחַיּוֹת יְרֵאִין זֶה מִזֶּה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת עו:): אֵימַת הַחַלָּשׁ עַל הַגִּבּוֹר, שֶׁאֶחָד מִפַּחֵד מֵהַשֵּׁנִי, וְכֵן בְּנֵי־אָדָם מִפַּחֲדִים אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, כְּגוֹן מְשַׁר וְשׁוֹפֵט וּמוֹשֵׁל וְשׁוֹטֵר, וּמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, אַזַי שׁוֹמֵעַ מִכָּל הַבְּרִיאָה זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, ח): ״מִי אֵלֶּה״ — אוֹתִיּוֹת ׳אֱלֹקִים׳, ״כָּעָב תְּעוּפֶינָה״ וְכוּ׳, זֹאת אוֹמֶרֶת, מִי עָף? צִפּוֹר. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁהַצִּפּוֹר מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאָדָם לְהַגִּיעַ חֲזָרָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז שָׁם שׁוֹרֶשׁ הַיִּרְאָה, שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִים, וְדֶעָה הִיא שׁוֹרֶשׁ הַיִּרְאָה, כִּי אִם אֵין דַּעַת, אֵין לוֹ יִרְאָה, ׳וְדִמְיָא לְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא׳, לְשׁוֹן (שָׁם נח, א): ״קְרָא בְגָרוֹן״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד.): ׳לְמוֹצִיאֵיהֶם בַּפֶּה׳, עִקַּר שְׁלֵמוּת לִמּוּד תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה, שֶׁהָאָדָם מוֹצִיא אֶת זֶה מֵהַפֶּה דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַיִּרְאָה לִבְחִינַת דַּעַת, זוֹכִין לְתוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה. בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְדַעַת, לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי דַּעַת הוּא לוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה, שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁעוֹלֶה אֱלֹהִים, כִּי כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה מְדַבֶּרֶת מִטֶּבַע הַבְּרִיאָה.

׳וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הָוָה? שִׁתִּין בָּתֵּי׳, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כִּי כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְאָרִים שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, וְהוּא נִמְצָא לָנוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו — זֶה חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם לֹא הָיָה בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה כְּדַאי לִקְרֹא וּלְכַנּוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְאָרִים וּשְׁבָחִים וְתֵבוֹת וְאוֹתִיּוֹת, אֲבָל זֶה הַכֹּל חֶסֶד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה

ס): ״מִי אֵלֶּה״ — אוֹתִיּוֹת ׳אֱלֹקִים׳, ״כָּעָב תְּעוּפֶינָה״ וְכוּ׳, וְדֶעָה הִיא שׁוֹרֶשׁ הַיִּרְאָה. ׳וְדִמְיָא לְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא׳, לְשׁוֹן (שָׁם נח): ״קְרָא בְגָרוֹן״, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין נד.): ׳לְמוֹצִיאֵיהֶם בַּפֶּה׳, כִּי עַל־יְדֵי עֲלִיַּת הַיִּרְאָה לִבְחִינַת דַּעַת, זוֹכִין לְתוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה.

**׳וְאַקְרָא דְּהַגְרוֹנְיָא כַּמָּה הָוָה? שִׁתִּין בָּתֵּי׳, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כִּי כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְאָרִים שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, וְהוּא נִמְצָא לָנוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו — זֶה חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי אִם לֹא הָיָה בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה כְּדַאי לִקְרֹא וּלְכַנּוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְאָרִים וּשְׁבָחִים וְתֵבוֹת וְאוֹתִיּוֹת כְּאִלּוּ, אֲבָל זֶה הַכֹּל חֶסֶד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא הִתִּיר שֶׁנִּקְרָא אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹת כָּאֵלּוּ; כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין סוֹף, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם דְּמוּת וּמַרְאֶה וְתַבְנִית וְכוּ׳, וְלֹא שַׁיָּךְ אֲפִלּוּ לִקְרֹא אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹן אַבָּא, כִּי אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא שַׁיָּךְ לִקְרֹא שׁוּם דָּבָר וְשׁוּם כִּנּוּי, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מִצַּד רַחֲמָנוּת שֶׁהָיָה לוֹ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הוּא

הִתִּיר לָנוּ שֶׁנִּקְרָא אוֹתוֹ: הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לג:): אִי לָאו דְּאַמְרִינְהוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּאוֹרַיְתָא, וְאָתוּ אֲנַשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְתַקְּנִינְהוּ בַּתְּפִלָּה לָא הֲוֵינַן יְכוֹלִין לְמֵימַר לְהוּ. וְזֶה ״שִׁיתִין בָּתֵּי״ — זֶה בְּחִינַת חֶסֶד, בְּחִינַת אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ו׳): ״שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת״, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ״זֶה בְּחִינַת אַבְרָהָם״, שֶׁזֶּה הַחֶסֶד, כִּי אַבְרָהָם תָּפַס בְּמִדַּת הַחֶסֶד, וּ״בָתֵּי״ — לְשׁוֹן בָּתֵּי מִלְכוּת, כַּמּוּבָא (סוֹטָה יא:): ״וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים״ — בָּתֵּי מַלְכוּת, עַיֵּן שָׁם; וְזֶה (שָׁם ב׳): ״סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת״ — כְּמוֹ שֶׁמְּשִׁימִין אֲשִׁישׁוֹת כְּנֶגֶד אוֹר גָּדוֹל, כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹר הַגָּדוֹל עַל־יְדֵי אֲשִׁישׁוֹת, כֵּן גָּזַר חַסְדּוֹ לְסָמְכֵנוּ אוֹתָנוּ בַּתְּאָרִים וּשְׁבָחִים הָאֵלּוּ; הַיְנוּ כְּדֵי שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לִרְאוֹת אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, אֲזַי הוּא צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ מִדַּת הַצִּמְצוּם, וּמַהוּ הַצִּמְצוּם? כְּלִי כָּזֶה שֶׁהוּא יָכוֹל לִרְאוֹת בָּזֶה אֱלֹקוּת. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, שֶׁזֶּה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי שְׁנֵי צִמְצוּמִים: צִמְצוּם תַּחְתּוֹן וְצִמְצוּם עֶלְיוֹן, שֶׁזּוֹ חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, יִרְאָה עִלָּאָה וְיִרְאָה תַּתָּאָה, וּבְשָׁבִיל זֶה כָּתוּב אַשִׁישׁוֹת — שְׁתֵּי אִשּׁוֹת: אֵשׁ לְמַטָּה וְאֵשׁ לְמַעְלָה, זֶה יִרְאָה לְמַטָּה וְיִרְאָה לְמַעְלָה; אָדָם צָרִיךְ לִפְחֹד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה נִקְרָא: יִרְאָה עֶלְיוֹנָה, וּכְשֶׁאָדָם מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר קָטָן, זֶה נִקְרָא: יִרְאָה תַּתָּאָה. וְזֶה לְשׁוֹן ״סַמְּכוּנִי״, שֶׁהוּא בְּחִינַת סָמ״ךְ, וּמַה זֶּה סָמ״ךְ? וּבְחִינַת שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אַבְרָהָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת סָמ״ךְ בָּתֵּי, זֶה הַשִּׁיתִין בָּתֵּי שֶׁהָיָה בְּאַקְּרָא דְּהַגְרוֹנְיָא.

״שִׁתִּין בָּתֵּי״, זֶה בְּחִינַת חֶסֶד, בְּחִינַת אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ו׳): **״שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת״, פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ״זֶה בְּחִינַת אַבְרָהָם״; וּ״בָתֵּי״, לְשׁוֹן ״בָּתֵּי מַלְכוּת״. וְזֶה** (שָׁם ב׳): **״סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת״, כְּמוֹ שֶׁמְּשִׁימִין אֲשִׁישׁוֹת כְּנֶגֶד אוֹר גָּדוֹל, כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹר הַגָּדוֹל עַל־יְדֵי אֲשִׁישׁוֹת, כֵּן גָּזַר חַסְדּוֹ לְסָמְכֵנוּ אוֹתָנוּ בַּתְּאָרִים וּשְׁבָחִים הָאֵלּוּ, וְזֶה לְשׁוֹן ״סַמְּכוּנִי״, שֶׁהוּא בְּחִינַת סָמ״ךְ, וּבְחִינַת ״שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת״, בְּחִינַת אַבְרָהָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת סָמ״ךְ בָּתֵּי.**

״וַאֲתָא תִּנְיָנָא וּבְלַעֲהּ״, ״תִּנְיָנָא״, זֶה בְּחִינַת נָחָשׁ, שֶׁמֵּסִית אֶת הָאָדָם שֶׁיִּתְפַּלֵּל לְתוֹעֶלֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ: הַב לָנָא חַיֵּי וּמְזוֹנָא. וְכַמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ו׳), שֶׁבְּנֵי־אָדָם צוֹעֲקִים הַב הַב, הַב לָן חַיֵּי, הַב לָן מְזוֹנֵי, אוֹ שְׁאָר תּוֹעֶלֶת, אַף אֶחָד לֹא מְבַקֵּשׁ בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד מְבַקֵּשׁ רַק לִכְבוֹד עַצְמוֹ. ״וַאֲתֵי פּוּשְׁקַנְצָא וּבְלַעֲהּ״ — פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: עוֹרֵב. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין כב.): מִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו כְּעוֹרֵב, וּמִי שֶׁנַּעֲשֶׂה אַכְזָרִי עַל בָּנָיו כְּעוֹרֵב, הַיְנוּ שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּלִי שׁוּם כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב לְכְלוֹם אֶת עַצְמוֹ, וְנִתְבַּטֵּל כָּל עַצְמוּתוֹ

וְגַשְׁמִיּוּתוֹ, וְנִתְבַּטֵּל כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם; כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא כְּשֶׁאָדָם הוּא בִּבְחִינַת עוֹרֵב, שֶׁהוּא אַכְזָר, אֵינוֹ מְסְתַּכֵּל עַל הַגּוּף שֶׁלּוֹ, לֹא אִכְפַּת לוֹ כְּלוּם, אֶלָּא רוֹצֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ח.): אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֵכִי גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מד, כג): ״כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם״, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה סוֹבֵב עַל תְּפִלָּה בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, שֶׁהַצַּדִּיקִים מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת הַתְּפִלָּה, וְנִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים בְּעַצְמָם כְּשֶׁבֶר כְּלִי. וְכַמּוּבָא (זֹהַר וַיַּקְהֵל קצח): ״שְׁבָרוֹ עַל הַוָ״ה אֱלֹהָיו״, ׳שְׁבָרוֹ׳, וְלֹא אָמַר ׳תִּקָּנָתוֹ׳ וְלֹא ׳בִּטְחוֹנוֹ׳, אֶלָּא ׳שְׁבָרוֹ׳, אַל תִּקְרֵי ׳שְׁבָרוֹ׳ אֶלָּא שִׁבְרוֹ, דְּנִיחָא לְהוּ לְצַדִּיקַיָּא לְתַבְרָא גַּרְמַיְיהוּ וּלְאַתְבָּרָא תְּבִירוּ עַל תְּבִירוּ וְכוֹלָּא עַל הַוָ״ה אֱלֹהָיו, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תְּהִלִּים מד, כג): ״כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם״, שֶׁאֲנַחְנוּ הוֹרְגִים אֶת עַצְמֵנוּ בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּא לָאָדָם מְאֹד קָשֶׁה לְהִתְפַּלֵּל, כְּשֶׁהוּא בָּא לְהִתְפַּלֵּל, יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁזֶּה עוֹקֵר אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד; כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, וְיֵשׁ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, אֲזַי נֶעֱקָר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל־כֵּן הָאָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְכַוֵּן מַה שֶׁהוּא מְדַבֵּר. וְזֶה בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, יא): **״שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב״**, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁחִיר אֶת עַצְמוֹ כָּעוֹרֵב. עוֹרֵב הוּא הָאַכְזָר שֶׁבַּחַיּוֹת, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, וַאֲפִלּוּ לֹא עַל הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, כָּךְ אָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּמְסִירַת נֶפֶשׁ הֵכִי גְּדוֹלָה, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד. וּכְשֶׁלּוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּמְסִירַת נֶפֶשׁ, אֲזַי נִתְגַּלֶּה לוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה; כִּי בְּלִי מְסִירַת נֶפֶשׁ, לֹא יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְשׁוּם דָּבָר, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ תָּמִיד בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם הוּא רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל אֵיזוֹ מַדְרֵגָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע הֵם מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָנוּ הַקְּטַנִּים, הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים, אֵין הַשָּׂגָה בָּזֶה. וּבִשְׁבִיל זֶה אֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִתְּפִלָּה וּמִתּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִתּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר, אֲבָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם מוּכָנִים כָּל רֶגַע לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הַתְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם הוּא בְּקִשּׁוּר עִם הַדַּעַת, וְהַדַּעַת מְקֻשֶּׁרֶת אֶל הַלֵּב, וּמִמֵּילָא יֵשׁ לָהֶם רַק יִרְאָה עִלָּאָה, שֶׁמְּפַחֲדִים רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז הֵם זוֹכִים לְנִגְלֶה שֶׁבַּתּוֹרָה, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִים לְנִסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה; כִּי אָצְלָם נִתְחַבֵּר הַנִּגְלֶה וְהַנִּסְתָּר גַּם יַחַד. וְעַל־יְדֵי־זֶה ׳סַלִּיק וְיָתֵב בְּאֵילָנָא׳ — שֶׁזּוֹכֶה לִבְחִינוֹת תּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יח, יב): **״יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ״**, שֶׁסִּתְרֵי תּוֹרָה — אָדָם זוֹכֶה לָהֶם עַל־יְדֵי חֹשֶׁךְ, הַיְנוּ מְסִירַת נֶפֶשׁ, שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו כְּעוֹרֵב. וְלָמָּה הַסִּתְרֵי תּוֹרָה

וְגַשְׁמִיּוּתוֹ, וְנִתְבַּטֵּל כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מד): **״כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָּל־הַיּוֹם״, וְזֶה בְּחִינַת** (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה): **״שְׁחוֹרוֹת כְּעוֹרֵב״.**

וְעַל־יְדֵי זֶה: ׳סַלִּיק וְיָתֵב בְּאֵילָנָא׳, שֶׁזּוֹכֶה לִבְחִינוֹת תּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יח): **״יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ״, שֶׁסִּתְרֵי־תּוֹרָה — אָדָם זוֹכֶה לָהֶם עַל־יְדֵי חֹשֶׁךְ, הַיְנוּ מְסִירַת־נֶפֶשׁ, שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו**

נִקְרָאִים חֹשֶׁךְ? כִּי הֵם בְּחִינַת חֹשֶׁךְ, עַל שֵׁם עֹמֶק הַמֶּשָׁג, כִּי דָּבָר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַהַשָּׂגָה שֶׁל הָאָדָם, זֶה בְּחִינַת חֹשֶׁךְ, בַּעֲבוּר זֶה אוֹמְרִים בַּבֹּקֶר בַּתְּפִלָּה: ״יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ״; וְלִכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַהֵפֶךְ, כִּי הַבְּרִיאָה הִיא בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מִיצִירָה, לָמָּה בִּיצִירָה כָּתוּב אוֹר וּבִבְרִיאָה כָּתוּב חֹשֶׁךְ? אֶלָּא מִפְּנֵי עֹמֶק הַמֶּשָׁג, שֶׁהוּא כָּל־כָּךְ עָמֹק בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְלָכֵן רוֹאִים בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה רַק חֹשֶׁךְ, כִּי לֹא יְכוֹלִים לְקַלֵּט אֶת הָאוֹר הַנּוֹרָא שֶׁל עוֹלָם הַבְּרִיאָה בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וְלָכֵן אוֹמְרִים ״יוֹצֵר אוֹר״ — מַה שֶּׁבִּיצִירָה אוֹר בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה הוּא חֹשֶׁךְ, מִכָּל זֶה הָאָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, שֶׁכְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו דְּבָרִים קָשִׁים בַּחַיִּים וְחֹשֶׁךְ לוֹ, וְלֹא אוֹר בַּעֲדוֹ, הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁזֶּה מִפְּנֵי עֹמֶק הַמֶּשָׁג וְקָצָר הַמַּשִּׂיג, שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׂיג אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּרַדַּאי כַּוָּנָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא לְטוֹבָה, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד. וְאִם אָדָם מִתְחַזֵּק — לְבַסּוֹף יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַגִּיעַ אֶל סִתְרֵי תוֹרָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אֶלָּא עַל־יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ. וְעִקַּר הַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ, שֶׁיַּחֲזִיק מַעֲמָד אֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא בְּתַכְלִית הַחֹשֶׁךְ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, כִּי אִם יַחֲזִיק מַעֲמָד, יִתְגַּלֶּה לוֹ, שֶׁבְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אַךְ מֵחֲמַת רִבּוּי הָאוֹר, נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל חֹשֶׁךְ. וְזֶה בְּחִינַת: ״סְלֵק וְיתֵב בְּאֵילָנָא״, שֶׁשָּׁם מְדוֹר הַנְּשָׁמוֹת. יֵשׁ אֵילָן שֶׁשָּׁמָּה בָּאִים כָּל הַנְּשָׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זֹהַר מִשְׁפָּטִים צט.): כָּל נִשְׁמָתִין מֵאִילָנָא רַבְרְבָא נַפְקִין. וְהוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא; הַיְנוּ מִמָּקוֹם שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בָּאִים, זֶה עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם אֲרִיכוּת יָמִים, שָׁם כְּבָר אֵין צְמָצוּם וְאֵין גְּבוּל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ יָמִים, יֵשׁ גְּבוּל וְצִמְצוּם, אֲבָל שָׁם אֵין כְּבָר גְּבוּל וְצִמְצוּם, וּבִשְׁבִיל זֶה יֵשׁ אֲרִיכוּת יָמִים. וּמֵבִיא רַבֵּנוּ זַ״ל רְאָיָה מִפָּסוּק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ סה, כב): ״כִּימֵי עֵץ יְמֵי עַמִּי״. עֵץ יֵשׁ בָּזֶה יָמִים, הַיָּמִים תְּלוּיִים בָּעֵץ [(עַיֵּן אַגַּדַת בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק כו): לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיַּעֲקֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יֵצֶר הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל, הֵן מַאֲרִיכִין יָמִים]. וְזֶה זוֹכֶה עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין לְפָנָיו וּמְמַלְּאִין תַּאֲוָתוֹ, אֲזַי נַעֲשֶׂה כְּבְיָכוֹל בִּבְחִינַת אִשָּׁה, שֶׁהוּא מְקַבֵּל תַּעֲנוּג מֵעִמָּנוּ, כִּי מִי שֶׁמְּקַבֵּל תַּעֲנוּג מֵאַחֵר, הוּא בִּבְחִינַת אִשָּׁה, שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כח, ח): ״אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה׳״ — עַל־יְדֵי הָרֵיחַ נִיחֹחַ שֶׁמְּקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת אִשָּׁה, ״וּנְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר״ (יִרְמְיָה לא, כא), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת מַלְבּוּשׁ נִגְלֶה, עַל עַם

כְּעוֹרֵב, כִּי הֵם בְּחִינַת חֹשֶׁךְ, עַל שֵׁם עֹמֶק הַמֶּשָׁג. וְזֶה בְּחִינַת: ׳סְלֵיק וְיתֵב בְּאִילָנָא׳, שֶׁשָּׁם מְדוֹר הַנְּשָׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זֹהַר מִשְׁפָּטִים צט.): **׳כָּל נִשְׁמָתִין מֵאִילָנָא רַבְרְבָא נַפְקִין׳. וְהוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם אֲרִיכוּת יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (יְשַׁעְיָה סה): **״כִּימֵי עֵץ יְמֵי עַמִּי״. וְזֶה זוֹכֶה עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין לְפָנָיו וּמְמַלְּאִין תַּאֲוָתוֹ, אֲזַי נַעֲשֶׂה כְּבְיָכוֹל בִּבְחִינַת אִשָּׁה, שֶׁהוּא מְקַבֵּל תַּעֲנוּג מֵעִמָּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בַּמִּדְבָּר כח): **״אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה׳״, עַל־יְדֵי הָרֵיחַ נִיחוֹחַ שֶׁמְּקַבֵּל נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת אִשָּׁה, ״וּנְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר״** (יִרְמְיָה לא), **שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת מַלְבּוּשׁ נִגְלֶה, הַיְנוּ**

יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ מִבְּחִינַת שֶׁהָיָה מִתְחִלָּה בִּנְסָתָר, עַכְשָׁו נִתְגַּלֶּה עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא כֻּלָּא חַד, וְאָז עַל־יְדֵי תְּפִלָּה נִתְגַּלֶּה אוֹרַיְתָא, הַיְנוּ סִתְרֵי תוֹרָה, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְגַמְרֵי בְּשָׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹצֵא מֵהַצְּמְצוּם, כִּי אֶצְלוֹ נַעֲשֶׂה רַק גִּלּוּי אֱלֹקוּת, הַיְנוּ שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֶלְיוֹ, כִּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְהוּא מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁמְּסַבֵּב אוֹתוֹ, כִּי הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וּבְרֵגַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה אֶלְיוֹ, וְהוּא מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב אוֹתוֹ, אֲזַי נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נִגְלֶה; כִּי עַד עַכְשָׁו, כִּבְיָכוֹל, הוּא הָיָה נִסְתָּר מֵהָאָדָם, עַד שֶׁלֹּא יָדַע כְּלָל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה אֶלְיוֹ, וְאִם הוּא מִתְגַּלֶּה אֶלְיוֹ, אָז הוּא נַעֲשֶׂה אֶלֵינוּ לְבוּשׁ. וּמַה זֶּה לְבוּשׁ? בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּת, וּבְרֵגַע שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּת, אֲזַי מֵהַפְּנִימִי נַעֲשֶׂה חִיצוֹן, וְאָז מַה שֶּׁהָיָה לְפָנֵינוּ בִּבְחִינַת פְּנִימִי, שֶׁלֹּא הֻבַנּוּ עַד עַכְשָׁו, עַכְשָׁו — אַחַר שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ בִּתְפִלָּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַעֲשָׂה לוֹ בְּחִינַת נִגְלֶה.

מִבְּחִינַת שֶׁהָיָה מִתְחִלָּה בִּנְסָתָר, עַכְשָׁו נִתְגַּלֶּה עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְאוֹרַיְתָא כֻּלָּא חַד, וְאָז עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה נִתְגַּלֶּה אוֹרַיְתָא, הַיְנוּ סִתְרֵי אוֹרַיְתָא.

׳תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּאִילָנָא׳, הַיְנוּ, כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּהַאי סִתְרֵי־תוֹרָה, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּשׁוּם דָּבָר מֻגְבָּל, בְּשׁוּם גּוּף, אֶלָּא ׳בְּמִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו כְּעוֹרֵב וְנַעֲשֶׂה כְּעוֹרֵב עַל בָּנָיו׳:

ו **וְזֶה בְּחִינַת** (אָבוֹת ו): **׳חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים שֶׁקָּנָה בְּעוֹלָמוֹ: תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד׳, זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה. ׳שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד׳, זֶה בְּחִינַת הַעֲלָאַת הַיִּרְאָה לַדַּעַת. ׳אֶרֶץ׳, זֶה בְּחִינַת יִרְאָה כַּנַּ״ל, עַכְשָׁו** רַבֵּנוּ זַ״ל מַלְבִּישׁ אֶת כָּל הַשָּׁגָתוֹ בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.

ו) **וְזֶה בְּחִינַת** (אָבוֹת ו׳): **חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים שֶׁקָּנָה בְּעוֹלָמוֹ, תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד, זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה.** הַקִּנְיָן הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ זֶה — לִלְמֹד תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּזֶה הָעוֹלָם. **שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, זֶה בְּחִינַת הַעֲלָאַת הַיִּרְאָה לַדַּעַת, אֶרֶץ זֶה בְּחִינַת יִרְאָה כַּנַּ״ל,** וְשָׁמַיִם זֶה בְּחִינַת דַּעַת, כִּי דַּעַת הוּא חִבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב יְכוֹלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּשׁוּם דָּבָר מֻגְבָּל, בְּשׁוּם גּוּף, אֶלָּא בְּמִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו כְּעוֹרֵב, וְנַעֲשֶׂה כְּעוֹרֵב עַל בָּנָיו. וְזֶה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּא מְאֹד וְאוֹמֵר: בֹּא תִּרְאֶה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחַ סִתְרֵי תוֹרָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת וּלְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִי שֶׁמַּשְׁחִיר אֶת פָּנָיו כְּעוֹרֵב. עוֹרֵב הוּא שָׁחוֹר, וְגַם עוֹרֵב הוּא אַכְזָר עַל בָּנָיו, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּלוּם, אֶלָּא הוּא יִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ הוּא בְּבִטּוּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִרְצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר בִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא זוֹכֶה, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁזֶּה הַסִּתְרֵי תוֹרָה, שֶׁאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה.

׳תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּאִילָנָא׳ — הַיְנוּ כַּמָּה נָפִישׁ חֵילָא דְּהַאי סִתְרֵי תוֹרָה, שֶׁאֵין

(בְּרֵאשִׁית ד, א): ״וְהָאָדָם יָדַע״, וְזֶה בְּחִינַת שָׁמַיִם — אֵשׁ וּמַיִם מְחֻבָּרִין יַחַד; הַיְנוּ אֶרֶץ זֶה לְשׁוֹן אָרוּץ, שֶׁאָדָם רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִכָּל דָּבָר הוּא צָרִיךְ רַק לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה יִרְאָה, שֶׁהוּא מְפַחֵד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְשָׁמַיִם זֶה חִבּוּר אֵשׁ וּמַיִם. מִצַּד אֶחָד — זֶה אֵשׁ, וּמִצַּד שֵׁנִי — זֶה מַיִם, כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד — זֶה שָׁמַיִם, וְזֶה דַּעַת; הַיְנוּ הַדַּעַת כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי דְּבָרִים: מֵחֶסֶד וּגְבוּרָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְהָאָדָם יָדַע״, מַה זֶּה יָדַע? לְשׁוֹן זִוּוּג, חִבּוּר, שֶׁמְּחַבֵּר בֵּין חֶסֶד לְדִין, אֲזַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִתְחַבְּרִים יַחַד, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה דַּעַת וְיִרְאָה; כִּי דַּעַת זֶה שָׁמַיִם וְיִרְאָה זֶה אָרֶץ. אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד — זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת שִׁתִּין בָּתֵּי, שִׁשִּׁים הַמָּה מְלָכוֹת כַּנַּ״ל, וְהַמַּלְכוּת זֶה תְּפִלָּה, כִּי הַדִּבּוּר נִקְרָא מַלְכוּת, כַּמּוּבָא (הַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים): מַלְכוּת פֶּה; כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא רַק עַל־יְדֵי הַפֶּה שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד — זֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּט הַמַּעֲלֶה אֶת הַיִּרְאָה כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמז, יט): ״חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל״; לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁמְּהֵיכָן בָּא ז) וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים״, הַמִּשְׁפָּט? מִיִּשְׂרָאֵל; הַיְנוּ שֶׁכָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, שֶׁלִּבֵּל יְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְיִרְאָה שְׁלֵמָה.

וְ״שָׁמַיִם״ זֶה בְּחִינַת דַּעַת, כִּי דַּעַת הוּא חִבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד): **״וְהָאָדָם יָדַע״, וְזֶה בְּחִינַת ״שָׁמַיִם״ — ״אֵשׁ וּמַיִם מְחֻבָּרִין יַחַד״** (חַגִּיגָה יב. בְּרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשָׁה ד). **״אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד״, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת ״שִׁתִּין בָּתֵּי״, ״שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת״ כַּנַּ״ל. ״יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד״, זֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּט הַמַּעֲלֶה אֶת הַיִּרְאָה כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תְּהִלִּים קמז): **״חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל״. ״בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד״, זֶה בְּחִינַת סִתְרֵי אוֹרַיְתָא, שֶׁזּוֹכִין לָהֶם עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אַבְרָהָם. וְזֶה** (שָׁם עח): **״הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ״, שֶׁזֶּה יָמִין, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אַבְרָהָם. וְנִקְרָא ״הַר״ עַל שֵׁם עֹמֶק הַמַּשָּׂג, וְנִקְרָא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, בְּחִינוֹת קֹדֶשׁ, בְּחִינוֹת רִאשִׁית, ״וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ״** (וַיִּקְרָא כב, יז), **וְלֹא יֹאכַל בּוֹ אֶלָּא מְקֻדָּשָׁיו וּמְקָרָאָיו. וּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּחִינַת סִתְרֵי אוֹרַיְתָא,** כִּי שָׁם בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ כָּל הַסִּתְרֵי תּוֹרָה, שָׁם הָיָה הָאוֹר מֵאִיר. כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הֵאִיר הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, אָז הוּא זוֹכֶה לְסִתְרֵי תּוֹרָה.

זְ וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים״,

אוֹרַיְתָא, שֶׁזּוֹכִין לָהֶם עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אַבְרָהָם. וְזֶה (שָׁם עח): ״הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ״, שֶׁזֶּה יָמִין, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אַבְרָהָם, וְנִקְרָא הַר עַל שֵׁם עֹמֶק הַמַּשָּׂג. כִּי הַר זֶה דָּבָר כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁאָדָם לֹא יָכוֹל לְקַלֵּט אֶת גֹּדֶל הָהָר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיס אֶת זֹאת בְּמֹחוֹ, בִּשְׁבִיל זֶה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת נִקְרָא הַר. וְנִקְרָא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, בְּחִינוֹת קֹדֶשׁ, בְּחִינוֹת רִאשִׁית, ״וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ״ (וַיִּקְרָא כב, יז), וְלֹא יֹאכַל בּוֹ אֶלָּא מְקֻדָּשָׁיו וּמְקָרָאָיו. וּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּחִינַת סִתְרֵי אוֹרַיְתָא, כִּי שָׁם בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ כָּל הַסִּתְרֵי תּוֹרָה, שָׁם הָיָה הָאוֹר מֵאִיר. כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הֵאִיר הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, אָז הוּא זוֹכֶה לְסִתְרֵי תּוֹרָה.

עַכְשָׁו מְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַפָּסוּק שֶׁהִתְחִיל בּוֹ.

לְיִשְׂרָאֵל״; לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁמֵּהֵיכָן בָּא ז) וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים״,

מַמְלֶכֶת — זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, כִּי בָּהּ ״מְלָכִים יִמְלֹכוּ״ (מִשְׁלֵי ח, טו), שֶׁהַחֲכָמִים דּוֹרְשִׁים אֶת הַתּוֹרָה כְּפִי בְּחִינָתָם וּמַדְרֵגָתָם, כִּי הַצַּדִּיקִים שׁוֹלְטִים בַּתּוֹרָה, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ. וּמַלְכוּת הוּא בְּחִינַת נִגְלֶה, כִּי אֵין מֶלֶךְ בִּלְא עַם, וְהַכֹּל צְרִיכִין לְמֶלֶךְ, כִּי הַכֹּל צְרִיכִין לְמָרֵי חִטַּיָּא. נִמְצָא, שֶׁמֶּלֶךְ זֶה דָּבָר שֶׁבִּנְגְלֶה, שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים אֶת הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ צָרִיךְ אֶת הָעָם. וְכֹהֲנִים זוֹ בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינוֹת אַבְרָהָם כַּנַ״ל, כִּי הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים אֶת הָעֲבוֹדָה, וְלַעֲבוֹדָה נִכְנָסִים לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לְהִכָּנֵס שָׁם לְזָר, הֵם נִכְנָסִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נִסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים לב:): שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאַבְרָהָם: ״אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם״ וְכוּ׳. ״וְגוֹי קָדוֹשׁ״, זֶה בְּחִינַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, בְּחִינוֹת תּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר, הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ.

״מַמְלֶכֶת״, זֶה בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלֶה, כִּי בָּהּ ״מְלָכִים יִמְלֹכוּ״ (מִשְׁלֵי ח), **וּמַלְכוּת הוּא בְּחִינַת נִגְלֶה, כִּי ׳אֵין מֶלֶךְ בִּלְא עָם׳, וְהַכֹּל צְרִיכִין לְמֶלֶךְ, כִּי הַכֹּל צְרִיכִין לְמָרֵי חִטַּיָּא. וְ״כֹהֲנִים״, זוֹ בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינוֹת אַבְרָהָם כַּנַ״ל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה** (נְדָרִים לב.), **שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאַבְרָהָם: ״אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם״ וְכוּ׳. ״וְגוֹי קָדוֹשׁ״, זֶה בְּחִינַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, בְּחִינוֹת תּוֹרָה שֶׁבִּנְסְתָּר, הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ.**

וְעַל־יְדֵי מַה זּוֹכֶה לְאֵלּוּ הַבְּחִינוֹת? עַל־יְדֵי שֶׁיַּעֲלֶה וְיַקְשִׁיב בְּחִינַת יִרְאָה לִבְחִינַת דַּעַת, עַל־יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּנַ״ל, וְזֶהוּ: ״אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר״, זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, הַנִּקְרָא דָּבָר, כִּי עִקַּר הַדִּבּוּר שָׁם הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו:): **׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת־שָׁמַיִם, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים׳,**

בִּלְי שֵׂכֶל, כִּי הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזִּיק לְךָ בִּלְי הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכֹּל נִקְרָא רְצוּעָה בִּישָׁא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַחֲזִיק רְצוּעָה, וְהוּא מַפְחִיד אֶת הָאָדָם, אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל, רָץ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶל מִי שֶׁמַּחֲזִיק אֶת הַמַּקֵּל וְהָרְצוּעָה, וְאוֹמֵר לוֹ: אֲנִי חוֹזֵר אֵלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהַיִּרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ שֵׂכֶל, הוּא מְפַחֵד מֵהָרְצוּעָה וּמֵהַמַּקֵּל, שֶׁזֶּה יִרְאָה חִיצוֹנָה. וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁלֹּא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט, שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ — לָמָּה מַגִּיעַ לִי דָּבָר זֶה?! וְלָמָּה עוֹבֵר עָלַי כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵר וְכוּ׳?! וְעַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ אֲזַי תֵּכֶף־וּמִיָּד מַתְחִיל לִרְאוֹת שֶׁהָיָה לֹא כָּשׁוּרָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְאָז הוּא מְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וּמוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת הַמַּקֵּל, הָרְצוּעָה בִּישָׁא שֶׁמַּפְחֶדֶת אוֹתוֹ. וְזֶהוּ: ״אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר״ — זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, הַנִּקְרָא דָּבָר; כִּי עִקַּר הַדִּבּוּר שָׁם הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו:): מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם — דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים. רוֹאִים

וּמְקַשֵּׁר אֶת הַיִּרְאָה לְדַעַת, שֶׁהוּא מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִי שֶׁמְּפַחֵד מֵאֵיזוֹ חַיָּה רָעָה אוֹ מֵאֵיזֶה שַׁר, אוֹ מִשּׁוֹפֵט אוֹ מִגַּנָּבִים, זֶה

שֶׁהַדִּבּוּר קָשׁוּר אֶל יִרְאָה, כִּי אִם אֵין יִרְאָה, אָז לֹא נִשְׁמָעִין דְּבָרָיו. מֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת דַּעַת, כִּי הוּא הָיָה הַדַּעַת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה ׳אֲשֶׁר תְּדַבֵּר׳ דַּיְקָא. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב אֵצֶל מֹשֶׁה (שְׁמוֹת יח, טז): ״כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי״, נִמְצָא, שֶׁאֵצֶל מֹשֶׁה הָיָה הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, כִּי הָיָה אֶצְלוֹ הַדַּעַת בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּנַּ״ל, הֵם מַעֲלִין וּמְקַשְּׁרִין (הַיִּרְאָה) לִבְחִינַת מֹשֶׁה, לִבְחִינַת דַּעַת, וְזֶה ״אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ דַּיְקָא, כִּי הֵם בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ״חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל״, וְזֶה שֶׁמְּקַשֵּׁר מִשְׁפָּט אֶל יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַשְּׁרִין הַיִּרְאָה עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט לִבְחִינַת דַּעַת, זוֹכִין לְתוֹרָה שֶׁל נִגְלֶה, וְעַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה זוֹכִין לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין לִסְתְרֵי אוֹרַיְתָא. דָּבָר, זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ג, טז): ״אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳״.

וְכָזֶה מְקֻשָּׁר דִּבּוּר אֶל יִרְאָה.

[רוֹאִים מִכָּל הַתּוֹרָה הַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְקַשֵּׁר יַחַד מִשְׁפָּט, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל דָּבָר אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגְּדֶרֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה. וְזֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בִּתְפִלָּה, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲזַי מִתְגַּלִּים אֵלָיו סִתְרֵי תּוֹרָה, הַפְּנִימִיּוּת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְהַגִּיעַ אֶל יִרְאָה עִלָּאָה, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְפֻחָד מֵאַף אֶחָד, רַק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ.

ח) זֹאת הַתּוֹרָה שַׂיָּךְ עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קא, ו): ״עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ״ וְכוּ׳ — ׳עֵינַי׳ זֶה בְּחִינוֹת דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג, ז): ״וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. וְרַשִׁ״י אוֹמֵר: ׳עֵינַיִם עַל שֵׁם הַדַּעַת׳, גַּם דַּעַת הֵם עֶשֶׂר שְׁמוֹת [הַוַּיָ״ה], גִּימַטְרִיָּה שְׁנֵי פְּעָמִים עַי״ן כַּיְדוּעַ; הַוַּיָ״ה — זֶה עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ, עֶשֶׂר פְּעָמִים עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ — מָאתַיִם שִׁשִּׁים. כְּמִסְפַּר שְׁתֵּי פְּעָמִים עי״ן ׳בְּנֶאֱמְנֵי׳ — זֶה בְּחִינַת אַהֲרֹן, כַּמּוּבָא בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תְּהִלִּים קא), שֶׁאַהֲרֹן הוּא הָיָה נֶאֱמָן אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

מֹשֶׁה — הוּא בְּחִינַת דַּעַת, וְזֶה: ״אֲשֶׁר תְּדַבֵּר״ דַּיְקָא. וְזֶה (שְׁמוֹת יח): **״כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי״, שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּנַּ״ל, הֵם מַעֲלִין וּמְקַשְּׁרִין (הַיִּרְאָה) לִבְחִינַת מֹשֶׁה, לִבְחִינַת דַּעַת. וְזֶה: ״אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ דַּיְקָא, כִּי הֵם בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל״.**

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַשְּׁרִין הַיִּרְאָה עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט לִבְחִינַת דַּעַת, זוֹכִין לְתוֹרָה שֶׁל נִגְלֶה, וְעַל־יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלֶה זוֹכִין לִתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין לִסְתְרֵי אוֹרַיְתָא. דָּבָר, זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ג): **״אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳״:**

ח **זֹאת הַתּוֹרָה שַׂיָּךְ עַל פָּסוּק** (תְּהִלִּים קא): **״עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ״ וְכוּ׳, ״עֵינַי״, זֶה בְּחִינוֹת דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית ג): **״וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם״. גַּם דַּעַת הֵם עֶשֶׂר שְׁמוֹת [הַוַּיָ״ה], גִּימַטְרִיָּא שְׁנֵי פְּעָמִים עַיִן כַּיְדוּעַ. ״בְּנֶאֱמְנֵי״, זֶה בְּחִינַת אַהֲרֹן, כַּמּוּבָא בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, וְאַהֲרֹן הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (שְׁמוֹת

וְאַהֲרֹן הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כח, ל): **״וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״**, ׳אֶרֶץ׳ — זֶה בְּחִינוֹת יִרְאָה כַּנַּ״ל. ׳לָשֶׁבֶת עַמְּדִי׳ — זֶה בְּחִינוֹת סִינַי, שִׁפְלוּת, **״אֶשְׁכֹּן אֶת דַּכָּא״** (יְשַׁעְיָהוּ נז, טו) כַּנַּ״ל, ׳שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו׳, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה — שֶׁהָאָדָם יוֹשֵׁב תַּחְתָּיו, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַמַּדְרֵגָה שֶׁלּוֹ; הַיְנוּ שֶׁמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וְיוֹדֵעַ הֵיטֵב אֶת שִׁפְלוּתוֹ, שֶׁזֶּה ׳לָשֶׁבֶת עַמְּדִי׳, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב, כִּבְיָכוֹל, עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, הוּא תָּמִיד יוֹשֵׁב תַּחְתָּיו, בְּחִינַת: ״שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו״. ׳הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תְּמִים׳ — זֶה בְּחִינוֹת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אַבְרָהָם כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל אַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית יז, א): ״הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים״; כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּבְחִינַת (דִּבְרִים יח, יג): ״תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי בִּתְמִימוּת, וְאַל תַּחְקֹר אַחַר הָעֲתִידוֹת׳; כִּי הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, רַק לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת שֶׁיַּעֲזוֹר לוֹ, וְלֹא לַחְקֹר — הַאִם שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ אוֹ לֹא. כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה — שֶׁמְּסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ הַמְדֻמֶּית לְגַמְרֵי, וּמְבַקֵּשׁ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר. ׳הוּא יִשָּׂרְתֵנִי׳ — זֶה בְּחִינַת סִתְרֵי אוֹרַיְתָא; כִּי סִתְרֵי תּוֹרָה מְשָׂרְתִים אֶת הָאָדָם לָדַעַת כָּל דָּבָר אֲשֶׁר כָּתוּב בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ׳הוּא׳, בְּחִינוֹת עוֹלָם הַבָּא (זֹהַר וַיֵּצֵא קנד: קנח:); כִּי בֶּאֱמֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא מְקֻשָּׁרִים יַחַד, בְּאֹפֶן שֶׁאָדָם יֵדַע מַה קּוֹרֶה עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַבָּא, אָז הוּא צָרִיךְ לִלְמֹד סִתְרֵי תּוֹרָה, וְהַסִּתְרֵי תּוֹרָה מְגַלִּים לוֹ אֶת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, מַה קּוֹרֶה פֹּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּלְזֶה — לֵידַע מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, לֹא יוּכַל לָדַעַת, רַק כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה; כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְקֻשָּׁר אֶל הַתּוֹרָה; כִּי הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלָכֵן בְּכָל דָּבָר פְּרָטִי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ בּוֹ תּוֹרָה, כִּי הֲרֵי יֵשׁ הֲלָכוֹת בְּדוֹמֵם וּבְצוֹמֵחַ וּבְחַי וּבִמְדַבֵּר, וְלָכֵן צְרִיכִים לִלְמֹד תּוֹרָה, כְּדֵי לָדַעַת, שֶׁכָּל פְּרָט וּפְרָט בְּזֶה הָעוֹלָם מְקֻשָּׁר אֶל הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, אָז יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהִתְבּוֹדֵד וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ אֵיךְ הוּא מִתְנַהֵג — אִם הוּא מִתְנַהֵג עַל־פִּי הַתּוֹרָה אִם לָאו. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, אָז אֵין כְּבָר לַדִּין הָעֶלְיוֹן רְשׁוּת לְהִתְלַבֵּשׁ בַּדִּין הַתַּחְתּוֹן, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מַפְחִיד אוֹתוֹ, אָז הוּא בָּא רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וּכְשֶׁאָדָם בָּא רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז הוּא מִתְפַּלֵּל אֵלָיו בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה; כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁמְּבִיא אֶת הָאָדָם כָּל־כָּךְ לִהְיוֹת מְקֻשָּׁר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּמוֹ הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה, וּבְפָרָט תְּפִלָּה בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, הִיא מְקֻשֶּׁרֶת אוֹתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִתְגַּלֶּה לוֹ פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, וְזוֹכֶה לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְנִשְׁלֶמֶת אֶצְלוֹ הַדַּעַת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ לְזֶה! וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

״וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. ״אֶרֶץ״, זֶה בְּחִינוֹת יִרְאָה כַּנַּ״ל. ״לָשֶׁבֶת עַמְּדִי״, זֶה בְּחִינוֹת סִינַי, שִׁפְלוּת, ״אֶשְׁכֹּן אֶת דַּכָּא״ (יְשַׁעְיָה נז) **כַּנַּ״ל. ״הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תְּמִים״, זֶה בְּחִינוֹת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אַבְרָהָם כַּנַּ״ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (בְּרֵאשִׁית יז): **״הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים״. ״הוּא יִשָּׂרְתֵנִי״, זֶה בְּחִינַת סִתְרֵי אוֹרַיְתָא, זֶה בְּחִינַת ״הוּא״, בְּחִינוֹת עוֹלָם הַבָּא** (זֹהַר וַיֵּצֵא קנד: קנח:).

בָּרוּךְ הַבּוֹחֵר בַּעֲדַת מִי מָנָה, אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ לִשְׁמֹעַ פְּלָאוֹת כָּאֵלֶּה עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה; כָּל זֶה כָּתַב מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל בְּסִיּוּם הַמַּאֲמָרִים. וּבֶאֱמֶת סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּאֲמָרִים עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אֲמָרָם בְּשֵׁם אוֹמָרָם, הַיְנוּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה בְּעַצְמוֹ בָּא אֵלָיו וְשִׂחֵר פָּנָיו, וְאָמַר: מַדּוּעַ אֵינוֹ מֵשִׂים לֵב לְהַמַּאֲמָרִים שֶׁלּוֹ? וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה, שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ אֲלֵיהֶם, וְהוּא יְגַלֶּה לוֹ בָּהֶם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, עַיֵּן שָׁם; וּבֶאֱמֶת הַמַּאֲמָרִים שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה נִקְרָאִים גֶּזְמָאוֹת (עַיֵּן שְׁלָ״ה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כְּלַל דְּרוּשִׁים וְאַגָּדוֹת א׳, בְּשֵׁם סֵפֶר שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים), שֶׁהֵן דֶּרֶךְ גֶּזְמָא, וְהֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים, שֶׁהָיָה מַרְאֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַחֲסִידָיו הַמַּאֲמִינִים בּוֹ בְּלֵב שָׁלֵם, עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר בְּכָל מַאֲמָר מִמַּאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, יֵשׁ בּוֹ רָזִים וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, וְיֵשׁ בּוֹ פְּשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד. וְכֵן בְּמַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, יֵשׁ בָּהֶם פְּשָׁט, פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, כִּי כָּךְ הָיוּ הַסִּפּוּרִים, וְאַף שֶׁלֹּא מְבִינִים אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת דָּבָר כָּזֶה, אֲבָל כְּהַיּוֹם בְּהִתְפַּתְּחוּת הָעוֹלָם, אֵין עוֹד דָּבָר פֶּלֶא, כִּי הַכֹּל יְכוֹלִים לְהַרְאוֹת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל מְפָרֵשׁ פִּלְאֵי פְּלָאוֹת בְּמַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, וְאִם רַק תִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, בְּהַגְלוּיִים שֶׁמְּגַלֶּה בַּמַּאֲמָרִים, תּוּכַל לְפָרֵשׁ אֶת מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה בִּפְשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד. וְזֶה בָּרוּר לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוּשׁ וְהַשָּׂגָה בְּרוּחָנִיּוּת, וְדוֹ״ק.

בָּרוּךְ הַבּוֹחֵר בַּעֲדַת מִי מָנָה,
אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ
לִשְׁמֹעַ פְּלָאוֹת כָּאֵלֶּה עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָה. תָּא חֲזִי כַּמָּה נָפִישׁ חֵילֵהּ דְּהַאי אִילָנָא. כְּעַן בִּרְשׁוּתָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, קָדָמֵיכוֹן יַסִּיק לְתִמְיָדָא אִמְרֵי יָאֵי, רַב טוּב הַצָּפוּן וְגָנוּז בְּמַאֲמָרִין קַדִּישִׁין דְּאַרְיָוָתָא דְּבֵי עִלָּאָה, אִנּוּן מְחַצְּדֵי חַקְלָא דַּהֲווֹ מִשְׁתָּעֵי, דִּי בְּהוֹן גְּנִיזִין עִיטִּין קַדִּישִׁין דְּנָפְקִין מֵאוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. לְכוּ חֲזוּ מִפְּעָלוֹת ה׳, דַּרְכּוֹ נִפְלָאָה, רְבָה אִילָנָא וּתְקֵף, וְרוֹמֵהּ מָטָא לְצֵית שְׁמַיָּא, וַחֲזוֹתֵהּ לְסוֹף כָּל אַרְעָא, אִנְבֵּהּ סַגִּיא וְחֶזְוֵהּ יָאֵי. שִׁמְעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם, וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה:

זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ

סֵפֶר

לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת

מְסֻדָּר עַל־פִּי סֵדֶר הַתּוֹרוֹת

חֵלֶק רִאשׁוֹן

לְנוֹרָא תְּהִלּוֹת, כְּלוּלִים מִכָּל טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל תְּפִלּוֹת, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים וּוִדּוּיִים וְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְנַפְשׁוֹ, שֶׁיְּעוֹרֵר הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לִזְכֹּר אֶת אַחֲרִיתוֹ. וְכִסּוּפִין וְגַעֲגוּעִים גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ לַעֲבוֹדָתוֹ וּלְתוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל תְּפִלָּה, כָּל תְּחִנָּה, כָּל בַּקָּשָׁה הַמְּכֻרָּח לְכָל אִישׁ וָאִישׁ, אֲשֶׁר יוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל יִמְצָא בְּתוֹךְ תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַלָּלוּ; אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם! לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ, קָשְׁרֵם עַל לוּחַ לִבֶּךָ, לְמַעַן תָּחְכַּם בְּאַחֲרִיתֶךָ:

מְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָּז הַמַּאֲמָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן". יְסֹדָם אֶחָד הַמְיֻחָד שֶׁבְּתַלְמִידָיו, אֲשֶׁר יָצַק מַיִם עַל יָדָיו, הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מְאוֹר עֵינֵינוּ, אֲשֶׁר נָשָׂא אוֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאוֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק, מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל, בַּעַל הַמְחַבֵּר ה"לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן", זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. כַּמְבֹאָר בַּהַקְדָּמָה, לְךָ נָא רְאֵה שָׁמָּה:

יָצְאוּ בָּרִאשׁוֹנָה לָאוֹר עַל־יְדֵי מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בִּשְׁנַת תקפ"ב לִפְרָט קָטָן, וְכָתַב בְּעַצְמוֹ לִפְרָט "תַּחַת אֲהַבָתִי יִשְׂטְנוּנִי וַאֲנִי תְּפִלָּה".

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תובב"א

עתיד להבראות עם שיהללו יה
באלו התפלות (כוכבי אור)
הכתב ואת לדור אחרון
(ב"ק סימן ק"ב) ה' לקט ארבע מט

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לוֹמַר תְּפִלּוֹת אֵלּוּ

א) כָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר שֶׁבַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, יֵשׁ עָלָיו תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "לִקּוּטֵיתְּפִלּוֹת". בְּלָמְדְךָ מַאֲמָר אֶחָד בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן", תִּמְצָא אַחֲרָיו אֶת הַתְּפִלָּה מִסֵּפֶר "לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת".

ב) וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁטּוֹב לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד אוֹ שׁוֹמֵעַ אֵיזֶה מַאֲמָר תּוֹרָה מְצַדֵּיק הָאֱמֶת, אֲזַי יַעֲשֶׂה מִזֶּה תְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתוֹ הַמַּאֲמָר: מָתַי יִזְכֶּה גַּם הוּא לָבֹא לְכָל זֶה, וְכַמָּה הוּא רָחוֹק מִזֶּה. וִיבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֵּהוּ לָבֹא לְכָל הַנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתוֹ הַמַּאֲמָר. וְהַמַּשְׂכִּיל וְהֶחָפֵץ בָּאֱמֶת, יוֹלִיכוֹ ה' בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְיָבִין בְּעַצְמוֹ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה דְּבָרָיו דִּבְרֵי חֵן וּטְעָנוֹת נְכוֹנוֹת, לְרַצּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וְעִנְיַן הַשִּׂיחָה זוֹ, עוֹלֶה לְמָקוֹם גָּבֹהַּ מְאֹד, וְאָמַר: כְּשֶׁעוֹשִׂין מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, נַעֲשִׂים מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם.

ג) וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִצּוֹצֵי הַנְּשָׁמוֹת, וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וּמְאִירִים זֶה לָזֶה.

ד) וְעַל־יְדֵי שֶׁעוֹשִׂים מִתּוֹרוֹת אֵלּוּ תְּפִלּוֹת, נִתְחַבְּרִים וְנִתְיַחֲדִים הַי"ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם עִם הַי"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְזוֹכֶה שֶׁנִּמְחָלִים עֲוֹונוֹתָיו.

ה) כִּי הַתְּפִלָּה הִיא שֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה. וְעִקַּר הִתְהַוּוּת הַצְּרוּפִים, שֶׁמֵּהֶם נֶאֱרָגָה כָּל הַתּוֹרָה, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה. וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָבֹא לְשׁוּם הַשָּׂגָה בַּתּוֹרָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה; עַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, דְּהַיְנוּ

כְּשֶׁלּוֹמֵד אֵיזֶה תּוֹרָה, וְהוּא רָחוֹק עֲדַיִן מֵאוֹתָהּ הַתּוֹרָה, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל לְקַיְּמָהּ, אוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא קִיְּמָהּ בִּשְׁלֵמוּת וְכוּ׳, הוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה בִּשְׁלֵמוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיְּמָהּ. מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁעָבַר עַל אֵיזֶה תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ בְּוַדַּאי לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה מֵעַתָּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יִזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל. כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, יַחֲזִיר וִיתַקֵּן וְיַעֲשֶׂה הַצְּרוּפִים, וְיַחֲזִירָם עַל מְכוֹנָם בְּיֶתֶר שְׂאֵת.

ו) מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל אָמַר, שֶׁעַכְשָׁו שֶׁיָּצְאוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם, עֲתִידִין לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתָם.

ז) וְאָמַר, שֶׁעַל הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ נֶאֱמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים קב, יט): ״תִּכָּתֵב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהַלֶּל יָהּ״; עֲתִיד לְהִבָּרְאוֹת עַם שֶׁיְּהַלְּלוּ יָהּ בְּאֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת.

ח) וּפַעַם אַחַת הָיָה מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָמַר שָׁם תְּפִלָּה אַחַת מ״לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת״. וּכְשֶׁהָלַךְ מִשָּׁם, עָנָה וְאָמַר (בִּלְשׁוֹן תִּמַּהּ): הֵם — הַמִּתְנַגְּדִים, שׁוֹאֲלִים: אִם יֵשׁ בְּהַתְּפִלּוֹת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ?! וּבֶאֱמֶת הֵם גְּבוֹהִים מֵרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, כִּי הֵם נִמְשָׁכִים מִשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים.

ט) וְאָמַר, שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים זָכוּ כְּבָר לְגַן־עֵדֶן עַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ שׁוֹקְדִים בַּאֲמִירַת אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת.

י) עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן! וּרְאֵה וְהָבֵן וַחֲכָם מַה לְּפָנֶיךָ. וּבִפְרָט עַכְשָׁו, שֶׁזָּכִינוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּדְפַּס ה״לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת״, מְסֻדָּר עַל־פִּי סֵדֶר הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁבְּ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״. וְכֵן זָכִינוּ שֶׁנִּדְפַּס סֵפֶר ״שְׂפַת הַנַּחַל״, וְהוּא פֵּרוּשׁ נִפְלָא עַל כָּל תּוֹרָה וּמַאֲמָר בַּ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, שֶׁמַּטָּרָתוֹ הִיא לְהוֹצִיא לְעַצְמֵנוּ עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת אֵיךְ לַעֲמֹד עַל עָמְדֵנוּ, וּלְקַיֵּם עֵצוֹת רַבֵּנוּ זַ״ל בְּכָל הַדִּקְדּוּקִים בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וּלְהוֹצִיא סָתוּם מִן הַמְפֹרָשׁ בְּגִלּוּיִים חֲדָשִׁים, לְהָאִיר נַפְשֵׁנוּ בְּהֶאָרַת נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו

שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְנִדְפְּסוּ הַשְּׁלֹשָׁה סְפָרִים יַחַד, וְרֹאֵה גַּם רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לִלְמֹד מַאֲמָר וְתוֹרָה וּבֵאוּרוֹ עָלֶיהָ, וְאַחַר־כָּךְ תֹּאמַר הַתְּפִלָּה הַשַּׁיָּכָה אֵלֶיהָ, אָז עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְלַהֵב לְבָבְךָ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא.

הַקְדָּמָה

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (הוּא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בַּעַל הַמְחַבֵּר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן) הִזְהִיר אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת, לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת. וְאָמַר, שֶׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה. וְאָמַר, שֶׁעֲדַיִן לֹא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלֶּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ אֵלּוּ הַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁנַּעֲשִׂים מִתְּפִלּוֹת אֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים מִן הַתּוֹרוֹת. וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עִם כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם:

אָמְנָם לֹא בֵּאֵר הָעִנְיָן הֵיטֵב, אֵיךְ הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה, אַךְ מִכְּלַל דְּבָרָיו הֵבַנְנוּ, שֶׁעִקַּר כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל לְעַיֵּן בַּתּוֹרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת שֶׁגִּלָּה לָנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל כַּוָּנַת אוֹתָהּ הַתּוֹרָה לְמַעֲשֶׂה. (כִּי זֶהוּ הָעִקָּר כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁכָּל עִקַּר כַּוָּנַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכָל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה, הָיָה הַכֹּל רַק בִּשְׁבִיל הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל וְנִתְאַמֵּץ וְנִתְחַזֵּק בְּכָל עֹז לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם בְּכָל הַנֶּאֱמַר בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה), וְנַחְשֹׁב דַּרְכֵּנוּ כַּמָּה אָנוּ רְחוֹקִים מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַמְּזֻכָּרִים בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְנִתְפַּלֵּל וְנַעְתִּיר לַשֵּׁם בִּרְבוּי הַפְּצָרוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ וְיַזְכֵּנוּ, וְיִקָּרְבֵנוּ בְּרַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה,

וְנִשְׁפֹּךְ שִׂיחֵנוּ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם וּלְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת:

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בָּזֶה, לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת כַּנַּ״ל, בְּוַדַּאי יוּכַל תָּמִיד לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יָשִׂיחַ עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁבַּתְּחִלָּה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּדְמֶה לוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵינָהּ מְדַבֶּרֶת מֵהֶכְרֵחִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּמֵהַחֲסָרוֹנוֹת וְהַפְּגָמִים שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁיַּתְחִיל לְדַבֵּר עַל יְדֵי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה בְּוַדַּאי יַעְזְרֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוּכַל לְהַכְנִיס כָּל שִׂיחָתוֹ שָׁם, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יוּכַל לְפָרֵשׁ עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה. כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה כְּלוּלָה מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וּמִכְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל וּמִכְּלָלִיּוּת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל אָדָם כְּמוֹת שֶׁהוּא, בֵּין אִם הוּא בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, בֵּין אִם הוּא בְּתַכְלִית דְּיוּטָא הַתַּחְתּוֹנָה, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, מֵרֵישׁ כָּל דַּרְגִּין עַד סוֹף כָּל דַּרְגִּין, כֻּלָּם יְכוֹלִים לִמְצֹא עַצְמָם, עִם כָּל בְּחִינוֹתֵיהֶם, בְּתוֹךְ כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה יוּכַל כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה:

וְגַם עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ יְכוֹלִים לְהָבִין זֹאת, שֶׁיְּכוֹלִין לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה. לְמָשָׁל, הַתּוֹרָה בַּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר (בְּסִימָן ה׳ בִּלְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן א׳), שֶׁמַּתְחֶלֶת כִּי חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם, נִמְצָא כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילִי צָרִיךְ אֲנִי לִרְאוֹת וּלְעַיֵּן בְּכָל עֵת בְּתִקּוּן הָעוֹלָם

וּלְמַלֹּאת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרָם וְכוּ׳. וּצְרִיכִים לֵידַע אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין אוֹ אַחַר גְּזַר דִּין כְּדֵי לֵידַע אֵיךְ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהוּא חִיּוּב עַל כָּל אָדָם לוֹמַר כָּךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי, וְכַמָּה וְכַמָּה אֲנִי רָחוֹק עַכְשָׁיו מִזֶּה. וְאַף שֶׁיִּדְמֶה לְפִי דַּעְתּוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מִזֶּה בְּלִי שִׁעוּר, עַד אֲשֶׁר אֵין רָאוּי לוֹ לְדַבֵּר כְּלָל מִזֶּה שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, לְפִי מַדְרֵגָתוֹ הַפְּחוּתָה וְהַשְּׁפָלָה שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, אַף עַל פִּי כֵן אַדְרַבָּא עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא יוּכַל לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ בְּיוֹתֵר. כִּי הֲלֹא בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ בְּוַדַּאי הַחִיּוּב עָלָיו לוֹמַר כָּךְ שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר וְכוּ׳, כָּל אָדָם דַּיְקָא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, רַק שֶׁהוּא נִתְרַחֵק כָּל כָּךְ עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְדַבֵּר מִזֶּה, אִם כֵּן אֵיפוֹא אַדְרַבָּא עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא, יִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי יְהוָה, כְּשֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ כַּמָּה הוּא רָחוֹק מִזֶּה עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו וְכוּ׳, וְדַיְקָא עַל יְדֵי זֶה יִכָּנֵס בַּדְּבָרִים עַד שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ כָּל לִבּוֹ, אֶת כָּל נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבֵי נַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכָל דָּבָר וְדָבָר מִתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי אַחַר כָּךְ יִסְתַּכֵּל לְהַלָּן בַּתּוֹרָה הַזֹּאת, שָׁמְבֹאָר שָׁם, אֵיךְ לֵידַע בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין לְאַחַר גְּזַר דִּין, הוּא עַל יְדֵי שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם. וְיַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה, וּלְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ כַּמָּה הוּא רָחוֹק מִזֶּה, וְיִטְעוֹן טַעֲנוֹת וְהַפְצָרוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְהַגִּיעַ לָזֶה. וּכְמוֹ כֵן לְהַלָּן יוֹתֵר, שָׁמְבֹאָר שָׁם אֵיךְ לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה וְכוּ׳ שֶׁהוּא עַל יְדֵי רְעָמִים עַל יְדֵי שֶׁמַּפְשִׁיטִין עַקְמִימוּת שֶׁבַּלֵּב וְכוּ׳ וּרְעָמִים הֵם הַתְּפִלָּה

בְּכֹחַ וְכוּ׳ וְלִזְכּוֹת לָזֶה צְרִיכִין לְפַנּוֹת הַמֹּחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מֵחֳמֶץ שֶׁלֹּא יַחְמִיץ אֶת מֹחוֹ בְּתַאֲוֹת וְהַרְהוּרִים, וְיִגְעוֹר בְּהַמַּחְשָׁבוֹת זָרוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גְּעַר חַיַּת קָנֶה וְכוּ׳ שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַצָּה וְכוּ׳, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִיִּרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְכוּ׳, וְהָעִקָּר, לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵחָמֵץ, שֶׁלֹּא יַחְמִיץ מַחְשַׁבְתּוֹ בְּשׁוּם מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה כְּלָל וְכוּ׳, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, וּלְהַאֲמִין שֶׁכָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים הוּא רַק בִּשְׁבִילוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּקַּח לְעַצְמוֹ תּוֹכָחָה וּמוּסָר עַל שֶׁפָּגַם בְּטִפֵּי מֹחוֹ, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים", כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב מִמָּוֶת לְחַיִּים, מֵחָמֵץ לְמַצָּה וְכוּ׳ וְעַל כֵּן אָסוּר לוֹ שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה לוֹ שׁוּם קַשְׁיָא עַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּים, רַק לְהַאֲמִין בְּכֻלָּם בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְכוּ׳. עַיֵּן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהִנֵּה עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה. כִּי כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיִּזְכֶּה לְפַנּוֹת הַמֹּחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַרְהוּרִים וְשֶׁלֹּא יַחְמִיץ אֶת מֹחוֹ בְּתַאֲוֹת וּבְחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְהַרְהוּרִים חַס וְשָׁלוֹם. כִּי כִּמְעַט כָּל אָדָם נִלְכָּד בָּזֶה מְאֹד, וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהִנָּצֵל מִזֶּה וְשֶׁיִּזְכֶּה לְמַחְשָׁבוֹת זַכּוֹת וּקְדוֹשׁוֹת, וְכֵן כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לִזְכּוֹת לִתְפִלָּה בְּכַוָּנָה וּבְכֹחַ וְכוּ׳ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם בַּתּוֹרָה הַזֹּאת. וְכֵן בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה. וּמַשְׁכִּיל עַל דָּבָר יוֹכַל לְהָבִין מֵעַצְמוֹ דִּבְרִים הַרְבֵּה מִתּוֹךְ דִּבְרִים אֵלּוּ, וְגַם כִּי הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. וְאִם יָכִין לִבּוֹ, יִהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ וַיְזַמִּין וְיִשְׁלַח לוֹ דִּבּוּרִים

הַרְבֵּה בְּפִיו, שֶׁיּוּכַל לְפָרֵשׁ כָּל לִבָּבוֹ בְּכָל עֵת עַל יְדֵי כָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר:

עַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל נַפְשׁוֹ וּלְהִסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְזֶה יָדוּעַ וּבָרוּר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דְּהַיְנוּ לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלִזְכּוֹת לְכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת, וְלֵילֵךְ בִּדְרָכָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְשִׂוּעָה וּזְעָקָה וּצְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָמִים וּשָׁנִים הַרְבֵּה, וְכָל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים אֲמִתִּים לֹא זָכוּ לְמַדְרֵגָתָם, כִּי אִם עַל יְדֵי זֶה, עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, אֲבָל גַּם זֶה בְּעַצְמוֹ קָשֶׁה וְכָבֵד לָאָדָם, דְּהַיְנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, כִּי עַל פִּי רֹב אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ, אֲבָל עַל פִּי הַדֶּרֶךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, עַל יְדֵי זֶה בְּקַל יוּכַל לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. אַךְ גַּם עַל זֶה יֵשׁ מְנִיעוֹת וּכְבֵדוּת הַרְבֵּה, כִּי לַאו כָּל אָדָם בָּקִי כָּל כָּךְ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר מְנִיעוֹת רַבּוֹת. עַל כֵּן שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי לְהַעְתִּיק מֵהַתְּפִלּוֹת שֶׁרָשַׁמְתִּי לְעַצְמִי כַּאֲשֶׁר פָּקַד עָלַי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁטּוֹב לִכְתּוֹב לְעַצְמוֹ הַתְּפִלּוֹת כְּשֶׁזּוֹכִין לְאֵיזֶה תְּפִלָּה סְדוּרָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְאָמְרָהּ גַּם בְּפַעַם אַחֵר, וְכֵן עָשִׂיתִי. אַחַר כָּךְ רָאִיתִי שֶׁטּוֹב לְהַעְתִּיקָם בִּלְשׁוֹן כְּלָלִיּוּת בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ שָׁוִין לְכָל נֶפֶשׁ, וּלְמָסְרָם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְבַל אֶמְנַע הַטּוֹב מִבְּעָלָיו. כִּי רָאִיתִי כִּי הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד. וְהֵם דְּבָרִים הַצְּרִיכִים לְכָל נֶפֶשׁ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד

לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, כֻּלָּם צְרִיכִים לָהֶם לְמִגָּדוֹל וְעַד קָטָן. וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁחָסֵר לָאָדָם בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת י״י שֶׁלֹּא יִמְצָא בַּתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ. וְכַאֲשֶׁר הֶעְתַּקְתִּי קְצָתָם, וּמְסַרְתִּים לִקְצַת אֲנָשִׁים הוּטְבוּ בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד מְאֹד וְהִפְצִירוּ בִּי לְהַעְתִּיק לָהֶם כֻּלָּם. אִם אָמְנָם לִבִּי הָלַךְ אָנֶה וָאָנָה בָּזֶה, עִם כָּל זֶה מָסַרְתִּי עַצְמִי לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִבַּד וְסָמַכְתִּי עָלָיו לְבַד, כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַטּוֹב וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֵּן אֶעֱשֶׂה:

וְהִנֵּה מַעֲלַת אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת יָבִין כָּל מַשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת וּבַתְּמִימוּת, כִּי תְּפִלּוֹת כָּאֵלּוּ עַדַיִן לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם, וְהֵם מְלֵאִים כָּל טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל. תְּפִלּוֹת תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְהַפְצָרוֹת וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים וּוִדּוּיִם וּטְעָנוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת וּצְעָקוֹת וְשַׁוְעוֹת וּזְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְעוֹרֵר רַחֲמָיו הַמְרֻבִּים עָלֵינוּ שֶׁיְּקָרְבֵנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ חִישׁ קַל מְהֵרָה. וְגַם כָּלוּל בָּהֶם הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל שֶׁיֹּאמַר הָאָדָם לְנַפְשׁוֹ, שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ לְבַל יַעֲבֹר עוֹלָמוֹ בְּשֵׁנָה חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ יוֹדֵעַ אוֹתָם, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁיֹּאמְרֵם בְּפִיו וְיעוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ, עַל יְדֵי זֶה יִתְחַזֵּק וְיִתְגַּבֵּר וְיִשְׁתּוֹקֵק בְּיוֹתֵר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. וּמִי שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל בִּתְפִלּוֹת אֵלּוּ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם:

אַךְ טוֹב אֲשֶׁר תֹּאחֵז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה עַל תַּנַּח יָדֶךָ, דְּהַיְנוּ לַעֲסוֹק בְּכָל יוֹם בְּהִתְבּוֹדְדוּת וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז [מובן שכוונתו רק לבני עדות אשכנז כמובא בליקו״מ ח״ב סימן ק״כ] (כַּמְבֹאָר בִּסְפָרָיו

הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים), וְלַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כָּל הִצְטָרְכוּת הָאָדָם בִּפְרָטִיּוּת, וּבִפְרָט לְפִי הַשִּׁנּוּיִים שֶׁנַּעֲשִׂים בָּאָדָם בְּכָל עֵת וּזְמַן, וּכְבָר הִזְהִיר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים לוֹמַר תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, כָּל מִינֵי תְּחִנּוֹת הַנִּמְצָאִים בְּאֵיזֶה סִדּוּר מִסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים אוֹ בְּשַׁעֲרֵי צִיּוֹן וּבְשִׁאָר מְקוֹמוֹת, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לַעֲסוֹק בְּסֵפֶר תְּהִלִּים, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלַעֲסוֹק בִּתְפִלּוֹת, לִזְכּוֹת לְחַיֵּי עוֹלָם, בְּוַדַּאי יֶעֱרַב לְנַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת כִּי אֵין שׁוּם תְּפִלּוֹת בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכַל הָאָדָם לִמְצוֹא אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם כְּמוֹ בְּאֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הַמְדַבְּרִים מִכָּל הַמִּדּוֹת וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה הָרוֹאֶה בְּעֵינָיו, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם:

וְהִנֵּה לֹא נִפְלֵאת הוּא לְחַבֵּר תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת. כִּי כְּבָר קִדְּמוּנִי בָּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, אֲשֶׁר חִבְּרוּ וְיָסְדוּ כַּמָּה תְּפִלּוֹת, כְּמוֹ בְּסֵפֶר שַׁעֲרֵי צִיּוֹן שֶׁנִּמְצָאִים כַּמָּה תְּפִלּוֹת שֶׁחִבְּרוּ הָאַחֲרוֹנִים, וְכֵן בְּהַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וּבִשְׁאָר סְפָרִים. וְגַם בְּיָמֵינוּ נִתְחַבְּרוּ כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת, וְגַם יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה סְפָרִים שְׁלֵמִים שֶׁל תְּפִלּוֹת, רַק שֶׁאֵינָם מְצוּיִים בֵּינֵינוּ, כַּמּוּבָא בְּסוֹף סֵפֶר סֵדֶר הַדּוֹרוֹת בְּתוֹךְ שְׁמוֹת הַסְּפָרִים, שֶׁמֵּבִיא שָׁם סְפָרִים הַרְבֵּה שֶׁל תְּפִלּוֹת שֶׁאֵינָם מְצוּיִים כָּל כָּךְ בֵּינֵינוּ. וְגַם כָּל הַפִּיּוּטִים וְהַסְּלִיחוֹת וּזְמִירוֹת רַבָּם כְּכֻלָּם לֹא יָצְאוּ מִפִּי הַקַּדְמוֹנִים מְנַבִּיאִים וְתַנָּאִים וּבַעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כִּי אִם מִפִּי הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהָיוּ זְמַן רַב אַחַר שֶׁפָּסְקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל. כִּי מוּבָן לְכָל מַשְׂכִּיל, שֶׁאֵין אִסּוּר לְחַבֵּר תְּפִלּוֹת

מִי שֶׁאֵינוֹ בְּמַדְרֵגַת בְּנֵי עֲלִיָּה בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁשְּׁאָר מְחַבְּרֵי סְפָרִים אֵין חִיּוּב שֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כִּי לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא, אַדְרַבָּא בְּחִבּוּרֵי תְּפִלּוֹת אֵין שׁוּם אַחֲרָיוּת וְאֵין בּוֹ חֶשְׁשׁ סַכָּנָה כְּמוֹ בְּשַׁאְרֵי סְפָרִים שֶׁמְּחַבְּרִים, כְּמוֹ בְּעִנְיַן הוֹרָאַת אִסּוּר וְהֶתֵּר וְדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם סַכָּנָה גְּדוֹלָה לְמְחַבְּרָם, שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בִּדְבַר הֲלָכָה חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יֹאמַר עַל טָמֵא טָהוֹר חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ׳. וְכֵן בְּסִפְרֵי מְפָרְשִׁים וּמְבָאֲרִים יֵשׁ גַּם כֵּן חֶשְׁשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה, וְלֹא יְכַוֵּן הַפֵּרוּשׁ וְהַבֵּאוּר הָאֱמֶת, וְאַף עַל פִּי כֵן הַחִיּוּב עַל כָּל בַּעַל תּוֹרָה לְחַבֵּר סְפָרִים, כְּפִי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ, כַּאֲשֶׁר הֶאֱרִיכוּ בָּזֶה בְּכַמָּה סִפְרֵי קֹדֶשׁ. וְאָסוּר לִמְנוֹעַ עַצְמוֹ מֵחֲמַת חֶשְׁשׁ סַכָּנוֹת הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, כִּי לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא. וַאֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לַעֲשׂוֹת הַמֻּטָּל עָלֵינוּ, לְבָרֵר וּלְלַבֵּן הַהֲלָכָה כְּפִי יְכָלְתֵּנוּ, וּלְהַטּוֹת דַּעְתֵּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ אֶל נְקֻדַּת הָאֱמֶת תָּמִיד, וַה׳ הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר יַזְמִין לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂכְלֵנוּ אֵיזֶה חִדּוּשׁ וּבֵאוּר, אָנוּ מְחֻיָּבִים לְבָאֵר עַל סֵפֶר, וּלְהָפִיץ מַעְיְנוֹתֵינוּ חוּצָה, וּלְהַטִּיב מְטוּבֵנוּ לַאֲחֵרִים. וּלְבַלִּי לִמְנֹעַ הַטּוֹב מִבַּעֲלָיו מֵחֲמַת חֶשְׁשׁוֹת וּמָרָה שְׁחוֹרוֹת כָּאֵלּוּ, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוֹנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו וְלֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּעִנְיְנֵי חִבּוּרֵי תְּפִלּוֹת שֶׁאֵין יוֹצֵא מֵהֶם הוֹרָאָה וְדִין וְלֹא בֵּאוּר וּפֵרוּשׁ, בְּוַדַּאי אֵין לִמְנוֹעַ מִלְּחַבְּרָם, אַף מִי שֶׁאֵינוֹ גָּדוֹל בְּמַעֲלָה. בִּפְרָט תְּפִלּוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁנִּתְיַסְּדוּ עַל יְסוֹד חָזָק וְקַיָּם, יְסוֹד מוּסָד, וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמוֹכוּ תְּהִלָּה לָאֵל, כִּי כֻּלָּם בְּנוּיִם וּמְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָּז, עַל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ

הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, זֵכֶר צִדְקָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר כָּל דִּבָּרָיו כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד. וּמִי שֶׁיִּעָיֵן בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים וּבְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת יָבִין מְעַט מַה מְּאֹד עֲמֻקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו, וְעַד הֵיכָן דִּבָּרָיו מַגִּיעִים, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה כַּאן. עַל כֵּן כָּל תְּפִלּוֹת אֵלּוּ, מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יִתְהַלָּכוּ, נוֹבְעִים וְיוֹצְאִים מִמַּעְיַן הַקָּדוֹשׁ הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה׳, הַמָּלֵא עַל כָּל גְּדוֹתָיו עֵצוֹת עֲמֻקוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, "מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ". הֵן עַל כָּל אֵלֶּה הִכְרַחְתִּי לְמַלְאוֹת רְצוֹן חַבֵּרַי הַחֲרֵדִים לִדְבְרֵי ה׳, הַמִּתְאַוִּים וּמְשְׁתּוֹקְקִים לִתְפִלּוֹת אֵלּוּ, לְהַעְתִּיקָם וּלְהַדְפִּיסָם, לְהָאִירָם עַל פְּנֵי תֵּבֵל, לְחַלְּקָם בְּיַעֲקֹב וְלַהֲפִיצָם בְּיִשְׂרָאֵל. וְדַי בְּהִתְנַצְּלוּת זֹאת לְכָל חָפֵץ בָּאֱמֶת וַה׳ אֱלֹהִים אֱמֶת, יִתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְיוֹרֵנוּ וְיַדְרִיכֵנוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת תָּמִיד. וְיַשֵּׂה לְבָבֵנוּ אֵלָיו לְעָבְדוֹ בֶּאֱמֶת, עַד יוּכַן בְּחֶסֶד כִּסֵּא דָּוִד, וְיֵשֵׁב עָלָיו בֶּאֱמֶת, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַע שַׁוְעָתֵינוּ וְיַאֲזִין קוֹלֵנוּ וְיַקְשִׁיב תְּפִלּוֹתֵינוּ, וְיזַכֵּנוּ לַעֲסוֹק בִּתְפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים תָּמִיד, הֵן בַּתְּפִלּוֹת הַכְּתוּבוֹת וּסְדוּרוֹת לְפָנֵינוּ, הֵן בַּתְּפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר בְּעַצְמוֹ מִלִּבּוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּכָל יוֹם וְיוֹם כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי זֶהוּ הָעִקָּר כַּמְבֹאָר בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים. עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב. עַד שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲלוֹת וּלְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר הָאֵין סוֹף לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַשֵּׁם וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וּבִזְכוּת זֶה יָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, כִּי עִקַּר כְּלֵי זַיִן שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא

הַתְּפִלָּה, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים (בְּסִימָן ב׳). וּצְרִיכִין לְחַזֵּק עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים מְאֹד מְאֹד, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא הַשֵּׁם מִשָּׁמַיִם. יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמָיִם, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו, לְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי הַשֵּׁם בְּאוֹר הַחַיִּים, אָמֵן וְאָמֵן:

לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת

מְסֻדָּר עַל פִּי סֵדֶר הַתּוֹרוֹת

תפילה זאת מיוסדת על פי הסוד הנורא שגילה (רבינו ז״ל) על גדולת רשב״י ז״ל, שהבטיח לישראל שלא תשכח התורה על ידו כי בזוהר דא יפקון מן גלותא, ע״ש בתחלת הספר, ומה טוב לאומרה על קברו הקדוש של רשב״י ז״ל, מי שזוכה לבוא לשם, אך גם בכל מקום האומרה לא הפסיד, כי התפשטות נשמת הצדיק הוא בכל העולם כמובן בזוה״ק:

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי עִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא נָחִית, בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא, בּוֹצִינָא עִלָּאָה, בּוֹצִינָא רַבָּא, בּוֹצִינָא יַקִּירָא, אַתֶּם הִבְטַחְתֶּם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל עַל יְדֵכֶם, כִּי בְּזֹהַר דָּא יִפְקוּן מִן גָּלוּתָא, וַאֲפִלּוּ בְּתִקֻּוֹ הַהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה, הִבְטַחְתֶּם שֶׁאַתָּ עַל פִּי כֵן לֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה מִפִּי זַרְעֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ". וְהִנֵּה עַתָּה הִגִּיעוּ הַיָּמִים אֲשֶׁר אֵין לָנוּ בָּהֶם חֵפֶץ, כִּי אָרַךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת וּמָשַׁךְ עָלֵינוּ הַשִּׁעְבּוּד, וּבְכָל יוֹם אָנוּ הוֹלְכִים וְדַלִּים, וּמָטָה יָדֵינוּ מְאֹד. "כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב". כִּי נִשְׁאַרְנוּ כִּיתוֹמִים וְאֵין אָב, וְאֵין מִי יַעֲמוֹד בַּעֲדֵנוּ. וְהִנֵּה בְּתִקֻּוֹ סוֹף הַגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה, וּכְבָר הִתְחִיל לְהִתְנוֹצֵץ הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ מִימֵי הָאֱלֹהִי הָאַרְ״י זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁתּוֹקְקִים וּמִתְגַּעְגְּעִים מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל חֲפֵצִים לִירָאָה אֶת שְׁמֶךָ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ וְנִפְלָא אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה כָּזֹאת מִימֵי קֶדֶם. "הֶקִיצוֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ", בָּאתִי עַד קֵץ כָּל

הַהוֹרוֹת וְעוֹדִי עִמָּךְ. עֲדַיִן אָנוּ אֲחוּזִים בָּךְ, וּמִשְׁתּוֹקְקִים לַעֲבוֹדָתֶךָ בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן, גַּם גְּדֹל רְחוּקֵנוּ מִמְּךָ בָּעִתִּים הַלָּלוּ הוּא גַּם כֵּן בִּלְי שִׁעוּר, כִּי טָבַעְנוּ בְּיוֹן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד בָּאנוּ בְּמַעֲמַקֵּי מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפַתְנוּ. וּרְאֵה אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרוּדִים מְאֹד, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר גְּדֹל הִתְגָּרוֹת הַבַּעַל דָּבָר אֲשֶׁר הִתְגָּרָה בָּנוּ מְאֹד, עַד אֲשֶׁר הִפִּיל אוֹתָנוּ מְאֹד. וְהִנֵּה אָנֹכִי בְעָנְיִי מִי אָנֹכִי לְסַפֵּר צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, רַק אַתֶּם לְבַד יְדַעְתֶּם אֶת כָּל הַמַּעֲמָד וּמַצָּב שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה. אַךְ בָּאתִי לְסַפֵּר וְלִצְעֹק עָלַי וְעַל נַפְשִׁי, עַל עֶצֶם רְחוּקִי מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעֶצֶם פְּגָמַי וַעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים וּפְשָׁעַי הָעֲצוּמִים, וְ"עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי יוֹרָדָה מַיִם", כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהַחֲזִיר לִי הַכֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵיךְ לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבְאֵיזֶה דֶּרֶךְ אַתְחִיל לַעֲזוֹב הַדַּרְכֵי הָרָע וּמַחְשְׁבוֹתַי הַמְגֻנּוֹת, וְאֵיךְ וּבַמֶּה אֶזְכֶּה לְתַקֵּן קִלְקוּלִים וּפְגָמִים כָּאֵלֶּה. "לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי, אָנָה אֲנִי בָא", אָנָה אוֹלִיךְ אֶת חֶרְפָּתִי הָעֲצוּמָה, אָנָה אֶבְרַח, אָנָה אֶטָּמֵן מִפְּנֵי בָּשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי, וְאוֹמַר לֶהָרִים כַּסּוּנִי וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ עָלָי, אוֹי מֶה הָיָה לִי, אוֹי מֶה הָיָה לִי, "עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבְּכִי", אוּלַי יָחוֹס אוּלַי יְרַחֵם, כִּי אֵין מַעְצוֹר לַיהוָה לְהוֹשִׁיעַ גַּם אוֹתִי בָּעֵת הַזֹּאת, כִּי הַרְבֵּה רֶוַח וְהַצָּלָה לְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חֵן כֹּל תּוֹכָל וְלֹא יִבָּצֵר מִמְּךָ מְזִמָּה, וּמִי יֹאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה". עַל כֵּן בָּאתִי כְּעָנִי בַּפֶּתַח, רֹשׁ דַּל וְאֶבְיוֹן, נָגוּעַ וּמְעֻנֶּה, מְבֻלְבָּל וּמְטֹרָף עָנִי וְכוֹאֵב, לִצְעֹק וְלִזְעוֹק לִפְנֵי הַדְרַת קְדֻשַּׁתְכֶם:

רַבִּי רַבִּי רַבִּי "אֲבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו", נְהִירוּ

דְּבוּצִינָא דְאוֹרַיְיתָא, "עוֹרָה לָמָּה תִישַׁן", אֵיךְ תּוּכְלוּ לְסַבּוֹל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, קוּמוּ וְהִתְעוֹרְרוּ עִם כָּל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת לְהִסְתַּכֵּל וְלִרְאוֹת בְּמְרִירוּת צָרוֹת נַפְשֵׁנוּ, "הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר", קוּמוּ יְשֵׁינֵי מַכְּפֵּל לְסַעֲדֵינוּ. צַדִּיקֵי וְסוֹדֵי עוֹלָם, קוּמוּ בְּעֶזְרָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה הַזֹּאת, חוּסוּ וְחַמְלוּ עַל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְתוֹכָם עָלַי הַחוֹטֵא וְהַפָּגוּם הַמָּלֵא, חַטָּאִים מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ. אַתֶּם יְדַעְתֶּם "אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ" מִיּוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ עַד הֵנָּה, כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל כְּלָל יִשְׂרָאֵל בִּכְלָלִיּוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת מַה שֶּׁעָבַר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבִפְרַט מַה שֶּׁעָבַר עָלַי מִיּוֹם שֶׁנֶּאֱצָלוּ וְנִבְרְאוּ וְנוֹצְרוּ וְנַעֲשׂוּ נִשְׁמָתִי וְרוּחִי וְנַפְשִׁי וְגוּפִי, כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּכָל גִּלְגּוּל וְגִלְגּוּל, וּבִפְרָט מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּגוּף הַזֶּה, כָּל מַה שֶּׁעָבַרְתִּי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, מַה שֶּׁאֲנִי זוֹכֵר עַדַיִן וּמַה שֶּׁנִּשְׁכַּח מִמֶּנִּי, חַיְסְפִּיקוּ כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת לְבָאֵר וּלְסַפֵּר אֲפִלּוּ קָצָה מֵהַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בְּיוֹם אֶחָד כִּפְי מַה שֶּׁנּוֹגְעִים הַפְּגָמִים בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹגְעִים כִּפְי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בְּכָל הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ עָלַי מִיּוֹם הֱיוֹתִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, (וּבִפְרָט וְכוּ') מִי יוּכַל לְסַפֵּר, מִי יוּכַל לְשַׁעֵר, מָה אֲדַבֵּר מָה אֶתְאוֹנֵן, מָה אוֹמַר מָה אֲדַבֵּר וּמָה אֶצְטַדָּק:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תֵּן בְּלֵב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה (אם יזכה להיות בא"י על קבר רשב"י יאמר: הַשּׁוֹכֵן פֹּה). וּבְלֵב כָּל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים לְבַל יַסְתִּירוּ פְּנֵיהֶם מִמֶּנִּי, וְיַעַמְדוּ בַּעֲדִי לְמֵלִיצֵי יֹשֶׁר, לְהַפּוֹךְ בִּזְכוּתִי וּלְבַקֵּשׁ וּלְמִצְא בִּי נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְיַמְלִיצוּ טוֹב בַּעֲדִי שֶׁתְּקָרְבֵנִי אֵלֶיךָ בְּרַחֲמִים, וְתִתֵּן בִּי לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה תִּתֵּן בְּקִרְבִּי, שֶׁאֶזְכֶּה

לְהִתְעוֹרֵר מֵעַתָּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. אִי שָׁמַיִם הַפְגִּינוּ בַּעֲדִי, כָּל בַּעֲלֵי רַחֲמִים וְחֶמְלָה חִמְלוּ עָלַי. כָּל שׁוֹכְנֵי עָפָר הַעְתִּירוּ בְּעַד מֻטְבָּע "בִּינוֹן מְצוּלָה וְאֵין מַעֲמָד" כָּמוֹנִי:

רַבִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, זְכֹרוּ זֹאת וְתָשִׁימוּ עַל לֵב, שֶׁזָּכִינוּ בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ לִשְׁמֹעַ נִפְלָאוֹת נוֹרָאוֹת גְּדֻלַּתְכֶם. אֵיךְ מְרֻמָּז בַּתּוֹרָה שֶׁעַל יְדֶכֶם לֹא תִּשָּׁכַח הַתּוֹרָה, כִּי הַפָּסוּק שֶׁהַבֵּאתֶם רְאָיָה מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא כִּי' לֹא' תִּשָּׁכַח' מִפִּי' זַרְעוֹ' הוּא סוֹפֵי תֵּבוֹת יוֹחַא"י, וְשִׁמְכֶם הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ מְרֻמָּז בַּפָּסוּק "עִ"יר וְ'קַדִּישׁ מִ'ן שְׁ'מַיָּא נָ'חִית". אֲשֶׁר אַתֶּם לְבַד יוֹדְעִים סוֹד דְּבָרִים הָאֵלֶּה, אַתֶּם לְבַד יוֹדְעִים גְּדֻלַּת הַהַבְטָחָה שֶׁהִבְטַחְתֶּם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַתּוֹרָה לֹא תִּשָּׁכַח מִיִּשְׂרָאֵל עַל יְדֶכֶם, וְאֵיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם נִבָּא עַל זֶה בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִקֶּדֶם. עַל כֵּן בָּאתִי לְהַזְכִּיר, נָא רַבּוֹתַי הַקְּדוֹשִׁים, חִמְלוּ עָלַי וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל כָּל הָרַע שֶׁעָשִׂיתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, בְּמַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, אֲשֶׁר הִמְרֵיתִי אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נִאָצְתִּי. אַל תַּבִּיטוּ בְּמַעֲשַׂי הָרָעִים, וְאַל תַּעֲשׂוּ עִמִּי כַּחֲטָאַי, וְאַל אָקוּץ בְּעֵינֵיכֶם, עַל אֲשֶׁר זֶה כַּמָּה אֲשֶׁר מְעוֹרְרִים אוֹתִי בַּאֲלָפִים וּרְבָבוֹת רְמָזִים וְהִתְעוֹרְרוּת, וּבְכַמָּה מִינֵי עֲצוֹת נְכוֹנוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲנִי בְּעֹצֶם קַשְׁיוּת עָרְפִּי קִלְקַלְתִּי וּפָגַמְתִּי בְּכָל זֶה, וְלֹא הִטֵּיתִי אָזְנִי וְלִבִּי לְכָל זֶה. חוּסוּ עָלַי וְאַל תָּשִׁיתוּ לֵב לְכָל זֶה, וְאַל יִחַר אַפְּכֶם בִּי חָלִילָה, רַק תַּחְשְׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת עוֹד מֵעַתָּה לְבַל אֶהְיֶה נִדָּחָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִכֶּם חָלִילָה. כִּי עַדַיִן "אֵין

מַעְצוֹר לַיהוָה לְהוֹשִׁיעַ״ גַּם בָּעֵת הַזֹּאת. כִּי אֵין לִי שׁוּם כֹּחַ עַתָּה אֶלָּא בְּפִי לְבַד, וְגַם זֶה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא עָזַב חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ מֵעִמִּי, וְנָתַן כֹּחַ לְיָעֵף כָּמוֹנִי, לְדַבֵּר עַתָּה מְעַט דְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְעַל זֶה תָּמַכְתִּי יְתֵדוֹתַי, שֶׁתְּרַחֲמוּ עָלַי וְתַעֲשׂוּ אֶת אֲשֶׁר אֶזְכֶּה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (וְלָבֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְהֵרָה בְּשָׁלוֹם, וּלְדַבֵּר כָּל זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה שָׁם עַל צִיּוֹן שֶׁלָּכֶם הַקָּדוֹשׁ), וַיהוָה הַטּוֹב בְּרַחֲמָיו יִשְׁמַע תְּפִלַּתְכֶם וְיַעֲזֹר וְיָגֵן וְיוֹשִׁיעַ אוֹתִי וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם, וְיַחֲזִירֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו מְהֵרָה, וְיֹאחֲזֵנִי וְלֹא יַרְפֵּנִי, וְאַל יַעַזְבֵנִי וְאַל יִטְּשֵׁנִי בְּשׁוּם אֹפֶן, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, וְלִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וּלְתַקֵּן בְּחַיַּי אֶת כָּל אֲשֶׁר פָּגַמְתִּי, בְּכֹחַ וּזְכוּת הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם לְבַד אֲנִי נִשְׁעָן לְסַדֵּר דְּבָרַי אֵלֶּה לִפְנֵיהֶם וְלִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בַּעַל הָרַחֲמִים יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת. ״יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי, יְהוָה חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף, הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי לְהוֹדוֹת אֶת שְׁמֶךָ, בִּי יַכְתִּירוּ צַדִּיקִים כִּי תִגְמֹל עָלָי״:

א

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים לְלָמוֹד וּלְלַמֵּד, וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ תָּמִיד, וְלַהֲגוֹת בָּהּ יוֹמָם וָלָיְלָה. וּבְזְכוּת וְכֹחַ לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תְּזַכֵּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתִתֶּן לָנוּ כֹּחַ לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְגָרֵשׁ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע מִקִּרְבֵּנוּ, וְנִזְכֶּה

לְגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת וְכָל מִינֵי שִׁגָּעוֹן, שֶׁנִּתְדַּבֵּק בָּנוּ עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, הַכֹּל נִזְכֶּה לְגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל, עַל־יְדֵי לִמּוּד וְעֵסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא כְּלָלָה שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם כֹּחַ לָהָרוּחַ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן לְבַלְבֵּל דַּעְתֵּנוּ כְּלָל, רַק נִזְכֶּה לְגָרְשׁוֹ וּלְסַלְקוֹ מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל גְּבוּלֵנוּ:

אָנָּא יְהוָה, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת רִבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת, הַמְבַלְבְּלִים וּמַטְרִידִים אוֹתָנוּ מֵעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְכֻלָּם בָּאִים עַל־יְדֵי הָרוּחַ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן, שֶׁנִּתְדַּבֵּק בָּנוּ עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, עַל־יְדֵי חַטָּאֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפִשָּׁעֵינוּ הַמְרֻבִּים, עַד אֲשֶׁר נִתְבַּלְבֵּל דַּעְתֵּנוּ וְנִתְעַכֵּר שִׂכְלֵנוּ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, טוֹב לְכֹל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, תֵּן לָנוּ חֲנִינָה וְלֹא נֵאָבֵד, זַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַכְנִיעַ וּלְגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת וְהַשִּׁגָּעוֹן מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה:

וּבְכֵן תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם כֹּחַ לְהַיֵּצֶר הָרָע וְהָרוּחַ שְׁטוּת לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי, לְבַטֵּל אוֹתִי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹת, כְּאִלּוּ הוּא מֵסִית אוֹתִי לְאֵיזֶה דְּבַר מִצְוָה, וְהוּא טוֹמֵן בָּזֶה רֶשֶׁת לְרַגְלַי, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַמִּצְוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר אַתָּה לְבַד יָדַעְתָּ כָּל זֶה: אָנָּא יְהוָה, חוּס וַחֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה, וְהַצִּילֵנִי מִמֶּנּוּ מֵעֲצוּתָיו הָרָעוֹת הָאֵלּוּ, לְבַל יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְהַטְעוֹת אוֹתִי, חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְלִבּוּלִים הַלָּלוּ.

וְהָנֵנִי מַשְׁלִיךְ אֶת כָּל יְהָבִי עָלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
וַאֲנִי סוֹמֵךְ עַצְמִי עָלֶיךָ לְבַד, שֶׁאַתָּה תּוֹלִיכֵנִי
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה,
בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב, וְלֹא אָסוּר
מֵרְצוֹנְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי בָּשָׂר וָדָם אֲנַחְנוּ,
וְאֵי־אֶפְשָׁר לָנוּ לִכְוֹן בְּכָל עֵת רְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ,
עַל־כֵּן עָזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם כֹּחַ לְהַיֵּצֶר
הָרָע וְהָרוּחַ שְׁטוּת וְהַשְׁגָּעוֹן לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי עוֹד בְּשׁוּם
בִּלְבּוּל בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק אֶזְכֶּה לִסְמוֹךְ עָלֶיךָ לְבַד. וְאַתָּה
תְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתוֹלִיכֵנִי וְתַדְרִיכֵנִי בְּדֶרֶךְ
הָאֱמֶת תָּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, בְּאֹפֶן שֶׁכָּל מַעֲשַׂי וַעֲסָקַי
וּתְנוּעוֹתַי כֻּלָּם, וְכָל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל בָּנַי וְיוֹצְאֵי חֲלָצַי וְשֶׁל
כָּל הַתְּלוּיִים בִּי, כֻּלָּם יִהְיוּ כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב לְבַד תָּמִיד מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם:

וּבְכֵן תַּעְזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁאֶזְכֶּה לִתֵּן כֹּחַ לְמַלְכוּת
דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, וְאֶזְכֶּה
לְהַגְבִּיר הַיֵּצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע.

וּתְחָנֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי חָכְמָה וְשֵׂכֶל
דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּאוֹר הַשֵּׂכֶל
דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, לְדַבֵּק עַצְמִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי כָּל
הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁאֶזְכֶּה לְהָבִין מִכֻּלָּם אֶת הָרְמָזִים
שֶׁאַתָּה מְרַמֵּז אֵלַי בְּכָל עֵת לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ:

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ מָלֵא רָצוֹן, מָלֵא רַחֲמִים, מָלֵא
חֶסֶד, מָלֵא טוּב, בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע תָּמִיד, שֶׁתָּחֹס

וְתַחְמֹל עָלַי, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי חֵן וָחֶסֶד, וְתִתֶּן לִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאַי. וְתַשְׁפִּיעַ לִי דִּבְרֵי חֵן וְתַחֲנוּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁיִּכָּנְסוּ דְּבָרַי בְּלִבֶּךָ, וּתְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתִי וּבַקָּשָׁתִי תָּמִיד, וּתְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְשָׁפַכְתִּי עַל בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם רוּחַ חֵן וְתַחֲנוּנִים", שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרֵינוּ לְפָנֶיךָ דִּבְרֵי חֵן וְתַחֲנוּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתֶּן לָהֶם מָקוֹם לִכְנֹס בְּלִבֶּךָ וְיִהְיוּ אֲמָרֵינוּ לְרָצוֹן וּלְנַחַת לְפָנֶיךָ כְּמַאֲ כְּבוֹדֶךָ:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַבִּיטָה בְּעָנְיֵנוּ וּרְאֵה בִּשְׁפִלוּתֵנוּ וּבְזִיּוֹנֵנוּ, כִּי כָּל הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ הַקָּדוֹשׁ נָפַל בְּגָלוּת הַמַּר הַזֶּה, וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל נִבְזִים וּשְׁפָלִים בְּעֵינֵי הָעַכּוּ"ם וְהָרְשָׁעִים, וְכָל הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת נָפַל אֲלֵיהֶם, עַל־כֵּן חוּסָה נָא כִּרְב רַחֲמֶיךָ עַל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, וְתַעֲלֶה וּתְרוֹמֵם וּתְגַדֵּל אֶת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּתְבַטֵּל וְתַכְנִיעַ אֶת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל הָעַכּוּ"ם וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם חֵן וַחֲשִׁיבוּת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, וּתְרוֹמֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁמַע וּתְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶנְקָתֵנוּ בְּכָל עֵת, וְתַבִּיט בַּעֲמָלֵנוּ וְתָשׂוּר בְּעָנְיֵנוּ וְדָחְקֵנוּ, וּתְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ". חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ וּשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

ב

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שׁוֹמֵעַ

תְּפִלַּת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, שֶׁיִּעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ עָלֵינוּ לְמַעַנְךָ, וְתָכִין לְבָבֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ, וְתִהְיֶה תְּפִלָּתֵנוּ שְׁגוּרָה בְּפִינוּ תָּמִיד, וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם מוֹנֵעַ וְעִכּוּב וּבִלְבּוּל בִּתְפִלָּתֵנוּ:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, "נוֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף, יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה" עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אוֹר קְדֻשָּׁתֶךָ, שֶׁיִּמְשֹׁךְ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, בְּאֹפֶן שֶׁנּוּכַל לָכוֹף וּלְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר אֶת יִצְרֵנוּ הָרָע, וְנִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁנִּהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְזַרְעֵנוּ שׁוֹמְרִים אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ, וְתַעֲזֹר לָנוּ תָּמִיד, וְתַצִּיל אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית, חַם וְשָׁלוֹם, הֵן בְּמַחֲשָׁבָה הֵן בְּדִבּוּר הֵן בְּמַעֲשֶׂה, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, הֵן בְּחוּשׁ הָרְאוּת הֵן בְּחוּשׁ הַשְּׁמִיעָה הֵן בְּשְׁאָר חוּשִׁים – בְּכֻלָּם נִהְיֶה קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, בְּלִי שׁוּם פְּגַם וְהִרְהוּר כְּלָל. כִּי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת, וְהִבְדַּלְתָּ אוֹתָנוּ מִכָּל טֻמְאוֹתֵיהֶם וּמִכָּל תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם, כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ לָנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: "וָאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי", וְקָרָאתָ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ בְּשֵׁם צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעַמֵּךְ (יִשְׂרָאֵל) כֻּלָּם צַדִּיקִים".

אָנָּא בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, אַל תַּעֲשֶׂה תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה פִּלַסְתֵּר, חַם וְשָׁלוֹם, כִּי דְּבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד, עַל־כֵּן עֲשֵׂה עִמָּנוּ בְּחַסְדֶּךָ, וַעֲזֹר לָנוּ שֶׁנִּהְיֶה בֶּאֱמֶת בִּכְלַל צַדִּיקִים, עַל־יְדֵי שֶׁתְּזַכֵּנוּ לִהְיוֹת מִשּׁוֹמְרֵי הַבְּרִית, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה לְבַד יָאוּת לָנוּ לִהְיוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ

עַל־יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין נִקְרָא בְּשֵׁם צַדִּיק כִּי־אִם מַאן דְּנָטִיר בְּרִית.

וּבְכֵן בְּשֵׁם שֶׁעָזַרְתָּ אֶת יוֹסֵף צַדִּיקֶךָ, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא לִידֵי נִסָּיוֹן, וְהִצַּלְתָּ אוֹתוֹ וְנָתַתָּ לוֹ כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, כֵּן יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וּתְזַכֵּנוּ בִּזְכוּת וְכֹחַ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְתִתֶּן לָנוּ שֵׂכֶל חָכְמָה וּבִינָה וָדַעַת וְכֹחַ וּגְבוּרָה דִּקְדֻשָּׁה, בְּאֹפֶן שֶׁנּוּכַל לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְנוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֵנוּ.

וְנִזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה מַחֲשַׁבְתֵּנוּ קְשׁוּרָה וּדְבוּקָה בִּקְדֻשָּׁתְךָ תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק רֶגַע, לְמַעַן יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי־זֶה לְסַדֵּר תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי בְּלִי שׁוּם מוֹנֵעַ וְעִכּוּב וּבִלְבּוּל, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ, וְיִכְמְרוּ רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וְתָשִׁיב פָּנֶיךָ אֵלֵינוּ, וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. וּלְמַעַנְךָ עֲשֵׂה וְלֹא לָנוּ.

וְעָזְרֵנוּ שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתֵנוּ מְסֻדֶּרֶת כָּרָאוּי, וְתִתֶּן בָּנוּ שֵׂכֶל וָדַעַת שֶׁנּוּכַל לְכַלְכֵּל דְּבָרֵינוּ בְּמִשְׁפָּט, וְלֹא נִכָּשֵׁל בְּאִמְרֵי פִינוּ וְלֹא נִטֶּה בִּתְפִלָּתֵנוּ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל מִן הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת.

וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִתֵּן צְדָקָה לָעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, וְתַזְמִין לָנוּ מָמוֹן בְּרֶוַח, וַעֲנִיִּים הַגּוּנִים לִזְכוֹת בָּהֶם, "וְעוֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ. כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ", עֲשֵׂה צְדָקוֹת עִם כָּל בָּשָׂר עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה, וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לִהְיוֹת בִּכְלַל עוֹשֵׂי צְדָקָה, וְתָסִיר רַע לְבָבֵנוּ, לְמַעַן

נִזְכֶּה לִתֵּן צְדָקָה בְּשִׂמְחָה בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְלֹא יֵרַע לְבָבֵנוּ בְּתִתֵּנוּ לוֹ, פָּתוֹחַ נִפְתַּח אֶת יָדֵנוּ לוֹ לָתֵת לְעָנְיוֹ וְאֶבְיוֹן דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ, וְנָפֵק לָרַעֲב נַפְשֵׁנוּ וְעָרֹם נְכַסֶּה בֶּגֶד, וּבְגַלַּל הַדָּבָר הַזֶּה תְּבָרְכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וְתַעֲזֹרֵנוּ לְסַדֵּר תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְתִהְיֶה תְּפִלָּתֵנוּ זַכָּה וּנְכוֹנָה בְּלִי שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה שׁוּם מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין תְּפִלָּתֵנוּ וּבֵינֶיךָ:

וְחָנֵנוּ מְכַוְּנִים בִּתְפִלָּתֵנוּ וּמְקַשְּׁרִים אֶת כָּל תְּפִלּוֹתֵינוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּעוֹרֵר אֶת לֵב צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְתִתֵּן לָהֶם כֹּחַ שֶׁיְקַבְּלוּ אֶת תְּפִלָּתֵנוּ וְיַעֲלוּ אוֹתָם לְפָנֶיךָ, וְאַף אִם תְּפִלָּתֵנוּ אֵינָהּ כְּרָאוּי וְהִיא מְעֹרֶבֶת בְּפִסֹלֶת הָרִבָּה, וְאֵין בִּתְפִלָּתֵנוּ אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד אוֹ אוֹת אַחַת שֶׁתִּהְיֶה זַכָּה וּנְקִיָּה, וּדְבָרִי מְגֻמְגָּם מְאֹד וּלְשׁוֹנִי מָלֵא פְּגָם, כִּי לֹא בְּדַעַת אֲדַבֵּר, וְהַדִּבּוּר רָחוֹק מִן הַמַּחֲשָׁבָה, חֵן עַל כָּל אֵלֶּה גְּבְרוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ, וְתִתֵּן כֹּחַ בְּצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים שֶׁיּוּכְלוּ לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ כָּל תְּפִלּוֹתֵינוּ, לְזַכּוֹתָם וּלְנַקּוֹתָם מִכָּל סִיג וּפְגָם, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲלוֹת לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן, וְיִבְנוּ מֵהֶם אֶת קוֹמַת הַשְּׁכִינָה, לַהֲכִינָהּ וּלְסַעֲדָהּ וּלְהָקִימָהּ מִגְּלוּתָהּ. וְתָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת, עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתֵינוּ, וְתָשִׁיב שְׁכִינָתְךָ לְצִיּוֹן, וְתָאִיר פָּנֶיךָ אֵלֵינוּ, "פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי", רַק בְּשִׁמְךָ לְבַד בָּטְחָנוּ, "בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל הַיּוֹם, וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֶה סֶּלָה".

וְתָעוֹרֵר אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ וְיַעֲלֶה אוֹתָם לְפָנֶיךָ, וְכָל תְּפִלּוֹתֵינוּ וּתְפִלּוֹת עַמְּךָ בֵּית

יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּיָדוֹ לְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת, לְמַחְסֶה וּלְמָגֵן וְצִנָּה, לְלַחֵם אֶת לוֹחֲמֵנוּ וְלָרִיב אֶת רִיבֵנוּ. "יָחֹם עַל דַּל וְאֶבְיוֹן וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ. הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה וְקוּמָה בְּעֶזְרָתִי. חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ".

וּלְמַעַנְךָ עֲשֵׂה וְלֹא לָנוּ, כִּי גַּם מְעַט מִמְּעַט מַעֲשֵׂינוּ הַטּוֹבִים וְכָל צְדָקוֹתֵינוּ וּתְפִלָּתֵנוּ הַכֹּל מֵאִתְּךָ, "כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם". "לֹא לָנוּ יְהוָה, לֹא לָנוּ, כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ וְעַל אֲמִתֶּךָ", "כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ". וְגַם לָנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ". "לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה, כִּי אֵיךְ יֵחָל, וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן. מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ, לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם", אָמֵן סֶלָה:

ג

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, הַבּוֹחֵר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וּבְזַרְעוֹ אַחֲרָיו, וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה, שֶׁתִּזְכֹּר בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת שְׁכִינַת עֻזֶּךָ, אֲשֶׁר נָדְדָה מִמְּקוֹמָהּ כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ, "אַתָּה תָּקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד", וְתָקִים וְתַגְבִּיהַּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִנְּפִילָתָהּ. וְתַעֲזֹר אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְהָרִים קוֹל זִמְרָה, לְמַעַן יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְסַדֵּר לְפָנֶיךָ זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּקוֹל גִּילָה וְרַנֵּן, וּנְגִינוֹתֵינוּ נְנַגֵּן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ בְּקוֹל נָעִים וְעָרֵב כַּאֲשֶׁר אָהַבְתָּ.

וְתַעֲזֹר לָנוּ לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ תָּמִיד יוֹמָם

וָלַיְלָה, וּכְשֶׁם שֶׁמָּסַרְתָּ תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לְמֹשֶׁה עַבְדֶּךָ, וּבְיוֹם לָמַדְתָּ עִמּוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבַלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, כֵּן תַּעֲזֹרְנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִלְמוֹד וְלַהֲגוֹת בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד, שֶׁנִּזְכֶּה לִלְמוֹד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכְנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַשָּׁנָה, שֶׁנּוּכַל לְנַהֵד שָׁנָה מֵעֵינֵינוּ, לִלְמוֹד בְּכָל לַיְלָה תָּמִיד, שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת עִם הַגְּמָרָא הַקְּדוֹשָׁה, לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, לַעֲסֹק בָּהֶם לִשְׁמָהּ, "קוּמִי רִנִּי בַלַּיְלָה לִרְאשׁ אַשְׁמֻרוֹת", וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמְשַׁךְ עָלֵינוּ חוּט שֶׁל חֶסֶד, "יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי". וְתַעְזֹר לָנוּ עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁלֹּא יָזִיק לָנוּ לַעֲבוֹדָתֵנוּ שְׁמִיעַת קוֹל זְמָרָה וְנִגּוּן מְשׁוֹם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הַקּוֹלוֹת הַפְּגוּמִים הַבָּאִים מִצִּפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפֶּחַ, אַל יְהֵא לָהֶם כֹּחַ לְהַזִּיק אוֹתָנוּ לְבַלְבֵּל אוֹתָנוּ מֵעֲבוֹדָתֵנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק תִּתֵּן לָנוּ כֹּחַ לְהַעֲלוֹתָם וּלְבָרְרָם וּלְהָקִימָם לְהַחֲזִירָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְתָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת.

וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּעוֹרֵר חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן לָשִׁיר בְּקוֹל נָעִים גִּילָה וְרַנֵּן. וְתִמְלֹךְ אַתָּה יְהוָה מְהֵרָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ. וְיֵקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמְּרוּ, זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ, כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים, זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל". וְתִזְכֹּר אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָפוּצוּ בַּגּוֹיִם, וְאֶת בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הֶחָרֵב מֵאֵין יוֹשֵׁב, "גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרוֹחֶיהָ אֶת מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה

צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי". וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם, וּלְוִיִּם בְּדוּכָנָם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְהָשֵׁב יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם. וְתֵן לָנוּ שֵׂכֶל וְחָכְמָה דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ עַל מַלְכוּתְךָ תָּמִיד, וּלְגַלּוֹת מַלְכוּתְךָ וַאֲדְנוּתְךָ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, וְכִסֵּא דָּוִד מְהֵרָה תָּכִין, חִישׁ קַל מְהֵרָה תָּבִיא לָנוּ אֶת מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל. "אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה", וְאָז נָשִׁיר וּנְזַמֵּר וְנָרֹנֵן לְפָנֶיךָ כָּל יָמֵינוּ, וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "יְהוָה לְהוֹשִׁיעֵנוּ וּנְגִינוֹתַי נְנַגֵּן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית יְהוָה". בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

ד

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַתָּה עָשִׂיתָ עִמָּנוּ חֶסֶד גָּדוֹל, וְהוֹצֵאתָ אוֹתָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה, וְהִבְדַּלְתָּנוּ מֵחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וְהִכְנַסְתָּנוּ בַּחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וּבְחַסָּדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאֲךָ נֶאֱמָן בֵּיתֶךָ, אָלוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם, וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו, וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ וְכוּ', לֹא נוּכַל לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְפָנֶיךָ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ, אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ אֶת תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה וְהַתְּמִימָה, וּבָחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ הַיְקָרוֹת, "הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב", וְכַמָּה אַזְהָרוֹת הִזְהַרְתָּנוּ, וְכַמָּה הוֹכָחוֹת הוֹכַחְתָּנוּ, לְבִלִּי לַעֲבֹר עַל מִצְוֹתֶיךָ, לְמַעַן יִיטַב לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם.

וְעַתָּה, אַחֲרֵי כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ, וְגַם אוֹתִי הַשָּׁפָל וְהַנִּבְזֶה

בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת, אֲשֶׁר אֵין שִׁפְלוּת לְמַטָּה מִמֶּנִּי, זְכֵיתָ גַּם־כֵּן בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהָעֲצוּמִים, אֲשֶׁר אַתָּה מְרַחֵם עַל כָּל בָּשָׂר, וּבָרָאתָ אוֹתִי בֵּין זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבָּדֶיךָ, וְקָרָאתָ שִׁמְךָ עָלַי לִהְיוֹת בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, אֲשֶׁר שִׁמְךָ מְשֻׁתָּף בִּשְׁמֵנוּ. וְעַתָּה אַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה, מָה אֹמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם, וּמָה אַסַּפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים, וְאֵיךְ יוּכַל עֶבֶד אֲדוֹנִי זֶה, עֶבֶד נִבְזֶה וְשָׁפָל כָּמוֹנִי, לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי, וְאֵיךְ אֶפְתַּח פִּי לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ, אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא נִזְהַרְתִּי לַעֲמֹד בְּטוֹבָתִי, וְדָחִיתִי בְּיָדַיִם טוֹבוֹתֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, וְלֹא שָׁמַרְתִּי אֶת מִצְוֹתֶיךָ הַיְקָרוֹת וְהַחֲבִיבוֹת, אֲשֶׁר הֵם הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַטּוֹבוֹת, וְהַחֶסֶד הַגָּדוֹל שֶׁבְּכָל הַחֲסָדִים:

אָנָּא יְהוָה, אָמְנָם חָטָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, חָטָאתִי עָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי, וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי, וּבִפְרָט (וְיִפָּרֵט אֶת חֲטָאָיו, כִּי צָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֵטְא), לְךָ יְהוָה הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה, מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר מָה אֶצְטַדָּק, הֵרֵעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי וְקִפַּחְתִּי אֶת טוֹבָתִי וּקְדֻשָּׁתִי, וּפָגַמְתִּי הַרְבֵּה מְאֹד, "גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא", עָצְמוּ חֲטָאַי מִסַּפֵּר, וְהִנְנִי עַתָּה בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים "כְּאִישׁ שִׁכּוֹר וּכְגֶבֶר עָבְרוּ יָיִן, כִּי עֲוֹנוֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי. וְאִם זָכַרְתִּי וְנִבְהַלְתִּי. תָּעָה לְבָבִי פַּלָּצוּת בִּעָתָתְנִי, רָחֲפוּ כָּל עַצְמוֹתַי, כִּי אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי", וַתִּהְיֶינָה עֲוֹנוֹתַי חֲקוּקִים עַל עַצְמוֹתַי, מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין מְתֹם בְּעֶצֶם מֵעַצְמַי, מִפְּנֵי חַטָּאַי וּפְשָׁעַי הַמְּרֻבִּים, כִּי כָּל עַצְמוֹתַי נִשְׁבְּרוּ וְנִנְסְרוּ עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתַי

הַמְּרִבִּים אֲשֶׁר נֶחְקְקוּ עֲלֵיהֶם.

אוֹי לִי וַי לִי, אוֹי לִי וַי לִי, מַר לִי מְאֹד, מַר מְאֹד, מַר מִמָּוֶת, מַר מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לְהַרְגִּישׁ כְּלָל כְּאֵב אֶחָד מֵעֲוֹונוֹתַי, אֲפִלּוּ חֵלֶק אֶחָד מֵאֶלֶף אַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת, כִּי עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתַי הַמְּרִבִּים נִטְמְטֵם לִבִּי וְנִתְבַּלְבֵּל דַּעְתִּי, עַד אֲשֶׁר אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ כְּלָל מִמֶּנִּי וּמֵעַצְמִי, וְאִלּוּ זָכִיתִי לֵידַע וּלְהַרְגִּישׁ קְצָת מְעַט דְּמְעַט מֵעֹצֶם כְּאֵב אֶחָד מֵחֲטָאַי וַעֲוֹונוֹתַי הַמְּרִבִּים, אֲשֶׁר קִלְקַלְתִּי וּפָגַמְתִּי בְּשֹׁרֶשׁ נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וּבְעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמָרַדְתִּי נֶגֶד אֲדוֹן כֹּל, אֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּהוּ, אֲשֶׁר כָּל מַלְאָכָיו גִּבּוֹרֵי כֹחַ, וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת, גְּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ עַד אֵין שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, כֻּלָּם יִרְעָדוּן וְיִפְחָדוּן מֵאֵימַת שְׁמוֹ וְכֻלָּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ בְּאֵימָה בִּירָאָה וְאַהֲבָה, וַאֲנִי בְּרִיָּה קַלָּה וּשְׁפָלָה שֶׁבְּכָל הַנִּבְרָאִים, טִפָּה סְרוּחָה, גּוּשׁ עָפָר, אָבָק פּוֹרֵחַ, מָרַדְתִּי נֶגֶד אֵל עוֹלָם, יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָעַד.

וְהִנְנִי מַאֲמִין בָּזֶה שֶׁאִם הָיִיתִי מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ חֵלֶק אֶחָד מֵאַלְפֵי וְרִבְבוֹת, מֵעֹצֶם מְרִירוּת וּכְאֵב אֶחָד מֵחֲטָאַי וַעֲוֹונוֹתַי הַמְּרִבִּים, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מָקוֹם שֶׁיּוּכַל לִסְבֹּל אֶת קוֹל זַעֲקָתִי, וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת קוֹל זַעֲקָתִי וְעֹצֶם כְּאֵבִי וּמְרִירַת לִבִּי אֲפִלּוּ רֶגַע קַלָּה, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת קוֹל צַעֲקָתִי. אוֹי אוֹי אוֹי, אוֹיָה עַל נַפְשִׁי, נַעֲוֵיתִי מִשְּׁמֹעַ, נִבְהַלְתִּי מֵרְאוֹת, וְהִסְכַּלְתִּי הַרְבֵּה מְאֹד.

וְעַל־יְדֵי מַעֲשֵׂי הָרָעִים וּפְשָׁעַי הַמְּרֻבִּים פָּגַמְתִּי בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וְהַתְּמִימָה, וְקִלְקַלְתִּי וְהָפַכְתִּי צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשִׁים, וְהִכְנַסְתִּי אוֹתָם בִּמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר לֹא נִתַּן לְהִזָּכֵר. וְהַצֵּרוּפִים הָהֵם אֲשֶׁר הָפַכְתִּי, דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, נֶחְקְקוּ עַל עַצְמוֹתַי, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָתַתִּי חֵם וְשָׁלוֹם, כֹּחַ לְהָעֲבוֹ״ם, וְנָתַתִּי לָהֶם מֶמְשָׁלָה, וְהֶאֱרַכְתִּי אֶת הַגָּלוּת עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתַי הַמְּרֻבִּים, וְעַתָּה ״מַה יֵּשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ״.

אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא אָבְדָה תִּקְוָתִי וְתוֹחַלְתִּי מֵיְהוָה, כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא, כִּי אַתָּה רוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת רְשָׁעִים, וְאֵין אַתָּה חָפֵץ בְּמִיתָתָם, וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִמַּדְתָּנוּ לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֹונוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, וְהוֹרִיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חָכְמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה לְהִתְוַדּוֹת וְדוּי דְּבָרִים, לִפְנֵי הַתַּלְמִיד־חָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, לְמַעַן עַל־יְדֵי־זֶה תְּכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית״ ׳לְמִי שֶׁמַּשִּׁים עַצְמוֹ כִּשְׁיָרִים׳, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהוּא ״עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה״, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וְדוּי דְּבָרֵנוּ לְפָנֶיךָ, וּלְכַפֵּר כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ, וּלְהוֹצִיא כָּל הַצֵּרוּפִים רָעִים שֶׁנֶּחְקְקוּ עַל עַצְמוֹתֵינוּ עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתֵינוּ, וְלַהֲפֹךְ כָּל הַצֵּרוּפִים רָעִים מֵרַע לְטוֹב, שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים מֵהֶם צֵרוּפִים קְדוֹשִׁים כִּבְתְחִלָּה, עַל־יְדֵי וְדוּי דְּבָרֵנוּ לְפָנָיו, וְאָז יִתְחַבְּרוּ וְיִתְרַפְּאוּ שִׁבְרֵי עַצְמוֹתֵינוּ, וְיָשׁוּבוּ כָּל אֶחָד לִמְקוֹמָם בְּשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה

נִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאוֹרְךָ הָאֵין סוֹף:

אָנָּא יְהוָה, רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים, חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמְּךָ נִדָּח, "זְכוֹר רַחֲמֶיךָ יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה", וּרְאֵה "כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב", מַה נַּעֲשֶׂה עַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, כִּי נִשְׁאַרְנוּ יְתוֹמִים וְאֵין אָב, וְאֵין מִי יַעֲמֹד בַּעֲדֵנוּ, אָבַד חָסִיד מִן הָאָרֶץ, וְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְחַכְמֵי הַדּוֹר שֶׁהָיָה לָהֶם כָּל הַכֹּחַ הַזֶּה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְפָנֶיךָ, וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה, הֲלֹא נִסְתַּלְּקוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאַרְנוּ רֵיקִים וַחֲסֵרִים מִכָּל טוּב, וְנִשְׁאַרְנוּ כַּתֹּרֶן בְּרֹאשׁ הָהָר, וְכַנֵּס עַל הַגִּבְעָה. וְאִם אָמְנָם, בְּוַדַּאי אֵין דּוֹר יָתוֹם, וּבְוַדַּאי יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים גַּם בַּדּוֹר הַזֶּה, אַךְ הֵם בְּהֶעְלֵם וּבְהֶסְתֵּר מֵעֵינֵינוּ, וְאֵין אָנוּ זוֹכִים לֵידַע מֵהֶם וּלְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, לְהֵיכָן נִפְנֶה לְבַקֵּשׁ תְּרוּפָה וּצְרִי לְמַכָּתֵינוּ, וְאֵיזֶה אֵיפֹה הָרוֹפֵא נְפָשׁוֹת לַחֲבֹשׁ וּלְרַפְּאוֹת מַכּוֹתֵינוּ וּכְאֵבֵנוּ הָאֲנוּשָׁה מְאֹד, אוֹי לָנוּ כִּי שַׁדַּדְנוּ, "וְנָמֵס כָּל לֵב וְכָשְׁלוּ כָּל בִּרְכַּיִם" בְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְנִלְקַח מִמֶּנּוּ מַחְמַד עֵינֵינוּ, מֵשִׁיב נַפְשֵׁנוּ, חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ, תִּפְאֶרֶת רֹאשֵׁנוּ, גְּאוֹן עֻזֵּנוּ, נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ, קְדֻשָּׁתֵנוּ וְטָהֳרָתֵנוּ, הֵן הֵמָּה צַדִּיקֵי אֱמֶת קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן, אֲשֶׁר נִסְתַּלְּקוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, סָעוּ הֵמָּה לִמְנוּחוֹת, עָזְבוּ אוֹתָנוּ לַאֲנָחוֹת. וּרְאֵה אֶת עַמְּךָ מְרוּדִים מְאֹד בְּתַכְלִית הַיְרִידָה.

וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים אֱמֶת, בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, וְאַתָּה יוֹדֵעַ צְפוּן לְבָבֵנוּ, וְעִצָּם תְּשׁוּקָתֵנוּ, וּתְשׁוּקַת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשָׁם, לִמְצֹא מָזוֹר

וּתְרוּפָה לְמַכָּתָם, כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ, כְּלָם כְּאֶחָד תְּאֵבִים וּמְשֻׁתּוֹקְקִים וּמְצַפִּים וּמְחַכִּים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת, לְמַעַן יָשִׁיב אוֹתָם מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם וְיִתֵּן פִּשְׁעֵיהֶם, וְיוֹרֶה לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵלֵךְ בָּהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה.

וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשׁוֹנִים, אֲשֶׁר מֵעוֹלָם הָיוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקֵי אֱמֶת רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר נָשְׂאוּ אוֹתָם בְּחֵיקָם "כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק", עַד אֲשֶׁר חוֹרוּ אוֹתָם דַּרְכֵי יְהוָה וְקֵרְבוּ אוֹתָם אֵלֶיךָ, וְעַתָּה לָמָּה זָנַחְתָּ אוֹתָנוּ, וְהִכְּיתָ אוֹתָנוּ "מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְתוּבָה בַּתּוֹרָה", 'זוֹ מִיתַת הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר הִיא קָשָׁה מֵחָרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ', "וְלָמָּה תִּהְיֶה עֲדַת יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה", וַאֲנַן יַתְמֵי דְיַתְמֵי, עוֹלָלִים לֹא רָאוּ אוֹר, מְלֵכְלָכִים בְּכָל מִינֵי שְׁטוּתִים, מְלֵאִים חֵטְא וְעָוֹן וָפֶשַׁע, מַה נַּעֲשֶׂה וּמַה נִּפְעָל, וּלְהֵיכָן נֵלֵךְ וּנְשׁוֹטֵט לְבַקֵּשׁ תְּרוּפָה וְתַחְבּוּלָה וְעֵצָה, לָצֵאת מִכְּסִילוּת דַּעְתֵּנוּ וְרֹעַ לְבָבֵנוּ וְכִעוּר מַעֲשֵׂינוּ:

אָנָּא יְהוָה, תֵּן לָנוּ חֲנִינָה וְלֹא נֹאבַד, בַּקֵּשׁ צֹאן אוֹבְדוֹת, צֹאן נִדָּח וְאֵין מְקַבֵּץ, קָרֵב אַתָּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, כִּי בֶּאֱמֶת לִפְּי דַּעְתִּי, יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי, כִּי בְּוַדַּאי לֹא הָיָה רָאוּי לְקָרְבֵנִי לְפִי מַעֲשַׂי הַמְכֹעָרִים וּפְעֻלּוֹתַי הַמְגֻנּוֹת וּמַחְשְׁבוֹתַי הַמְעֻרְבָּבוֹת, וְכָל מַעֲשַׂי הָרָעִים שָׁנִיתִי וְשִׁלַּשְׁתִּי עֲלֵיהֶם עַד אֵין מִסְפָּר, וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הִבְטַחְתִּיךָ וְקִבַּלְתִּי עָלַי שֶׁלֹּא אָשׁוּב עוֹד לְאִוַּלְתִּי, וְשֶׁלֹּא אַכְעִיסְךָ עוֹד לְעוֹלָם, וְלֹא יָכֹלְתִּי לַעֲמֹד בְּהַבְטָחָתִי אֲפִלּוּ זְמַן מֻעָט, וּמִהֲרָתִי לְקַלְקֵל אֶת מַעֲשַׂי כַּמָּה

וְכַמָּה פְּעָמִים עַד אֵין מִסְפָּר, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתִּי לָבוֹא לְפָנֶיךָ, לְבַקֵּשׁ וּלְרַצּוֹת וּלְפַיֵּם אוֹתָךְ.

אֲבָל יָדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי גָּבְהוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ, וְרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ גָּבְרוּ וְעָמְקוּ וְעָצְמוּ מְאֹד מְאֹד, לְמַעְלָה מִתְּפִיסַת דַּעְתֵּנוּ, וְאִי־אֶפְשָׁר לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג כְּלָל עַד הֵיכָן עָצְמוּ וְגָבְהוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ, "חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא תָמְנוּ, כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו" לְעוֹלָם, "תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא", 'עַד דִּכְדּוּכָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ', עַל־כֵּן עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲנִי בּוֹטֵחַ, וְעַל חֲסָדֶיךָ אֲנִי נִשָּׁעָן, כִּי גַּם אוֹתִי לֹא תַעֲזֹב בְּרַחֲמֶיךָ. וְאִם פָּגַמְתִּי מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ עַד הֵיכָן מַגִּיעִים הַפְּגָמִים שֶׁלִּי, כִּי אָנֹכִי אִי־אֶפְשָׁר לִי לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג כְּלָל חֵלֶק אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִפְּגַם עֲוֹנוֹתַי, וְגַם עֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל נֶגֶד מִי מָרַדְתִּי, וְנֶגֶד מִי חָטָאתִי, כִּי הַשָּׂגַת רוֹמְמוּתְךָ נֶעְלָמָה מִמֶּנִּי בַּעֲוֹנוֹתַי, אֲבָל אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָשִׂיתִי וּמַה שֶּׁפָּגַמְתִּי, אֵיךְ וּמָה וְכַמָּה וְנֶגֶד מִי פָּגַמְתִּי, כִּי אֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִמְּךָ כִּי אִם אַתָּה לְבַד, יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ לָעַד, וְעַל כָּל אֵלֶּה גָּבְרוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ יִצְרֵנוּ, וְאַתָּה חָפֵץ חֶסֶד, "כִּי לֹא תַחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת, כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחָיָה", וְעַד יוֹם מוֹתוֹ תְּחַכֶּה לוֹ אִם יָשׁוּב מִיָּד תְּקַבְּלוֹ:

עַל כֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, בְּלֵב נִדְכֶּה וּשְׁפַל רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁתָּחוּס וּתְרַחֵם עָלַי וְעַל כָּל חֶבְרָתֵנוּ, וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁלַח לָנוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לְתַקֵּן אוֹתָנוּ, לְהַחֲזִיר אוֹתָנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְתַקֵּן נַפְשֵׁנוּ וּלְכַפֵּר עֲוֹנוֹתֵינוּ.

וְנִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת,
וְלִרְאוֹת אוֹר פְּנֵיהֶם הַמְּאִירוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּזַכֵּנוּ
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַצִּיל נַפְשֵׁנוּ הָאֻמְלָלָה מִן הַקּוֹצִים וּמִן
הַפְּחָתִים, שֶׁהֵם הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וְעַצְבוּת וְעַצְלוּת
וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי שֶׁתְּזַכֵּנוּ לִרְאוֹת פָּנִים הַמְּאִירוֹת שֶׁל
צַדִּיקֵי אֱמֶת וּלְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל נַפְשׁוֹתֵינוּ
מִן הַמִּדּוֹת רָעוֹת הָאֵלּוּ, וְנִזְכֶּה בַּחֲסָדֶיךָ לְסַלֵּק וּלְשַׁבֵּר כָּל
הַתַּאֲוֹת מֵאִתָּנוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם תַּאֲוָה וּתְשׁוּקָה לְשׁוּם
דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי־אִם אֵלֶיךָ, וְכָל תַּאֲוָתֵנוּ וּתְשׁוּקָתֵנוּ
וְחֶפְצֵנוּ וְרָצוֹנֵנוּ יִהְיֶה רַק בְּךָ וּבַעֲבוֹדָתֶךָ, וְנִזְכֶּה לִהְיוֹת
זְרִיזִים בַּעֲבוֹדָתֶךָ בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת, וְלִהְיוֹת שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי
לֵב תָּמִיד, שֶׁלֹּא תִּפֹּל עָלֵינוּ שׁוּם עַצְלוּת וַעֲצבוּת לְעוֹלָם,
רַק נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, וְנִזְכֶּה לַעֲבֹד אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה
וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד:

וּבְכֵן תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְתֵת צְדָקָה לְצַדִּיקֵי אֱמֶת,
לְמַעַן נִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִנָּצֵל מֵחַיָּה רָעָה וּמִלְּסְטִים,
שֶׁהֵם לָשׁוֹן הָרָע וְדִבְּרִים בְּטֵלִים וְגַאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם,
וְתַעֲזֹרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, שֶׁיִּהְיֶה כָּל דִּבּוּרֵנוּ לְשִׁמְךָ
וְלַעֲבוֹדָתֶךָ, וְלֹא נְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים לְעוֹלָם, רַק כָּל דִּבּוּרֵנוּ
יִהְיֶה בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וּבִפְרָט מֵחֵטְא וְעָוֹן
הַגָּדוֹל מְאֹד שֶׁהוּא עָוֹן לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת שֶׁהוּא חָמוּר
בְּיוֹתֵר, תַּצִּיל אוֹתִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִפִּי
לְעוֹלָם שׁוּם דִּבּוּר רַע עַל שׁוּם יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּעוֹלָם, אֱלֹהַי, נְצֹר
לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה, וְתַצִּילֵנִי מִלָּשׁוֹן הָרָע
וּמֵאַבַק לְשׁוֹן הָרָע, וּמֵרְכִילוּת וּמֵאַבַק רְכִילוּת, מֵעַתָּה וְעַד

עוֹלָם. וּתְזַכֵּנִי לְמִדַּת עֲנָוָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה וְאָזְכֶּה לֵידַע שִׁפְלוּתִי בֶּאֱמֶת. וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִן הַכַּעַס, שֶׁלֹּא אֶכְעַס לְעוֹלָם עַל שׁוּם דָּבָר, וְלֹא אֶהְיֶה קַפְדָּן כְּלָל, וְלֹא יֵהָא בִּלְבִּי שׁוּם כַּעַס וְהַקְפָּדָה בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק אָזְכֶּה לְדָבְקָה בְּמִדּוֹתֶיךָ לִהְיוֹת טוֹב לַכֹּל, וּלְמַקֵּלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם.

וְהַצִּילֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִן הָעֲנִיּוּת וּמִן הַחֶסֶר, וְתַזְמִין פַּרְנָסָתֵנוּ קֹדֶם שֶׁנִּצְטָרֵךְ לָהֶם בְּרֶוַח וְלֹא בִּצְמָצוּם, בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר, בְּכָבוֹד וְלֹא בְּבִזּוּי, בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר, מִתַּחַת יָדְךָ הָרְחָבָה וְהַמְּלֵאָה, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת כָּל יְמֵי חַיַּי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

וְעַל כָּל אֵלֶּה תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְהִתְוַדּוֹת וְדוּי דְּבָרִים, לִפְנֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֹונוֹתֵינוּ וּפִשָּׁעֵינוּ, שֶׁחָטָאנוּ וְשֶׁעָוִינוּ וְשֶׁפָּשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ מִנְּעוּרֵנוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, לְמַעַן יְכַפֵּר עָלֵינוּ עַל־יְדֵי חָכְמָתוֹ וַעֲנוּתָנוּתוֹ, וְיוֹרֶה לָנוּ הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת, אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵלֵךְ בָּהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה, וְעַל־יָדוֹ תְּזַכֵּה אוֹתָנוּ לִהְיוֹת נִכְלָל בְּאֵין סוֹף, וְנִזְכֶּה לְבַטֵּל עַצְמֵנוּ בֶּאֱמֶת, עַד אֲשֶׁר נָבוֹא לְהִתְפַּשְּׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוֹת, וְנִזְכֶּה לָשׁוּב וְלַעֲלוֹת אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נֶחְצַבְנוּ מִשָּׁם, וְתִפְתַּח לָנוּ אֶת אוֹרְךָ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סוֹף, וְנִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ בְּרָצוֹא וָשׁוֹב. וּבִפְרָט בִּשְׁעַת תְּפִלָּתֵנוּ תְּזַכֵּה אוֹתָנוּ, שֶׁבְּכָל הַתְּפִלָּה נִהְיֶה דְּבוּקִים בְּךָ בֶּאֱמֶת וּבְטֵלִים אֵלֶיךָ, וּנְבַטֵּל עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי בְּעֵת הַתְּפִלָּה, שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה בְּהִתְפַּשְּׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוֹת, כִּי אֵין מַעֲצוֹר לַיהוָה לְהוֹשִׁיעַ.

וְאַף לִפְנֵי עֲבִיּנוּ וְנַשְׁמִיּוּתֵנוּ, וְתִקֵּף גְּלוּתֵינוּ בְּתַאֲוֹת הַגּוּף וּמְהוּתָיו הָרָעִים, אֲשֶׁר נִתְקַשַּׁרְנוּ בּוֹ מְאֹד כַּאֲסִירֵי עֲנִי וּבַרְזֶל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה גִּבּוֹר וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּמִמְּךָ לֹא יִפָּלֵא כָּל דָּבָר, וְאֵין דָּבָר נִמְנַע מִמֶּךָּ, וְאָנוּ בְּטוּחִים וּמְחַכִּים וּמְקַוִּים וּמְצַפִּים אֵלֶיךָ שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטֵּל לְגַמְרֵי כָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף וּמְהוּתָיו הָרָעִים, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְהִתְפַּשְּׁטוּת הַנְּשָׁמִיּוּת לְהִכָּלֵל בְּךָ בֶּאֱמֶת בְּרָצוֹא וָשׁוֹב כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר תַּאַסְפֵּנוּ אֵלֶיךָ, וְאָז תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְהִכָּלֵל בְּךָ לְעוֹלָם וָעֶד, וְלֹא יַעַכֵּב אוֹתָנוּ שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן וָפֶשַׁע, כִּי עַל הַכֹּל תִּמְחֹל וְתִסְלַח לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים.

וְתַעֲזֹר לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְבַטֵּל רְצוֹנֵנוּ מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר בָּעוֹלָם, רַק רְצוֹנֵנוּ יִהְיֶה כִּרְצוֹנְךָ תָּמִיד. וְנִזְכֶּה לָדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים, וְלֵידַע כִּי כָּל מְאֹרָעוֹתֵינוּ כֻּלָּם הֵם לְטוֹבָתֵנוּ, וּלְבָרֵךְ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד לָבוֹא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בַּיהוָה אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר". וְנִזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת לִמְקוֹמָהּ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתְךָ בָּעוֹלָם, וּלְבַטֵּל מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל מַלְכוּת וּמֶמְשֶׁלֶת כָּל הָעַכּוּ"ם מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, "וְתִמְלֹךְ אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ":

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי לְכָל הַמַּעֲלוֹת הָאֵלֶּה הָיִינוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת, וּבְכֵן תְּחָנֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְגַלּוֹת לָנוּ וּלְהַרְאוֹת לָנוּ אֶת

צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּלְזַכּוֹת אוֹתָנוּ לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, לְמַעַן תְּזַכֶּה אוֹתָנוּ עַל־יָדָם לְכָל אֲשֶׁר בִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ. וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, חַטֹּאתֵינוּ הַמְרִבִּים גָּרְמוּ לַעֲשׂוֹת מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינֵינוּ וּבֵין הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁיִּהְיוּ נֶעְלָמִים וְנִסְתָּרִים מֵעֵינֵינוּ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמוֹת וְהַסְתָּרַת צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּזַכֶּה אוֹתָנוּ וְתַעֲזֹר לָנוּ לִזְכּוֹת וּלְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, וּוִדּוּי דְּבָרִים שֶׁהִתְוַדֵּיתִי לְפָנֶיךָ, יִהְיֶה חָשׁוּב וּמְקֻבָּל וּמְרֻצֶּה לְפָנֶיךָ, כְּאִלּוּ הִתְוַדֵּיתִי לִפְנֵי הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, וְכָל הַמַּעֲלוֹת וּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וּבְטוּל תַּאֲווֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וְכָל שְׁאָר הַמַּעֲלוֹת טוֹבוֹת, שֶׁהָיִינוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, הֵן מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ וְהֵן מַה שֶּׁלֹּא הִזְכַּרְנוּ לְפָנֶיךָ, עַל הַכֹּל תַּעֲזֹר לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, כִּי אַתָּה אָבִינוּ, וְאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי־אִם עָלֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, כִּי גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁרְצוֹנִי וְכִסְפִּי חָזָק מְאֹד לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת, אַךְ בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים אֵינִי זוֹכֶה לָדַעַת מִי הוּא וְאֵיפֹה הוּא, מִי יִתֵּן יָדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ, הָיִיתִי מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת לָבוֹא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, "מִסַּפֵּר צְעָדַי אַגִּידֵנוּ":

מָלֵא רַחֲמִים, "רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי, וְרְאֵה עָנְיִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וְרֹאשׁ, שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג", כִּי אֵין לִי לְמִי לִפְנוֹת לְהִוָּשַׁע, רַק לְךָ לְבַד עֵינַי תְּלוּיוֹת. חוּם וַחֲמֹל נָא עָלַי, וְסְלַח נָא וּמְחַל נָא וְכַפֵּר נָא עַל חַטָּאַי וַעֲוֹנַי וּפְשָׁעַי הַמְרֻבִּים. לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת כִּי

מָרַדְנוּ בוֹ, "לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא, כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא".

וְעָזְרֵנוּ וְזַכֵּנוּ וְתִתֶּן לָנוּ בְּמַתְּנַת חִנָּם וְנִדְבַת חֶסֶד כָּל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, וְאִם שָׁגִיתִי בִּלְשׁוֹנִי אַתָּה יְהוָה תְּכַפֵּר בַּעֲדִי. וּתְזַכֵּנוּ גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה לִטְעֹם מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְבַּטֵּל אֵלֶיךָ, וְלָדַעַת שֶׁכָּל מְאֹרָעוֹתֵינוּ הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ, כִּי טוֹב יְהוָה לַכֹּל. וּתְזַכֵּנוּ לְגַלּוֹת מַלְכוּתְךָ בָּעוֹלָם, "לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד, וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי":

ה

אַתָּה נִגְלֵיתָ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל עַם קָדְשֶׁךָ לְדַבֵּר עִמָּם, בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלֵיתָ, וּבְקוֹל שׁוֹפָר עֲלֵיהֶם הוֹפָעְתָּ, בִּהְגָּלוֹתְךָ מַלְכֵּנוּ עַל הַר סִינַי, לְלַמֵּד לְעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת. וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְקַיֵּם מִצְוֹתֶיךָ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל כֹּחִי, וְכָל מֵינֵי כֹּחַ שֶׁנִּמְצָא בִּי בְּרַמַ"ח אֲבָרַי וּשְׁסָ"ה גִּידַי, בְּבָשָׂר וּגְידִין וַעֲצָמוֹת וְעוֹרְקִים בַּחֵלֶב וּבַדָּם, וְכָל הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ בְּמֹחַ שֶׁבְּרֹאשׁ, וּבְמֹחַ שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַגּוּף, וְכָל הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ בַּחֲמִשָּׁה חוּשִׁים, וְכָל שְׁאָר מֵינֵי כֹּחוֹת, כֻּלָּם יִכְלְלוּ בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, שֶׁאֶזְכֶּה לְהוֹצִיא הַקּוֹל וְהַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּכֹחַ גָּדוֹל, וְאֶזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה קוֹלִי נִשְׁמָע כְּמוֹ רַעַם

גְּבוּרוֹתֶיךָ, וְהַקּוֹל הַזֶּה יְעוֹרֵר כַּוָּנַת לִבִּי, שֶׁלִּבִּי יִהְיֶה שׁוֹמֵעַ וּמֵבִין הֵיטֵב מַה שֶּׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנַת הַלֵּב.

וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי יִרְאַת שָׁמַיִם יִרְאַת הָרוֹמְמוּת, וְאֶהְיֶה נִשְׁמָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי שׁוּם יִרְאָה חִיצוֹנָה כְּלָל, שֶׁלֹּא אִירָא וְלֹא אֶפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, לֹא מִשַּׂר וְאָדוֹן וְלֹא מִשּׁוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא מֵחַיָּה רָעָה וְלִסְטִים, וְלֹא מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִהְיֶה לִי שׁוּם פַּחַד וְיִרְאָה חִיצוֹנָה כְּלָל, כִּי־אִם מִמְּךָ לְבַד אִירָא וְאֶפְחַד תָּמִיד, וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְיִרְאָה עִלָּאָה יִרְאַת הָרוֹמְמוּת:

וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים לְפַנּוֹת אֶת מֹחִי וּמַחֲשַׁבְתִּי מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁלֹּא אֲטַמְטֵם אֶת מֹחִי וּמַחֲשַׁבְתִּי בְּתַאֲוֹת וְהִרְהוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא אַחְמִיץ אֶת מֹחִי וּמַחֲשַׁבְתִּי בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְתַאֲוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא אֲהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי שׁוּם הִרְהוּר וּמַחֲשֶׁבֶת חוּץ בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק יִהְיֶה מֹחִי וּמַחֲשַׁבְתִּי נָקִי וְזַךְ וָצַח, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּמַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה כְּלָל, וְתִתֶּן לִי כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְהִרְהוּרִים, הַבָּאִים עָלַי לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי, שֶׁלֹּא אֶתֵּן לָהֶם שׁוּם מָקוֹם לְכָנֵס בְּמֹחִי כְּלָל, וְאֶזְכֶּה לִגְעֹר בָּהֶם, וְלָרִיב עִמָּהֶם לְגָרְשָׁם מֵעָלַי וּמֵעַל גְּבוּלִי, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם כֹּחַ לְכָנֵס בְּדַעְתִּי כְּלָל, וְאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשַׁבְתִּי תָּמִיד:

אָנָּא יְהוָה, רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים, טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל, אַתָּה

יָדַעְתָּ אֶת גֹּדֶל עֶצֶם הַפְּגָם הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, הַנּוֹגֵעַ בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים מְאֹד, עַל־יְדֵי כָּל מַחֲשָׁבָה רָעָה, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן עַל־יְדֵי הִרְהוּר רָע, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא פּוֹגֵם וּמְקַלְקֵל מְאֹד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹקֵר אֶת הָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, מִמְּקוֹר הַחַיִּים, עַד אֲשֶׁר קָשֶׁה לוֹ עוֹד לָשׁוּב וּלְהַשִּׂיג אַרְחוֹת חַיִּים, וְכָל שְׁאָר הַפְּגָמִים הָעֲצוּמִים וְהַנּוֹרָאִים עַד גָּבְהֵי מְרוֹמִים, הַנּוֹגְעִים בִּמְקוֹם שֶׁנּוֹגְעִים, שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי כָּל מַחֲשָׁבָה רָעָה וְהִרְהוּר הַנִּכְנָס בַּמֹּחַ, חַס וְשָׁלוֹם, וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת גֹּדֶל עֶצֶם הַהִתְגַּבְּרוּת שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלֵינוּ בְּכָל פַּעַם, לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתֵּנוּ בְּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים. וּבַעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים לֹא נִזְהַרְתִּי לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, עַד אֲשֶׁר פָּגַמְתִּי אֶת מֹחִי מְאֹד, עַל־יְדֵי מַחְשְׁבוֹתַי הָרָעוֹת שֶׁהִכְנַסְתִּי בְּמֹחִי, עַד שֶׁכָּל מֹחִי הוּא מָלֵא מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְעָבַרְתִּי עַל אִסּוּר חָמֵץ, שֶׁהָיִיתִי מַחְמִיץ אֶת מֹחִי בְּתַאֲוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים וּבְכָל מִינֵי שְׁטוּתִים, וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא הָיִיתִי מִתְגַּבֵּר עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, אַף גַּם נָתַתִּי לָהֶם כֹּחַ לִכְנוֹס בְּמֹחִי, וְלֹא הִשְׁתַּדַּלְתִּי לְגָרְשָׁם כְּלָל, וְלֹא קַיַּמְתִּי עֲצוּתֵיךְ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר גָּלִיתָ לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, לְגָרְשָׁם מִמֶּנִּי בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, וְלֹא שָׁמַעְתִּי לְקוֹל מוֹרַי, אוֹי לִי, וַי לִי, עַל הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בִּבְלִבּוּל הַדַּעַת וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת. "טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בִמְעַמַּקֵּי מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפַתְנִי". וְכָל דַּעְתִּי וּמֹחִי נִתְעָרְבֵב כָּל־כָּךְ בְּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וּבִלְבּוּלִים, עַד אֲשֶׁר אַפִּלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי חָפֵץ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם וְלִבְרֹחַ מֵהֶם, קָשֶׁה עָלַי מְאֹד.

"יְהוָה אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ לְאַוַּלְתִּי, וְאַשְׁמוֹתַי מִמְּךָ לֹא

נִכְחָדוּ״, הֵן עַל כָּל אֵלֶּה בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, בְּקִידָה וּבְכִרְיָעָה וּבְהִשְׁתַּחֲוָיָה, בִּתְחִנָּה וּבַקָּשָׁה, כְּעָנִי בַּפֶּתַח, נֶאֱנָח וְנִדְכֶּה, שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ מַתְּנַת חִנָּם וְנִדְבַת חֶסֶד, שֶׁתְּחָנֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים וַחֲסָדֶיךָ הַנִּפְלָאִים, וְתוֹצִיאֵנִי מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, וְתַעֲזֹר לִי מֵהַיּוֹם לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשַׁבְתִּי תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צוֹפָה בְּעֶלְבּוֹן אֲנוּחִים, תִּיקַר נָא נַפְשִׁי חֲאֻמְלָלָה בְּעֵינֶיךָ, וַחֲמֹל עָלַי בְּחֶמְלָתֶךָ וַחֲנִינוֹתֶיךָ, וְעָזְרֵנִי וְסַיְּעֵנִי וְחַזְּקֵנִי וְאַמְּצֵנִי, וְקַדְּשֵׁנִי בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיִּוּמְשֵׁךְ עָלַי קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה מֵאִתְּךָ, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה מֵעַתָּה לִשְׁמֹר עַצְמִי, שֶׁלֹּא אַנִּיחַ לִכְנֹס כְּלָל לְתוֹךְ מַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת חוּץ שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא שׁוּם בִּלְבּוּל הַדַּעַת, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא אַהֲרְהֵר בְּשׁוּם הִרְהוּר בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק מַחֲשַׁבְתִּי תִּהְיֶה קְדוֹשָׁה תָּמִיד, זַכָּה וּנְקִיָּה מִכָּל סִיג וּפְסֹלֶת:

וּבְכֵן תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַאֲמִין בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת, וְלֹא יִכְנֹס בְּמַחֲשַׁבְתִּי וְדַעְתִּי שׁוּם הִרְהוּר וּמַחֲשָׁבָה כְּלָל עַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, רַק אֶזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְלֹא יִהְיֶה לִי שׁוּם הִרְהוּר וְקֻשְׁיָא עֲלֵיהֶם וְעַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם כְּלָל:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִם אָמְנָם פָּגַמְתִּי בְּטִפֵּי מוֹחִי, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אֵינִי רָאוּי וּכְדַאי לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְלִזְכוֹת לְהַאֲמִין בָּהֶם בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה בָּאִים עָלַי מַחְשָׁבוֹת חוּץ וְהִרְהוּרִים לְהַרְהֵר אַחֲרֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם:

אָנָּא יְהוָה, אַל תַּעֲשֶׂה עִמִּי כַּחֲטָאַי, וְאַל תְּדִינֵנִי כְּמִפְעָלַי,

וַעֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְלֹא לְמַעֲנִי, וּמַלֵּא בַּקָּשָׁתִי בְּרַחֲמִים, וְזַכֵּנִי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּלְבִּי שׁוּם קְשִׁיָּא וְהִרְהוּר כְּלָל עַל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת וְעַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם, רַק אֶזְכֶּה לְהַאֲמִין בָּהֶם תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. וַחֲמֹל עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְזַכֵּנִי לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וּלְהַשִּׂיג אֹרְחוֹת חַיִּים, וּבַמָּקוֹם שֶׁקִּלְקַלְתִּי שָׁם אֶתְתַּקֵּן. וְתָשִׁיב אוֹתִי בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים מְמָוֶת לְחַיִּים, מֵחָמֵץ לְמַצָּה, מִיִּרְאָה רָעָה לְיִרְאָה טוֹבָה, מִקּוֹל פָּגוּם מֵחָכְמָה פְּגוּמָה לְקוֹל טוֹב לְחָכְמָה טוֹבָה, "תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר".

אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם חוֹתֶךָ חַיִּים לְכָל חַי, אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ, וְגָאֳלֵנוּ מִמָּוֶת, פְּדֵנוּ מִשַּׁחַת, וְהַצֵּל אוֹתִי וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִכָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְהִרְהוּרִים שֶׁהֵם נִקְרָאִים סִטְרָא דִּמְוֹתָא, וְחָנֵּנִי מֵאִתְּךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתֵן לִי חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים אֲרוּכִים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת הַמִּחְיָן שֶׁלִּי הַנִּקְרָאִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

וְזַכֵּנִי לְאַהֲבָה אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל בֶּאֱמֶת, אַהֲבַת הַמִּישׁוֹר, וְיַחֵד לְבָבִי לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. וְתַצִּיל אוֹתִי מִיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת, שֶׁלֹּא אֶתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם כִּי־אִם מִמְּךָ לְבַד אִירָא וְאֶפְחַד תָּמִיד, לְבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי, לְבִלְתִּי אֶחֱטָא לְעוֹלָם.

וְעָזְרֵנִי לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל כֹּחִי, שֶׁאַכְנִים כָּל כֹּחִי בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְאוֹצִיא אֶת הַקּוֹל וְהַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה

בְּכֹחַ גָּדוֹל, עַד שֶׁיִּהְיֶה קוֹלִי פּוֹגֵעַ בְּמֹחִי, וְיִהְיֶה נִשְׁמָע לִלְבִּי כְּמוֹ קוֹל רְעָמִים, עַד שֶׁהַלֵּב יִשְׁמַע הֵיטֵב דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה וְיִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְיִהְיוּ נַעֲשִׂים מִקּוֹלִי וְדִבּוּרִי בְּחִינַת רְעָמִים. וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי יִרְאַת שָׁמַיִם בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁיִּהְיוּ דִּבְרֵי נִשְׁמָעִים לַבְּרִיּוֹת לַעֲבוֹדָתְךָ וּלְיִרְאָתְךָ. וְקוֹל תְּפִלָּתֵנוּ יַעֲלֶה לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן, כְּמוֹ שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד עַל הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "קוֹל יְהוָה עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים, קוֹל יְהוָה בַּכֹּחַ". וְזַכֵּנִי שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט עַקְמִימִיּוּת שֶׁבִּלִבִּי, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּלִבִּי שׁוּם עַקְמִימִיּוּת וְעִקְּשׁוּת כְּלָל, "לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רַע לֹא אֵדָע", רַק אֶזְכֶּה לְיֹשֶׁר לֵבָב בֶּאֱמֶת, שֶׁיִּהְיֶה לִבִּי יָשָׁר עִם יְהוָה תָּמִיד:

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּעַזְרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת בַּעֲבוֹדָתְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "עִבְדוּ אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה", וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת, שֶׁיִּהְיֶה לִי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁאָגִיל וְאָשְׂמַח מְאֹד בְּשָׁעַת עֲשִׂיַּת כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, בַּמָּה שֶׁזָּכִיתִי בְּרַחֲמֶיךָ לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה, וְכָל שִׂמְחָתִי יִהְיֶה רַק הַמִּצְוָה לְבַד, לֹא בִּשְׁבִיל שָׂכָר עוֹלָם הַבָּא, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּדַעְתִּי, חַס וְשָׁלוֹם, פְּנִיּוֹת שֶׁל שְׁטוּת בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל עִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וְיִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלִּי בְּהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, עַד שֶׁלֹּא אֶרְצֶה שׁוּם

שֶׁכַּר עוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִיל הַמִּצְוָה, רַק שֶׁכָּל שְׂכָרִי יִהְיֶה שֶׁתְּזַכֵּנִי לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אַחֶרֶת בִּשְׁכַר מִצְוָה זֹאת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה'.

וְאָזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּךָ עַל־יְדֵי מִצְוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵם אַחְדוּתֶךָ, וְיִקַּיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו", "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו", שֶׁאַתָּה תִּשְׂמַח בָּנוּ עַל־יְדֵי שֶׁתְּזַכֵּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעֵינֶיךָ, וַאֲנַחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ. וְתַעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַמְשִׁיךְ חִיּוּת וְשֶׂפַע טוֹבָה וּבְרָכָה עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת מִצְוֹתֵינוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, לְרַמַ"ח אֵיבָרֵינוּ וּשְׁסָ"ה גִּידֵנוּ, וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּלְכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, וְכָל הַשְּׁלֹשָׁה קוֹמוֹת, חֵן קוֹמַת עוֹלָם, חֵן קוֹמַת שָׁנָה, חֵן קוֹמַת נֶפֶשׁ, כֻּלָּם יִתְבָּרְכוּ וְיִקַּבְּלוּ חַיִּים וְטוֹבָה וּבְרָכָה וּקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, עַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹתֵינוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה:

וְתַעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁנּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּר כָּל הָעוֹלָם, וּלְמַלֹּאת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם, וְכָל מִינֵי גְּזֵרוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ עַל הָעוֹלָם, כֻּלָּם נִזְכֶּה לְבַטֵּל עַל־יְדֵי תְּפִלָּתֵנוּ, וְנִזְכֶּה לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר־דִּין אוֹ לְאַחַר גְּזַר־דִּין, וְתְזַכֵּנוּ לֵידַע אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ, וּלְהַלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתֵנוּ בְּסִפּוּרֵי דְּבָרִים בִּזְמַן שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ, וְאִם אָמְנָם בָּעֵת הַזֹּאת אָנוּ רְחוֹקִים מְאֹד מִדַּעַת וְהַשָּׂגָה זֹאת, עִם־כָּל־זֶה בְּיָדְךָ הַכֹּל וּמִמְּךָ לֹא יִבָּצֵר כָּל דָּבָר, "אַתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי, חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנִי", וְתַעֲזְרֵנִי וּתְזַכֵּנִי לְהַגִּיעַ וְלָבוֹא לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנֶיךָ, קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְשַׂמַּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ, וְטַהֵר לִבֵּנוּ

לַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב זוּ תְּפִלָּה, לִזְכּוֹת לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל כֹּחִי בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתֶיךָ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, "יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוָה, וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיהוָה תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ, כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה, יְהוָה מִי כָמוֹךָ, מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ, וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ, אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן אָמֵן":

ו

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּרַחֲמֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, וְחוּס וַחֲמֹל נָא עָלַי וְעַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה, הַצְּמֵאָה וְהָרְעֵבָה וְהַתְּאֵבָה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְעָזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, עַל כָּל חַטֹּאתַי וַעֲוֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי, וְזַכֵּנִי שֶׁאֶהְיֶה בִּכְלַל הַבָּא לְטַהֵר, וְאַתָּה תְּסַיְּעֵנִי מִן הַשָּׁמַיִם לְטַהֲרֵנִי מֵעֲוֹנוֹתַי, שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי.

מָלֵא רַחֲמִים, חוּסָה נָא עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּרְאֵה דַּלּוּתִי וְשִׁפְלוּתִי, וְעַל מַה שֶּׁוּא בְּרָאתַנִי, כִּי עַתָּה אֵין אֲנִי נֶחְשָׁב בְּשֵׁם בְּרִיָּה כְּלָל, וּכְאִלּוּ עֲדַיִן אֵין לִי שׁוּם הֲוָיָה בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי טוֹב לִי שֶׁלֹּא נִבְרֵאתִי, מֵאַחַר שֶׁהַרְעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי, וּבְכֵן בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי, שֶׁתַּעֲזְרֵנִי בְּכֹחַ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל אֶהְיֶה, אֲשֶׁר בּוֹ נִקְרֵאתָ בְּעֵת שֶׁהִתְחַלְתָּ לִגְאֹל אֶת בָּנֶיךָ מִמִּצְרַיִם, לַעֲשׂוֹת אוֹתָם לְךָ לְעָם, וְלַהֲשִׁיבָם אֵלֶיךָ מִטֻּמְאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְמֹשֶׁה בַּסְּנֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם", וּבְכֵן בְּכֹחַ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים,

שֶׁאַתְחִיל לְהָכִין עַצְמִי שֶׁיִּהְיֶה לִי הַוָּיָה בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי שֶׁתְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, שֶׁאֶזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ כְּאֵב חַטָּאַי וַעֲוֹנוֹתַי הַמְּרֻבִּים, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ.

וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת מִן הַנֶּעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים, שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים, וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם, וְעַל כָּל מִינֵי בְּזִיּוֹנוֹת וְחֶרּוּפִים וְגִדּוּפִים שֶׁאֶשְׁמַע מֵאֵיזֶה אָדָם שֶׁיְּבַזֶּה אוֹתִי, אֶדֹם וְאֶשְׁתֹּק לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "דֹּם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ. וְאֶהְיֶה כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שׁוֹמֵעַ וְאֵין בְּפִיו תּוֹכָחוֹת, כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו", כִּי בֶּאֱמֶת יָדַעְתִּי יְהוָה, כִּי כָּל מִינֵי בְּזִיּוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם מַסְפִּיקִים לִי, לְפִי גֹּדֶל חַטָּאַי הַמְּרֻבִּים, כִּי אֲנִי נִבְזֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִכָּל מִינֵי בְּזִיּוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, מַה שֶּׁהַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר, כִּי בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים פָּגַמְתִּי בִּכְבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, וְלֹא כִּבַּדְתִּי אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל, וּבָזִיתִי אֶת נַפְשִׁי מְאֹד עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתַי, וְנָתַתִּי תִּקְוָה לְהָדֹם שֶׁבְּחָלָל הַשְּׁמָאלִי שֶׁבַּלֵּב, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי חוֹבָה עָלַי לְסַבֵּל בְּזִיּוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, לָכֵן עָזְרֵנִי יְהוָה אֱלֹהַי, שֶׁלֹּא אָשִׁיב דָּבָר לְמְחָרְפַי וּלְמְבַזַּי נַפְשִׁי, לְמַעַן יִהְיֶה לִי לְכַפָּרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי:

יְהוָה אֱלֹהַי, נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד כִּי אֲנִי רָחוֹק מְאֹד מִתְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, כִּי עֲוֹנוֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי וּבִלְבְּלוּ אֶת דַּעְתִּי, עַד שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ כְּלָל אֵיךְ לָשׁוּב אֵלֶיךָ, וְהַדַּעַת נִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנִּי וְלִבִּי עֲזָבָנִי, וַאֲנִי הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם נָע וָנָד, בְּלֹא דַּעַת וּבְלֹא לֵב:

יְהוָה ״אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ לְאִוַּלְתִּי, וְאַשְׁמוֹתַי מִמְּךָ לֹא נִכְחָדוּ״, וְעַתָּה אָבִי, אָבִי, מָלֵא רַחֲמִים, מָה אֶעֱשֶׂה, אָנָּא אָנוּם לְעֶזְרָה, וְאֵיךְ אֲבַקֵּשׁ תְּרוּפָה וְתַחְבּוּלָה וְעֵצָה לְהִמָּלֵט עַל נַפְשִׁי, לְהַצִּיל נַפְשִׁי מִנִּי שָׁחַת, ״אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי״, עֶזְרִי עֶזְרֵנִי, חָנֵּנִי חָנֵּנִי, הוֹשִׁיעֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, וְהוֹפִיעָה עָלַי מִמְּעוֹן קָדְשָׁתְךָ רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהִטָּהֵר בֶּאֱמֶת, וְלָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָדֹם וְאֶשְׁתֹּק לְמִחֲרְפִּי וְלִמְבַזֵּי נַפְשִׁי, וְאֶזְכֶּה לְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״דֹּם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ״, וְלִסְבֹּל בִּזְיוֹנוֹת וּבוּשׁוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים עַל עֲוֹנוֹתַי, וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה:

וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת כָּל יָמַי בִּתְשׁוּבָה תָּמִיד, כִּי ״מִי יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי״, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לְבָבֵנוּ, כִּי חֵלֶב מְעֻרְפָּב בִּפְסֹלֶת וּבִפְנִיּוֹת הַרְבֵּה, וְאַפְלוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מִתְוַדֶּה וְאוֹמֵר: חָטָאתִי לְפָנֶיךָ, גַּם אָז בָּאִים בִּלְבָבִי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּפְנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לִי לְדַבֵּר דִּבּוּר אֶחָד בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, וְאַפְלוּ לְהִתְוַדּוֹת עַל חַטֹּאתַי מַה שֶּׁחָטָאתִי וּפָשַׁעְתִּי בֶּאֱמֶת לְפָנֶיךָ, גַּם זֶה נִמְנָע מִמֶּנִּי.

עַל כֵּן זַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִהְיוֹת בִּתְשׁוּבָה תָּמִיד, שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, וְאֶזְכֶּה לְתַקֵּן בְּכָל פַּעַם פְּגַם תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תְּשׁוּבָה עִלָּאָה בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, וְאָז תִּפְתַּח אֶת לִבִּי וְדַעְתִּי לָדַעַת אֶת שִׁמְךָ, וְאָז אֵדַע בֶּאֱמֶת כִּי עַדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּפְי עֹצֶם גְּדֻלָּתְךָ וְרוֹמְמוּתְךָ, שֶׁתְּזַכֵּנִי לְהַשִּׂיג אָז,

וְאָז תְּזַכֵּנִי בֶּאֱמֶת לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּכָל פַּעַם עַל הַשָּׁגָה הָרִאשׁוֹנָה, עַל שֶׁהָיִיתִי מְגַשֵּׁם אֶת רוֹמְמוּת אֱלָהוּתְךָ, לְפִי עָצְמָם רוֹמְמוּתְךָ שֶׁאֶזְכֶּה לְהַשִּׂיג אַחַר־כָּךְ בְּכָל פַּעַם, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת כָּל יָמַי בִּתְשׁוּבָה תָּמִיד, עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר תַּאַסְפֵּנִי אֵלֶיךָ.

וּתְזַכֵּנִי לָעוֹלָם הַבָּא, לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה. וְזַכֵּנִי לִזְבֹּחַ אֶת יִצְרִי, וְאֶזְכֶּה לְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "זוֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי", שֶׁאֶזְכֶּה לְכַבֵּד אוֹתְךָ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶהְיֶה בּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד בֶּאֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לְמַעֵט בְּכָבוֹד עַצְמִי וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי מִכְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל, וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִכְבוֹד אֱלֹהִים, שֶׁאֶזְכֶּה לְכָבוֹד דִּקְדֻשָּׁה לְמַעַנְךָ לְבַד, וְלֹא אֶהֱנֶה מִן הַכָּבוֹד כְּלָל לְמַעֲנִי, וְלֹא אֶשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַכָּבוֹד כִּי־אִם לְשִׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְעָזְרֵנִי שֶׁלֹּא יִשְׁאַל וְלֹא יַחְקֹר שׁוּם בְּרִיָּה עַל כְּבוֹדִי:

וְעָזְרֵנִי יְהוָה אֱלֹהַי, לִהְיוֹת תַּקִּיף וְאַמִּיץ וְחָזָק בַּעֲבוֹדָתְךָ תָּמִיד, וְאַל תַּנִּיחֵנִי לִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם לָעוֹלָם, "אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי". וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת עָיֵיל וְנָפִיק, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה, בָּקִי בְּרָצוֹא בָּקִי בְּשׁוֹב, בָּקִי בְּעָיֵיל בָּקִי בְּנָפִיק, וּבְכָל מָקוֹם אוּכַל לִמְצֹא אוֹתְךָ בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם, שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ". וְאֶזְכֶּה לֶאֱחֹז בְּךָ וּלְהִתְדַּבֵּק בְּךָ תָּמִיד. וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי":

אָנָּא יְהוָה, יֶחֱמּוּ וְיִכְמְרוּ מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ וַחֲנִינוֹתֶיךָ עָלַי,
וְיַעֲלֶה וְיָבֹא זִכְרוֹנִי לְפָנֶיךָ לְטוֹבָה, וְרַחֵם עָלַי
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְאַל תַּנִּיחֵנִי וְאַל תִּטְּשֵׁנִי לְהִשְׁתַּקֵּעַ, חַס
וְשָׁלוֹם, בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת הַנִּמּוֹכִים וְהַשְּׁפָלִים אֲשֶׁר בָּאתִי עַד
הֵנָּה, "אַל תַּעַזְבֵנִי יְהוָה אֱלֹהַי וְאַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי, אַל תִּבְלָעֵנִי
מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ". חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וּמֵעַפַר
דַּלּוּתִי וּמֵעָצֵם שִׁפְלוּתִי תְּרוֹמְמֵנִי, וְיִקַּיֵם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב:
"אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה", וְהַיְרִידָה
יְהֵיָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה. חוּם וַחֲמֹל עָלַי, וּשְׁלַח יְשׁוּעָתְךָ
וְתִתְמְכֵנִי בִּימִין צִדְקֶךָ, וְתִסְעָדֵנִי בְּעֹצֶם חֶמְלָתֶךָ, וְתִהְיֶה
תָּמִיד עִמִּי, וְתִתֶּן לִי כֹּחַ וְשֵׂכֶל לֶאֱחֹז בְּךָ תָּמִיד, וְאַל תַּנִּיחֵנִי
לִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם, לָעוֹלָם, וְיִקַּיֵם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "כִּי יִפּוֹל לֹא
יוּטָל כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ".

וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ, וְתוֹצִיאֵנִי וְתַעֲלֵנִי
מֵהַיּוֹם וּמֵעַתָּה, מִכָּל מִינֵי נְפִילוֹת וִירִידוֹת
וְהִתְרַחֲקוּת מִמְּךָ, שֶׁנִּתְרַחַקְתִּי עַד הֵנָּה, מֵקִים מֵעָפָר דָּל
מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן, חֲמֹל עַל דַּל וְאֶבְיוֹן כָּמוֹנִי, חָנֵּנִי
וַהֲקִימֵנִי, חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, שֶׁטָּחְתִּי אֵלֶיךָ כַּפַּי, "מִקְצֵה הָאָרֶץ
אֵלֶיךָ אֶקְרָא בַּעֲטֹף לִבִּי בְּצוּר יָרוּם מִמֶּנִּי תַנְחֵנִי".

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חוּם וַחֲמוֹל עָלַי אָבִי
שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְתִגְעַר בְּהָרוֹדְפִים וּמַפִּילִים אוֹתִי, וֶאֱמֹר
לְצָרוֹתַי דַּי, וְתֹאמַר עַד פֹּה תָּבֹא, וּמֵעַתָּה תְּרַחֵם עָלַי
וְתַעְזְרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי, וְתַתְחִיל לְהַעֲלוֹת אוֹתִי מַעֲלָה מַעֲלָה
חִישׁ קַל מְהֵרָה, וְכָל הַיְרִידוֹת יִתְהַפְּכוּ לַעֲלִיּוֹת, וְכָל
הַהִתְרַחֲקוּת יִתְהַפֵּךְ לְהִתְקָרְבוּת, כִּי אַתָּה הַחְלוֹתָ לְקָרְבֵנוּ

בְּרַחֲמֶיךָ, וְהִתְחַלְתָּ לְהַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ חֲמוֹן קְדֻשָּׁתֶךָ, וְתִקַּף חֶמְלָתֶךָ, עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־כֵּן אֵין נָאֶה לְךָ לְעָזְבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יֶהֱמוּ מֵעֶיךָ עָלֵינוּ, וְכַאֲשֶׁר הַחְלוֹתָ לְהָרְאוֹת גְּדֻלָּךְ וְטוּבְךָ עָלֵינוּ, וְנָתַתָּ לָנוּ תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאֲךָ נֶאֱמָן בֵּיתֶךָ, וְשָׁלַחְתָּ לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, צַדִּיקֵי אֱמֶת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר עַל־יָדָם נִמְסְרָה הַתּוֹרָה לָנוּ מִמֹּשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ, וּמִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, וּמִזְּקֵנִים לִזְקֵנִים וְצַדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ אֵלֵינוּ הִשְׁתַּלְשְׁלוּת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וַעֲדַיִן לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ, "הֶקִיצוֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ", כֵּן יִכְמְרוּ מֵעֶיךָ עָלֵינוּ, וְתַעֲזְרֵנִי לְקַיֵּם בֶּאֱמֶת אֶת כָּל דִּבְרֵי תוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה, חוּסָה עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְעָזְרֵנוּ לִהְיוֹת דָּבוּק בְּךָ וּבְצַדִּיקֵי אֱמֶת לְעוֹלָם וָעֶד, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא:

אָנָּא יְהוָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, זַכֵּנִי שֶׁיִּפְקְחוּ עֵינַי וְלִבִּי וְאָזְנַי, לִרְאוֹת וּלְהָבִין וְלִשְׁמֹעַ גְּדֻלָּתֶךָ וְרוֹמְמוּתֶךָ, וְלָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְחָנֵּנִי מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל, לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, וְתַעֲזְרֵנִי לֵילֵךְ בָּהֶם תָּמִיד, וְאָזְכֶּה לִהְיוֹת בִּכְלַל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, וְרוֹצֶה אַתָּה בִּתְשׁוּבָה, וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי.

וְתַעֲזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, לִתְשׁוּבָה עִלָּאָה, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְיַחֵד עַל־יָדִי נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה בִּנְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְיִתְתַּקֵּן וְיִשְׁלַם עַל־יְדֵי אָדָם הָעֶלְיוֹן לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, וְשָׁם יִהְיֶה נִכְלָל נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וּתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה, וְיִהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר

חַמָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים". כִּי מַלְכוּתְךָ בַּכֹּל מָשָׁלָה, בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְאַתָּה עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין חֵקֶר, וְאַתָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמְּךָ נִדָּח, "מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל", וְאַתָּה מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר וּמְיַחֵד שְׁנֵי הַפָּכִים יַחַד, תַּכְלִית קְצֵה הַתַּחְתּוֹן מֵעִמְקֵי שְׁאוֹל, עַד רוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, עַד תַּכְלִית קְצֵה הָעֶלְיוֹן, מִנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה עַד נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי מִי יֹאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה, עַל־כֵּן יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ גַּם עָלַי, וְתַחְתֹּר חֲתִירָה מִתַּחַת כִּסְּאֲךָ כְּבוֹדֶךָ, חוֹמֵל דַּלִּים שׁוֹמֵעַ אֶנְקַת אֲבִיוֹנִים, וְתַעֲזְרֵנִי לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, וּתְזַכֵּנִי לִהְיוֹת דָּבוּק בֶּאֱמֶת בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. "כִּי לֹא תַחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכָּיו וְחָיָה, תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם, שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתַי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ. הַשִּׂיבֵנוּ יְהוָה אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם":

ז

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתִטַּע אֱמוּנָתְךָ בְּלִבֵּנוּ, וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּךָ וּבְצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְתִהְיֶה הָאֱמוּנָה זֶה וְנִכּוֹנָה צָחָה וּנְקִיָּה, בְּלִי שׁוּם פְּגָם וּבְלִי שׁוּם בִּלְבּוּל בָּעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם כְּלָל, וְנִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁתִּהְיֶה אֱמוּנָתֵנוּ חֲזָקָה כָּל־כָּךְ, כְּאִלּוּ אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵינוּ אֱלָהוּתְךָ וְהַשְׁגָּחָתְךָ וּכְבוֹדְךָ, אֲשֶׁר מָלֵא כָּל הָעוֹלָם. וְנִהְיֶה דְּבֵקִים בְּךָ תָּמִיד בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת וּבְדֵעָה

נְכוֹנָה וּמְיֻשֶּׁבֶת בְּלִי שׁוּם תַּעֲרֻבֶת פְּסֹלֶת כְּלָל.

כִּי "אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גָּדְלְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה, אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרוֹתֶיךָ", וְגִלִּיתָ אֱלָהוּתְךָ וּמַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ, כִּי הוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִתֹּקֶף גָּלוּתָם מִתּוֹךְ כּוּר הַבַּרְזֶל, מֵעֲמֻקֵּי הַקְּלִפּוֹת, וְהוֹצֵאתָ אוֹתָנוּ מִנּוּ"ן שַׁעֲרֵי טוּמְאָה, וְהִכְנַסְתָּ אוֹתָנוּ בְּנוּ"ן שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה. וְעָשִׂיתָ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּמִצְרַיִם וְעַל יַם סוּף, וְשִׂבַּרְתָּ וְהִכְנַעְתָּ כָּל אֱלִילֵי מִצְרַיִם, וְשִׁדַּדְתָּ הַמַּעֲרֻכוֹת וְשִׁנִּיתָ הַטֶּבַע, וְעָקַרְתָּ וּבִטַּלְתָּ כָּל מִינֵי כְּפִירוֹת וְכָל מִינֵי אֱמוּנוֹת כְּזִבְיוֹת, שֶׁל פַּרְעֹה וּמִצְרַיִם, שֶׁרָצוּ שֶׁיִּשְׁתַּקְּעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּמִינֵי כְּפִירוֹת וֶאֱמוּנוֹת כְּזִבְיוֹת שֶׁלָּהֶם, אֲשֶׁר זֶה הָיָה תֹּקֶף גָּלוּתָם, וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֹא עָזַבְתָּ אוֹתָנוּ בֵּינֵיהֶם, וּמִהַרְתָּ לְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִתּוֹכָם, וְהִכְנַעְתָּ וְשִׁבַּרְתָּ וְעָקַרְתָּ כָּל מִינֵי כְּפִירוֹת שֶׁלָּהֶם, עַל־יְדֵי הַנִּסִּים וְהַמּוֹפְתִים הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁעָשִׂיתָ בָּהֶם, וְגִלִּיתָ אֱלָהוּתְךָ וַאֲדֻנוּתְךָ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, וּמֵאָז נִדְבְּקוּ יִשְׂרָאֵל בְּךָ לְעוֹלָם, וְהֶאֱמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ. כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּזַכֵּנוּ לְהַאֲמִין בְּךָ וּבְצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים תָּמִיד, בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וַחֲזָקָה וּנְכוֹנָה.

וְכַאֲשֶׁר אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת, כֵּן נִזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּךָ בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֱלָהוּתְךָ עָלֵינוּ, וְנִהְיֶה דְּבֵקִים בְּךָ תָּמִיד, וְלֹא נִפָּרֵד מִמְּךָ לְעוֹלָם אֲפִלּוּ כִּרְגַע קַלָּה, וְיִהְיֶה לָנוּ בּוּשָׁה וָפַחַד וְאֵימָה וְיִרְאָה מִמְּךָ תָּמִיד, בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, וּבִלְעָדֶיךָ לֹא נָרִים אֶת יָדֵינוּ וְאֶת רַגְלֵנוּ, לַעֲשׂוֹת שׁוּם

עֲבְדָּה בָּעוֹלָם, וּבְכָל עָסְקֵנוּ וַעֲשִׂיָּתֵנוּ אֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, בְּכֻלָּם נִהְיֶה דְּבֵקִים בְּךָ תָּמִיד, וְכֻלָּם יִהְיוּ לְשִׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְלֹא נִשְׁכַּח אוֹתְךָ לְעוֹלָם, בְּשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ, בְּשִׂבְתֵּנוּ בְּבֵיתֵנוּ וּבְלֶכְתֵּנוּ בַּדֶּרֶךְ, בְּדִבּוּרֵנוּ וּבְשִׂתִיקוּתֵנוּ, בַּעֲמִידָתֵנוּ וּבִישִׁיבָתֵנוּ, בֵּין בְּעָסְקֵנוּ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, וּבֵין בְּעָסְקֵנוּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, בְּכֻלָּם נִהְיֶה דְּבֵקִים בְּךָ וְלֹא נִשְׁכַּח אוֹתְךָ לְעוֹלָם.

וְתַעֲזְרֵנִי לְקַיֵּם בֶּאֱמֶת מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט", וְנִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֱלָהוּתְךָ עָלֵינוּ תָּמִיד, כִּי מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ, וּמַלְכוּתְךָ בַּכֹּל מָשָׁלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְהוָה, הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא".

מָלֵא רַחֲמִים חָפֵץ לְהֵיטִיב, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה לִבַּד בָּרָאתָ עוֹלָמְךָ, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, וְכָל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, אַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת, עַד אֵין שִׁיעוּר וּמִסְפָּר, כְּדֵי לְגַלּוֹת אֱלָהוּתְךָ בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְהַכִּיר אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַשָּׁפָל הַזֶּה, כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל, וְרָצִיתָ לְהֵטִיב מְטוּבְךָ לָנוּ, וּלְהַרְאוֹת לָנוּ רַחֲמָנוּתֶיךָ וַחֲנִינוּתֶיךָ, עַל־כֵּן בָּרָאתָ עוֹלָמְךָ בִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לֵידַע וּלְהַכִּיר אוֹתְךָ, וְלַחֲזוֹת בְּנֹעַם זִיוֶךָ, אֲשֶׁר זֹאת [הִיא] הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַטּוֹבוֹת, טוֹבָה הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית, וְאֵין שׁוּם טוֹבָה אַחֶרֶת בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְכָל הַנִּפִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ

וְעִמָּנוּ, וַאֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, כְּלָם הֵם רַק בִּשְׁבִיל תַּכְלִית הַטּוֹב הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לֵידַע מִמְּךָ, אֲשֶׁר זֹאת הִיא הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. עַל־כֵּן רַחֵם עָלֵינוּ אֲדוֹן כֹּל, וְתַקְבֵּעַ אֱמוּנָתְךָ בִּלְבָבֵנוּ לְעוֹלָם וָעֶד, וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ, וּתְזַכֵּנוּ לַחֲזוֹת בְּנֹעַם זִיוֶךָ.

וְתַעֲזֹר לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ תְּפִלּוֹתֵינוּ בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ, עַד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתֵינוּ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע, וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים וּמוֹפְתִים בָּעוֹלָם, וְתִשְׁמַע תְּפִלּוֹתֵינוּ תָּמִיד.

וּתְזַכֵּנוּ לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת, וְנָתַתָּ אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם, וּמִיּוֹם אֲשֶׁר סַרְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ, וּפָגַמְנוּ בֶּאֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ, עַד אֲשֶׁר אָרַךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת. עַל־כֵּן חוּס וַחֲמֹל נָא עָלֵינוּ, וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל מִינֵי כְּפִירוֹת וּבִלְבּוּלִים, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ בִּלְבָבֵנוּ וּבְלֵב כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם. וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין בִּנְפֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מֵעוֹלָם, וַאֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה עִמָּנוּ עֲדַיִן בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וְלֹא נִכָּשֵׁל שׁוּם נֵס בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, חַס וְשָׁלוֹם, רַק נֵדַע וְנַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֵאִתְּךָ לְבַד, עַל־יְדֵי הַשְׁגָּחָתְךָ, אֲשֶׁר אַתָּה מַשְׁגִּיחַ תָּמִיד בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִיוּת עַל כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּךָ וּבְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חִישׁ קַל מְהֵרָה, וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְנָאֳלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהוָה אֱלֹהִים אֱמֶת, אֲשֶׁר נָטַעְתָּ בָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקֵי אֱמֶת, הוֹשִׁיעֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְזַכֵּנוּ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, לְקַבֵּל מֵהֶם עֲצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, וְלֹא נָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם יָמִין וּשְׂמֹאל, רַק נִזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ עֲצָתָם הָאֲמִתִּיּוֹת.

וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְתַצִּיל אוֹתָנוּ, וְאֶת כָּל חֶבְרָתֵנוּ, וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, מֵעֲצַת רְשָׁעִים שֶׁהֵם עֲצַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, וְלֹא נַטֶּה אָזֶן לְדִבְרֵיהֶם כְּלָל, וְלֹא נֹאבֶה וְלֹא נִשְׁמַע לָהֶם, וְלֹא יִכָּנְסוּ דִּבְרֵיהֶם וַעֲצָתָם בְּלִבֵּנוּ כְּלָל, וְתַבְדִּילֵנוּ מִן הַתּוֹעִים, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם כֹּחַ לְהַטְעוֹת אוֹתָנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּעֵצוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, וְלֹא תַּעֲשֶׂינָה יְדֵיהֶם תּוּשִׁיָּה. וְהַצִּילֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִכָּל מִינֵי שֶׁקֶר וְטָעוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא נֵלֵךְ אַחַר עֲצוֹת רָעוֹת שֶׁל אֵלּוּ הַמְחַפִּים אֶת הַשֶּׁקֶר בֶּאֱמֶת, וּמְהַפְּכִים דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וְאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע, וּמוֹנְעִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְהַנָּכוֹן, עַל־יְדֵי עֲצוֹתָם הַמְהֻפָּכוֹת מִן הָאֱמֶת, אֶת אֲשֶׁר הֶחְמַרְתָּ הֵקֵלּוּ, וְאֶת אֲשֶׁר הֵקַלְתָּ הֶחְמִירוּ, אֶת אֲשֶׁר רִחַקְתָּ הֵם מְקָרְבִים, וַאֲשֶׁר קֵרַבְתָּ הֵם מְרַחֲקִים, וְיֵשׁ מֵהֶם אֲשֶׁר טָעוּ בְּעַצְמָן, וְאֵינָם יוֹדְעִים בְּעַצְמָם אֶת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְהֵם מְדַבְּרִים לְפִי תֻּמָּם, וַעֲצָתָם הַפּוּכָה וּמְזֻקֶּקֶת לָנוּ מְאֹד לַעֲבוֹדָתֶךָ. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יָדַעְתָּ הָאֱמֶת, וּלְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חָי, קוּמָה בְּעֶזְרָתֵנוּ, וְהַצֵּל אוֹתָנוּ מֵהֶם, שֶׁלֹּא יִדְבְּקוּ וְיִכָּנְסוּ דִּבְרֵיהֶם בְּלִבֵּנוּ כְּלָל, לֹא מֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם וְלֹא מֵהֶמְהֵם.

גְּדוֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילְיָה, זַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּתְגַּלּוּ
לָנוּ צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם בֶּאֱמֶת,
וּלְקַבֵּל מֵהֶם עֵצוֹת נְכוֹנוֹת וּבְרוּרוֹת וְיִשָּׁרוֹת, עֵצוֹת טוֹבוֹת
הַנִּמְשָׁכִים מִתַּרְי״ג עֲטִין דְּאוֹרַיְתָא, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַבֵּל אוֹר
הָאֱמֶת עַל־יְדֵי עֲצָתָם הָאֲמִתִּיוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה
שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת לְעוֹלָם וָעֶד:

וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ, וְרַחֵם
עָלֵינוּ וְהַצִּילֵנוּ, אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
מִכָּל מִינֵי פְּגַם שֶׁל נאוף, חָס וְשָׁלוֹם, חֵן בִּרְאִיָּה חֵן
בַּמַּחֲשָׁבָה בְּדִבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה, וּבְכָל הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים, בְּכֻלָּם
תִּשְׁמְרֵנוּ וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית, רַק תַּעְזְרֵנוּ
לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים בְּכֻלָּם, וְנִזְכֶּה לִקְדֻשַּׁת הַבְּרִית
בֶּאֱמֶת, כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב, וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ.

וּתְזַכֵּנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית כָּרָאוּי בְּכָל פְּרָטֶיהָ וּדְקְדּוּקֶיהָ
וְכַוָּנוֹתֶיהָ, וְתַרְי״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִים בָּהּ, וְעַל־יְדֵי
כַּנְפֵי הַצִּיצִית הַקְּדוֹשִׁים תָּגֵן עָלֵינוּ וְתַצִּיל אוֹתָנוּ מִכָּל מִינֵי
פְּגַם הַבְּרִית, וּתְזַכֵּנוּ לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁתְךָ תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה
תַּצִּיל אוֹתָנוּ מֵעֲצַת הַנָּחָשׁ, מֵעֲצַת הַמְפַתִּים וְהַמְסִיתִים
וְהַמַּדִּיחִים מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, בְּכַוָּנָה לְהָרַע אוֹ שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה.
וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אוֹר הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת שֶׁל צַדִּיקֵי
אֱמֶת עַל־יְדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְקַבֵּל וּלְקַיֵּם עֵצוֹת טוֹבוֹת וַאֲמִתִּיוֹת
שֶׁלָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לֶאֱמֶת, וְלֹא יֵצֵא דְּבַר שֶׁקֶר מִפִּינוּ
לְעוֹלָם:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַצִּילֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִכָּל מִינֵי שֶׁקֶר,

וְטָעוּת שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן מִדִּבְרֵי שֶׁקֶר שֶׁלֹּא יֵצֵא מִפִּינוּ לְעוֹלָם שׁוּם דִּבַּר שֶׁקֶר, חַס וְשָׁלוֹם, וְהֵן מִדַּרְכֵי שֶׁקֶר, שֶׁלֹּא נֵלֵךְ בְּדַרְכֵי שֶׁקֶר חָלִילָה. וְתַצִּיל אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ מִדְּרָכִים נְבוֹכִים, מִדַּרְכֵי תוֹעִים, רַק תִּהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ תָּמִיד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי הָאֱמֶת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְנִזְכֶּה לְחַבֵּר וּלְיַחֵד אֱמֶת וֶאֱמוּנָה תָּמִיד.

וְעָזְרֵנוּ שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתֵנוּ נְכוֹנָה וּסְדוּרָה וּשְׁגוּרָה בְּפִינוּ וּבִלְבָבֵנוּ. וּתְגַלֶּה נִסִּים וּמוֹפְתִים בָּעוֹלָם, "לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד". וְתִזְכֹּר אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאָם מִתַּקֶּף גָּלוּתָם, אֲשֶׁר גָּלִיתָ אוֹתָנוּ זֶה כַּמָּה שָׁנִים, וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ, וְנִזְכֶּה לָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה, וְיִקַּיֵם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו. אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף". וְקַיֵּם לָנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "תְּבוּאַי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה", בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

ח

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת, שֶׁתְּעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים עָלֵינוּ, וּתְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַאֲמִין וּלְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחַרְתָּ, לְהַחֲיוֹת אֶת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל עַל־יָדָם, כִּי מֵהֶם תּוֹצְאוֹת חַיִּים לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל.

וּבְכֵן עָזְרֵנִי יְהוָה שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ מֵהֶם רוּחַ חַיִּים לְמַלֹּאת

כָּל מַחְסוֹרֵנוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל אַנְחוֹתֵינוּ תָּמִיד, וְיִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ עַל־יְדֵי אַנְחוֹתֵינוּ רוּחַ חַיִּים רוּחַ טוֹבָה מֵהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, לְהַשְׁלִים כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת שֶׁחָסֵר לָנוּ, הֵן בִּגּוּף הֵן בְּנֶפֶשׁ הֵן בְּמָמוֹן, בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי, כֻּלָּם יִתְמַלְּאוּ וְיִשְׁלְמוּ לְטוֹבָה, "כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים", וְאַתָּה מַשְׁפִּיעַ רוּחַ חַיִּים לְכָל חַי, וּלְכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד, אֲשֶׁר הִיא חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ. עַל־כֵּן חֲמֹל עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וּתְגַלֶּה לָנוּ צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים, וּתְזַכֵּנוּ לְהַמְשִׁיךְ מֵהֶם רוּחַ הַחַיִּים, עַד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי אַנְחוֹתֵינוּ לְבַד שֶׁאָנוּ מְאַנְחִים עַל מַה שֶּׁחָסֵר לָנוּ, שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁלָם הַחֶסְרוֹן תֵּכֶף, וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה. וְכָל הֶעָווֹנוֹת וְהַחֲטָאִים וְהַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ, אֲשֶׁר עַל־יָדָם סִלַּקְנוּ וְהִרְחַקְנוּ הָרוּחַ חַיִּים, וְעַל־יָדָם בָּאוּ לָנוּ כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת שֶׁחָסֵר לָנוּ, עַל כֻּלָּם תִּמְחֹל וְתִסְלַח בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בְּקִרְבָּם, אֲשֶׁר עַל־יָדָם אַתָּה מִתְרַצֶּה וּמִתְפַּיֵּס לְיִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, וְעַל־יָדָם אַתָּה מְכַפֵּר וּמוֹחֵל לַעֲווֹנוֹתֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה". וּתְבַטֵּל וּתְשַׁבֵּר וְתַכְנִיעַ כָּל אוֹיְבֵינוּ, וְכָל הַקָּמִים עָלֵינוּ לְרָעָה, מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם:

יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁפְלוּתֵנוּ וַחֲלִישׁוּתֵינוּ בָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר יָרַדְנוּ מַטָּה מַטָּה, "כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב", כִּי סָר כֹּחֵנוּ, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מִתְגַּבְּרִים עָלֵינוּ מְאֹד מְאֹד, עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְרַחֲקֵנוּ מֵעֲבוֹדָתֶיךָ בֶּאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְגָרְשֵׁנוּ מִן הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים, חָלִילָה, וְלֹא דַי

לָנוּ בְּצָרוֹתֵינוּ וְדָחֲקָנוּ וַעֲמָלֵנוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ מֵעַצְמֵנוּ, מַה שֶּׁתַּאֲוֹוֹת הַגּוּף וּמְהוֹתָיו הָרָעִים מִתְגַּבְּרִים עָלֵינוּ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, עַד אֲשֶׁר "כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל", כִּי בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ לֹא הִשְׁתַּדַּלְנוּ לְגָרֵשׁ הָאוֹרֵחַ מִקִּרְבֵּנוּ, עַד אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם, כְּאִלּוּ הוּא בַּעַל הַבַּיִת, עַד אֲשֶׁר תַּשׁ כֹּחֵנוּ וּמָטָה יָדֵנוּ מְאֹד, וְלֹא דַּי לָנוּ בְּכָל זֶה, כִּי־אִם עוֹד רַבִּים קָמִים עָלֵינוּ, רַבִּים מְאֹד, יְהוָה מָה רַבּוּ צָרֵינוּ, כַּאֲשֶׁר לְפָנֶיךָ נִגְלֶה הַכֹּל, כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי שׁוֹנְאִים וּמְקַטְרְגִים שֶׁעוֹמְדִים עָלֵינוּ בְּכָל עֵת, הֵן לְמַעְלָה הֵן לְמַטָּה, אֲשֶׁר הִגְדִּילוּ עָלֵינוּ בְּפִיהֶם, וַיַּאֲרִיכוּ עָלֵינוּ לְשׁוֹנָם, פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיהֶם, אָמְרוּ בִלָּעֲנוּ, כִּי חֲפֵצִים לְבַלְּעֵנוּ חִנָּם, חַס וְשָׁלוֹם.

מָרָא דְּעָלְמָא כֹּלָּא, רַחֲמָן אֲמִתִּי, מָלֵא רַחֲמִים רַבִּים וַחֲסָדִים עֲצוּמִים, אַתָּה יָדַעְתָּ מִי וָמִי עוֹמְדִים עָלֵינוּ, בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, "לָמָּה תַּבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ כִּבְלַע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ", יֶהֱמוּ נָא רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וְיִגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בָּנוּ כֹּחַ לַעֲמֹד נֶגֶד אֶחָד מִשּׁוֹנְאֵינוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּנַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, אַף כִּי נֶגֶד כֻּלָּם. וְלָמָּה לֹא תְּרַחֵם עַל תּוֹלַעַת נִמְאָס, נִרְפָּס וְנִדְוֹשׁ מְאֹד, כְּמוֹנוּ הַיּוֹם, וְאֵיךְ יוּכְלוּ חֲלוּשֵׁי כֹּחַ כָּמוֹנוּ לַעֲמֹד בִּפְנֵי אֲרָיוֹת.

בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת, יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי כָל כַּוָּנָתִי רְצוּיָה לִשְׁמְךָ בֶּאֱמֶת, וְאִם אָמְנָם מַעֲשַׂי אֵינָם עוֹלִים יָפֶה, וּפְעֻלּוֹתַי סוֹתְרִים אֶת דְּבָרַי, וְאֵינִי זוֹכֶה לְרַחֵם עַל עַצְמִי, לְמַלֹּאת מִשְׁאֲלוֹת לִבִּי, לִהְיוֹת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר בָּזֶה לְבַד חָפַצְתִּי, הֵן עַל כָּל

אֵלֶּה גָּבְרוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ, וּמַחֲשָׁבָה הַטּוֹבָה אַתָּה מְצָרֵף לְמַעֲשֶׂה, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לִבָּבִי, אֲשֶׁר זֶה כַּמָּה אֲנִי כּוֹסֵף וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, לִזְכּוֹת לִישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת, שֶׁתַּעְזְרֵנִי לְכַוֵּן בַּעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְלָמָּה תַּתְעַנּוּ יְהוָה מִדְּרָכֶיךָ, וְלָמָּה תִּתֵּן כֹּחַ לְהָעוֹמְדִים עָלֵינוּ הָרוֹצִים לְהַסְתִּיר הָאֱמֶת, וּלְהַגְבִּיר הַשֶּׁקֶר, חָלִילָה, כִּי אֵין בָּנוּ כֹּחַ לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם, כִּי־אִם עָלֶיךָ לְבַד אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים וּמְקַוִּים:

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהִנָּצֵל מִכָּל שׁוֹנְאֵינוּ וְרוֹדְפֵינוּ הַקָּמִים עָלֵינוּ בְּכָל יוֹם בְּגַשְׁמִיוּת וּבְרוּחָנִיוּת, וְתִתֶּן לָנוּ כֹּחַ וְרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, לְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם עַד עָפָר, וְתָסִיר מֵהֶם הָרוּחַ חַיִּים שֶׁהֵם מְקַבְּלִים מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָרַב דְּקְלִפָּה, לְבַל יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ, וְתַצִּילֵנוּ מִפִּיהֶם, וְתוֹשִׁיעַ מֵחֶרֶב מִפִּיהֶם וּמִיַּד חָזָק אֲבִיוֹן.

אָנָּא יְהוָה, עָזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִזְכּוֹת לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל לֵב בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתֵנוּ זַכָּה וּנְכוֹנָה וּמְסֻדֶּרֶת כָּרָאוּי, וּבְכַוָּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, שֶׁתִּהְיֶה מַחֲשַׁבְתִּי קְשׁוּרָה בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁאָזְכֶּה לְכַוֵּן הֵיטֵב בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְאָזְכֶּה לִשְׁפֹּךְ כַּמַּיִם לִבִּי נוֹכַח פָּנֶיךָ יְהוָה בִּתְפִלָּתִי, וְתִהְיֶה בְּעֶזְרִי שֶׁאוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ תָּמִיד, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבִי אָשִׂיחָה לְפָנֶיךָ, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי צָרְכֵי חֻמָּה מְרֻבִּים מְאֹד, כִּי צָרוֹת לִבָּבִי הִרְחִיבוּ מְאֹד, וְדַעְתִּי קְצָרָה לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ לְפָנֶיךָ אֶת צָרְכֵי בַּקָּשׁוֹתַי

הַמְּרֻבִּים, עַל־כֵּן חוּס וַחֲמֹל נָא עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה, וְעָזְרֵנִי שֶׁאוּכַל לְדַבֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְבִי לְפָנֶיךָ, וְתִשְׁלַח בִּפְי דִּבּוּרִים כְּשֵׁרִים, דִּבּוּרֵי חֵן וְתַחֲנוּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ, שֶׁתְּקַבֵּל תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ בְּרַחֲמִים, וְתַעֲלֶה תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ לְמַעְלָה לְמַעְלָה.

וְיִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתֵינוּ לְעוֹרֵר אֶת הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן, לִפְתֹּחַ שָׁם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁפַע רַחֲמִים וְדַעַת עֶלְיוֹן, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ הַנָּהָר הַיּוֹצֵא מִשָּׁם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן דָּא אוֹרַיְתָא, אֲשֶׁר שָׁם שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹתֵינוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ וְיִצְמְחוּ נִשְׁמוֹתֵינוּ הַגְּדֵלִים שָׁם בַּגָּן הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִפְתָּח לָנוּ שִׁבִּילֵי הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְחָכְמָה בִּינָה וָדַעַת, וְיִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ בֶּאֱמֶת.

וְתַעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְבָרֵר דִּינֵי הַתּוֹרָה בֶּאֱמֶת, לִזְכּוֹת לַהֲלָכָה בְּרוּרָה, וְנִזְכֶּה לִלְמֹד סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים, וְתַשְׁפִּיעַ לָנוּ חָכְמָה בִּינָה וְדַעַת אֲמִתִּי, שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְבָרֵר פִּסְקֵי הַהֲלָכָה בֶּאֱמֶת, לְבָרֵר הַמֻּתָּר מִן הָאָסוּר, הַטָּהוֹר מִן הַטָּמֵא, הַכָּשֵׁר מִן הַפָּסוּל, לְמַעַן יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי־זֶה לְתַקֵּן וּלְבָרֵר כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְנוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, עַל־יְדֵי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ הַמְּרֻבִּים מְאֹד, אֲשֶׁר עַל־יָדָם נִתְעָרֵב הַטּוֹב וְהָרָע בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּפָגַמְנוּ הַרְבֵּה מְאֹד.

עַל־כֵּן תַּעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לִזְכּוֹת לִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה שֶׁיִּפְתַּח לָנוּ אוֹר הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְבָרֵר פִּסְקֵי הַהֲלָכָה עַל מְכוֹנוֹ בֶּאֱמֶת, וְעַל־

יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְבָרֵר הַטּוֹב מִן הָרָע, בְּכָל הָעוֹלָמוֹת שֶׁפָּגַמְנוּ בָּהֶם בַּחֲטָאֵינוּ, הֵן בְּגִלְגּוּל זֶה וְהֵן בְּגִלְגּוּל אַחֵר. וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה, וְנִזְכֶּה לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, אֶת כָּל צָרְכֵי בַּקָּשָׁתֵנוּ.

וּבְכֵן תַּעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּד הַהֲלָכוֹת לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ וּלְתַקֵּן כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת שֶׁבְּגוּפֵנוּ, לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְכָל הַתַּאֲווֹת רָעוֹת הַבָּאִים מֵהֶם, וּלְבָרֵר הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, לִזְכּוֹת לְכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת בֶּאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְבָּרְרוּ וְיִזְדַּכּוּ כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת, וְיִהְיֶה רַק כֻּלּוֹ טוֹב בְּלִי שׁוּם אַחִיזַת הָרָע כְּלָל, עַד שֶׁיִּהְיוּ נִכְלָלִים כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שְׁמְךָ הַמְיֻחָד, אֲשֶׁר מִשָּׁם הוּא שָׁרְשָׁם לְמַעְלָה בַּקְּדֻשָּׁה:

אָנָּא יְהוָה, רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ, לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, אִם אָמְנָם יָדַעְנוּ כַּמָּה אָנוּ רְחוֹקִים עַתָּה מִנְּקֻדָּה אַחַת מִכָּל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ, עִם־כָּל־זֶה אֵין מַעֲצוֹר לַיהוָה לְהוֹשִׁיעַ, וּמִמְּךָ לֹא יִפָּלֵא כָּל דָּבָר, וְעִמְּךָ הַיְשׁוּעָה לְעָזְרֵנוּ וּלְחַזְּקֵנוּ, לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ, וּלְמַעַן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר זָכוּ לְהַגִּיעַ לְכָל אֵלֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה, וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ כֹּחַ וּגְבוּרָה מֵהֶם בְּרַחֲמֶיךָ, לְחַיּוֹתֵינוּ וּלְאַמְּצֵנוּ לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ לָבוֹא גַּם־כֵּן לְכָל אֵלֶּה, וְלִזְכּוֹת בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַשּׁוֹנְאִים הַמִּתְנַגְּדִים עַל הָאֱמֶת, וּתְשַׁבֵּר וְתַכְנִיעַ אֶת כָּל הַצְּנוּרוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁהֵם הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁהִתְגַּבְּרוּ עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּשְׁפִּיל הָרְשָׁעִים עַד אָרֶץ, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ, חַס וְשָׁלוֹם, "וְלֹא תַעֲשֶׂינָה

יְדֵיהֶם תּוּשִׁיָּה. יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אוֹיְבָי יָשׁוּבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע״:

וְתַעֲזְרֵנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית כְּתִקּוּנָהּ בִּשְׁלֵמוּת, בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְתַרְי״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִים בָּהּ, וּבְכַוָּנָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי, וּבְלֵב טוֹב וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, לְמַלֹּאת כָּל הַחֲסֵרוֹנוֹת שֶׁחָסֵר לָנוּ בְּנִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, בְּגוּף וָנֶפֶשׁ. וְתֹאחַז בִּכְנָפוֹת הָאָרֶץ וְתִנָּעֵר רְשָׁעִים מִמֶּנָּה, וְתִשָּׁבֵר וְתִמָּגֵר וְתַכְנִיעַ וְתַשְׁפִּיל אֶת אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הוּא עֲשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, וְתוֹצִיא בָּלְעוֹ מִפִּיו.

חוֹמֵל דַּלִּים שׁוֹמֵעַ אֶנְקַת אֲבִיוֹנִים, חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמְּךָ נִדָּח, רַחֵם עָלַי וְהוֹצִיאֵנִי מִבֵּין שִׁנֵּי הָרְשָׁעִים, הַקָּמִים עָלֵינוּ לְבַלְּעֵנוּ חִנָּם, חַם וְשָׁלוֹם, ״אַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ״, וּכְשֵׁם שֶׁעָנִיתָ לְיוֹנָה בְּמֵעֵי הַדָּגָה, כֵּן תַּעֲנֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהוֹצִיאֵנִי מִבֵּין שִׁנֵּי הַכְּפִירִים, כַּאֲשֶׁר הִבְטַחְתָּ לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב, אָשִׁיב מִמְּצֹלוֹת יָם״, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳מִבֵּין שִׁנֵּי אֲרָיוֹת׳, הִבְטִיחָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַהֲשִׁיבֵנוּ מֵהֶם.

אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן, חֲמֹל עָלֵינוּ בְּעֵת צָרָה הַזֹּאת, חוּס וַחֲמֹל עַל נִרְדָּךְ כְּמוֹנִי, עַל מְמֻשָּׁךְ וּמְמֹרָט כְּמוֹנִי, עַל נֶאֱנָח וְנִדְכֶּה כְּמוֹנִי, עַל מְרֻחָק וּמְגֹרָשׁ מִמְּךָ כְּמוֹנִי, ״אַל תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרְךָ חַיַּת עֲנִיֶּיךָ אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח״. מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, חַיֵּינוּ וְקַיְּמֵנוּ בְּאוֹר פָּנֶיךָ, וְתֵן לָנוּ כֹּחַ

לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה עַל־יְדֵי אַנְחוֹתֵינוּ, לְמַלֹּאת כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה, שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְנִזְכֶּה לִהְיוֹת סוֹד מֵרֵעַ בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ תָּמִיד, אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, אָמֵן סֶלָה:

ט

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, הַבּוֹחֵר בִּתְפִלַּת עַבְדָּיו, שֶׁתְּרַחֵם עָלַי וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּתְזַכֵּנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן תְּפִלּוֹתֵינוּ וּתְחִנּוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, הוֹרֵנוּ מַה שֶּׁנְּדַבֵּר, הֲבִינֵנוּ מַה שֶּׁנְּשַׁשֵּׂל, וְזַכֵּנִי שֶׁאוֹצִיא דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיָּאִיר לִי אוֹר הָאֱמֶת, לֵיצֵא מִתּוֹךְ עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַקְּלִפּוֹת, הָעוֹמְדִים עָלַי וּמְסַבְּבִים אוֹתִי בְּכָל עֵת, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים עָלַי וּמְסַבְּבִים אוֹתִי מִכָּל צַד וּמִכָּל פִּנָּה, בְּכַמָּה מִינֵי סְבוּבִים וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, עַד שֶׁאֵינִי יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּי בִּתְפִלָּה, וְאֵינִי יָכוֹל לְהוֹצִיא אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד בִּתְפִלָּתִי כָּרָאוּי, מִגֹּדֶל הַחֹשֶׁךְ וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת וְהַמַּסָּכִים הַמְסַבְּבִים אוֹתִי מִכָּל צַד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה. וְאֵין לִי שׂוּם פֶּתַח תִּקְוָה וְהַצָּלָה לְהִנָּצֵל מֵהֶם, כִּי־אִם עַל־יְדֵי דִּבּוּר הָאֱמֶת, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חָכְמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי דִּבּוּר הָאֱמֶת תָּאִיר לָנוּ בְּתוֹךְ עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה, לָצֵאת מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, כִּי אַתָּה חָפֵץ בֶּאֱמֶת, וְקָרוֹב אַתָּה לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאוּךָ בֶּאֱמֶת.

וְעַל־כֵּן בָּאתִי לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי, וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנֶיךָ
וְלִפְרֹשׂ כַּפַּי אֵלֶיךָ, שֶׁתְּעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים עָלַי,
עַל עָנְיִי וְאֶבְיוֹן כָּמוֹנִי, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אוֹר
הָאֱמֶת, שֶׁאָזְכֶּה לְדַבֵּר לְפָנֶיךָ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ,
וְאָזְכֶּה לְהוֹצִיא כָּל דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה מִפִּי בֶּאֱמֶת בְּרוּר זַךְ
וְצָלוּל, לְמַעַן אָזְכֶּה שֶׁיָּאִיר לִי אוֹר הָאֱמֶת, לִמְצֹא הַפְּתָחִים
בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל, הַמִּתְגַּבֵּר עָלֵינוּ בְּכָל עֵת, הָרוֹצֶה
לְהַחְשִׁיךְ וּלְהַסְתִּיר מִמֶּנּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹרְךָ הַגָּדוֹל.

וְאִם חָטָאתִי עָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ, מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה,
וּפָגַמְתִּי לְפָנֶיךָ פְּגָמִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְשָׁנִיתִי וְשִׁלַּשְׁתִּי
עֲלֵיהֶם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וּבְכָל פַּעַם עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וּפְגָם,
הוֹסַפְתִּי עָלַי, חַס וְשָׁלוֹם, חֹשֶׁךְ עַל חֹשֶׁךְ, וּמַסְגֵּר עַל מַסְגֵּר,
וּמַסָּכִים וּמְחִצּוֹת עַל מַסָּכִים וּמְחִצּוֹת, וּמְנִיעוֹת עַל
מְנִיעוֹת, וּבְלִבּוּלִים עַל בִּלְבּוּלִים, עַד אֲשֶׁר בָּאתִי בְּתוֹךְ
עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְנֶחְשַׁכוּ וְנִסְתְּרוּ מֵעֵינַי כָּל
מִינֵי פְּתָחִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם, לָצֵאת עַל־יָדָם מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה,
"טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד, בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם
וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי":

חֵן עַל זֶה בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, חֲמֹל
חֲמֹל, חוּם חוּם, רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, וּכְשֵׁם שֶׁגָּבְרוּ
עָלֵינוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, וְגִלִּיתָ לָנוּ עֵצָה הַקְּדוֹשָׁה
הַזֹּאת, כֵּן יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ,
וְתַעְזְרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַנּוֹרָאִים וְהַנִּפְלָאִים, שֶׁנִּזְכֶּה
לְקַיֵּם עֵצָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, שֶׁנִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מִפִּינוּ דִּבּוּרֵי
אֱמֶת לְפָנֶיךָ, בִּתְפִלּוֹתֵינוּ וּתְחִנּוֹתֵינוּ וּבַקָּשָׁתֵנוּ, עַד אֲשֶׁר

לֹא יִהְיֶה שׁוּם כֹּחַ לְשׁוּם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, לִמְנֹעַ אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם, מִתְּפִלָּתֵנוּ וַעֲבוֹדָתֵנוּ, וּבְכָל מִינֵי חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה הָרוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ בְּכָל עֵת, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, בְּכֻלָּם נוּכַל לִמְצֹא הַפְּתָחִים, עַל־יְדֵי דִּבּוּר הָאֱמֶת שֶׁנּוֹצִיא מִפִּינוּ, לָצֵאת עַל־יָדוֹ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל. "כִּי אַתָּה תָּאִיר נֵרִי, יְהוָה אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי", וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא, יְהוָה מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד". כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהַי, אֲשֶׁר אֵין לִי שׁוּם פֶּתַח הַצָּלָה אַחֶרֶת, כִּי־אִם עַל־יְדֵי־זֶה, עַל־יְדֵי שֶׁתְּזַכֵּנִי אוֹתִי לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמֶת לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי.

וְתַעְזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת תָּמִיד, וְאֶזְכֶּה שֶׁלֹּא יֵצֵא דִּבַּר שֶׁקֶר מִפִּי לְעוֹלָם, וְתִשְׁמְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁלֹּא יֵצֵא שׁוּם שֶׁקֶר מִפִּי, אֲפִלּוּ בְּטָעוּת שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה, רַק כָּל דִּבּוּרַי יִהְיוּ דִּבּוּרֵי אֱמֶת תָּמִיד. וּתְיַחֵד אֶת לְבָבִי אֵלֶיךָ, שֶׁאֶזְכֶּה תָּמִיד לְהַטּוֹת דַּעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְאַתָּה תְּסַיְּעֵנִי מִן הַשָּׁמַיִם לְדַרְכְּךָ וְלֵילֵךְ בְּנְתִיב הָאֱמֶת תָּמִיד, וְלֹא אֶטֶּה מִדַּרְכְּךָ הָאֱמֶת יָמִין וּשְׂמֹאל, "הַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם, שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי, יְבִיאוּנִי אֶל הַר קָדְשֶׁךָ וְאֶל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ, וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְּבַר אֱמֶת עַד מְאֹד, כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ יִחָלְתִּי":

וְאֶזְכֶּה תָּמִיד לְשִׁפְכָּה שִׂיחִי וּתְפִלָּתִי וּתְחִנָּתִי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְתַעְזְרֵנִי שֶׁאוּכַל לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לְבָבֵנוּ, כִּי צָרְכֵי הֵמָּה

מְרֻבִּים מְאֹד, וְדַעְתִּי קְצָרָה לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ, אֲלוּ כָּל הַיָּמִים הָיוּ וְכָל אֲנָמִים קוֹלְמוֹסִין, אִי־אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ אֶפֶס קָצֶה מִצְּרָכֵינוּ הַמְרֻבִּים מְאֹד, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְנוּ לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל שׁוּם מִדָּה רָעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה רָעָה מֵאִתָּנוּ, וַאֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִמְּךָ בְּתַכְלִית הָרְחוֹק, וְאַתָּה־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל עֵת שֶׁאֲנַחְנוּ בָּאִים לְפָרֵשׁ שִׂיחָתֵנוּ לְפָנֶיךָ, נִסְתַּם פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ, וְאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר כָּרָאוּי לְפָנֶיךָ.

יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לְבָבֵינוּ, וּלְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ, וְהָכֵן לְבָבֵינוּ, וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְדַבּוּרֵי אֱמֶת לְפָנֶיךָ, בְּאֹפֶן שֶׁיִּפְתַּח לָנוּ אוֹרְךָ הַגָּדוֹל עַל־יְדֵי־זֶה, שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת. וְנִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתֵנוּ וּתְחִנּוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ תָּמִיד בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, וְנִזְכֶּה לְהוֹצִיא מִפִּינוּ בֶּאֱמֶת כָּל צְרָכֵינוּ, וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לָנוּ בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, הַכֹּל נוֹכַל לְפָרֵשׁ וּלְבָאֵר לְפָנֶיךָ בְּאִמְרֵי פִינוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ כַּמַּיִם נֹכַח פָּנֶיךָ יְהוָה בִּתְפִלּוֹתֵינוּ וּתְחִנּוֹתֵינוּ. וְיִתְעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וְתַאֲזִין שַׁוְעָתֵינוּ וְתַקְשִׁיב תְּחִנּוֹתֵינוּ, וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה בְּרַחֲמִים, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל.

וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁאֶתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת, עִם כָּל הַכִּחוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּי, וְאָזְכֶּה לְהַכְנִיס כָּל כֹּחִי בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ כָּל כֹּחִי בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְאָזְכֶּה לְקַבֵּל חַיּוּת חָדָשׁ דִּקְדֻשָּׁה מִן הַתְּפִלָּה הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַחַיּוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:

"תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי". וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת:

וּבְכֵן תְּחָנֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְתַעְזְרֵנוּ לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר וְהַשֶּׁבֶט הַשַּׁיָּךְ לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתֵנוּ, אֲשֶׁר מִשָּׁם נֶחְצַבְנוּ, כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה תְּפִלָּתֵנוּ דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר הַהוּא הַשַּׁיָּךְ לְתְפִלָּתֵנוּ הַשָּׁמַיְמָה, דֶּרֶךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים, עַד שֶׁתַּעֲלֶה תְּפִלָּתֵנוּ לִמְכוֹן שִׁבְתֶּךָ. וְיִהְיֶה כֹּחַ לִתְפִלָּתֵנוּ לְעוֹרֵר אֶת הַמַּזָּל הָעֶלְיוֹן הַשַּׁיָּךְ לְשַׁעַר וְשֵׁבֶט שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, וְיַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ טוֹבָה וּבְרָכָה, לְבָרֵךְ אֶת כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה וּלְהַצְלִיחַ אֶת מַעֲשֵׂי יָדֵנוּ.

וְתַזְמִין לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת פַּרְנְסוֹתֵינוּ קֹדֶם שֶׁנִּצְטָרֵךְ לָהֶם, בְּרֶוַח וְלֹא בִּצְמְצוּם, בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר, בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר, בְּכָבוֹד וְלֹא בְּבִזּוּי, מִתַּחַת יָדְךָ הָרְחָבָה וְהַמְּלֵאָה, וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ תָּמִיד יוֹמָם וָלָיְלָה. וְנִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְתוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד.

וַחֲמֹל נָא עָלֵינוּ וְעָזְרֵנוּ שֶׁיִּהְיֶה זִוּוּגֵנוּ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. וְתַעְזֹר לְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּלְכָל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ, לְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְמָצוֹא זִוּוּגוֹ, שֶׁתַּזְמִין לוֹ זִוּוּגוֹ הֶהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, וְלֹא יִתְחַלְּפוּ הַזִּוּוּגִים, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, רַק תַּעְזֹר לְכָל בְּנֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד יִמְצָא מְהֵרָה זִוּוּגוֹ הָרָאוּי לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת כְּפִי שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת.

וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְקַשֵּׁר כָּל תְּפִלָּתֵנוּ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ, דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר וְהַשֶּׁבֶט הַשַּׁיָּךְ לְכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה:

אָנָּא יְהוָה, עֵינֶיךָ הֲלֹא לָאֱמוּנָה, חָנֵּנוּ וְזַכֵּנוּ וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ אֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק רֶגַע, וּתְזַכֵּה אוֹתִי וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין בְּךָ וּבְצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים בֶּאֱמֶת תָּמִיד, בְּלִי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת חוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, וּבְלִי שׁוּם בִּלְבּוּל וּנְטִיָּה כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם.

וְאָזְכֶּה לְהַאֲמִין בִּנְפָשְׁךָ הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ מֵעוֹלָם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת, וַאֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד עַתָּה, נִסִּים עֲלָאִין וְנִסִּים תַּתָּאִין, נִסִּים נִגְלִים וְנִסִּים נִסְתָּרִים, נִסִּים עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע וְנִסִּים שֶׁלֹּא עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, נִסִּים בִּכְלָל וְנִסִּים בִּפְרָט, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, בְּכֻלָּם אֶזְכֶּה אֲנִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְהַאֲמִין בָּהֶם בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם הִפְּי וּבִלְבּוּל כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם.

וְתִסְתֹּם וְתִסְכֹּר פִּי כָּל דּוֹבְרֵי שֶׁקֶר, הָרוֹצִים לְהַכְנִיס כְּפִירוֹת בַּלֵּב, וּלְכַסּוֹת נִסִּים בְּתוֹךְ דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, חַס וְשָׁלוֹם, "מַלֵּא פְּנֵיהֶם קָלוֹן וִיבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְהוָה", וַעֲזֹר אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהִנָּצֵל מֵהֶם, שֶׁלֹּא נֹאבֶה וְלֹא נִשְׁמַע לָהֶם כְּלָל, רַק תִּתֵּן לָנוּ כֹּחַ לְהַכְנִיעָם וּלְשַׁבְּרָם, וְלַעֲקֹר וּלְבַטֵּל מֵחֲשַׁבְתָּם הָרָעָה מִן הָעוֹלָם, וְלַמַּלְשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה, וְכָל הַמִּינִים וְהַזֵּדִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים כְּרֶגַע יֹאבֵדוּ, וְתֵן בְּלִבָּם

שֶׁיָּשׁוּבוּ וְיִתְחָרְטוּ כֻּלָּם מִדַּעְתָּם הָרָעָה וְהַנְּבוּכָה, וְיָשׁוּבוּ כֻּלָּם אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְיַכִּירוּ כִּי אַתָּה מַלְכוּתֶךָ.

אֵל אֱמוּנָה, עָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים, שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי. וְזַכֵּנוּ לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקוֹם קְדֻשָּׁתֵנוּ, מְקוֹר הָאֱמוּנָה וְהַתְּפִלָּה וְהַנְּפָשׁוֹת, מְקוֹר הַחַיִּים, מְקוֹר הִתְקָרְבוּת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מְקוֹם קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ, מְקוֹם חַיֵּינוּ וְאוֹרְךָ יָמֵינוּ, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חֲמֹל עָלֵינוּ בְּמַתַּנַת חִנָּם וְנִדְבַת חֶסֶד, וְזַכֵּנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים לַעֲלוֹת מְהֵרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה לְעָבְדְךָ שָׁם בֶּאֱמֶת בִּירָאָה וּבְאַהֲבָה, וּמַהֵר לְהוֹצִיאֵנוּ מִתּוֹךְ עָמֶק גָּלוּתֵינוּ אֲשֶׁר גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ זֶה כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים, וַהֲבִיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ, וְתוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יָדַעְתָּ אֲשֶׁר כָּל אֲרִיכוּת גָּלוּתֵינוּ, זֶה הוּא רַק מֵחֲמַת פְּגַם חֲלִישׁוּת הָאֱמוּנָה, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, וַעֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לְתַקֵּן פְּגַם הָאֱמוּנָה, וּמֵחֲמַת זֶה אָרַךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה עַד הֵנָּה, עַל־כֵּן חֲמֹל עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין מִי יַעֲמֹד בַּעֲדֵינוּ, כִּי־אִם שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יַעֲמֹד לָנוּ, שֶׁתִּטַּע וְתִקְבַּע אֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה בְּלִבֵּנוּ בֶּאֱמֶת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וְתָסִיר עַקְמִימִיוּת שֶׁבְּלִבֵּנוּ, שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּלִבֵּנוּ שׁוּם עַקְמִימִיוּת וְשׁוּם קוֹשְׁיָא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל הַנְהָגוֹתֶיךָ, וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין תָּמִיד כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר אַתָּה, "כִּי יָשָׁר דְּבַר יְהוָה וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה, כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה, שֶׁקֶר רָדְפוּנִי עָזְרֵנִי", חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ וְזַכֵּנוּ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָשׁוּב

לְאַרְצֵנוּ בְּקָרוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "תָּבוֹאִי, תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה", בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

ו

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֲדוֹן כָּל, אֲשֶׁר גִּלִּיתָ אֱלָהוּתְךָ וַאֲדָנוּתְךָ בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְעַל־יָדָם נִתְגַּדַּלְתָּ וְנִתְקַדַּשְׁתָּ מִדּוֹר לְדוֹר, עַד אֲשֶׁר זָכִינוּ לְקַבֵּל תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאֲךָ נֶאֱמָן בֵּיתֶךָ, וְאָז רָאוּ כָּל הָעַמִּים וְכָל הַגּוֹיִים אֶת גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ, אֲשֶׁר הִרְבֵּיתָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ נִסִּים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּקְרִיעַת יַם סוּף וּמִלְחֶמֶת עֲמָלֵק, עַד אֲשֶׁר נִתְגַּלָּה אֱלָהוּתְךָ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, וְרָאוּ רְחוֹקִים אֶת גְּבוּרָתֶךָ, עַד שֶׁבָּא יִתְרוֹ וְנִתְגַּיֵּר, וְאָמַר: "כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְהוָה וַאֲדוֹנֵנוּ מִכָּל הָאֱלֹהִים", וְאָז נִתְעַלָּה וְנִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ שִׁמְךָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתְךָ וְרוֹמְמוּתְךָ כְּשֶׁהָרְחוֹקִים מִמְּךָ מְאֹד מַכִּירִים אֶת אֱלָהוּתְךָ וַאֲדָנוּתְךָ, כִּי אָז נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ וְנִתְעַלֶּה שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח לָעַד.

עַל־כֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ, "מִקְצֵה הָאָרֶץ אֵלֶיךָ אֶקְרָא", שֶׁתְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עַל מְרָחֵק וּמִגָּרֵשׁ כָּמוֹנִי, וּתְקָרֵב אוֹתִי בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, וְתֹאמַר לְצָרוֹתַי דַּי, וְתַתְחִיל מֵעַתָּה לְקָרְבֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתְךָ כְּשֶׁהַמְּרָחָקִים בְּיוֹתֵר מִתְקָרְבִים לַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חָכְמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, וְאִם אָמְנָם אֲנִי רָחוֹק מְאֹד מִמְּךָ בְּתַכְלִית הָרְחוֹק, אַל תַּעֲשֶׂה עִמִּי כַּחֲטָאַי,

וְאַל תְּדִינֵנִי כְּמִפְעָלַי, כִּי קָרוֹב אַתָּה לָרְחוֹקִים, כִּי הֲלֹא מִמֶּנִּי דַּיְקָא יִתְעַלֶּה וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְגַּדֵּל שִׁמְךָ יִתְבָּרַךְ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים, עַל־יְדֵי שֶׁתְּקָרֵב מְרֻחָק כָּמוֹנִי לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתְךָ כְּשֶׁהַמְרֻחָקִים בְּיוֹתֵר מִתְקָרְבִים אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת.

אָנָּא יְהוָה, לַמְּדֵנִי לְסַדֵּר תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי, בְּלָשׁוֹן צַח וְנָקִי, בְּלָשׁוֹן רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְתִשְׁלַח וְתַזְמִין לִי דְּבוּרִים כְּשֵׁרִים וְיָפִים, וְתִהְיֶה תְּפִלָּתִי שְׁגוּרָה בְּפִי, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְרַצּוֹת וּלְפַיֵּס אוֹתְךָ, שֶׁתְּעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ הַגְּנוּזִים עָלַי לְקָרְבֵנִי אֵלֶיךָ, מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְרַחַקְתִּי, בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי הַרְחָקוֹת בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, וּמִכָּל הַהַרְחָקוֹת תְּקָרְבֵנִי אֵלֶיךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, בְּרַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, בְּרַחֲמִים נוֹרָאִים שֶׁיֵּשׁ לְךָ גְּנוּזִים בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ, שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוּם אֲחִיזַת דִּין וְקַטְרוּג כְּלָל, בְּרַחֲמִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לְקָרֵב אֲפִלּוּ הַמְּרֻחָקִים בְּתַכְלִית הָרְחוֹק שֶׁאֵין רְחוֹק יוֹתֵר מֵהֶם, וַעֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְלֹא לְמַעֲנֵנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ, קָרְבֵנוּ אֵלֶיךָ, אַמְּצֵנוּ בַּעֲבוֹדָתֶךָ, חַזְּקֵנוּ בְּיִרְאָתֶךָ, אֱחֹז בְּיָדֵינוּ וְהוֹצֵא אוֹתָנוּ מִכָּל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וּמִכָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַקְּשׁוּרִים בְּגוּפֵנוּ, הַמַּרְחִיקִים אוֹתָנוּ מִמְּךָ בְּכָל עֵת.

כִּי אַתָּה לְבַד יָדַעְתָּ, אֶת גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ, וְעַל נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמוֹתֵנוּ אֲשֶׁר נִשְׁמָתֵינוּ, יְרֻדָּה מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, מֵחֵיק אָבִיהָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּבָאָתָה בְּזֶה הָעוֹלָם בְּגוּף עָכוּר כָּזֶה, בְּגוּף מְגֻשָּׁם כָּזֶה, אוֹי לַבֵּן שֶׁגָּלָה מֵעַל שֻׁלְחָן אָבִיו, וְכַוָּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה לְטוֹבָתֵנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ נִסָּיוֹן וּבְחִירָה בָּעוֹלָם הַשָּׁפָל הַזֶּה, לְמַעַן נָכוֹחַ וְנִשְׁבֹּר וְנַכְנִיעַ

גַּשְׁמִיּוּת גּוּפֵנוּ וְתַאֲוֹות לִבֵּנוּ, לְמַעַן נִזְכֶּה לְהַכִּיר אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַשָּׁפָל הַזֶּה הַיְקָא, הָרָחוֹק מִקְּדֻשָּׁתְךָ בְּתַכְלִית הָרִחוּק, אֲבָל מַה נַּעֲשֶׂה אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם כִּי לֹא יָכְלְנוּ לְקַבֵּל טוּבָתְךָ הַגְּדוֹלָה, וְלֹא חַסְנוּ עַל נַפְשֵׁנוּ, וְלֹא נִתְגַּבַּרְנוּ לְהַכְנִיעַ תַּאֲוֹותֵינוּ, צָרַפְתָּנוּ בַּל תִּמְצָא, וּכְבָר כָּלִינוּ שָׁנֵינוּ לָהֶבֶל וְלָרִיק, עַל־יְדֵי תַּאֲוֹות גּוּפֵנוּ הַקְּשׁוּרִים וּצְרוּרִים בָּנוּ מִנְּעוּרֵנוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וּבְכָל יוֹם אָנוּ מְצַפִּים וּמְחַכִּים לִגְאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ בֶּאֱמֶת, וַתְּהִי תּוֹחַלְתֵּנוּ נִכְזָבָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם יְצָרֵנוּ מִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ בְּיוֹתֵר, וְאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עָלֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. חֲמֹל עָלֵינוּ בְּחֶמְלָתֶךָ, רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ, חֶסֶד חִנָּם עֲשֵׂה עִמָּנוּ, כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רַחֵם עָלֵינוּ, עַנֵּנוּ אָבִינוּ עַנֵּנוּ, עַנֵּנוּ בּוֹרְאֵנוּ עַנֵּנוּ, עַנֵּנוּ גּוֹאֲלֵנוּ עַנֵּנוּ, וַעֲשֵׂה אֵת אֲשֶׁר בְּחֻקּוֹתֶיךָ נֵלֵךְ וְאֶת מִשְׁפָּטֶיךָ נִשְׁמֹר, וְעָזְרֵנוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

"אָנָּא יְהוָה מַלְּטָה נַפְשִׁי", מִכָּל הַתַּאֲוֹות וּמִכָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַקְּשׁוּרִים בְּגוּפִי עֲדַיִן, הֵן הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּי מִצַּד הַהוֹלָדָה, כִּי "בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי", וְהֵן הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁמָּשַׁכְתִּי עָלַי בְּעַצְמִי, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיִיתִי מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל הַתַּאֲוֹות רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, מִכֻּלָּם תַּצִּיל אוֹתִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וּתְזַכֵּנִי מֵעַתָּה, וְתִתֶּן לִי חָכְמָה וְשֵׂכֶל וְעֵצוֹת דִּקְדֻשָּׁה וְכֹחַ וּגְבוּרָה מֵאִתְּךָ, בְּאֹפֶן שֶׁאָזְכֶּה לְמַלֵּט נַפְשִׁי מִנִּי שַׁחַת, לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמִי, וּלְהַרְחִיק אֶת עַצְמִי מִכָּל הַתַּאֲוֹות וּמִכָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁאָזְכֶּה לְגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל מִמֶּנִּי כָּל

מִינֵי תַּאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁיִּהְיֶה גּוּפִי זַךְ וְצַח וְנָקִי מִכָּל מִינֵי תַּאֲוֹות וּמִכָּל מִינֵי מִדּוֹת רָעוֹת, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת קָדוֹשׁ וְטָהוֹר בֶּאֱמֶת, כָּרָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי:

וְזַכֵּנִי שֶׁאוּכַל לְתַקֵּן בְּחַיַּי אֶת כָּל מִינֵי קִלְקוּלִים וּפְגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי עַד הֵנָּה, מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל מִנַּפְשִׁי אֶת כָּל מִינֵי חֶרְפּוֹת וּבְזָיונוֹת שֶׁחִטַּלְתִּי בְּנַפְשִׁי, עַל־יְדֵי חַטָּאַי וַעֲוונוֹתַי וּפְשָׁעַי הַמְּרֻבִּים, "אַתָּה יָדַעְתָּ חֶרְפָּתִי וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי נֶגְדֶּךָ כָּל צוֹרְרָי, חֶרְפָּה שָׁבְרָה לִבִּי וָאָנוּשָׁה, וָאֲקַוֶּה לָנוּד וָאַיִן, וְלַמְנַחֲמִים וְלֹא מָצָאתִי, הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים", תִּיקַר נָא נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ, וְגוֹלָלוֹ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ, "הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי לְהוֹדוֹת אֶת שְׁמֶךָ", כִּי "מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שַׁחַת, הֲיוֹדְךָ עָפָר, הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ, קוּמָה יְהוָה חַלְּצָה נַפְשִׁי", מִכָּל מִינֵי חֶרְפּוֹת וּבְזָיונוֹת, מִכָּל מִינֵי תַּאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת, מִכָּל מִינֵי פְּגָמִים וְקִלְקוּלִים, וּסְלַח וּמְחַל לִי עַל כָּל מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי עַד הֵנָּה, וֶאֱסֹף אֶת חֶרְפָּתִי וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתַי, בִּמְקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזָּכְרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל לֵב לְעוֹלָם, וַעֲזֹר לִי מֵעַתָּה לְנַקּוֹת וּלְטַהֵר נַפְשִׁי וְגוּפִי מִכָּל מִינֵי תַּאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה מֵעַתָּה לִהְיוֹת קָדוֹשׁ וְטָהוֹר בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב:

וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, כִּי אַתָּה לְבַד יָדַעְתָּ גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל הָרְחוֹקִים מִשְּׁמְךָ, הַכְּלוּאִים בְּמַאֲסַר הַתַּאֲוֹות, הַלְּכוּדִים בִּרְשָׁתֵי הַהֲבָלִים, זַכֵּנִי שֶׁאוּכַל לְדַבֵּר עַל לִבָּם דְּבָרִים הַמִּתְיַשְּׁבִין עַל הַלֵּב,

דִּבּוּרִים אֲמִתִּיִּים, דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, וְיִכָּנְסוּ דְּבָרַי בְּאָזְנֵיהֶם, וְיִתְעוֹרֵר לִבָּם בֶּאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁיָּשׁוּבוּ אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם, בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה, הַלְלוּ יָהּ":

וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, לְשַׁבֵּר וּלְסַלֵּק מֵעָלַי אֶת מִדַּת הַגַּאֲוָה, וְלֹא יִהְיֶה בִּלְבִּי שׁוּם גֵּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל. אָנָּא יְהוָה מָלֵא רַחֲמִים אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת שִׁפְלוּתֵנוּ וְדַלּוּתֵנוּ וַעֲנִיּוּתֵנוּ בָּעֵת הַזֹּאת, עַל־יְדֵי חַטָּאֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפִשָּׁעֵינוּ הַמְּרֻבִּים, אֲשֶׁר עַל־יָדָם נִתְרַחֲקְנוּ מִמְּךָ מְאֹד, וְאֵין לָנוּ שׁוּם צַד זְכוּת לִפְעֹל בַּקָּשָׁתֵנוּ עַל־יָדוֹ, כִּי־אִם בְּמַתְּנַת חִנָּם לְגַמְרֵי, כִּי דַּרְכְּךָ לְהֵיטִיב לִבְרִיּוֹתֶיךָ, וְאַתָּה מְרַחֵם עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ, בְּרַחֲמִים רַבִּים וּבְמַתְּנַת חִנָּם, עַל־כֵּן מָלֵא רַחֲמִים תְּרַחֵם עָלֵינוּ, לְבַל יַעֲלֶה בְּדַעְתֵּנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוּם מַחְשֶׁבֶת חוּץ לְטַעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא יִכָּנֵס בִּלְבִּי שׁוּם נְדָנוּד גֵּאוּת וְגַבְהוּת וּפְנִיוֹת בָּעוֹלָם כְּלָל, לְבַל תֹּאבַד תִּקְוָתִי לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מְעַט הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ הַכֹּל מֵאִתְּךָ, "כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ", וְגַם זֶה הַמְּעַט הִמְעַט טוֹב מְעֹרָב בִּפְסֹלֶת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁגַּם מְעַט הַטּוֹב צָרִיךְ תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים רַבִּים בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁיּוּכַל לְהִתְבָּרֵר וְלַעֲלוֹת לְפָנֶיךָ, וְאֵיךְ יוּכַל מִגְּשֶׁם וּמֵרֶחֶק כָּזֶה לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי מְעַט טוֹב פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם, וְאֵין לִי שׁוּם מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֲנָה כִּי־אִם עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם, נִכְנַס בִּלְבִּי חָלִילָה הַטָּעוּת שֶׁל צַד גַּבְהוּת וְגֵאוּת, אָז אָבַדְתִּי בְּעָנְיִי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בַּמֶּה יִזָּכֶה נַעַר מִנְּעָר מִכָּל טוּב כָּמוֹנִי.

יְהוָה אֱלֹהִים דַּעְתִּי קְצָרָה לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ, חוּם וַחֲמֹל עָלַי וְתַצִּילֵנִי מִגְּאוּת וְגַבְהוּת, כִּי בֶּאֱמֶת שָׁפָל וְנִבְזֶה כָּמוֹנִי, לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל לְהִנָּצֵל מִגְּאוּת, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעַת נִבְזֶה וְנִמְאָס וּמָלֵא פְּגָמִים מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ, שֶׁיִּכָּנֵס בִּלְבּוֹ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן הַזֶּה, שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שׁוּם נְדָנוּד גְּאוּת, וְאִלְמָלֵא לֹא הָיִיתִי פּוֹגֵם נֶגְדְּךָ כָּל יָמַי, אֶלָּא פְּגָם אֶחָד לְבַד, כָּל שֶׁבַּכֻּלִּים, גַּם־כֵּן לֹא הָיָה לִי יְכֹלֶת עוֹד לְהָרִים רֹאשׁ לְהִתְגָּאוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה כָּלָה שֶׁבָּעוֹלָם, לְפִי עָצְמָם גְּדֻלָּתְךָ וְרוֹמְמוּתֶךָ, וּלְפִי עָצְמָם רִבּוּי הַטּוֹבוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת, אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, אֲשֶׁר לְפִי הִתְנוֹצְצוּת רוֹמְמוּתְךָ וּגְדֻלָּתְךָ, אֲפִלּוּ בְּדָבָר קַל בְּעָלְמָא, כְּשֶׁאֵין אָנוּ זוֹכִים, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר כָּרָאוּי בִּתְכִלִּית הַשְּׁלֵמוּת בֶּאֱמֶת, שׁוּב אֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהָרִים פָּנֵינוּ כְּלָל לְפָנֶיךָ, וּבְוַדַּאי לֹא הָיִיתִי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ כְּלָל עַל בְּטוּל הַגְּאוּת:

אַךְ הֲלֹא אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֲנַחְנוּ, וְדַעְתֵּנוּ מְעֹרָבָב וּמְבֻלְבָּל מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי שְׁטוּתִים וְשִׁגָּעוֹן, עַד שֶׁאוֹרְבִים עָלֵינוּ גַּם בְּמַחֲשָׁבוֹת שְׁטוּת שֶׁל פְּנִיּוֹת וְגַבְהוּת, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי רַבִּים קָמִים עָלֵינוּ, וּמִכָּל צַד אוֹרְבִים עָלֵינוּ בְּכָל עֵת וּמְצוֹדֵי צָדָדִים, עַד שֶׁאֵינִי יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּי לְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר הָגוּן לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, לְהֵיכָן אָנוּם לְהֵיכָן אֶפְנֶה, מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי, צַר לִי מְאֹד, "גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ סָתַם תְּפִלָּתִי", מֵחֲמַת רִבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַפְּנִיּוֹת הַמִּתְגַּבְּרִים לְבַלְבֵּל אֶת תְּפִלָּתִי, חַס וְשָׁלוֹם, מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר מַה אֶּצְטַדָּק,

הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת עֲוֹנִי, עֲשֵׂה עִמִּי מַה שֶּׁתִּרְצֶה, הִנְנִי בְיָדְךָ כַּחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר, רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, הַצֵּל לְקוּחִים לַמָּוֶת, וּמָטִים לַהֶרֶג תַּחְשֹׁךְ וְתַצִּיל וּתְמַלֵּט בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְהַגְּדוֹלִים, מִמָּוֶת לְחַיִּים, מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה, מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל.

רַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיָּגֵן עָלַי זְכוּת וְכֹחַ צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְאֶזְכֶּה עַל־יָדָם לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל מֵעָלַי לְגַמְרֵי מִדַּת הַגַּאוּת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתִי בְּכָל אֵבָר וְאֵבָר בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְלֹא יִכְנֹס בִּלְבִּי וְדַעְתִּי שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה שֶׁל גַּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, וְאֶזְכֶּה לַעֲנָוָה אֲמִתִּית, וְלֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, וְזַכֵּנִי לְבַטֵּל וּלְשַׁבֵּר כָּל מִינֵי כְּפִירוֹת וְקַשְׁיוּת וּבִלְבּוּלִים וְעַקְמִימִיּוּת שֶׁבַּלֵּב, שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בִּלְבִּי וּבְלֵב כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם.

וְתַעֲזְרֵנִי לְהִתְקַשֵּׁר בֶּאֱמֶת עִם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לְשָׂאֵב וּלְהַמְשִׁיךְ לְתוֹךְ לִבִּי אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לִישֵׁר לֵבָב בֶּאֱמֶת, שֶׁיִּהְיֶה לִבִּי נָכוֹן עִם יְהוָה תָּמִיד, בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבַעֲנָוָה אֲמִתִּית, וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְתוֹךְ יָדַי וְרַגְלַי, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְתַקֵּן פִּגַּם הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, לְגַלּוֹת וּלְהָאִיר הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר לִבִּי בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַשִּׂמְחָה הַקְּדוֹשָׁה לְתוֹךְ יָדַי וְרַגְלַי, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין דִּקְדֻשָּׁה, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְתִּיק דִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי מְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין דִּקְדֻשָּׁה. וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְנַשֵּׂא וּלְהָרִים וּלְהַעֲלוֹת

אֶת יָדַי וְרַגְלַי לְנַקּוֹתָם מִכָּל פְּגָם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, "חֲזַק יָדַיִם רָפוֹת, וּבִרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת תְּאַמֵּץ", וּתְרַחֵם עָלַי, וּתְטַהֵר וּתְקַדֵּשׁ אֶת יָדַי וְרַגְלַי, וְתֹאמַר לָאֲסוּרִים צֵאוּ, וְאַל תִּתֵּן לַמּוֹט רַגְלַי, וְתוֹצִיא אֶת רַגְלַי מִמַּאֲסָר, וְרַגְלַיִם אֲשֶׁר יָרְדוּ לַמָּוֶת, תּוֹצִיאֵם לָבֶטַח מְהֵרָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, מִמָּוֶת לְחַיִּים, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר". וְיָדַיִם פִּגּוּמִים, הַמְּלֻכְלָכִים בְּכַמָּה מִינֵי לִכְלוּכִים וּפְגָמִים רַבִּים מְאֹד, תְּרַחֵם עֲלֵיהֶם לְנַקּוֹתָם וּלְטַהֲרָם, וְתוֹצִיאֵם מִטֻּמְאָה לְטָהֳרָה. וְתִמְחֹל וְתִסְלַח לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עַל כָּל מִינֵי פְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בְּיָדַי וּבְרַגְלַי, וּתְזַכֵּה אוֹתִי מֵעַתָּה שֶׁיִּהְיוּ יָדַי וְרַגְלַי קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים מִכָּל מִינֵי פְּגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְתִהְיֶה בְּעֶזְרִי שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת מִצְווֹת רַבּוֹת בְּיָדַי וּבְרַגְלַי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְהָרִים אֶת יָדַי וְאֶת רַגְלַי לְשָׁרְשָׁם שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְתִתְגַּלֶּה הֶאָרָתָם הַגְּדוֹלָה, וְאֶזְכֶּה לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין דִּקְדֻשָּׁה:

וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְקַיֵּם מִצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וּבְלֵב טוֹב וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עִם כָּל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרי"ג מִצְווֹת הַתְּלוּיִים בָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וְלַעֲקֹר וּלְבַטֵּל קְלִפַּת הָמָן־עֲמָלֵק מִן הָעוֹלָם.

וְתַעֲזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ לְקַיֵּם וּלְקַבֵּל אֶת יְמֵי הַפּוּרִים בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְנִזְכֶּה שֶׁיְּמַשֵּׁךְ קְדֻשַּׁת הֶאָרַת פּוּרִים, קְדֻשַּׁת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, עָלֵינוּ וְעַל זַרְעֵנוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית

יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל הַמִּצְווֹת הַנּוֹהֲגוֹת בִּפּוּרִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְלֵב טוֹב וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְתִתֵּן שִׂמְחָה בְּלִבֵּנוּ עַד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַשִּׂמְחָה בְּיָדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ, וְנִזְכֶּה אָז לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין דִּקְדֻשָּׁה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת.

וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁנְּקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מֵחָדָשׁ לְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וְנִזְכֶּה לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, וְתָאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ, וְנִזְכֶּה לִלְמוֹד וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל בַּנִּגְלֶה וּבַנִּסְתָּר בֶּאֱמֶת, וּתְזַכֵּנוּ לְהַשִּׂיג נִסְתָּרוֹת יְהָוָה בְּכָל פַּעַם, וְלֹא נִיעוֹל בְּכִסּוּפָא לַמָּךְ:

וְתַעֲזְרֵנִי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְלֹא אֵצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁאָשׁוּב מֵעֲוֹנוֹתַי, וַאֲתַקֵּן אֵת כָּל אֲשֶׁר פָּגַמְתִּי נֶגְדֶּךָ בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה. וְתִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ הָאָרַת הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים. וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה, וְנִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ שֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה בְּכָל שְׁנֵים־עָשָׂר רָאשֵׁי חֳדָשִׁים, אֲשֶׁר נָתַתָּ לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל זְמַן כַּפָּרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת:

וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהַאֲמִין בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם בֶּאֱמֶת. וְתִהְיֶה בְּעֶזְרִי שֶׁאוּכַל לְעוֹרֵר רַחֲמִים תָּמִיד אֵצֶל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלַי וְיַעֲתִירוּ בַּעֲדִי וְיָעוֹרְרוּ רַחֲמִים אֶצְלְךָ לְקָרְבֵנִי אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת,

וַיַּמְשִׁיכוּ עָלַי וְעַל זַרְעִי וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל טוּב, וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לָנוּ הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל יִתְמַלֵּא לְטוֹבָה עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלַי וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ, כִּי אֵין לָנוּ כֹּחַ לְסַדֵּר תְּפִלּוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי, וּדְבָרֵנוּ מְגֻמְגָּם מְאֹד, וּלְשׁוֹנֵנוּ מָלֵא פְּגָם, עַל־כֵּן אֵין לָנוּ שׁוּם סְמִיכָה וְתִקָּוָה, כִּי־אִם עַל תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר הֵם בַּחַיִּים חַיּוֹתָם לְאָרְךָ יָמִים וְשָׁנִים, הֵן הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, עֲלֵיהֶם לְבַד תָּמַכְתִּי יִתְדוֹתַי, עֲלֵיהֶם לְבַד אָשִׁים תִּקְוָתִי, עֲלֵיהֶם אֶשָּׁעֵן, וּבִזְכוּתָם וְכֹחָם הַגָּדוֹל בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, חוּס וַחֲמֹל עָלֵינוּ, שֶׁיְּגֵנוּ תְּפִלָּתָם בַּעֲדֵינוּ, שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתָם לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לָסוּר מֵרָע בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ תָּמִיד מַעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה׃

יא

אָנָּא חַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, אֲשֶׁר בָּרָאתָ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדְךָ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כָּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו". וּבְכֵן תַּעְזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְעַלֶּה כְּבוֹדְךָ עַל־יָדִי, וְתִהְיֶה בְּעֶזְרִי שֶׁאוּכַל לְבַטֵּל עַצְמִי לְגַמְרֵי וּלְמַעֵט בְּכְבוֹדִי, שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדִי לְאַיִן וָאֶפֶס, וְלֹא אַשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד עַצְמִי כְּלָל, רַק לְהַרְבּוֹת כְּבוֹד הַמָּקוֹם, וְיִהְיוּ כָּל עֲסָקַי וַעֲשִׂיתִי וּמַחֲשַׁבְתִּי וּרְצוֹנִי כֻּלָּם רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ׃

וְתַעְזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְשַׁבֵּר וּלְסַלֵּק מַעֲלַי מִדַּת הַגַּאֲוָה,
שֶׁאָזְכֶּה שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בִּלְבִּי שׁוּם צַד וְנִדְנוּד גַּאוּת
בָּעוֹלָם, וְאָזְכֶּה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת, וְתִתֶּן לִי שֵׂכֶל וְחָכְמָה
אֲמִתִּיוֹת מֵאִתְּךָ, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְהָפִיק דַּרְכֵי הָעֲנָוָה, וְאֶנָּצֵל
מֵעֲנָוָה פְּסוּלָה, מֵעֲנָוָה שֶׁהִיא בִּשְׁבִיל כָּבוֹד, שֶׁזֹּאת הָעֲנָוָה
הִיא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה כַּוָּנָתִי, חַס וְשָׁלוֹם, לִהְיוֹת
עָנָו כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי־זֶה, רַק תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁאָזְכֶּה לְתַכְלִית הָעֲנָוָה
בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

אָנָּא יְהוָה מָלֵא רַחֲמִים רַבִּים, הָרַחֲמָן בֶּאֱמֶת, יְעוֹרְרוּ
רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ עַל נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים כָּמוֹנִי,
שֶׁאָזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתִי בֶּאֱמֶת, וְאַל יִגְרְמוּ עֲוֹונוֹתַי
לִדְחוֹת אוֹתִי, חַס וְשָׁלוֹם, לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי
בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל שְׁטוּת, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל פְּנִיוֹת
וְגַבְהוּת, רַחֵם עָלַי לְמַעַנְךָ וְהַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִשּׁוּם
צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת יָדַעְתִּי כִּי אֵינִי
רָאוּי וּכְדַאי לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ, כִּי פָּגַמְתִּי בִּכְבוֹדְךָ מְאֹד
כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהַי, אַךְ נִשְׁעַנְתִּי עַל רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים, שֶׁתִּהְיֶה בְּעָזְרִי וְתִשְׁתַּדֵּל בְּהַצָּלָתִי, עַל־כֵּן עָזְרֵנִי
יְהוָה אֱלֹהַי, שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל דַּעְתִּי בְּשׁוּם צַד פְּנִיוֹת וְגַאוּת
כְּלָל, וּתְרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְלֹא תַּנִּיחֵנִי לְתַעוֹת
בִּדְרָכִים נְבוֹכִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְתַעֲשֶׂה בְּרַחֲמֶיךָ אֶת אֲשֶׁר
בְּחֶקְךָ אֵלֶךָ, וְאֶת מִשְׁפָּטֶיךָ אֶשְׁמֹר בֶּאֱמֶת, בְּתַכְלִית הָעֲנָוָה
בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְתַעְזְרֵנִי שֶׁאֶפְלוּ בְּשָׁעָה שֶׁתְּזַכֵּנִי לַעֲשׂוֹת
טוֹב, שֶׁלֹּא אֵדַע מֵעַצְמִי כְּלָל לְעוֹלָם.

אָנָּא יְהוָה, רַחֲמָן הָאֱמֶת, מָלֵא רַחֲמִים, חֲמֹל עַל מַעֲשֶׂיךָ,
וְתִפְתַּח פִּי וְלִבִּי שָׂאוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ, וְאֶזְכֶּה
לְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים עָלַי, שֶׁתְּרַחֵם עָלַי מֵעַתָּה, וְתַעֲזֹר
לִי שֶׁאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמִי בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, וְאֶנָּצֵל
מֵעַתָּה מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית שֶׁבָּעוֹלָם, "הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת
שָׁוְא, בִּדְרָכֶיךָ חַיֵּנִי", וְכָל מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי עַד עַתָּה בִּבְרִית
קֹדֶשׁ, עַל הַכֹּל תִּמְחֹל וְתִסְלַח לִי, מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ, בְּרַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, הֵן מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ
בְּדִבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֶׂה, הֵן מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בִּרְאִיַּת הָעַיִן
וּבִשְׁמִיעַת הָאֹזֶן וּבְחוּשׁ הָרֵיחַ, בֵּין בְּשׂוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין
בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, וְכָל מִינֵי פְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בִּכְפִגַם הַבְּרִית,
עַל הַכֹּל תִּמְחֹל וְתִסְלַח לִי, חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ, "לְמַעַן שִׁמְךָ
יְהוָה וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא".

וּתְרַחֵם עָלַי, וּתְשַׁבֵּר וּתְמַגֵּר וְתַכְנִיעַ וּתְבַטֵּל אֶת כָּל מִינֵי
קְשָׁרִים וַעֲבוֹתוֹת וְשַׁלְשֶׁלֶת דִּסְטְרָא אָחֳרָא, שֶׁנִּקְשְׁרוּ
וְנִגְדְּלוּ עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתַי הַמְּרֻבִּים, אֲשֶׁר הֵם מִתְגַּבְּרִים עָלַי
בְּכָל עֵת, וְרוֹצִים לְמָשְׁכֵנִי, חַס וְשָׁלוֹם, מִפְּגָם לִפְגָם, וְאֵין
מַנִּיחִים אוֹתִי לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמִי בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, וּמֵחֲמַת זֶה
אֲנִי רָחוֹק מִקְּדֻשַּׁת הַבְּרִית בֶּאֱמֶת, כָּרָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי
לְזֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחָרְתָּ.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לִבִּי, חוּם וַחֲמֹל עָלַי,
וְתִפְסֹק וְתִקְרַע וּתְשַׁבֵּר וּתְבַטֵּל אֶת כָּל הַקְּשָׁרִים
וְהַשַּׁלְשֶׁלֶת דִּסְטְרָא אָחֳרָא, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם כֹּחַ
לְהִתְגַּבֵּר עָלַי כְּלָל, וּתְבַטְּלֵם בְּבִטּוּל גָּמוּר שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מֵהֶם
שׁוּם זֵכֶר וּרְשִׁימָה בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק כָּל הָעֲוֹנוֹת יִתְהַפְּכוּ

לִזְכִיּוֹת. וְאִם אָמְנָם לֹא זָכִיתִי עֲדַיִן לִתְשׁוּבָה זוֹ, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן תִּתֵּן לִי בְּמַתְּנַת חִנָּם וְנִדְבַת חֶסֶד, וּתְרַחֵם עָלַי בְּחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל, וְתִרְאֶה בְּעָנְיִי וַעֲמָלִי, אֲשֶׁר הֵם אוֹרְבִים עָלַי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּמְעַנִּים אֶת נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי בְּכָל מִינֵי עִנּוּיִים, וְרוֹדְפִים אַחֲרַי בְּכָל מִינֵי רְדִיפוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְרוֹצִים לְגָרְשֵׁנִי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאֶרֶץ הַחַיִּים, וְהֵם צוֹדִים אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ, חַס וְשָׁלוֹם.

וְאִם אָמְנָם אֲנִי בְּעַצְמִי רוֹדֵף אוֹתִי יוֹתֵר מִכֻּלָּם, כִּי בְּוַדַּאי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית, וּמִי יוּכַל לְהַכְרִיחַ אוֹתִי לְהַטּוֹת לְדַרְכָּם, חַס וְשָׁלוֹם, הִנְנִי מוֹדֶה וּמִתְוַדֶּה כִּי בֶּאֱמֶת אֲנִי בְּעַצְמִי הַחַיָּב, כִּי אֲנִי אַדְנִי הֶעָוֹן, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה יְהוָה אֱלֹהַי, כִּי מָטָה יָדֵינוּ מְאֹד, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְבַקֵּשׁ אֵיזֶה דֶּרֶךְ מָנוֹס לָנוּס מֵהֶם, וּלְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַתַּאֲוֹת וְהָרְחוּרִים רָעִים שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים עָלַי בְּכָל עֵת, וְאֵין לִי שׂוּם תִּקְוָה כִּי־אִם עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁתַּעֲזֹר לִי וְתִתֵּן לִי כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל מִינֵי תַּאֲוֹת וְהָרְחוּרִים רָעִים, לְהַכְנִיעָם וּלְהַשְׁפִּילָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְסַלְּקָם מֵעָלַי וּמֵעַל גְּבוּלִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, שֶׁלֹּא יִכְנְסוּ בְּדַעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי שׂוּם צַד הִרְהוּר בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק מֹחִי וּמַחֲשַׁבְתִּי יִהְיוּ קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים תָּמִיד בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת.

וְתַעְזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁאֶזְכֶּה לִקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, שֶׁאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ עַצְמִי בְּמֻתָּר לִי, וְאֶזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לְהוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁה, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לִקְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְיַחֵד עַל־יָדִי יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה.

אָנָּא יְהוָה, עָזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁלֹּא אֲאַבֵּד אֶת עוֹלָמִי,
חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי טִרְדַּת הַפַּרְנָסָה, וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים מִפֻּגַם הַל״ט מְלָאכוֹת דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁהֵם ל״ט
מַלְקִיוֹת, שֶׁהֵם מַטְרִידִים אֶת רֹב הָעוֹלָם בִּיגִיעוֹת וְטִרְדוֹת
הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר הֵם רָצִים כָּל יְמֵיהֶם אַחַר פַּרְנָסָתָם,
בִּיגִיעוֹת וְטִרְחוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וְהֵם אוֹכְלֵי לֶחֶם בְּעִצָּבוֹן,
בְּזֵעַת אַפָּם יֹאכְלוּ לֶחֶם עַד שׁוּבָם אֶל הָאֲדָמָה, וּמְאוּמָה לֹא
יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם, כִּי טִרְדַּת הַפַּרְנָסָה מְבַלְבֶּלֶת אוֹתָם כָּל
יְמֵיהֶם, וּמוֹנַעַת אוֹתָם מִלְּזָכֹר וְלָשִׂים אֶל לִבָּם אֶת תַּכְלִיתָם,
מַה יַּעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה:

אָנָּא יְהוָה, מָלֵא רַחֲמִים רַבִּים, רַחֵם עָלַי וְעַל כָּל חֶבְרָתֵנוּ
וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתַצִּיל אוֹתָנוּ מִכָּל זֶה,
וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא נִהְיֶה טְרוּדִים כְּלָל בִּטְרַדַּת הַפַּרְנָסָה,
וְאַפְלוּ בְּעֵת שֶׁאָנוּ מְכֻרָּחִים לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק אוֹ מַשָּׂא
וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, תַּעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל
בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה, כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב, בְּלִי
טִרְדָּא וּבְלִי בִּלְבּוּל הַדַּעַת כְּלָל, וְנֵדַע וְנַאֲמִין כִּי הַכֹּל מֵאִתְּךָ
וְלֹא עַל יָדֵינוּ כְּלָל.

וְכָל עָסְקֵנוּ וַעֲשִׂיָּתֵנוּ בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן וְעִסְקֵי פַּרְנָסָה, יִהְיֶה
הַכֹּל מְזֻכָּךְ וּמְזֻקָּק, עַד שֶׁיִּהְיוּ מְאִירִים כָּל הַל״ט
מְלָאכוֹת וְיִכְלְלוּ בְּט״ל אוֹרוֹת הַנִּמְשָׁכִים מִשִּׁמְךָ הַגָּדוֹל,
וְכָל הַל״ט מְלָאכוֹת יִהְיוּ בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, בִּבְחִינוֹת
מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן. וּתְבָרֵךְ אֶת מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה
וְהַצְלָחָה בְּכָל עָסְקֵנוּ וַעֲשִׂיָּתֵינוּ, וְתַזְמִין פַּרְנָסָתֵנוּ קֹדֶם
שֶׁנִּצְטָרֵךְ לָהֶם, בְּרֶוַח וְלֹא בִּצְמָצוּם, בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר,

מִתַּחַת יָדְךָ הָרְחָבָה וְהַמְלֵאָה. "וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ".

וְעָזְרֵנוּ יְהוָה שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים בְּחֶלְקֵנוּ תָּמִיד, וְתִהְיֶה תּוֹרָתֵנוּ קֶבַע וּמַלְאַכְתֵּנוּ עֲרַאי, וַאֲפִלּוּ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַמְעוּטָה שֶׁנִּצְטָרֵךְ לַעֲסֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן, בְּשְׁבִיל הֶכְרְחִיּוּת פַּרְנָסָתֵנוּ, גַּם אָז נִהְיֶה דְּבוּקִים בְּךָ וּבְתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא נִשְׁכַּח אוֹתְךָ אֲפִלּוּ רֶגַע קַלָּה:

אָנָּא יְהוָה. זַכֵּנִי לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶׁבִּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנֶיךָ. וַעֲזֹר לִי מֵעַתָּה שֶׁאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמִי בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית. וְאֶזְכֶּה לְבַטֵּל עַצְמִי נֶגְדְּךָ בֶּאֱמֶת, וְלֹא יַעֲלֶה בִּלְבִּי וְדַעְתִּי שׁוּם צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת וּפְנִיּוֹת בָּעוֹלָם, וְאֶזְכֶּה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְתַעֲזְרֵנִי וּתְזַכֵּנִי שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל עַל־יָדִי.

וּתְזַכֵּנִי לְדִבּוּרִים הַמְאִירִים בַּתּוֹרָה, וְיָאִירוּ לִי דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה לָצֵאת מִפְּחִיתוּת וְשִׁפְלוּת מַדְרֵגָתִי הַפְּחוּתָה וּשְׁפָלָה מְאֹד, וְאֶזְכֶּה שֶׁיָּאִירוּ לִי דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה בְּכָל פַּעַם, לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, עַל כָּל חַטָּאַי וַעֲוֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי הַמְרֻבִּים, וְעַל כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בִּכְבוֹדְךָ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ מִנְּעוּרַי עַד עַתָּה, וּתְזַכֵּנִי לְתַקֵּן הַכֹּל בְּחַיַּי, וְתַעֲזְרֵנִי בְּכָל פַּעַם לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ, וּתְזַכֵּנִי לֵידַע וּלְהָבִין וּלְהַשִּׂיג הֲלָכָה וְקַבָּלָה, רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין.

יְהוָה אֱלֹהִים, נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד כַּמָּה אֲנִי רָחוֹק כָּעֵת מִכָּל

אֵלֶּה, עַד אֲשֶׁר מַסְוֶה הַבּוּשָׁה עַל פָּנַי, לְבַקֵּשׁ עַל כָּל אֵלֶּה, כִּי אֵיךְ יוּכַל נִבְזֶה וְנִמְאָס כָּמוֹנִי לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה, אַךְ עַל רַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים נִשְׁעָנְתִּי, וְעַל עַנְוְתָנוּתְךָ וְטוּבְךָ תָּמַכְתִּי יְתֵדוֹתַי, כִּי אַתָּה טוֹב לַכֹּל וְאֵין דָּבָר נִמְנָע מִמֶּךָּ, וְאַתָּה עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין חֵקֶר בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּמִי יֹאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה, עַל־כֵּן עֵינַי לְךָ תְּלוּיוֹת עַד שֶׁתְּחַנֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנֶיךָ, חִישׁ קַל מְהֵרָה, וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי, כִּי כְּבָר כָּלְיוּ שְׁנוֹתַי בְּהֶבֶל וָרִיק. עָזְרֵנִי מֵעַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר מֵהַיּוֹם לְהַמְשִׁיךְ עָלַי קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנֶיךָ.

עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, כִּי שִׁמְךָ וּכְבוֹדְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא, וּכְבָר הִבְטַחְתָּנוּ שֶׁלֹּא תִּתֵּן כְּבוֹדְךָ לְאַחֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים". עָזְרֵנוּ יְהוָה שֶׁיִּתְגַּדֵּל כְּבוֹדְךָ עַל־יָדֵינוּ, וּכְבוֹדְךָ יִמָּלֵא כָּל הָאָרֶץ, תָּאִיר אֶרֶץ מִכְּבוֹדֶךָ. "יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו. בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ, וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם, וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן":

יב

בַּמֶּה נְקַדֵּם יְהוָה, כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ בְּרַחֲמָיו וְרֹב חֲסָדָיו, אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ.

וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אֲשֶׁר חַסְדֶּיךָ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עָלֵינוּ, יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ עָלֵינוּ, וּכְשֵׁם שֶׁחָמַלְתָּ עָלֵינוּ, וְנָתַתָּ לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, חֶמְדָּה גְנוּזָה, שַׁעֲשׁוּעַ יוֹם יוֹם, כֵּן תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּתְחָנֵּנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, וְתִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ שְׁנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִלְמֹד וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ תָּמִיד, וְנַהֲפֹךְ פָּנֵינוּ מֵהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, כִּי־אִם בְּתוֹרַת יְהוָה תִּהְיֶה חֶפְצֵנוּ, וּבְתוֹרָתְךָ נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה, וְכָל לִמּוּדֵנוּ יִהְיֶה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְכָל כַּוָּנָתֵנוּ תִּהְיֶה רַק בִּשְׁבִיל שְׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בֶּאֱמֶת, לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנֶיךָ בִּלְמוּדֵנוּ. וְנִזְכֶּה לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וְתַעֲזְרֵנוּ שֶׁיָּאִיר לָנוּ אוֹר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שְׁנִזְכֶּה לִלְמוֹד וְלַהֲגוֹת בָּהּ, לְהוֹצִיאֵנוּ מֵאַפֵּלָה לְאוֹרָה, לְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ מַחֲזִיר לַמּוּטָב׳:

אָנָּא יְהוָה, עָזְרֵנוּ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה אֶצְלֵנוּ מִלְּמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה סַם חַיִּים, שְׁנִזְכֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּדֵנוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, וּלְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֵנוּ, לְחַדֵּשׁ יָמֵינוּ שֶׁעָבְרוּ בְּחֹשֶׁךְ גָּדוֹל, וּזְכוּת וְכֹחַ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יָגֵן עָלֵינוּ, לְהַצִּילֵנוּ מֵעַתָּה מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וּמִכָּל מִינֵי פְּגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם, בֵּין בְּעֵת שֶׁנַּעֲסֹק בָּהּ וּבֵין בְּעֵת שֶׁאָנוּ מְכֻרָּחִים שֶׁלֹּא לַעֲסֹק בָּהּ, תָּמִיד יָגֵן עָלֵינוּ זְכוּת וְכֹחַ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַצִּילֵנוּ מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וּפְגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָנוּ עַל יְדֵי חַכְמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָמְרוּ: ׳אוֹרַיְתָא מְגִינָה וּמַצְלָה בֵּין בְּעִדְנָא

דְּעָסִיק בָּהּ וּבֵין בְּעִדָּנָא דְּלָא עָסִיק בָּהּ׃ וְנִזְכֶּה שֶׁיִּמָּשֵׁךְ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה עַל־יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּזְכֶּה מֵעַתָּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמֵנוּ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב׃

אָנָּא יְהוָה, רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים, חֲמֹל עָלַי וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר יָרַדְנוּ מְאֹד בְּאֵין עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ, וּרְאֵה "כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב", וְאֵין לָנוּ שׂוּם חַיּוּת וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹתֵינוּ הָאֻמְלָלוֹת מְאֹד, כִּי־אִם עַל־יְדֵי לְמוּד תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וְהַתְּמִימָה, הַמְאִירַת עֵינַיִם וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, כַּאֲשֶׁר הִבְטַחְתָּ לָנוּ בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר גַּם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה, בְּתֹקֶף הַהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, גַּם אָז לֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי מֵהֶם וְכוּ' וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ", וְהִנֵּה עַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים כְּבָר נִתְקַיֵּם בָּנוּ׃ "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר", כִּי נִסְתַּרְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד מְאֹד בְּהַסְתָּרָה, שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה בַּאֲלָפִים וּרְבָבוֹת הַסְתָּרוֹת, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וּבְכֵן יְעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הֶעָצוּמִים עָלֵינוּ וְאַל תּוֹסִיף לְהַסְתִּיר פָּנֶיךָ עוֹד מִמֶּנּוּ, פְּנֵה אֵלֵינוּ וְחָנֵּנוּ, וְהָאֵר פָּנֶיךָ בָּנוּ, וְקַיֵּם לָנוּ הַבְטָחָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִבְטַחְתָּ לָנוּ׃ "וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ".

וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה לִלְמוֹד וְלַהֲגוֹת וּלְהַתְמִיד בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה יוֹמָם וָלַיְלָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ, וְלֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ לְעוֹלָם, וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב׃ "וַאֲנִי זֹאת

בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר יְהוָה, רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ, לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ, אָמַר יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם".

וְנִזְכֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ הַמְרֻבִּים, וְנִזְכֶּה מֵעַתָּה לְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וּתְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁתֶךָ, וּתְזַכֵּנוּ שֶׁנִּלְמֹד בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה בְּעֵת הַלִּמּוּד לְקַשֵּׁר רוּחֵנוּ עִם רוּחַ הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה וְהַהֲלָכָה שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים אוֹתָהּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִבְחִינַת נְשִׁיקִין דִּקְדֻשָּׁה לְאַדְבָּקָא רוּחֵנוּ בְּרוּחַ הַצַּדִּיק, וְיִהְיֶה דּוֹמֶה כְּאִלּוּ אָנוּ מְנַשְּׁקִין עַצְמֵנוּ עִם הַצַּדִּיק וְהַתַּנָּא שֶׁחִדֵּשׁ הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וְנִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לְמוּדֵנוּ לְנַחַת רוּחַ לְהַצַּדִּיק וְהַתַּנָּא שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה וְהַהֲלָכָה שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים אוֹתָהּ, וְנִגְרֹם תַּעֲנוּג גָּדוֹל לְהַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁיִּהְיוּ שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, עַל־יְדֵי לִמּוּדֵנוּ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה אֶת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְנִזְכֶּה לְאַקְמָא שְׁכִינְתָּא מֵעַפְרָא, לְהַעֲלוֹת הַשְּׁכִינָה מֵהַגָּלוּת, עַל־יְדֵי לִמּוּדֵנוּ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה:

אָנָּא יְהוָה מָלֵא רַחֲמִים, חֲמֹל עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ הָאֻמְלָלָה [הָאֻמְלָלוֹת], וְהַצֵּל אוֹתִי וְאֶת זַרְעִי וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתַבְדִּילֵנוּ מִן הַתּוֹעִים מִדַּרְכְּךָ הָאֱמֶת, וְתַצִּיל אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה אֶצְלֵנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה סַם מָוֶת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִכְנָם בְּלִבֵּנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, שׂוּם צַד הִתְנַגְּדוּת עַל צַדִּיקֵי אֱמֶת

עַל־יְדֵי לְמוֹדֵנוּ, וְלֹא יִהְיֶה לְמוֹדֵנוּ לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וּבִפְרָט בְּעֵת לְמוֹדֵנוּ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בַּגְּמָרָא וְתוֹסָפוֹת וּפוֹסְקִים.

אָנָּא יְהוָה, תַּצִּיל וּתְמַלֵּט אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּלִבֵּנוּ שׁוּם צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, וְלֹא יִכָּנֵס בְּלִבֵּנוּ שׁוּם צַד עַרְמִימִיּוּת כְּלָל, וְלֹא יִהְיֶה בְּלִבֵּנוּ שׁוּם הִרְהוּרִים וְקֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יֵצֵא עָתָק מִפִּינוּ, חַס וְשָׁלוֹם, לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם שׁוּם דִּבּוּר כְּנֶגֶד כְּבוֹדָם, חָלִילָה, רַק אַדְרַבָּא, תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עַל־יְדֵי לְמוֹדֵינוּ לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, לִהְיוֹת נִכְנָע אֶצְלָם וּלְהַאֲמִין בָּם, וּלְהִתְבַּטֵּל אֲלֵיהֶם, וּלְהִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם, וְלִשְׁתּוֹת בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת כָּל יְמֵי חַיָּי, אֲנִי וְזַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וּתְזַכֵּנוּ לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַעֲלוֹת וְלַהֲפֹךְ כָּל הַדִּבּוּרִים וְהַצְּרוּפִים רָעִים שֶׁמְּדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, לְהָפְכָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְלַעֲשׂוֹת מֵהַדִּבּוּרִים רָעִים שֶׁלָּהֶם צְרוּפֵי הֲלָכוֹת, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִשְׁתַּלְשְׁלוּ אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָעִים שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים אֶל הָאֱמֶת, אֲשֶׁר הָפְכוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וְנַעֲשָׂה לָהֶם פֶּה לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, עַל־יְדֵי לְמוּדָם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.

וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עַל־יְדֵי כֹּחַ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהִטָּהֵר בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁנִּזְכֶּה גַּם אֲנַחְנוּ

לָבוֹא לְדַעַת זֶה, שֶׁנֵּדַע לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת וְלַהֲפֹךְ כָּל הַצְּרוּפִים רָעִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה, לְבָרְרָם וּלְהַעֲלוֹתָם לְשָׁרְשָׁם שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, לַעֲשׂוֹת מֵהֶם צִרּוּפֵי הֲלָכוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְנִזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַשְּׁכִינָה מֵהַגָּלוּת וּלְחַבְּרָהּ עִם דּוֹדָהּ בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה וְרֵעוּת, בִּבְחִינַת חִבּוּק וְנִשּׁוּק וְזִוּוּג, וּלְהוֹצִיא בָּלְעָם מִפִּיהֶם.

וְתַכְנִיעַ וּתְשַׁבֵּר וּתְבַטֵּל אֶת כָּל הַחוֹלְקִים עַל הָאֱמֶת, וְתִתֵּן בְּלִבָּם אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לָהֶם הָאֱמֶת, וְיָשׁוּבוּ כֻּלָּם אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, וּתְגַלֶּה וּתְפַרְסֵם אֶת הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וּתְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף". וְתָשִׂים שָׁלוֹם בֵּין כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם.

וְזַכֵּנִי לַעֲבֹד אוֹתְךָ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְעָזְרֵנִי לִהְיוֹת מִן הַנֶּעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים, שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים, עוֹשִׂים מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים. וְחָנֵּנוּ מֵאִתְּךָ חָכְמָה בִּינָה וָדַעַת, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִלְמֹד תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ תָּמִיד, וְנָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ רַב בְּרָכוֹת מִמְּקוֹר הַבְּרָכוֹת. וְנִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, אֲנַחְנוּ וְזַרְעֵנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה:

יג

יוֹשֵׁב הַמְּרוֹמִים וּמַשְׁגִּיחַ הַתַּחְתּוֹנִים, עֵינֵי עַמְּךָ בֵּךְ תְּלוּיוֹת כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנִים, מִשְׁתַּטְּחִים לְפָנֶיךָ, וּפוֹרְשִׂים כַּפָּם מוּל שׁוֹכֵן מְעוֹנִים, שֶׁתַּשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם מִמְּעוֹן קָדְשָׁתֶךָ, שֶׁיִּזְכּוּ כֻלָּם לַעֲשׂוֹת בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן

קוֹנָם, וְתַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּהַשְׁגָּחָתְךָ הַשְּׁלֵמָה, לַהֲשִׁיבָם לְאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֶל אֲרֻבּוֹתֵיהֶם כַּיּוֹנִים.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַאֲזִין חִנּוּנִים וּמַקְשִׁיב רְנָנִים, הַנּוֹטָה אָזֶן לְשַׁוְעַת אֲבִיוֹנִים, מָרָא דְּעָלְמָא כְּלָא, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לְבָבֵינוּ כִּי אֵין בָּנוּ כֹּחַ לְסַדֵּר תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת, כִּי אָפְפוּ עָלַי רָעוֹת עַד אֵין מִסְפָּר, "הִשִּׂיגוּנִי עֲוֹונוֹתַי וְלֹא יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת, עָצְמוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְלִבִּי עֲזָבָנִי", וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהַי מָלֵא רַחֲמִים, מָה אֶעֱשֶׂה וּמָה אֶפְעָל, וּמֵהֵיכָן אֲבַקֵּשׁ מָנוֹחַ אֲשֶׁר יִיטַב לִי, כִּי אָנֹכִי יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי גְּדֹל הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ בְּתַכְלִית הָרְחוֹק, כִּי חֵרַעְתִּי אֶת מַעֲשַׂי מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, מִדֵּי יוֹם יוֹם הַשְּׁכֵם וַחֲטוֹא, וַאֲנִי מָלֵא חֲטָאִים וּפְגָמִים מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בִּי מְתֹם, וְלֹא דַי שֶׁלֹּא זָכִיתִי עֲדַיִן לָצֵאת מִן הַחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, אַף גַּם לֹא חַסְתִּי עַל נַפְשִׁי, וְהוֹסַפְתִּי חֵטְא עַל פֶּשַׁע, חֲטָאִים עַל חֲטָאִים, פְּגָמִים עַל פְּגָמִים, עַד אֲשֶׁר אֵי־אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵט כְּלָל חֵלֶק אֶחָד מֵאַלְפֵי אַלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְגָמִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, שֶׁגָּרַמְתִּי עַל־יְדֵי מַעֲשַׂי הָרָעִים, מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר, מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר.

יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֵי־אֶפְשָׁר לְהַכְנִיס כְּלָל בְּתוֹךְ צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְדִבּוּרִים אֶת רִבּוּי הַפְּגָמִים וְהַקִּלְקוּלִים שֶׁלָּנוּ, כִּי פָּגַמְנוּ וְקִלְקַלְנוּ מְאֹד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ מְעַט דִּמְעַט מַעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁהֵם בְּעֵרְבֵנוּ מְכֻנִּים בְּשֵׁם מַעֲשִׂים טוֹבִים, הֵם גַּם־כֵּן פְּגוּמִים מְאֹד, וְאֵיךְ יוּכַל פֶּגוּם כָּזֶה, מְלֻכְלָךְ כָּזֶה, מְעֹרָב כָּזֶה, לְבַקֵּשׁ עֵזֶר וּתְרוּפָה וְהַצָּלָה

וּמָנוֹס, לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, לְהִתְדַּבֵּק בְּאוֹר הַחַיִּים. וְאִם אֹמַר, חַס וְשָׁלוֹם, אָבְדָה תִקְוָתִי וְתוֹחַלְתִּי מֵיְהוָה, זוֹ קָשָׁה מִן הָרִאשׁוֹנוֹת, כִּי כְּבָר הִזְהַרְתָּנוּ עַל־יְדֵי נְבִיאֶיךָ וְצַדִּיקֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי אָסוּר לָאָדָם לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם.

אַךְ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים חָשַׁבְתָּ מֵרָחוֹק לְהֵיטִיב אַחֲרִיתֵנוּ, וְהִקְדַּמְתָּ רְפוּאָה לְמַכָּתֵנוּ, וְשָׁלַחְתָּ לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, אֲשֶׁר הֵם הָיוּ לְמִשְׁעָן וּלְמָנוֹס לָנוּ, כִּי עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים הָעֲצוּמִים וְהַנּוֹרָאִים, זָכוּ אֲשֶׁר נָתַתָּ לָהֶם כֹּחַ לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים אֶת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זָכוּ לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם בֶּאֱמֶת, לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, וּבְכֹחָם הַגְּדוֹלִים הָיוּ יְכוֹלִים לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ גַּם אֶת נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, לָקַחַת וּלְקַבֵּץ גַּם פִּזּוּר נַפְשִׁי הַמְפֻזֶּרֶת בְּפִזּוּר גָּדוֹל מְאֹד, הָעֲיֵפָה וְהָרְעֵבָה וְהַצְּמֵאָה, הַמָּרָה בְּמְרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד, לְכַנֵּס וּלְקַבֵּץ וּלְהַעֲלוֹת גַּם אֶת נַפְשִׁי בְּתוֹךְ כְּלָלִיּוּת נַפְשׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים בִּבְחִינַת עִבּוּר, לְחַדֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי לְטוֹבָה עִמָּהֶם יַחַד, "וַתִּהִי לַדַּל תִּקְוָה וְעָלָתָה קָפְצָה פִּיהָ", אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר הָיָה לָהֶם כָּל הַכֹּחַ הַזֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה, אַשְׁרֵי הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ עוֹלִים וְנִכְלָלִים וְנִתְחַדְּשִׁים לְטוֹבָה עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת:

וְעַתָּה הִנֵּה בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּחְמֹל וְתָחוּס עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, וְתוֹרֵנִי וְתוֹדִיעֵנִי עֵצָה וְתַחְבּוּלָה מַה לַּעֲשׂוֹת עַכְשָׁו בָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר נִשְׁאַרְנוּ כַּתֹּרֶן בְּרֹאשׁ הָהָר, כִּי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת נִסְתַּלְּקוּ

בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, "הַצַּדִּיק אָבָד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב, וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין, כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק".

וְעַתָּה אַתָּה אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אָב הָרַחֲמָן, אָב הַחֶסֶד, הַחוֹמֵל בֶּאֱמֶת, רְאֵה נָא בְעָנְיֵנוּ בָּעֵת הַזֹּאת, כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ, וְנִתְקַיֵּם בָּנוּ עַכְשָׁו: "וְהָיְתָה עֵת צָרָה לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ לֹא נִהְיְתָה", כִּי הִכִּיתָ אוֹתָנוּ "מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְתוּבָה בַּתּוֹרָה", 'זוֹ מִיתַת הַצַּדִּיקִים', אֲשֶׁר הָיוּ נוֹשְׂאִים אוֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאוֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק, וְהָיוּ חָסִים עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ, וְהָיוּ מִסְתַּכְּלִים תָּמִיד בְּכָל עֵת עַל תִּקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ, לְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹתֵינוּ לְטוֹבָה, לְחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר יָמֵינוּ שֶׁעָבְרוּ בַּחשֶׁךְ. וְעַתָּה לְהֵיכָן נִפְנֶה, לְהֵיכָן נָנוּם, מֵאַיִן נְבַקֵּשׁ עֵזֶר לָנוּ.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַבִּיטָה בְעָנְיֵנוּ כִּי רַבּוּ מַכְאוֹבֵינוּ וְצָרוֹת לְבָבֵינוּ, מָרָא דְעָלְמָא כְּלָא, רְעֵה אֶת צֹאן הַדְּרָגָה, וְהֵנֵּה אֲנֹכִי בְעָנְיִי הוֹלֵךְ נָע וָנָד כְּגוּף בְּלֹא נְשָׁמָה, כְּגֶלֶם בְּלֹא דַּעַת, כַּסְּפִינָה תּוֹעָה בְּלֵב יָם בְּלִי מַנְהִיג, וְהָרוּחַ סְעָרָה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר מְאֹד מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ אֵינִי יָכוֹל מֵחֲמַת עֲוונוֹתַי הַמְרֻבִּים, וְדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה נֶעְלְמוּ מִמֶּנִּי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֵיךְ לְבַקֵּשׁ דַּעַת וְשֵׂכֶל וְכֹחַ וּגְבוּרָה, לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֵי הָרָע, לְהַכְנִיעוֹ וּלְשַׁבְּרוֹ לְכוֹפוֹ לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ, לְהַטּוֹת לְבָבִי אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, כִּי תָּעִיתִי מְאֹד מְאֹד מִקְּדֻשָּׁתְךָ הָאֲמִתִּיוּת, "תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי".

יְהֹוָה אֱלֹהַי, אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מוֹסִיף וּמַרְבֶּה
לְדַבֵּר וּלְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ, עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי כְּלָל
לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי, לְסַפֵּר הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ, כִּי הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ
וּפְגָמַי הַמְרֻבִּים אִי־אֶפְשָׁר לְהַכְנִיס כְּלָל בְּתוֹךְ דִּבּוּרִים
וְצִרּוּפֵי אוֹתִיּוֹת, וְגַם אֲנִי בְּעַצְמִי אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל הֵיכָן אֲנִי
בָּעוֹלָם, רַק אֲנִי רוֹאֶה הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ וּפְגָמַי הַמְרֻבִּים,
כְּמוֹ מִי שֶׁמַּבִּיט מֵרָחוֹק מְאֹד, כִּי מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא
עָבַר עָלַי עֲדַיִן יוֹם אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם בְּלִי פְּגָמִים:

וְגַם בְּעֵת אֲשֶׁר גּוֹבְרִים רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הָרַבִּים עָלַי, וְאַתָּה
עוֹזֵר לִי מְעַט לְהִתְעוֹרֵר אֵלֶיךָ, וּלְהַתְחִיל לְכַנּוֹם
בַּעֲבוֹדָתֶךָ, אֵינִי זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתְךָ,
שֶׁיִּמְשֹׁךְ דֶּרֶךְ הַקֹּדֶשׁ אֶצְלִי זְמַן רַב לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי בְּכָל פַּעַם
וּפַעַם שֶׁעָזַרְתָּ לִי בְּרַחֲמֶיךָ, לֹא חָסְתִּי עַל נַפְשִׁי, וְלֹא
הִשְׁתַּדַּלְתִּי לַעֲמֹד בְּטוֹבָתִי, אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת, "עַד
שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ". וְאַף־עַל־פִּי־כֵן רַחֲמֶיךָ
גּוֹבְרִים עָלֵינוּ תָּמִיד, וְאַתָּה עוֹזֵר לָנוּ בְּכָל עֵת, אַתָּה
גְּמַלְתָּנוּ הַטּוֹבוֹת וַאֲנַחְנוּ גְּמַלְנוּךָ הָרָעוֹת.

וּבְעֹצֶם דָּחְקֵנוּ וַעֲמָלֵנוּ וַחֲלִישׁוּתֵנוּ בָּעֵת הַזֹּאת, אָנוּ
צְרִיכִים שֶׁתִּתֶּן לָנוּ מַנְהִיג אֲמִתִּי, שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ
בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, "יָחֹם עַל דַּל וְאֶבְיוֹן וְנַפְשׁוֹת
אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ", אֲשֶׁר יֹאחַז בְּיָדֵינוּ, וְיַעֲלֶה אוֹתָנוּ,
וְיוֹצִיאֵנוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, וְיוֹרֶה לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵלֵךְ בָּהּ
וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה. וְעַתָּה עַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָרֵא דְּעָלְמָא כְּוָתֵי, מָלֵא רַחֲמִים, אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל, אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת, "הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי

אֵיכָה תִּרְעֶה, אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם", כִּי נִתְקַיֵּם עַתָּה בָּנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "כִּי מִי יַחְמוֹל עָלַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם וּמִי יָנוּד לָךְ וּמִי יָסוּר לִשְׁאוֹל לְשָׁלוֹם לָךְ":

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּבָר הִבְטַחְתָּנוּ כִּי אֵין דּוֹר יָתוֹם, וּבְוַדַּאי גַּם עַכְשָׁו בַּדּוֹר הַזֶּה נִמְצָאִים צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם זֶה הַכֹּחַ לְקַבֵּץ אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ לְחַדֵּשׁ אוֹתָנוּ לְטוֹבָה, וּלְהוֹרִיד וּלְהַמְשִׁיךְ לָנוּ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, לְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּמַלֵּא עָלֵינוּ רַחֲמִים, וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ, וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים לְגַלּוֹת לָנוּ וּלְהַרְאוֹת לָנוּ אֶת הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּתְזַכֵּה אוֹתָנוּ לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי־אִם עָלֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְעַל צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר עַל־יָדָם אַתָּה עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים:

אָנָּא יְהוָה, זַכֵּנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲוֹתֵינוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ הָרָעוֹת, וְתַעְזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטֵּל וּלְשַׁבֵּר אֶת תַּאֲוַת מָמוֹן מֵאִתָּנוּ, וְאֶהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקִי אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי יְהוָה, וְלֹא אֶהְיֶה אָץ לְהַעֲשִׁיר, וְלֹא אֶרְדֹּף אַחַר מוֹתָרוֹת לְהַרְבּוֹת הוֹן מֵהֶבֶל, וַאֲפִלּוּ הַהֶכְרְחִיוֹת מַה שֶּׁאֲנִי מֻכְרָח לַעֲסוֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּהְיֶה הָעֵסֶק בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה לִשְׁמְךָ הַגָּדוֹל. וּתְזַכֵּנִי לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, וְתִהְיֶה תּוֹרָתִי קֶבַע וּמְלַאכְתִּי עֲרַאי, וְלֹא אַטְרִיד אֶת דַּעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי כְּלָל בְּהַמַּשָּׂא וּמַתָּן, וַאֲפִלּוּ בְּעֵת עֲשִׂית הַמַּשָּׂא וּמַתָּן אֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁתִּהְיֶה מַחֲשַׁבְתִּי קְשׁוּרָה וּדְבוּקָה בְּךָ

וּבְתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה הַמְלֻבֶּשֶׁת וְנֶעֱלֶמֶת בְּכָל עִסְקֵי מַשָּׂא וּמַתָּן וּמְלָאכוֹת וַעֲסָקִים שֶׁבָּעוֹלָם.

וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן בֶּאֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְאֶהְיֶה בּוֹטֵחַ בַּיהוָה תָּמִיד, וְאָזְכֶּה לְהַשְׁלִיךְ אֶת כָּל יְהָבִי עָלֶיךָ וְאַתָּה תְּכַלְכְּלֵנִי, שֶׁתִּתֶּן לִי עֵצָה טוֹבָה בְּכָל פַּעַם בְּכָל עִנְיְנֵי הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, שֶׁאָזְכֶּה לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּהַמַּשָּׂא וּמַתָּן, לָדַעַת מָה וּמָתַי לִקְנוֹת וּלְמִכּוֹר, בְּאֹפֶן שֶׁתַּצְלִיחַ אֶת מַעֲשֵׂי יָדַי. וְתַזְמִין לִי פַּרְנָסָתִי בְּרֶוַח בְּסִבָּה קַלָּה, בְּלִי שׁוּם טִרְדָּא וּבִלְבּוּל כְּלָל, לְמַעַן אוּכַל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ וּבַעֲבוֹדָתְךָ תָּמִיד:

אָנָּא יְהוָה, חוּס וַחֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה וְעַל נַפְשׁוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, וְתַצִּילֵנוּ מִן הַתּוֹעִים, הָאוֹבְדִים אֶת עוֹלָמָם עַל־יְדֵי תַּאֲוֹת מָמוֹן, הַטְּרוּדִים כָּל יְמֵיהֶם בְּעִסְקֵי פַּרְנָסָתָם, וְאוֹכְלֵי לֶחֶם בְּעִצָּבוֹן, בְּזֵעַת אַפָּם יֹאכְלוּ לֶחֶם עַד שׁוּבָם אֶל הָאֲדָמָה, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם. מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלֵינוּ וְהַצִּילֵנוּ מֵהֶם. רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, אוֹתִי וְאֶת כָּל חֶבְרָתֵנוּ וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִתַּאֲוַת מָמוֹן, אֲשֶׁר זֹאת הַתַּאֲוָה הָרָעָה נִתְגַּבְּרָה וְנִתְפַּשְׁטָה מְאֹד מְאֹד עַכְשָׁו בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, עַד שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לָנוּ כְּלָל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמֵנוּ לְיַשֵּׁב דַּעְתֵּנוּ, לַחֲשֹׁב הֵיטֵב מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפֵנוּ, בְּהָאִיךְ אֲנַפִּין נֵיעוֹל קָדָם מַלְכָּא, מֵחֲמַת טִרְדַּת דַּעְתֵּנוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ בְּכָל עֵת עַל עִסְקֵי פַּרְנָסוֹתֵינוּ, וַאֲפִלּוּ הַהֶכְרֵחִיּוֹת, מְבַלְבְּלִין אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד. יְהוָה אֱלֹהִים, חוּסָה עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְהַצֵּל אוֹתָנוּ, מִתַּאֲוָה הָרָעָה הַזֹּאת שֶׁל מָמוֹן.

וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, רַב חֶסֶד וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב, וְתִהְיֶה
בְּעֶזְרֵנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לִתֵּן צְדָקָה הַרְבֵּה לָעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, וְכָל עִקַּר כַּוָּנוֹת עִסְקֵנוּ בְּהַמַּשָּׂא וּמַתָּן יִהְיֶה רַק בִּשְׁבִיל הַצְדָקָה. וְנִזְכֶּה לִתֵּן צְדָקָה יוֹתֵר מִכְּפִי כֹּחֵנוּ, וְתַזְמִין לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים לִזְכוֹת בָּהֶם. וְתַעֲזְרֵנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת צְדָקָה כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת. וּתְזַכֵּנוּ לִתֵּן צְדָקָה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ הֶעָנִי בְּקַבָּלָתוֹ, וְאָזְכֶּה לְדַבֵּר עַל לֵב עֲנִיִּים וּמְרוּדִים, לְפַיְּסָם וּלְהָרְחִיב דַּעְתָּם וּלְשַׂמֵּחַ אֶת לִבָּם.

"הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי", שֶׁאֶזְכֶּה
שֶׁיִּתְנַדֵּב לִבִּי תָּמִיד לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים הַגּוּנִים בְּכָל כֹּחִי, הֵן לְפַזֵּר מִשֶּׁלִּי לַעֲנִיִּים הַגּוּנִים, לְהַעֲנִיק לָהֶם וְלִתֵּן לָהֶם בְּשִׁתֵּי יָדַיִם, מִבִּרְכַּת יְהוָה אֲשֶׁר אַתָּה נוֹתֵן לִי בְּכָל עֵת, הֵן לְהִשְׁתַּדֵּל עֲבוּרָם בְּכָל כֹּחִי, לֵילֵךְ וּלְסַבֵּב עֲבוּרָם, וּלְקַבֵּץ עַל יָד נְדָבַת לֵב אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְתָמְכָם וּלְסַעֲדָם, לְמַלֹּאת יְדֵי עֲנִיִּים הַגּוּנִים דֵּי מַחְסוֹרָם אֲשֶׁר יֶחְסַר לָהֶם, הֵן מְזוֹנוֹת הֵן מַלְבּוּשִׁים וְכָל מַה שֶּׁהֵם צְרִיכִים.

וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי בְּחַסְדֶּךָ, וְתִתְּנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד בְּעֵינֵי עַמְּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁמָעִים דְּבָרַי אֶצְלָם, וְיִכָּנְסוּ דְּבָרַי בְּאָזְנֵיהֶם, שֶׁיִּתְנַדְּבוּ לִבָּם לִתֵּן צְדָקָה הַרְבֵּה, וְאֶזְכֶּה לְקַבֵּל מֵהֶם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מָנָה יָפָה אַפַּיִם, וְתַעֲזְרֵנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי כֹּחַ לַהֲפֹךְ בִּדְבָרַי לֵב אַכְזָר לְלֵב נְדִיבָה, וְאֶזְכֶּה לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה בֶּאֱמֶת תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּי:

וּבִזְכוּת וְכֹחַ הַצְּדָקָה שֶׁל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, תְּזַכֶּה

אוֹתָנוּ לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן מֵאִתָּנוּ, וְהָרוּחַ נְדִיבָה שֶׁל
הַצְּדָקָה הַקְּדוֹשָׁה יִמְשֹׁךְ עָלֵינוּ, וִישַׁכֵּךְ חֲמִימוּת תַּאֲוַת
מָמוֹן, תַּאֲוַת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת, מַה שֶּׁהַלֵּב בּוֹעֵר
וּמִתְאַוֶּה לְמָמוֹן הַרְבֵּה, לְהִתְעַשֵּׁר בְּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.
וְנִזְכֶּה לְהַשְׁלִיךְ אֱלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּלְבָבֵנוּ שׂוּם
תַּאֲוָה וַחֲמִימוּת וְהִתְלַהֲבוּת לְמָמוֹן כְּלָל, רַק נִהְיֶה שְׂמֵחִים
בְּחֶלְקֵנוּ תָּמִיד, וְנִהְיֶה מִסְתַּפְּקִים בַּמֶּה שֶׁאַתָּה חוֹנֵן אוֹתָנוּ
בְּרַחֲמֶיךָ בְּכָל עֵת, אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי רְצוֹנְךָ הַטּוֹב,
וְלֹא נִתֵּן עֵינֵינוּ כְּלָל בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ שֶׁלָּנוּ, וְלֹא נַחְמֹד וְלֹא
נִתְאַוֶּה כְּלָל לְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֵינוּ, רַק נִזְכֶּה לִהְיוֹת שְׂמֵחִים
בְּחֶלְקֵנוּ תָּמִיד בֶּאֱמֶת:

וּתְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהִכָּלֵל וּלְהִתְדַּבֵּק לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר
הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר זָכוּ לְבַטֵּל וּלְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן
בְּתַכְלִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ חֶסֶד, וְעַל־יְדֵי חַסְדְּךָ
הַגָּדוֹל תִּפְתַּח לָנוּ אוֹר הַדַּעַת.

וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֱמֶת כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה
וְדַעַת הַזֶּה, שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּץ וְלִקַּח אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם", וְיִהְיוּ כָּל נַפְשׁוֹתֵינוּ כְּלוּלוֹת
יַחַד, וְהֶחָכָם הָאֱמֶת יִקַּח הַנְּפָשׁוֹת שֶׁלָּנוּ וְיַעֲלֶה עִמָּהֶם,
וְיַחֲדֵשׁ אוֹתָם כֻּלָּם יַחַד לְטוֹבָה, וְיוֹרִיד לָנוּ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה
מִפִּי עַתִּיק יוֹמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "עִיר גִּבּוֹרִים עָלָה חָכָם,
וַיּוֹרֶד עוֹז מִבְטֶחָהּ". וּתְגַלֶּה לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים סִתְרֵי
תוֹרָה, אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה:

אָנָּא יְהוָה עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, וּמַלֵּא בַּקָּשָׁתֵנוּ בְּרַחֲמִים,

שֶׁנִּזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה וְדַעַת הַזֶּה, שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּץ נַפְשׁוֹתֵינוּ וּלְהַעֲלוֹת אוֹתָם וְלִגְרֹם עַל־יָדָם יִחוּד קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וּלְחַדְּשָׁם לְטוֹבָה בִּבְחִינַת עִבּוּר, וּלְהַמְשִׁיךְ לָנוּ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה אֲמִתִּיִּים.

כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ מְרִירוּת נַפְשִׁי וּפְזוּר נַפְשִׁי, כִּי נַפְשִׁי מָרָה לִי מְאֹד מְאֹד, עַד אֲשֶׁר "כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל", וְאֵי־אֶפְשָׁר לְסַבֵּל עוֹד כְּלָל פִּזּוּר נַפְשִׁי וּמְרִירוּת נַפְשִׁי, הַמְפֻזֶּרֶת בְּפִזּוּר גָּדוֹל וּבִמְרִירוּת עָצוּם מְאֹד, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ עָצְמָם מְרִירוּתִי, וְאֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בְּעַדִי, לִהְיוֹת בְּעֶזְרִי לְהוֹשִׁיעֵנִי וּלְהַצִּילֵנִי מִן הַפִּזּוּר הַגָּדוֹל וְהַמְּרִירוּת שֶׁל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, כִּי אִם כֹּחַ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ וָדַעַת לְקַבֵּץ גַּם פִּזּוּר נַפְשִׁי, וּלְלַקֵּט וּלְהַעֲלוֹת גַּם הַנְּפָשׁוֹת וְהָרְצוֹנוֹת הָרָעִים וְהַמָּרִים שֶׁיֵּשׁ לִי, לְבָרְרָם וּלְהַעֲלוֹתָם עִם כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיִּמָּצֵא בִּי, לְלַקְּטָם וּלְקַבְּצָם וּלְהַעֲלוֹתָם כֻּלָּם יַחַד וּלְחַדְּשָׁם לְטוֹבָה, לְהָאִיר אוֹר חָדָשׁ עַל נַפְשִׁי הַמְּנַחַת בְּחֹשֶׁךְ גָּדוֹל, וְיַשְׁבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשִׁי, וְנַפְשִׁי הָרֵעָבָה יְמַלֵּא טוּב, וְיַחֲדֵשׁ כְּנֶשֶׁר נְעוּרַי, וְתִהְיֶה נַפְשִׁי נִכְלֶלֶת עִם נַפְשׁוֹת כָּל חֶבְרָתֵנוּ וְנַפְשׁוֹת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְיִכְלְלוּ כָּל הַנְּפָשׁוֹת יַחַד גְּדוֹלוֹת עִם קְטַנּוֹת.

עַל־כֵּן זַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲנִינוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה וְדַעַת הַזֶּה, וְיְקַבֵּץ כָּל נַפְשׁוֹתֵינוּ, וְיַעֲלֶה עִמָּהֶם לִפְנֵי כִּסֵּא כְּבוֹדֶךָ, וְתִמָּלֵא רַחֲמִים עָלֵינוּ בִּזְכוּת וְכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְיַעֲלוּ נַפְשׁוֹתֵינוּ לְנַחַת רוּחַ וּלְרָצוֹן לְפָנֶיךָ, וְתִשְׁעַשַׁע עִם כָּל

נַפְשׁוֹתֵינוּ, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד גָּדוֹל עַל־יְדֵי נַפְשׁוֹתֵינוּ יְחוּדָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וְיִתְחַדְּשׁוּ נַפְשׁוֹתֵינוּ כְּלָם יַחַד לְטוֹבָה בִּבְחִינַת עִבּוּר. וְיוֹרִיד לָנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עַל־יְדֵי־זֶה חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים, וְיִתְגַּלּוּ לָנוּ סִתְרֵי תּוֹרָה, אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. וְנִזְכֶּה שֶׁיִּתְקַן הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עַל־יְדֵי נַפְשׁוֹתֵינוּ תִּקּוּנָא דְּמֶרְכַּבְתָּא עִלָּאָה וּמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה.

וּתְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה וְשָׁלוֹם גָּדוֹל בֵּינֵינוּ תָּמִיד, עַד שֶׁנִּהְיֶה כֻּלָּנוּ נִכְלָלִים זֶה בָּזֶה, וּנְעוֹרֵר זֶה אֶת זֶה, וְנַזְכִּיר זֶה אֶת זֶה, לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל אֶת כָּל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת מֵאִתָּנוּ, וְלִזְכּוֹת לְכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת, לַעֲשׂוֹת הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לְאֶחָד מֵאִתָּנוּ מִכָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֵיזֶה מִדָּה טוֹבָה, אוֹ תִּקּוּן וּבְטוּל אֵיזֶה מִדָּה רָעָה, נִזְכֶּה תָּמִיד לְהַזְכִּיר אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, לְעוֹרְרוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, לְתַקֵּן הַכֹּל בַּחַיִּים חַיּוֹתֵינוּ. וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לָשׁוּב אֵלֶיךָ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, לְתַקֵּן אֶת כָּל אֲשֶׁר פָּגַמְנוּ מִנְּעוּרֵינוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וּמֵעַתָּה תִּהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ, שֶׁנִּהְיֶה כֻּלָּנוּ כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, וְלֹא נָסוּר מִן רְצוֹנְךָ לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ הַשְׁגָּחָתְךָ בִּשְׁלֵמוּת, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, "הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ", וְאַל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵאִתָּנוּ, וַחֲמֹל עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ בְּעֵין הַחֶמְלָה וְהַחֲנִינָה, בְּעֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי, עֵינָא פְּקִיחָא דְּלָא נָאִים תָּדִיר, וְתַמְשִׁיךְ

עָלֵינוּ הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּמָּשֵׁךְ כֹּחַ הָרְאוּת מֵעֵינֶיךָ עָלֵינוּ עַל־יְדֵי תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אַתָּה מַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְנִהְיֶה סְמוּכִים וּקְרוֹבִים מְאֹד אֶל כֹּחַ הָרְאוּת וְהַשְׁגָּחָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב וּלְהִצְטַיֵּר בְּעֵינֶיךָ, וְנִהְיֶה נִכְלָלִים בְּךָ. וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה תָּמִיד. וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ כָּל טוּב, שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה וּקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה אֲמִתִּיּוֹת, וְתַשְׁגִּיחַ וְתִרְאֶה בְּעָנְיֵנוּ וַעֲמָלֵנוּ וְדָחְקֵנוּ, בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, בְּנַשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת.

וְתִרַחֵם עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, הַנְּפוּצִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה. וְתָשׁוּב וּתְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ וְנִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵינוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, כִּי אָרַךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת מְאֹד בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, עַד אֲשֶׁר "כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל", כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. חוּם וַחֲמֹל עָלֵינוּ, וְתַשְׁפִּיעַ חַסְדֶּיךָ עָלֵינוּ, וְתָבִיא לָנוּ מְהֵרָה אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְתִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְיִקָּיֵם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ. יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי":

יד

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּתְבַטֵּל מֵעָלַי מִדַּת הַגַּאֲוָה בִּבְטוּל גָּמוּר, שֶׁלֹּא יְהֵא בִּלְבִּי שׁוּם צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, וְאֶזְכֶּה לֵידַע שְׁפָלוּתִי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְאֶזְכֶּה

לְבַטֵּל עַצְמִי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֶהְיֶה קָטָן בְּעֵינַי יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָתִי הַשְּׁפָלָה מְאֹד:

אָנָּא יְהוָה, עָזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ לְבַל יוּכְלוּ לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי, לְבַל יוּכְלוּ לְהַטְעוֹת אוֹתִי, חַס וְשָׁלוֹם, בְּמַחְשְׁבוֹת שְׁטוּת שֶׁל שׁוּם צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי אֲנִי בְּעָנְיִי בְּעֹצֶם דַּחְקִי וְלַחֲצִי וְגֹדֶל הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ, וְצָרוֹת נַפְשִׁי גָּדְלוּ וְשָׂגְבוּ מְאֹד מְאֹד זֶה זְמַן רַב מְאֹד, "וְאַבִּיט וְאֵין עוֹזֵר וְאֶשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין סוֹמֵךְ", וְאֵין לִי שׁוּם מָנוֹס כִּי־אִם לְצַעֵק אֵלֶיךָ תָּמִיד, וּלְצַפּוֹת לְרַחֲמֶיךָ, וּלְקַוּוֹת לִישׁוּעָתֶךָ, וְלִיחֵל לַחֲסָדֶיךָ, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, בְּעֹצֶם הִתְרַחֲקוּתִי הַזֹּאת, עוֹלָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל דַּעְתִּי הַמְבֻלְבֶּלֶת גַּם הַשְּׁטוּת הַזֹּאת וְהַבִּלְבּוּל הַזֶּה שֶׁל צַד גַּאוּת וְגַבְהוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אָבְדָה תִּקְוָתִי חָלִילָה, כִּי בַּמֶּה יִזְכֶּה נַעַר הַמְנֻעָר מִכָּל טוּב כָּמוֹנִי, הַמָּלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, שֶׁחָטָאתִי וְעָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, בְּשׁוֹגֵג וּבְמֵזִיד, בְּאֹנֶס וּבְרָצוֹן, מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

אָנָּא יְהוָה, חֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, חוּס וַחֲמֹל נָא עָלַי, עָזְרֵנִי, עָזְרֵנִי, הַצִּילֵנִי, הַצִּילֵנִי, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא יָדַעְתִּי מַה לְּבַקֵּשׁ קֹדֶם, כִּי צָרְכֵי הַמָּה מְרֻבִּים מְאֹד מְאֹד, וְדַעְתִּי קְצָרָה לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ, וְגַם אֵי־אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ כְּלָל אֶת עֹצֶם רִבּוּי צָרְכֵי בַּקָּשׁוֹתַי, כִּי נַעֲנֵיתִי עַד מְאֹד, וְחַבַּלְתִּי אֶת נַפְשִׁי, וְקִלְקַלְתִּי אֶת קְדֻשָּׁתִי הַרְבֵּה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, וְאֵין לִי שׁוּם מְנוּחָה מֵרוֹדְפַי, כִּי אוֹרְבִים וְרוֹדְפִים עָלַי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, וּבַעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים מְאֹד, כֹּחִי חָלָשׁ וְדַל מְאֹד, וְאֵינִי יוֹדֵעַ

שׂוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם:

אָנָּא יְהוָה, הוֹרֵנִי מַה שֶּׁאֶצְעַק אֵלֶיךָ, הוֹדִיעֵנִי אֵיךְ לְהִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לִפְעֹל בַּקָּשָׁתִי בְּרַחֲמִים אֶצְלְךָ, שֶׁתְּחָנֵּנִי וּתְזַכֵּנִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלֶיךָ, וְלִהְיוֹת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, שֶׁאֶזְכֶּה לִבְלִי לָסוּר מִרְצוֹנְךָ וּמִמִּצְוֹתֶיךָ יָמִין וּשְׂמֹאל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל מִדַּת הַגַּאֲוָה בְּתַכְלִית, מֵעָלַי וּמֵעַל גְּבוּלִי, וְלֹא יַעֲלֶה בִּלְבִּי שׂוּם צַד גֵּאוּת וְגַבְהוּת בָּעוֹלָם כְּלָל, מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁדַּרְכּוֹ בְּנֵי אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, הֵן בְּחָכְמָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהֵן בִּגְבוּרָה, וְהֵן בַּעֲשִׁירוּת, בִּכְלָם אֶזְכֶּה לִהְיוֹת עָנָו וְשָׁפָל בֶּאֱמֶת לְבַל אֶתְגָּאֶה וְאֶתְגַּדֵּל בָּהֶם כְּלָל, אִם אָמְנָם יָדַעְתִּי יְהוָה כִּי בַּעַר אָנֹכִי, וַאֲנִי רֵיק וְחָסֵר מִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים, "כִּי בַּעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא בִינַת אָדָם לִי", וְאֵין לִי שׂוּם כֹּחַ וּגְבוּרָה בִּגוּף וָנֶפֶשׁ, וּבֵיתִי רֵיקָן מֵעֲשִׁירוּת, וְאֵין בְּיָדִי לֹא חָכְמָה וְלֹא גְּבוּרָה וְלֹא עֲשִׁירוּת גַּשְׁמִית וְלֹא עֲשִׁירוּת רוּחָנִית שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְלִפְעֹל גְּדֹל שִׁפְלוּתִי וְקַטְנוּתִי כָּעֵת, וְשִׁפְלוּת מַדְרֵגָתִי הַקְּטַנָּה וְהַשְּׁפָלָה מְאֹד, וְעִצָּם הִתְרַחֲקוּתִי מִמְּךָ, בְּוַדַּאי לֹא הָיִיתִי צָרִיךְ כְּלָל לְהִתְפַּלֵּל עַל בְּטוּל הַגַּאֲוָה, אַךְ הֲלֹא אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת רַע לְבָבֵנוּ וַעֲכִירַת דַּעְתֵּנוּ וּבִלְבּוּל מַחְשַׁבְתֵּנוּ, עַד שֶׁגַּם אַפְלוּ בְּעִצָּם הִתְרַחֲקוּתֵנוּ הֵם מִבַּלְבְּלִים וּמְעַרְבְּבִים אֶת דַּעְתֵּנוּ מְאֹד, גַּם בְּשִׁטּוּת וּבִלְבּוּל הַזֶּה שֶׁל פְּנִיּוֹת וְגַאוּת, עַד אֲשֶׁר הָיְתָה הַמִּלְחָמָה עָלֵינוּ פָּנִים וְאָחוֹר, וּמִכָּל צַד אוֹרְבִים עָלֵינוּ וּמְצוֹדֵי צְדָדִים, וְאֵין מַנִּיחִים לָנוּ שׂוּם מָנוֹס אֵלֶיךָ,

כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

אַךְ אַתְּ־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל בְּכָל עֵת, לִישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת וּלְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, כִּי יָדַעְנוּ כִּי אַתָּה מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת, וְאַתָּה בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת וְיוֹדֵעַ כָּל הַתַּעֲלוּמוֹת, וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁבִּפְנִימִיּוּת עַמְּךָ לִבֵּנוּ אָנוּ חֻפְּצִים וּמִשְׁתּוֹקְקִים מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת תָּמִיד בְּלִי שׁוּם פְּנִיּוֹת וּבִלְבּוּלִים.

עַל־כֵּן חֲמֹל עָלֵינוּ לְמַעַנְךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֲדוֹן כֹּל, וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁנִּבָּטֵל וְנִסַּלֵּק מֵעָלֵינוּ מִדַּת הַגַּאֲוָה בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְכָל בְּחִינוֹת שִׁפְלוּת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, לִהְיוֹת עָנָו וְשָׁפֵל בֶּאֱמֶת לִפְנֵי כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, לִפְנֵי גְּדוֹלִים וּבֵינוֹנִים וּקְטַנִּים וְלִפְנֵי קָטָן שֶׁבְּקָטַנִּים, כִּי בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים קָטַנְתִּי מְאֹד מִקָּטָן שֶׁבְּקָטַנִּים וּתְזַכֵּנִי לֵידַע וּלְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתִי בֶּאֱמֶת בְּכָל הָאֲבָרִים, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת עָנָו וְשָׁפֵל וְקָטָן בְּעֵינַי בֶּאֱמֶת יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָתִי הַקְּטַנָּה וְהַשְּׁפָלָה, וְאֶזְכֶּה לָבוֹא לְתַכְלִית הַבִּטּוּל בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב:

אָנָּא יְהוָה, יָדַעְתִּי כִּי דִּבְרִי מְגֻמְגָּם מְאֹד וּלְשׁוֹנִי מָלֵא פְּגָם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל אֵיךְ לְסַדֵּר תְּפִלָּתִי וּתְחִנָּתִי לְפָנֶיךָ, אַךְ תָּמַכְתִּי יִתְדוֹתַי כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה. מָלֵא רַחֲמִים, חֲמֹל עָלַי, וְעָזְרֵנִי וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲנָוָה אֲמִתִּית:

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּזַכֵּנִי אוֹתִי וְאֶת כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לַעֲסֹק

בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְעוֹרֵר שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה תַּחְלָה, וְכֻלָּם מְשֹׁרָשִׁים בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עָזְרֵנִי יְהוָה שֶׁיָּאִיר עֵסֶק הַתּוֹרָה שֶׁלָּנוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְעוֹרֵר עַל־יְדֵי לִמּוּד תּוֹרָתֵנוּ שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיָאִירוּ וְיִתְנוֹצְצוּ הַנְּשָׁמוֹת זֶה לָזֶה, עַד שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיִתְנוֹצְצוּ בְּתוֹכָם נִפְשׁוֹת כָּל הָרְשָׁעִים וְכָל הַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם הָאָרָה מִשָּׁרֶשׁ נִשְׁמוֹתֵיהֶם, וְיִתְעוֹרְרוּ כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְיָשׁוּבוּ אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת הַנְּשָׁמוֹת נִזְכֶּה שֶׁיִּהְיוּ נוֹלָדִים וְנִבְרָאִים נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים, עַד שֶׁיָּבוֹאוּ רְחוֹקִים וְיִתְגַּיְּרוּ, וְיַכִּירוּ כֹּחַ מַלְכוּתְךָ, וְיַעַבְדוּךָ כֻּלָּם בֶּאֱמֶת.

וְאִם אֲמִתָּם אֲנֹכִי בְּעֵנְיִי, רָחוֹק מְאֹד מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה בִּקְדֻשָּׁה כָּזוֹ, לְעוֹרֵר נִפְשׁוֹת אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, עַל־כָּל־פָּנִים תְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים, וּתְזַכֵּנִי בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁאֶזְכֶּה עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַכְלִל בְּתוֹךְ נִשְׁמַת הַצַּדִּיק הַדּוֹר הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר הוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בִּקְדֻשָּׁה כָּזוֹ, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁתָּאִיר וְתִתְנוֹצֵץ נִשְׁמָתִי בִּשְׁרָשָׁהּ בְּמַחֲשָׁבָה עֶלְיוֹנָה דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא בְּתוֹךְ שְׁאָר נִשְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֲלַי הָאָרָה מִשָּׁרֶשׁ נִשְׁמָתִי, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת:

אָנָּא יְהוָה צַר לִי מְאֹד, פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי, חוּם וַחֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה וְהַפְּגוּמָה, הַמְּטֹרֶפֶת וְנִדְכֵּאת, כְּמוֹ בֵּין שִׁנֵּי אֲרָיוֹת, הַמְּלֵאָה חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, הָרְחוֹקָה מִמְּךָ

בְּכַמָּה וְכַמָּה הַרְחָקוֹת, וּמָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי לְהָכִין לִי צֵידָה לַדֶּרֶךְ, כַּאֲשֶׁר הֵכִינוּ לָהֶם כָּל הַצַּדִּיקִים הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁהָיוּ מִלְּפָנַי בְּכָל הוֹר וָדוֹר, וּמָה אֶעֱשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה, אָנָּה אוֹלִיךְ אֶת חֶרְפָּתִי הַגְּדוֹלָה, וְאֵיךְ אוּכַל לְהִטָּמֵן, "וּמָה אֶעֱשֶׂה כִּי יָקוּם אֵל וְכִי יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבֶנּוּ".

וּכְבָר הוֹדַעְתָּנוּ עַל־יְדֵי חָכְמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין אַתָּה וַתְּרָן כְּלָל בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאַתָּה פּוֹקֵד עַל כָּל אָדָם כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו, וְעִקַּר רַחֲמָנוּתְךָ וַחֲנִינוּתְךָ הוּא עַל הַשָּׁבִים אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם אַתָּה מָלֵא רַחֲמִים, וּמוֹחֵל לַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וְסוֹלֵחַ לְכָל פִּשְׁעֵיהֶם, אֲפִלּוּ אִם הִרְבּוּ מְאֹד לִפְשֹׁעַ נֶגְדְּךָ, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "וְנַקֵּה"־"לַשָּׁבִים", "לֹא יְנַקֶּה"־"לְשֹׁאֵינָן שָׁבִים".

עַל־כֵּן בָּאתִי לְהִתְנַפֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ, וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ מוּל הַדְרַת קָדְשֶׁךָ, מָלֵא רַחֲמִים, טוֹב וּמֵטִיב לָרָעִים וְלַטּוֹבִים, הַצּוֹפֶה לָרָשָׁע וְחָפֵץ בְּהִצָּדְקוֹ, חוּם וְחָנֵּנִי, וְרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, וְעָזְרֵנִי בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלֶיךָ, וְאֶזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל מַה שֶׁפָּגַמְתִּי קֹדֶם שֶׁאֶסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְעָזְרֵנִי מֵעַתָּה לַעֲזֹב דַּרְכֵי הָרָע, וּמַחְשְׁבוֹתַי הָרָעוֹת וְהַמְבֻלְבָּלוֹת, הַמְבַלְבְּלִים אוֹתִי וּמוֹנְעִים אוֹתִי מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר, עָזְרֵנִי לָשׁוּב מֵאֵלּוּ הַמַּחְשָׁבוֹת הָרָעוֹת, וְתֵן לִי כֹּחַ לְגָרֵשׁ וּלְסַלֵּק וּלְבַטֵּל מֵעָלַי כָּל אֵלּוּ הַמַּחְשָׁבוֹת הַמַּטְרִידִים אֶת דַּעְתִּי, אֲשֶׁר הֵם הָיוּ בְּעוֹכְרֵי, וְגָרְמוּ לְהַרְחִיק אוֹתִי מִמְּךָ, קוֹמָה בְּעֶזְרָתִי וּתְטַהֵר וּתְקַדֵּשׁ אֶת מַחְשַׁבְתִּי, וּתְזַכֵּנִי מֵעַתָּה לְדַבֵּק אֶת מַחְשַׁבְתִּי

אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְתִמִימוּת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

אָנָּא יְהוָה, חֲמֹל עַל נַפְשִׁי, וְצַוֵּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהָסִיר וּלְהַפְשִׁיט מֵעָלַי אֶת הַבְּגָדִים הַצוֹאִים, שֶׁהִלְבַּשְׁתִּי אֶת נַפְשִׁי עַל־יְדֵי מַעֲשַׂי הָרָעִים, עַל־יְדֵי חַטָּאֵינוּ וַעֲוֹונוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ שֶׁחָטָאנוּ וְשֶׁעָוִינוּ וְשֶׁפָּשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ, אֲשֶׁר אֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצוֹאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵחַטָּאֵינוּ הֵם מוֹנְעִים וּמְעַכְּבִים אוֹתָנוּ מְאֹד מִלָּשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְלֵילֵךְ בִּדְרָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטּוֹבִים, וְאַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת גֹּדֶל עֹצֶם הַיְגִיעוֹת הָרַבּוֹת מְאֹד, שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ מְאֹד, בְּכַמָּה וְכַמָּה יְגִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, כְּדֵי לְהַפְשִׁיטָם מֵעָלֵינוּ, עַד אֲשֶׁר "כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל", לְסַבֵּל עֹצֶם הַמְּרִירוּת וְהַיְגִיעוֹת הַקָּשׁוֹת וְהַכְּבֵדוֹת, שֶׁצְּרִיכִים לְסַבֵּל קֹדֶם שֶׁמִּשְׁבְּרִין מְנִיעוֹת וּמָסָכִים וּמְחִצּוֹת בֵּרְזֶל כָּאֵלּוּ, הַמַּפְסִיקִים בֵּינֵינוּ וּבֵין הַקְּדֻשָּׁה. כִּי בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים נִתְרַבּוּ מְאֹד הַבְּגָדִים הַצוֹאִים, וְאַתָּה לְבַד יָדַעְתָּ גֹּדֶל רְחוּקֵנוּ מִמְּךָ עַל־יְדֵי־זֶה.

עַל־כֵּן יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ, וְחוּס וַחֲמֹל עַל נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ, וְצַוֵּה לְמַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים לְהָסִיר מֵעָלַי אֶת הַבְּגָדִים הַצוֹאִים, וּלְהַלְבִּישׁ אוֹתִי מַחֲלָצוֹת, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ מֵעָלַי וּמֵעַל גְּבוּלִי כָּל הַמּוֹנְעִים וְהַמַּבְדִּילִים וְהַמָּסָכִים וְהַמַּפְסִיקִים וּמְחִצּוֹת הַבַּרְזֶל, שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁאֵי־אֶפְשָׁר לָנוּ עַתָּה לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ. וְכָל אֵלּוּ הַמָּסָכִים וְהַמְּנִיעוֹת כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, לְמַעַן אֶזְכֶּה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת מֵעַתָּה סוּר מֵרָע בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ תָּמִיד:

וּבְכֵן תַּעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה זִוּוּגֵנוּ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל בֶּאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת לְבָנֵינוּ, נְשָׁמוֹת בְּהִירוֹת וְזַכּוֹת, הַנִּמְשָׁכִין מִשָּׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים הַמְשֻׁרָּשִׁים בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּמַחֲשָׁבָה עֶלְיוֹנָה דִּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיוּ בָּנֵינוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, וְיִהְיוּ כֻּלָּם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ וּמְקַיְמֵי מִצְוֹתֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. וְיִתְגַּדֵּל וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְקַדַּשׁ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל־יְדֵי בָּנֵינוּ וְיוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ, וְיִהְיֶה נֶאֱמָר עֲלֵיהֶם: "כֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב", וְיֹקַיַּם בָּהֶם: "יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ", וְתַאֲרִיךְ יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם בַּטּוֹב וּבַנְּעִימִים, וְיַעֲשׂוּ רְצוֹנְךָ כָּל יְמֵיהֶם לְעוֹלָם:

אָנָּא יְהוָה חֲמֹל עָלַי, רַחֵם עָלַי, וּמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתַי בְּרַחֲמִים, וּמְחוֹל לִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, וְצַוֵּה לְהַפְשִׁיט מֵעָלַי כָּל הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, וְהַלְבִּישֵׁנִי בִּבְגָדִים נְקִיִּים, בִּבְגָדִים טְהוֹרִים וּקְדוֹשִׁים, וֶהְיֵה בְּעֶזְרִי, וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית כָּרָאוּי בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וּכְשֵׁם שֶׁאֲנִי מִתְכַּסֶּה בְּטַלִּית בָּעוֹלָם הַזֶּה, כֵּן תַּלְבִּישׁ לְמַעְלָה אֶת נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי בְּטַלִּית נָאָה וּבַהֲלוּקָא דְּרַבָּנָן בִּבְגָדִים נְקִיִּים וְלְבָנִים. וְיֹקַיַּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים וְשֶׁמֶן עַל רֹאשְׁךָ אַל יֶחְסָר".

קוּמָה בְּעֶזְרָתִי, וְתֵן בִּלְבִּי וְזַכֵּנִי שֶׁאָחֹם עַל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, וְעַל כְּבוֹד נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים דַּל כְּבוֹדֵנוּ, כִּי לֹא חָסְנוּ עַל כְּבוֹדְךָ וְעַל כְּבוֹדֵנוּ וּבָזִינוּ אֶת נַפְשֵׁינוּ מְאֹד, עַד אֲשֶׁר נָפְלוּ חֶלְקֵי

כְּבוֹדֵנוּ בְּעֹמֶק זְלְזוּל הַגָּלוּת מְאֹד, דַּל כְּבוֹדֵנוּ בַּגּוֹיִם, וְשִׁקְּצוּנוּ כְּטֻמְאַת הַנִּדָּה, וּרְאֵה אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרוּדִים מְאֹד בִּכְלָל וּבִפְרָט.

חוֹסָה עַל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה בָּרָאתָ כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִתְעַלֶּה כְּבוֹדְךָ עַל־יְדֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו", וְלָמָּה נֶחְפַּךְ כָּל הַכָּבוֹד לְזָרִים, וְנִטַּל כָּל הַכָּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל, וְנָפַל הַכָּבוֹד בַּגָּלוּת בֵּין הָעַכּוּ"ם וְהָרְשָׁעִים, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם כָּל הַכָּבוֹד, וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְחֶרְפָּה וּלְבִזָּיוֹן, אֲשֶׁר מְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתָנוּ בְּכָל עֵת:

וּבְכֵן רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַנְךָ וּלְמַעַן כְּבוֹדֶךָ, וּשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ, וְסַעֲדֵנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר מֵעַתָּה בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם לַעֲבוֹדָתְךָ וּלְיִרְאָתֶךָ, וְאֶזְכֶּה מֵעַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, וְאֶזְכֶּה לְקַשֵּׁט עַצְמִי, וְגַם לְקַשֵּׁט אֲחֵרִים, לְדַבֵּר עַל לִבָּם, וּלְגַלּוֹת לָהֶם הָאֱמֶת, וְלַהֲשִׁיבָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּבַּח וְיִתְעַלֶּה כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל־יָדִי, כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדְךָ כְּשֶׁהַמְּרֻחָקִים בְּיוֹתֵר מִתְקָרְבִים אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, כִּי אָז אִסְתַּלֵּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִלָּא וְתַתָּא, עַל־כֵּן רַחֵם עָלַי וְקָרֵב אֵלֶיךָ מְרֻחָק כָּמוֹנִי וְגַלְגֵּל זְכוּת עַל־יְדֵי שֶׁתְּקָרֵב עוֹד שֶׁאָר מְרֻחָקִים מִמְּךָ עַל־יָדִי, וּתְגַדֵּל וּתְקַדֵּשׁ כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל עַל־יָדִי דַּיְקָא, עַל־יְדֵי מְרֻחָק כָּמוֹנִי.

וְעָזְרֵנִי וְסַיְּעֵנִי וְחַזְּקֵנִי וְאַמְּצֵנִי, שֶׁאֶזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד

דִּקְדֻשָּׁה מִזִּלּוּתָא דְּגָלוּתָא, וְאֶזְכֶּה תָּמִיד לְהַעֲלוֹת וּלְגַדֵּל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא הַיִּרְאָה, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי יִרְאָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאֶזְכֶּה לְיִרְאָה מִפָּנֶיךָ תָּמִיד, "לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא" הַיְנוּ, וְתַעֲזְרֵנִי לְהַגִּיעַ לְיִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת, לְיִרְאַת הָרוֹמְמוּת בֶּאֱמֶת. וּתְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְכַבֵּד יִרְאֵי יְהוָה בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטֵּל עַצְמֵנוּ בֶּאֱמֶת נֶגְדָּם, וְלִתֵּן לָהֶם כָּל הַכָּבוֹד בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְקַן עַל־יָדֵינוּ פְּגָמֵי הַיִּרְאָה, וְנִזְכֶּה לְיִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי פְּגָם כְּלָל, וְיִקַּיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "יִרְאוּ אֶת יְהוָה קְדוֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו", וְנִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לִשְׁלֵמוּת אֲמִתִּי. וְאֶזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי, וְתִרְפָּאֵנִי רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁלֵם בִּשְׁלֵמוּת אֲמִתִּי בְּלִי שׁוּם מוּם וּפְגָם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יָדַעְתִּי כִּי עַכְשָׁו אֲנִי רָחוֹק מְאֹד מִשְּׁלֵמוּת, כִּי אֲנִי מָלֵא מוּמִים וּפְגָמִים הַרְבֵּה מְאֹד, מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בִּי מְתֹם, "אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ, אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי", וְכָל אֵיבָרַי מְלֵאִים מוּמִים שֶׁהִטַּלְתִּי בְּנַפְשִׁי עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי הַמְּרֻבִּים, מֵחֲמַת זֶה אֲנִי רָחוֹק מֵעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְאֵינִי יָכוֹל לַעֲבֹד עֲבוֹדָה תַּמָּה, וְאֵינִי זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל שׁוּם תְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, כִּי "כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב", וּמֵאַחַר שֶׁאֲנִי רָחוֹק מִתְּפִלָּה, בַּמֶּה אֶזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ.

אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רִבּוֹנוֹ דְּעָלְמָא כֹּלָּא, מָלֵא רַחֲמִים, אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה שׁוֹמֵעַ קוֹל שַׁוְעָתִי

מִמֶּרְחַקִּים, עַל־כֵּן הֲרִימוֹתִי קוֹלִי וָאֶקְרָא אֵלֶיךָ, אָבִי, אָבִי, אֲדוֹנִי, אֲדוֹנִי, מַלְכִּי וֵאלֹהָי, אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל, אֵלֶיךָ אֶזְעַק, אֵלֶיךָ אֲשַׁוֵּעַ, אֵלֶיךָ אֶתְחַנָּן, לְפָנֶיךָ אֶשְׁתַּטֵּחַ, לְפָנֶיךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרָעָה, אֵלֶיךָ שִׁטַּחְתִּי כַפַּי, חוּם וְחָנֵּנִי וַחֲמֹל עָלַי, בְּחֶמְלָתְךָ וּבְרַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ עָלַי, וְתַשְׁגִּיחַ עָלַי מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ בְּאַהֲבָה וּבְחֶמְלָה גְּדוֹלָה וְיִתָּרָה, וּתְרַפֵּא אֶת מַכְאוֹבֵי נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, וְתָסִיר מֵעָלַי כָּל הַמּוּמִים שֶׁהִטַּלְתִּי בְּנַפְשִׁי מִכָּל אֵבֶר וָאֵבֶר, כִּי דַּרְכְּךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלִים נִשְׁבָּרִים, וְאַתָּה עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְאֵין מִסְפָּר, וְאַתָּה מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, וּבְכֹחֲךָ הַגָּדוֹל אַתָּה מַעֲלֶה וּמַקְבִּיץ שִׁבְרֵי כֵלִים נִשְׁבָּרִים, שִׁבְרֵי שְׁבָרִים, וְאַתָּה מְחַבֵּר וּמְתַקֵּן אוֹתָם בַּחֲסָדֶיךָ, וְאַתָּה מְחַדֵּשׁ אוֹתָם כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּיֶתֶר שְׁאֵת וּבְיֶתֶר עֹוז, וְאֵין שׁוּם נִצּוֹץ נֶאֱבָד וְנִדְחֶה מִמְּךָ, חָלִילָה, "כִּי בְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל".

רוֹפֵא חִנָּם, יִכְמְרוּ רַחֲמֶיךָ עָלַי, וְתִרְפָּאֵנִי וְתָסִיר מִמֶּנִּי כָּל הַמּוּמִים וְהַפְּגָמִים, מִגּוּפִי וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי. וּשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ (וּבִפְרָט וְכוּ'), רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה, הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם, "רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתִי אַתָּה", וְאָזְכֶּה לִחְיוֹת שָׁלֵם בִּשְׁלֵמוּת גָּמוּר בְּלִי שׁוּם מוּם וּפְגַם.

וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי, שֶׁאָזְכֶּה לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל אֶת גּוּפִי, שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי כָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף וּמִדּוֹתָיו הָרָעִים, עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל גּוּפִי לְגַמְרֵי אֵצֶל הַנְּשָׁמָה, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְהַגּוּף שׁוּם תַּאֲוָה וְרָצוֹן אַחֵר כְּלָל

חוּץ מֵרְצוֹן הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא רְצוֹנְךָ הַטּוֹב, וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמָתִי וְגוּפִי, שֶׁגּוּפִי יִתְקַדֵּשׁ וְיִזְדַּכֵּךְ עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בְּתוֹךְ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה. וְאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רְצוֹנְךָ, בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבְרָצוֹן טוֹב בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, וּשְׁנֵיהֶם יִהְיוּ נִכְלָלִים כְּאֶחָד בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה תָּמִיד, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת גְּמוּרָה דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת. עַד שֶׁאֶהְיֶה מוּכָן וְרָאוּי לְסַדֵּר תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְתִכּוֹן תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ כְּמוֹ קְטֹרֶת וְקָרְבָּנוֹת שְׁלֵמִים, הָעוֹלִים לְפָנֶיךָ עַל־יְדֵי אִישׁ תָּמִים וְשָׁלֵם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, פְּתַח פִּיךָ לְאִלֵּם כָּמוֹנִי, וְזַכֵּנִי לְסַדֵּר תְּפִלָּתִי וּתְחִנָּתִי וּבַקָּשָׁתִי לְפָנֶיךָ כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת בְּכָל עֵת, שֶׁאוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ תָּמִיד, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבִי אָשִׂיחָה בֶּאֱמֶת בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ עָלַי, וּתְמַלֵּא בַּקָּשָׁתִי בְּרַחֲמִים תָּמִיד:

אָנָּא יְהוָה, רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְעָזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה בְּכֹחַ וּזְכוּת עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁיִּמְשָׁךְ עָלֵינוּ הָאָרָה גְּדוֹלָה וְהִתְנוֹצְצוּת חָזָק מִשָּׁרֶשׁ נִשְׁמָתֵנוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת אֵלֶיךָ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה מֵעֹמֶק הַגָּלוּת, מֵעֹמֶק הַקְּלִפּוֹת, מִזֻּלּוּתָא דְּגָלוּתָא, וְנִזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ וְיִתְעַלֶּה וְיִתְרוֹמַם כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל־יָדֵינוּ תָּמִיד, וְיִתְגַּלֶּה כְּבוֹדְךָ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ, תָּאִיר אֶרֶץ מִכְּבוֹדֶךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ" וְיִקַּיֵּם

מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה, וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו, כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר".

וְנִזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַכָּבוֹד לְשֹׁרֶשׁ הַיְרִיאָה, וְיִהְיוּ נִשְׁלָמִים פְּגָמֵי הַיְרִיאָה, וְנִזְכֶּה לִירִיאָה בִּשְׁלֵמוּת, לִירִיאָה אֶת "הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא" הַזֶּה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְנִזְכֶּה לִירִיאָה עֶלְאָה, יִרְאַת הָרוֹמְמוּת, וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם יִרְאָה וָפַחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם מִמְּךָ לְבַד נִירָא וְנִפְחַד תָּמִיד, וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנֵינוּ לְבִלְתִּי נֶחֱטָא כְּלָל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וְעַל־יְדֵי הַיְרִיאָה תְּזַכֵּנוּ לְשָׁלוֹם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמֵינוּ, וְהַגּוּף יִתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה נִכְלָל בְּתוֹךְ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת תָּמִיד. וְנִזְכֶּה לְתִפְלָה בִּשְׁלֵמוּת, וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ תָּמִיד, וְתַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּשִׂים שָׁלוֹם בְּפַמְלִיָּא שֶׁל מַעְלָה וּבְפַמְלִיָּא שֶׁל מַטָּה, וּתְבַטֵּל אֶת כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת מִן הָעוֹלָם, כִּי אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ יָדַעְתָּ כַּמָּה רָעוֹת וְקִלְקוּלִים גּוֹרְמִים, חַס וְשָׁלוֹם, הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו וּבִפְרָט עֶצֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו, בֵּין הַצַּדִּיקִים וּבֵין הַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, עַד אֲשֶׁר חָלַק לֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵחֲבֵרוֹ.

אָנָּא יְהוָה, רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּתְגַלֶּה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וְתָשִׂים שָׁלוֹם בֵּין עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָם, וְתַשְׁפִּיעַ שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עַד שֶׁיִּמְשַׁךְ הַשָּׁלוֹם גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי, וְכָל הַבְּרוּאִים יְרַחֲמוּ זֶה עַל זֶה, וְיִהְיֶה הַשָּׁלוֹם גָּדוֹל בֵּין כָּל הַבְּרוּאִים שֶׁבָּעוֹלָם:

וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם מִצְוַת הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה בִּזְמַנּוֹ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה כָּרָאוּי, וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל הַתִּקּוּנִים הָאֲלֶה שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְפָנֶיךָ עַל־יְדֵי מִצְוַת נֵר חֲנֻכָּה. וְיֶחְשַׁב לְפָנֶיךָ כְּיוֹם מִצְוָתֵנוּ כְּאִלּוּ קִיַּמְנוּהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרְי״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ. וְיָאִירוּ לְפָנֶיךָ אוֹר קְדֻשַּׁת מִצְוָתֵנוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, עַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוָה זוֹ, וְעַל־יְדֵי קִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹת דְּאוֹרַיְתָא וּדְרַבָּנָן שֶׁתְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְקַיֵּם כֻּלָּם בְּאַהֲבָה וּבְיִרְאָה וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבְשִׁלֵמוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם מֵאִתְּךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם״. עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

טו

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר יִרְאָתְךָ וְאֵימָתְךָ עַל כָּל שְׁנַאנֵי שַׂחַק, וְעַל כָּל הַשְּׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְעַל כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְעַל כָּל בְּרוּאֵי מַעְלָה וּמַטָּה, כֻּלָּם יִרְעָדוּן וְיִפְחֲדוּן מֵאֵימַת שְׁמֶךָ. וּבְכֵן רַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ, עַל עֶצֶב נִבְזֶה וְנִמְאָס כָּמוֹנִי, שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלַי יִרְאָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי לְבִלְתִּי אֶחֱטָא, וְאֶזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ יִרְאָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל אֵיבָרַי:

אָנָּא יְהוָה, זַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים לְבַל

אֲאַבֵּד אֶת עוֹלָמִי, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא אִינַע לָרִיק וְלֹא אֵלֵד לַבֶּהָלָה, וְאָזְכֶּה לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמִי תָּמִיד, וּלְיַשֵּׁב דַּעְתִּי הֵיטֵב הֵיטֵב מָה אֲנִי עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, עוֹלָם הָעוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן, וְלַחֲשֹׁב דַּרְכִּי, וְלִשְׁפֹּט בְּעַצְמִי אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים, אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה בְּכָל עֵת וּבְכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, לְהִשָּׁפֵט בְּעַצְמִי עֲלֵיהֶם בְּכָל עֵת, אִם אֲנִי עוֹשֶׂה כְּהֹגֶן אִם לָאו, חַס וְשָׁלוֹם, לְמַעַן אֶזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְרַחֵם עַל עַצְמִי וְלָשׁוּב מִמַּעֲשַׂי הָרָעִים וּמִמַּחְשְׁבוֹתַי הַמְגֻנּוֹת, לִהְיוֹת סוּר מֵרָע בֶּאֱמֶת, הֵן בְּמַחֲשָׁבָה הֵן בְּדִבּוּר הֵן בְּמַעֲשֶׂה, וְלַעֲשׂוֹת רַק הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ תָּמִיד:

אָנָּא יְהוָה חֲמֹל עָלַי בְּחֶמְלָתֶךָ, חוּס עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, חוּס וְחָנֵּנִי וְרַחֵם עָלֵינוּ, וּרְאֵה שִׁפְלוּתֵנוּ וַעֲנִיּוּתֵנוּ, כִּי בְצָרָה גְּדוֹלָה אֲנַחְנוּ, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִתּוֹעָה בְּלֵב יָם וּמִשּׁוֹכֵב בְּרֹאשׁ חֶבֶל, לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי, לְהֵיכָן אָנוּם לְהֵיכָן אֶבְרַח, לְהֵיכָן אָעוּף לִשְׁכֹּן, לְהִנָּצֵל מִצָּרוֹת נַפְשִׁי הַמְּרִבִּים מְאֹד מְאֹד, וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלָל לִמְצוֹא אֵיזֶה דֶּרֶךְ אֵיךְ לִצְעֹק וְלִזְעֹק אֵלֶיךָ, כִּי זֶה יָמִים וְשָׁנִים אֲשֶׁר אֲנִי עוֹסֵק לִקְרֹא אֵלֶיךָ לְעוֹרֵר חֲסָדֶיךָ לְגַלּוֹת רַחֲמֶיךָ, שֶׁתְּזַכֵּנִי לָצֵאת מֵרַע לְטוֹב מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר, שֶׁתַּעְזְרֵנִי לַעֲזוֹב דַּרְכִּי הָרָע וּמַחְשְׁבוֹתַי הַמְגֻנּוֹת מְאֹד, כַּאֲשֶׁר לִמַּדְתָּנוּ עַל־יְדֵי צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהַתְּפִלָּה מוֹעִילָה לְכָל דָּבָר, וְעִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וַאֲפִלּוּ קוֹל צְעָקָה מִבֶּטֶן שְׁאוֹל, מֵעִמְקֵי עֲמָקִים, אַתָּה שׁוֹמֵעַ בְּרַחֲמֶיךָ, וְלָמָּה לֹא תַטֶּה אָזֶן לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי עַבְדְּךָ הָעוֹמֵד לְפָנֶיךָ, הַצּוֹעֵק אֵלֶיךָ זֶה זְמַן רַב, וְלֹא דַּי שֶׁאֵינִי זוֹכֶה לְהֵיטִיב מַעֲשַׂי בְּכָל

יוֹם, אַף גַּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרַת נַפְשִׁי מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ, וְאֵינִי
יוֹדֵעַ כְּלָל מָה אֶעֱשֶׂה, אֵיזֶה עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֲבַקֵּשׁ, לְהַמְשִׁיךְ
עָלַי כֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרִי הָרָע,
וְלָכוּף וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל אֶת תַּאֲוֹתַי, כִּי אֵין לִי שׁוּם דֶּרֶךְ לָנוּם
מִמַּה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לָנוּם, לְהַצִּיל אֶת נַפְשִׁי מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם,
כִּי־אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּצְעָקָה וְשַׁוְּעָה וּזְעָקָה אֵלֶיךָ,
וְגַם זֶה נִמְנַע מִמֶּנִּי, כִּי אֵיךְ יְזֻכֶּה נִרְדָּךְ וּמְכֻּבָּד, מִמְּשָׁךְ
וּמִמְרָט כָּמוֹנִי, לִתְפִלָּה וּצְעָקָה בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי, רַק אֲנִי מְחֻיָּב
לִצְעֹק וּלְהִתְפַּלֵּל כְּפִי כֹּחִי, וְאִם גַּם זֶה אֵינוֹ מוֹעִיל לִי, חַס
וְשָׁלוֹם, לֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת, אֵיךְ לְבַקֵּשׁ לִי מָנוֹס וּמִבְטָח.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֱמֶת יָדַעְתִּי כִּי אֲנִי בְּעַצְמִי הַחַיָּב, וּבִי
אֲדוֹנִי הֶעָוֹן, כִּי אֵינִי מִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲוֹתַי אֲפִלּוּ
שָׁעָה קְטַנָּה, וּבַעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים הָיִיתִי כְּמִי שֶׁמּוֹשֵׁךְ עַל
עַצְמוֹ אֶת הַתַּאֲוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדַּלְתִּי
לְגָרְשָׁם וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, אַף גַּם מִשַּׁכְתִּים עָלַי, רַחֲמָנָא
לִצְלָן מֵעַתָּה, אַךְ הֲלֹא גַּם עַל זֶה כְּבָר בִּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנֶיךָ,
וְהִפַּלְתִּי תְּחִנָּתִי לִפְנֵי חַסְדֶּךָ הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁתְּמַלֵּא רַחֲמִים
עָלַי, וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי בְּעַצְמִי, לְבַל אֶהְיֶה עוֹד אַכְזָר
עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, וְאָזְכֶּה לְרַחֵם עַל עַצְמִי, כִּי אֵין
רַחֲמָנוּת בָּעוֹלָם כְּמוֹ הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל מִי שֶׁמִּתְרַחֵק מִמְּךָ,
וַעֲדַיִן אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ
בֶּאֱמֶת:

יְהוָה אֱלֹהַי, רוֹפֵא חוֹלִים מַתִּיר אֲסוּרִים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים,
שׁוֹמֵעַ אֲנָקַת אֲבִיוֹנִים, חֲמֹל עָלַי וְאַל תַּעַזְבֵנִי וְאַל
תִּטְּשֵׁנִי. רְאֵה עָנְיִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וָרֹאשׁ, וַאֲנִי יָדַעְתִּי גּוֹאֲלִי

חַי, וְאַתָּה חוֹשֵׁב מֵרָחוֹק לְהֵיטִיב אַחֲרִיתִי, וּלְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתִי. עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי, עֲזְרֵנִי עֲזְרֵנִי, חָנֵּנִי חָנֵּנִי, הוֹשִׁיעֵנִי הוֹשִׁיעֵנִי, תֵּן לִי חֲנִינָה וְלֹא אֹבַד, זַכֵּנִי וְעָזְרֵנִי לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַעֲשֵׂה אֶת אֲשֶׁר בְּחֶקֶיךָ אֵלֶּךְ וְאֶת מִשְׁפָּטֶיךָ אֶשְׁמֹר.

וְזַכֵּנִי לְמִשְׁפָּט דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, שֶׁאֶזְכֶּה לְיַשֵּׁב דַּעְתִּי בְּכָל יוֹם תָּמִיד, וְאֶשְׁפֹּט אֶת עַצְמִי הֵיטֵב, וְאָדוּן בְּעַצְמִי אֶת כָּל הָעֲסָקִים וְהָעִנְיָנִים וְהַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה, אִם כָּךְ רָאוּי לִי לַעֲשׂוֹת, לְבַלּוֹת יָמִים בְּמַעֲשִׂים כָּאֵלֶּה, חַס וְשָׁלוֹם. וְאֶזְכֶּה לֶאֱחֹז אֶת דַּעְתִּי הֵיטֵב זְמַן מְסֻיָּם בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה וּבְמִשְׁפָּט הַזֶּה, וְלֹא אָנִיחַ אֶת דַּעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי לִבְרֹחַ מִזֶּה מְהֵרָה, רַק אֶזְכֶּה לְכָנוֹס בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה וּבְמִשְׁפָּט הַזֶּה הֵיטֵב הֵיטֵב, עַד שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְחַזֵּק יִשּׁוּב דַּעְתִּי בֶּאֱמֶת בִּתְקֻפָּה גְּדוֹל וּבְהִתְגַּבְּרוּת חֲזָקָה, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לָסוּר וְלָשׁוּב מֵעַתָּה תֵּכֶף וּמִיָּד מִכָּל הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים וּמִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, וְלֶאֱחֹז רַק בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים תָּמִיד:

וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ לִירְאָה שְׁלֵמָה, "לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא" הַזֶּה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְתִהְיֶה יִרְאָתִי בָּרָה וְנְקִיָּה בְּלִי שׁוּם פְּסֹלֶת, וְיִהְיֶה לִי רַק יִרְאַת יְהוָה לְבַד. וּתְגַדֵּל חַסְדְּךָ עִמִּי וְתַמְתִּיק וּתְבַטֵּל מֵעָלַי וּמֵעַל זַרְעִי וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי דִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאַל תְּדִינֵנִי כְּמַעֲשַׂי, וְאַל תִּשְׁפְּטֵנִי כְּמִפְעָלַי, אַל תָּבוֹא בַּמִּשְׁפָּט עִמִּי "כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל חָי", רַק תִּגְזֹר בַּחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַמְרֻבִּים לְבַטֵּל מֵעָלַי כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וְכָל הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם פְּתִחוֹן פֶּה לְעוֹרֵר

דִּין וּמִשְׁפָּט, חֵם וְשָׁלוֹם. רַק תְּזַכֵּנִי שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֶשְׁפֹּט עַצְמִי הֵיטֵב בְּכָל עֵת, לְעוֹרֵר עַצְמִי לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת תָּמִיד, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ.

וְתַצִּילֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִכָּל מִינֵי יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, מִיִּרְאוֹת נְפוּלוֹת, שֶׁלֹּא אִירָא וְאֶפְחַד מִשּׁוּם שַׂר וְאָדוֹן, וְלֹא מִשּׁוּם מִין חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים, וְלֹא מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם מִמְּךָ לְבַד אִירָא וְאֶפְחַד. וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי תָּמִיד לְבִלְתִּי אֶחֱטָא, וְאֶזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ לְדַעַת הַקָּדוֹשׁ. וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים לְהַשְׁלִים דֵּעוֹתַי בִּשְׁלֵמוּת בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, לְמַעַן אֵדַע מִמִּי אֶתְיָרֵא לְיִרְאָה אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל לְבַד. וְיִמְשַׁךְ הַיִּרְאָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל אֵיבָרַי בְּרַמַ"ח אֵיבָרַי וּבְשָׂ"ה גִּידַי, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת מָלֵא אֵימָה וְפַחַד וְיִרְאָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת מִשִּׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה תָּמִיד. וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְדַעַת שָׁלֵם בֶּאֱמֶת בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה:

יְהוָה אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת גֹּדֶל פְּחִיתוּת וְשִׁפְלוּת וּפְגַם דַּעְתֵּנוּ. כִּי דַּעְתֵּנוּ נִפְגָּמָה וְנִתְקַלְקְלָה מְאֹד עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ הַמְגֻנּוֹת וּדְעוֹתֵינוּ הַמְבֻלְבָּלוֹת מְאֹד, עַד אֲשֶׁר אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל לָתֵת עֵצָה בְּנַפְשֵׁנוּ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. אָנָּא יְהוָה, מָלֵא רַחֲמִים, חֲמֹל עָלַי וְחָנֵּנִי מֵאִתְּךָ דֵּעָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֶזְכֶּה לְדַעַת שָׁלֵם דִּקְדֻשָּׁה, לְמַעַן אֵדַע אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת, וְאִירָא מִמְּךָ תָּמִיד, וְאֶזְכֶּה לְיִרְאָה עִלָּאָה יִרְאַת הָרוֹמְמוּת:

וּבְכֵן תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ

הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה, וְתִפְתַּח אֶת דַּעְתִּי וְתָאִיר עֵינַי בְּתוֹרָתֶךָ. וְאֶזְכֶּה לִלְמֹד תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה בְּשֵׂכֶל צַח וָזַךְ. וְאֶזְכֶּה לֵידַע וּלְהָבִין בִּמְהִירוּת גָּדוֹל בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֲנִי לוֹמֵד. וְלֹא יִהְיֶה כֹּחַ לְשׁוּם מְבַלְבֵּל לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתִּי, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשָׁעַת לִמּוּדִי בְּשׁוּם בִּלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם, חֵן מַחְשָׁבוֹת חוּץ מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת מֵהַבְלֵי עוֹלָם, חֵן בִּלְבּוּלִים וְעַרְבּוּבִים וְעַקְמוּמִיּוֹת בְּעִנְיַן הַלִּמּוּד בְּעַצְמוֹ, מִכָּלָם תַּצִּיל אוֹתִי אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. רַק אֶזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר בְּרַחֲמֶיךָ לְסַלֵּק וּלְבַטֵּל מֵעָלַי כָּל מִינֵי בִּלְבּוּלִים וְעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּשָׁעַת הַלִּמּוּד, וְאֶזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה בְּמְהִירוּת גָּדוֹל, בְּשֵׂכֶל צַח וָזַךְ בֶּאֱמֶת. וְאֶזְכֶּה לְהַתְחִיל וּלְגְמֹר כָּל סִפְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, וּלְלַמֵּד אוֹתָם כַּמָּה פְּעָמִים.

אָנָּא יְהוָה, מָלֵא רַחֲמִים, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת עֹצֶם הַבִּלְבּוּלִים וְהָעַרְבּוּבִים שֶׁמְּעַרְבְּבִים וּמְסַבְּבִים וּמְבַלְבְּלִים אֶת דַּעְתִּי תָּמִיד וּבִפְרָט בְּעֵת לִמּוּדִי, עַד שֶׁלֹּא זָכִיתִי עַד הֵנָּה לִלְמֹד שָׁעָה קַלָּה בְּמַחֲשָׁבָה זַכָּה וּנְכוֹנָה וְכָל הַיּוֹם כְּלוֹ אֲפִלּוּ בְּעֵת לִמּוּדִי דַּעְתִּי מְבֻלְבֶּלֶת וּמְטֹרֶפֶת מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי בִּלְבּוּלִים וְעַרְבּוּבִים וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל שְׁטוּת וְעַקְמִימִיּוּת הַלֵּב, אַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רִבָּבוֹת, בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן אֶבְרַח לְהַצִּיל אֶת נַפְשִׁי מֵהֶם:

יְהוָה אֱלֹהִים, אַתָּה יָדַעְתָּ, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת פְּזוּר דַּעְתֵּנוּ, כִּי פָּגַמְנוּ וְקִלְקַלְנוּ אֶת דַּעְתֵּנוּ מְאֹד, וְזֶה יָמִים וְשָׁנִים אֲשֶׁר דַּעְתִּי מְפֻזֶּרֶת מְאֹד וּמְשׁוֹטֶטֶת בְּכָל עֵת בִּשְׁטוּתִים

וּבִלְבּוּלִים וּבְהִרְהוּרִים רָעִים וּבְכַמָּה מִינֵי פְּגָמִים, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ כְּלָל. אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְּמוֹ אֶפֶס קָצֶה מֵעֶצֶם בִּלְבּוּל עֲכִירַת הַדַּעַת יְכֹלָה הַזְּמַן. וְכָל הָעֲצוֹת טוֹבוֹת שֶׁגִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵהֶם, בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, מָרְדְנוּ בָּהֶם וְלֹא קִיַּמְנוּם. עַד שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים קִלְקַלְנוּ וּפָגַמְנוּ מְאֹד בְּכָל הָעֲצוֹת טוֹבוֹת שֶׁגִּלִּיתָ לָנוּ כְּבָר, וַאֲשֶׁר אַתָּה מְגַלֶּה לָנוּ וּמְרַמֵּז לָנוּ בְּכָל עֵת עֲצוֹת יְשָׁרוֹת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִבִּלְבּוּל וּפְזוּר דַּעְתֵּנוּ. כִּי לֹא הָיִיתִי מִתְגַּבֵּר כְּלָל לְקַיְּמָם עַד אֲשֶׁר נִתְבַּלְבְּלָה וְנִתְפַּזְּרָה דַּעְתֵּנוּ כָּל כָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר וְלַעֲזֹב מַחְשְׁבוֹתֵינוּ הָרָעוֹת, וְלֶאֱחֹז בְּדַרְכֵי עֲצוֹתֶיךָ הַטּוֹבוֹת, שׁוּב אֵין אָנוּ יְכוֹלִים כְּלָל לְהַחֲזִיק מַחְשְׁבוֹתֵינוּ בְּמְנוּחָה, בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אֲפִלּוּ זְמַן מוּעָט:

יְהוָה אֱלֹהִים, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רַחֲמָן הָאֱמֶת, מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע תָּמִיד. אַתָּה יָדַעְתָּ כַּמָּה אֲנַחְנוּ רְחוּקִים עַכְשָׁו מִקְּדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וּמִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וּכְבָר כִּלִּינוּ שָׁנוֹתֵינוּ בְּהֶבֶל וָרִיק, בִּבְלְבּוּל הַדַּעַת וּבְמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וּפְגוּמוֹת מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וַעֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לְיִשּׁוּב הַדַּעַת כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת מִנְּעוּרֵינוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי חָטָאנוּ עָוִינוּ וּפָשַׁעְנוּ מְאֹד וּפָגַמְנוּ בְּהַבְּרִית קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִטְרַף וְנִתְבַּלְבֵּל דַּעְתֵּנוּ מְאֹד. וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל אֵיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמֵנוּ, וּבְאֵיזֶה דֶּרֶךְ נִזְכֶּה לָשׁוּב אֶל הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת, כִּי קִלְקַלְנוּ וּפָגַמְנוּ בְּכָל הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים שֶׁל הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה:

אָנָּא יְהוָה, חֲמֹל עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים חוּם וַחֲמֹל נָא עַל

נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה מְאֹד, הַיְגֵעָה מְאֹד, הַחֲלוּשָׁה מְאֹד, הָרְעֵבָה וְצְמֵאָה מְאֹד, הַמְּנַחַת בְּמָקוֹם שְׁמְנַחַת, כַּאֲשֶׁר אַתָּה לְבַד יָדַעְתָּ גֹּדֶל עֹצֶם הָרַחֲמָנוּת אֲשֶׁר עָלֵינוּ בָּעֵת הַזֹּאת, בְּעוּקְבָא דִמְשִׁיחָא בְּעֹמֶק הַגָּלוּת. צָרוֹת נַפְשֵׁנוּ הִרְחִיבוּ מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל חֵלֶק אֶחָד מֵאֶלֶף וְרִבְבָה מֵהֶם. אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עָזְרֵנוּ, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם חָנֵּנוּ, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל מַה לְּדַבֵּר, וּבְאֵיזֶה דֶּרֶךְ נִזְכֶּה לְרָצוֹת וּלְפַיֵּס אוֹתְךָ, אַחַר שֶׁנִּאַצְנוּ עֲצוֹתֶיךָ הָעֶלְיוֹנוֹת וּמָרַדְנוּ נֶגְדֶּךָ הַרְבֵּה מְאֹד:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי כָּל דִּבּוּרַי וּבַקָּשׁוֹתַי וּתְחִנּוֹתַי וְכָל מַה שֶּׁאֲנִי מְצַפֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל עַדַיִן לִישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת בְּהֶרֶף עַיִן בְּכֻלָּם אֵין לִי שׁוּם סְמִיכָה וּמִבְטָח וּמָנוֹס כִּי אִם בְּכֹחַ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, אֲשֶׁר זְכִיתָ אוֹתָנוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת וְגַם בַּדּוֹר הַזֶּה זְכִיתָ אוֹתָנוּ לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמָם עָלֵינוּ, וְעַל כֹּחָם הַגָּדוֹל לְבַד נִשָּׁעֲנוּ. וּבְכֵן יֶהֱמוּ נָא מֵעֶיךָ עָלֵינוּ יֶהֱמוּ וְיִכְמְרוּ רַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים עָלֵינוּ, עַל מְרֻדָּתֵנוּ בְּלִי חֶשְׁךָ כְּמוֹנוּ, עַל עָנְיֵנוּ וְכוֹאֵב, נִכְאֵה לֵבָב כְּמוֹנוּ. וְעָזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים בְּכֹחַ וּזְכוּת הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁאָזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל מַחְשְׁבוֹתַי הָרָעוֹת, וְאָזְכֶּה לְהַשְׁלִים דַּעְתִּי בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. וּתְזַכֵּנִי לִלְמֹד וְלַהֲגוֹת בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד יוֹמָם וָלָיְלָה, וְאָזְכֶּה לִלְמֹד בְּמְהִירוּת גְּדוֹלָה בְּלִי שׁוּם בִּלְבּוּלִים כְּלָל, וְאָזְכֶּה שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ מֹחִי וְיִהְיֶה מֹחִי וְשִׂכְלִי זַךְ וְצַח וְנָקִי בְּלִי שׁוּם פְּסֹלֶת כְּלָל, וְיִהְיֶה מֹחִי וְשִׂכְלִי מָהִיר

וְחָרִיף לְהָבִין הַדָּבָר עַל בְּרִיּוֹ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ בִּמְהִירוּת גָּדוֹל בְּלִי עִיּוּן כְּלָל.

וּתְרַחֵם עָלַי שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת אֲמִתִּי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בִּלְבָבִי שׁוּם צַד גַּאוּת וּפְנִיוּת כְּלָל. וְגַם כַּאֲשֶׁר תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ לִלְמֹד תּוֹרָה הַרְבֵּה, אֶזְכֶּה לְבַל אַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמִי כְּלָל, וְלֹא יַעֲלֶה בִּלְבָבִי, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה שׁוּם פְּנִיוּת וְגַסּוּת הָרוּחַ כְּלָל. וְאֶזְכֶּה לִלְמֹד תּוֹרָה הַרְבֵּה לִשְׁמָהּ בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בַּעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת בֶּאֱמֶת. וְאֶזְכֶּה לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה:

וּבְכֵן תְּזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, וְאֶזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ בֶּאֱמֶת. וּתְעוֹרֵר אֶת לְבָבִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁאֶזְכֶּה לִשְׁפֹּךְ שִׂיחִי לְפָנֶיךָ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ תָּמִיד בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְאֶת כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר נִסְתָּר וְנִצְפָּן בִּנְקֻדָּתִי הַטּוֹבָה אוּכַל לְהוֹצִיא לָאוֹר עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בֶּאֱמֶת מֵעוּמְקָא דִּלְבָּא, עַד שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַטּוֹב הַנֶּעְלָם וְהַנִּסְתָּר אֶצְלִי וְיִתְגַּבֵּר הַטּוֹב עַל הָרָע, עַד שֶׁאַכְנִיעַ וַאֲבַטֵּל אֶת הָרָע לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לָצֵאת מֵרַע לְטוֹב מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל.

וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ לְהִתְפַּלֵּל בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ בֶּאֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לְבַטֵּל כָּל יְשׁוּתִי וְגַשְׁמִיּוּתִי, וְלֹא אֶתְפַּלֵּל בִּשְׁבִיל תּוֹעֶלֶת עַצְמִי כְּלָל, רַק אֶזְכֶּה לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה כְּאִלּוּ אֵינֶנִּי בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל כַּוָּנָתִי בַּתְּפִלָּה יִהְיֶה רַק לְשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת לְהַעֲלוֹת הַשְׁכִּינָה מֵהַגָּלוּת, לְגַלּוֹת אֱלָהוּתְךָ בָּעוֹלָם.

וְכַאֲשֶׁר כְּבָר הִתְחַלְתָּ בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הָרַבִּים לְגַלּוֹת אֱלָהוּתְךָ בָּעוֹלָם, וְלִמַּדְתָּנוּ עַל־יְדֵי צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים לְסַדֵּר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּתְפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים לְפָנֶיךָ, וְהוֹרֵיתָ לָנוּ שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, וְגָזַרְתָּ בְּחַסְדְּךָ לְסַמֵּךְ אוֹתָנוּ בְּתָאָרֶיךָ וְשִׁבְחֶיךָ, שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ רְשׁוּת וְכֹחַ לְכַוֵּנוֹת וְלִקְרוֹת אוֹתְךָ בְּתָאָרִים וְשִׁבָחִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה לְבַד יֵשׁ לָנוּ סְמִיכָה וְתִקְוָה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת וְלָדַעַת אוֹתְךָ בְּלֵב שָׁלֵם. כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּזַכֵּה אוֹתָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. וּבִכְלַל יִשְׂרָאֵל תְּזַכֵּה אוֹתִי גַּם כֵּן וְתִתֶּן לִי דַּעַת אֲמִתִּי דִּקְדֻשָּׁה עַל־יְדֵי תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָזְכֶּה לְסַדֵּר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיַּי בֶּאֱמֶת בֶּאֱמוּנָה וּבְדַעָה נְכוֹנָה וּמְיֻשֶּׁבֶת. וְאָזְכֶּה לְכַוֵּן אֶל הָאֱמֶת וּלְכַוֵּנוֹת וְלִקְרוֹת אוֹתְךָ בְּתָאָרִים וּשְׁבָחִים הַגּוֹנִים הָרְאוּיִם לִקְרוֹת אוֹתְךָ בָּהֶם, בְּאֹפֶן שֶׁיַּעֲלוּ דִּבְרֵי תְּחִנּוֹתַי וּבַקָּשׁוֹתַי וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁאֲנִי מְסַדֵּר לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן, וְיעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלַי וְתִתְרַצֵּה וְתִתְפַּיֵּס אֵלֵינוּ.

וְתַזְכֵּנוּ מֵעַתָּה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת. וּמֵאוֹצַר מַתְּנַת חִנָּם חָנֵּנִי כִּי עֵינַי לְךָ תְּלוּיוֹת וּמְחַכּוֹת, שֶׁתְּזַכֵּנִי לָבוֹא לִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת. וְאָזְכֶּה לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה תָּמִיד, עַד שֶׁאָזְכֶּה עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה לָבוֹא וּלְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג סוֹדוֹת הַתּוֹרָה הָאֲמִתִּיִּים, וְאָזְכֶּה לְטַעֵם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז, אֲשֶׁר אַתָּה עָתִיד לְגַלּוֹת לְצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהוּא פְּנִימִיּוּת סִתְרֵי תּוֹרָה. וְתַזְכֵּנִי "לַחֲזוֹת בְּנֹעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ".

אֲדוֹן כֹּל מָלֵא רַחֲמִים, חָנֵּנִי וְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְתוֹרָה וּתְפִלָּה בֶּאֱמֶת בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁאָזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ

לְטַעַם גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה טַעַם אוֹר הַגָּנוּז אֲשֶׁר גָּנוּז וְצָפוּן לִירֵאֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם", כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵיטִיב לַכֹּל וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֵין טוֹב אֲמִתִּי בָּעוֹלָם כִּי אִם לִהְיוֹת סוֹר מֵרָע בֶּאֱמֶת, וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים, לִהְיוֹת מִשְׁעְבָּד וּבָטֵל אֶל הַתּוֹרָה וְאֶל הָעֲבוֹדָה בֶּאֱמֶת תָּמִיד, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְטַעַם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר זֹאת הִיא הַטּוֹבָה הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית. עֲשֵׂה עִמִּי כְּחַסְדֶּךָ, וְזַכֵּנִי לְטַעַם מִטּוּבְךָ הָאֲמִתִּי. "מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן", חֲנֵנִי וַהֲקִימֵנִי וּמִטּוּבְךָ תַּשְׁבִּיעֵנִי, וּמִזִּיו כְּבוֹדְךָ תַּרְאֵנִי, וּלְחַיִּים נִצְחִיִּים תְּזַכֵּנִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה:

תִּיקוּן הַכְּלָלִי

קוֹדֵם שֶׁיַּתְחִיל בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים יֹאמַר זֶה:

"לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה, נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה, בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה, וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים":

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טוֹב לוֹמַר זֹאת לִפְנֵי אֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ. וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר. קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה. וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא. זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן.

*) וְעַל דַּעְתָּם וְעַל כַּוָּנָתָם אֲנִי אוֹמֵר כָּל אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים, וּבִזְכוּתָם וְכֹחָם אֶזְכֶּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: אַשְׁרֵי, בְּרָכָה, מַשְׂכִּיל, שִׁיר, נְצוּחַ, נִגּוּן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מִזְמוֹר, הַלְלוּיָהּ. שֶׁהֵם שִׁיר פָּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבָּע, שֶׁהֵם כְּלוּלִים בְּשֵׁמְךָ הַמְיֻחָד הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. וּבִזְכוּת וְכֹחַ הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ בְּמִלּוּאָם, שֶׁהֵם אֵל אֱלֹהִים (כָּזֶה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם, שֶׁהֵם עוֹלִים בְּמִסְפָּר תפ"ה, כְּמִסְפַּר תְּהִלִּים. בְּכֹחַ אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת תְּזַכֵּנִי לְתִקּוּן הַבְּרִית שֶׁהוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי אָמֵן:

טז

א מִכְתָּם לְדָוִד, שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה, אֲדֹנָי
אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי, כָּל
חֶפְצִי בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם, אַחֵר מָהָרוּ, בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם,
וּבַל אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה
תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִמִים, אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה
עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת יְהוָה, אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי
כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט: ט לָכֵן
שָׂמַח לִבִּי, וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי
לִשְׁאוֹל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵינִי אֹרַח חַיִּים,
שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ, נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב

א לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע, כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי אָדָם לֹא
יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי, בָּלוּ עַצְמָי,
בְּשַׁאֲגָתִי כָּל הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי,
בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי,
אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל זֹאת
יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ, לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא

יַגִּיעוּ: **ז** אַתָּה סֵתֶר לִי[1], מִצַּר תִּצְּרֵנִי, רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: **ח** אַשְׂכִּילְךָ, וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ, אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: **ט** אַל תִּהְיוּ כְּסוּס, כְּפֶרֶד, אֵין הָבִין, בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם, בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: יַרְבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה, וְגִילוּ צַדִּיקִים, וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב:

מא

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: **ב** אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: **ג** יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ, וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: **ד** יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: **ה** אֲנִי אָמַרְתִּי, יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: **ו** אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי, מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ: **ז** וְאִם בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: **ח** יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי, עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: **ט** דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם: **י** גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: **יא** וְאַתָּה יְהוָה, חָנֵּנִי וְהָקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: **יב** בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: **יג** וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

---

[1] כֵּאן צָרִיךְ לְהַפְסִיק מְעַט. (עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל, לִבְנֵי קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים, לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה, בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה, וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ, אֲדַדֵּם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי, הוֹחִילִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח, עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא, לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי, לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי, לָמָּה קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי, חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי, וּמָה תֶּהֱמִי עָלָי, הוֹחִילִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת, פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט

א לַמְנַצֵּחַ, אַל תַּשְׁחֵת, לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי, אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן, וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה

אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: **ה** בְּלִי עָוֹן, יְרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: **ו**וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם, אַל תָּחֹן כָּל בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: **ז**יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב, יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: **ח** הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם, כִּי מִי שֹׁמֵעַ: **ט**וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל גּוֹיִם: **י** עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: **יא** אֱלֹהֵי חַסְדִּי, יְקַדְּמַנִי, אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרָי: **יב** אַל תַּהַרְגֵם פֶּן יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ, וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: **יג** חַטַּאת פִּימוֹ, דְּבַר שְׂפָתֵימוֹ, וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם, וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: **יד** כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה, וְאֵינֵמוֹ, וְיֵדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: **טו** וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב, יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: **טז**הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל, אִם לֹא יִשְׂבְּעוּ, וַיָּלִינוּ: **יז** וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, כִּי הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר לִי: **יח** עֻזִּי, אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז

א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: **ב** קוֹלִי [2]אֶל אֱלֹהִים, וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְהַאֲזִין אֵלָי: **ג** בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה, וְלֹא תָפוּג, מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: **ד** אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים, וְאֶהֱמָיָה,

[2] בְּאָמְרְךָ אֶל אֱלֹהִים תְּכַוֵּן הַמִּלּוּי כָּזֶה אָלֶ"ף לָמֶ"ד אָלֶ"ף לָמֶ"ד הֵ"י וּ"ו דָ"ם

אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: **ה** אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נְפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר: **ו** חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: **ז** אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי
בַלָּיְלָה, עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: **ח** הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי,
וְלֹא יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: **ט** הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר
וָדֹר: **י** הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: **יא** וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: **יב** אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: **יג** וְהָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: **יד** אֱלֹהִים,
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: **טו** אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא,
הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: **טז** גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף
סֶלָה: **יז** רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ, אַף יִרְגְּזוּ
תְהֹמוֹת: **יח** זָרְמוּ מַיִם עָבוֹת, קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף חִצָּיךָ
יִתְהַלָּכוּ: **יט** קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ
הָאָרֶץ: **כ** בַּיָּם דַּרְכֶּךָ, וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא
נֹדָעוּ: **כא** נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

ע

א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדֹנָי מָעון אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר
וָדֹר: **ב** בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ, וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: **ג** תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: **ד** כִּי
אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה
בַלָּיְלָה: **ה** זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: **ו** בַּבֹּקֶר יָצִיץ,

וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: **ז** כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ
נִבְהָלְנוּ: **ח** שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ, עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: **ט** כִּי כָל יָמֵינוּ
פָנוּ בְעֶבְרָתֶךָ, כִּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה: **י** יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים
שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם, עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ
וַנָּעֻפָה: **יא** מִי יוֹדֵעַ, עֹז אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ, עֶבְרָתֶךָ: **יב** לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן
הוֹדַע, וְנָבִא, לְבַב חָכְמָה: **יג** שׁוּבָה יְהוָה, עַד מָתָי, וְהִנָּחֵם עַל
עַבָדֶיךָ: **יד** שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר, חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה, וְנִשְׂמְחָה, בְּכָל
יָמֵינוּ: **טו** שַׂמְּחֵנוּ, כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: **טז** יֵרָאֶה אֶל
עַבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ, וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: **יז** וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קִרְאוּ בִשְׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: **ב** שִׁירוּ לוֹ,
זַמְּרוּ לוֹ, שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: **ג** הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: **ד** דִּרְשׁוּ יְהוָה, וְעֻזּוֹ, בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: **ה** זִכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ: **ו** זֶרַע אַבְרָהָם, עַבְדּוֹ,
בְּנֵי יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: **ז** הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: **ח** זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר צִוָּה, לְאֶלֶף דּוֹר: **ט** אֲשֶׁר כָּרַת
אֶת אַבְרָהָם, וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: **י** וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב, לְחֹק, לְיִשְׂרָאֵל
בְּרִית עוֹלָם: **יא** לֵאמֹר, לְךָ, אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, חֶבֶל
נַחֲלַתְכֶם: **יב** בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר, כִּמְעָט, וְגָרִים בָּהּ: **יג** וַיִּתְהַלְכוּ

מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר: **יד** לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם,
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: **טו** אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי, וְלִנְבִיאַי אַל
תָּרֵעוּ: **טז** וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ, כָּל מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר: **יז** שָׁלַח
לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: **יח** עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ, בַּרְזֶל בָּאָה
נַפְשׁוֹ: **יט** עַד עֵת, בֹּא דְבָרוֹ, אִמְרַת יְהוָה, צְרָפָתְהוּ: **כ** שָׁלַח מֶלֶךְ,
וַיַּתִּירֵהוּ, מֹשֵׁל עַמִּים, וַיְפַתְּחֵהוּ: **כא** שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמֹשֵׁל בְּכָל
קִנְיָנוֹ: **כב** לֶאְסֹר שָׂרָיו, בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקֵנָיו, יְחַכֵּם: **כג** וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל
מִצְרָיִם, וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם: **כד** וַיֶּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: **כה** הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ, לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: **כו** שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ, אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: **כז** שָׂמוּ בָם, דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: **כח** שָׁלַח חֹשֶׁךְ, וַיַּחְשִׁךְ, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: **כט** הָפַךְ אֶת
מֵימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: **ל** שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים, בְּחַדְרֵי
מַלְכֵיהֶם: **לא** אָמַר, וַיָּבֹא עָרֹב, כִּנִּים, בְּכָל גְּבוּלָם: **לב** נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם
בָּרָד, אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: **לג** וַיַּךְ, גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: **לד** אָמַר, וַיָּבֹא אַרְבֶּה, וְיֶלֶק, וְאֵין מִסְפָּר: **לה** וַיֹּאכַל כָּל
עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: **לו** וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם,
רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: **לז** וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאֵין בִּשְׁבָטָיו
כּוֹשֵׁל: **לח** שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: **לט** פָּרַשׂ
עָנָן, לְמָסָךְ, וְאֵשׁ, לְהָאִיר לָיְלָה: **מ** שָׁאַל, וַיָּבֵא שְׂלָיו, וְלֶחֶם שָׁמַיִם,
יַשְׂבִּיעֵם: **מא** פָּתַח צוּר, וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: **מב** כִּי זָכַר
אֶת דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: **מג** וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה

אֶת בְּחִירָיו: **מד** וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: **מה** בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז

א עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: **ב** עַל
עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ, תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: **ג** כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי
שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: **ד** אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר
יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: **ה** אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם, תִּשְׁכַּח
יְמִינִי: **ו** תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת
יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: **ז** זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם, אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוּ עָרוּ, עַד הַיְסוֹד בָּהּ: **ח** בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה,
אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ, אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: **ט** אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ
אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: **ב** הַלְלוּהוּ
בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: **ג** הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ
בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: **ד** הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעֻגָב: **ה** הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: **ו** כֹּל
הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְיָ שְׁבוּת עַמּוֹ, יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְיָ, מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְיָ וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ:

זֹאת הַתְּפִלָּה מָצָאנוּ בְּאַמְתַּחַת הַכְּתָבִים וְהִיא מְעָט הַמַּמּוּת וְרָב הָאֵיכוּת:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עִלַּת הָעִלּוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת, אַנְתְּ לְעֵלָּא, לְעֵלָּא מִן כֹּלָא, וְלֵית לְעֵלָּא מִנָּךְ, דְּלֵית מַחֲשָׁבָה תִּפְיסָא בָּךְ כְּלָל, וּלְךָ דּוֹמְיָה תְּהִלָּה, וּמִרְמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה. אוֹתְךָ אֲדָרֵשׁ, אוֹתְךָ אֲבַקֵּשׁ שְׁתַּחְתֵּר חֲתִירָה דֶּרֶךְ כִּבּוּשָׁה מֵאִתָּךְ, דֶּרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת שֶׁלִּי בַּמָּקוֹם שֶׁאֲנִי עוֹמֵד, כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלָה לְךָ, יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת, וּבַדֶּרֶךְ וּנְתִיב הַזֶּה תָּאִיר עָלַי אוֹרֶךָ, לְהַחֲזִירֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, כְּפִי רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת, כְּפִי רְצוֹן מִבְחָר הַבְּרוּאִים, לִבְלִי לַחֲשֹׁב בְּמַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם מַחֲשָׁבָת חוּץ וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה וּבִלְבּוּל שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹנְךָ, רַק לְדַבֵּק בְּמַחֲשָׁבוֹת זַכּוֹת צַחוֹת וּקְדוֹשׁוֹת בַּעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת בְּהַשָּׂגָתְךָ וּבְתוֹרָתְךָ. הַט לִבִּי אֶל עֵדוּתֶיךָ, וְתֶן לִי לֵב טָהוֹר לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת. וּמִמְּצוּלוֹת יָם תּוֹצִיאֵנִי לְאוֹר גָּדוֹל חִישׁ קַל מְהֵרָה. תְּשׁוּעַת יְהוָה כְּהֶרֶף עַיִן, לֵאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים כָּל יְמֵי הֱיוֹתִי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְאֶזְכֶּה לְחַדֵּשׁ נְעוּרַי, הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַּחשֶׁךְ, לְהַחֲזִירָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְתִהְיֶה יְצִיאָתִי מִן הָעוֹלָם כִּבְיאָתִי, בְּלֹא חֵטְא. וְאֶזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, כֵּלוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד, אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד: